

ΒΑΣΑΝΟΣ

ΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

ΕΡΑΣΜΙΚΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

ΒΑΣΑΝΟΣ

ΤΩΝ ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

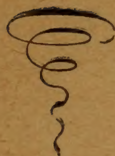
ΕΡΑΣΜΙΚΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Theodoros Papadimitracopoulos

«Ἔστι δὲ τοῦτο οὑτωσὶ μὲν ἀκοῦσαι λόγον τινὰ ἔχον· εἰ δέ τις αὐτὸ ἀκριβῶς ἐξετάσειε, ψεῦδος ἂν ὂν φανείη». Δημοσθένης.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

1889

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1528, καθ' ὃ ὁ Ὀλλανδὸς Δεσιδέριος Ἔρασμος ἔγραφε τὸν περιώνυμον καταστάντα διάλογον τοῦ λέοντος καὶ τῆς ἄρκτου *de recta latini graecique sermonis pronunciatione*[1], μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1888, ὅτε ὁ Γερμανὸς Φρείδριχος Βλάσσιος ἐξέδωκε τὸ τρίτον πραγματείαν *über die Aussprache des Griechischen*, οὐδὲν ἄξιον λόγου προῆλθεν εἰς φῶς περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπερ δὲν ἦτο καὶ πρὸ τοῦ Ἐράσμου καὶ πρὸ τοῦ Βλασσίου γνωστόν. Καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1528 πάντες οἱ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σπουδάζοντες ἐγίνωσκον κάλλιστα ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀκριβέστατα διεστέλλοντο τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων, καὶ ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ *η*, τοῦ *υ* καὶ τῆς τούτῳ ἰσοδυνάμου διφθόγγου *οι* κατὰ ῥητὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἦτο διάφορος τῆς τοῦ *ἰῶτα*. Ἀλλ' ἀνθρώπων ἐπιχειρησάντων τὰ πάντα νὰ μετακινήσωσιν ἐν τῇ παραδεδομένῃ προφορᾷ ἔργον ἦτο καὶ εἶνε οὐχὶ νὰ ἀποδεικνύωσιν ἑκάστοτε μετὰ πολλῆς σαφηνείας ὅ,τι ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἦτο γνωστὸν καὶ ἀποδεδειγμένον, ἀλλὰ νὰ καταστήσωσι καὶ τοῖς ἔτι ἀμφιβάλλουσι φανερὸν ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα τὰ πολλῷ πλείονα, περὶ ἃ οὕτω γενναίως ἐκαινοτόμησαν, διέφερεν

---

1) Περὶ τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν αἰτίων τῶν παρορμησάντων αὐτὸν εἰς συγγραφὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίου λέγει ἱκανὰ ὁ γνωστὸς τῷ Πανελληνίῳ Eduard Engel ἐν τῇ ἀξιολόγῳ καὶ πολλὰς ἀληθείας περιεχούσῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ Die Aussprache des Griechishen, Jena 1887 σελ. 13 κέξ. καὶ ἡ «Νέα Ἡμέρα» 1887 (28) 12 Μαρτίου, ἀριθ. 139, ἐπιφυλλ.

ἡ παλαιὰ τῆς νῦν προφορᾶς. Ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ πάντων, ὅσα ἐπὶ τριακόσια καὶ ἑξήκοντα ἔτη ἔγραψαν οἱ ζηλωταὶ τοῦ ἐρασμικοῦ ἐπινοήματος, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον κατώρθωσαν νὰ ἐξελέγξωσι ψευδομένην τὴν διδασκαλίαν τῆς παραδόσεως· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι αὕτη μὲν εἶνε ἀληθής, ἅτε ἔχουσα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν πρώτων Ἑλλήνων Γραμματικῶν, τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα ἐπιχειρήματα τῶν Ἐρασμικῶν στεροῦνται τῶν γνωρισμάτων τῆς ἀριστοτελικῆς καὶ ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, τῆς οὐχὶ ἐπὶ εἰκασιῶν καὶ ἰσχυρίσεων βαινούσης, ἀλλ' ἐπὶ σαφῶν καὶ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων θεμελιουμένης. Τὴν κακίαν ταύτην τῶν ἐρασμικῶν ἀποδείξεων καὶ τὸ ἀθεμελίωτον τῆς καινοφανοῦς προφορᾶς δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ἐν πάσῃ ἐρασμικῇ πραγματείᾳ περὶ τῶν φθόγγων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς γραφείσαις κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν οἱαδήποτε ἄλλη ἀρχαιοτέρα ἢ νεωτέρα διδασκαλία ἐγκρίνεται μόνον μετὰ ἀκριβεστάτην βάσανον καὶ αὐστηροτάτην δοκιμασίαν. Καὶ καταλαμβάνεταί τις ἀληθῶς ὑπὸ θαυμασμοῦ, ὅταν βλέπῃ ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1825 ἀνὴρ οὕτω φιλῶν τὴν ἀλήθειαν, ὡς ὁ Λισκόβιος, οὐδαμῶς ὤκνει, ὑπὸ τοῦ ψευδοῦς τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν παραγόμενος, διὰ πάσης μὲν τῆς ἄλλης αὐτοῦ πραγματείας νὰ καταλέγῃ τεκμήρια μόνον ὑπὲρ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς μαρτυροῦντα, καὶ αὐτὸς νὰ ὁμολογῇ (ἐν σελίδι 179) ὅτι αὕτη ἀνέρχεται παρὰ πάσας τὰς προσδοκίας αὐτοῦ καὶ εὐχὰς εἰς χρόνους πολὺ ἀρχαιοτέρους τῶν χριστιανικῶν, καὶ νὰ καταδικάζῃ μάλιστα τὸ ἀστήρικτον καὶ ἄστοχον καὶ συγκεχυμένον τῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ προενεχθεισῶν ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ἀποδείξεων (σελ. 8—9), ἔπειτα δὲ ἐναντίον πάντων τούτων νὰ ζητῇ διὰ ψιλῶν καὶ ἀτόπων θεωριῶν νὰ ἀνιδρύσῃ πάλιν αὐτὴν ταύτην τὴν προφορὰν (σελ.

9—28) τὴν οὕτω σαφῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων καταδικαζομένην. Λέγομεν αὐτὴν ταύτην, διότι οἱ ὑπὸ Λισκοβίου γινόμενοι φωνητικοὶ νεωτερισμοὶ εἶνε ἐλάχιστοι, καὶ τοσοῦτον μεταβάλλουσι τὴν φύσιν τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὅσον δύναται νὰ μεταβάλῃ ἡ ὡς *αϋ (αϋ), εϋ (εϋ), οϋ (οϋ)* ἐκφώνησις τῶν διφθόγγων *αυ, ευ, ου*, τῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν ὡς *αου* καὶ *εου* καὶ *οου* ἐκφωνουμένων.

Μηδεὶς δὲ νομίσῃ ὅτι μετὰ τὸ ἔτος 1825, ὅτε ἐφάνη τὸ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς σύγγραμμα τοῦ Λισκοβίου, τὸ ὁμολογουμένως ἄριστον πάντων τῶν μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐκδοθέντων, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Καὶ οἱ μετὰ τὸν Λισκόβιον γράψαντες Ἐρασμικοὶ οὐδαμῶς ἀπεδείχθησαν εὐτυχέστεροι ἐκείνου. Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἀπὸ τριάκοντα καὶ πλειόνων ἐτῶν δὲν ἐγράφησαν ἐμβριθέσταται καὶ σπουδαιόταται φθογγολογικαὶ μελέται περί τε ἄλλων γλωσσῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλ' ἐκ πασῶν τῶν μελετῶν τούτων ἱκανῶς μὲν διελευκάνθη τὸ μέρος τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς, τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης μορφῆς τῶν διαφόρων καταλήξεων καὶ ῥιζῶν, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐγένετο σαφέστερον καὶ τίς ἦτο ἡ ἐκφώνησις τῶν διὰ τῶν γραμμάτων σημαινομένων φθόγγων, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, ὅπερ εἶνε τὸ κυριώτατον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Οὐδαμῶς ἐγένετο σαφέστερον τίς ἦτο λόγου χάριν ἡ δύναμις τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων, δὲν λέγομεν κατὰ τοὺς εἰρημένους χρόνους τῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' οὐδὲ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοτάτους, ἀφοῦ ὁ Ἡρόδοτος, μάρτυς ἀξιοχρεώτατος, διαρρήδην λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν (φοινικηΐων) γραμμάτων (Ε', 58), διδάσκει δηλαδὴ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σύμφωνα (διότι τῶν συμφώνων κυρίως τὴν γραφὴν παρέλαβον παρὰ τῶν Φοινίκων οἱ Ἕλληνες) εἶχον ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ αὐ-

τοῦ ἀρχαιοτέρων διάφορον προφορὰν τῆς τῶν φοινικικῶν· οὐδεὶς δὲ ἄλλος ἰσχυρὸς λόγος ὑπάρχει πείθων τινὰ ὅτι καὶ ἐπὶ Ἡροδότου τὰ ἑλληνικὰ σύμφωνα πάντως ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῶνται ὡς τὰ ἀντίστοιχα τῶν βαρβάρων καὶ ἡμιβαρβάρων ἐθνῶν, ὅσον καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐπλάσσετο ἔτι καὶ ἐμορφοῦτο ἡ γλῶσσα, ὀλίγον διέφερον τῶν παρὰ τοῖς συγγενέσι λαοῖς ἀκουομένων[1]. Περὶ δὲ τῆς προφορᾶς τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων δυνάμεθα μὲν νὰ ἔχωμεν ἀκριβεστέραν πως γνῶσιν ἢ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων τῆς γλώσσης τῶν Φοινίκων, καθ' ὅσον οἱ Ἕλληνες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐναντίον πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν σημιτικῶν λαῶν καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐσήμηναν τοὺς φωνηεντικοὺς φθόγγους τῆς ἑαυτῶν γλώσσης, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀτελείας τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου οὐδὲ περὶ αὐτῆς δυνάμεθα νὰ γινώσκωμέν τι βέβαιον. Καὶ ἂν ἐκ μόνου τοῦ γράμματος δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν μετ' ἀκριβείας τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις, πολλῷ μᾶλλον δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν τίς ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, διότι ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγένετο ἡ συμπλήρωσις καὶ θεραπεία τῶν ἐλλείψεων καὶ ἀτελειῶν τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου, καθίσταται φανερὸν ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον (403 πρὸ Χριστοῦ) ὑπῆρχεν ὀρθογραφία οὐδεμίαν ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ νεκροῦ γράμματος[2]. Ἂν δὲ οἱ Ἐρασμικοὶ μετὰ πολλῆς ἀφελείας ἐπίστευσαν ὅτι ἐκ μόνης τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς γραφῆς ἐγένοντο ἱκανοὶ νὰ εὕρωσι τὴν ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος προφορὰν τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲν ἔχει θαυμαστὸν

---

1) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν ἀκριβέστερον περὶ τούτου ἐν σελίδι 112 σημ. 1.
2) Ἰδὲ σελ. 119, 120, 199. 452 καὶ ἀλλαχοῦ.

τὸ τοιοῦτον τῷ μετ' ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς ἐξετάζοντι τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων, εἰς ἃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας περιπίπτουσιν ὀξυνούστατοι ἄλλως καὶ κριτικώτατοι ἄνδρες ἐν τῇ ζητήσει τῆς ἐκφωνήσεως τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ στοιχείου, ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς συλλαβῆς[1]. Θαῦμα θὰ ἦτο, ἂν κατόπιν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁμαρτημάτων εὕρισκον τὴν ἀλήθειαν.

Τὸ πλημμελὲς καὶ ἐσφαλμένον τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐρασμικῆς μεθόδου κατεδείξαμεν καὶ ἄλλοτε, πρῶτον μὲν ἐν πραγματείᾳ καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ *Ἀθηναίῳ* (Τόμ. Β', σελ. 323—358 καὶ Τόμ. Γ' σελ 26—71), ἔπειτα δὲ καὶ ἐν δυσὶν ἄλλαις ἐκδοθείσαις ἐν ἑτέρῳ περιοδικῷ, τῷ *Πλάτωνι* (Τόμ. Γ', Τεύχ. β' 1880 καὶ Τόμ. Γ', Τεύχ. ζ', 1881.) καὶ ἐν τετάρτῃ, ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος* (Τόμ. Α' 1883—4, σελ 411—55), ἐξελέγχοντες τὸ ἀσύστατον καὶ ἀθεμελίωτον τῶν καινῶν διδαγμάτων. Οὐδὲν δὲ τῶν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν γραφέντων ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐφάνη ἡμῖν περιέχον σαφεστέραν τινὰ ἀπόδειξιν, ὅτι σήμερον οἱ Ἐρασμικοὶ γινώσκουσί τι βεβαιότερον περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἢ ὁ Λισκόβιος κατὰ τὸ ἔτος 1825, ὅστις οὕτως ἀκριβῶς ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ γράμματος τίς ἦτο ἐπὶ Περικλέους ἡ προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, ὥστε οὐδαμῶς εὕρισκεν ἄτοπον νὰ ἀποφαίνηται μετὰ πάσης τῆς βεβαιότητος ὅτι ἡ *ου* ἐπὶ Περικλέους ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϋ*! Καὶ οὐ μόνον οὐδὲν τῶν νεωτέρων διδαγμάτων μετέπεισεν ἡμᾶς περὶ τοῦ ἀκροσφαλοῦς τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν, ἀλλά, τοὐναντίον, ἡ μετὰ τὸ ἔτος 1883 ἀκριβεστέρα ἐξέτασις τῶν

1) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν περὶ τῶν ἐρασμικῶν τούτων ἁμαρτημάτων ἐν ταῖς σελίσι 183—4 καὶ 712—14, ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα ἁμαρτήματα, ἅτινα ἡμεῖς μὲν ἐκεῖ δὲν ἀπηριθμήσαμεν, δύναται δὲ νὰ παρατηρήσῃ αὐτὸς ὁ ἀναγνώστης, διεξερχόμενος τὸ ἡμέτερον βιβλίον.

ἀρχαίων τεκμηρίων ἔπεισεν ἡμᾶς ἔτι μᾶλλον ὅτι πλὴν τῶν ἐλαχίστων καὶ γνωστοτάτων διαφορῶν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νῦν προφορᾶς, περὶ ὧν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν πραγματείᾳ διελάβομεν, οὐδεμία ἄλλη ἀξία λόγου ὑπάρχει. Δὲν ὑπολογιζόμεθα δὲ ἐν ταῖς διαφοραῖς τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νῦν προφορᾶς καὶ τὰς λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἐκ τούτων ἰδιαιτάτην ἡδύτητα καὶ χάριν τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων, ἣν τοσοῦτον ἐθαύμαζεν ὁ Κικέρων ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ἀθηναίων[1], διότι ἡ ἐξακρίβωσις τῶν λεπτοτάτων τούτων παραλλαγῶν, ἐπ' ἄπειρον ποικιλλουσῶν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς καὶ ἀνθρώποις, διαφεύγει τὸ κράτος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Εὐκταῖον βεβαίως θὰ ἦτο ἂν καὶ τῶν τοιούτων ἡ ἐξακρίβωσις ἦτο ἡμῖν ἐφικτή, καὶ πρὸς τῇ εὑρέσει τῶν διαφορῶν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νῦν προφορᾶς ἦτο δυνατὴ καὶ ἡ εὕρεσις τῶν ἤχων ἐκείνων, οἵτινες κατεκήλουν καὶ κατέθελγον τὰ ὦτα τῶν ξένων. Ἀλλ' ἡ ἀδυναμία ἡμῶν εἰς τὴν γνῶσιν πράγματος, ὅπερ καὶ ἀκούων τις δυσκόλως δύναται νὰ προσοικειωθῇ, δὲν παρέχει ἡμῖν καὶ τὸ δίκαιον νὰ ἀπορρίψωμεν ὁλόκληρον τὸ ὑπὸ τοῦ χρόνου μέχρι ἡμῶν περισωθέν, καὶ μάλιστα ὅταν τοῦτο τυγχάνῃ ὂν τὸ ἀξιολογώτατον. Μόνον ἄνθρωποι μισοῦντες τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγαπῶντες τὸ ψεῦδος καταφρονοῦσι καὶ ἀποβάλλουσι τὸ ὑπὸ τῆς ἱστορίας παραδοθέν, οὐχὶ δὲ ἄνδρες διὰ παντὸς τοῦ βίου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζόμενοι Ἢ ἡ ἐρασμικὴ προφορὰ εἶνε ἀληθὴς καὶ ὀφείλομεν πάντες κατ' αὐτὴν νὰ ἀναγινώσκωμεν τοὺς Ἕλληνας πεζογράφους καὶ ποιητάς, ἀπορρίπτοντες μακρὰν τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἀπὸ τῆς Γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος παραδι-

---

1) De Orat III, 11. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου γίνεται πρὸς τούτοις δῆλον ὅτι ἡ ἡδύτης αὕτη καὶ χάρις ἡ διακρίνουσα τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τῶν μάλιστα πεπαιδευμένων, προήρχετο οὐχὶ ἐξ ὀρθοτέρας ἢ διαφόρου προφορᾶς τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς.

δομένην, ἢ εἶνε ψευδής, καὶ πρέπει νὰ βληθῇ ὑπὸ πάντων εἰς κόρακας, ἵνα μὴ διὰ τοῦ ψεύδους αὐτῆς διαστρέφῃ ἔτι καὶ καταισχύνῃ τὸ κάλλος τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου, καταχλευάζουσα καὶ τὰ ὕψιστα τῶν ἑλληνικῶν νοημάτων.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε χρεία πολλῶν σκέψεων καὶ συλλογισμῶν, ὅπως πεισθῇ τις περὶ τῆς ἀστοχίας τοῦ ἐρασμικοῦ ἐπινοήματος. Παντί, καὶ τῷ πρῶτον ἁπτομένῳ τοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματος, πᾶσαι μὲν αἱ ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν γνωσταὶ διαφοραὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νῦν προφορᾶς γίνονται καταφανέσταται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐδεμία δὲ τῶν διδασκομένων ὑπὸ μόνων τῶν Ἐρασμικῶν. Καὶ ὅμως, ἂν ἀληθῶς ὑπῆρχε καὶ ἄλλη διαφορά, δὲν θὰ διέμενε κεκρυμμένη καὶ ἀμφισβητήσιμος ἐπὶ τριακόσια καὶ ἑξήκοντα ἔτη, ἀφοῦ οὕτω πρόχειρος καὶ εὔκολος ὑπῆρχεν ὁ ἔλεγχος. Δὲν ἔπρεπε δηλονότι νὰ λανθάνῃ τοὺς Ἐρασμικοὺς ὅτι οὕτω πολλὰ καὶ διαφόρου φύσεως εἶνε τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τεκμήρια τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, καὶ οὕτω πολλαπλῆ καὶ ποικίλη ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ μένῃ κεκρυμμένη καὶ ἄλλη διαφορά, ἂν ὄντως ὑπῆρχε, πολλῷ δ' ὀλιγώτερον θὰ συνέβαινεν, ὥστε πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μαρτύρια οὕτω θαυμασίως νὰ συμφωνῶσι μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς παραδόσεως[1].

Δὲν ἀρκεῖ δὲ νὰ λέγωσι καὶ ἐπαναλέγωσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι τὰ πάντα ῥέουσι καὶ μεταβάλλονται ἔν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι κατ' ἀνάγκην ὤφειλε τελείως νὰ μεταβληθῇ καὶ ἡ προφορά. Διότι ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οὐκ ὀλίγαι μεταβολαὶ καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος συνέβησαν καὶ περὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, λαβούσης καὶ τῆς προφορᾶς τοσαύτην μεταβολήν, ὅσης ἦτο ἐπιδεκτική. Ἀλλ' ἐκ τῶν γενομέ-

1) Ἰδὲ περὶ τούτου καὶ ἐν σελίδι 64 σημ. 1.

νων τούτων μεταβολῶν οὐδαμῶς συνάγεται ὅτι οἱ Ἐρασμικοὶ εὗρον τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς ἡλικίας, ὥστε νὰ πιστεύσωμεν αὐτοῖς ἰσχυριζομένοις ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους ἢ καὶ τοῦ Αὐγούστου ἠκούετο ἐν Ἑλλάδι ἡ προφορὰ τοῦ Ἐράσμου. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ αἱ δίφθογγοι κατὰ τὴν β′ καὶ γ′ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα οὐδαμῶς διεστέλλοντο ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀπὸ τῶν ἀντιστοίχων αὐταῖς βραχέων φωνηέντων, συμπεραίνεται οὐχί, ὡς ἀβασανίστως ἐπίστευσαν οἱ περὶ τὸν Βλάσσιον, ὅτι πρὸ τῆς β′ ἑκατονταετηρίδος εἶχον τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην σύνθετον ἐκφώνησιν, ἀλλά, τοὐναντίον, ὅτι ἐξεφωνοῦντο ὡς μακρὰ καὶ ἁπλᾶ καὶ μονοειδῆ στοιχεῖα. Διότι ἡ *παντελὴς συστολὴ* τῶν διφθόγγων κατὰ τὴν β′ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἡ συστολὴ εἶχε λάβει ἀρχὴν ἀπὸ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων, καί, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν πρὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς μακρὰ φωνήεντα, ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς εἶνε χρεία νὰ παρέλθῃ μακρὸς καὶ μακρότατος χρόνος, ἕως διὰ τῶν διαμέσων καὶ μακρῶν φθόγγων συντελεσθῇ ἡ μετάβασις τῶν διῃρημένων καὶ συνθέτων εἰς τοὺς βραχεῖς καὶ συνεσταλμένους[1]. Ὑπὲρ τῆς τοιαύτης προφορᾶς τῶν διφθόγγων καὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τῶν συμφώνων μαρτυροῦσιν οὐχὶ μόνον, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τεκμήρια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ φαινόμενα τῆς διηνεκοῦς κινήσεως καὶ ῥοῆς, τῆς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως παρατηρουμένης. Καὶ ἐκ τῶν φαινομένων τῆς ἀδιαλείπτου κινήσεως καὶ μεταβολῆς οὐδαμῶς συνάγεται ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μεταβάλλονται καὶ ἀλλοιοῦνται, ὥστε νὰ πιστεύσωμεν εἰς ὁλοσχερῆ ἐξαλλοίωσιν καὶ διαφθορὰν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῆς

1) Ἰδὲ σελ. 49. 75. 161. 162. 406. 452. 453. 454 καὶ ἀλλαχοῦ.

ἑλληνικῆς γλώσσης, συμβᾶσαν μάλιστα οὐχὶ ἐντὸς μακροτάτου χρόνου, ἀλλ' ἐν ἐλαχίστῳ, ἐν ἄλλῳ μὲν κατὰ τοὺς περὶ τὸν Κούρτιον καὶ Λισκόβιον, ἐν ἄλλῳ δὲ κατὰ τοὺς περὶ τὸν Βλάσσιον καὶ Ἑϊρρίξενον. Καὶ ὤφειλον οἱ Ἐρασμικοί, πρὶν πλάσωσι μεταβολάς, ὅπου οὐδεμία ὑπάρχει, καὶ προχωρήσωσιν εἰς τὴν ὁλοσχερῆ μετατροπὴν τοῦ παραδοθέντος, ἐπὶ ἀσφαλεστέρων θεμελίων νὰ ἱδρύσωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην περὶ τῆς δῆθεν ἐν μόνῃ τῇ ἑλληνικῇ προφορᾷ συμβάσης καθολικῆς ἐξαλλοιώσεως [1], ἀκριβέστερον δὲ καὶ ὀρθότερον νὰ ὁρίσωσι καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταβάσεως τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τοὺς νεωτέρους φθόγγους, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ὑποδεικνύομεν αὐτοῖς, τὰ κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐπεξεργχόμενοι [2].

Οὐδὲν δὲ μᾶλλον ὠφελεῖ τοὺς Ἐρασμικοὺς ἡ ἄλλη παρατήρησις αὐτῶν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχον διάφοροι προφοραὶ κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους καὶ τὰς διαφόρους διαλέκτους. Διότι, ἂν ἐξαιρεθῶσι τοῦ ἡμετέρου λόγου οἱ πρὸ Εὐκλείδου χρόνοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ αἱ λεπτόταται παραλλαγαὶ τῆς φωνῆς, ἃς καὶ ἀκούων τις δυσκόλως πολλάκις δύναται νὰ μιμηθῇ, ἐξαιρεθῇ δὲ καὶ ἡ ἡδύτης καὶ χάρις τοῦ λόγου, ἡ ποικίλην μορφὴν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς καὶ ἀνθρώποις λαμβάνουσα καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τῷ αὐτῷ ἔθνει ζῶσι, καὶ τὸ ζήτημα περιορισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, *τίς ἦτο ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ* ἤτοι ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην κοινῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ, τότε ἡ παρατήρησις ἡ περὶ ὑπάρξεως διαφόρων ἐν Ἑλλάδι προφορῶν κατὰ τὰ διάφορα ἑλληνικὰ φῦλα καὶ τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς διαλέκτους μικρὰν ἔχει ἀξίαν,

---

1) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν ἐν σελ. 66 σημ. 1. 699 καὶ ἀλλαχοῦ.
2) Ἐν σελίδι 182 καὶ 372 σημ. 1.

καθ' ὅσον αἱ διαλεκτικαὶ διαφοραὶ τῶν φθόγγων ἐσημαίνοντο ἀπὸ Εὐκλείδου ἐν τῇ γραφῇ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀλφαβήτου· ὀλίγον δὲ διαφέρει τοῖς νῦν ζῶσιν ἂν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ αὐτοῦ ποιήματος ἢ συγγράμματος παρεῖχε διάφορόν πως αἴσθησιν τῷ ἀκούοντι κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ φύλου, εἰς ὃ ἀνῆκεν ὁ ἀναγινώσκων, ἀφοῦ ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τοῦ ἀναγινωσκομένου ἦτο ἀπὸ Εὐκλείδου ἡ αὐτὴ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἡ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν διαφορὰ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄλλη ἢ ἡ ἐκ τῶν λεπτοτάτων ἐκείνων παραλλαγῶν τῆς φωνῆς, ἣν αἰσθάνεταί τις καὶ σήμερον, ὅταν ἀκούῃ ἀναγινωσκόντων τὸ αὐτὸ βιβλίον νεωτέρων Ἑλλήνων, ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ὁρμωμένων. Καὶ σήμερον αἰσθάνεταί τις ὅτι τῶν ἀναγινωσκόντων οὗτος μὲν τέρπει καὶ καταθέλγει τὰ ὦτα τῶν ἀκουόντων διὰ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ ἤχου τῆς φωνῆς, ἐκεῖνος δὲ δύναται νὰ τρέψῃ εἰς ταχεῖαν φυγὴν καὶ τοὺς μάλιστα ἀναίσθητον ἔχοντας τὸ ἀκουστικὸν αὐτῶν τύμπανον, οὐδεμίαν δ' ὅμως παρατηρεῖ οὐσιώδη διαφορὰν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ὅσον διάφορον μορφὴν καὶ ἂν ἔχωσιν αἱ λέξεις τοῦ ἀναγινωσκομένου βιβλίου ἐν ταῖς διαφόροις κατὰ τόπους διαλέκτοις. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι πάντες ἀναγινώσκομεν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀλφαβήτου, τὰ αὐτὰ δὲ στοιχεῖα καὶ αἱ αὐταὶ συλλαβαὶ ἔχουσι καὶ παρ' ἡμῖν τὴν αὐτὴν δύναμιν πανταχοῦ, ὡς πανταχοῦ εἶχον καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα καὶ αἱ αὐταὶ συλλαβαί, εἰ καὶ αἱ αὐταὶ λέξεις κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους δὲν εἶχον πάντοτε τὰ αὐτὰ γράμματα καὶ τὴν αὐτὴν μορφὴν καὶ προφοράν, ὅπως, ὡς εἴπομεν, οὐδὲ παρ' ἡμῖν σήμερον ἐν ταῖς νεωτέραις διαλέκτοις.

Ἀλλ' ἐνῷ οὐδὲν σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον τεκμήριον

ὑπάρχει ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, πολλά, τοὐναντίον, τοιαῦτα ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως, ἥτις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν μέχρι σήμερον οὐδὲν διδάσκει ἀντιμαχόμενον πρὸς τὰ ἀσφαλῆ καὶ βέβαια πορίσματα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τεκμήρια καταλέγομεν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, τὴν ἰσχὺν τῶν ἐρασμικῶν ἀποδείξεων βασανίζοντες, ἐνταῦθα δὲ ἓν ἔτι κρίνομεν ἀναγκαῖον, νὰ αἰτιολογήσωμεν τὴν μέθοδον, ἥπερ ἠκολουθήσαμεν ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ προκειμένου ζητήματος. Ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷδε τῷ ζητήματι διάφοροι καὶ πολλάκις ἐναντιώταται, ὡς εἰκός, προηνέχθησαν γνῶμαι, ἐνομίσαμεν συμφωνότερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον νὰ μὴ ἀρκεσθῶμεν, ὡς οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί, εἰς μόνην τὴν ἐμπέδωσιν τῶν ἡμετέρων γνωμῶν καὶ μάλιστα δι' ἀποδείξεων ἐχουσῶν κῦρος μόνον παρὰ τοῖς ὁμοδόξοις, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς νὰ βασανίσωμεν καὶ ἐξελέγξωμεν τὰς τῶν ἑτεροδόξων. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐκ πολλῶν εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην, καθ' ἣν σφοδρότερον συγκρούονται πρὸς ἄλληλα τὰ ἐναντία, ἡ μὲν ἀλήθεια φωτεινοτέρα ἐκπηδᾷ εἰς τό μέσον, ὁ δὲ ἀναγνώστης, λαμβάνων σαφεστέραν συνείδησιν τοῦ ἑκάστοτε ἐξεταζομένου, διαμένει πάντῃ ἐλεύθερος ἢ νὰ ἀσπασθῇ τὴν ἑτέραν τῶν ἀντιμαχομένων γνωμῶν ἢ νὰ πορισθῇ τρίτην ἐξ ἀμφοτέρων. Καὶ ἄλλο δὲ πλεονέκτημα ἔχει καθ' ἡμᾶς ἡ συζητητικὴ καὶ ἐλεγκτικὴ μέθοδος ἐν πράγμασιν ἀμφισβητουμένοις· ὅτι δυσκόλως αὕτη ἐπιτρέπει τῷ γράφοντι ἐνταῦθα μὲν νὰ παρέρχηται ἀνεξέταστα πολλὰ πολλῆς ἐξετάσεως καὶ μελέτης δεόμενα, ἐκεῖ δὲ νὰ παρεκτρέπηται εἰς αὐθαιρέτους ὑποθέσεις καὶ ἑρμηνείας, πανταχοῦ δὲ νὰ καταλήγῃ εἰς βιαίους καὶ ἐσφαλμένας λύσεις, ὅπερ πολλάκις πάσχουσιν οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί· οἵτινες, οὐδεμίαν ἔχοντες νὰ ἀνασκευάσωσιν ἐναντίαν γνώμην, καὶ τὰ πάντα ἀνέτως καὶ ἀνενοχλήτως διατάσσοντες κατὰ τὰς ἰ-

δίας ἀρχὰς καὶ ἐπιθυμίας, καταλήγουσι πάντοτε εἰς λύσεις, πολλὴν ἐχούσας ὁμοιότητα πρὸς τὴν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου διὰ τοῦ ξίφους γενομένην λύσιν τοῦ Γορδίου δεσμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἀνελληνίστου τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς καὶ τῆς μεθόδου, δι' ἧς οἱ ζηλωταὶ αὐτῆς ζητοῦσι νὰ θεμελιώσωσι τὸ ἀθεμελίωτον. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡμεῖς παρατιθέμεθα τὰς γνώμας καὶ ἰσχυρίσεις τῶν Ἐρασμικῶν, ὧν τὴν δύναμιν βασανίζομεν, ὀφείλομεν νὰ προδηλώσωμεν τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι δὲν ἀναφέρομεν αὐτὰς κατὰ λέξιν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, καθ' ἣν παρὰ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ αὐτῶν φέρονται γεγραμμέναι, ἀλλ' ὅπως ἡ σειρὰ τοῦ λόγου ἡμῶν ἀπαιτεῖ, χωρὶς ὅμως ἕνεκα τούτου νὰ παραβλάψωμεν μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. Ἐπὶ τέλει δὲ οὐδ' ἐκεῖνο πρέπει νὰ ἀποκρύψωμεν, ὅτι τὴν παροῦσαν πραγματείαν ἐξεπονήσαμεν οὐχὶ χάριν συγχρόνων τινῶν Ἐρασμικῶν, οἵτινες καταστήσαντες ἑαυτοὺς αὐτοχειροτονήτους ἐπιτρόπους τῆς προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων, νομίζουσιν ἔπειτα ἱερὸν καθῆκον μετὰ καρτερίας νὰ ἀγωνίζωνται ὑπὲρ τῶν ἐπιτροπικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ χάριν τῶν μετ' ἐλέγχου καὶ κρίσεως ἀποδεχομένων ἢ ἀπορριπτόντων τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, προφρόνως δὲ ἀσπαζομένων πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ τὴν τὰ μάλιστα πρὸς τὰς ἰδίας δόξας διαφωνοῦσαν.

Ἀθήνησι, τῇ 30 Ἀπριλίου 1889.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Κατάλογος
τῶν γραψάντων περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς.

Desiderius Erasmus, De recta latini graecique sermonis pronunciatione dialogus. Basiliae 1528. Ὁ διάλογος οὗτος ἀνετυπώθη καὶ ὕστερον, συμπεριληφθεὶς ἐν τῇ συλλογῇ τῇ ἐπιγραφομένῃ Sylloge scriptorum, qui de linguae graecae vera et recta pronunciatione commentarios reliquerunt, ed. Sigebert. Havercampus. Τόμ. II, Lugd. Bat. 1736 καὶ 1740 (ἐν τῷ 6′ Τόμῳ, σελ. 1—180), ἀνετυπώθη δὲ καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1832 ὑπὸ Siedhof. Potisdami. Ἐν τῇ εἰρημένῃ συλλογῇ περιελήφθη καὶ Jacob. Caratini libellus de sono litterarum praesertim graecarum 1527 (I, σελ. 355—376).

Io. Checus, de graec. lingu. pronunc. disputationes κτλ. 1542 (παρὰ Havercamp σελ. 287).

Thom. Smith, de recta et emend. gr. l. pronunc. (πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Cardiner, Haverc. II, 469—574).

Guil. Morelius, alphabetum graecum, Paris 1550.

Theod. Beza, de germana gr. l. pron. 1554 (Haverc. I σελ. 305—352).

Adolf. Meckerchius de ling. graecae veteri pronunciatione 1564 (Haverc. I, 1—170).

Petrus Ramus, disputatio de veter. l. gr. pron. in gramm. gr. Paris, 1567.

Henr. Stephanus, apologeticus pro vet. ac germ. ling. gr. pron. 1578 (Haverc. 377—476).

Jul. Caes. Scaligerus, ἐν libro de causis ling. latinae (1584).

Frid. Silburgius, alphabetum gr. (1591).

Jac. Cretserus de ling. gr. litteris et pronunc. lib. opp. τ. 16.

Andr. Helvigius, demonst. antiqu. et nativae pron. l. gr. πρὸς δὲ Etymologiae κτλ. Francof. 1611.

Adr. de Valois, Valesiana, (opus posthumum) 1695.

C. d'Anchion, (πρὸς τὸν Wetstein) de pronunciatione vocalis ἦτα in miscell. Lips. τ. VI, 1718 σελ. 64 κέξ.

Mirtis bus Sarpedonius (Frid. Reifferberg) de vera Atticorum pronunciatione liber (πρὸς τὴν πρώτην πραγματείαν τοῦ Πλακεντίνου), Romae, 1750.

J. H Voss ἐν τῷ Deutschen Museum 1780 II σελ. 250 καὶ 1782 I, σελ. 213 κέξ. (Πρβλ. Leichenberg ἐν τῷ Göttinger Magazin. 1781 σελ. 454 κέξ. καὶ 1782 σελ. 100 κέξ. καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ γραφεῖσαν Αἰλουροκριομαχίαν κτλ. Leím-Athen, 1782).

J M. Fabrus, disputatio quomodo graeca in scholis pronuntiari placeat. Ansbach 1781.

W. M. Leake, resaerches in Greece, London 1814 σελ. 214.

C. Jac. Chr. Reuwens de l. gr. pon. dissertatio (πρὸς Γεωργιάδην) in Gollectaneis litterariis, Lugd. Bat. 1815.

N. T. Moore (πρὸς Pickering), Remarks on the pronunciation of the greek language, Neu York, 1819.

Seyffartus, de sonis litterarum graecarum tum genuinis tum adoptivis libri duo. Acced. commentatio de litteris Graecorum subinde usitatis κτλ. cum epistola God. Hermanni. Lipsiae 1824.

Car. Aug. Boettiger, ein Wort über die Aussprache des Altgriechischen ἐν «Wegweiser» κτλ. zur Abendzeitung 1824 σελ. 146.

K. F. S. Liscovius. über die Aussprache des Griechisben κτλ. 1825

I.C. L. Hantschke, de vocalium graec. pronuntiatione, Elberf. 1827.

A. Matthiae ἐν τῇ Recension über Bloch's Revision in Jahn's Jahrbüchern κτλ. 1830 Τόμ. 13 σελ. 392 καὶ Griech. Gramm. ἔκδ. 3 I, σελ. 35.

R. I. F. Heinrichsen (πρὸς Bloch) über die neugrichishe oder sogenannte Reuchlinische Aussprache, δανιστὶ 1836 (ἐκ δὲ τοῦ δανικοῦ μετεγλωττίσθη εἰς τὸ γερμανικὸν τῷ 1839).

G. Curtius ἐν Zeitschrift fur Oesterreichische Gymnasien 1852 σελ. 1 καὶ ἑξῆς.

Kreuser ἐν τοῖς Verhandlungen der Philologen in Ulm. 1842.

Πάντες οὗτοι πλὴν τοῦ Σεϋφάρτου καὶ Λισκοβίου, οἵτινες πολὺ ἀποκλίνουσι πρὸς τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν, ἀκολουθοῦσι τοῖς δόγμασι τοῦ Ἐράσμου, τὸν πλεῖστον λόγον κατατρίβοντες περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ ἦτα.

Ὑπὲρ δὲ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς ἔγραψαν ὁ Ἐπίσκοπος Stephan. Cardiner 1542 (Havercampus. II σελ. 194).

Achilles Statius, observationes difficilium locorum in Gruteri thes. crit. II σελ. 839, 1560).

Gregor. Martinus, de gr. lingu. pron. ad Mekerchum libellus (Haverc. II σελ. 575—622) 1570.

Erasmus Smidtius, de pronunciatione antiqua adversus νεόφωτον Jenae 1615 (Haverc. II σελ. 631—674).

Jo. Phil. Pareus, assertio antiquae pronuciationis ling. gr. κτλ. Hanoviae 1640.

Jo. Rod. Wetstenius, pro graeca et genuina ling. gr. pronunc. orationes apologeticae, Amst. 1681 καὶ ἔκδ. β'. Basiliae 1686

Guil. Kirchmaierus dissertatio de germana gr. ling. vocalium et diphthongorum pronunciatione, Viteberg, 1706.

Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος ἐκ Θεσσαλίας, Διάλογος περὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἑλληνικῆς προφορᾶς Norimbergae 1712. Ὁ διάλογος οὗτος ἀνετυπώθη ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα ἐν τῷ Παραρτήματι τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἐν Ἀθήναις 1870 σελ. 320—336. ἴδε αὐτόθ. καὶ σελ. 26 σημ. 1 καὶ σελ. 117, σημ. 2.

Joh. Adolf. Müller, Programm von der allerbilligsten Art das Griechische auszusprechen, Zerbest, 1724 In Biederman' s Actis scholasticis, St. 1, 1741 σελ. 45 κέξ.

Greg. Placentinus, epit. gr. palaeographiae et de recta gr. sermonis pronunc. dissertatio, Rom. 1734 καὶ ἑτέρα ἔκδοσις τῆς δευτέρας ταύτης πραγματείας, ἐπεξεργασθείσης πρὸς ἀνασκευὴν τῶν γραφέντων ὑπὸ Mirt. Sarpedonius (Frid—Reifferberg) Αὐτόθ. 1751.

Thom. Velastus ἐκ Χίου (πρὸς M. Sarpedonius) dissertatio de litterarum graecarum pronunciatione. Rom. 1751 καὶ 1770.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἰσοκράτους, ἐν Παρισίοις 1807. Προλεγ. Μέρος I σελ. πη'—ϙϐ'.

Ἀναστάσιος Γεωργιάδης Λευκίας (ἐκ Φιλιππουπόλεως) περὶ τῆς τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως, Paris 1812 (ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστί).

Herm. Neidlinger, Ideen über unsere Erasmische Aussprache des Altgriechischen, Wien 1818. Ἡ πραγματεία αὕτη μεταγλωττισθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐξεδόθη καὶ ἑλληνιστὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ.

Pickering, Essay on the Greek language, Cambr. 1818 ἐν τοῖς Memoirs of the American Academy, Vol. 4.

Minoïdes Mynas, Calliope ou traité sur la véritable prononciation de la langue grecque. Paris, 1825.

S. N. I. Bloch (Δανὸς) Revision der Lehre von der Aussprache des Altgrichischen Altona 1826. Ὁ αὐτὸς δὲ ἐξέδωκε κατόπιν (1827—31) καὶ ἄλλας μικροτέρας πραγματείας, καὶ τέλος κατὰ τὸ 1841 ἀνασκευὴν τῆς πραγματείας τοῦ Heinrichsen, εἰς 2 τεύχη δανιστὶ ἐν Kjöbenh.

Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης βιβλίον, ἐν Πετρουπόλει, 1830.

Rob. Winklerus, de Graecor. vet. cum lingua tum pronunciatione adv. Kreuser disp. Vratisl. 1843—4. ἐν δύο γυμνασιακοῖς προγράμμασι.

G. I. Pennington, Essay on the pronunciation of the Greek language London, 1844.

M. Ernest Renan, Eclaircissements tirés des langues Sémitiques sur quelques points de la prononciation grecque. Paris 1849.

Iohn Stuart Blackie, The pronunciation of Greek, accent and quantity, London 1852.

Ioh. Télphy, über die Alt—und Neugriechen und über die Lautgeschichte der griech. Buchstaben, Leiprig, 1853.

Thiersch ἐν τοῖς Verhandlungen der zwölften Verssamlung deutscher Philologen zu Erlangen im J. 1851 σελ. 23 κέξ.

Elissen ἐν τοῖς Verhandlungen der dreizehnten Versammlung deutscher Philologen im J. 1852 zu Göttingen, σελ. 106—144,

F. W. A. Mullach ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθείσῃ Grammatik der griechishen Vulgarsprache, Berlin, 1856, ἀπὸ τῆς σελίδος 116 κέξ. ἔνθα παρατίθεται καὶ ἀκριβὴς κατάλογος τῶν μέχρι αὐτοῦ γραψάντων περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς.

Καὶ μετὰ τὸ ἔτος 1856 δὲν ἔληξεν ὁ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἀγών. Κατὰ τὸ ἔτος 1861 ὁ Bursian ἰσχυρῶς ἠγόρευσεν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς ἐν τῇ εἰς Φραγκφούρτην συνόδῳ τῶν Γερμανῶν Φιλολόγων, ἔχων καὶ ἄλλους ὐκ ὀλίγους κοινωνοὺς τῆς ἑαυτοῦ γνώμης (ἰδὲ die Verhandlungen der zwanzigsten Phil. Versamml. zu Frankfurt a. M. σελ. 183—195.

Ἐν δὲ τοῖς ἔτεσι 1862 καὶ 1863 ἔγραψεν ἐν Μονάχῳ über den Itacismus der griechischen Sprache ἐν δυσὶ γυμνασιακοῖς προγράμμασιν ὁ G Schuh, ὑπερασπίζων τὸ ἀρχαῖον τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1865 ἔγραψεν ὁ Egger ἐν τῇ Revue des cours littéraires πραγματείαν de la prononciatton du grec ancien et du grec moderne σελ. 143—145 καὶ 261—264.

Κατὰ δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1868 ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς, ὁ H. Scholtz ἐν Zeitschrift für dass Gymnasialwesen Berlin σελ. 337—364.

Ἀντεπεξῆλθε δὲ κατ' αὐτοῦ μετ' οὐκ ὀλίγης ὁρμῆς ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1868 ὁ Gustav Humperdinck σελ. 881—889.

Πολλῷ δὲ ὁρμητικώτερος ἀντεπεξῆλθεν ὁ Friedrich Blass ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ über die Aussprache des Grichischen Berlin 1870 ἐκ σελίδων 41 συγκειμένῃ.

Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον τοῦ Scholtz κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος 1869 ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς καὶ ὁ Gustave d' Eichthal ἐν πραγματείᾳ ἐπιγραφομένῃ De la prononciation nationale de la laugue grecque et de son introduction dans l' enseignement classique, καὶ καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ Annuaire de l' Association pour l' encouragemet des études grecques, 3e Année σελ. 65—95.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ Annuaire, 7e Année, 1773, σελ. 114—132 ἔγραψε γαλλιστὶ ὁμοίαν πραγματείαν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, ἐπιγραφομένην Remarques sur la prononciation du Grec, ἰδίαν δὲ πραγματείαν γερμανιστὶ über die Aussprache des Griechischen ἐξέδωκεν ὁ αὐτὸς ἐν Λειψίᾳ κατὰ

τὸ ἔτος 1881 ἐκ 47 σελίδων ἀποτελουμένην, ἐξέδωκεν δὲ τὴν αὐτὴν καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐπηυξημένην, καὶ ἐκ 55 σελίδων συγκειμένην.

Ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς ἐξέδωκεν ἐν Λειψίᾳ πραγματείαν καὶ ὁ Eduard Engel κατὰ τὸ ἔτος 1887 (ἐκ σελίδ. 168).

Κατὰ δὲ τῆς νῦν προφορᾶς ἔγραψε τὸ δεύτερον ὁ Friedrich Blass ἐν Βερολίνῳ κατὰ τὸ ἔτος 1883 (ἐκ σελ. 109) καὶ τὸ τρίτον κατὰ τὸ 1888 (ἐκ σελ. 140).

Ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ Zacher ἐν Λειψίᾳ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1888 (ἐκ σελ. 52).

Κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὼς ἔτος 1889 κατεχωρίσθησαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἑλλάδι», τῷ ἐκδιδομένῳ ἐν Ἀμστελοδάμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτόθι φιλελληνικοῦ συλλόγου, δύο πραγματεῖαι ἀναφερόμεναι εἰς τὴν προφορὰν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ μὲν γερμανιστὶ ὑπὸ H. Kern καὶ ἐπιγραφομένη Zur Geschichte der Aussprache des Griechischen. Wiedergabe indischer wörter bei griechischen Autoren σελ. 2—8 Fortsetzung folgt), ἡ δὲ ἑλληνιστὶ ὑπὸ A. J. Flament καὶ πραγματευομένη Περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ Δύσει (σελ. 95—102).

Πλὴν τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀπεφήναντο γνώμας περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἐν διαφόροις συγγράμμασι μὴ ἰδίως περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς πραγματευομένοις, οἷον ὁ Ahrens, ὁ Beermann, ὁ Brugman, ὁ Corsen, ὁ G. Curtius, ὁ Cauer, ὁ Dietrich, ὁ Ioh. Flach, ὁ Kühner, ὁ Lafeld, ὁ Meisterhans, ὁ Meyer, ὁ Riemann καὶ ἄλλοι. Τῶν συγγραμμάτων τούτων γίνεται μνεία ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, ἔνθα βασανίζεται ἡ δύναμις μιᾶς ἑκάστης τῶν διαφόρων ἐρασμικῶν ἀποδείξεων καὶ γνωμῶν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

Ἐν τῷ ζητήματι τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ὁμολογουμένως εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν πιστεύουσι τοσοῦτον οἱ ζηλωταὶ τοῦ Ἐράσμου, ὅσον εἰς τὰς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς γραφῆς· ἴσως μέχρι τινὸς οὐχὶ ἀπεικότως. Διότι ἐξ αὐτῶν εἶνε πολὺ εὔκολον ἀληθῶς νὰ διευκρινηθῇ ἕτερον συγγενὲς ζήτημα οὐχ ἧττον τοῦ παρόντος σπουδαῖον, ὅπερ θὰ ἐξήταζε χωρὶς καὶ ἰδίως τίς ἦτο ἡ μορφὴ τῶν διαφόρων ῥιζῶν καὶ καταλήξεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν ἀρχαιοτέρᾳ αὐτῆς ἡλικίᾳ, πρὶν πᾶσαι αἱ λέξεις λάβωσι τέλειον καὶ μόνιμον τύπον. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἐνθουσιώδει χρήσει τῶν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς γραφῆς ἀποδείξεων δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τοῦτο μόνον τὸ κέρδος οἱ τὰ τοῦ Ἐράσμου φρονοῦντες· ὑπὸ ὑπερβάλλοντος ζήλου κινούμενοι ἠθέλησαν διὰ τῶν αὐτῶν τούτων καί τι μεῖζον νὰ κατορθώσωσιν. Ἠθέλησαν δηλαδὴ νὰ καταστήσωσιν, εἰ δυνατόν, καὶ ἡλίου φανότερον ὅτι ἀναγινώσκων τις σήμερον τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ νεκροῦ γράμματος καὶ τῆς ἀφώνου ἐτυμολογίας, ἀναγινώσκει καὶ φθέγγεται σχεδὸν ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ ἄνθρωποι ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους καὶ Πλάτωνος. Οὕτω δὲ στερεῶς ἔπεισαν ἑαυτοὺς ὅτι ὄντως ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ, ὥστε, ἄν τις ἕτερα δοξάζων ἐπιχειρήσῃ ποτὲ δι' ἱστορικῶν καὶ ἄλλων τεκμηρίων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ νῦν ἐν Ἑλλάδι προφορά, πλὴν τῆς εἰς ι ἀπολεπτύνσεως τοῦ η

καὶ υ καὶ τῆς τούτῳ ἰσοδυνάμου οι καὶ τῆς συστολῆς τῶν μακρῶν συλλαβῶν εἰς βραχείας, ἐν οὐδενὶ σχεδὸν ἄλλῳ φαίνεται ἀφεστῶσα τῆς παλαιᾶς, νομίζουσιν ὅτι πρὸς τοῦτον ἔχουσί τι ἰσχυρότατον νὰ ἀντιτάξωσι, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἐτυμολογίαν. Ἡ ἀναλογία, λέγει ὁ Οὐμπέρδιγξ[1], τοῦ *λείπω* καὶ *λοιπὸς* πρὸς τὸ *λέγω* καὶ *λόγος* καὶ ἡ τοῦ *πείθω* καὶ *πέποιθα* πρὸς τὸ *πέρθω* καὶ *πέπορθα* καὶ ἄλλων ὁμοίως ἐσχηματισμένων λέξεων δεικνύει σαφῶς ὅτι ἡ *ει* ἐν τῷ *λείπω* καὶ *πείθω* καὶ ἡ *οι* ἐν τῷ *λοιπὸς* καὶ *πέποιθα* δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα, ἀλλὰ διῃρημένως πως, ὡς *εϊ* καὶ *οϊ*[2]. Ὁμοίως, ἂν οἱ Ἕλληνες, ἐπιφέρει, γράφουσι τὰς λέξεις *οἶς*, *βασιλεῖ*, τὴν μὲν διὰ τῆς *οι*, τῆς δὲ τὴν κατάληξιν διὰ τῆς *ει*, τοῦτο ποιοῦσιν ἀναμφιβόλως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἠκούοντο ἔτι σαφῶς ἀμφότερα τὰ φωνήεντα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων. Τοῦτο δὲ γίνεται δῆλον ὡσαύτως οὐ μόνον ἐκ τῆς γραφῆς *οἶς*, *βασιλεῖ*, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας, διδασκούσης ὅτι ἡ ἔτι ἀρχαιοτέρα μορφὴ καὶ προφορὰ τῶν προκειμένων λέξεων ἦτο *οϝις*, *βασιλεϝι*. Ὅστις δὲ γινώσκει, λέγει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ὁμηρικὴ κατάληξις τῆς γενικῆς *οιο* προῆλθεν ἐξ ἄλλης ἀρχαιοτέρας, τῆς *οσιο*, ἐκ δὲ τῆς *οιο* ἐγεννήθη μετὰ ταῦτα δι' ἐκθλίψεως τοῦ *ι* καὶ κράσεως τῶν δύο *ο* ἡ *ου*, καὶ ὅτι καθ' ὁμοίαν κρᾶσιν ἐκ τοῦ *ἀοιδὴ* προέκυψε τὸ *ᾠδή*, ἐκεῖνος οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔτι δύναται νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ *οι* δὲν ἐξεφωνεῖτο ἀληθῶς ὡς *οϊ*. Εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἀπίθανον, λέγει ἀλλαχοῦ[3], ὅτι οἱ πρῶτοι νομοθετήσαντες τὰ τῆς γραφῆς ἐν Ἑλλάδι θὰ ἐπεχείρουν ποτὲ νὰ γράψωσι διὰ πολλῶν τρόπων ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, ὅτε ἦτο ἱκανὸν δι' ἑνὸς καὶ μόνου, καὶ ὅτε μάλιστα, ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ, ἕνεκα τῆς ἀτελείας τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου ἠναγκάζοντο ἐπὶ μακρότατον χρόνον δύο καὶ τρεῖς διαφόρους φθόγγους νὰ σημαίνωσι

---

1) Gustav Humperdink, Ueber die Aussprache des Altgriechischen ἐν τῷ Zeitschrift für das Gymnasialwesen, Berlin, 1869, ἀπὸ σελίδος 881—889.

2) Πάντα ταῦτα καὶ τὰ εὐθὺς ἀκολουθοῦντα λέγει ἐν ταῖς σελίσιν 886 καὶ 887.

3) Αὐτόθι, σελ. 883. Ἰδὲ καὶ Raph. Kühner, Ausführliche Grammatik der Griechischen Sprache 1869—70, I, σελ. 46.

δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Πῶς δὲ θὰ ἦτο δυνατόν, λέγει ὁ Γραμματικὸς Κυννῆρος[1], νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος *οἴομαι* ὁ παρατατικὸς *ᾠόμην*, ἂν ἡ ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ ῥήματος τούτου *οι* ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς *οϊ*, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν, ὡς *ι* ἢ *υ*; Πῶς τότε, λέγει τρόπον τινά, καὶ ὁ παρατατικὸς τῶν ῥημάτων λόγου χάριν *ὑστερῶ*, *ἱκνοῦμαι* δὲν αὐξάνει ὁμοίως εἰς *ω*, καὶ δὲν λέγεται *ᾠστέρουν*, *ᾠκνούμην*, ἀλλὰ μόνον *ὑστέρουν*, *ἱκνούμην*; Ἕτερος δὲ ἔξοχος Γραμματικός, ὁ Γεώργιος Κούρτιος, ἐνόμιζεν ὅτι καθιστᾷ ἔτι φωτεινοτέραν τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς γραφῆς, ἐπιδεικνύων τὰ φαινόμενα τῶν κράσεων, καὶ ζητῶν διὰ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἀναλύσεως καὶ ἑρμηνείας νὰ πείσῃ πάντα, ὁμόδοξόν τε καὶ ἑτερόδοξον, ὅτι ἐν τῷ συνδέσμῳ ***καί***, ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις ***μοί***, *σοί*, ἐν τῇ πληθυντικῇ ὀνομαστικῇ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ ἄρθρου *οἱ*, *αἱ* καὶ ἐν ἄλλαις τισὶ λέξεσιν ἡ *αι* καὶ *οι* ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους[2]. Ἂν δέ, λέγει, ἡ *αι* ἐν τῷ συνδέσμῳ ***καὶ*** ἐξεφωνεῖτο ὡς ͼ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν, τότε ἐκ τῶν λέξεων ***καὶ ἐγώ***, ***καὶ ἐπί***, ***καὶ ἐκτὸς*** μετὰ τὴν κρᾶσιν θὰ προέκυπτον οὐχὶ αἱ ***κἀγώ***, ***κἀπί***, ***κἀκτός***, ἀλλ' ἡ ***κἐγὼ*** ἢ ***κηγὼ*** ἢ ***καίγώ***, ἡ ***κἐπὶ*** ἢ ***κηπὶ*** ἢ ***καίπὶ*** κτλ. Διὰ πολλῶν δὲ τοιούτων κεκραμένων λέξεων ζητήσας νὰ ἀποδείξῃ τὸ διῃρημένον τῆς *αι*, ἐπιφέρει ἔπειτα ὅμοια παραδείγματα, ὅπως ἀποδείξῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς *οι*, καὶ οὕτω χωρεῖ διὰ πολλῶν σελίδων, οὐδαμῶς ὀκνήσας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τῇ ἀπὸ τῶν κράσεων ἰσχύϊ πεποιθώς, ὑπεροπτικῶς νὰ ἀποφανθῇ κατὰ τῶν προασπιζόντων τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως, ἀποκαλῶν αὐτούς, κατὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων Ἐρασμικῶν, ἀνθρώπους ἐνθουσιῶντας ἐκ τῶν εἰς Ἑλλάδα περιηγήσεων, καὶ πειρωμένους νὰ λύσωσιν ἐπιστημονικὸν ζήτημα κατὰ τρόπον ἥκιστα ἁρμόζοντα εἰς ἀληθινοὺς ἐπιστήμονας[3]. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα ἀντιλέγουσιν οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί, ὅπως ἀνασκευάσωσι τοὺς λόγους τῶν ἑτεροδοξούντων, καὶ νομίζουσιν ὅτι καὶ μόνον ὀλίγα τινὰ

---

1) Ausf. Gramm. I, σελ. 51.

2) Studien zur Griechischen und Lateinischen Grammatik, Leipzig, 1868, I, ἀπὸ σελίδος 273 καὶ ἑξῆς.

3) Αὐτόθι, σελ. 273.

τούτων θὰ ἦσαν ἱκανὰ καὶ ἐκείνοις νὰ καταστήσωσι φανερόν, πόσον πλανῶνται, πιστεύοντες ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς παραδόσεως εἶνε ἡ ἀσφαλῶς φέρουσα πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλ' ἐάν τις ἐγγυτέρω καὶ ἀκριβέστερον ἐξετάσῃ τὰς τοιαύτας ἀντιρρήσεις, παρατηρεῖ ὅτι ἐκ πασῶν τούτων ἓν μόνον δύναται ἀσφαλῶς νὰ συναχθῇ καὶ γείνῃ ἀποδεκτόν, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις, καθ' οὓς ἡ γλῶσσα δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβει τέλειον καὶ μόνιμον σχῆμα, εἶνε πολὺ πιθανὸν ἡ προφορὰ διφθόγγων τινῶν, τῶν εἰρημένων τριῶν λόγου χάριν, νὰ εἶχεν ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Ἐρασμικοί, ἀκουομένων διακεκριμένως πως ἑκατέρων τῶν φωνηέντων. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶνε πῶς ἐξεφωνοῦντο οἱ φθόγγοι τῆς γλώσσης ἐπὶ Ὁμήρου ἢ καθ' οὓς χρόνους εἰσήγετο ἡ γραφὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα (θέλει δὲ γείνει δῆλον προϊόντος τοῦ λόγου ὅτι πᾶσαι αἱ ἐρασμικαὶ ἀποδείξεις δύνανται ἀβιάστως εἰς τοιούτους χρόνους νὰ ἀναχθῶσιν), ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, ἐφ' ὧν ἡ γλῶσσα ἔφθασεν εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμὴν καὶ τελειότητα, οἱ δὲ λεκτικοὶ τύποι ἔλαβον μορφὴν ὡρισμένην ἤδη καὶ σταθεράν, ἀκίνητον ὕστερον καὶ ἀκέραιον καὶ ἀλώβητον ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας διαμείνασαν. Πᾶς τις γινώσκει ὅτι ἡ γλῶσσα ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι Δημοσθένους ἢ μᾶλλον μέχρι Θουκυδίδου δὲν διετέλεσε σχολάζουσα, ἀλλὰ τελειοῦσα οὗπερ ἤρξατο ἔργου, καὶ γράμματα ἀπέβαλε καὶ καταλήξεις ἀπέκοψε καὶ συλλαβὰς ἔν τε τῷ μέσῳ καὶ τέλει τῶν λέξεων ἐκ φωνηέντων ἀποτελουμένας εἰς μίαν ἐκ δύο συνήγαγε καὶ συνῆψε, καὶ δὲν ἔπαυσε πρότερον συνάπτουσα καὶ συνενοῦσα ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου. Ὅσα δὲ ἔμειναν διῃρημένα παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ τοῖς συγχρόνοις αὐτῷ, ἔμειναν τοιαῦτα μέχρι τέλους, διὰ παντὸς τοῦ βίου τῆς παλαιᾶς γλώσσης· καὶ ὅσα πάλιν, τοὐναντίον, εὑρίσκομεν συνῃρημένα ἐν τῇ μετὰ ταῦτα κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ, εὑρίσκομεν συνῃρημένα καὶ ἀρχαιότερον ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα. Καὶ δυνάμεθα, εἰς τὸ ῥέον τοῦτο καὶ εὐκίνητον τῆς ὁμηρικῆς καὶ καθόλου τῆς ἀρχαιοτέρας γλώσσης ἀποβλέποντες καὶ τὸ στερεὸν καὶ ἔμπεδον τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὅ,τι ὁ Κορσηνὸς περὶ τῆς

λατινικῆς[1]· ὅτι δηλαδή, ὅπως αὕτη πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἤκμασαν τὰ γράμματα ἐν Λατίῳ, ἐπὶ Αὐγούστου καὶ ὀλίγῳ πρότερον, διετέλει ἔτι κυμαίνουσα ἐν ἀνησυχίᾳ καὶ ταραχῇ, ὕστερον δὲ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ οἱ παλαιοὶ φθόγγοι καὶ τύποι ἀπηρχαιώθησαν, ἐπέτυχε τέλος τῆς ἠρεμίας καὶ σταθερότητος καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον διετήρησε ταύτην ἐν τῇ γραφομένῃ γλώσσῃ, οὕτω καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων μέχρι τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους διῆλθε διὰ τῶν αὐτῶν περιπετειῶν καὶ παθημάτων, ἕως λάβῃ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ τὸ ἑδραῖον καὶ μόνιμον, περὶ οὗ λέγομεν, ἔν τε τῇ μορφῇ τῶν λέξεων καὶ τῇ κράσει καὶ μίξει τῶν φωνηέντων. Ἐνταῦθα δὲ ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ἔτι ὅτι ὅπου ἡ γλῶσσα δὲν συνήρεσε τὰ ἀλλεπάλληλα φωνήεντα, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι ***θεάσασθαι***, ***ἐτεθέαντο***. ***ἔλεος***, ***ῥάων***, ***ῥέων***, ***δύναιο***, ***πείθοιο***, ***πόα***, ***πόας***, ***πλέον***, ***τέλεος***, ***ἀνθρώπειος*** κτλ., ἢ ὅπου δὲν ἐχώρησε περαιτέρω, ἀλλ' ἔστη, ἀφ' οὗ συνήρεσεν ἅπαξ τὸ ***ἀγνοῶ***, ***νοῶ***, ***βοῶ***, ***ἐῶ***, ***ἐῶμεν***, ***βοῶμεν*** κτλ., τοῦτο συνέβη διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἂν ἀδιακρίτως ἐγίνετο πανταχοῦ συναίρεσις, ἢ νέα διεδέχετο ἑτέραν προλαβοῦσαν, ἤθελε προέλθει μεγάλη ἀταξία ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ σύγχυσις οὐ μικρὰ λέξεων, καταλήξεων καὶ ῥιζῶν. Ἀλλ' εἴτε διὰ τοιοῦτον εἴτε δι' ἕτερον λόγον ἔμειναν ἀσυνάλειπτά τινα τῶν διεστώτων φωνηέντων, ὁποῖα τὰ ἐν ταῖς εἰρημέναις ἢ καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι ***βασιλέως***, ***βασιλέα***, ***πόλεως***, ***ἄστεος*** ἢ ***ἄστεως***, ***ἡδέος*** καὶ ταῖς ὁμοίαις, τοῦτο οὐδαμῶς ἐκώλυσε τὰ αὐτὰ φωνήεντα νὰ συναιρεθῶσι πανταχοῦ ἄλλοθι σταθερῶς καὶ μονίμως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὰ ***Κυρηναϊκός***, ***Θηβαϊκός***, ***Θηβαΐς***, ***ἡρωϊκός***, ***ληΐζομαι***, ***Σθενελαΐδας*** καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴ ἐφύλαξαν μέχρι σήμερον ἀσυναίρετα τὰ φωνήεντα ***α*** καὶ ***ι***, ***η*** καὶ ***ι***, ***ω*** καὶ ***ι***, ἠδύναντο νὰ κωλύσωσι τὰ αὐτὰ φωνήεντα νὰ μὴ συναιρεθῶσιν ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν ἀποτελοῦντα ἁπλᾶς συλλαβάς, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασιν ***Ἀθηναῖος***, ***Θηβαῖος***, ***Κυρηναῖος***, ***ἡρῷος***, ***Θρᾷξ***, ***δᾴς***, ***Ἅιδης***, ***πατρῷος***, ***λῃστής*** κτλ. Ἐπαναλέγομεν δὲ καὶ πάλιν ὅτι ἡ συναίρεσις εἶχε συντελέσει πανταχοῦ

---

1) W. Corsen Ueber Aussprache, Vocalismus und Betonung der lateinischen Sprache 1858, I, σελ. 153—154.

τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἤδη πρὸ τοῦ Θουκυδίδου, ὅσα δὲ ἔμειναν ἀσυναίρετα, ἔμειναν τοιαῦτα μέχρι τέλους. Ἂν δὲ ἐν ἀναγραφῇ τινι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανωθέντων διαιτητῶν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀντικλέους[1] ἢ ἄλλοθί που ἀπαντᾷ ἀκέραστος ἡ κατάληξις *εες* τῆς πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς *ευς* ὀνομάτων, οἷον ***Ἀχαρνέες***, ***Λαμπτρέες***, ***Εὐωνυμέες*** κτλ., ἢ ἕτερον ὅμοιον ἐν ἄλλῃ τινὶ καταλήξει ἢ ῥίζῃ, μαρτυρεῖ μόνον ὅτι φωνήεντά τινα, συνήθως συναληλιμμένα ἀπαντῶντα διέμενον ἔτι ἀσυνάλειπτα ἐν τῇ ὑπαγροικοτέρᾳ γλώσσῃ τοῦ πολλοῦ ὄχλου καὶ δήμων τινῶν τῆς χώρας, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων, ἥτις ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε προτιμήσει τοὺς συνῃρημένους τύπους, ὅπως σαφέστατα δεικνύουσιν ἅπασαι αἱ πρὸ Εὐκλείδου ἀττικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ ἡ χρῆσις τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων[2]. Καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τοῦ λόγου ἡμῶν τοὺς Τραγικοὺς καὶ καθόλου τοὺς ποιητάς, ὧν ἡ γλῶσα δὲν ἦτο ἡ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου[3], καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, οἵτινες ἀρχαϊσμοῦ χάριν μεταχειρίζονται ἐνίοτε τὸ ἀσυναίρετον *εες*[4], τὸ μόνον παράδειγμα τοῦ ἀσυναιρέτου τῆς καταλήξεως ταύτης, ὅπερ ἔχομεν νὰ λάβωμεν ἐκ τῶν Ἀττικῶν πεζογράφων, εἶνε τὸ ἐν τῷ ***Θεαιτήτῳ*** τοῦ Πλάτωνος ***Ἡρακλέες τε καὶ Θησέες***[5]. Ἴσως δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἀρχαϊσμοῦ χάριν ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ τύπου τούτου, ὡς μᾶλλον ἁρμόζοντος πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων ἡρώων.

Οὐχὶ δὲ πολὺ διαφόρως πρέπει, νομίζομεν, νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ ὁ

---

1) Ὀλυμπ. 113, 4, πρ. Χρ. 325. Ἰδ. CIA II 943. Περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων γίνεται ἀκριβέστερος λόγος ὕστερον, περὶ τὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

2) Ὁ συνῃρημένος τύπος εἰς ῆς ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν, ὧν τινες εἶνε ἀρχαιότεροι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πολλῷ ἀρχαιοτέρᾳ ἐκ Σιγείου ἀττικῇ ἐπιγραφῇ, τῇ κατὰ Koehler ἀναγομένῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Mittheilungen des deutschen archäologischen Instituts in Athen IX, σελ. 123), ἀναγινώσκεται ὁ συνῃρημένος τύπος Σ ι γ ε ι ῆ ς. Ἰδὲ Roehl IGA 492 B, 9. Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἰδὲ καὶ Kirchhoff, Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets, Dritte Auflage, 1877, σελ. 24.

3) Ἀριστοτέλ. ex recensione Immanuelis Bekkeri 1831. Ποιητ. κεφ. κϐ' σελ. 1458 B, 31 καὶ ἑξῆς, καὶ Ῥητορικ. Γ, 1. σελ. 1404 A, 28 καὶ ἑξ.

4) Lobeck, Phrynich. σελ. 69, σημ.

5) σελ. 169 B.

τύπος *Χαλκιδέες*, ὅστις ἀναγινώσκεται ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ, ἀνηκούσῃ εἰς τὸ ἔτος 445 πρὸ Χριστοῦ καὶ περιεχούσῃ τὴν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο γενομένην πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς ὁμολογίαν τῶν Ἀθηναίων[1]. Ὅτι δηλαδὴ ἐγράφη *Χαλκιδέες* ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἐν ἑτέρᾳ μετ' Εὐκλείδην[2], εἰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἔλεγον *Χαλκιδῆς*[3], ἐπειδὴ ἐν τῇ ἰωνικῇ πόλει Χαλκίδι ἦτο εὔχρηστος ὁ ἀσυνάλειπτος

1) CIA I Supplem. 27 a, 57. Ἰδὲ καὶ Ἀ θ ή ν α ι ο ν, τόμ. Ε', 1876, σελ. 77·

2) Ἐν ψηφίσματι τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων τοῦ ἐν Μυρρίνῃ τῆς Λήμνου τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· Bulletin de correspondance hellénique IX 1885 σελ. 49, στίχ. 7. Καὶ ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ ἐγράφη Χ α λ κ ι δ έ ε ς, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι οὕτως ἐκάλουν ἑαυτοὺς «οἱ Χαλκιδέες οἱ ἐν Μυρρίνῃ», καὶ κατ' ἀνάγκην οὕτως ἐκαλοῦντο καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει οἰκούντων. Οἱ Χαλκιδέες οἱ ἐν Μυρρίνῃ διδάσκουσιν ἔτι καὶ τοῦτο, ὅτι ἐσφαλμένως ὁ Meisterhans (Grammatik der Attischen Inschriften 1885 σελ. 55) ἀναγινώσκει Χ α λ κ ι δ έ η ς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα τὸ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ὁμολογίᾳ τῶν Ἀθηναίων καὶ Χαλκιδέων ἁπάντων. Οὐ μόνον φθογγολογικῶς εἶνε ἀσύστατος ἡ ἀνάγνωσις αὕτη, ἀλλὰ καὶ ὁ Riemann ἀπέδειξεν ἤδη (Revue de Philologie IX 1885 σελ. 75) ὅτι καὶ τὸ Ἀ γ ρ υ λ έ η ς, τὸ ἁπαντῶν ἐν CIA I 338, 3 (408 πρ. Χρ.) πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ Ἀ γ ρ υ λ ε ῆ ς, ἤτοι Ἀ γ ρ υ λ ε ι ῆ ς, σχηματισθὲν ἀντὶ τοῦ Ἀ γ ρ υ λ ῆ ς, ὡς τὸ Ἐ χ α λ ε ι ῆ ς καὶ Ἀ γ κ υ λ ε ι ῆ ς (CIA II 864, 16. 947, 9), ἀντὶ τοῦ Ἐ χ α λ ῆ ς καὶ Ἀ γ κ υ λ ῆ ς, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα εἰς ε ε υ ς ἢ ε ι ε υ ς ἐθνικὰ ὀνόματα. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ γραφὴ ἱ π π έ η ς ὠφελεῖ μᾶλλον τὸν Meisterhans, ἐπειδὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 394 πρ. Χρ. (Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι ὑπὸ Στεφ. Κουμανούδη 1871, ἀριθ. 13), καὶ δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς αἱ λατινικαὶ γραφαὶ Caeicilius, Caeidia ἀντὶ Caecilius ἢ Caicilius κτλ. (Corsen Ueber Aussprache κτλ., 1858, I σελ. 170). Διότι, ὅπως ἐν τῷ Caeicilius ἐγράφη aei ἀντὶ ae ἢ ai, οὕτω κάλλιστα ἠδύνατο νὰ γραφῇ ἱ π π ε ῆ ς ἀντὶ ἱ π π ε ῖ ς ἢ ἱ π π ῆ ς ἐν χρόνοις, καθ' οὓς τὸ η κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ μακροῦ ε καὶ εὐκόλως ἠδύνατο ἐξ ἀπροσεξίας νὰ γείνῃ μῖξις τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ νεωτέρας γραφῆς, καὶ νὰ γραφῇ συγχρόνως τό τε ἀρχαιότερον καὶ τέως σύνηθες ε καὶ τὸ διάδοχον αὐτοῦ καὶ ἐν κοινῇ χρήσει τότε καθιστάμενον η.

3) Οἷον ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἐγράφετο μόνον Χ α λ κ ι δ ῆ ς ἤδη καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 445, ὡς δεικνύει ὁ ἀριθμὸς 231 τοῦ ἔτους 448 πρ. Χρ. καὶ οἱ ὀλίγοις ἔτεσι νεώτεροι ἀριθμοὶ 237. 244. 269. Ὁμοίως Χ α λ κ ι δ ῆ ς ἐγράφη καὶ εἰς τὸν τρίποδα, ὃν οἱ Ἕλληνες ἀνέθεσαν τῷ ἐν Δελφοῖς θεῷ ἀκροθίνιον ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τρίποδος ἀναγινώσκονται καὶ τὰ ὅμοια Μ ε γ α ρ ῆ ς, Π λ α τ α ι ῆ ς, Ἑ ρ μ ι ο ν ῆ ς, Θ ε σ π ι ῆ ς, Μ υ κ α ν ῆ ς, Ἐ ρ ε τ ρ ι ῆ ς, Σ τ υ ρ ῆ ς· Ἰδὲ IGA, 70.

τύπος ὁ εἰς *εες* λήγων, καὶ οὐδὲν ἐκώλυε τοὺς Ἀθηναίους ἐν ὁμολογίᾳ πρὸς τοὺς κατοίκους ἰωνικῆς πόλεως νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐν τῇ ὀνομασίᾳ αὐτῶν μᾶλλον τὸν ἰωνικὸν ἢ τὸν ἀττικὸν τύπον· κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἔγγιστα τρόπον, καθ' ὃν οὐδὲν ἐκώλυεν αὐτοὺς νὰ γράφωσιν ἐνίοτε καὶ *Ἀθμονέες*, *Ἀχαρνέες*, *Εὐωνομέες*· ἀφοῦ, ὡς εἴπομεν, καὶ ἐν Ἀττικῇ διεφυλάσσοντο καὶ ἠκούοντο πολλαχοῦ οἱ ἀσυνάλειπτοι τύποι εἰς *εες* καὶ μέχρι τέλους σχεδὸν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τῆς γραφῆς *Χαλκιδέες* ἢ τινος ἄλλης ὁμοίας [1], πάσης ἀμφιβολίας ἐκτὸς εἶνε ὅτι ἐν Ἀθήναις ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τῇ χρήσει τῶν συγγραφέων ὁ ἐπικρατῶν τύπος τῆς πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς *ευς* ὀνομάτων ἦτο ὁ συνῃρημένος, εἰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι πτώσεις αὐτῶν ἀπαντῶσιν ἀσυναίρετοι παρ' Ἀττικοῖς, καὶ μόνον ὅταν πρὸ τῶν καταλήξεων τύχῃ φωνῆεν εὕρηνται καὶ συνῃρημέναι καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς [2].

---

1) Οἷον τῆς γραφῆς λεοντοειδέες, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τοῦ ἔτους 378 καὶ 366 πρ. Χρ. CIA II 678 B, 46. Καθ' ἡμᾶς τῆς γραφῆς ταύτης ἐγένετο χρῆσις μόνον ἀρχαϊσμοῦ χάριν, ὅπως καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἀποσινέειν, ὅπερ ἡμεῖς τοὐλάχιστον μόνον ὡς μίμησιν ἀρχαϊσμοῦ δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν· ἰδ. CIA II 834, 27, (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

2) Οἷον Αἰγιλιῶς, Πρασιῶς ἐν CIA I 318 A 9, 12. (417 πρ. Χρ.). Πολιῶς 155, 8 (420 πρ. Χρ.) 157 b, 9 (417 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐν προευκλειδείοις ἐπιγραφαῖς αἱ πληθυντικαὶ γενικαὶ Παιανιῶν Ἀθην. Η' 1880 σελ. 291 ἐπιγρ. 2. Ἐρετριῶν CIA I 233. 257 καὶ Supplem. 116 b. Περαιῶν CIA I 517, 4 (πρὸ τοῦ 450 πρ. Χρ.), αἱ πληθυντικαὶ αἰτιατικαὶ Ἁλιᾶς Ἀθην. Ε' σελ. 80, 19. Ἁλαιᾶς Suppl. 71 ab, 5. d, 28. Ἑστιαιᾶς I, 29, 10 (444 πρ. Χρ.) Θεσπιᾶς Suppl. 27 ab, 3 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μετ' Εὐκλείδην ἀναγινώσκονται Πολιῶς II 652 A, 48 (398 πρ. Χρ.), Στιριῶς (Κουμαν. Ἀττικῆς ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 1153, τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.), Κυδαθηναιῶς, Παιανιῶς, Κηφισιῶς, Πλωθειῶς Boeckh Seeurkunden XIV σελ. 481. 486. 489 = CIA II 809 c (325 πρ. Χρ.), Κυδαθηναιᾶ, CIA II 553, 3 (μετὰ τὸ 403 πρ. Χρ.), Παιανιᾶ add. 554 b, 8 (386 πρ. Χρ.), Δεκελειῶν add. 841 b, 33 καὶ 42 (396 πρ. Χρ.). Οὐχὶ δὲ διάφορα εἶνε καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ τὰ Μηλιῶς Η, 3. Πειραιῶς, Πειραιεῖ Α, 93, 103. Β, 13, 94. Η, 92. Πλαταιῶν Β, 3, 72. Γ, 22, 23 κτλ. Ἁλιᾶς, Δωριᾶς, Α, 107. Ἑστιαιᾶς Α, 114. Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ συνῃ-

Ὅτι δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ὅσα εὕρηνται συναληλιμμένα ἐπὶ Θουκυδίδου, τὰ διεστῶτα φωνήεντα εἶχον ἀποτελέσει συνελθόντα ἁπλοῦς καὶ μονοειδεῖς φθόγγους καὶ πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, εἰ μὴ ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων, μαρτυροῦσι πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος Σιγειῆς καὶ οἱ ὁμοίως συναληλιμμένοι τύποι *μισθοῦν*, *μισθοῦντα* [1], *Ἑρμοκράτους* [2], *Ἐπικλέους* [3], *Ἑρμῆς* [4], *ὀρχηστῶν* [5], *νεῖσθε* [6], *Ἡρακλῆς* [7], οἵτινες ἀ-

---

ρημένος τύπος τῶν εἰς ευς καθαρολήκτων ὀνομάτων ἦτο εὔχρηστος, ὡς λέγομεν, ἤδη ἀπὸ Θουκυδίδου, καί, ὡς φαίνεται, ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὅμως οὐδὲ ὁ ἀσυναίρετος ἦτο ἄχρηστος καὶ μέχρι τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος· οἷον Β η σ α ι έ ω ς CIA III 1031, 2 (168—174 μετὰ Χριστόν), Π ο λ ι έ ω ς 242 (τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ), Π α ι α ν ι έ ω ν 94, 2 (β'—γ' ἑκατοντ.) κτλ. Ἔν τισι μάλιστα ἐπιγραφαῖς ἀναμὶξ ἀπαντῶσι καὶ οἱ δύο τύποι· οἷον ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 341 πρ. Χρ. ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ἀναγινώσκεται Ἰ κ α ρ ι έ α παρὰ τὸ Ἰ κ α ρ ι ᾶ καὶ Π λ ω θ ε ι ᾶ, μετὰ δὲ ἕνα στίχον Φ η γ α ι έ α, Μ η λ ι έ α CIA II 872 B, 8, 10. Ὁμοίως ἀναγινώσκεται Π ε ι ρ α ι έ ω ς παρὰ τὸ Π ε ι ρ α ι ῶ ς ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ τέλους τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA II 834 c, 12, 20. καὶ Π ε ι ρ α ι ᾶ παρὰ τὸ Π ε ι ρ α ι έ ω ς ἐν ἐπιγραφῇ τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA II 379, 12, 15 (265—229 πρ. Χρ.). Π ε ι ρ α ι ῶ ν παρὰ τὸ Π ε ι ρ α ι έ ω ν ἐν ἐπιγραφῇ ὀλίγῳ ἀρχαιοτέρων χρόνων CIA II 589, 11, 15. 33. κτλ. Περὶ τούτων ἰδὲ καὶ Meisterhans Grammatik κτλ. σελ. 56 καὶ 57.

1) Mittheil. IX σελ. 117, στίχ. 4 καὶ 6 (570—560 πρ. Χρ.).

2) Roehl JGA 492 B, 1—2 (ἀρχαιοτέρων χρόνων).

3) CIA I 470, 1.

4) CIG 8185 d. e. ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀττικοῦ ἀγγείου· ἰδὲ Kirchhoff Studien κτλ. σελ. 31. Ὁμοίως ἀναγινώσκεται τὸ συνῃρημένον Ἑ ρ μ ῆ ς καὶ Ἑ ρ μ ᾶ ς καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων ἀρχαιοτάτων ἀγγείων.

5) Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν Mittheil. VI σελ. 106 κἑξ.

6) CIA I, 463, 4 (ζ'—ς' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

7) CIG, 8154.8155, (ζ'—ς' ἑκατοντ.). Ὁμοίως Ἡ ρ α κ λ ῆ ς καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀρχαιοτάτων ἀγγείων. Ὁμοίως Τ ι μ ο κ λ ῆ ς ἐν CIA I 478 (ς' ἑκατοντ.). Οὕτω δὲ συνανηλιμμένα ἀπαντῶσι πλειστάκις καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς πάντα τὰ εἰς κ λ ῆ ς ὀνόματα. Ἀλλ' ὅπως ἐν ἄλλοις, οὕτω καὶ ἐν τούτοις ἀπαντᾷ ἐνίοτε καὶ ὁ ἀσυνάλειπτος τύπος κ λ έ η ς καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς ε' καὶ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· οἷον Χ α ρ ι κ λ έ η ς CIA I 432 A (464 πρ. Χρ.), Θ ρ α σ υ κ λ έ η ς, Π ρ ο κ λ έ η ς (παρὰ τὸ Π ρ ο κ λ ῆ ς) 45, 7. 1 (421 πρ. Χρ.), Π ρ ω τ ο κ λ έ η ς II 53, 4 (398 πρ. Χρ.), Ἀ ρ ι σ τ ο κ λ έ η ς 26, 3 (πρὸ τοῦ 376

παντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν εἰρημένων χρόνων. Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ εὑρέθησάν ποτε μέχρι σήμερον ἀσυναίρετοι τύποι, οἷοι παραδείγματος χάριν οἱ ἰωνικοὶ καὶ δωρικοὶ *χρύσεος*. *ἀργύρεος*, *σιδήρεος*, ἀλλὰ πάντοτε καὶ σταθερώτατα οἱ συναληλιμμένοι *χρυσοῦς*, *ἀργυροῦς*, *σιδηροῦς*[1]. Ὀρθότατα ἄρα λέγει καὶ ὁ Φρύνιχος «χρύσεα, ἀργύρεα, χάλκεα, κυάνεα, ἰακὰ διῃρημένα. Χρὴ οὖν λέγειν χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, κυανᾶ τὸν ἀττικίζοντα· τὸ γὰρ χρύσεος ἰακόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἀργυροῦς, ἀλλὰ μὴ ἀργύρεος, καὶ χρυσοῦς καὶ χαλκοῦς καὶ κυανοῦς καὶ τὰ ὅμοια»[2]. Ὅθεν ἄν που σπανιώτατα παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ τῷ Ξενοφῶντι ἀπαντῶσι τὰ διῃρημένα *χρύσεος*, *χάλκεος*, *κυάνεος*, *σιδήρεος*[3], ἢ ἄλλα τοιαῦτα παρ' ᾧ τινι δήποτε τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων, ὅσα δὲν εἶνε φανεραὶ μιμήσεις ἀρχαιοτέρου ἰδιώματος, ἢ μιμήσεις ἰωνικαὶ καὶ δωρικαί, πρέπει νὰ θεωρηθῶσι σποραδικὰ λείψανα τῆς ἀρχαιοτάτης ἀττικῆς διαλέκτου, ἥτις, ἅτε ὁμοιοτάτη, ὡς ὁμολογεῖται, πρὸς τὴν ἰωνικήν[4], ἔπρεπεν οὐχὶ ὀλιγώτερον ταύτης νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἀλλεπαλλη-

---

πρ. Χρ.), Ἀγακλέης (παρὰ τὸ Οἰνοκλῆς, Φιλοκλῆς καὶ ἄλλα ὅμοια) 1007 III, 4 (περὶ τὸ 340 πρ. Χρ.), Ξενοκλέης 872, 1. 9 (341 πρ. Χρ.), Μενεκλέης (παρὰ τὸ Κτησικλῆς, Ναυκλῆς καὶ ἄλλα) 944 II, 3 (περὶ τὸ 340 πρ. Χρ.) κτλ. Ἴδε Meisterhans σελ. 57 καὶ 58. Πλὴν δὲ τῶν ἄλλων πτώσεων ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἀσυνάλειπτος καὶ ἡ κλητικὴ τῶν ὀνομάτων τούτων παρὰ τοῖς Κωμικοῖς. Ἴδε Theod. Kock, Comicorum Atticorum fragmenta, 1880, I, σελ. 17.

1) Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ἀναφέρονται τοιαῦτα ἐπίθετα καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἔν τε τῷ ἑνικῷ καὶ πληθυντικῷ καὶ ἐνίοτε καὶ ἐν τῷ δυϊκῷ ἀριθμῷ συντομίας χάριν παραπέμπομεν μόνον εἰς τὰς πρὸ Εὐκλείδου τὰς ἐν τῷ CIA I ἀριθ. 117—176 καὶ εἰς τὰς μετ' Εὐκλείδην τὰς ἐν τῷ CIA II ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 692 καὶ ἑξῆς. Ἐσφαλμένως δὲ ἀνεγινώσκετο ἄλλοτε χρυσέῳ (στεφάνῳ) ἐν τῷ CIG 107, 20, ὀρθῶς δὲ νῦν χρυσῷ ἐν τῷ CIA II 311, 34 (286 πρ. Χρ.), ὅπως καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις πολυαρίθμοις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν αἱ λέξεις χρυσῷ στεφάνῳ, οἷον ἐν CIA II, 554 b (386 πρ. Χρ.). 114 (343 πρ. Χρ.), add. nov. 567 b (284 πρ. Χρ.) κτλ.

2) Lobeck, Phryn., σελ. 207.

3) Lobeck αὐτόθι ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς 207 καὶ 208 σελίδος· περὶ δὲ τῆς γλώσσης τοῦ Ξενοφῶντος ἴδε Kühner Ausf. Gramm. Einl. σελ. 36 καὶ σημ. 6.

4) Ὁ Στράβων μάλιστα μετά τινος ὑπερβολῆς λέγει «τὴν Ἰάδα τῇ παλαιᾷ Ατθίδι τὴν αὐτὴν φαμεν». Η', 333.

λίαν τῶν φωνηέντων. Εἶνε δὲ γνωστὸν καὶ ἐκ τοῦ *Κρατύλου* τοῦ Πλάτωνος ὅτι ὁ Σωκράτης πολλάκις διακρίνει τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀττικὴν φωνὴν ἀπὸ ἑτέρας παλαιοτέρας, ὀνομάζων ἐκείνην μὲν τὴν νέαν τὴν καλὴν φωνήν [1], ταύτην δὲ πῇ μὲν τὴν ἀρχαίαν φωνήν [2], πῇ δὲ τὴν ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνήν [3], λέγει δὲ παραβάλλων ταύτας πρὸς ἀλλήλας ὅτι «διὰ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει» [4]. Ὁμοίως διαστέλλει ὁ Σωκράτης τὴν παλαιὰν ἀπὸ τῆς νέας φωνῆς καὶ ὅτε πολλάκις λέγει ὅτι ἡ δεῖνα ἢ δεῖνα λέξις ἄλλως τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο ἢ νῦν [5]. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σωκράτης ἢ ὁ Πλάτων ἐν τῷ αὐτῷ *Κρατύλῳ* λέγει εὐστομίαν τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀλλεπαλληλίας τῶν φωνηέντων [6], πολλὰς δὲ λέξεις οἷον *αἰθήρ*, *αἰσχρόν* [7], παράγει διὰ συγκροτήσεως, ἤ, ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον, διὰ συναιρέσεως, ἐξ ἄλλων, ἀρχαιότερον δῆθεν ὑπαρξασῶν ἐν τῇ γλώσσῃ, *ἀεισχοροῦν*, *ἀειθεήρ*, οὐδὲν θὰ ἐλέγομεν παράδοξον, ἂν ἐκ τούτων ἠθέλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Πλάτωνα εἷς τῶν χαρακτήρων τῆς νέας τῆς καλῆς φωνῆς ἦτο καὶ ἡ συναίρεσις τῶν ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων εἰς ἁπλοῦς φθόγγους [8].

---

1) Σελ. 418 B.
2) Αὐτόθι.
3) 398 Δ.
4) 421 Δ.
5) Σελ. 401 C. 410 C. 411 E. 420 B. κτλ.
6) 412 E.
7) 410 B. 416 B.
8) Πῶς ἐξεφωνεῖτο τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν ἀποτελούμεναι συλλαβαὶ καὶ δὴ καὶ αἱ δίφθογγοι, οὐδαμοῦ λέγει ὁ Πλάτων, ἅτε περιττοῦ ὄντος τοῦ τοιούτου, πρὸς συγχρόνους γινομένου τοῦ λόγου καὶ ἀκριβῶς εἰδότας τὴν δύναμιν καὶ ἐκφώνησιν τῶν διαφόρων τῆς γλώσσης φθόγγων. Ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ἐν τῷ Κρατύλῳ ἐτυμολογιῶν, ἦτο νὰ διασαφῇ ἑκάστοτε διὰ τί ἡ δεῖνα ἢ δεῖνα λέξις ἔχει πλείονα ἢ ἐλάττονα ἢ διάφορα στοιχεῖα τῆς λέξεως, ἐξ ἧς ἔχει τὴν ἀρχήν, ἢ τῶν λέξεων, ἐξ ὧν εἶνε συντεθειμένη. Τοῦτο καὶ σήμερον ποιεῖ πᾶς τις τῶν ἐτυμολογούντων. Ἀτόπως ἄρα ἠθέλησάν τινες τῶν γραψάντων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἢ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς νὰ λάβωσιν ὅπλα ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἕκαστος ἰσχυρισμῶν ἐκ τῶν ἐτυμολογιῶν τῶν ἐν τῷ Κρατύλῳ. Τὸ μόνον, ὅπερ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἐξ αὐτῶν, εἶνε ὅτι, ὡς

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ καταφανοῦς γενομένου ὅτι ἡ συναίρεσις ἤδη πρὸ τοῦ Θουκυδίδου πανταχοῦ εἶχε συντελέσει τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἐν τῇ ἀττικῇ τοὐλάχιστον διαλέκτῳ, πᾶς τις εὐλογώτατα δύναται νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τὰς προειρημένας ἐκ τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς γραφῆς ἀποδείξεις οὐκ ὀλίγα. Ὅταν οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον σοφοὶ ἰσχυρίζωνται παραδείγματος χάριν ὅτι ἡ *οι* ἐν τῇ ὁμηρικῇ καταλήξει τῆς γενικῆς *οιο* εἶχεν ἐκφωνούμενον εὐκρινῶς ἑκάτερον τῶν φθόγγων, τόν τε *ο* καὶ τὸν *ι*, ὡς ἡ νέα γλωσσολογία ἀποδεικνύει, ἄλλος τις ἕτερα δοξάζων δύναται κάλλιστα νὰ ἀντισχυρισθῇ ὅτι ἡ τύχη αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς καταλήξεως διδάσκει σαφῶς, μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα, πόσον ὀλίγην πίστιν πρέπει νὰ ἔχῃ τις εἰς ὅσα οἱ ἐτυμολογοῦντες ἀποφαίνονται, ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς προφορᾶς τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων, περὶ τῆς προφορᾶς τῆς δ´ καὶ ε´ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Διότι οὐχὶ μόνον μετὰ τὸν Ὅμηρον, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ Ὁμήρου ἄρχεται ἡ κατάληξις αὕτη συναιρουμένη εἰς μίαν καὶ ἁπλουστάτην συλλαβήν, τὴν *ου*, ἥτις μάλιστα καὶ ὡς βραχεῖα λαμβάνεται ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πρὸ φωνήεντος[1]. Καὶ ἂν κατάληξις ἐκ τριῶν φθόγ-

---

πάντα τὰ ἄλλα στοιχεῖα, οὕτω καὶ τὸ ε καὶ τὸ η καὶ τὸ ι εἶχον διάφορον ἕκαστον προφοράν, διότι ἄλλως ὁ Πλάτων δὲν θὰ ἦτο πολλάκις ἠναγκασμένος νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς ἐν τῷ διαλόγῳ γινομένας ἐτυμολογίας, ἑρμηνεύων διὰ τί ἡ δεῖνα ἢ δεῖνα λέξις ἔχει η, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἐτύμου αὐτῆς ὤφειλε νὰ ἔχῃ ποτὲ μὲν ι, ποτὲ δὲ ε. Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ Πλάτων μηδὲν λέγει περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν στοιχείων καὶ τῶν συλλαβῶν, ὅμως σαφῶς καὶ διαρρήδην διαστέλλει τὴν ἐπὶ Σωκράτους προφορὰν καὶ γλῶσσαν, ἣν ὀνομάζει τὴν νέαν τὴν καλὴν φωνήν, ἀπὸ ἑτέρας παλαιοτέρας, ἣν λέγει παλαιὰν καὶ μικρὸν βαρβαρικῆς διαφέρουσαν. Πρὸς δὲ τούτοις λέγων ὁ Πλάτων ὅτι αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ λέξις ἐγεννήθη διὰ συγκροτήσεως ἐξ ἄλλης ἀρχαιοτέρας διακεκροτημένης, διδάσκει συγχρόνως ὅτι τὸ συνῃρημένον ἦτο τῆς νέας φωνῆς ἴδιον, τὸ δὲ ἀσυναίρετον τῆς παλαιᾶς, ἀκριβέστατα δὲ συμφωνεῖ καὶ πρὸς ὅ,τι ἡμεῖς σήμερον δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν φθογγολογικῶν νόμων τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἐγίνωσκε τούτους καὶ κατ' ἄλλον τρόπον παρῆγεν ἐκ τοῦ ἀ ε ι θ ε ὴ ρ τὸ α ἰ θ ή ρ, ἢ καθ' ὃν τὸ α ἰ κ ί α ἐκ τοῦ ἀ ε ι κ ί α καὶ τὸ α ἴ ρ ω ἐκ τοῦ ἀ ε ί ρ ω, καὶ τὸ ᾄ δ ω ἐκ τοῦ ἀ ε ί δ ω καὶ τὸ ἀ ρ γ υ ρ ο ῦ ἐκ τοῦ ἀ ρ γ υ ρ έ ο ι ο κτλ.

1) Οἷον ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος, Ἰλ. Α, 14. Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος Ι. 64. Ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος Ὀδ. δ, 633· ω, 152 κτλ.

γων ἀποτελουμένη ἄρχεται ἀπὸ Ὁμήρου ἤδη συστελλομένη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐκ τῶν τριῶν νὰ γεννηθῇ εἷς καὶ μόνος, ἁπλούστατος καὶ ἀδιαίρετος καὶ πολλάκις βραχύτατος, πῶς ἔπειτα δύναταί τις σπουδάζων νὰ ἰσχυρίζηται καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἐπὶ Περικλέους, ἀφ' οὗ εἰς τὸ ἀκρότατον συνέστειλαν τὰς λέξεις, ἦτο ἀδύνατον νὰ λέγωσι μονοφώνως καὶ ἀδιαιρέτως *παῖς* καὶ *οἷς*, διότι οἱ Ἴωνες καὶ καθόλου οἱ Ἕλληνες ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις ἔλεγον, χωρὶς καὶ διῃρημένως ἐκφωνοῦντες, *πάϊς* καὶ *ὄϊς*; Τοιαῦτα ἰσχυριζόμενος οὐδὲν ἕτερον θὰ διετείνετο ἢ ὅτι ἦτο ἀδύνατον ὁ Θουκυδίδης νὰ λέγῃ, εἰ καὶ εἶπεν, *Ἀλκίνου* (Γ, 70, 3), διότι ἐπὶ Ὁμήρου ἦτο ἔτι εὔχρηστον τὸ ἀσυναίρετον *Ἀλκινόοιο*. Ὁ λόγος, ὃν ὁ Κυννῆρος[1] καὶ ἄλλοι Ἐρασμικοὶ φέρουσιν ὑπὲρ τῆς συνθέτου προφορᾶς τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι*, ὅτι δηλαδὴ πολλαχοῦ αὗται προῆλθον ἐκ συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ι*, φαίνεται πηγάζων ἐκ τῆς φαντασίας μᾶλλον καὶ τοῦ ἰσχυροῦ πόθου νὰ ἐνορῶσι πανταχοῦ τεκμήρια ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Διότι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἠδύναντο νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι καὶ τὸ *ω* καὶ τὸ *ου* παραδείγματος χάριν δὲν πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται ἄλλως, ἢ τοῦτο μὲν ὡς *εο* καὶ *εου* καὶ *οε* καὶ *οο*, ἐκεῖνο δὲ ὡς *αο* καὶ *οα* καὶ *αου* ἐν μιᾷ συλλαβῇ ταχέως συνεκφωνούμενα, διὰ τὸν ὄντως ἰσχυρὸν λόγον, ὅτι καὶ τὸ *ου* καὶ τὸ *ω* πολλαχοῦ ἐκ τῆς συναιρέσεως τῶν εἰρημένων φωνηέντων ἐγεννήθησαν. Ὡσαύτως ἀσθενὴς εἶνε καὶ ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τοῦ Κυννήρου[2] ὑπὲρ τῆς διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ *οι*, ὅτι αὗται ἐνίοτε καὶ μάλιστα ἐν τῇ αἰολικῇ διαλέκτῳ προῆλθον κατ' ἔκτασιν τοῦ *α* καὶ *ο*. Δὲν ἐνεθυμήθη καὶ πάλιν ὁ ἄλλως πολλοῦ ἄξιος ἐκεῖνος Γραμματικὸς ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔπρεπε καὶ ἡ *ου* νὰ ἐκφωνῆται ὡς *οϋ*, διότι καὶ αὕτη πολλαχοῦ κατ' ἔκτασιν τοῦ *ο* ἐγεννήθη, οἷον *λέγουσα*, *πείθουσα*, *πείθουσι* κτλ. Ἀλλὰ τοῦτο οὔτε αὐτὸς ἐπίστευεν, ὅτε ἔζη, οὔτε ἄλλος τις τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐρασμικῶν. Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* πολλαχοῦ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι γεννᾶται ἐκ τοῦ *α* καὶ *ο* κατ' ἔκτασιν αὐτῶν

---

1) Ausf. Gramm. I σελ. 50 καὶ 51.

2) Αὐτόθι.

συμπεραίνεται τὸ ἐναντίον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Κυννήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ. Διότι, ὅπως ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου *τονς*[1] προῆλθε παρὰ μὲν τοῖς Ἀττικοῖς τὸ *τους* παρὰ δὲ τοῖς Δωριεῦσι τὸ *τώς*, ἀμφοτέρων δὲ τούτων τὸ *ου* καὶ *ω* εἶνε ἁπλοῦς φθόγγος, οὕτω δὲν βλέπομεν διὰ τίνα λόγον δὲν πρέπει νὰ ἀποτελῶσιν ἁπλοῦν φθόγγον ἢ *οι* καὶ *αι*, αἵτινες προῆλθον παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν ἐκ τοῦ *ονς* καὶ *ανς*, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι *τοὶς πολιταις* (τοὺς πολίτας) *ἀπαγγέλλοισι*[2] κτλ. Τὰ ἐξ ἀναλογίας παραδείγματα εἶνε οὐχὶ ὑπὲρ τῆς συνθέτου, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων. Καὶ εἶνε ἀληθῶς θαυμασμοῦ ἄξιοι οἱ Ἐρασμικοί, πῶς δὲν παρετήρησαν τοιαῦτα ἁπλούστατα πράγματα, καὶ πῶς, ἐνῷ αὐτοὶ διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ μέση καὶ ἡ νέα Ἀτθὶς δεικνύει ὑπερβάλλουσαν τάσιν εἰς τὸ νὰ συναιρῇ εἰς ἕνα φθόγγον τὰ ἐν μιᾷ συλλαβῇ συγκρουόμενα φωνήεντα, καὶ ἐνῷ σαφῶς ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ συναίρεσις δύο ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων ἀπέβη νόμος καὶ κανὼν σταθερὸς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, διότι ἡ εἰρημένη σύγκρουσις δυσαρέστως προσέβαλλεν εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἀττικῶν[3], εἶνε, λέγομεν, θαυμα-

1) Τονς καὶ τανς πολλάκις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἐπιγραφῇ· ἰδὲ Mittheilungen κτλ. IX, σελ. 374—384.

2) Ἰδ. ἐπιγραφὴν ἐξ Ἐρέσου τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χρ. Conze Reise auf der Insel Lesbos 1865 σελ. 35 καὶ ἑξῆς καὶ πίν. XII. A, 25, 33. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἰδὲ καὶ ἐν ταῖς αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς ἐκδεδομέναις ὑπὸ Fritz Bechtel ἐν τῇ Sammlung der Griechischen Dialekt-Inschriften herausgegeben von Dr. Hermann Collitz. 1883—1884 nr. 281 (42). Ὁμοίως ἀναγινώσκεται ταὶς ἄρχαις παίσαις ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυτιλήνης τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Conze κτλ. VI, 1 στίχ. 7 καὶ 10 = Collitz nr. 213 (1). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γράφεται ἔχοισι ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Μυτιλήνης τῶν ἐτῶν 193 — 192 πρὸ Χριστοῦ. Archäol. Zeitung 1885, σελ. 142, 22. Ὅτι δὲ ἡ αι καὶ οι τῶν Αἰολέων ἀπέδιδον ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ἦχον ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο, ὅτι τῆς αι ἐγίνετο χρῆσις παρὰ τοῖς Λεσβίοις καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ η, ὁσάκις, φαίνεται, τὸ φωνῆεν τοῦτο εἶχε παρ' αὐτοῖς τὸν φθόγγον τοῦ ἀνοικτοῦ ê, οἷον ἐν τῇ λέξει αἰμίσεων ἀντὶ ἡμίσεων, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκ Μυτιλήνης ἐπιγραφῇ παρὰ τὴν αἰτιατικὴν ταὶς ἄρχαις παίσαις, ἐν τοῖς στίχοις 9 καὶ 11. Ἀλλὰ περὶ τῆς γραφῆς αἴμισυς, καὶ τῶν γραφῶν αἰμίονος, Αἰσίοδος, ὧν μνημονεύει ὡς λεσβικῶν καὶ ὁ Ἡρῳδιανός, λέγομεν πλείονα ἐν τῷ περὶ τῆς αι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

3) Kühner Ausf. Gramm. I, σελ. 20 καὶ 168.

σμοῦ ἄξιοι πῶς ἔπειτα, λησμονοῦντες αἴφνης πάντα ταῦτα, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ὡς ἁπλῶν ἤχων ἐκφώνησις τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων εἶνε σημεῖον φοβερᾶς γλωσσικῆς ἀλλοιώσεως. Ἐκτὸς ἂν εὑρίσκουσιν ὀρθὸν καὶ δίκαιον αὐτοὺς τοὺς Ἀττικοὺς νὰ ἀποκαλῶσι διαφθορεῖς καὶ λυμεῶνας τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς, ὡς τούτους μάλιστα παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τολμήσαντας, δεινὸν εἰπεῖν, νὰ συναγάγωσι δύο καὶ τρία ἐνίοτε δὲ καὶ τέσσαρα φωνήεντα[1] εἰς ἕνα καὶ μόνον φθόγγον, καὶ πλημμελήσωσιν οὕτω πλημμέλημα ἀμουσότατον νὴ Δία καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων γλωσσῶν παντάπασιν ἄγνωστον!

Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ *Εἰρήνῃ*[2] λέγει ῥητῶς, δὶς μάλιστα, τὴν ἀσυναίρετον δοτικὴν *ὀΐ* Ἰωνικὸν ῥῆμα, διὰ δὲ τῆς φράσεως «ἵν' οἱ καθήμενοι ὑπὸ τοῦ δέους λέγωσιν ἰωνικῶς ὀΐ» ὑποσημαίνει ὅτι τοσαύτη διαφορὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ Ἀριστοφάνους μεταξὺ τοῦ συνῃρημένου ἀττικοῦ καὶ τοῦ διῃρημένου ἰωνικοῦ, ὥστε τοῦτο ἐκφωνούμενον δὲν ἐδήλου ἔτι τὸ ὄνομα τοῦ προβάτου, ἀλλ' ἤχει ὡς ἐπιφώνημα σχετλιασμοῦ εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἀττικῶν. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοφάνους συνάγεται ὡσαύτως ὅτι καὶ τὸ *πάϊς* καὶ *βασιλέϊ* καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὁ Ἀριστοφάνης ὠνόμαζεν, ὡς οἱ Γραμματικοὶ ὕστερον καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἰωνικὰ ῥήματα, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι τὰ ἀττικὰ *οἷς*, *παῖς*, *βασιλεῖ* συναιρεθέντα ἀπέβησαν διάφορα τῶν ἀσυναλείπτων ἰωνικῶν. Τί δὲ ἄλλο διδάσκει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῶν λέξεων «τὸ ἔκ τινος σύνθετον οὕτως, ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν μὴ ὡς σωρός, ἀλλ' ὡς συλλαβή»[3], ἢ τὴν αὐτὴν διαφοράν, καὶ ὅτι καὶ αὐτός, ὡς μετὰ ταῦτα ὁ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἄλλοι Γραμματικοί, τὸ μὲν διη-

---

1) Οἷον πλοῦ, ἀργυροῦ, ῥοῦ, νοῦ ἀντὶ πλόοιο, ἀργυρέοιο κτλ.

2) στ. 929—933. Ἰδὲ περὶ τούτου καὶ A. Gräfenhan Geschichte der Klassieschen Philologia in Alterthum, 4 Bände 1843—1850. I, σελ. 160 Ὅτι τὸ οἷς ἐξεφωνεῖτο μονοσυλλάβως ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ μέτρου τῶν ποιητῶν. Ἰδὲ Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 476. Τραχίν. 672, 693 κτλ. Μονοσύλλαβον δὲ λέγει τὸ ἀττικὸν οἷς καὶ ὁ Μοῖρις σελ. 274. Καὶ ὁ ἀρχαῖος δὲ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Εἰρ. στίχ. 929) λέγει ὅτι οἱ Ἴωνες διῃρημένως λέγουσιν ὄϊς, οἱ δὲ Ἀττικοὶ μονοσυλλάβως.

3) Μετὰ τὰ φυσικὰ Ζ', σελ. 1041 Β, 12 ἔκδ. Bekk.

ρημένον καὶ διεσταλμένον ἰωνικὸν *ὄϊς* ἔλεγε δισύλλαβον, τὸ δὲ συνῃρημένον καὶ συναληλιμμένον ἀττικὸν *οἶς* μονοσύλλαβον, καὶ ὅτι ἐκεῖνο μὲν ἀπετέλει δύο, τοῦτο δὲ μίαν μόνην φωνήν; Αἱ λέξεις «ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν μὴ ὡς σωρός, ἀλλ' ὡς συλλαβὴ» ἀκριβέστατα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς λέξεις «παράθεσις» καὶ «κρᾶσις», ὧν ποιεῖται χρῆσιν Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ *Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων*, τῆς μὲν πρώτης ἐπὶ δύο ἢ πλειόνων ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων μὴ ἀποτελούντων συλλαβήν, τῆς δὲ ἑτέρας ἐπὶ τῶν ἀποτελούντων τοιαύτην [1]. Ἀμφοτέρων δὲ οἱ λόγοι, τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ Διονυσίου, φανερῶς ἀντιμάχονται πρὸς τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν τῶν διφθόγγων, παραθέσεις μόνον γινώσκουσαν καὶ σωροὺς ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων, οὐδεμίαν δὲ κρᾶσιν εἰς ἓν τὰ διεστῶτα συνάπτουσαν [2]. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἀντιμάχονται, ὅσῳ τοῦ αὐτοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε καὶ ὁ ἑξῆς ὁρισμὸς τῆς συλλαβῆς· «συλλαβή ἐστι φωνὴ ἄσημος συνθετὴ ἐξ ἀφώνου καὶ φωνὴν ἔχοντος οἷον γρα» [3]. Ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτῳ αἱ λέξεις «φωνὴ» καὶ «φωνὴν ἔχοντος» δηλοῦσι σαφῶς ὅτι καὶ ἐκ δύο φωνηέντων ἂν συνίσταται ἡ συλλαβή, οἷον *βοῦς*, *παῖς*, *οἶς*, πάντως ταῦτα ὀφείλουσι μετὰ τοῦ ἀφώνου ἢ τῶν ἀφώνων νὰ ἀποτελῶσιν ἕν, μίαν

---

1) ΙΕ' σελ. 108, Schäffer 184. Τὸ χωρίον τοῦτο παρατιθέμεθα καὶ ἑρμηνεύομεν διὰ πολλῶν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων λόγῳ, οὐ πολὺ ὕστερον μετὰ τὴν ἀρχήν.

2) Δυσκόλως, νομίζομεν, δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐκφωνῶν κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον τὰς λέξεις Αἰραῖοι, Βοττιαῖοι, Εὐαίνετος, σκευοποιοί, παιδεύει, ἐννυχ(xh)εύει κτλ., ἐκφωνεῖ τὰς διφθόγγους αὐτῶν κεχραμένας εἰς ἕνα ἦχον ὡς οἱ λόγοι τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου κελεύουσιν.

3) Ποιητικ. 20 σελ. 1456 Β, 34. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς συλλαβῆς κατὰ Ἀριστοτέλη καὶ Διονύσιον τὸν Θρᾷκα οὐ μόνον συνάγεται ὅτι μίαν φωνὴν ἀπετέλουν πᾶσαι αἱ ἑλληνικαὶ δίφθογγοι, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἁλικαρνασσέως καὶ πολλῶν ἄλλων συμπεραίνεται, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ υ τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων, ἤτοι τῆς αυ καὶ ευ καὶ ηυ καὶ ωυ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ φωνηεντικήν, ἀλλὰ συμφωνικὴν δύναμιν. Διότι, ἂν εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν, τότε αἱ κατὰ συμπλοκὴν δίφθογγοί θὰ ἀπετέλουν κατὰ τὸν ἀριστοτελικὸν ὁρισμὸν δύο φωνὰς καὶ δύο συλλαβάς. Ἐν τῷ οἰκείῳ δὲ τόπῳ θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι καὶ ἡ λέξις συμπλοκὴ μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ υ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων.

καὶ μόνην φωνὴν ἔχον. Δύο φωναὶ κατὰ τὴν ἀριστοτελικὴν ἔννοιαν τῆς ἑνότητος, τὴν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς παρατεθεῖσι χωρίοις ἐμφαινομένην, θὰ ἦσαν οὐχὶ μία, ἀλλὰ δύο συλλαβαί. Αἱ λέξεις τοῦ Ἀριστοτέλους «ἐξ ἀφώνου καὶ φωνὴν ἔχοντος» δηλοῦσι πρὸς τούτοις ὅτι *σύμπας ὁ ἑλληνικὸς λόγος ἀπετελεῖτο ἐξ ἁπλῶν καὶ μονοειδῶν φωνῶν, διὰ τῶν συμφώνων πρὸς ἀλλήλας συμπλεκομένων*· ὅπερ καὶ ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος χωρίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου συνάγεται. Τὰ αὐτὰ δὲ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ τῷ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ κριτικῷ διδάσκει ἐν τοῖς γραμματικοῖς αὐτοῦ παραγγέλμασι καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀριστάρχου Διονύσιος ὁ Θρᾷξ δι' ὁμοίου ὁρισμοῦ τῆς συλλαβῆς. Καὶ κατὰ Διονύσιον τὸν Θρᾷκα «συλλαβή ἐστι κυρίως σύλληψις ἀφώνου μετὰ φωνήεντος ἢ φωνηέντων, οἷον Κάρ, βοῦς· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος, οἷον ὁ, ἡ[1]. Καὶ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ παραδείγματος *βοῦς* οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία τί σημαίνει σύλληψις φωνηέντων ἐν μιᾷ συλλαβῇ, καὶ πῶς ἡμεῖς ὀφείλομεν σήμερον νὰ ἐκφωνῶμεν τὰς ἑλληνικὰς διφθόγγους[2], ἂν θέλωμεν οὐχὶ νὰ αὐτοσχεδιάζωμεν καὶ αὐθαιρέτως νομοθετῶμεν περὶ τῆς προφορᾶς ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς συλλαβῆς, ἀλλ' ἀπροφασίστως ἀκολουθῶμεν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῆς ἄλλης σεμνῆς χορείας τῶν ἀρχηγῶν τῆς γραμματικῆς καὶ κριτικῆς ἐπιστήμης καὶ ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ ἀκριβεστάτων φυλάκων τῆς πατρῴας φωνῆς καὶ ἀρίστων αὐτῆς ἑρμηνέων. Αὐθαίρετον δὲ καὶ ἀθεμελίωτον αὐτοσχεδίασμα εἶνε ἡ κατ' Ἔρασμον διδασκαλία περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ οὐχ ἥκιστα ἡ περὶ τῆς τῶν διφθόγγων. Διότι καὶ φθογγολογικῶς ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, τίς γλωσσικὸς ἢ ἄλλος μυστηριώδης καὶ ἀπόκρυφος λόγος ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ παραδείγματος χάριν τὸ **α** καὶ **ι**, ἀφοῦ καὶ τὰ φωνήεντα ταῦτα συνέρχονται

---

1) Bekker Anecd. Graec. II, σελ. 632, 23.

2) Ὅτι ὁ ὅρος δίφθογγος σημαίνει δίφθογγον συλλαβήν, ἤτοι συλλαβὴν συνεστῶσαν ἐκ δύο φθόγγων εἰς μίαν φωνὴν κεκραμένων, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἄνω παρατεθέντος ὁρισμοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακός, γίνεται δὲ δῆλον καὶ ἐξ ὧν ἡμεῖς λέγομεν ὕστερον περὶ τοῦ αὐτοῦ ὅρου ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς λέξεως δίφθογγος λόγῳ.

πολλάκις ἀπὸ Ὁμήρου ἤδη εἰς μίαν συλλαβήν, νὰ μὴ ἀποτελέσωσι καὶ ταῦτα ἕνα φθόγγον καὶ μίαν φωνὴν κατὰ τοὺς μεταξὺ Ὁμήρου καὶ τῶν Μηδικῶν χρόνους, καθ' οὓς ἡ συναίρεσις τῶν διεστώτων φωνηέντων εἶχεν ἀποβῆ τελειοτάτη, μονιμωτάτη καὶ κανονικωτάτη; Διὰ τί, ἐρωτῶμεν τοὺς Ἐρασμικούς, τὸ *α* καὶ *ι*, ἀφοῦ ἤδη ἀπὸ Ὁμήρου συνέρχονται εἰς μίαν συλλαβὴν ἐν τῷ *παῖς*, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει πάντως νὰ ἐκφωνῶνται διαφόρως ἢ ἐν τῷ ἀσυναιρέτῳ *πάϊς*, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτελέσωσι τέλος, καίπερ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων συνερχόμενα, ἕνα καὶ ἁπλοῦν φθόγγον, τὸν *ê*, εἰς ὃν κατὰ φυσικώτατον νόμον συνῆλθον μετὰ τελείαν συναίρεσιν ἐν πάσαις ταῖς ἐπὶ γῆς γλώσσαις, ἀλλ' ἔπρεπε πάντοτε, καὶ ἀφ' οὗ ἡ συναίρεσις ὁλοσχερῶς συνετέλεσε τὸ ἑαυτῆς ἔργον, νὰ φυλάττωσι τὴν διῃρημένην προφοράν, ἣν εἶχον καὶ ἐν τῷ ἀσυναιρέτῳ *πάϊς*; Ἐκ τίνος ἀποκρύφου πηγῆς ἔλαβον τὴν εἴδησιν ὅτι αὕτη εἶνε ἡ ἐκ τῆς τελείας συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ *ι* προφορὰ τῆς *αι*, ἀφοῦ ταῦτα καὶ ἄνευ συναιρέσεως ἐν μιᾷ συλλαβῇ συγκρουόμενα ἐν τῷ ἑτοίμῳ πρὸς συναίρεσιν *παις* ἀποδίδουσιν ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸ *ê*, ἡ δὲ ὁμοιότης αὕτη εἶνε ἴση, εἰ μὴ πολλῷ μείζων τῆς ὁμοιότητος, ἣν ἔχουσι τὰ ἐν ἡμιτελεῖ ὡσαύτως συναιρέσει διατελοῦντα φωνήεντα *αε*, *αο*, *εο*, *οε*, *αου*, *εου* κτλ. πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς τελείας συναιρέσεως προελθόντας φθόγγους τοῦ *η*, *ω* καὶ *ου*; Πῶς ἐκ τῆς συναιρέσεως τούτων τῶν φωνηέντων ἐγεννήθησαν ἤδη πρωΐτατα ἁπλοῖ καὶ σαφεῖς καὶ καθαροὶ φθόγγοι, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ι*, ἀφοῦ καὶ ὁ ἐκ τῆς συνεκφωνήσεως τοῦ *ο* καὶ *ι* προκύπτων φθόγγος πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ γαλλικὸν *u*; Τίς φθογγολογικὴ αἰτία ἠδύνατο νὰ διακωλύσῃ τὴν τελείαν σύνοδον τῶν φωνηέντων τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν ἄλλων τῆς ὁμοίας φύσεως διφθόγγων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου, καθ' οὓς τὰ πρότερον ἐν μιᾷ συλλαβῇ συγκρουόμενα φωνήεντα ἀπετέλεσαν τελείως συνελθόντα ἁπλᾶς, μονοειδεῖς καὶ ἀσυνθέτους φωνάς; Οὐδεμία βεβαίως. Ἀτοπώτατα δὲ ἡ προφορὰ τῶν γερμανικῶν διφθόγγων λαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν ὡς δεῖγμα ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν ἑλληνικῶν· διότι οἱ Γερμανοὶ διαιροῦσι μᾶλλον ἢ συναιροῦσι τὰς ἑαυτῶν διφθόγγους, καὶ ὁ φθόγγος *ai* παρ' αὐτοῖς δὲν εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προϊὸν τῆς συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ

ι, ἀλλὰ τῆς μᾶλλον διεσταλμένης καὶ διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγων *ei* καὶ *eu* (=*oi*). Διὰ τοῦτο ὅπου ὁ φθόγγος ***ai*** συναιρεῖται παρ' αὐτοῖς, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ ἔτι μᾶλλον, ἀποβαίνει *â*, οἷον ***stein***, ***stain***, ***stahn***, ***gemein***, ***gemain***, ***gemahn***. Ὅπου δὲ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει ἡ *ai*, ἐκεῖ πρέπει νὰ παραβληθῇ οὐχὶ πρὸς τὴν δίφθογγον *αι*, ἀλλὰ πρὸς τὸ διῃρημένον *αϊ*, ὡς δεικνύει σαφέστατα ὁ ῥωμαϊκὸς μὴν ***Majus***, ***Mai*** μὲν παρ' αὐτοῖς, Μάϊος δὲ παρ' ἡμῖν καλούμενος. Ἔπειτα ἐν Γερμανίᾳ εἶνε ὅλως ἄγνωστος ἡ συνύπαρξις διῃρημένων ἅμα καὶ συνῃρημένων φθόγγων, οἷοι οἱ ἑλληνικοὶ *αϊ* καὶ *αι*, *εϊ* καὶ *ει*, *οϊ* καὶ *οι*, ὥστε νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς Ἐρασμικοὺς ἰσχυριζομένους ὅτι εἶνέ ποτε δυνατὸν ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ νὰ ὑπάρχωσι συνῃρημένοι φθόγγοι οὐδαμῶς σχεδὸν τῶν διῃρημένων διαφέροντες. Παραλείπομεν ὅτι ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ οὐδέποτε ἀπαντᾷ ἡ οὕτω συχνὴ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀλλεπαλληλία τῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων, ὥστε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς γερμανικῆς νὰ δειχθῇ πόσον ἀκρόσφαλης εἶνε ἡ περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐρασμικὴ θεωρία. Πολὺ ὀρθοτέρα θὰ ἦτο ἡ σύγκρισις τῆς ἑλληνικῆς *αι* πρὸς τὴν λατινικὴν *ae* ἢ τὴν γαλλικὴν ***ai***· ἐπειδὴ ἀμφότεραι αὗται ἐγεννήθησαν, ὡς ἡ ἑλληνική, ἐκ συναιρέσεως τοῦ ***a*** καὶ ***ι***, οὐδαμόθεν δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ***a*** καὶ ***ι*** συνελθόντα ἐφύλαξαν πάλιν τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν εἶχον καὶ πρὸ τῆς συναιρέσεως, οὐδὲ ἠκούσθη που ὅτι συναίρεσις δύο φωνηέντων ἐν τῇ ἑλληνικῇ εἶνε, ὡς ἐν τῇ γερμανικῇ, ὁ τονισμὸς τοῦ πρώτου τούτων καὶ ἡ ταχεῖα αὐτῶν ἐν συνιζήσει συνεκφώνησις. Οὐδέποτε ἡ συνίζησις δύο φωνηέντων, ὅσον ταχέως καὶ ἂν γείνῃ, ἰσχύει νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν καὶ ἓν νὰ ποιήσῃ τὰ δύο· ἀλλὰ πανταχοῦ, ὅπου γίνεται συναίρεσις ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἑτεροῖόν τι συμβαίνει, μεγάλη δὲ διαφορὰ ἐμφαίνεται μεταξὺ τῶν συνῃρημένων καὶ ἀσυναιρέτων καὶ κάλλιστα δυνάμεθα τὴν ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ διαφορὰν τῶν διῃρημένων ***haïr***, ***haïssable***, ***nous haïssons***, ***trahison*** καὶ τῶν συνῃρημένων ***la haine***, ***je hais***, ***traître*** νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀττικὰ καὶ συνῃρημένα *παῖς*, *οἶς* ἀπὸ τῶν ἰωνικῶν καὶ διῃρημένων *πάϊς*, *ὄϊς*.

Πλὴν τούτων τὸ ἔργον τῆς συμμίξεως τῶν διεστώτων φωνηέν-

των ἐτελέσθη ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ κατὰ Κορσηνὸν ἐν χρόνῳ οὐχὶ πλείονι τῶν διακοσίων ἐτῶν, ἀπὸ τῶν λιβυκῶν πολέμων, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν Ἀντίοχον πολέμου τῶν Ῥωμαίων (190 πρ. Χρ.) μέχρι Αὐγούστου[1]. Πόθεν λοιπόν, ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν τοὺς Ἐρασμικούς, συμβαίνει, ὥστε ἐν μὲν τῷ Λατίῳ ἐντὸς οὕτω βραχέος χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ μεγαλείου (σελ. 231) νὰ συντελεσθῇ τὸ εἰρημένον ἔργον τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι ἦτο ἄφυκτος ἀνάγκη νὰ παρατείνηται ἀτέλεστον μέχρι τῆς ἐξαφανίσεως καὶ τοῦ τελευ-

1) Σελ. 153—231. Εἰς τὰ διακόσια ἔτη πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἕτερα ἑκατὸν ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα. διότι αὐτὸς ὁ Κορσηνὸς πάλιν λέγει ἐν τῇ σελίδι 219 ὅτι ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἐγράφετο ei καὶ ἀφ' οὗ ἡ γραφὴ αὕτη ἔπαυσε σημαίνουσα σύνθετον ἦχον, καὶ ἐν ταῖς σελίσιν 190, 182 καὶ 186 ὅτι πολὺ πρότερον προέφερον οἱ ἄνθρωποι ae καὶ oe, πρὶν ἀφήσωσι τὰς γραφὰς ai καὶ oi. Οἱ λόγοι οὗτοι οὐ μόνον ἐπιτρέπουσι τὴν προσθήκην ἑτέρων ἑκατὸν ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν, ὡς λέγομεν, ἀλλ' ἐμβάλλουσιν ἡμῖν τοὐλάχιστον καὶ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι, ὡς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ νόμος τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως τῶν διεστώτων φωνηέντων εἶχε συντελέσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἤδη πρὸ τῶν Μηδικῶν, οὕτω παρὰ Ῥωμαίοις πρὸ τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὅτι αἱ διὰ τῆς ae καὶ oe γραφαὶ τῶν λέξεων εἶνε σημεῖον οὐχὶ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς νεωτέρας προφορᾶς, ἀλλὰ τῆς τελείας αὐτῆς ἐπικρατήσεως καὶ τοῦ τέλους τῆς παλαιοτέρας. Ἂν δὲ μὴ παραχρῆμα ἐξαφανίζεται ὁ παλαιὸς τρόπος τοῦ γράφειν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νεωτέρου ὀρθογραφικοῦ ἔθους, οὐδὲν ἔχει ἡμῖν τὸ ἄπορον τὸ βραδὺ καὶ σχολαῖον τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ καθεστῶτος εἰς τὸ εἰσαγόμενον νεώτερον, ἐπειδὴ καὶ ἐν Ἑλλάδι μακρὸς παρῆλθε χρόνος, ἕως πανταχοῦ αὐτῆς καὶ ὁλοσχερῶς ἐπικρατήσῃ ἡ ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένη μεταρρύθμισις τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου, πλέον δὲ ἢ τριακόσια ἔτη, ἕως καταστῇ κοινὸν ἔθος ἡ διὰ τῆς ει γραφὴ τοῦ μακροῦ ι, ὡς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις διαλαμβάνομεν. Πόσος δὲ χρόνος ἀκριβῶς παρῆλθεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς νεωτέρας προφορᾶς μέχρι τῆς τελείας καὶ ὁλοσχεροῦς αὐτῆς ἐπικρατήσεως παρὰ Ῥωμαίοις καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς νεωτέρας ὀρθογραφίας, ἀγνοοῦμεν· ἀλλὰ βεβαίως οὐχὶ ὀκτακόσια καὶ χίλια ἢ χίλια διακόσια, ὅσα ἦσαν χρεία νὰ παρέλθωσιν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς Ἐρασμικούς, ἕως ὁλοσχερῶς συντελεσθῇ ἡ ἀπὸ Ὁμήρου, εἰ μὴ ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἀρξαμένη μῖξις τῶν διεστώτων φωνηέντων. Ἂν δὲ ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τοῦ Κορσηνοῦ, ποιοῦμεν τοῦτο, ὅπως δείξωμεν τὴν μεγάλην ἀνακολουθίαν αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐρασμικῶν, οἵτινες ἄλλο μέτρον ἔχουσι μετὰ χεῖρας ἐξετάζοντες τὰ ἐν Ῥώμῃ περὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα συμβαίνοντα, καὶ ἄλλο ἐξετάζοντες τὰ ἐν Ἑλλάδι.

ταίου ἴχνους τῆς ἐλευθερίας, ἐπὶ ὀκτακόσια ἔτη ἢ κατ' ἄλλους ἐπὶ χίλια καὶ χίλια διακόσια, μέχρι τῶν χρόνων τῆς μακεδονικῆς ἢ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, καὶ μὰ Δία καὶ μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῶν Καισάρων τῆς Ῥώμης; Μήπως ἦτο ἄφυκτος ἀνάγκη νὰ ἀναβάλλωσιν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον οἱ Ἕλληνες ὅ,τι οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ἐπετέλεσαν, ὅπως ἡ προφορὰ αὐτῶν συμβαδίζῃ ἁρμονικώτερον διὰ τῆς τοιαύτης ἀναβολῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα τοῦ Ἐράσμου καί τινων σφοδροτάτων αὐτοῦ ζηλωτῶν; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν διὰ τίνα ἄλλον λόγον αἱ δίφθογγοι *αι*, *ει*, *οι*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, *υι* δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποβῶσιν πρωΐτατα ἁπλοῖ φθόγγοι, ἀφοῦ ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου λαμβάνονται πολλάκις ὡς βραχεῖαι συλλαβαὶ πρὸ φωνήεντος, καὶ ἀφοῦ ἡ *αι* ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν ταῖς λέξεσιν *ὄψεαι*, *βούλεαι*, *οἴεαι*, *ἔρχεαι*, *ἔσεαι* καὶ ταῖς ὁμοίαις εἶχε παρ' Ἀττικοῖς συναιρεθῆ μετὰ τοῦ προηγουμένου *ε* εἰς *ει* [1], ἀπαραλλάκτως ὅπως εἰς τὴν αὐτὴν δίφθογγον συναιροῦνται καὶ τὰ δύο *ε*. Ἂν τῷ ὄντι εἶνε ἀληθὲς ὅτι παρ' Ὁμήρῳ οὐδαμῶς ἄλλως συγχωρεῖται νὰ ἐκφωνῶνται αἱ δίφθογγοι *αι*, *ει*, *οι* ἢ ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα, ὡς *ε*, *ι*, *υ*, ὁσάκις τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ τὴν συστολὴν αὐτῶν [2], τότε οὐδενὸς ἄλ-

1) Ὅτι ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ ε καὶ τῆς α ι προῆλθε παρ' Ἀττικοῖς ἀμέσως ἡ ε ι, οὐχὶ δὲ ἡ η καὶ ἐξ αὐτῆς διαμέσως ἡ ε ι, μαρτυροῦσι τὰ ἑξῆς Α) ὅτι ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Θεσμοφ. 141) τὸν λόγον ποιούμενος περὶ τῆς γραφῆς τ ρ έ φ ε ι παρατηρεῖ ὅτι «τὸ τρέφει ἀττικόν». Ὁ λόγος οὗτος τοῦ σχολιαστοῦ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις τῶν Ἀττικῶν πεζογράφων καὶ ποιητῶν, ἅτινα εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐν ταῖς διαφόροις βιβλιοθήκαις, τὸ δεύτερον ἑνικὸν πρόσωπον τῆς παθητικῆς φωνῆς ἐφέρετο γεγραμμένον οὐχὶ διὰ τῆς ῃ ἀλλὰ διὰ τῆς ε ι ('Ιδὲ καὶ Cobet Var. Lect. σελ. 39 κέξ. καὶ Wecklein Cur. Epigr. Graec. σελ. 32). Β') ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἀπήντησε μέχρι τοῦδε τὸ εἰρημένον πρόσωπον γεγραμμένον διὰ τῆς ῃ, ἀλλὰ διὰ τῆς ει, οἷον φ α ν ή σ ε ι CIA III 1337, 15. Ἀλλὰ καὶ τὸν διάμεσον τῆς γενέσεως τρόπον ἂν ἀποδεχθῶμεν, πάλιν τὰ πάντα ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ ἡ ε ι καὶ ἡ α ι καὶ ἡ ο ι ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἤρχοντο ἀποβαίνουσαι ἁπλοῖ καὶ μονοειδεῖς φθόγγοι.

2) Ὅτι αἱ δίφθογγοι, ὅταν λαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν ὡς βραχεῖαι συλλαβαί, πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον συγχωρεῖται τὸ ἰῶτα αὐτῶν νὰ τρέπηται εἰς τὸ συμφωνικὸν j, ὅπως διδάσκει ὁ G. Meyer, ἢ ὅλως νὰ ἀποβάλληται, ὅπως κελεύουσιν ὁ Κούρ-

λου ἕνεκα βεβαίως ἢ μόνον χάριν τῶν ἐρασμικῶν ἀξιώσεων ὤφειλον ἐπὶ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας καὶ παρ' Ἀττικοῖς νὰ διαμένωσιν ἀσυναίρετα μόνον τὰ φωνήεντα τούτων καὶ τῶν λοιπῶν τεσσάρων διφθόγγων, ἐνῷ παρ' αὐτοῖς πάντα τὰ ἄλλα παρακείμενα φωνήεντα, τὰ εἰς δύο συλλαβὰς πρότερον ἀποκεχωρισμένα, καὶ διὰ τοῦτο ἀνετοιμότερα τῶν διφθόγγων πρὸς τελείαν συναίρεσιν ὄντα, ἠδυνήθησαν νὰ συνέλθωσι τελείως εἰς ἁπλᾶς φωνὰς ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τῶν Μηδικῶν. Ἂν ἐν τῇ διακεκροτημένῃ ἰωνικῇ ἤδη ἀπὸ Ὁμήρου αἱ δίφθογγοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν συστελλόμεναι πρὸ φωνήεντος, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸ συμφώνου[1], ἤρχοντο νὰ ἀποδίδωσι μονοειδεῖς καὶ στοιχειώδεις ἤχους, ἕνεκα δὲ τῆς συστολῆς ταύτης νὰ ἐκθλίβωνται πολλάκις πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὡς πάντα τὰ βραχέα φωνήεντα[2], οὐδεμία ἔτι ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι μόνον καὶ μόνον χάριν τῶν ἐρασμικῶν δογμάτων καὶ ἀξιώσεων δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἀποδίδωσι τοιούτους ἐπὶ Θουκυδίδου ἐν τῇ συγκεκροτημένῃ ἀττικῇ, ἐν ᾗ ἡ μὲν συναίρεσις τῶν διεστώτων φωνηέντων εἶχε καταστῆ νόμος καὶ κανὼν φθογγολογικὸς καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ Κυννήρου ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων, ἡ δὲ διαφορὰ μεταξὺ συνῃρημένων καὶ διῃρημένων φθόγγων ἦτο πολλῷ μείζων ἢ ὑποτίθενται τὰ ἐρασμικὰ δόγματα, ὡς τά τε φαινόμενα τοῦ νόμου τῆς συναιρέσεως καὶ οἱ λόγοι τοῦ ποιητοῦ Ἀριστοφάνους ἀπὸ κοινοῦ τρανότατα μαρτυροῦσιν, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος ἀντιλέγοντος.

Ὅτι ἤδη πρὸ τῶν Μηδικῶν ἡ συναίρεσις εἶχε συντελέσει τὸ ἑαυτῆς ἔργον τοὐλάχιστον ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο, ὅτι παρὰ τοῖς Δραματικοῖς δὲν εἶνε ἔτι εὔχρηστοι αἱ παρ' Ὁμήρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μὴ Ἀττικοῖς ποιηταῖς ἀπαντῶσαι διαιρέσεις τῶν διφθόγγων. Σαφέστατα δὲ ἀπέδειξεν ὁ Σμύθιος

τιος καὶ Βλάσσιος καὶ ἄλλοι πολλοί, λέγομεν ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ τῆς αι ἰδίου κεφαλαίου.

1) Οἷον ἐν ταῖς λέξεσι Ποσιδήϊον, ἴκελος, αϊκῶς, ἰδυίῃσι, Ἐνιῆνες, αἵτινες σαφέστατα διδάσκουσι πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνῶμεν τὴν ει καὶ αι καὶ οι, ὅταν πρὸ φωνήεντος ἀποτελῶσι βραχείας συλλαβάς.

2) Περὶ τῆς ἐκθλίψεως ταύτης λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς αι κεφαλαίῳ.

διὰ παραδειγμάτων εἰλημμένων ἐκ τοῦ Πινδάρου, τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Τυρταίου, τοῦ Ἀρχιλόχου, τοῦ Σιμωνίδου τοῦ τε Ἀμοργίνου καὶ Κείου, τοῦ Τιμοκρέοντος, τοῦ Βακχυλίδου, τοῦ Ἐχεμβρότου, τοῦ Τερπάνδρου, τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ Ἱππώνακτος, ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς συνηθέστεροι καὶ ἐπικρατέστεροι ἦσαν οἱ συνῃρημένοι ἢ οἱ διῃρημένοι τύποι τῶν πατρωνυμικῶν εἰς *ειδης* ἢ *ειδας*, τῆς ἑνικῆς δοτικῆς τῶν τριτοκλίτων, τῶν ἐπιθέτων εἰς *εια* (οἷον θρασεῖα, γλυκεῖα, πλατεῖα), τῶν ἐπιθέτων *θεῖος*, *θείη* καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *ἀλάθεια*[1]. Ὁ αὐτὸς δὲ Σμύθιος ὁμοίως διὰ παραδειγμάτων ἀποδεικνύει ὅτι οὐ μόνον παρὰ τοῖς εἰρημένοις ποιηταῖς εἶνε ἀδύνατος ἡ διάλυσις τῆς *ει* ἐν τοῖς θηλυκοῖς ἐπιθέτοις, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὁμήρῳ[2], παρ' ᾧ οὐδὲ ἡ συναίρεσις ἄλλων *ε* καὶ *ι* εἶνε σπανία καὶ ἀσυνήθης[3].

Κατὰ πάντα ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἔχομεν πληρέστατον δίκαιον νὰ ἀπορρίψωμεν ὡς αὐθαίρετον τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ ὅτι ἡ ἐκφώνησις τῶν διφθόγγων ὡς ἁπλῶν φωνηέντων πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς διαφθορὰ καὶ ἐξαλλοίωσις γλωσσική. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον νομίζομεν ἀπορριπτέαν τὴν γνώμην ταύτην, ὅσῳ καὶ ἐκ τῶν κράσεων, ἐν αἷς πολλοὶ τῶν Ἐρασμικῶν ἐπίστευσαν ὅτι εὗρον λαμπροτάτας ἀποδείξεις κατὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως συνάγεται πᾶν τοὐναντίον. Διότι καὶ ἐκ τούτων, ὅπως καὶ ἐκ τῶν συναιρέσεων, ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα οὐχὶ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους· πρὸς τὸ τοιοῦτον δὲ ἐκ τῶν γλωσσικῶν νόμων συμπέρασμα συμφωνεῖ καὶ πᾶν

---

1) Herbert Weir Smyth, Der Diphthong EI im Griechischen, Göttingen, 1885, σελ. 26 καὶ 27. Σημειωτέον ὅτι ὁ Smyth, εἰ καὶ ἐν τῇ εἰρημένῃ πραγματείᾳ δὲν ἅπτεται, κυρίως εἰπεῖν, τοῦ ζητήματος τῆς προφορᾶς, οὐδὲ λέγει ὡρισμένως τίς ἦτο ἡ δύναμις τῆς ει ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ὅμως ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομενων ἐν τῷ προλόγῳ (σελ. 8) εἰκάζομεν ὅτι ἀσπάζεται τὴν γνώμην τοῦ Βλασσίου, ἣν ἡμεῖς ἀνασκευάζομεν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', 1883—4, σελ. 424—28, ἀνασκευάζομεν δὲ καὶ ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς ει κεφαλαίῳ.

2) Αὐτόθ. σελ. 38 καὶ 39.

3) Αὐτόθ. σελ. 41 καὶ 42.

τεκμήριον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος λαμβανόμενον καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ἤτοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου τοῦ ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου (403 πρὸ Χριστοῦ) πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατήσαντος.

Ἡ κρᾶσις τῶν λέξεων ***καὶ ἐγώ***, ***καὶ ἐκεῖνος***, ***καὶ εἶτα***, ***μοὶ ἔχρησε***, ***μοὶ ἐδόκει***, ***οἱ ἐμοί***, ***οἱ ἐπιχώριοι***, ***ἐγὼ οἶμαι***, ***ἐγὼ οἶδα***, κτλ. εἰς τὰς κεκραμένας ***κἀγώ***, ***κἀκεῖνος***, ***μοὔχρησε***, ***μοὐδόκει***, ***οὑμοί***, ***οὑπιχώριοι***, ***ἐγῷμαι***, ***ἐγῷδα*** κτλ., ἐφ' αἷς τοσοῦτον ἀσμενίζουσιν οἱ Ἐρασμικοί, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουσιν, ἢ ὅ,τι καὶ ἄλλοθεν[1] εἶνε γνωστόν, ὅτι ἡ ***αι*** καὶ ***οι*** ἐν πλείσταις τῶν λέξεων κατὰ χρόνους ἀρχαιοτέρους ἐξεφωνοῦντο ὡς ***αϊ*** καὶ ***οϊ***, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ ***καί***, ***μοί***, ***σοί***, ***οἱ***, ***οἶμαι***, ***οἶδα***, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξ ἑλληνικοῦ στόματος ἤρχοντο ἐξερχόμενα τὰ κεκραμένα ***κἀγώ . . . ἐγῷμαι***, ***ἐγῷδα***. Ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος αἱ εἰρημέναι λέξεις ἐξεφωνοῦντο μετὰ διαλελυ-

1) Παραδείγματος χάριν ἐκ τῶν ὁμηρικῶν π ά ϊ ς, δ α ΐ δ ε ς, ἀ ΐ σ σ ω, ὄ ϊ ς, ὀ ϊ σ τ ό ς, κτλ. καὶ ἐκ τῶν αἰολικῶν ὄ ϊ δ α, Π ρ ό ϊ τ ο ς, ὀ ϊ ω ν ό ς, π λ ό ϊ ο ν, κ ό ϊ λ ο ς ἢ μᾶλλον κ ώ ϊ λ ο ς· ἰδὲ Ahrens I σελ. 106 καὶ Lentz Herod. II 930, 20 (ἐν τῷ περὶ μονήρους λέξεως). II, 313, 21. I, 250, 19. II, 313, 25, 27 καὶ σημ., ἰδὲ καὶ I, 10, 16. Αἰολικὰ εἶνε καὶ τὰ Μ η δ έ ϊ α, Ν έ ϊ λ ο ς, ἐ ϊ κ ά σ δ ω· Ahrens, I, 106, καὶ Lentz II, 309, 32. I, 155, 3. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ παρ' Ὁμήρῳ τὸ κ ο ῖ λ ο ς πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται ὁμοίως τρισυλλάβως, διότι ἡ συλλαβὴ κ ο ι εὕρηται παρ' αὐτῷ ἀποτελοῦσα πάντοτε τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ποδός. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ μετρικὸν λόγον εἶνε πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ Τ ρ ο ί η πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ παρ' Ὁμήρῳ τρισυλλάβως Τ ρ ο ΐ η, ὅπως ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Πινδάρῳ, παρ' ᾧ πλὴν τῶν ὑπὸ Σμυθίου καταλεχθέντων ἀπαντῶσι καὶ τὰ Ἀ τ ρ ε ΐ δ α ς, Π η ν ε ϊ ό ς, Ν. 2, 21. Π. 11, 47. 10, 86. Τρισυλλάβως Τ ρ ο ΐ η ἀνεγίνωσκε καὶ ὁ Ἀρίσταρχος ἐνιαχοῦ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας, ὡς παραδίδει ὁ Ἡρωδιανός· ἰδὲ Lentz, Herodiani κτλ. II 23, 36. 152, 12. 313, 30. Ὅτι δὲ ἡ λέξις Τ ρ ο ί η ἤρξατο ἤδη ἀπὸ Ὁμήρου νὰ προφέρηται δισυλλάβως ἐν τῇ φράσει Τ ρ ο ί η ἐ ν ε ὐ ρ ε ί ῃ δεικνύουσι δύο χωρία τῆς Ἰλιάδος καὶ τρία τῆς Ὀδυσσείας Ω, 256, 494. α, 62, δ, 99, ε, 307, ἐν οἷς ἡ συλλαβὴ Τ ρ ο ι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ποδός. Λέγομεν δὲ ἤρξατο νὰ προφέρηται ἐνίοτε, οὐχὶ δὲ προεφέρετο πάντοτε, διότι ἐν ἑτέροις ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χωρίοις ἡ συλλαβὴ Τ ρ ο ι ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον τοῦ ποδὸς μέρος καὶ πρέπει νὰ ἐκφωνῆται διῃρημένως, ὅπως καὶ τὰ πατρωνυμικὰ εἰς ε ΐ δ η ς καὶ ε ΐ ω ν, τὸ κ λ ε ΐ ω, κ λ ε ϊ τ ό ς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα καὶ ἄλλα πάμπολλα, ἃ καταλέγει ὁ Σμύθιος ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς διφθόγγου ε ι.

μένων τῶν φωνηέντων κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, ἐπειδὴ τὸ *α* ἐν τῷ *κἀγὼ* καὶ τὸ *ου* ἐν τῷ *μοὐδόκει* μόνον διὰ τῆς κράσεως τοῦ *α* καὶ *ε* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ε* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, φαίνεται ὅτι δὲν διεσάφησε προσηκόντως ὁ Κούρτιος, ἠρκέσθη δὲ μόνον νὰ εὕρῃ λίαν ἐπιτυχῆ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μελχόρνου[1] ὅτι αἱ κράσεις εἶνε ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκφράσεως ταύτης νὰ θεμελιώσῃ σύμπασαν τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς συνθέτου προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων. Ἀλλ' ἡ ἔκφρασις αὕτη οὐχὶ μόνον δὲν εἶνε ἐπιτυχής, ὡς τοὐλάχιστον ἑρμηνεύει αὐτὴν ὁ Κούρτιος, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀτυχής, προελθοῦσα ἐξ ἡμαρτημένης δοξασίας, ὅτι, ὁσάκις οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *κἀγώ*, πάντοτε ἀκαριαίως ἐποίουν νέαν κρᾶσιν τῶν λέξεων *καὶ ἐγώ*, καὶ ὅτε ἀκόμη συνέβαινεν ἑκατοντάκις ἢ χιλιάκις τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ὥρας νὰ ἐκφωνήσωσι ταύτην τὴν λέξιν, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἔπρεπεν ὁ λέγων, πρὶν ἐκφωνήσῃ μεγαλοφώνως *κἀγώ*, νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὸν *καὶ ἐγώ*, τάχιστα δὲ νὰ ἐκθλίβῃ τὸ ἰῶτα καὶ συναιρῇ τὸ *α* καὶ *ε* εἰς *α*, κινδυνεύων ἄλλως νὰ ἀφήσῃ ἡμικεράστους τὰς λέξεις, ἢ νὰ συγκεράσῃ αὐτὰς κατὰ τρόπον ξένον τῆς παραδεδομένης καὶ καθωμιλημένης συνηθείας. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἠδύναντο βεβαίως καὶ ἀκαριαίας συνθέσεις νὰ πλάσωσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἰσχυριζόμενοι ὅτι, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἔλεγον, δείγματος χάριν, ***φιλόπολις***, ***μακρόχειρ***, ***εὐχείρωτος***, ***εὐλίμενος***, ***εὐήνεμος***, ***φερέκακος***, ***φιλομήτωρ***, ***φιλάδελφος***, ***στρατηγός***, ***λοχαγός***, ***ἀναβαίνω***, ***καταβαίνω***, ***συμπεριάγω***, ***ὑπεκπρολύω***, ***ἐξυπανίσταμαι***, ***κερτομέω***, ***εὐπραγῶ***, κτλ., πάντοτε ἔπρεπε νὰ ποιῶσι ταχείας καὶ ἀκαριαίας συνθέσεις τῶν λέξεων ***φίλος πόλις***, ***φίλος μήτηρ***, ***εὖ λιμήν***, ***λόχος ἀγός***, ***ἐξ ὑπὸ ἀνὰ ἵσταται***, ***ἀνὰ βαίνω***, ***κατὰ βαίνω***, ***κῆρ τέμνω***, ***εὖ πράσσω*** κτλ.. ἢ ὅτι καὶ τὰ σύνθετα ῥήματα ***ἐξορίζω***, ***καταχωρίζω***, ***ἐπιτελῶ***, ***ἐπιψηφίζω***, ***διισθμίζω***, ***διαχειμάζω***, ***μεταχειρίζομαι*** ἀκαριαίως κατεσκεύαζον ἑκάστοτε ἐκ τῶν φράσεων ***ἔξω τῶν ὁρίων βάλλω***, ***κατὰ χώραν τίθημι***, ***ἐπὶ τὸ τέλος ἄγω***, ***ψῆφον ἐπάγω***, ***διὰ τοῦ ἰσθμοῦ φέρω***, ***διάγω τὸν χειμῶνα***, ***μετὰ χεῖρας ἔχω*** κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀκαριαίως ἑκάστοτε ἐσχημάτιζον καὶ ἄλλα ὅμοια ῥήματα, ὅσα φαίνονται γεννηθέντα οὐχὶ ἀμέσως ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ ῥή-

1) Studien zur Griech. Gramm. I, σελ. 278.

ματος καὶ τῆς προθέσεως, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου φράσεως. Τοιαύτη δ' ὅμως περὶ ἀκαριαίας συνθέσεως θεωρία παρ' ὀλίγοις μόνον δύναται, νομίζομεν, νὰ τύχῃ ὑποδοχῆς, καθ' ὅσον ἡ ἐμπειρία εὑρίσκει ἀτοπωτάτην τὴν τοιαύτην θεωρίαν, διότι ἕκαστός τις εἰδὼς ὁπωσδήποτε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν σύνοιδεν ἑαυτῷ ὅτι, ὅταν θέλῃ νὰ μεταχειρισθῇ τὰς εἰρημένας λέξεις, δὲν ποιεῖται αὐτὸς ἑκάστοτε τὰς συνθέσεις, ἀλλὰ τὰς λέξεις τὰς συντεθειμένας ἤδη ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων μεταχειρίζεται ὅπως εὗρεν αὐτάς, ὅτε τὸ πρῶτον ἐμάνθανε τὴν γλῶσσαν. Ἡ αὐτὴ δὲ συνείδησις ἐγγίνεται αὐτῷ καὶ ὅταν λάβῃ χρείαν νὰ ἐκφωνήσῃ τὰς κεκραμένας λέξεις **καγώ. . . . ἐγῷμαι**, διότι καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖ ὅτι δὲν κατασκευάζει αὐτὸς ἑκάστοτε νέας κράσεις, ἀλλὰ τὰ ἤδη κεκραμένα ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τῶν Μηδικῶν[1] ἐπαναλαμβάνει ἑκάστοτε, ὅπως ἅπαξ ἤκουσεν, ἢ ἄλλως ἐδιδάχθη αὐτά. Παρατηρεῖ δὲ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ ἑκατοντάκις τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ὥρας ἂν λέγῃ **κἀγώ**, **κἀκεῖνος**, **μοὔδωκε σοὔδωκεν** κτλ., ὅμως οὐδέποτε προσέχει ἂν συνῃρημένας ἢ διῃρημένας ἐκφωνεῖ τὰς διφθόγγους ἐν ταῖς λέξεσι **μοι, σοι, και, οιμαι** κτλ. Καὶ ἂν τοῦτο εὑρίσκει ὡς τὸ μόνον δυνατὸν νὰ γίνηται σήμερον, πολλῷ μᾶλλον εὑρίσκει ὅτι ἔπρεπε νὰ συμβαίνῃ ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, ὅτε ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας ἤκουέ τις παρὰ τῶν ἄλλων καὶ αὐτὸς προέφερε κεκραμένας λέξεις, προέφερε δὲ ταύτας βεβαίως, ὅπως νηπιόθεν πολλάκις ἤκουσε προφερομένας, ἦτο δὲ δύσκολον ἑκάστοτε νὰ προσέχῃ καὶ ἐξετάζῃ συγχρόνως πῶς ἑκάστη λέξις ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐξεφωνεῖτο. Τοσοῦτον ἠδύνατό τις λέγων **κἀγὼ** νὰ προσέχῃ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν προφορὰν τοῦ **καί**, ὅσον θὰ ἠδύνατο λέγων **ἀρχαῖος**, **ἀκμαῖος** νὰ ἐνθυμῆται ἑκάστοτε ὅτι τὰ οὐσιαστικά, ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν τὰ εἰρημένα ἐπίθετα, δὲν ἔληγον τότε εἰς **α**, ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἀλλ' εἰς **η**, **ἀρχή**, **ἀκμή**. Ὅθεν εἶνε ὅλως ἀστήρικτος ἡ πίστις τοῦ

---

1) Σαφῶς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 6, σημ. 2) μνημονευθεῖσα ἐκ Σιγείου ἀττικὴ ἐπιγραφή, μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἀρχαιότατα ἀττικά, ὡς φαίνεται, ἀγγεῖα, CIG. Τόμ. IV, σελ IV b τέλ. Ὅτι δὲ ἴχνη κράσεων φαίνονται ἤδη καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἰδὲ Kühner Ausführl. Gramm. I σελ. 178, 8. Περὶ κράσεως παρ' Ὁμήρῳ, Ἡσιόδῳ, Θεόγνιδι καὶ Σόλωνι λέγει καὶ ὁ Immanuel Bekker ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσι Homerische Blätter 1863, I σελ. 176.

Κουρτίου (σελ. 281), ὅτι, ἐπειδὴ ὁ **καὶ** ἀπειράκις ἀπαντᾷ πρὸ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ **ε** καὶ δὴ παρατατικῶν καὶ ἀορίστων αὐξανόντων συλλαβικῶς, ἦτο δύσκολον νὰ παραδίδωνται ἀπὸ στόματος ἐπὶ μακρότατον χρόνον τοσαῦται κεκραμέναι λέξεις ἔχουσαι πάντοτε **α**, ἂν τὸ **καὶ** δὲν διετέλει ἐκφωνούμενον ὡς **καΐ**, ὅπως καὶ πρότερον. Λέγων ὁ Κούρτιος ὅτι ὁ **καὶ** ἀπειράκις ἀπαντᾷ πρὸ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ **ε**, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμολογεῖ, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἄρτι ἐλέγομεν, ὅτι ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ οἱ ἀρχαῖοι Ἀττικοὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας ἄλλοι μὲν ἤκουον, ἄλλοι δὲ ἔλεγον τοιαύτας κεκραμένας λέξεις, ἐπειδὴ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μετὰ τὸ **καὶ** ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ λέξις ἀπὸ **ε** ἀρχομένη, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν, ἄν τις παρίστατο ἑτέρῳ διηγουμένῳ, τί αὐτὸς ἢ ἄλλος ἔπραξεν τῇ προτεραίᾳ ἢ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ, οὐδὲν ἄλλο συχνότερον εἶχε νὰ ἀκούσῃ ὁ τοιοῦτος ἢ παρατατικοὺς καὶ ἀορίστους, ὁποῖοι εἶνε οἱ **κἀποίησα, κἄλαβον, κἄδωκα, κἀξέφυγον, κἀλάμβανον, κἀπριάμην· κἀπήδησα**, κτλ. ἢ ὅτε ὁ διηγούμενος ἀνέφερε πράγματα τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης ἢ τῆς τέχνης ἢ τῆς ἐμπορίας νὰ ἀκούῃ **χρυσὸν κἀλέφαντα**, τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα καρπὸν **κἀρέβινθον**, **ὕδωρ κᾦνον** καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ λέξεις **μοί**, **σοί**, ἢ καὶ ἄλλη τις ὁμοία ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας ἠδύναντο νὰ εὑρεθῶσι πρὸ ἑτέρας ἀπὸ τοῦ **ε** ἀρχομένης, τί ἄλλο ἐκ τούτου συμπεραίνεται κατ' ἀνάγκην ἢ ὅτι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀττικὸν στόμα προέφερε λέξεις, ὁποῖαι εἶνε αἱ **οὑμοί**, **οὑπιχώριοι**, **μοὔδοκει**, **σοὔδωκα**, **μοὔχρησε** κτλ.; Ἀλλὰ μὴν ἐκ τῆς συχνοτάτης ταύτης χρήσεως τῶν κεκραμένων λέξεων ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, τί ἄλλο ὀφείλει τις λογικῶς νὰ συμπεραίνῃ καὶ νὰ πιστεύῃ ἢ ὅτι αἱ κεκραμέναι λέξεις ἔμελλον πάντοτε νὰ διαμένωσι τοιαῦται, οἵας μακροχρόνιος καὶ μεγάλη χρῆσις ἐσχημάτισεν; Καὶ εἶνε ἀληθῶς ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ Κούρτιος κατώρθωσε νὰ μεταχειρισθῇ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ πίστεως ἐκεῖνο, ὅπερ φανερῶς μάχεται πρὸς αὐτήν[1]. Ἀλ-

1) Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ ψιλῆς πίστεως καὶ ταύτης ἀθεμελιώτου, ὡς βλέπομεν, στηρίζονται ἅπαντες οἱ ἐκ τῶν κράσεων λόγοι τοῦ Κουρτίου κατὰ τοῦ ἁπλοῦ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, καὶ τὸ ἰσχυρότατον αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν ἐπιχείρημα κατὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως!

λ' ἴσως καὶ πᾶς τις ἄλλος θὰ ἔπασχε τὸ αὐτό, ὅστις ἑτοίμως καὶ ἀβασανίστως ἐπίστευεν ὅτι ὑπῆρξαν ἢ ἠδύναντό ποτε νὰ ὑπάρξωσιν ἀκαριαῖαι συναιρέσεις ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἢ ἄλλῃ οἱαδήποτε γλώσσῃ, θὰ ἔπασχε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὅστις ἐλάμβανε μὲν ἐν νῷ τὸ πλῆθος τῶν κεκραμένων λέξεων, παρεώρα δὲ τὸ ἁπλοῦν αὐτῶν[1], εὐχερῶς δὲ ἐπελανθάνετο καὶ ἐκείνου, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις τῷ πλήθει παρομαρτεῖ ἡ πολυχρηστία, τούτου δὲ ἕνεκα δὲν ἦτο ἀδύνατος, ὡς φαίνεται πιστεύσας ὁ Κούρτιος, ἡ ἀπὸ στόματος παράδοσις οὔτε τῶν κεκραμένων λέξεων οὔτε τοῦ ἄλλου τῆς γλώσσης πλούτου, ὅσον ποικίλος καὶ ἂν εἶνε οὗτος. Ἂν ἐγίνετο ἀσπαστὸν τὸ καινοφανὲς τοῦτο τοῦ Κουρτίου δόγμα, θὰ ἠδύνατό τις ὡσαύτως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἄνευ λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς ἦτο ἀδύνατον διὰ μόνης τῆς ζώσης φωνῆς νὰ διασωθῶσιν αἱ ἄπειροι ἁπλαῖ καὶ σύνθετοι λέξεις, ἡ καταπληκτικὴ ποικιλία τῶν λεκτικῶν τύπων, ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων καὶ ὀνομάτων, ἅπασα ἡ φρασιολογία, ἅπασα ἡ σύνταξις μετὰ τῶν σχημάτων καὶ ἰδιωμάτων αὐτῆς. Ὁ τοιαῦτα τοὐλάχιστον ἰσχυριζόμενος θὰ εἶχέ πως μεῖζον ἢ ὁ Κούρτιος δίκαιον, καθ' ὅσον τὰς μὲν κράσεις εὐκόλως δύναταί τις νὰ διαμνημονεύῃ δὶς ἢ τρίς, τὸ πολύ, ἀκούσας καὶ εἰπὼν αὐτάς, ἀλλὰ πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ ἀπομνημόνευσιν τοῦ ἄλλου πλούτου τῆς γλώσσης ἢ καὶ μόνης τῆς ἀττικῆς διαλέκτου δὲν ἀρκοῦσι σήμερον, ἐπειδὴ δὲν παραδίδοται ἔτι διὰ ζώσης φωνῆς, οὐδὲ τὰ τελειότατα λεξικά, οὐδὲ αἱ τελειόταται γραμματικαί, πολλάκις δὲ οὐδὲ ἡ καθ' ἡμέραν ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων.

Τὸ ἀθεμελίωτον τῆς ἑαυτοῦ πίστεως εἰς ὕπαρξιν ἀκαριαίων συναιρέσεων ὁμολογεῖ λεληθότως καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτιος ὅταν λέγῃ (σελ. 279) ὅτι οἱ Ἀττικοί, ἐναντίον τῆς χρήσεως τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡροδότου καὶ τῶν Δωριέων, ἔλεγον πάντοτε ***ἄριστος, τἄγαλμα***,

---

1) Ὁ Κούρτιος οὐχὶ μόνον ἐπίστευεν εἰς ὕπαρξιν ἀκαριαίων συναιρέσεων καὶ παρεῖδε τὸ πολύχρηστον τῶν κεκραμένων λέξεων, ὅπερ κάλλιστα δεικνύει πῶς αὗται μέχρι τέλους ἠδύναντο νὰ διαμείνωσιν ὁποῖαι ἐξ ἀρχῆς ἐσχηματίσθησαν, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως παρετήρησαν ὅτι ἐν τῷ πολυαρίθμῳ αὐτῶν ὑπάρχει μεγάλη ἁπλότης, καὶ ὅτι πάσης κεκραμένης λέξεως ἡ πρώτη συλλαβὴ δὲν ἔχει ἄλλοτε ἄλλο φωνῆεν, ἀλλὰ μόνον ἢ α, ἢ ου, ἢ ω. Οὐδὲν δὲ τούτου εὐδιδακτότερον καὶ εὐμνημονευτότερον.

ἀνήρ, ἀδελφός, τἀγαθόν, οὐδέποτε δὲ *ὥριστος, τὤγαλμα, ὠνήρ, ὠδελφὸς* κτλ. Τί ἄλλο σημαίνουσι ταῦτα ἢ ὅτι καὶ ἐν ταῖς κράσεσι τὸ πᾶν ἦτο τὸ παραδεδομένον καὶ καθωμιλημένον ἰδίωμα καὶ ἡ κρατοῦσα χρῆσις; Διότι ἄλλως θὰ ἠδύναντο Ἀττικοί τινες συγγραφεῖς νὰ λέγωσι καὶ γράφωσιν ἐνίοτε *ὠνήρ, ὠδελφός, τὤγαλμα*, ἀφοῦ καὶ παρ᾽ αὐτοῖς πανταχοῦ ἄλλοθι τὸ *ο* καὶ *α* κιρνῶνται κανονικῶς εἰς *ω*. Ἂν δὲ ἐν τούτοις ἦτο δύσκολον νὰ ἀποστῶσι τῆς κρατούσης συνηθείας καὶ τοῦ καθωμιλημένου ἰδιώματος, ἐπ᾽ ἴσης βεβαίως δύσκολον ἦτο νὰ μεταβάλωσι καὶ τὰς ἄλλας κεκραμένας λέξεις, λέγοντες, παραδείγματος χάριν, *κεῖτα, χοῦταν, κοὐρφανός, κοὐδύρομαι, χοὖπω, κἐγώ. κἔλαβον, κἐποίησα, σὔδωκα, ὑπιχώριοι, ὑμοὶ* καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀφοῦ νηπιόθεν ἀπειράκις καὶ ἤκουον καὶ ἔλεγον *κᾆτα, χὤταν, κὠδύρομαι, κἀγώ, σοὔδωκα, χὤπως* κτλ. Νομίζομεν ὅτι ὁ Κούρτιος παρεξωλίσθησεν εἰς τὴν περὶ ὑπάρξεως ἀκαριαίων κράσεων πίστιν, διότι ὅλως ἐστερεῖτο τοῦ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας βοηθήματος, τὰ πάντα θεωρητικῶς ἐξετάζων. Ἀλλ᾽ ἄν ποτε ἐπεσκέπτετο καὶ αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅτε ἔζη, καὶ ἤκουεν ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες λέγομεν *κι᾽ ἐγώ, κι᾽ ἐκεῖνος, κι᾽ αὐτός, κι᾽ ὀρφανός, κι᾽ ὅταν, κι᾽ ὅπως, κι᾽ ὀδύρομαι* κτλ., διότι νηπιόθεν οὕτως ἐδιδάχθημεν νὰ συναλείφωμεν [1] τὸν *καὶ* μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως, θὰ ἦτο δὲ γελοῖον νὰ ἀκούσῃ τις ἑτέρου λέγοντος *κοὖταν, κοὔπως, κοὐρφανός*, τότε, πιστεύομεν, θὰ ἐπεθετο καὶ αὐτὸς ὅτι αἱ ἀκαριαῖαι καὶ αἰφνίδιοι καὶ ἀπότομοι μεταβολαὶ ἐν τοῖς τοιούτοις εἶνέ τι τῶν δυσχερεστάτων.

---

1) Λέγομεν συναλείφομεν, μεταχειριζόμενοι τὴν γενικωτέραν λέξιν, οὐχὶ δὲ κιρνῶμεν, ἐπειδὴ ἡ νῦν γλῶσσα στερεῖται, κυρίως εἰπεῖν, τῶν κράσεων τῆς ἀρχαίας, καὶ ἐν τῇ συναλοιφῇ τῶν λέξεων μεταχειρίζεται μόνον ἐκθλίψεις, ἀφαιρέσεις καὶ συνιζήσεις, ἢ ἀφίνει ἀσυναλείπτους τὰς λέξεις, ὅπου δὲν ἐγχωρεῖ ἓν τῶν τριῶν εἰρημένων εἰδῶν τῆς συναλοιφῆς. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν θὦπλα θοὔρμαιον, θοὐμόφιλον, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, ἢ καὶ ἄνευ τοῦ δασέος πνεύματος, τὦπλα, τοὔρμαιον, τοὐμόφυλον, ἀλλὰ μόνον τὰ ὅπλα, τὸ ἕρμαιον, τὸ ὁμόφυλον, ἢ τ᾽ ὁμόφυλον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον λέγομεν τ᾽ ὅπλον, οὐχὶ τοὖπλον, κι᾽ ἔφαγον, κι᾽ ἔλαβον, οὐχδὲ χἄφαγον, ἢ κεἶφαγον, κἄλαβον ἢ κεἶλαβον. Ὅπου δὲ λέγωσι κ᾽ ἥφαγα, τοῦτο, διότι ἐκεῖ λέγουσιν ἥφαγα κτλ.

Ὅτι αἱ κράσεις δὲν ἦσαν ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, ἀλλὰ τελειόταται ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῶν Μηδικῶν μετεδίδοντο τοῖς μεταγενεστέροις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅπως καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἄπειροι ἁπλαῖ καὶ σύνθετοι λέξεις, καὶ ὅπως ὁ ἄπειρος πλοῦτος τῶν λεκτικῶν τύπων, συνομολογεῖ τὸ δεύτερον λεληθότως πάλιν ὁ Κούρτιος, ὅταν λέγῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες πρὶν ἐκφωνήσωσι τὰς τελείας καὶ πλήρεις κράσεις ***κἀγώ, οὑμοί,*** ἐξεφώνησαν δὲ πρὸ τῶν Μηδικῶν (σελ. 278), ἔλεγον ***κα' ἐγώ, ὁ' ἐμοί***[1]. Ἂν ὁ Κούρτιος ἐπίστευεν ὅτι αἱ κράσεις ἐγένοντο τέλειαι κατὰ μικρόν, τότε δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύῃ συγχρόνως ὅτι αὗται ἐγίνοντο ἑκάστοτε ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου καὶ ἦσαν ἀκαριαῖαι συναιρέσεις· τὸ ἀκαριαῖον καὶ τὸ διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ κατὰ μικρὸν ἔχουσι καὶ φυσικῶς καὶ λογικῶς πολεμίως πρὸς ἄλληλα.

1) Σελ. 284. Καίπερ ἐπιδεικνύοντες τὴν ἀντίφασιν τοῦ Κουρτίου, ὅμως δὲν πιστεύομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶπόν ποτε κα' ἐγώ, πολλῷ δὲ ἧττον ὅτι εἶπον τὸ βαρβαρικὸν μᾶλλον ἢ ἑλληνικὸν ὁ' ἐμοί, οὐχὶ μόνον διότι τοῦτο οὐδαμόθεν ἀποδεικνύεται (ὡς ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς αι κεφαλαίῳ), ἀλλὰ καὶ διότι τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ι ἦτο τοσοῦτον ἀσθενὲς (τὸ ἀσθενέστατον πάντων τῶν στοιχείων κατὰ τοὺς ἀρχαίους Γραμματικούς), ὥστε καὶ διαμένον δὲν ἠδύνατο νὰ διακωλύσῃ τὴν κρᾶσιν τοῦ α καὶ ε καὶ τοῦ ο καὶ ε, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος πείθων ὅτι τὸ ι ἐξέπεσε πρὸ τῆς κράσεως καὶ οὐχὶ κατ' αὐτὴν τὴν κρᾶσιν. Ὅμοια τῷ Κουρτίῳ λέγει ὁ Φλάχιος (Johannes Flach) ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik (1887 σελ. 457), τούτῳ δὲ μόνον διαφέρει τοῦ Κουρτίου, ὅτι μεταξὺ τοῦ καὶ ἐγώ καὶ καεγώ ἀποδέχεται ὡς μεσάζουσαν βαθμίδα μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον τὸ κajεγώ καὶ ὡς τετάρτην, τελευταίαν βαθμίδα, τὸ κεκραμένον κἀγώ. Ἀλλ' ὅτι μὲν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῶν παρακμῆς ἔλεγον καὶ ἐγώ καὶ κἀγώ εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν, μαρτυροῦσι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς (οἷον ὁ Ὅμηρος λέγων ἐν τῷ 173 στίχῳ τοῦ εἰς Ἑρμῆν ὕμνου κἀγώ), ὅτι δὲ ἔλεγον κajεγώ καὶ καεγώ, τοῦτο γινώσκουσι μόνον οἱ περὶ τὸν Φλάχιον καὶ Γ. Μεϋῆρον, πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις μένει ἀποκεκρυμμένον ὅτι ἠκούσθησάν ποτε ἐν Ἑλλάδι τοιαῦται λέξεις. Οὐδὲ ἐξ αὐτῆς τῆς διαλέκτου τῶν Κυπρίων καὶ Παμφυλίων, παρ' οἷς ὁμολογουμένως παρὰ τὸ φωνῆεν ι ὑπῆρχε καὶ τὸ συμφωνικὸν j, αὐτομάτως μεταξὺ δύο οἱωνδήποτε φωνηέντων πολλάκις γεννώμενον, συνάγεται ὅτι τὸ ι τῶν διφθόγγων αι, ει, οι, ᾳ, ῃ, ῳ ἐξεφωνεῖτο καὶ ὡς j, ἢ ὅτι τὸ ι τῶν τριῶν πρώτων ἐξεθλίβετο πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὡς ἐξεθλίβετο τῶν τριῶν τελευταίων. Ἀλλὰ περὶ τούτου διαλαμβάνομεν ἀκριβέστερον ἐν τῷ αὐτῷ περὶ τῆς διφθόγγου αι κεφαλαίῳ.

Λεληθότως ὁμολογεῖ τὸ τρίτον ἤδη ὁ Κούρτιος ὅτι αἱ κράσεις δὲν ἦσαν ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, ὅταν ἀναγκάζηται νὰ παραδεχθῇ (281 σημ.) ὅτι ἡ λέξις *θἄτερον* εἶνε δεῖγμα ἀρχαιοτάτης κράσεως, γεννηθεῖσα ὅτε οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον *ἅτερος*. Δὲν θὰ εὕρισκε δέ, νομίζομεν, μεγάλην δυσκολίαν νὰ παραδεχθῇ ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι κεκραμέναι λέξεις εἶνε ὡσαύτως δείγματα ἀρχαιοτάτης κράσεως, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῇ ὅλως τῆς πίστεως εἰς ὕπαρξιν ἀκαριαίων συναιρέσεων καὶ πιστεύσῃ ὅτι, ὅπως οἱ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος Ἀττικοὶ ἠδύναντο νὰ λέγωσι *θἄτερον* οὐχὶ δὲ *θοὔτερον*, εἰ καὶ δὲν ἔλεγον ἔτι *τὸ ἅτερον* ἀλλὰ *τὸ ἕτερον*, οὕτως ἠδύναντο νὰ λέγωσιν, ὁμοίως ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων παραλαβόντες, *κἀγώ*, *κἆτα*, *μοὔχρησεν*, *κἄλαβον*, *κἄφαγον*, *κἄπιον*, *οὑμός*, *οὑπιχώριοι* κτλ. καὶ χωρὶς νὰ λέγωσι *καὶ ἐγώ*, *μοὶ ἔχρησεν*, *οἱ ἐπιχώριοι* κτλ. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β' αὑτοῦ πραγματείᾳ[1], αἰσθανόμενος τὴν μεγάλην ταύτην ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Κουρτίου ἀνακολουθίαν, λέγει, συγκρύπτων τὴν ἀντίφασιν, ὅτι δὲν δύναταί τις μετὰ σαφηνείας νὰ συγκρίνῃ τὴν κρᾶσιν *τὸ ἕτερον*, *θἄτερον* πρὸς τὰς κράσεις τοῦ *καὶ* μετὰ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *ε* ἢ τῆς *ει*, ἀλλὰ διὰ τί δὲν δύναταί τις σαφῶς νὰ συγκρίνῃ, ἀπηξίωσε νὰ διασαφήσῃ ὁ ἀνήρ, ἴσως διότι διασαφῶν θὰ ἠναγκάζετο τέλος

---

1) Friedr. Blass Ueber die Aussprache des Griechischen 2te Aufl. 1882 σελ 48. Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἀνακολουθίαν ταύτην τοῦ Βλασσίου ἀγνοοῦμεν ἂν πλείονος μέμψεως ἄξιος εἶνε οὗτος, συγκρύπτων φανερὰν ἀντίφασιν, ἢ ὁ Γ. Μεϋῆρος, οὐδεμίαν λαμβάνων τῆς ἀντιφάσεως αἴσθησιν, ὅταν ἄλλα μὲν λέγῃ περὶ τῆς κράσεως κ ἀ γ ώ, ἄλλα δὲ περὶ τῶν κράσεων ἅ τ ε ρ ο ς, θ ἅ τ ε ρ ο ν, ὅταν ἐν μὲν τῇ 126 σελίδι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἑλληνικῆς γραμματικῆς λέγῃ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ κ α ὶ ἐ γ ὼ κ ἀ γ ὼ δεικνύει ὅτι ἡ α ι παρ' Ἀττικοῖς εἶχεν εὐκρινῶς ἀκουόμενον τὸ α καὶ ὅτι αἱ κράσεις εἶνε ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, ἐν δὲ τῇ σελίδι 155 λέγῃ τοὐναντίον, ὅτι τὰ ἀττικὰ ἅ τ ε ρ ο ς, θ ἅ τ ε ρ ο ν βεβαίως προῆλθον ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἅ τ ε ρ ο ς, ὁμολογῇ δηλαδὴ ὅτι αἱ κράσεις δὲν εἶνε ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, οὐδὲ εἶνε σημεῖα τῆς ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν λέξεων, ἀλλὰ κατέρχονται ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, καθ' οὓς οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων ὅτι αἱ δίφθογγοι δὲν εἶχον σύνθετον καὶ διῃρημένην ἐκφώνησιν. Ὁπότερος δ' ὅμως τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν καὶ ἂν εἶνε ὁ μᾶλλον μέμψεως ἄξιος, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι αἰρομένης τῆς ἀντιφάσεως, εἰς ἣν ἀμφότεροι ἑκόντες ἢ ἄκοντες περιπίπτουσιν, ὑπολείπεται ὅ,τι ἡμεῖς ἐπάνω σαφέστατα λέγομεν.

νὰ εἴπῃ ὅ,τι καὶ ἡμεῖς νῦν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (τόμ. Β' σελ. 332), οὐχὶ ἀσαφῶς, ἀλλὰ μετὰ πλείστης σαφηνείας καὶ καθαρότητος. Ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ Βλάσσιος ὅτι πλὴν τῆς κράσεως *θἄτερον* καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι καὶ δὴ τὸ *ἐγῷδα* καὶ *ἐγῷμαι*, ὧν ὀλίγῳ κατωτέρω μνημονεύει, δὲν ὁρμῶνται ὁμοίως ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων, καθ' οὓς καὶ οἱ Ἀττικοί, ὅπως καὶ οἱ Αἰολεῖς, ἔλεγον *οἴδα* καὶ *οἴομαι*. Διότι οὐδὲν συχνότερον ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει τοῦ *ἐγῷδα* καὶ *ἐγῷμαι*, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ *θἄτερον* ἐξαιρουμένου, ὅπερ προδήλως κατέρχεται ἐκ χρόνων πολὺ ἀρχαίων. Οὐδ' ἡ ὁμοία δὲ κρᾶσις *κῷνος* (Ἀριστοφ. Βάτρ. 511) φαίνεταί πως νεωτέρα τῶν προκειμένων τριῶν. Πρὸς τοιαύτην ἀποδοχὴν ἐνίσταται οὐ μόνον ὁ Ἀριστοτέλης. λέγων σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα *οἰνωμένος*[1], ἀλλὰ καὶ ὁ Σοφοκλῆς μεταχειρισθεὶς τὸν αὐτὸν ἀναύξητον τύπον[2]. Ἡ ἔλλειψις τῆς αὐξήσεως μαρτυρεῖ ὅτι ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους ἡ *οι* ἐν τῷ *οἶνος* καὶ *οἰνοῦν* δὲν ἔσῳζεν ἔτι τὸν ἀρχαιότερον, τὸν σύνθετον αὐτῆς ἦχον, ἀλλ' εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦς φθόγγος, τούτου δὲ ἕνεκα ἐν τῇ συνηθείᾳ τῶν πολλῶν ἐλέγετο μᾶλλον *οἰνωμένος* ἢ *ᾠνωμένος*, καὶ ὁ Σοφοκλῆς καὶ Ἀριστοτέλης εὕρισκον προτιμότερον νὰ ἀκολουθῶσι τῇ κοινῇ συνηθείᾳ, ἢ νὰ μεταχειρίζωνται, ὡς ἄλλοι, τὸν ὁσημέραι σπανιώτερον καθιστάμενον τύπον *ᾠνωμένος*. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ *ᾠζυρέ*, ὅπερ ὁ Βλάσσιος παρατίθεται τῷ *ἐγῷμαι* καὶ *ἐγῷδα* φαίνεται νεώτερον τοῦ *θἄτερον*, διότι ἡ λέξις *ὀϊζυρὸς* εἶνε ὅλως ἄχρηστος ἐν τῷ πεζῷ τῶν Ἀττικῶν λόγῳ, ἐν δὲ τῇ ποιήσει μόνον τοῖς κωμικοῖς εὔχρηστος ἐν τῇ κλητικῇ *ᾠζυρέ*, *ᾠζυρά*[3]. Ὅπερ σημαίνει ὅτι αἱ ἄλλαι πτώσεις ἤδη παλαίτατα εἶχον περιπέσει εἰς ἀχρηστίαν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει, λείψανον δὲ καὶ τεκμήριον τῆς πάλαι ποτὲ ὑπάρ-

1) Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων σελ. 839 Α, 4 ἔκδ. Bekker, Ἠθικ. Νικομ. κεφ. η' σελ. 1147 Α, 14. 1147 Β, 7, 12. 1152 Β, 15. 1154 Β, 10 καὶ Προβλήμ. κεφ. κζ' σελ. 948 Α, 29

2) Τραχ. 268 Τὴν καθόλου ἁπλότητα τῆς οι κατὰ τοὺς καλλίστους τούτους χρόνους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποδεικνύουσιν ὅμοια ἀναύξητα, ἀπαντῶντα παρ' Αἰσχύλῳ, Ξενοφῶντι, Εὐριπίδῃ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ἔτι δὲ καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ὡς λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς οι κεφαλαίῳ.

3) Οἷον ἐν Ἀριστοφ. Σφ. 1504. Λυσ. 948. Νεφ. 655. Ὄρν. 1641 κτλ.

ξεως τῆς λέξεως *ὀϊζυρὸς* ἐσῴζετο ἐν τῇ γλώσσῃ μόνον ἡ κλητική, διότι μόνης τῆς κλητικῆς ἐγίνετο χρῆσις ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ ἐπὶ σχετλισμοῦ, καὶ ταύτης οὐχὶ ἀσυναλείπτου, ἀλλὰ συνηλειμμένης μετὰ τοῦ ὦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀδιαλλάκτου πρὸς τὴν ἐρασμικὴν ἀρχὴν τῶν ἀκαριαίων συναιρέσεων. Νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ ὁ Κούρτιος ἐξ ἀνάγκης ὤφειλε νὰ ἀπορρίψῃ τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ἀφοῦ παρεδέχετο[1] ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἄρχονται προφέροντες μονοφώνως τὰς διφθόγγους, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης παρακμῆς τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ οἱ τῇ τῶν πολλῶν συνηθείᾳ ἀκολουθοῦντες ἔλεγον πάντοτε **κἀγώ**, **κἀκεῖνος**, **κἀκεῖθεν**, *θἄτερον*, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος[2]. Ἂν δὲ εὕρισκε δύσκολον νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς πεφιλημένης αὐτῷ δοξασίας, τότε ἔπρεπε νὰ ἰσχυρισθῇ, ὡς ὁ Βλάσσιος[3] καὶ Κορσηνός[4], ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Σεβήρου καὶ ἔτι ὕστερον προέφερον διῃρημένας τὰς διφθόγγους *αι* καὶ *οι*, κλείσας καὶ αὐτὸς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως ὁ Κορσηνὸς πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἢ παρερμηνεύσας αὐτάς, ὡς ὁ Βλάσσιος, ἢ νὰ ὁμολογήσῃ, ἂν δὲν ἤθελε νὰ περιπέσῃ καὶ εἰς τετάρτην ἐναργεστάτην ἀντίφασιν, ὅτι ἡ περὶ ἀκαριαίων κράσεων πίστις αὐτοῦ δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἀσφαλῶν θεμελίων. Ἂν δὲ καὶ πάλιν ὁ Κούρτιος ἰσχυρογνωμόνως ἐπεθύμει νὰ πιστεύῃ ὅτι ἀκαριαῖος χρόνος καὶ συναίρεσις ἦτό τι δυνατὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, τότε διατί δὲν διεσάφησεν ἡμῖν, πῶς ἐκ τῶν ἀσυναιρέτων *ἀείδω*, *ἄειδον*, *ἀοιδή*, *λόγοιο*, *ἀργυρέοιο*, δὲν ἐγεννήθησαν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὰ συνῃρημένα

1) Erläuterungen Zweite Auflage 1870 σελ. 23.

2) Πότε ἀκριβῶς ἤρξαντο οἱ Ἕλληνες νὰ λέγωσιν, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, **κἐγώ, κἐκεῖνος, κἔλαβον** κτλ., ἀγνοοῦμεν. Βεβαίως δ' ὅμως αἱ τοιαῦται συναλοιφαὶ δὲν ἦσαν ἀλλαχοῦ δυναταὶ παρ' αὐτοῖς ἢ ἐκεῖ μόνον, ὅπου ἐλαχίστη ἐγίνετο χρῆσις τῶν παλαιῶν κράσεων· καὶ οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐκθλίβωσι τὴν α ι τοῦ κ α ὶ πρὸ τοῦ ε, ὡς καὶ τὴν α ι πάσης ἄλλης λέξεως

3) Blass Friedrich Ueber die Aussprache des Griechischen Berlin 1870, σελ. 7 καὶ 39. Τὰ αὐτὰ ἀποφαίνεται ὁ Βλάσσιος καὶ ἐν τῇ β' ἐκδόσει τοῦ ἔτους 1882.

4) Ueber Aussprache κτλ. I, σελ. 231.

ᾄδω, ᾖδον, ᾠδή, λόγου, ἀργυροῦ; Ἂν δὲ ἐπίστευεν ὅτι ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου καὶ ἀρχαιότατα προῆλθον ἐκ τοῦ *ἀείδω* τὸ *ᾄδω*, ἐκ τοῦ *νόοιο* τὸ *νοῦ*, ἐκ τοῦ *βούλεαι* τὸ *βούλει*, ἐκ τοῦ *τιμάοιεν* τὸ *τιμῷεν*, ἐκ τοῦ *τείχεα* τὸ *τείχη*, κτλ., τότε διατί δὲν ἐπίστευεν ὁμοίως ὅτι, εἰ μὴ ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Περικλέους ἠδύναντο νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τοῦ *πάϊς* τὸ *πές*, ἐκ τοῦ *κάϊ* τὸ *κὲ* ἀλλ' ἐθέσπιζεν ὅτι ἀπὸ Ὁμήρου ἦτο χρεία νὰ παρέλθωσιν ἑπτακόσια ἔτη ἢ καὶ πλείονα, ἕως τὰ φωνήεντα τῶν διφθόγγων συγκερασθῶσιν εἰς ἕνα μόνον καὶ ἁπλοῦν ἦχον;

Ἀφοῦ κατεδείξαμεν τὰς ποικίλας ἀντιφάσεις καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα τῆς θεωρίας τοῦ Κουρτίου, συγχωρηθήτω ἡμῖν ἐπὶ τέλει καὶ τόδε νὰ παρατηρήσωμεν τοῖς κοινωνοῦσι τῶν γνωμῶν αὐτοῦ· ὅτι ἀφοῦ ἅπαξ ἐπεχείρησαν καὶ πάνυ ὀρθῶς νὰ ἐξετάσωσι τὰ φαινόμενα τῆς κρασεως εἰς εὕρεσιν τῆς ὀρθῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, ἡ τελεία ζήτησις τῆς ἀληθείας ἀπήτει νὰ ἐξετάσωσι συγχρόνως μήπως ἡ *αι* καὶ *οι*, ὅπου εἶνε προϊόντα κράσεως, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασι *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια*[1], εἶνε ἀνάγκη νὰ προφέρωνται μονοφώνως, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἓν παράδειγμα κράσεως, ἐν ᾗ τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς ἡγουμένης καὶ τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἑπομένης τῶν συναληλιμμένων λέξεων ἔμεινάν ποτε ἀκέραστα καὶ ἄμικτα ἀλλήλων. Τοὐναντίον δὲ πάντα τὰ παραδείγματα, ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, δεικνύουσιν ὅτι τὰ συγκιρνώμενα φωνήεντα συνηνώθησαν οὕτως, ὥστε, ὅπου δὲν ἐπεκράτησε τὸ ἕτερον, προέκυψε τρίτος τις φθόγγος, ἁπλοῦς πάντοτε καὶ στοιχειώδης. Εἶνε δὲ ὅλως ἀπίστευτον ὅτι νόμος, ὅστις ἠνάγκασε δύο καὶ τρία φωνήεντα νὰ συναχθῶσιν εἰς ἕν, ὀλιγοδρανήσας ἔπειτα ἐπελάθετο τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας μόνον ἐν τῇ κράσει τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ *ο* καὶ *ι* καὶ μόνα ταῦτα παρὰ πάντα τὰ λοιπὰ φωνήεντα ἀφῆκεν, ἐκφυγόντα τὸ κράτος αὐτοῦ, νὰ διασωθῶσιν ἀναλλοίωτα καὶ ἀκέραστα. Εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἀπίστευτον ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα τοῦ ἰῶτα ἐν τῷ *ἱμάτιον*, *ἱμάτια* ἠδύνατο νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ *τ* τοῦ οὐδετέρου ἄρ-

---

1) Ἀριστ. Ὄρνιθ. 1416. Ἐκκλ. 26, 75, 99. Λυσ. 1084, 1093 κτλ. Δημοσθ. περὶ παραπρεσβείας σελ. 442. κατὰ Κόνωνος 1259 κτλ.

θρου *τό*, *τά*, καὶ οὕτω προκύψωσιν αἱ λέξεις *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια*· ἂν τὸ *α* καὶ *ι* καὶ τὸ *ο* καὶ *ι* δὲν ἤθελον συγκερασθῆ εἰς ἕνα φθόγγον καὶ τὸ δασὺ πνεῦμα δὲν ἤρχετο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἁπλοῦ τούτου φθόγγου· ἀπαραλλάκτως, ὅπως θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἕνωσις τοῦ δασέος πνεύματος μετὰ τοῦ ἄρθρου ἐν ταῖς λέξεσι *θῶπλα*[1], *θοὔρμαιον*[2], *θοὐμόφιλον*[3], *θἠμέρα*[4], ἂν τὸ *α* καὶ *ο*, τὸ *ε* καὶ *ο*, τὸ *ο* καὶ *ο*, τὸ *η* καὶ *η* δὲν ἤθελον συγκερασθῆ εἰς τοὺς ἁπλοῦς φθόγγους *ω*, *ο*, *η*, ἢ ὅπως θὰ ἦτο δύσκολον οἱ Δραματικοὶ νὰ λέγωσιν οὕτω συχνῶς *χὤτι*, *χὤπως*, *χὤταν*, *χὠπόθεν*, *χὠποῖος*, *χὠπότερος* κτλ., ἂν ἡ *αι* τοῦ *καὶ* δὲν ἤθελε συνέλθει εἰς ἕνα φθόγγον μετὰ τοῦ ἑπομένου *ο*. Οὕτω δὲ φανερῶς καὶ ἀναγκαίως ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νόμου τῶν κράσεων συμπεραίνεται τὸ ἁπλοῦν καὶ στοιχειῶδες τῆς *αι* καὶ *οι* τῶν κεκραμένων λέξεων *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια*, ὥστε οὐδεμία ἔτι οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ὑπολείπεται ἀμφιβολία περὶ τοῦ ἐσφαλμένου τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν καὶ δογμάτων. Εἶνε δὲ πολλοῦ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ Βλάσσιος ὅτι οὐδὲ γρῦ ἠθέλησε νὰ εἴπῃ[5] περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου καὶ διδακτικωτάτου νόμου, εἰ καὶ ἡμεῖς ἤδη ἐξ ἀρχῆς ἐπεστήσαμεν εἰς αὐτὸν ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» (τόμ. Β', σελ. 334) τὸν νοῦν τῶν σπουδαζόντων περὶ τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς. Ἆρά γε ἐφοβεῖτο μήπως καὶ μόνη ἡ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῶν φαινομένων τοῦ εἰρημένου νόμου θὰ ἐξήλεγχε περιττὸν καὶ μάταιον τὸν ἄλλον αὐτοῦ περὶ τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* λόγον; ἀγνοοῦμεν. Ἴσως, τὸ πιθανώτερον, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀπηλλαγμένον τοιαύτης ὀχληρᾶς ἐξετάσεως, ἀφοῦ μόνη ἡ παράθεσις τῶν κεκραμένων λέξεων *ᾠζυρέ*, *ἐγᾦδα*, *ἐγᾦμαι*, *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια* ἠδύνατο νὰ πείσῃ καὶ ἄλλον πλὴν αὐτοῦ ὅτι τὸ *ι* ἐν τοῖς δύο τελευταίοις παραδείγμασι κεῖται ὅπως ἐν τοῖς τρισὶ πρώτοις. Ἀλλ' ἐν τῇ παραθέσει ὅμως ταύτῃ ἔλαθον τὸν ἄνδρα δύο τινά. Πρῶτον μὲν δὲν ἐνεθυμήθη ὅτι εἶνε ζήτημα ἂν τὸ προσγεγραμμένον

---

1) Ἀριστ. Ὄρνιθ. 449. Λυσ. 278.
2) Σοφ. Ἀντιγ. 397.
3) Εὐρ. Ἰφιγ. Ταύρ. 346.
4) Σοφ. Ἀντιγ. 1334.
5) Οὐδ' ἐν τῇ β' αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς 1882, σελ. 48.

ἰῶτα ἐξεφωνεῖτο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ δὲν ἦτο καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνεκφώνητον, ὅπως ὀλίγῳ ὕστερον ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν, ἀφοῦ ἀπὸ χρόνων ἔτι ἀρχαιοτέρων τοῦ Ἀριστοφάνους φαίνεται καταπινόμενον ὑπὸ τῶν ἡγουμένων μακρῶν φωνηέντων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων κεφαλαίῳ ἱκανῶς διαλαμβάνομεν. Ἔπειτα, τὸ κυριώτερον, δὲν παρετήρησεν ὅτι ἡ παράθεσις τῶν εἰρημένων παραδειγμάτων εἶνε ἄντικρυς πολεμία πρὸς ἑαυτόν. Δὲν παρετήρησεν, ὅπερ πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ σαφῶς, ὅτι ἐν μὲν τῇ κράσει τῶν λέξεων **ᾠζυρέ, ἐγῷδα, ἐγῷμαι** ἐγένετο τελεία ἡ συναλοιφὴ τῶν φωνηέντων, τοῦ τε ληκτικοῦ τῆς ἡγουμένης καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπιφερομένης λέξεως, οἷον **ὦ ὀϊζυρέ, ᾠζυρέ** (καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ **ι** τῆς μεθεπομένης συλλαβῆς δὲν κατεπόθη παραχρῆμα ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ω), ἡμιτελὴς δὲ ἐν τῇ κράσει τοῦ **ο** καὶ τοῦ **ι** καὶ τοῦ **α** καὶ τοῦ **ι** ἐν ταῖς λέξεσι **θοἰμάτιον, θαἰμάτια**, εκφωνουμέναις κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφοράν. Ἡ παράθεσις τοῦ Βλασσίου θὰ ὠφέλει αὐτόν, ἂν τὸ **ἐγῷμαι** καὶ **ἐγῷδα** καὶ **ᾠζυρὲ** δὲν κατήρχοντο ἐκ παλαιοτέρων χρόνων καὶ ἀληθῶς ὑπῆρχον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀκαριαῖαι συναιρέσεις, ὅπερ ὅμως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐξηλέγχθη ὅλως ἀσύστατον· ἢ ἂν πάντα τὰ παραδείγματα τῆς κράσεως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Βλασσίου δὲν ἐμαρτύρουν σαφέστατα ὑπὲρ τοῦ ἁπλοῦ τῶν ἐκ κράσεως προερχομένων φθόγγων. Οὐδαμῶς δὲ λύει ὁ ἀνήρ, ὡς νομίζει, ἀλλὰ βιαίως κόπτει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, ὅτε μετὰ πολλῆς ἀφελείας ἀποφαίνεται[1] ὅτι ἐκ μὲν τῆς ὡς οϊ προφορᾶς τῆς **οι** κατανοεῖται πῶς ἐκ τοῦ **μοὶ ἐστί, οἱ ἐπιχώριοι, σοὶ ἔδωκεν** ἐγένοντο τὰ **μοὐστί, οὑπιχώριοι, σοὔδωκεν**, διαμένει δὲ ἀκατανόητον ἐκ τῆς ὡς ϋ προφορᾶς τῆς διφθόγγου. Διότι ἐκ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων ἐγένετο πρόδηλον, ὅπερ καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ Ἀθηναίῳ αὐτολεξεὶ σχεδὸν εἴπομεν (τόμ. Β', σελ. 334), ὅτι ἂν τὸ **α** καὶ **ου** τῶν κεκραμένων λέξεων ἄγουσιν εἰς τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἡ **αι** καὶ **οι** ἐξεφωνοῦντο πάλαι ποτὲ ὡς **αϊ** καὶ **οϊ** καὶ δὴ ὅτε τὸ πρῶτον ἤρχοντο νὰ ἐξέρχωνται ἐξ ἑλληνικοῦ στόματος τὰ κεκραμένα **κἀγώ, μοὐδόκει, ἐγῷμαι, ᾠζυρὲ**

1) Ἐκδ. β', σελ. 48.

κτλ., ἐξ ἄλλου μέρους πάντα τὰ παραδείγματα τῶν κράσεων ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς καὶ ἄκοντας νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τοὐλάχιστον, εἰ μὴ πρότερον, αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* εἶχον ἁπλοῦν καὶ στοιχειώδη φθόγγον, οἷον καὶ τὰ ἐκ κράσεως προερχόμενα ἁπλᾶ φωνήεντα *α*, *η*, *ω* καὶ ἡ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς μονόφωνος *ου* ἐν τοῖς κεκραμένοις ***κἀγώ***, ***θἠμέρᾳ***, ***θὦπλα***, ***χὤπως***, ***θοὔρμαιον***, ***θοὐμόφυλον*** κτλ. Δὲν εἶνε ἡμέτερον τὸ πταῖσμα, ἂν ὁ Βλάσσιος δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ λόγους μετὰ τοσαύτης σαφηνείας ῥηθέντας, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Βλασσίου, ἐκ μιᾶς ὄψεως, ὡς ἔοικε, σκοποῦντος τὰ πράγματα ἕνεκα τῆς ἀπατηλῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἀπὸ τύχης ἢ ἀπὸ ἐσφαλμένης γνώμης διατελεῖ ἱστάμενος. Οὐδὲ συγχωρεῖται αὐτῷ ἀπολογουμένῳ τρόπον τινὰ νὰ ἰσχυρίζηται, ἐκ ψιλῆς θεωρίας ὁρμώμενος, ὅτι ὑπάρχουσι διάφοροι τρόποι συνεκφωνήσεως τῶν τὰς διφθόγγους ἀποτελούντων φωνηέντων[1]· διότι οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τῶν πολλῶν δυνατῶν τρόπων ἕνα καὶ μόνον αὐστηρῶς καὶ ἀξιωματικῶς ἐπιτάττουσιν.

Ἀγνοοῦμεν ἂν τὸ αὐστηρὸν τοῦτο κέλευσμα φεύγων ὁ Βλάσσιος οὐδὲ ἅπαξ ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ τίς εἶνε ἡ φύσις τῶν ἐκ συναιρέσεως καὶ κράσεως προερχομένων φθόγγων, οὐδὲ ἐμνημόνευσεν ὅλως ἐν τίνι κεῖται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν συνηλιμμένων ἀττικῶν καὶ τῶν ἀσυναλείπτων ἰωνικῶν ἢ αἰολικῶν, ἀφοῦ τοιαύτην καὶ μεγάλην διαφορὰν ἐγίνωσκεν ἤδη, ὡς εἴδομεν (σελ. 15), καὶ ὁ ποιητὴς Ἀριστοφάνης· οὐδὲ ἀπέδειξεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἂν ἡ περὶ ἑνότητος τῆς συλλαβῆς θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν τῶν διφθόγγων,

---

1) Σελ. 15, ἔνθα λέγει ὅτι τῆς αὐτῆς διφθόγγου δύναται ἢ νὰ ἀκούηται εὐκρινέστερον τὸ ἕτερον τῶν δύο στοιχείων, ἢ ἐν τῇ συνεκφωνήσει ἀμφοτέρων νὰ ἀκούηται ἁπλούστερος ἢ συνθετώτερος ἦχος. Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Βλασσίου λεγομένων προσθέτομεν ἡμεῖς ὅτι ἐν τῇ ἐρασμικῇ προφορᾷ ἀκούονται εὐκρινῶς ἀμφότερα τὰ φωνήεντα τῶν διφθογγων ἐναντίον πρὸς πάντα τὰ φαινόμενα τοῦ νόμου τῶν συναιρέσεων καὶ κράσεων καὶ ἐναντίον πρὸς τοὺς λόγους τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, ἐναντίον δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων ἐν πολλαῖς τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων γλωσσῶν.

οὐδ' ἂν εἶχε δίκαιον πρὸ τριῶν καὶ πεντήκοντα ἐτῶν ὁ Ματθίας, ἰσχυρισθεὶς[1] ὅτι καὶ οἱ νόμοι τῆς γλώσσης καταδικάζουσι τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως. Ὅ,τι γινώσκομεν εἶνε ὅτι ἐν τῷ τέλει τῆς ὅλης αὐτοῦ πραγματείας, ὅτε οὐδεμία ἔτι παρίστατο χρεία, ἐνόμισε καὶ αὐτὸς καλὸν νὰ εἴπῃ ὀλίγα τινὰ περὶ συναιρέσεως[2], καὶ τότε δὲ οὐχὶ ὅπως ὁρίσῃ ἀκριβῶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' ἁπλῶς, ὅπως μάθωσιν οἱ τυχὸν μὴ εἰδότες ὅτι καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχει συναίρεσις καὶ συναλοιφή. Ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολογητέον ὅτι τοιαύτην ἱερὰν σιγὴν καὶ πρωθύστερον τάξιν τηρήσας ὁ Βλάσσιος καὶ φυλαχθεὶς οὕτω νὰ περιέλθῃ εἴς τινας καιρίας ἀντιφάσεις, εἰ μή τι ἄλλο, κατώρθωσεν ὅμως ὥστε ὁ μὲν ἀναγνώστης νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς λύπης νὰ εἴπῃ περὶ τῆς βίβλου αὐτοῦ ὅ,τι ὁ Σωκράτης ἐν τῷ Φαίδωνι περὶ τῆς τοῦ Ἀναξαγόρου[3], αὐτὸς δὲ μετὰ πλείονος ἀδείας καὶ ἐλευθερίας διατάξῃ τὰ περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων κατὰ τὰ ἴδια δόγματα καὶ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν καὶ ἐπιθυμίαν.

Οἱ νόμοι λοιπὸν τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν συμπεραίνοντες, ἀποδεικνύουσιν ἐναργῶς ὅτι *ἄνω ποταμῶν ἐρρύησαν οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλοι λόγοι* τῶν Ἐρασμικῶν, καθιστῶντες ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας καὶ ἀμφισβητήσεως τὸ ἁπλοῦν καὶ στοιχειῶδες τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους καὶ ἐλέγχουσι πάντα τὰ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ἐπιχειρήματα λίαν ἀνίσχυρα καὶ ἀνεπαρκῆ νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς προφορᾶς τῆς δ' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, περιορίζουσι δὲ τὸ κῦρος αὐτῶν μόνον ἐν τοῖς μεταξὺ Ὁμήρου καὶ τῶν Μηδικῶν χρόνοις. Ἐὰν δέ τις καὶ ἐναντίον τῶν νόμων τῆς γλώσσης ζητῇ νὰ αὐτοσχεδιάζῃ περὶ τῆς προφορᾶς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φθόγγου ἰδίαν αὐθαίρετον διδασκαλίαν, πρὸς τοῦτον λέγομεν ὅτι βιαίως καὶ παρανόμως ἐπιχειρεῖ νὰ διαζεύξῃ καὶ διασπάσῃ ὅ,τι ἡ γλῶσσα ἐπὶ

---

1) Ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ γραμματικῆς 1835, σελ. 32 τέλ.

2) Σελ. 104.

3) Σελ. 97 C καὶ 98 C «Προϊὼν καὶ ἀναγιγνώσκων ὁρῶ ἄνδρα τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον οὐδέ τινας αἰτίας αἰτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα» (εἰ καὶ ἔλεγε δηλαδὴ ὡς νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος), «ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα».

πλείστας ἑκατονταετηρίδας εἰργάσθη ὅπως εἰς ἓν συναγάγῃ καὶ συμμίξῃ, τῇ οἰκείᾳ ὁρμῇ καὶ φύσει ἀκολουθήσασα, καὶ λανθάνει καθιστὰς ἑαυτὸν νομοθέτην τῆς γλώσσης καὶ τῶν φθόγγων αὐτῆς, παρ' οὐδενὸς λαβὼν ταύτην τὴν ἐξουσίαν. Πόσον δὲ ἀσθενεῖς, λέγομεν ἐν τέλει, εἶνε αἱ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ἀποδείξεις περὶ τῆς προφορᾶς ἧς τινος δήποτε γλώσσης, γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τοῦδε. Τίς δὲν ἤθελε γελάσει ἡδὺν γέλωτα, ἂν ἤκουέ τινος διατεινομένου ὅτι οἱ Γάλλοι σήμερον δὲν δύνανται ἄλλως νὰ ἐκφωνῶσι τὴν λέξιν *maître* ἢ διῃρημένως οὑτωσὶ *maïtre*, διότι ἡ ἐτυμολογία ἐναργέστατα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς λατινικῆς *magister*; ἢ ὅτι αἱ *main* καὶ *aimer* πρέπει ὡσαύτως νὰ ἐκφωνῶνται *maïn* καὶ *aïmer*, διότι ἐν ταύταις ἡ *ai* προῆλθε κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν λατινικῶν *amare* καὶ *manus*; Τὸ ἀσθενὲς τῆς ἐτυμολογίας δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνει ἡ ὑπόμνησις τοῦ Βλασσίου[1] ὅτι τὸ *aimer* καὶ *faire* καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἐράσμου καὶ Βέζα ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως ἔν τισι διαλέκτοις. Διότι αὐτὸ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἄνευ τῆς μαρτυρίας τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐκ μόνης τῆς ἐτυμολογίας οὐδὲν θὰ ἐγινώσκομεν πότε καὶ ποῦ ἡ *ai* ἤρξατο νὰ ἀποβαίνῃ ἁπλοῦν στοιχεῖον παρὰ τοῖς Γάλλοις. Τοῦτο δὲ εἶνε τὸ κύριον καὶ οὐσιῶδες ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ὁ χρόνος τῆς μεταβάσεως τῆς παλαιοτέρας εἰς τὴν νεωτέραν φωνήν, οὐχὶ δὲ ἁπλῶς νὰ λεχθῇ ὅτι ἐκείνη προηγήθη ταύτης. ***Ἀλλὰ πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀκριβῆ ὁρισμὸν οὐδὲν τῆς ἐτυμολογίας ἀνεπαρκέστερον.***

Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα δύναταί τις νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας λαμβάνοντας ὅπλα ὑπὲρ τῆς διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους ἢ ὑπὲρ τῆς διαφόρου προφορᾶς τῶν συμφώνων ἐπὶ Ἰνάχου καὶ Δευκαλίωνος[2]. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λαμβανόμενα φαίνονταί πως ἰσχυρότερα τῶν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας. Διότι ἂν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι οὐδὲν τὸ κωλῦον νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν γλῶσσαν ἕνα καὶ μόνον φθόγγον τὸν τοῦ *υ*, ὃν αὕτη εἶχε τὸ

1) β' ἐκδ. σελ. 8.

2) Ἰδὲ περὶ τούτου ὅσα λέγομεν ἐν τῷ περὶ τῶν δασέων κεφαλαίῳ.

κατ' ἀρχὰς μέχρι τῆς τελείας αὐτῆς παρακμῆς[1], σῴζει δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ αὐτοῦ προφορᾷ, τῇ *ου*, ἔτι καὶ νῦν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος[2], εὔκολον εἶνε νὰ ἴδωμεν ὅτι οἱ πρῶτοι εἰσαγαγόντες τὴν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐδένα μὲν φθόγγον ἔγραφον διὰ πολλῶν τρόπων, τοὐναντίον δὲ δύο καὶ τρεῖς διαφόρους φθόγγους ἕνεκα τῆς ἀτελείας τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου ἐσήμαινον δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ὥστε καὶ τὸ ἕτερον τὸ φοβερὸν τοῦτο τῶν Ἐρασμικῶν ὅπλον ἀποβάλλει σύμπασαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἐὰν μάλιστα κατόπιν τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων περὶ τῆς ἐτυμολογικῆς ἀληθείας καὶ μάλα προθύμως συγκατανεύσῃ τις ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις, καθ' οὓς εἰσήγετο ἡ γραφή, πιθανώτατα αἱ πλεῖσται τῶν διφθόγγων ἐξεφωνοῦντο ἀσυναλειπτοι, ἀκουομένων ἔτι διακεκριμένως πως ἑκατέρων τῶν φωνηέντων· εἰ καὶ ἐκ τῆς ἀτελείας τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ περὶ τῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς τινων διφθόγγων ἔνια μὴ συμφωνοῦντα ἐν πᾶσι πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν ζηλωτῶν τοῦ νεκροῦ γράμματος.

Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, νομίζομεν ὅτι ἐκ τῆς ἄνω ὅσον οἷόν τε ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πρὸς ταύτας διαμαχομένων γλωσσικῶν νόμων ἐγένετο φανερὸν ὅτι οὔτε ἡ ἐτυμολογία οὔτε τὸ γράμμα ἀρκοῦσι νὰ ἀποδείξωσιν ὁποία ἦτο ἡ ἐπὶ Περικλέους καὶ Ἀριστοφάνους προφορὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ μόνον ὁποία ἦτο ἡ μορφὴ τῶν καταλήξεων καὶ ῥιζῶν αὐτῆς πρὸ τῶν Μηδικῶν, πρὶν πᾶσαι αἱ λέξεις λάβωσι τελείους καὶ μονίμους τύπους. Ὅθεν, ἀφοῦ πᾶς φόβος περὶ τοῦ στερεοῦ καὶ ἀμεταθέτου τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν ἐξηλέγχθη μάταιος καὶ κενός, οὐδὲν ἄλλο θὰ ὑπελείπετο ἡμῖν μετὰ ταῦτα, ἢ λαβόντες οὓς εὕρομεν ἀρίστους ὁδηγοὺς πρὸς ἐξιχνίασιν τῆς ἀληθείας, τοὺς εἰρημένους δηλαδὴ καὶ τοὺς ἄλλους νόμους τῆς γλώσσης,

---

1) Curtius Georg. Erläut. 2te Aufl. 1870, σελ. 24 καὶ 25, καὶ Γεώργιος Χατζιδάκης ἐν Ἀθηναίῳ, τόμ. Ι, σελ. 417.

2) Ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη προφορὰ τοῦ υ παρέμενεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς γλώσσης παρ' οὐκ ὀλίγοις τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων, ἐξ ἐκείνων δὲ περιῆλθε καὶ εἰς ἡμᾶς, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι κουλὸς, πίτουρον, μουστάκιον, τρουπῶ, τούμπανον, σκούζω, στουππίον, ξουράφιον, τουλούπα (τολύπη) κτλ.

καὶ εἴτι ἕτερον ὑπάρχει σαφὲς τεκμήριον ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς αὕτη διετέλει ἔτι ἐν ἀκμῇ οὖσα, νὰ χωρήσωμεν ἔπειτα μετὰ θάρρους ἐπὶ τὸν ἄλλον ἡμῶν περὶ τῆς προφορᾶς λόγον καὶ ἐξετάσωμεν κατὰ τάξιν καὶ τὰς λοιπὰς τῶν ἐρασμιζόντων ἐνστάσεις καὶ ἀντιρρήσεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ σφοδρότατοι αὐτῶν φαίνονται περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὰς ἐκ τοῦ γράμματος ἀποδείξεις, ἀνάγκη καὶ ἡμεῖς πρῶτον μετὰ πλείονος ἀκριβείας νὰ βασανίσωμεν τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων ἀποδείξεων.

Καὶ ὁμολογουμένης λοιπὸν πρὸς ὥραν ὡς ὀρθῆς τῆς ἀξιώσεως τῶν Ἐρασμικῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ ἐπινοήσωσι σημεῖα γραφῆς ἐπιτήδεια εἰς ἀκριβῆ δήλωσιν τῆς ἀληθοῦς προφορᾶς, πάλιν ὅμως οὐδεμία θὰ ἦτο αὕτη ἀπόδειξις ὅτι ἡ προφορὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ πολὺ ἢ ὀλίγον προϊόντι τῷ χρόνῳ, καὶ οὕτω τῆς ὀρθογραφίας διαμενούσης πάντοτε τῆς αὐτῆς γεννηθῇ κατὰ μικρὸν διαφωνία μεταξὺ τῶν δύο τούτων, ὅπως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐν ἄλλαις μὲν τῶν νῦν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἀγγλικῇ καὶ γαλλικῇ. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δὲν ἀρνοῦνται οὐδ' οἱ Ἐρασμικοί, οὐδὲ θὰ ἠδύναντο νὰ ἀρνηθῶσιν, ἀφοῦ αὐτὸ δὴ τοῦτο ζητοῦσι νὰ ἀποδείξωσι, προσεπιφέρουσι δὲ μόνον ὅτι ἔμεινε μὲν τὸ γράμμα μέχρι τέλους ἀκίνητον, ἀλλ' ἡ προφορὰ μετεβλήθη οὐχὶ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν ἢ ῥωμαϊκῶν χρόνων, πολλαχῶς μὲν καὶ ἄλλως διαφθαρεῖσα, οὐχ ἥκιστα δὲ διὰ τῆς εἰς ἁπλοῦς ἤχους συναιρέσεως τῶν τὰς διφθόγγους ἀποτελούντων φωνηέντων[1]. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀσθενὲς καὶ αὐ-

---

1) Georg. Curtius, Erläuterungen κτλ. σλ. 21 καὶ 22. Gust. Humperdink, Zeitschrift fur das Gymnasialwesen 1868, σελ. 884 ἐν ἀρχῇ. Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Johannes Flach ἐν ἑτέρῳ γερμανικῷ περιοδικῷ, τῷ Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik, 1887, σελ. 459. Οὗτος μάλιστα χωρῶν περαιτέρω τοῦ Κουρτίου ἀποφαίνεται ὅτι ὁ διαδοὺς τὴν νεωτέραν προφορὰν εἶνε ὁ μακεδονικὸς στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, οὐδαμῶς ἀναλογισθεὶς ὅτι διὰ τῆς ἀποφάνσεως ταύτης ἀναιρεῖ πάντα λόγον ὑπάρξεως ἐρασμικῆς προφορᾶς. Βεβαίως εἶνε πάντη περιττὸν τὸ ἐπινόημα τοῦ Ἐράσμου, ἀφοῦ ἡ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διαδοθεῖσα προφορὰ κατ' ἀνάγκην ὤφειλε νὰ εἶνε πολλῷ ἀρχαιοτέρα. Διότι, ἂν μὴ ἦτο ἀρχαιοτέρα καὶ γνωστὴ τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἡ προ-

θαίρετον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐβασανίσαμεν καὶ ἐξηλέγξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, θὰ βασανίσωμεν δὲ καὶ ὕστερον. Ὅσα δὲ ὁ Κορσηνὸς λέγει αἰτιώμενος τὴν δ' καὶ ε' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα διὰ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπισυμβᾶσαν ἀξιοθρήνητον ἀπώλειαν τοῦ ἀρχαίου παρ' Ὁμήρῳ πλούτου τῶν φωνηέντων[1] δὲν φαίνονται ὀλιγώτερον αὐθαίρετα. Διότι ἐκ τῶν ἤδη ἐξετασθέντων ἀποδεικνύεται συγχρόνως ὅτι οὐχὶ οἱ τελευταῖοι χρόνοι τῶν Καισάρων τῆς Ρώμης, ἀλλ' οἱ Ἀττικοὶ ὑπῆρξαν ἡ αἰτία τοῦ μεγάλου τούτου κακοῦ. Τί πταίουσιν οἱ τελευταῖοι χρόνοι τῶν Καισάρων τῆς Ρώμης εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀρχαίου πλούτου τῶν φωνηέντων, ἀφοῦ ἤδη ἐν τῇ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, χιλίοις δηλαδὴ ἔτεσι πρότερον, ἡ ἀττικὴ πεζογραφία, ἀρχομένη ἀπὸ Θουκυδίδου, ἐνεδείξατο ἄκρον μῖσος πρὸς τὴν ἀλληλεπαλληλίαν τῶν φωνηέντων, προτιμήσασα ἐν πᾶσι σχεδὸν τοὺς συνῃρημένους καὶ

φορὰ τῆς κοινῆς πάντων τῶν Ἑλλήνων διαλέκτου ἤτοι ἡ προφορὰ τῆς διαλέκτου τῶν Ἀττικῶν, ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνῃ ἀποδεκτὴ ὑπὸ σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ὡς λέγει ὁ Φλάχιος, καὶ δὴ ὑπὸ πάντων τῶν λογίων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἀφοῦ τούτων πᾶσα ἡ περὶ γλώσσης καὶ προφορᾶς διδασκαλία ὡρμᾶτο ἐκ τῶν συγγραμμάτων καὶ ποιημάτων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, ἀπορρίπτουσα πᾶν τὸ μὴ ἀμέσως ἐξ αὐτῆς παραδιδόμενον. Οὐδεὶς δὲ τῶν Ἐρασμικῶν, οὐδὲ ὁ Φλάχιος, ἀπέδειξε μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ μέχρι τέλους ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν διδασκομένη προφορὰ τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἦτο διάφορος τῆς διδασκομένης ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Δημοσθένους κατὰ τὴν δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα. Ἐφ' ὅσον δὲ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει ὁ Φλάχιος, ἀποβαίνει μάταιος ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ ὅτι ὁ μακεδονικὸς στρατὸς μετέβαλε τὴν παλαιὰν προφοράν, ἀφοῦ ἡ ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν διδασκομένη ἦτο αὐτὴ ἡ ἐκ τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος παραδοθεῖσα. Φαίνεται ὅτι ὁ Φλάχιος ἐν τῇ δημιουργικῇ αὐτοῦ φαντασίᾳ ὑπέλαβε τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὥς τινα στίφη Γραμματικῶν νεωτεριζόντων περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ προφοράν, πάντας δὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας οὕτως ἀπαιδεύτους καὶ ἀγραμμάτους καὶ τοῦ καλοῦ ἀναισθήτους, ὥστε ἑτοίμως καὶ ἄνευ περαιτέρω ἐλέγχου καὶ ἐξετάσεως νὰ ἀσπασθῶσι μὲν τὸ καινὸν καὶ ἄηθες, σαγηνευθέντες ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας τῶν δεινῶν τούτων περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα διδασκάλων, ἀποβάλωσι δὲ τὸ καθεστὼς καὶ παλαιόθεν ἰσχῦον. Πόσα ἄλλα ὅμοια καὶ χαριέστερα τούτων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Φλάχιος περὶ τῆς προφορᾶς καὶ πολλῶν ἄλλων γλωσσῶν τῶν τε ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἐθνῶν!

1) W. Corsen Ueber Aussprache κτλ. I. σελ. 233.

συνεσταλμένους τύπους τῶν διεσταλμένων ἢ τελείων, ὅπως λέγουσιν αὐτοὺς πολλάκις οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί; ἀφοῦ οὐχὶ μόνον οἱ Δραματικοί, ἀλλὰ καὶ τῶν πεζογράφων οὐκ ὀλίγοι, οἷον ὁ Ἰσοκράτης καὶ ἄλλοι, ἀπέφευγον ὡς ἀηδέστατόν τι χρῆμα τὴν ἀντιτυπίαν καὶ σύγκρουσιν τῶν ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων ἔν τε τῷ μέσῳ καὶ τῷ τέλει τῶν λέξεων, ὁ δὲ Πλάτων τὴν ἀποφυγὴν ταύτην ὠνόμαζεν εὐστομίαν[1]; Ἂν δὲ οἱ Τραγικοὶ μεταχειρίζονται πολλάκις καὶ ἀσυναιρέτους λέξεις, οἷον *ῥέεθρον*, *ἀΐσσω* καὶ τὰς τοιαύτας, τοῦτο ποιοῦσιν συνήθως οὐχὶ ἐν τῷ διαλόγῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς χορικοῖς, ὧν ἡ γλῶσσα δὲν ἦτο ἡ ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ καὶ τῷ πεζῷ λόγῳ εὔχρηστος, ἀλλ' ἡ γλῶσσα τῆς λυρικῆς ποιήσεως διὰ μακροτάτου χρόνου μορφωθεῖσα καὶ πολλοὺς τύπους καὶ πολλὰς λέξεις τῆς δωρικῆς καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης διασῴζουσα. Τί δὲ πταίουσι καὶ εἰς τὸν ἰωτακισμὸν οἱ τελευταῖοι χρόνοι τῶν Καισάρων τῆς Ῥώμης, ἀφοῦ ἤδη ἡ ἀττικὴ ἡ παλαιὰ φωνὴ εἰς ἄκρον ἠγάπησεν αὐτόν, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, οἱ δὲ ἐπὶ Σωκράτους ὀλίγον ἐφρόντισαν περὶ τῆς τελείας τοῦ κακοῦ θεραπείας, ἀρκεσθέντες μόνον νὰ τρέψωσιν ἐνιαχοῦ τὸ ι εἰς η[2], οὗτινος ἡ προφορὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς τοῦ ἰῶτα[3]; Τί πταίουσιν εἰς τὸν ἰωτακισμὸν οἱ τελευταῖοι χρόνοι τῶν Καισάρων τῆς Ῥώμης, ἀφοῦ ἡ λέξις ἡ σημαίνουσα τὸ πρᾶγμα ἦτο εὔχρηστος ἐν χρόνοις πολλῷ ἀρχαιοτέροις, μνημονεύει δὲ ταύτης ἤδη ὁ σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ Ῥωμαῖος Φάβιος Κοϊντιλιανός[4]; Πῶς δὲ ἐθεραπεύθη

---

1) Κρατύλ. 412 Ε.

2) Ἐν τῷ Κρατύλῳ 418 C.

3) Ἰδὲ μετά τινας σελίδας ὕστερον, ἀκριβέστερον δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ η κεφαλαίῳ.

4) Inst. Orat. I, 5, 32. Μετὰ τοῦ παλαιοῦ τῆς λέξεως ἰωτακισμὸς συμφωνοῦσι καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἀρχαιότεραι τῶν χριστιανικῶν χρόνων. Διότι, ὅπως ἐκ τῆς λέξεως, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, εἰς ἃς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις παραπέμπομεν, γίνεται καταφανὲς ὅτι οὐ μόνον τὸ η ἀλλὰ καὶ τὸ υ καὶ ἡ ταυτοδύναμος αὐτῷ οι ἤδη πρὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ εἶχον ἀποβῆ ἐνιαχοῦ παρὰ τῷ ἀπαιδεύτῳ ὄχλῳ ἁπλοῦν ι, εἰ καὶ ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ι παρὰ τοῖς λογιωτέροις καὶ εὐπαιδεύτοις ἐσῴζετο καὶ ἐν πολλῷ ὑστέροις χρόνοις, ὡς φαίνεται, μέχρι τῆς τελείας παρακμῆς τῆς παλαιᾶς γλώσσης. Δὲν πρέπει δέ τις νὰ θαυμάζῃ ἂν παρὰ τοῖς λογίοις καὶ δὴ τοῖς Γραμματικοῖς ἐσῴζετο ἀκραιφνὴς ἡ παλαιὰ φωνή· διότι

τὸ κακὸν ἐν τῇ ἐρασμικῇ προφορᾷ, ἀφοῦ αὐξάνεται καὶ καθίσταται ἔτι μεῖζον διὰ τῆς διαλύσεως οὐ μόνον τῆς *αι* (*ê*) καὶ *οι* (*ü*) ἀλλὰ καὶ τῆς *ᾳ* καὶ *ῃ* καὶ *ῳ*;

Εἰς τὰς πικρὰς αὐτοῦ ἐκφράσεις κατὰ τῆς νῦν παρ' ἡμῖν προφορᾶς παρεξήχθη ὁ Κορσηνός, διότι, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἑλληνικῇ φθογγολογίᾳ δὲν ἐπεχείρησε τὰς αὐτὰς ἐρεύνας, ἃς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, οὐδὲ ἔλαβεν ἴσως καιρὸν νὰ ἐξετάσῃ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τὰς παλαιοτέρας ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, ἐν αἷς ὑπάρχουσιν ἱκανὰ μαρτύρια ὑπὲρ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως, ἐμνημόνευσε δὲ μόνον ὅσας ἐνεθυμήθη προχείρως ἐκ τῆς δ' καὶ ε' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος. Μετὰ πικρίας ἐξεφράσθη ὁ Κορσηνὸς ἴσως καὶ διότι ἐλησμόνησεν ὅλως τὰς μαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, ἐλησμόνησε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ Ὁμήρῳ, ὅστις εἶνε πολὺ ἀρχαιότερος τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μετ' αὐτὸν ποιηταῖς δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ταῖς διαφόροις μεταβολαῖς ταῖς διὰ τοῦ χρόνου μέχρι τοῦ Περικλέους ἐπισυμβάσαις εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατά τε τοὺς τύπους τῶν λέξεων καὶ τὴν κρᾶσιν τῶν φωνηέντων πολὺ ἀκριβέστερον καὶ ἀσφαλέστερον ἢ ταῖς ἐπισυμβάσαις εἰς τὴν λατινικὴν πρὸ Αὐγούστου. Διότι ἐν τῇ λατινικῇ, ὡς αὐτὸς ὁ Κορσηνὸς λέγει (σελ. 163), μόνον πρὸς τοῦτο βοήθημα ἔχομεν τὰς πρὸ Αὐγούστου ἐπιγραφάς, οὐδὲν δὲ ἄλλο γλωσσικὸν μνημεῖον, καθ' ὅσον, ὡς αὐτὸς παρατηρεῖ (σελ. 163), αἱ μὲν κωμῳδίαι τοῦ Πλαύτου περιῆλθον εἰς ἡμᾶς μετεσκευασμέναι ὑπὸ λογίου τινὸς τῆς πρώτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τῶν δὲ ποιημάτων τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου, Ναιβίου καὶ Ἐννίου λεί-

---

οἱ παλαιότεροι τούτων ὀλίγον ἀπεῖχον τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Δημοσθένους, πάντες δὲ μέχρι τοῦ Ἡρωδιανοῦ, ἵνα παραλίπωμεν τοὺς μεταγενεστέρους, οὐδενὶ ἄλλῳ ἠκολούθουν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἢ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως. Θαυμασμοῦ ἄξιος εἶνε ὁ Κορσηνός, ὅστις μᾶλλον εἰς τὸ γράμμα προσέχων, ἐπελάθετο ὅλως τῆς μαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, οἵτινες μιᾷ φωνῇ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μέχρι τῶν νεωτέρων, ἐνῷ καταδικάζουσι τὸν ἰωτακισμόν, διδάσκουσι σαφέστατα ὅτι πλὴν τοῦ η καὶ τοῦ υ ἡ δύναμις τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἐν τῷ τότε ἀλφαβήτῳ εἰς οὐδὲν ἄλλο διέφερε τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ σήμερον, εἰμὴ εἰς τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας τῶν συλλαβῶν.

ψανά τινα μόνον διεσώθησαν, καὶ ταῦτα πολλαχῶς ἐξηλλοιωμένα.

Ἀλλὰ πλὴν πάντων τούτων, ὅσα δυστυχῶς ἐλησμόνησεν ὁ Κορσηνός, περιῆλθε λεληθότως καὶ εἰς ἕτερόν τι, οὐχὶ μικροῦ λόγου ἄξιον ἁμάρτημα. Συνέχεε λίαν ἀτόπως ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας ἢ παντελοῦς συγχύσεως τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος προερχόμενα, ἅτινα ἠδύναντο καὶ ὅλως νὰ ἐλλείπωσι, πρὸς ὀρθογραφικὴν μεταρρύθμισιν, ἣν ἐπιχειρεῖ ὁλόκληρον ἔθνος. Ἐξ ὅσων αὐτὸς διασαφεῖ ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ λόγῳ περὶ τῶν λατινικῶν διφθόγγων, γίνεται καταφανὲς ὅτι παρὰ Ῥωμαίοις ἡ διὰ τῆς *ae*, *oe*, *i*, γραφὴ τῶν διφθόγγων *ai*, *oi*, *ei*, ἥτις ἐμφανίζεται ἐν ταῖς λατινικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (σελ. 182, 196, 225, καὶ ἀλλαχοῦ), δὲν εἶνε ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ νεώτερος τρόπος γραφῆς διαδεχόμενος ἄλλον πρότερον εἰς ἀχρηστίαν ὁσημέραι περιπίπτοντα. Ποία λοιπὸν σύγκρισις ἠδύνατο νὰ γείνῃ τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων, εἰς ἃ ἠδύνατο νὰ περιπέσῃ ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας Ἕλλην τις λιθοκόπος ἢ ἄλλος ἰδιώτης, καὶ τῆς ὀρθογραφικῆς μεταρρυθμίσεως, ἣν ἀπὸ γνώμης ἐπεχείρησεν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων, ἥτις ὡς τοιαύτη διέμεινεν ἀκίνητος μέχρι σήμερον; Ποία σύγκρισις ὡσαύτως δύναται νὰ γείνῃ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκείνης μεταρρυθμίσεως καὶ τῶν ὀρθογραφικῶν παροραμάτων, ἅτινα δυνατὸν νὰ συμβῶσι κατὰ τὴν ἔκδοσιν γαλλικοῦ τινος ἢ ἀγγλικοῦ βιβλίου ἢ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ψηφισμάτων τοῦ ἀγγλικοῦ ἢ γαλλικοῦ κοινοβουλίου; Καὶ ἂν οἱ Ἕλληνες, ὅπως οἱ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι, μηδέποτε διενοήθησαν νὰ ἐπιχειρήσωσιν ὀρθογραφικὴν μεταῤῥύθμισιν διὰ τοὺς ἐναντίους λόγους, δι' οὓς οἱ Ῥωμαῖοι ἠδύναντο νὰ διανοηθῶσι καὶ ἐπιχειρήσωσι[1], καὶ ἂν ἡμεῖς καὶ ἅπαξ μόνον καταλάβωμεν τοὺς Ἕλληνας ἄλλως γράφοντας καὶ ἄλλως ἀναγινώσκοντας, τί γίνονται πλέον τὰ μεγάλα συμπεράσματα τοῦ Κορσηνοῦ καὶ τῶν Ἐρασμικῶν; Ἆρά γε, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἰς ἄκρον ἐλάσαντες πολιτισμοῦ καὶ παιδείας δὲν εὕρισκον καλὸν ἢ εὕρισκον δύσκολον νὰ μετα-

---

1) Ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς γραφῆς διαφέρουσιν αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου καὶ ἄλλων αἰτίων γεννῶνται διάφοροι τρόποι καὶ συνήθειαι γραφῆς κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους καὶ τόπους, λέγομεν ὀλίγῳ ὕστερον.

βάλωσιν ὀρθογραφίαν, ἐν ᾗ ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου καὶ τὰ ἔργα τοσούτων μεγάλων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, περὶ ὧν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην ἐκ παίδων συντόνως καὶ φιλοτίμως ἐσπούδαζον, εἶνε ὀρθὸν νὰ συμπεραίνῃ τις ἐκ τούτου ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἐπεγένετο τῇ προφορᾷ τῶν διφθόγγων διὰ τὸν λόγον ὅτι ἕτερος λαός, ὁ ρωμαϊκός, ἐν ἀγροίκῳ ἀπαιδευσίᾳ ἐπὶ πλείστας ἑκατονταετηρίδας διατελέσας, οὐδεμίαν εὗρε δυσκολίαν νὰ λησμονήσῃ καὶ μεταβάλῃ ὀρθογραφίαν γλώσσης, ἐν ᾗ οὐδὲν εὗρε γεγραμμένον ἄξιον λόγου καὶ ὀλίγα μόνον αὐτῆς κατενόει[1]; Ἐπειδὴ μετὰ μεγίστης αὐστηρότητος ἐτηρεῖτο ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' αὐτὸν ἔν τε τῷ ἀττικῷ καὶ ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ καὶ μέχρι τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος καὶ πολλῷ ἔτι ὕστερον[2], πρέπει τις ἐκ

---

1) Πόσον δύσκολον εἰς τοὺς Ἕλληνας, εὔκολον δὲ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἦτο νὰ λησμονήσωσι καὶ μεταβάλωσι τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο μόνον, ὅτι ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ Πολυβίου τῆς ἀρχαίας διαλέκτου ἔνια τινὲς μόνον οἱ συνετώτατοι ἐδύναντο μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν (Πολυβ. Γ, 22 σελ 145 ἐκδ. Bekker), ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις καὶ οἱ παῖδες ἠδύναντο νὰ ἐννοῶσι καὶ ἐκμανθάνωσιν ἀγαθῶν ποιητῶν ποιήματα ἀπὸ Σόλωνος ἤδη, εἰ μὴ ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων, τινὲς δέ, ὡς ὁ Νικήρατος ὁ Νικίου, καὶ ὅλην Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἠπίσταντο νὰ εἴπωσιν ἀπὸ στόματος. Ἀλλὰ περὶ τούτων λέγομεν ὕστερον τὰ κατὰ τὴν μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴν ἰδίᾳ ἐπεξερχόμενοι.

2) Οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Συρίας (CIG nr. 4474) τοῦ ἔτους 259 μετὰ Χριστόν, ὅτε ἀναντιρρήτως ἐν ταῖς διφθόγγοις ἠκούετο ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος φθόγγος, ὡς λέγει ὁ Ἐμπειρικὸς Σέξτος, καὶ οὐδεμία ἐγίνετο διαστολὴ τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων, τοῦ ω ἀπὸ τοῦ ο, τῆς αι, ἤτοι τοῦ μακροῦ ε, ἀπὸ τοῦ βραχέος ε, τῆς ει, ἤτοι τοῦ μακροῦ ι, ἀπὸ τοῦ ι βραχέος, πλὴν τῶν ἐσφαλμένων γραφῶν Μνασαίου (στίχ 25) καὶ ὤνεια (στίχ. 48), αἷς ὅμοιαι ἀναγινώσκονται καὶ ἐν πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐπιγραφαῖς, οὐδὲν ἄλλο ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα ἀπαντᾷ. Ὁμοία ὡς οἷόν τε ἀκριβὴς τήρησις τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας καθορᾶται καὶ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς γ' καὶ δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οἷον ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 305 μετὰ Χριστὸν CIA III. nr. 48. Οὐδὲν δὲ παράδοξον κατὰ τὰ ἐπάνω λεγόμενα, ἂν καὶ ἐν συμβολαίῳ ἐπὶ αἰγυπτιακοῦ παπύρου τοῦ 600 ἔτους μετὰ Χριστὸν οὐδὲν σχεδὸν φέρεται ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα, καίπερ ἐκ πλείστων στίχων συγκειμένῳ· ἰδὲ Notices et extraits des Manuscrits. Tome Dix-huitième, Sēconte Partie. Paris 1865 Papyrus N. 20. Ἂν δὲ τοὐναντίον ἐν συγχρόνοις καὶ ἄλλοις πολλῷ ἀρχαιοτέροις παπύροις, τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταε-

τούτου νὰ συμπεραίνῃ ὅτι αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου, ἀφοῦ πολὺ ἀρχαιότερον ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Τυραννίων, ὁ Δίδυμος καὶ ἡ ἄλλη ἔγκριτος χορεία τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν προέφερε ταύτας ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα[1]; Τὸ ὅτι μάλιστα αὐστηρῶς ἐτηρεῖτο ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία, ἐν τοῖς δημοσίοις τοὐλάχιστον γράμμασι, παρὰ πᾶσαν τὴν φανερὰν διαφωνίαν ταύτης πρὸς τὴν προφοράν, εἶνε σημεῖον σαφὲς τῆς ἐσφαλμένης ἀρχῆς τοῦ Κορσηνοῦ. Τοιαῦτα δὲ παραδείγματα ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων, οἷα προσάγει ὁ Κορσηνὸς ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων[2], καὶ πολὺ διδακτικώτερα τούτων ἀπαντῶσιν, ὡς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις διαλαμβάνομεν, καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς πολὺ παλαιοτέρων χρόνων. Καὶ δὲν εἶνε μὲν συχνὴ ἡ ἡμαρτημένη ἐναλλαγὴ τῶν διφθόγγων πρὸς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα καὶ τούτων πρὸς ἐκείνας ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς σκανδαλίζει τὸν διαστέλλοντα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα ἀπὸ ὀρθογραφικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἐνθυμούμενον τὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, ὅπερ ὅμως ὅλως ἐλησμόνησεν ὁ Κορσηνὸς καὶ οἱ Ἐρασμικοί, ὅτι *ἐν τῇ γραφῇ παρὰ τὴν προφορὰν ὑπάρχει καὶ κράτος συνηθείας* καὶ ὅτι, *ὡς πολλὰ ἄλλα, οὕτω καὶ ἡ ὀρθογραφία δουλεύει τῇ συνηθείᾳ*[3]. Τὰ ἁμαρτήματα ὡς αὐτὸ τοῦτο ἁμαρτήματα καὶ πλημμελήματα εἰς τὸ καθεστὼς ἤδη καὶ ἰσχῦον ἔθος προϋποτίθενται ἀναγκαίως ὕπαρξιν ὀρθογραφίας διαλλαττούσης ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν προφορὰν καὶ προέρχονται ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας, καὶ ὡς τοιαῦτα ἠδύναντο, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, καὶ ὅλως νὰ ἐλλείπωσι

τηρίδος, ὑπάρχουσι πλεῖστα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ τοῦτο πάλιν ἔχει τι τὸ παράδοξον τῷ λογιζομένῳ ὅτι καὶ σήμερον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ δύνανται νὰ εὑρεθῶσι πολλοί, οἱ μὲν εἰδότες, οἱ δὲ ἀγνοοῦντες τὴν ὀρθὴν τῶν λέξεων γραφήν, οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις κεφαλαίοις τοῖς περὶ ἑκάστης τῶν διφθόγγων πραγματευομένοις καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί.

2) Σελ. 231—232.

3) Inst. Orat. I, 7, 11 καὶ I, 7, 30. Πάντα δὲ τὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρίων ἐπικυροῦσι διὰ παραδειγμάτων τὸ γενικῶς ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει ῥηθέν.

καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν δημοσίων γραμμάτων, ἐν οἷς ἐτηρεῖτο ὅσον ἐνεδέχετο ἀκριβέστατα ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματική, καὶ ἡ παράλειψις καὶ ἑνὸς μόνου ἰῶτα ἐνομίζετο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος, ὡς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τούτου καταφαίνεται [1], τεκμήριον δεινῆς ἀμαθείας τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἤθελε συμβῇ τοιαύτη παράλειψις καὶ παράβασις τῆς ὀρθῆς καὶ ὑπὸ πάντων τηρουμένης γραφῆς. Ἥκιστα δὲ τυγχάνουσι τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ οἱ Ἐρασμικοί, ὅταν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων θέλωσιν ἑκάστοτε νὰ λαμβάνωσι τὸ μέτρον τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος διαφωνίας τῆς νεωτέρας καὶ ἁπλῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων πρὸς τὴν παλαιοτέραν καὶ σύνθετον, οὐχὶ δέ, ὡς ἔδει, τὸ μέτρον τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας τῶν ἀντιγραφέων καὶ λιθοκόπων καὶ χαλκοτύπων· οἵτινες καὶ εἰς πλείονα βεβαίως ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα θὰ περιέπιπτον, ἂν πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν εἶχον κείμενα ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς γεγραμμένα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ λογισμοῦ τρόπον θὰ ἠδύναντο ἴσως οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι σήμερον καὶ οἱ Ἄγγλοι ἀναγινώσκουσιν ὅπως γράφουσι, διότι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκδίδονται παρ' αὐτοῖς πολυάριθμοι ἐφημερίδες καὶ ἀπειροπληθῆ βιβλία, οὐδὲν (ὢ τοῦ θαύματος!) ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα φέροντα.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερον λόγον σπανίως συμβαίνει ἐν ταῖς πρὸ Αὐγούστου ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν

---

1) Βιβλ. ιδ' σελ. 648. Ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὸν Στράβωνα μετεβλήθη ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία. Ἂν δὲ ἐν τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις γίνεται συχνοτέρα ἡ σύγχυσις τῆς α ι καὶ τοῦ ε, τοῦτο οὐδὲν θαυμαστόν, διότι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους γίνεται, ὡς καὶ ἐπάνω λέγομεν, συχνοτέρα καὶ ἡ σύγχυσις τοῦ ω καὶ ο καὶ καθόλου ἡ σύγχυσις τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος. Ἐπαναλέγομεν δὲ καὶ πάλιν ἐν τῇδε τῇ σημειώσει ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ ε ἀντὶ τῆς α ι καὶ τοῦ ο ἀντὶ τοῦ ω καὶ τἀνάπαλιν δὲν εἶνε ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμισις, ἀλλ' ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα. Ὀρθογραφικὴν μεταρρύθμισιν καὶ νεώτερον ὀρθογραφικὸν ἔθος δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὴν ὑπὸ πολλῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος ἀρξαμένην παράλειψιν τοῦ ἀνεκφωνήτου ι ἐν τῷ γράφειν καὶ τὴν γραφὴν τῆς διφθόγγου ει ἀντὶ τοῦ μακροῦ ι, τὴν ἀπὸ ἔτι παλαιοτέρων χρόνων ἀρξαμένην πρὸς ἀκριβεστέραν διαστολὴν τοῦ μακροῦ ἀπὸ τοῦ βραχέος ι. Φαίνεται δ' ὅτι οὐδὲ ταῦτα τὰ δύο ἔθη ἐγένοντο ὑπὸ πάντων ἀποδεκτά, οὐδ' ἐπεκράτησαν τῆς παλαιοτέρας συνηθείας, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διὰ πλειόνων διαλαμβάνομεν.

διφθόγγων· διότι μέχρι τῆς α' καὶ β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος διεστέλλοντο ἔτι ὡς οἷόν τε ἀκριβῶς τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀπαιδεύτων καὶ τῶν τοῦ πολλοῦ ὄχλου[1], καὶ ἦτο ὡσαύτως δύσκολον ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις νὰ γραφῇ *αι* ἀντὶ *ε*, ἢ *ε* ἀντὶ *αι*, ὡς ἦτο δύσκολον νὰ γραφῇ καὶ *ω* ἀντὶ *ο* ἢ *ο* ἀντὶ *ω*. Καὶ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ αἰτία τῆς σπανίας ἐναλλαγῆς τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ παντελὴς σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἄρχεται ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀφ' ὧν καὶ ἡ παντελὴς σύγχυσις τοῦ *ω* καὶ *ο*[2]. Ἂν δὲ καὶ ἡ *αι* μέχρι τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τούτου ἕνεκα μέχρι τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης διετηρεῖτο ὡς οἷόν τε ἀκριβῶς ἡ παλαιὰ αὐτῆς γραφὴ ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ πλεῖστοι τῶν Ἐρασμικῶν, τότε διαμένει ἀκατανόητον διὰ τί αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ἡ *αι* ἀπέβη βραχὺ καὶ συνεσταλμένον *ε* καὶ ὅλως ἀπ' αὐτοῦ ἀδιάκριτος, ἀφοῦ ἐκ τοῦ φθόγγου *αι* γεννᾶται, ὡς κάλλιον ἡμῶν γινώσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, οὐχὶ ὁ φθόγγος τοῦ βραχέος *ε*, ἀλλ' ὁ τοῦ ἐκτεταμένου καὶ ἀνοικτοῦ *ê*, εὐ-

---

1) Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ἡ σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις ξένοις συνέβη ἐν πολλῷ ἀρχαιοτέροις χρόνοις· διότι, ἄν τις ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τὴν φύσιν τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων, τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, εὑρίσκει ὅτι ταῦτα οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὅτι ἀμφοτέρων αἰτία εἶνε ἡ σύγχυσις τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ἐν μὲν Ἀττικῇ συμβᾶσα μετὰ τὴν α' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐν δὲ Αἰγύπτῳ, ὑπὸ ξένων τὸ πλεῖστον καὶ ἑλληνιζόντων, οὐχὶ δὲ ὑπ' Ἑλλήνων κατοικουμένῃ, πολὺ ἀρχαιότερον, πρὸ διακοσίων καὶ τριακοσίων ἐτῶν πρότερον. Ὅτι δὲ τοὐναντίον ἡ σύγχυσις τοῦ η καὶ τῆς ει, ἤτοι τοῦ μακροῦ ι, ἐγίνετο ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων, λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ η κεφαλαίῳ.

2) Περὶ τούτου διαλαμβάνομεν ἀκριβῶς ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς αι κεφαλαίῳ. Λέγομεν ἡ παντελὴς σύγχυσις, διότι συγχύσεις τῆς αι καὶ τοῦ ε, ὡς καὶ τοῦ ω καὶ ο, ἀπαντῶσιν ἐν χρόνοις πολὺ ἀρχαίοις, ἐπειδὴ καὶ τότε ἠδύνατο ἐνίοτε νὰ συμβῇ σύγχυσις τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος.

κόλως διακρινομένου ἀπ' ἐκείνου ἐν τῇ προφορᾷ[1]. Οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν οὐδὲ τὸ *η* συγχέεται πρὸς τὴν *αι* ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, εἰ μὴ ἴσως σπανιώτατα· διότι διὰ τοῦ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ὡς ἐξ ἄλλων τεκμηρίων δηλοῦται, ἐσημαίνετο οὐχὶ ὁ φθόγγος τοῦ ἀνοικτοῦ *e*, ἀλλά τις κλειστότερος μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* σαλεύων καὶ εἰς τοῦτον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐκ χρόνων ἱκανῶς ἀρχαίων οὐχὶ σπανίως μεταπίπτων. Ἂν δὲ κατ' ἐξαίρεσιν μόνη ἡ σύγχυσις τῆς *ει* καὶ τοῦ *ι* ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδ' ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἀναιρεῖ τὸ ἐπάνω ῥηθέν, ὅτι ἡ διάκρισις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων συνετέλει οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας· διότι ἡ σύγχυσις τῆς *ει* καὶ τοῦ μακροῦ καὶ ἐνίοτε τοῦ βραχέος *ι* ἤρξατο, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου (403 πρ. Χρ.), καὶ οἱ Ἕλληνες εὗρον προτιμότερον πρὸς ἀκριβεστέραν διαστολὴν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος νὰ γράφωσι τὴν *ει* ἀντὶ τοῦ μακροῦ *ι*, ἢ τὴν *ει* διὰ τοῦ *ι*, ἀφοῦ ἐν τῷ παρ' αὐτοῖς ἀλφαβήτῳ διὰ τοῦ χρόνου συνέπεσε νὰ ὑπάρχωσι δύο σημεῖα οὐδαμῶς οὐδὲ κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ χρόνου διαφέροντα ἀλλήλων, ἀλλ' ἀκριβέστατα ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον σημαίνοντα. Ἂν δὲ τὸ διὰ τῆς *ει* νεώτερον ἔθος τῆς γραφῆς τοῦ μακροῦ *ι* δὲν ἐπικρατεῖ εὐθὺς καὶ διὰ μιᾶς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ σχολαίως, οὐδὲ τοῦτο ἔχει τι τὸ σκανδαλῶδες τῷ μὴ ἀσπαζομένῳ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐράσμου· διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι πανταχοῦ γῆς κατ' ἀνάγκην μακρὸς παρέρχεται χρόνος ἕως μεταρρύθμισίς τις περὶ τὴν γραφὴν ποιήσῃ ἐκποδὼν παλαιὸν καὶ χρόνιον ἔθος καὶ σταθερῶς καὶ μονίμως ἀντικαταστήσῃ αὐτό.

Ἀλλ' ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν εἶνε διὰ τοὺς προειρημένους λόγους ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς καὶ μάλιστα ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς τὰ ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, ὅμως εἶνε ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσιν, ὅπερ

---

1) Κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς μάλιστα ἦτο ἔτι δυσκολωτέρα ἡ σύγχυσις τῆς αι καὶ τοῦ ε ἐν τῇ β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι· διότι κατ' αὐτοὺς ἐκ τῆς αι γεννᾶται πρῶτον οὐχὶ ὁ φθόγγος τοῦ μακροῦ ê, ἀλλ' ὁ τοῦ aè, ὅστις οὐδαμῶς δύναται νὰ συγχέηται πρὸς τὸ βραχὺ ε.

καὶ ἐκ τῶν νόμων τῆς γλώσσης καὶ ἄλλων τεκμηρίων διδασκόμεθα, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ αὐστηρᾷ τηρήσει τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας ἡ προφορὰ εἶχεν ἤδη μεταβληθῆ ἐκ παλαιοτέρων χρόνων ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἐν τῇ αὐστηρᾷ πρὸ Εὐκλείδου τηρήσει τοῦ ἀττικοῦ ἀλφαβήτου ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν σποραδικά τινα ἁμαρτήματα τοῦ λιθοκόπου ὑποδηλοῦσιν ὅτι ἐν τῷ κατ' ἰδίαν βίῳ [1] ἤδη ἐκ παλαιοτέρων χρόνων ὁ ἀλφάβητος ἐκεῖνος εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς ἕτερον, τὸν ἰωνικόν. Καὶ σημειωτέον ὅτι χαρακτῆρες τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου πρὸ Εὐκλείδου γραφόμενοι ἐν τοῖς δημοσίοις τῶν Ἀττικῶν γράμμασι δὲν εἶνε κυρίως εἰπεῖν ἁμαρτήματα, ἀλλ' ἀναγκαῖαι ἐμφανίσεις τοῦ ὁσημέραι ἐπικρατοῦντος καὶ ἐν κοινῇ χρήσει καθισταμένου τελειοτέρου τῆς γραφῆς τρόπου, καὶ εἶνε μάλιστα ἀπορίας ἄξιον πῶς δείγματα τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσεως δὲν ἐμφανίζονται πλείονα καὶ συχνότερα. Ἂν οἱ Ἐρασμικοὶ ὄντως ἐπεθύμουν ἐκ τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων νὰ διδαχθῶσι τὴν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων, ἔπρεπε νὰ σκοπῶσιν οὐχὶ τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν ἁμαρτημάτων. Οὕτω δὲ θὰ εὕρισκον ὅτι πολλὰ τούτων εἶνε τοιαῦτα [2], ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσιν ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς ὅτι καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ γράμμα καὶ προφορὰ ἦσαν δύο διάφορα ἐν πολλοῖς καὶ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων πράγματα.

Πόσον δὲ ἀληθεῖς εἶνε οἱ λόγοι τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ὅτι, ὡς πολλὰ ἄλλα, οὕτω *καὶ ἡ ὀρθογραφία δουλεύει τῇ συνηθείᾳ*, διδάσκει καὶ

---

1) Ἀκριβῆ κατάλογον ἰωνικῶν χαρακτήρων ἐν τοῖς πρὸ Εὐκλείδου δημοσίοις καὶ ἰδιωτικοῖς τῶν Ἀττικῶν γράμμασι παρέχει ὁ Cauer ἐν τοῖς Studien κτλ· τοῦ Κουρτίου Τόμ. Η' ἀπὸ σελίδ. 229 καὶ ἑξῆς. Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου ἐλάβομεν καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀλίγα ἐν τῷ περὶ τῆς ει ἰδίῳ κεφαλαίῳ, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς βραδείας εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσαγωγῆς τῆς ἐν ἰωνίᾳ γενομένης μεταρρυθμίσεως τοῦ ἀλφαβήτου.

2) Τοιαύτης φύσεως ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα εἶνε παραδείγματος χάριν ἡ διὰ διφθόγγων γραφὴ ἁπλῶν φωνηέντων, διότι τοιαῦται ἐσφαλμέναι γραφαὶ δύνανται νὰ συμβῶσιν ἐκεῖ μόνον, ὅπου αἱ δίφθογγοι ἀπὸ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἔλαβον ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τὴν δύναμιν ἁπλῶν καὶ στοιχειωδῶν φωνῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτου διαλαμβάνομεν διὰ πλειόνων ἐν τοῖς ἰδίοις περὶ τῶν διφθόγγων κεφαλαίοις καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ τῆς ει.

ἐκεῖνο, ὅτι ἄνευ τῆς γνώσεως ταύτης ἀποβαίνει πολλάκις ἀδύνατον νὰ ἑρμηνεύσωμεν ἐκ μόνης τῆς προφορᾶς τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς γραφῆς τῶν διαφόρων χρόνων καὶ τῶν διαφόρων λαῶν. Ἂν δὲν γινώσκωμεν ὅτι παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἕνεκα διαφόρων γλωσσικῶν καὶ ἄλλων αἰτίων καὶ περιστάσεων καὶ τῶν διαφόρων γνωμῶν τῶν ἀνθρώπων διάφορος δύναται νὰ κρατήσῃ συνήθεια τῆς διὰ τῶν γραμμάτων παραστάσεως τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φθόγγου, καὶ ὅτι ἡ συνήθεια φύσει εἶνέ τι ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον, δυσκόλως θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἑρμηνεύσωμέν διὰ τί οἱ μὲν Ταναγραῖοι ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἔγραψαν *αε* καὶ *οε* ἀντὶ *αι* καὶ *οι*, οὐχὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι καὶ Ὀρχομένιοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί; εἰ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Βοιωτίᾳ, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἱκανῶς διασαφοῦμεν, ἀμφότεραι αἱ εἰρημέναι δίφθογγοι εἶχον τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν καὶ ἐν Τανάγρᾳ, οὐ μόνον μετ' Εὐκλείδην, ἀλλὰ καὶ πρὸ Εὐκλείδου. Δυσκόλως δὲ θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἑρμηνεύσωμεν καὶ διὰ τί οἱ μὲν Ἕλληνες ἐσήμαινον διὰ δύο χαρακτήρων τὸν φθόγγον τῆς *ου*, δι' ἑνὸς δὲ οἱ Ῥωμαῖοι, τἀνάπαλιν δὲ διὰ δύο οἱ Ῥωμαῖοι τὸν τοῦ *y*, δι' ἑνὸς δὲ οἱ Ἕλληνες. Δυσκόλως δὲ θὰ ἑρμηνεύσωμεν καὶ διὰ τί οἱ μὲν Ἕλληνες εἶχον ἰδίους χαρακτῆρας πρὸς δήλωσιν τῶν μακρῶν φωνηέντων *η* καὶ *ω*, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι· ἢ διὰ τί οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐξ ἀρχαίων χρόνων μετέβαλον τὴν γραφὴν τῶν διφθόγγων *ai* καὶ *oi*, οὐδέποτε δὲ οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῶν παρακμῇ, οὐδὲ ὅτε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς αἱ δίφθογγοι αὗται ἐσήμαινον ἁπλουστάτας φωνάς. Εἶνε ὄντως δύσκολον νὰ ἑρμηνεύσωμεν πῶς διεφυλάχθη ἡ γραφὴ τῆς *αι* καὶ *οι* καὶ τοῦ *ω* παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ κατὰ τὴν β' καὶ γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὅτε οὐδεμία διάκρισις ἐγίνετο μεταξὺ μακροῦ καὶ βραχέος, μεταξὺ *ē* καὶ *ε*, ῡ καὶ ῠ, *ω* καὶ *ο*[1], ἂν δὲν ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχεν οὐ μόνον προφορά, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφία. Ἄνευ τῆς ὁμολογίας ταύτης εἶνε ἐπ' ἴσης δύσκολον νὰ ἑρμηνεύσωμεν καὶ διὰ τί πάλιν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἀφῆκαν τὸ παλαιὸν ἔθος τῆς διὰ τῆς *ei* γραφῆς τοῦ μακροῦ *ι*, εὑρόντες περιττὸν τὸν τρόπον τοῦτον τῆς γραφῆς, ἅ τε καὶ τοῦ ἁπλοῦ *ι*, ὡς λέγει ὁ Κοϊντιλια-

---

1) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν περὶ τούτου ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς *αι* κεφαλαίῳ.

νός[1], ἐξαρκοῦντος ἕνεκα τῆς διχρόνου αὐτοῦ δυνάμεως εἰς δήλωσιν τοῦ μήκους τῆς συλλαβῆς, οἱ δὲ Ἕλληνες, καίπερ γινώσκοντες τοῦτο, οὐ μόνον τὴν ἀρχαίαν γραφὴν τῆς ει μέχρι τέλους διεφύλαξαν, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ μακροῦ ι προετίμησαν κατὰ μικρὸν νὰ γράφωσι τὴν ει, ἀρξάμενοι τοῦ νεωτέρου τούτου τῆς γραφῆς τρόπου πρὸς μέγα σκάνδαλον τῶν ἀντιδοξούντων ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Ἂν δὲν γινώσκωμεν ὅτι παρὰ τὴν προφορὰν ὑπάρχει καὶ κράτος ὀρθογραφικῆς συνηθείας, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ κατανοήσωμεν οὐδὲ διὰ τί ἐν Μυτιλήνῃ ἐγράφετο τὸ προσγεγραμμένον ι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Τραϊανοῦ καὶ ἴσως ἔτι ὕστερον, ἐνῷ ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ δὲν ἐξεφωνεῖτο τὸ γράμμα τοῦτο οὐδὲ κατὰ τὴν δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα· οὐδὲ διὰ τί ἐν Ἀθήναις ἐγράφετο Κῷος διὰ τοῦ ι καὶ ὑπὸ τῶν μετὰ Χριστὸν ζώντων, ἐνῷ τὸ ι τῆς εἰρημένης λέξεως δὲν ἠκούετο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ οὐδὲ κατὰ τοὺς εὐθὺς μετὰ τὸν Εὐκλείδην χρόνους[3]. Γινώσκοντες δὲ τοὐναντίον ὅτι ***Orthographia quoque consuetudini servit***, καὶ πάντα τὰ εἰρημένα φαινόμενα τῶν διαφόρων γραφῶν κάλλιστα κατανοοῦμεν, κατανοοῦμεν δὲ καὶ διὰ τί, ἐνῷ κατὰ τὴν β΄ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα σπανίως προσγράφεται τὸ ι ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς κατὰ ἔθος εἰσαχθὲν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος[4], ὅμως κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὑπῆρχον πολλοί, οἵτινες προσέγραφον αὐτό, ὡς γίνεται δῆλον ἔκ τε τῶν λόγων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ περὶ τῆς διὰ τοῦ ι γραφῆς τῆς λέξεως *Ληστής*[5], καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου «οὐδὲν

1) Inst. Orat. I, 7, 16.

2) Ἰδὲ ὅσα περὶ τούτου λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς διφθόγγου ει λόγῳ.

3) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν περὶ τούτων ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων λόγῳ.

4) Βιβλ. ιδ΄, σελ. 648.

5) Inst. Orat. I, 7, 17. Quam (litteram I) non solun dativis casibus in parte ultima ascribunt (Graeci), sed quibusdam etiam interponunt ut in ληιστηῖ, quia etymologia ex divisione in tris syllabas facta desiderat eam litteram. Μετὰ τῶν λόγων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου συμφωνοῦσι καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων, ἐν αἷς σταθερῶς προσγράφεται τὸ ι. Ἰδὲ Koehler ἐν CIA II nr. 465 σελ. 242 b.

βλαπτόμεθα, ἐάν τε σὺν τῷ ι γράφωμεν τὴν δυτικὴν πτῶσιν, ἐάν τε μή» [1]. Κατανοοῦμεν δηλαδὴ ὅτι προσεγράφετο τὸ ι ὑπὸ πολλῶν καὶ κατὰ τὴν β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα καὶ ἔτι ὕστερον μέχρι σήμερον, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι οὐ μόνον οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ παλαιὸν ἔθος τῆς προσγραφῆς τοῦ ι, ὅπερ ὑποσημαίνουσιν οἱ προμνημονευθέντες λόγοι τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου, ἀλλὰ καὶ ὅτι παλαῖσαν πρὸς τὸ νεώτερον ἔθος τὸ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος εἰσαχθέν, ἐκράτησεν αὐτοῦ ἐν τῇ πάλῃ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατανοοῦμεν διὰ τί καὶ τὸ παλαιότατον ἔθος τῆς διὰ τοῦ ι γραφῆς τῶν λέξεων κρατῆσαν τοῦ νεωτέρου ἔθους τῆς διὰ τῆς διφθόγγου ει γραφῆς παντὸς μακροῦ ι, διετηρήθη μέχρι σήμερον, οἷον καὶ ἐξ ἀρχῆς, μετά τινων ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Πάντα δὲ ταῦτα διαμένουσιν ἀκατανόητα καὶ ἀνερμήνευτα τῷ μόνον προφορὰν γινώσκοντι, μηδὲν δὲ ὀρθογραφικὸν ἔθος καὶ ἐπιλανθανομένῳ ὅτι, *καὶ τῆς προφορᾶς οὔσης τῆς αὐτῆς*, τὸ ὀρθογραφικὸν ἔθος ἕνεκα διαφόρων αἰτίων καὶ περιστάσεων καὶ τῶν διαφόρων γνωμῶν τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ εἶνε διάφορον οὐ μόνον κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους καὶ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ λαούς, ἀλλ' ἐνίοτε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ τόπους ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους.

Ὅτι παρὰ τὴν προφορὰν ὑπάρχει καὶ κράτος ὀρθογραφικῆς συνηθείας καὶ ὅτι καὶ ἐν τοῖς καλοῖς τῆς Ἑλλάδος χρόνοις, καθ' οὓς αἱ Ἀθῆναι εἶχον ἀποβῆ παίδευσις τῆς Ἑλλάδος καὶ πρυτανεῖον τῆς σοφίας, τὸ γράμμα δὲν ἐδίδασκεν ἔτι τὴν ἀληθῆ προφοράν, ἀλλ' ὅτι καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἐδούλευε τῇ συνηθείᾳ, ὡς λέγει ὁ Κοϊντιλιανός, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ παρ' ἄλ-

1) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 639 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βεκκήρου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σέξτος λέγει οὐδὲν βλαπτόμεθα μόνον ἐπὶ τῆς παραλείψεως τοῦ ι τῶν δοτικῶν οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης γραφῆς τῶν διφθόγγων διὰ τῶν ταυτοδυνάμων αὐταῖς φωνηέντων, εἰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σέξτου καὶ ἡ αι καὶ ἡ ει καὶ ἡ ου καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι τῆς ὁμοίας φύσεως δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γραμματικῶν ὡς ἁπλοῖ καὶ μονοειδεῖς φθόγγοι, ἀκολουθεῖ ὅτι οὐχὶ τοσοῦτον ἡ προφορά, ὅσον ἄλλοι σπουδαιότεροι λόγοι εἶνε οἱ ἀναγκάζοντες τοὺς ἀνθρώπους νὰ διατηρῶσιν ἢ μεταβάλλωσι τὸν παλαιὸν τρόπον τῆς γραφῆς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φθόγγου.

λοις λαοῖς τῆς Εὐρώπης καὶ παλαιοτέροις καὶ νεωτέροις, ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἑξῆς· ὅτι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων διαστέλλεται ἔτι ἐν τῷ γράφειν ἡ γνησία δίφθογγος *ου* ἀπὸ τῆς νόθου *ο*, εἰ καὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου οὐδεμία διαστολὴ αὐτῶν ἐγίνετο ἔτι ἐν τῇ προφορᾷ [1], πάλαι δὲ ἤδη πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως τῆς νόθου πρὸς τὸ *ο* καὶ τὸ *ω* εἶχε κριθῆ ἀναγκαία ἡ ἀντικατάστασις ταύτης διὰ τῆς γνησίας. Καὶ ἂν σαφῶς φυλάσσεται ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία κατὰ τοὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνους καὶ ἐν ἐκείνοις, ὧν ἡ διατήρησις ἐματαίου τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένης μεταρρυθμίσεως τοῦ παλαιοτέρου καὶ ἀτελεστέρου ἀλφαβήτου, καὶ καθίστα ἀδύνατον τὴν θεραπείαν τῶν πλημμελῶς ἐχόν-

1) Καλοῦσι νόθους οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ ἡμεῖς μετ' ἐκείνων τὰς διφθόγγους ει καὶ ου, ὅταν αὗται προέρχωνται οὐχὶ ἐκ συναιρέσεως τοῦ ε καὶ τοῦ ι καὶ τοῦ ο καὶ τοῦ υ, ὅτε λέγουσιν αὐτὰς γνησίας, ἀλλ' ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο ε ἢ τῶν δύο ο, ἢ τοῦ ο καὶ τοῦ ε ἢ τοῦ ε καὶ τοῦ ο, ἢ κατ' ἔκτασιν τοῦ ε καὶ τοῦ ο. Διακρίνουσι δὲ ταύτας διὰ τῶν εἰρημένων ὀνομάτων, διότι αἱ μὲν γνήσιαι ἐγράφησαν ἐξ ἀρχῆς διὰ δύο χαρακτήρων, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν τῆς γραφῆς ἐν Ἑλλάδι ἠκούοντο ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι βασιλεῖ, πόλει, λείπω, πείθω, ἀλείφω, οὗτος, τοῦτο, οὗς, βοῦς, δοῦλος, σπουδή, ἄρουρα κτλ, τῶν δὲ νόθων μόνον τὸ ἓν φωνῆεν ἐγράφετο ἐξ ἀρχῆς, τὸ ε καὶ τὸ ο, ἐπειδὴ ἡ κρᾶσις τῶν φωνηέντων, ἐξ ὧν προέκυψαν, ἐγένετο ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ταῖς γνησίαις διφθόγγοις συνέβη πρωΐτατα, ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, νὰ γείνῃ ἡ συναίρεσις τῶν διεστώτων φωνηέντων καὶ ἐπέλθῃ τελειοτάτη συμφωνία τῶν γνησίων καὶ νόθων, διὰ τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἄρχεται καὶ ἡ σύγχυσις αὐτῶν ἐν τῇ γραφῇ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς λέγομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ει ἰδίῳ κεφαλαίῳ, ἐξενίκησε δὲ ὁλοσχερῶς ἐπὶ τέλει ἡ γραφὴ τῶν νόθων διὰ τῶν γνησίων, οὐχὶ δὲ τἀνάπαλιν, διότι οὕτω μόνον ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐπιδιωκομένη θεραπεία τῆς παλαιᾶς ἐν τῇ γραφῇ συγχύσεως τῆς ει πρὸς τὸ η καὶ τὸ ε καὶ τῆς ου πρὸς τὸ ω καὶ ο. Ἀλλ' εἰ καὶ οὐδεμία, ὡς λέγομεν, ἐγίνετο διαστολὴ τῶν γνησίων καὶ νόθων ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς πολλὰ παραδείγματα ἔκ τε ἀττικῶν καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν μαρτυροῦσιν, ὅμως καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων ἀκριβῶς ἔτι διαστέλλονται αἱ γνήσιαι ἀπὸ τῶν νόθων ἐν τῇ γραφῇ ἰδὲ C IA II 645. 652. 660 καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας ἀττικὰς ἐπιγραφὰς τῶν πρώτων μετ' Εὐκλείδην δεκαετηρίδων. Τοσοῦτον ἴσχυε καὶ τότε τὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ Orthographia quoque consuetudini servit.

των, πῶς ἔπειτα θὰ ἐζήτει τις ἐλλόγως νὰ πορισθῇ εἰδήσεις περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐκ τῶν ἄλλων, ἅτινα ἐφυλάχθησαν μέχρι σήμερον οἷα ἦσαν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ οὐδεὶς λόγος ἀπήτησε τὴν μετακίνησιν αὐτῶν; Δὲν εἶνε τόλμη νὰ εἴπωμεν ὅτι ποιοῦσιν ἔργον δεινῆς αὐθαιρεσίας οἱ Ἐρασμικοί, ἀναγινώσκοντες ὅπως αὐτοὶ θέλουσι τὰ γεγραμμένα, καὶ κόπτουσι μᾶλλον ἢ λύουσι τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, ἐφ' ὅσον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς δὲν ἀποδεικνύουσι τίς ἦτο ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, καθ' οὓς ἡ γλῶσσα ἐν πολλοῖς δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ τῇ ἐπὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ μάλιστα ἐν τῇ συναιρέσει καὶ διαιρέσει τῶν φθόγγων, ἡ δὲ θεραπεία καὶ συμπλήρωσις τῶν παλαιοτέρων τῆς γραφῆς ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων, ἡ μέχρι σήμερον διαφυλαχθεῖσα, ἐγένετο κατὰ τρόπον ἐναντίον πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς, ***οὐχὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διφθόγγων.***

Ἂν ὁ Κορσηνὸς ἤθελε νὰ ἔχῃ ἰσχύν τινα τὸ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτοῦ ἐπιχείρημα, ἔπρεπεν, ἀντὶ νὰ καταβῇ μέχρι τῆς δ' καὶ ε' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, νὰ ἀναβῇ μέχρι τῆς ε' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ, ἐκεῖ δὲ ἀναβὰς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤδη ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου γράφουσι διὰ δύο χαρακτήρων τοὺς ἁπλοῦς ἤχους τῶν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν καλουμένων ***νόθων διφθόγγων***, τῆς ***ου*** καὶ τῆς ***ει***[1], καὶ ὅτι αἱ γραφαὶ ***αε*** καὶ ***οε***, αἵτινες ἐν Ῥώμῃ ἐμφανίζονται ἀπὸ τῆς β' ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ, ἐν Ἑλλάδι ἐφάνησαν πολὺ ἀρχαιότερον, πρὸ τριακοσίων καὶ τετρακοσίων ἐτῶν πρότερον, οὐ μόνον ἐν Βοιωτίᾳ, ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ ἔξω αὐτῆς, καὶ ὅπου ὕστερον ἔγραφον πάντοτε ***αι*** καὶ ***οι***[2]. Τότε δὲ ἤθελεν ἴσως εὑρεῖ ἐξετάσας καὶ διὰ τί αἱ γραφαὶ ἐκεῖναι μόλις γεννηθεῖσαι ἠφανίσθησαν πάλιν τελέως ἐκ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἀκριβῶς καθ' ὃν

---

1) Ἰδὲ Kirchhoff Studien κτλ. 3 ἔκδ. σελ. 91, 93, 96.

2) Ἰδὲ κατωτέρω ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῶν γραφῶν α ε καὶ ο ε. Ὅτι καὶ ἔξω τῆς Βοιωτίας δὲν ἦσαν ἄγνωστοι αἱ γραφαὶ α ε καὶ ο ε, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἀκμάσαντος Λατίνου Γραμματικοῦ Σκαύρου «et propterea (ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος α ι ἐξεφωνεῖτο ὡς ἡ λατινικὴ ae), antiqui quoque Graecorum hanc syllabam per α ε scripsisse traduntur». Ἰδὲ Keil Gramm. Latini VII, 16.

χρόνον ἐπεκράτει πανταχοῦ αὐτῆς ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος, καὶ ἴσως τελευταῖον ἤθελε πεισθῇ ὅτι ἡ ἐξαφάνισις αὕτη καὶ ἰδίᾳ ἡ τῆς *οε* καὶ ἡ ἀντ' αὐτῆς ἐπάνοδος τῆς *οι* ἥκιστα ἥρμοζε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ συνθέτου ἤχου τῶν διφθόγγων ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ Κορσηνὸς ἀναιρεῖ τὴν δύναμιν τῶν ἑαυτοῦ ἰσχυρίσεων, ὅταν λέγῃ[1] ὅτι ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος *αι* κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐγράφετο μὲν ὡς καὶ πρότερον, ἐξεφωνεῖτο δὲ ὡς ἡ λατινικὴ *ae*, αὕτη δὲ ἀπὸ Βάρρωνος, ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ Κορσηνὸς ἀλλαχοῦ ἀναφέρει[2], πιθανώτατα δὲ καὶ πολὺ ἀρχαιότερον, δὲν διεκρίνετο ἀπὸ τοῦ μακροῦ *e* οὐδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων. Δὲν ἀνήκει ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα ἂν ὁ Κορσηνὸς ἢ ἄλλος τις μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἀπέδειξεν ἢ δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πρῶτον ἐν ταις ῥωμαϊκαῖς ἐπαρχίαις ἀναφανεῖσα γραφὴ τοῦ *e* ἀντὶ τῆς *ae*[3] δὲν ἦτο ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα ἐξ ὀλιγωρίας ἢ ἀμαθείας προελθόν, ὅπως τὰ ἀνάλογα ἑλληνικά, καὶ ὅτι ἡ *ae* ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως δὲν εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ[4], ἤ, τὸ πολύ, ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου δὲν ἦτο ὁποία ἡ μεταξὺ τῆς γερμανικῆς *ae* καὶ τοῦ *e* καὶ ἡ τῆς γαλλικῆς *ai* καὶ ἑνὸς τῶν ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ πολλῶν φθόγγων τοῦ φωνήεντος τούτου. Ὅ,τι ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν εἶνε ὅτι ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ

---

1) Σελ. 231.

2) Ἐν σελίδι 180. Ἰδὲ καὶ Varro L. L VII, 96. Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος αι εἶχε τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν ἡ λατινικὴ ae, ἐξάγεται οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ὑπὸ Κορσηνοῦ μνημονευομένης (σελ. 231) ἀμοιβαίας μεταγραφῆς τῆς αι εἰς τὴν ae καὶ τῆς ae εἰς τὴν αι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ Κοϊντιλιανοῦ λεγομένων ἐν Inst. Orat. I, 7, 14—18. Τὰ χωρία τοῦ Βάρρωνος καὶ Κοϊντιλιανοῦ καὶ ἄλλα ὅμοια Λατίνων Γραμματικῶν παρατιθέμεθα καὶ ἑρμηνεύομεν ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς ἀποδείξεων.

3) Σελ. 186.

4) Ὅτι ἡ λατινικὴ δίφθογγος ae ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ἦχον, γίνεται καταφανὲς ἐξ ὧν λέγει ὁ Günther Alex. F. A. Saalfeld ἐν τῇ ἑαυτοῦ πραγματείᾳ τῇ ἐπιγραφομένῃ Die lautgesetze der griechischen Lehnwörter im Lateinischen. Leipzig 1884 σελ. 67.

οι δυσκόλως ἠδύναντο νὰ λάβωσι τοὺς διαμέσους ἐκείνους μεταξὺ τοῦ *αϊ* καὶ *ε* καὶ *οϊ* καὶ *υ* φθόγγους, οὓς πολλοὶ τῶν Ἐρασμικῶν ἀποδίδουσιν εἰς τὰς γραφὰς *αε* καὶ *οε*, διότι ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ κοινῇ διαλέκτῳ τὸ *α ε* καὶ *ο ε* συγκιρνώμενα γεννῶσιν οὐχὶ τὸ *ε* καὶ *υ*, ἀλλὰ τὸ *α* καὶ *ου*. Παραλείπομεν ὅτι τοιοῦτοι διάμεσοι φθόγγοι εἶνε ὅλως ἄγνωστοι τῇ γραμματικῇ τῆς τε ἀττικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν διαλέκτων, εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἀναπόδεικτον, καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξάν ποτε τοιοῦτοι διάμεσοι φθόγγοι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ [1], ὅτι ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ πολύ, καὶ ὅτε ἀκόμη οἱ Ἕλληνες καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἀττικοὶ ἐνδηλότατα φαίνονται προτιμῶντες τοὺς ἐκ συναιρέσεως καὶ κράσεως προελθόντας ἁπλοῦς καὶ σαφεῖς φθόγγους τῶν συνθέτων, διαμέσων καὶ ἀσαφῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔχομεν νὰ ἀποκριθῶμεν πρὸς τὰς πικρὰς ἐκφράσεις τοῦ Κορσηνοῦ. Ἀλλ' ἰδοὺ προσέρχεται πολλῷ αὐτοῦ πικρότερος καὶ δριμύτερος ὁ Φρείδριχος Βλάσσιος, ὁ ἐντὸς δώδεκα ἐτῶν δύο πραγματείας περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς γράψας, τὴν μὲν ἐλάσσονα κατὰ τὸ ἔτος 1870, τὴν δὲ μείζονα καὶ πολλῷ τελειοτέραν κατὰ τὸ 1882 [2]. Οὗτος οὐ μόνον θρηνεῖ, ὡς ὁ Κορσηνός, τὴν ἀπώλειαν τῆς παλαιᾶς φωνῆς· οὐ μόνον συγχέει, ὡς ἐκεῖνος, ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα πρὸς ὀρθογραφικὸν ἔθος καὶ ὅλως ἀγνοεῖ ὅτι καὶ ἡ ὀρθογραφία, ὡς πολλὰ ἄλλα, δουλεύει τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ πλήρης ὁρμῆς ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῆς ἐπιδραμούσης νέας, βάρβαρον αὐτὴν ἀποκαλῶν καὶ παντελῶς ἐξηλλοιωμένην καὶ παρεφθαρμένην καὶ ὅλως ἀναξιόχρεων καὶ καταφρονητέαν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκθύμως ἀγωνίζεται κατὰ παντὸς τολμήσαντος ἢ τολμήσοντος λόγῳ ἢ ἔργῳ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ κῦρος τῆς παραδόσεως. Ὢν δὲ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἔνθερμος ζηλωτὴς τοῦ Ἐράσμου καὶ ἀκράδαντον ἔχων πίστιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ γράμματος, οὐδὲν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πραγματείαις παρὰ τὰς δεινὰς κατὰ τῆς ἡμετέ-

---

1) Ἂν ὑπῆρξαν τοιοῦτοι διάμεσοι φθόγγοι, ὑπῆρξαν πρὸ τῆς ε' καὶ ς' ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀποδεικνύομεν ὕστερον.

2) Friedrich Blass, Ueber die Aussprache des Griechischen, Berlin. Ἡ μὲν πρώτη ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 41, ἡ δὲ δευτέρα ἐξ 109.

ρας προφορᾶς κατηγορίας, ἢ ὅτι τὸ μόνον, ὅπερ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ δύναται σήμερον μετὰ πάσης τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας νὰ διδάξῃ τὴν ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφοράν, εἶνε τὸ νεκρὸν γράμμα· καὶ ἄν τις ἀναγινώσκῃ τοὺς ἐγκρίτους τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων κατὰ τὴν δύναμιν, ἣν τοῦτο ἔχει ἐν τῷ γερμανικῷ ἀλφαβήτῳ, ἀναγινώσκει καὶ φθέγγεται *σχεδὸν* ὡς ἀνὴρ Ἀττικὸς ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, ἢ μᾶλλον ὡς πάντες οἱ Ἕλληνες μέχρι Σεβήρου ἢ καὶ ὀλίγῳ ὕστερον. Μετὰ τοσαύτης δὲ παρρησίας ὁμολογεῖ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ὁ ἀνήρ[1], ὥστε ἡμεῖς ὑπὸ θαυμασμοῦ, καὶ πρὶν ἐγγυτέρω θεωρήσωμεν τὴν ἐξαίσιον αὐτῆς δύναμιν, ἀναγκαζόμεθα καὶ ἄκοντες νὰ ἐπιφωνήσωμεν· Τρὶς μάκαρ ὁ Βλάσσιος καὶ τετράκις, ὅστις διὰ μόνης τῆς στερεᾶς καὶ καθαρᾶς αὐτοῦ πίστεως ἠδυνήθη πλέον ἢ ὄρη νὰ μεταστήσῃ, ἠδυνήθη νὰ ἀναστήσῃ ἀκραιφνῆ ἐν τῷ στόματι τῶν Ἐρασμικῶν καὶ εἰς νέαν ἐπαναγάγῃ ζωὴν τὴν ἀπὸ Σεβήρου ἤδη ψυχορραγήσασαν φωνὴν τῶν Ἑλλήνων! Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ ἐκόλασεν ὁπωσδήποτε ὁ ἀνὴρ τὴν ἄκραν ἐκείνην ὑπὲρ τοῦ γράμματος παρρησίαν, μεθ' ἧς ἀποφαίνεται ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ, ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν τὴν περὶ τὴν ἔκφρασιν γενομένην μεταβολήν, παρατηρεῖ τις καὶ πάλιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς διαμένει ἁγνότατος Ἐρασμικός, πιστεύων ὅσα καὶ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ.[2] Διότι καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ παρὰ πᾶσαν τὴν μετριόφρονα ὁμολογίαν ὅτι ἡ ἐρασμικὴ προφορὰ δὲν δύναται πανταχοῦ μεθ' ἁπάσης τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς τελειότητος νὰ ἀποδίδῃ τὸ ἀκραιφνὲς κάλλος τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων, πάλιν μεθ' ἱκανῆς παρρησίας καὶ φανερώτατα λέγει ὅτι τοσοῦτον ἡ καινοφανὴς προφορὰ πλησιάζει πρὸς τὴν ἐκλιποῦσαν παλαιάν, ὥστε μόνος ἀρχαῖος Ἕλλην ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐλέγξῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐράσμου

---

1) Ἔκδ α' σελ. 39 καὶ ἔκδ β' σελ. 11.

2) Ἐν τῇ β' μάλιστα πραγματείᾳ φαίνεται πιστεύων καί τι πλέον ἢ ἐν τῇ α'· διότι ἐν τῇ β διισχυρίζεται ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἐξεφώνουν τοὺς ἑλληνικοὺς φθόγγους ὡς καὶ οἱ Ἐρασμικοί, ὅπερ ἠγνόει ἐν τῇ προτέρᾳ (σελ 39). Ὥστε μόνον ἡ παρρησία, οὐχὶ δὲ ἡ πίστις τοῦ ἀνδρὸς μετεβλήθη, καὶ αὕτη οὐχὶ πανταχοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ προοιμίῳ καὶ τῷ ἐπιλόγῳ.

καὶ τῶν ἀπειροπληθῶν αὐτοῦ μαθητῶν [1]. Οὐδείς, νομίζομεν, ἀκριβῶς ἐξετάζων τὸν νοῦν τῶν λόγων τούτων τοῦ Βλασσίου, δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι καὶ ἐν τῇ μετριοφρονεστάτῃ ταύτῃ ἀποφάνσει καὶ ἄκων δὲν παρίσταται ὁ ἀνὴρ αὐτοχειροτόνητος ἐπίτροπος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅπως καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ, καὶ ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι, δὲν κόπτει μᾶλλον ἢ λύει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος. Διότι τί ἄλλο σημαίνουσιν οἱ λόγοι «δὲν πρέπει οἱ Ἐρασμικοὶ οὕτω σχολαστικῶς νὰ σμικρολογῶμεν περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, ὡς εἰ ἔμελλόν ποτε νὰ ἀναστῶσιν ἐκ τοῦ τάφου οἱ Ἕλληνες καὶ αἰτήσωσιν ἡμᾶς λόγον τῆς παραμορφώσεως καὶ διαστροφῆς τῆς ὡραίας αὐτῶν γλώσσης» ἢ τοῦτο; Ὅτι αὐτὸς μόνῃ τῇ ἀφώνῳ ψήφῳ τοῦ νεκροῦ γράμματος θέλει νὰ περιβάλῃ ἑαυτὸν τὸ ὕπατον ἀξίωμα, μετ' αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας νὰ διαθῇ τὸ πᾶν ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, οὐδενὸς τῶν Ἑλλήνων συμψηφισαμένου, ὡς ἀληθὴς αὐτῶν τοποτηρητὴς καὶ ἐπίτροπος; Ὅπως δὲ οὐδένα, νομίζομεν, λανθάνει τοιοῦτόν τι κρυπτόμενον ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Βλασσίου, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνο μένει ἀφανὲς ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἕνεκα ἀπρονοησίας ἀποδοτέας εἰς προσποιητὴν μετριοφροσύνην δὲν παρετήρησεν ὅτι διὰ τῶν λέξεων «παραμορφώσεως καὶ διαστροφῆς τῆς ὡραίας αὐτῶν γλώσσης» [2] κατάγει *οὐλοὸν* τραῦμα κατὰ τῆς προφορᾶς, ἧς οὕτως ἐκθύμως ὑπερμαχεῖ. Τίς ἡ χρεία ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἑκόντες νὰ διαστρέφωσιν οἱ Ἐρασμικοὶ τὴν ὡραίαν φωνὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐμμένωσιν, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος, ἐν νεωτερισμῷ γενομένῳ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τῆς παλαιᾶς φωνῆς, ἀφοῦ ἤδη καὶ αὐτοὶ πείθονται ὅτι οὐ μόνον τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν δεινῶς παραμορφοῦσι καὶ διαστρέφουσιν, ἀλλά, τὸ χείριστον, αὐτὴν τὴν παλαιάν, ἧς χάριν ἠξίωσαν νὰ πραξικοπήσωσι; Τίς ἡ χρεία ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἑκουσίως νὰ ἐξαπατᾷ τις αὐτὸς ἑαυτόν; Τότε μόνον συγχωρεῖται τοῖς Ἐρασμικοῖς νὰ ἐμμένωσι τῷ νεωτερισμῷ, ἂν ἀκριβῶς ὁπωσδήποτε γινώσκουσι τὴν ἀρχαίαν φωνήν. Ἀλλὰ τότε ὀφείλουσι νὰ συνομολογήσωσιν ἡμῖν ὅτι αἱ προειρημέναι λέξεις τοῦ Βλασσίου εἶνε ἁπλοῦν σχῆμα με-

---

1) Ἐκδ. β', σελ. 109.

2) über die Verhunzung ihrer schönen Sprache σελ. 109 τελευτ. στίχ.

τριοφροσύνης ἀσυμφώνου πρὸς τὸν ἄλλον κόμπον καὶ τὸν ὅλον νοῦν τοῦ χωρίου[1], ἡ δὲ ἀληθὴς πίστις πάντων καὶ τοῦ Βλασσίου εἶνε ὅτι ἡ ἐρασμικὴ προφορὰ ἔχει πολὺ τὸ παρεμφερὲς πρὸς τὴν ἐκλιποῦσαν παλαιάν. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ὁμολογίᾳ ἀνάγκη πᾶσα χάριν τῆς ἀληθείας νὰ μεταδῶσι καὶ τοῖς ἀμυήτοις τὸ μυστήριον τῆς ἑαυτῶν γνώσεως. Εἰ δὲ μή, ἔχουσι καθῆκον νὰ βάλωσι μακρὰν εἰς κόρακας προφορὰν ἄγουσαν εἰς τοιαύτην διαστροφὴν καὶ παραμόρφωσιν, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τῇ ζωῇ ὑπάρχει ἑτέρα δισχιλιετοῦς τοὐλάχιστον παραδόσεως οὐδεμίαν ὁμοιότητα ἔχουσα πρὸς τὴν ὑποβολιμαίαν, καὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι ἔσχε ποτὲ ταύτην μητέρα, πολὺ τὸ ξενίζον καὶ ἄτοπον καὶ παρὰ φύσιν ἐν τῇ μορφῇ φέρουσαν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἔχουσι τὸ καθῆκον τοῦτο, ὅσον οὐχὶ ἀρχαῖος Ἕλλην ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἄψυχα τεκμήρια εἶνε ἱκανά, ὡς εἴδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν, νὰ ἐλέγξωσι τὸ ψευδὲς τῆς ἐρασμικῆς καινοφωνίας καὶ τὸ μάταιον τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων τῶν τε ἄλλων Ἐρασμικῶν καὶ τοῦ ἐν τοῖς νεωτάτοις χρόνοις σφοδροτάτου πάντων Βλασσίου. Ὅστις ἐκθύμως ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ὑποβολιμαίας προφορᾶς καὶ μόνον τοῖς Ἀττικοῖς ὑποχωρῶν εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν ἄλλην ἡδύτητα τῶν φθόγγων, καὶ ἄλλο τι ἔπαθεν ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ· ἐλησμόνησεν ὅτι ἐν τῷ παρόντι προβλήματι δὲν ζητεῖται τίς ἦτο ἡ ἰδιαιτάτη χάρις καὶ ἡ ἰδιαιτάτη ἡδύτης τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων, ἅτινα συμπαρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἀποθανόντες οἱ Ἕλληνες, ὅπως συμπαραλαμβάνει ἀποθνήσκων ἕκαστος ἄνθρωπος ὅ,τι ἰδιάζον αὐτῷ ὑπάρχει, οὐδὲ ἄλλο τι ὅμοιον ζητεῖται, ὥστε μετὰ το-

---

1) Ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελε νὰ εἶνε σύμφωνος ἑαυτῷ καὶ ἄνευ προσποιητῆς μετριοφροσύνης νὰ δηλώσῃ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ διάνοιαν, γράφων τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ὡς ἑξῆς...., «ὡς εἰ ἔμελλόν ποτε νὰ ἀναστῶσιν ἐκ τοῦ τάφου οἱ Ἕλληνες καὶ ἐλέγξωσι τὰς τυχὸν ὑπαρχούσας λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῶν ἐρασμικῶν φθόγγων πρὸς τοὺς ἀττικούς». Διότι τῶν λέξεων «σχολαστικῶς σμικρολογεῖν» γίνεται χρῆσις μόνον ἐπὶ λεπτῶν καὶ ἀνεπαισθήτων διαφορῶν, οὐδέποτε δὲ ἐπὶ φανερᾶς διαστροφῆς καὶ παραμορφώσεως. Ἀλλ' ὁ Βλάσιος φεύγων τὴν Σκύλλαν τῆς ἀλαζονείας ἐνέπεσεν εἰς τὴν Χάρυβδιν τῆς ἀνακολουθίας καὶ εἰς ὁμολογίας ἐκ βάθρων ἀνατρεπούσας τὸ μετὰ πόνων καὶ μόχθων ἱδρυόμενον ἔργον.

σούτου κόμπου νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶπεν. Ἐν τῷ παρόντι ζητήματι πρόκειται ἁπλῶς νὰ εὑρεθῇ τίς ἦτο ἐν τοῖς καλοῖς τῆς Ἑλλάδος χρόνοις ἡ δύναμις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν, καὶ ἂν κατ' ἀκολουθίαν ἔχουσι δίκαιον οἱ Ἐρασμικοὶ ἀνταλλάσσοντες τὸ ἐκ μακρᾶς ἀρχαιότητος ἐν ἀδιαλείπτῳ συνεχείᾳ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα παραδιδόμενον καὶ ἐν τῷ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν διδασκόμενον πρὸς ἕτερον, ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ἑτερογενῶν στοιχείων πρὸ ὀλίγου χρόνου ὑπὸ ἀλλογλώσσων ἀνδρῶν πλασθέν. Τοῦτο πρόκειται νὰ εὑρεθῇ ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, οὐχὶ δὲ νὰ ἐξακριβωθῇ πρᾶγμα διαφεῦγον τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν, ὅπερ καὶ ἀκούων δὲν δύναταί τις πολλάκις νὰ μιμηθῇ. Ἂν τὸ ζήτημα ἦτο καὶ περὶ τῆς γνησιωτάτης χάριτος καὶ τῆς γνησιωτάτης ἡδύτητος τῶν ἀττικῶν καὶ καθόλου τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων, δὲν ἦτο χρεία νὰ ἀναστῶσιν ἐκ τοῦ τάφου οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ Ἀττικὴ γραῦς, ἡ διαγνοῦσα τὴν ξενοφωνίαν τοῦ Θεοφράστου[1], ἵνα πείσωσι τοὺς Ἐρασμικοὺς περὶ τοῦ ἀνελληνίστου καὶ τοῦ ἀλλοκότου τῆς προφορᾶς αὐτῶν· αὐταὶ αἱ μητέρες καὶ αἱ γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν Ἐρασμικῶν καὶ πᾶς ἄλλος συγγενὴς καὶ φίλος, ἀγνοῶν τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἔχων μικρὰν μόνον αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, θὰ ἦτο ἱκανὸς εὐχερέστατα καὶ ἀσφαλέστατα νὰ διακρίνῃ τὴν ἀτοπίαν τῶν ἐρασμικῶν φθεγμάτων καὶ ἐξελέγξῃ τὸ γελοῖον τῶν ἐρασμικῶν ἀξιώσεων καὶ τὸ ἀτυχὲς τοῦ ἐπινοήματος. Καὶ ἀποροῦμεν ἀληθῶς πῶς ὁ Βλάσσιος ἠξίωσε νὰ μνησθῇ τῆς ὡραίας φωνῆς τῶν Ἑλλήνων ποιούμενος λόγον περὶ ἐρασμικῆς προφορᾶς καὶ ἐρασμικοῦ ἐπινοήματος, ἀφοῦ τὰ γράμματα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συστήματα τῶν συλλαβῶν ἀναγκάζονται ὑπὸ τοῦ ἐπινοήματος τούτου ἕνεκα τῆς θέσεως, ἣν ὁρίζει αὐτοῖς ἡ μορφὴ τῶν ἑλληνικῶν λέξεων, ὅσον ἄλλως αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δύνανται νὰ εἶνε εὔηχα καὶ εὔφωνα, νὰ ἀποτελῶσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συμπλέγματα φωνῶν περιέργως ἀλλοκότων καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν ξένων ἀηδῶς προσπιπτουσῶν εἰς τὸ οὖς[2]. Ἡ ὁμολογία αὕτη ξένων ἀγνοούντων τὴν ἑλληνικὴν

---

1) Cicer. Brutus XLVI, 172 καὶ Quintil. Inst. Orat. VIII, 1, 2.

2) Γυνὴ Διευθυντοῦ γερμανικοῦ τινος παρὰ τὸν Ῥῆνον Γυμνασίου ἀγνοοῦσα τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀκούουσα τοῦ ἀνδρὸς ἀναγινώσκοντος ἑλληνικὰ καὶ ἄλλων

γλῶσσαν εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐξελέγξῃ τὴν κομπορρημοσύνην τοῦ Βλασσίου καὶ νὰ διδάξῃ αὐτόν τε καὶ ἄλλους Ἐρασμικοὺς ὅτι ἡ και-

---

ξένων γλωσσῶν συγγράμματα, εἶπέ ποτε, ὡς ἠκούσαμεν παρ' ἀξιοπίστου ἀνδρὸς τοῦ πρὸ 7 ἐτῶν ἀποθανόντος καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου, ὅτι ὅταν ἀκούω τοῦ ἀνδρός μου ἀναγινώσκοντος λατινικὰ ἢ ἑβραϊκά, αἰσθάνομαι μὲν ὅτι ἀκούω ξένην γλῶσσαν, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι οἱ φθόγγοι αὐτῆς εἶνε παρὰ φύσιν ἀλλόκοτοι· τοῦτο συμβαίνει μοι μόνον, ὅταν ἀκούω αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος ἑλληνικά. Ὅμοιά τινα ἠκούσαμεν καὶ αὐτοὶ ἐν Γερμανίᾳ διατρίβοντες καὶ ἄλλο: Ἕλληνες καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοιαῦται ἀπὸ στόματος μαρτυρίαι νεωτέρων Ἑλλήνων ἤθελον ἴσως φανῆ ἀνεπαρκεῖς τῷ Βλασσίῳ, διὰ τοῦτο παραπέμπομεν αὐτὸν καὶ πάντα ἄλλον σφοδρὸν ζηλωτὴν τοῦ Ἐράσμου εἰς ὅσα πρὸ 70 ἐτῶν δὲν εἶπεν, ἀλλ' ἔγραψε περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀνὴρ Γερμανός, ὁ Hermann Neidlinger ἐν ἰδίᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς, ἥτις ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει κατεχωρίσθη καὶ εἰς τὸ τότε ἐν Βιέννῃ ἐκδιδόμενον περιοδικόν, τὸν Λόγιον Ἑρμῆν. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ἐκείνῃ μεταξὺ ἄλλων γράφονται, ἐν σελίδι 527 τοῦ τόμου τοῦ ἔτους 1818, κατὰ λέξιν τὰ ἑξῆς· «Εἰς Ἑταιρίαν τινὰ πεπαιδευμένων ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἐκαταλάμβαναν καθόλου τὰ Ἑλληνικά, ἀπήγγειλέ τις ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Ῥαϋχλίνου καὶ Ἐράσμου, καὶ ὅλοι οἱ παρόντες ὁ μ ο φ ώ ν ω ς ἐπῄνεσαν καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν τοῦ Ῥαϋχλίνου», τὴν δὲ τοῦ Ἐράσμου βεβαίως ἀπεδοκίμασαν καὶ ἀπέρριψαν. Λέγων δὲ καὶ ὁ ἐρασμικώτατος Humperdinck (Zeischrift für das Gymnasialwesen 1868 σελ. 889) ὅτι ἡ ἐρασμικὴ προφορὰ ἀηδῶς ἠχεῖ εἰς τὸ λεπτὸν οὖς τῶν γυναικῶν, τί ἄλλο ἢ ὁμολογεῖ ὅτι θὰ ἠχεῖ ἀηδῶς καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ἐπὶ λεπτότητι ὠτὸς ἀείποτε διαθρυληθέντος ἔθνους τῶν Ἑλλήνων; Ἀστόχως δὲ βάλλει κατὰ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς ὁ Βλάσσιος (ἔκδ β' σελ. 16 ἀρχ.), ὅτε μετὰ πολλῆς αὐταρεσκείας ἀποφαίνεται ὅτι, ἀκούων τις ἀναγινωσκομένους τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς κατὰ τὴν νῦν ἐν Ἑλλάδι προφοράν, πρέπει νὰ ἔχῃ κεκλεισμένα ταῖς χερσὶν ἀμφότερα τὰ ὦτα· διότι διὰ τῆς ἀποφάνσεως ταύτης, ἐξ ἐρασμικοῦ στόματος μόνον ἐξερχομένης, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ παρέχει ἡμῖν τὸ μέτρον τῆς διαφθορᾶς, ἣν δύναται νὰ πάθῃ ἡ ἀνθρωπίνη ἀκοὴ ὑπὸ τῶν ἐρασμικῶν ἤχων, νὰ διατίθηται δηλαδὴ δυσαρέστως ὑπὸ ἐκείνου, ὅπερ τοσοῦτον ἡδέως προσπίπτει εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Τότε μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ μεταπείσῃ ἡμᾶς ὁ Βλάσσιος καὶ οἱ ἐγκαλλωπιζόμενοι ἐπὶ τῷ ἐρασμικῷ ἐπινοήματι ὅτι ἀδικοῦμεν αὐτούς, τοιαῦτα περὶ αὐτῶν λέγοντες, ἂν ἠδύναντο νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων παρὰ πᾶσαν τὴν ἰδιάζουσαν αὐτοῖς αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ὑπῆρξεν ἡ κακοφωνοτάτη πασῶν τῶν ἐπὶ γῆς γλωσσῶν. Ἀλλ' ἕως ἀποδείξωσι τοῦτο, συγχωρείσθω ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὅση εἶνε ἡ ἀπόστασις ἡ διαχωρίζουσα τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἀπὸ τῆς ἐρασμικῆς, τοσοῦτον καὶ πολλῷ μεῖζον εἶνε τὸ μεταξὺ τῆς ἐρασμικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας φωνῆς χάσμα.

νὴ διδασκαλία οὐ μόνον ἀληθῶς ἀντιμάχεται πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν τοῖς Ἕλλησι λεπτοτάτην καὶ ἀκριβεστάτην αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ὅπερ αὐτοὶ μόνον ἐν σχήματι προσποιητῆς μετριοφροσύνης ὁμολογοῦσιν, ἀλλ' ὅτι στηρίζεται καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς αὐθαιρέτου καὶ σφαλερᾶς ἀρχῆς, ὅτι δύναταί τις κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν νὰ μεταβάλλῃ, ὅπως ἂν αὐτὸς θέλῃ, τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν γλώσσης τινὸς πρὸς τὴν δύναμιν ἣν ἔχουσιν ἐν ἑτέρᾳ, ὅσον διάφορος καὶ ἂν εἶνε ἡ φύσις τῶν γλωσσῶν τούτων καὶ τῶν νόμων τῶν ὁρισάντων τὴν μορφὴν τῶν λέξεων ἑκατέρας καὶ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην θέσιν τῶν στοιχείων παρ' ἄλληλα, καὶ ὅσον σφοδρὰ καὶ ἂν εἶνε ἡ διαμάχη τῆς τοιαύτης θέσεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν πρὸς τὴν μετάταξιν τῶν φθόγγων τῆς ἑτέρας εἰς τὴν ἑτέραν. Ἡ ὁμολογία αὕτη τῶν ξένων περὶ τοῦ ἀλλοκότου καὶ παρὰ φύσιν τῶν ἐρασμικῶν φθόγγων ἐπιτρέπει καὶ ἡμῖν οὐ μόνον νὰ ἀπιστῶμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν καινῶν διδαγμάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Βλασσίου νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τέλει ὅτι, ὑποχωρῶν οὗτος μόνῃ τῇ χάριτι καὶ ἡδύτητι τοῦ ἀττικοῦ λόγου, φαίνεται πάσχων ὅμοιον ἀνδρὶ δυσμόρφῳ, ὅστις, ἀφοῦ ὑπὸ πολλῆς κουφονοίας ἤθελε πείσει ἑαυτὸν ὅτι μόνον τοῦ Ναρκίσσου ἐλαττοῦταί πως τῷ κάλλει. παρεμυθεῖτο ἔπειτα ἑαυτῷ λέγων πάνυ σεμνῶς καὶ μετριοφρόνως ὅτι οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει μήπως ἐπιστὰς αἴφνης ὁ Νάρκισσος ἐξελέγξῃ τὴν τυχὸν ὑπάρχουσαν μικρὰν καὶ ἀνεπαίσθητον διαφοράν.

Ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τοιαύτην αὐθαίρετον καὶ βίαιον λύσιν καὶ ἀπαλλαγῇ ἅπαξ ἐς ἀεὶ φανερῶν τινων ἀντιφάσεων καί τινων μετριοφρόνων ἅμα καὶ ἀλαζονικῶν ἀξιώσεων, ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, νὰ ἐπιδείξῃ μὲν ὅ,τι τῆς παλαιᾶς φωνῆς σαφῶς καὶ καθαρῶς φαίνεται ἀπολέσασα ἡ νεωτέρα, ὅπερ οὐδεὶς οὐδέποτε ἀπέκρυψεν, ἦτο δὲ καὶ πρὸ τοῦ Ἐράσμου καὶ τοῦ Βλασσίου γνωστόν[1], νὰ ὁμολογήσῃ δὲ ἔπειτα ὅτι

---

1) Οὐδαμῶς δὲ μεταβάλλει τὸ πρᾶγμα ἡ παρατήρησις τοῦ Βλασσίου ὅτι ἡ διάκρισις τοῦ ω ἀπὸ τοῦ ο ἐν τῇ προφορᾷ εἶνε καθαρῶς ἐρασμικὸν ἔργον (ἔκδ. β', σελ. 10 τελευτ. στίχ.)· διότι οὐ μόνον οἱ ἀρχαιότεροι Γραμματικοί, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ μετὰ ταῦτα, καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοι τῷ Ἐράσμῳ, καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ ω ἀπὸ τοῦ ο ἠπίσταντο καὶ τὴν τοῦ η ἀπὸ τοῦ ε καὶ ἀμφοτέρων τούτων ἀπὸ τοῦ ι καὶ τὴν

πάντα τὰ ἄλλα (καὶ εὐτυχῶς εἶνε τὰ πλεῖστα καὶ σχεδὸν τὸ ὅλον), πρέπει εὐλαβῶς νὰ φυλάσσωνται ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶνε γνήσια καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά, καὶ νὰ φυλάσσωνται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας, μεθ' ἧς καὶ πᾶν ἄλλο ἐκ τῆς ἀρχαιότητος λείψανον, ἅτινα, ὅσον ἄλλως ἐφθαρμένα καὶ ἂν ἤθελον περιέλθει εἰς ἡμᾶς καὶ ἠκρωτηριασμένα, πάντες περιέπουσι καὶ τιμῶσιν. Αὕτη θὰ ἦτο ἀληθὴς μετριοφροσύνη, οὐχὶ δὲ ὅ,τι ποιεῖ ὁ Βλάσσιος, νὰ ἀπορρίπτῃ μὲν αὐθάδως καὶ μετὰ καταφρονήσεως ὅ,τι παραδίδοται ἐκ πάνυ παλαιῶν χρόνων, οὐδεὶς δὲ μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ ἑλληνικόν, νὰ καυχᾶται δὲ ἔπειτα ἐπὶ τῷ

ταὐτοδυναμίαν τοῦ υ καὶ τῆς οι καὶ τὴν ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ γλώσσῃ ὕπαρξιν τοῦ δασέος πνεύματος καὶ τὴν καθ' ἅπαντας τοὺς τῆς ἀκμῆς χρόνους διαστολὴν τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχειῶν συλλαβῶν καὶ τὴν ἕνεκα τούτου ὕπαρξιν περισπωμένου τόνου ἐν τῇ προφορᾷ τῶν ἀρχαίων, καὶ καθόλου πᾶν ὅ,τι ὁ Βλάσσιος νομίζει ἐρασμικὴν ἀνακάλυψιν. Πάσας ταύτας τὰς διαφορὰς τὰς μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας φωνῆς ἐγίνωσκον καὶ γινώσκουσι πάντες οἱ Ἕλληνες, οἱ καὶ μικρὰν εἴδησιν τῆς γραμματικῆς ἔχοντες, γινώσκουσι δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὅπερ ἀγνοοῦσιν οἱ Ἐρασμικοί, ὅτι οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας προφορᾶς τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν· διότι τοιαύτη εἶνε ἡ φύσις τῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς τεκμηρίων καὶ τοσαύτη ἡ ποικιλία αὐτῶν καὶ οὕτω ποικίλη ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις, ὥστε, ἂν ὑπῆρχε καὶ ἄλλη διαφορά, θὰ κατεφαίνετο παραχρῆμα, ὡς εἶνε καταφανέσταται καὶ πᾶσαι αἱ προειρημέναι καὶ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἁπτομένῳ τοῦ ζητήματος. Καὶ ἀληθῶς θὰ εἴχομεν πολλὴν χάριν τῷ Βλασσίῳ καὶ τοῖς ὁμοφρονοῦσιν αὐτῷ, ἂν δυνηθῶσι νὰ καταδείξωσιν ἡμῖν δι' ἀσφαλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων διαφορὰν τῆς ἀρχαίας φωνῆς πρὸς τὴν νεωτέραν καὶ ἔν τινι τῶν ἄλλων, ἅτινα ἐξ ἀρχῆς τῶν γραμματικῶν θεωριῶν παραδίδονται ὡς ἀπὸ τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος κατερχόμενα· ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ἂν δυνηθῶσι νὰ καταδείξωσι, σαφῶς δ' ὅμως καὶ ἐναργῶς, ὅτι ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρχαίων φθόγγων δύναται νὰ συναχθῇ ὅτι καὶ ἄλλα στοιχεῖα καὶ ἄλλαι συλλαβαί, πλὴν τοῦ η καὶ τοῦ υ καὶ τῆς τούτῳ ἰσοδυνάμου οι, εἶχον διάφορον δύναμιν ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἀλφαβήτῳ ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ σήμερον. Δὲν λέγομέν τι καὶ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διττῶν συμφώνων, διότι αὕτη ἐν πολλοῖς ἦτο διάφορος κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους τῆς ἀρχαίας γλώσσης, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἡ σύγχυσις τῶν διττῶν πρὸς τὰ ἁπλᾶ ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῶν καλλίστων τοῦ ἑλληνισμοῦ χρόνων.

ἐπινοήματι τῆς αὐτοῦ φαντασίας ὡς τῷ μάλιστα πλησιάζοντι πρὸς τὸ ἀληθὲς ἀρχέτυπον, ἐνῷ μόνην τὴν σκιάν, οὐχὶ δὲ αὐτὸ τοῦτο κατέχει. Τὴν μετριοφροσύνην τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὤφειλε τοσούτῳ μᾶλλον νὰ ζηλώσῃ ὁ Βλάσσιος καί τινες ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ, ὅσῳ πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τεκμήρια ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἡ καθ' ἡμᾶς γλῶσσα διαφέρῃ τῆς παλαιᾶς κατά τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, διότι τὰ πάντα ῥέουσι καὶ μεταβάλλονται ἔν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασι τῶν ἀνθρώπων, ὅμως ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν, περὶ ὃ κυρίως στρέφεται, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, τὸ παρὸν ζήτημα, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐφυλάχθη ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ οἷα καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος δύναται νὰ πεισθῇ περὶ τούτου, ὅστις, πιστεύων ὅτι οὐδεμία ἀνάγκη νὰ μεταβάλλωνται πάντως καὶ τὰ στοιχεῖα[1], θελήσῃ μεθ' ἡμῶν νὰ συνεπιχειρήσῃ ἀκριβῆ

1) Ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος ἀποφαίνεταί που ὅτι ἡ προφορὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἠδύνατο μέχρι σήμερον νὰ διατηρηθῇ, διότι οὐδὲν μένει ἀμετάβλητον καὶ ἀναλλοίωτον. Ἡ ἀπόφανσις αὕτη τοῦ Κουρτίου θὰ εἶχε κῦρος, ἂν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δισχυριζόμεθα ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν εἶνε κατὰ πάντα αὐτὴ τῇ ἀρχαίᾳ, καὶ ὅτι οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ οὔτε κατὰ τὴν ὕλην οὔτε κατὰ τὸ εἶδος τῶν λέξεων, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῶν δὲν ἔλαβον διὰ τοῦ χρόνου ἱκανῶς διάφορον μορφὴν δι' ἐναλλαγῆς γραμμάτων ἢ διὰ προσλήψεως νέων ἢ δι' ἀποβολῆς τῶν ὑπαρχόντων. Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι οὐδέποτε δισχυρίσθημεν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. οὐδὲ εἶνε τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀναλλοιώτου ἢ ἀλλοιωτοῦ τῶν λέξεων, οὐδὲ περὶ τῆς ἰδιαιτάτης χάριτος καὶ ἡδύτητος τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν φθόγγων καὶ τῶν ἄλλων τῶν λεπτοτάτων παραλλαγῶν τῆς φωνῆς, ἃς καὶ ἀκούων τις εἶνε δύσκολον πολλάκις νὰ μιμηθῇ. Τὸ ζήτημα εἶνε ἁπλῶς ποία ἦτο ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, πρὶν αἱ λέξεις λάβωσι τὴν νεωτέραν αὐτῶν μορφήν, καὶ πῶς ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐκφωνῶμεν σήμερον τὰς ἑλληνικὰς λέξεις ἐν τῷ ἀρχαίῳ αὐτῶν σχήματι, ἀφοῦ ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν, ἣν εἶχε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, καὶ καθόλου καθ' ἅπαντας τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, καθ' οὓς πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ πᾶσαι αἱ συλλαβαὶ ἔμενον κατὰ χώραν ἄθικτα καὶ ἀκέραια, ἐκδιωχθῶσι δὲ τὰ διάδοχα στοιχεῖα τὰ καταλαβόντα τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν. Θὰ εἶχε κῦρος ἡ ἀπόφανσις τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, ἂν ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔλεγον παραδείγματος χάριν λαβαίνω, λαχαίνω, ἐτσεῖνος, ἐτσεῖ, ἐτσεῖθε, ὄξω, Περαίας, ὁ βασιλιᾶς, τοῦ βασιλιᾶ, οἱ βασιλιάδες, τῆς γυναίκας, ἐβγαίνω, ἐβγάλλω, βαθρακὸς

καὶ αὐστηρὰν βάσανον τῶν ἀρχαίων τεκμηρίων. Ἧς καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἠμέλησεν ὁ Βλάσσιος, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ προβλήματος, εὑρίσκων, ὡς ἔοικεν, εὐκολώτερον νὰ κόπτῃ αὐτοὺς ἢ νὰ λύῃ, φέρων λεληθότως εἰς τὸ μέσον ὡς εὑρημένον καὶ ἀποδεδειγμένον τὸ ζητήσεως καὶ ἀποδείξεως χρῇζον. Ἂν τοῦτο συμφωνεῖ ἢ μὴ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐράσμου, διδαξάτω αὐτὸς ὁ Βλάσσιος. Τὸ ἡμέτερον εἶνε νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καὶ ἄλλοι Ἐρασμικοὶ οὐχὶ μόνον κόπτουσιν ἐνίοτε, ὡς ἐκεῖνος, ὅπου ἔπρεπε νὰ λύσωσι τὸν δεσμόν, ἀλλὰ καὶ διαφωνοῦσι πολλάκις πρός τε ἀλλήλους καὶ πρὸς ἑαυτοὺς περὶ σπουδαιοτάτων πραγμάτων, ἀποφαίνονται δὲ τὴν ἑαυτῶν πίστιν οὐχὶ πάντοτε μετὰ τῆς αὐτῆς παρρησίας, μεθ' ἧς καὶ ὁ Βλάσσιος, οὕτω δὲ ἄγουσι πάντα βουλόμενον νὰ διδαχθῇ παρ' αὐτῶν εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, τίνα πίστιν πρέπει νὰ ἀσπασθῇ μᾶλλον, καὶ τί κυρίως ὀφείλει νὰ δοξάζῃ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ

ἢ βάθρακας ἢ σβάρθακλας κτλ, ὅπως ὁ πολὺς ὄχλος σήμερον. Ἀλλ' ἀποβαίνει ὅλως ἄκυρος καὶ ἄτοπος εὐθὺς ὡς αἱ λέξεις λάβωσι πάλιν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν σχῆμα, λαμβάνω, λαγχάνω, ἐκεῖνος, ἐκεῖ, ἐκεῖθεν, ἔξω, Πειραιεύς, ὁ βασιλεύς, τοῦ βασιλέως, οἱ βασιλεῖς, τῆς γυναικός, ἐκβαίνω, ἐκβάλλω, βάτραχος κτλ., καὶ τὸ πρόβλημα τεθῇ ὡς δεῖ, πῶς ἡμεῖς σήμερον ὀφείλομεν νὰ ἐκφωνῶμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς συλλαβὰς οὐχὶ τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων, καὶ ἂν ὀφείλομεν νὰ προφέρωμεν αὐτὰ κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον ἢ κατὰ τὴν δύναμιν, ἣν ἔχουσιν ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ. Οὕτω τεθέντος τοῦ ζητήματος, οὐδεμίαν ἔτι ἔχει ἀξίαν ἡ ἀπόφανσις τοῦ Κουρτίου, ἐφ' ὅσον ἐξ ἀρχαίων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι οὐ μόνον τὰ φωνήεντα α, ε, ι, ο, τὰ σύμφωνα κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, ψ, περὶ ὧν οὐδεμία ὑπῆρξεν ἀμφισβήτησις, ἐφύλαξαν ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἐν τῷ παλαιῷ, ἀλλὰ καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα στοιχεῖα καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐξ αὐτῶν συλλαβαί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, πλὴν δηλονότι τοῦ η καὶ τοῦ υ καὶ τῆς διφθέγγου οι, ὧν τὸ μὲν υ καὶ ἡ οι τὸ πάλαι εἶχον τὴν προφορὰν τοῦ γαλλικοῦ u ἢ τοῦ γερμανικοῦ ü, τὸ δὲ η μέσον τινὰ φθόγγον, μεταξὺ τοῦ ε καὶ τοῦ ι σαλεύοντα. Ἵνα πιστεύσῃ τις εἰς περαιτέρω ἀλλοίωσιν τῶν στοιχείων, εἶνε χρεία ἀποδεικτικῶν λόγων ὡσαύτως ἰσχυρῶν, εἰ μὴ ἰσχυροτέρων τῶν ἀναγκαίων εἰς ἀπόδειξιν τῆς διατηρήσεως αὐτῶν· διότι ἡ ἀλλοίωσις τῶν λέξεων καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν διαφόρων στοιχείων πρὸς ἄλληλα καὶ αἱ ἄλλαι αὐτῶν ἐν τῇ γλώσσῃ περιπέτειαι δὲν συνεπάγονται ἀναγκαίως καὶ τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν τῶν στοιχείων, περὶ ὧν τὴν προφορὰν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν στρέφεται τὸ παρὸν ζήτημα.

γράμματος. Πόσον ὅμως θὰ ἦτο καλόν, ἂν πάντες οἱ Ἐρασμικοὶ ἐμιμοῦντο τὴν παρρησίαν τοῦ Βλασσίου καὶ μάλιστα τὴν παλαιάν, καὶ ἀφέντες τὴν εἰρωνείαν ἐφύλαττον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ αὐτὸ σχῆμα, καὶ δὲν ἤθελον ἐν μὲν τοῖς προοιμίοις καὶ τοῖς ἐπιλόγοις νὰ ἐνδεικνύωνται ἄκραν μετριοφροσύνην, προσποιούμενοι δῆθεν ὅτι οὐδεὶς σήμερον δύναται νὰ γινώσκῃ μετ' ἀκριβείας πῶς ἐξεφωνοῦντο οἱ ἑλληνικοὶ φθόγγοι, διὰ παντὸς δὲ τοῦ λοιποῦ λόγου νὰ φαίνωνται, τοὐναντίον, οὕτως ἀκριβῶς εἰδότες τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ὥστε νὰ θεσπίζωσι, μηδὲν ὀκνοῦντες, ὅτι ἐκεῖνο μὲν τὸ γράμμα πρέπει νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸ δεῖνα ἰνδικόν, ἢ λατινικόν, ἢ γερμανικόν, ἢ ἰταλικόν, ἐκείνη δὲ ἡ δίφθογγος ὡς ἡ δεῖνα ὀλλανδική, ἢ ὅπως ἡ ἀντίστοιχος γερμανικὴ ἐν ὡρισμένῳ τινὶ τόπῳ τῆς Γερμανίας, ὡς ἂν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀκούσαντες διαλεγομένου τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Δημοσθένους καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀττικωτάτων συγγραφέων διδαχθέντες καὶ τὰς λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῶν ἀττικῶν φθόγγων! Ἂν πάντες οἱ Ἐρασμικοί, ἀφέντες τὰς μετριόφρονας μέν, ἀλλ' ἀντιφατικὰς ταύτας ὁμολογίας, ἤθελον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους νὰ μιμηθῶσι τὸ παλαιὸν παράδειγμα τοῦ Βλασσίου, ἤθελον δὲ καὶ ἀκριβέστερον νὰ ὁρίσωσι πρὸς ἀλλήλους κατὰ πόσον καὶ μέχρι τίνος χρόνου ὀφείλει τις νὰ πιστεύῃ ἀδιστάκτως εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ γράμματος, καὶ ἀπὸ τίνος χρόνου νὰ παύσῃ πιστεύων, ἐπεχείρουν δὲ καὶ καθαρῶς νὰ διασαφήσωσι πῶς συμβαίνει καὶ τὸ μέγα θαῦμα, ὥστε τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συλλαβαὶ νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ ἐπὶ Περικλέους τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν σήμερον ἐν τῷ γερμανικῷ, παρὰ πᾶσαν τὴν διάφορον φύσιν τῶν δύο τούτων γλωσσῶν, θὰ εἶχέ τις ἴσως οὐχὶ μικρὸν ἀγαθὸν νὰ ἐλπίζῃ. Διότι τότε θὰ καθίστατο ἴσως ἐφικτὸν τοῖς Ἐρασμικοῖς νὰ ὁμονοήσωσιν περὶ καιριωτάτων καὶ σπουδαιοτάτων πραγμάτων οὐχὶ μόνον πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτούς. Τότε δὲ καὶ ἡμεῖς τοιαύτην ὁμοφροσύνην καὶ ἀκολουθίαν καθορῶντες, θὰ ἠναγκαζόμεθα ἑκόντες ἄκοντες νὰ κοινωνήσωμεν τῆς αὐτῆς πίστεως, ἀνομολογοῦντες τὸ ἀμετακίνητον καὶ ὀρθὸν τῶν Ἐρασμικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν θαυμασίαν δύναμιν τοῦ γράμματος. Ἀλλ' ὅπως ἔχει σήμερον τὸ πρᾶγμα, νομίζομέν πως δύσκολον τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν, οὐχὶ ἐκ ψευδοῦς

φιλοτιμίας, ὥς τινες αὐτῶν ταχυβούλως ἐπίστευσαν, ἀλλὰ διότι ἡ σαφὴς γνῶσις τῆς δυνάμεως τοῦ γράμματος ἐπὶ Περικλέους εἶνε τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ μέγα, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος ὅρος τῆς παρὰ πάντων ἀποδοχῆς τῆς ἐρασμικῆς καινοτομίας, ἐξελεγχομένης ἄλλως πάντη ματαίου, ἀφοῦ ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι τῶν Μηδικῶν πολλαὶ μεταβολαὶ συνέβησαν περὶ τὴν μορφὴν τῶν λέξεων, παρεσκευάσθη δὲ καὶ τελειότατον συνετελέσθη τὸ ἔργον τῆς κράσεως καὶ μίξεως τῶν διεστώτων φωνηέντων, οἱ δὲ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄριστοι διδάσκαλοι τῆς πατρῴας φωνῆς, φαίνονται παρὰ πάσας τὰς ἰσχυρίσεις τοῦ Βλασσίου οὐχὶ διαφόρως ἡμῶν ἐκφωνοῦντές τοὺς πλείστους τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων. Ἐφ' ὅσον δὲν διευκρινηθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν σαφῶς καὶ καθαρῶς τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ γράμματος καὶ δὲν ἐμπεδωθῇ ἐπὶ ἀσφαλεστέρων θεμελίων ἡ καινὴ διδασκαλία, βεβαίως δὲν φαίνεται πολὺ φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ τις ὅ,τι νομίμως κατέχει ἀπὸ δισχιλίων καὶ πλειόνων ἐτῶν, ἀσπασθῇ δὲ δόγματα ἀνδρῶν νεωτεροποιῶν, οἵτινες ἐνίοτε οὔτε πρὸς ἑαυτοὺς οὔτε πρὸς ἀλλήλους τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσιν, ἰσχυρίζονται δὲ μόνον, τὰς δὲ ἑαυτῶν ἰσχυρίσεις πειρῶνται νὰ στηρίξωσι μᾶλλον ἢ ἀληθῶς στηρίζουσιν. Ἀλλ' ἀκούσωμεν ἤδη τοῦ Βλασσίου, ἀνελίσσοντος τὴν σειρὰν τῶν ἰδίων ἐκ τοῦ γράμματος συλλογισμῶν, καὶ ἐξετάσωμεν ἂν τὸ γράμμα ἐν τῇ ἑλληνικῇ διδάσκει ἀκριβῶς τὴν ζῶσαν προφοράν, ὅπως αὐτὸς δοξάζει, καὶ κατὰ πόσον ἀκριβέστερον ἢ ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἢ γαλλικῇ, ἃς λαμβάνει ὅρον συγκρίσεως.

Εἶνε μὲν ἀληθές, λέγει, ὅτι ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ τὸ γράμμα κατήντησεν εἰς μεγίστην διαφωνίαν πρὸς τὴν προφοράν, ἀλλὰ τοῦτο ἔχει δύο εὐεξήγητα αἴτια· τὸ μὲν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἠθέλησαν νὰ φυλάξωσιν ἐν τῇ γραφῇ ἀκίνητον τὸ καθεστὼς καὶ πάλαι ποτὲ ἀληθῶς ἐκφωνούμενον, τὸ δὲ ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἄλλος εἰς ἄλλην καὶ δὴ τὴν λατινικὴν ὀρθογραφίαν ἀπέβλεψεν ὡς εἰς παράδειγμα ἐν τῇ γραφῇ τῶν ἀγγλικῶν φθόγγων [1]. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ πρώτου αἰτίου μάχεται ὁ Βλάσσιος αὐτὸς ἑαυτῷ εἶνε

---

1) Ueber Aussprache α' ἔκδ. σελ. 10 καὶ β' ἔκδ. σελ. 9.

περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν· διότι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν οἱ Ἄγγλοι δὲν ἠθέλησαν νὰ μετακινήσωσι τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν ἢ καὶ πολλῷ ἔτι μείζονα οὐδὲ οἱ Ἕλληνες ἠθέλησαν. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν ὕστερον, ἐξετάζοντες τὴν φύσιν τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ τὰς ἄλλας αἰτίας, αἵτινες καθίστων ἀδύνατον τὴν μετάθεσιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας. Πῶς δὲ κατώρθωσε νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι καὶ λατινικὴ ὀρθογραφία συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην διαφωνίαν τοῦ γράμματος πρὸς τὴν προφορὰν ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ, οὐδ' ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει ἠξίωσε νὰ διασαφήσῃ τοῖς μὴ εἰδόσιν, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ γνωρίσῃ αὐτοῖς ὅτι ἡ μεγάλη αὕτη διαφωνία συνετελέσθη ἐντὸς τριακοσίων καὶ πεντήκοντα ἐτῶν[1]. Οὐδὲ ἐνταῦθα ἐνεθυμήθη ὅτι τὸ κύριον τοῦ ζητήματος δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο, ὅπερ ὠφελεῖ ἡμᾶς μᾶλλον ἢ τοὺς Ἐρασμικούς, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῇ διεξελθὼν τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα (σελ. 19 κἑξ.), ἀλλ' ἕτερον. Ὁ Σχόλτιος δηλαδὴ ἐν τῇ βραχείᾳ μέν, ἀλλ' ἀξιολόγῳ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς[2], ἀπαντῶν πρὸς τὰς πικρὰς ἐκφράσεις τοῦ Κορσηνοῦ κατὰ τοῦ ἰωτακισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (σελ. 353), λέγει ὅτι οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὁ φθόγγος τοῦ *ι* σημαίνεται διὰ πολλῶν τρόπων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ, ἐν ταύτῃ μάλιστα δι' ἐννέα, διὰ τοῦ *e*, *ie*, *ea*, *ee eo*, *oe*, *ae*, *ei*, καὶ ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ *i*. Τίνα λοιπὸν τῶν ὀκτὼ τρόπων, ἐρωτῶμεν τὸν Βλάσσιον, ἔλαβον ὡς παράδειγμα οἱ Ἄγγλοι ἐκ τῆς λατινικῆς ἢ γαλλικῆς ἢ γερμανικῆς ὀρθογραφίας, ὥστε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ γεννηθῇ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διαφωνία; Ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ τὸν τρόπον τὸν διὰ τοῦ *ie* ὅτι ἔλαβον ἐκ τῆς γερμανικῆς, ἂν τὸ *e* τὸ μετὰ τὸ *i* δὲν ἐξεφωνεῖτό ποτε ἀρχαιότερον. Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο ἐξεφωνεῖτό ποτε ἐν τῇ γερμανικῇ, ἀφοῦ καὶ σήμερον ἐκφωνεῖται ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν μίμησιν λατινικὴν ἢ γαλλικὴν ἢ γερμανικὴν ἐνορᾷ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *e* ἢ τοῦ *ee* ἢ τοῦ *ea* πολλῶν ἀγγλικῶν λέξεων ὡς ἀ-

---

1) Σελ. 7 καὶ 8. Ἰδὲ περὶ τούτου καὶ H. Sweet, History of Englisch sounds Transactions of the philol. Society 1873—4, σελ. 461 (517).

2) H. Scholz, Ueber die Aussprache des Griechischen ἐν τῷ Zeitshcrift für das Gymnasialwesen. 1868 ἀπὸ σελ. 338—364.

πλοῦ *ι*, ἢ ἂν ἐνορᾷ τοιαύτην ἐν τῷ ὅτι οἱ Ἄγγλοι, ὅπως καὶ οἱ Γάλλοι, ἄλλοτε ἄλλως ἐκφωνοῦσι πολλὰ γράμματα ἐν ταῖς διαφόροις λέξεσιν, ἀποσιωπῶσι δὲ καὶ κατὰ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος τῶν λέξεων πολλὰ σύμφωνα καὶ φωνήεντα. Τοιοῦτόν τι θὰ συνεχωρεῖτο αὐτῷ νὰ ἰσχυρισθῇ, ἂν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος γράμματα ἦσαν τὰ αὐτὰ ἔν τε τῇ ἀγγλικῇ καὶ γαλλικῇ γλώσσῃ καὶ ἀμφότεραι εἶχον τὰς αὐτὰς καταλήξεις. Ἀλλ' ἐν τῇ ὑπαρχούσῃ διαφορᾷ οὐδεμίαν βεβαίως μίμησιν τοιαύτης ὀρθογραφίας δύναται νὰ ἀνεύρῃ ὁ Βλάσσιος. Ὁμολογῶν δέ τις τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ *e* καὶ *ea* καὶ *ee* κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς καὶ ἐγράφοντο, ὅπως καὶ ἡ ἐτυμολογία διδάσκει, προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ ἔλαβον τὴν προφορὰν τοῦ *ι*, ἑκὼν ἄκων ὀφείλει καὶ τοῦτο νὰ ὁμολογήσῃ συγχρόνως, ὅπερ ὅμως ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ ὁ Βλάσσιος, ὅτι ἀπίθανον δὲν εἶνε καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ οἱ αὐτοὶ φθόγγοι *ε*, *εα*, *εε*, δι' ἐκτάσεως ἢ συναιρέσεως εἰς *η* καὶ *ει* νὰ ἔλαβον πρωΐτατα, κατὰ τοὺς μεταξὺ Ὁμήρου καὶ τῶν Μηδικῶν χρόνους, ὅπως ἐν Ἀγγλίᾳ ἐντὸς 350 ἐτῶν, τὴν προφορὰν τοῦ ἰῶτα, ἀφοῦ καὶ ὁ Πλάτων, ὡς ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν, διαρρήδην λέγει ἐν τῷ Κρατύλῳ ὅτι οἱ παλαιότατοι Ἀττικοὶ «εὖ μάλα ἐχρῶντο τῷ ἰῶτα», καθ' ὑπερβολὴν δηλαδὴ ἠγάπων τὸν ἰωτακισμόν. Ἀλλὰ τότε πρὸς τί ὁ τηλικοῦτος θόρυβος κατὰ τοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἰωτακισμοῦ, ἀφοῦ οὗτος εἶνε παλαιότατος καὶ γνήσιον προϊὸν ἀττικῆς φωνῆς; Οὐδὲ δύναται βεβαίως ὁ Βλάσσιος νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν, ὥστε οἱ σήμερον ζῶντες νὰ διορθώσωμεν κατά τι μέρος τοὐλάχιστον τὸ μέγα ἐκεῖνο τῆς ἀττικῆς φωνῆς ἐλάττωμα, ἐνῷ δὲν γινώσκομεν ἀκριβῶς πόσον διέφερε τοῦ ἰῶτα τὸ ἐν πολλοῖς κατὰ Πλάτωνα ἀντικαταστῆσαν αὐτὸ *η*, εἶνε δὲ καὶ πολλὴ ὑποψία ὅτι ἐπλησίαζε μᾶλλον πρὸς τὸ *ι* ἢ πρὸς τὸ *ε*. Διότι, ἂν ἐπλησίαζε πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἢ πρὸς ἐκεῖνο, τότε διὰ τί νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ καὶ δυνάμει ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ἢ καὶ πρότερον ἐν μόνῳ τῷ *η*, νὰ μὴ λάβῃ δὲ τὴν προφορὰν αὐτοῦ μήτε τὸ *ε* μήτε ἡ *αι*, ἀφοῦ καὶ αὕτη ἤδη ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τῷ *ε*; Οὐδὲ ἔχει πολλὴν ἰσχὺν πρὸς τὴν ἡμετέραν παρατήρησιν ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου ὅτι τὸ *η* ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῆται ὡς è ἀνοικτόν, διότι πολλαχοῦ τὸ *η* τῆς ἰωνικῆς

καὶ ἀττικῆς διαλέκτου γίνεται ἐκ τοῦ μακροῦ *α*
γλώσσης, ὅπερ μέχρι τέλους διεφυλάχθη ἐν τῇ δι
λέων καὶ Δωριέων[1]. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος θὰ εἶχεν
ἂν ἡ τοιαύτη γένεσις τοῦ *η* ἐκ τοῦ μακροῦ *α* ἐν τ
τικῇ διαλέκτῳ ἤθελε συμβῇ ἐπὶ Περικλέους, οὐχ
μήρου καὶ πιθανώτατα πολὺ αὐτοῦ ἀρχαιότερον.
ἤθελεν ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ χρόνος οὗτος εἶνε παλαιότα
νεώτερος καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν τὸ *ε* καὶ *α* συνῃρέ
ὅτι τὸ *αε* τῶν Ταναγραίων κατήντησεν *ει* ἤτοι *ι* μ
κοσίων ἢ τριακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ϛ'
β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3], πρὸς δὲ τού
μηθῇ, ὅπερ ὅλως παρέδραμεν ἀνεξέταστον, ὅτι πο
κλέους κατὰ τὴν ἐν τῷ πλατωνικῷ Κρατύλῳ μα
κράτους (σελ. 418 C) οἱ παλαιότατοι Ἀττικοὶ ἔ
ἡμέρα, εἰ καὶ τὸ *η* ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἐγεννήθη ἐ
οὐχὶ δὲ πολὺ διαφόρως ἐξεφώνουν τὸ *η* καὶ οἱ ἐ
Ἀθηναῖοι ἐν τῷ *βοηθεῖν* (ἐκ τοῦ *βοαθεῖν*) καὶ *τρι*
μεν, ἤθελεν ἐνθυμηθῇ πάντα ταῦτα, δὲν ἤθελεν ἴ
τὴν ἀντίφασιν, ἀλλαχοῦ τῆς πραγματείας αὐτοῦ
τὸ μὲν *η* ἐδήλου τὸ ἀνοικτὸν *ē*, τὸ δὲ *ε* τὸ κλ
σελ. 23), ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι τὸ *ε* ἐδήλου τὸν ἀνοικ
αι (σελ. 59)· καὶ ἤθελεν ἴσως πεισθῇ ὅτι ἡ μετ
κατὰ ποιότητα διαφορά, ἣν καὶ αὐτὸς ἀποδέχεται

1) Ἔκδ. β' σελ. 23.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθ. σελ. 9.

3) Ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν εἰρημένων χρόνων ἀπαντῶσιν αἱ
ος, Ἀθανεῖος κτλ. ἀντὶ Ταναγρῆος, Ἀθανῆος (ἐκ
Ἀθαναῖος), τὸ δὲ ει κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὡς ἐκ π
ἐξεφωνεῖτο ἀναντιλέκτως ὡς ι μακρόν.

4) Περὶ τῆς συγχύσεως τοῦ βοηθεῖν καὶ βοηθεῖ...

πρότερον ὁρισθεῖσα, ἡ μεταξὺ τοῦ καθαροῦ ε καὶ ἑτέρου
φθόγγου, μεταξὺ τοῦ ε καὶ τοῦ ι κυμαίνοντος, ὅστις γε
τῆς ἐπισκοτήσεως τοῦ καθαροῦ ε ἕνεκα τῆς παρατάσεως
ε μηκυνομένου. Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι καὶ οἱ Μυτιληνα
κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος
αἴμισυς ἀντὶ *ἥμισυς* (ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 14 σημ. 2) ἢ ὅτι
τὴν προφορὰν τοῦ κλειστοῦ *ê*, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπου ἐξεφ
νοικτότερον, ἐσημαίνετο διὰ τῆς *αι*, ἐπειδὴ καὶ τῆς
ταύτης ἡ δύναμις ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν

γεννηθέντι ἐκ τοῦ μακροῦ α, ὡς λέγει καὶ ὁ Ῥοῖλος (Roehl I GA
112 B), ὅμως πιστεύομεν συγχρόνως ὅτι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος οὐδεμ
ἐγίνετο μεταξὺ τοῦ η τοῦ προελθόντος ἐκ τοῦ μακροῦ α καὶ τοῦ η τ
τος κατ' ἔκτασιν τοῦ ε, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐκ Νουβίας ἀρχαιοτάτη ἰωνικ
(τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος) μαρτυροῦ
ὁμοίως ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἰώνων καὶ αἱ ἐκ Πάρο
ποιούμεναι διάκρισιν μεταξὺ η καὶ η (ἰδὲ Roehl IGA nr. 482. 483
488. 400. 401. 402. 403. 405)· ἔτι δὲ καὶ αἱ ἐκ Θήρας (nr. 451. 45
ἔχουσαι ἀδιακρίτως πανταχοῦ η, ὅπερ, ὡς δωρικόν, βεβαίως δὲν προῆλθ
κροῦ α, ὡς οὐδὲ τὸ η τὸ ἀναγινωσκόμενον ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐκ Κρή
φαῖς (ἰδὲ Epigrafi arcaiche die varie città Cretesi ὑπὸ F. Halberr
paretti 1886). Καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ Βλάσσιος ὅλως ἐπελάθετο
η ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ἀνοικτοτέρου καὶ κλειστοτέρου ε. Ἂν δὲν ἐξέφε
μνήμης αὐτοῦ ὅτι τὸ δωρικὸν η οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἑαυ
ἴσως ἤθελε πεισθῇ καὶ αὐτός, ὡς ἡμεῖς, ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἐκ Νάξου γραφ
δόκηο, ἀλήων (Roehl nr. 407) τὸ η κεῖται ἀντὶ τοῦ ε, κ
πρέπει νὰ μεταγραφῶσιν ὅπως μεταγράφει καὶ ὁ Ῥοῖλος Δεινο
λέων. Δὲν δυνάμεθα δὲ ἡμεῖς νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Β
τὸ ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις η προῆλθεν ἐκ τοῦ μακροῦ α, οὐ μόνον διό
πόδεικτον ὅτι παρὰ τοῖς Ἴωσι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὑπῆρχεν

αι, ἀλλ' ἡ τοῦ καθαροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ê*; Πρῶτον ἔπρεπεν ὁ Βλάσσιος διὰ φανερῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχε τὸν πλήρη καὶ ἀνοικτὸν φθόγγον τοῦ *ê*, καὶ ἔπειτα μετὰ τοσαύτης σεμνοπρεπείας νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο τῶν ἀδυνάτων ἡ *αι* νὰ ἐκφωνῆται ὡς *ê*, ἐπειδὴ οὐδεὶς λαός, οὐδὲ τῶν Ἀθηναίων λογιώτερος, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαστέλλῃ πάντοτε ἐν τῇ γραφῇ φθόγγους τοσοῦτον ἐν τῇ προφορᾷ συγχεομένους [1]. Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ ἤθελε πεισθῇ ὅτι ἦτο δυνατὸν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας νὰ γράφηται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *η* παρὰ τὴν *αι* χωρὶς οὐδεμιᾶς συγχύσεως αὐτῶν οὔτε ἐν τῇ γραφῇ οὔτε ἐν τῇ προφορᾷ, δὲν θὰ ἦτο ἔπειτα πολὺ δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ καὶ διὰ τί οἱ αὐτοὶ Ἕλληνες κατὰ τὰς αὐτὰς ἑκατονταετηρίδας οὐδὲ τὸ *ε* καὶ τὴν *αι*, εἰ μὴ σπανιώτατα, συνέχεον ἐν τῇ γραφῇ πρὸς ἄλληλα. Διότι δὲν ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἂν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς μόλις ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος γράφεται ἀδιακρίτως **Βησαιεὺς** καὶ **Βησεεύς**, **Κυδαθηναιεὺς** καὶ **Κυδαθη-**

ἀληθείας τῆς ἡμετέρας γνώμης, ὅτι οὐ μόνον ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπῆλθε πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τελεία σύγχυσις τῶν διαφόρων τὴν γένεσιν η, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ε ἐνιαχοῦ ἐλάμβανε τὸν φθόγγον αὐτοῦ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον πιστεύομεν εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην σύγχυσιν καὶ παντελῆ ταυτοφωνίαν τοῦ τε η τοῦ ἐκ τοῦ μακροῦ α καὶ τοῦ η τοῦ ἐκ τοῦ ε ἢ τῶν δύο ε προελθόντος, ὅσῳ ἐν Ἀθήναις μετ' Εὐκλείδην οὐδεμία ἔτι γίνεται μεταξὺ τούτων διάκρισις Τούτου δὲ ἕνεκα, οἱανδήποτε καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις μεταξὺ τῶν διαφόρων η παραλλαγήν, ἐπειδὴ ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ὑπάρχει ἓν μόνον η ἀπὸ τοῦ ε διαστελλόμενον, κατ' ἀνάγκην ἐν τέλει ὑπολείπεται ἡμῖν μόνον τὸ ζήτημα, τίς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ η καὶ τοῦ ε, καὶ πότερον τούτων εἶχε τὴν ἀνοικτοτέραν καὶ καθαρωτέραν προφορὰν καὶ πότερον τὴν κλειστοτέραν καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ ι πλησιάζουσαν; Νομίζομεν δὲ ὅτι ὁ βουλόμενος νὰ λύσῃ ἀποχρώντως πως τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναται ἄλλως ἢ ὅπως ἡμεῖς ἄνω ὑποδεικνύομεν.

1) Ἐκδ. β' σελ. 13. Ταῦτα γράφων ὁ Βλάσσιος φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ ἄλλο τι λησμονήσει· δὲν ἐνεθυμήθη ὅτι, ἐνῷ παρὰ τοῖς Γάλλοις οὐδαμῶς διακρίνεται τὸ ê ἀπὸ τῆς ai ἐν τῇ προφορᾷ, ὅμως μετὰ μεγίστης ἀκριβείας διαστέλλεται ἐν τῇ γραφῇ, εἰ καὶ μυριάκις οἱ φθόγγοι οὗτοι φέρονται γεγραμμένοι ἐν τοῖς καθ' ἡμέραν ἐκδιδομένοις βιβλίοις καὶ ἐν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας ἐκτυπουμέναις ἐφημερίσι. Τὸ ἀδύνατον τῆς ἐν τῇ γραφῇ διαστολῆς τῶν ὁμοίων φθόγγων ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ Βλασσίου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι·

γεεὺς καὶ τοὐναντίον *Ἐριχεεὺς* καὶ *Ἐρικαιεύς*, *Διομεεὺς* καὶ *Διομαιεύς*, τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ βεβαίως διότι τότε πρῶτον ἡ *αι* ἤρξατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς *ε̂*, ἀλλὰ διότι τότε μόλις εἶχεν ἐπέλθει σαφεστέρα ἡ περὶ τὴν προφορὰν σύγχυσις τοῦ *ε̂* καὶ *ε*, καὶ δὲν ἤθελεν ἀμφιβάλει ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες δὲν ἔγραφον πρότερον Ἐρικαιεὺς καὶ Βησεεύς, δὲν ἔγραφον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν δὲν ἔγραφον οὐδὲ *ἔγραιω*, ἀλλ' *ἔγρεθ*, οὐδ' *Ἀμυμοναιεύς*, ἀλλ' *Ἀμυμωνεεύς*, διότι δηλαδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστῆ φανερὰ ἡ σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων[1].

Καὶ οὐ μόνον ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ *η* ἤδη πρὸ τοῦ Εὐκλείδου ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ φθόγγος οὐχὶ πολὺ τοῦ ἀγγλικοῦ *e* διάφορος, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντα τὰ ἄλλα, τὰ περὶ μιμήσεως λατινικῆς ἢ ἄλλων ὀρθογραφιῶν ἐν τῷ ἀγγλικῷ καὶ γαλλικῷ ἀλφαβήτῳ οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα λέγει ὁ Βλάσσιος, ἢ ὅπως σμικρύνῃ, ὅσον δύναται, τὴν μεγάλην ἀντίφασιν, εἰς ἣν βλέπει ἑαυτὸν περιπίπτοντα, ἀναγκαζόμενον ἅμα μὲν νὰ ὁμολογῇ ὅτι ὑπάρχει καὶ πολλὴ διαφωνία μεταξὺ γράμματος καὶ ἐκφωνήσεως ἔν τισι τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ προελθοῦσα, ἅμα δὲ ἀξιωματικῶς νὰ ἀποφαίνηται ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ διδάσκαλος τῆς ζώσης καὶ ἀληθοῦς προφορᾶς ἐπὶ χίλια ἢ καὶ πλείονα ἔτη πρέπει νὰ εἶνε τὸ νεκρὸν γράμμα. Ἐνῷ δὲ νομίζει ὅτι τελείως ἐξέρχεται τῆς ἀντιφάσεως ταύτης, λέγων ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐζήτησαν νὰ γράψωσι τοὺς φθόγγους τῆς ἑαυτῶν γλώσσης ὅσον ἠδύναντο συμφωνότερον πρὸς τὴν ἀληθῆ προφοράν, ὡς μὴ ἔχοντες ἐν τῇ πρώτῃ χρήσει τῆς γραφῆς νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τελειοτέρας γλώσσης, δὲν αἰσθάνεται ὅτι καὶ οὕτως ἐμμένει πάλιν ὁλόκληρος ἐν τῇ ἀντιφάσει, ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων. Ἔπειτα τοῦτο τὸ ὅσον ἠδύναντο συμφωνότερον, ὅπερ ἑκὼν ἄκων ἀναγκάζεται νὰ προσθέσῃ, οὐδὲν ἄλλο ὑποσημαίνει ἢ ὅτι τὸ νεκρὸν γράμμα, παρ' οὗ μετ' ἀκριβείας ζητεῖ νὰ διδαχθῇ οὐδὲν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἢ αὐτὴν τὴν προφορὰν τοῦ Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος, δὲν δύναται νὰ δι-

---

1) Περὶ τούτων πάντων διαλαμβάνομεν ἀκριβῶς ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς *αι* κεφαλαίῳ.

δάξη ἀκριβῶς οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρό
στοιχείων καὶ συλλαβῶν. Καὶ οὐ μόνον λανθάνε
ἑαυτὸν ὁ Βλάσσιος, ἀλλὰ καὶ ἀπατᾶται ἀπάτην
τε καὶ ὅσοι τῶν Ἐρασμικῶν νομίζουσιν ὅτι οἱ Ἕ
λου οἱ ἀρχαῖοι λαοί, ἐπειδὴ δὲν εἶχον νὰ μιμηθ
νήθησαν καὶ διὰ τοῦτο νὰ σημάνωσιν ἀκριβῶς
ἑαυτῶν γλώσσης. Διότι πᾶν τοὐναντίον συνέβη.

Καὶ πρῶτον μὲν εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι
ὧν οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὴν γραφήν, οὐχὶ μό
λ' οὐδὲ ὅλως ἔγραφον τὰ φωνήεντα, ἀλλ' ἀφῆκαν
σκοντι νὰ ἀναπληροῖ ἐν ἑκάστῃ τῶν λέξεων τὴ
ἢ καὶ νὰ ἐκφωνῇ ἐνίοτε τὰ σύμφωνα ὡς φωνήεντα
διότι εὗρον δυσχερὲς τὴν γραφὴν τῶν φωνηέντω
ἠμέλησαν τῆς ἀκριβείας, ὡς πράγματος δευτερε
ἴσως ὅτι ἕκαστος ἠδύνατο κάλλιστα ἐκ τῆς ζώ
νώσκῃ πῶς εἶχεν ἡ πλήρης καὶ ὀρθὴ τῶν γεγραμ
Οἱ δὲ Ἕλληνες, καίτοι μεταβαλόντες ἐκ συμφώ
ἔνια τῶν φοινικείων γραμμάτων καὶ ἔχοντες διὰ το
σημεῖα εἰς ἀκριβεστέραν καὶ τελειοτέραν γραφήν
ἠδυνήθησαν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ νὰ σημάνωσιν ἐν ἀκρι
φθόγγους τῆς ἑαυτῶν γλώσσης· ἢ καὶ δὲν ἠθέλ
σαντες περιττὸν χάριν τῆς πολλῆς ἀκριβείας νὰ
τὰ γράμματα τοῦ φοινικείου ἀλφαβήτου καὶ
πρώτῃ τῆς γραφῆς χρήσει καταστήσωσι τὸ ἔργο
στερον καὶ πολυπλοκώτερον. Δὲν εἶνε παντάπα
πρὸς τῇ ἀπειρίᾳ καὶ τοιοῦτός τις λογισμὸς ὑπῆρξ
λείας τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Διότι
οὐδὲ τότε εἰς τοὺς πρώτους εἰσάγοντας τὴν γρ

μυήθησαν τὴν ἀληθῆ αὐτῶν σημασίαν καὶ δύναμιν, εἰς
ἄλλον ἀποβαίνουσιν αὐτὸ τοῦτο νεκρὸν καὶ ἄφωνον γράμμ
δ' ὅμως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τούτου, τὸ βέβαιον εἶνε
τῆς ἀτελείας καὶ ἀσαφείας τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου, ἂν
χετο ἡ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένη τελείωσις
πλήρωσις αὐτοῦ διὰ τῆς διακρίσεως τοῦ *ει* καὶ *η* ἀπὸ τοῦ
τοῦ *ω* καὶ *ου* ἀπὸ τοῦ *ο*, ἡμεῖς σήμερον, ὅσον ἐκ τοῦ γρ
δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαστέλλωμεν ἐν τῇ προφορᾷ, ἅτε ὁμ
τερον γραφόμενα, τὸ *ἄλλοι* ἀπὸ τοῦ *ἄλλῳ*, τὸ *ἄλλοι*
ἄλλο, τὸ *τούτῳ* ἀπὸ τοῦ *τουτουί*, τὸ *ἄλλων* ἀπὸ τοῦ *ἄ*
γραφὴ ἀπὸ τοῦ *γράφε*, τὸ *βουλῇ* ἀπὸ τοῦ *βούλει*, τὸ *γ*
τοῦ *γῆρας*, τὸ *ἦθος* ἀπὸ τοῦ *ἔθος*, τὸ *λήγω* ἀπὸ τοῦ *λέγω*
μία ἀπὸ τοῦ *ἠρεμία*, τὸ *σκῆψις* ἀπὸ τοῦ *σκέψις*, τὸ *ἠχῶ*
ἔχω, τὸ *ἤχησε* κτλ. Καὶ εἴμεθα τελείως πεπεισμένοι
Βλάσσιος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἐρασμικῶν θὰ ἰσχυρίζο
τία τῆς παραδόσεως ὅτι τὸ *τούτῳ* καὶ *τουτουὶ* τὸ *ἄλλου*
ἐξεφωνοῦντο ὁμοίως ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ Ἰώνων, ἂν
πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες εὐτυχῶς δὲν ἤθελον νομίσει
τῇ ἀκμῇ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀναγκαίαν τὴν θεραπεί
τῷ παλαιοτέρῳ ἀλφαβήτῳ ὑπαρχούσης συγχύσεως καὶ
καὶ οἱ μετὰ ταῦτα Ἕλληνες δὲν ἦσαν ἠναγκασμένοι ἑκόν
τες νὰ διαφυλάξωσιν ἀκίνητον τὴν ὀρθογραφίαν τῶν
αὐτῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπ
θεραπείαν τὸ κακὸν εἶνε ὅτι καὶ πάλιν δὲν θέλει τὸ γράμ
δάξῃ σαφέστερον, ἡμᾶς τουλάχιστον τοὺς νῦν ζῶντας, π
νεῖτο ἐκεῖνο τὸ *η*, *ει* καὶ *ου*, ἀλλὰ συγχωρεῖ νὰ ἐρίζωσι δε

ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἀποδεικνύομεν. Ὅτι δὲ τὸ γράμμα οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ νὰ ὁρίσῃ τὴν προφορὰν τοῦ *η*, ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν ἔχομεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν. Ἂν δέ ποτε ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ προφορὰ αὐτοῦ ἐπλησίαζε μᾶλλον πρὸς τὸ *ι*, ὡς πιστεύομεν ἡμεῖς, ἢ μᾶλλον πρὸς τὸ *ε*, ὡς διατείνονται οἱ Ἐρασμικοί, τοῦτο δὲν θὰ ὀφείληται βεβαίως εἰς τὸ γράμμα· ἐξ αὐτοῦ διδασκόμεθα μόνον ὅτι τὸ *η* ἦτο διάφορον τοῦ τε *ι* καὶ *ε* καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὡσαύτως τὸ γράμμα δὲν διδάσκει σαφῶς πῶς οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες διέστελλον ἐν τῇ προφορᾷ τὸ *ᾳ* ἀπὸ τοῦ *αι* καὶ *αϊ*, ἐνῷ καὶ οἱ τρεῖς φθόγγοι ἐγράφοντο παρ' αὐτοῖς πάντοτε διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ **ΑΙ**. Διότι καὶ ἂν ὁμολογήσωμεν ὡς ἀληθὲς ὅτι κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους πολὺ δὲν διέφερον ἀλλήλων οἱ φθόγγοι οὗτοι, δὲν δυνάμεθα πάλιν καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ τότε ἐξ ἀνάγκης θὰ ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν διαφορά τις, εἰ καὶ μικρά, διότι ἄλλως μένει ἀνεξήγητον πῶς οἱ φθόγγοι οὗτοι ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις, ἀδιάφορον πρὸς τὸ παρὸν ἂν ἐπὶ Πλάτωνος ἢ μετὰ διακόσια ἔτη ὕστερον ἐπὶ Ἀριστάρχου[1], ἔλαβον ὅλως διάφορον προφοράν. Ζητεῖται λοιπὸν πῶς καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ προφέρωμεν σήμερον, διαστέλλοντες ἄνευ παραβάσεως τῶν ἐρασμικῶν κανόνων, ἀκριβῶς καὶ χωρὶς συγχύσεως τὸ *δᾳς* ἀπὸ τοῦ *δαίς*[2], τὸ *ἀρχαίᾳ* ἀπὸ τοῦ *ἀρχαῖαι*, τὸ *ἀκμαίᾳ* ἀπὸ τοῦ *ἀκμαῖαι* καὶ τὰ ὅμοια, ὥστε ἀκούων τις ἡμῶν ἐκφωνούντων ἀκμαίᾳ νὰ μὴ ἀκούῃ μήτε ἀκμαία, μήτε ἀκμαῖαι, μήτε πάλιν διῃρημένως ἀκμαϊαϊ, ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς ἐκφωνήσεως λαμβάνῃ ἀκριβῆ αἴσθησιν τῆς διαφορᾶς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ διαφορὰ αὕτη ἔπρεπεν ὁσημέραι νὰ ἀποβαίνῃ ἐπαισθητοτέρα, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ἔμελλεν ὅσον οὔπω τὸ μὲν *αι* νὰ ἀποβῇ ê, τὸ δὲ *ᾳ* **a** μακρόν, οἱ δὲ χρόνοι οὗτοι κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς εἶνε οἱ κάλλιστοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ζητεῖται πάλιν ὡσαύτως, πῶς πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν τοὺς δοκίμους τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων, ὥστε ἀκούων τις ἡμῶν

---

1) Οὐχὶ μόνον ὁ Στράβων, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, μαθητὴς τοῦ Ἀριστάρχου, ἐδίδασκεν ὅτι τὸ ι τῆς ᾳ προσγράφεται μέν, ἀλλ' οὐ συνεκφωνεῖται Bekker An. Graec σελ. 639, 14.

2) Σημειωτέον ὅτι τὸ διῃρημένον δαΐς δαΐδες ἔχει τὸ α βραχύ.

νὰ αἰσθάνηται ὅτι δὲν εἶνε μακρὰν ὁ χρόνος, καθ' ὃν αἱ δίφθογγοι αὗται θὰ διακριθῶσι τέλος παντελῶς ἀπ' ἀλλήλων. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ὁμολογοῦμεν ἐν τούτῳ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν καὶ ἴσως ὀλίγιστοι μόνον τῶν Ἐρασμικῶν, οἱ μουσικώτατοι, ἔχουσι τὸ χάρισμα νὰ διακρίνωσι τὰς λεπτεπιλέπτους ταύτας παραλλαγὰς τῶν ἤχων· διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἐκφωνοῦσι τὸ ᾳ ὡς ἡμεῖς, ὁμολογοῦντες καὶ ἐκεῖνοι ὅτι τὰ φωνητικὰ αὐτῶν ὄργανα δὲν εἶνε οὕτως ἐπιτήδεια, ὥστε νὰ προφέρωσιν τὸν ἦχον τοῦ προσγεγραμμένου ἰῶτα[1]. Φρονιμώτερον δὲ θὰ ἐποίουν καὶ οἱ θερμότεροι αὐτῶν, οἷον ὁ Βλάσσιος, ἂν καταστέλλοντες ὀλίγον τὸν ὑπερβάλλοντα ἐν ἑαυτοῖς ζῆλον προέφερον καὶ αὐτοὶ τὰς κατ' ἐπικράτειαν καλουμένας διφθόγγους ᾳ, ῃ, ῳ, ὅπως ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Ἕλληνες[2] καὶ σήμερον οἱ πλεῖστοι τῶν Ἐρασμικῶν. Ἂν δὲ θέλωσι πάντως νὰ ἐμμένωσι τοῖς δεδογμένοις, καλὸν εἶνε νὰ πείσωσι καὶ τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα ἐκείνους, οἵτινες, τῇ δυνάμει τοῦ γράμματος πεποιθότες, καυχῶνται ὅτι ἀναγινώσκουσι τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς ὀρθότερον τοῦ Ἀριστάρχου καὶ Ζηνοδότου καὶ Καλλιμάχου, ὅτι οὔτε αἱ ἀρχαὶ οὔτε αἱ ἀξιώσεις τῶν πιστῶν θιασωτῶν τοῦ Ἐράσμου καὶ πιστῶν θεραπόντων τοῦ γράμματος ἐπιτρέπουσι τοιαύτας ὁμολογίας· πρέπει νὰ πείσωσιν αὐτοὺς ὅτι τοιαῦται μετριόφρονες ὁμολογίαι δὲν ἁρμόζουσιν εἰς τὸ στόμα ἀνδρῶν, οἵτινες οὐδὲν περισσότερον, οὐδὲν ὀλιγώτερον ἐπιδιώκουσιν ἢ νὰ ἔχωσιν ἐν τοῖς χείλεσι τὴν προφορὰν καὶ μόνην τὴν προφορὰν τοῦ Περικλέους καὶ Πλάτωνος.

Ἀλλ' ὅπερ ἔτι μᾶλλον αὐξάνει τὴν εἰς τὸ γράμμα δυσπιστίαν εἶνε καὶ τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι οἱ πρῶτοι εἰσαγαγόντες τὴν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ μετεχειρίσθησαν τὸν ἕνα τῆς γραφῆς τρόπον, ἀφοῦ δηλαδὴ ἕνεκα τῆς ἐνδείας τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου ἔγραψαν δύο καὶ τρεῖς διαφόρους φθόγγους δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, δὲν ἐπεχείρησαν μετὰ

1) G. Curtius Erläuterungen κτλ. σελ. 27.

2) Ὡς δεικνύουσι γραφαὶ τῆς ε' καὶ ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, περὶ ὧν ποιούμεθα ἀκριβῆ λόγον ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων κεφαλαίῳ.

ταῦτα, ὡς ὕστερον οἱ περὶ τὸν Εὐκλείδην, νὰ σημάνωσι, πάλιν ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ τῆς ἐνδείας λόγου διὰ δύο γραμμάτων ἁπλοῦς καὶ μονοειδεῖς φθόγγους, εὑρόντες καὶ τοῦτο εὐκολώτερον καὶ προχειρότερον τῆς εὑρέσεως καινῶν χαρακτήρων· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον προχειρότερον, ὅσῳ ἡ γλῶσσα διατελοῦσα τότε ἐν χρόνοις μεταβάσεως διπλῶν φθόγγων εἰς ἁπλοῦς, οὗ σαφέστατον τεκμήριον παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, θαυμασίως ἠδύνατο νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τοῦτο τοὺς πρώτους σημήναντας διὰ γραφῆς τοὺς ἑλληνικοὺς φθόγγους, ὑποδεικνύουσα αὐτοῖς ὅτι πρὸς ἀκριβεστέραν γραφὴν φθόγγων τινῶν, οἷον τοῦ φθόγγου τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς ὀνοματικαῖς καὶ ῥηματικαῖς καταλήξεσιν, ἠδύναντο κάλλιστα νὰ λάβωσι τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας, οὓς καὶ ἐν τῇ γραφῇ τῶν λέξεων *παΐς*, *ὄϊς*, *οἴομαι*, ἀφοῦ καὶ ἐν ταύταις τὸ ***αι*** καὶ ***οι*** ἤρχετο ἤδη ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ νὰ προφέρηται ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ συλλαβῇ, ὅπως καὶ ἐν τῷ ***λέγεται***, ***ἄλλοι***, ***ἐμοὶ*** καὶ τοῖς ὁμοίοις. Οὐδείς, λέγομεν, δύναται νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος σήμερον ὅτι οἱ πρῶτοι εἰσαγαγόντες τὴν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἠδύναντο ἕνεκα τῆς ἐνδείας τοῦ ἀλφαβήτου νὰ σημάνωσι διὰ δύο χαρακτήρων[1] ἁπλοῦς φθόγγους, ἀφ' οὗ βλέπομεν ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησαν κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν τῇ γραφῇ συμφώνων τινῶν, οἷον τοῦ *φ* καὶ *χ*, γράψαντες ἑκάτερον τούτων διὰ δύο χαρακτήρων, τοῦ **ΓΘ** καὶ **ΚΘ** ἢ **ϘΘ**[2]. Ἐν τῇ παραστάσει τῶν δύο τούτων δασέων δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως κατέφυγον εἰς τὸν ἀδέξιον τοῦτον τῆς γραφῆς τρόπον, ὡς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Κιρχόφιος (σελ. 161), ἢ διότι πρὸς δήλωσιν αὐτῶν δὲν εἶχον ἐκ τοῦ φοινικοῦ ἀλφαβήτου ἰδίους χαρακτῆρας, ὅπως πρὸς δήλωσιν τοῦ τρίτου δασέως **Θ**, ὅπερ οὐδέποτε φαίνονται γράψαντες οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ **Τ** καὶ **Η** οὐδ' ὅταν τὸ δασὺ πνεῦμα ἀνήκῃ εἰς ἄλλην, τὴν ἐπακολουθοῦσαν λέξιν. Οὐδὲ τὴν δί-

1) Ὅτε ποτὲ ἠρωτήσαμεν ἄνδρα χωρίτην ἀπαίδευτον μὲν καὶ ἥκιστα ἐντριβῆ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, νουνεχῆ δ' ὅμως καὶ ἐπινοητικώτατον, τί θὰ ἔκαμνεν ἂν τὰ γράμματα, ὅσα εἶχεν, δὲν ἐπήρκουν εἰς παράστασιν πασῶν τῶν φωνῶν τῆς γλώσσης· θὰ ἐλάμβανον δύο, ἀπεκρίθη εὐθὺς ὁ ἁπλοῦς, καὶ ἄγευστος ἐρασμικῆς σοφίας χωρίτης. Ὅπως λοιπὸν διενοήθη ὁ χωρίτης ἐκεῖνος, ἠδύναντο, νομίζομεν, νὰ διανοηθῶσι καὶ οἱ πρῶτοι εἰσαγαγόντες τὴν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

2) Kirchhoff Studien κτλ. 1877, σελ. 49, 51, 161.

φθογγον λοιπὸν *αι*, νομίζομεν, θὰ ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ γράψωσι δι' ἑνὸς φωνήεντος, οἷον τοῦ *ε*, ἐφ' ὅσον εὕρισκον δύσκολον ἢ περιττὸν νὰ αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν φοινικείων γραμμάτων, ἐκτὸς ἂν ἤθελον νὰ περιέλθωσιν εἰς μεγάλας συγχύσεις. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον εὑρίσκομεν πολὺ ἀπίθανον ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐπεχείρουν ποτὲ νὰ γράψωσιν *ε* ἀντὶ τῆς *αι*, ἐνῷ διὰ τοῦ *ε* ἐσήμαινον καὶ τὸ *η* καὶ τὸ *ει*, καὶ παρετήρουν συγχρόνως ὅτι γράφοντες *ε* ἀντὶ *αι* θὰ παρήγαγον συγχύσεις ἀριθμῶν, πτώσεων καὶ ἐγκλίσεων. Ὅπως δὲ ἰσχυρός τις λόγος ἐκώλυε τοὺς Ἕλληνας νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι τὸ *υ* ἀλλὰ τὸ *ο* ἐν ταῖς καταλήξεσι καὶ δὲν ἔγραψαν *δημάρχυ*, *Δημοσθένυς*, ἀλλὰ *δημάρχο*, *Δημοσθένος*[1], εἰ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ὡς λέγομεν, τὸ *υ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*, οὕτως ὅμοιος λόγος ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ αὐτοὺς νὰ μὴ γράψωσιν *ε* ἀντὶ *αι* καὶ *υ* ἀντὶ *οι*. Καὶ ὅτι δὲν λέγομεν λόγους, ἀλλὰ πράγματα, ἔστω ἡμῖν τεκμήριον τὸ ἑξῆς ἐπιγραφικὸν φαινόμενον. Ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1874 γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν Τανάγρᾳ καὶ Θήβαις καὶ ἄλλαις τῆς Βοιωτίας πόλεσιν ἐγένετο ἔτι μᾶλλον γνωστὸν ὅτι πρὶν τὸ Η καὶ Υ λάβωσι τὴν νέαν αὐτῶν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ οὕτω προστεθῶσιν εἰς αὐτὸν νέοι φωνηεντικοὶ χαρακτῆρες, οὐδεὶς τῶν Βοιωτῶν ἔγραψέ ποτε δι' ἁπλῶν φωνηέντων, τοῦ *ε* καὶ *υ*, τὴν *αι* καὶ *οι*, ἀλλὰ πάντοτε διὰ δύο, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι οἱ μὲν Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ ἐφύλαττον τὴν παλαιὰν[2],

---

1) Τὸν λόγον τοῦτον παρακαλοῦμεν νὰ εὕρωσι καὶ εἴπωσι καὶ ἡμῖν οἱ Ἐρασμικοί, οἱ ἀκριβεῖς γνῶσται τῆς δυνάμεως τοῦ γράμματος· διότι ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐν τῇ γραφῇ Δημοσθένος, δημάρχο δὲν ἐνορῶμεν λόγον ἀναφερόμενον εἰς τὸ γράμμα καὶ τὴν προφοράν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐτυμολογίαν. Καὶ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα μαρτυρεῖ, νομίζομεν, καὶ ἐπιγραφὴ ἀττικὴ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, φέρουσα τὴν γενικὴν τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀντίδοτος οὑτωσὶ γεγραμμένην ἈντιδότꙨ CIA I, 485. Ἡ γραφὴ αὕτη ἑρμηνεύεται μόνον, ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ υ καὶ ἡ νόθος δίφθογγος ο εἶχον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου ὁ λιθοκόπος, ὡς ἤδη παρετήρησεν ὁ ἐκδοὺς τὴν ἐπιγραφήν, ἔγραψε κατ' ἀρχὰς V ἀντὶ Ο, ἔπειτα δὲ συνιδὼν τὸ ἑαυτοῦ περὶ τὴν συνήθη γραφὴν ἁμάρτημα, διώρθωσεν αὐτὸ περικλείσας τὸ V ἐντὸς τοῦ Ο. Ἁπλῆν μόνον συντυχίαν ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν συνένωσιν ταύτην τοῦ υ καὶ ο.

2) Bullet. de correspond. hellén. 1879 III σελ. 137 καὶ 133.

οἱ δὲ Ταναγραῖοι ἀντὶ *αι* καὶ *οι* ἔγραφον *αε* καὶ *οε*. Ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν πρὸς τούτοις ὅτι εὐθὺς ὡς ηὐξήθησαν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου διὰ τῆς νέας δυνάμεως, ἣν ἔλαβον τὰ εἰρημένα στοιχεῖα *η* καὶ *υ*, παραχρῆμα, χωρὶς νὰ ἀπολέσωσι χρόνον, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ προευκλειδείου ἐκ Θηβῶν ἐπιγραφῆς[1], ἔσπευσαν νὰ γράψωσιν *η* ἀντὶ *αι* καὶ *αε*, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἔγραψαν καὶ *υ* ἀντὶ τῆς *οι* καὶ *οε*, ἀφοῦ καὶ ἐν τῷ βοιωτικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ *υ* ἔλαβε τὴν δύναμιν τοῦ γαλλικοῦ *u*, ἣν εἶχε καὶ ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δεικνύει σαφῶς, ὡς ὕστερον διὰ πλειόνων πραγματευόμεθα[2], ὅτι οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένης συμπληρώσεως καὶ τελειώσεως τοῦ παλαιοῦ ἀλφαβήτου, καὶ ἂν ἤθελον, δὲν ἠδύναντο νὰ γράψωσι δι' ἁπλῶν φωνηέντων τὰς διφθόγγους. Ἀλλὰ καὶ βεβαιότατα ἄν τις ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἠκούοντο ἑκάτερα τὰ φωνήεντα τῶν διφθόγγων, καὶ ὅτι ἔμελλε νὰ παρέλθῃ πολὺς μετὰ τὸν Ὅμηρον χρόνος ἕως ἐπὶ πασῶν τῶν λέξεων ἀποβῇ τελεία καὶ μόνιμος ἡ εἰς ἕνα μόνον φθόγγον συναίρεσις τῶν διεστώτων φωνηέντων (οὐδὲ ἡμεῖς δὲ πιστεύομεν ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ), οὐδὲ οὕτως ὅμως ἤθελε πείσει ἡμᾶς τοὐλάχιστον ὅτι παρ' Ἀττικοῖς πρωΐτατα δὲν ἐτάχθησαν νὰ σημαίνωσι ἁπλᾶς καὶ στοιχειώδεις φωνὰς αἱ δίφθογγοι *αι*, *ει*, *οι*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, *υι*, ἀφοῦ καὶ ἐκ τῶν φαινομένων τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοφάνους διδασκόμεθα ὅτι τὰ συνῃρημένα ἀπέβαινον πολὺ διάφορα τῶν ἀσυναιρέτων, ἡ δὲ συναίρεσις καὶ κρᾶσις κατέστη νόμος καὶ κανὼν σταθερὸς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν τῇ νέᾳ Ἀτθίδι[3]. Τοσούτῳ δὲ ὀλιγώτερον ἤθελε πείσει ἡμᾶς, ὅσῳ καὶ ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἀποδεικνύομεν, καὶ πολλὰ ἐπιγραφικὰ φαινόμενα, ὧν ποιούμεθα μνείαν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, πείθουσι πάντα ἀπροκατάληπτον φίλον τῆς ἀληθείας ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους καὶ Πλά-

1) Bullet. σελ. 140.
2) Ἰδὲ κατωτέρω ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν γραφῶν α ε καὶ ο ε λόγῳ.
3) Kühner, Ausf. Gramm. I. σελ. 20 καὶ 168.

τωνος παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Οὐχὶ μικροτέραν δυσπιστίαν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ γράμματος γεννᾷ καὶ ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀκριβοῦς προφορᾶς ἄλλων τινῶν φθόγγων, οἷον τοῦ *υ* ἐν ταῖς λέξεσιν *αὐλὸς* καὶ *αὐτή*. Διότι ἂν θελήσωμεν ἐν ταύταις νὰ προφέρωμεν τὸ *υ* ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις, ὁπότε κεῖται καθ' ἑαυτό, ὅπως δηλαδὴ τὸ γαλλικὸν *u*, ἢ τὸ γερμανικὸν *ü*, τότε αἱ λέξεις αὗται συγχέονται πρὸς τὰς *ἄϋλος* καὶ *ἀϋτή*, γεννᾶται δὲ καὶ ἡ ἀπορία διὰ τί ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι, ὅταν τὸ *α* ἀκολουθῇ τῷ *υ*, ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ ζητεῖ ἰδίαν ἀρχήν, ὅταν δὲ τοὐναντίον τὸ *υ* ἀκολουθῇ τῷ *α*, ὁμοπαθοῦσι καὶ ἀποτελοῦσι μίαν συλλαβὴν καὶ μίαν φωνήν[1]. Ἂν ἡ *αυ* καὶ *ευ* ἐξεφωνοῦντο ὡς *αϋ* καὶ *εϋ*, δὲν ἐννοεῖ τις διὰ τί ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι τὸ *υ* καὶ *α*, οἷον ἐν τῷ *ὕαλος*, δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν, ἐνῷ εἶνε πασίδηλον ὅτι καὶ τὸ *α* καὶ *υ* ἐν ταῖς λέξεσι *αὐλὸς* καὶ *αὐτή*, ἐὰν αὗται ἐκφωνηθῶσιν ὅπως αἱ *ἄϋλος* καὶ *ἀϋτή*, τὸ *υ* ἀποχωρίζεται ἐπ' ἴσης καὶ ἀποπηδᾷ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου *α*, οὐ συγκατατιθέμενον νὰ συμφωνήσῃ μετ' αὐτοῦ, ὅπως οὐδὲ τὸ *α*, ὅταν τάσσηται ἀκόλουθον τῷ *υ*[2]. Ἔπειτα, ἂν τὸ

1) Συμποσιακῶν βιβλ. Θ', πρόβλ. 1, σελ. 737.

2) Οὐδαμῶς διάφορα τῶν τοῦ Πλουτάρχου λέγει ὁ σύγχρονος αὐτῷ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς (ἐν τῷ περὶ μουσικῆς, ἔκδ. Meibomii 1626 σελ. 46)· «Πάλιν τούτων τινὲς ἀπὸ τῶν φύσει μακρῶν ἧττον κοιναὶ γίνονται, ὅταν ἡ φωνηέντων πάσχουσα συλλαβὴ σύγκρουσιν εἰς μέρος λόγου τε λήγῃ καὶ διὰ (δι)φθόγγων γίνηται τῶν κατὰ συμπλοκήν, λέγω δὲ τῶν διὰ τοῦ (υ) συντεθειμένων· εὐτονωτέρους γὰρ αὗται παρέχονται τοὺς ἤχους, ἀμφότερα φανερῶς ἐκβοῶσαι τὰ φωνήεντα». Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν λόγων τούτων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, λέγομεν πρῶτον ὅτι ἡμεῖς ἐν τῇ ἀναγραφῇ τοῦ χωρίου προετιμήσαμεν τὰς γραφὰς ἐκείνων τῶν κωδίκων, περὶ ὧν ὁ Μεϊδώμιος λέγει ἐν τῇ 273 σελίδι (ἐν τῇ β' στήλῃ κατὰ τὸ τέλος), οὐχὶ δὲ τὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μεϊδωμίου προτιμηθείσας καὶ εἰς τὸ κείμενον παρεισαχθείσας (λέγω δὲ τῶν δι' αὐτῶν συντεθειμένων... εὐτονωτέρους γὰρ οὕτως παρέχονται τοὺς ἤχους), ἐπειδὴ αὗται μὲν εἶνε προφανῶς ἐσφαλμέναι, οὐδένα νοῦν παρέχουσαι τῷ χωρίῳ, αἱ δὲ ὑφ' ἡμῶν προτιμηθεῖσαι καθιστῶσιν αὐτὸν φωτεινότατον, εὐθὺς ὡς προστεθῇ ἓν μόνον γράμμα τὸ υ (τῶν διὰ τοῦ (υ) συντεθειμένων). Προδήλως τὸ υ τοῦτο ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ κειμένου, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. β' σελ. 21) ἕνεκα ἁμαρτή-

υ ἐξεφωνεῖτο ἐν τῷ *αὐλὸς* καὶ *αὐτὴ* ὅπως ἐν τῷ *ἄυλος* καὶ *ἀϋτή*, ἀποβαίνει ὅλως ἀκατανόητον πῶς, ἐνῷ ἐξ ἀρχῆς αἱ λέξεις αὗται εἶ-

---

ματος συνηθεστάτου ἐν τῇ ἀντιγραφῇ, νὰ παραλείπηται δηλαδὴ ἐνίοτε γράμμα ἢ σύμπλεγμα γραμμάτων, ὅταν εἶνε τὸ αὐτὸ ἑτέρῳ ἀμέσως προηγηθέντι, ὡς δεικνύει ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ ἡ ἕνεκα τῆς ἀμέσως προηγηθείσης διὰ γενομένη παράλειψις τῆς συλλαβῆς δι πρὸ τῆς λέξεως φθόγγων, ἀνθ' ἧς ἀναντιλέκτως ὁ Κοϊντιλιανὸς ἔγραψε διφθόγγων, ἐπειδὴ ταύτην τὴν λέξιν φανερῶς ἀπαιτοῦσι καὶ αἱ λέξεις «τῶν κατὰ συμπλοκὴν» καὶ ἡ θηλυκὴ μετοχὴ «ἐκβοῶσαι». Εἶνε δὲ καὶ ἀναγκαία ἡ προσθήκη τοῦ υ, διότι ἂν ἀντ' αὐτοῦ προστεθῇ τὸ ι, ὅπερ εἶνε τὸ ἕτερον ὑποτακτικὸν φωνῆεν τῶν διφθόγγων, τότε εἰς τὰς κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγους θὰ κατετάσσοντο καὶ αἱ κατ' ἐπικράτειαν ᾳ, ῃ, ῳ, οὕτω δὲ θὰ ἐπήρχετο δεινὴ σύγχυσις εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ἐν σελίδι 44 γενομένην διαίρεσιν τῶν διφθόγγων εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν, εἰς τὰς κατὰ συμπλοκὴν καὶ εἰς τὰς κατ' ἐπικράτειαν, καὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι ὁ Μουσικὸς ἐλησμόνησεν ὅ,τι αὐτὸς εἶπε πρὸ δύο σελίδων. Δὲν λέγει δὲ διάφορα τῶν τοῦ Πλουτάρχου ὁ Κοϊντιλιανὸς καίτοι διδάσκων ὅτι αἱ διὰ τοῦ υ συντεθειμέναι δίφθογγοι φανερῶς ἐκβοῶσιν ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, διότι καὶ ἡ ῥῆσις τοῦ Πλουτάρχου ὅτι τὸ υ δὲν ἀποπηδᾷ ἀπὸ τοῦ α οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἀμφότερα, τό τε α καὶ τὸ υ, συμπλέκονται ἀλλήλοις εἰς μίαν συλλαβήν, δηλαδὴ σημαίνει τὸ αὐτό, ὅπερ ἀκριβῶς συνάγεται καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ. Καὶ οὐ μόνον ἀκριβέστατα συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας αἱ ῥήσεις ἀμφοτέρων, ἀλλὰ καὶ διδάσκουσιν ἅμα ὅτι τὸ υ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῆται συμφωνικῶς, διὰ μᾶλλον συγκεκλεισμένων τῶν χειλέων ἢ τὸ φωνῆεν υ, ὅπως ἀποβαίνῃ δυνατὴ ἡ εἰς μίαν συλλαβὴν συνεκφώνησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ προηγουμένου α καὶ ε, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ συγκερασθῇ μετ' αὐτῶν εἰς ἕτερον, τρίτον φωνῆεν, ὡς τὰ φωνήεντα τῶν κατὰ κρᾶσιν διφθόγγων, ἢ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ ἕτερον τούτων, ὡς ἐν ταῖς κατ' ἐπικράτειαν. Ὡς φωνῆεν ἐκφωνούμενον τὸ υ τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ μετὰ τοῦ ἡγουμένου α καὶ ε μίαν φωνήν, ἀλλὰ θὰ ἠκούετο ἰδίᾳ καὶ χωρὶς αὐτῶν, δύο δὲ φωναὶ καὶ κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου καὶ κατὰ τὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντα Ἀριστοτελικὸν ὁρισμὸν τῆς συλλαβῆς (σελ. 16—17) θὰ ἀπετέλουν οὐχὶ μίαν, ἀλλὰ δύο συλλαβάς. Μεταχειριζόμενος δὲ καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος τὴν λέξιν πλέκεσθαι πρὸς δήλωσιν τῆς διὰ τῶν συμφώνων ἐπιπλοκῆς τῶν φωνηέντων, ὡς λέγομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων κεφαλαίου, οὐδὲν ἄλλο διδάσκει καὶ αὐτὸς ἢ ὅτι τὸ υ τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν. Δεινῆς δὲ γοητείας καὶ τερατείας ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἐκ τῶν ῥήσεων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ Πλουτάρχου ἤθελον αἴφνης ἀντὶ τῆς αυ καὶ ευ ἐκπηδήσει οἱ φθόγγοι αου καὶ εου, ἀφοῦ μάλιστα ἐξ οὐδενὸς λόγου τῶν ἀρχαίων

χον τὴν αὐτὴν προφοράν, σήμερον ἔχουσι παρ' ἡμῖν πάντη διάφορον. Ἀποβαίνει ἀληθῶς ὅλως ἀκατανόητον πῶς ἡ *αυ* καὶ *ευ* δὲν κατήντησαν διὰ τοῦ χρόνου *αϊ* καὶ *εϊ*, ἂν τῷ ὄντι τὸ *υ* αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο ὡς *ü*· διότι τὸ *υ* οὐ μόνον παρ' ἡμῖν σήμερον πανταχοῦ σχεδὸν καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου ἀπελεπτύνθη εἰς *ι*, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἀττικοῖς καὶ παρ' ἄλλοις Ἕλλησιν ἐξ ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ ἐνιαχοῦ τὴν προφορὰν τοῦ *ι*, ὡς δεικνύουσιν ἐναλλαγαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸ *ι* καὶ τἀνάπαλιν ἐν ταῖς γραφαῖς *Διόνισος*, *δακτίλιος*, *αἰσιμνάτας*, *Τινδαρίδας*, *Ὑππάγρα*, *Ὑππασία*, *Ἀρτάμυτι*, *λίσει*, *Μουνυχία*, *Μιτυλήνη*, *βυβλίον*, *βυβλιοθήκη*, *ἀνιπόδικος*, *ἥμυσυς*, *δύδιμος*, *Ὕβυχος*, *Ἀμφικτίονες* καὶ *Ἀμφικτύονες*, *νῖν*, *Amarillis*, *Didimus*, *Corilus*, *Iaciulus*, *γεγονεῖα* κλ.[1]. Ἂν ἡ *αυ* καὶ *ευ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *aü* καὶ *eü*, διὰ τί οὔτε παρ'

Γραμματικῶν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ υ εἶχεν ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς ἀλφαβήτῳ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ου. Ὅτι τὸ ἑλληνικὸν υ ἐξεφωνεῖτό ποτε ὡς τὸ λατινικὸν u ἦτο ὅλως ἄγνωστον τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς, ἄλλως ἐκφωνοῦσι τὸ υ καὶ ἄλλως τὴν ο υ, τοὐναντίον δὲ ἦτο γνωστότατον καὶ αὐτοῖς καὶ παντὶ Ἕλληνι, καὶ τοῖς ἐπὶ Ὁμήρου ζῶσιν, ὅτι οἱ φθόγγοι α ο υ καὶ ε ο υ ἀπετέλουν πάντοτε δύο συλλαβάς, οὐδέποτε δὲ μίαν. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἐκάλουν διφθόγγους τὴν α υ καὶ ε υ, ἐνῷ τὸ υ αὐτῶν εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, διότι, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ἤδη ὁ Κούρτιος, ἡ γραμματικὴ ὡρμήθη, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, ἐκ λόγων καὶ φθόγγων γεγραμμένων (Studien κτλ. I σελ. 275), ἡ δὲ α υ καὶ ε υ διὰ δύο φωνηέντων γραφόμεναι κάλλιστα ἠδύναντο νὰ ὀνομάζωνται δίφθογγοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, ὅπως καὶ αἱ ἀντίστοιχοι λατινικαὶ ὑπὸ τῶν Λατίνων, εἰ καὶ τὸ υ τούτων ἀναντιλέκτως ἐξεφωνεῖτο ὡς βαῦ πρὸ φωνήεντος. Εἶνε δέ γνωστὸν καὶ τοῦτο, ὅτι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν συνεζητεῖτο ἂν καὶ τὸ ρ ἔπρεπε νὰ κατατάσσηται μεταξὺ τῶν φωνηέντων· ἰδὲ Lentz, Herodiani κτλ. II σελ. 401.

1) Διόνισος παρὰ τὸ Διόνυσος ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου, τοῦ καλουμένου François vase, CIG nr. 8185 d. f. Περὶ τῆς γραφῆς Διόνισος γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Otto Jahn περὶ τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου ἀρχαίων ἀγγείων σελ. CLVII. Δακτίλιος ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ πρὸ Εὐκλείδου CIA I nr. 170, 23. Αἰσιμνάτας ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σελινοῦντος Roehl IGA nr. 514 fragm. ab στιχ. 6, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Μεγάρων Lebas II nr 33 a (Expl. σελ. 25, στίχ. 1)· ὀρθῶς δὲ αἰσυμνήτης ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέω Roehl nr. 497 B, 4. Τινδαριδᾶν καὶ Τινδαρίδας ἐκ Λακωνίας Roehl nr. 62 καὶ Mittheitl, arch. Inst. V, 1880 σελ. 231. Ὑππάγρα, Ὑπ-

ἡμῖν οὔτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔλαβε τὸ υ αὐτῶν ἔν τισι τοὐλάχιστον τῶν λέξεων τὴν προφορὰν τοῦ ἰῶτα; Πῶς δὲ γίνεται καὶ τὸ θαῦμα, ἐνῷ τὸ γράμμα δεικνύει ὅτι πανταχόθεν τῆς Ἑλ-

---

πασία ἐκ Κρήτης CIG 2554, 106. 127. Ἀρτάμυτι ἐξ Ἐπιδαύρου 1172 (ἴδε καὶ Ahrens II, 123). Λίσει ἀντὶ λύσει Carapanos, Dodone et ses ruines Pl. XXVII. 2 στίχ. 2. Μουνυχία διὰ τοῦ υ ἀπήντησε μέχρι τοῦδε μόνον ἐν μιᾷ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 306 πρὸ Χριστοῦ CIA II 247, 6 καὶ ἐν βοιωτικῇ ἐκ Θηβῶν, Ἀθηναίου Τόμ. Γ' 483 στίχ. 7 = Mitth. Inst. VII, 351 κέξ. τῶν χρόνων τοῦ Κασσάνδρου καὶ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ· πανταχοῦ δὲ ἄλλοθι καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γράφεται σταθερῶς διὰ τοῦ ι, Μουνιχία. Ὁμοίως διὰ τοῦ ι γράφεται καὶ ὁ μὴν Μουνιχιών, ἐνίοτε δὲ καὶ Μουνυχιών, ἀλλ' ἐν ὑστέρων χρόνων ἐπιγραφαῖς. Μιτυλήνη δὲ ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ Μυτιλήνη, ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἀπαντᾷ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέω τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τοῦ ἔτους 306 καὶ 301 πρὸ Χρ. LeBas nr. 86, 30. Ἀνιπόδικος ἐν ἐπιγραφῇ φωκικῇ ῥωμαϊκῶν χρόνων Ἐφ. ἀρχ. α' περίοδ. ἀριθ. 786, 16. Βιβλίον ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 403 πρὸ Χρ. CIA II 1, στίχ. 25, βυβλίον δὲ καὶ βυβλιοθήκη ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος CIA II 468,25. 478 d, 1. 482, 50. Ἥμυσυν ἅμα καὶ ἡμίσεα ἀναγινώσκεται ἐν ἀττ. ἐπιγρ. τοῦ ἔτους 345 πρὸ Χρ. CIA II 1055 στίχ. 38 καὶ 14. Ὁμοίως καὶ ἥμυσυ ἀντὶ ἥμισυ ἐν ἑτέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος CIA II 17, 45. 203 b, 7. 809 c, 98. Ὡσαύτως ἥμυσυ ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις τοῦ Λούβρου· ἴδε Notices et extraits des Manuscrits κτλ. Τόμ. XVIII N. 1 στ. 236, 242, 294, 341 (ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ πολλάκις τὸ ὀρθὸν ἥμισυ) πρὸ τοῦ 165 πρὸ Χρ. καὶ ἐν N. 58, 10 τοῦ ἔτους 159 πρὸ Χρ. Ἐν τοῖς αὐτοῖς παπύροις Δυδίμαις ἀντὶ Διδύμαις ἐν N. 57, 12 τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἔτι δὲ καὶ Ὕβυχος παρὰ τὸ Ἴβυχος ἐν N. 2 Col. 9 στίχ. 20 καὶ 11 τοῦ ἔτους, 160 πρὸ Χρ. Ἡ δὲ γραφὴ Ἀμφικτίονες, ἥτις φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα γραφή, ἂν πρέπει νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ συνωνύμου περικτίονες, ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ, [Ἀμφικτ]ίοσιν CIA I nr. 110, 4, ὡς κύριον δὲ ὄνομα Ἀμφικτίων ἐν nr. 449, 7. Ὁμοίως Ἀμφικτίονες ἐν ἀττ. ἐπιγρ. τῆς γ' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. CIA II nr. 551, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Πειραιῶς Bullet. de corr. hellén. V. 326, 1 καὶ ἐν ἐπιγρ. ἐκ Δελφῶν τῆς γ' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. Ern. Curtius Anecd. Delph. 42, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς. Ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ διὰ τοῦ υ γραφὴ Ἀμφικτύονες ἀπαντᾷ ἐν ἀττ. ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 374 πρ. Χρ. CIA II 814 a, 1. b, 16, 33. Ὁμοίως ἐν 827, 1 (δ' ἑκατοντ.), ἐν τῷ παρίῳ μαρμάρῳ CIG 2374, 12. ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δελφῶν Rang. antiquit. Hellén. 706, 708 καὶ πολλαχοῦ ἄλλοθι. Διὰ τοῦ ι δὲ καὶ τοῦ υ ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 380 πρὸ Χρ. ἐν CIG 1988, 6 καὶ 20=CIA II 545. Νῖν ἀντὶ νῦν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ

λάδος πρωΐτατα ἐξηφανίσθη ὁ φθόγγος *βαῦ* ἀπὸ τῶν εἰρημένων διφθόγγων, νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν παρ' ἡμῖν ἐν ταύταις ἀκριβέστατα ὅπως καὶ ἡ νέα γλωσσολογία καὶ πλεῖσται ἐπιγραφαὶ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἀρχαιότατα ὁ φθόγγος οὗτος; Πῶς δὲν ἐπανῆλθε καὶ ὅπου ἀναντιρρήτως καὶ βεβαίως πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος ἐξηφανίσθη ἢ μετεμορφώθη εἰς *υ* ἢ ἄλλο φωνῆεν; Πόθεν ἡ ἀξιοθαύμαστος αὕτη μαθηματικὴ ἀκρίβεια κατὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Ϝ; Πῶς κατὰ τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον δὲν διεφυλάχθη ἡ προφορὰ *αϋ* καὶ *εϋ*, ἢ ἀντὶ ταύτης ἡ *αϊ* καὶ *εϊ*, ἂν τὴν προφορὰν ταύτην προετίμησεν ἀληθῶς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ γλῶσσα, καθιέρωσε δὲ διὰ χρονιωτάτης χρήσεως ἡ ποίησις καὶ ὁ πεζὸς λόγος, πάντες δὲ μανθάνοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν κατὰ ταύτην τὴν προφορὰν πάντως ἀνεγίνωσκον καὶ ἔγραφον; Διὰ τί πρὸ τῶν συμφώνων τοὐλάχιστον δὲν ἐκφωνοῦμεν τὴν *αυ* καὶ *ευ* ὡς *αϊ* καὶ *εϊ* καὶ δὲν λέγομεν δείγματος χάριν ***εἴδαίμων***, ***ἐλεϊθερία***, ***ἔϊρρωστος***, ***εἴχομαι***, ***Ἐπίδαϊρος***, ***καϊχῶμαι***, ***γλαϊκός***, ***αϊλή*** κτλ.[1]; Πῶς τέλος καὶ ἡ

Σαμοθρᾴκης (Dittenberger, Sylloge κτλ 138, 3 306—281 πρ. Χρ.). Εἰς τὰς προειρημένας προσθετέον καὶ τὰς γραφὰς A m a r i l l i s, D i d i m u s, G o r i t u s, I a c i n t u s, αἵτινες ἀναγινώσκονται ἐπὶ τοίχων οἰκιῶν τῆς Πομπηΐας· ἰδὲ τὸν IV τόμον τοῦ CIL, τὸν περιέχοντα τὰς ὑπὸ Zangemeister ἐκδοθείσας I n s c r i p t i o n e s p a r i e t a r i a s p o m p e j a n a s nr. 1510· 2319 d. 1490. 1400 κτλ. Τὴν αὐτὴν ἀπολέπτυνσιν τοῦ υ εἰς ι μακρὸν σημαίνει καὶ ἡ μετάβασις αὐτοῦ εἰς ε ι, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι καὶ ἐν ἀττικαῖς καὶ βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ε ι καὶ ο ι ἰδίῳ κεφαλαίῳ. Πλήρη κατάλογον τῶν γραφῶν Μυτιλήνη, Μουνιχία, Μουνιχιὼν καὶ Μουνυχιὼν ἐξ ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἰδὲ ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ Μεϊστερχανσίου σελ. 13, συμπλήρωσιν δὲ τῶν ὑφ' ἡμῶν παρατεθεισῶν γραφῶν Ἀμφικτίων, Ἀμφικτίονες, Ἀμφικτύονες, βιβλίον, βυβλίον, ἥμισυς, ἥμυσυ, ἰδὲ ἐν τῇ σελίδι 12, ἐν ᾗ (σημ. 62) προστίθενται καὶ αἱ γραφαὶ Μ υ ν δ ῆ ς καὶ Μ ι ν δ ῆ ς, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν, οἷον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 230 frg. 24 (450 πρ. Χρ.). 240, 66 (440 πρ. Χρ.).

1) Τὰ αὐτὰ ἐγράψαμεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» (τόμ. Β' σελ. 348—349). Ἀλλ' ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β' αὐτοῦ πραγματείᾳ (σελ. 63) νομίζει ὅτι ἀναιρεῖ τὸ κῦρος τοῦ ἡμετέρου ἐπιχειρήματος, παρατιθέμενος τρία παραδείγματα τοιαύτης εἰς ι τροπῆς τοῦ υ. Ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ τὰ τρία αὐτοῦ παραδείγματα Ε ἰ λ ε ί θ υ ι α, ἐ π ι σ κ ε ι ά ν, α ἴ τ ά ν εἶνε ὅλως ἄχρηστα πρὸς τὸν σκοπόν, πρὸς

ἀρχαιοτάτη καὶ διῃρημένη καὶ τελεία προφορὰ τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *ει* καὶ *οι* καὶ *ᾳ*, καὶ *ῃ*, καὶ *ῳ*, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου, ἀφοῦ ἅπαξ ᾤχετο ἐκ τῆς χώρας φυ-

---

ὃν παρετέθησαν, διότι τὸ ἐν αὐτοῖς ι εἶνε ἀμφιβόλου γενέσεως καὶ ἀρχῆς. Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ παραδείγματος τᾶς Ἐλευθυίας, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ψηφίσματι τῶν ἐν Κρήτῃ Λατίων (Lebas κτλ. N. 67, 31) δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἵσταται μεμονωμένον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκονται οἱ τύποι Εἰλείθυια (CIG 7402. 7403. CIA III 836 a. 926), Ἐλειθυίη (CIA III 1320). Ἐλείθυια (Bullet. de corr. hellén. X, 1886, σελ. 259, ἐκ Ῥόδου), Εἰλύθεια (Ross, Die Demen von Attika nr. 164. CIA III 925), Εἰλιθείη (Ἀρτάμιδι Collitz κτλ. nr. 747 ἐκ Θίσβης), Εἰλειθίη (Coll. 377. 378 ἐκ Χαιρωνείας), Εἰλειθυίη (Coll. 506 Ὀρχομ. 959 Ταναγρ.), Εἰλιθίη (406 n, 10 Χαιρων.) καὶ συγχρόνως Εἰλιθιουίη (405 n, 2) κτλ., διὰ δὲ τὸ μεμονωμένον τοῦ τύπου Ἐλευθυίας καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἄλλων τύπων δὲν γίνεται σαφὲς πόθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ υ τῆς γραφῆς Ἐλευθυίας, ἂν εἶνε ἁπλοῦν ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου, ἔχον ὅμοια οὐκ ὀλίγα, ὡς εὐθὺς ὕστερον λέγομεν, ἢ ὑπῆρχε μὲν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ι τοῦ τύπου Εἰλείθυια, ὅπως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν τὸ τελευταῖον ι τοῦ τύπου Εἰλιθίη, τὸ ἐκ τῆς ει γεννηθὲν ἐν τῇ βοιωτικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὴν βοιωτικὴν δίφθογγον ουι ἢ ιουι τὴν ἐν τῷ τύπῳ Εἰλιθιουίη. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ παραδείγματι ἐπισκειάν, ἤτοι ἐπισκευήν, τῷ ἀπαντῶντι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μαντινείας τῆς α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (Lebas Τόμ. II, σελ. 215 nr. 342 i, στίχ. 27), τὸ ι κάλλιστα ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ κατ' ἀναπληρωτικὴν ἔκτασιν τοῦ ε εἰς ει ἐκ τοῦ ἐπισκεάν, ὅπερ ἔχει πολλὰ ἀνάλογα ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς (οἷον τὸ ἐπισκεάζειν σκεοθήκας ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κερκύρας CIG nr. 1838 b, 6, 12. ἐπισκεάσαντες nr. 3953 g ἐκ Τραπεζοπόλεως κτλ.)· ἐν τοιαύτῃ δὲ γενέσει τῆς ει τὸ ἐπισκειὰν πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ ἐκ τοῦ βασιλέϝος, βασιλεῖος καὶ τὰ ὅμοια, καὶ δύναται νὰ μαρτυρήσῃ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς ἢ τῆς φωνητικῆς δυνάμεως τοῦ υ ἐν ταῖς διφθόγγοις αυ καὶ ευ. Οὐδὲν δὲ κωλύει καί τι ἕτερον νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι τὸ ἐπισκειὰν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ἐπισκεὰν κατὰ τὴν συνηθεστάτην ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τροπὴν τοῦ ε εἰς ει, ἀπαραλλάκτως ὅπως αἱ λέξεις εἰάν, εἰαυτόν, δωρειά, θειός, ἀξιόχρειως, ἱδρύσειως καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ ἐάν, ἑαυτὸν κτλ., περὶ ὧν ὕστερον ἀκριβέστατα διαλαμβάνομεν. Καθ' ὁπότερον δὲ τῶν τρόπων τούτων καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐγεννήθη τὸ ἐπισκειάν, βεβαίως δὲν εἴμεθα καὶ ἠναγκασμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ υ τοῦ ἐπισκευὰν εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν. Ἡ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκ Μαντινείας ἐπιγραφῇ φερομένη ἀνάγνωσις ἀϊτὰν (στίχ. 7), ἐπειδὴ οὐδαμοῦ ἄλλοθι εὑρέθη ποτὲ τὸ υ τῆς αυ τετραμμένον εἰς ι, εἰ

γαδευθεῖσα ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν γλωσσικῶν νόμων; Ἢ μήπως καὶ αἱ δίφθογγοι αὗται ἐξεφωνοῦντο καὶ πρὸ Ὁμήρου ὅπως παρ' ἡμῖν σήμερον; Ἀλλ' οὐχὶ μόνον φθογγολογικῶς ἀποβαίνει ἀκατανόητος

καὶ ἡ δίφθογγος αὕτη μυριάκις ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἐκ Μαντινείας ἐπιγραφῇ πλειστάκις ἀναγινώσκονται ἡ α υ καὶ ε υ καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου καὶ πάντοτε ὀρθῶς γεγραμμέναι, πολλάκις δὲ καὶ ἡ ἀντωνυμία α ὐ τ ὸ ς καὶ πάντοτε διὰ τοῦ υ, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις ἐκ Μαντινείας ἐπιγραφαῖς (οἷον ἐν τῷ ἀριθμῷ 352 j), ἐκ πάντων τούτων γίνεται πρόδηλον ὅτι ἡ γραφὴ α ϊ τ ὰ ν δὲν πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ, ὅπως θέλει ὁ Βλάσσιος,, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, ὅτι δηλαδὴ τὸ ἐν ταύτῃ ι ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐξ ἁπλοῦ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου, γράψαντος ἐξ ἀπροσεξίας ἄλλο γράμμα ἀντ' ἄλλου. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν ἐγράφη α ϊ τ ὰ ν ἀντὶ α ὐ τ ὰ ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μαντινείας, ἀφοῦ ἐν ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καλλιόνων χρόνων ἐγράφησαν ἁμαρτήματα πολλῷ δεινότερα τούτου, οἷον Ἀ ρ κ σ τ ο μ ά χ ο υ ἀντὶ Ἀ ρ ι σ τ ο μ ά χ ο υ (CIA II 580, 11), α ὐ τ ω ῦ ἀντὶ α ὐ τ ο ῦ (αὐτόθι 578, 2?), ἀ ε ό ν τ ω ν ἀντὶ ἀ γ ό ν τ ω ν (545,45), ἀ τ α θ ῶ ν ἀντὶ ἀ γ α θ ῶ ν (578, 19), Π ε ι ι α έ ω ν ἀντὶ Π ε ι ρ α έ ω ν (αὐτ. 589, 25), Δ ν μ α ρ χ ο ς ἀντὶ Δ ή μ α ρ χ ο ς (Αὐτόθι 578, 19) τ ῶ ν ἀ ρ κ ῶ ν ἀντὶ ἀ ρ ν ῶ ν (ἐκ Δήλου Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 34, στίχ. 46) καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα. Ὅσον δὲ ἐκ τούτων τῶν ἁμαρτημάτων τῶν λιθοκόπων ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ι ἐτράπη εἰς κ καὶ τὸ ο υ εἰς ω υ καὶ τὸ ε εἰς γ καὶ τὸ γ εἰς τ καὶ τὸ η εἰς ν καὶ τὸ ρ εἰς ι κτλ., τοσοῦτον συγχωρεῖται νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ υ τῆς α υ ἐτράπη εἰς ι, ἐν ὅσῳ οὐδὲν ἕτερον παράδειγμα τοιαύτης τροπῆς δύναται νὰ προσαγάγῃ ἡμῖν ὁ Βλάσσιος ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Καὶ ὅμως, ἂν ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ ἦτο ἀληθής, πλειστάκις ἔπρεπε νὰ ἀπαντᾷ τὸ α ϊ καὶ ε ϊ ἀντὶ τῆς α υ καὶ ε υ, ὅπως πλειστάκις τὸ ι ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ υ, πλειστάκις δὲ ἢ μᾶλλον πάντοτε ἔπρεπε νὰ λέγωμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον α ϊ καὶ ε ϊ ἀντὶ α υ καὶ ε υ. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ γραφὴ Σ ι γ ε υ ε ῦ σ ι (Roehl nr. 492) δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τῷ Βλασσίῳ ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀντιστρόφου τροπῆς τοῦ ι εἰς υ τῆς ε ι ἢ α ι, ὡς νομίζει (ἔκδ. β', σελ. 36, σημ. 104). Διότι καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἵσταται ὡσαύτως μεμονωμένον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ υ ἀντὶ τοῦ ι ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐξ ἄλλης πολὺ διαφόρου αἰτίας ἢ νομίζει ὁ Βλάσσιος. Τὸ υ δηλαδὴ ἐν τῷ Σ ι γ ε υ ε ῦ σ ι ἐγράφη ἐκ τοῦ υ τῆς ἑπομένης συλλαβῆς ἕνεκα τῆς αὐτῆς παραπλανήσεως τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ λιθοκόπου, εἰς ἣν πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι καὶ αἱ γραφαὶ ἐ α Σ α λ α μ ῖ ν ι ἀντὶ ἐν Σ α λ α μ ῖ ν ι (ἐν ὁμοίως ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ ἐκ Σαλαμῖνος ἐπιγραφῇ Mitth. arch. Inst. IX 1884, σελ. 117, 2), ἐ ρ σ α σ τ η ρ ί ο υ ἀντὶ ἐ ρ γ α σ τ η ρ ί ο υ (CIA II nr. 105-, 16. δ' ἑκατοντ.), Ἐ π ι γ σ ν ο υ ς ἀντὶ Ἐ π ι γ έ ν ο υ ς (αὐτόθ. 772 B, 13 τῶν αὐτῶν χρόνων), Ἀ τ ρ ο δ ί τ η ἀντὶ Ἀ φ ρ ο δ ί τ η (αὐτόθ. 828, 10), κ α ζ α μ ή μ ε ν ο ν ἀντὶ κ α ζ α λ ή μ ε ν ο ν (ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐξ

ἡ τοιαύτη ὡς ü προφορὰ τοῦ *υ* ἐν ταῖς διφθόγγοις *αυ* καὶ *ευ*, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφικῶς θεωρουμένη καθίσταται ὅλως ἀπρόσδεκτος, διότι αὐξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν εἰς τὸ γράμμα δυσπιστίαν (παρ' οὗ ὅμως ἑκόντος ἄκοντος ζητοῦμεν νὰ διδαχθῶμεν τὴν ἀκριβῆ καὶ ὀρθὴν προφοράν), ὅταν τις ἐνθυμηθῇ ὅτι ἀρχαιότατα, ὡς πάντες ὁμολογοῦσι καὶ αἱ μετ' Εὐκλείδην βοιωτικαὶ ἐπιγραφαὶ κάλλιστα μαρτυροῦσι, διὰ τοῦ *υ* ἐσημαίνετο ὁ φθόγγος *ου*. Καὶ ὑπὸ τῆς λατινικῆς δὲ ὀρθογραφίας καταδικάζεται ἡ τοιαύτη τοῦ *υ* προφορὰ ἐν ταῖς εἰρημέναις διφθόγγοις· διότι καὶ ἐν ταύτῃ παρατηροῦμεν ὅτι, ἐνῷ οἱ Ῥωμαῖοι ἤδη πρὸ Χριστοῦ ἄρχονται νὰ μεταχειρίζωνται τὸ **Y** κατὰ τὴν εἰς τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν μεταγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων[1], ὅμως τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ* μεταγράφουσιν οὐχὶ εἰς **AY** καὶ **EY** ἀλλὰ πάντοτε εἰς **AV** καὶ **EV**.

Ἐὰν δὲ πάλιν ἕνεκα πάντων τούτων καὶ διότι κατὰ τὸν Κούρτιον[2] καὶ τὴν γλωσσολογίαν ὁ φθόγγος ü γεννᾶται ὕστερον ἐν γλώσσῃ τινί, λεπτυνομένου τοῦ ἁδροτέρου *ου*, οὕτω δὲ εὑρίσκωμεν ὀρθότερον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τῆς *αυ* καὶ *ευ* τὸ *υ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*, ἀρχαιότερον τοὐλάχιστον, εἰμὴ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, ὡς διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί[3], τότε φεύγοντες τὰς προειρημένας δυσχε-

Ὀλυμπίας ἐπιγραφῇ Roehl add. 119, 19), καταστάτη ἀντὶ καταστaίη (ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ στίχ. 2), νὰνέθηκε ἀντὶ κἀνέθηκε (ἐκ Κορίνθου Roehl add. 20, 36 a) κτλ. Ἂν τὸ υ ἐν τῷ Σιγευεῦσι εἶχε φθογγολογικὴν σημασίαν, διὰ τί δὲν ἐγράφη ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἐν τῇ ὀνομαστικῇ Σιγειῆς, ἐν ᾗ οὐδὲν αἴτιον παραπλανήσεως τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ λιθοκόπου ὑπῆρχε; καὶ καθόλου διὰ τί τὸ ι τῆς ει ἢ τῆς αι δὲν εὕρηται τετραμμένον εἰς υ ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τῶν ἀττικῶν καὶ ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν; Πρέπει νὰ εἶνέ τις εἰς ἄκρον προκατειλημμένος ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὡς ὁ Βλάσσιος, ὥστε μεμονωμένα καὶ ἀμφιβόλου ἀρχῆς παραδείγματα νὰ λαμβάνῃ ὡς σαφῆ τεκμήρια τῆς ὀρθῆς καὶ ἀληθοῦς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων.

1) Ἴδε Mommsen. Inscriptiones Latinae. Τομ. I σελ. 169 N. 587 καὶ σελ. 181 N. 619, ἔνθα τὰ ὀνόματα Λύκος καὶ Πρόπυλον ἐν τῇ μεταγραφῇ τηροῦσι τὸ ἑλληνικὸν Y.

2) Grundzüge der Griechischen Etymologie, Fünfte Auflage 1879 σελ. 412.

3) Εἴπομεν πρὸ τοῦ Περικλέους τοὐλάχιστον, διότι τὸ υ ἐπὶ Περικλέους ἐξεφωνεῖτο ὡς ü, ὡς ὁμολογοῦσι πάντες οἱ Ἐρασμικοί.

ρείας, ἐμπίπτομεν ἀπερισκέπτως εἰς ἑτέραν μείζονα, ἀδυνατοῦντες νὰ ἑρμηνεύσωμεν πῶς αἱ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* ἐξεφωνοῦντο ὡς *αου* καὶ *εου*, ἀφοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ποιήσει οἱ φθόγγοι οὗτοι σταθερώτατα ἀποτελοῦσιν οὐχὶ μίαν, ἀλλὰ δύο συλλαβάς· ἀναγκαζόμεθα δὲ καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν ὡς ἀληθὲς πρᾶγμα πολεμιώτατον πρὸς τὴν ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ κανονικωτάτην συναίρεσιν τοῦ *αου*, καὶ *εου* εἰς *ω* καὶ *ου*. Ἂν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς *αου* καὶ *εου* οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ τοὺς Ἀττικούς, ἀφοῦ ἔλεγον ***τιμῶσα***, ***χρῶ***, ***κτῶ***, ***πειρῶ***, ***φοβοῦ***, ***μιμοῦ***, ***φιλοῦσα*** καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀντὶ ***τιμάουσα***, ***χράου***, ***φοβέου***, ***φιλέουσα***, νὰ μὴ εἴπωσιν ὁμοίως ***Κέντωρος***, ***Ἐπίδωρος***, ***ἐπωσάμην***, ***ἐλουθερία***, ***κωχῶμαι***, ***γλωκόμματος***, ***νῶς*** (ἐκ τοῦ ναῦς, ὅπως ἐκ τοῦ νόος τὸ νοῦς), ***νώτης***, ***ὠγή***, ***οὐχή***, ***οὐρύς***, ***οὖγε***, ***τοιῶτα***, ***τοσῶτα***, κτλ. τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσον ἡ *αυ*, καὶ *ευ*, μίαν συλλαβὴν ἀποτελοῦσαι, ἦσαν καὶ διὰ τοῦτο ἑτοιμότεραι, ἢ τὸ *αου* καὶ *εου*, νὰ συναιρεθῶσιν εἰς *ω* καὶ *ου*. Ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ[1] λέγει ὅτι ἡ ὡς *αου* καὶ *εου* προφορὰ εἶνε καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὀρθή, διότι οὕτω μόνον κατανοεῖται πῶς αἱ δίφθογγοι αὗται ἔλαβον διὰ τοῦ χρόνου τὴν νῦν παρ' ἡμῖν ἐκφώνησιν. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἔχομεν αὐτῷ καὶ πολλὴν χάριν, ὅτι ἡμῶν ἕνεκα ἐλησμόνησε πρὸς ὥραν τὸ πεφιλημένον αὐτῷ γράμμα, δὲν ἔπρεπε δ' ὅμως χάριν ἡμῶν νὰ λησμονήσῃ καὶ τοὺς Ἀττικούς· δὲν ἔπρεπε δὲ νὰ λησμονήσῃ οὐδὲ τοῦτο, ὅτι ὁ θεὸς τῶν Περσῶν ***Auromasda*** ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος οὐχὶ εἰς ***Αὐρομάζην*** ἀλλ' εἰς ***Ὡρομάζην***[2]. Δὲν ἔπρεπε δὲ νὰ διαφύγωσιν αὐτὸν οὐδὲ οἱ Ῥωμαῖοι συναιροῦντες τὸ **Claudius** καὶ **plaustrum** εἰς τὸ **Clodius** καὶ **plostrum**, οὐδὲ οἱ νεώτεροι ῥωμαϊκοὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ὁμοίας συναιρέσεις τῶν εἰρημένων διφθόγγων ποιούμενοι πρὸ συμφώνου· ἢ τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ προσαγάγῃ ὀλίγα τινὰ παραδείγματα ἐξ ἄλλης τινὸς τῶν ἐπὶ γῆς γλωσσῶν μαρτυροῦντα ὅτι τὸ *αου* καὶ *εου* δύνανται πρὸ συμφώνου νὰ μεταβληθῶσιν εἰς *aw* καὶ *ew*. Τοῦτο θὰ ἦτο πολὺ προτιμότερον νὰ ποιήσῃ ὁ Βλάσσιος, ἢ αὐτὸς νὰ ὁρίζῃ ὡς νομο-

---

1) Σελ. 30.
2) Ἀλκιβ. I, 122 A.

θέτης τίνα μεταβολὴν ἑκάστοτε ὀφείλουσι νὰ λαμβάνωσιν οἱ ἑλληνικοὶ φθόγγοι, τοῦτο δὲ νὰ ὀνομάζῃ ἑρμηνείαν τῶν φθογγολογικῶν νόμων καὶ φαινομένων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐνῷ εἶνε φανερὸν ἔργον αὐθαιρέτου νομοθεσίας. Παραλείπομεν ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ὡς **αου** καὶ **εου** προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων **αυ**, **ευ** δὲν ἑρμηνεύεται ὡσαύτως διὰ τί δὲν ὑπελείφθησάν τινα τῶν **αου** καὶ **εου**, ὡς ὑπελείφθη ἐν οὐκ ὀλίγαις τῶν λέξεων ὁ ἀρχαιότατος φθόγγος τοῦ *υ* ὁ *ου*, ὁπότε τοῦτο κεῖται καθ' ἑαυτό· ἢ πῶς τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον δὲν κατήντησεν *αϊ* καὶ *εϊ*, ἀπολεπτυνθέντος τοῦ *ου* ἢ *υ* εἰς *ι*; ἢ πόθεν ἡ ἀξιοθαύμαστος μαθηματικὴ ἀκρίβεια κατὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ *βαῦ*; Ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*, οὐχὶ μόνον περιερχόμεθα, ὡς λέγομεν, εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἀδυνατοῦντες ἐκ τῆς προφορᾶς ταύτης νὰ ἑρμηνεύσωμεν πολλὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ καταφωρώμεθα τὸ δεύτερον ἤδη προσκρούοντες πρὸς τὸ γράμμα, ὅταν βλέπωμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε οὐδαμοῦ οὐδὲ μετὰ τὸν Εὐκλείδην ἐπεχείρησαν νὰ γράψωσιν **αου** καὶ **εου** ἀντὶ τῆς *αυ* καὶ *ευ*, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Βοιωτίᾳ, ἔνθα μετ' Εὐκλείδην ἐγράφετο *ου* ὅπου πρότερον *υ*, ἐγράφετο δὲ καὶ **αου** ὅπου ἀναντιλέκτως ὑπῆρχεν ὁ φθόγγος οὗτος· οἷον **Φαούλλιος** ἀντὶ **Φαύλλιος**, **Πραούλα** ἀντὶ **Πραύλα**[1]. Οὐδεὶς βεβαίως τῶν Ἐρασμικῶν σπουδαζων δύναται νὰ ἀντείπῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγραφον **αου** καὶ **εου** μό-

---

1) **Φαούλλιος** ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Bull. de corr. hellén. III, 453, 9=Lafeld, Sylloge Inscr. Boeot. 1883 nr. 11=nr 470 ἐν Die bootisch. Inschr. von Meister ἐν τῇ ὑπὸ Herm. Gollitz συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν 1884. Τὸ δὲ Πραούλα ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τανάγρας ῥωμαϊκῶν χρόνων· ἴδε Ἀθήναιον, Τόμ. Γ', σελ. 476, ἀριθ. 5 τῆς δευτέρας σειρᾶς=Lafeld 554=Meister 1114. Εἶνε δὲ σημειώσεως ἄξιον ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Φαούλλιος φυλάσσεται ἔτι ἐν τοῖς πλείστοις ἡ παλαιὰ καὶ κοινὴ γραφὴ τοῦ υ. Ὅπερ σημαίνει ὅτι, ἂν ἐν τῷ Φαούλλιος ἐγράφη ἡ ου, οὐχὶ δὲ τὸ υ, τοῦτο ἐγένετο διότι τὸ υ ἐν ταῖς διφθόγγοις αυ καὶ ευ εἶχεν ἑτέραν δύναμιν ἢ ἐν τοῖς φθόγγοις αϋ καὶ εϋ (ἤτοι αου καὶ εου κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν), καὶ μόνον διὰ τῆς γραφῆς ου προελαμβάνετο τοιαύτη σύγχυσις τῶν διαφόρων φθόγγων. Ἂν δὲ καὶ τὸ υ τῶν διφθόγγων ἐξεφωνεῖτο ὡς ου, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, τότε διὰ τί οὐδὲ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς οὐδὲ ἅπαξ ἐγράφη ἐν ταῖς διφθόγγοις, ἀλλὰ μόνον ἐν ἐκείναις τῶν βοιωτικῶν λέξεων, ἐν αἷς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ υ (ü) τῶν ἄλλων Ἑλλήνων;

νον ὅτε οἱ φθόγγοι οὗτοι ἀπετέλουν δύο συλλαβάς, διότι οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἐποιοῦντο τοιαύτας διακρίσεις, ἀλλὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ τῶν αὐτῶν γραμμάτων ἔγραφον καὶ τὰς διφθόγγους *αι*, *ᾳ*, *ει*, *ῃ*, *οι*, *ῳ* καὶ τοὺς φθόγγους *αϊ*, *εϊ*, *ηϊ*, *οϊ*, *ωϊ*, καίτοι τούτων μὲν δύο συλλαβὰς ἀποτελούντων, ἐκείνων δὲ μίαν. Τοιαύτην ἀντίρρησιν ἀποκρούουσι σαφῶς αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες καὶ ὅταν τὰς λατινικὰς διφθόγγους *au* καὶ *eu*, καίτοι μίαν συλλαβὴν ἀποτελούσας, μεταγράφουσι συνήθως εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοῦ *αου* καὶ *εου*. Τί ἄλλο σημαίνει ἡ μεταγραφὴ αὕτη, ἢ ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς λέξεσι θὰ ἐποίουν τὸ αὐτό, ἂν καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ οἱ φθόγγοι *αου* καὶ *εου* ἀπετέλουν μίαν συλλαβήν; Τί δὲ ἄλλο σημαίνουσι καὶ αἱ γραφαὶ *ἄνεο*, *Λαοδικέους*[1], ἢ ὅτι τὸ *υ* τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπου τῆς Ἑλλάδος ἐλάμβανε φωνηεντικήν, οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἠναγκασμένοι ἑκόντες ἄκοντες νὰ γράφωσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸ φωνῆεν, εἰς ὃ εἶχε μεταβληθῇ τὸ *υ*, ἢ τὴν *ου*, διότι διὰ τῆς συνήθους γραφῆς ἐσημαίνετο οὐχὶ ὁ φθόγγος τῆς *ου*, ἀλλ' ὁ τοῦ *βαῦ*; Ὅτι δὲ τὸ *υ* ὡς *βαῦ* ἐκφωνούμενον δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὴν προφορὰν τοῦ *ο* ἢ τῆς *ου*, ὅπως ἐν τῇ λατινικῇ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐν τῷ ὀνό-

---

1) Ἡ γραφὴ ἄνεο ἀντὶ ἄνευ ἀπαντᾷ μὲν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Σουνίου τοῦ τέλους τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, ἀνήκει δ' ὅμως εἰς Ἴωνα, Λύκιον ἄνδρα· ἰδὲ Dittenberger ἐν CIA III nr. 73, 12. Ὡσαύτως εἰς Λαοδικέα, Ἴωνα ἄνδρα, ἀνήκει καὶ ἡ γραφὴ Λαοδικέους, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ὀλυμπίας ἀνευρεθείσῃ, τοῦ ἔτους 137 μετὰ Χριστόν· ἰδὲ Dittenberger ἐν Arch. Zeit. 1877, σελ. 100 nr. 68, 2. Ὡσαύτως ξένου ἢ μετοίκου ἀνδρὸς ἐξ Ἰωνίας φαίνεται ὅτι εἶνε καὶ τὸ ὄνομα Ἀοτοκράτης, ὅπερ ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιτυμβίῳ στήλῃ ἐκ Πειραιῶς· ἰδὲ Κουμανούδ. ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτυμβ. ἀριθ 2597. Οὐδαμοῦ δὲ ἐν ὁμολογουμένως ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἰδιωτικῇ ἢ δημοσίᾳ ἀνεγνώσθη ποτὲ μέχρι τοῦδε αο ἢ αου, εο ἢ εου ἀντὶ αυ καὶ ευ. Ἀκριβέστερον περὶ τῶν ἰωνικῶν γραφῶν αο καὶ εο λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ κεφαλαίῳ. Ἐνταῦθα δὲ προσθέτομεν ἔτι ἓν μόνον, ὅτι εἰς ἀπροσεξίαν τοῦ ἀγγειοπλάστου πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ γραφὴ Ἀχιλλέους ἀντὶ Ἀχιλλεύς, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀγγείῳ ἐκ Κορίνθου (Reinisch. Mus. XVIII, 1863, σελ. 580 καὶ CIG. Τόμ. IV, σελ. XVIII a), ἐπειδὴ ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐκ Κορίνθου ἐπιγραφῇ ἀπήντησέ ποτε μέχρι τοῦδε εου ἀντὶ ευ.

ματι παραδείγματος χάριν *Ὄαξος*[1], οὐδείς, νομίζομεν, γνήσιος φίλος τῆς ἀληθείας σπουδάζων δύναται νὰ ἀντισχυρισθῇ.

Ἂν λοιπὸν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀμφότεραι αἱ φωνηεντικαὶ προφοραὶ πανταχόθεν θεωρούμεναι ἐξελέγχονται ὥς τι ἀπίθανον καὶ ἀδύνατον, τότε διὰ τί νὰ μὴ προφέρωμεν τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ* ὡς *αϜ* καὶ *εϜ*; Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον θὰ εἴχομεν λόγον νὰ εὑρίσκωμεν ὀρθοτέραν ταύτην τὴν προφοράν, ὅσῳ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἵτινες παρέλαβον τὴν γραφὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐν ταῖς αὐταῖς λέξεσιν, ἐν αἷς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπῆρξέ ποτε ὁ φθόγγος *βαῦ*, οἷον ἐν ταῖς *clavis, ovis, ovum, aevum, vesper, vicus, ver, viginti* κτλ. δὲν γράφουσι τὸ *f*, ἀλλὰ τὸ *v*, τὸ αὐτὸ δηλαδὴ γράμμα, δι' οὗ ἐσημαίνετο καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς φωνῆεν *u*. Ὥστε, ἂν εἶνε ἄπορον διὰ τί οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς προκειμέναις διφθόγγοις δὲν μετεχειρίσθησαν τὸ γράμμα **Ϝ** εἰς δήλωσιν τοῦ φθόγγου *βαῦ*, ἀλλὰ τὸ **Υ**, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἄπορον εἶνε, πῶς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἔγραψαν *claϜis, oϜis, Ϝiginti*, ἤ, ἂν ἔγραψάν ποτε, διὰ τί δὲν ἐφύλαξαν μέχρι τέλους τὴν αὐτὴν γραφήν. Εἶνε ἄπορον διὰ τί ἄνευ ἀνάγκης ἐκαινοτόμησαν τοσοῦτον, ὥστε, ἐνῷ ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι δικαιότερον τὸ *Ϝ* καὶ ὡς *βαῦ* καὶ *φῖ* (ἂν δὲν ἤθελον νὰ κάμωσι χρῆσιν τοῦ *φ*, γνωστοῦ ὄντος αὐτοῖς), δὲν ἔστερξαν τοῦτο, ἀλλὰ προετίμησαν νὰ γράψωσιν ἀντὶ τοῦ *Ϝ*, λαβόντος τὸ ἔργον τοῦ *φ*, φωνῆεν μετὰ δυνάμεως συμφώνου. Ὁ Κούρτιος λέγει[2] ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραψαν τό τε συμφωνικὸν καὶ τὸ φωνῆεν *v* διὰ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητα ἐν τῇ ἐκφωνήσει. Καὶ ἀληθῶς κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσι τὸ *αου* καὶ *εου* τοῦ *αυ*, καὶ *ευ*, ὅτι ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν τελευταίων πρέπει νὰ περιστείλῃ τις ὀλίγῳ περισσότερον τὰ χείλη, εἶνε δὲ πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ ἐκφώνησις τοῦ *βαῦ* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς εἶχέ τι παχύτερον ἢ παρὰ τοῖς νεωτέροις, καὶ οἷον σύμμικτον ἐξ *ου* καὶ *βαῦ*, καθ' ὅσον οὕτω μάλιστα κατανοεῖται ἡ μεταμόρφωσις αὐτοῦ εἰς *υ* καὶ *ο* ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ εἰς *u* ἐν τῇ λατινικῇ. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Κούρτιος εὗρε φυσικωτάτην ἐν τῇ λατινικῇ τὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος γραφὴν συγγενῶν φωνῶν, δὲν

---

1) Ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. VI, σελ. 461—462.
2) Grundzüge κτλ., ἔκδ. ε', σελ. 562—3.

βλέπομεν διὰ τίνα λόγον δὲν εὗρεν ἐπ' ἴσης φυσικώτατον τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμπεραίνεται, οὕτω καὶ μόνον αἰτιολογεῖται ἡ σήμερον παρ' ἡμῖν προφορὰ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, καὶ ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτιος ὁμολογεῖ[1] ὅτι τὸ Ϝ μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος ἀπετέλει μακρὰν συλλαβὴν καὶ οὕτω λεληθότως αὐτὸς ἀνασκευάζει ὅσα ἀλλαχοῦ[2] λέγει περὶ τῆς βραχύτητος τῆς *ευ*, ὡς *ε*Ϝ προφερομένης, καὶ τοῦ ἀποβλητέου αὐτῆς ὡς τοιαύτης ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Μόνον τὸ ἐκ τοῦ ***πεπαίδευνται*** ἐπιχείρημα αὐτοῦ δὲν εἶνε ἱκανὸν νὰ ἀντισηκώσῃ τὸ βάρος τοσούτων ἰσχυρῶν λόγων ὑπὲρ τῆς ὡς *βαῦ* προφορᾶς τοῦ *υ*, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ ἀκριβεστέρα ἐξέτασις τῆς φύσεως τοῦ Ϝ δύναται νὰ πείσῃ πάντα τινά, ὡς ὕστερον διασαφοῦμεν[3], ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἠδύναντο κάλλιστα νὰ λέγωσι πεπαίδεϜνται, ὅπως ἔλεγον καὶ ***πεπαίδευμαι*** ἤτοι ***πεπαίδεϜμαι***, οὐχὶ δὲ ***πεπαίδεμμαι***.

Πόσον δὲ ὀλίγας ἐλπίδας πρέπει νὰ ἔχῃ τις ὅτι τὸ γράμμα θὰ δυνηθῇ ποτε νὰ διδάξῃ τὴν ἀληθῆ προφορὰν τῶν εἰρημένων διφθόγγων, πᾶς τις κατανοεῖ οὐ μόνον ὅταν βλέπῃ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι μεταχειρίζονται ἄλλο γράμμα οὐχὶ δὲ τὸ Ϝ πρὸς δήλωσιν τοῦ φθόγγου *βαῦ*, καὶ κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν αὐτὸ τοῦτο, περὶ οὗ ὑπάρχουσι πολλοὶ λόγοι ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες μετεχειρίσθησαν χάριν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου *βαῦ*, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὅταν παρατηρῇ ὅτι καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἄλλων φθόγγων οὐ μόνον οἱ Ῥωμαῖοι διαφωνοῦσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἀλλήλους. Ὀλίγας βεβαίως ἐλπίδας πρέπει νὰ ἔχῃ τις ἐν τῷ γράμματι, ὅταν βλέπῃ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι, ἐνῷ ἦτο ἱκανώτατον αὐτοῖς ἅμα καὶ προχειρότατον νὰ λάβωσιν ἑτοίμους παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς δήλωσιν μὲν τῆς φωνῆς *u* τοὺς χαρακτῆρας **K** καὶ **O**, τῆς δὲ τοῦ *g* τὸ Γ ἢ **C** (ὅπως τὸ γ ἐγράφετο ὑπὸ τῶν Γελῴων, Ἀκραγαντίνων καὶ ἄλ-

---

1) Grundzüge κτλ., σελ. 578, ὅπου διασαφεῖ τὴν ἔκτασιν τοῦ ε εἰς η ἐν τῷ ἰωνικῷ βασιλῆος.

2) Erläuterungen σελ. 20.

3) Περὶ τούτου λέγομεν πλείονα ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς αυ καὶ ευ.

λων), ἀντὶ νὰ ποιήσωσιν οὕτως, ἀφίνουσι μὲν ἄνευ ἀνάγκης νὰ ἐξαφανισθῇ ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἀλφαβήτου σχεδὸν παντελῶς τὸ γράμμα K, ἀντ' αὐτοῦ δὲ γράφουσι C, χάριν δὲ τῆς φωνῆς *g* σχηματίζουσιν ὕστερον διὰ μικρᾶς μεταβολῆς τοῦ C τὸ G, ἀποβάλλουσι δέ, καὶ πάλιν ἄνευ ἀνάγκης, τὸ I, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχον μὲν λάβει ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ μετεχειρίσθησαν πρὸς δήλωσιν οὐχὶ τῆς φωνῆς τοῦ ζ ἀλλὰ τῆς φωνῆς τοῦ *g*[1]. Κατὰ πόσον δὲ πρέπει νὰ ἔχῃ τις περισσοτέρας ἐλπίδας, ὅταν βλέπῃ ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες πρὸ Εὐκλείδου ποιοῦσι τὸ αὐτὸ τοῦτο· ὅταν οἱ μὲν Σίφνιοι καὶ Πάριοι ἀντὶ μὲν τοῦ Ω γράφωσι O ἢ Θ, ἀντὶ δὲ τοῦ O καὶ OY, Ω;[2] ἄλλοι δὲ ἀντὶ τοῦ Ω ἐπινοῶσιν ἄλλο σημεῖον τὸ 8[3]; Ἢ ὅταν βλέπῃ ὅτι μέγα μέρος Ἑλλήνων γράφουσι διαφόρως τῶν ἄλλων X ἢ + ἀντὶ τοῦ Ξ, Ψ δὲ ἀντὶ X[4]; οἱ δὲ Ἀττικοὶ μετὰ τὸν Εὐκλείδην μεταχειρίζονται ἐνίοτε τὸ + ἀντὶ τοῦ Φ[5]; Τοιαύτης λοιπὸν ἐλευθερίας ὑπαρχούσης πρὸ Εὐκλείδου περὶ τὴν ἐκλογὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ σημείου χάριν τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος φθόγγου, τίς ἔπειτα δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἀρχῆς δὲν ἔγραψαν Y ἀντὶ F, ἄλλοι δὲ ὕστερον, ἀνταλλάξαντες προϊόντι τῷ χρόνῳ τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἑτέρου, ὅπως προϊόντι τῷ χρόνῳ ἀντήλλαξαν τὸ M ἀντὶ τοῦ ἑτέρου στοιχείου τοῦ ≶[6], καὶ τὸ O ἀντὶ τοῦ K καὶ τὸ ΠΗ καὶ KΗ ἢ ϘΗ ἀντὶ τοῦ Φ καὶ X[7], καὶ ὅτι

---

1) Kirchhoff κτλ σελ. 120 ἰδὲ καὶ Corsen, Ueber Aussprache 1858 I. 7.

2) Kirchhoff κτλ. σελ. 68, 69 καὶ 83· ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι λέγεται ὅτι καὶ ἐπὶ ἀττικῆς ἐπιγραφῆς ἀρχαιοτέρας τῆς 85 Ὀλυμπιάδος εὕρηται γεγραμμένον ω ἀντὶ ου ἐν τῇ καταλήξει τῆς γενικῆς. Πραυωλειδείους ἐπιγραφὰς ἐκ Πάρου· ἰδὲ καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ Τομ. Ε' σελ. 5 καὶ πίνακα, ἀριθ. 1 καὶ 3. Ἰδὲ καὶ Roehl IGA nr 399—405.

3) Ross, Archäologische Aufsätze, Zweite Sammlung, Leipzig. 1861. σελ. 661.

4) Kirchhoff κλ. σελ. 161, 141, 146 καὶ ἀλλαχοῦ, ἰδὲ καὶ τὸν Β' πίνακα.

5) CIAII κλ. 725, 726, 733. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων· CIG Τόμ. IV σελ. VI b ἀρχ.

6) Kirchhoff, Studien κτλ. σελ. 159.

7) Ὅτι οἱ ἀντὶ τοῦ φ καὶ χ ἄνω παρατεθέντες χαρακτῆρες ἦσάν ποτε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησι, γινώσκομεν μόνον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Θήρας καὶ Μήλου. Kirchhoff, Studien κτλ. σελ. 161, 49, 51. Ἰδὲ καὶ Roehl IGA nr. 412

αἱ γραφαὶ **ΑΥ** καὶ **ΕΥ** δὲν ἀντικατέστησαν τὰς πρότερον ἐν χρήσει **ΑϜ** καὶ **ΕϜ**; Ὅτι τοῦτο εἶνε ἀληθὲς καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἔγραφον τὸ **Ϝ** καὶ ἀντὶ τοῦ **Υ** μαρτυροῦσι καὶ ἄλλαι ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπιγραφαί, ὧν ποιούμεθα μνείαν ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, μαρτυροῦσι δὲ καὶ οὐκ ὀλίγαι ἐκ Κρήτης, αἵτινες ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ ἐξ ἄλλων λόγων δύνανται νὰ ἀναχθῶσι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἑβδόμην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα. Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀάξου βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ ἀναγινώσκεται τὸ *βαῦ*, ὅπερ ἔχει τὸ σχῆμα **ϒ** ἢ **Ϻ**, οὐ μόνον πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου ἐν ταῖς λέξεσι . . . *Ϝκός*, *ἀ|Ϝτώς*, *σποϜδδάν* (σπονδάν)[1], ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἑτέρᾳ, ἐν ταῖς λέξεσιν *ἀ τήματα* (ἀνθήματα, ἀναθήματα), *λόϜκας* (λόγχας)[2]. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναγινώσκεται *ἀϜτὸνς* ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευθεριῶν, βουστροφηδὸν καὶ ταύτῃ γεγραμμένῃ[3]. Οὐχὶ διαφόρως κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφετο καὶ ἐν Γόρτυνι *ἀϜτάς*, . . . *εϜθε* . . .[4], *ἀϜτός*[5], *ἀϜτόν*[6], *ἀϜτώς*[7], *ἐ|Ϝεργεσίας*, *ἈϜλῶνι*[8]. Δὲν δύναται δέ τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ **Υ** τὸ ὕστερον διαρκῶς καταλαβὸν τὴν θέσιν τοῦ **Ϝ** καὶ ἐν ταῖς κρητικαῖς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν, διότι ἐν δυσὶν ἐπιγραφαῖς ἐκ Γόρτυνος, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου καὶ βουστροφηδὸν ἀμφοτέραις ἐγκεχαραγμέναις, εὕρηται ἡ λέξις *αὐτὸς* ἐν μὲν τῇ νεωτέρᾳ διὰ τοῦ *υ*

καὶ ἑξῆς. Ἀλλὰ τίς ὅλως οἶδεν ἂν πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐξ ἀρχῆς δὲν μετεχειρίσθησαν μόνον τοὺς χαρακτῆρας φ. καὶ χ;

1) Epigrafi arcaiche dic varie cittià Cretesi ὑπὸ F. Halberr et D. Comparetti 1886 σελ. 3 N. 1, 2. στίχ. 1, 10, 9. Τὸ δὲ ου τῆς λέξεως σπουδὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γράφεται ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα ου διὰ τοῦ ο, ἤτοι ω. Τὸ βαῦ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Κρήτης ἔχει τὸ σύνηθες σχῆμα.

2) Αὐτόθ. σελ. 11. N. 3 a καὶ b, 3, 4.

3) Αὐτόθ. σελ. 35 N 3, στιχ. 2.

4) σελ. 66 N 32 καὶ 33

5) σελ. 83 N. 63 στίχ. 2.

6) σελ. 90 N. 77 στιχ. 2. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ στίχῳ καὶ τῷ πρώτῳ Ϙοσμέν, Ϙόσμος.

7) σ. 94. N. 81, στ. 7.

8) σ. 103. N. 83, στίχ. 2, 3, 4.

γεγραμμένη, ἐν δὲ τῇ ὀλίγαις δεκαετηρίσιν ἀρχαιοτέρᾳ διὰ τοῦ Ϝ[1]. Εἶνε δὲ πάντῃ ἀπίθανον ὅτι ἦτο δυνατὸν ἐντὸς 50 ἢ 80 ἐτῶν νὰ ἐκλίπῃ ὁλοσχερῶς ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐκ Κρήτης μόνον ἀπὸ τῶν διφθόγγων ***αυ*** καὶ ***ευ***, καὶ ὅτι τούτου αἰτία εἶνε ἡ τελεία ἀπ' αὐτῶν ἐξαφάνισις τοῦ **F** καὶ ἡ σταθερὰ ἀντικατάστασις καὶ γραφὴ αὐτοῦ διὰ τοῦ **Y** ἐν πάσαις ταῖς μετὰ ταῦτα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὀλίγῳ νεωτέραις ἐπιγραφαῖς[2]. Τοσούτῳ μᾶλλον εἶνε τοῦτο ἀπίθανον, ὅσῳ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἐπιγραφῶν, τῇ νεωτέρᾳ, οὐ μόνον γράφεται τὸ **Y** ἀντὶ τοῦ **F**, ἀλλὰ καὶ **K** ἀντὶ τοῦ ἐν ἀρχαιοτέραις **Ϙ**, καί, τὸ παραδοξότερον καὶ θαυμαστότερον, ἐν τῇ νεωτέρᾳ γράφεται καὶ **E** ἀντὶ τοῦ **𐌇** τοῦ ἀναγινωσκομένου ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς ταῖς ἀρχαιοτέραις αὐτῆς[3]. Ἡ ἐλαχίστη διαφορὰ τῶν χρόνων καὶ ἡ ὑποχώρησις καὶ ἄλλων γραμμάτων εἰς ἕτερα ἐν κοινοτέρᾳ χρήσει τότε ὄντα παρὰ τοῖς Ἕλλησι, πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι τοσοῦτον δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ἐλλόγως ὅτι τὸ ***υ*** τῶν διφθόγγων ***αυ*** καὶ ***ευ*** εἶχε διάφορον τοῦ *βαῦ* προφοράν, ὅσον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ **K** διέφερε τοῦ **Ϙ** καὶ τοῦ ***η*** τὸ μακρὸν ***ε***. Ἂν δὲ ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ **K** ἀντὶ τοῦ **Ϙ** καὶ τοῦ **E** ἀντὶ τοῦ **𐌇** κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν μόνον περὶ εἰσαγωγῆς εἰς Κρήτην τοῦ κοινοτέρου τότε παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀρθογραφικοῦ τρόπου, οὐδαμῶς δὲ περὶ ἀλλοιώσεως τῶν φθόγγων **Ϙ** καὶ **𐌇**, οὕτω καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ **Y** ἀντὶ τοῦ **F**, ὅτι καὶ ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν φωνητικὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ἁπλῆν ἀντικατάστασιν τῶν σημείων τῆς αὐτῆς φωνῆς. Τοῦτο προσεπικυροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ ***ἀμεϜύσασθαι, α]Ϝυτάν***, αἵτινες ἀπαντῶ-

---

1) Αὐτόθ. σελ. 94, N. 81 στίχ. 7 καὶ σελ. 99 N. 82 στίχ. 8.

2) Τὸ Y ἀντὶ τοῦ F γράφεται οὐ μόνον ἐν τῇ μακροτάτῃ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ τῇ ἐκδοθείσῃ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ern. Fabricius ἐν Mittheilungen κτλ. IX. σελ. 374 κέξ., ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ἀρχαιοτέραις ταῖς ὑπὸ Comparetti ἐκδοθείσαις ἐν τῇ προειρημένῃ συλλογῇ· οἷον σελ. 29 N 10 στίχ. 2 καὶ 4 αὐτός, στίχ 10 αὐτὰ ἐξ Ὀάξου. Ὁμοίως σελ. 43, N. 1. στ. 2 αὐτόν, στ, 3 ἀμεύσονται ἐκ Λύττου.

3) Οὐ μόνον ἐν ταύτῃ γράφεται K καὶ E ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις Ϙ καὶ 𐌇, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῇ ὑπὸ Fabricius ἐκδοθείσῃ.

σιν ἐν ἄλλαις ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφαῖς[1]. Ἡ ἐν ταῖς αὐταῖς λέξεσι γραφὴ τοῦ Υ ἅμα καὶ τοῦ F, ἐπειδὴ αἱ λέξεις αὗται κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἢ ὀλίγῳ ἀρχαιότερον ἐγράφοντο διὰ μόνου τοῦ Ϝ[2], ὀλίγῳ δὲ ὕστερον διὰ μόνου τοῦ *υ*[3], δεικνύει σαφέστατα ὅτι καὶ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ τὸ δι' αὐτοῦ ἀντικατασταθὲν Ϝ, ἐπειδὴ ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ γράφωνται παραλλήλως ἀμφότερα πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτῆς φωνῆς. Πόσον δὲ εὔκολον ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ παλαιοτέρου χαρακτῆρος F διὰ τοῦ νεωτέρου καὶ κοινοτέρου Υ νὰ γραφῶσιν ἀμφότεροι ἅμα οἱ χαρακτῆρες, δηλοῦσι τὰ ἐν Λατίῳ συμβαίνοντα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς παλαιοτέρας καὶ ὁσημέραι ἐκλειπούσης γραφῆς *ai* διὰ τῆς νεωτέρας καὶ ἐν κοινῇ χρήσει καθισταμένης *ae*. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγράφετο ἐν Λατίῳ οὐ μόνον *ae* καὶ *ai* χωρὶς καὶ ἰδίᾳ ἑκάστη πρὸς δήλωσιν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συλλαβῇ, οἷον ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῆς λέξεως *Caeicilius*[4]. Ὅπως δὲ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ δὲν ἀπέδιδεν ἴδιον ἦχον τὸ *e* καὶ ἴδιον ἦχον τὸ *i*, οὕτω οὐδ' ἐν τῷ *α Ϝυτὸς ἀμε Ϝύσασθαι* ἴδιον τὸ F καὶ ἴδιον τὸ Υ, ἀλλ' ἀμφότερα ἕνα καὶ τὸν αὐτόν[5]. Ἀτόπως ἄρα καὶ αὐ-

---

1) F Halberr et Comparetti κτλ. σελ. 76, Ν. 53 καὶ 54 στίχ. 1 καὶ σελ. 93, Ν. 80 στίχ. 1 καὶ 2. Ὁμοίως α F ύ τ ὸ ς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ τῶν Ναξίων, ἐν Δήλῳ εὑρεθείσῃ Roehl IGA nr. 409, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲ τοῖς Ἴωσιν ἦτο ὅλως ἄγνωστος ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἡ γραφὴ τοῦ F ἀντὶ τοῦ υ ἐν ταῖς διφθόγγοις αυ καὶ ευ.

2) Ὅτι καὶ ἐν τῷ ἀ μ ε ύ ο μ α ι ἐξ ἀρχῆς ἠκούετο ὁ φθόγγος βαῦ δηλοῖ ἡ γραφὴ ἀ μ ο ι F ά ν, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Κορίνθου ἐπιγραφῇ· ἰδὲ Roehl ICA add. n. 20, 108 á.

3) Ἰδὲ τὰς σημειώσεις 1 καὶ 2 τῆς προηγουμένης σελίδος.

4) Ἰδὲ Corsen, Ueber Vocalismus κτλ. 1858, σελ. 178 σημ.

5) Ὁ Comparetti περὶ τῶν προμνημονευθεισῶν γραφῶν ἀ μ ε F ύ σ α σ θ α ι καὶ α F ύ τ ὰ ν ποιούμενος λόγον ἀποφαίνεται ὅτι τὸ F παρενεβλήθη μεταξὺ τοῦ ε καὶ υ καὶ τοῦ α καὶ υ εὐφωνίας χάριν. Ἡ ἀπόφανσις αὕτη θὰ εἶχε κῦρος, ἂν ὁ φθόγγος βαῦ δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς λέξεσιν ἀ μ ε ύ ο μ α ι καὶ α ὐ τ ὸ ς καὶ οἱ Κρῆτες ἀρχαιότερον δὲν ἔλεγον ἀ μ έ F ο μ α ι καὶ ἀ F τ ό ς, ἀλλ' ἀ μ έ ο υ ο μ α ι καὶ ἀ ο υ τ ό ς. Ἀλλ' αἱ ἀρχαιότεραι ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαὶ ἐξελέγχουσι τὸ ἀσθενὲς καὶ ἐσφαλμένον τῆς γνώμης τοῦ ἄλλως κριτικωτάτου Comparetti.

θαιρέτως ἰσχυρίζονται οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι τὸ υ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἐξ ἀρχῆς εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ[1].

Τὸ αὐθαίρετον καὶ ἀθεμελίωτον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐξελέγχει καὶ ἕτερον ἐπιγραφικὸν φαινόμενον. Ἐν αἰολικῇ ἐκ Παμφυλίας ἐπιγραφῇ, ἀναγομένῃ εἰς τοὺς πρὸ Εὐκλείδου χρόνους, ἐν τῇ λέξει *αὐτὸς* δὲν γράφεται τὸ *υ*, ὡς θὰ περιέμενέ τις, ἵνα πιστεύσῃ εἰς τὰς περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ *υ* ἐρασμικὰς θεωρίας, ἀλλ' ἕτερον γράμμα, τὸ Ͷ[2], ὅπερ ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ *βαῦ* τῶν ἐκ τῆς Ὀάξου τῆς Κρήτης ἐπιγραφῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγράφη οὐδὲ τὸ F, ὅπερ γράφεται πρὸ φωνήεντος ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Παμφυλίας, γίνεται φανερὸν ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ καὶ οἱ Κύπριοι[3] δὲν ἔγραφον συνήθως τὸ F πρὸ συμφώνου, ἀλλὰ τὸ *υ*, αἰτία τῆς γραφῆς ταύτης ἦτο οὐχὶ ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν, ἀλλ' ὅτι πρὸ συμφώνου δὲν ἐξεφωνεῖτο ἀκριβῶς ὡς τὸ F, ἀλλ' ἀπέδιδεν, ὡς φαίνεται, ἕτερόν τινα συμφωνικὸν ἦχον, ὅστις ὅμως οὕτως ἐπλησίαζε πρὸς τὸν τοῦ F, ὥστε ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἄλλοι μὲν ὡς οἱ Κρῆτες πάντοτε διὰ τοῦ F ἐσήμαινον τὸν ἦχον τοῦτον, ἄλλοι δὲ σπανιώτερον ἐξ ἡμαρτημένης ἐναλλαγῆς τῶν σημείων τῶν ὁμοειδῶν φθόγγων[4]. Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ὅταν πρὸ Εὐκλείδου τὸ μὲν φωνηεντικὸν *υ* γράφωσιν ἀνοικτὸν ἄνωθεν V, τὸ δὲ συμφωνικὸν κεκλεισμένον διὰ τρίτης κεραίας ∇, ἢ ὅτι τοῦτο ἐξεφωνεῖτο κλειστότερον καὶ πυκνότερον ἐκείνου[5]; Ὅτι δὲ οἱ Ἕλληνες ἐνίοτε καὶ πρὸς δήλωσιν

---

1) Blass, Ueber die Aussprache des Griechischen, ἐκδ. β' σελ. 63 καὶ G. Meyer. Grammatik κτλ. σελ. 135.

2) Roehl IGA 585, 7=Collitz nr. 1266.

3) Ἂν καὶ οἱ Κύπριοι δὲν ἔγραφον τὸ F πρὸ συμφώνου διὰ τὸν λόγον, ὃν ἄνω ἀναφέρομεν, ἢ παρέλιπον αὐτὸ μετὰ τὸ υ διὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ παρ' αὐτοῖς ἀλφαβήτου δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ εἴπωμεν· διότι ἕνεκα τῆς ἀτελείας ταύτης καὶ ἄλλα σύμφωνα παρέλιπον ἐν τῷ γράφειν, ὅτε εὑρίσκοντο πρὸ συμφώνου, οἷον τὸ ν, μ, γ. Ἰδὲ Deecke ἐν τῇ ὑπὸ Collitz συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, Die Griech-Kyprischen Inschriften 1884 σελ. 10.

4) οἷον Ναϝπακτίων, Ἔϝθετος. Ἀλλὰ περὶ τῶν γραφῶν τούτων λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ κεφαλαίῳ.

5) Roehl 329. Ἡ διαφορὰ τῶν σημείων τοῦ συμφωνικοῦ καὶ φωνηεντικοῦ υ φαίνεται ἐν τῇ γραφῇ τῶν λέξεων αὐτὸς καὶ ἐνγὺς στιχ. 2, 3. Ὁμοίως ἐν

τῶν λεπτοτάτων παραλλαγῶν τῆς φωνῆς μετεχειρίζοντο διάφορα σημεῖα ἀποδεικνύει ἡ χρῆσις τοῦ Ϙ ἀντὶ τοῦ K πρὸ ὡρισμένων φωνηέντων, τοῦ *ο* καὶ *υ* καὶ *οι* καὶ *ω*[1]. Ἀλλ' ὅπως ἐνταῦθα ἀλλαχοῦ μὲν πρότερον, ἀλλαχοῦ δὲ ὕστερον ἐνομίσθη περιττὴ ἡ διάκρισις αὕτη, καὶ κατὰ μικρὸν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγράφετο μόνον τὸ K πρὸ παντὸς φωνήεντος, οὕτω καὶ ἐν τῇ χρήσει τοῦ F ἐνομίσθη περιττὴ ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ *υ* ἢ μετὰ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων ***αυ*** καὶ ***ευ*** πρὸ φωνήεντος[2], ἐπειδὴ καὶ τὸ Y μόνον ἱκανῶς, εἰ μὴ ἀκριβέστατα, ἠδύνατο νὰ σημάνῃ τὸν φθόγγον τοῦ F, ὅπως τὸ K τὸν τοῦ Ϙ[3].

Ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερον ἰσχυρότερον λόγον ἠδύναντο ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ δὴ οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ Ἴωνες, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ μεταχειρισθῶσι μόνον τὸ Y καὶ εἰς δήλωσιν τῆς φωνηεντικῆς αὐτοῦ φύσεως καὶ εἰς δήλωσιν τῆς συμφωνικῆς. Εἰς ἡμᾶς δηλαδὴ δὲν φαίνεται ἁπλῆ συντυχία, ὡς ἄνευ λόγου ἀποφαίνεται ὁ Κιρχόφιος,

---

ἑτέρᾳ ἐπ' ἴσης ἀρχαίᾳ ἐξ Ἀκαρνανίας ἐπιγραφῇ τὸ υ τῆς λέξεως ὑ γ ι ὴ ς γράφεται, ὡς συνήθως, τὸ δὲ τῆς λέξεως ε ὔ χ ο μ α ι διπλοῦν X, ὅπως διὰ τοῦ σημείου τούτου δηλωθῇ, ὡς φαίνεται, τὸ πυκνότερον τοῦ συμφωνικοῦ υ. Roehl 332.

1) Τοῦτο εἶνε τὸ σύνηθες, ἀλλ' ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ἐλαχίστης διαφορᾶς τῶν φθόγγων τῶν σημαινομένων διὰ τοῦ K καὶ Ϙ ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου ἐγίνετο χρῆσις τοῦ Ϙ καὶ πρὸ τοῦ α, ὡς καὶ τοῦ F πρὸ συμφώνου, οἷον ἐν τῷ βοιωτικῷ ὀνόματι ΒόϘας· Roehl 183.

2) Ὅτι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸ υ τῶν διφθόγγων α υ καὶ ε υ ἐγράφετο καὶ τὸ F πρὸ φωνήεντος δεικνύουσι πλεῖσται ἐπιγραφαί, εἰς ἃς παραπέμπομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν διφθόγγων α υ καὶ ε υ λόγῳ.

3) Ὁ Βλάσσιος (ἐκδ. β' σελ. 82) ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγραφον K πρὸ τοῦ α καὶ Ϙ πρὸ τοῦ ο, διότι ἐκεῖνο μὲν ἐλέγετο κ ά π π α, τοῦτο δὲ κ ό π π α, καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ αὐτῶν ἦτο ὀρθογραφικὴ μόνον, οὐδαμῶς δὲ φωνητική. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγραφον τὸ K καὶ πρὸ τοῦ ε καὶ τοῦ ι τὸ δὲ Ϙ καὶ πρὸ τοῦ υ, ὡς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸ τοῦ u, ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου φαίνεται ἀληθῶς χαριέστατος, οὐ μόνον διότι ὁρμᾶται ἐκ τοῦ λογικοῦ ἁμαρτήματος, ὅπερ καλεῖται πρωθύστερον, ἀλλὰ καὶ διότι κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον ἀποτάσσεται ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς δόγμασι τῶν Ἐρασμικῶν, ἀποφαινόμενος ὅτι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ χρήσει τῆς γραφῆς ἢ αὐτοὶ ἐπενόουν ἢ παρ' ἄλλων ἐλάμβανον διαφόρους χαρακτῆρας οὐχὶ πρὸς δήλωσιν διαφόρων φθόγγων, ἀλλὰ πρὸς δήλωσιν πράγματος φαντασιώδους καὶ ἀνυπάρκτου πολυτελείας ἕνεκα. Οὐδὲν τούτου ἀτοπώτερον καὶ γελοιότερον.

ὅτι τὸ ἑλληνικὸν Υ ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὸ μωαβιτικὸν Y, ἤτοι πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ *βαῦ*, τὸ ἀπαντῶν ἐν τῇ ἐκ Δαιβῶν στήλῃ τοῦ Μέσα[1], ἥτις διὰ τοὺς χρόνους, εἰς οὓς ἀνήκει (εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς θ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος), ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται τὸ ἀρχαιότατον μνημεῖον ἐν φοινικικῷ ἀλφαβήτῳ[2]. Δὲν φαίνεται ἡμῖν ἔργον ἁπλῆς συντυχίας ἡ μεγίστη ὁμοιότης τῶν δύο τούτων γραμμάτων, διότι αὐτὸς ὁ Κιρχόφιος ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (159) λέγει ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ*υ* εἰς τὰ εἴκοσι καὶ δύο γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ληφθέντα ἐκ τοῦ φοινικικοῦ, ἐγένετο, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ εὐλογώτατα ἑκάστῳ τινὶ συγχωρεῖται νὰ πιστεύῃ ἕνεκα τῆς μεγίστης ὁμοιότητος ἢ μᾶλλον τῆς ταυτότητος ἑνὸς ἑκάστου τῶν γραμμάτων τῆς στήλης τοῦ Μέσα πρὸς ἓν ἕκαστον τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν, ὅτι καὶ τὸ *υ* ἐλήφθη, ὡς καὶ τὰ ἄλλα εἴκοσι δύο γράμματα, ἐκ τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ καὶ μετὰ συμφωνικῆς δυνάμεως, ὅπως ἐγίνετο καὶ παρὰ τοῖς Φοίνιξι καὶ ἄλλοις συγγενέσι λαοῖς. Τότε θὰ ἦτο ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη τοῦ Κιρχοφίου, ἂν ὁ ἀρχαιότατος ἑλληνικὸς ἀλφάβητος ἐστερεῖτο τοῦ *υ*, ὡς ἐστερεῖτο τοῦ *φ* καὶ *χ* καὶ *ψ*, καὶ ἂν μὴ θαυμασία, μικρὰ δὲ καὶ ὄντως τυχαία ἦτο καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ἄλλων ἀντιστοίχων γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ μωαβιτικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ὁ φθόγγος τοῦ *υ* καὶ ὁ φθόγγος τοῦ *βαῦ* ἦσαν ἑτερογενεῖς καὶ ὅλως διάφοροι, μηδαμῶς δὲ συγγενεῖς καὶ ὁμοιότατοι, διὰ τοῦ αὐτοῦ

1) Ἴδε Studien zur G. d. Gr. Alph. 3, σελ. 159 σημ., ἔνθα ὁ Κιρχόφιος λέγει ἁπλῶς ὅτι «τὴν ὁμοιότητα τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τοῦ σχήματος τοῦ Βαῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μέσα καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ υ νομίζω τυχαίαν», οὐδὲν δὲ λέγει ποῦ στηρίζει τὴν γνώμην αὐτοῦ ταύτην.

2) Περὶ τῆς ἐκ Δαιβῶν (Dhîbân) μωαβιτικῆς στήλης τοῦ βασιλέως Μέσα καὶ τοῦ ἀλφαβήτου αὐτῆς ἴδε ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει τὴν πραγματείαν τοῦ P. Schroeder ἐν τῷ ἑλληνικῷ περιοδικῷ, τῷ ἐπιγραφομένῳ «ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικὸς σύλλογος», Τόμ. ς' (1871—72) ἀπὸ σελίδος 120-138. Περὶ τῆς αὐτῆς στήλης ἴδε καὶ Revue archéologique 1870 vol. XXI σελ. 181—207 καὶ 357—386 καὶ τὸν 8ον πίνακα. Ἴδε ὡσαύτως καὶ Bibel-Lexicon von Daniel Schenkel 1872 ἐν τῇ λέξει Mesa, Vierter Band σελ. 182 καὶ ἑξῆς.

χαρακτῆρος οὐ μόνον ἐν τῷ φοινικικῷ, ἀλλὰ καὶ τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ σημαινόμενοι. Τρεῖς ἢ μᾶλλον τέσσαρες τοιαῦται συμπτώσεις κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ εἶνε ἔργον ἁπλῆς τύχης. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εἶνε τοῦτο ἀδύνατον, ὅσῳ τὸ σχῆμα τοῦ *βαὸ* ἐν ἄλλοις φοινικικοῖς ἀλφαβήτοις δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ ἐν τῇ στήλῃ τῆς Δαιβῶν [1]. Διὰ πάντα ταῦτα ἡμεῖς τοὐλάχιστον, λαμβάνοντες ἐν νῷ καὶ ὅσα ἄρτι ἐλέγομεν περὶ τῆς προφορᾶς καὶ γραφῆς τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, δὲν διστάζομεν τὸ παράπαν νὰ πιστεύωμεν ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν Ἑλλήνων, οὓς μετὰ ταῦτα καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐμιμήθησαν, ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ *υ* καὶ μετὰ φωνηεντικῆς καὶ μετὰ συμφωνικῆς δυνάμεως, ἄλλοι δὲ πάλιν, ὅπως ἀκριβέστερον διακρίνωσι τὰς διαφόρους προφορὰς τοῦ *υ*, ἢ ἔγραφον ἀντ' αὐτοῦ F, ἢ προσέγραφον αὐτῷ τὸ F πρὸ φωνήεντος, ἢ ἀντὶ τοῦ *υ* ἢ τοῦ F ἔγραφον ἄλλα σημεῖα πρὸ ὡρισμένων συμφώνων, τὸ Ч καὶ X, ἅτινα ἢ αὐτοὶ ἐπενόησαν, ἢ μᾶλλον ἐκ Φοινίκης ἔλαβον, ἂν πρέπει καὶ τὸ σχῆμα τούτων νὰ παραβάλωμεν πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ *βαῦ* ἐν ἑτέροις φοινικικοῖς ἀλφαβήτοις [2]. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν ἐκ τούτου τοῦ X ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ στοιχεῖον +, ὅπερ, ὡς εἴπομεν ἤδη, μετεχειρίζοντο ἔκτοτε ἀντὶ τοῦ **Φ** οἵ τε Ἀττικοὶ καὶ ἄλλοι Ἕλληνες [3].

Τοσαῦτα περὶ τῆς ἀσαφείας τοῦ γράμματος ἐν τῇ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων διδασκαλίᾳ. Δὲν θὰ ἦτο δὲ περιττὸν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ πάλιν, ὅπερ καὶ πρότερον [4], ὅτι ἡ ἐκφώνησις τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων κατὰ τὰς ἀντιστοίχους γερμανικάς, ἢ ἄλλη ὁμοία ἐκφώνησις ἥκιστα ἁρμόζει εἰς διφθόγγους ἐκ συναιρέσεως γεννηθείσας καὶ ἑκάστῳ τινὶ συγχωρεῖται νὰ

---

1) Ἰδὲ Gesenius Hebräische Grammatik nach E. Rödiger von E. Kautzsch 1881 ἐν τῷ τέλει, ἐν τῇ σελίδι 376, ἥτις περιέχει Alphabete altere semitischer Schriften.

2) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 96. Ὅτι δὲ καὶ φ ἐγράφη ἀντὶ τοῦ υ ἤδη ἐν τῇ 6' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ου κεφαλαίῳ.

3) Ἰδὲ ἀνωτ. σημ. 1.

4) Σελ. 18—19.

ἐρωτήσῃ, ὁποία συναίρεσις εἶνε αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν ἐπινοηθεῖσα, καθ' ἣν ἡ συναίρεσις ἀποβαίνει μᾶλλον διαίρεσις. Διότι τί ἄλλο ποιοῦσιν οἱ Γερμανοὶ ἢ διαιροῦσι μᾶλλον ἢ συναιροῦσι τὰς ἑαυτῶν διφθόγγους[1], παραδείγματος χαριν τὴν *ei* καὶ *eu* (*oi*), ὅταν ἀμφοτέρας ἐν πολλαῖς γερμανικαῖς χώραις προφέρωσιν ὡς *aϊ*;[2] Πῶς λοιπὸν θὰ ἦτο συγκεχωρημένον νὰ προφέρωμεν κατὰ ταύτας τὰς ἑλληνικὰς *ει* καὶ *οι*, αἵτινες συναιρεθεῖσαι ἀπέβησαν *ι* καὶ *υ*; Πῶς δὲ θὰ ἦτο πάλιν ὀρθὸν νὰ προφέρωμεν τὴν ἑλληνικὴν *αι* κατὰ τὴν ἀντίστοιχον γερμανικήν, ὅτε ἐκείνη μὲν ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἀπέβη *ε*, πρῶτον μὲν μακρόν, ἔπειτα δὲ βραχύ, αὕτη δὲ ὅπου τῆς Γερμανίας συναιρεῖται, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ περισσότερον, γίνεται *ā*· οἷον **stein**, **stain**, **stahn**, **gemein**, **gemain**, **gemahn** κτλ.; Ὅτι ἕτερος εἶνε ὁ νόμος ὁ ἐν τῇ γερμανικῇ μεταμορφῶν τὸ **stein** εἰς **stain** καὶ **stahn**, καὶ τὸ **heute** εἰς **hoite** καὶ **haite**, καὶ ἕτερος ὁ ἐν τῇ ἑλληνικῇ συναιρῶν τὸ *αϊ* εἰς τὴν δίφθογγον *αι* καὶ τὸ *εϊ* εἰς τὴν *ει* καὶ τὸ *οϊ* εἰς τὴν *οι*, γίνεται ἔτι φανερώτερον, ἂν τὸν ἐκ τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως προκύπτοντα φθόγγον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ διαλύσωμεν οὐχὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ φωνήεντα, ἐξ ὧν διὰ συναιρέσεως ἢ κράσεως προέκυψεν, ἀλλ' εἰς τὰ φωνήεντα τῶν πλειόνων τῆς μιᾶς ἀντιστοίχων γερμανικῶν διφθόγγων, καὶ τὴν μὲν *αι* διαλύσωμεν οὐχὶ εἰς τὸ *a* καὶ *ι*, ἀλλ' εἰς τὸ *e* καὶ *i* ἢ τὸ *o* καὶ *i* ἢ τὸ *e* καὶ *u*, τὴν δὲ *οι* οὐχὶ εἰς τὸ *o* καὶ *ι*, ἀλλ' ὡσαύτως εἰς τὸ *e* καὶ *u*, ἢ τὸ *e* καὶ *i*, καὶ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ ***παῖς*** καὶ ***οἶς*** δὲν ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ ***πάϊς*** καὶ ***ὄϊς***, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐκ τοῦ ***πέϊς*** ἢ ***πόϊς*** ἢ ***πέους***, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ***ἔους***! Ἀλλ' οὐδὲ ἡ προφορὰ τῆς γερμανικῆς ***au*** δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ἡ ἑλληνικὴ ***αυ***, διότι ὁ φθόγγος ***αου*** οὐ-

1) Τοῦτο συμβαίνει πολὺ φυσικῶς παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἕνεκα τῆς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν συμπυκνώσεως τῶν συμφώνων, ὅπως, τοὐναντίον, ἡ συναίρεσις παρὰ τοῖς Ἕλλησι ἕνεκα τῆς συχνῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀλλεπαλληλίας τῶν φωνηέντων.

2) Ὅτι ἐν πλείσταις γερμανικαῖς χώραις αἱ δίφθογγοι ei, ai, oi καὶ eu ἐκφωνοῦνται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς ai, καὶ ὅτι ὁμοίως ἐκφωνοῦνται καὶ αἱ ἀντίστοιχοι ἑλληνικαὶ ει, αι, οι καὶ ευ λέγει καὶ καταδικάζει καὶ αὐτὸς ὁ Humperdinck ἐν Zeitschrift für das Gymnasialwesen 1868, σελ. 889.

δέποτε δύναται νὰ ἀποτελέσῃ δίφθογγον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ὡς ἐν τῇ γερμανικῇ, πολλῷ δὲ ἧττον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα τῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκφωνήσεως τῆς *ευ* ἡ ὡς *οϊ* ἢ *αϊ* ἐκφωνουμένη *eu*. Δι' ὅμοιον λόγον θὰ ἦτο ὡσαύτως ἄτοπος ἡ προφορὰ τῶν αὐτῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* κατὰ τὰς ἀντιστοίχους λατινικὰς ἢ τὰς ἀντιστοίχους γαλλικὰς ἢ ἀγγλικάς. Οὐχὶ δὲ ὀλιγώτερον ἄτοπον καὶ πρὸς τοὺς περὶ ἑλληνικῆς προσῳδίας κανόνας ἐναντιώτατον εἶνε, ὅπερ ποιοῦσι λανθάνοντες ἑαυτοὺς οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Γερμανίᾳ Ἐρασμικῶν, τὸ νὰ τονίζωσι τὰς ἑλληνικὰς διφθόγγους καὶ ὅταν ὁ τόνος τῆς λέξεως πίπτῃ ἐπὶ τὴν προηγουμένην συλλαβήν, λέγοντες, δείγματος χάριν, ἥκιστα ἑλληνικῶς *λόγόϊ*, *ἑωρακέράϊ* κτλ. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι δι' οὐδένα ἄλλον λόγον, νομίζομεν, ἢ διότι ἐν τῇ γερμανικῇ συμβαίνει νὰ τονίζωνται πάντοτε αἱ δίφθογγοι, δίφθογγος δὲ ἀτόνιστος θὰ ἦτο παρ' αὐτοῖς πρᾶγμα ἀκατανόητον· ἢ ἴσως διότι ἄλλως θὰ ἀπέβαινε δύσκολον πολλάκις ἡ διῃρημένη ἐκφώνησις τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων. Ἂν δὲ τὸ μέτρον καὶ ὁ τονισμὸς ἀπαιτοῦσι πολλάκις τὴν ὡς ἁπλῶν φωνηέντων ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων, τούτου ὀλίγον φαίνονται φροντίζοντες οἱ ἐν Γερμανίᾳ Ἐρασμικοί, διότι θέλουσι νὰ ἐρασμίζωσι μᾶλλον, ὡς ἔοικε, καὶ γερμανίζωσιν ἢ νὰ ἑλληνίζωσιν. Ἀλλὰ τὸ πάντων ἀτοπώτατον εἶνε τὸ νὰ νομίζωσιν, ἐπειδὴ ἐν τῇ γερμανικῇ τονίζεται πάντοτε τὸ πρῶτον τῶν διφθόγγων φωνῆεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ οὐδὲν ἄλλο εἶνε συναίρεσις δύο φωνηέντων ἢ ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου ἐπὶ τὸ πρῶτον[1] καὶ ἡ ταχεῖα αὐτῶν ἐν συνιζήσει[2] συνεκφώνησις. Λέγομεν δὲ τὴν δοξασίαν ταύτην ἀτοπω-

---

1) Ἀφίνομεν ὅτι τὴν εὐκαιρίαν ταύτην δὲν ἔχουσι πάντοτε οἱ Ἐρασμικοί, διότι πολλάκις καὶ πρὶν συναιρεθῶσι δύο φωνήεντα, ὁ τόνος εἶνε ἐπὶ τοῦ πρώτου, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι πάϊς, ὄϊς, κόϊλος, Πρόϊτος, Νέϊλος, ὄϊδα, βασιλέεϊ, ὀξέϊ κτλ. Ἐνίοτε δὲ μάλιστα συμβαίνει καὶ νὰ καταβιβάζηται ὁ τόνος μετὰ τὴν συναίρεσιν εἰς τὴν ἑπομένην συλλαβήν, οἷον ὄϊος, οἰός.

2) Ἐὰν παραβάλωμεν τὴν κατὰ τὰς γερμανικὰς διφθόγγους ei καὶ eu (ai καὶ oi) γενομένην ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν ἐκφώνησιν τῶν ἀντιστοίχων ἑλληνικῶν αι καὶ οι, καὶ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τὰς αὐτὰς γερμανικὰς ἐκφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὰ ἐν συνιζήσει προφερόμενα φωνήεντα α καὶ ι, ο καὶ ι τῶν λέξεων κελαϊδῶ, μαϊμού, χαϊμένος, γάϊδαρος, βόϊδι, ρόϊδι, κτλ,

τάτην, οὐχὶ μόνον διότι μάχεται φανερῶς, ὡς πολλάκις εἴπομεν, πρὸς τὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ κρατοῦντα νόμον τῶν συναιρέσεων, καὶ γεννᾷ μεγίστην αὐθαιρεσίαν, εἰσάγουσα βιαίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν προφορὰν ἀλλοτρίαν, οὐδαμῶς συμφωνοῦσαν οὐδὲ πρὸς τοὺς λόγους τῶν Γραμματικῶν, ὀνομαζόντων πάθος τὴν συναίρεσιν, ἀλλὰ καὶ διότι καθόλου δὲν δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεραίνῃ ἐκ τοῦ συμβαίνοντος ἔν τινι γλώσσῃ ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦτο πάντως πρέπει νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν ἑτέρᾳ. Δὲν εἶνε βεβαίως ἱκανὸς λόγος οὗτος, ἐπειδὴ ἐν τῇ γερμανικῇ τὸ *a* καὶ *ι*, καίτοι ἀσυναίρετα μένοντα, ἀποτελοῦσι δίφθογγον, νὰ πιστεύωμεν διὰ τοῦτο ὅτι καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ ἡ δίφθογγος *ai* δὲν δύναται νὰ ἐκφωνῆται ἄλλως ἢ ὡς ἡ ἀντίστοιχος γερμανική. Οὐδὲ τἀνάπαλιν θὰ ἠξίου τις ἐλλόγως νὰ τονίζωσιν οἱ Γερμανοὶ τὸ δεύτερον φωνῆεν τῶν διφθόγγων, διότι οἱ Γάλλοι ἐν ταῖς διφθόγγοις *oi* καὶ *ui* τονίζουσι τὸ δεύτερον. Παραλείπομεν ὅτι θὰ ἦτο γελοῖόν τι χρῆμα, ἂν οἱ Γάλλοι εἶχον τὴν ἀξίωσιν καὶ παρ' Ἕλλησι τὰ φωνήεντα *o* καὶ *a* νὰ ἀποτελῶσι δίφθογγον, διότι καὶ παρ' αὐτοῖς συμβαίνει τὸ αὐτὸ ἐν τῇ *oi* (*oa*) καὶ κατὰ τὴν γαλλικὴν *oi* νὰ ἐκφωνῶσι καὶ τὴν ἑλληνικήν, ἐπειδὴ ἀμφότεραι ἐκ τοῦ *o* καὶ τοῦ *ι* ἐγεννήθησαν. Ὅμοια θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ ἄλλων διφθόγγων τῶν αὐτῶν ἢ ἄλλων γλωσσῶν, ἀποδεικνύων πόσον εἶνε ἐπισφαλὲς καὶ αὐθαίρετον τὸ συμπεραίνειν ἐκ τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων ταύτης τῆς γλώσσης περὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν ἐν ἑτέρᾳ. Πολὺ ὀρθότερον θὰ ἐποίουν οἱ Ἐρασμικοί, ἄν, ἀντὶ νὰ διδάσκωσιν ὅτι ἡ μὲν *αι* πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἡ γερμανική, ἡ δὲ *οι* ὡς ἡ ἀγγλική, ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ὡς ἡ γερμανικὴ *eu*, ὅπου αὕτη ἐκφωνεῖται ὡς *oï*, ἡ δὲ *ει* ὡς ἡ ἀντίστοιχος ὀλλανδική, ἤθελον νὰ συμπλησιάζωσιν ἔτι μᾶλλον τὰ δύο φωνήεντα ἑκάστης τούτων, καὶ τὴν μὲν *αι* νὰ ἐκφωνῶσιν ὡς *ê*, τὴν δὲ *οι* ὡς *ü*, τὴν δὲ *ει* ὡς *ι* μακρόν, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἐξεφώνουν ταύτας, ὅπερ οὐδὲ ὁ Κούρτιος ἀρνεῖται, πολὺ δὲ προθύμως

δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου ὅτι ἡ κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων εἶνε προφορὰ δύο φωνηέντων ἐν συνιζήσει συνεκφωνουμένων, οὐδαμῶς δυναμένη νὰ συγκριθῇ πρὸς προφορὰν φθόγγων διὰ συναιρέσεως ἢ κράσεως γεννηθέντων.

ἀποδέχεται. Ὁμοίως καλὸν θὰ ἦτο καὶ τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ* νὰ προφέρωσιν ὡς *aϝ* καὶ *eϝ*, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τούτων ὑπῆρχέ ποτε ἐν αὐταῖς ὁ φθόγγος *βαῦ*, ἦτο δὲ πολὺ δύσκολον, ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ὅλως ἀδύνατον νὰ ἐπανέλθῃ ἐν αὐταῖς πάλιν ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ καὶ δυνάμει, ἂν τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι Σεβήρου εἶχε καταλάβει ὁ φθόγγος *ü* ἢ *ου*[1].

Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄνομα δίφθογγος, ὅπερ οἱ Ἐρασμικοὶ ἔχουσι πάντοτε πρόχειρον ὅπλον κατὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως, ὠφελεῖ αὐτοὺς μᾶλλον, ἢ αἱ ἄλλαι αἱ ἐκ τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἐτυμολογίας ἀποδείξεις. Διότι τὸ ὄνομα *δίφθογγος (συλλαβή)* εἶνε ὅρος γραμματικός[2], ἡ δὲ *γραμματική*, ὡς ὀρθότατα λέγει ὁ Κούρτιος[3],

1) Τοιαύτην γνώμην εἶχεν ἀποφανθῇ καὶ ὁ Βουτμαννός. Ausf. griech. Spachl. 2 Ausg. σελ. 15. Καὶ ἀποροῦμεν ἀληθῶς πῶς ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β' τοὐλάχιστον ἐκδόσει τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς δὲν ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης τοῦ δεινοτάτου καὶ ὀξυνουστάτου ἐκείνου Γραμματικοῦ.

2) Ἐν τῷ Κρατύλῳ τοῦ Πλάτωνος πολλάκις μὲν ἀπαντᾷ ἡ λέξις συλλαβή, οὐδαμοῦ δὲ καὶ ἡ λέξις δίφθογγος, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ οὔτε ἐν ἄλλῳ τινί, οὔτε ἔν τινι τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ φαίνεται ὅτι τῆς λέξεως δίφθογγος ἐπὶ τῆς γραμματικῆς αὐτῆς σημασίας ἐγένετο χρῆσις ὕστερον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἐμφάνισιν τῆς κυρίως γραμματικῆς καὶ κριτικῆς ἐπιστήμης, ὅτε ἡ ἀκρίβεια τῶν γραμματικῶν θεωριῶν καὶ κανόνων κατέστησεν ἀναγκαίους πολλοὺς τέως ἀχρήστους ὅρους. Ἀλλὰ καὶ πρότερον ἂν ἦτο ἐν χρήσει ὁ ὅρος δίφθογγος, πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ διάφορον σημασίαν τῆς ὕστερον ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν, διότι καὶ τότε δίφθογγος θὰ ἐκαλεῖτο καὶ ἡ ου, ἧς τὸ ἀσύνθετον καὶ ἀδιαίρετον ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους οὐδεὶς οὐδ' οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν ἀμφισβητοῦσι σήμερον. Ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ ὅρῳ συλλαβὴ ἐνυπῆρχεν ἡ ἔννοια τῆς μονοφωνίας εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 16 κέξ.). Ἀτόπως ἄρα λέγει ὁ Βλάσσιος (ἔκδ β' σελ. 20) ὅτι τῷ ὅρῳ δίφθογγος συνεξυπακούεται ἡ λέξις φωνή, οὐ μόνον διότι τοῦτο καταδικάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁρισμῶν τῆς συλλαβῆς, πάντως ἀπαιτούντων μίαν, οὐχὶ δὲ δύο φωνὰς ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ διότι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον συζεύγνυνται λέξεις φύσει ἀδιάλλακτοι πρὸς ἀλλήλας. Ἐν τῷ ἄκρῳ αὐτοῦ ζήλῳ ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς δὲν παρετήρησεν ὁ Βλάσσιος ὅτι τοσοῦτον ὀρθῶς δύναται νὰ λεχθῇ δίφθογγος φωνή, ὅσον θὰ ἐλέγετο καὶ δίδραχμος δραχμὴ καὶ δικέφαλος κεφαλὴ καὶ δίπλεθρον πλέθρον καὶ δισύλλαβος συλλαβὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀνύπαρκτα καὶ χιμαιρικά.

3) Studien κτλ. σελ. 275.

ἐγεννήθη ὁρμηθεῖσα, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς σημαίνει, ἐκ λόγων καὶ φθόγγων *γεγραμμένων*, τούτου δὲ ἕνεκα ἡ *αι*, *ει*, *οι*, ἅτε διὰ δύο φωνηέντων γεγραμμέναι, ἠδύναντο κάλλιστα, ὡς πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, νὰ ὀνομάζωνται δίφθογγοι καὶ ὅτε ἐν αὐταῖς ἠκούετο εἷς μόνος καὶ ἁπλοῦς φθόγγος. Ὅτι δὲ τὴν δύναμιν ταύτην τῆς ἁπλότητος καὶ μονοφωνίας δὲν εἶχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄνομα δίφθογγος ἐν τῇ γραμματικῇ αὐτοῦ σημασίᾳ, οὐδεὶς πώποτε οὔτε ὁ Κούρτιος οὔτε ἄλλος τις τῶν Ἐρασμικῶν ἐπεχείρησάν ποτε νὰ ἀποδείξωσι, νομίζοντες ἴσως ἱκανὸν τὸ λέγειν τι μόνον. Οἱ Ἕλληνες δ' ὅμως Γραμματικοὶ οὐδέποτε φαίνονται θελήσαντες νὰ δηλώσωσιν ἄλλως ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ***τοὺς διὰ δύο φωνηέντων γεγραμμένους φθόγγους***, ἀφοῦ ἐν ταῖς διφθόγγοις κατατάττουσιν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ τὰς κατ' ἐπικράτειαν καλουμένας διφθόγγους, ἤτοι τὴν ᾳ, ῃ, ῳ, καίτοι τούτων τὸ ἓν μόνον φωνῆεν προφέροντες [1], ὁμοίως δὲ ὀνομάζουσι πάντοτε δίφθογγον καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς μονόφωνον *ου*. Φαίνεται δὲ ὅτι πλὴν τῆς *ου* καὶ τὴν *αι* καὶ *οι* μονοφώνως ἐξεφώνουν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ οὐ μόνον διὰ τὰς αἰτίας, ἃς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἀναφέρομεν, ἀλλὰ καὶ διότι Διονύσιος μὲν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἔλεγε τὰ φωνήεντα αὐτῶν συναλοιφῇ κεκραμένα, ὁ δὲ Πλούταρχος ὅτι τὸ ***α*** καὶ ***ι*** ἀποτελοῦσι μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν, Σέξτος δὲ ὁ Ἐμπειρικός, ἑπόμενος τῷ παραδείγματι προγενεστέρων αὐτοῦ φιλοσόφων καὶ ἴσως τῶν περὶ τὸν Στωϊκὸν Χρύσιππον, ὠνόμαζε στοιχεῖα τὰς διφθόγγους *αι*, *ει*, *ου* καὶ πάσας τὰς τῆς ὁμοίας φύσεως, διότι, ὡς λέγει, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν γενομένην ἐκφώνησιν αὐτῶν ἠκούετο εἷς ἦχος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἁπλοῦς, μονοειδὴς καὶ

---

1) Ὅτι ὁ ὅρος δίφθογγοι κατ' ἐπικράτειαν ἦτο ἐν χρήσει ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, γίνεται δῆλον ἐκ τῆς φράσεως Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, συγχρόνου τῷ Πλουτάρχῳ ἐν τῷ περὶ μουσικῆς. «Τὰς διφθόγγους ἤτοι κατὰ κρᾶσιν, ἢ κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἐπικράτειαν γίνεσθαι φαμέν». (Ἰδὲ M. Meibomii antiquae Musicae auctores septem 1652 vol. II p. 44.) Παράβαλε καὶ γραμματικὴν Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, σελ. 639, 14 ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου, ἔνθα ὁ Διονύσιος λέγει ὅτι τῆς ᾳ διφθόγγου τὸ ι προσγράφεται μέν, ἀλλ' οὐ συνεκφωνεῖται.

ἀσύνθετος[1]. Πάνυ δὲ ἀτόπως καὶ ἀδεξίως ἠθέλησεν ὁ Βλάσσιος νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου τοὺς λόγους Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, ὅτι τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων, ἤτοι τῶν διὰ τοῦ **υ** συντεθειμένων, ἠκούοντο φανερῶς ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, διότι ἀκριβῶς ἐκ τῶν λόγων τούτων πᾶν τοὐναντίον συμπεραίνεται, ὅτι τὰ φωνήεντα τῶν μὴ κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* δὲν ἠκούοντο *φανερῶς*, ἀλλ' ἦσαν *ἀφανῆ* τῷ ἀκούοντι καὶ ὑπὸ ἕτερον, τρίτον ἦχον *λανθάνοντα*, ὅπερ οὐδαμῶς ἀντιφάσκει οὔτε πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου οὔτε πρὸς τὴν τοῦ Πλουτάρχου καὶ

---

1) Περὶ πάντων τούτων διαλαμβάνομεν ἀκριβέστατα ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων λόγου, καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς α ι, καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἰδίῳ κεφαλαίῳ· ἐνταῦθα δὲ σημειούμεθα μόνον ὅτι ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β' αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς πραγματείᾳ (σελ. 21) πάνυ ἀδεξίως καὶ τροχάδην βαίνων ἠθέλησε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Σέξτου ὀχληρίας, ἀντιτάσσων πρὸς τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοὺς λόγους Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (ἔκδ. Meibom. σελ. 46), ὅτι τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων, ἤτοι τῆς α υ, ε υ, η υ, ω υ, ἠκούοντο φανερῶς ἀμφότερα τὰ φωνήεντα (ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 83, σημ. 2) καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ὀνομάζωνται στοιχεῖα, ὅπως δῆθεν ἐκάλει ταύτας ὁ Σέξτος. Οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Βλασσίου ἠδύνατο, νομίζομεν, νὰ συλλογισθῇ τοιοῦτον συλλογισμόν, ἀφοῦ ὁ Σέξτος διαρρήδην συμπεριλαμβάνει μετὰ τῶν διφθόγγων α ι, ε ι, ο υ οὐχὶ ἁπάσας τὰς διφθόγγους ἀνεξαιρέτως, ἀλλὰ μόνον τὰς τῆς ὁμοίας φύσεως, ἐκείνας δηλαδή, ὅσαι κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Σέξτου εἶχον τὸ οὐσιῶδες γνώρισμα τοῦ στοιχείου, ἤτοι τὸ ἀποδιδόναι ἁπλοῦν ἦχον, τὸν αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διαμένοντα, οὐχὶ δὲ βεβαίως καὶ τὰς φανερῶς ἐκβοώσας ἀμφότερα τὰ φωνήεντα α υ, ε υ, η υ, ω υ, ἐπειδὴ τοιαύτη συγκατάταξις θὰ ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἀλογώτατον καὶ μωρότατον, σκοπὸς δὲ τοῦ Σέξτου γράφοντος πρὸς τοὺς Γραμματικοὺς ἦτο οὐχὶ νὰ ἐξελέγξῃ ἑαυτόν, ἀλλὰ τοὺς Γραμματικοὺς καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκείνων. Ὡς φαίνεται, δὲν παρετήρησεν ὁ Βλάσσιος ὅτι ὁ Σέξτος ἐν παντὶ τῷ πρὸς τοὺς Γραμματικοὺς λόγῳ οὐδὲν κατ' αὐτῶν ἐπιχείρημα λαμβάνει ἐξ ἰδίας θεωρίας περὶ γραμμάτων καὶ συλλαβῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ περὶ τούτων ἐδίδασκον. Ἂν ἤθελε παρατηρήσει τοῦτο, ἤθελε πολὺ φυλαχθῇ νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τὸν Σέξτον οἱονδήποτε Γραμματικόν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸν μουσικὸν Ἀριστείδην, ἀφοῦ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ μουσικοῦ σαφέστατα καταφαίνεται ὅτι αἱ μὴ κατὰ συμπλοκὴν δίφθογγοι δὲν ἐξεβόων φανερῶς ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, ἀλλ' ἢ τὸ ἓ ν μ ό ν ο ν, ὡς αἱ κατ' ἐπικράτειαν, ἤτοι ᾳ, ῃ, ῳ, υ ι, ε ι, ἢ ἀμφότερα μέν, ὡς αἱ κατὰ κρᾶσιν, ἤτοι ἡ α ι, ο ι, ο υ, ἀλλ' ἀ φ α ν ῶ ς κ α ὶ ὑ π ὸ τ ρ ί τ ο ν ἦ χ ο ν λ α ν θ ά ν ο ν τ α, ὅπερ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον, νομίζομεν, οὐδαμῶς ἀντιμάχεται πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου,

Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως οὔτε πρὸς τὸν ὑπὸ Ἀριστοτέλους καὶ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς ὁρισμὸν τῆς συλλαβῆς. Οὐδὲν λοιπὸν ἀτοπώτερον ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν διφθόγγων ἐπὶ ἁπλῆς αὐτῶν ἐκφωνήσεως, ἢ οἱ ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος Ἀθηναῖοι, ὅτε καὶ ἐκεῖνοι ἔλεγον ***δίδραχμον*** καὶ ***τετράδραχμον*** ἢ ***τέτραχμον***, ἐνῷ αἱ δύο καὶ τέσσαρες δραχμαὶ δὲν ἐφαίνοντο διακεκριμέναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ καθ' ἓν μόνον σημεῖον αὐτῶν συναπτόμεναι, ἀλλ' ἦσαν εἰς *ἓν καὶ ἁπλοῦν* νόμισμα συγκεχωνευμέναι. Ἂν τις πταίει ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν διφθόγγων, πταίουσιν οἱ νόμοι τῆς γλώσσης, οἵτινες ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠθέλησαν νὰ συγκεράσωσιν εἰς ἕνα καὶ μόνον ἦχον τὰ δύο αὐτῶν φωνήεντα, ὅπως πάλιν ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν διδράχμων καὶ τετραδράχμων τὴν αἰτίαν ἔχουσιν οἱ νόμοι τῆς πόλεως, κόψαντες τοιαῦτα νομίσματα καὶ ἀναγκάσαντες τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδὲ αὐτὸν τὸν Περικλέα καὶ Πλάτωνα ἐξαιροῦντες, νὰ λέγωσι δίδραχμον καὶ τετράδραχμον, καίπερ ἑνὸς καὶ μόνου κέρματος προσπίπτοντος εἰς τὴν ὄψιν. Τότε θὰ ἐποίουν καὶ μέγα ἄτοπον οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, ἂν καὶ ἐκεῖνοι ἤθελον ὀνομάσει τὰς διφθόγγους ***διγράφους*** ἢ ***διγράμμους*** ἢ ***διγραμμάτους***, ὅπως ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐποίησεν ἡ σοφία τινῶν πιστοτάτων θιασωτῶν τοῦ Ἐράσμου, καὶ ἤθελε βαπτίσει εἰς τὰς διφθόγγους καὶ τὰς συλλαβὰς ***βα***, ***βε***, ***γα***, ***γε***, ***λα***, ***λε***, κτλ., ἅτε καὶ ταύτας διὰ δύο γραμμάτων σημαινομένας [1]. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Γραμματικοὶ δὲν εἶχον οὕτω μικρὰν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Ἀλλ' ἐπανερχόμεθα, ὅθεν παρεξέβημεν, ἐπὶ τὸν περὶ τῆς γραφῆς λόγον.

Πολλὰ λοιπόν, ὡς ἀπεδείξαμεν, ἔχει τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς ἀσαφείας τοῦ γράμματος ἐπὶ τῶν φωνηέντων. Ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῶν συμφώνων γίνεταί πως τὸ γράμμα σαφέστερον ἑαυτοῦ, διδάσκον ἐν

---

1) Ἂν αἱ λέξεις αὗται δὲν ἐσήμαινον ἄλλο τι ἀτοπώτερον περὶ διφθόγγων λεγόμεναι. Ἀλλὰ τοῦτο ἀφίνομεν νὰ εἴπωσιν ἡμῖν οἱ Ἐρασμικοί, οἵτινες καλοῦσι δίγραφον τὴν ο υ, (Blass ἐκδ. ά. σελ. 29) ἀπαξιοῦντες νὰ ὀνομάσωσιν αὐτὴν δίφθογγον, ὅπως πάντοτε καὶ ἑλληνικώτατα ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί.

τούτοις ἀκριβέστερον τὴν ἀληθῆ προφοράν. Διότι τίς θὰ ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ τὴν ὀρθὴν προφοράν, φέρ' εἰπεῖν, τῶν ἀγγλικῶν συμφώνων *th*, καὶ *w* ὑπὸ τῶν ὁμοίων γερμανικῶν, ἢ τῶν γερμανικῶν *v*, *j*, *z*, ὑπὸ τῶν ἀντιστοίχων ἀγγλικῶν ἢ γαλλικῶν, ἢ τῶν νῦν ἑλληνικῶν *б*, *γ*, *δ* ὑπὸ τῶν αὐτῶν γαλλικῶν; Ἀλλὰ μήπως ἐν τῇ ἑλληνικῇ τοὐλάχιστον ὑπάρχει ἐλπὶς βοηθείας πρὸς εὕρεσιν τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων ἢ φωνηέντων ἐκ τῆς λατινικῆς; Τοῦτο θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἀλλὰ δυστυχῶς μάρτυρες τῶν ἀξιοχρεωτάτων, οἷοι ὁ Ῥωμαῖος Κοϊντιλιανὸς καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος διαρρήδην λέγουσιν, ἐκεῖνος μὲν ὅτι ἡ λατινικὴ φωνὴ προσέπιπτε τραχυτέρα εἰς τὴν ἀκοήν, ὡς μὴ ἐχόντων τῶν Ῥωμαίων τὰ γλυκύτατα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων[1], οὗτος δὲ ὅτι «οἱ Ῥωμαῖοι φωνὴν μὲν οὔτ' ἄκρως βάρβαρον, οὐδ' ἀπηρτισμένως ἑλλάδα φθέγγονται, μικτὴν δέ τινα ἐξ ἀμφοῖν . . . . τοῦτο μόνον ἀπολαύσαντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιμίξεων τὸ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγγοις ὀρθοεπεῖν[2].» Ἔπειτα πῶς δὲν θὰ εὕρισκον ἀτοπωτάτην τὴν εἰσαγωγὴν λατινικῆς προφορᾶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν οἱ Ἐρασμικοί, οἵτινες αὐστηροτάτην διώκοντες ἀκρίβειαν, νομίζουσιν ὅτι καὶ μόνους τοὺς Βοιωτοὺς ἢ Ἠλείους ἢ Λάκωνας ἢ τοὺς εὐθὺς ἐπελθόντας Γραμματικοὺς[3] ἄν τις ἐτόλμα νὰ μιμηθῇ, ἤθελεν ἁμαρτήσει ἁμάρτημα ἀσύγγνωστον καὶ ἀσεβῶς μολύνει τὴν καθαρότητα τῶν ἀττικῶν φθόγγων; Τὸ δὲ λυπηρὸν εἶνε ὅτι, ἐνῷ τὸ γράμμα ἐν τῇ διδασκα-

---

1) Quintil. instit. Orat. XII, 10, 27, Namque est ipsis sonis durior (Latina facundia): quando et jucundissímas ex Graecis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem (τὸ υ καὶ ζ), quibus nullae apud eos dulcius spirant. Καὶ κατωτέρω (33, 34); Tanto est sermo graecus latino jucundior, ut nostri poetae, quoties dulce carmen esse voluerint, illorum id nominibus exornent. Καὶ κατωτέρω πάλιν (35) quare qui ex Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi eandem jucunditatem et parem copiam.

2) Ῥωμαϊκῶν ἀρχαιολογιῶν Α. 90.

3) Ὁ Βλάσσιος δ' ὅμως ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ, ἐναντία πρὸς ἄλλους δοξάζων, νομίζει ὅτι μετὰ τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων συντάσσονται καὶ οἱ Γραμματικοί. Ἀλλὰ πῶς κατώρθωσεν ὁ ἀνὴρ νὰ προσλάβῃ συμμάχους καὶ τοὺς ἀρχαίους Γραμματικοὺς λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν συμφώνων κεφαλαίῳ.

λία τῆς ἐκφωνήσεως πολλῶν συμφώνων ἵσταται σχεδὸν ὅλως ἄφωνον καὶ βωβόν, ἡ γνῶσις τῆς ἀληθοῦς προφορᾶς τούτων δὲν εἶνέ τι ἀξιοκαταφρόνητον, συγχωρουμένου ἑκάστῳ ἀβλαβῶς νὰ ἐκφωνῇ, ὡς αὐτὸς θέλῃ, τὰ διάφορα σύμφωνα, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀναγκαία. Ὁποίαν ἀληθῶς μεταμόρφωσιν δὲν ἤθελε λάβει ἡ προφορὰ τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ἄν τις ἤθελε νὰ προφέρῃ τὰ σύμφωνα ταύτης κατὰ τὰ ἀντίστοιχα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς, μεταβάλλων συγχρόνως καὶ τὸν συμφωνικὸν φθόγγον τοῦ *υ* εἰς *ου* ἢ *υ*! Δὲν θὰ ἦτο δὲ ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ τις ὅτι, ἂν ἡ φωνὴ ἐν ταύταις μὲν τῶν γλωσσῶν προσπίπτει γλυκυτέρα καὶ μαλακωτέρα, ἐν ἐκείναις δὲ τραχυτέρα καὶ σκληροτέρα, τοῦτο ἀποδοτέον μᾶλλον τῇ διαφόρῳ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς παραθέσει καὶ ἐκφωνήσει τῶν συμφώνων, ἢ τῇ διαφόρῳ ἐκφωνήσει τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων. Καὶ ἂν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος εὕρισκέ πως βαρβάρους τοὺς φθόγγους τῶν Ῥωμαίων καίπερ φυσικοὺς καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς λατινικῆς οὐχὶ βαρβάρου γλώσσης μορφωθέντας, ἆρά γε πῶς θὰ διετίθετο, ἂν ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ τῶν Ἐρασμικῶν διαστρεφόντων καὶ παραμορφούντων τὴν ὡραίαν φωνὴν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. β´ σελ. 109 τέλ.), διὰ φθόγγων ὑπερβορείων λαῶν, κατὰ δὲ τὴν περὶ τῶν δασέων θεωρίαν τοῦ Κουρτίου καὶ διὰ φθόγγων βραχμανικῶν κατὰ ἑτέρους νόμους γεννηθέντων καὶ ἐν τῇ ἰνδικῇ διάφορον θέσιν πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων; Ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀκούων ὁ Διονύσιος φθόγγους οὕτως ἀλλοκότους καὶ πολλοὺς ἀκόντων τῶν νόμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς αὐτὴν εἰσβιαζομένους, θὰ ἀπέφραττεν ἐξ ἀγανακτήσεως ἀμφότερα τὰ ὦτα ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ ἀμφοτέραις ταῖς παλάμαις. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι καὶ ὁ σύγχρονος τῷ Διονυσίῳ Στράβων, ἂν ἤκουε τῶν Ἐρασμικῶν φθεγγομένων τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκφωνούντων τὰ γράμματα αὐτῆς ὡς τὰ τῆς ἰδίας ἕκαστος διαλέκτου, θὰ ἔλεγε περὶ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ὅ,τι καὶ περὶ τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῦ ξένων τῶν εἰσαγομένων εἰς τὸν ἑλληνισμὸν καὶ οὐκ ἰσχυόντων ἀρτιστομεῖν, ὅτι «καὶ ἄλλη τις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ ἀνεφάνη κακοστομία καὶ οἷον βαρβαροφωνία», ἡ προφορὰ τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν Ἐρασμικῶν [1].

---

1) Βιβλ. ιδ'. σελ. 662. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Στράβωνος ἐξελέγχει τὸ γελοῖον

Τούτων οὕτως ἐχόντων, νομίζομεν ὅτι, ἐξαιρουμένων ἴσως ὀλίγων τινῶν, οὐδεὶς ἄλλος ἤθελεν ἔχει τὸ θάρρος νὰ καυχᾶται ὅτι προφέρει τὴν ἑλληνικὴν ὡς ἀνὴρ Ἀττικὸς ἐπὶ Περικλέους, ἐν ᾧ ἀναγινώσκων τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ἐκφωνεῖ τὰ γράμματα ἀπαραλλάκτως, ὅπως τὰ τῆς μητρικῆς γλώσσης. Πλὴν ἂν ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι τὸ γράμμα ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν ἅπασι τοῖς ἀλφαβήτοις, ἢ τοὐλάχιστον ὅτι οἱ φθόγγοι οἱασδήποτε γλώσσης δύνανται κάλλιστα νὰ ἁρμόζωσι καὶ ἑτέρᾳ ὅπως ἔχουσιν εἰς αὐτὴν μετατασσόμενοι, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι καὶ οἱ φθόγγοι τῆς γλώσσης τῶν νῦν Γερμανῶν, καθ' οὓς οἱ Ἐρασμικοὶ ἀξιοῦσι νὰ προφέρωνται καὶ οἱ Ἀττικοί, μετατιθέμενοι ἢ μᾶλλον εἰσβιαζόμενοι εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἀποδίδουσιν αὐτῇ, εἰ μὴ ὅλον, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἐκεῖνο μόνον τὸ ἐπίχαρι καὶ ἡδὺ τῆς ἀττικῆς φωνῆς, ὅπερ αὕτη διέσῳζε καὶ μέχρι χρόνων ὑστέρων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, οὐκ ὀλίγον δὲ ἐθαύμαζεν ὁ Κικέρων καὶ ὁ Κοϊντιλιανός[1]· ἢ ὅτι οὕτως ἀκριβῶς καὶ στρογγύλως προφέρουσιν οἱ Ἐ-

---

τοῦ ἐρασμικοῦ ἀποφθέγματος, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἔννοιαν τῶν συμπερασμάτων τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ὁ ἐκφωνῶν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν προφοράν. Διότι οὐδὲν ἄλλο σημαίνει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο, ἢ ὅτι οἱ φθόγγοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἔπρεπε νὰ διαμένωσιν οἱ αὐτοὶ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, οἷοι ἦσαν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰνάχου καὶ Δευκαλίωνος, ὅτε κυρίως εἰπεῖν δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ διαλεκτός τις ἄμορφος ἔτι καὶ ἀκατασκεύαστος, μικρὸν ἢ οὐδαμῶς βαρβαρικῆς διαφέρουσα. Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Στράβωνος καὶ τῆς ἐν ταῖς Θεσμοφοριαζούσαις τοῦ Ἀριστοφάνους διακωμῳδουμένης προφορᾶς τοῦ Σκύθου γίνεται καταφανὲς ὅτι τοσοῦτον χάσμα εἶχεν ἀνοιχθῆ μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας διδασκομένων ἤχων καὶ τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων τῶν ἐπὶ Ἀριστοφάνους καὶ Στράβωνος, ὥστε οὐδ' αὐτὴ ἡ καθ' ἡμέραν ἀκοὴ τούτων ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὴν παχυστομίαν καὶ κακοστομίαν τῶν ξένων, καίπερ φερόντων ἐκ τῶν ἰδίων διαλέκτων πάντα τὰ στοιχεῖα τὰ λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν πρὸς τὴν ὅσον οἷόν τε ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοεπείας καὶ εὐστομίας.

1) Ὁ μὲν Κοϊντιλιανὸς ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι καὶ ἄλλοις χωρίοις, ὁ δὲ Κικέρων ἐν τῷ de Oratore III, 11, ἔνθα λέγει ὅτι Eruditissimos homines Asiaticos quivis Atheniensis indoctus non verbis, sed sono vocis, nec tam bene quam suaviter loquendo, facile superabit. Ἰδὲ καὶ Brutus 46.

ρασμικοὶ τοὺς ἑλληνικοὺς φθόγγους, ὅταν συχνὰ πυκνὰ ἐκφωνῶσιν ἐκεῖνα τὰ *αϊ*, *εϊ*, *οϊ*, *αου*, *εου* καὶ τὰ βραχμανικὰ ***πh***, ***κh***, ***τh*** [1], καὶ τὰ γερμανικὰ *b*, *g*, *d*, *z*, ὥστε ἂν ἤθελεν ἀκούσει αὐτῶν ὁ Ὁράτιος ἢ ὁ Φιλόστρατος, ἤθελον εἰπεῖ οὗτος μὲν ὅτι «ὑγιαίνει αὐτοῖς ἡ φωνὴ καὶ ἡ γλῶττα τὴν ἄκραν Ἀτθίδα ἀποψάλλει» [2], ὅπως εἶπε καὶ περὶ τῶν κατοικούντων τὴν μεσογείαν τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐκεῖνος δὲ ὅ,τι καὶ περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, ὅτι τοῖς Ἐρασμικοῖς ἀναμφηρίστως δέδωκεν ἡ Μοῦσα *ore rotundo loqui*. Ἕως δὲν ἀποδεικνύωσι ταῦτα, ἢ ἕως ἀναγκάζωνται, ὅπως μὴ φαίνωνται ἀλαζόνες, νὰ διαφωνῶσι πρὸς ἑαυτούς τε καὶ πρὸς ἀλλήλους, ὁμολογοῦντες καὶ οὐχὶ ὁμολογοῦντες ὅτι ἔχουσιν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς δυνάμεως τοῦ γράμματος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, συγχωρείσθω καὶ ἡμῖν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ Κικέρων λέγει ἄντικρυς μὴ ἑλληνικὸν καὶ ἴδιον ἀγροτῶν καὶ θεριστῶν τὸν πλατειασμὸν τῶν φθόγγων [3], νὰ δοξάζωμεν ὅτι ἡ ἐρασμικὴ προφορὰ πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἀρχαία ἑλληνική, καὶ ἀλλόκοτον κρᾶμα ἑτερογενῶν στοιχείων καὶ ὅτι τὸ γράμμα οὐδὲν μᾶλλον ἀπέβαλεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὴν συμβολικὴν αὐτοῦ σημασίαν, διδάσκον ἐν ταύτῃ ἀκριβέστερον τὴν ἀληθῆ προφοράν, ἢ ἐν ἄλλῃ ἡτινι δήποτε γλώσσῃ. Καὶ ἄν τις τοιαῦτα θὰ εἶχε δίκαιον νὰ δοξάζῃ περὶ τοῦ γράμματος, καὶ περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης ὑποκειμένου τοῦ λόγου, ἆρά γε τί πρέπει νὰ προσδοκᾷ ἐξ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις, ἀφοῦ ἀπὸ Ὁμήρου ἤδη πολλαὶ καὶ ποικίλαι μεταβολαὶ ἤρξαντο συμβαίνουσαι περὶ τὴν γλῶσσαν, πλείστων δὲ καταλήξεων καὶ ῥιζῶν τὰ ἀλλεπάλληλα

---

1) Ταῦτα εὐτυχῶς μόνον κατὰ θεωρίαν, διότι ἐν τῇ πράξει καὶ τὰ δασέα ἐκφωνοῦσιν ὅπως τὰ γερμανικὰ f, ch, th.

2) Ἐν βίοις σοφιστῶν, II, 1, 14 ἔνθα, λέγει πρὸς τούτοις ὅτι «ἡ μεσογεία τῆς Ἀττικῆς ἀγαθὸν διδασκαλεῖον ἀνδρὶ βουλομένῳ διαλέγεσθαι». Ἰδὲ τοῦ αὐτοῦ Φιλοστράτου καὶ ὅσα λέγει ἐν II 31, 1.

3) Brutus κεφ. 74, ἔνθα λέγει Cotta . se valde dilatandis litteris a similitudine graecae locutionis abstraxerat sonabatque... subagreste quiddam planeque subrusticum. Ἰδὲ καὶ de Oratore III, 12. Καὶ Quintil. Inst. Orat. XI, 3, 10.

φωνήεντα, δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα ἐνίοτε τὸν ἀριθμόν, συνήρχοντο εἰς ἕνα μόνον φθόγγον;

Ἀλλ' ὁ θερμὸς λατρεύων τῷ γράμματι Βλάσσιος, εἰς τοῦτο μόνον προσέχων τὸν νοῦν καὶ εἰς τὰς κράσεις τοῦ Κουρτίου, ὧν τὸ ἀσθενὲς ἐξηλέγξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὐδ' ἐνταῦθα ἀποβάλλει τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ μετὰ θάρρους πιστεύσας ὅτι, ἂν ἐπὶ Περικλέους αἱ δίφθογγοι εἶχον λάβει δύναμιν ἁπλῶν καὶ ἀσυνθέτων ἤχων, οἱ Ἕλληνες ἄλλην φροντίδα καὶ ἄλλον λογισμὸν δὲν θὰ εἶχον, ἢ πῶς νὰ γράψωσι ταύτας δι' ἁπλῶν φωνηέντων, νομίζει πλέον ὅτι καταλαμβάνει ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐρασμίζοντας τοὺς Ἀττικούς, ὅταν βλέπῃ ὅτι ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος (Ὀλ. 94, 2 πρ. Χρ. 403), ἐφ' οὗ, λέγει, ἐγένετο ῥιζικὴ μεταῤῥύθμισις τῆς γραφῆς ἐν Ἀθήναις, οὐδεὶς διανοεῖται νὰ μεταγράψῃ καὶ τὰς διφθόγγους δι' ἑνὸς χαρακτῆρος· ὅπερ κατὰ τὴν στερεωτάτην αὐτοῦ πίστιν πάντως ἔμελλε νὰ διανοηθῇ καὶ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἄρχων Εὐκλείδης, ἢ ἄλλος τις τῶν ἐν τέλει Ἀθηναίων, ἂν τὸ γράμμα διεφώνει ἀληθῶς πρὸς τὴν προφορὰν καὶ κατὰ τοὺς καλλίστους ἐκείνους χρόνους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα[1]. Ἀλλ' ἤθελεν ἴσως καταστείλει ὀλίγον ὁ ἀνὴρ τὸν μέγαν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ γράμματος ζῆλον, ἂν ἤθελεν ἐνθυμηθῇ ἐν ᾧ ἔγραφε ταῦτα, ὅτι ἐπὶ Εὐκλείδου οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπινοοῦσι καινὸν ἀλφάβητον, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπιτρέπουσι διὰ νόμου νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὰ δημόσια αὐτῶν γράμματα, ἅτε τελειότερος ὢν τοῦ ἀττικοῦ, ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος, ὅστις ἦτο γνωριμώτατος αὐτοῖς ἤδη πολὺ πρότερον ἐν τῷ κατ' ἰδίαν γράφειν[2]. Οὗτος δὲ πάλιν ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὁ παλαιὸς ἑλληνικός, ἀπηλλαγμένος μόνον τῶν προτέρων αὐτοῦ ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων. Τὸ ὅτι δὲ οἱ Ἴωνες συμπληροῦσι τὸν

---

1) Blass, über die Ausspache des Griechischen, ἐν μὲν τῇ α' ἐκδόσει σελ. 10, ἐν δὲ τῇ β'. σελ. 9.

2) Kirchhoff, Studien z. G. d. g. A. σελ. 79—83. Franz, Elementa epigraphices Graecae σελ. 148 καὶ σελ. 24 σημ. Ἰδὲ καὶ Οἰκονόμον ἐν τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς σελ. 97 καὶ Heinrichsen, Ueber die Neugriechische oder sogenannte Reuchlinishe Aussprache der Hellenischen Sprache 1839 ἀπὸ σελ. 156—158.

παλαιὸν ἀλφάβητον κατὰ τρόπον διαψεύδοντα τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς πόθους τοῦ Βλασσίου, τοῦτο δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ βλάπτει τὸν Βλάσσιον, διότι ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἴωνες καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, θεραπεύοντες τὰς ἀτελείας τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου ἐσκέπτοντο διαφόρως τῶν Ἐρασμικῶν, καὶ μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἐπὶ Εὐκλείδου ματαρρύθμισις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ νεκροῦ γράμματος. Λέγων ὁ Βλάσσιος ὅτι ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος οἱ Ἕλληνες οὐδαμῶς διανοοῦνται νὰ μεταβάλωσι καὶ τὴν παλαιὰν γραφὴν τῶν διφθόγγων, οὐδὲν ἄλλο ἢ λεληθότως ὁμολογεῖ, ὅπερ ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ, ὅτι σκοπὸς τῆς γενομένης μεταρρυθμίσεως ἦτο οὐχὶ ἡ κίνησις τῶν καλῶς ἐχόντων ἐν τῇ καθεστώσῃ ὀρθογραφίᾳ, ἀλλ' ἡ διόρθωσις τῶν ἐλλείψεων καὶ ἀτελειῶν αὐτῆς. Καὶ ὄντως τότε μόνον θὰ εἶχε λόγον νεωτερισμός τις περὶ τὴν παλαιὰν γραφὴν τῶν διφθόγγων, ἂν ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης συνέβαινέ τι ἀτόπημα, οἷον ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ *ο* ἀντὶ τῆς *ου* καὶ τοῦ *ω*, ἢ ἐκ τῆς τοῦ *ε* ἀντὶ τῆς *ει* καὶ τοῦ *η*. Ἀλλὰ τοιοῦτον ἀτόπημα οὐδὲν συνέβαινεν ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς τῶν διφθόγγων· τοὐναντίον, διὰ τῆς γραφῆς ταύτης καὶ τῆς ἐπιγενομένης μεταρρυθμίσεως οὐ μόνον διεκρίνοντο ἤδη χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἔτι συγχύσεως τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων[1], ἀλλὰ καὶ αἱ

1) Τὸ ὅτι οἱ Βοιωτοὶ γράφουσιν η καὶ ἀντὶ τῆς βραχείας α ι, καὶ ο υ ἀντὶ τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος υ ὁ Βλάσσιος νομίζει (ἔκδ. β' σελ. 35) μεγίστην ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἐσκέφθησαν περὶ διαστολῆς τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐλησμόνησεν ὁ ἀνὴρ ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ τελείωσις τοῦ παλαιοῦ ἀλφαβήτου ἐγένετο οὐχὶ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἰώνων, οὗτοι δὲ ἐν τῇ συμπληρώσει καὶ τελειώσει ἐκείνῃ πᾶν ἄλλο βεβαίως εἶχον ἐν νῷ ἢ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τὴν βοιωτικὴν διάλεκτον, ὥστε νὰ συγχωρῆταί τινι σήμερον ἐξ ἑνὸς ἢ δύο ὀρθογραφικῶν φαινομένων τῆς διαλέκτου τῶν Βοιωτῶν νὰ συμπεραίνῃ καθολικώτατον συμπέρασμα περὶ τῆς φύσεως συμπάσης τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς. Τότε θὰ ἦτο ἀληθὴς ἡ δοξασία τοῦ Βλασσίου, ἂν ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἀλφαβήτου ἤθελε γείνει ἐν Βοιωτίᾳ· ἀλλ' ὅπως νῦν ἔχει τὸ πρᾶγμα, εἶνε φανερῶς ἐσφαλμένη. Διότι, ἂν οἱ Ἴωνες δὲν εἶχον ἀποβλέψει, ὡς νομίζει ὁ Βλάσσιος, καὶ εἰς τὴν διαστολὴν τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχειῶν συλλαβῶν τότε τίς ἡ χρεία νὰ προσθέσωσι δύο ἔτι φωνηεντικοὺς χαρακτῆρας εἰς τοὺς ὑπάρχοντας, τὸ η καὶ τὸ ω, ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀφοῦ τὸ ε καὶ τὸ ο θὰ ἦσαν ἱκανὰ εἰς διαστολὴν τῶν μακρῶν η καὶ ω

διάφοροι καταλήξεις τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου καὶ καθόλου πᾶν τὸ διακρίσεως καὶ διαστολῆς ἔν τε τῇ προφορᾷ καὶ τῇ γραφῇ χρῇζον. Τί δὲ ἤθελεν ὁ Βλάσσιος καὶ οἱ Ἐρασμικοί; Ἤθελε νὰ γράψωσιν οἱ Ἀθηναῖοι *η* ἀντὶ *αι* [1]; Ἀλλὰ τότε δὲν θὰ διεκρίνετο ἔτι τὸ *ἀρχὴ* ἀπὸ τοῦ *ἀρχαί*, τὸ *δραχμῆς* ἀπὸ τοῦ *δραχμαῖς*, τὸ *δεσπότης* ἀπὸ τοῦ *δεσπόταις* καὶ τὰ τοιαῦτα. Σκοπὸς δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τελειούντων τὸν ἑαυτὸν ἀλφάβητον ἦτο οὐχὶ νὰ παραγάγωσι νέας συγχύσεις, ἀλλὰ νὰ θεραπεύσωσι τὰς πρότερον ὑπαρχούσας. Ἀλλ' ἴσως ἀντὶ τῆς *αι* θὰ προετίμων οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ γραφῇ *ε* ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλὰ καὶ οὕτω θὰ ἐγεννᾶτο πάλιν σύγχυσις μεταξὺ τοῦ *λέγετε* καὶ *λέγεται*, τοῦ *βούλεσθε* καὶ *βούλεσθαι*, τοῦ *λείπεσθε*, καὶ *λείπεσθαι* [2], τοῦ *αιεὺς*

ἀπὸ τῶν βραχέων ε καὶ ο; Ἂν ἦτο ἀληθὴς ἡ δοξασία τοῦ Βλασσίου, οὔτε τῆς προσθήκης τῶν εἰρημένων φωνηεντικῶν χαρακτήρων θὰ ἦτο χρεία, οὔτε τῆς γραφῆς τοῦ μακροῦ ι διὰ τῆς ε ι. Ἡ γραφὴ αὕτη ἀρξαμένη, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, ἀπὸ τῶν μέσων τοὐλάχιστον τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι τοσοῦτον οἱ Ἕλληνες ἦσαν εἰθισμένοι ἀπὸ Εὐκλείδου εἰς τὴν διὰ δύο φωνηέντων παράστασιν ἁπλῶν καὶ μονοειδῶν φωνῶν, καὶ οὕτως ἀναγκαίαν ἐνόμιζον τὴν διαστολὴν τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων, ὥστε, ὅπως διαστείλωσι τὸ μακρὸν ἀπὸ τοῦ βραχέος ι, προετίμησαν νὰ γράψωσιν οὐχί, ὡς θὰ ἐπεθύμει ὁ Βλάσσιος, τὴν ε ι διὰ τοῦ ι, ἀλλὰ τοὐναντίον, τὸ ι διὰ τῆς ε ι. Ἐχέτωσαν δὲ συγγνώμην αὐτοῖς ὅ τε Βλάσσιος καὶ οἱ ἄλλοι Ἐρασμικοὶ ὅτι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, περὶ ὧν ἐπάνω λέγομεν, δὲν ἠκολούθησαν ταῖς τότε ἀγνώστοις ἔτι ἐρασμικαῖς ἀρχαῖς, ἀφοῦ οὐδὲ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀρχῶν τούτων ἀπὸ τῆς ιϛ' ἑκατονταετηρίδος οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο συνετώτεροι ἐν τῇ διὰ τῶν γραμμάτων παραστάσει τῶν γλωσσικῶν φθόγγων, ἀλλὰ πάντες καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσιν ἀκολουθοῦντες ἄλλαις πολὺ διαφόροις, ἄλλως γράφοντες καὶ ἄλλως ἀναγινώσκοντες, οὐδ' αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν ἐξαιρουμένων, τὰς ἰδίας ἀρχὰς μόνον ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τηρούντων, οὐδαμῶς δὲ καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις, ἃς ἕκαστοι αὐτῶν φθέγγονται.

1) Ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ η ἐξεφωνεῖτο ὡς πλῆρες καὶ ἀνοικτὸν ὲ, διότι ἄλλως καὶ ἡ προφορὰ ἐκώλυε τὴν διὰ τοῦ η γραφὴν τῆς α ι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, σελ. 74.

2) Περὶ τοῦ ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύναντο νὰ γράψωσιν οἱ Ἕλληνες ε ἀντὶ αι ἐν ταῖς καταλήξεσι μάλιστα, εἴπομεν ἤδη πρότερον (σελ. 81), λέγομεν δὲ καὶ ὕστερον ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν γραφῶν α ε καὶ ο ε λόγῳ.

καὶ ϵεύς, τοῦ *καιρὸς* καὶ *κενὸς* κτλ. [1], συγχύσεις ὀρθογραφικαὶ καὶ φθογγολογικαὶ [2] οὐχὶ ἐλάσσονες ἐκείνων, ἃς διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἐζήτουν νὰ ἀποφύγωσιν. Ἂν δὲ κατὰ τὰς Ἐρασμικὰς ἀξιώσεις ἤθελον γράψει οἱ Ἀθηναῖοι καὶ *εὐδοκίμησιν* ἀντὶ *εὐδοκιμήσειν*, *πρύτανις* ἀντὶ *πρυτάνεις*, *λιπόντων* ἀντὶ *λειπόντων* κτλ. ἢ ἀντὶ *αἱ ἀρχαὶ ταῖς ἀρχαῖς αἱ γνώσεις* ἔγραφον *ε αρχε*, *τες αρχες*, *ε γνωσις*, ἐν ᾧ συγχρόνως διὰ τῶν τελευταίων τούτων ἐσημαίνετο ἔτι ὑπὸ πλείστων τὸ *ἡ ἀρχή*, *τῆς ἀρχῆς* [3], *ἡ γνῶσις*, οὐδεμία ἔτι ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ἡ σύγχυσις θὰ προέβαινεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς ἀκμῆς καὶ τελειότητος. Ἀλλ' ἴσως θὰ εὕρισκον εὐλογώτερον οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ ἐπινοήσωσιν οἱ Ἕλληνες καινὰ σημεῖα χάριν τῶν διφθόγγων, ἀφοῦ τὰ ὑπάρχοντα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ σημάνωσι ταύτας ἀκριβῶς καὶ χωρὶς συγχύσεως. Ἀλλὰ τίς θὰ ἦτο ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἐξεύρωσι καινὰ σημεῖα οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ καὶ διὰ τούτων συμβολικῶς πάλιν θὰ ἠδύναντο νὰ σημαίνωσιν ὅ,τι καὶ πρότερον διὰ τῆς παλαιᾶς καὶ ἐν χρήσει γραφῆς, ἐκ δὲ τῶν καινοφανῶν χαρακτήρων οὐδὲν ἄλλο κέρδος θὰ ἀπέλαυον, ἢ τὸν κόπον νὰ ἀποβάλωσι μὲν τὴν παλαιὰν ἕξιν, προσκτήσωνται δὲ νέαν, καὶ οὕτως ἐπιχειρήσωσιν ἔπειτα νὰ μεταγράψωσι τὰς διφθόγγους εἰς τὰ νέα σημεῖα ἐν ἁπάσαις ταῖς λέξεσι καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ποιήμασι καὶ συγγράμμασι ; Καὶ τί ἄλλο θὰ ἦτο μωρότερον

---

1) Καὶ ἐν πάσῃ τῇ ὀρθογραφικῇ διακρίσει τοῦ καινὸς καὶ κενὸς οἱ σήμερον ἐκδόται διαφωνοῦσιν ἂν τῆς παροιμιώδους φράσεως «πολλὰ τὰ καινὰ τοῦ πολέμου» τὸ και πρέπει νὰ γράψωσι διὰ τοῦ ε ἢ διὰ τῆς α ι ἔν τισι χωρίοις τοῦ Ἀριστοτέλους, Πολυβίου, Διοδώρου καὶ Κικέρωνος, διότι ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς τοῦ Θουκυδίδου παραδίδει ὅτι καὶ τότε ἄλλοι μὲν ἔγραφον καινός, κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ἑρμηνεύοντες τὴν παροιμίαν, ἄλλοι δὲ κενός. Περὶ τούτου λέγομεν τὰ δέοντα ἐν τῷ περὶ τῆς α ι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

2) Ὅτι οὐ μόνον ἐν τῇ γραφῇ,ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προφορᾷ διέφερε ἡ αι, ἤτοι τὸ ĉ ἀπὸ τοῦ βραχέος ε, εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 74).

3) Οὐ μόνον μέχρι τοῦ Εὐκλείδου διετέλει ἔτι γραφόμενον ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασι τὸ ε ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κατ' ἰδίαν γράφειν ἐκ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἀχρήστου η, ἀλλὰ καὶ ὕστερον, ὡς φαίνεται, τοῦ Εὐκλείδου ὑπὸ πολλῶν ἐφυλάσσετο ἐνίοτε ἡ παλαιὰ αὐτοῦ γραφή· διότι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 325 πρ. Χρ. γράφεται Δ ή μ ε τ ρ α, σ υ ν ε γ ο ρ ή σ ε ι ν, μ ε ν ό ς, μ ὲ ἀντὶ Δ ή μ η τ ρ α . . . μ ὴ CIA II 578, 42. 15. 22. 36.

τούτου; ἢ τίνα ἄλλον ἐπὶ γῆς λαόν, ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου κεκτημένον ποικίλα καὶ σπουδαιότατα ποιήματα καὶ συγγράμματα, κατέλαβέ ποτε τοιαύτη νεωτερισμοῦ ἄφρων καὶ ἔξαλλος μανία; Καὶ ἂν διὰ μόνον τὸν ἀναγκαῖον μεταχαρακτηρισμὸν τοῦ *ε* εἰς *η*, πολλὰ γέγονεν ἁμαρτήματα, ὡς λέγει ὁ Γαληνός[1], ἆρά γε ποῖα καὶ πόσα δὲν θὰ ἐγίνοντο, ἂν ἔμελλε νὰ μετατεθῇ κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν Ἐρασμικῶν ὁλόκληρος ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία; Ἄνευ λοιπὸν ἀνάγκης καὶ ἀσυνέτως θὰ ἐπεχείρουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακινήσωσι τὰ εὖ κείμενα, ὡς εἰ μὴ εἶχον ἄλλα σπουδαιότερα νὰ πράξωσι, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰσήγετο ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος, ἀναγκαιότατος ἐκ τῆς πείρας ἀποδειχθείς.

Ἔπειτα τίνι δικαίῳ ἤθελεν ἀπαιτήσει τις παρὰ τῶν Ἀττικῶν ἢ τῶν Ἰώνων νὰ γράψωσι δι' ἑνὸς χαρακτῆρος φθόγγους διὰ δύο πρότερον σημαινομένους, ἐν ᾧ βλέπει ὅτι πρὸς θεραπείαν τῆς προτέρας συγχύσεως ἐποίησαν τὸ ἐναντίον, γράψαντες διὰ δύο φωνηέντων τὰς ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν καλουμένας νόθους διφθόγγους ει καὶ ου, αἵτινες διὰ τὸ ἁπλοῦν αὐτῶν ἤδη ἐξ ἀρχῆς ἐσημαίνοντο δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ο*[2]; Ἡ ὑπὸ τῶν Ἰώνων διὰ δύο χαρακτήρων γραφὴ ἁπλῶν φθόγγων διδάσκει σαφῶς ὅτι τὸ τοιοῦτον ἦτο ἤδη τοῖς Ἕλλησι καὶ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου γνωστὸν[3] καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσκέπτοντο, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, πάντῃ διαφόρως τοῦ Βλασσίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν, θελήσαντες νὰ συμπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου καὶ καταστήσωσι τὸ ἔργον τῆς γραφῆς ἀκριβέστερον καὶ τελειότερον *οὐχὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διφθόγγων*. Πανταχοῦ δὲ καὶ πάντοτε θὰ παρίσταται ἡ ἀνάγκη γραφῆς ἁπλῶν ἤχων διὰ δύο γραμμάτων. ἐφ' ὅσον εὑρίσκει τις περιττὸν καὶ μάταιον ἄνευ ἰσχυροῦ λόγου νὰ ἐξευρίσκῃ καινοὺς χαρακτῆρας καὶ ἄνευ ἐπειγούσης χρείας νὰ πολλαπλασιάζῃ τοὺς ὑπάρχοντας. Ταῦτα

1) Γαλην. Ἐκδ. Kühn. Τομ. ΙΖ'. μερ. Β'. σελ. 111.

2) Περὶ τούτων διαλαμβάνομεν ἀκριβῶς ἐν τῷ ἰδίῳ λόγῳ περὶ τῆς ει διφθόγγου, εἴπομεν δέ τινα καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 55.

3) Τοῦτο θὰ ἀποβῇ ἔτι φανερώτερον, ὅταν ἔλθωμεν μετ' οὐ πολλὰς σελίδας εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν γραφῶν α ε καὶ ο ε.

δὲ πάντα δὲν πλάττομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ἕτοιμα λαμβάνομεν ἐξ αὐτῆς τῆς γενέσεως καὶ φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, περὶ ἧς οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ ὁ Βλάσσιος οὐδὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ, οὐχὶ βεβαίως πρὸς ὄφελος τῆς ἀληθείας. Ἡ ὀλιγωρία αὕτη τοῦ Βλασσίου εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον ἀσύγγνωστος, ὅσῳ μετὰ τοὺς λόγους, οὓς ἐν τῷ προειρημένῳ χωρίῳ μετὰ πολλῆς σεμνοπρεπείας ἀποφαίνεται, ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀνετράπη ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς γραφῆς ἐν Ἀθήναις (σελ. 9), ὁ ἀναγνώστης ἀνέμενε νὰ ἴδῃ ἐγγυτέρω ἐξεταζόμενα τὰ αἴτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατ' αὐτὸν ὁλοσχεροῦς ἐκείνης μεταρρυθμίσεως καὶ ἀκριβέστερον ὁριζόμενα τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς· καθ' ὅσον ἐκ τῆς ἀκριβεστέρας ταύτης ἐξετάσεως καὶ διασαφήσεως ἔμελλε νὰ γνωσθῇ πρᾶγμα σπουδαιότατον ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, πότερον ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου, τῇ ἐπαγαγούσῃ κατὰ Βλάσσιον τηλικαύτην τὸ μέγεθος μεταβολήν, ἐκρίθη προτιμότερον ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων νὰ γραφῶσι δι' ἁπλῶν φωνηέντων αἱ δίφθογγοι, ἢ τἀνάπαλιν διὰ διφθόγγων αἱ ἁπλαῖ καὶ δι' ἁπλῶν χαρακτήρων σημαινόμεναι φωναί; Οὐδενὸς δὲ τούτων φροντίσας ὁ Βλάσσιος παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν εὐλόγου ὑποψίας ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοιαύτην ἀναγκαιοτάτην τῷ τε συγγραφεῖ καὶ τῷ ἀναγνώστῃ ἐξέτασιν, ἐπειδὴ ἴσως ἐφοβεῖτο μὴ εἰσερχόμενος προσκόψῃ αἴφνης πρὸς λίθον προσκόμματος, ὡς λέγει ἡ Γραφή, καὶ πέτραν σκανδάλου, δυναμένην νὰ ἀναστείλῃ καὶ ἀνακόψῃ πᾶσαν εἰς τὰ πρόσω κίνησιν αὐτοῦ καὶ ὁρμήν. Ἴσως ἐφοβεῖτο μὴ ἐναντίον τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως καταλίπῃ ἡμιτελῆ καὶ ἡμίεργον τὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς συγγραφήν, ἢ περιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ἑκὼν ἄκων νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Περικλέους καὶ Εὐκλείδου ὑπῆρχεν ὀρθογραφία οὐδὲν ἔχουσα κοινὸν πρὸς τὰς περὶ προφορᾶς καὶ γράμματος ἐρασμικὰς αὐτοῦ θεωρίας. Τοιαύτη δὲ ὁμολογία ἦτο δύσκολον, ὡς φαίνεται, νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος ἀνδρός, οὐδαμῶς ὀκνήσαντος νὰ ἐξείπῃ τὸν ἀληθῶς ὑπέρκομπον λόγον, ὅτι μόνος ἀρχαῖος Ἕλλην ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξελέγξῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν ἀπειροπληθῶν αὐτοῦ μαθητῶν.

Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων, πῶς συλλογιζόμενος συμπεραίνει ὁ Βλάσσιος ὅτι θὰ εἶχον καὶ τὴν ἐλαχίστην ὄρεξιν νὰ ἀλλοιώσωσι κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς τὴν καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν οἱ ἐπὶ Εὐκλείδου Ἀθηναῖοι, οἵτινες οὐδὲ τὸν ἰωνικὸν ἀλφάβητον, καίπερ γνωστότατον αὐτοῖς ἀπὸ Περικλέους ἤδη, κατὰ πάντα δὲ τοῦ ἀττικοῦ τελειότερον, εἰσάγουσιν εὐθὺς καὶ διὰ μιᾶς εἰς τὰ δημόσια αὐτῶν γράμματα, ἀλλὰ σχολαίως καὶ κατὰ μικρόν, μετὰ πολλὰς ὕστερον τοῦ Εὐκλείδου Ὀλυμπιάδας; Εἶνε πολὺ ἄτοπος, νομίζομεν, ἡ ἀξίωσις τοῦ Βλασσίου, ἀπαιτοῦντος ἀλλοίωσιν τῆς καθεστώσης ὀρθογραφίας παρ' ἀνθρώπων, παρ' οἷς εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ μετὰ τὸν Εὐκλείδην μέχρι τῆς ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἐπι τριάκοντα σχεδὸν ἔτη, διετέλει κρατῶν ἐν πολλοῖς καίτοι ἀτελέστερος ὁ παλαιὸς ὁ ἀττικὸς ἀλφάβητος[1], δὲν ὑποχωρεῖ δὲ τελέως εἰς τὸν ἰωνικὸν ἢ μακρῷ χρόνῳ ὕστερον τοῦ Εὐκλείδου. Διότι καὶ μετὰ τὴν ἑκατοστὴν μέχρι τῆς ἑκατοστῆς εἰκοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ἔτι ὕστερον ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς κατ' ἀρχὰς μὲν συχνότερον, ἔπειτα δὲ σπανιώτερον ἡ παλαιὰ γραφὴ ο ἀντὶ τῆς νεωτέρας *ου* καὶ ἡ *ε* ἀντὶ τῆς *ει* καὶ ἡ *ει* ἀντὶ τῆς *ηι* καὶ ἡ *οι* ἀντὶ τῆς *ωι*, οἷον *Ναυσιγένος*, *Μνησίβολος*[2]· *Κηφισιο*, *ταύτει*, *Διονυσίο*, *Δεινομένος*, *Ναυσικλέος*, *Χαιρεστρατο*[3] *τοῦ Δημαρχο*, *τō μισθωτō*, *ἀργυρίο*, *ἐπὶ δραχμεῖ*[4]· *Ἑστιαιε͂ς*, *Ὀτρωνε͂ς*, *πρυτάνες*[5]· *στέφανος χρυσōς*[6]· *Ἀρχεστράτο*, *ἀποδώσεν*, *Λυσικλείδο*, *Διοδότο*[7]· *τῇ βουλεῖ*, *ἀποστόλο*, *Ἀρχενίκο*, *Φρεαρρίο*, *Χαιρεστράτο*, *[σκευο]θήκει*[8]· *Φι-*

---

1) Ἰδὲ Boeckh ἐν Staatshaushaltung der Athener, Τόμ. Β', σελ. 319 καὶ 355.

2) Ἀθηναίου τόμ. Ε', σελ. 100 (368 πρ. Χρ.).

3) Urkunden über das Seewesen VII, = CIA II 800 στήλ. II στίχ. 29, 30, 36, 37, 42, 43 (352—348 πρ. Χρ.).

4) CIA II 1055 στίχ. 35, 40 37 (345 πρ. Χρ.).

5) Bullet. de corr. hellén. V. σελ. 362 στήλ. 6' στίχ. 10 καὶ 24 καὶ σελ. 363 στίχ. 34 = CIA II 872 τοῦ ἔτους 341 πρ. Χρ.

6) CIA II 824, 21· ἐν δὲ στίχῳ 7 στέφανος χρυσοῦς· (333 πρ. Χρ.)

7) CIA II 804 στήλ. I, 18, 33, 56. II, 34· (333 πρ. Χρ.).

8) Ἐφ. ἀρχ. α' περίοδ. ἀριθ. 3144 στήλ. 6', 24, 25. γ', 110, 111, 130. ε', 63 = CIA II 809 = Boeckh, Seeurk. XIV (325 πρ. Χρ.).

λάνθο, Φιλιστίδο, Πολυεύκτο, Πυθίππο, Μεγακλέος, Μικύθο[1]· *τοῦ κοινῶ, Μυλωθρῶ, ἐν τοῖ ἱερῷ*[2]· *τοῖ δήμοι*[3] *Ἀφιδναῖοι, τροπῳ ὁτοιοῦν*[4] Ἡ γραφὴ ε ἀντὶ ει εὕρηται καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Περαιεύς, οὐ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευσῖνος τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χριστοῦ[5], ἀλλὰ καὶ ἐν νεωτέρᾳ ἐκ Σαλαμῖνος, ἀνηκούσῃ τοῖς χρόνοις τοῖς μεταξὺ τοῦ ἔτους 318 καὶ 243 πρὸ Χριστοῦ[6], εἰ καὶ ἡ νόθος δίφθογγος ε ἤρξατο ὑποχωροῦσα εἰς τὴν γνησίαν ει ἤδη ἀπὸ Πεισιστράτου οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἐν Κορίνθῳ καὶ Κερκύρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἀκριβῶς πραγματευόμεθα. Εἰς τὴν πάλην τοῦ παλαιοῦ καὶ νεωτέρου ἀλφαβήτου ἀποδοτέον καὶ τὴν γραφὴν *ὀφείλεν* ἀντὶ *ὀφείλειν*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἰωνικῇ ἐκ Θάσου ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν, ὡς φαίνεται χρόνων[7]. Ὅπως δὲ ἕνεκα τῆς πάλης ταύτης ἡ νόθος ε εὕρηται ἀντὶ τῆς γνησίας ει ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ τέλους τῆς δ΄ ἢ τῶν ἀρχῶν καὶ μέσων τῆς γ΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, οὕτως ἀπαντᾷ καὶ ἡ νόθος ο ἀντὶ τῆς γνησίας ου ἐπὶ νομίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ δ΄ τοῦ ἔτους 296—294 *Ἀλεξάνδρο*[8]. Ἐν ψηφίσματι δὲ τῶν Ἀκαρνάνων φέρονται αἱ δοτικαὶ *τῷ Ἀπόλ-*

---

1) CIA II 872 στήλ. α΄, 10, 17, 18. β΄, 10. γ΄ 8, 9 (τῶν αὐτῶν χρόνων). Ἔτι νεωτέρων χρόνων τῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 270—262 πρ. Χρ. εἶνε αἱ ὡσαύτως ἀττικαὶ γραφαὶ Μαλθακίο, Φιαλίο, [Εὐβο]λίδο, Εὐτύχο, Ἀρχεστράτο, Θεμιστίο, Νικασίο, Θάλλο, Καλλίππο, [π]ροσώπο κτλ. CIA II 836 c—k στίχ. 13. 14. 15. 20. 42. 43. 54. 68. 64.

2) Bullet. de corr. hellén. III σελ. 511 στίχ. 20, 24, 50. (302 — 300 πρ. Χρ.).

3) CIA II 277, 7 (τῶν αὐτῶν χρόνων).

4) Αὐτόθ. 1058, 12, 17· (τῶν αὐτῶν χρόνων).

5) Αὐτόθ. 834 b II, 38.

6) Bulletin VI σελ. 526 στίχ. 8 ἐν δὲ στίχῳ 9 ἡ συνήθης γραφὴ Πειραιεύς.

7) Hermes III σελ. 237 στίχ. 10 καὶ 11. Ὅτι δὲ ἐν τῷ ὀφείλεν ἐγράφη ἡ νόθος δίφθογγος ἀντὶ τῆς γνησίας μαρτυρεῖ ἑτέρα σύγχρονος ἢ ὀλίγῳ νεωτέρα ἐκ Θάσου ἐπιγραφὴ ἔχουσα τὰ ἀπαρέμφατα γεγραμμένα διὰ τῆς ει, κρατεῖν, εἰπεῖν· Ἰδὲ CIG 2161, 12.

8) Ἰδὲ Κατάλογον τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τοῦ Ἀθήνησιν ἐθνικοῦ νομισματικοῦ Μουσείου ὑπὸ Ἀχιλλέως Ποστολάκα 1872 σελ. 261 ἀριθ. 1602.

λωνι τῷ Ἀκτίῳ, τῷ κοινῷ γεγραμμέναι διὰ τῆς *οι*[1], εἰ καὶ τὸ ψήφισμα εἶνε μακεδονικῶν χρόνων, ἡ δὲ δοτικὴ τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων ἔληγε παρὰ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν οὐχὶ εἰς *οι*, ἀλλ' εἰς *ῳ*, ὡς μαρτυροῦσιν ἄλλαι ὀλίγῳ νεώτεραι ἐξ Ἀκαρνανίας ἐπιγραφαί[2]. Εἰς ἔτι δὲ νεωτέρους χρόνους πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ἐκ Δήλου γραφὴν *Ἀριστείδο*[3], ἂν πρέπει νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων *σ* καὶ *ξ*. Διὰ τὸ σχῆμα δὲ τοῦ γράμματος *σ* δὲν θεωροῦμεν ἀρχαιοτέραν οὐδὲ τὴν ἐπὶ σφραγῖδος φερομένην γραφὴν *Ἀλσείο*[4]. Δὲν ἠθέλομεν δὲ θεωρεῖ ἀρχαιοτέρας οὐδὲ τὰς ἀττικὰς *Μυνίχο, Δημοκλείδο*[5], ἂν δὲν ὡρμῶντο ἐξ ἀπογράφων τοῦ Φουρμόντου, καὶ δὲν ἐγινώσκομεν ὅτι οὗτος δὲν μιμεῖται πάντοτε ἀκριβῶς τὰ σχήματα τῶν διαφόρων γραμμάτων. Εἰς μόνην δὲ τὴν παραπλάνησιν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ λιθοκόπου καὶ ἀπερισκεψίαν αὐτοῦ ἀποδίδομεν τὰς γραφὰς *ᾠνοχόη* ἀντὶ *οἰνοχόη*, *ἑκάστως* ἀντὶ *ἑκάστῳ*, *στεφανῷ* ἀντὶ *στεφανοῖ*, οὐχὶ δὲ εἰς ἀντίστροφον ἐναλλαγὴν τῆς *οι* καὶ *ῳ*, ὡς δοξάζει ὁ Βλάσσιος[6], διότι τοιαύτης ἐναλλαγῆς παραδείγματα ἔχομεν μόνον τὰ προειρημένα τρία, πολὺ ὕποπτα, ὡς φαίνεται, καὶ ἥκιστα ὑγιῆ[7], οὐδὲν δὲ ἕτερον· ἐνῷ, ἂν ἦτο ἀληθὴς ἡ

---

1) Ἀθηναίου τόμ. Α' σελ. 253 καὶ 254· περὶ τὸ ἔτος 220 πρ. Χρ. = Cauer Delectus κτλ. 2 nr. 240.

2) CIG 1793· πρὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας=Cauer 2 nr. 241.

3) Bulletin de corr. hellén. Τόμ. I, 1877 σελ. 279, στίχ. 2. Ἀλλ' ἴσως ἡ παράλειψις τοῦ υ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ εἶνε ἁπλοῦν ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου.

4) Αὐτόθι V σελ. 339.

5) CIG 174 καὶ 647.

6) Ἔκδ. β' σελ. 40 σημ. 122.

7) Διότι τὸ μὲν ᾠνοχόη εὕρηται μετὰ τὰς λέξεις τῷ θεῷ (CIA II nr. 403, 19, γ' ἑκατοντ.), καὶ ἐκ μικρᾶς ἀπροσεξίας τοῦ λιθοκόπου ἦτο τοσοῦτον εὔκολον μετὰ τὰ δύο ῳ νὰ γραφῇ καὶ τρίτον, ὅσον δύσκολον νὰ συμβῇ τοιοῦτον ἁμάρτημα ἀλλαχοῦ, ὅπου δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη σύμπτωσις, οἷον ἐν τοῖς στίχοις 85 καὶ 86 τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, ἐν οἷς ἀπούσης τοιαύτης αἰτίας παραπλανήσεως ἐγράφη τὸ ὀρθὸν οἰνοχόη, ὅπως καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ῳ ἐν τῷ ᾠνοχόη μετὰ ἕτερον ῳ ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν καὶ τὸ α ἀντὶ τοῦ ω μετὰ ἕτερον α ἐν τῷ δραχμᾶν (ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 320 πρ. Χρ. CIA II 1059, 5), τὸ ρ ἀντὶ τοῦ ν μετὰ ἕτερον ρ ἐν τῷ σάτυρορ (CIA II 992 β 13· ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἐγράφη ἀντιστρόφως Χα-

δοξασία τοῦ Βλασσίου, τοιούτου εἴδους παραδείγματα θὰ ἀπήντων πολυπληθῆ καὶ ἐκεῖ, ὅπου οὐδεμία θὰ ὑπῆρχε δυσπιστία καὶ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὑγιοῦς καὶ ὀρθοῦ αὐτῶν. Εἰς τὴν πάλην δὲ τοῦ παλαιοῦ καὶ νεωτέρου ἀλφαβήτου, οὐχὶ εἰς ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ γραφὴ τῆς ει παρὰ τὴν η. Ἧς τοσαῦτα τὸ

νίαν ἀντὶ Χαρίαν, α 11), τὸ ε ἀντὶ τοῦ ϐ μετὰ ἕτερον ε ἐν τῷ Εὔεοιος (αὐτόθ nr. 1111, 4 δ' ἑκατοντ.) κτλ. Ὅτι δὲ καὶ ἄνευ τοιαύτης παραπλανώσης αἰτίας ἠδύνατο νὰ γραφῇ ω ἀντὶ ο δεικνύει ἡ γραφὴ αὐτωῦ ἀντὶ αὐτοῦ (CIA II 578, 23), περὶ ἧς οὐδ' ὁ Βλάσσιος οὐδ' ἄλλος τις τῶν νῦν ἐρασμικῶν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ου ἐξεφωνεῖτο ὡς ο ϋ. Τὸ δὲ ἑκάστῳς (CIA 258, 11 δ' ἑκατοντ.) ἐγράφη οὐχὶ ἀντὶ τοῦ ἑκάστοις, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἑκάστῳ κατὰ πλεονασμὸν τοῦ σ, ὡς ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐγράφη ἐκ τοῦς ἀντὶ ἐκ τοῦ ('Εφημ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 126 γ στίχ. 4 = CIA II add 834 b 329 πρ. Χρ.). Καὶ ἄλλως δὲ θὰ ἦτο ἄτοπος ἐνταῦθα ἡ χρῆσις τοῦ ἑκάστοις ἀντὶ τοῦ ἑκάστῳ, διότι ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῆς ἀντωνυμίας ταύτης εἶνε ἐν χρήσει μόνον, ὅταν κατὰ πολλοὺς ἢ πολλὰ ὑπάρχῃ ἢ γίνηται ἡ διαίρεσις καὶ ὁ χωρισμὸς (οἷον Θουκ. Α, 3, 2. Δημοσθ. κατὰ Φιλιππ. Γ' 68 καὶ 74 κτλ), οὐχὶ δὲ ὅταν κατὰ ἕνα ἢ κατὰ ἕν. Ὀρθότατα ἄρα καὶ ὁ ἐκδότης τῆς ἐπιγραφῆς ὁ εἴπερ τις καὶ ἄλλος δεινὸς ἐν τοῖς τοιούτοις Κοιλῆρος ἀποκόπτει τὸ τελικὸν ς, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ἡ γραφὴ τοῦ ἐκδότου ἔμεινεν ἀπαρατήρητος ὑπὸ τοῦ Βλασσίου. Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι γράμματα ἐν τῷ μέσῳ ἢ τῷ τέλει, τῶν λέξεων οὐχὶ σπανίως πλεονάζουσιν ἢ τοὐναντίον ἐλλείπουσιν ἀπὸ τῶν ἐπιγραφῶν, ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν χειρογράφων, ἅτε τοῦ πράγματος τούτου γνωστοτάτου ὄντος καὶ τοῖς ἐλαχίστην εἴδησιν τῆς ἐπιγραφικῆς ἔχουσιν. Τὸ δὲ στεφανῷ ἀντὶ στεφανοῖ (Bullet. III σελ. 120; 12 ἐξ Ἐλευσῖνος τῆς δ'. ἑκατονταετηρίδος) ἐγράφη ἕνεκα τῆς προηγηθείσης λέξεως στεφάνῳ (στιχ. 9) ἥτις, ὅπως καὶ τὸ στεφανοῖ, εἶνε συνηθεστάτη ἐν τοῖς τοιούτοις τιμητικοῖς ψηφίσμασιν, ἕνεκα δὲ τούτου εὐκολώτατον ἦτο ἐκ μικρᾶς ἀμελείας καὶ ἀπερισκεψίας τοῦ λιθοκόπου νὰ ἐναλλαγῇ τὸ ὄνομα στεφάνῳ πρὸς τὸ ῥῆμα στεφανοῖ, ὅπως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν ἄλλῃ ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἐνηλλάγη, ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα παραδείγματα, ὁ ἑνικὸς πρὸς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν, γραφέντος ἐπαινεθείη καὶ στεφανωθεῖεν ἀντὶ στεφανωθείη ('Ιδὲ τὰς ὑπὸ Franz Bachtel ἐκδοθείσας αἰολικὰς ἐπιγραφὰς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Herm. Collitz 1884 nr 215 (3), στίχ 14 ἐκ Μυτιλήνης 150 πρ Χριστ.). Ἥκιστα δὲ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς συμπεραίνει συμπέρασμα περὶ τῆς προφορᾶς τῆς οι ὁ ἐκ τοιούτων μεμονωμένων καὶ ἐπισφαλῶν καὶ ἀμφιβόλων παραδειγμάτων ὁρμώμενος, ἐνῷ μυριάκις ἡ δίφθογγος αὕτη ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ πάντοτε ὀρθῶς γεγραμμένη, ὅπου δὲ φθογγολογικῶς ἐναλλάσσεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐναλλάσσεται οὐχὶ πρὸς τὸ ω, ἀλλὰ πρὸς τὸ υ.

πλῆθος παραδείγματα ἀπαντῶσιν ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ αὐτῶν τῶν πρὸ Χριστοῦ ῥωμαϊκῶν, ὥστε εἰσφέρεταί τις ἀληθῶς εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ *η* οὐδὲν διέφερε τῆς *ει* ἐν τῇ προφορᾷ, ἐπενοήθη δὲ μόνον χάριν ἀκριβεστέρας διακρίσεως τῶν διαφόρων καταλήξεων. Τὸ δὲ κράτος τοῦ πειρασμοῦ τούτου αἰσθάνεταί τις ἐπιτεινόμενον ἐν ἑαυτῷ ἔτι μᾶλλον, ὅταν βλέπῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀττικοὺς γράφοντας ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος τὸ *η* διὰ τῆς νόθου διφθόγγου *ε*[1], δι' ἧς ἐνίοτε γράφουσι καὶ τὴν γνησίαν *ει* καὶ τὸ μακρὸν *ἰῶτα*[2]. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἄλλων ἐπιγραφικῶν φαινομένων, περιέρχεταί τις εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἀπορῶν πῶς νὰ διαλλάξῃ τὴν διὰ δύο χαρακτήρων γραφὴν ἁπλῶν φθόγγων πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἰσχυρίσεις περὶ τῆς ἀκριβοῦς

---

1) Ἐν GIA II nr. 61 (μετὰ τὸ ἔτος 358 πρ. Χρ.) παρὰ τὸ πολλάκις ἀναγινωσκόμενον χαλκοθήκει ἀπαντᾷ καὶ χαλκοθηκε καὶ αυτε ἐν τῷ στίχῳ 29· ἐν δὲ 678, B, 54, 64 (περὶ τὸ ἔτος 370 πρ. Χρ.) κλὲς καὶ κλεὶς ἀντὶ τοῦ κλῆς, ὅπως ἐν ἄλλαις συγχρόνοις καὶ ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς τῇ πόλε, λύσε· ἐκ τούτου δὲ οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ἀπὸ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τῆς η καὶ ει. Λέγομεν οὐδ' ἐν Ἀθήναις, διότι παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν οὐ μόνον ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶσιν ἀναμὶξ αἱ γραφαὶ η, η, ει (ἰδὲ Ahrens II 293 καὶ ἑξῆς καὶ G. Meyer σελ. 87 καὶ 133), ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Σπάρτης ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ δὶς μὲν ζόε, ἤτοι ζώῃ, ἅπαξ δὲ ἀποθάνει ἤτοι ἀποθάνῃ (Roehl IGA nr 68) Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν Χίῳ καὶ Τέῳ καὶ Ἐφέσῳ ἐγίνετο σύγχυσις τῶν δύο εἰρημένων διφθόγγων κατὰ τὰ μέσα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ Roehl nr. 381 A, 21· 497 B, 37. 499. Ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ 497 B, 38 καὶ ἀποκόψε ἀντὶ ἀποκόψῃ. Ἡ ἀρχαιοτάτη αὐτὴ σύγχυσις οὐ μόνον τῆς η πρὸς τὴν ει, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἢ μᾶλλον ἀμφοτέρων πρὸς τὴν νόθον ε, δι' ἧς γράφεται ἐνίοτε καὶ τὸ μακρὸν ἰῶτα, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ τὸ ὅτι ἐν δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος προσγράφεται πολλάκις σταθερῶς τὸ ι τῆς ὑποτακτικῆς, ὡς ἀλλαχοῦ ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν, ἐνῷ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τῆς αὐτῆς πόλεως παραλείπεται ἢ ἀντὶ τῆς η ἢ τοῦ η γράφεται ει, πάντα ταῦτα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι οὐδεμία διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς η καὶ ει, καὶ ὅτι ἡ η ἐπενοήθη, ὡς καὶ ἄνω λέγομεν, μόνον χάριν τῆς ἀκριβεστέρας διαστολῆς τῶν διαφόρων καταλήξεων, ἥτις ὅμως δὲν ἐτηρεῖτο ὑπὸ πάντων καὶ πάντοτε.

2) Ἰδὲ ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς διφθόγγου ει κεφαλαίῳ.

δῆθεν διδασκαλίας τοῦ γράμματος, καὶ πῶς νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν συλλογισμὸν τοῦ Βλασσίου ὅτι, ἂν αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς ἁπλᾶ στοιχεῖα ἐπὶ Εὐκλείδου, οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἔσπευδον παραχρῆμα νὰ γράψωσι ταύτας δι' ἁπλῶν φωνηέντων, ἀφοῦ ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἐξελέγχεται αὐθαίρετος οὐ μόνον ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθογραφικῶν φαινομένων τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι ἐμφανίσεως τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ἐπικρατήσεως ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πλείονα τῶν τριακοσίων ἐτῶν. Ἂν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οὔτε οἱ Ἴωνες οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον καιρὸν νὰ σκεφθῶσι περὶ μεταθέσεως τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, καὶ οὕτως ἐπὶ Περικλέους καὶ Ἀριστοφάνους δὲν ἔφθασε νὰ βλαστήσῃ καὶ φανῇ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἡ πολύτιμος καὶ πολυπόθητος μεταρρύθμισις τοῦ Βλασσίου, ἐναντίον δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην μεταρρύθμισιν οἱ ἄνθρωποι ἠπίσταντο καὶ ἤθελον νὰ διακρίνωσιν ἀκριβῶς ἐν τῇ γραφῇ καὶ μετὰ τὸν Εὐκλείδην τὴν νόθον ἀπὸ τῆς γνησίας *ου*, καίπερ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς γινομένης μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῇ προφορᾷ ἀπὸ διακοσίων τοὐλάχιστον ἐτῶν[1], τίς ἔπειτα θὰ ἐτόλμα[2] νὰ ἐπιθέσῃ βέβηλον χεῖρα καὶ ἀσεβῶς ἀκρωτηριάσῃ καὶ κολοβώσῃ ἢ καὶ ἁπλῶς μεταβάλῃ τὴν ὀρθογραφίαν, ἐν ᾗ ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου, τὰ ποιήματα καὶ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος, αἱ τραγῳδίαι τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, αἱ κωμῳδίαι τοῦ Ἀριστοφάνους, αἱ ἱστορίαι τοῦ Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου καὶ συλλήβδην πάντα τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος; Ἢ μήπως νομίζει ὁ Βλάσσιος ὅτι οἱ ἐπὶ Πεισιστράτου ἢ οἱ ἐπὶ Περικλέους καὶ Εὐκλείδου Ἕλληνες, ἢ οἱ ἐπὶ Λυκούργου καὶ Δημοσθένους ὠλιγώρουν τῶν παλαιῶν αὐτῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ὅτε κατὰ ἔθος πολὺ ἀρχαιότερον, ὡς φαίνεται, τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος, καὶ

---

1) Ἴδε ἔμπροσθεν σελ. 55 καὶ 81.

2) Καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος λέγει ὅτι ἦτο δύσκολον νὰ μεταβληθῇ μετὰ ταῦτα ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία. ἀφ' οὗ ἡ ἀττικὴ διάλεκτος ἐγένετο κοινὴ γλῶσσα πάντων τῶν Ἑλλήνων (ἐκδ. β' σελ. 10), ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦτον λησμονεῖ ἔπειτα διὰ πάσης αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς πραγματείας.

οἱ παῖδες αὐτοὶ ἔλεγον ἐν ταῖς ἑορταῖς παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων ποιητῶν ποιήματα[1], πλεῖστοι δὲ τῶν Ἀθηναίων, εἰ μὴ πάντες, ἠπίσταντο νὰ ᾄδωσι μέλη τοῦ Εὐριπίδου[2], βεβαιότατα δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων ποιητῶν, ἄλλοι δὲ οὐδ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀπηξίουν νὰ ἀναγινώσκωσι ῥήσεις ἐκ τῶν παλαιῶν ποιημάτων, διὰ τοιούτων ῥήσεων ἐμπεδοῦντες πολλάκις ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τὰς ἑαυτῶν γνώμας;[3] Κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἀπώλετο ἢ ὁπωσοῦν ἠλαττώθη κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους ἡ περὶ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς σπουδή, ἀφοῦ καὶ οἱ στρατιῶται Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ οὕτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτούς, ὥστε καὶ διὰ ποιητικῶν ῥήσεων ἐνίοτε ἐπέσκωπτον τὸν ἴδιον αὐτῶν στρατηγὸν παίζοντες[4]; Πῶς δὲ ἄνθρωποι ἐντρεφόμενοι ἐν τῇ μελέτῃ τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα τοῦ πρεσβυτάτου πάντων Ὁμήρου[5], θὰ εὕρισκον εὔκολον ἔπειτα νὰ ἀπορρίψωσι τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν καὶ εἰσαγάγωσιν ἀντ' αὐτῆς ἄλλην ἄγνωστον καὶ καινήν; Μόνον ὅτι διὰ νόμου ἐδέησε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ δημόσια γράμματα ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν Ἰώνων οὐχὶ ὁλοσχερὴς ἀνατροπὴ τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Βλάσσιος, ἀλλὰ συμπλήρωσις, ὡς πολλάκις εἴπομεν, καὶ τελείωσις τοῦ παλαιοῦ ἀλφαβήτου, ἀρκεῖ νὰ πείσῃ πάντα τινὰ πόσον δυσχερὲς ἦτο παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἡ μεταβολὴ τῆς καθεστώσης καὶ ἰσχυούσης γραφῆς τῶν λέξεων[6]. Καὶ

1) Ὡς λέγει ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ 71 Β.

2) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Νικίου XXIX.

3) Ἰδὲ τὸν κατὰ Τιμάρχου λόγον τοῦ Αἰσχίνου. τὸν περὶ παραπρεσβείας τοῦ Δημοσθένους, τὸν κατὰ Λεωκράτους τοῦ Λυκούργου κτλ. Ὁ Λυκοῦργος μάλιστα ἐφρόντισεν, ὡς γνωστόν, καὶ περὶ ἀκριβοῦς ἀντιγραφῆς τῶν ποιημάτων τῶν τριῶν μεγάλων Τραγικῶν καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀντιγράφων ἐν τῷ Μητρῴῳ. Καὶ ἔπειτα παρὰ τοιούτων ἀνδρῶν ἀπαιτεῖ ὁ Βλάσσιος μεταβολὴν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας!!

4) Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου βιογραφίᾳ τοῦ Δημητρίου μετὰ ἄλλων ὁμοίων λέγεται (κεφ. 46).... «ὅμως δὲ τοῦ σκώπτειν οὐκ ἀπείχοντο (οἱ στρατιῶται). Προγράφει δέ τις αὐτοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς (ὅτε ὁ Δημήτριος εἶχε προελάσει εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῆς Ἀσίας), τὴν τοῦ Οἰδίποδος ἀρχήν, μικρὸν παραλλάξας· Τέκνον τυφλοῦ γέροντος Ἀντιγόνου, τίνας χώρους ἀφίγμεθα;»

5) Ἰδὲ Ἰσοκράτους Πανηγ. μϛ' 159.

6) Περὶ τῆς ἐπιμελεστάτης διατηρήσεως τῆς παλαιᾶς ἀττικῆς γραφῆς ἐν τοῖς

ἡ παράλειψις ἑνὸς μόνου ἰῶτα ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασι πόλεώς τινος ἐνομίζετο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος δεινῆς ἀμαθίας κατάγνωσις[1].

Ἀλλὰ καὶ ἕτερος λόγος ὑπῆρχε κωλύων τὴν μετάθεσιν τῆς καθεστώσης ὀρθογραφίας παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὁ ἑξῆς. Ὅτι παρ' αὐτοῖς ἤδη ἀπὸ Ὁμήρου εἶχεν ἀναφανῆ ζωηρὰ ἡ περὶ τὴν ἐτυμολογίαν σπουδή, παρὰ δὲ τοῖς φιλοσόφοις ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον εἶχε κανονισθῆ[2]. Δι' ὃ οὐδὲ ὁ Πλάτων ἀπηξίωσεν ἐν τῷ Κρατύλῳ νὰ εἰσαγάγῃ ἐξόχους ἄνδρας, τὸν Ἑρμογένη καὶ Κρατύλον καὶ Σωκράτην διαλεγομένους περὶ τοῦ ἐτύμου καὶ τῆς ἀρχῆς πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Οὕτω δὲ κοινὸν ὑποκείμενον μελέτης ἐγένετο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ γλῶσσα παρὰ τοῖς φιλοσόφοις καὶ ἰδίᾳ παρὰ τοῖς σοφισταῖς, ὥςτε καὶ συγγράμματα τοιαύτης ὑποθέσεως οὐκ ὀλίγα συνετίθεντο. Γνωσταὶ δὲ εἶνε αἱ πραγματεῖαι τοῦ Γοργίου *περὶ ὀνομάτων*, τοῦ Πρωταγόρου *περὶ ὀρθοεπείας*, τοῦ Προδίκου *περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος*, τοῦ Λυκιμνίου *περὶ λέξεων*, καὶ τοῦ Δημοκρίτου *περὶ Ὁμήρου ὀρθοεπίης καὶ γλώσσεων*· ἐν οἷς φαίνεται ὅτι παρὰ τὰς ἄλλας γλωσσικὰς μελέτας καὶ τὸ ἐτυμολογικὸν μέρος κατελάμβανε τὴν προσήκουσαν θέσιν, εἰ καὶ ἰδιαίτερα ἐτυμολογικὰ βιβλία ἤρξαντο νὰ ἀναφαίνωνται μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν Περιπατητικῶν καὶ Στωϊκῶν[3]. Ὅτι δὲ ἀληθῶς ἄνδρες δεινοὶ περὶ τὴν γραμματικὴν ὑπῆρχον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους καὶ βεβαίως καὶ ἀρχαιότερον λέγει διαρρήδην ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ (424 C), εὐκαίρως δὲ ὑπομιμνήσκει τοῦτο ὁ δεινότατος περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν Οὔλριχος Κοιλῆρος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐλαχίστων τινῶν λειψάνων ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ

δημοσίοις τῶν Ἀθηναίων γράμμασιν ἰδὲ Ross Archäol. Anfsätze II σελ. 561—562. Ὅτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καίτοι ἐλάσσονα ποιουμένων χρῆσιν τῆς γραφῆς, κατὰ μικρὸν καὶ σχολαίως ἐγίνετο ἀποδεκτὸν ἕκαστον τῶν ἰωνικῶν γραμμάτων ἰδὲ Roehl IGA σελ. 33 nr.91. Nota.

1) Βιβλ. ιδ', σελ. 648. Ἰδὲ ὅσα εἴπομεν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 48.

2) Ἰδὲ A. Graefenhan Geschichte der Klassischen Philologie in Alterthum εἰς τόμους τέσσαρας 1843—1850, Τόμ. I σελ. 151—165.

3) Αὐτόθι I σελ. 164—165.

μέσου τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, περιεχόντων διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου [1]. Πόσον δὲ ὑπερμέτρως ἐχώρει κατὰ τοὺς καλοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν σπουδὴ δεικνύει μεταξὺ ἄλλων καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης, οὗτινος τὰ κωμικὰ βέλη οὐδὲν σπουδαῖον φαινόμενον τῶν ἑαυτοῦ χρόνων διέφυγεν, οὐδὲ τῆς γλωσσικῆς λεπτολογίας καὶ λεπτολεσχίας τῶν συγχρόνων ἐφείσθη, ἀλλὰ καὶ ταύτην μετὰ πολλῆς χάριτος ἐν τοῖς Βατράχοις διεκωμῴδησεν [2], οὐδ' αὐτὸς ξένος ὢν οὔτε τῆς διακωμῳδουμένης οὔτε τῆς ἄλλης τῆς περὶ τὴν ἐτυμολογίαν. ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ μεγάλου Ἐτυμολόγου· «λέγει δὲ ὁ Εὐριπίδης ὁ τραγικὸς ἐτυμολόγος τὸ Ἀμφίων ὅτι Ἀμφίων ἐκλήθη διὰ τὸ παρὰ τὴν ἄμφοδον (ἤγουν παρὰ τὴν ὁδὸν) γεννηθῆναι, ὁ δὲ Ἀριστοφάνης κωμικευόμενος λέγει ὅτι οὐκοῦν Ἄμφοδος ὤφειλε κληθῆναι» [3]. Οὐδ' ὁ ἄριστος Γραμματικὸς καὶ Ἐτυμολόγος σήμερον θὰ ἠδύνατο ἐν τῇ παραγωγῇ καὶ σχηματισμῷ τοῦ εἰρημένου ὀνόματος νὰ ἀποφανθῇ ὀρθοτέραν γνώμην τοῦ ποιητοῦ Ἀριστοφάνους, καίπερ ἴσως ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου περὶ τὴν γραμματικὴν καὶ ἐτυμολογίαν σχολάζοντος. Ἀτόπως ἄρα θὰ ἠξίου τις ἐν τῷ μέσῳ τοιούτου γλωσσικοῦ καὶ ἐτυμολογικοῦ πυρεττοῦ νὰ μετακινήσωσιν οἱ Ἕλληνες τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν μόνον χάριν τινῶν σφοδροτάτων ζηλωτῶν τοῦ Ἐράσμου.

Ὀλίγον δὲ ὠφελεῖ τὸν Βλάσσιον ἐναντίον τῶν εἰρημένων ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ ὅτι ἐν τοῖς καλοῖς τῆς Ἑλλάδος χρόνοις ἐλαχίστη ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἦτο τρόπον τινὰ ἀδύνατον ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκοῦς τριβῆς νὰ τηρῆται ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία, ἂν συγχρόνως μὴ ἐτηρεῖτο καὶ ἡ παλαιά, ἡ διῃρημένη προφορὰ τῶν διφθόγγων [4]. Δὲν ὠφελεῖ πολὺ τὸν Βλάσσιον τοιοῦτος ἰσχυρισμός, διότι καὶ ἂν μὴ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐπὶ ἀρχαίων μαρτυρίων θεμελιουμένην ῥῆσιν τοῦ Γραιφεγχᾶνος, ὅτι

1) Ulr. Koehler Bruchstücke eines alten Lehrbuches der Grammatik ἐν Mittheil. des d. Ints. in Athen VIII 1883 σελ. 359—363.

2) Στίχ. 818—829. Ἰδὲ καὶ Graefenhan I σελ. 151.

3) Μέγ. Ἐτυμ. σελ. 92, 25 καὶ Graefenhan I σελ. 157, σημ. 24.

4) Ἔκδ. β' σελ. 9.

κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους μέχρι ἡδονῆς καὶ μανίας ἐχώρει ἡ περὶ τὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν σπουδή[1], καὶ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἦτο πολλῷ ἐλάσσων τῆς τῶν νεωτέρων λαῶν τῆς Εὐρώπης, ὅμως καὶ πάλιν ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἀποχρώντως νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι διατήρησιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πρωταγόρου ἐν τῷ φερωνύμῳ διαλόγῳ τοῦ Πλάτωνος μανθάνομεν ὅτι οἱ παῖδες οὐ μόνον ἠσκοῦντο ἐν τοῖς διδασκαλείοις περὶ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, ἀλλὰ καὶ ἠναγκάζοντο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ ἐκμανθάνωσιν ἀγαθῶν ποιητῶν ποιήματα[2]. Εἴδομεν δὲ (σελ. 126) ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ἦτο παλαιότατον ἔθος νὰ ᾄδωσι τοιαῦτα ποιήματα οἱ παῖδες. Ὑπὸ δὲ τοῦ Ξενοφῶντος ἱστορεῖται ὅτι Νικήρατος ὁ Νικίου καὶ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ὅλην ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἀπὸ στόματος[3] καὶ ὅτι Εὐθύδημος ὁ καλὸς γράμματα συνελέγετο ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων[4]. Παρὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ Ξενοφῶντος μανθάνομεν ὅτι οὐδὲ ἡ ἐμπορία τῶν βιβλίων ἦτο τότε πρᾶγμα ἀσύνηθες, οὐδὲ ἐν ταῖς ἀπωτάτω παρὰ τὸν Πόντον ἑλληνικαῖς ἀποικίαις[5]. Τί δὲ ἄλλο σημαίνει καὶ ἡ ὑπὸ Πεισιστράτου ἤδη καὶ Πολυκράτους[6] σύστασις δημοσίων βιβλιοθηκῶν ἢ ὅτι πρωΐτατα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἶχε καταστῇ κοινοτάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη ἡ ἀνάγνωσις τῶν ποικίλων

---

1) Graef. I. σελ. 49, 64, 70, 444.

2) 325 E. Ἰδὲ καὶ Νόμ. 810 C. 811 A. Ὅτι δὲ διδασκαλεῖα, ἐν οἷς ἐδιδάσκοντο πάντα ταῦτα οἱ παῖδες, ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς κώμαις ἤδη ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων γίνεται δῆλον ἐξ ὧν ἱστορεῖ ὁ Θουκυδίδης ἐν Ζ', 29, 5.

3) Συμπ. Γ', 5. Διὰ δὲ τοῦ Ἀθηναίου διαβιβάζεται ἡμῖν ὅτι καὶ ὁ Κάσσανδρος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἠδύνατο τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλοι Βιβλ. ΙΔ' σελ. 620.

4) Ἀπομνημον. Δ', 2, 1 καὶ Graef. I σελ. 61.

5) Ἀναβ. Ζ', 5, 14. καὶ Graef. σελ. 62. Οὐδὲ ἦσαν, ὡς φαίνεται, δυσπόριστα τὰ ἐν πλείονι τοὐλάχιστον χρήσει βιβλία, ἀλλ' ἱκανῶς εὔωνα, ἀφοῦ τὰ βιβλία τοῦ Ἀναξαγόρου, ὡς λέγεται ἐν τῇ παρὰ Πλάτωνι ἀπολογίᾳ τοῦ Σωκράτους σελ. 26 E, ἠδύνατό τις νὰ ἀγοράσῃ, τὸ πολύ, δραχμῆς. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου μανθάνομεν ὅτι καὶ οἱ δικασταὶ τοῦ Σωκράτους δὲν ἦσαν οὕτως ἄπειροι γραμμάτων, ὡς ἴσως φαντάζεται ὁ Βλάσσιος, ὥστε νὰ ἀγνοῶσι τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας τοῦ Κλαζομενίου φιλοσόφου.

6) Graef. I, σελ. 58—63.

ἔργων τοῦ πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ αὐτῶν λόγου; Ὅτι δὲ οὐδ' ὀψαρτυτικῆς βιβλία ἔλειπον ἀπὸ τῶν βιβλιοθηκῶν, μανθάνομεν ἐξ ἀποσπάσματος τοῦ κωμικοῦ Ἀλέξιδος[1]. Ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν πάντα ταῦτα καὶ ὅτι οὐδ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εἶνε σπάνιον πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης νὰ ἴδῃ τις παῖδας καὶ ἐφήβους πλὴν τῆς μητρικῆς καὶ ἑτέρας γλώσσας φθεγγομένους, οἷον τὴν ἀγγλικὴν καὶ γαλλικήν, καὶ ἀπταίστως δυναμένους νὰ γράφωσι τὰς λέξεις τῶν δύο τούτων ἢ καὶ ἄλλων γλωσσῶν, δὲν βλέπομεν τί τὸ κωλῦον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ ἔφηβοι τῶν Ἑλλήνων ἠδύναντο, καὶ ἴσως εὐκολώτερον, διότι ἐκεῖνοι οὐχὶ περὶ πολλάς, ἀλλὰ περὶ μίαν μόνην γλῶσσαν ἐσπούδαζον καὶ μόνης ταύτης τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς μετὰ χεῖρας εἶχον. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ ὅτι καὶ ἡ τότε ἔλλειψις τῆς τυπογραφικῆς τέχνης τὰ μάλιστα ἐβοήθει εἰς τὴν διατήρησιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, ἀναγκάζουσα τοὺς ἀνθρώπους εἰς συχνοτέραν ἀντιγραφὴν τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ ἐμποιοῦσα ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἀνεξιτήλους τύπους τῆς μορφῆς τῶν λέξεων[2]. Ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἡ τέχνη τοῦ γράφειν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους καὶ Πλάτωνος ἤλασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος, οὐδεμίαν καταλιποῦσα τοῖς μεταγενεστέροις ὑπερβολήν, καὶ ὅτι οὐδὲ τότε ὑπελαμβάνετο μικροῦ ἄξιον ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς δυνάμεως καὶ ὀρθότητος τῶν γραμμάτων καὶ συλλαβῶν[3], πειθόμεθα ἔτι μᾶλλον ὅτι παρὰ τοιούτοις ἀνθρώποις ἦτο τοσοῦτον δύσκολος ἡ μετακίνησις τῆς καθεστώσης ὀρθογραφίας, ὅσον εὔκολος ἡ διατήρησις

1) Παρ' Ἀθηναίῳ, Βιβλ. Δ' σελ. 164 b—d ἐκ τῆς κωμῳδίας τῆς ἐπιγραφομένης Λίνος. Ἴδε καὶ Theod. Kock Comic., Attic. fragm. Τόμ. II ἀπόσπ. 135, σελ. 135.

2) Ἐκ τῆς συχνῆς ταύτης ἀντιγραφῆς ἐν τοῖς καλοῖς τῆς Ἑλλάδος χρόνοις κατανοεῖται καὶ ἡ ἄπειρος πληθὺς τῶν παλαιῶν χειρογράφων ἡ κατακλύσασα τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Περγάμου. Ἐν μόνῃ τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (284—246 πρ. Χρ.) ὁ ἀριθμὸς τῶν παλαιῶν χειρογράφων ἔφθασε, πρᾶγμα ἀπίστευτον διὰ τὴν τότε ἔλλειψιν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης, εἰς τεσσαράκοντα μυριάδας! Graef. I σελ. 378.

3) Πλάτ. Ἱππ. μείζ. καὶ ἐλάσσ. σελ 285 Δ καὶ 368 Δ καὶ Graef. I σελ. 100 καὶ 307.

αὐτῆς. Διότι οὐδὲ ὁ Βλάσσιος δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι πρὸς τὴν τελειότητα τῆς τέχνης περὶ τὸ γράφειν, ἥτις ἐμφανίζεται ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς καλλίστους αὐτῆς χρόνους, δι' ἧς οὐ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ οἱ πεζογράφοι ἠδύναντο τὸν ἑαυτῶν λόγον «πρεπόντως καταποικῖλαι καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν» [1], ἦτο χρεία πολλῷ πλείονος τριβῆς καὶ ἀσκήσεως καὶ ἐμπειρίας, ἢ πρὸς γνῶσιν τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων γραφῆς, ἧς καὶ παῖδες μικρὸν ἀσκηθέντες εὐκολώτατα ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι. Λέγομεν εὐκολώτατα, διότι οὐδὲ ἐκεῖνο ἐν τῇ παρούσῃ ἐξετάσει πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι μέγιστον βοήθημα πρὸς διατήρησιν τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων γραφῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ πολλῷ μεῖζον ἢ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις καὶ Γάλλοις καὶ ἡμῖν σήμερον, ἦτο ἡ μέχρι τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ὑπάρχουσα ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἀκριβὴς διαστολὴ τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων, περὶ ἧς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διελάβομεν [2]. Τὸ ἐκ τῆς διαστολῆς ταύτης βοήθημα νομίζομεν οὕτω μέγα, ὥστε ἡμῖν τοὐλάχιστον οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι, ἂν κατὰ τὴν β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Ἐμπειρικὸς Σέξτος ὅτι πρὸς γνῶσιν τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων γραφῆς δὲν εἶνε χρειώδεις οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες τῶν Γραμματικῶν, ἐπειδὴ πάντες καὶ χωρὶς τῶν κανόνων τούτων ἐπιτυγχάνουσι «τῆς προθέσεως, ἅτε δὴ μὴ ἀπὸ ταύτης (τῆς περὶ τὴν ὀρθογραφίαν τεχνολογίας), ἀλλ' ἀπὸ κοινοτέρας καὶ συμφώνου ὁρμώμενοι τριβῆς [3]», πολλῷ μᾶλλον ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τοῦτο, ἂν ἔζῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, καθ' οὓς καὶ ἡ διαστολὴ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ἔτι μᾶλλον ἐκώλυε τὴν ἐν τῷ γράφειν ἐναλλαγὴν τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων. Διὰ πάντα ταῦτα οὔτε τῷ Βλασσίῳ οὔτε ἄλλῳ τινὶ τῶν Ἐρασμικῶν συγχωρεῖται νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἄνθρωποι, ἐκ παίδων ἀναγινώσκοντες καὶ μελετῶντες τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς ἀρχαιοτάτους αὐτῶν ποιητὰς καὶ πεζογράφους, καὶ εἰς τοιαύτην τελειότητα προαγαγόντες τὴν περὶ τὸ γράφειν τέχνην, καὶ ἀκριβῶς διαστέλλοντες

1) Ἰσοκρ. κατὰ Σοφιστῶν η'.
2) Σελ. 48 καὶ ἑξῆς.
3) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 639, 5—12 ἔκδ. Βεκκήρου.

ἐν τῇ προφορᾷ τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων, ἦτο δύσκολον νὰ γινώσκωσι τὴν παλαιὰν τῶν λέξεων γραφήν, καὶ διασῴζωσι ταύτην ἐν τῇ καθ' ἡμέραν χρήσει, ἂν μὴ διεσῴζετο παρ' αὐτοῖς καὶ ἡ παλαιοτάτη, ἡ διῃρημένη ἐκφώνησις τῶν διφθόγγων. Τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς δὲν θὰ συνεχωρεῖτο τοῖς Ἐρασμικοῖς οὐδὲ περὶ τῶν μέσων αἰώνων ὑποκειμένου τοῦ λόγου· διότι καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οἱ ἄνθρωποι ἐγίνωσκον τὴν ὀρθὴν τῶν λέξεων γραφὴν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἢ οἱ ζῶντες κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου, εἰ καὶ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας ἐλαχίστη ἀληθῶς ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, οὐδὲν δὲ βοήθημα ἐκ τῆς προφορᾶς ὑπῆρχεν εἰς διατήρησιν ὀρθογραφίας ἐξ ἀπωτάτων χρόνων κατερχομένης.

Ὅτι βεβαίως εἶνε δυνατὴ καὶ ἀναγκαία ἀποβαίνει πολλάκις μεταβολή τις περὶ τὴν ὀρθογραφίαν, ὅταν ἐξ ἀτελείας τῆς ὑπαρχούσης γεννῶνται συγχύσεις τινές, τοῦτο εἶνε λογικὸν καὶ εὐνόητον, καὶ τοιαύτη μεταβολῇ ἐπεχείρησαν ἐν Ἑλλάδι οἱ Ἴωνες, ὕστερον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μιμηθέντες αὐτούς, ἐπεχείρησαν δὲ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ Γάλλοι, μεταβαλόντες τὴν δίφθογγον *oi*, ὅπου ἔλαβε τὴν προφορὰν τοῦ *ê* εἰς *ai*, οἷον ἐν τοῖς ***Français avait*** κτλ., ἵνα μὴ συγχέηται πρὸς τὴν ἑτέραν *oi* τὴν ἐν τοῖς ***roi***, ***avoir***, ***pouvoir***, ***moi***, ***toi*** κλ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τοιαῦται ἀναγκαιόταται μεταβολαὶ οὔτε πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς ἔχουσί τι κοινόν[1], οὔτε γίνονται, ὡς ἤθελέ τις νομίσει, αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ διὰ πλείστου χρόνου, ὡς τοῦτο διδάσκει σαφέστατα οὐ μόνον, ὡς εἴδομεν, ἡ ἱστορία τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἱστορία τῆς γραφῆς *ai* ἀντὶ τῆς *oi* ἀπὸ Βολταίρου μέχρι σήμερον. Διότι καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις εἰ καὶ πολὺ πρὸ τοῦ Βολταίρου ἐγράφετο ἀτάκτως καὶ ἀκανονίστως ἡ *ai* ἀντὶ τῆς *oi*, ὅπου αὕτη εἶχε λάβει τὸν φθόγγον *ê*, ἀπὸ δὲ τοῦ Βολταίρου καὶ ἐκανονίσθη ἡ τοι-

1) Διότι οἱ Γάλλοι τὴν γραφὴν τῆς oi ἐν τῷ roi καὶ τοῖς τοιούτοις δὲν μετέβαλον εἰς oa, ὅπως θὰ περιέμενον οἱ Ἐρασμικοί, ἀλλ' ἐφύλαξαν ἀμετάβλητον, γράφοντες καὶ νῦν ὡς ἐξ ἀρχῆς. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐποίησαν, ὡς εἴδομεν, καὶ οἱ Ἕλληνες, φυλάξαντες καὶ αὐτοὶ ἀκίνητον τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, ὅπου οὐδεμία ἐγίνετο σύγχυσις.

αύτη τῆς *αι* ἀντὶ τῆς *οἱ* γραφή[1], ὅμως μέχρι χθὲς καὶ πρώην διετέλει ἔτι γραφομένη ὑπὸ πολλῶν ἡ *οἱ* ὅπου καὶ πρότερον. Καὶ ἐν Λατίῳ δέ, ὅπου, ὡς εἴδομεν (σελ. 46), οὐδεὶς ὑφίστατο λόγος ὑπὲρ διαφυλάξεως τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, ὅμως καὶ ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, λέγει ὁ Κορσηνός, ἐγράφετο *ei* καὶ ἀφ' οὗ ἡ γραφὴ αὕτη ἔπαυσε σημαίνουσα σύνθετον ἦχον, καὶ πολὺ πρότερον προέφερον οἱ ἄνθρωποι *ae* καὶ *oe*, πρὶν ἀφήσωσι τὰς γραφὰς *aἰ* καὶ *oἰ*[2]. Τὸ δὲ παραδοξότερον ὡς πρὸς Ῥωμαίους εἶνε ὅτι καὶ μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ὑπῆρχον ἄνθρωποι, οἵτινες, τῇ ἐτυμολογίᾳ ἀκολουθοῦντες, ἐφύλασσον ἔτι τὴν ἀρχαιοτάτην γραφὴν *ai*, εἰ καὶ αὕτη εἶχεν ὑποχωρήσει ἐν τῇ κοινῇ χρήσει εἰς τὴν *ae* ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Γράκχων, πρὸ δὲ τοῦ Αὐγούστου εἶχεν ἀποβῇ ἐπισκοτισθεῖσα ἁπλοῦν ê[3]. Καὶ ἂν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις συνέβαινον ταῦτα, οἵτινες ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας ὁλοκλήρους ἠρκοῦντο εἰς δημώδη τινὰ ᾀσμάτια, ἐλάχιστα δὲ καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας αὐτῶν γλώσσης κατενόουν, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος[4], ἐλάχιστα δὲ καὶ ἐν ταύτῃ εὗρον γεγραμμένα, ἥκιστα δὲ περὶ τῆς γλώσσης ἐφιλοσόφουν, ὀλίγον δὲ καὶ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν διέτριβον, τί ἄρα ὤφειλε νὰ συμβῇ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, λαῷ ἐξ ἀρχαιοτάτου χρόνου ἐντρυφῶντι ἐν πλουσιωτάτοις καὶ παντοδαποῖς ἔργοις τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου, ὧν πλεῖστα καὶ ἀπὸ στόματος ἠδύναντο νὰ εἴπωσι, παιδιόθεν δὲ ἠσκοῦντο περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν αὐτῶν; Παρὰ τοιούτῳ λαῷ βεβαίως ἦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, τοσοῦτον δύσκολος ἡ μετάθεσις τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, ὅσον εὔκολος ἡ διατήρησις αὐτῆς, οὐ μόνον διότι πρὸς τὴν μετάθεσιν ἀντεμάχετο ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ παραδοθέντος, ἀλλὰ καὶ διότι παρὰ τοιούτῳ λαῷ μᾶλλον ἢ παρ' ἄλλῳ τινὶ ἐξ ἀνάγκης ἔμελλε τὰ μέγιστα νὰ ἰσχύῃ ἡ δύναμις τῆς τυράννου χρήσεως. Τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ τῆς ὑγιαινούσης παραδό-

1) Ἰδὲ Egger, Notices élementaires de Grammaire comparée 1854—1855 σελ. 192 σημ. 22 καὶ σελ. 27.

2) Corsen, Ueber Aussprache κτλ. 1858 I σελ. 229.

3) Αὐτόθι I σελ. 190 καὶ 182 καὶ 186.

4) Γ, 22 σελ. 195 ἔκδ. Bekk. Ἰδὲ καὶ ἀνωτέρω σελ. 46.

σεως τὸ κράτος ὑπεριδόντες ἀπέτυχον οἰκτρῶς παρ' ἡμῖν μὲν πρό τινων εἰκοσαετηρίδων ὁ Βηλαρᾶς, πλεῖστοι δὲ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας[1], ἀπερισκέπτως ἀποπειραθέντες νὰ μεταρρυθμίσωσι κατὰ τὴν ζῶσαν προφορὰν τὴν ἑλληνικὴν καὶ γαλλικὴν ὀρθογραφίαν. Καὶ σήμερον δὲ ἂν ἤθελέ τις εἴτε ἐν Ἑλλάδι, εἴτε ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε ἐν Ἀγγλίᾳ νὰ ἐπιχειρήσῃ, ὑπὸ πολλῆς ἀκρισίας ἀγόμενος, ὀρθογραφικὴν μεταρρύθμισιν, ἀμφιβάλλομεν ἂν πρῶτον πάντων αὐτὸς ὁ μεταρρυθμιστὴς θὰ ἠδύνατο γράφων νὰ κινῇ τὴν χεῖρα εὐχερῶς καὶ ἀνέτως ἐναντίον τῆς προτέρας τριβῆς καὶ συνηθείας, καὶ δὲν θὰ ἔγραφεν πολλάκις ἑκὼν ἄκων ὡς καὶ πρότερον τὰς λέξεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν διὰ πολλῆς ἀσκήσεως καὶ ἐπιμονῆς ἤθελεν ὑπερβῇ πᾶν πρόσκομμα, ἤθελε δὲ ὡσαύτως διὰ παρακλήσεων πείσει καὶ τυπογράφους τινὰς νὰ μιμηθῶσι τὸ ἑαυτοῦ παράδειγμα, καὶ οὕτω διὰ πολλῶν πόνων καὶ μόχθων κατώρθου τέλος νὰ προενέγκῃ εἰς φῶς βιβλίον ἢ ἐφημερίδα ἐν ὀρθογραφίᾳ μᾶλλον συμφωνούσῃ πρὸς τοὺς νῦν φθόγγους τῆς ἑλληνικῆς ἢ ἀγγλικῆς ἢ γαλλικῆς, πάλιν οὐδὲν τὸ ἐκ τούτου ὄφελος· διότι θὰ ὑπελείπετο αὐτῷ ἔτι ἱκανῶς δυσχερὲς ἔργον, θὰ ὑπελείπετο νὰ ἀναγκάσῃ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ κατανοῇ τὰς οὕτω παραδόξως καὶ ἀλλοκότως μεταμορφωθείσας λέξεις, καὶ τὸ ἔτι δυσχερέστερον, νὰ ἀναγκάσῃ αὐτὸ ὥστε καὶ νὰ ἀσπασθῇ καὶ προσοικειωθῇ τὸ πρὸς πάσας τὰς ἐννοίας καὶ ἕξεις αὐτοῦ προσκροῦον καινοφανὲς ἐπινόημα. Θαῦμα θὰ ἦτο ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐνέμενον τῇ ἀναγνώσει καὶ μιᾶς μόνης σελίδος, καὶ δὲν ἔπεμπον παραχρῆμα εἰς κόρακας καὶ τὸ βιβλίον καὶ τὸν συγγραφέα[2].

Οὐδεὶς ἄρα λόγος ὑπάρχει, δι' ὃν οἱ Ἕλληνες ὤφειλον μᾶλλον τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων νὰ μετακινήσωσι τὴν καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος διδάσκει τὸ ἐναντίον καὶ ἐν τῇ β' αὐ-

---

1) Egger κλ. σελ. 27. Ἰδὲ καὶ J. J. Ampère, Histoire de la formation de la langue Française, 3me édit. 1871 σελ. 430.

2) Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι καὶ οἱ Καιροὶ (the Times) αὐτοί, οἵτινες τυγχάνουσι τοσαύτης ἀναγνώσεως ἐν Ἀγγλίᾳ, ἤθελον πάθει τὸ αὐτὸ πάθημα, ἄν ποτε ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἤθελον ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀγγλίας ἔχοντες, τὴν γραφὴν τῶν λέξεων μεταβεβλημένην ὢ τοῦ θαύματος! κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀξιώσεις.

τοῦ πραγματεία περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, τοῦτο συμβαίνει, διότι παντελῶς μὲν ἐλησμόνησεν ὁποῖον βοήθημα εἰς γνῶσιν τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων γραφῆς ἦτο ἡ ἀκριβὴς διαστολὴ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ἐν τῇ προφορᾷ, ἀνεξελέγκτως δὲ καὶ ἀβασανίστως ἐπίστευσεν ὅτι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἑλλάδος ἐλαχίστη ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς (σελ. 9), ἐπὶ δὲ τῆς ἀθεμελιώτου καὶ αὐθαιρέτου ταύτης πίστεως, καὶ ἐπὶ τῆς συγχύσεως ὀρθογραφικῶν καὶ φθογγολογικῶν φαινομένων, ὀρθογραφικοῦ ἔθους καὶ ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων ᾠκοδόμησε πᾶσαν σχεδὸν τὴν περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐρασμικὴν αὐτοῦ θεωρίαν. Ἧς ἀκρότατον κεφάλαιον εἶνε τὸ ἥκιστα ἐπιστημονικὸν καὶ τὸ ὅλως φαντασιῶδες ἀξίωμα, ὅτι ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἐπὶ Περικλέους ὤφειλε νὰ εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ ἐν τῷ νῦν γερμανικῷ παρὰ πᾶσαν τὴν διάφορον φύσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης. Τοιοῦτόν τι δὲν ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ οὐδὲ περὶ συγχρόνων καὶ συγγενεστάτων γλωσσῶν ὑποκειμένου τοῦ λόγου. Καὶ ὅμως ὁ Βλάσσιος ἐνόμισεν ὅτι εὗρε θαυμαστὴν ἁρμονίαν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τοῦ παλαιοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τῶν ἀντιστοίχων τοῦ νῦν γερμανικοῦ, οὐχὶ ἐξ ὁμοίων γλωσσικῶν ἢ ὀρθογραφικῶν φαινομένων τεκμαιρόμενος, ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὁμοίου σχήματος τῶν ἑλληνικῶν καὶ γερμανικῶν λέξεων, ἀλλ' ἐκ τῆς βλαπτούσης μᾶλλον ἢ ὠφελούσης αὐτὸν παρατηρήσεως, ὅτι ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀλλοιώσωσι τὴν καθεστῶσαν καὶ ὑγιαίνουσαν ὀρθογραφίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν Ἐρασμικῶν, οὐδὲ διενοήθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὴν διὰ δύο φωνηέντων γραφὴν ἁπλῶν καὶ στοιχειωδῶν φθόγγων. Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι, ὡς πολλαχοῦ ἄλλοθι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα βιαίως λύει ὁ Βλάσσιος ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, λαμβάνων ὑπὲρ αὐτῆς ὅ,τι εἶνε φανερῶς κατ' αὐτῆς.

Ἀλλ' οὐδ' οἱ Βοιωτοὶ καινοτομοῦσιν, ὡς λέγει ὁ Βλάσσιος, περὶ τὴν γραφήν[1], ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, εἰσάγουσιν εἰς τὰ δημόσια αὐτῶν γράμματα τὸν ἰωνικὸν ἀλφάβητον, τούτου δὲ ἕνεκα μεταγράφουσι καὶ προσαρμόζουσιν ὅσον δύνανται

---

1) Ἐκδ. α', 1870, σελ 12 κέξ.

ἀκριβέστερον τοὺς φθόγγους τῆς ἑαυτῶν διαλέκτου πρὸς τὴν δύναμιν τῶν ἰωνικῶν γραμμάτων. Ἂν λοιπὸν γράφουσι δείγματος χάριν *η* ἀντὶ *αι* καὶ *ᾳ*, τοῦτο ποιοῦσιν ἀναμφιβόλως, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοὶ πιστεύουσι, διότι ἀμφότεραι αἱ δίφθογγοι αὗται δὲν εἶχον ἔτι παρ' αὐτοῖς τὴν προφοράν, ἣν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ἀλλ' ἀληθῶς ἐξεφωνοῦντο ὡς *η*. Ἀλλαχοῦ δέ, ἐν τῷ ἰωνικῷ καὶ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ, πρέπει νὰ ζητηθῇ τίς ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* καὶ *ᾳ*. Ἂν δὲ ἐκ τῆς συνυπάρξεως τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ δὲν δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* (ὅπως οὐδὲ ἐκ τῆς ἐν τῷ γαλλικῷ συνυπάρξεως τῆς *ai* καὶ τοῦ *ê*, *è*, *é*, *e* ὅτι οἱ Γάλλοι προφέρουσι ὡς *aï* τὴν *ai*), πᾶν ἄλλο πρέπει ἔπειτα νὰ ἐλπίζῃ, ἢ ὅτι ἐκ τῆς παρὰ Βοιωτοῖς χρήσεως τοῦ *η* ἀντὶ τῆς *αι* καὶ *ᾳ* θὰ εἶχε μείζονα λόγον νὰ συμπεραίνῃ τι ὑπὲρ τῆς διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῆς *αι*. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἀσφαλῶς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Βοιωτοὶ ἀντὶ ταύτης γράφουσιν *η*, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ αὐτοὶ Βοιωτοὶ γράφουσιν *ω* ἀντὶ *ου* θὰ εἶχέ τις ἱκανὸν λόγον νὰ νομίζῃ ὅτι ἡ *ου* παρ' Ἀττικοῖς ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϋ*. Ὁποία δὲ ἦτο ἀκριβῶς ἡ δύναμις τοῦ *η* δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστόν. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ πάλιν σταθερῶς ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν πάσαις σχεδὸν[1] γράφεται *η* ἀντὶ *αι*, ἐκ τούτου δυνάμεθα μὲν μετὰ πολλῆς βεβαιότητος νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ *η* καὶ *αι* εἶχον, ὡς λέγομεν, διάφορον δύναμιν ἐν τῷ ἰωνικῷ καὶ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ τίς ἡ διαφορὰ αὕτη, ὑπολείπεται ὁμοίως ζήτημα, οἷον καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἐφ' ὅσον διαμένει ἄγνωστον τίς ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ ἑνὸς τοὐλάχιστον τῶν δύο τούτων φθόγγων. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ τῶν Ἐρασμικῶν, καὶ δὴ καὶ ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. α' σελ. 12 κἑξ.), ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν μεταχαρακτηρισμοῦ τῆς *αι* εἰς *η* ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ μὲν *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, τὸ δὲ *η* ὡς *ê*, ἀλλὰ πάντες οὗτοι λανθάνουσι προσάγοντες ὡς γνωστὸν καὶ εὑρημένον τὸ ζητούμενον ἔτι καὶ ἄγνωστον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς μεταχαρακτηρισμὸς ἑτέρας διφθόγγου τῆς *οι* εἰς *υ*, ὅστις

---

1) Ἴδε Foucart, Bulletin de corr. hellén. III σελ. 138 καὶ Beermann de dialecto Bœotica ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου, Τομ. IX σελ. 34.

καταλείπει ὅλως ἀόριστον τίς ἦτο παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ προφορὰ τοῦ φωνήεντος, εἰς ὃ μετεχαρακτηρίσθη ἡ δίφθογγος. Καὶ ἂν κατὰ τύχην δὲν ἤθελε διατηρηθῇ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ *υ* προφορά, καὶ ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς δὲν ὑπῆρχε γεγραμμένον *ου*, ὅπου πρότερον *υ*, θὰ ἦτο ἀδύνατον ἡμῖν σήμερον ἐκ μόνης τῆς εἰς *υ* μεταγραφῆς τῆς *οι* νὰ γινώσκωμεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ *υ* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ἦτο ἡ τοῦ γαλλικοῦ *u* ἢ ἡ τοῦ γερμανικοῦ *ü*, ἐπειδὴ ἐπ' ἴσης εὔκολον ἦτο νὰ πιστεύῃ τις ὅτι τὸ ἑλληνικὸν *υ* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ ἐκ τῆς *οἰ* προελθὸν λατινικὸν *u*. Κάλλιστα δέ, ὅπως τὸ *υ* δὲν ἐφύλαττεν ἔτι παρ' Ἀττικοῖς τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ προφοράν, οὕτω καὶ τὸ *η* ἠδύνατο νὰ μὴ ἐκφωνῆται ἔτι μετ' Εὐκλείδην ὡς *ê* πλῆρες καὶ ἀνοικτόν, ἀλλ' ὡς φθόγγος τις μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνων, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν (σελ. 72 κἑξ.) καὶ ὕστερον διὰ πλειόνων ἀποδεικνύομεν ἐν τῷ περὶ τοῦ *η* ἰδίῳ κεφαλαίῳ, εἰς ὃ καὶ παραπέμπομεν. Ἐν τῷ παρόντι δὲ ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ τοιαύτη προφορὰ τοῦ *η* ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ ἑξῆς ἐν Βοιωτίᾳ γλωσσικοῦ καὶ ἐπιγραφικοῦ φαινομένου. Τὰ ὀνόματα ***Ταναγρῆος, Θειϐῆος, Λεϐαδιῆος, Ἀθαρῆος***, ἅτινα οὑτωσὶ φέρονται γεγραμμένα ἐν ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς[1], ἐν νεωτέραις τῶν αὐτῶν πόλεων γράφονται ***Ταναγρεῖος, Θειϐεῖος, Ἀθανεῖος***, ὡς καὶ τὸ ἐπίθετον *βέϐειος*[2], διὰ

1) Ταναγρήω, Θειϐήω ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀκραιφίας τῶν μέσων τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Lafeld, Sylloge Inscr. Boeot. 1883 nr. 181, 2, 3= nr 570 ἐν ταῖς ὑπὸ Meister ἐκδοθείσαις βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Colitz 1884. Θειϐήω, Λεϐαδηΐω ἐν ἑτέρᾳ τῶν αὐτῶν χρόνων ἐπιγραφῇ τῆς αὐτῆς βοιωτικῆς πόλεως Lafeld, nr. 182, 6, 7=Meister nr 571=Mittheil. arch. Inst. III σελ 87 ἑξ. Θειϐήω, Ταναγρήω ἐξ Ὀρχομενοῦ τῶν αὐτῶν χρόνων GIG 1593, 4, 10, 11=Laf. 15. Meister 494. Λεϐαδειήων CIG 1588, 1=Laf. 66. Meist. 414 ἐκ Λεϐαδείας. Ἀθανῆοι ἐκ Θηϐῶν Ἀθην. Τόμ. Δ' 482, 8, 21. Θειϐήων στιχ. 14 (δ' ἑκατοντ.)=Laf. 315, Meist. 712. Mitth. arch. Inst VII 351 ἑξ. Ταναγρήω ἐκ Λεϐαδείας (δ' ἑκατοντ.) Lafeld 65, 24, 27=Meister 415

2) Ταναγρεῖος, Ἀθανεῖος ἐκ Τανάγρας Lsf. 495, 9, 10=Ἀθην. Γ', 475. Meister 946. Ταναγρείων CIG 1563 α καὶ ϐ=Laf. 504, 3. 505, 6= Meist. 947. 948. ἐκ Τανάγρας. Ἀθανεῖος. Θειϐεῖος ἐξ Ὀρχομενοῦ La-

τῆς *ει*, ἥτις κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀναντιλέκτως ἐξεφωνεῖτο ὡς *ι* μακρὸν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βοιωτίᾳ, ὡς πολλαχόθεν τεκμηριοῦται καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διαλαμβάνομεν. Ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως ἐν ἑτέραις ἐπιγραφαῖς ἐκ Χαιρωνείας καὶ Λεβαδείας ἀντὶ τοῦ *η* γράφεται οὐ μόνον *ει*, ἀλλὰ καὶ *ι*[1], ἐκ πάντων τούτων γίνεται πρόδηλον ὅτι ἡ *αι*, ἥτις παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι διὰ τῆς συναιρέσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν φωνηέντων ἀπέβη τέλος *ē* πλῆρες καὶ καθαρόν, καὶ μετὰ τοιαύτης δυνάμεως διετηρήθη μέχρι σήμερον ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ, παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς εἶχε λάβει, ὡς φαίνεται, τὸν κλειστότερον ἐκεῖνον φθόγγον, περὶ οὗ λέγομεν, καὶ τούτου ἕνεκα τελευταῖον κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἴσως δὲ καὶ πρότερον, κατήντησε ταυτοδύναμον τῷ *ι*. Τοῦτο δέ, νομίζομεν, διδάσκουσι καὶ αἱ γραφαὶ *Θάλητα*, *θάλλι*, *Θάλεια* ἐν ἰωνικῷ ἐπιγράμματι ἐκ Θεσπιῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ **Mei-**

feld 32, 6, 10, 12, 24.=Meist. 503=CIG 1583· βεβεία Keil, Nachtr. XXI σελ. 521.=Laf. 241, 16. Meist. 811 ἐκ Θεσπιῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ.

1) Ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Χαιρωνείας τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὀρθὴ καὶ ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ π ρ ο θ ε ί κ ο ν τ α καὶ π ρ ο θ ί κ ο ν τ α (προσήκοντα) Ἀθην. τόμ. Θ' σελ. 355 στιχ. 13 καὶ 18. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λεβαδείας τῶν αὐτῶν χρόνων ἀναγινώσκεται π ρ ο θ ί κ ο ν τ α σελ. 362 στίχ. 2 ἐπιγρ. Β καὶ π ο θ ί κ ω σ α ν στιχ. 3 τῆς Α' ἐπιγραφῆς. Τὰς αὐτὰς ἐπιγραφὰς ἰδὲ καὶ παρὰ Lafeld 53 f καὶ 72=Meist. 392—3 καὶ 429.—30. Π ρ ο θ ε ί κωσαν δὲ διὰ τῆς ε ι γράφεται καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας Bullet de corr. hell. VIII, 1884, σελ. 55 a στιχ. 7.

2) Mittheil. arch. Inst. V, 121=Laf. 238. Meist. 805.

Θάλητα
Θάλλι ἐπ' Ἰρήνης σοφίης καλά τοι γαῖα πᾶσα
Ἰρήνη λοιβὰς τάςδε, Θάλεια, χέω

Καταχωρίζομεν ὁλόκληρον τὸ ἐκ Θεσπιῶν ἰωνικὸν τοῦτο εἰς τὴν Θάλειαν ἐπίγραμμα, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ διδασκόμεθα οὐχὶ μόνον ὅτι ἡ ε ι, τὸ η καὶ τὸ ι ἦσαν τότε ταυτοδύναμα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ α ι ἐν τῷ γ α ῖ α, ἐπειδὴ ἐλήφθη ὡς βραχεῖα συλλαβὴ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς αϊ, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦν στοιχεῖον, ὡς ε. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἐκφωνήσωμεν τὸ γ α ῖ α ὡς γ ά α, ὡς λίαν θὰ ἐπεθύμει ὅ τε Βλάσσιος καὶ Βεκλεῖνος καὶ ἄλλοι, ἐπειδή, ἂν ἀπεβάλλετο τὸ ι τῆς α ι ἐν τοιαύτῃ μετρικῇ ἀνάγκῃ, θὰ ἔλειπε καὶ ἀπὸ τοῦ λίθου, καθότι καὶ ἐν τῷ

ster (ἐν *nr* 805) μόνον τὰς δύο γραφὰς *θάλλι* καὶ *'Ιρήνη* ἀποδίδει εἰς βοιωτικὴν ἐπίδρασιν, οὐδὲν δὲ λέγει περὶ τῆς γραφῆς *Θάλης*, ἀλλ' ἂν ἡ περὶ ταύτης σιγὴ αὐτοῦ προέρχεται, ὡς εἰκάζομεν, ἐκ τῆς δοξασίας ὅτι τὸ *Θάλης* ἢ κατ' αὐτὸν *Θαλήα* πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς ἕτερον βοιωτικὸν ὄνομα, τὸ *Νιουμφήα* [1], λέγομεν αὐτῷ ὅτι φανερῶς ἀπατᾶται. Ἐπειδὴ τὸ μὲν *Νιουμφήα* οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἰωνικὸν *Νυμφαίη* [2] καὶ τὸ κοινὸν *Νυμφαία* [3], καὶ τὸ *η* αὐτοῦ ἀναντιλέκτως ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς *αι*. Οὐδαμῶς δὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ *η* τῆς γραφῆς *Θάλης*, οὐδενὸς *α* ὑπάρξαντος ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἢ λέγεται *Θάλεια* κατὰ τὸν γνωστὸν καὶ συνήθη τύπον, ἢ *Θαλίη* κατὰ τὸν ἰωνικόν. Καὶ ἐκ τῆς γραφῆς λοιπὸν *Θάλης* ἀντὶ *Θάλεια* ἢ *Θάλια* διδασκόμεθα ὅτι ἡ *ει* καὶ τὸ *η* καὶ τὸ *ι* εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ βοιωτικῷ ἀλφαβήτῳ ἀπὸ τῆς β' τοὐλάχιστον πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἂν οἱ Βοιωτοὶ μετ' Εὐκλείδην ἔγραφον *η* ἀντὶ *αι*, τοῦτο ἐποίουν οὐχί, ὡς νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοί, διότι ἡ *αι* τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐξεφωνεῖτο ὡς *aï*, ἀλλὰ διότι ἡ *αι* αὐτῶν δὲν ἀπέδιδεν ἔτι τὸν ἦχον τοῦ πλήρους καὶ ἀνοικτοῦ *ê*, ὡς, φαίνεται, ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλά τινα κλειστότερον, ὅστις τοσοῦτον ἐπλησίαζε πρὸς τὸ *ι*, ὥστε οὐχὶ πολλῷ ὕστερον καὶ ὅλως συνεταυτίσθη αὐτῷ ἔν τε τῇ προφορᾷ καὶ γραφῇ.

παρατεθειμένῳ ἐπιγράμματι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις εἰς τὰς ἄλλας Μούσας τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ὅσα ἀναγινώσκονται ἔτι ἐπὶ τοῦ λίθου, μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας σημαίνονται αἱ ἐκθλίψεις τῶν φωνηέντων, καὶ θὰ ἐσημαίνετο βεβαίως καὶ ἐν τῷ γαῖα διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ι, ἂν ἀληθῶς οὕτως ἐξεφωνεῖτο ἡ αι ὁσάκις ἐλαμβάνετο ὡς βραχεῖα συλλαβὴ ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῶν εἰς τὰς Μούσας τούτων ἐπιγραμμάτων δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἴσως εἶνε ἀρχαιότερος τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, διότι ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγινώσκεται καὶ ἡ γραφὴ Θεσπιέες, τὸ δὲ προτελευταῖον ε κεῖται ἀντὶ τῆς νόθου ει, ὅπερ συμβαίνει μόνον ἐν ἐπιγραφαῖς ἀρχαιοτέραις τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

1) Meister nr 990=Laf 403='Αθην. Δ, 292, 50.

2) Οὕτω καλεῖται παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ ἡ νῆσος τῆς Καλυψοῦς Δ, 572 καὶ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ νύμφη, ὅπως τὸ Ῥήναια πρὸς τὸ Ῥήνη, τὸ ἀναγκαίη πρὸς τὸ ἀνάγκη, τὸ σεληναία πρὸς τὸ σελήνη, τὸ γαῖα πρὸς τὸ γᾶ ἢ γῆ, τὸ Πηνελόπεια πρὸς τὸ Πηνελόπη καὶ ἄλλα ὅμοια.

3) Ὡς καλεῖται ἡ Ἀριάδνη ἐν CIG nr 7449.

Ἂν δὲ πάλιν οἱ Βοιωτοὶ γράφουσι *ει* ἀντὶ *η*, γράφουσιν οὕτω, διότι ἀληθῶς τὸ *η* ἀπέβη παρ' αὐτοῖς *ει*, ἤτοι *ι* μακρόν. Ἂν δὲ ἀντὶ τῆς *ει* γράφουσι συνήθως *ι* [1], ποιοῦσι τοῦτο, διότι ἴσως πολλαχοῦ ἡ *ει* συνεστάλη παρ' αὐτοῖς εἰς *ι* βραχύ, ὅπως παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐν ταῖς λέξεσι, *ἴσος*, *ὀπτάνιον*, *ὠφελία*, *ἀμαθία* κτλ., ὅπως ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς *Ποσιδήϊον*, *ἴκελος*, *ἰδυίῃσι*, *ἀϊκῶς*. Καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν μὲν ὅτι ὁ Πρισκιανὸς λέγει ὅτι οἱ Λατῖνοι ἔγραφον μακρὸν *i* ἀντὶ τῆς *ei* κατ' ἔθος βοιωτικὸν [2], ἀλλ' οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἢ οὐδὲν λέγουσι περὶ τῆς ποσότητος τοῦ βοιωτικοῦ τούτου *ι* [3], ἢ λέγουσιν αὐτὸ συνεσταλμένον [4]· καὶ εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ Πρισκιανὸς καὶ οἱ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ σύγχρονοι ἢ παλαιότεροι ἔκρινον περὶ τῆς ποσότητος τοῦ βοιωτικοῦ *ι* ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἀντίγραφα τῆς Κορίννης, γεγραμμένα μετὰ τὴν εἰς Βοιωτίαν εἰσαγωγὴν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἔφερον κατὰ τὴν ὕστερον προφορὰν καὶ γραφὴν πολλαχοῦ *ι*, ὅπου ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε πιθανώτατα *ει*. Ποιήματα δὲ ἐν βοιωτικῇ διαλέκτῳ ποιηθέντα κατὰ τὴν δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα δυστυχῶς δὲν ἔχομεν, ὥστε παραβάλλοντες ταῦτα (ἂν βεβαίως ἤμεθα πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἀντιγραφῆς), πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε εὑρημένας βοιωτικὰς ἐπιγραφάς, νὰ ἠδυνάμεθα μετὰ πλείονος ἀσφαλείας νὰ ἀποφανθῶμεν περὶ τοῦ μακροῦ ἢ βραχέος τοῦ βοιωτικοῦ *ι*. Οὐδεὶς τῷ ὄντι δύναται σήμερον νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐν τοῖς βοιωτικοῖς ***ἀσφαλία***, ***ἀτελία***, ***Ϝισοτελία*** τὸ *ι* δὲν εἶνε βραχύ, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἀττικοῖς ***ὠφελία***, ***ἀμαθία***, ὅπως ἐν τῇ λέξει ***εὐσεβία*** ἐν δύο ἀττικοῖς ἐπιγράμμασι τῆς δ' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [5]. Ἀλλ' οὐδὲν παράδοξον ἂν οἱ Βοιωτοὶ καὶ μακρὸν *ι* ἔγραψαν ἀντὶ τῆς *ει*· διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐξ ὧν ὁρμῶνται αἱ πλεῖσται τῶν μετ' Εὐκλείδην βοι-

---

1) Ἰδὲ Ahrens De Gr. lingu. dial. I σελ. 189 καὶ Beermann ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου, Τόμ. IX σελ. 36 καὶ 37.

2) Prisc. IX σελ. 428 καὶ Ahrens αὐτόθ. σημ. 14.

3) Ahrens αὐτόθι.

4) Ἰδὲ Δράκοντος Στρατονικέως περὶ μέτρων ποιητικῶν ἐκδ. Godfr. Herm. Lips. 1812 σελ. 47, 7.

1) Ἰδὲ τὰς παραπομπὰς ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς ε ι κεφαλαίῳ.

ωτικῶν ἐπιγραφῶν[1], τὸ *ι* καὶ *ει* εἶχον, ὡς λέγομεν, τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἔγραφον *ι* ἀντὶ *ει*, ὅπως ἄλλοι, τοὐναντίον, *ει* ἀντὶ *ι*, ὅπερ ἐπὶ τέλει καὶ κοινότατον ἔθος κατέστη παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν. Ὅτι δὲ οὐδὲν ἀποδεικνύεται κατὰ τοῦ ἁπλοῦ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Βοιωτοὶ γράφουσι τὰς λέξεις διαφόρως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τούτου, ὅτι γράφουσι καὶ *υ*, ὅπου οἱ ἄλλοι ἔγραφον *οι*, πολλάκις δὲ ἀναμὶξ *υ* παρὰ τὴν *οι* ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως περὶ τὴν προφοράν, καὶ ἴσως οὕτως ἀναμὶξ καὶ ἀδιακρίτως θὰ ἔγραφον μέχρι τέλους καὶ αὐτοὶ οἱ Ταναγραῖοι, παρ' οἷς ἡ *οι* ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχεν ἔτι τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῆς καὶ σύνθετον προφοράν, ἂν ὁλοσχερῶς δὲν ἤθελε κρατήσει παρ' ἅπασι τοῖς Βοιωτοῖς τὸ μετὰ τὸν Εὐκλείδην ἀρξάμενον παρ' αὐτοῖς ἔθος τῆς διὰ τῆς *ου* γραφῆς τοῦ ἐξ ἀρχῆς *υ*, καὶ τὸ γράμμα τοῦτο δὲν ἐλάμβανε τέλος καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, καὶ δὲν εὑρίσκετο οὕτω προτιμοτέρα ἡ δι' ἑνὸς καὶ οὐχὶ ἡ διὰ δύο τρόπων γραφὴ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου.

Κατὰ ταῦτα, ἂν οἱ Βοιωτοὶ ἔγραψαν τὰς διφθόγγους *αι*, *ᾳ*, *οι*, *ει* καὶ τὰ φωνήεντα *υ* καὶ *η* διαφόρως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τοῦτο συνέβη διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν οἱ αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἔγραφον καὶ *ω* ἀντὶ *ου* καὶ *η* ἀντὶ *α* (οἷον ἐν ταῖς λέξεσιν *ὀρῆν*, *τιμῆν* κτλ.), *ευ* ἀντὶ *ου*, *οι* ἀντὶ *ου*, *ε* ἀντὶ *ο*, *ο* ἀντὶ *υ*, *ζ* ἀντὶ *γ*, *δ* ἢ *δδ* ἢ *σδ* ἀντὶ *ζ* κτλ. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων διαφορῶν περὶ τὴν γραφὴν καὶ τὴν προφορὰν οὐδὲν δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ πέμπτῃ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, ἂν δὲν γινώσκῃ αὐτὴν ἄλλοθεν. Ἔπειτα δὲν εἶνε παντάπασιν ἀπίθανον οἱ Βοιωτοὶ νὰ ἔγραψαν πολλὰς λέξεις διαφόρως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐ μόνον ἕνεκα τῆς διαφόρου προφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα δύο ἄλλων λόγων, τὸ μὲν ἕνεκα ὀρθογραφικῶν διακρίσεων, ἀναγκαίων εἰς πᾶσαν γραφομένην γλῶσσαν, τὸ δέ, ὅπως μᾶλλον διαλλάξωσιν, ἀφοῦ ἅπαξ ἐξ ἀνάγκης ἐποιήσαντο ἀρχήν, τὸ γράμμα πρὸς τὴν ἀληθῆ προφοράν· τού-

---

1) Αἱ πλεῖσται ἀνήκουσιν εἰς τὴν γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

των δὲ τῶν λόγων ἕνεκα ἦτο πολὺ εὔκολον νὰ ἀποστῶσι τοσοῦτον τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, ὥστε ἡμεῖς σήμερον νὰ μὴ δυνώμεθα νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς σύμπασαν τὴν διαφορὰν τῶν βοιωτικῶν φθόγγων πρὸς τοὺς ἀττικούς. Ἐξ ἀτελοῦς δὲ γνώσεως οὐδὲν βεβαίως ἀσφαλὲς συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς δοξασίας, ὅτι παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἠκούοντο καὶ τὰ δύο φωνήεντα τῶν διφθόγγων· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν δυνάμεθα, ὅσῳ ἡ ὑπὸ τῶν αὐτῶν Βοιωτῶν διὰ τῆς *ει* καὶ τῆς *ου* γραφὴ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων *η* καὶ *υ* διδάσκει σαφέστατα ὅτι οἱ ***Ἕλληνες οὐδαμοῦ οὐδὲ ἐν Βοιωτίᾳ διενοήθησάν ποτε νὰ ἀποφύγωσι τὴν διὰ δύο χαρακτήρων γραφὴν ἁπλῶν φθόγγων.*** Καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ Βλάσσιος οὐδὲ ἐν τῇ β′ αὐτοῦ πραγματείᾳ ἠθέλησε νὰ παρατηρήσῃ καὶ ἐξετάσῃ τοῦτο, ἀφοῦ ἐξ αὐτοῦ θὰ ἐδιδάσκετο πρᾶγμα σπουδαιότατον ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, ὁποία δηλονότι ἦτο ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, καὶ ἂν αὕτη ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν τοῦ Ἐράσμου.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀσθενὲς κατὰ τοῦ ἁπλοῦ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων εἶνε καὶ τὸ ἄλλο ἐπιχείρημα τοῦ Βλασσίου, τὸ ἐκ τῶν γραφῶν *αε* καὶ *οε*. Ἐπειδή, λέγει, αἱ γραφαὶ αὗται ἐγεννήθησαν βεβαίως μόνον ἐκεῖ, ὅπου αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* ἤρξαντο νὰ ἐκφωνῶνται ὡς *αë* καὶ *οë*, συμπεραίνεται ἄρα ὅτι πανταχοῦ ἄλλοθι, ὅπου διετέλουν γραφόμεναι κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον, ἐξεφωνοῦντο πάντως ὡς *αϊ* καὶ *οϊ* καὶ ὕστερον τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ[1]. Ἀλλ' ἀποφαινόμενος ταῦτα ὁ ἐρασμικώτατος Βλάσσιος οὐχὶ μόνον δὲν ἔλαβεν ἐν νῷ ὅτι αἱ γραφαὶ *αε* καὶ *οε* ἀναφαίνονται πρὸ Εὐκλείδου ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ βοιωτικῇ πόλει Τανάγρᾳ[2], καί, ὡς φαίνεται, καὶ ἔξω τῆς Βοιωτί-

---

1) Friedrich Blaas Ueber die Aussprache des Griechischen. Berlin. 1870 σελ. 13 καὶ β′ ἔκδ. 1882 σελ. 49. Ὅτι δὲ καὶ πολὺ ὕστερον τοῦ Ἀδριανοῦ ἡ αι ἐξεφωνεῖτο κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς λέγει ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β′ ἐκδ. σελ. 58.

2) Ἐν ταῖς λέξεσι Διονύσσοε, Αἰσχρώνδας, Αἰγιτ. GIG 1599), ἐπὶ Πραύχαε (1647). Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ὁρμῶνται ἐκ Τανάγρας, ἐξεδόθησαν δὲ καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ Roehl κατὰ τὸ ἔτος 1881 ἐκδοθείσαις ἀρχαιοτάταις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς nr. 153 καὶ 127. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐξῆς πρὸ 15 σχεδὸν ἐτῶν ἀνασκαφεῖσαι καὶ δυνάμεναι ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων νὰ ἀ-

ας[1], ἀλλ' οὐδὲ ὅλως παρετήρησεν ὅτι μόλις ἀναφανεῖσαι ἠφανίσθησαν πάλιν ἐς ἀεὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς χώρας, καὶ ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον ἐπε-

ναχθῶσιν εἰς τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα. Ἀ β α ε ό δ ω ρ ο ς, ἐ π ὶ Λ υ σ α ν ί α ε, ἐ π ὶ Ὠ χ ί β α ε, ἐ π ὶ Ϝ έ κ α δ ά μ ο ε, Χ ο ε[ρ ί λ ο ς]. Ἀθήναιον, Τόμ. Γ', σελ. 165 καὶ ἑξῆς· ὡσαύτως Μ ο έ ρ ι χ ο ς, Ἀ ρ ι σ τ ό θ ο ε ν ο ς, Ἀ β α ε ό δ ω ρ ο ς, Ϝ ε ρ γ α έ ν ε τ ο ς, Κ ο έ ρ α ν ο ς, Χ ο ε ρ ί λ ο ς, Ἀθήν. Τόμ. Δ, σελ. 213. Ἐ π ὶ Π ο λ υ α ρ ά τ ο ε, ἐ π ὶ Ἀ μ ε ι ν ο κ λ ε ί α ε Bulletin de correspondance hellénique, II, 1878. σελ. 589 planch. XXVI. Τ α ε Δ ά μ α τ ρ ι Bullet, III, 1879, σελ. 134. Ἐ π ὶ Π υ λ ι μ ι ά δ α ε V, 1881 σελ. 64. Τὰς αὐτὰς ἐπιγραφὰς ἴδε καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Roehl nr 139, 135, 156, 131, 306α, 157, 155, 154, 144 155α.

1) Λέγομεν καὶ ἔξω τῆς Βοιωτίας, ἐπειδὴ αἱ γραφαὶ Α ἴ θ ρ α (CIG 7746) καὶ Κ ρ ο ῖ σ ο ς (7756) ἀναγινώσκονται ἐπὶ ἀγγείων, ἐφ' ὧν καὶ τὰ ὀνόματα Δ η μ ο φ ῶ ν καὶ Ἀ ν τ ι ό π η, τούτων δὲ ὁ τύπος δὲν εἶνε οὔτε αἰολικός, οὔτε δωρικός, ἀλλ' ἀττικός, καὶ διὰ τοῦτον καὶ ἄλλους λόγους φαίνεται ὅτι τὰ ἀγγεῖα ὁρμῶνται ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐπὶ ἀγγείου δὲ ἐκ Κορίνθου ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ Α ἴ θ ω ν (Arch Zeit. 1864 σελ. 153), καὶ ἐπὶ κεραμίων ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως αἱ γραφαὶ Ἀ θ α ν α έ α, Π ε ρ α ε ό θ ε ν (Roehl IGA 20, 45). Εἰς τὰς γραφὰς ταύτας πρέπει, νομίζομεν, νὰ προστεθῇ καὶ ἡ γραφὴ Λ α ρ ι σ α έ ο ν, ἥτις ἀπαντᾷ ἐπὶ νομίσματος τῆς Λαρίσης ἀρχαιοτέρου τοῦ ἔτους 480 πρ. Χρ. (Monatsber. d. Akad. d. Wiss. z. Berlin 1878 Juni, πίν. I ἀριθ 17, καὶ Historia numorum κτλ. ὑπὸ Barclay Haed, Oxford, 1887 σελ. 253), ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ λαρισαίων νομισμάτων καὶ ἐν θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς πολλάκις ἀπαντᾷ τὸ ἐθνικὸν Λαρισαῖος καὶ πάντοτε κατὰ τὸν τύπον τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων, οὐδέποτε δὲ καὶ κατὰ τὸν τύπον τῶν τριτοκλίτων. Ἡμῖν τοὐλάχιστον φαίνεται προτιμοτέρα ἡ ἀνάγνωσις Λ α ρ ι σ α έ ω ν τῆς ὑπ' ἄλλων γενομένης Λ α ρ ι σ α ή ω ν ἢ Λ α ρ ι σ α ε ί ω ν, ἅτε οὐδαμοῦ ἀπαντώσης τοιαύτης γραφῆς τοῦ ὀνόματος. Οὐχὶ βοιωτικαὶ εἶνε καὶ αἱ ἐπὶ ἀγγείων γραφαὶ Ϙ ό ρ α ε (Ahrens d. Gr. ling. dial. I σελ. 199 σημ. καὶ Annal. dell Inst. arch. 1836 σελ. 310) καὶ Α ἰ ε ρ ό π α (Monum. inéd. dell' Inst. II, 25 καὶ Ross Archäol. Aafsätze II σελ. 545) Ὅθεν οὔτε αὗται οὔτε πᾶσαι αἱ προειρημέναι συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Meister ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσαις βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐν τῇ ὑπὸ Collitz συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, οὐδ' ἡ ὑπὸ Leak θεωρηθεῖσα βοιωτικὴ Κ ρ ο ῖ σ ο ς, ἂν αὕτη εἶνε ἡ ἄνω παρατεθεῖσα ἡ ἐν τῷ ἀριθμῷ 7756 τοῦ CIG (Collitz 1134). Εἴδομεν δὲ ὅτι τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις Ἕλλησι γραφὴν τῆς α ε ἀντὶ τῆς α ι καὶ τὴν κατὰ τὴν λατινικὴν ae προφορὰν αὐτῆς ἐγίνωσκε καὶ ὁ Λατῖνος Γραμματικὸς Scaurus (σελ. 56 σημ. 2) Αἱ ἔξω τῆς Βοιωτίας γραφαὶ α ε καὶ ο ε, καίπερ ταχέως ἀφανισθεῖσαι, ὡς ἄνω λέγομεν, ἕνεκα τῆς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατήσεως τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἀγνοοῦντος τοιαύτας γραφάς, διδάσκουσι

κράτει πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος. Τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι αἱ γραφαὶ αὗται ἦσαν ἀπόπειρα ἀκριβεστέρας καὶ πιστοτέρας γραφῆς φθόγγων πάλαι γεννηθέντων ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ι*, ὑπεχώρησαν δὲ ἐν Βοιωτίᾳ εἰς τὰς γραφὰς *η* καὶ *οι* καὶ *υ* τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι καὶ αἱ κρατήσασαι καὶ αἱ ὑποχωρήσασαι ἐσήμαινον ἀκριβῶς τοὺς αὐτοὺς φθόγγους, ἁπλοῦς δηλαδὴ καὶ στοιχειώδεις. Δὲν ἔγραψαν δὲ ἐξ ἀρχῆς οἱ Ταναγραῖοι *η* καὶ *υ*, διότι πρὸ τοῦ ἄρχοντος Εὐκλείδου (403 πρὸ Χριστοῦ) τὸ *η* καὶ *υ* εἶχον ἑτέραν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, τὴν τοῦ δασέος πνεύματος καὶ τῆς *ου*· ἔγραψαν δὲ *αε* καὶ *οε*, ὡς ἡμεῖς πειθόμεθα, ἐκείνην μέν, διότι δὲν εὕρισκον ἕτερον ἀκριβέστερον ταύτης σημεῖον, ἀφοῦ τὸ *ε* ἐν Βοιωτίᾳ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τῆς *ει*, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν τοῦ *η*, καὶ ἦτο δύσκολον νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ ἐκ τῆς *αι* προελθόντος ἁπλοῦ ἤχου τοῦ φωνήεντος τούτου, τὴν δὲ *οε* ἔγραψαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ὕστερον οἱ Ῥωμαῖοι πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ *y* ἔγραφον *oe* ἐν πολλαῖς τῶν εἰς τὴν λατινικὴν μετενηνεγμένων λέξεων, οἷον ***Hoelas***, ***Sdephoerus***, ***Antamoenides***, ***Soenephebis***, ***Froegiae*** κτλ.[1]. Ἂν ὁ Βλάσσιος ἐλάμβανεν ἐν νῷ ὅτι εὐθὺς ὡς τὸ *η* καὶ *υ* ἔλαβον τὴν νέαν αὐτῶν δύναμιν, αἱ μὲν *αι* καὶ *αε* ἀντικαθίστανται σταθερῶς διὰ τοῦ *η*, τὸν δὲ τόπον τῆς *οε* καταλαμβάνει πάλιν ἡ *οι*, κατόπιν δὲ τὸ *υ*, ἀφοῦ τοῦτο ἔπαυσε τελέως σημαῖνον τὸν φθόγγον τῆς *ου* ἐν τῷ

σαφέστατα ὅτι ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων α ι καὶ ο ι εἶχε μεταβληθῆ ἤδη πρὸ Εὐκλείδου καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν Λαρίσῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ ὕστερον ὀλίγας ἐλπίδας πρέπει νὰ ἔχῃ τις εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ νεκροῦ γράμματος.

1) Corsen Ueber Aussprache κτλ. der Lat. Sprache 1858 I, σελ. 201 καὶ II, σελ. 56 καὶ 57. Περὶ τῶν γραφῶν α ε καὶ ο ε ἐγράψαμεν καὶ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1880 ἐν τῷ Ἀθήνησιν ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ Πλάτωνι, Τόμ. Γ' σελ. 44—53. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐνταῦθα. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος μηδὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ (σελ. 49—50) εἶπέ τι ἄξιον λόγου περὶ τῶν βοιωτικῶν γραφῶν καὶ τὰ πλεῖονα λίαν συγκεχυμένα, τοῦτο προέρχεται ἕνεκα τῆς ἀπατηλῆς θέσεως, ἐφ' ἧς διατελεῖ ἱστάμενος καὶ ἐξ ἧς δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ σχέσιν τῶν διαφόρων βοιωτικῶν γραφῶν οὔτε πρὸς ἀλλήλας οὔτε πρὸς τὰς τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου.

βοιωτικῷ ἀλφαβήτῳ, ἤθελε, νομίζομεν, πολὺ φυλαχθῆ ταχυβούλως νὰ συμπεράνῃ ὅτι αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* εἶχον δύναμιν συνθέτων ἤχων ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, καὶ ἴσως ἤθελε καταλήξει εἰς τὸ ἐναντίον συμπέρασμα, εἰς ὃ καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ, ἐπεκύρωσαν δὲ λαμπρότατα αἱ ἀπὸ τοῦ 1876 καὶ ὕστερον ἀνασκαφεῖσαι ἐν Τανάγρᾳ, Θήβαις, Ὀρχομενῷ καὶ ἄλλαις τῆς Βοιωτίας πόλεσιν ἐπιγραφαί.

Ἐν ταύταις παρατηρεῖ τις τρία ὀρθογραφικὰ φαινόμενα πολλοῦ λόγου ἄξια ἐν τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι, τάδε· α') Ὅτι, ἐνῷ ἐν Τανάγρᾳ πρὸ Εὐκλείδου εἶχεν ἐπικρατήσει ἡ γραφὴ *αε* καὶ *οε* τῆς *αι* καὶ *οι* καὶ μόνον ὀλίγα τινὰ ἴχνη τούτων ἐσώζοντο ἔτι ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπιγραφαῖς [1], ἐν τοῖς μετ' Εὐκλείδην χρόνοις, εὐθὺς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ὡς ἀπὸ ἑνὸς συνθήματος γίνονται ἄφαντοι μὲν αἱ γραφαὶ *αε* καὶ *οε*, ἐμφανίζονται δὲ ἀντὶ μὲν τῆς *αε* σταθερῶς τὸ *η*, ἀντὶ δὲ τῆς *οε* παρὰ προσδοκίαν πάλιν ἡ *οι* [2]. β') Ὅτι, ἐνῷ ἐν Θή-

---

1) Κιτύλοι. Ἀθην. Β'. σελ. 405 Χοιρ. Δ' 297. Αἰσχίνας παρὰ τὸ Ἀβαεόδωρος καὶ Ϝεργαένετος Δ, 213. Ὀνασίμοι Kaibel, Hermes VIII N. 27. Ἰδὲ τὰς αὐτὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ταῖς ὑπὸ Ῥοίλου ἐκδοθείσαις N. 265, 157, 182 καὶ Χοιρ(ίλος) 227.

2) Κοιρατάδαο, Ϝοικοσθένειος, Παντοῖος Ἀθήν. Τ. Δ'. σελ. 294—5 ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Δ'. πρὸ Χρ. ἑκατοντ. Μοίριχος σελ. 299 ἀριθ. 27 τῆς Δ' ἢ Γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Εἴδομεν δὲ ὅτι ἡ αὐτὴ λέξις ἀρχαιότερον ἐγράφετο Μοέριχος· τοῖς θιοῖς σελ. 293 πρὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων· ἐν ἀρχαιοτέρῳ δὲ ἀναθήματι, τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατ. φέρεται γεγραμμένον τῦς θιῦς, σελ. 210. Ὁμοίως διὰ τῆς οι γράφονται αἱ λέξεις τοῖ δάμοι, αὐτοῖς, τοῖς ἄλλοις, ἐν ἐπιγραφῇ μακεδονικῶν χρόνων· ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ καὶ τὸ υ ἐν τῷ ὀνόματι Ϝυκίας σελ. 293. Ὡσαύτως καλῶν χρόνων ἐπιγραφὴ ἐκ Τανάγρας παρὰ τὰς γραφὰς Ϝυκίας, τῦς ἄλλυς προξένυς φέρει ἔτι καὶ τὴν γραφὴν αὐτοῖ Bullet. III σελ. 383. Ὁμοίως τηρεῖται ἡ οι παρὰ τὴν νεωτέραν γραφὴν τοῦ υ καὶ ἐν ἓξ προξενικοῖς ψηφίσμασιν ἐκ Τανάγρας τῆς Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὧν τὰ δύο ἀνήκουσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· ἰδὲ C. Rombert ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes, Τόμ. IX 1876 σελ. 97 κἑξ. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις ἐκ Τανάγρας ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς πρότερον γνωσταῖς καὶ ταῖς ὕστερον ἀνασκαφείσαις, ὡς νεωτέραις, εἶνε σταθερῶς γεγραμμένον τὸ υ. Πειθόμεθα δὲ ὅτι, ἂν ἐν τοῖς ποιήμασι τῆς Κορίννης φέρεται γεγραμμένον οι ἀντὶ οε ἢ υ (Ahrens I σελ. 193), τοῦτο πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ὅτι οἱ μεταχαρακτηρί-

βαις δὲν ἐγένετο χρῆσις τῆς γραφῆς *αε*[1], αἴφνης ἐν τοῖς μετ' Εὐκλείδην χρόνοις, ἐν μιᾷ δὲ ἐπιγραφῇ καὶ πρὸ Εὐκλείδου[2], τὴν θέσιν τῆς *αι* καταλαμβάνει σταθερῶς τὸ *η*. γ') Ὅτι ἐν πολλαῖς τῆς Βοιωτίας πόλεσι καὶ δὴ ἐν αὐτῇ τῇ Τανάγρᾳ, ἀφοῦ τὸ *υ* ὑπεχώρησε τελείως εἰς τὴν *ου*, τὰς αὐτὰς συλλαβὰς γράφουσιν ἀδιαφόρως, ποτὲ μὲν διὰ τῆς διφθόγγου *οι*, ποτὲ δὲ διὰ τοῦ *υ*[3]. Τὰ τρία ταῦτα πά-

---

σαντες τὰ εἰρημένα ποιήματα κατὰ τὰ γράμματα τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, πιθανῶς κατὰ τὴν Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, προετίμησαν τὴν γραφὴν ο ι τῆς ο ε καὶ υ, διότι ἡ μὲν ο ε ἦτο ἄγνωστος τοῖς Ἴωσι καὶ τῷ ἀλφαβήτῳ αὐτῶν, ἄχρηστος δὲ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ, ἔνθα εὔχρηστος ἀπὸ τοῦ Εὐκλείδου ἦτο μόνον ἡ ο ι, ἡ δὲ διὰ τοῦ υ γραφὴ δὲν ἦτο ἔτι συνήθης οὐδὲ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ταναγραίοις, ὡς φαίνεται. Δὲν ἔχει δὲ δίκαιον ὁ Βλάσσιος, βλέπων συγχύσεις (β' ἐκδ. σελ. 50) ἐκεῖ, ὅπου ἀληθῶς οὐδεμία ὑπάρχει. Ἤθελε δὲ ἴδει τὰ πάντα σαφῆ καὶ καθαρά, ἂν ἤθελε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ψευδῆ θέσιν, ἐφ' ἧς ἵσταται.

1) Ἰδὲ Foucart, Bullet. III σελ. 137 καὶ 133 καὶ Roehl IGA σελ. 61 καὶ 63.

2) Bullet. III, 140, καὶ Roehl nr. 300.

3) Αἱ ἐπιγραφαί, ἐν αἷς χωρὶς διαφορᾶς εὕρηνται γεγραμμέναι αἱ αὐταὶ συλλαβαὶ διά τε τοῦ υ καὶ τῆς οι, εἶνε πολυάριθμοι καὶ πλήρη κατάλογον αὐτῶν δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἐν τῇ κατὰ τὸ ἔτος 1883 ὑπὸ Lafeld ἐκδοθείσῃ Sylloge Inscriptionum Boeoticarum, ἐν ταῖς σελίσι XXXIV—XXXVI. Ἡμεῖς παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ὅσας καὶ πρὸ 8 ἐτῶν ἐν τῷ περιοδικῷ «Πλάτωνι» (Τόμ. Γ', 1880 σελ. 47 καὶ 48). Ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ὑηττοῦ τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τοῦ ἔτους, 223 καὶ 197 πρ. Χρ. ἀπαντᾷ ἡ πληθυντικὴ δοτικὴ Βοιωταῖς πλεονάκις μὲν διὰ τοῦ υ γεγραμμένη Βοιωτῦς, ἅπαξ δὲ καὶ διὰ τῆς οι. Ἀθήν. Τόμ. Α', σελ. 490—495. Ἀναμὶξ δὲ καὶ ἀδιαφόρως ἀπαντᾷ Βοιωτοῖς καὶ Βοιωτῦς ἐν ἑτέραις διαφόρων χρόνων ἐπιγραφαῖς ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως τῶν Ὑηττίων καὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀκραιφιέων Bullet. II, σελ. 492—502, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον Μοιρίχω καὶ Μυρίχω σελ. 502 nr. 10 καὶ 492 nr. 2 ἐξ Ὑηττοῦ. Ὁμοίως Βοιωτοὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ CIG 1593. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ, ἀνηκούσῃ εἰς τοὺς μεταξὺ τοῦ 220 καὶ 192 πρ. Χρ. χρόνους, εἰς ἄκρον ποικίλλουσιν αἱ γραφαὶ υ καὶ οι ἐν ταῖς αὐταῖς καταλήξεσιν· ἰδὲ Bulletin III, σελ. 461, στίχ. 46 Βοιωτῦς, 53 πολέμαρχοι, 76 τοῖς πολεμάρχυς κὴ τοῖ ταμίη, 78 καὶ 82 ἐν τῦ γεγραμμένυ χρόνυ, 84 τοῖς πολεμάρχοις. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, Τόμ. IV, σελ. 1, στίχ. 102 τοὶ πολέμαρχοι, 112 αὐτῦς, 125 ϝεϝυχονομειόντων, 129 καὶ 152 τοῖ δάμυ κτλ. Ὡσαύτως ἐν ἑτέραις ἐξ Ὀρχομενοῦ τῶν αὐτῶν χρόνων· Βοιωτῦς, Ἐρχομενίυς, Μυριχίω, τῦς πολεμάρχυς Bull. IV, 1880, σελ. 77, στίχ. 1, 2, 5. Βοιωτοῖς, Ἐρχομενίοις, τῦς πολεμάρ-

λιν ὀρθογραφικὰ φαινόμενα διδάσκουσι πέντε σπουδαιότατα, τὰ ἑξῆς·

χυς σελ. 80, στίχ. 4, 17. Ἐν ἄλλῃ δὲ πάλιν ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως πολλάκις τρῖς, δίου, ἑβδομείκοντα ὀβολοί Bullet IV, 89. Αἱ αὐταὶ ἀνωμαλίαι ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐπιγραφῇ τοῦ τέλους τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, Bullet. IV, 97 τοῖ δάμοι, ϝυκίας, αὐτῦς κὴ ἐγγόνοις, τοῖς προξένοις. Τῆς αὐτῆς ἀνωμαλίας ἕτερα ἐξ Ὀρχομενοῦ παραδείγματα ἰδὲ ἐν Rang. Antiqu. Hellén N. 1304, 1305, 1306. Μόνον δὲ υ γράφεται ἐν ἑτέραις ἐξ Ὀρχομενοῦ· οἷον ϝυκίας, τῦς ἄλλυς προξένυς, ἵππυς, προβάτυς, ἥγυς, Ἐρχομενίυς, Ἐρχομενῦ, Εὐβώλυ, Ϝελατιήϋ αὐτῦ, θύναρχος, κατάλυπον, τῦ δάμυ CIG 1569 a καὶ 1564. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀστασίαν ἀποδοτέαι καὶ αἱ γραφαὶ Διονύσοι CIG 1579 ἐξ Ὀρχομενοῦ· τοὶ ἱππότη, Τρεφωνίοι CIG 1588, τῦ Διί, τῦ Τρεφωνίυ Bullet. IV, σελ. 96 ἐκ Λεβαδείας· τοῖς ἄλλοις προξένοις, τῦ δάμυ, αὐτῦς, τῦς ἄλλυς προξένυς Ἀθήν. Δ'. σελ. 215 ἐκ τῆς πόλεως Χορσείων. Ἕτερα παραδείγματα ὁμοίας ἐν Κώπαις καὶ Θεσπιαῖς ἀστασίας περὶ τὴν γραφὴν ἴδε ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου, Τόμ. IX, Beermann, de dialecto Boeotica, σελ. 40. Ἂν δὲ ἐν Θήβαις καὶ ἄλλαις τισὶ πόλεσι τῆς Βοιωτίας (Ἀθήν. Γ'. σελ. 483 καὶ Beermann ἔνθα ἀνωτ.) φαίνεται ὅτι οὐδεμία ἢ ἐλαχίστη χρῆσις ἐγένετο τῆς γραφῆς τοῦ υ ἀντὶ τῆς οι, τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ οι παρ' αὐτοῖς ἐφύλαττε τὴν ἀρχαιοτέραν προφοράν, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἡ οι καὶ τὸ υ μετ' Εὐκλείδην εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ· καὶ διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἔγραφον συνήθως υ ἀντὶ οι, ἀφ' οὗ καὶ ἐν τῷ βοιωτικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ υ δὲν ἐσήμαινεν ἔτι τὸν φθόγγον ου, ἀλλὰ τὸν τοῦ γαλλικοῦ u, ἄλλοι δὲ συνήθως οι ἀντὶ υ, οἱ δὲ Ταναγραῖοι, οἵτινες πρὸ μὲν τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἔγραφον οι, ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου οε, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἔγραφον πάλιν οι, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον καθ' ὅσον τὸ υ ἐσήμαινε παρ' αὐτοῖς μόνον τὸν φθόγγον ü, ἔγραφον ἀδιαφόρως οι ἅμα καὶ υ. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον, ἂν τὸ ὄνομα Μοίριχος, ὅπερ πρὸ Εὐκλείδου ἔγραψαν Μοέριχος, ἔγραψαν πάλιν διὰ τῆς οι, οἱ δὲ Ὀρχομένιοι, οἵτινες πρὸ Εὐκλείδου ἔγραφον μόνον Μοίριχος, μετὰ τὸν Εὐκλείδην ἔγραφον Μύριχος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ οἱ Ταναγραῖοι ἔγραφον υ ἀντὶ οι· ἰδὲ CIG 1579. Rang. Antiqu. Hellén. N. 1306. Ἡ τοιαύτη ἐκ διαδοχῆς καὶ ἐναλλὰξ ὑποχώρησις τῆς οι εἰς τὴν οε καὶ ταύτης πάλιν εἰς τὴν οι καὶ ἡ σύγχρονος σχεδὸν ἐμφάνισις τοῦ υ ἀντὶ τῆς οι πολλαχοῦ τῆς Βοιωτίας ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα τῆς οε πρὸς τὴν οι καὶ τὸ υ, καὶ μόνον διότι τὸ υ ἐσήμαινε παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς τὸ ου εἶνε καθ' ἡμᾶς ὁ λόγος, δι' ὃν πάντες οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μετὰ τὸν Εὐκλείδην δὲν ἔγραψαν υ ἀντὶ οε καὶ οι, ὅπως ἔγραψαν η ἀντὶ αε καὶ αι, ὡς ἄνω διαλαμβάνομεν. Ἂν δὲ ἡ οε καὶ οι δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ

Α΄) Ὅτι ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἡ **αε** τῶν Ταναγραίων εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν τῇ **αι** τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν καὶ τῷ **η** τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ἡ δὲ **οε** τὴν αὐτὴν τῷ **υ** καὶ τῇ **οι** οὐ μόνον τῶν Βοιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐπὶ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην Ἑλλήνων. Ἂν δὲ ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τότε δὲν κατανοεῖται διὰ τί οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί, οἵτινες οὐδέποτε φαίνονται γράψαντες **αε** ἀντὶ **αι**, εὐθὺς ὡς τὸ **η** ἔλαβε τὴν νέαν αὐτοῦ τὴν φωνηεντικὴν δύναμιν, ἀπὸ Εὐκλείδου, οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ πρὸ Εὐκλείδου, χωρὶς νὰ ἀναμένωσι χρόνον ἔσπευσαν παραχρῆμα νὰ γράψωσιν **η** ἀντὶ **αι**, ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ Ταναγραῖοι ἀντὶ **αε**, ἐνῷ κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ Βλασσίου ἔπρεπε πρῶτον νὰ γράψωσιν **αε** καὶ ἔπειτα μετὰ ἑκατὸν ἢ διακόσια ἔτη νὰ γράψωσι καὶ αὐτοὶ **η**. Δὲν λέγομεν δὲ ὅτι ἡ **αε** τῶν Ταναγραίων ἦτο ἰσοδύναμος πρὸς τὴν **αι** τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, διότι ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς μέχρι τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος οὐδέποτε γράφεται **αι** ἀντὶ **η**, ὅπως **οι** ἀντὶ **υ**, σπανιώτατα δὲ καὶ τότε, καὶ μόνον ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς φαίνονται ἴχνη τῆς κοινῆς ὀρθογραφίας καὶ διαλέκτου [1]. Καὶ δι' ἄλλον δὲ λόγον ἡ **αε** καὶ τὸ ἀντ' αὐτῆς **η** ἦτο διάφορον τῆς **αι** τῶν Ἰώνων καὶ Ἀττικῶν, ὅτι οὐδέποτε παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, οὐδὲ ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις ἐγράφη ποτὲ **η** ἀντὶ τῆς **αι**, ἀλλὰ μόνον **ε** [2]. Ὁμοίαν τοὐναντίον δύναμιν φαίνεται ἔχουσα ἡ **οε** τῶν Ταναγραίων πρός τε τὴν **οι** τῶν Βοιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ τὸ **υ** τῆς μετ' Εὐκλεί-

---

υ τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι φθόγγοι δὲν ἦσαν ὀρθογραφικῶς μόνον διάφοροι, δὲν κατανοεῖ τις σαφῶς πῶς τὸ ἀντὶ τῆς ο ι υ ἐγράφη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐ μόνον ἐν Τανάγρᾳ, ὅπου ἡ ο ι εἶχεν ὑποχωρήσει τῇ ο ε ἤδη ἐκ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου, ἀλλὰ καὶ ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ καὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις βοιωτικαῖς πόλεσιν, ἐν αἷς οὐδέποτε ἐγράφη ο ε ἀντὶ ο ι. Ἡμῖν τοὐλάχιστον ἀποβαίνει ὅλως ἀδύνατον νὰ ἑρμηνεύσωμεν πάντα τὰ ἐπιγραφικὰ ταῦτα ἐν Βοιωτίᾳ φαινόμενα μόνον φθογγολογικῶς.

1) Ἰδὲ Foucart, Bullet. de corr. hellén. III, σελ. 138 καὶ Beermann, Studien κτλ. IX. σελ. 34 καὶ Lafeld σελ. XVI σημ.

2) Ὅπου δὲ καὶ ἐγράφη σημαίνει τὸν φθόγγον τοῦ ι, ὡς διασαφοῦμεν ἐν τῷ περὶ τοῦ η ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

δην γραμματικῆς· διότι ἄλλως μένει ἀνεξήγητον διὰ τί ἡ *οι* νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν ἐν Τανάγρᾳ, ἀφοῦ ἅπαξ ἐνομίσθη ἀναγκαία ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς διὰ τῆς *οε*, αὕτη δὲ παντελῶς νὰ ἀφανισθῇ, ἀμφότερα δὲ νὰ συμβῶσιν ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον εἰσήγετο εἰς Βοιωτίαν ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος· δὲν αἴρεται δὲ καὶ ἡ ἀπορία διὰ τί, ἂν ἡ *οι* τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς δὲν εἶχε τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τοῦ *υ*, τὸ φωνῆεν τοῦτο νὰ καταλάβῃ τὸν τόπον τῆς *οι* ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον παῦσαν νὰ σημαίνῃ τὸν φθόγγον τῆς *ου*, εἶχε καὶ ἐν τῷ βοιωτικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἐν τῷ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Τότε μόνον ἠδύνατο νὰ διαμφισβητηθῇ τὸ κῦρος τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως περὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι*, ἂν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν γραφῶν ἐνεφαίνετο καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ τόπου καὶ χρόνου [1], ἢ ἂν οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι συνεχώρουν τοῖς Ταναγραίοις νὰ μεταχειρισθῶσι πάλιν τὴν *οι*, ἀφοῦ αὕτη εἶχε μεταχαρακτηρισθῆ εἰς τὴν *οε* ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἢ ἂν ἠδύνατο νὰ γείνῃ χρῆσις τοῦ *υ* ἀντὶ τῆς *οι* καὶ ὅτε τοῦτο ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τῆς *ου*· ἢ ἂν ἐν πάσαις ταῖς προμνημονευθείσαις ἐπιγραφαῖς δὲν ἐτηρεῖτο ἀκριβῶς ἡ βοιωτικὴ γραφὴ τοῦ η καὶ ω ἀντὶ τῆς κοινῆς αι καὶ ου, ἢ ἂν οἱ προμνημονευθέντες ἐκ Τανάγρας τύποι ***τοῖ δάμοι, αὐτοῖ, τοὶ πολέμαρχοι, Ἐρχομενίοις, τοῖς θιοῖς, Τρεφωνίοι, Κοιρατάδαο, Ϝοικοσθένειος*** δὲν ἦσαν καθαρῶς βοιωτικοί. Ἥκιστα δὲ μεταπείθει ἡμᾶς ὁ Λαφέλδης, ὅταν ἰσχυρίζηται [2] ὅτι ὁ φθόγγος *υ* (*u*) δὲν προῆλθεν ἀμέσως ἐκ τῆς *οι*, ἀλλὰ διαμέσως ἔκ τε τῆς *οι* καὶ τῆς *οε* πολλῷ ὕστερον τοῦ Εὐκλείδου, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐτράπη τὸ *ο* εἰς *u* καὶ συνῃρέθη τὸ *ui* καὶ *ue* εἰς *υ*, ἤτοι *ü*. Ὅτι τὸ *υ* (*u* ἤτοι *ου*) ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *ο* καὶ τἀνάπαλιν τὸ *ο* εἰς *u*, οὐδεὶς ὁ ἀμφισβητῶν, μαρτυροῦσι δὲ τὰ βοιωτικὰ ὀνόματα ***Ἀμόντας, Σόμφορος, θοσία, Μι-***

---

1) Διότι οὐχὶ μόνον ἐν Τανάγρᾳ, ἔνθα ἀπὸ τῆς ϛ'. πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἐγράφη ο ε ἀντὶ ο ι, ἐμφανίζεται τὸ υ ἀντὶ τῆς ο ι ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς γ'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ τῆς Βοιωτίας, ὅπου οὐδέποτε ἐγράφη ο ε ἀντὶ ο ι.

2) Ἐν τῇ Syll. Inscript. Boeot. ἐν τῇ σελίδι XVIII τῆς προτασσομένης πραγματείας De dialecti Boeoticae mutationibus.

κόλος, Εὐφροσόνα, ὧν ὕστερον μνημονεύομεν, μαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν γραφαὶ *νἰύς, νἰύν, νἰύνς* [1], *Μέτυικος* [2], αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλὰ πρῶτον ἡ δυνατὴ τροπὴ *ο* εἰς *υ* δὲν ἀποδεικνύει ὅτι καὶ πανταχοῦ καὶ κατ' ἀνάγκην ὤφειλε τὸ *ο* νὰ τραπῇ εἰς *υ* παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἐν μόνῃ τῇ διφθόγγῳ *οι*, ἀφοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις συλλαβαῖς ἔμενε κατὰ χώραν ἄθικτον καὶ ἀκέραιον. Ἔπειτα, ἂν ἀληθῶς τὸ *ο* ἐτράπη εἰς *υ* ἐν τῇ εἰρημένῃ διφθόγγῳ, ὡς δοξάζει ὁ Λαφέλδης, διὰ τί οὐδαμοῦ τῆς Βοιωτίας οὔτε πρὸ Εὐκλείδου οὔτε μετ' Εὐκλείδην ἐγράφη ποτὲ *υε* ἢ τοὐλάχιστον *υι*, ὅπως ἅπαξ ἐν Στύροις; Καὶ ὅμως ἔπρεπε συχνότατα καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ γράφηται *υι* καὶ *υε* παρὰ τὸ *υ*, ὅπως πάντοτε καὶ σταθερώτατα ἡ *ου* ἐν τῇ λέξει *ὄνουμα* [3], ἂν ἔμελλε νὰ περιέχῃ μόριόν τι ἀληθείας ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Λαφέλδου, καὶ ἂν ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως ἐθεμελιοῦτο ἡ ἐκ τοῦ γράμματος διδασκαλία τοῦ Ἐράσμου καί τινων σφοδροτάτων αὐτοῦ ζηλωτῶν· ἔπρεπε δὲ καὶ τὸ *ι* πολλῶν βοιωτικῶν λέξεων νὰ τραπῇ εἰς *ε*, ἂν τὸ *ε* τῶν ἐκ Τανάγρας γραφῶν *αε*

---

1) Ὑ ὺ ς ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ CIA I, 398, 4· υ ἱ ὺ ς ἐν λακωνικῇ Roehl IGA 54, 4—5, υ ἱ ὺ ν ἐν ἀρκαδικῇ Rœhl. 105, 3· υ ἱ ύ ς, υ ἱ ύ ν, υ ἱ ύ ν ς ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος στήλ. IX, 40, IX, 13, IV, 49. Ὁμοίως ὑ ὺ ς ἐπὶ ἀγγείων CIG 8202, 8203. Δὲν λέγομεν ὡς ἄλλοι, ὅτι ὁ τύπος υ ἱ ὺ ς εἶνε διάφορος τοῦ τύπου υ ἱ ό ς, ἀλλ' ὅτι ἐγένετο ἐκ τούτου τροπῇ τοῦ ο εἰς υ, διότι τοῦτο κελεύει ἡ προμνημονευθεῖσα γραφὴ υἱύνς, ἤτοι υἱόνς, υἱούς. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ ο ἐτράπη εἰς υ ἐν τῷ υ ἱ ὸ ς κατ' ἐπίδρασιν τοῦ προηγουμένου υ.

2) Ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας Roehl 372, 260. Καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ λέξει ταύτῃ τὸ υ δὲν κεῖται εἰς δήλωσιν τροπῆς τοῦ ο εἰς αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ι σημαίνει τὸν ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ ο καὶ τοῦ ι γεννηθέντα φθόγγον ü, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ δηλωθῇ τότε διὰ μόνου τοῦ υ, ἅτε τούτου σημαίνοντος ἔτι τὸν ἁδρότερον φθόγγον ο υ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἂν ἔχῃ τὸ κατὰ τὴν γραφὴν Μ έ τ υ ι κ ο ς, πάλιν ἐξ αὐτῆς γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ ο ι ἠδύνατο νὰ λάβῃ φθόγγον πολὺ πλησιάζοντα πρὸς τὸ υ ἤδη ἀπὸ τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

3) Ὄ ν ο υ μ α Ἀθήν. Θ', σελ. 353, ἀριθ. 1. στίχ. 9 ἐκ Χαιρωνείας=Coll. 389=Laf. 53 d A. ὄ ν ι ο υ μ α Ἀθήν. Θ' 355 ἀριθ. 2 στίχ. 4 ὡσαύτως ἐκ Χαιρωνείας=Coll. 394=Laf. 53 g A. Ὁμοίως ὄ ν ι ο υ μ α καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας Coll. 406 n, 7. ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ πολλάκις μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ Coll. 488, 134 = Bullet. IV, σελ. 2.

καὶ *οε* ἐσήμαινεν ἁπλῆν εἰς αὐτὸ τροπὴν τοῦ *ι*, καὶ δὲν ἐχρησίμευε μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ *α* καὶ *ο* εἰς ἀκριβεστέραν δήλωσιν τῶν ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ι* προελθόντων ἁπλῶν καὶ μονοειδῶν φθόγγων. Πρὸς δὲ τούτοις δὲν διασαφεῖ ἡμῖν ὁ Λαφέλδης πῶς ἐκ τοῦ *ui* καὶ *ue* προῆλθε τὸ *ü*, οὐχὶ δὲ τὸ *u*. Ἂν ἅπαξ προῆλθεν ἐκ τοῦ *ο* τὸ *u* κατὰ Λαφέλδην, διὰ τί νὰ μὴ διαμείνῃ μέχρι τέλους ὁ φθόγγος οὗτος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος διφθόγγῳ, ἀλλ' ἦτο ἀναγκαιότατον μόνον ἐν ταύτῃ τὸ *u* νὰ ἀπολεπτυνθῇ εἰς *ü* παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις συλλαβαῖς νὰ φυλάσσηται τοιοῦτον, οἷον ἦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς [1]; Πόθεν ἡ ἰδιοτροπία αὕτη τῶν φωνητικῶν ὀργάνων τῶν Βοιωτῶν; Πόθεν δὲ γινώσκει ὁ Λαφέλδης ὅτι τὸ *υ* δὲν ἠδύνατο διὰ συναιρέσεως νὰ γεννηθῇ ἀμέσως ἐκ τοῦ *ο* καὶ *ι*, ὅπως τὸ *ου* ἢ τὸ δωρικὸν καὶ αἰολικὸν *ω* ἀμέσως ἐκ τοῦ *ε* καὶ *ο* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ε* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ο* ἄνευ οὐδεμιᾶς τροπῆς τοῦ *ο* εἰς *u*, ὅπως ἀμέσως καὶ τὸ *η* ἐκ τοῦ *α* καὶ *ι* ἄνευ οὐδεμιᾶς τροπῆς τοῦ α καὶ τοῦ ι ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Εὐκλείδου; Τίς ἡ χρεία τοσούτων τροπῶν καὶ μεταβολῶν, ἵνα ἐκ τῶν φωνηέντων *ο* κα' *ι* διαμέσως γεννηθῇ ὁ φθόγγος *ü*, ἐνῷ ἠδύνατο ἀμέσως νὰ γεννηθῇ ἐξ αὐτῶν, ἀφοῦ εἶνε ὁμοιότατος πρὸς τὸ *ο* καὶ τὸ *ι* ἐν μιᾷ συλλαβῇ ἐκφωνούμενα, καὶ πολὺ ὁμοιότερος ἢ τὸ *η* πρὸς τὸ *εα* καὶ *αε*; Ἆρά γε ἦτο χρεία τοσούτων διαμέσων φθόγγων, διότι εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην δὲν ἐγράφη *υ* ἀντὶ τῆς *οι* καὶ τῆς *οε*; Ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ Λαφέλδης μετ' ἀκριβῆ ἔρευναν ἀποφαίνεται, γίνεται δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ *ου* κατέλαβεν εὐθὺς τὴν θέσιν τοῦ *υ*, εἰ καὶ τὸ *υ* παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς μέχρι τέλους ἐσήμαινε τὸν φθόγγον *ου*, ἀλλ' ἐδέησε νὰ παρέλθωσιν 150 ἢ 200 ἔτη ἕως ἡ *ου* ποιήσῃ ἐκποδὼν τὸ ὁμόφωνον αὐτῇ υ [2]. Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνα-

---

1) Ἂν ἦτο τοσοῦτον εὔκολον ἐκ τοῦ ο υ ι νὰ προέλθῃ ὁ φθόγγος ü παρὰ Βοιωτοῖς, ἔπρεπε νὰ λέγηται παρ' αὐτοῖς ὑός, οὐχὶ δὲ πάντοτε ουιός· ἰδ. ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Collitz τοὺς ἀριθμοὺς 400,11. 429, 1. 498, 7. 527, 2. 559. 723. 957, περιέχοντας ἐπιγραφὰς διαφόρων βοιωτικῶν πόλεων.

2) Sylloge Inscr. Boeot. σελ. XXII—XXIV. Ἰδὲ καὶ τοὺς πίνακας τοὺς ἐν τῷ τέλει τῆς προτασσομένης πραγματείας περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς βοιωτικῆς διαλέκτου.

τὸν εὐθὺς νὰ γράψωσιν οἱ Βοιωτοὶ τὸ *υ* ἀντὶ τῆς *οι*, ἀφοῦ πρὸ τοῦ 250 ἢ 200 ἔτους πρὸ Χριστοῦ διὰ τοῦ *υ* ἐσημαίνετο ἔτι παρ' αὐτοῖς ὁ φθόγγος *u* (ου); Ἡ ἀστασία μάλιστα περὶ τὴν γραφὴν τῆς *ου* καὶ τοῦ *υ*, ἥτις παρατηρεῖται ἐν πολλαῖς τῶν μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφῶν[1], ἐπειδὴ εἶνε ὀρθογραφικὴ μόνον, οὐδαμῶς δὲ φθογγολογική, πρὸς δὲ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ γραφὴ τῆς *ου* μετὰ ἁπλῆς δυνάμεως ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἤδη ἀπὸ τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, παρέχει καὶ ἕτερον ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ ἀστασία καὶ βραδύτης περὶ τὴν γραφὴν τοῦ *υ* ἀντὶ τῆς *οι* ὁρμᾶται ἐξ ἀναλόγου ὀρθογραφικῆς αἰτίας. Ὅτι δηλαδή, ὅπως ἡ χρῆσις τῆς *ου* ἀντὶ τοῦ *υ* ἄνευ οὐδεμιᾶς φθογγολογικῆς αἰτίας ἄρχεται παρὰ Βοιωτοῖς οὐχὶ ἀπὸ τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἦτο δυνατόν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων, δὲν ἐπικρατεῖ δὲ τελείως ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς ἢ μετὰ 150 καὶ πλείονα ἔτη ὕστερον τοῦ Εὐκλείδου, μετὰ 300 δὲ ὕστερον τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτω κάλλιστα ἄνευ οὐδεμιᾶς φθογγολογικῆς αἰτίας ἠδύνατο νὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ *υ* ἀντὶ τῆς *οι*, καὶ τότε μόνον νὰ γραφῇ ἀντ' αὐτῆς τὸ *υ*, ὅτε ἤρξατο νὰ γράφηται σταθερώτερον ἡ *ου* ἀντὶ τοῦ *υ*, καὶ τὸ φωνῆεν τοῦτο ἠδύνατο καὶ ἐν Βοιωτίᾳ νὰ σημαίνῃ τὸν φθόγγον *ü*, ὡς καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ Λαφέλδης δὲν παρετήρησε τὴν θαυμαστὴν ταύτην συντυχίαν, ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Βοιωτίας τὸ *υ* ἄρχεται καταλαμβάνον σταθερώτερον τὸν τόπον τῆς *οι* ἀπὸ τοῦ ἔτους 250 ἢ 200 πρὸ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δηλαδὴ χρόνου, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ Λαφέλδης ὁρίζει ὡς τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς μετὰ τῆς δυνάμεως τῆς *ου* γραφῆς τοῦ *υ*. Λέγομεν δὲ ἄρχεται καταλαμβάνον σταθερώτερον, οὐχὶ δὲ ἁπλῶς καταλαμβάνον, διότι ἡ προμνημονευθεῖσα γραφὴ ἐκ Τανάγρας *τῦς θιῦς* (σελ. 146, σημ. 2) φαίνεται ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀρχαιο-

---

1) Ἡ ἀστασία αὕτη παρατηρεῖται καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς παρὰ τὴν ο ι γράφεται ἀδιακρίτως καὶ τὸ υ· ὅπερ σημαίνει, ὡς καὶ ἄνω λέγομεν, ὅτι ἡ μεταξὺ τῆς ο ι καὶ τοῦ υ διαφορὰ εἶνε μόνον ὀρθογραφική, ὅπως καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ υ καὶ τῆς ο υ.

τέρα τοῦ 300 ἔτους πρὸ Χριστοῦ κατὰ Κουμανούδην [1], δὲν δυνάμεθα δὲ μετὰ βεβαιότητος νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ 250 ἔτους δὲν ἐγράφετο ἐνίοτε παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς τὸ *υ* ἀντὶ τῆς *οι*, διότι ἐξ οὐδεμιᾶς βοιωτικῆς πόλεως ἔχομεν ἐπιγραφὰς τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τοῦ 300 καὶ 250 ἔτους πρὸ Χριστοῦ, πλὴν ἄν τινες τῶν ἐχουσῶν ἀναμὶξ *υ* καὶ *οι* ἢ τῶν ἐχουσῶν μόνον *υ* εἶνε τῶν ἀρχῶν τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ. ἑκατονταετηρίδος, ὅπερ οὐδαμῶς ἀπίθανον. Ὅτι δὲ δὲν ἦτο ἀνάγκη ἡ *οι* νὰ γείνῃ πρῶτον *οε*, ἡ δὲ *οε* πάλιν *οι*, ἀπὸ ταύτης δὲ διὰ τοῦ *υï* νὰ προκύψῃ τέλος τὸ *ϋ*, ἀλλὰ διὰ μιᾶς καὶ ἀμέσως ἐκ τῆς *οι* ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ τὸ *υ*, ὅπως ἐκ τοῦ *εο* καὶ *οε* τὸ *ου* ἢ τὸ ω, ὅπως ἐκ τῆς *αι* τὸ *η*, πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐκ Κρήτης τῶν αὐτῶν χρόνων γραφὴ *Ποίτιος* ἀντὶ *Πύτοιος* ἤτοι *Πύθιος*, περὶ ἧς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν [2]. Ἡ γραφὴ αὕτη πανταχόθεν ἐξεταζομένη φαίνεται πάντῃ ἀκατανόητος καὶ ἀνερμήνευτος, ἂν ἐκ τῆς *οι* ἀμέσως δὲν εἶχε γεννηθῇ ὁ φθόγγος *ϋ* ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι, καὶ ἡ *οι* καὶ τὸ *υ* δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὅπερ ἀκριβέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐπάνοδον μὲν τῆς *οι* εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῶν Ταναγραίων μετὰ τὴν ἐκεῖ ἐπικράτειαν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, τὴν παντελῆ δὲ ἐξεφάνισιν

---

1) Ἰδὲ Ἀθήν· Τόμ. Δ΄. σελ. 210, ἔνθα ὁ Κουμανούδης λέγει ὅτι τὰ γράμματα εἶνε τῶν μέσων, ἤτοι τῶν καλῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων, τῶν ἀρχαιοτέρων δηλαδὴ τῶν μακεδονικῶν, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ νεωτέρα τοῦ ἔτους 371 πρ. Χρ. ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ ὀνόματος Βασίλεια. Καὶ ἀναντιλέκτως τὰ γράμματα εἶνε ἀρχαιότερα τῶν τῆς γ΄. ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ Löwy, Inschriften Griechischer Bildhauer 1885 σελ. 104, nr. 133. Ὅτι δὲ καὶ πρὸ τῆς δ΄. ἑκατονταετηρίδος ἐγράφη υ ἀντὶ τῆς οι ἐν Βοιωτίᾳ δεικνύει ἡ γραφὴ Σαπφύ, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐπὶ βοιωτικοῦ ἀγγείου ἀντὶ τῆς ἀρχαιοτέρας Σαπφοὶ ἢ Σαπφοὲ (Σαπφῴ), δυναμένη ἕνεκα τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων νὰ ἀναχθῇ καὶ εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τοῦ Εὐκλείδου· ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. IV, 1880, σελ. 373. Οὐδὲν ἕτερον ἄρα σημαίνει ἡ μέχρι τοῦ ἔτους 250 ἢ 200 πρ. Χρ. γραφὴ τῆς οι ἀντὶ τοῦ υ ἢ ὅτι ἡ μέχρι τῶν αὐτῶν χρόνων γραφὴ τοῦ υ ἀντὶ τῆς ου, καὶ ὅτι πολὺ ἀφίστανται τῆς ἀληθείας οἱ Ἐρασμικοί, ζητοῦντες νὰ ἑρμηνεύσωσιν μόνον φθογγολογικῶς πάντα τὰ φαινόμενα τῆς πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς.

2) Ἰδὲ ἐν τῷ περὶ τῆς οι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

τῆς *οε*. Καὶ δυνάμεθα συγκεφαλαιούμενοι νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδεὶς μὲν λόγος ὑπάρχει, οὔτε ὀρθογραφικὸς οὔτε φθογγολογικός, ἀποδεικνύων ὅτι ἡ *οε* δὲν ἐσήμαινεν ἁπλοῦν ἦχον, ὅπως καὶ ἡ συγχρόνως ἀναφανεῖσα καὶ ἐξαφανισθεῖσα *αε*, πολλοὶ δὲ οἱ ἀποδεικνύοντες τὴν ἁπλότητα αὐτῆς καὶ ταυτοδυναμίαν πρός τε τὸ *υ* καὶ τὴν *οι* τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς. Εὐστοχώτατα ἄρα παρατηρεῖ ὁ Ῥοβέρτος[1], ὅταν τὸν λόγον ποιησάμενος περὶ τῆς εἰρημένης ἀστασίας τῶν Βοιωτῶν περὶ τὴν γραφὴν τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι* ἐπιφέρῃ ὅτι «ἐν τῇ ἀστασίᾳ ταύτῃ ἔχομεν ἕτερον καὶ σαφέστατον παράδειγμα, ὁποίαν ἀνωμαλίαν ἠδύνατο νὰ ἐπαγάγῃ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δημοσίοις γράμμασιν ἡ μεμονωμένη ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς ὀρθογραφίας ἀποκλινούσης ἀπὸ τῆς συνήθους καὶ κοινῇ παραδεδομένης». Καὶ ταῦτα μὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ταυτοδυναμίας τῆς *αε* καὶ τοῦ *η* καὶ τῆς *οε* καὶ τοῦ *υ*, ἐκ τῶν ὀρθογραφικῶν ἐν Βοιωτίᾳ φαινομένων συμπεραίνοντες. Ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ φαινομένων συμπεραίνομεν

Β') Ὅτι ἄνευ ἐξευρέσεως καινῶν χαρακτήρων εἶνε δύσκολον πολλάκις νὰ γραφῶσιν ἁπλοῖ φθόγγοι δι' ἁπλῶν φωνηέντων. Διότι, ἂν ἦτο εὔκολον, τότε καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ταναγραῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ θὰ ἠδύναντο καὶ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, νὰ γράψωσιν ἁπλοῦν φωνῆεν ἀντὶ τῆς *αι* καὶ *αε*, καὶ δὲν ἦτο χρεία νὰ περιμένωσιν, ἕως τὸ **Η** λάβῃ τὴν νέαν τὴν φωνητικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ νέος φωνητικὸς χαρακτὴρ προστεθῇ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀλφάβητον, οὐδὲ θὰ περιέμενον νὰ γράψωσι σταθερῶς *υ* ἀντὶ *οε* καὶ *οι*, ἕως τελείως διακριθῇ ὁ φθόγγος τοῦ *υ* ἀπὸ τῆς *ου*, οὐδὲ πάντες οἱ Ἕλληνες θὰ ἔγραφον τὸν φθόγγον ταύτης διὰ δύο φωνηέντων, ἂν ἠδύναντο δι' ἑνός.

Γ') Ὅτι ὅπου δὲν παρατηρεῖ τις μεταβολὴν ὀρθογραφίας, δὲν εἶνε λόγος νὰ πιστεύῃ εὐθὺς παραχρῆμα ὅτι ἐκεῖ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ περὶ τὴν προφοράν, οὐδὲ ὅτι καὶ ἐκεῖ, ὅπου διὰ τοῦτον

---

1) Ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes, τόμ. IX, 1876, σελ. 103. Τὰς ἐπιγραφάς, ἐν αἷς παρατηρεῖται ἡ εἰρημένη ἀστασία ἰδὲ ἐν τῇ ὑπὸ Collitz ἐκδιδομένῃ συλλογῇ τῶν διαλέκτων ἐπιγραφῶν nr 935—940 καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Lafeld τῶν βοιωτικῶν 489—494.

ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον ἐνομίσθη ἀναγκαῖον ἡ ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμισις, αὕτη ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν διαφωνίαν τῆς προφορᾶς πρὸς τὸ γράμμα, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἑκατὸν καὶ διακόσια ἔτη ὕστερον, ὅτε οἱ ἄνθρωποι ἠθέλησαν ἢ ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιαύτην. Ἂν τὸ γράμμα ἠκολούθει κατὰ πόδας τῇ προφορᾷ, ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν διὰ τίνα ποτὲ αἰτίαν οἱ μὲν Ταναγραῖοι ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐποιήσαντο χρῆσιν τῶν γραφῶν *αε* καὶ *οε*, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ὀρχομένιοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί, ἐνῷ καὶ οὗτοι ἠδύναντο, ἂν ἤθελον, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἤδη πρὸ Εὐκλείδου ἤρξαντο νὰ γράφωσιν σταθερῶς τὸ *η* ἀντὶ τῆς *αι*, ὅπως οἱ Ταναγραῖοι ἀντὶ τῆς *αε*. Ἂν τὸ γράμμα ἠκολούθει κατὰ πόδας τῇ προφορᾷ, δὲν βλέπομεν καὶ διὰ τί ἔπρεπε νὰ παρέλθωσι 300 σχεδὸν ἔτη ἕως τελέως ἐπικρατήσῃ ἡ γραφὴ τῆς *ου* ἀντὶ τοῦ *υ* παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἀφοῦ ταύτης ἤρξατο νὰ γίνηται χρῆσις ἐν Ἑλλάδι μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λατινικοῦ *u* ἤδη ἀπὸ τῆς ϛʹ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος παρὰ δὲ τοῖς Βοιωτοῖς ἀείποτε τὸ *υ* εἶχε τὴν δύναμιν ταύτην. Οὐδὲ κατανοοῦμεν πρὸς τούτοις, ἂν πανταχοῦ τὸ γράμμα ἠκολούθει τῇ προφορᾷ, διὰ τί οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐδέποτε ἔγραψαν *υ* ἀντὶ τῆς *οι*, εἰ καὶ ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον ἠδύναντο νὰ γράψωσιν, ἀφ' οὗ ἡ *οι* καὶ τὸ *υ* εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐν Βοιωτίᾳ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα, δεικνύει δὲ καὶ ἡ μνημονευθεῖσα ἐκ Κρήτης γραφὴ *Ποίτιος* ἀντὶ *Πύτιος*· δὲν κατανοοῦμεν δὲ τέλος διὰ τί καὶ οἱ Λέσβιοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἔγραφον ἁπλοῦν φωνῆεν ἀντὶ τῆς *αι*, ἀφοῦ αὕτη ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ ἀνοικτοῦ *e* ἐν Μυτιλήνῃ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς δʹ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1].

Δʹ) Ὅτι ἡ διὰ δύο τῶν χαρακτήρων ἁπλῶν φθόγγων γραφὴ ἦτο γνωστοτάτη τοῖς Ἕλλησιν ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅτε πολλαχοῦ μὲν ἀναφαίνονται αἱ γραφαὶ *αε* καὶ *οε*, ἐν δὲ Κερκύρᾳ καὶ Κορίνθῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἡ διὰ τοῦ *ο* καὶ *υ* καὶ τοῦ *ε* καὶ *ι* γραφὴ τῶν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν καλουμένων νόθων διφθόγ-

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 14 σημ. 2.

γων *ου* καὶ *ει*, τῶν συνήθως πρὸ Εὐκλείδου, ἅτε ἁπλῶν οὐσῶν, δι' ἑνὸς χαρακτῆρος γραφομένων, τοῦ *ο* καὶ τοῦ *ε* [1].

Ε΄) Ὅτι ἡ γνώμη τῶν Ἐρασμικῶν περὶ τῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ διὰ διαμέσων φθόγγων μεταβάσεως τῶν συνθέτων εἰς ἁπλοῦς εἶνε οὐ μόνον ἀσύστατος καὶ αὐθαίρετος καὶ ἐπὶ ψιλῆς μόνον εἰκασίας τεθεμελιωμένη, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς πολεμία πρὸς ὅ,τι ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ ἐπιγραφικῆς [2] διδασκόμεθα. Ἐκτὸς ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι οἱ διάμεσοι φθόγγοι ὑπῆρχον ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρὸ τοῦ Θουκυδίδου, καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ νῦν ὑπάρχουσιν παρ' αὐτῷ γεγραμμένα ἁπλᾶ φωνήεντα, ἐκ κράσεως δύο ἢ πλειόνων προελθόντα ἐφέροντο ἐν τῷ στόματι τῶν ἀνθρώπων πρὸ τῆς ε΄ ἢ καὶ τῆς ϛ΄ ἑκατονταετηρίδος τὰ δύο ἢ τὰ πλείονα ἐκεῖνα φωνήεντα, τὰ τοὺς διαμέσους φθόγγους ἀποτελοῦντα, οὓς τοσοῦτον μὲν ἀγαπῶσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἀγνοεῖ δὲ ἡ ἑλληνικὴ γραμματικὴ καὶ τῆς ἀττικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἀγνοεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφική.

Ὅτι δὲ καὶ δι' ἄλλους λόγους πλὴν τῶν εἰρημένων ἡ *οε* ἐξεφωνεῖτο ὡς *υ*, οὐχὶ δὲ ὡς *οε̈*, ὅπως πιστεύουσιν οἱ Ἐρασμικοί, γίνεται καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι, ἂν ἐξεφωνεῖτο ὡς *οε̈*, τότε ἐκ τῆς κράσεως τοῦ *ο* καὶ *ε* ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ οὐχὶ τὸ *υ*, ἀλλὰ τὸ *ου*, ἢ ἐν τῇ αἰολικῇ καὶ δωρικῇ διαλέκτῳ τὸ *ω*, ὅπως οἱ περὶ συναιρέσεως καὶ κράσεως τῶν ἑλληνικῶν φωνηέντων κανόνες διδάσκουσι [1]. Καὶ βεβαίως πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ πιστεύῃ τις εἰς τοὺς νόμους καὶ κανόνας τῆς γλώσσης ἢ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραμματικῶν καὶ Γλωσσολόγων, ὅταν διὰ ψιλῶν μόνον εἰκασιῶν πειρῶνται νὰ

---

1) Korchhoff, Studien z. G. d. g. A. 1877 σελ. 91, 93 καὶ 96.

2) Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ ὅτι ὁ περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν δεινότατος Γαλάτης P. Foucart, ἀναφέρων ὅτι ἡ γραφὴ ο ε δὲν ἐμφανίζεται ἔτι μετὰ τὴν ε΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν βοιωτικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐρωτῶν, ἂν ἡ γραφὴ αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς διάβασις τῆς ο ι εἰς τὸ υ ἀποκρίνεται ἀποφατικῶς. A-t-elle servi de transition entre o ι et υ? Je ne le pense pas. Ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. III, 1879, σελ. 134. Τὴν γνώμην τοιούτου ἀνδρὸς ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ καλῶς ὁ Βλάσσιος, πρὶν ξηρῶς ἀποφανθῇ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ὅτι τὴν γραφὴν ο ε θεωρεῖ σημαίνουσαν διάμεσον φθόγγον μεταξὺ τοῦ ο ϊ καὶ τοῦ υ.

ἑρμηνεύσωσι πράγματα, ἅτινα καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων ἢ αὐτοὶ νομίζουσιν ἠδύναντο, ὡς εἴδομεν, νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν [1]. Ἀλλ' οὐδὲ ὡς *ae* ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ἡ *οε*, ὡς ἐδόξαζεν ὁ κατὰ τὸ ἥμισυ Ἐρασμικὸς Βουρσιανός [2], καὶ ὡς δοξάζει ὁ πλέον ἢ Ἐρασμικὸς Βεερμαννός [3]· διότι, ἂν ἦτο ὀρθὴ ἡ δοξασία αὕτη, τότε καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις καὶ Οὐόλσκοις [4], ἔπρεπε ἡ *οε* νὰ ἀποβῇ *ε* ἐν οὐκ ὀλίγαις τῶν λέξεων, ἔπρεπε δὲ καὶ ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς νὰ γράφηται *οε* οὐχὶ δὲ *οι* παρὰ τὸ *υ*· εἶνε δὲ καὶ ἀδιάλλακτος ἡ δοξασία αὕτη πρὸς τὰς γνησίας ἐρασμικὰς ἀρχάς, ἀγνοούσας τὴν διὰ δύο χαρακτήρων γραφὴν ἁπλῶν φθόγγων. Ὀλίγην δὲ ἰσχὺν ἔχει καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ Ἀρηνσίου καὶ Βεερμαννοῦ [5], ὅτι κατὰ τὴν πέμπτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἡ *οι* παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϊ* ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι ἐπὶ Θουκυδίδου ἔλεγον *ὁμωχέτας* (Θ. Δ. 97,3) οὐχὶ δὲ *ὁμοϝυχέτας* (ἐκ τοῦ *ὁμοϝοικέτας*), διότι οὐχὶ μόνον ὁ Βεερμαννός, ἀλλ' οὐδὲ ὁ δεινότατος ἐν τοῖς γραμματικοῖς πράγμασιν Ἀρήνσιος θὰ ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κρᾶσις τοῦ *ο* καὶ τῆς *οι* ἐν τῷ *ὁμοϝοιχέτας* ἐγένετο ἐπὶ Θουκυδίδου, οὐχὶ δὲ πρὸ ἑκατὸν ἢ διακοσίων ἢ τριακοσίων ἐτῶν πρότερον, οὐδὲ ὅτι τὸ ἐκ τῆς κράσεως ταύτης προελθὸν *ὁμωχέτας* δὲν ἦτο ἐν χρήσει καὶ μετὰ διακόσια καὶ τριακόσια ἔτη ὕστερον τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε ἐν τῷ στόματι τῶν Βοιωτῶν ἡ ὁμοιόμορφος λέξις *πλαϝυχέτας* [6], ἡ νέον ὅπλον ὡς τοιαύτη παρασχοῦσα τοῖς Ἐρασμικοῖς ὑπὲρ τοῦ ἄνω συμπεράσματος. Τότε μόνον θὰ εἶχέ πως

---

1) Ἂν τὸ ο ε τῶν Ταναγραίων ἐξεφωνεῖτο ὡς ο ε̈, ὅπως νομίζει ὁ Λαφέλδης, τότε ἔπρεπε ἐν πολλαῖς τῶν ἐκ Τανάγρας ἐπιγραφῶν νὰ ὑπάρχῃ ω ἀντὶ υ. Θαυμάζομεν πῶς τοῦτο δὲν παρετήρησεν ὁ Λαφέλδης, ἀλλ' ἠρκέσθη ὡς νομοθέτης αὐτὸς κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν νὰ κανονίσῃ τὰς ποικίλας τύχας καὶ περιπετείας τῆς ο ι.

2) Verhandl. d. Frankf. Phil. Verssamml. 1861 σελ. 25.

3 Curtius Studien IX, σελ. 42.

4) Corsen, Ueber Aussprache κτλ. 1858, I. σελ. 204 καὶ 206.

5) Ahrens I, 192 σημ. Beermann Studien κτλ. IX. σελ. 81.

6) Πλουτάρχου Ἑλληνικά, σελ. 292, ἔνθα λέγει ὅτι οἱ Βοιωτοὶ καλοῦσι πλαϝυχέτας τοὺς οἰκίᾳ γειτνιῶντας ἢ χωρίοις ὁμοροῦντας.

κῦρος ὁ ἐξ ἀναλόγου παραδείγματος συλλογισμός, ἄν τις τῶν τούτῳ χρωμένων ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὴν ἐπιστήμην ὅτι οἱ Βοιωτοὶ ἐπὶ Πλουτάρχου ἔλεγον *ὁμοϜυχέτας* ὅπως *πλαϜυχέτας*, οὐχὶ δὲ *ὁμωχέτας*, ὅπως ἐπὶ Θουκυδίδου, καὶ ὅτι εἰπόν ποτε *πλαχέτας* ἢ *πληχέτας*, ὅπως *ὁμωχέτας*, καὶ ὅτι δὲν ἔλεγον πρὸ Θουκυδίδου πάντοτε *πλαϜοιχέτας*, ἔγραψαν δὲ *πλαϜυχέτας* ἀπὸ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ ὁλοσχεροῦς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Ἡμῖν τοὐλάχιστον φαίνεται παντελῶς ἀπίθανον ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπωσιν οἱ Βοιωτοὶ *ὁμοϜυχέτας*, ἀφ' οὗ ἅπαξ εἶπον *ὁμωχέται*, οὐδ' ὅτι ἐπὶ Πλουτάρχου θὰ ἔλεγον *πλαϜυχέτας*, ἄν ποτε πρότερον ἔλεγον *πλαχέτας* ἢ *πληχέτας*. Τοσοῦτον δὲ τὸ θουκυδίδειον *ὁμωχέτας* ἀποδεικνύει ὅτι ἡ *οι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϊ* ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν κατὰ τὴν ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὅσον τὸ ἀττικὸν *θἄττερον* ὅτι ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Πλάτων δὲν ἔλεγον *τὸ ἕτερον*, ἀλλὰ *τὸ ἄτερον*, ὅπως πιθανώτατα οἱ πρόγονοι αὐτῶν πρὸ διακοσίων ἢ τριακοσίων ἢ πεντακοσίων ἐτῶν πρότερον. Πῶς δὲ ἔγραψεν ὁ Δημοσθένης τὸν Θηβαῖον Ἀνεμοίταν [1], διὰ τῆς *οι* ἢ διὰ τοῦ *υ*, ἄδηλον, πιθανώτατα δὲ διὰ τῆς *οι*, διότι καὶ τὰ ἀκριβέστερα τῶν ἀντιγράφων καὶ οἱ ἐκδόται σήμερον γράφουσιν *Ἀνεμοίτας*, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀνεμοίτας οὑτωσὶ ἔγραφε τὸ ἴδιον ὄνομα, ἀφοῦ καὶ μετὰ τὸν Δημοσθένη Ταναγραῖος ἀνὴρ ἔγραφε *Μοίριχος* ἀντὶ *Μύριχος* [2], οἱ δὲ Θηβαῖοι προετίμων καὶ ὕστερον ἔτι, ὡς φαίνεται, τὴν διὰ τῆς *οι* γραφὴν τῶν λέξεων, ὅπως δεικνύουσιν ἐπιγραφαὶ μακεδονικῶν χρόνων [3]. Ἐπὶ ἀβεβαίων ἄρα τεκμηρίων θεμελιοῦσιν οἱ Ἐρασμικοὶ τὴν ἑαυτῶν δοξασίαν, ὅτι ἡ *οι* ἐπὶ μὲν Θουκυδίδου ἕνεκα τοῦ *ὁμωχέτας* ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϊ* ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, ἐπὶ δὲ Δημοσθένους ὡς *υ* διὰ τὴν γραφὴν *Ἀνεμύτας*. Καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ μετὰ βεβαιότητος σχεδὸν γινώσκομεν ὅτι ὁ Δημοσθένης ἔγραψεν *Ἀνεμοίτας*, διὰ τοῦτο, ἐ-

---

1) Περὶ τοῦ στεφάνου σελ. 324.

2) Ἀθην. Τομ. Δ'. σελ. 299, 27.

3) Ἀθην. Γ'. 483. ἴδε καὶ Studien τοῦ Κουρτίου Τομ. IX, σελ. 40. Ἡ διὰ τοῦ υ γραφὴ τῆς οι σπανιώτατα ἀπαντᾷ ἐν θηβαϊκαῖς ἐπιγραφαῖς, οἷον ἐν Antiqu. Hellén. N 705 αὐτῦς, ϝυχίας· καὶ μέγας βεβαίως ἐρασμικὸς ζῆλος ἐκώλυσε τὸν Βεερμαννὸν νὰ μὴ παρατηρήσῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἐκ τῆς ἀμφιβόλου γραφῆς Ἀνεμύτας ἐπιχειρήματος.

πειδὴ ἔγραψεν οὐχὶ *Ἀνεμοίτης* ἀλλ' *Ἀνεμοίτας*, ἔχομεν πρὸς ταῖς εἰρημέναις καὶ ἑτέραν ἀπόδειξιν ὅτι ἐπὶ Δημοσθένους, ἤτοι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ἡ *οι* καὶ τὸ *υ* ἐσήμαινον πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸν αὐτὸν φθόγγον. Καὶ συγχωρεῖται νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ Ἐρασμικοὶ οὐδέποτε ἐξήτασαν προσηκόντως τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων ἐτυμολογικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν φαινομένων, καθ' ὅσον οὔτε ταῦτα θὰ ἔλεγον, οὔτε ὅτι οἱ τύποι *Νικαεύς*, *Φωκαεὺς* ἀποδεικνύουσι σαφέστατα ὅτι ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς ὀνόμασι *Νίκαια*, *Φώκαια*, *Νικαιεύς*, *Φωκαιεύς*, ἀφοῦ οὐχὶ μόνον ἐπὶ Δημοσθένους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Πλουτάρχου καὶ ὕστερον ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ δὴ Ἀθηναῖος ἠδύνατο νὰ λέγῃ *Νικαεὺς* ἅμα καὶ *Νίκεα*[1], κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕτερος σύγχρονος νὰ γράφῃ *Πειραεύς*[2], ἄλλοι δὲ πάλιν *Ἁλαεύς*[3] καὶ *Ἀνακαεύς*[4], ἄλλοι δὲ τοὐναντίον *Κυδαθηνεεύς*[5], *Πειρεεύς*, *Βησεεύς*[6]. Ὅτι ἡ συνύπαρξις τῶν τύπων *αευς* καὶ *αιευς* οὐδὲν ἀποδεικνύει ὑπὲρ τῆς ὡς *αϊ* ἐκφωνήσεως τῆς *αι* μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ κατὰ τὸ τέλος τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος δὲν εὕρισκε δύσκολον Ὀρχομένιος μὲν ἀνὴρ νὰ λέγῃ *Πλαταεύς*[7],

---

1) Φιλίστ. Τόμ. Α'. σελ 329, στίχ. 6 καὶ 23=CIA III, 129 (248 μετ. Χρ.). Νικαιεὺς δὲ λέγεται ἐν τῷ ἀριθμῷ 2839.

2) CIA III, 1344, 3 (β' ἢ γ' ἑκατοντ. μ. Χρ.).

3) Αὐτόθ. 1542 (τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων).

4) Αὐτόθ. 1570 (τῶν αὐτῶν χρόνων)

5) Αὐτόθ. 1777 (τοῦ τέλους τῆς α' ἢ τῶν ἀρχῶν τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος). Ὁμοίως Κυδαθηνεεὺς ἐν τῷ ἀριθμῷ 1141, 16 (170—172 μετὰ Χριστόν).

6) Φιλίστ. Τόμ. Α' σελ. 524 καὶ 526. Τόμ. Γ' σελ. 452, 12. Τόμ. Δ', σελ. 170, στήλ. III, 93. καὶ ἀλλαχοῦ (τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χρ. ἑκατονταετηρίδος). Πλείονα παραδείγματα τῶν γραφῶν Πειρεεὺς καὶ Βησεεὺς ἐκ τῶν αὐτῶν χρόνων ἰδὲ ἐν CIA III pars posterior σελ. 319 καὶ 320 καὶ τὰς αὐτόθι παραπομπὰς καὶ Meisterhans κτλ. σελ. 15, ἔνθα παρατίθενται καὶ ἄλλα παραδείγματα τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους παντελοῦς συγχύσεως τῆς α ι καὶ τοῦ ε.

7) Πλαταεῖος GIG. 1593. 16=Collitz 494=Lafeld 15=Keil, Nachtr. z. syll. inscr. Boeot. σελ. 571, 38 c 1. Ὁμοίως Πλαταεῖος ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀκραιφίας Collitz 570, 8=Keil Syll. inscr. Boeot. σελ. 69 X=Nachtr. z. syll. σελ. 572 κέξ.=Lafeld 181.

Πλαταιεὺς δὲ νὰ προτιμᾷ τὸν νεώτερον τύπον *Πλατηεύς*[1], εἰ καὶ ἐν τῷ Ὀρχομενῷ καὶ ἐν ταῖς Πλαταιαῖς καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Βοιωτίᾳ ἡ *αι* ἀπὸ πολλῷ παλαιοτέρων χρόνων εἶχε λάβει τὸν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀδιαίρετον φθόγγον τοῦ *η*, καὶ ἡ Πλάταια ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον ἐν Βοιωτίᾳ ἐλέγετο *Πλάτηα*. Καὶ ἄλλως δὲ ἐκ τῶν γραφῶν ***Βησεεύς***, ***Κηδαθηνεεύς***, ***Νικεεύς Πειρεεύς***, ***Φηγεεὺς*** συνάγεται τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἐρασμικῆς θεωρίας περὶ τῆς συνθέτου δυνάμεως τῆς ***αι*** ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν καὶ τοῦ δεινοῦ περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν Διττεμβέργου αἱ γραφαὶ αὗται ἄρχονται ἐμφανιζόμεναι ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀφ' ὧν καὶ αἱ ἐναντίαι ***Διομαιεύς***, ***Ἐρικαιεύς***, ***Τρινεμαιεύς***[2], ἡ σύγχρονος δὲ αὐτὴ ἐμφάνισις τῶν εἰρημένων γραφῶν καὶ ἡ ὑπὸ τούτων μαρτυρουμένη φανερωτάτη σύγχυσις τοῦ *ε* καὶ τῆς ***αι***, καὶ ἡ ἐν πολλαῖς λέξεσι καταφαινομένη παντελὴς συστολὴ τῆς διφθόγγου ταύτης ἐν τῇ β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐρασμικώτατον Βλάσσιον, ἢ ὅτι ἡ ***αι*** ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις, ἤτοι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματτικῇ, δὲν εἶχε τὴν σύνθετον δύναμιν τῆς γερμανικῆς *ai*, ἀλλὰ τὴν ἁπλῆν τῆς ἀντιστοίχου γαλλικῆς· ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμι-

---

1) Bullet. de corr. hellén. I, 1877 σελ. 208, 5=Collitz. 865=Lafeld 274.

2) Ἰδὲ CIA III ἀριθ. 948, σελ. 193 α, ἔνθα ὁ Διττεμβέργης λέγει ὅτι ἡ σύγχυσις τῶν καταλήξεων α ι ε ὺ ς καὶ ε ε ὺ ς δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος. Τὰ αὐτὰ λέγει ὁ Διττεμβέργης καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ 253, ἐξετάζων τὴν γραφὴν Ἐ λ ε υ θ ε ρ α ί ω ς ἀντὶ Ἐ λ ε υ θ ε ρ έ ω ς, ἀνήκουσαν εἰς ἐπιγραφὴν τοῦ τέλους τῆς α' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἐπιγραφὰς τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἀνήκουσι καὶ αἱ γραφαὶ Π λ α τ ε α ῖ ς ἀντὶ Π λ α τ α ι α ῖ ς, Ἐ λ ε ο ύ σ ι ο ς, Π ε α ν ι ε ύ ς, ν έ ε ι ν ἀντὶ ν α ί ε ι ν, Ἑ κ α τ ο μ β ε ώ ν, Μ ε μ α κ τ η ρ ι ώ ν, Ἀ θ ή ν ε ο ς, ἐ λ ε ώ ν η ς καὶ αἱ ἐναντίαι ἔ γ ρ α ι ω ἀντὶ ἔ γ ρ ε ο, κ α ί κ λ υ θ ι ἀντὶ κ έ κ λ υ θ ι, ἐ λ α ί ο υ καὶ ἄλλαι ὅμοιαι, περὶ ὧν ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς α ι κεφαλαίῳ, εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ συχνὴ ἐναλλαγὴ τῆς α ι καὶ τοῦ ε ἐν τῇ β' καὶ γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν καὶ ἡ κατὰ τὰς αὐτὰς ἑκατονταετηρίδας ἐμφανιζομένη συχνὴ ἐναλλαγὴ τοῦ ω καὶ ο, ἤτοι τὴν σύγχυσιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος καὶ τὴν παντελῆ συστολὴν τῆς α ι εἰς τὸ βραχὺ ε, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 75).

κοὺς τὸ βραχὺ ε δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ ἀμέσως ἐκ τοῦ φθόγγου αϊ, ἀλλὰ διαμέσως διὰ τοῦ μακροῦ ê. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν δύναται τὸ βραχὺ ε νὰ γεννηθῇ ἀμέσως ἐκ τοῦ φθόγγου αϊ, ὅσῳ κατ' αὐτοὺς καὶ τὸ μακρὸν ê γεννᾶται οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ διαμέσως ἐξ αὐτοῦ, διὰ τοῦ φθόγγου αë. Καὶ ἂν ὁ Βλάσσιος θέλῃ νὰ εἶνε γνήσιος φίλος τῆς ἀληθείας, ὀφείλει νὰ συνομολογήσῃ ἡμῖν ὅτι σύμπασα ἡ ἐκ τοῦ γράμματος ληφθεῖσα ἐρασμικὴ αὐτοῦ θεωρία περὶ τῆς δυνάμεως τῆς αι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶνε ψιλὸν πλάσμα τῆς φαντασίας, ὀλίγον τοῦ μύθου ἀπέχον.

Ἐλέγξαντες τὸ πλημμελὲς τοῦ ἐκ τῶν γραφῶν αε καὶ οε συμπεράσματος τοῦ Βλασσίου, τοῦ ἐκ τῆς ἀτελοῦς καὶ ἀνεπαρκοῦς ἐξετάσεως αὐτῶν προελθόντος, ἐξετάζομεν ἤδη καὶ ἕτερον συμπέρασμα τοῦ αὐτοῦ Βλασσίου, ὅπερ συνάγει ὑπὲρ τοῦ διῃρημένου τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐκ τοῦ ὅτι ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν Βοιωτῶν γράφεται ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς πάντοτε διὰ τῆς οι, οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ υ, ὅπως συχνότατα γράφεται ἡ δίφθογγος οι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν. Τοῦτο δὲ κατ' αὐτὸν εἶνε ἀσφαλὴς ἀπόδειξις τῆς ὡς οϊ ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου ταύτης οὐ μόνον παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι (α' ἔκδ. σελ. 14) Καὶ ἡμεῖς δὲ ὁμολογοῦμεν ὅτι θὰ εἶχεν ἰσχύν τινα τὸ συμπέρασμα τοῦ Βλασσίου ἐν μόνῃ τῇ προφορᾷ τῆς συλλαβῆς *Βοι* περιοριζόμενον καὶ ἐν μόνῃ τῇ διαλέκτῳ τῶν Βοιωτῶν[1]. Ἀλλ' ὁ Βλάσσιος ἐπιχειρεῖ νὰ λάβῃ γενικώτατον συμπέρασμα περὶ τῆς ἐκφωνήσεως πασῶν τῶν διφθόγγων, ἐκ μιᾶς καὶ μερικωτάτης προκειμένης, ἐκ μόνης τῆς γραφῆς *Βοι*· ἥτις, ἂν δὲν εἶνε λείψανον τῆς παλαιοτέρας ὀρθογραφίας (εὑρόντων ἴσως τῶν Βοιωτῶν προτιμότερον νὰ φυλάξωσιν ἀκίνητον τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν ὀνόματος)[2], οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι ἡ οι

1) Διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἠδύναντο νὰ προφέρωσι τὸ ὄνομα Βοιωτός, ὅπως καὶ ἄλλα βοιωτικὰ ὀνόματα, ἄλλως ἢ οἱ Βοιωτοί, ὅπως πάλιν οὗτοι προέφερον ἄλλως τὰ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ἑκάτεροι.

2) Τοσούτῳ μᾶλλον ἔχομεν λόγον νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοῦτο, ὅσῳ καὶ ἐν τῇ καταλήξει τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐνίοτε γράφεται ο ι ἀντὶ υ καὶ πολλάκις ἐν ἐπιγραφαῖς αὐστηρῶς γεγραμμέναις κατὰ τὴν βοιωτικὴν ὀρθογραφίαν. Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. Α', σελ. 494, ἀρ. 9, 3. Τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην, ἣν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς

ἐν τῇ συλλαβῇ *Βοι* ἐξεφωνεῖτο παρ' αὐτοῖς ὡς *οϊ*, καὶ ὅτι καθόλου αἱ συλλαβαὶ *αι*, *οι*, *ει* ἔν τισι κυρίοις ὀνόμασι καὶ ἄλλαις λέξεσι προεφέροντο διῃρημένως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὅπως τοῦτο συμβαίνει καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ἐν πολλοῖς τῶν κυρίων καὶ προσηγορικῶν ὀνομάτων. Ἐκεῖνος δὲ μόνος δύναται ἐκ τούτου νὰ συμπεράνῃ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως, ὅστις ἀγνοεῖ ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν γραμμάτων, δι' ὧν ἐσημαίνοντο αἱ δίφθογγοι, ἐσημαίνοντο παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν, οἷον τοῖς Γάλλοις, καὶ ἄλλοι οὐχὶ ἁπλοῖ, ἀλλὰ σύνθετοι φθόγγοι.

Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ ὑπὸ Ἀναξαγόρου εἰς τοὺς Βοιωτοὺς ῥηθὲν «εἰκότως καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε», τὸ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν [1] μνημονευόμενον εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ *οι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϊ* ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅ,τι ἄρτι ἐλέγομεν, ἢ καὶ ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας, θέλων νὰ σκώψῃ τοὺς Βοιωτούς, διότι δὲν ἐπεκρότουν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀναγινωσκομένοις, διέλυσεν ἐπίτηδες τὴν δίφθογγον τῆς συλλαβῆς *Βοι*, ὅπως καὶ πᾶς τις ἄλλος, νομίζομεν, ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ, ἐκ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ὀρθῶς ἢ ἡμαρτημένως λαμβάνων τὸ σκῶμμα. Ὅτι δὲ ἡ διάλυσις δὲν εἶνε σύνηθες μόνον τοῖς νῦν ἐτυμολογοῦσιν, ἀλλ' ἦτο πρᾶγμα καὶ τοῖς ἀρχαίοις γνωστόν, γίνεται δῆλον ἐκ πολλῶν χωρίων τοῦ

ἐγράψαμεν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (τόμ. Γ', σελ. 58), ἐπεκύρωσε καὶ ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς, τῆς γ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, φέρον τὴν λέξιν Βυωτῶν διὰ τοῦ υ γεγραμμένην. Bullet. de corr. hellén. IX, 1885 σελ. 430, ἐπιγρ. 45 στίχ. 2. Ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι ἡ δοτικὴ τοῦ ἄρθρου γράφεται διὰ τῆς οι στίχ. 1, διὰ τῆς οι δὲ γράφονται καὶ αἱ λέξεις κοινῶ Βοιωτῶν, τοῖς ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ὁρμωμένῳ (αὐτόθι, σελ. 429, ἐπιγρ. 43, 4. 7). Ἡ γραφὴ Βυωτῶν ἀποδεικνύει πόσον πλανῶνται τινὲς τῶν ἐν Γερμανίᾳ Ἐρασμικῶν ἀπαξιοῦντες ἀπό τινος χρόνου νὰ γράφωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ τὸ ὄνομα τῶν Βοιωτῶν διὰ τῆς οε, ὡς πρότερον, ἀλλὰ διὰ τῆς οι, ἵνα δῆθεν ἑλληνίζωσιν ἐν τῇ προφορᾷ .

1) Heinrichsen, über die Reuchlinische Aussprache κτλ. σελ. 159, ἴδὲ καὶ τοὺς Παροιμιογράφους Ἕλληνας (ἐκδ. Leutsch καὶ Schneidewin, Gottingae 1839, ἰδίᾳ Διογενιανόν, III, 46 σημ. Τόμ. I. 223.

Πλατωνικοῦ Κρατύλου[1]. Οὐδὲ εἶχε βεβαίως φόβον τινὰ ὁ Ἀναξαγόρας, μήπως ἀποβάλῃ καὶ μικρὸν τῆς δυνάμεως τὸ ἐτυμολογικὸν αὐτοῦ σκῶμμα, ἄν τις τῶν παρισταμένων Βοιωτῶν, ὑπὸ ἠλιθίου εὐηθείας ἐλαυνόμενος, ἤθελεν ἀντιλέξει αὐτῷ ὅτι οὐ καλούμεθα *Βοΐωτοί*, ἀλλὰ *Βοιωτοὶ (Βυωτοί)*.

Ἀλλ' ὁ Κούρτιος ἐνόμιζεν ἀδύνατον τὴν ὡς *υ* προφορὰν τῆς *οι* ἐν τοῖς καλοῖς χρόνοις τῆς γλώσσης, διότι κατ' αὐτὸν[2] ἡ γραφὴ καὶ προφορὰ *Τροζήνιος*[3] ἐκ μόνης τῆς προφορᾶς *Τροϊζήνιος* ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ. Εἶχεν ὅμως λησμονήσει ὁ ἐρασμικώτατος Κούρτιος ὅτι κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὰ βοιωτικὰ *Ἀμόντας* καὶ *Σόμφορος*[4] ἐκ μόνων τῶν *Ἀμοΐντας* καὶ *Σοΐμφορος* ἠδύναντο νὰ προέλθωσιν, οὕτω δὲ ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ, ποῦ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ὑπῆρξαν ἄνθρωποι τοιαῦτα ὀνόματα φέροντες. Ἕως ἂν εὑρεθῶσιν οἱ τοιοῦτοι, ἱκανὸν ἔστω ἡμῖν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων λέγουσι *Κεφαλλονία* ἢ *Κεφαλλονιά*, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ λοιποὶ λέγομεν *Κεφαλλοϊνία*, ἀλλὰ μόνον *Κεφαλληνία*, προφέροντες

---

1) Ὅθεν καὶ λέγει ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὁ Ἑρμογένης· (σελ. 421. C.) «Ταῦτά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἀνδρείως πάνυ διακεκρουκέναι».

2) Studien, σελ. 276.

3) CIG 106. Ὁμοίως Τ ρ ο ζ ά ν ι ο ι ἐν τῷ δελφικῷ Τρίποδι Roehl, Inrcr. antiquiss. nr. 70, 13· Τ ρ ο ζ ή ν ι ο ι Ἐφ. ἀρχ. Γ' περίοδ. ἀριθ. 1 σελ. 2 στίχ. 58. ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευσῖνος τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατ. Ὁμοίως Τ ρ ο ζ ή ν ι ο ι ἐν Ἀθηναίῳ, Τόμ. Ε' σελ. 522 στίχ. 2 καὶ 13 τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Ὀρθότατα δέ, ὡς φαίνεται, παρατηρεῖ ὁ Κουμανούδης (σελ. 524) ὅτι ὁ τύπος Τ ρ ο ζ ή ν ι ο ς ἐδήλου τὸ ἐπίσημον ὄνομα τοῦ δήμου τοῦ Τροζηνίων. Καὶ ἴσως τὸ Τ ρ ο ι ζ ή ν ι ο ς εἶνε νεώτερον γεννηθὲν ὕστερον ἐκ τῆς ἐπισκοτήσεως τοῦ ο εἰς υ ἢ τὴν ταυτοδύναμον αὐτῷ ο ι.

4) Ἀ μ ό ν τ α ς Keil. Syll. Inscr. Boeot. σελ. 168, LVIId ἐκ Κορωνείας =Collitz 603= Laf. 105. Σ ο μ φ ό ρ ω ἐξ Ὀρχομενοῦ Keil Nachtr. zur syll. κτλ. σελ. 562, XXXVIII a 25=Coll. 476=Laf. 13. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λεβαδείας ἀπαντᾷ «ἐν τῆς θ ο σ ί η ς τῶν θιῶν» ἰδὲ Bull. de corr. hellén. IV. 1880, σελ. 97, 25.=Coll 425—Laf. 71. Ὁμοίως ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας Μ ι κ ό λ ο ς, Ε ὐ φ ρ ο σ ό ν α ν, Ἀθην. Θ' σελ. 353 ἀριθ. 4, στίχ. 2,3=Coll. 386=Laf. 53 d. Δ. Καὶ ἐν ἄλλαις δὲ ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ἡ εἰρημένη τροπὴ τοῦ υ εἰς ο οἷον Ὀ λ ό μ π ι ο ς CIG 8413. π ρ ά τ α ν ι ς 2166, 33 κλ.

ἀναμφιβόλως ὡς ἰῶτα τὸ *η*, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς σήμερον εὖ μάλα χρώμεθα τῷ ἰῶτα, ὅπως κατὰ Πλάτωνα καὶ ἡ ἀττικὴ ἡ παλαιὰ φωνή. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν οἱ *Τροιζήνιοι* ἐν τῷ ἐθνικῷ αὐτῶν ὀνόματι προετίμων ἀντὶ τοῦ φθόγγου τῆς *οι* (ὡς ἁπλοῦ φωνήεντος ἐκφωνουμένης) τὸ *ο*, ὅπως οὐδὲν ἄπορον, ἂν ἄλλοι πάλιν ἀντὶ τῆς *ου* προέκρινον αὐτὸ τοῦτο τὸ *ο*, λέγοντες δείγματος χάριν *βόλα* ἢ *βόλλα*, *βόλεσθαι*, *τὸς λύκος*, *Ὄρανος* κτλ.

Ταῦτα δὲ λέγοντες οὐδαμῶς διανοούμεθα καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι τὸ *Βοιωτὸς* καὶ *Τροιζήνιος* καὶ εἴ τι ἄλλο τοιουτότροπον[1] δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται *Βοϊωτός*, *Τροϊζάνιος* ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, κατὰ μίμησιν δὲ τούτων ἐνίοτε καὶ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Τὴν διῃρημένην ταύτην ἐκφώνησιν ὁμολογοῦμεν ἀσμένως τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ, ἔνθα ὁ νόμος τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως εἶχε πολλῷ μεῖζον κράτος ἢ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσι[2], βλέπομεν ἐξ ἀναγραφῆς τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανωθέντων διαιτητῶν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀντικλέους (Ὀλυμ. 113, 4, πρ. Χρ. 325), ὅτι ὀνόματά τινων δήμων[3] ἐφύλασσον καὶ μέχρι τέλους τῆς τετάρτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (ἴσως δὲ καὶ ὕστερον) τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν ἐκφώνησιν, διατηροῦντα ἀσυνάλειπτον τὴν κατάληξιν *εες* τῆς πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς, ἐνῷ ἡ κατάληξις αὕτη ἦτο συνῃρημένη ἐν Ἀ-

---

1) Οἷον Κ λ ε ε σ θ έ ν ε ο ς ἐν βοιωτικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Θεσπιῶν τοῦ τέλους, ὡς φαίνεται, τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Bullet. de corr. hell. III, 382, 2, πλὴν ἂν τὸ δεύτερον ε ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ Κ λ ε ε ἀποδεχθῶμεν προτεθὲν ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου, ὡς τὸ τρίτον ο ἐν τῷ ὀνόματι Τ ι μ ό ν ο ο ο ν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατ. (CIA II add. 529, 22), καὶ ἄλλα ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ὁμοίως παρέλκοντα γράμματα, καὶ τὸ ἀπομένον ε ἐν τῷ Κ λ ε σ θ έ ν ε ο ς λάβωμεν ὡς τὴν νόθον ε ι γραφεῖσαν ἀντὶ τῆς γνησίας, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσι τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξ Ὀρχομενοῦ τῶν μετὰ τὸ ἔτος 330 πρὸ Χριστοῦ χρόνων. Ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. III σελ. 454.

2) Καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις δωρικαῖς καὶ αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶσι πολλοὶ τύποι ἀσυναίρετοι, οἵτινες παρ' Ἀττικοῖς ἦσαν συνῃρημένοι ἤδη ἀπὸ μακροτάτου χρόνου.

3) Ἰδὲ Ross, die Demen von Attika nr. 5=CIA II 943. Ἰδὲ περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 6 καὶ ἑξῆς.

θήναις ἤδη ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, ὅπως αἱ πρὸ Εὐκλείδου καὶ αἱ μετ' αὐτὸν ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἡ χρῆσις τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων τρανότατα μαρτυροῦσι. Τοιαῦτα ὀνόματα δήμων εἶνε τὰ ἑξῆς· *Λαμπτρέες*, *Εὐωνυμέες*, *Κολλυτέες*, *Ἐρχιέες*, *Ἁλαιέες*, *Πλωθέες*, *Χολαργέες*, *Ἀχαρνέες*, *Παλληνέες*, *Διομείες*, *Ἰκαριείες*, *Ἀθμονέες*, *Φλυέες*, *Φαληρέες*. Ὁ Ῥόσσιος ἐξετάζων τὴν γραφὴν τούτων λέγει[1] ὅτι ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν δύο *εε* ἐσημαίνετο ὁ φθόγγος τοῦ *η*. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην καταδικάζουσιν οὐ μόνον τὰ ὑπὸ Βοικχίου λεγόμενα κατὰ τῶν Φουρμοντείων γραφῶν *Λαοδάμεεα*, *μάτεερ*, *Καλλιρρόεε* κτλ.[2], ὡς οὔσης ὅλως ἀγνώστου ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐπιγραφικῇ τῆς διὰ τῶν δύο *εε* γραφῆς τοῦ *η*, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγραφή, ἐν ᾗ ἀναγινώσκονται καὶ τὰ *Διομείες*, *Ἰκαριείες*, *Ἀθμονῆες*[3]. Τοῦτο συνιδὼν καὶ ὁ Ῥόσσιος ἀναγκάζεται, ὅπως στηρίξῃ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, νὰ θεωρήσῃ τὴν γραφὴν τῶν ὀνομάτων τούτων, αὐθαιρέτως ὅμως καὶ ἄνευ τινὸς λόγου, ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου, γράψαντος *ειες* καὶ *ηες* ἀντὶ τῶν ὀρθῶν καταλήξεων *εῖς* καὶ *ῆς*, δι' ὧν εἶνε γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ τὰ *Κηφισιεῖς*, *Ἑστιαιεῖς*, *Παιανιεῖς*, *Λευκονοεῖς*, *Ἁλαιεῖς*, *Πειραιεῖς*, *Αἰξωνεῖς*, *Ἀζινιῆς*. Τὸ ἡμαρτημένον τῆς δοξασίας τοῦ Ῥοσσίου ἐξελέγχεται ἔτι καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀναγραφῆς, ὅτι τὸ *η* τῆς ἑνικῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς *ης* ὀνομάτων οὐδέποτε σημαίνεται ἐν ταύτῃ διὰ τῶν δύο *ε*, ἀλλὰ σταθερῶς διὰ τοῦ *η*, οἷον *Δημοκλῆς*, *Σωκράτης*, *Καλλιτέλης*, *Ἐπιγένης*, *Μενεκράτης* κτλ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὁμηρικὸν *δέελον* (Ἰλ. Κ. 466) ὠφελεῖ μᾶλλον τὸν Ῥόσσιον, οὐδὲ τὸ χωρίον

---

1) Archäologische Aufsätze, zweite Sammlung, σελ. 544. Ἕτερα παραδείγματα τοῦ ἀσυναλείπτου τούτου τύπου ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς εἶνε τὸ Ε ἰ κ α δ έ ε ς ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἑπομένου ἔτους 324, CIA II nr. 609, 7. καὶ τὰ Ἁ λ α ι έ ε ς, Φ η γ α ι έ ε ς, Ἀ γ κ υ λ έ ε ς, Κ ο λ λ υ τ έ ε ς, Π λ ω θ έ ε ς ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν περὶ τὸ ἔτος 350 πρ. Χρ. χρόνων, ἐν τῷ CIG nr. 183=CIA II 870. Ὁμοίως λ ε ο ν τ ο ε ι δ έ ε ς 678, 46· 378 πρ. Χρ.

2) GIG Τόμ. I σελ. 69.

3) Ὁμοίως ἀπαντᾷ Κ ο λ λ υ τ ε ί ε ς ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 341 πρὸ Χριστοῦ, Bulletin de Corr. hellén. V σελ. 362 στήλ. II στιχ. 17=CIA II 872. Σημειωτέον ὅτι τὸ παρὰ Ῥοσσίῳ Ἀ θ μ ο ν ῆ ε ς ἐν τῷ CIA II 943 γράφεται διὰ τῶν δύο εε, Ἀ θ μ ο ν έ ε ς.

τοῦ Πλάτωνος «οὐ γὰρ νόησις τὸ ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *η ε* ἔδει λέγειν δύο, νεόεσιν» (Κρατύλ. 411 Ε), ὧν τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ δοξασίας. Διότι καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλάτωνος δὲν γίνεται λόγος περὶ διαφόρου γραφῆς, ἀλλὰ περὶ διαφόρου μορφῆς καὶ προφορᾶς τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὴν ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνὴν *νεόεσις* ἢ *νοέεσις* καὶ τοῦ νεωτέρου *νόησις*[1]. Καὶ τὸ ὁμηρικὸν δὲ *δέελον* ἀποδεικνύει ὡσαύτως οὐχὶ ὅτι τὸ *η* ἔγραφον οἱ παλαιοὶ διὰ τῶν δύο *εε*, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα μορφὴ καὶ προφορὰ τοῦ *δῆλος* ἦτο *δέελος*, ὅπως τῶν ὀνομάτων ***Φαληρεῖς***, ***ἱππεῖς***, ***πήχεις***, ***τριήρεις***, ἡ ***Φαληρέες***, ***ἱππέες***, ***πήχεες***, ***τριήρεες***. Ἂν δὲ παλαιότατα ὁ φθόγγος τοῦ *η* ἐσημαίνετο διὰ τῶν δύο *ε*, διὰ τί παραδείγματα τῆς παλαιοτάτης ταύτης γραφῆς δὲν διετηρήθησαν καὶ ἄλλα ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασιν, ἀλλὰ μόνον τὸ ***δέελος***; καὶ ἂν τὸ ***δῆλος*** δὲν ἐλέγετο ἀρχαιότερον ***δέελος***, πόθεν ἐγεννήθη τὸ ὁμηρικὸν καὶ πινδαρικὸν *εὐδείελος*; Ἀλλ' ἐάν τις καὶ ἐναντίον τούτων ἀποδεχθῇ ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ Ῥοσσίου, τότε ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἀποδεχθῇ καὶ τὸ κατὰ ταύτην συμπέρασμα τοῦ αὐτοῦ, ὅτι οἱ φθόγγοι *η* καὶ *ει*, ἐπειδὴ προσέπιπτον ὁμοίως τῇ ἀκοῇ, ἠδύναντο νὰ γράφωνται ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀττικῆς πεζογραφίας ἄνευ διαφορᾶς ἢ διὰ τοῦ ἑνὸς ἢ διὰ τῶν δύο *ε*, ἢ διὰ τοῦ *η* ἢ διὰ τοῦ *η*· πρέπει δηλαδὴ κατ' ἀνάγκην νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν οὕτως εἰθισμένοι ἀπὸ Εὐκλείδου νὰ γράφωσι διὰ δύο χαρακτήρων ἁπλοῦς φθόγγους, ὥστε καὶ τὸν φθόγγον τοῦ *η* καὶ *ει*, πάντοτε δι' ἑνὸς γράμματος, τοῦ *ε*, πρὸ Εὐκλείδου σημαινόμενον, ἅτε ἁπλοῦν ὄντα, ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου ἠδύναντο ἤδη νὰ γράφωσιν ἀδιαφόρως, ποτὲ μὲν δι' ἑνός, ποτὲ δὲ διὰ δύο φωνηέντων, κατά τε τὸν παλαιότερον καὶ τὸν νεώτερον τρόπον, εἰ μὴ πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ μάλιστα ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ἐν οἷς ἐτηρεῖτο ὡς οἷόν τε αὐστηρότατα ἡ ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἐπινοηθεῖσα ἀκριβεστάτη ὀρθογραφικὴ διάκρισις τῶν λέξεων, ἀλλ' ἐνίοτε μόνον, ὑπὸ τῶν μὴ ἀκριβούντων τὰ τοιαῦτα. Πρὸς δὲ τούτοις, ἂν ἄλλοθεν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *ει* ἀπὸ Εὐκλείδου ἐξεφωνεῖτο ὡς *ι* μακρόν, νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ῥοσσίου ὅτι οἱ Ἀ-

---

1) Σημειωτέον ὅτι κατὰ Πλάτωνα ἡ νόησις τοῦ νέου ἐστὶν ἔσις.

θηναῖοι ἐπὶ Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος τὸν φθόγγον τοῦ *ι* ἠδύναντο νὰ σημαίνωσιν ἀδιαφόρως, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ *ε* καὶ *εε*, ποτὲ δὲ διὰ τοῦ *ει* καὶ *η* καὶ *ῃ*, ὅπως καὶ οἱ Ἄγγλοι σήμερον τὸν αὐτὸν φθόγγον *ι* σημαίνουσιν ἐν ταύταις μὲν τῶν λέξεων διὰ τοῦ *e*, ἐν ἐκείναις δὲ διὰ τῶν δύο *e*, ἐν ἄλλαις δὲ πάλιν διὰ τοῦ *ea*. Ταῦτα δὲ ὁμολογῶν δὲν θὰ ἦτο βεβαίως ἠναγκασμένος νὰ ὁμολογήσῃ οὔτε περὶ τῶν Ἄγγλων, οὔτε περὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ὡς *ι* προέφερον τὸν διὰ τοῦ *ε*, ἢ *εε*, ἢ *η*, ἢ ἢ *ῃ*, τὸν διὰ τοῦ *e* ἢ *ee* ἢ *ea* δηλούμενον φθόγγον. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Ῥοσσίου οὔτε ἠσπάσθη οὔτε θὰ θελήσῃ ποτὲ νὰ ἀσπασθῇ τις τῶν Ἐρασμικῶν, ἅτε ἐκ βάθρων ἀνατρέπουσαν ἀπαξάπαν τὸ ἐρασμικὸν οἰκοδόμημα.

Ἐκ τῆς εἰρημένης ἀναγραφῆς συμπεραίνεται ὡσαύτως μετὰ πολλῆς πιθανότητος ὅτι καὶ ἄλλαι καταλήξεις καὶ ἄλλα ἀλλεπάλληλα φωνήεντα διέμενον ἀσυναίρετα ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ ἄλλοις δήμοις, ὧν οἱ κάτοικοι, ἧττον τῶν λοιπῶν Ἀττικῶν συμπαρακολουθοῦντες τῇ ἐν τῷ ἄστει συμβαινούσῃ καθ' ἡμέραν μεταβολῇ περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἤθη, ἐνέμενον πιστότεροι εἰς τὰ πάτρια, οὐ μόνον τὰ ἀρχαῖα ἤθη καὶ ἔθιμα, καὶ τὰς ἄλλας παραδόσεις αὐστηρότερον φυλάσσοντες, ἀλλὰ καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς ἀττικῆς τῆς παλαιᾶς φωνῆς ἀκραιφνέστερον καὶ καθαρώτερον διασῴζοντες. Ἥκιστα δὲ πιθανῶς καὶ οἷον εἰσάγοντες τὸν θεὸν τὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπικαλοῦνται οἱ Ἐρασμικοὶ εἰς βοήθειαν τὴν προφορὰν τῶν πολλῶν, ὅταν ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων τεκμηρίων βλέπωσιν ἑαυτοὺς ἠναγκασμένους νὰ ὁμολογήσωσιν ἐν πολλοῖς τὸ ἀρχαῖον τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων. Διότι ἐκ τοῦ εἰρημένου παραδείγματος τῶν γραφῶν ***Ἀχαρνέες***, ***Λαμπτρέες***, ***Διομείες***, ***Ἰκαριείες*** κτλ. πᾶς τις δύναται νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὸ συνῃρημένον δὲν ἦτο ἴδιον τῆς τῶν πολλῶν καὶ τῶν χωριτῶν γλώσσης, ἀλλὰ τῆς νέας τῆς καλῆς φωνῆς τῶν λογίων καὶ τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐν τῷ ἄστει, ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων προτιμησάντων τοὺς συνῃρημένους καὶ ἁπλοῦς φθόγγους τῶν διῃρημένων καὶ συνθέτων. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πλὴν τῶν ψιλῶν ἰσχυρίσεων, τῶν ἀθεμελιώτων ὑποθέσεων, τῶν ἀξιωματικῶν ἀποφθεγμάτων καὶ τῶν ἡμιτελῶν ἢ αὐθαιρέτων καὶ ἐσφαλμένων ἐξηγήσεων, οὐδὲν σαφὲς τεκμή-

ριον προήχθη μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν, δηλοῦν ὅτι ἡ δύναμις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος καὶ σχεδὸν κατὰ τὸ ὅλον ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ τῇ ἐν τῷ νῦν παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ. Λέγομεν δὲ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, διότι, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων καὶ τῶν ἐν τοῖς ἑπομένοις κεφαλαίοις ῥηθησομένων συνάγεται, γίνεται δῆλον ὅτι πλὴν τῆς ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἀλφαβήτῳ διαφόρου δυνάμεως τοῦ *η* καὶ τοῦ *υ* καὶ τῆς ταυτοδυνάμου τούτῳ διφθόγγου *οι*, πάντων τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ συλλαβῶν ἡ δύναμις, μὴ ἐξεταζομένου τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ἀπὸ Εὐκλείδου μέχρι σήμερον, ἤτοι ἐπὶ τριακόσια καὶ δισχίλια ἔτη, διέμεινεν ἡ αὐτὴ παρὰ πάσας τὰς ἐνστάσεις καὶ ἀντιρρήσεις τῶν Ἐρασμικῶν.

Ἵνα δὲ ἔτι μᾶλλον καταδειχθῇ εἰς πόσην πλάνην δύναται νὰ παραγάγῃ τινὰ ἡ ἄκρα εἰς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς πίστις, προστιθέμεθα τοῖς εἰρημένοις καὶ τάδε. Ὁ Μεϊστερχάνσιος ἐν τῇ ἀξιολογωτάτῃ αὐτοῦ γραμματικῇ, τῇ ἐκ τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν συντεθείσῃ, ἑρμηνεύων κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς τὴν αἰτίαν, ἧς ἕνεκα ἡ ἀναλογία τῆς προσγραφῆς καὶ παραλείψεως τοῦ *ι* τῆς διφθόγγου *ᾳ* εἶνε 39 πρὸς 0, τῆς δὲ *ῃ* 62 πρὸς 5, τῆς δὲ *ῳ* 195 πρὸς 1 κατὰ τὴν β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, 45 δὲ πρὸς 13, 162 πρὸς 108 καὶ 248 πρὸς 84 ἐν τῇ α', λέγει αἰτίαν τῶν ἀναλογιῶν τούτων τὸ ὅτι τότε πρῶτον ἤρχετο τὸ προσγεγραμμένον *ι* ἀποβαῖνον ἀνεκφώνητον[1]. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς ἑρμηνεία αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶνε ὀρθή, διότι καταλείπει ἀκατανόητον πῶς τὸ *ι* τῆς διφθόγγου *ῳ* παραδείγματος χάριν ἅπαξ μόνον παραλείπεται ἐν τῇ β' ἑκατονταετηρίδι, πλειστάκις δὲ ἐν τῇ α', ἐνῷ ἠδύνατο καὶ ὅλως νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἀπὸ διακοσίων καὶ πλειόνων ἐτῶν πρότερον, ἀφοῦ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς αὐτῆς β' ἑκατονταετηρίδος ἐγράφη ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς *τὼ θεὼ* διὰ τοῦ *ι*, *τῴ θεῴ*[2], καὶ ἡ ἐσφαλμένη αὕτη καὶ ἄλλαι ὅμοιαι γραφαὶ διδάσκουσι σαφέστατα ὅτι τὸ προσγεγραμμένον *ι* εἶχε καταστῆ ἀργὸν καὶ ἀνεκφώνητον

---

1) Grammatik der attischen Inschriften von K. Meisterhans, Berlin 1885. σελ. 18, 30, 31.

2) CIA II 605, 12.

γράμμα ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1], καὶ αἱ ἄνω παραταθεῖσαι ἀριθμητικαὶ ἀναλογίαι δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἀναλογίαι τῆς ἐκφωνήσεως ἢ μὴ ἐκφωνήσεως γράμματος οὐδεμίαν ἔτι φωνὴν σημαίνοντος οὐδὲ κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν[2]. Ἀλλὰ τότε γίνεται φανερὸν ὅτι αἱ ἐρασμικαὶ ἀρχαί, αἱ εἰς ψευδῆ ἄγουσαι συμπεράσματα, εἶνε ἥκιστα ἀληθεῖς καὶ ὀλίγης πίστεως ἄξιαι. Ἄλλως δὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα περὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς παραδόσεως. Αὗται, ἐπειδὴ γινώσκουσιν οὐ μόνον προφοράν, ὡς αἱ ἐρασμικαί, ἀλλὰ καὶ κράτος ὀρθογραφικῆς συνηθείας, ὅπερ καὶ πλείονα καὶ ἐλάσσονα χρόνον δύναται νὰ διαρκέσῃ, ἔχουσι τὸ μέγα πλεονέκτημα πάντοτε νὰ ἐπιτυγχάνωσι τοῦ ὀρθοῦ καὶ ἀληθοῦς, ἑρμηνεύουσαι εὐκολώτατα ὅ,τι κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς μένει ἀσαφὲς καὶ ἀκατανόητον. Ἂν ὁ Μεϊστερχάνσιος δὲν ἦτο Ἐρασμικὸς καὶ ἐγίνωσκεν ὅτι καὶ ἡ ὀρθογραφία, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, δουλεύει τῇ συνηθείᾳ, ὡς πρὸ χιλίων καὶ ὀκτακοσίων ἐτῶν εἶπεν ὁ Φλάβιος Κοϊντιλιανός[3], θὰ εὕρισκεν ὅτι αἱ ἄνω παραταθεῖσαι ἀναλογίαι δὲν εἶνε, ὡς ὑπέλαβεν, ἀναλογίαι ἐλάσσονος ἢ μείζονος παραλείψεως τοῦ ι ἐν τῇ προφορᾷ, ἀλλὰ ἐλάσσονος ἢ μείζονος ἰσχύος τοῦ ὁσημέραι ἐπικρατοῦντος νεωτέρου ἔθους τῆς παραλείψεως αὐτοῦ ἐν τῇ γραφῇ, τοῦ τότε πρῶτον, ὡς ἱστορεῖ ὁ Στράβων[4], ὑπὸ πολλῶν εἰσαχθέντος, καὶ ὅτι ἀπὸ φθογγολικῶν μεταβάλλονται εἰς καθαρῶς ὀρθογραφικάς. Οὕτω δέ, ἂν τὸ ι γράφεται ὡς οἷόν τε σταθερῶς ἐν τῇ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, ἀποτόμως δὲ ἄρχεται ἡ συχνὴ παράλειψις αὐτοῦ ἐν

---

1) Λέγομεν διδάσκουσι σαφέστατα αἱ τοιαῦται γραφαὶ τὴν ἀληθῆ προφοράν, διότι, ἐνῷ ἡ καθεστῶσα ὀρθογραφία ἐν πολλοῖς σχεδὸν οὐδὲν διδάσκει, αἱ δὲ δι' ἑνὸς φωνήεντος γραφαὶ τῶν διφθόγγων ὀλίγον διδάσκουσιν ἢ τοὐλάχιστον οὐχὶ πάντοτε ἐπαρκῶς, τοὐναντίον αἱ διὰ διφθόγγων γραφαὶ ἁπλῶν φωνηέντων διδάσκουσιν ὅτι αἱ δίφθογγοι εἶχον δύναμιν ἁπλῶν καὶ ἀσυνθέτων ἤχων ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων. Διὰ τίνα δὲ λόγον, διασαφοῦμεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς διφθόγγου ε ι κεφαλαίῳ.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 78 σημ. καὶ 108, σημ. 1.

3) Inst. Orat. I, 7 11. Orthographia quoque consuetudini servit, ideoque saepe mutata est.

4) Βιβλ. ιδ' σελ. 648.

τῇ α΄, τοῦτο συμβαίνει διότι καὶ ἐν τῇ β΄ ἑκατονταετηρίδι ἐτηρεῖτο τὸ παλαιὸν ἔθος τῆς γραφῆς τοῦ ι, καὶ ἡ παράλειψις αὐτοῦ ἐνομίζετο ἀμαθίας κατάγνωσις, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Στράβων, τοῦ δὲ νεωτέρου ἔθους ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐπικράτησις ἐγένετο μετὰ ταῦτα. Ἂν δὲ πάλιν διατελεῖ προσγραφόμενον τὸ ι καὶ μέχρι τῆς β΄ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος [1], καί, ὡς φαίνεται, ἔτι ὕστερον κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα, (σελ. 53), καὶ τοῦτο πάλιν τὸ φαινόμενον, ἅτε καθαρῶς ὀρθογραφικόν, μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παραδόσεως ἑρμηνεύεται, οὐδαμῶς δὲ κατὰ τὰς τοῦ Μεϊστερχανσίου καὶ τὰς ἐρασμικάς, μόνον προφοράν, οὐδὲν δὲ ὀρθογραφικὸν ἔθος γινωσκούσας.

Βεβαίως καλὸν εἶνε νὰ γράφωνται αἱ λέξεις, ὅπως καὶ ἐκφωνοῦνται, καὶ αὕτη ἦτο καὶ ἡ γνώμη τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, λέγοντος ***Ego (nisi quod consuetudo obtinuit) sic scribendum quidque judico, quomodo sonat*** [2], ἀλλ' ὅπως ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐκώλυσε τὸν Κοϊντιλιανόν, οὕτω δὲν ἔπρεπε νὰ κωλύσῃ οὐδὲ τοὺς Ἐρασμικούς, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι παρὰ τὴν προφορὰν ὑπάρχει καὶ κράτος συνηθείας *(nisi quod consuetudo obtinuit)*, ὅπερ πιθανὸν καὶ μέχρι τέλους νὰ διαφυλαχθῇ, πιθανὸν δὲ καὶ εἰς ἄλλο νεώτερον νὰ ὑποχωρήσῃ κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι εἰς μεγάλα περιπίπτει σφάλματα ὁ ἀμελῶν πράγματος ἀναγκαιοτάτου ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς προφορᾶς οἱασδήποτε γραφομένης γλώσσης.

Ὅτι μόνον τὸ γράμμα δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τὴν φθογγολογικὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐπιγραφικῶν φαινομένων μαρτυρεῖ καὶ ἕτερος ἐκ τοῦ γράμματος ἀριθμητικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ αὐτοῦ Μεϊστερχανσίου. Ὁ Μεϊστερχάνσιος νομίζει ὅτι τὸ *η* τῶν δοτικῶν καὶ ὑποτακτικῶν καὶ τὸ τῶν χρονικῶν αὐξήσεων ἐξεφωνεῖτο ὡς *ηϊ* καὶ τὸ *ει* ὡς

---

1) Ἰδὲ Dittenberger ἐν CIA III nr. 80 σελ. 47 b.

2) Inst. Orat. I, 7, 30. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε διδακτικώτατον, οὐ μόνον διότι ἐκ τούτου, ὡς ἐκ παντὸς τοῦ περὶ ὀρθογραφίας λόγου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, μανθάνομεν ὅτι παρά τε τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ κράτος συνηθείας, ἀλλλὰ καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν φθόγγον οὗτος μὲν ὁ λαὸς δύναται νὰ γράψῃ δι' ἑνὸς γράμματος, ἐκεῖνος δὲ διὰ δύο, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξ ἄλλου χωρίου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ὁρμηθέντες. Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 52 τέλ.

ει κατὰ τὴν δ', γ', β' καὶ α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα μέχρι τοῦ 30 ἔτους πρὸ Χριστοῦ, διότι ἐν μὲν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι ἡ ἀναλογία τῆς γραφῆς τοῦ η πρὸς τὴν τοῦ κατέχοντος τὸν τόπον αὐτοῦ ει εἶνε 391 πρὸς 118, ἐν δὲ τῇ γ' 80 πρὸς 200, ἐν δὲ τῇ β' 62 πρὸς 99, ἐν δὲ τῇ α' 162 πρὸς 28 [1]. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀριθμητικαὶ αὗται ἀναλογίαι φθογγολογικῶς ἐξεταζόμεναι δὲν διασαφοῦσι διὰ τί, ἐνῷ ἐν τῇ γ' ἑκατονταετηρίδι φαίνεται ἐπικρατήσαν τὸ ει τοῦ η, ἐν τῇ β', μεταβαλλομένης τῆς ἀναλογίας, γίνονται σχεδὸν ἰσοπαλῆ, ἐν δὲ τῇ α' ἐπικρατεῖ πάλιν τὸ η. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Μεϊστερχάνσιος ἑρμηνεύει τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπικράτειαν τοῦ η, ἀποδίδων αὐτὴν εἰς τὸ ὅτι ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἄρχεται περιπῖπτον εἰς ἀφασίαν τὸ προσγεγραμμένον ι, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία ὅμως αὐτοῦ δὲν φαίνεται πολὺ ἐπιτυχής, οὐ μόνον διότι αὕτη στηρίζεται ἐπὶ πράγματος, ὅπερ, ὡς ἀπεδείχθη, εἶνε ἁπλοῦν ὀρθογραφικὸν ἔθος καὶ οὕτω στερεῖται τοῦ κυριωτάτου αὐτῆς θεμελίου, ἀλλὰ καὶ διότι καταλείπει ἀσαφές, πῶς τὸ προσγεγραμμένον ι ἄρχεται κατὰ Μεϊστερχάνσιον ἀποβαῖνον ἀνεκφώνητον ἀπὸ τῆς β' ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῆς α' ἑκατονταετηρίδος, ἐνῷ τὸ η ἐν τῇ γ' εἶχεν ἀποβῆ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ει, ἦτο δὲ φθογγολογικῶς τοσοῦτον δύσκολον νὰ καταποθῇ τὸ ι ὑπὸ τοῦ βραχέος ε, ὅσον εὔκολον νὰ συναιρεθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἁπλοῦν φθόγγον, εἰς ὃν εἶχεν ἤδη συνέλθει καὶ πᾶν ἄλλο ει [2]. Τίς φθογγολογικὴ αἰτία διεκώλυσε τὴν

1) Grammatik κτλ. σελ. 18.

2) Ὅτι ἡ ει ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦς καὶ στοιχειώδης φθόγγος ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου ἀποδεικνύει μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ὧν ποιούμεθα μνείαν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς ει κεφαλαίῳ, καὶ τοῦτο, ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὴν ς' καὶ ε' καὶ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα πλειστάκις ἐγράφετο ἡ νόθος ει ἀντὶ τῆς γνησίας, αἴφνης μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ἐπικράτειαν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἀφανίζεται μὲν διὰ μιᾶς ἡ γραφὴ αὕτη τῆς νόθου, γράφεται δὲ πανταχοῦ μόνον ἡ γνησία. Ἡ αἰφνίδιος καὶ ἀπότομος ἐξαφάνισις τῆς νόθου ει μετὰ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἔχῃ φθογγολογικὴν αἰτίαν, διότι οὐδεμία τοιαύτη ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ τὸν γλωσσικὸν νόμον, τὸν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν πλείσταις λέξεσι μεταβάλλοντα τὴν γνησίαν εἰς τὴν νόθον, νὰ μὴ μεταβάλλῃ αὐτὴν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ μόνον ὀρθογραφικήν, διότι διὰ μόνης τῆς γραφῆς τῆς γνησίας ει ἀντὶ τῆς νόθου ε ἠδύνατο νὰ διακριθῇ ἡ δίφθογγος αὕτη ἀπὸ τοῦ φωνήεντος ε, ὅπως

συναίρεσιν ταύτην; Διὰ τί πανταχοῦ ἄλλοθι, ὅπου θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐσώζετο ἔτι τὸ ηι ἐν τῇ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασι *κληίς, Ληιτουργία, Χαιρεληίδης, Ἀριστηίδης, Ἀρρενηίδης, Ἀρχενηίδης, Χολληίδης, Αἰγηίς, Ἐρεχθηίς, Οἰνηίς*, ἀφοῦ ἅπαξ τὸ ἐν αὐτοῖς ηι ἀπέβη ει ἤδη κατ' αὐτὴν τὴν δ' ἑκατονταετηρίδα, δὲν ἐγένετο πάλιν ηι ἢ η [1]; Τίς λέ-

---

διὰ μόνης τῆς γραφῆς τῆς γνησίας ου ἀντὶ τῆς νόθου ο ἠδύνατο νὰ διασταλῇ αὕτη ἀπὸ τοῦ φωνήεντος ο. Ἀλλ' οὔτε ἡ νόθος ο οὔτε ἡ νόθος ε ἠδύναντο νὰ γραφῶσιν διὰ τῶν γνησίων ου καὶ ει, ἂν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων αἱ γνήσιαι δὲν εἶχον λάβει τὸν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον φθόγγον τῶν νόθων καὶ μετὰ τοιαύτης δυνάμεως δὲν ἐγίνετο χρῆσις αὐτῶν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ.

1) Αὐτὸς ὁ Μεϊστερχάντιος διὰ πλείστων παραδειγμάτων ἀποδεικνύει (σελ. 17) ὅτι αἱ λέξεις αὗται ἀπὸ τοῦ 300 ἔτους πρὸ Χριστοῦ γράφονται διὰ μόνης τῆς ει, κατὰ δὲ τὴν δ' συνηθέστερον διὰ τῆς η. οἷον

α') κληὶς CIA II 675, 44 (μετὰ τὸ ἔτος 403 πρ. Χρ.), κλεὶς δὲ γράφεται ἐν τῷ στίχῳ 47. Ὁμοίως κλεὶς 678 B, 54 (378]366 πρ. Χρ.), κλεῖδες 807 b, 143 (330 πρ. Χρ.) Ὡσαύτως κλειομένην 1054, 65 (347 πρ. Χρ.). κλειδίου 766, 27 (341 πρ. Χρ.)· κλείθρου, κλεῖθρα 807 b, 121 (330 πρ. Χρ.)

β') ληιτουργιῶν. CIA II add 554 b, 14 (386 πρ. Χρ.)· ληιτουργεῖ, ληι....... 557, 5, 6 (τῶν χρόνων τοῦ Δημοσθένους)· ἐληι(ρ)τούργησαν 172, 4 (340—332 πρ. Χρ.)· Ἀπὸ τοῦ 300 δὲ ἔτους ἡ λέξις γράφεται διὰ μόνης τῆς ει CIA II 316, 11 (282]280 πρ. Χρ.)· 331, 17, 61 (περὶ τὸ 270 πρ. Χρ.) κτλ.

γ') Χαιρεληίδου CIA II 864 II, 13 (400]350 πρ. Χρ.). Χαιρελείδου 846 a, 6 (δ' ἑκατοντοντ.) Στησιλείδης 807 b, 185 (330 πρ. Χρ.) κτλ.

δ) Ἀριστηίδης CIA II 864, 28 (400]350 πρ. Χρ.)· 986 II, 25 (400]350 πρ. Χρ.). Ἀριστηίδου 708, 25 (οὐχὶ πρὸ τοῦ 340 πρ. Χρ.). Ἀριστηίδης παρὰ τὸ Ἀριστείδης 814 α A, 13. α B, 23 (374 πρ. Χρ.).

ε') Ἀρρενηίδου CIA II 864 III, 21 (400]350 πρ. Χρ.). Ἀρρενηίδης 804 B α, 18 334 πρ Χρ.). Ἀρρενηίδου 808 c 72 (326 πρ. Χρ.). 809 c, 30 (325 πρ. Χρ.). Ἀρρενείδει 834 b II, 60 (329 πρ. Χρ.) κτλ.

ς') Ἀρχενηίδου CIA II 793, 70 (357 πρ. Χρ.)· 802 b 19 (349 πρ. Χρ.)· 807 c, 61 (330 πρ. Χρ.)· 808 d, 115 (326 πρ. Χρ.)· 809 c, 30 (325 πρ Χρ.). Ἀρχενείδου 811 d, 141 (323 πρ. Χρ.). κτλ.

ζ') Χολληῖδαι CIA II 864, 39 (πρὸ τοῦ 350 πρ. Χρ.). Χολήδης ἄνευ τοῦ ι 80. 2 (πρὸ τοῦ 356 πρ. Χρ.) Χολληίδου, Χολληίδη add. 834 c, 34 μετὰ τὰ 329 πρ. Χρ. ἐν δὲ τῷ στίχῳ 36 Χολλείδη. Ὁμοίως Χολλεῖδαι 943 II, 26 (325 πρ. Χρ.). Ἰδὲ καὶ Riemann Revue κτλ IX 1885 σελ. 54.

η') Αἰγηίς, Ἐρεχθηίς, Οἰνηίς. Ἡ γραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν τριῶν

γομεν, φθογγολογικὴ αἰτία ἠνάγκασε μόνον τὸ *ει* τῆς καταλήξεως τῶν δοτικῶν καὶ ὑποτακτικῶν καὶ τὸ τῆς αὐξήσεως τῶν παρῳχημένων χρόνων νὰ μὴ διαμείνῃ τοιοῦτον μέχρι τέλους, ἐκφωνούμενον ὡς ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος φθόγγος, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ει; Αἱ ἀπορίαι αὗται αὐξάνονται ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἐνθυμηθῇ τις ὅτι τὸ *ει* γεννᾶται καὶ ἐκ τοῦ ἁπλοῦ *η*[1], καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ σύνθετον προφοράν· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ διὰ τοῦ *ει* σημαίνεται ἀπὸ τοῦ τέλους ἤδη τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ὁ φθόγγος τοῦ μακροῦ *ἰῶτα*[2] καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ γράφεται καὶ τὸ ἐκ τοῦ *η* ἢ *η* προελθὸν *ει*[3]. Πῶς δύναται ὁ Μεϊ-

---

τούτων φυλῶν ἔχει ὡς ἑξῆς. Ἀπὸ μὲν τοῦ 403 μέχρι τοῦ 350 τὰ ὀνόματα ταῦτα γράφονται κατὰ Μεϊσταρχάνσιον δωδεκάκις μὲν διὰ τῆς ηι δὶς δὲ διὰ τῆς ε ι. Διὰ τῆς ηι CIA II add. 1, b, 20. 3, 4. 12, 10. 29, 4. 55, 2. 56, 7. 57 a b 1, 2. add 57 b, 4. 62, 2. 73, 1. add. 105 b, 4. Διὰ τῆς ει Mitth. III σελ. 51. CIA II 55, 4. Ἀπὸ δὲ τοῦ 350 μέχρι τοῦ 300 ἑκκαιδεκάκις μὲν γράφονται διὰ τῆς η ι, ὀκτάκις δὲ διὰ τῆς ει. Διὰ τῆς η ι CIA II add 135 c, 1. 172, 6, 9, 21. 188. 2. 244, 1. 803, c, 128, 154. d, 47. 872 A, 1 941, 2. 943 I, 1, 23. II, 29, 971 c, 7. Διὰ τῆς ει 168, 2. 186, 16. 247, 3. 248, 3. 255, 1. ddd 256 b, 2. 872, c, 2. 941, 2. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 300 καὶ ἑξῆς γράφονται διὰ μόνης τῆς ε ι. Παραβλ. CIA II ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 323 μέχρι τοῦ 471. Ἰδὲ καὶ O. Riemann ἐν Revue de Philologie IX 1885. σελ. 54.

1) Ἤδη ἀπὸ τῆς ς' καὶ ε' πρ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς διαλαμβάνομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ η κεφαλαίῳ.

2) Ἰδὲ ἐν τῷ περὶ τῆς ε ι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

3) Οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς β' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος οὐ μόνον γράφεται τ ε ῖ παρὰ τὸ τ ῇ καὶ σ τ ή λ ε ι παρὰ τὸ σ τ ή λ ῃ, ἀλλὰ καὶ ἐ ν ε ι ρ ό σ ι α ἀντὶ ἐ ν η ρ ό σ ι α καὶ πλειστάκις ἐ ν ε ῖ σ α ν ἀντὶ τοῦ ἐ ν ῆ σ α ν καὶ παρὰ τὸ ἐ ν ῆ σ α ν· ἰδὲ Th. Homolle ἐν Bullet. de corr. hellén. II σελ. 578. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Δήλου ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 180 πρὸ Χριστοῦ ἀπαντῶσι τὰ αὐτὰ ἐπιγραφικὰ φαινόμενα, τὸ δὲ ι ἐλλείπει παντελῶς ἀπὸ τῆς διφθόγγου ῃ καὶ γράφεται οὐ μόνον ἡ ρ έ θ η ἀντὶ ᾑ ρ έ θ η (Bullet. de corr. hell. VI σελ. 27, στ. 234) ἀλλὰ καὶ ἐ ξ ε ι ρ η μ έ ν α ς παρὰ τὴν λέξιν π λ ι ν θ ε ί ω ν ἀντὶ π λ ι ν θ ί ω ν (ὑποκοριστικοῦ τοῦ π λ ί ν θ ο ς) ἐν τῇ φράσει «φ ι ά λ α ς ἐ κ π λ ι ν θ ε ί ω ν ἐ ξ ε ι ρ η μ έ ν α ς» (σελ. 30, στιχ. 15), ἐν τῇ αὐτῇ δὲ ἐπιγραφῇ εὕρηται γεγραμμένον καὶ ἔ ν ε ι ἀντὶ ἔ ν ι, ἤτοι ἔ ν ε σ τ ι (σελ. 6 στιχ. 8, 9, κλ.), ἐκ τούτων πάντων, ἐν ᾧ συμπεραίνεται ἀσφαλῶς τὸ ἀθεμελίωτον τῆς γνώμης τοῦ Μεϊστερχανσίου, μεταβάσεις μόνον τοῦ η ϊ εἰς ε ϊ ἐνορῶντος, γίνεται ἅμα πρόδηλος καὶ ἡ ταυτοδυναμία τῆς ει οὐ μόνον πρὸς τὸ ι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν φθόγγον

στερχάνσιος νὰ διαλλάξῃ τὴν ἑαυτοῦ θεωρίαν περὶ τῆς ὡς *εϊ* προφορᾶς τῆς ἐκ τοῦ *η* προελθούσης *ει* πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἁπλότητα τῆς διφθόγγου ταύτης καὶ πρὸς τὸ ἔθος τῆς διὰ τῆς αὐτῆς *ει* γραφῆς τοῦ τε μακροῦ *ἰῶτα* καὶ τοῦ φθόγγου τοῦ ἐκ τοῦ ἁπλοῦ *η* γεννωμένου; Πρῶτον ἔπρεπεν ὁ Μεϊστερχάνσιος νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ δίφθογγοι *η* καὶ *ει* ἐξεφωνοῦντο ὡς *ηϊ* καὶ *εϊ*, καὶ ἔπειτα νὰ ὁρίσῃ κατὰ τίνα ἀναλογίαν ἐγίνετο ἡ μετάβασις τοῦ ἑτέρου εἰς τὸν ἕτερον φθόγγον. Ἐφ' ὅσον δὲ πολλαχόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *ει* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου ἀπέδιδεν ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον ἦχον, εἶνε φανερὸν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ καὶ αὐτὸς διὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, ἢ βιαίως κόπτει κατὰ τὸ ἐρασμικὸν ἔθος τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, φέρων εἰς τὸ μέσον ὡς γνωστὸν καὶ ἀποδεδειγμένον τὸ ζητούμενον ἔτι καὶ ἀποδείξεως χρῇζον. Αἱ ἀριθμητικαὶ ἀναλογίαι οὐδεμίαν ἔχουσι δύναμιν νὰ μεταβάλλωσι καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ὧν εἶνε ἀναλογίαι, οὐδὲ νὰ καθιστῶσι σύνθετον τὸ ἁπλοῦν. Ἁπλῆς δὲ οὔσης τῆς *ει*, ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβαίνῃ ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ ἐκ τοῦ γράμματος ληφθεῖσα φθογγολογικὴ αὐτοῦ ὑπόθεσις. Ὁ δὲ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ *ει* ἐξεφωνεῖτο ὡς *εϊ* ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν κατὰ τὴν δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, διότι ἐν τῇ ἑκατονταετηρίδι ταύτῃ διατελεῖ ἔτι τὸ *η* γινόμενον *ει* [1], εἶνε πολὺ ἀσθενής, καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ *η* τινῶν ὀνομάτων καὶ τότε ἐξεφωνεῖτο ὡς *ηϊ*. Διότι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἠδύνατό τις ἄλλος νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι καὶ ἡ νόθος καὶ ἡ γνησία *ου* ἐξεφωνεῖτο ὡς *εο* ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα καὶ τὴν προηγηθεῖσαν πέμπτην, διότι παρὰ τὰ ὀνόματα ***Θουδόσιος, Θούκριτος, Θου-***

τὸν ἐκ τῆς η ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ η προερχόμενον. Ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ ἐκ δύο μερῶν καὶ ἐκ 510 στίχων συγκειμένη ἀναγινώσκεται ἐν Bullet. VI ἀπὸ σελ. 6—54. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, καίπερ μακροτάτη, εἶνε ἀπηλλαγμένη σχεδὸν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων, ὅπερ ὅμως κατὰ τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς, μόνον προφοράν, οὐδεμίαν δὲ ὀρθογραφίαν γινωσκούσας, οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ συμβαίνῃ, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις, τηρούσαις αὐστηρῶς τὴν καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν, ὑπάρχουσιν ἱκανὰ σημεῖα ἐμφαίνοντα μεγάλην διαφωνίαν τοῦ γράμματος πρὸς τὴν προφοράν. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν καὶ πάλιν τὰ προσήκοντα ἐν τοῖς ἰδίοις περὶ τῶν διφθόγγων κεφαλαίοις.

1) Meisterhans κτλ. σελ. 16.

τιμίδης, *Θούδωρος*, *Θουφάνης* καὶ ἄλλα ὅμοια, ἔχοντα συνηρημένον τὸ *ε* καὶ *ο*[1], ἀπαντῶσιν ἄλλα ἔχοντα ἀσυναίρετα τὰ φωνήεντα ταῦτα, οἷον *Θεόδοτος*, *Θεόπομπος*, *Θεότιμος*, *Θεόδωρος*, *Θεοτιμίδης*, *Θεοφάνης* κτλ.[2]. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἠδύνατο καὶ τρίτος τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *η* ἐπὶ Ὁμήρου δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν *ē*, ἀλλ' ὡς *εα*, διότι καὶ μετὰ τὸν Ὅμηρον διατελοῦσιν ἔτι τὰ φωνήεντα ταῦτα συνερχόμενα εἰς *η*. Ἀλλὰ τοιαύτην προφορὰν τῆς *ου* καὶ τοῦ *η* ἀγνοεῖ οὐ μόνον ὁ Μεϊστερχάνσιος, ἀλλὰ καὶ οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους λόγους εἶνε ἀσθενὴς φθογγολογικῶς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Μεϊστερχανσίου, πρῶτον μὲν διότι, ὡς λέγομεν, δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν μετὰ βεβαιότητος ἂν τὰ εἰρημένα ὀνόματα *κληίς*, *ληιτουργία*, *Ἀριστηίδης* κτλ. ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως κατὰ τὴν δ' ἑκατονταετηρίδα, ἔπειτα διὰ τῆς διφθόγγου *ηι* ἐγράφη καὶ ἡ ὁριστικὴ *δοκεῖ*[3], αἱ ὀνομαστικαὶ *τριήρεις* καὶ *τετρήρεις*[4], αἱ δοτικαὶ *ἔτει*[5],

---

1) Θουδόσιος CIA II 835 c—l 58 (320—317 πρ. Χρ.). Θούκριτος (παρὰ τὸ Θεογένης. Θεοδώρου, Θεοφράστου, 864, 15 (τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος). Θουτιμίδης 800 h, 25 (πρὸ τοῦ 349 πρ. Χρ.). Ἰδὲ Meisterhans κτλ. σελ. 34 καὶ Riemman Revae κτλ. V, 1881 σελ. 152.—Θούδωρος GIA I 432 a B, 10 (465 πρ. Χρ.). Θουτιμίδης ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, στίχ. 15. Θουφάνης 447, 38· ἐν δὲ στίχῳ 70 Θεόδωρος (444]403 πρ. Χρ. κτλ. Meisterhans σελ. 33.

2) Θεόδοτος, Θεογένου (ἄνευ ς), Θεόδωρος, Θεοπόμπου Θεόφιλος CIAII 869, 20, 17, 8, 13 (περὶ τὸ 350 πρ. Χρ.). Θεότιμος 868, 19 (360 πρ. Χρ.). Θεόδωρος GIAI 447, 70 (444]403 πρ. Χρ.). Θεοτιμίδης 448, 13 (444]403 πρ. Χρ.) Θεοφάνης παρὰ τὸ Θουφάνης ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ 447, 33, 38 κτλ. Ὁμοίως Θεοσήμου καὶ Θούτιμος ἐν τῇ ς' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδι GIA I, 473, 1. 347, 1.

3) Ὅτι δοκῇ CIAII add. 52 c, 12 (368 πρ. Χρ.).

4) Πολλάκις ἀπαντᾷ τετρήρης παρὰ τὸ τετετρήρεις ἐν CIAII 808 b, 70—81 καὶ τριήρης d, 155 (326 πρ. Χρ.)

5) ἔτει CIA add 841 b, 27· (396 πρ. Χρ.) καὶ ἀλλαχοῦ· ἔτη CIAII 1059, 18 (321 πρ. Χρ.). Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν ἂν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐγράφη η ἀντὶ τῆς ει τῆς ἰσοδυνάμου τῷ μακρῷ ι, ἀφοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἐγράφη καὶ ὗλιν ἀντὶ ὕλην, ὅπως ἐν μικρῷ ἀρχαιοτέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς φυλὶν ἀντὶ φυλήν, θερμαστίν, Θυαίνι, ἀρετῖς, περὶ ὧν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διαλαμβάνομεν.

γραμματεῖ[1], *πόλει*[2], *᾿Απολλοφάνει*[3], ... *κ]ράτει*[3], τὸ ἐθνικὸν *᾿Αργεῖος*[5], ἐν πάσαις δὲ ταύταις ταῖς λέξεσιν οὐδαμῶς συγχωρεῖται νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ηι*, ἐπειδὴ οὐδέποτε τοιοῦτος φθόγγος ὑπῆρξεν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ ὁριστικῇ *δοκεῖ* πρὸ τῆς συναιρέσεως ἠκούετο ὁ φθόγγος *εει*, ἐν δὲ τῷ *τετρήρεις* ὁ τῶν δύο *εε*, ἐν δὲ ταῖς δοτικαῖς *ἔτει*, *γραμματεῖ*, *πόλει*, *᾿Απολλοφάνει* κτλ. ὁ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι*, ὡς δεικνύει ἥ τε συνήθης γραφὴ τῆς δοτικῆς τῶν τοιούτων ὀνομάτων παρ' ᾿Αττικοῖς, καὶ αἱ γενικαὶ *ἔτεος-ἔτους*, *πόλεως* κτλ. οὐδὲν *η* ἔχουσαι ἐν τῇ ῥίζῃ, ὅπως οὐδὲν *η* καὶ τὸ ἐθνικὸν *᾿Αργεῖος* (ἐκ τοῦ *῎Αργος*, *῎Αργεος*). Τὸ ὅτι δὲ καὶ ἐν ψηφίσματι νεωτέρῳ τοῦ ἔτους 50 πρὸ Χριστοῦ γράφεται *Διοκλῇ*

---

1) γ ρ α μ μ α τ ῇ ἅπαξ μόνον CIA II, 90, 8 (356 πρ. Χρ.)· συνήθως δὲ διὰ τῆς ει 18, 23 (περὶ τὸ 378 πρ. Χρ.) 86, 17 (372]360 πρ. Χρ.). 87, 19 (360 πρ. Χρ.). Παραβλ. καὶ CIA I suppl. 51 f, 31. Riemann, Revue κτλ. IV, 1880 σελ. 186 σημ. 3. Πολλάκις δὲ ἀπαντᾷ ἐν ταύταις καὶ πολλαῖς ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τὸν γ ρ α μ μ α τ έ α τῆς βουλῆς (οἷον ἐν CIA II a11. 1 b, 26 403 πρ. Χρ.), ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τῆς ει, ἡ δὲ διὰ τοῦ ῃ δεικνύει τὴν μεγάλην σύγχυσιν τῆς ει καὶ ῃ, ἥτις, ὡς εἴδομεν (σελ. 125, σημ. 1), ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

2) ᾿Εν Νέᾳ π ό λ ῃ CIA I Suppl. 51 f, 34 (410 πρ. Χρ.). π ό λ ῃ II 25, 10 (πρὸ τοῦ 376 πρ. Χρ.). 42, 7 (τῶν αὐτῶν χρόνων)· ἀ κ ρ ο π ό λ ῃ 50, 17 (372 πρ. Χρ.). 115 b, 28 (ὀλίγῳ ὕστερον τοῦ 350 πρ. Χρ.). 138, 11 (352]336 πρ. Χρ.). 162 a, 12 (355 πρ. Χρ.). Meisterhans κτλ. σελ. 54—55. Παρὰ τὴν διὰ τῆς ῃ γραφὴν τῆς λέξεως ταύτης ἀπαντᾷ καὶ ἡ διὰ τῆς ει· οἷον ἀ κ ρ ο π ό λ ε ι CIA II 45, 5 (πρὸ τοῦ 375 πρ. Χρ.). 47, 15 (τῶν αὐτῶν χρόνων)· 86. 15 (372]360 πρ. Χρ.). 89, 16 (352 πρ. Χρ.). 114 A, 15 (343 πρ. Χρ.) 115, 21 (343 πρ. Χρ.). 124, 23 (337 πρ. Χρ.). 136, 2. 147, 8. 157, 1 (τῶν αὐτῶν χρόνων). 807 I ἀπὸ στίχου 45 καὶ ἑξῆς πλειστάκις (330 πρ. Χρ.). 809 b, 132, 142, 152, 157 κτλ (325 πρ. Χρ.) κτλ. Riemann, Revue κτλ. IV σελ. 186. σημ. 2. Ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τῆς ε ι δεικνύουσιν οἱ ἀττικοὶ τύποι π ό λ ε ω ς π ο λ έ ο ι ν, π ό λ ε ω ν.

3) ᾿Α π ο λ λ ο φ ά ν ῃ CIA II add. 834 b II 54 (329 πρ. Χρ.). ᾿Εν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τοὐναντίον πολλάκις γράφεται ει ἀντὶ ῃ ἐν ταῖς δοτικαῖς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων.

4) . . . κ] ρ ά τ ῃ 644, 6 (400]399 πρ. Χρ.).

5) ᾿Α ρ γ ῆ ο ς Dittenberger, Syll. Inscript. Graec. 421, 5, Riemann, Revue κτλ. IX, 1885 σελ. 54 (τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος).

ἀντὶ *Διοκλεῖ*[1], πολλάκις δὲ παραλείπεται ἐν αὐτῷ τὸ προσγεγραμμένον *ι*, παρὰ προσδοκίαν δὲ προσγράφεται καὶ ὅπου οὐδέποτε ὑπῆρξεν, εἶνε σημεῖον σαφὲς ὅτι ἡ ἀντὶ τῆς *ει* γραφὴ τοῦ *η* ἐν ταῖς δοτικαῖς καὶ ὑποτακτικαῖς καὶ ἐν τῇ αὐξήσει τῶν παρῳχημένων χρόνων δὲν εἶχε φθογγολογικὴν αἰτίαν, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Μεϊστερχάνσιος, ἀλλὰ καθαρῶς ὀρθογραφικήν, καὶ τούτου ἕνεκα ἦτο δυνατὸν ἐξ ἀγνοίας νὰ γραφῇ ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ λιθοκόπου ἐσφαλμένως *η* καὶ ὅπου πάντοτε ἠκούετο μόνον ἢ ἡ γνησία *ει*, ἢ ἡ νόθος, ἡ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον φθόγγον ἀποδίδουσα.

Ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων λόγων μαρτυρεῖ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 378 πρὸ Χριστοῦ καθορᾶται παντελὴς σύγχυσις οὐ μόνον τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει*, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ἀρχαιοτέραις καὶ νεωτέραις ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ καὶ σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* πρὸς τὸ *η*· διότι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, μόλις 30 ἔτεσι νεωτέρᾳ τοῦ Εὐκλείδου, τὸ πρότερον *κλῄς* (ἰδὲ σελ. 173), γράφεται διά τε τῆς νόθου καὶ γνησίας *ει*, ὡς καὶ ἡ λέξις *κτεὶς* ἐν ᾗ οὐδὲν πρότερον ἠκούετο ι[2]· γράφεται δηλαδὴ τὸ *κλῄς κλεὶς* καὶ *κλὲς* κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς συγχύσεως τρόπον, καθ' ὃν ἐν ἄλλῃ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἡ δοτικὴ *χαλκοθήκῃ* ἐγράφη *χαλκοθήκει* τε ἅμα καὶ *χαλκοθήκε* παρὰ τὸ *αὐτε͂* ἀντὶ *αὐτεῖ* ἢ *αὐτῇ*[3], πᾶσαι δὲ αἱ γραφαὶ αὗται καὶ αἱ μνημονευθεῖσαι *τριήρης* καὶ *τετρήρης*, ἃς κατ'

---

1) CIA II add. 489 b στιχ. 19 δεδόχθαι τῇ βουλῇ: . . . . Διοκλῆι Διοκλέους Κηφισιεῖ (39—32 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκονται καὶ αἱ ἐσφαλμέναι γραφαὶ ζηλωταί, Κολωνῆθεν, νεωτέρῳ, ὀπίσῳ.

2) CIA II 678 B, 64 κλές· 54 ὀρθῶς κλείς (378]366 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται λεοντοεδής ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ λεοντοειδής, ἐν τῷ στίχῳ 46. Τοὐναντίον δὲ ἐν τῷ στίχῳ 41 φέρεται γεγραμμένον κτεὶς ἀντὶ κτές. Αἱ γραφαὶ αὗται καὶ πλεῖσται ἄλλαι ὅμοιαι δεικνύουσι μεγίστην σύγχυσιν τῆς διφθόγγου η καὶ τῆς γνησίας καὶ νόθου ει ἐν τῇ προφορᾷ ἤδη κατὰ τοὺς καλλίστους χρόνους τῆς ἀττικῆς διαλέκτου καὶ βεβαίως θὰ ἀπήντων ἕνεκα τῆς αἰτίας ταύτης πλείονα παραδείγματα τῆς διὰ τῆς η γραφῆς τῆς ει, ἂν παρὰ τὴν προφορὰν δὲν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία, διαστέλλουσα τὰ ἐν ἐκείνῃ συγχεόμενα.

3) CIA II 61, 29 (357 ἢ 353 πρ. Χρ.).

οὐδένα τρόπον δυνάμεθα νὰ ἐκφωνήσωμεν *τριήρηϊς* καὶ *τετρήρηϊς* δεικνύουσιν ὅτι καὶ σύνθετον προφορὰν ἂν εἶχε πρότερον τὸ *η* τῶν εἰρημένων ὀνομάτων *κλῄς, Ληιτουργία, Ἀριστῄδης, Ἀρρενῄδης* κτλ, τῶν ἔπειτα σταθερῶς διὰ μόνης τῆς *ει* γραφομένων, κατὰ τὰς ἀρχάς ὅμως καὶ τὰ μέσα τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἔτι τοιαύτην, ἀλλ' ἁπλῆν καὶ μονοειδῆ, καὶ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ γράμματος συμπέρασμα τοῦ Μεϊστερχανσίου εἶνε φθογγολογικῶς ὅλως ἀθεμελίωτον· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἀθεμελίωτον, ὅσῳ τὸ *ῃ* τῶν καταλήξεων τῆς δοτικῆς καὶ ὑποτακτικῆς καὶ τὸ τῶν χρονικῶν αὐξήσεων ἀπετέλει ἁπλῆν συλλαβὴν ἐκ χρόνων ἀμνημονεύτων, καὶ ἦτο πολὺ εὐκολώτερον νὰ λάβῃ τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τῆς *ει* ἢ τὸ *ῃ* τῶν εἰρημένων ὀνομάτων, ὅπερ ἀγνοοῦμεν πότε ἀπετέλεσεν ἁπλῆν συλλαβήν, πρὶν ἐν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι καταντήσῃ *ει*. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον ἐξετασθέντων καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδειχθέντων (σελ. 125 σημ. 1) ἐγένετο καταφανὲς ὅτι οὐ μόνον ἐν αἰολικαῖς καὶ δωρικαῖς καὶ ἰωνικαῖς χώραις ἡ *ῃ* τῶν καταλήξεων συνεχέετο πρός τε τὴν νόθον καὶ γνησίαν *ει* ἤδη ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις, καὶ ὅτι αἱ διὰ τῶν διφθόγγων *ῃ* καὶ *ει* γραφαὶ τῶν εἰρημένων καταλήξεων καὶ αὐξήσεων δὲν εἶνε φθογγολογικὰ φαινόμενα, ἀπὸ τῆς γ' τοὐλάχιστον ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἣν πᾶν ἄλλο *ῃ* ἀνεπιστρεπτεὶ εἶχε λάβει τὸν ἁπλοῦν καὶ στοιχειώδη φθόγγον τῆς *ει*, ἀλλὰ δύο διάφοροι τρόποι γραφῆς, παλαιότερος καὶ νεώτερος, ἐπὶ μακρὸν χρόνον παρακολουθήσαντες ἀλλήλοις, διότι ἡ δίφθογγος *ῃ* οὐδαμῶς ἔτι διέφερε τῆς *ει* κατὰ τὴν προφοράν, καὶ ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἂν αἱ δοτικαὶ παραδείγματος χάριν *τῇ βουλῇ, ἀγαθῇ τύχῃ* ἐγράφοντο οὑτωσὶ διὰ τῆς *ῃ* κατὰ τὸν νεώτερον καὶ τελειότερον τρόπον, τὸν διαστέλλοντα τὰ τέως διάφορα, ἢ ἐσημαίνοντο, ὡς καὶ πρότερον, διὰ τῆς *ει*, *τεῖ βουλεῖ, ἀγαθεῖ τύχει*, ἢ ἐγράφοντο ἀναμὶξ κατά τε τὸν παλαιότερον καὶ νεώτερον τρόπον, *τῇ βουλεῖ, ἀγαθῇ τύχει* [1]. Ἤρξατο δὲ ὑποχωροῦσα κατὰ τὴν β' ἑκατονταετηρίδα ἡ παλαιὰ

---

1) τῇ βουλεῖ CIAII 38, 7 (πρὸ τοῦ 376 πρ. Χρ.). 168, 6—7· 19 (333—2 πρ. Χρ.). ἀγαθῇ τύχει 167, 10 (334]326 πρ. Χρ.) κτλ.

γραφὴ *ει* εἰς τὴν νεωτέραν *η*, καὶ ἐπικρατεῖ οὕτως ἐπὶ τέλει ὁλοσχερῶς ἡ γραφὴ *η* κατὰ τὴν α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, οὐχὶ βεβαίως διὰ φθογγολογικοὺς λόγους, ἀφοῦ οὐδεμία διαφορὰ φωνῆς διέκρινεν αὐτὰς ἤδη ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἀλλὰ διὰ καθαρῶς ὀρθογραφικούς, ὅπως ἐν πᾶσι διαφυλαχθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὡς μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἡ ἐπὶ Εὐκλείδου γενομένη τελείωσις τοῦ παλαιοτέρου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἥτις, ὡς εἴδομεν, σκοπὸν εἶχε τὴν διαστολὴν πάντων τῶν τέως συγχεομένων. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν μακρὸς παρῆλθε χρόνος μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς ὑποχωρήσεως τῆς *ει*, διότι, ὡς γνωστὸν ἤδη [1], καὶ μέχρι τῆς τελείας ὑποχωρήσεως τῶν νόθων διφθόγγων *ε* καὶ *ο* εἰς τὰς γνησίας καὶ πάλαι ταυτοφώνους *ει* καὶ *ου* ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πλείονα τῶν διακοσίων ἐτῶν, οὐχὶ δὲ πολὺ ἐλάσσονα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι ἐμφανίσεως τοῦ *ω* καὶ *η* μέχρι τῆς τελείας ἐπὶ Εὐκλείδου αὐτῶν ἐπικρατήσεως, εἰ καὶ ἡ γραφὴ τῶν νόθων διὰ τῶν γνησίων καὶ ἡ τῶν μακρῶν *η* καὶ *ω* ἀντὶ τῶν βραχέων *ε* καὶ *ο* ἦτο μᾶλλον ἐπείγουσα, καθ' ὅσον ἄλλως ἦτο πάντη ἀδύνατος ἡ διάκρισις τῶν νόθων διφθόγγων *ει* καὶ *ου* ἀπὸ τῶν μακρῶν φωνηέντων *η* καὶ *ω* καὶ ἀπὸ τῶν βραχέων *ε* καὶ *ο*, καὶ ὅλως ἐματαιοῦτο ὁ σκοπὸς τῆς ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένης θεραπείας τῶν προτέρων ἀτελειῶν τῆς γραφῆς. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ μακρὸς παρῆλθε χρόνος ἕως ἡ *ου* ὁλοσχερῶς ἐπικρατήσῃ τοῦ ταυτοφώνου παρ' αὐτοῖς *υ* [2]. Τοσοῦτον δὲ συγχωρεῖται τῷ Μεϊστερχανσίῳ νὰ ἐξετάζῃ μόνον φθογγολογικῶς τὴν διὰ τῆς *η* ἅμα καὶ *ει* γραφὴν τῶν αὐτῶν καταλήξεων καὶ δι' ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, ἀδιαλλάκτων πρὸς τὴν ἁπλότητα τῆς *ει*, νὰ ὁρίζῃ ποσάκις ὁ φθόγγος *ηϊ* ἠδύνατο νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸν φθόγγον *εϊ* καὶ τἀνάπαλιν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς ὥρας, ὅσον θὰ συνεχωρεῖτο αὐτῷ φθογγολογικῶς μόνον νὰ ἐξετάζῃ καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν νόθων διφθόγγων *ε* καὶ *ο* εἰς τὰς γνησίας *ει* καὶ *ου*, ἰσχυρογνωμόνως δὲ νὰ ἀποδίδῃ εἰς μόνην φθογγολογικὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν βραδεῖαν ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ ἐμφάνισιν τοῦ *ω* καὶ *η*, καὶ δι' ἀριθμητικῶν

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 121 κἑξ.

2) σελ. 152.

ὑπολογισμῶν ἐπειρᾶτο νὰ ὁρίσῃ κατὰ τίνα ἀναλογίαν ἐχώρησεν ἡ φθογγολογικὴ μετάβασις τῶν βραχέων *ο* καὶ *ε* εἰς τὰ μακρὰ *ω* καὶ *η* ἐν τῇ πρὸ Εὐκλείδου γραμματικῇ, πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ τελειοτέρου τῆς γραφῆς τρόπου εἰς τὰ δημόσια τῶν Ἀττικῶν γράμματα. Ἐλησμόνησεν, ὡς φαίνεται, ὁ Μεϊστερχάνσιος καὶ πάντες σχεδὸν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι ἐν χρόνοις, καθ' οὓς εἰσάγεται τελειότερος ἀλφάβητος, τὰ διάφορα φαινόμενα τῆς γραφῆς δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται μόνον φθογγολογικῶς. ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφικῶς, συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ εἰσαγομένου ἀλφαβήτου[1]. Ἂν ὁ Μεϊστερχάνσιος δὲν ἐλησμόνει ὅτι ἐν τοιούτοις χρόνοις παρὰ τὴν προφορὰν εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς, οὐ μόνον πάντων τῶν εἰρημένων ἐπιγραφικῶν φαινομένων ἤθελεν εὑρεῖ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, ἀλλ' ἴσως ἐπὶ τέλει ἤθελε πεισθῇ καὶ αὐτὸς ὅτι δι' οὐδενὸς τρόπου, οὐδὲ δι' ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, εἶνέ ποτε δυνατὸν τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς φθογγολογικά, οὐδὲ οἱ στοιχειώδεις φθόγγοι νὰ διαιρεθῶσιν εἰς συνθέτους, καὶ ὁ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου ἁπλοῦς φθόγγος τῆς *ει* νὰ διαλυθῇ αἰφνιδίως πάλιν εἰς διπλοῦν καὶ πάνυ ἰδιοτρόπως καὶ ἄνευ λόγου τινὸς καὶ αἰτίας νὰ μεταβάλληται ποτὲ μὲν εἰς *ηϊ*, ποτὲ δὲ εἰς *εϊ*.

Οὐδὲν ἄρα ἐπινόημα τῶν Ἐρασμικῶν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον δύναται τὸ γράμμα νὰ διδάξῃ τὴν ἀληθῆ προφορὰν τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τοῦ γράμματος θὰ καταστήσῃ ἔτι φανερωτέραν ἡ ἐξέτασις ἑκάστης τῶν διφθόγγων ἰδίᾳ, εἰς ἣν καὶ μεταβαίνομεν.

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ 115—120.

ΠΕΡΙ ΕΚΑΣΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ ΙΔΙΑι.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐξετάσεως κατέστη, νομίζομεν, φανερὸν ὅτι ἡ ἱστορία τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς χρονικὰς περιόδους, τὴν μὲν πρώτην περιλαμβάνουσαν τοὺς χρόνους τοὺς ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι τῆς ϛ' ἢ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὴν δὲ δευτέραν τοὺς ἀπὸ τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ μέχρι τῆς β' μετὰ Χριστόν, τὴν δὲ τρίτην τοὺς ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν μέχρι τῆς σήμερον. Εἴδομεν δὲ ὅτι ἐν μὲν τῇ α' περιόδῳ συντελεῖται τὸ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Ὁμήρου ἀρξάμενον ἔργον τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως τῶν διεστώτων φωνηέντων εἰς ἁπλοῦς καὶ μονοειδεῖς φθόγγους, ἀποβαίνουσι δὲ ἰσχνότεροι ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ καὶ οἱ φθόγγοι τοῦ *η* (ἀνοικτοῦ *ê*) καὶ τοῦ *υ* (*ου*), ὁ μὲν τοῦ *η* λαμβάνων ἕτερον μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνοντα, ὁ δὲ τοῦ υ ἀπολεπτυνόμενος εἰς τὸν φθόγγον τὸν πρὸς τὸ γαλλικὸν *u* ἢ τὸ γερμανικὸν *ü* ἀντιστοιχοῦντα. Ἐν δὲ τῇ β' περιόδῳ εἴδομεν ὅτι διαμένει ἀκέραιον πᾶν τὸ κατὰ τὴν προτέραν συντελεσθέν, καθίσταται δὲ ἔτι μᾶλλον ἰσχνὸν καὶ τὸ *η* περὶ τὰ μέσα τῆς περιόδου ταύτης, οὐδαμῶς τοῦ *ι* διαλάττον πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ *η* ἰδίῳ κεφαλαίῳ ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν, ἐν τῇ γλώσσῃ τοὐλάχιστον τῶν ξένων καὶ τοῦ πολλοῦ ὄχλου. Ἀπὸ δὲ τῆς γ' περιόδου εἴδομεν τέλος ἀρξαμένην τὴν συστολὴν τῶν μακρῶν εἰς τὰ βραχέα, παντελῶς δὲ ἀπολεπτυνθὲν εἰς *ι* καὶ τὸ *υ* κατὰ τὴν δεκάτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα. Οὐδὲν δὲ εἴπομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων κατὰ τὰς τρεῖς εἰρημένας περιόδους, διότι περὶ τῆς προφορᾶς τούτων πραγματευόμεθα ὕστερον ἐν ἰδιαιτέροις κεφαλαίοις, ἐνταῦθα δὲ ἀναφέρομεν τοῦτο μόνον, ὅτι πλὴν τῆς ἀπωλείας τοῦ δασέος πνεύματος, ἥτις ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων φαίνεται τελεσθεῖσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς β' περιόδου, οὐδεμία ἄλλη μεταβολὴ καθορᾶται περὶ τὴν προφορὰν τῶν συμφώνων ἀπὸ τῶν Ὁμη-

ρικῶν χρόνων μέχρι σήμερον. Ἂν δὲ οἱ Ἐρασμικοὶ δοξάζουσιν ἕτερα περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἐπίστευσαν εἰς διηρημένην ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, τοῦτο συμβαίνει, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων συνάγεται, διὰ τὰς ἑξῆς μάλιστα αἰτίας. Α΄) Διότι δὲν παρετήρησαν ὅτι ὁ νόμος τῶν συναιρέσεων καὶ κράσεων, ὁ συναγαγὼν δύο καὶ τρία, ἐνίοτε δὲ καὶ τέσσαρα φωνήεντα εἰς ἕν, εἶχε συντελέσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἐν τῇ ἀττικῇ τοὐλάχιστον διαλέκτῳ ἤδη πρὸ τῶν Περσικῶν, καὶ ὅτι ἐκεῖνα μόνα τῶν παρακειμένων φωνηέντων διέμειναν ἀκέραστα καὶ ἄμικτα ἀλλήλων, ὅσα διέμειναν τοιαῦτα καὶ μέχρι τέλους, διὰ παντὸς τοῦ βίου τῆς παλαιᾶς γλώσσης. Β΄) Διότι ἠμέλησαν νὰ ἐξετάσωσι προσηκόντως κατὰ πόσον τὸ νεκρὸν γράμμα δύναται νὰ σημαίνῃ τὴν ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφοράν, καὶ ἂν οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν ἐν τῇ πρώτῃ χρήσει τῆς γραφῆς νὰ σημάνωσιν ἀκριβῶς καὶ χωρὶς συγχύσεως πάντας τοὺς φωνηεντικοὺς φθόγγους τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης, καὶ ἂν καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γεγραμμένων δὲν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ συμπληρῶσί τινα ἐκ τῆς ζώσης φωνῆς, ὅπως πλείονα οἱ Ἑβραῖοι καὶ Φοίνικες, παρ' ὧν παρέλαβον τὴν γραφήν, καὶ ἂν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν συμφώνων δὲν ἦσαν πάλιν ἠναγκασμένοι νὰ ἐκφωνῶσιν αὐτὰ διαφόρως πως τῶν ἀντιστοίχων φοινικικῶν. Γ΄) Διότι δὲν ἐπεχείρησαν νὰ ζητήσωσιν ἱκανῶς ὁποία τις ἦτο ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, καὶ ἂν αὕτη ἐπέτρεπεν ἢ μὴ τὴν διὰ δύο φωνηέντων γραφὴν ἁπλῶν φθόγγων. Τούτου δὲ ἕνεκα οὐδὲ ἐξήτασαν ὅλως ἂν ἀπὸ Εὐκλείδου παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς, οὐδὲ ἐζήτησαν τίς ἡ διαφορὰ ὀρθογραφικοῦ ἔθους καὶ ὀρθογραφικοῦ ἁμαρτήματος, καὶ πότερον τούτων καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ διδάξῃ τὴν ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφοράν. Δ΄) Διότι δὲν κατενόησαν ὅτι ἡ ἐμφανιζομένη συχνοτέρα ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς κατὰ τὴν β΄ καὶ γ΄ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα συμβαίνει οὐχὶ διότι τότε πρῶτον αἱ δίφθογγοι ἤρξαντο ἀποδίδουσαι ἁπλοῦς καὶ στοιχειώδεις ἤχους, ἀλλὰ διότι τότε πρῶτον ἤρξαντο συστελλόμεναι φανερώτερον εἰς βραχέα φωνήεντα καὶ ὅλως ἀδιάκριτοι ἀπὸ τῶν ἀντιστοίχων αὐταῖς φωνηέντων ἀποβαί-

νουσαι. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἤθελον ἴσως μεταβάλει γνώμην οἱ Ἐρασμικοί, ἄν, προσέχοντες ἀκριβέστερον, ἔβλεπον ὅτι ἡ ὡς ἁπλῶν ἤχων προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων οὐ μόνον δὲν εἶνε διαφθορὰ καὶ ἐξαλλοίωσις γλωσσική, ὡς ἀβασανίστως ἐπίστευσαν, ἐπισυμβᾶσα ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον γνησιώτατον προϊὸν τοῦ γλωσσικοῦ νόμου τοῦ κανονίσαντος καὶ ὁρίσαντος τὴν μορφὴν τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν λέξεων καὶ τοῦ ἀναγκάσαντος τὸν Θουκυδίδην καὶ τοὺς ἄλλους συγχρόνους αὐτῷ πεζογράφους νὰ προτιμήσωσι τοὺς συνηρημένους τύπους τῶν ἀσυναλείπτων καὶ διηρημένων. Ἤθελον δὲ ἴσως καὶ ὅλως ἀποστῇ τῆς αἱρέσεως, ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις παρετήρουν ὅτι οἱ νόμοι τῆς γλώσσης θαυμασίως συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ ὅτι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τούτων καὶ τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῆς παντελοῦς συστολῆς τῶν διφθόγγων κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἐξελέγχουσι καὶ καταδικάζουσι τὸ ἀσύστατον καὶ πλημμελὲς τῆς ἐρασμικῆς καινοφωνίας, οὐδὲ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἀντιλέγοντος.

Τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 55 καὶ 119), δεικνύουσι σαφέστατα ὅτι ἦτο ἀδύνατον οἱ Ἴωνες, οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες νὰ σημάνωσι φθόγγους ἁπλοῦς διὰ δύο γραμμάτων, ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἐκ συναιρέσεως τῶν δύο *ε* καὶ τῶν δύο *ο* προκύψαντες *ει* καὶ *ου* (οἵτινες πρὸ Εὐκλείδου ὡς τοιοῦτοι ἐγράφοντο δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ο*), ἂν ἐν πάσαις ταῖς συλλαβαῖς, ἐν αἷς ἐξ ἀρχῆς εὑρίσκοντο καὶ ἐγράφοντο τὰ φωνήεντα *ε* καὶ *ι* καὶ *ο* καὶ *υ* [1], δὲν εἶχον

---

1) Ὡς γνωστὸν ἐγράφοντο διὰ τῆς ε ι καὶ τῆς ο υ πρὸ Εὐκλείδου μόνον ἐκεῖναι αἱ λέξεις, αἵτινες ἐξ ἀρχῆς εἶχον ἀκουόμενα ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, τό τε ε καὶ τὸ ι, τό τε ο καὶ τὸ υ, αἱ δὲ λέξεις, ἐν αἷς ἡ ε ι ἐγεννήθη ἐκ συναιρέσεως τῶν δύο ε ἢ ἐκτάσει τοῦ ε, ἡ δὲ ο υ ἐκ συναιρέσεως τοῦ ο καὶ ε ἢ τοῦ ε καὶ ο ἢ τοῦ ο καὶ ο, ἢ ἐκτάσει τοῦ ο, κατ' ἀρχὰς ἐγράφοντο διὰ μόνου τοῦ ε καὶ μόνου τοῦ ο. Παραδείγματα τῆς πρώτης κατηγορίας μεταξὺ ἄλλων εἶνε τὰ ἑξῆς· π ό λ ε ι συχνότατα ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς δ υ ν ά μ ε ι Roehl IGA 497, 31 ἐκ Τεῶ 470 πρ. Χρ. Τ ι μ ο κ ρ ά τ ε ι Roehl 117, 1 ἐξ Ἤλιδος. π ρ ε σ β ε ί α ν CIA 20, 14. μ α ν τ ε ί α ς R. 113 b 7 add. ἐξ Ἤλιδος. Ἀ ρ γ ε ί ο υ R. 363 Αἰγιν. 33.

ἤδη πολὺ πρότερον τοῦ Εὐκλείδου συναιρεθῇ εἰς ἁπλοῦς φθόγγους. καὶ ἡ ει καὶ ου δὲν εἶχον λάβει δύναμιν ἁπλῶν στοιχείων ἐν τῷ

---

42. 48 Ἀργ. 107 Ἀρκαδ. Ἀκρώρειος R. 120 ἐξ Ἤλιδος. Αὐτοκράτεια 245 Θηβ. ἀλάθειαν 113 b add Ἠλιδ. Φρασικλείας CIA 467. Ποσειδῶν CIA 107, 2. 207. 240, 50. 273. 340 κτλ. Ποσείδιππος 446. 447. 451. πρυτανεία πλειστάκις καὶ πάντοτε διὰ τῆς ει. πρυτανεῖον CIA 8. 24 87. 89. 95. Ὁμοίως πρυτανεῖον ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Σιγείου ἀττικῇ ἐπιγραφῇ R. 492, 5. ἔτι δὲ καὶ ἐν Ἀθηναίῳ Ε' σελ. 514, 41. πομπεῖον CIA 132. 320. λεῖος 322 b, 40. ἐξαλειφόντων 32 A, 10. παραδείγματα 324 c 1. 4 ἐπιδεῖξαι 38 e 4. ἀπέδειξαν Roehl 319 ἐκ Φωκίδος Δεινο. 433 ἐκ Μήλου Κλεόδεινος 372,174 ἐκ Στύρων. Ἀδείμαντος, CIA 274, 3, 10. 275, 4. 447, 42. Δεινίας 299, 8. 433, 39. 447, 62. 483. 3. Δεινομάχη ἐπὶ ἀρχαίου, ὡς φαίνεται ἀττικοῦ ἀγγείου CIG 8441. Δεινιάδης ἐπὶ ὁμοίως ἀρχαίου ἀγγείου 8145. Δεινοδίκεω, Δειναγόρης R. 407. 408 ἐκ Νάξου. Δεινομένεος 510 ἐκ Συρακουσῶν. Ἐπιείκης CIA 324 c 46. κειμένων 322 a 46 κεῖμαι R. 368, ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Αἰγίνης. καταλείποντα, λείπωνται 321, 7. 42 ἐξ Οἰανθείας. λειπομεν.. CIA 29, 21. ὀφειλέτω, ὀφειλόντων R. 381 a 14, 17 ἐκ Χίου ὀφείλοντες CIA 40, 11. ὀφειλημάτων 40, 14. ὀφειλομένων 58, 9, ὁμοίως διὰ τῆς ει ἐν τῷ ἀριθμῷ 324 a, 52, ὀφέλω δὲ διὰ τῆς νόθου ε ἐν CIA 32 a 3, 8. B 22. 33, 15. 38 e 10. 44, 3. 47 e 3. 77, 17. 273 f 42. 283, 7. πείσομαι 9, 62. 11 b 6. Ἀξιοπείδης 324 a 18. c 81. d 4. Διοπείθης 448, 12. Πείσανδρος 448, 8. Πεισιάναξ 470, 3. Πείσανδρος ἐξ Ἀμοργοῦ τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος Bullet. de corr. hellén. VI (1882) σελ. 189. ἀπειθέοι R. 119, 2 add. ἐξ Ἤλιδος. Πεισαγόρας 462 ἐκ Θήρας. Πειθώνδας 282 ἐκ Βοιωτίας. Πειθοῖ 327 ἐκ Θεσσαλίας. Πειθούνεια 328 ὁμοίως ἐκ Θεσσ. τεῖχος 488 ἐκ Διδύμων. Ὡσαύτως τεῖχος ἐν CIA 32 A, 3. 372, 10. 37, 11. 549, 9 καὶ 237. 238. Φειδίλεω R. 525 ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Κύμης, Φείδιχος 67, 6 add. ἐκ Λακεδαίμονος Φειδίης 372. 255 ἐκ Στύρων. Φειδιπ(π)ίδας 455 ἐκ Θήρας. Φειδαντίδης CIA 456, 5. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γράφονται ἐπὶ ἀγγείων τὰ ὀνόματα Φείδων CIG 7395. Φειδιπ(π)ος 8228. Θουφειθείδης 8214. Ὡσαύτως ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς γράφονται διὰ τῆς γνησίας ει αἱ λέξεις γεῖσον CIA 322 a, 25. γείτων 279, 3. Εὐγείτων 433, 7. 448, 4. Φιλογείτων 123, 3. 129, 2. Μεταγειτνιῶν 1 B 16. 189 a 4. 8. 283, 14. νεῖκος 492, 3. ἐδάνεισαν 283, 12. 13. Ὁμοίως τὸ συγκριτικὸν ἐπίθετον ἀμείνων 40, 12 καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ Ἀμεινιάδης 138, 1. 324 c 37. 40. Ἀμεινοκλῆς 76, 2. 446, 34. Ἀμεινοκράτης 447, 48. τὸ ὑπερθετικὸν πλεῖστος 55 b, 4. 58, 10 καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ Πλειστίας 37 i 48. 40, 51. Ὁμοίως τὰ εἰς είδης

ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ· ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις θὰ ἦτο δύσκολον νὰ γραφῇ ὁ ἐκ τῆς ἐπισκοτήσεως τοῦ μακροῦ ο

χύρια καὶ δημοτικά, 40, 35. 133, 17. 273 α 5. 310 f. 320. 324, 48 338, 5. 433. 448. Διὰ τῆς ει γράφονται καὶ οἱ σύνδεσμοι εἰ καὶ ἐπεί, Kichhoff, Stud. κτλ. 3 σελ. 10 καὶ 11. Τὰς ἄνω ἐξ Ἀττικῆς γραφὰς ἰδὲ καὶ παρὰ Cauer ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου VIII σελ. 250 καὶ 251.

Διὰ δὲ τοῦ ο καὶ τοῦ υ ἐγράφοντο ἐξ ἀρχῆς αἱ ἑξῆς λέξεις· ἀκόλουθος (παράβλ. κέλευθος) ἀκολουθούντων CIA 31 A 30· βοῦν 31 A 11. Βουθειῆς πλειστάκις ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν, οἷον 226, 19, 232, 9. Βουτάδης 188, 16. 23. 30. 33. δούλιον 333, 2. (τὸ δοῦλος κατὰ Κούρτιον ἐκ τοῦ δόσυλος Grundz. 5. σελ. 234). οὐ, οὐκ πλειστάκις. οὗτος 37 α 6. τούτων 121, 6 καὶ πολλαχοῦ ἄλλοθι, οἷον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 117—127 καὶ 129—176. ὁμοίως τούτο (υ), τούτων ἐν Χίῳ Roehl 381 α 1. 8. 10. ἄρουρα (ἐν τῇ ἐξ Ἠδαλίου ἐπιγραφῇ Deecke Samml. Collitz 60, 20), ἀλλ' ἄρορα ἐν τῇ ἐκ Τέω ἐπιγραφῇ τοῦ 470 πρ. Χρ. R. 497, 36. Σπουδίας (παραβλ. σπεύδω, σπουδή) CIA 188, 19, 446, 9. Σπουδίδης 467. Στρουθίης ἐκ Στύρων R. 372, 355 (ἐκ τοῦ στρουθός) καὶ Ξουθίας ἐκ Λακεδαίμονος 68 (ἐκ τοῦ ξουθός). Βρουχίων (βροῦχος) R. 414 ἐκ Μήλου (ς' ἑκατον). Θούριοι (ἐκ τοῦ θοῦρος) R. 548. 548 α. 548 b ἐκ Τάραντος (440—420 πρ. Χρ.). Ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν καὶ ἐν τῇ λέξει Σούνιον CIA 196, 3. 273 f 14, ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς καὶ τὰ δύο φωνήεντα, διότι ἀπαντᾷ καὶ ἡ διὰ τῆς νόθου γραφὴ Σονιάδου CIG A 150, 7. Σονιῆς CIA II 864 στήλ. II στίχ. 21. Περὶ τῶν γραφῶν τούτων ἰδὲ Cauer σελ. 258 καὶ Blass 2 σελ. 62.

Τῆς δευτέρας κατηγορίας ἤτοι τῆς διὰ τῆς νόθου ε γραφῆς παραδείγματα ἐκ πολλῶν ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς. πόλεις CIA 40, 17. 79, 3. 138, 15. 146, 15. 155, 5. 179, 11. 322 α 60. 324 c 16. διαχειρίζειν 32 A, 19. χειροτονεῖν 37 c 4. τεθειχώς (ἂν τὸ ε ἐνταῦθα δὲν σημαίνει τὸ η) 19, 2. ἐκεῖνος 9, 34, 47 c 5. e 2. Κλειγένης 188, 1. Κλείδημος 437, 8. εἴργαστο 403, 3. ἐξείργασται 324 α 8. ἐξειργασμένος 322 α 5, 93. Ὁμοίως διὰ τῆς νόθου ε γράφεται τὸ ποιεῖν, ἔδει, θεῖναι, εἶναι κτλ. Cauer 256—8.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγράφετο ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ νόθος ου ἐν ταῖς λέξεσι βουλή CIA πλειστάκις, τὰ ἐξ αὐτῆς Εὔβουλος 123, 3. 129, 2. 318, 17. 448, 16. Θρασύβουλος 59, 6. 18. Βουλακλῆς 283, 4. Ἐθελούσιος 432 α A 19. κούρη ἐν 355 καὶ 469, 2, ἔνθα τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν. Ἐπίκουρον 184, 10. Μουνιχία 215, 9. 273 f 15. Μοῦσαι 273 d 5. τρίπους 322 α 99. τετράπους στιχ. 98. πεντάπους στιχ. 21. νοῦν 471, 1. φρούραρχος 10, 6. 9. φρουροῦσι 53 d 1. νουμηνία 27 α 19. 23. Νουμήνιος 433, 84. 189 b 2. δοῦναι 32 A,

γεννηθεὶς ἁπλοῦς φθόγγους *eu* ἐν ταῖς λέξεσιν *odeur*, *imitateur*, *auteur*, ἂν ἡ *eu* ἤδη ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου ἐν τῷ γαλλικῷ ἀλφαβήτῳ, διάφορον ἢ ἐν τῷ Λατινικῷ, οἷον ἐν τῇ λέξει *neuter*.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων ἐξελέγχεται μὲν τὸ αὐθαίρετον τῶν ἐρασμικῶν ἀξιώσεων, λαμπροτέρα δὲ παρίσταται ἡ ἀλήθεια τῆς παραδόσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν πολλοῖς παραδείγμασιν ἀπαντῶσιν τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα, θέλομεν ἐξετάσει αὐτὰ ἐν ἰδίῳ περὶ ἑκάστης τῶν διφθόγγων λόγῳ, ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς ἐκεῖνα πρὸ πάντων, ὅσα μᾶλλον τῶν ἄλλων μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ Εὐκλείδου διὰ δύο γραμμάτων σημαίνουσιν ἁπλοῦς φθόγγους, καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐδαμοῦ οὐδέποτε διενοήθησαν νὰ ἀποφύγωσιν. Ἵνα δὲ μὴ κατατέμνηται ὁ λόγος ἡμῶν, θέλομεν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐρεύνῃ παρεμβάλει καὶ ὅσας τῶν ἄλλων ἀποδείξεων ἠθέλομεν κρίνει ἀναγκαίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἡμετέρων συμπερασμάτων, βασανίσει δὲ καὶ τὴν δύναμιν ἐκείνων τῶν ἐρασμικῶν ἰσχυρίσεων, ὅσας ἀφήκαμεν μέχρι τοῦδε ἀνεξετάστους. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς διφθόγγου *ει*, παραλείποντες νὰ πραγματευθῶμεν ἰδίᾳ περὶ τῆς *ου*, καθ' ὅσον τὸ ἁπλοῦν καὶ στοιχειῶδες τῆς διφθόγγου ταύτης δὲν διαμφισβητοῦσι σήμερον οὐδ' οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν, καὶ ἐν παρόδῳ μόνον ἐν τῷ περὶ τῆς *ει* κεφαλαίῳ θὰ μνημονεύσωμέν τινα τῶν ὑπὲρ τοῦ ἁπλοῦ αὐτῆς τεκμηρίων.

---

2. Ὁμοίως διὰ τῆς νόθου ου γράφονται τὰ ὀνόματα Θούδιππος, Θουδόσιος, Θουδώριχος, Θούδωρος, Θουκλείδης, Θουκυδίδης, Θούμβροτος, Θουμένης, Θούμορος, Θούτιμος, Θουφάνης, Θούφιλος — Ὑπουργὸς — Μηλισιούργης. Ἀγνούσιος, Ἀλιμούσιος, Ἀχερδούσιος, Μυριννούσιος, Ῥαμνούσιος, Ἐλαιούσιος, Πτελεούσιος, Σιδούσιος, Βρυχούντιος, Φηγούντιος. Ὡσαύτως αἱ γενικαὶ τοῦ, αὐτοῦ, ἐνιαυτοῦ, τοῦ Δημάρχου, Δημοσθένους, Ἀριστοκράτους, τὰ μετουσιαστικὰ χρυσοῦς, ἀργυροῦς, χαλκοῦς, σιδηροῦς κτλ. Cauer 259—262.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΦΘΟΓΓΟΥ ΕΙ.

Ἤδη ἡ διττὴ πρὸ Εὐκλείδου γραφὴ τῆς ει, διὰ τοῦ ἁπλοῦ ε καὶ τῶν φωνηέντων ε καὶ ι, καὶ ἡ ἁπλῆ μετ' Εὐκλείδην γραφὴ αὐτῆς διὰ μόνου τοῦ ει ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οὐ μόνον ἡ ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο ε γεννηθεῖσα προεφέρετο ἤδη ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ ε καὶ τοῦ ι, τοὐλάχιστον ἀπὸ Πεισιστράτου καὶ ὕστερον[1]. Ἀλλ' ἂν ἐν τῇ συναιρέσει τοῦ ε καὶ τοῦ ι ἐπεκράτη-

1) Λέγομεν ἀπὸ Πεισιστράτου τοὐλάχιστον, διότι τὸ ἀρχαιότατον ἀττικὸν παράδειγμα τῆς γραφῆς ει ἀντὶ ε εἶνε τὸ ἀπαντῶν ἐν τῇ ἐκ Σιγείου ἐπιγραφῇ (CIG N. 8, 1=Roehl IGA 492 b, Φ α ν ο δ ί κ ο ε ἰ μ ί, τῇ ὑπὸ Κιρχωφίου εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀναγομένῃ Studien κτλ. 3 σελ. 23, κατὰ δὲ Κοιλῆρον εἰς ἔτι ἀρχαιοτέρους Mittheil. IX σελ. 123 Ὁμοίως ε ἰ μ ὶ ἀναγινώσκεται καὶ ἐν ἑτέραις ἀττικαῖς ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς τῆς ς' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος GIAI, 475 καὶ 492, 7. Οὐχὶ πολὺ νεωτέρων χρόνων εἶνε ἡ ἐξ Ἀττικῆς στήλη, ἡ φέρουσα τὸ ἐπίγραμμα Τ ο Ε υ θ υ μ α χ ο Ν α υ σ ι σ τ ρ α τ ο ε ι μ ι Bullet. de corr. hellén. III, σελ. 179. Ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ ἐ μ ὶ ἀναγινώσκεται ἐπὶ παλαιοτάτου ἀγγείου ἐξ Ἀθηνῶν «τ ο ν Ἀ θ ε ν ε θ ε ν α θ λ ο ν ε μ ι» CIG N. 33 καὶ 7761· ἰδὲ καὶ τὸν I Τόμ. τοῦ CIG add. N. 33 σελ. 888. Ὁμοίως τὴν γραφὴν ἐ μ ὶ ἔχει καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐκ Σιγείου ἐπιγραφῆς τὸ ἰωνιστὶ γεγραμμένον. Ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ ἐπ' ἴσης ἀρχαίᾳ ἐκ Διδύμων ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται ε ἰ μ ὶ Roehl IGA 488. Ὁμοίως ε ἰ μ ὶ ἀναγινώσκεται πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν καὶ ἐν ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ς' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA I 478. 484, ἔτι δὲ καὶ ἐν 30, 3. 56 b, 7 (ε' ἑκατοντ.). Τῆς ς' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος εἶνε καὶ αἱ ἐκ Κερκύρας γραφαὶ ε ἰ μ ὶ καὶ τ ο ῦ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιτυμβίου στήλης ἀναγινωσκόμεναι, Roehl nr. 344. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφετο ε ἰ μ ὶ ἅμα καὶ ἐ μ ὶ καὶ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Κερκύρας Κορίνθῳ Roehl 20, 34 καὶ 20. (Περὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ καὶ Κερκύρᾳ γραφῶν ε ι καὶ ο υ ἀντὶ τῶν νόθων ε καὶ ο ἰδὲ καὶ Kirchhoff, Studien κτλ. 3. σελ. 91. 93. 96). Ὁμοίως γράφεται ε ἰ μ ὶ παρὰ τὸ ἐ μ ὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ R. 500, 29, 24 καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἰωνικῇ ἐκ Κέω 395 b, 7, 13 καὶ 395 a, 4, 17, 31. Προευκλείδειοι γραφαὶ ἐξ Ἀττικῆς εἶνε καὶ αἱ ε ἰ σ ὶ CIA I 51, 12, χ ε ι ρ ο τ ο ν ῆ σ α ι 40, 5, ἐ χ ε ι ρ ο τ ό ν η σ ε ν 40, 29, χ ε ι ρ ο τ ο ν η θ ῇ 85, 5, ἐ π ε σ τ ά τ ε ι 68, 3, ε ἶ χ ε 324 c, 18.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐ μόνον ἡ γνησία ο υ ἀλλὰ καὶ ἡ γνησία ε ι εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἤδη ἀπὸ τῆς ς' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα ὡς ἁπλοῦν

σεν ὁ δεύτερος φθόγγος, ὅπως καὶ ἐν τῇ συναιρέσει τοῦ ο καὶ τοῦ υ, τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν οὔτε ἐκ τῆς διττῆς γενέσεως οὔτε ἐκ τῆς διττῆς καὶ ἁπλῆς γραφῆς τῆς διφθόγγου. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν τρεῖς τῶν νεωτέρων φιλολόγων, ὁ Δείτριχος, ὁ Βρουγμανὸς καὶ ὁ Καουῆρος ἐκ μόνης τῆς γραφῆς ὁρμώμενοι, τρεῖς διαφόρους ἀπεφήναντο γνώμας περὶ τῆς δυνάμεως τῆς διφθόγγου ταύτης ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος [1] δοξάζει ὅτι οὐ μόνον ἡ γνησία δίφθογγος ει, ἡ ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν δύο γραμμάτων τοῦ ε καὶ τοῦ ι σημαινομένη, διετέλει πάντοτε προφερομένη διῃρημένως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑτέρα, ἡ νόθος [2] ἡ πρότερον διὰ μόνου τοῦ ε γραφομένη, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξατο καὶ αὐτὴ νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἡ γνησία, ὡς εϊ. Ἀλλὰ κατὰ τίνα νόμον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης συνέβη ἁπλοῦν φωνῆεν νὰ διαιρεθῇ εἰς διπλοῦν, οὐδὲ ἠξίωσεν ὅλως νὰ διασαφήσῃ ἡμῖν ὁ ἀνήρ. Δικαίως δὲ παρετήρησεν αὐτῷ ὁ Καουῆρος [3] ὅτι ἐν πάσῃ οἱαδήποτε γλώσσῃ ἐνυπάρχει ἡ ἐναντία τάσις νὰ συμπλησιάζῃ ἀλλήλοις τὰ κεχωρισμένα φωνήεντα, καθιστῶσα αὐτὰ ἁπλούστερα καὶ εὐκολώτερα εἰς τὴν ἐκφώνησιν. Ἠδύνατο δ' ἔτι νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ γραμματικὴ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου διδάσκει λίαν σαφῶς ὅτι οὐχὶ μόνον οὐδὲν ὑπάρχει παράδειγμα διαιρέσεως ἀ-

---

μὲν στοιχεῖον νὰ ἐκφωνήσωμεν τὴν ο υ ἐν τῇ γραφῇ Ἀντιδότου CIAI 483, 1, ἄλλως δὲ τὴν ε ι ἐν τῷ ε ἰ μ ί, ἀφοῦ ἀμφότεραι ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἀττικῆς τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδεὶς δὲ ἰσχυρισμὸς τῶν Ἐρασμικῶν δύναται, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν, νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον.

1) Kühn, Zeitschrift f. vergl. Sprachf. XIV σελ. 48 κέξ καὶ Curtius Studien κτλ. VIII, σελ. 262 καὶ IV, σελ 84 κέξ.

2) Τὴν ἐρασμικὴν ὀνομασίαν νόθος καὶ γνησία θὰ μεταχειριζώμεθα καὶ ἡμεῖς χάριν συντομίας, ἂν καὶ φθογγολογικῶς ἐξεταζόμεναι εὑρίσκονται ἀμφότεραι ἐκ τῆς συναιρέσεως δύο φωνηέντων προελθοῦσαι. Ἡ μόνη διαφορά, ἥτις διακρίνει αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων, εἶνε ὅτι ἐν μὲν τῇ νόθῳ ἡ συναίρεσις ἐγένετο ὀλίγῳ ἀρχαιότερον, ἐν δὲ τῇ γνησίᾳ ὀλίγῳ ὕστερον, ἀμφότεραι ὅμως ἐσήμαινον, ὡς ἤδη εἴπομεν τὸν αὐτὸν φθόγγον, καὶ καθ' ἡμᾶς ἁπλοῦν, ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ἰδὲ περὶ τούτου ὅσα εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 55, σημ. 1.

3) Studien VIII σελ. 264.

πλῶν φωνηέντων εἰς διπλοῦς φθόγγους, ἀλλὰ τοὐναντίον ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν συμβαίνει κρᾶσις τῶν διεστώτων φωνηέντων εἰς ἕν, καὶ ἐνίοτε οὐχὶ μόνον δύο, ἀλλὰ καὶ τριῶν καὶ τεσσάρων. Πολὺ ὀρθοτέρα καὶ προτιμοτέρα τῆς τοῦ Δειτρίχου εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Βρουγμανοῦ, δοξάζοντος ὅτι πρὸ Εὐκλείδου ἤδη καὶ ἡ γνησία· ἡ διῃρημένως πρότερον ἐκφωνουμένη *ει*, ἤρξατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἡ νόθος, ἧς ἡ προφορὰ ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ γαλλικοῦ *e fermé* [1], τοσοῦτον δ' ὅμως προσήγγιζε πρὸς τὸ *ι*, ὥστε πολλαὶ λέξεις συνήθως διὰ τοῦ *ι* γραφόμεναι, εὕρηνται κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διὰ τῆς *ει* γεγραμμέναι. Τὴν γνώμην ταύτην ἠθέλομεν ἀσπασθῇ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔχει, ὁλόκληρον, ἂν πολὺ ὀρθῶς πάλιν δὲν παρετήρει ὁ Καούηρος ὅτι συμφωνότερα ἑαυτῷ θὰ ἔλεγεν ὁ Βρουγμανός, ἂν ὡμολόγει ὅτι ἡ γνησία *ει* ἔλαβε τὸν φθόγγον τοῦ *ι*, ὅπως ἡ γνησία *ου* τὸν τοῦ *υ*, ὡς τὸ λατινικὸν *u* ἀρχαιότατα ἐκφωνουμένου. Καὶ τῷ ὄντι τοῦτο θὰ ἦτο τὸ ἀναγκαῖον συμπέρασμα, εἰς ὃ θὰ κατέληγεν ὁ Βρουγμανός, ἂν πρὸς τῇ γραφῇ ἐξήταζε συγχρόνως καὶ τὸν νόμον, ᾧπερ παρηκολούθησεν ἡ γλῶσσα ἐν τῇ κράσει τοῦ *ε* καὶ *ι*. Νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ ὁ Καούηρος εἰς τὸ αὐτὸ ἤθελε καταλήξει συμπέρασμα καὶ θὰ ἠσπάζετο τὴν ὁμολογίαν, ἣν ὀρθῶς λογιζόμενος ὑπέδειξε τῷ Βρουγμανῷ, ἂν δὲν ἤθελε καὶ αὐτὸς περιπέσει εἰς ἕτερον ἁμάρτημα ἐν ᾧ διώρθου τὸ ξένον. Διότι, ἐν ᾧ αὐτὸς ἀποδοκιμάζει τὴν γνώμην τοῦ Δειτρίχου, ἰσχυριζομένου ὅτι ἡ πρότερον μονοφόνως προφερομένη *ει* διῃρέθη ἤδη πρὸ Εὐκλείδου εἰς διπλοῦν φθόγγον, δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἀποδοκιμάζει αὐτὸς ἑαυτόν, ὅτε, ὅπως αἰτιολογήσῃ τὴν διὰ τῆς *ει* γραφὴν τῆς νόθου *ε* καὶ τοῦ *ι*, ἀποφαίνεται ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου οὐ μόνον ἡ γνησία δίφθογγος ἔλαβε μέσον τινὰ φθόγγον μεταξὺ ἁπλοῦ καὶ συνθέτου ἤχου σαλεύοντα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ νόθος *ε* καὶ τὸ *ι* ἔσπευσαν συγχρόνως ὡς ἀπὸ ἑνὸς συνθήματος νὰ μιμηθῶσι τὸ ἐκείνης παράδειγμα [2]. Διὰ τούτων τῶν λέξεων τί ἄλλο ἢ ὁμολογεῖ καὶ ὁ Καούηρος ὅ,τι καὶ ὁ ἐξελεγχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Δείτριχος, διαφέρει δὲ τούτῳ μόνον ἐκείνου, ὅτι ἀντὶ νὰ ὀνομάσῃ σύνθετον τὸν διὰ τῆς *ει* σημαινόμενον φθόγγον τῆς νόθου *ε* καὶ τοῦ *ι*,

---

1) Curtius, Studien Τομ. IV σελ. 84 καὶ VIII σελ. 262.
2) Studien VIII σελ. 264.

ὠνόμασε μόνον διφυᾶ, ἁπλοῦν δηλαδὴ ἅμα καὶ σύνθετον; Πόθεν ἐδιδάχθη ὁ Καοῦῆρος τὴν λεπτεπίλεπτον ταύτην ἐκφώνησιν τῆς *ει*. Τίς κανὼν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου λέγει τοῦτο; ἢ ποῦ ἤκουσε διαλεγομένου τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ παρὰ τούτων τῶν ἀττικωτάτων συγγραφέων ἐμυήθη τὰς δυσδιακρίτους ταύτας παραλλαγὰς τῶν ἀττικῶν φθόγγων καὶ ἀξιοῖ καὶ ἄλλους αὐτὰς νὰ διδάξῃ; Ἂν δὲ ἐναντίον τῶν ἑαυτοῦ ἀρχῶν διδάσκει ὅτι τὸ *ι* καὶ ἡ νόθος *ε* ἠδύναντο κατὰ τὴν ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀλλοιωθέντα νὰ ἀποβῶσιν ἁπλοῖ ἅμα καὶ σύνθετοι φθόγγοι, διὰ τί δὲν ἠθέλησε συμφώνως πρὸς τὰς ἑαυτοῦ ἀρχὰς νὰ ὁμολογήσῃ τοὐναντίον, ὅτι ἡ *ει* ἀπὸ συνθέτου φθόγγου ἐγένετο ἁπλοῦς ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ συναίρεσις καὶ κρᾶσις τῶν διεστώτων φωνηέντων ἀπέβη παρ' Ἀττικοῖς καθολικωτάτη, σταθερωτάτη καὶ μονιμωτάτη; Τὸ ἐπιχείρημα, ὅπερ φέρει, ὅτι οὐδέποτε πρὸ Εὐκλείδου ἡ γνησία *ει* γράφεται διὰ τῆς νόθου *ε*, ἐν ᾧ ἡ νόθος πλειστάκις γράφεται διὰ τοῦ *ε* καὶ *ι* δὲν εἶνε ἱκανόν, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, νὰ ἀγάγῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ φωνήεντα τῆς γνησίας *ει* συνῆλθον εἰς ἐκεῖνον τὸν οὔτε ἁπλοῦν οὔτε διπλοῦν φθόγγον, ἡ δὲ νόθος *ε* καὶ τὸ *ι* συγχρόνως ἔσπευσαν νὰ ἀκολουθήσωσι τοῖς ἴχνεσιν αὐτῆς. Ἂν ἡ νόθος *ε* γράφεται τέλος διὰ τῆς *ει*, οὐχὶ δὲ τἀνάπαλιν, τοῦτο συμβαίνει διὰ δύο ἁπλουστάτους λόγους, πρῶτον μέν, διότι ἡ γνησία *ει* ἔλαβε τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τῆς νόθου *ε*, ἐπειδὴ ἄλλως οὐδέποτε αὕτη θὰ ἐσημαίνετο διὰ τῆς γνησίας *ει*, ἀπαραλλάκτως, ὅπως οὐδὲ ἡ νόθος *ο* θὰ ἐσημαίνετο διὰ τῆς γνησίας *ου*[1], ἂν καὶ ταύτης τὰ φωνήεντα πάλαι ἤδη δὲν ἤθε-

---

1) Παραδείγματα γραφῆς τῆς νόθου ε διὰ τῆς γνησίας κατελέξαμεν ἀνωτέρω σελ. 188, σημ. 1, τῆς δὲ γραφῆς τῆς νόθου ο διὰ τῆς γνησίας καταλέγομεν ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς· δ ά μ ο υ, τ ο ῦ, ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐκ Κερκύρας ἐπιγραφαῖς τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Roehl, IGA 342, 1. 3 καὶ 344. β α ρ β ά ρ ο υ ς 497 b, 26 ἐκ Τέω τοῦ ἔτους 470 πρ. Χρ. ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τοὐναντίον ἄ ρ ο ρ α ἀντὶ ἄρουρα (στίχ. 36), ὅπερ δεικνύει τὴν μεγίστην σύγχυσιν τῆς γνησίας καὶ νόθου ο υ ἐν τῇ προφορᾷ παρὰ πᾶσαν τὴν διάκρισιν αὐτῶν ἐν τῇ γραφῇ. τ ο ὺ ς CIA 51, 5. τ ο ῦ 146, 6. σ υ ν ά ρ χ ο υ σ ι 146, 6. π ρ υ τ α ν ε υ ο ύ σ η ς 274, 5. β ο υ λ ὴ 51, 14. 61, 3. 7. ξ υ ν β ο υ λ ε υ σ ο ν τ . . 87, 4. Ε ὐ β ο ύ λ—4 46, 12. ἀ ν α ν ε ο ῦ σ θ α ι 43, 5. Ἡ ρ α κ λ έ ο υ ς 360, 2. (πρὸ τῆς Ὀλ. 84, 1, κατὰ δὲ Schütz, Historia alphabeti Attici σελ. 15, τοῦ τέλους τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος). Π ε ρ ί θ ο υ ς ἐπὶ ἀρχαιοτάτου

λον συνέλθει εἰς ἕνα ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον φθόγγον· ἔπειτα, διότι οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Ἕλληνες, τελειοῦντες καὶ συμπληροῦντες τὸν παλαιὸν ἀλφάβητον, ἦσαν ἠναγκασμένοι ἑκόντες ἄκοντες, ὅπως διαστείλωσιν ἐν τῇ γραφῇ τὸν φθόγγον τῆς διφθόγγου *ει* ἀπὸ τοῦ φθόγγου τοῦ φωνήεντος *ε*, νὰ γράψωσι τὴν γνησίαν ἀντὶ τῆς νόθου, οὐχὶ δὲ τὴν νόθον ἀντὶ τῆς γνησίας, ὅπως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ γράψωσι καὶ τὴν γνησίαν *ου* ἀντὶ τῆς νόθου *ο*, ἀδυνάτου ὄντος ἄνευ φανερᾶς συγχύσεως τοῦ φωνήεντος *ο* πρὸς τὴν δίφθογγον *ου*, νὰ γράψωσι ταύτην διὰ τῆς νόθου. Τοὺς λόγους τούτους ἤθελεν εὑρεῖ ἀναμφιβόλως καὶ αὐτὸς ὁ Καουῆρος, ἂν μὴ ἦτο Ἐρασμικός, καὶ ἄνευ προκαταλήψεων ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ἐπεχείρει νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἀληθῆ αἴτια τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς. Ἀλλὰ διὰ τί, λέγουσιν ὅ τε Καουῆρος καὶ Δείτριχος, ἡ μὲν νόθος *ο* γράφεται ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τῆς γνησίας *ου* [1], οὐδέποτε δὲ ἡ

ἀττικοῦ, ὡς φαίνεται, ἀγγείου CIG. 7737. κληροῦχοι 146, 10 Φρούραρχος 433, 49. Φροῦρος 52 (Ὀλυμ. 80, 1, 455 πρ. Χρ.). Φροῦρον παρὰ τὸ Φρορίδης Suppl. 22 a. Σταθερῶς δὲ γράφεται ου ἀντὶ ο ἐν τῇ ἐκ Κέω ἐπιγραφῇ Roehl 395.

1) Οἷον ἐν ταῖς λέξεσι βοῦν Bullet. de corr. hell. IV, 1880, σελ. 227, 40 (437 πρ Χρ.). παρακρούοντα, ἐπικρούοντα CIA 324 c 6. 13. οὖς 322 a 93. Ὡσαύτως τότο (γεν.) ἀντὶ τούτο ἐν 128,9. 10. 11. 12. 13.133, 11. 12. Ἐν ἑκατέρῳ τῷ λίθῳ ἡ ὀρθὴ γραφὴ τούτο ἅπαξ ἀναγινώσκεται ἐν τῷ στίχῳ 8. Φαίνεται δὲ ὅτι τοτον ἐγράφη καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ τέλους τῆς ζ' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. Mittheil. IV σελ. 106 κέξ. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τοτο Roehl 382, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Χίου γράφεται ὀρθῶς τούτο (γεν.), τούτων 381 a 1. 8. 10, ὀρθῶς δὲ πάλιν καὶ το(ὐ)ς ο(ὐ)ροφύλοκας ἄνευ τοῦ υ g 6, ὅπως καὶ Ἱκεσίο(υ) το(ῦ) Φίλωνος d, 15. Ἀκριβῶς δὲ διαστέλλονται ἡ νόθος καὶ γνησία ου, ὅπου ἀπαντῶσι, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰωνικαῖς ἐπιγραφαῖς· ἴδ. Erman C. ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου V. 284 καὶ Blass 2 σελ. 29 σημ. 71. Τὸ δὲ ἀπορίας ἄξιον εἶνε ὅτι ἐνῷ ἐκ πάντων τῶν ἄνω παραδειγμάτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου ου ἐγένετο πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Ἀθήναις ἤδη ἀπὸ χρόνων τίς οἶδε πόσον ἀρχαίων, ὅμως ἐν Ἀθήναις διεστέλλοντο καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐν τῇ γραφῇ, οἷον ἐν CIAII, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 645, 652 καὶ 660, ἐν οἷς πολλάκις καὶ ὀρθῶς γράφεται τούτο (γεν.) καὶ τούτων. Ὅπερ μαρτυρεῖ, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διαταφοῦμεν, ὅτι καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην ὑπῆρχεν οὐ μόνον προφορά, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφία, ἐξελέγχουσα τὴν μεγάλην πλάνην τῶν Ἐρασμικῶν, ἐκ τοῦ γράμματος θελόντων νὰ

νόθος *ε* ἀντὶ τῆς γνησίας *ει*; Τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές, ἀποκρινόμεθα, ὡς δεικνύουσι πλεῖσται ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος γραφαὶ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς, ἃς παρατιθέμεθα εὐθὺς μετ' ὀλίγον, ἀφοῦ πρῶτον ἐξετάσωμεν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς συνθέτου ἐκφωνήσεως τῆς *ει* συλλογιστικὸν τρόπον τοῦ ὅμοια αὐτοῖς ἰσχυριζομένου Βλασσίου.

Οὐδ' ὁ ἐπινοητικώτατος Βλάσσιος ἐπιτυγχάνει τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ, ὅταν ἐν μὲν τῇ 28 σελίδι τῆς νεωτέρας αὐτοῦ πραγματείας ἕτερον πορίζεται συμπέρασμα περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *ει*, ἕτερον δὲ ἐν τῇ εὐθὺς ἑπομένῃ καὶ τῇ 62 σελίδι περὶ τῆς *ου*, οὐχὶ ἐκ διαφόρων, ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπιγραφικῶν φαινομένων τεκμαιρόμενος. Ἐν μὲν τῇ 28 σελίδι λέγει ὅτι καὶ πρὸ Εὐκλείδου οἱ Ἀττικοὶ διετέλουν γράφοντες τὴν νόθον *ει*, διότι οὐδὲν ἰῶτα ἠκούετο ἀκόμη ἐν αὐτῇ, καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι ἔγραφον ἐνίοτε τὴν νόθον ἀντὶ τῆς καταλαβούσης τὸν τόπον αὐτῆς γνησίας, διότι οὐδὲ μετὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἀποβῆ τελεία ἐν τῇ προφορᾷ ἡ νίκη τῆς γνησίας καὶ ἐκφωνούσης τὸ *ι* συνθέτου. Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῇ ἑπομένῃ τῇ 29 σελίδι ἀποφαίνεται τὸ ἐναντίον περὶ τῆς *ου*, ὅτι ἡ σύγχυσις τῆς νόθου καὶ γνησίας *ου* καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς πρώτης ἐν τῇ προφορᾷ εἶχε συμβῆ ἤδη πρὸ Εὐκλείδου οὐχὶ δι' ἐναντίους, ἀλλὰ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ὅτι καὶ πρὸ Εὐκλείδου ἡ νόθος *ου* γράφεται, ὅπως ἐξ ἀρχῆς, κατὰ τὸν αὐτὸν δηλονότι τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἡ νόθος *ει* (μόνον ἐν τῇ ἀντωνυμίᾳ *τούτο* καὶ *τούτον* (γεν.) ἐσφαλμένως ἐγράφη[1] ἡ νόθος ἀντὶ τῆς γνησίας ἐν μιᾷ ἀττικῇ πρὸ Εὐκλείδου ἐπιγραφῇ), καὶ μετὰ τὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον μέχρι τοῦ τέλους τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος γράφεται οὐχὶ σπανίως ἡ νόθος, ὅπως καὶ πρότερον. Ὁ τοιοῦτος συλλογισμὸς εἶνε προφανῶς πλημμελὴς καὶ ἀντιφατικός, καὶ οὕτω γενόμενος, ὅπως ἐγένετο, φέρει εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ἐπιδιωκομένου συμπέρασμα[2].

διδαχθῶσι τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος προφορὰν τῶν Ἑλλήνων. Ὅτι ἡ νόθος δίφθογγος ο εἶχε τὴν προφορὰν τῆς γνησίας ου ἤδη καὶ κατὰ τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα μαρτυρεῖ, ὡς εἴδομεν (σελ. 81 σημ. 1), καὶ ἐπιγραφὴ ἐκείνων τῶν χρόνων CIA I, 483, 1.

1) Ἐν CIA 128 (Ὀλυμπ. 91, 2). Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 192 σημ. 1, στίχ. 3.

2) Ἐκ τοῦ ὅτι ἐν μιᾷ ἢ δύο ἐπιγραφαῖς πρὸ Εὐκλείδου ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἡ διὰ τῆς γνησίας ὀρθὴ γραφὴ τῆς ἀντωνυμίας τ ο ύ τ ο, πλεονάκις δὲ ἡ ἐσφαλ-

Ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελε νὰ εἶνε ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ὤφειλε καὶ ἐν τῇ 29 σελίδι νὰ εἴπῃ περὶ τῆς *ου* ὅ,τι καὶ ἐν τῇ 28 περὶ τῆς *ει*, ὅτι ὁμοίως οἱ Ἀττικοὶ ἔγραφον πρὸ Εὐκλείδου *ἐνιαυτō* ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος *ἐνιαυτοῦ*, ὅπως *φέρεν* ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα *φέρειν*, διότι καὶ ἐν τῇ καταλήξει τῆς γενικῆς τῶν εἰς ος ληγόντων ὀνομάτων δὲν ἠκούετο ἀκόμη οὐδὲν *υ*, ὅπως οὐδὲ ἐν τῷ *φέρεν* οὐδὲν *ι*, καὶ καθόλου οὐδὲν *υ*, ὅπου ἄλλοθι διετέλει γραφομένη ἡ νόθος *ου*, ὡς καὶ πρότερον ἐξ ἀρχῆς, ἢ ἐσφαλμένως ἐγράφετο ἀντὶ τῆς γνησίας. Ὤφειλε δὲ νὰ εἴπῃ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν κατόπιν σταθερῶς γράφεται μόνη ἡ γνησία *ου*, τοῦτο συμβαίνει, διότι μόνη αὕτη ἐπεκράτησε καὶ ἐν τῇ προφορᾷ, ὡς καὶ ἡ γνησία *ει*, καὶ ὅτι οὐ μόνον ἡ *ει*, ἀλλὰ καὶ ἡ *ου* ἐξεφωνοῦντο διηρημένως ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ ὕστερον. Ὁ συλλογισμὸς οὗτος θὰ ἦτο εἰ μὴ ἀληθής, ἀλλ' ὀρθὸς τοὐλάχιστον καὶ ἀπηλλαγμένος ἀντιφάσεως. Διότι καὶ ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ τῆς νόθου ἀντὶ τῆς γνησίας συμβαίνει οὐ μόνον περὶ τὴν *ου* ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν *ει* καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην, ἐφ' ὅσον ἐσῴζοντο ἔτι λείψανα τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου, ἴχνη δὲ τῆς παλαιᾶς γραφῆς τῆς νόθου *ει*, ὅπως καὶ ὁ Βλάσσιος λέγει ἐν τῇ 28 σελίδι, ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος, ὅπως καὶ ἴχνη τῆς παλαιᾶς γραφῆς τῆς νόθου *ου*[1]. Καὶ ἂν ὁ Βλάσσιος τὰ φαινόμενα ταῦτα τῆς γραφῆς τῆς νόθου καὶ γνησίας *ει* καὶ *ου* ἤθελε νὰ ἑρμηνεύσῃ, ὅπως ἡρμήνευσεν, τῷ γράμματι χρώμενος ὁδηγῷ, ὤφειλε νὰ ἑρμηνεύσῃ, ὅπως ἡμεῖς ὑποδεικνύομεν, ἂν

μένη ἡ διὰ τῆς νόθου, ὁ Βλάσσιος συμπεραίνει ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις πρὸ Εὐκλείδου ἤδη ἐγένετο ἡ σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου ο υ. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ τοῦτο εἶνε ἀσύμφωνον πρὸς τὸν συλλογιστικὸν τρόπον, ᾧ περ ἀκολουθεῖ πρὸς εὕρεσιν τῆς δυνάμεως τῆς ε ι καὶ ο υ ἐν τῇ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ. Κατὰ τὸν συλλογιστικὸν τοῦτον τρόπον ἐκ τοῦ ὅτι ἐν μιᾷ ἢ δύο ἐπιγραφαῖς ἐγράφη ἡ νόθος ἀντὶ τῆς γνησίας ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀντωνυμίᾳ, ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις ἡ γνησία, συμπεραίνεται τὸ ἐναντίον συμπέρασμα, ὅτι μόνον ὑπὸ τῶν γραψάντων τὰς δύο ἐκείνας ἐπιγραφὰς ἐξεφωνεῖτο μονοφώνως ἡ ο υ, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἐτηρεῖτο ἡ παλαιά, ἡ διηρημένη αὐτῆς προφορά, ἥτις καὶ μόνη ἐπεκράτησεν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, γνησίας μόνον διφθόγγους, οὐδεμίαν δὲ νόθον γινωσκούσῃ.

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 121 κέξ.

δηλαδὴ ἤθελε νὰ εἶνε ἀκόλουθος ἑαυτῷ. Κατὰ τὸν συλλογιστικὸν τρόπον τοῦ Βλασσίου, μόνον προφοράν, οὐδεμίαν δὲ ὀρθογραφίαν γινώσκοντα, ἵνα ἦσαν καὶ ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ τὰ ἐκ τῆς γραφῆς τῆς νόθου καὶ γνησίας *ου* καὶ *ει*, ἔπρεπε νὰ συμβῇ ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἢ νῦν συνέβη· ἔπρεπεν ἐν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι νὰ ἀφανισθῇ μὲν παντελῶς ἡ γνησία *ου*, νὰ ὑπολειφθῇ δὲ μόνη ἡ νόθος *ο*, παρὰ ταύτην δὲ νὰ βαίνῃ παραλλήλως ἡ γνησία *ει*, ἐφ' ὅσον χρόνον εἶχε τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην σύνθετον προφοράν, ἔπειτα δέ, μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ σύγχυσιν τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει*, νὰ γραφῇ ὁμοίως μόνη ἡ νόθος, καὶ τελευταῖον, ὅτε αὕτη ἤθελεν ἀποβῇ ἁπλοῦν *ι*, νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν ταῖς ἀττικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς μόνον τὸ γράμμα τοῦτο, μηδαμῶς δὲ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ γραφὴ τῶν γνησίων ἀντὶ τῶν νόθων καὶ ἡ τοῦ μακροῦ *ι* διὰ τῆς *ει*. Ἡ ἐπικράτησις τῶν γραφῶν τούτων ἀνατρέπει ἄρδην τὰ ἐκ τοῦ γράμματος συμπεράσματα τοῦ Βλασσίου, ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος τῆς γραφῆς ἀμφοτέρων τῶν νόθων, τῆς τε *ου* καὶ *ει*, καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐξελέγχει, ὡς λέγομεν, καὶ ἀνακόλουθον τὸν Βλάσσιον, ὅταν ἄλλα μὲν συμπεραίνῃ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *ου* ἐκ τῆς γραφῆς *ἐνιαυτοῦ*, ἄλλα δὲ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *ει* ἐκ τῆς ὁμοίας γραφῆς *φέρειν*, ὅταν ἄλλως ἑρμηνεύῃ τὴν γραφὴν *τõτο* καὶ *βõν*, καὶ ἄλλως τὰς ἀντιστοίχους *Πε̃σις* καὶ *υἱε̃* καὶ *Δεσάνωρ*, καὶ τὰς ἄλλας, ἃς ὀλίγῳ ὕστερον παρατιθέμεθα. Ταῦτα δὲ πάντα ἔπαθεν ὁ Βλάσσιος, διότι ἀπηξίωσε νὰ ἐξετάσῃ, διὰ τί ἐναντίον τῆς κεφαλαιωδεστάτης ἀρχῆς τοῦ Ἐράσμου οὐδετέρα μὲν τῶν νόθων, μόναι δὲ αἱ γνήσιαι ἐπεκράτησαν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ. Νομίζομεν δὲ σπουδαιοτάτην τὴν ἀμέλειαν καὶ παράλειψιν ταύτην, διότι αὕτη μάλιστα, ὡς ἡμεῖς πειθόμεθα, ἐκώλυσε τὸν ἄνδρα νὰ κατανοήσῃ προσηκόντως τὴν φύσιν τῆς γραμματικῆς ἐκείνης καὶ ἐγένετο ἡ κυριωτάτη αἰτία τῶν εἰρημένων ἀντιφάσεων. Ἡ ὀρθὴ καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις καὶ κατανόησις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς θὰ ἔπειθε τὸν Βλάσσιον καὶ πάντας τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτῷ ὅτι αὕτη δὲν ἦτο, ὡς φαίνονται ὑπολαβόντες, τυχαῖον καὶ αὐθαίρετον κατασκεύασμα, ἐπιτρεπομένου ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν βούλησιν νὰ προσθέτῃ ἢ νὰ ἀφαιρῇ καὶ μεταβάλλῃ γράμματα, ἀλλὰ λελογι-

σμένη ὀρθογραφικὴ συμπλήρωσις τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου καὶ θεραπεία τῶν προτέρων αὐτοῦ ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων, γενομένη οὐχὶ μόνον διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φωνηέντων τῇ προσθήκῃ τοῦ *ω* καὶ *η*, ἀλλὰ καί, ἐναντίον πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς, διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διφθόγγων, διὰ τῆς γραφῆς τῶν ἁπλῶν καὶ νόθων *ε* καὶ *ο* διὰ τῶν γνησίων *ει* καὶ *ου*. Ἂν δὲ ἡ γραφὴ τῆς γνησίας *ει* ἀντὶ τῆς νόθου *ε* δὲν ἔχει ὀρθογραφικὴν αἰτίαν, ὡς λέγομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ φθογγολογικήν, ὡς ἰσχυρίζονται ὁ Δείτριχος καὶ Βλάσσιος καὶ Καουῆρος (καὶ ἔπρεπε νὰ ἰσχυρίζωνται καὶ περὶ τῆς γραφῆς τῆς γνησίας *ου* ἀντὶ τῆς νόθου *ο*, ἂν ἦσαν ἀκόλουθοι ἑαυτοῖς), τότε πῶς συμβαίνει, ὥστε εὐθὺς μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐπικράτειαν τοῦ ἰωνικοῦ καὶ τελειοτέρου ἀλφαβήτου, μηδὲ ἅπαξ ἔτι νὰ γραφῇ ἡ νόθος ἀντὶ τῆς γνησίας *ει*, ὡς πλειστάκις πρότερον; Κατὰ τίνα ἀπόκρυφον λόγον ὤφειλε διὰ μιᾶς καὶ ἀποτόμως νὰ ἀνασταλῇ ἡ ἐνέργεια τοῦ φθογγολογικοῦ νόμου τοῦ πρότερον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος μεταβάλλοντος τὴν γνησίαν *ει* εἰς τὴν νόθον *ε*, ἀπαραλλάκτως ὡς τὴν γνησίαν *ου* εἰς τὴν νόθον *ο*; Πῶς συμβαίνει τὸ φθογγολογικὸν τοῦτο παράδοξον, ἂν ἀληθῶς ἡ *ει* ἐσήμαινε τὸν φθόγγον *εϊ* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ; Διὰ τί τὸ αὐτὸ παράδοξον δὲν συνέβη καὶ περὶ τὴν προφορὰν τῆς *ου*; Καὶ ἂν ἀληθῶς ἡ *ει* εἶχε τὸν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκόμενον σύνθετον φθόγγον, πῶς συμβαίνει καὶ τὸ ὀρθογραφικὸν τοῦτο παράδοξον, ὥστε ὁ φθόγγος τοῦ μακροῦ *ἰῶτα* νὰ γραφῇ διὰ τῆς *ει* ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἡ γραφὴ δὲ αὕτη τῆς *ει* νὰ καταστῇ κοινὸν ἔθος κατὰ μικρὸν παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησι; Διὰ τί νὰ συμβαίνωσι πάντα τὰ παράδοξα ταῦτα μόνον κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν λατρευόντων τῷ νεκρῷ καὶ ἀφώνῳ γράμματι, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν πιστευόντων ὅτι ἐπὶ Εὐκλείδου παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία, καὶ ὅτι ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴ εἶνε ὀρθογραφικὴ τελείωσις τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου; Οὐδείς, νομίζομεν, ἅπαξ κατανοήσας τὴν φύσιν τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ ὀρθῶς καὶ ἀκόλουθα ἑαυτῷ λογιζόμενος δύναται νὰ πεισθῇ τοῖς Ἐρασμικοῖς, ἰσχυριζομένοις ὅτι ἡ γραφὴ τῆς γνησίας *ει* ἀντὶ τῆς νόθου *ε* δὲν ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀρθογραφικοῦ λόγου, ἐξ οὗ καὶ ἡ

γραφὴ τῆς γνησίας *ου* ἀντὶ τῆς νόθου *ο*, καὶ ὅτι πρὸς γνῶσιν τῆς δυνάμεως τῶν συλλαβῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ Εὐκλείδου ἀρκεῖ μόνη ἡ διδασκαλία τοῦ γράμματος. Λέγοντες δὲ ἀπὸ Εὐκλείδου, δὲν ἐννοοῦμεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 403 πρὸ Χριστοῦ, καθ' ὃ διὰ νόμου, ὡς εἴπομεν ἤδη (σελ. 115), εἰσήχθη εἰς τὰ δημόσια τῶν Ἀττικῶν γράμματα ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι ἐμφανίσεως τῶν νεωτέρων ἀντὶ τῶν παλαιοτέρων γραφῶν. Οὐδὲν δὲ παράδοξον, ἂν αἱ νεώτεραι γραφαὶ δὲν ἐμφανίζονται εὐθὺς καὶ διὰ μιᾶς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, διότι, ὡς συνήθως συμβαίνει ἐν ταῖς τοιαύταις μεταρρυθμίσεσιν, ἐν χώραις μάλιστα πόρρω ἀλλήλων κειμέναις, κατ' ἀνάγκην πολὺς παρέρχεται χρόνος ἕως τελέως ἐπικρατήσῃ τὸ ἀντεισαγόμενον νεώτερον. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ λόγος, δι' ὅν, εἰ καὶ ἔξω τῆς Ἀττικῆς ἐγίνετο ἐνιαχοῦ χρῆσις τοῦ *ω* καὶ *η* ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1], ἐν ταῖς Ἀθήναις, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων[2], μόλις κατὰ

---

1) τὸ ω ἀπαντᾷ ἐν τῇ λέξει Ἀ γ α μ έ μ ν ω ν ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Σαμοθράκης ἐπιγραφῇ βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ Roehl IGA, 377, τὸ δὲ η ἐν τῇ ἐκ Νουβίας ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μισθοφόρων τοῦ Ψαμματίχου τῶν ἀρχῶν τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Roehl, 482. Ὡσαύτως ἀπαντᾷ τὸ η ἅμα καὶ τὸ ω ἐν ἀρχαιοτάταις ὁμοίως ἐπιγραφαῖς τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων, Roehl, 483. 486. 488, ἐν ταῖς ἐκ Πάρου καὶ ταῖς βουστροφηδὸν ἐγκεχαραγμέναις, 400—405, ἐν ταῖς ἐκ Θήρας, 451, 454. 460, ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἀμοργοῦ τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 187. 189. 191. Εἴδομεν δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 73 σημ. καὶ σελ. 98) ὅτι τὸ η ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς τῆς ἕκτης καὶ ἑβδόμης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

2) Ἡ γραφὴ τοῦ η καὶ ω καὶ τῶν ἄλλων ἰωνικῶν γραμμάτων ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζεται συχνοτέρα πως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη, σποράδην δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὸ ἔτος 440 πρ. Χρ. χρόνοις.

Καὶ τὸ μὲν η ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἑξῆς παραδείγμασι· σ τ ρ α τ η γ ο ὺ ς CIA Supplem. 27 a, 77 (445 πρ. Χρ.), α]ρ ρ η τ ο ι I, 23 a, 2 πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.)· ἀ ν έ θ η κ ε ν 398, 2 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.), 422, 2 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.), ν ι κ ή σ α ς 422, 4 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ), ἐ π ο ί η σ ε ν 335, 2 (437]433 πρ. Χρ.), Ἀ θ η ν α ί α ς Supplém. 179, a, c[.](424 πρ. Χρ.). μ ή τ ε, ψ ή φ [ι σ μ α], [χ] ρ η μ α τ ί σ α ι I, 40, 21. 41. 52 (424 πρ. Χρ.). Πρὸς τούτοις ἀπαντῶσι 4 παραδείγματα τῆς γραφῆς τοῦ η ἐν ἐπιγραφῇ τῶν μέσων τοῦ πελοποννησιακοῦ πο-

τὸ ἔτος 403 πρὸ Χριστοῦ ἄρχονται ἐμφανιζόμενα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φωνήεντα. Ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελεν ἐνθυμηθῇ ταῦτα, δὲν ἤθελε περιέλθει εἰς τὰ εἰρημένα ἀντιφατικὰ καὶ πλημμελῆ συμπεράσματα, ἀλλ' εὐκόλως ἤθελεν εὑρεῖ τὸν λόγον διὰ τί πρὸ μὲν τοῦ Εὐκλείδου σπανιώτερον ἀπαντῶσιν ἀντὶ τῶν νόθων αἱ γνήσιαι, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου ἀθρόαι μὲν εἰσβάλλουσιν αὗται εἰς τὰς ἀττικὰς καὶ τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, ὀλίγα δὲ μόνον ἴχνη τῶν νόθων ὑπολείπονται, πλείονα μὲν κατ' ἀρχάς, ἐλάσσονα δὲ ὕστερον, ἐξαφανίζονται δὲ κατὰ μικρόν, καθ' ὅσον ἐπικρατεῖ ὁ νεώτερος καὶ τελειότερος ἀλφάβητος. Εὐκόλως ἤθελεν εὑρεῖ ὁ Βλάσσιος ὅτι ὁ λόγος τῶν ἐπιγραφικῶν τούτων φαινομένων κεῖται τὸ μὲν ἐν τῇ πάλῃ τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου πρὸς τὸν νεώτερον, περὶ ἧς καὶ ἄλλοτε διελάβομεν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ [1], τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ νεωτέρου καὶ τελειοτέρου ἀλφαβήτου, περὶ ἧς οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ ὁ ἀνήρ, οὔτε ἐν τῇ πρώτῃ οὔτε ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ, εἰ καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ τοιούτου πράγματος ἦτο ὠφελιμωτάτη μὲν τῷ ἀναγνώστῃ, ἀναγκαιοτάτη δὲ

λέμου Mittheil. κτλ. VIII, σελ. 34· 29 δὲ παραδείγματα ἐν τῷ CIA Supplem. 51, a—f (410 πρ. Χρ.). 4 δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Suppl. 61 a (409 πρ. Χρ.). 11 δὲ ἐν τῷ CIA I 338 (408 πρ. Χρ.), ἔτι δὲ 2 παραδείγματα ἐν τῷ ἀριθμῷ 324 a, 38, d, 8 (408 πρ. Χρ.), 3 δὲ παραδείγματα ἐν τῷ 258, 6. 13. 20 (408]406 πρ. Χρ.), ὡσαύτως 3 ἐν τῷ 190, 3 (406 πρ. Χρ.) καὶ 1 παράδειγμα ἐν τῷ ἀριθμῷ 325, 13 (πρὸ τοῦ 403 πρ. Χρ.).

Τὸ δὲ ω ἀπαντᾷ ἐν τῇ γενικῇ Λευκολοφίδω CIA I 358, 1 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.), ἐν τῷ ἐθνικῷ Λημνίων 443, 1 (περὶ τὸ 432 πρ. Χρ.), ὡσαύτως ἐν τῇ γενικῇ θεῶ 93 a, 8 (οὐχὶ πρὸ τοῦ 420 πρ. Χρ.), ἐν τῇ λέξει ἰδιώτῃ Suppl. 61 a, 17 (409 πρ. Χρ.) καὶ ἐν τῷ δημοτικῷ ὀνόματι Ε]ὐωνυμῆς 338, 11 (408 πρ. Χρ.)

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπαντῶσι καὶ τὸ ξ καὶ ψ καὶ λ καὶ γ τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν αὐτῶν χρόνων· ἰδὲ Meisterhans Grammatik κτλ σελ. 2 καὶ 3 καὶ Cauer ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου VIII σελ 231. 232. καὶ 219. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ω καὶ η ἀντὶ τοῦ ο καὶ ε καὶ ἡ τοῦ ξ καὶ ψ ἀντὶ τοῦ φσ καὶ χσ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους, καθ' οὓς ἐμφανίζεται καὶ ἡ γραφὴ τῶν γνησίων ου καὶ ει ἀντὶ τῶν νόθων ο καὶ ε μαρτυρεῖ σαφέστατα ὅτι ἡ ἐπὶ Εὐκλείδου μεταρρύθμισις τῆς γραφῆς δὲν ὡρμᾶτο ἐκ φθογγολογικῶν αἰτίων, ἀλλ' ἐκ καθαρῶς ὀρθογραφικῶν.

1) Τόμ. Γ. σελ. 83 κέξ. Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 121 καὶ ἑξῆς.

αὐτῷ ἐπιχειρήσαντι νὰ γράψῃ περὶ προφορᾶς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἔχοντι καθῆκον οὐχὶ τοσοῦτον νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδου ἐγένετο ῥιζικὴ μεταρύθμισις τῆς γραφῆς ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, ὅσον νὰ διασαφήσῃ τὰ αἴτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν φύσιν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐκείνης. Ἡ ὀρθὴ ἐξέτασις καὶ κατανόησις τούτων καὶ πάντων τῶν πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφικῶν φαινομένων ἤθελεν ἴσως πείσει τὸν Βλάσσιον ὅτι τοσοῦτον ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἄλλως ἐξεφωνεῖτο πρὸ Εὐκλείδου τὸ **ἐνιαυτõ** καὶ **φέρεν** καὶ ἄλλως μετ' Εὐκλείδην τὸ **ἐνιαυτοῦ** καὶ **φέρειν**, ὅσον θὰ ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι καὶ αἱ λέξεις **τες πολεος**, **τον ετον**, **τοι δεμοι**, **τει Αθεναι** ἐξεφωνοῦντο ἄλλως κατὰ τὴν ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἄλλως κατὰ τὴν δ΄, διὰ τὸν ὄντως ἰσχυρότατον λόγον, ὅτι κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην ἐγράφοντο ἄλλως ἢ κατὰ τὴν ε΄, **τῆς πόλεως**, **τῶν ἐτῶν**, **τῷ δήμῳ**, **τῇ Ἀθηνᾷ**. Ἀλλ' ἱκανὰ διαλαβόντες περὶ τούτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἀποδείξαντες ὅτι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ὑπάρχει οὐ μόνον προφορά, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχάς[1], ἤδη παρατιθέμεθα τὰ παραδείγματα τῆς διὰ τῆς νόθου ε καὶ τῆς διὰ τοῦ **ι** γραφῆς τῆς γνησίας.

Ἐν ἀρχαιοτάτῃ βουστροφηδὸν κεχαραγμένῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Κορίνθου φέρεται τὸ ὄνομα **Δεινίας** γεγραμμένον διὰ τῆς νόθου **ε Δ Ϝενίας**[2], εἰ καὶ ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ ὀνόματος εἶνε ἡ διὰ τῆς γνησίας **ει**, ὡς καὶ ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τοῦ **δεῖνός**, **Δεϊνίας**, **Δεινίας** διδάσκει, καὶ ἀττικαὶ γραφαὶ πρὸ Εὐκλείδου ἐπικυροῦσι, συμμαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ ἀρχαιόταται ἐκ Νάξου, Στύρων, Μήλου καὶ Συρακουσῶν ἐπιγραφαὶ τῆς ϛ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3]. Ὡσαύτως γράφεται **Κλετόλας** ἀντὶ **Κλειτόλας** ἐν ἑτέρᾳ τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως Κορίνθου ἐπιγραφῇ[4]. Οὐχὶ

1) σελ. 119. 120.

2) Roehl, IGA 15.

3) Διὰ τῶν γραφῶν Δ ε ι ν ί α ς, Ἀ δ ε ί μ α ν τ ο ς, Κ λ ε ο δ ε ί ν ο υ, Δ ε ι ν ο δ ί κ ε ω, Δ ε ι ν α γ ό ρ η ς, Δ ε ι ν ο . . . ., ἃς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρεθέμεθα σελ. 185 σημ. στίχ. 9—13.

4) Roehl. 16.

δὲ διαφόρως ἀναγινώσκεται ἡ νόθος δίφθογγος ἀντὶ τῆς γνησίας ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λακεδαίμονος ἐκ δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ χωρούσῃ, ἐν τῇ δοτικῇ *Θιοκλε̃*[1]. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γράφεται καὶ *Φεδίλας* ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Λακεδαίμονος τῶν εὐθὺς μετὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον χρόνων[2] καὶ *Φεδίο* ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Θύμβρης τῆς ἐν Ἀσίᾳ Αἰολίδος[3], ἐνῷ ἡ ῥίζα τοῦ ῥήματος *φείδεσθαι* ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐκφωνουμένην τὴν γνησίαν δίφθογγον, ὡς μαρτυροῦσι τὰ προμνημονευθέντα ὀνόματα *Φειδίλεω*, *Φείδιχος*, *Φειδίης*, *Φειδιπ(π)ίδας*, *Φειδαντιδης*[4], ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ὁρμώμενα καὶ ἐκ χρόνων προευκλειδείων. Ὡσαύτως διὰ τῆς νόθου ε φέρεται γεγραμμένον τὸ ὄνομα *Διοκλέδας* ἀντὶ *Διοκλείδας* ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ ἐκ Μεγάρων[5] καὶ τὸ *Φιλοκλέδας* ἀντὶ *Φιλοκλείδας* ἐν ἑτέρᾳ συγχρόνῳ ἐκ Λευκάδος[6], ἔτι δὲ *ἐπὲ* ἀντὶ *ἐπεὶ* ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐξ Ἤλιδος[7], καὶ *Κλε̃τος* ἀντὶ *Κλεῖτος*, καὶ *Ἀέμναστος* ἀντὶ *Ἀείμναστος* ἐν πολὺ ἀρχαίᾳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἄργους[8]. Ἴσως δὲ οὕτως ἀνεγινώσκετο ἄλλοτε τὸ ὄνομα *Ἀείμναστος* καὶ ἐν βοιωτικῇ ἐκ Τανάγρας, σῳζούσῃ σήμερον μόνον τὰς συλλαβὰς . . *έμναστος*[9]. Ὅτι δὲ τὸ *αἰεὶ* ἢ *αἰϝεὶ* ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐκφωνουμένην τὴν γνησίαν ει δηλοῦσι καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί, δηλοῦσι δὲ καὶ αἱ ἐκ Κύπρου[10]. Ὡς δὲ ἐν Μεγάροις καὶ Λευκάδι ἤδη πρὸ Εὐ-

---

1) Roehl. 51

2) Αὐτόθι, 91, 14.

3) Αὐτόθι 504.

4) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 185 σημ. στίχ. 26—30.

5) Roehl 13.

6) Αὐτ. 339

7) Αὐτ. add. 119, 13.

8) Αὐτ. 30, 1. 10. Παρ' Ὁμήρῳ φαίνεται ὅτι καὶ τὸ κύριον ὄνομα Κ λ ε ῖ τ ο ς καὶ τὸ ἐπίθετον κ λ ε ι τ ὸ ς ἐξεφωνεῖτο τρισυλλάβως, ἐπειδὴ ἡ συλλαβὴ κλ ε ι ἀποτελεῖ παρ' αὐτῷ πάντοτε τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ποδός, οἷον Ἰλ. Ο, 445. Οδ. ο, 249.—Ιλ. Γ', 451. Λ, 220, Οδ. ζ, 54 κτλ.

9) Αὐτ. 174.

10) α ἰ ϝ ε ί. Ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Κρίσσης βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ ἐπιγραφῇ Roehl 314. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας 321, 4, ἐν τῇ ἐξ Ἰδαλίου τῆς Κύπρου Collitz 60, 31, ἐν ἀττικῇ τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIA I 469, 3, καὶ ἐν ἑτέραις τῆς ε' 333, 1. 32 A, 25. 59, 34. 64, 7. κτλ.

κλείδου ἐγράφη *Διοκλέδας* καὶ *Φιλοκλέδας* ἀντὶ *Διοκλείδας* καὶ *Φιλοκλείδας*, οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς συγχύσεως τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* ἐγράφη καὶ ἐν Στύροις τῆς Εὐβοίας κατὰ τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα *Ἀριστοκλέδης* ἀντὶ *Ἀριστοκλείδης* καὶ *Νεοκλέδης* ἀντὶ *Νεοκλείδης* [1]. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν χρόνων ὁρμῶνται καὶ αἱ γραφαὶ *Ἀριστοκλίδης*, *Δημοκλίδης*, *Θεοκλίδης*, *Νεοκλίδης*, *Ξενοκλίδης* [2], ἀναγινωσκόμεναι παρὰ τὰς γραφὰς *Εὐθοινείδης*, *Νεοκλείδης*, *Νικοκλείδης*, *Περιλείδης* [3], ἐκ τοῦ τριπλοῦ τούτου τρόπου τῆς γραφῆς τῆς αὐτῆς συλλαβῆς διδασκόμεθά τι πολλοῦ λόγου ἄξιον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, ὅτι ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Περικλέους ἠδύνατο ἡ γνησία δίφθογγος *ει* οὐ μόνον νὰ ἀποβαίνῃ ὁμόφωνος τῇ ἁπλῇ καὶ ἀσυνθέτῳ νόθῳ, ἀλλὰ καὶ πορρωτέρω χωροῦσα νὰ συστέλληται εἰς τὸ ἀσθενέστατον καὶ βραχύτατον *ι*. Διότι οὐδεμία ἀμφιβολία βεβαίως ὑπάρχει ὅτι τὰ εἰρημένα ὀνόματα *Ἀριστοκλίδης*, *Νεοκλίδης* κτλ. εἶχον τὸ *ι* βραχύ, ὅπως καὶ τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν Στύρων καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ὁρμώμενα *Ἀκεστορίδης*, *Ἀρισταρχίδης*, *Ἀστυχαρίδης*, *Διωνίδης*, *Ἐρανίδης*, *Θαλλίδης*, *Κηδίδης*, *Κλεογενίδης*, *Σιμωνίδης*, *Μωψίδης* [4], ὧν τὸ *ι* ἀναντιλέκτως ἦτο βραχύ, ὡς πάντων τῶν εἰς *ιδης* πατρωνυμικῶν ἢ κυρίων ὀνομάτων. Ἀσθενὴς δὲ εἶνε ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Σμυθίου, ὅτι τὸ *Δημοκλίδης* καὶ *Νεοκλίδης* ἐγένοντο ἐκ τοῦ *Δήμοκλος* καὶ *Νέοκλος* [5], οὐ μόνον διότι ἐν οὐδενὶ τῶν ἐκ Στύρων μολυβδίνων ἐλασματίων, ἐφ' ὧν ἀναγινώσκονται πάντα τὰ εἰρημένα ὀνόματα, ἀπαντᾷ ὁ εἰς *κλος* τύπος, μόνον δὲ ὁ εἰς *κλέης*, *Θεοκλέης*, *Ἰθυκλέης*, *Νεοκλέης* [6], ἀλλὰ καὶ διότι πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Σμυθίου ἐνίστανται καὶ αἱ γραφαὶ *Ἀριστοκλέδης*, *Νεοκλέδης*, αἵτινες πρόκεινται σαφῆ δείγματα κατὰ τίνα τρόπον ἡ *ει* τοῦ *Ἀριστοκλεί-*

---

1) Αὐτοθ. 372, 28 καὶ 274.

2) Αὐθ. 372, 29, 71, 135, 275, 295 κτλ.

3) Αὐτ. 372, 115, 274, 281, 310.

4) Αὐτ. 372, 24, 52, 78, 79, 100, 127, 166, 173, 197, 269.

5) Herbert Weir Smyth ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ (σελ. 23) πραγματείᾳ αὐτοῦ Der Diphthong EI, σελ. 58.

6) Roehl 372, 134, 145, 280.

δης καὶ *Νεοκλείδης* μετέβη εἰς τὸ ι τοῦ *Ἀριστοκλίδης* καὶ *Νεοκλίδης*. Ἔπειτα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐλασματίων καὶ ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἡ γνησία καὶ ἡ νόθος ει ἠδύναντο νὰ συσταλῶσιν εἰς ι, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ γραφαὶ *Πιρίθους*[1], *Ἰλείθυια*[2], *Θαλία*[3], *Κλιώ*[4], *πρεὶν* καὶ *πρὶν*[5], *Φιλαιγίρης*[6], *Χίμαρος*[7], *Χίλων*[8] καὶ ἄλλαι, περὶ ὧν ὕστερον διαλαμβάνομεν, καὶ εἶνε μάταιον ἀπέναντι τοσούτων συστολῶν τῆς διφθόγγου δι' ἀπιθάνων εἰκοτολογημάτων νὰ ἰσχυρίζηταί τις τὸ ἐναντίον. Μάτην δὲ διατείνεται καὶ ὁ Βλάσσιος[9] ὅτι ἡ παρὰ τοῖς Στυρεῦσι συστολὴ τῆς *ει* ἐν τῇ καταλήξει *ειδης* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς θέσεως τῶν Στύρων, ἐγγὺς τῆς Βοιωτίας κειμένων. Διότι ἂν ἀὴρ ἐκ Βοιωτίας διαπνεύσας τὸν εὐβοϊκὸν πορθμὸν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ βοιώτιον μίασμα, ὤφειλε τὸ μίασμα τοῦτο νὰ μὴ περιορισθῇ ἐν μόνῃ τῇ συλλαβῇ *κλει*, ἀλλὰ νὰ διαδοθῇ καὶ ἐπὶ τὴν συνεχομένην *δης*, καὶ ἔπρεπε σή-

---

1) ἐκ Στύρων Roehl 372, 312 Π ι ρ ί θ ο ς ἤτοι Π ι ρ ί θ ο υ ς. Διὰ τῆς νόθου διφθόγγου γράφεται τὸ ὄνομα ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀγγείων, CIG. 7737, 7756, 8231, διὰ δὲ τῆς γνησίας ὡσαύτως ἐπὶ ἀγγείων ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 8352, 8442 b.

2) Ἐπὶ ἀγγείων CIG 7402. 7403.

3) Ὡσαύτως ἐπὶ ἀγγείων 7462. 7468. 8348 c. Τὸ ἀρχαιότερον Θ ά λ ε ι α ἐν ἑτέροις ἀγγείοις 7845. 8075. 8185 d. 8369. 8387. 8412.

4) 8077. Κ λ ε ι ὼ δὲ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 7425. 8185 d.

5) Ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἐπιγραφῇ ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ π ρ ε ί ν, ἐν τῇ στήλῃ XII, στίχ. 40, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ἀπαντᾷ ἡ συνήθης γραφή, οἷον ἐν I, 9, 31. IV, 10. V, 34 κτλ. Ὅτι τὸ π ρ ὶ ν ἀποτελεῖ παρ' Ὁμήρῳ καὶ βραχεῖαν καὶ μακρὰν συλλαβὴν ἀποδεικνύει μεταξὺ ἄλλων ὁ στίχος 403 τῆς ῥαψ. I τῆς Ἰλιάδος.

6) Ἐκ Στύρων Roehl 372, 382.

7) Ἐκ Στύρων, αὐτόθι 372, 410. Ὁμοίως Χ ι μ ά ρ ο υ ἐκ Σικελίας Roehl 507. Τὸ ὀρθὸν Χ ε ί μ α ρ ο ς ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν 537.

8) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀλυμπίας Roehl 552, 7. ὡσαύτως Χ ί λ ω ν ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου GIC 7854. Ὅτι ὁ Χ ί λ ω ν ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ χ ε ῖ λ ο ς, ὡς ὁ Γ ν ά θ ω ν (Roehl 372, 63 ἐκ Στύρων) ἐκ τοῦ γ ν ά θ ο ς οὐδεμία ἀμφιβολία, ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, διὰ τῆς ε ι φέρουσα γεγραμμένον τὸ ὄνομα CIA II. 1049 A, 11. 12. Ἐκ δὲ τῆς παρὰ Καλλιμάχῳ χρήσεως τοῦ ὀνόματος φαίνεται ὅτι τὸ ι αὐτοῦ ἀπετέλει βραχεῖαν συλλαβήν· ἴδε Lentz Herod. II 605, 20.

9) ἔκδ. β', σελ. 51.

μερον ἐν τοῖς πολυαρίθμοις ἐκείνοις ἐκ μολύβδου ἐλασματίοις παρὰ τὸ *Ἀριστοκλίδης*, *Δημοκλίδης*, *Θεοκλίδης* καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ *Ἀριστοκλίδας* καὶ *Δαμοκλίδας*, καὶ *Θεοκλίδας* καὶ ἄλλοι αἰολικοὶ τύποι, ὅπερ ὅμως ἐν οὐδενὶ τῶν ἐλασματίων παρατηρεῖται. Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ ὁ Κορίνθιος *Χαρικλίδας*[1] ὀφείλει τὸ *ι* τῆς παραληγούσης αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν συστολὴν τῆς *ει*, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος *Ἀριστίδας*[2], καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς *Ἡρακλίδης*[3] οἱ οὕτω μακρὰν τῆς Βοιωτίας οἰκοῦντες καὶ οὐδεμίαν ὑπόνοιαν βοιωτίου μιάσματος παρέχοντες. Ἂν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Λακεδαίμονι ἐγράφη καὶ *Ἡρακληΐδας* ἢ *Ἡρακλήδας*, τοῦτο οὐδὲν ἔχει παράδοξον τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅτι καὶ ἐν πολὺ ὑστέροις χρόνοις εὕρηται καὶ ἀρχαιότερός τις τύπος παρὰ τὸν νεώτερον χωρὶς οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης φθογγολογικῆς αἰτίας, ὡς ὕστερον διὰ πλειόνων διασαφοῦμεν, τὰς γραφὰς *Νικόκλεια* καὶ *Νικόκλεα*, *Ξενοκράτεια* καὶ *Ξενοκράτεα* καὶ ἄλλας ὁμοίας ἑρμηνεύοντες.

Ἀρχαιοτάτην σύγχυσιν τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* καὶ τοῦ *ι* δεικνύουσι καὶ αἱ ἐκ Κορίνθου γραφαὶ *Ποτειδάν*, *Ποτεδάν*, *Ποτιδάν*, *Ἀφιτρέταν* τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[4]. Ἐκ τῆς τελευταίας γραφῆς πειθόμεθα ὅτι γνησία εἶνε καὶ ἡ ἐν ἑνὶ τῶν ἐκ Στύρων ἐλασματίων ἀναγινωσκομένη γραφὴ *Τείμαρχος* ἀντὶ *Τίμαρχος*[5], τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐκ τῶν παρατεθεισῶν γραφῶν

---

1) Reinisch. Museum VIII, 1863. σελ. 580, ἐπὶ ἀγγείου. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου ἀναγινώσκεται καὶ Λ υ σ α ν δ ρ ί δ α ς καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἄλλως ἐξεφωνεῖτο τὸ ι τοῦ Λ υ σ α ν δ ρ ί δ α ς καὶ ἄλλως τὸ τοῦ Χ α ρ ι κ λ ί δ α ς.

2) Roehl 84 ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Ταινάρου, ἐν ᾗ ἀναγινώσκονται καὶ τὰ Ν ι κ α φ ο ρ ί δ α ς, Ν ι κ α ρ χ ί δ α ς, Ε ὐ δ α μ ί δ α ς, Μ ε ν ε χ α ρ ί δ α ς.

3) Ἡ ρ α κ λ ί δ η ς παρὰ τὸ Ἡ ρ α κ λ ε ί δ ε ω ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Bullet. de corr. hellén. IV, 1880, σελ. 297, Β, 8. καὶ σελ. 296, Α, 22.

4) Roehl. nr. 20, ἔνθα 28άκις ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ Π ο τ ε δ ά ν, 4άκις Π ο τ ε ι δ ὰ ν 20, 109, 111, 114, add. 20, 43 a, καὶ δὶς Π ο τ ι δ ὰ ν 20, 68 καὶ 79, ἅπαξ δὲ Ἀ φ ι τ ρ έ τ α ν 20, 3, καὶ 5άκις Ἀ ν φ ι τ ρ ί τ α ἢ Ἀ φ ι τ ρ ί τ α.

5) Αὐτόθι 372, 359. Ὀρθῶς δὲ ἀπαντῶσι γραφόμενα ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐλα-

Πιρίθους, *Φιλαιγίρας*, *Χίμαρος*, *Ἀριστοκλέδης*, *Νεοκλέδης*, *Ἀριστοκλίδης Νεοκλίδης* κτλ. ἐγένετο πρόδηλον ὅτι καὶ ἐν Στύροις τῆς Εὐβοίας, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνεφαίνετο, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου πρός τε τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ *ι*.

Τὴν συστολὴν τῆς *ει* εἰς *ι* βραχὺ δεικνύει καὶ τὸ ὁμηρικὸν *Ποσιδήϊον* καὶ ὁ μὴν *Ποσιδεών* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ *Ποσειδῶνος* βεβαίως ἔχων τὴν ἀρχήν[1]. Ἐκ τῶν συστολῶν δὲ τούτων καὶ ἐκ τῆς ἐν Κορίνθῳ μεταμορφώσεως τοῦ *Ποτειδᾶνος* εἰς *Ποτεδᾶνα* καὶ *Ποτιδᾶνα* διδασκόμεθα καί τι ἕτερον· ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος ἡ *οι* ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ἁπλοῦν *ι* ἔν τισι τῶν λέξεων, ἐν αἷς ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων διὰ τροπῆς τοῦ *ο* εἰς *ε* εἶχε μεταβληθῇ εἰς *ει* καὶ ὅτι ἤθελε σφαλῇ τὰ μέγιστα ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε νὰ συμπεραίνῃ ὅτι τὸ *Ποσειδῶν* ἐπὶ Περικλέους ἐξεφωνεῖτο *Ποσεΐ-*

σματίων τὰ Τιμαρχίδης 364, Τίμαρχος 365, Τιμοκράτης 366, Τιμόλοφος 368 κτλ. Ὁ Roehl θεωρεῖ ὕποπτον τὴν γραφὴν Τείμαρχος μόνον διὰ λόγους ἀναφερομένους εἰς τὸν πρῶτον ἐκδόντα ταύτην Λενορμάντον, ἀλλὰ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἔπρεπε νὰ θεωρῇ ὕποπτον καὶ τὴν γραφὴν Χίμαρος, ἥτις ὅμως ἐπικυροῦται οὐ μόνον ὑπὸ τῆς προμνημονευθείσης ἐκ Σικελίας ἐπιγραφῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλων ὁμοίας φύσεως, Ἔπειτα εἶνε γνωστότατον ὅτι πλεῖστα γνήσια μολύβδινα ἐλασμάτια ἐκ Στύρων περιῆλθον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Λενορμάντου, καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς γνησιότητος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γραφῆς. Ἡ ὑπόνοια θὰ ἦτο πάνυ ἔλλογος, ἂν ἡ γραφὴ Τείμαρχος ἀπήντα ἐν δημοσίοις γράμμασιν, ἀλλ' ἐπειδὴ εὕρηται ἐπὶ μολυβδίνου ἐλασματίου, ὄνομα ἰδιώτου περιέχοντος, τοσοῦτον ὀφείλει τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς γνησιότητος τῆς γραφῆς, ὅσον θὰ συνεχωρεῖτο νὰ δυσπιστῇ καὶ εἰς τὰς ἐπὶ κεραμίων ἐκ Ῥόδου ἐσφαλμένας γραφὰς Τειμαγόρας, Τισαγόρας παρὰ τὰς ὀρθὰς Τιμαγόρας, Τεισαγόρας (Ἀθην. Τόμ. Γ' σελ. 243, 167 καὶ 244, 176) διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐν ψηφίσματι τῶν Ῥοδίων, εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὡς φαίνεται, ἀνήκοντι, δὲν ἀπαντᾷ τοιοῦτον ἁμάρτημα, ἀλλ' ὀρθῶς ἀναγινώσκεται τὸ ἀποτεισάτω παρὰ τὸ ἐπιτίμιον (CIG 2525 b, στίχ, 101.

1) Ἰλ. Β. 506. Ὀδ. ζ 266. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. Πύθ. 52. Ὁμοίως διὰ τοῦ ι γράφεται καὶ ὁ ἐν Δήλῳ μὴν Ποσιδηϊὼν ἐν προευκλειδείῳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ CIA I 283, 17 καὶ ὁ Ἀττικὸς Ποσιδεὼν ἐν ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ δὲ γραφὴ Ποσειδεὼν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ποσιδεὼν ἀπαντᾷ μόνον ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Αὐτοκρατόρων ἴδε Meisterhans κτλ. σελ. 26.

δῶν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Λάκωνες καὶ οἱ Ἀρκάδες ἔλεγον *Ποόιδὰν* καὶ *Ποσοιδὰν*[1].

Κατὰ τὰς εἰρημένας γραφὰς θὰ ἡρμηνεύομεν καὶ τὴν γραφὴν *δαρικός*, ἥτις δὶς ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λακεδαίμονος τῶν χρόνων τοῦ Λυσάνδρου[2], ἂν δὲν ὡρμᾶτο ἐξ ἀπογράφου τοῦ Φουρμόντου καὶ ἤμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκ τοῦ λίθου ἀπογραφῆς τῆς λέξεως.

Πόσον δὲ εὔκολον ἦτο καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ γνησία ει νὰ ἔχῃ τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τῆς νόθου καὶ κατὰ τοὺς πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην χρόνους σημαίνουσιν αἱ ἑξῆς ἀττικαὶ γραφαί. *Πῖσις* ἀντὶ *Πεῖσις*[3] *Μενεκλέδης* ἀντὶ *Μενεκλείδης*[4], *ὀλέζων* ἀντὶ *ὀλείζων* ἢ *ὀλίζων*[5], *υἱε͂*[6], *ἐχσαλε͂φσαι*[7] *Δεσάνωρ*[8],—*κλενοτάτη*[9], *κλεναῖς*[10], *πυθενὸν*[11], *Κλετὼ Κλετονύμο*[12], *κε͂ται*[13], *Ἀμενοκλῆς*[14], *Δημοκλέ-*

1) Ποσιδὰν ἐκ Λακεδαίμονος Roehl 83. 86. 88 καὶ 91 Nota 2. Ποσοιδὰν ἐξ Ἀρκαδίας nr. 94.

2) Roehl 69, 2. 15.

3) Ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐπ' ἀριστερᾷ χωρούσῃ CIA I Suppl. IV 373 a. Ὅτι δὲ ἐν τῇ ῥίζῃ πειθ ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς τό τε ε καὶ τὸ ι εἴπομεν ἤδη σελ. 185 σημ. στίχ. 19—24, προεπικυροῖ δὲ καὶ ὁ παρακείμενος πέποιθα. Ὁμοίως Πεθῖνος ἀντὶ Πειθῖνος ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου CIG 8283.

4) Ἐν ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀκροπόλεως τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατοντ. Ἐφ. ἀρχ. 1888, σελ. 139.

) CIA I, 9, 10 τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος 37 a, 17 (425 πρ. Χρ.). Ἐφ. ἀρχ. 1884—85 σελ. 162 στιχ. 33 (418 πρ. Χρ.).

6) Mittheil. κτλ. VII σελ. 320 πρὸ τοῦ μέσου τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου

7) Ἀθήν. Ε' σελ. 514, 33 τῶν χρόνων τοῦ Ἀλκιβιάδου.

8) CIA I 176, 8 τῶν αὐτῶν χρόνων. Τὸ Δεισάνωρ εἶνε ἐσχηματισμένον κατὰ τὸ Τεισάνωρ CIA II 955, 16, Εὐφράνωρ 986 II, 30, Νικάνωρ, κτλ.

9) Παρὰ τὸ θρεφθὲς ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων, Kaibel, Epigrammata graeca ex lapidibus 71, 5.

10) Ὡσαύτως ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι. Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτυμβ. 2856 τῶν αὐτῶν χρόνων.

11) παρὰ τὸ ἔχε Kaibel 64 4. 2.=Κουμ. 1052. τῶν αὐτῶν χρόνων.

12) Mittheil X, 1885, σελ. 372, ἀριθ. 35. Κλειτὼ δὲ ὀρθῶς ἐν CIA II 652 B, 31 (398 πρ. Χρ.). Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 200 σημ. 8.

13) Mitheil X σελ. 370 ἀριθ. 30. κεῖμαι, ἔμπροσθ. σελ. 185, σημ. στίχ. 14.

14) παρὰ τὸ Ἀμεινοκλέους Κουμ. 2551.

δης[1], *Ἡρακλέδης*[2], *Διοκλέδα*[3]. Κατὰ τὸ *υἱε* ἀντὶ *υἱεῖ* ἐγράφησαν καὶ αἱ δοτικαὶ *ἐπὶ λύσε* καὶ *Ἀμαξαντε* ἐν ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς γράφεται ἔτι τὸ δασὺ πνεῦμα Η ἐν τῇ λέξει *ὅρος* καὶ τηρεῖται ἡ παλαιὰ γραφὴ τῆς νόθου *ου*[4], ἔτι δὲ καὶ ἡ δοτικὴ *πόλε* ἐν ψηφίσματι τοῦ ἔτους 363 πρὸ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι ἐγράφη καὶ *Βοτάδης* ἀντὶ *Βουτάδης*[5], εἶνε φανερὸν ὅτι, ὅπως μεταξὺ τῆς γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου *ου* οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις ἐν τῇ προφορᾷ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, οὕτως οὐδεμία ἐγίνετο οὐδὲ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς νόθου καὶ γνησίας *ει*. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐκ *Δεκελείας* τοῦ ἔτους 396 πρὸ Χριστοῦ, ἀδιακρίτως φέρουσα γεγραμμένον *χορέο* ἀντὶ *χορείου* παρὰ τὸ *χόρεον* καὶ *γραμματεῖο* καὶ *ὀφεῖλεν* καὶ *ὀφειλέτω* παρὰ τὸ *ὀφελέτω*, τὸ *ἐφεῖναι* καὶ *ἐξεῖναι* παρὰ τὸ *ἔναι* καὶ τὸ *ὀκ* καὶ *ὀδένα* παρὰ τὸ *τοῦτο* καὶ *αὐτὸς* (αἰτ.) καὶ *τούτος*[6]. Αἱ γραφαὶ αὗται μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐκλείδου καὶ Πλάτωνος ἀδιακρίτως ἠδύνατο νὰ γραφῇ ἡ νόθος *ε* ἀντὶ τῆς γνησίας καὶ παρὰ τὴν γνησίαν *ει*, καὶ ἡ γνησία ἀντὶ τῆς νόθου καὶ παρὰ τὴν

---

1) Δημοκλέδης Πιστοξένο Κουμ. 922.

2) Κουμ. 2951 καὶ 3131.

3) Ἀπολλόδορος Διοκλέδα Μεγαρεὺς Κουμ. 2008.

4) CIA II 1104 στίχ. 1 πεπραμένο ἐπὶ λύσε. στίχ. 3 Ἀμαξαντε. Ὁμοίως ἐπὶ λύσε 1116, 2. Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκομεν τὰς γραφὰς χαλκοθέκε, αὐτε, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 178 σημ. 3..

5) Ἀθην. Τόμ. Ε' σελ. 516, στίχ. 2 Βοτάδης, στιχ. 6 πόλε.=Mittheil. κτλ. II, σελ. 144. Ὁμοίως πόλε ἀντὶ πόλει ἀναγινώσκεται καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 333 πρ. Χρ. CIA II 804 II στίχ. 39. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκονται καὶ αἱ γραφαὶ ἀποδῶσεν ἀντὶ ἀποδῶσειν I, 33. Διοδότο II, 34. Ἔτι δὲ καὶ αἱ ὅμοιαι Ἀρχενίκο, Χαιρεστράτο, στρατηγο. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 320 πρὸ Χριστοῦ ἀναγινώσκεται ἡ δοτικὴ Φερεκλείδε παρὰ τὰς δοτικὰς μισθωτεῖ, Νεοκλείδει CIA II add. 834, b, I, 50. 21.

6) CIA II add. 841. b. χορέο στίχ. 6. χόρεον 28. γραμματεῖο 2. ὀφεῖλεν 26, ὀφειλέτω 39. 42. 58. ὀφελέτω 48. ἐφεῖναι 30. ἐξεῖναι 31. 43. ἔναι 27. 45. ὀκ 26 ὀδένα 27. τοῦτο 25. 41. αὐτὸς 26. τούτος 34 Ἡ γραφὴ ὀκ ὑπομιμνήσκει τὸ τοῦ Πλουτάρχου «Φιλίππου γράψαντος εἰ δέχονται τῇ πόλει αὐτὸν (Λακεδαιμόνιοι), εἰς χάρτην Ο μέγα γράψαντες ἀπέστειλαν». περὶ ἀδολεσχ. § 21.

νόθον, ὡς καὶ ἡ νόθος *ο* ἀντὶ τῆς γνησίας καὶ παρὰ τὴν γνησίαν *ου*, καὶ ἡ γνησία ἀντὶ τῆς νόθου καὶ παρὰ τὴν νόθον[1]. Τὴν αὐτὴν σύγχυσιν τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* δεικνύει καὶ ἐπιγραφὴ τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τοῦ ἔτους 378 καὶ 366 πρὸ Χριστοῦ, ἐν ᾗ γράφεται *κλὲς* ἀντὶ τοῦ *κλεὶς* καὶ παρὰ τὸ *κλεὶς* καὶ *λεοντοεδὴς* ἀντὶ *λεοντοειδὴς* καὶ τοὐναντίον *κτεὶς* ἀντὶ τοῦ *κτές*[2]. Ὁμοίως διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως ἐγράφη καὶ ἐν ψηφίσματι τοῦ ἔτους τῆς ἀρχοντίας τοῦ Εὐκλείδου (403 πρ. Χρ.) *πρυτανεῖον* ἀντὶ *πρυτανεῖον* καὶ τοὐναντίον *ἐπεστάτει* ἀντὶ *ἐπεστάτε*[3]. Τοσοῦτον δὲ συγχωρεῖται τοῖς Ἐρασμικοῖς νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι τὸ *ε* ἐν τῇ γραφῇ *πρυτανεον* εἶνε ἁπλοῦν *ε*, προελθὸν δῆθεν ἐκ τῆς *ει* ὡς εϊ ἐκφωνουμένης κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *ι* πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὅσον θὰ συνεχωρεῖτο αὐτοῖς νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι ἁπλοῦν *ε* εἶνε καὶ τὸ τῶν εἰρημένων γραφῶν *κλές*, *λεοντοεδής*, καὶ πασῶν τῶν παρατεθεισῶν, ἐν αἷς οὐδὲν φωνῆεν ὑπάρχει μετὰ τὴν *ει*, καὶ ἦτο ἀδύνατον, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοὶ πιστεύουσι, νὰ συμβῇ ἔκθλιψις τοῦ *ι*. Πρὸς τὸν τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν θὰ ἐνίστατο καὶ τὸ μέτρον ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις γραφαῖς *κλεοτάτη*, *κλεναῖς*, *πυθενόν*, ἀπαιτοῦν πάντως μακρὸν φωνῆεν ἐν ταῖς συλλαβαῖς *κλε* καὶ *θε*. Ἔπειτα τὰ εἰς *εῖον* ὀνόματα φέρονται συνήθως γεγραμμένα διὰ τῆς *ει*, οἷον *ἀριστεῖον*, ***βαλανεῖον***, ***γραμματεῖον***, ***δοκιμεῖον***, ***ἐσχαρεῖον***, ***κεραμεῖον***, ***λαμπαδεῖον***, ***λυχνεῖον***, ***ὁλκεῖον***, ***πομπεῖον***, ***σκαφεῖον***, ***σφαγεῖον***, ***τραπεζεῖον***, ***χαλκεῖον***, ***χερνιβεῖον***[4]. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ *πρυτανεῖον* πάντοτε καὶ

---

1) Ἡ γνησία ου ἀντὶ τῆς νόθου καὶ παρὰ τὴν νόθον ο ἀπαντᾷ ἐν ἄλαις συγχρόνοις ἐπιγραφαῖς, οἷον τοὺς παρὰ τὸ σ τ ρ α τ η γ ο ν τ α ς καὶ Ἀ ρ ι σ τ ο κ ρ ά τ ο υ ς ἐν CIA II add. 1 c 24. 25. 30 (399 πρ. Χρ.). λ έ γ ο υ σ ι, Κ λ α ζ ο μ ε ν ί ο υ ς, ἔ χ ο υ σ ι παρὰ τὸ Φ ι λ ά γ ρ ο 14 b, 6. 7. 9. 1. (387 πρ Χρ.). τ ο ύ ς, τ ο ῦ δ ή μ ο 15 b, (395—370 πρ. Χρ.) στίχ. 4. 5. κτλ.

2) CIA II 678 B στίχ. 41. 46. 54. 64.

3) CIA II add. 1 b 27 καὶ 6.

4) ἀ ρ ι σ τ ε ῖ ο ν CIA II 699, 34 (352 πρ. Χρ.), β α λ α ν ε ῖ ο ν Ἐφ. ἀρχ. 1884—85 σελ. 160 στιχ. 37 (418 πρ. Χρ.), CIA II 814 a B, 32 (374 πρ. Χρ.). γ ρ α μ μ α τ ε ῖ ο ν CIA II add. 841 b, 20 (396 πρ. Χρ.). 703, 7 (340 πρ. Χρ.). δ ο κ ι μ ε ῖ ο ν 684, 5. 7 (μετὰ τὸ ἔτος 368 πρ. Χρ.). 698 II, 26 (350 πρ. Χρ.). Ὁμοίως δ ο κ ι μ ε ῖ ο ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 39, 45, στιχ. 96, 149. ἔτι ἐν ἐπιγραφῇ

πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γράφεται διὰ τῆς *ει*[1], καὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι, ἂν οἱ Ἀττικοὶ ἐπὶ Εὐκλείδου ἠδύναντο ἅπαξ νὰ εἴπωσιν *πρυτανέον* μετὰ βραχείας τῆς παραληγούσης, δὲν θὰ ἔλεγον πολλάκις καὶ ὕστερον αὐτοῦ· καὶ εἶνε ἀνερμήνευτον, πῶς, ἂν ἡ γραφὴ *πρυτανεον* πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς διατείνονται οἱ Ἐρασμικοί, μετὰ τὴν δ' ἑκατονταετηρίδα ἐκλείπει παντελῶς ἡ γραφὴ *εον* τῶν εἰς *εῖον* ὀνομάτων, ἀπαντᾷ δὲ μόνον κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συχνότατα ἐγράφετο ἡ νόθος ἀντὶ τῆς γνησίας. Οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἄρα ὑπολείπεται ἀμφιβολία πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν καὶ τὸ *ε* τῶν ὁμοίων γραφῶν *σημέο*[2], *τοπε̃ον*[3], *στυππε̃ον*[4], *βαλα-*

ἐξ Ὠρωποῦ CIG 1570, 3. Ἡ γραφὴ αὕτη ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ Τιμαίῳ τοῦ Πλάτωνος 65 C. Ἐ σ χ α ρ ε ῖ ο ν Ἐφ. ἀρχ. 1883—84 γ, σελ. 126 στίχ. 12 (329 πρ. Χρ.). κ ε ρ α μ ε ῖ ο ν CIA II 814 a B, 32 (374 πρ. Χρ.). λ α μ π α δ ε ῖ ο ν Ἐφ. ἀρχ. 1883—84 σελ. 135, 15 (355 πρ. Χρ.). λ υ χ ν ε ῖ ο ν αὐτόθι, στίχ. 18. CIA II 678 B, 33, 35, 78 (378]6 πρ. Χρ.). ὁ λ κ ε ῖ ο ν αὐτόθι, 17. π ο μ π ε ῖ ο ν CIA I 132 καὶ 320. II add. 314 c, 20 (περὶ τὸ 300 πρ. Χρ.). σ κ α φ ε ῖ ο ν CIA II 678 B, 18, σ φ α γ ε ῖ α 689, 7 (περὶ τὸ 350 πρ. Χρ.), Ἐφ. ἀρχ. 1883—4 σελ· 135, 11 (355 πρ. Χρ.). τ ρ α π ε ζ ε ῖ ο ν αὐτόθι, στίχ. 27, χ α λ κ ε ῖ ο ν CIA II 81 a B, 34 (374 πρ. Χρ.). χ ε ρ ν ι β ε ῖ ο ν 660, 41 (390 πρ. Χρ.), 674 a 1 (τῶν αὐτῶν χρόνων), 677 II, 42, 43. (367 πρ. Χρ.), 680, 8. 9 (τῶν αὐτῶν χρόνων), 681, 27 (τῶν αὐτῶν χρόνων), 711, 10 (τῶν αὐτῶν χρόνων). χ ε ρ ν ι β ε ῖ α, ὁ λ κ ε ῖ α, λ υ χ ν ε ῖ α ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 365 πρ. Χρ. Bullet. de corr. hell. X 1886 σελ. 466.

1) Οἷον ἐν CIA I, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 8. 24. 87. 89. 95 καὶ ἐν Ἀθηναίῳ, τόμ. ε' σελ. 514, 41 πιθανῶς τοῦ ἔτους 409 πρ. Χριστοῦ. CIA II 52 c, 26. 27. 30. 34 (368 πρ. Χρ.). 66 B frag. c, 8. 10 (356 πρ. Χρ.). Ἀθην. ε'. σελ. 423, 38. κτλ.

2) Ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 394]3 πρ. Χρ. Bullet. do corr. hellén. XI, 1887, σελ. 131 στίχ. 2.

3) τ ο π ε̃ α πληθ. CIA II 807 a 62. 65. 71. 76. 141 (330 πρ. Χρ.)=Boeckh Seeurkunden XI, ἔνθα ἰδὲ καὶ Βοίκχιον σελ. 396 σημ. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ τ ο π ε ῖ α ἀπαντᾷ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ a, 153 καὶ g, 73, ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευσῖνος τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. Ἐφ. ἀρχ. 1884—85, γ, σελ. 126, στίχ. 15. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται καὶ ὀ β ε λ ε ί α ἀντὶ ὀ β ε λ ί α, ἀκολουθεῖ ὅτι κατὰ τὰ τέλη τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἡ γνησία καὶ νόθος δίφθογγος ει εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ ι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὅπερ καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν τεκμηριοῦται.

4) CIA II 809 e 176 (325 πρ. Χρ.). σ τ υ π π ε ῖ ο ν 811 c 90 (323 πρ. Χρ.). add. 834 c, 41 σ τ υ π π ε ι ο π λ ό κ ῳ. (περὶ τὸ ἔτος 300 πρ. Χρ.). Καὶ παρ' Ἀρι-

νεον[1], *γραμματεαν*[2], *Θησεον*[3], *πρυτανέα*[4], *ἐπιμέλεα*[5], *ἡμίσεα*[6], *᾿Αχιλλέα*[7], *βατραχεοῦν*[8], *ἀνδρεος*[9], ἀφοῦ καὶ αὗται ἀπαντῶσι μόνον ἐν χρόνοις, καθ' οὓς γράφεται ἔτι ἡ νόθος ε παρὰ τὴν γνησίαν ει καὶ ἀντὶ τῆς γνησίας, ὡς καὶ ἡ νόθος ο παρὰ τὴν γνησίαν ου καὶ ἀντὶ τῆς γνησίας, οὐδὲν δὲ ὑπάρχει σαφὲς τεκμήριον δηλοῦν ὅτι τὸ ε τῶν τελευταίων τεσσάρων ἢ πέντε ὀνομάτων δὲν σημαίνει τὴν νόθον *ει*.

Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἐξ ᾿Αττικῆς γνωστὰ παραδείγματα τῆς συγχύσεως τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* ἠθέλομεν προσθέσει καὶ τὴν γραφὴν *Διετρέφης*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ὀλίγοις ἔτεσι νεωτέρᾳ τοῦ Εὐκλείδου[10], ἂν δὲν ἐπιστεύομεν ὅτι τὸ *Διειτρέφης* ἐγένετο οὐχὶ ἐκ τοῦ *Διιτρέφης* ἐκτάσει τοῦ βραχέος *ι* εἰς *ει*, ἀλλὰ τροπῇ τοῦ *ο* εἰς *ε* καὶ ἐκτάσει τοῦ *ε* εἰς *ει*, ὡς καὶ τὸ *᾿Ανδρειφόντης* καὶ *᾿Αργει-*

στοφάνει δὲ (Ἱππ. 129) τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ μακρὰν τὴν δευτέραν συλλαβὴν τῆς λέξεως σ τ υ π π ε ι ο π ώ λ η ς. Ἴδε Riemann, Revue de Philologie IX 1885 σελ. 66.

1) Rang. Antiquit. Hellén. 879, 8=Lebas Attique N. 277.

2) CIA II 766, 87 καὶ 177 (340]338 πρ. Χρ.). Ἐν ἄλλαις δὲ ἐπιγραφαῖς, ὡς εἴδομεν, γ ρ α μ μ α τ ε ῖ ο ν.

3) Θ η σ έ ο υ CIA II add. 834 b_2 I, 10. 68 (329 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ Θ η σ ε ί ο υ I, 31. 66.

4) Τετράκις μόνον μέχρι τοῦδε ἐν CIA II 829, 8 (395 πρ. Χρ.). 62, 5 (357 πρ. Χρ.). 186, 17 (322 πρ. Χρ.) καὶ 190, 15 (320 πρ. Χρ.). Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς πρὸ Εὐκλείδου καὶ ταῖς μετ' Εὐκλείδην, εἰ καὶ συχνότατα ἀπαντᾷ ἐν αὐταῖς ἡ λέξις, γράφεται πάντοτε διὰ τῆς γνησίας.

5) ἐ π ι μ έ λ έ α ς CIA II add. nov. 256 b, 24 (304 πρ. Χρ.). ἐ π ι μ έ λ ε ι α ν ἐν 619, 10 (298 πρ. Χρ.) καὶ ἀλλαχοῦ.

6) ἡ μ ί σ ε α ν CIA II 1055, 10 (345 πρ. Χρ.). 1059, 14. 19 (321 πρ. Χρ.). ἡ μ ί σ ε ι α ν 600, 22 (300 πρ. Χρ.).

7) ᾿Α χ ι λ λ έ α 809 d, 60 (325 πρ. Χρ.). ᾿Α χ ι λ λ ε ί α 811 b, 109 (323 πρ. Χρ.).

8) β α τ ρ α χ ε ι ο ῦ ν καὶ β α τ ρ α χ ε ο ῦ ν CIA II 758 I, 24. II, 12 (334 πρ. Χρ.).

9) ἀ ν δ ρ ε ῖ ο ν 758. B, II, 26 (334 πρ. Χρ.). ᾿Αλλ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ παραλείπονται γράμματα καὶ ἐκ τοῦ μέσου καὶ ἐκ τοῦ τέλους πολλῶν λέξεων ἄνευ οὐδεμιᾶς φθογγολογικῆς αἰτίας.

10) ᾿Εφ. ἀρχ. περίοδ. α', ἀριθ. 279, 2 (385 πρ. Χρ.).

φόντης καὶ τὸ *παρεισχῆσθαι* καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια, περὶ ὧν ὕστερον ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὅμως καὶ ἡ γραφὴ *Διετρέφης* δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀπόδειξιν τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συγχύσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων, ἐπειδὴ πρὸ Εὐκλείδου τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται μόνον διὰ τῆς γνησίας *ει* γεγραμμένον [1]. Ἀναντιλέκτως δὲ ἡ γραφὴ *ἐπε* [2] εἶνε ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς τοιαύτης συγχύσεως, ἐπειδὴ ἡ ὀρθὴ τῆς λέξεως γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τῆς γνησίας, ὅπως μαρτυροῦσι πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἵ τε πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφαί [3], μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ τύποι τῶν ἄλλων ἐγκλίσεων πάντοτε διὰ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι*, οὐδέποτε δὲ διὰ μόνου τοῦ *ε* ἐκφερόμενοι· οἷον *εἴπω*, *εἴποιμι*, *εἰπέ*, *εἰπεῖν*, *εἰπών*. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ γραφὴ *ἐρήνης*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἀττικῷ ψηφίσματι ἀρχαιοτέρῳ τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [4]. Λέγομεν πρέπει νὰ προστεθῇ, ἐπειδὴ ἐν ψηφίσματι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων τοῦ ἐν Μυρρίνῃ τῆς Λήμνου τῆς δ' μὲν ἑκατονταετηρίδος, φυλάττοντι δὲ ἔτι τὴν πρὸ Εὐκλείδου ὀρθογραφίαν, φαίνεται ὅτι ἡ αὐτὴ λέξις ἐγράφη διὰ τῆς γνησίας *ει*, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ μετὰ τὸ ε ἐλλείποντος ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων [5].

Ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὸν αὐτὸν φωνητικὸν λόγον ἐγράφη καὶ ἐν Χίῳ περὶ τὰ μέσα τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος *χέλιοι* παρὰ τὸ *χείλιοι* [6]. Ἂν δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Χίου τῶν μέσων τῆς δ' ἐγράφη *χίλιοι* διὰ τοῦ *ι* [7], τοῦτο συμβαίνει ἐξ ἀττικῆς ἐπιδρά-

---

1) CIA I 447 III, 53 (425 πρ. Χρ.) 402, 2 (πρὸ τοῦ 410 πρ. Χρ.). Ὡσαύτως καὶ μετ' Εὐκλείδην II, 667, 4 (385 πρ. Χρ.). add. 834 b. II, 45 (329 πρ. Χρ.).

2) CIG 85 b. σελ. 898, στίχ. 1 (370 πρ. Χρ.) ἐξ Ἀττικῆς.

3) Ἐκ τῶν πλείστων ἀττικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ ε ἶ π ε, ἀναφέρομεν ὀλίγας τινὰς μόνον προευκλειδείους, τὰς ἑξῆς· CIA I, 21, 5. 22, 12. 27, 1. 31 B, 1. 4. 38 c, 15. 40, 18. κτλ. Ὁμοίως δ ι α ϝ ε ι π ά μ ε ν ο ς ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ στήλ. XII, 32.

4) Ἰδ. Ἀθηναίου τόμ. ε' σελ. 520, στίχ. 8.

5) Bullet. de corr. hellén. IX, σελ. 46, 4.

6) χ ε ί λ ι ο ι Roehl IGA 381 c 13. 15. d 12. χ έ λ ι ο ι c, 23. Τὸ πρᾶγμα μένει τὸ αὐτό, καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ G. Meyer (Gramm. κτλ. ἐκδ. 6' § 408) ὅτι ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἡ νόθος εἶνε ἀρχαιοτέρα τῆς γνησίας.

7) π ε ν τ α κ ι σ χ ι λ ί ω ν Bullet. de corr. hell. III σελ. 424, 14.

σεως. Ἂν δὲ πάλιν ἐν οὐδεμιᾷ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐγράφη ποτὲ *χείλιοι* ἢ *χέλιοι*, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἡ ει τῆς λέξεως ταύτης εἶχεν ἀποβῆ παρ' Ἀττικοῖς ἁπλοῦν ι, ὡς καὶ ἡ τῆς λέξεως *ἱματιον* ἤδη ἐν χρόνοις παλαιοτάτοις, καὶ ἡ παραδεδομένη καὶ οἱονεὶ ὀρθοτέρα γραφὴ ἐθεωρεῖτο οὐχὶ ἡ διὰ τῆς *ει*, ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ι*.

Ὡς δὲ ἐν Μεγάροις καὶ Λευκάδι ἐγράφη *Διοκλέδας* καὶ *Φιλοκλέδας* καὶ ἐν Στύροις *Ἀριστοκλέδης* καὶ *Νεοκλεδης*, ἐν δὲ Ἀττικῇ *Πέσις* καὶ *Μενεκλέδης* καὶ *Δημοκλέδης* καὶ *Ἡρακλέδης*, οὕτω καὶ ἐν Δωδώνῃ ἐγράφη *Φιλοκλέδαο* καὶ *Διοπέθης*, ἐκεῖνο μὲν κατὰ τὴν ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, τοῦτο δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τῆς δ΄, καθ' οὓς ἐγράφετο ἔτι ἐν Δωδώνῃ καὶ ο ἀντὶ ω[1].

Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἄνω παρατεθεισῶν γραφῶν τῆς νόθου ἀντὶ τῆς γνησίας *ει* γίνεται καταφανὲς ὅτι, ὡς ἡ γνησία *ου*, οὕτω καὶ ἡ γνησία *ει* εἶχεν ἀποβῆ ἁπλῆ καὶ ταυτόφωνος τῇ νόθῳ ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, ἡ δὲ αἰφνίδιος καὶ τελεία ἐξαφάνισις τῶν νόθων ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐπικράτειαν τοῦ ἰωνικοῦ καὶ τελειοτέρου ἀλφαβήτου, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς ἀπεδείξαμεν[2], δὲν δύναται νὰ ἔχῃ φθογγολογικὴν αἰτίαν, ἀλλὰ καθαρῶς ὀρθογραφικήν, καὶ ἐξελέγχει τὴν μεγάλην πλάνην τῶν Ἐρασμικῶν, θελόντων φθογγολογικῶς μόνον νὰ ἑρμηνεύωσι τὰ πάντα ἐν τῇ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ.

Ὅτι δὲ καὶ τὸ μακρὸν ι ἐσημαίνετο διά τε τῆς γνησίας καὶ νόθου *ε* ἤδη κατ' αὐτὴν τὴν δ΄ ἑκατονταετηρίδα, δηλοῦσι δύο τῶν

---

1) Dodone et ses ruines par Constantin Carapanos. Paris 1878 Planche XXIII N. 1 καὶ N. 6. Ὁ Fick ἐν τῇ ὑπὸ Collitz γενομένῃ συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, nr. 1374 θαυμάζει ὅτι ἐγράφη Διοπέθης ἀντὶ Διοπείθης. Μᾶλλον ἔπρεπε νὰ θαυμάζῃ πῶς κατόπιν τοιαύτης συγχύσεως τῆς γνησίας καὶ νόθου ει πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἤδη ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, ὑπάρχουσιν Ἐρασμικοὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀξιοῦντες ἀπό τινος χρόνου νὰ γράφωσι Diopeithes καὶ προφέρωσι τὸ ὄνομα κατὰ τὴν ὡς ai γερμανικὴν προφορὰν τῆς ει, νὰ νομίζωσι δὲ ἔπειτα ὅτι ἐκφωνοῦσι τὸ Διοπείθης ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τοῖς φιλιππικοῖς αὐτοῦ λόγοις, ἐνῷ οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσι διὰ τῆς γραφῆς Diopeithes ἢ μεταβάλλουσι τὴν ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη ἑλληνικὴν ει εἰς τὴν διεσταλμένην καὶ γνησιωτάτην γερμανικήν.

2) σελ. 193—199.

χρόνων ἐκείνων ἐπιγραφαὶ ἐκ Δωδώνης, φέρουσαι τὴν λέξιν *πολιτεία* γεγραμμένην ἡ μὲν διὰ τῆς νόθου [1], ἡ δὲ διὰ τῆς γνησίας [2].

Τὴν αὐτὴν γραφὴν τοῦ μακροῦ ι διὰ τῆς νόθου δεικνύουσι καὶ αἱ λέξεις *δευρὲ* καὶ *Νέκαυλος*, ὧν ἡ μὲν ἀναγινώσκεται ἐπὶ ἀττικοῦ ὅρου τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους [3], ἡ δὲ ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων [4]. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν τί τὸ κωλῦον νὰ μὴ συγκατατάξωμεν καὶ τὰς γραφὰς ταύτας μετὰ τῆς προειρημένης *Ἀφιτρέτα* τῆς ἐκ Κορίνθου καὶ τῆς δωδωναίας *πολετεία*, ἀφοῦ καὶ ἐν ταύταις φανερῶς ἡ νόθος ε κεῖται ἀντὶ τοῦ μακροῦ *ι*, ὡς καὶ ἐν ἐκείναις. Διότι τὸ μὲν ε ἤτοι ει ἐν τῷ *δευρὲ* εἶνε τὸ δεικτικὸν *ι*, ὅπερ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἀποτελεῖ πάντοτε μακρὰν συλλαβὴν [5], οὐδαμοῦ δὲ οὐδέποτε ἀπήντησεν οὔτε παρὰ τοῖς πεζοῖς οὔτε παρὰ τοῖς ποιηταῖς γραφόμενον διὰ τῆς *ει* [6]· δὲν δυνάμεθα δὲ

---

1) π ο λ ε τ ε ί α ν Carap. Pl. XXXII N. 5=Collitz 1337. π ο λ ι τ ε ί α ν διὰ τοῦ ι Carap. αὐτ. N. 6.

2) π ο λ ε ι τ ε ί α ν Carap. Pl. XXVII N. 3.=Col. 1335. Περὶ τῆς γραφῆς ταύτης λέγομεν τὰ δέοντα ὀλίγῳ ὕστερον, τὰς διὰ τῆς ε ι γραφὰς τοῦ μακροῦ ι ἑρμηνεύοντες.

3) Ἀθην. τόμ. Η' σελ. 291, ἐπιγρ. 2. Δευρὲ Παιανιῶν τριττὺς τελευτᾷ. Πόσον ἐνταῦθα ἁρμόζει ἡ λέξις δ ε υ ρ ί εἶνε περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν ἡμεῖς.

4) Ἐφ. ἀρχ. περιοδ. α', ἀριθ. 1129=Gerhard Auserlvas III 238=CIG 8184. Τὸ ἀγγεῖον εἶδεν ὁ Πιττάκης ἐν Αἰγίνῃ κατὰ τὸ ἔτος 1829· ὁ ἀγγειοπλάστης εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀττικοῦ ἀγγείου, τοῦ καλουμένου François vase CIG 8185.

5) Οἷον Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 20. 194. Σφ. 807. Εἰρήν. 547. 1052. 1213. Λυσιστρ. 1087 κτλ.

6) Ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα δεικνύουσι καὶ αἱ ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν ἀγγείων γραφαὶ α ὑ τ η ί, ὁ δ ὶ CIG. 7383 καὶ CIG Τόμ. IVσελ. IV b. Ἂν δὲ παρά τινι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἢ συγγραφέων τὸ δ ε υ ρ ὶ ἢ ἄλλο τι ὅμοιον ἤθελεν εὑρεθῇ γεγραμμένον διὰ τῆς ε ι θὰ ἐγίνωσκον τοῦτο καὶ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν χειρογράφων, καὶ θὰ ἔλεγεν αὐτὸ ὁ Ἡρωδιανός, ὅπως εἶπεν ὅτι τὰ ἀρχαῖα τῶν ἀντιγράφων ἐν ταῖς εἰς ω ληγούσαις εὐθείαις εἶχε τὸ ι προσγεγραμμένον, οἷον ἡ Λ η τ ῴ, ἡ Σ α π φ ῴ (Lentz, Herod. κτλ. II, 545, 6), ἀλλὰ τοὐναντίον λέγει ὅτι «τὸ δ ε ῦ ρ ο παρ' Ἀττικοῖς ἔσθ' ὅτε καὶ δ ε υ ρ ὶ λέγεται διὰ τοῦ ι» (Lentz, Herod. περὶ μονήρους λέξεως II 933, 10). Φαίνεται δὲ ὅτι ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ εἶνε εἰλημμένος καὶ ὁ κανὼν «τὰ διὰ τοῦ ι ἐπεκτεταμένα δεικτικῶς ὀξύνεται. δ ε υ ρ ί, ν υ ν ί, ο ὑ τ ω σ ί, ὡ δ ί, ἐ ν θ α δ ί». Lentz I, 505, 1.

οὐδὲ τὴν ὕπαρξιν τύπου *δεῦρε* νὰ παραδεχθῶμεν, ὡς τινες ἄλλοι [1], ἐπειδὴ ἡ ὕπαρξις τοιούτου τύπου εἶνε πρᾶγμα ὅλως ἄγνωστον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ· τὸ δὲ *Νέκαυλος* κεῖται ἀναντιλέκτως ἀντὶ τοῦ *Νίκαυλος*, ἐπειδὴ ὡσαύτως ἐν οὐδεμιᾷ ἀρχαίᾳ οὔτε ἀττικῇ οὔτε ἄλλῃ ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ εὕρηται γεγραμμένη ἡ λέξις *νικᾶν* ἢ αἱ ἐξ αὐτῆς σύνθετοι καὶ παράγωγοι διὰ τῆς *ει* [2], ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις, ἀπὸ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ὕστερον, ἀφ' οὗ φανερώτερον ἤρξατο ἐπικρατοῦν ἐν Ἑλλάδι τὸ ἔθος τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τοῦ μακροῦ *ι*. Καὶ εἶνε μεγίστη πιθανότης ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ἀγγειοπλάστης ἔγραφε *Νέκαυλος* ἀντὶ *Νίκαυλος*, ὡς ὕστερον ὁ Παιανιεὺς λιθοκόπος *δευρὲ* ἀντὶ *δευρί*, διότι, ὡς φαίνεται, ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος ἡ νόθος *ε* ἤρχετο λαμβάνουσα τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ι* ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ. Θὰ ἔχωμεν δὲ ἔτι μείζονα ἀπόδειξιν τούτου, ἂν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους ἐγράφη ἐν Ἀθήναις καὶ [*ερασ*]*θὶς* ἀντὶ *ἐρασθὲς* ἤτοι *ἐρασθεὶς* [3], *ἀποκτίνῃ* ἀντὶ *ἀποκτένῃ* [4], ἀπὸ τῶν αὐτῶν δὲ ἢ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐγράφετο καὶ *χίλιοι* ἀντὶ *χέλιοι* ἢ *χείλιοι* καὶ *ἱμάτιον* ἀντὶ *ἐμάτιον* ἢ *εἱμάτιον* [5], ὡς ἐν Στύροις

---

1) Οἷον ὁ Μεϊστερχάνσιος (Grammatik κτλ. σελ. 64) προπερισπᾷ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δευρὲ τῆς ἐπιγραφῆς, γράφων δεῦρε. Ἀλλὰ πόθεν γινώσκει ὁ Μεϊστερχάνσιος ὅτι ὑπῆρχε παρ' Ἀττικοῖς καὶ τύπος δεῦρε, ἀφοῦ οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἀπαντᾷ, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει, τοιοῦτος τύπος; Οὔτε ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ οὔτε ἐξ ἄλλου τινὸς τῶν ἀρχαίων Γραμματτικῶν παραδίδοταί που, ὅτι παρ' Ἀττικοῖς ἐλέγετο καὶ δεῦρε, ὡς «ἔσθ' ὅτε καὶ δευρὶ λέγεται». Ἂν κατὰ τὴν ε' ἑκατονταετηρίδα οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον δεῦρε, ὡς καὶ δευρί, θὰ ἔλεγον καὶ κατὰ τὴν δ, καὶ κατὰ τὴν γ', καὶ λέξις οὕτω συνήθης δὲν θὰ διέμενε λανθάνουσα μέχρι σήμερον. Γράφων ἄρα δεῦρε τὸ δευρὲ ὁ Μεϊστερχάνιος οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ δι' ἀγνώστου καὶ ἀνυπάρκτου λέξεως ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογίαν ὅτι τὸ γνωστότατον καὶ βεβαιότατον δευρὶ καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ δεῖξιν ὅρου τινὸς ἀναγκαιότατον ἠδύνατο ἤδη κατὰ τὴν ε' ἑκατονταετηρίδα νὰ γραφῇ καὶ διὰ τῆς νόθου διφθόγγου ε, δι' ἧς ἐγράφετο, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ ἄλλων λέξεων τὸ μακρὸν ι.

2) Πλὴν ἴσως ἐν μιᾷ ἀττικῇ, ὡς λέγομεν κατωτέρω.

3) Kaibel κτλ. ἀριθ. 17=CIA I 492, 3 (ς' ἑκατοντ.)

4) Ἐὰν ἀποκτίνῃ CIA I, 9, 28 (ε' ἑκατοντ.)

5) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 210, σημ. 6.

Πιρίθους ἀντὶ *Περίθους* [1]. Δὲν θὰ ἔχωμεν δ' ἴσως οὐδένα λόγον νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς αὐτῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δυνάμεως τοῦ μακροῦ *ι* καὶ τῆς γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου *ει*, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγγεῖον εἶνε ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου τοῦ πλάσαντος καὶ τὸ καλούμενον *François vase*, ἐπὶ τούτου δὲ ἐγράφη ἀντιστρόφως *Χιρων* ἀντὶ *Χείρων* καὶ *Κλιτίας* ἀντὶ *Κλειτίας* ἢ *Κλετίας* [2]. Εἶνε δὲ ἀπορίας καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον πῶς οἱ ἐκδόται τῆς γραφῆς *Νέκαυλος* καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου ἀναγινωσκομένων, ἀφοῦ παρετήρησαν ὅτι ἡ ἀναλογία τῆς γλώσσης ἀπέτρεπε νὰ παραδεχθῶσι πρῶτον συνθετικὸν μέρος τῆς λέξεως τὸ *νέκυς* ἢ *νεκρός*, ἐπειδὴ τότε ἐπὶ τοῦ ἀγγείου θὰ ἐλέγετο *νεκύαυλος* ἢ *νέκραυλος* [3], εἶνε λέγομεν ἀπορίας ἄξιον, πῶς δὲν ἠθέλησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι τὸ ὄνομα *Νίκαυλος* θὰ ἦτο ἡ προσφυεστάτη ἐπωνυμία τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου αὐλητοῦ, ὃν σημαίνει. Τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἀπῄτει πλὴν τῆς ἐπιγραφικῆς καὶ ἡ γραμματική, διδάσκουσα ὅτι τὸ *Νίκαυλος* εἶνε ἐσχηματισμένον κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, καθ' ἣν καὶ τὸ *Νικόβουλος*, *Νικόμαχος*, *Νίκανδρος*, *Νικόστρατος*, *Νικόλαος* ἢ *Νικόλεως* κττ. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἄλλως ἔδοξε τοῖς ἐρασμίζουσιν ἐκδόταις τῆς ἐπιγραφῆς· προετίμησαν, ἀλλὰ χωρίς τινος λόγου, νὰ μεταβάλωσι τὸ ὄνομα, γράφοντες ἐναντίον τῆς λεπτότητος καὶ κομψότητος τῶν γραφῶν τοῦ ἀγγείου, καὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν Κ ἀντὶ Ν καὶ F ἀντὶ Κ [4]. Τί δὲ τὸ κέρδος τὸ ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν εἰρημένων γραμμάτων ; Οὐδὲν ἕτερον ἢ ὅτι τὸ ἑλληνικὸν λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων ἐστερήθη μὲν τοῦ ὡραίου καὶ εὐήχου ὀνόματος *Νίκαυλος*, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀπέλαυσε τὸ ἄχαρι καὶ κακόηχον *Κέραυλος* [5], ὅπερ οὐδὲ ὀρθῶς ἔχει. Καὶ καλὸν εἶνε, ὅπως καταστῇ τέλειον τὸ ἐρασμι-

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 202, σημ. 1.

2) Περὶ τῶν γραφῶν τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀγγείων λέγομεν ὀλίγῳ ὕστερον.

3) CIG 8184. Καὶ δι' ἄλλον δὲ λόγον θὰ ἦτο ἀπορριπτέον τὸ Νέκραυλος, διότι ὁ τοῖς νεκροῖς αὐλῶν ἑλληνιστὶ θὰ ἐλέγετο νεκραύλης κατὰ τὸ χεραύλης, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἑξῆς λέγομεν.

4) ὑπόθε.

5) Ἰδὲ τὸ λεξικὸν τῶν κυρίων ἑλληνικῶν ὀνομάτων τοῦ Pape.

κὸν ἔργον, νὰ ἐπιχειρηθῇ καὶ τρίτη ἐναλλαγὴ καὶ τὸ Ο νὰ μεταβληθῇ εἰς Η· ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ **κέρατι αὐλῶν** ἀνὴρ λέγεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ οὐχὶ **κέραυλος**, ἀλλὰ **κεραύλης** ἢ **κερατaύλης**. Δὲν ἔπρεπε δηλαδὴ νὰ ἀγνοῶσιν οἱ ἐπιχειρήσαντες τῷ μεταχαρακτηρισμῷ τοῦ ὀνόμανος ὅτι τὸ **κεραύλης** δὲν εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ **αὐλός**, ὡς τὸ **δίαυλος** καὶ **πλαγίαυλος**, ἀλλὰ γίνεται ἐκ τοῦ **κέρᾳ** ἢ **κέρατι αὐλεῖν**, ὡς ἐκ τοῦ **Ὀλύμπια νικᾶν** τὸ **Ὀλυμπιονίκης**, ὅπερ πάλιν οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ **Ἀριστόνικος**, **Καλλίνικος** καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ που ἄλλοθι συγχωρεῖται, νομίζομεν, νὰ λεχθῇ ὅτι, ἂν δεινὸν εἶνε ἡ ἄγνοια, ἔτι δεινότερον ἀποβαίνει ἐνίοτε ἡ πολλὴ σοφία, ὅταν ἅπαξ παραπλανηθῇ ἀπὸ τῆς εὐθείας καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν ἀγούσης.

Παρὰ τὰς ἄνω παρατεθείσας γραφὰς τοῦ μακροῦ *ι* διὰ τῆς διφθόγγου *ει* δυνάμεθα νὰ τάξωμεν καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν **ὀλέζων**[1] καὶ τὴν ἰσοδύναμον ταύτῃ **ὀλείζων**[2]. Διότι ἐν τῷ συγκριτικῷ **ὀλίζων** τὸ *ι* δὲν εἶνε βραχύ, ὡς ἐν τῷ θετικῷ **ὀλίγος** καὶ τῷ ὑπερθετικῷ **ὀλίγιστος**, οὔτε θέσει, ἀλλὰ φύσει μακρόν, ἅτε προελθὸν ἐκ συναιρέσεως τοῦ *ι* τῆς ῥίζης **ὀλιγ** καὶ τοῦ *ι* τῆς καταλήξεως **ιων**, ὡς ἡ **ει** τοῦ **μείζων** ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *ε* τῆς ῥίζης **μεγ** καὶ τοῦ *ι* τῆς αὐτῆς καταλήξεως, **μεγίων**, **μεζίων**, **μείζων**. Ταῦτα δὲ εἶνε πολὺ εὐκολώτερον νὰ παραδεχθῶμεν πρὸς ἐξήγησιν τῆς γραφῆς **ὀλείζων** καὶ **ὀλέζων**, ἢ νὰ ἰσχυριζώμεθα ὅτι τὸ *ι* τῆς ῥίζης ἐγένετο *ε* ἐν μόνῳ τῷ συγκριτικῷ. Διότι, ἂν ἦτο τοσοῦτον εὔκολον τὸ *ι* τῆς ῥίζης **ὀλιγ** νὰ μεταβληθῇ εἰς *ε* ἐν τῷ συγκριτικῷ **ὀλίζων**, μένει ἄπορον διὰ τί δὲν μετεβλήθη καὶ ἐν τῷ ὑπερθετικῷ **ὀλίγιστος**, εἰ μὴ ἐν τῷ θετικῷ, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖνο κάλλιστα θὰ ἠδύνατο νὰ λέγηται **ὀλέγιστος**, ὅπως **μέγιστος**[3]. Ἐν ἄλλοις λόγοις μένει ἄπορον

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 205 σημ. 5.

2) ὀ λ ε ί ζ ο σ ι CIA I 1 B, 33 (πρὸ τοῦ 456 πρ. Χρ.). ὀ λ ε ί ζ ω Bullet. de corr. hellén. IV σελ. 226, 8=Ἀθήν. τομ. Η', σελ. 407 (437 πρ. Χρ.).

3) Παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντᾷ οὐχὶ μόνον τὸ ὀ λ ί γ ο ς, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀ λ ί ζ ω ν Ἰλ. Σ, 519 καὶ τὸ ὀ λ ί γ ι σ τ ο ς Τ, 223 καὶ πάντοτε διὰ τοῦ ι. Ἀπὸ τίνος δὲ χρόνου ἤρξατο τὸ ὀ λ ί ζ ω ν γραφόμενον διὰ τῆς ει, δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν, διότι ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς οὐδαμοῦ ἄλλοθι μέχρι τοῦδε ἀπήντησεν ἐν ἐπιγραφαῖς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος συγκριτικόν. Τὸ δὲ ὀ λ ι ζ ο ῖ ὅπερ ἀναγινώσκεται ἐν

διὰ τί τὸ ι τῆς ῥίζης *ολιγ* ὤφειλε νὰ μεταβληθῇ εἰς ε οὐχὶ πρότερον, ἀλλὰ μόνον ἀφ' οὗ συνῆλθεν ἅπαξ μετὰ τοῦ ἑτέρου ι τῆς καταλήξεως καὶ ἀδιασπάστως μετ' αὐτοῦ ἑνωθὲν συναπετέλεσε συλλαβήν, ἣν ὕστερον μετὰ χρόνον οὐ πολὺν εὑρίσκομεν ταυτοδύναμον τῇ διφθόγγῳ ει πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Οὐδαμῶς δὲ ἀλλάσσει τὸ πρᾶγμα, ἂν ἀποδεχθῶμεν, ὅπως ἄλλοι, ὅτι τὸ *μείζων* ἐγένετο ἐκ τοῦ *μέζων* ἐπενθέσει τοῦ ι, διότι καὶ τούτου τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῆς ει ἐν τῷ *μείζων* γενομένου ἀποδεκτοῦ, πάλιν ἡ ει ἐν τῇ γραφῇ *ὀλείζων* οὐδὲν ἄλλο θὰ ἐσήμαινεν ἢ τὸ μακρὸν ι τὸ γεννηθὲν ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ βραχέος ι τῆς ῥίζης *ολιγ* καὶ τοῦ κατόπιν ἐπεντεθέντος. Πλανῶνται δὲ δεινῶς οἱ Ἐρασμικοὶ νομίζοντες ὅτι εὐχερέστατα λύουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, ὅταν διατείνωνται ὅτι ἡ παραλήγουσα τοῦ *ὀλείζων* ἐγράφετο διὰ τῆς ει, ἐπειδὴ ἐξεφωνεῖτο ὡς ἡ παραλήγουσα τοῦ *μείζων*. Δὲν παρατηροῦσιν ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦτο δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἰσχυρισθῶμεν. Δὲν παρατηροῦσιν ὅτι καὶ κατόπιν τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων διαμένει ἄγνωστον πῶς ἐξεφωνεῖτο ἐκεῖνο τὸ ει ἐν τῷ *μείζων* ἀπὸ Πεισιστράτου τοὐλάχιστον. Ὅστις θέλει οὐχὶ νὰ κόψῃ, ἀλλὰ νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα, νομίζομεν ὅτι δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐπιτύχῃ τούτου, ἢ ὁμολογῶν ὅτι τὸ ει ἐν τῷ *μείζων* ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν καὶ δὴ ὡς ι μακρόν, ἀφοῦ ἀπὸ μὲν Πεισιστράτου ὁ φθόγγος τῆς νόθου καὶ στοιχειώδους ει σημαίνεται πολλάκις διὰ τῆς γνησίας καὶ τἀνάπαλιν ὁ τῆς γνησίας διὰ τῆς νόθου, ἐν δὲ τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ἡ ει εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ βραχέος ι, ὡς διὰ πολλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων ἀποδεικνύεται, εἰς ὧν τὴν ἐξέτασιν μεταβαίνομεν εὐθύς, ἀφ' οὗ πρῶτον παραθέσωμεν καὶ ἄλλας γραφὰς δηλούσας ὅτι ἡ ει ἠ-

---

ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀλυμπίας τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Ῥοίλου (τὸ χρέος κα σχολᾶ(ι) ὀ λ ί ζ ο ι (ἐλάττοι) ἁ πόλις τοῖ Δὶ Ὀλυμπίοι JGA edd. 119, 8 σελ. 180, ὁ Βλάσσιος οὐχὶ ἀπιθάνως ἀναγινώσκει (τὸ χρέος κ' ἡ μ)ι ο λ ί ζ ο ι. Ἴδε τὴν ὑπὸ Collitz συλλογὴν τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν ἀρ. 1151. Λέγων δὲ ὁ G. Meyer ἐν τῇ αὐτοῦ γραμματικῇ, ἔκδ. β' σελ. 368, ὅτι ἡ γραφὴ ὀ λ ε ί ζ ω ν προϋποτίθεται παρὰ τὸ ὀ λ ί γ ο ς ἕτερον ἰσχυρότερον τύπον ὀ λ ε ῖ γ ο ς, ἰσχυρίζεται πρᾶγμα εἰλημμένον ἐκ τῆς φαντασίας καὶ οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξιον.

δύνατο νὰ ἀποβαίνῃ ι βραχὺ καὶ κατὰ τὴν μεγίστην ἀκμὴν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου.

Ἐν ἀττικῇ προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ τὸ πρότερον ἐν χρήσει *ὠφέλεια*[1] φέρεται γεγραμμένον διὰ τοῦ ι, *ὠφελία*[2]. Ἡ γραφὴ αὕτη οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἀναντιλέκτως, ἢ ὅτι τὸ βραχὺ ι ἐγέννατο ἀμέσως ἐκ τῆς ει συστελλομένης, ὡς καὶ ἐκ τοῦ μακροῦ ι. Τοῦτο δὲ τοσοῦτον ἦτο γνωστὸν καὶ τοῖς ζῶσι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὥστε δύο ποιηταὶ Ἀττικοὶ τῆς δ' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος τὴν ει, δι' ἧς σταθερῶς γράφεται ἡ λέξις *εὐσέβεια* ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, συστέλλουσι χάριν τοῦ μέτρου εἰς ι βραχύ, γράφοντες *εὐσεβίας* ἀντὶ *εὐσεβείας*[3]. Τὴν αὐτὴν συστολὴν τῆς ει διδάσκει καὶ ἑτέρα ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ τέλους τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, φέρουσα τὸ κύριον ὄνομα *Ἐπικράτεια* διὰ τοῦ ι γεγραμμένον, *Ἐπικρατία*[4]. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὸ *ἀμαθία*[5] προῆλθεν ἐκ τοῦ *ἀμάθεια* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀφοῦ δὲ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἀντιμετατιθεὶς τοὺς χρόνους ἔλεγεν *ὠφελία* ἀντὶ τοῦ πρότερον *ὠφέλεια*, δὲν βλέπομεν εἰς τί ἠθέλομεν προσκρούσει ἡμεῖς σήμερον, ἄν, ἐπαναφέροντες τοὺς χρόνους εἰς τὰς ἑαυτῶν θέσεις, λέγωμεν *ὠφέλεια*, ἐκφωνοῦντες βραχὺ μὲν τὸ *α*, ὡς μακρὸν δὲ ι τὴν *ει*. Τί δὲ ἄλλο σημαίνουσι καὶ αἱ προευκλείδειοι γραφαὶ *Ποσίδειον* καὶ *Ποσείδιον*[6] ἢ παντελῆ σύγχυσιν τῶν δύο φθόγγων; ἤ, ἂν μὴ τοῦτο, ὅτι ἡ *ει* καὶ πρὸ συμφώνου καὶ πρὸ φωνήεντος ἠ-

---

1) Σοφ. Ἠλέκτρ. 943 «Ἀλλ' εἴτις ὠφέλεια γ' οὐκ ἀπώσομαι». Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ λέγουσιν· ὠ φ έ λ ε ι α· ει δίφθογγος, ἡ παράδοσις· ποιητικωτέρα δὲ διὰ τοῦ ι καὶ παροξύνεται· παρὰ Σοφοκλεῖ δὲ καὶ ἡ ει δίφθογγος καὶ προπαροξύνεται ὡς π ρ ο μ ή θ ε ι α. Lentz κτλ. II, 611, 1. 85, 3.

2) CIA I. 85, 3.

3) Kaibel epigramm. κτλ. nr. 62=Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτ. 699. καὶ πάλιν ε ὐ σ ε β ί α ς ἐν Bullet. de corr. hell. X, 1886 σελ. 162.

4) CIA II 835, 50. (320—317 πρ. Χρ.)

5) Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Σοφοκλέους ἐξ ἀδήλου δράματος, ἀριθ. 663, παρὰ Στοβαίῳ IV, 1. 5, 17, ἀναγινώσκεται ὁ στίχος «ὡς δυσαπάλλακτόν ἐστιν ἀμαθία κακόν» Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἀποδείξῃ σήμερον ὅτι ἀρχαιότερον δὲν ἦτο ἐν χρήσει παρ' Ἀττικοῖς ὁ τύπος ἀ μ ά θ ε ι α.

6) CIA I 37, 80 Π ο σ ί δ ε ι ο ν. 40, 28 Π ο σ ε ί δ ι ο ν.

δύνατο ἤδη πρὸ τοῦ Εὐκλείδου νὰ ἀποβαίνῃ ι βραχὺ[1] μετὰ πολλῷ πλείονος εὐκολίας ἢ ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ ἐρασμικὰ δόγματα[2]; Καὶ οὐχὶ μόνον ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν πέμπτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα πάσχει τοῦτο ἡ *ει*, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰωνίᾳ πολὺ ἀρχαιότερον, ἐπὶ Ὁμήρου. Θὰ ἦτο δέ πως δύσκολον τῷ ποιητῇ νὰ εἴπῃ *ἴκελος*, *αἰκῶς*[3] ἀντὶ *εἴκελος*, *ἀεικῶς*, *ἰδυίῃσι*[4] ἀντὶ *εἰδυίῃσι*, *Ποσιδήϊον* ἀντὶ *Ποσειδήιον*[5], ἂν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἡ *ει* ἐν ταύταις ταῖς λέξεσι δὲν ἤρχετο ἀποβαίνουσα οὐχὶ μόνον μακρόν, ἀλλὰ καὶ βραχὺ *ι*. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι οὐχὶ αὐθαιρέτως, ὁπόταν θέλῃ καὶ ὅπου θέλῃ, μεταχειρίζεται ὡς βραχείας συλλαβὰς τὰ μακρὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους ὁ ποιητής. Ἀφοῦ δὲ ἐξ οὕτω παλαιῶν χρόνων ἡ *ει* ἠδύνατο ἔν τισι τῶν λέξεων νὰ ἀποβαίνῃ *ι* βραχύ, τί κωλύει πλέον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι προϊόντι τῷ χρόνῳ ἔλαβε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ ἰῶτα ἐν τῇ πρὸ Εὐκλείδου γραμματικῇ, ἐτηρήθη δὲ ἡ παλαιὰ αὐτῆς γραφὴ καὶ ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην, ἐπειδὴ ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον τὸ τοιοῦτον πρὸς εὐκολωτέραν διαστολὴν τῶν διαφόρων καταλήξεων καὶ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων; Καὶ οὐχὶ μόνον δὲν θὰ εἶχέ τι ἄτοπον ἡ τοιαύτη παραδοχή, ἀλλὰ καὶ θὰ ὑπεστηρίζετο ὑπ' αὐτῆς τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ἐν ᾗ εὑρέθη ἀναγκαῖον οὐχὶ μόνον νὰ φυλαχθῇ τὸ παλαιὸν ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ νὰ διορθωθῇ τὸ ὑπάρχον κακὸν διὰ τῆς προσθήκης τοῦ *η* καὶ *ω* καὶ τῆς γραφῆς τῶν νόθων *ε* καὶ *ο* διὰ τῶν γνησίων *ει* καὶ *ου*. Τὸ ἀναγκαῖον ἢ μὴ ἀναγκαῖον τῆς διατηρήσεως

---

1) Ὅτι τὸ Ποσίδειον εἶχε τὸ ι βραχύ, συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ Ποσιδήιον, τοῦτο δὲ ἔχει τὸ ι βραχύ.

2) Ὁ Καοῦρος ἐν ταῖς γραμματικαῖς μελέταις τοῦ Κουρτίου τόμ. Η' σελ. 271, μόλις καὶ μετὰ πολλῆς βίας ὁμολογεῖ μὲν ἐπὶ τέλει ὅτι τὸ ὠφελία ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἐκ τοῦ ὠφέλεια, ἀλλ' εὐθὺς πάλιν εὑρίσκων τὴν γένεσιν ταύτην ἥκιστα ἐρασμικὴν καὶ μετανοῶν τρόπον τινὰ ἐπὶ τῇ πρώτῃ ὁμολογίᾳ, δέχεται καὶ δευτέραν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως οὐχὶ ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ἐπιθέτου ὠφελεσ, ἀλλ' ἀμέσως ἐκ τῆς πρωτοθέτου ῥίζης ὠφελ διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως ια.

3) ἴκελος Ἰλ. Β 478. Ὀδ. Δ. 249 κτλ. τὸ δὲ αἰκῶς ἐν Ἰλ. Χ, 336.

4) Ἰλ. Α. 608. Ὀδ. Η, 92. Θ. 547.

5) Ἰλ. Β. 506. Ὕμν. Ἀπόλλ. Πύθ. 52 καὶ Ὀδ. Ζ 266. Λέγομεν ἀντὶ Ποσειδήϊον, διότι τὸ Ποσειδῶν, ἐξ οὗ παράγεται, γράφεται διὰ τῆς ει.

τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δὲν πρέπει νὰ κρίνηται κατὰ τὸν τρόπον τοῦ λογίζεσθαι τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος τῶν νῦν ζώντων καὶ μάλιστα τῶν θελόντων τὰ πάντα νὰ διδαχθῶσιν ἐκ τοῦ νεκροῦ γράμματος, ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ λογίζεσθαι αὐτῶν τῶν παλαιῶν. Οὗτοι δὲ ἀναντιλέκτως ἐσκέπτοντο πάντῃ διαφόρως τῶν Ἐρασμικῶν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν [1], ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ὁρμώμενοι.

Τὴν εὐκολίαν μεθ' ἧς καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου ἡ ει ἠδύνατο παρὰ τοῖς Ἕλλησι πρωΐτατα νὰ ἀποβαίνῃ βραχὺ ι, μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἀττικὸν *ὀπτάνιον* ἀντὶ *ὀπτανεῖον*. «Δεῖ γινώσκειν, λέγει ὁ μέγας ἐτυμολόγος (629, 7), ὅτι τὸ ὀπτανεῖον διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφεται, πρῶτον μὲν ὅτι λέγεται ὀπτανήϊον, δεύτερον δὲ τῷ λόγῳ τοῦ βαλανεῖον· λέγει δὲ ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ καθόλου ὅτι παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ διὰ τοῦ ι γράφεται καὶ προπαροξύνεται, οἷον ὀπτάνιον [2].» Ὅτι δὲ ὀρθῶς παρέδιδεν ὁ Ἡρωδιανὸς μαρτυρεῖ ἀττικὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐλευσῖνος τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χρ. φέρουσα τὴν λέξιν διὰ τοῦ ι γεγραμμένην, *ὀπτάνιον* [3]. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑρμηνευτέον καὶ τὴν γραφὴν *σιτοπόμπια*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 325 πρὸ Χριστοῦ [4], ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἑκαταίου *Ἀμαζόνιον*. «Ἀμαζόνειον, λέγει Στέφανος ὁ Βυζάντιος, τόπος ἐν Ἀττικῇ. Οὕτως ἐκαλεῖτο καὶ ἐν Κύμῃ. Ἑκαταῖος δὲ ἐν αἰολικοῖς διὰ τοῦ ι γράφει τὸ ὄνομα [5].» Κατὰ τὸ *ὀπτά-*

---

1) σελ. 119. 120.

2) Ἰδὲ Aug Lentz Herodiani Technici Reliquiae Lipsiae 1867—1870 Τόμ. II, 417, 10 καὶ 459, 31. καὶ I, 375, 28.

3) CIA II add. 834 b. II. 53.

4) CIA II 809, a, 220. Ἡ ἁπλῆ λέξις πομπεῖον εὕρηται καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς προευκλειδείοις, οἷον CIA I 132 καὶ 320, καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ τέλους τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος 834, c, 20.

5) Lentz Herodiani κτλ. II 473, 33. Ὁ Ἑκαταῖος ἤκμασε πρὸ τῶν Μηδικῶν. Κατὰ τὸ Ἀμαζόνιον τοῦ Ἑκαταίου λέγεται καὶ Ἀνάκιον ἀντὶ Ἀνάκειον ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 390 πρ. Χρ. CIA II, 600, 44. Ὀρθῶς δὲ γράφεται Ϝανάκειον διὰ τῆς ει ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλατείας Bullet. de corr. hellén. VIII, 1884, σελ. 216 καὶ ἑξ. Ὁμοία ταῖς εἰρημέναις εἶνε καὶ ἡ γραφὴ Πατρόκλια, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀτ-

νιον νομίζομεν ἑρμηνευτέον καὶ τὸ *ταριχοπώλιον*, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων [1], ἔτι δὲ καὶ τὸ *ἀρτοπώλιον* καὶ *οἰνοπώλιον*, οὐ μόνον διότι οὕτω παραδίδει γραφομένας τὰς λέξεις ταύτας ὁ Ἡρωδιανὸς [2], ἀλλὰ καὶ διότι τὴν διὰ τοῦ ι γραφὴν τῆς λέξεως *ἀρτοπώλιον* ἀπαιτεῖ καὶ τὸ μέτρον παρ' Ἀριστοφάνει [3]. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ τοῦ *Χίλων*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ *Χείλων*, ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Καλλίμαχος μετὰ βραχείας τῆς παραληγούσης. Ἂν δὲ καὶ τὸ ι τῆς γραφῆς *Χίρων*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ ἀττικῷ ἀγγείῳ, τῷ καλουμένῳ *François vase* [4] ἐξεφωνεῖτο συνεσταλμένως, ἀγνοοῦμεν. Τοῦτο μόνον γινώσκομεν ὅτι τὸ κύριον ὄνομα *Χίρων* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ συγκριτικοῦ ἐπιθέτου *χείρων*, ὡς ἀπὸ τοῦ συγκριτικοῦ ἐπιθέτου *ἀμείνων* τὰ κύρια ὀνόματα *Ἀμείνων* καὶ *Ἀμεινίας*, ὡς ἀπὸ τοῦ θετικοῦ *αἰσχρὸς* τὸ *Αἴσχρων* καὶ *Αἰσχρίων*. Τὴν ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξιν τῆς *ει* ἐν τῷ ὀνόματι *Χείρων* προσεπικυροῖ καὶ ἡ παρ' Ὁμήρῳ γραφὴ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος [5] ἥτις βεβαίως τούτου ἕνεκα διεσώθη, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τοῦ ποιητοῦ, μαρτυρεῖ δέ, εἰ καὶ ὕποπτος, καὶ ἡ ἐπ' ἀριστερὰ χωροῦσα γραφὴ *Χειρων* [6]. Ὅτι δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος,

---

τικοῦ, ὡς φαίνεται, ἀγγείου CIG τόμ. IV σελ. IV b καὶ ἀριθ. 7687. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γραφὴ Ἡ ρ α κ λ ί ο ι σ ι ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέου τῶν χρόνων τῶν περὶ τὸ ἔτος 470 πρ. Χρ. Roehl JGA 497 B, 33. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ γραφὴ Π ρ ο μ ή θ ι α ἀντὶ Π ρ ο μ ή θ ε ι α, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ὀλίγοις ἔτεσι νεωτέρᾳ τοῦ Εὐκλείδου CIA II 553, 11.

1) CIA II 821. 14.

2) Lentz. I, 361, 22—23. 362, 14.

3) Ἐν Βατράχοις 112. Ἰδὲ Riemann ἐν Revue de Phil. IX, 1885, σελ. 66.

4) CIG 8185 d. Περὶ τῆς μεγάλης ἀρχαιότητος καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγγείου ἰδὲ H. Brunn, Probleme in die Geschichte der Wasenmalerei. München 1871 σελ. 35 καὶ 36 aus der Abhandlungen der K. Bayer. Academie d. W. I. CIXII. B d. II. Abth. σελ. 119—120. Περὶ τοῦ ἀγγείου τούτου ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Otto Jahn ἐν τῇ Beschreibung der Pinakothek zu Münchem 1854 σελ. CLVII.

5) Ἰλιάδ. Δ, 219. Λ, 832. Π, 145. Τ. 390.

6) Ὡσαύτως ἐπὶ ἀγγείου CIG 7648. Ἡ ἐσφαλμένη διὰ τοῦ ἁπλοῦ ι γραφὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀγγείων CIG 7687· 8282. 8359.

ἠδύνατο καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νὰ γραφῇ ι ἀντὶ τῆς ει, τῆς τε γνησίας καὶ τῆς νόθου, δεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ *Κλιτίας*[1], *Κλιταγόρας*[2], *Κλίταρχος*[3], *Κλίσοφος*, *Κλίβουλος*[4], ὧν ἡ μὲν πρώτη ἀπαντᾷ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου, ἐφ' οὗ καὶ ἡ γραφὴ *Χίρων*, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ ἄλλων ὡσαύτως ἀρχαιοτάτων ἀγγείων[5]. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ δημοτικὸν *Στειριεὺς* εὕρηται καὶ διὰ τοῦ ι γεγραμμένον οὐ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ νεωτέρων χρόνων[6], ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[7], συγχωρεῖται νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ ἡ γραφὴ *Σταγιρῖται*, ἥτις συχνότατα ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν[8], δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα, ἀλλὰ νεωτέρα τῆς κοινῆς καὶ συνήθους *Σταγειρῖται*, καὶ πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς ἐκ Στύρων *Πιρίθους*,

---

1) CIG 8185 b. Ἡ γραφὴ αὕτη ὑπομιμνήσκει τὰς προμνημονευθείσας ἐξ Ἀθηνῶν Κλετὼ Κλετωνύμο (σελ. 205 σημ. 12.

2) CIG 7837 ἐπὶ ἀρχαιοτάτου δωρικοῦ ἀγγείου. Ἡ γραφὴ Κ λ ι τ α γ ό ρ α ς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν παρατεθεῖσαν ἐκ Κορίνθου Κ λ ε τ ό λ α ς καὶ τὴν ἐξ Ἄργους Κ λ ε τ ο ς (σελ. 200 σημ. 8), διότι ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν μαρτυρεῖ πόσον εὐκόλως ἡ γνησία δίφθογγος ε ι ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ταυτόφωνος τῇ τε νόθῳ ε καὶ τῷ μακρῷ ι ἤδη ἐν αὐτῇ τῇ ἕκτῃ ἑκατονταετηρίδι καὶ διδάσκει διὰ τί ἡ ει ἐγράφετο καὶ ἀντὶ τοῦ μακροῦ ι ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου.

3) 8292. 8295, ἴσως ἐπὶ ἀττικῶν ἀγγείων.

4) 7892. Πιθανώτατα ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου. Αἱ γραφαὶ Κ λ ε ί β ο υ λ ο ς καὶ Κ λ ε ί σ ο φ ο ς ἢ μᾶλλον Κ λ έ β ο υ λ ο ς καὶ Κ λ έ σ ο φ ο ς ἔχουσιν ἀναλόγους τὰς ὁμοίας Κ λ ε γ έ ν η ς, Κ λ έ δ η μ ο ς, αἵτινες ἀναγινώσκονται ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν πρὸ Εὐκλείδου χρόνων· ἴδε CIA I 188, 1. 437, 1. 8. Ἡ ἀντὶ τῆς νόθου ε γραφὴ τοῦ ι ἐν τῷ Κ λ ί σ ο φ ο ς καὶ Κ λ ί β ο υ λ ο ς ὑπομιμνήσκει τὰς προμνημονευθείσας γραφὰς ἐ ρ α σ θ ὶ ς ἀντὶ ἐ ρ α σ θ ὲ ς καὶ ἀ π ο κ τ ί ν ῃ ἀντὶ ἀ π ο κ τ έ ν ῃ (σελ. 213), αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ϛ' καὶ ε' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

5) Περὶ πασῶν τῶν εἰρημένων γραφῶν ἴδε καὶ Κιρχώφιον ἐν CIG Τόμ. IV. σελ. IV b.

6) Σ τ ι ρ ι ε ὺ ς Κουμανούδ. Ἀττικῆς ἐπιγραφ. ἐπιτύμβ. 1152.

7) Πολυστράτο Σ τ ι ρ ι ῶ ς αὐτόθι 1153. Ἡ διὰ τῆς ει γραφὴ τοῦ ὀνόματος τούτου πολλάκις ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οἷον CAI II 803 e, 59 (342 πρ. Χρ.). 1020, στήλ. γ' στίχ. 9 κτλ.

8) CAI I, 230. 236. 237. 239. 241. 256. 259. Τὴν διὰ τῆς ε ι γραφὴν Σταγειρῖται ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις λέγομεν πιθανὴν μόνον.

Φιλαιγίρης καὶ *Χίμαρος*, καὶ τὴν ἐκ Δελφῶν *Αἰγιράτα*[1], καὶ τὴν ἐκ Βοιωτίας *Φιλαιγίραο*[2]. Ἐκ τοῦ ὅτι μάλιστα οἱ αὐτοὶ Ἑλληνοταμίαι γράφουσι τοὐναντίον *Καμερῆς* ἤτοι *Καμειρῆς* παρὰ τὸ ὀρθὸν *Καμιρῆς*[3], γίνεται δῆλον οὐ μόνον ὅτι ἠδύναντο νὰ γράφωσι καὶ *Σταγειρῖται* ἢ καὶ *Σταγερῖται*, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ἡ νόθος δίφθογγος ε ἠδύνατο νὰ γραφῇ μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, μεθ' ἧς καὶ τὸ μακρὸν ι ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅπερ καὶ ἐξ ἄλλων γραφῶν συνεπεράναμεν.

Ἕτερα ἐξ Ἀττικῆς παραδείγματα τῆς διὰ τοῦ ι γραφῆς τῆς ει ἐν τοῖς μετ' Εὐκλείδην χρόνοις μέχρι Αὐγούστου εἶνε τὰ ἑξῆς. *διερίσματα*[4], *ὀρίχαλκος*[5], *ὀφίδιον*[6], *ἐλλείπι*[7], *συμφέριν*[8], *ἀπέτι-*

---

1) Wescher et Foucart ἀριθ 109. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις τῆς γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ πολλῶν ἄλλων λέξεων ἡ ει γράφεται διὰ τοῦ ι. Ὅτι δὲ ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ Αἰγειράτης εἶνε ἡ διὰ τῆς διφθόγγου, οὐχὶ δὲ ἡ διὰ τοῦ ι, ὡς νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοί, δεικνύουσι νομίσματα τῶν Αἰγειρατῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Barclay Haed Historia numorum κτλ. 1887 Oxford, σελ. 351.

2) Roehl IGA 298. Περὶ τῶν ἐκ Στύρων γραφῶν εἴπομεν ἤδη ἐν σελίδι 202.

3) Ἐν τοῖς καταλόγοις, ἐν οἷς ἀπαντᾷ ὁλόκληρος ἡ λέξις ἢ τοὐλάχιστον ἀκέραιος ἡ συλλαβὴ μι, δὶς ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ Καμερῆς CIA I 228 IV, 12 (452 πρ. Χρ.) καὶ 263, 9 (μετὰ τὸ ἔτος 425 πρ. Χρ.), πεντάκις δὲ ἡ διὰ τοῦ ι Καμιρῆς 233. 237. 239. 240. 256. Λέγομεν δὲ ὀρθὴν τὴν διὰ τοῦ ι γραφήν, διότι οὕτως γράφεται τὸ ὄνομα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Καμίρου τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατ. (480—408 πρ. Χρ.) Barclay Haed κλ. σελ. 538, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Καμιρέων τῆς δ' π.Χρ. ἑκατοντ. Dittenb. Syll. κτλ. nr. 305.1, 16, 19.

4) CIA II 678 B, 47 (378]367 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ παρατηρεῖται, ὡς εἴδομεν ἤδη (σελ. 178) καὶ μεγάλη σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου ει. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ διερείσματα ἀπαντᾷ ἐν CIA II 651, 4 (περὶ τὸ ἔτος 398 πρ. Χρ.). 695 II, 15 (350 πρ. Χρ.) κτλ.

5) 689, 1 (πρὸ τῶν μέσων τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.), ἐξ ἀπογράφου τοῦ Φουρμόντου, ὀρείχαλκος δὲ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 751 A b, 21 (περὶ τὸ 350 πρ. Χ.). 766, 24—25 (περὶ τὸ 340 πρ. Χρ.).

6) 722 A, 17 (322 πρ. Χρ.). 766, 16 (340 πρ. Χρ.) 835—36 A, d, 6. i, 52. h, 62 (τέλ. τῆς δ' ἑκατοντ.). Ὁμοίως ὀφίδιον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου Bullet. de corr. hell. VI, 127 σημ. 2. Τὴν γραφὴν ὀφείδιον ἀπαιτεῖ ὁ Ἡρωδιανὸς (Lentz II, 508, 6. παραβλ. καὶ σελ. 486, 4 κέξ.) κατὰ τὸν κανόνα ὅτι τὰ ὑποκοριστικὰ τὰ ἐκ τῶν εἰς ις—εως ὀνομάτων παραγόμενα γράφονται διὰ τῆς

σεν [1], *Τισικράτης* [2], *χιρίδια* [3], *ἀπολέλιπται*, *ἰκόνος* [4], *ἀπιμι* [5], *ἰσέπραξε* [6], *Ἡρακλίδης* [7], *Ἠπιρῶτις* [8], *Ἀλεξανδρῖτις* [9], *Μιδίας* [10], *ἀποτίσασθαι* [11], *πιθαρχοῦντες* [12], *ἰσιτήρια* [13] κτλ. Ἀλλ' ἴσως αἱ γραφαὶ αὗται σημαίνουσι τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐκ παλαιοτέρων χρόνων ἀρξαμένην συστολὴν τῆς ει εἰς βραχὺ ι. Καὶ οὕτω δ' ὅμως ἑρμηνευόμεναι δύνανται κάλλιστα μετὰ τῶν ἄλλων τεκμηρίων νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ει εἶχε λάβει τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ ι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἤδη ἐκ χρόνων πολὺ ἀρχαίων.

Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν ἕνεκα τῆς ταυτοδυναμίας ταύτης ἔγραφον οἱ Ἑλληνοταμίαι *Μαρωνῖται* ἀντὶ *Μαρωνεῖται* [14], ὡς πάλιν τοὐναντίον ἔγραφον, ὡς εἴδομεν, καὶ *Καμερῆς* ἤτοι *Καμειρῆς* ἀντὶ *Καμιρῆς* [15]. Σφάλλεται δέ, νομίζομεν, ὁ πολὺς Βοίκχιος, ὅταν,

---

ει, οἷον ἐ ξ ε ί δ ι ο ν, λ ε ξ ε ί δ ι ο ν, π ρ α ξ ε ί δ ι ο ν, π ο λ ε ί δ ι ο ν. Ἰδὲ καὶ Riemann Revue de Philol. IX, 885, σελ. 55. Ἀλλ' ἴσως ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τοῦ ι. ἐκ τοῦ ὀ φ ι — ί δ ι ο ν ὀ φ ί δ ι ο ν.

7) CIA II 835 c—l, 66 (320—317 πρ. Χρ.).

8) 243, 35 (πρὸ τοῦ ἔτους 300 πρ. Χρ.).

1) ἀ π έ]τ ι σ ε ν 821, 3 (δ' ἑκατοντ.).

2) Τ]ι σ[ι κ ρ]ά τ η ς 986, 39, τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων. Ὁμοίως γράφεται Τ ι σ ω ν ί δ η ς ἐπὶ ἀρχαίου πιθανῶς ἀττικοῦ ἀγγείου CIG 7884.

3) 836 c—k, 83 (πρὸ τοῦ 295 πρ. Χρ.).

4) ἀ π ο λ έ λ ι π τ α ι Ἀθην. Η', 294—295 στίχ. 9 ἐν ψηφίσματι ὀργεώνων Πειραιῶς (τοῦ ἔτους 292 ἢ 291 πρ. Χρ.). ἐν δὲ τῷ στίχῳ 27 ἰ κ ό ν ο ς. Ἡ ἐπιγραφὴ περιέχει καὶ ἄλλα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, περὶ ὧν ὕστερον.

5) Κουμαν. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 3151, 5=Kaibel κλ. 95 (γ' ἑκατοντ.).

6) CIA II 603, 9 (περὶ τὰ μέσα τῆς γ' ἑκατοντ.).

7) Κουμαν. Ἀττ. ἐπιγ. ἐπιτύμβ. 442 ἑλληνικῶν χρόνων.

8) Κουμ. 1675 καὶ 1679, ὡσαύτως ἑλληνικῶν χρόνων.

9) Κουμαν. 1440 ἑλλ. χρόν. ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ 1430 ὀρθῶς Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ ε ῖ τ ι ς ἑλλ. χρόν.

10) Κουμαν. 1385 ἑλλ. χρόν.

11) CIA II 605, 20, (τῶν ἀρχῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ.).

12) 471, 17 (μετὰ τὸ 100 πρ. Χρ.).

13) 482, 8 (39—32 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν τοῖς στίχοις, 16, 67 ἐ π ι δ ή, ἐ π ι δ ι κ ν ύ μ ε ν ο ν.

14) CIA I, 227. 228. 231. 233. 234, 239. 241. 242. 243. 244.

15) Ἰδὲ σημ. 3 τῆς προηγουμένης σελίδος

ἀπορρίπτων τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Ῥαγκαβῆ *Μαρωνεῖ(ται)* καὶ δεχόμενος ὀρθοτέραν τὴν *Μαρωνει(ῆς)*, λέγῃ ὅτι ἡ διὰ τῆς ει γραφὴ εἶνε τῶν μεταγενεστέρων χρόνων[1], διότι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι τὰ μεταγενέστερα *Διοσιρείτης*, *Ὀλβιοπολείτης*, *πολείτης* καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς τὸ *Μαρωνεῖται*, ὅπερ ἀναντιλέκτως εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ *Μαρωνῖται*, ἀφοῦ ἡ ει ἐξ ἀρχῆς ἠκούετο ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ ὀνόματος. Ὀρθότερον θὰ παρεβάλλετο τὸ *Μαρωνείτης* πρὸς τὸ τοῦ Δημοσθένους *Ζελείτης*[2], καθ' ὅσον ἐν ἀμφοτέροις ἡ ει ὑπάρχει ἐν τῇ ῥίζῃ καὶ αἱ δύο τελευταῖαι συλλαβαὶ *ειτης* δὲν εἶνε ἡ κατάληξις *ιτης*, ὡς ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Ἀβδηρῖται*, *Φασηλῖται*, *Ἀσσηρῖται*, *Καλλιπολῖται*, *Διδυμοτειχῖται* καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἀλλ' ἡ τελευταία συλλαβὴ τῶν ῥιζῶν *Μαρώνει*, *Ζέλει*, συνηρημένη μετὰ τοῦ ι τῆς καταλήξεως *ιτης*. Οἱ δὲ περὶ συναιρέσεως κανόνες τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διδάσκουσιν ὅτι ἐν τῇ συναιρέσει τοῦ *ει* καὶ τοῦ *ι*, ὑπερισχύει τὸ πρῶτον, οἷον *Δαρεικός*, *Δεκελεικός*, *Κεραμεικός*. Καὶ τὸ *ε* δὲ ἂν λάβωμεν ὡς τελευταῖον φωνῆεν τῆς ῥίζης, κατάληξιν δὲ τὴν *ιτης*, καὶ τότε πάλιν ἐκ τοῦ *Μαρωνε* ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ τὸ *Μαρωνείτης*, ὅπως ἐκ τοῦ *Ὠρεὸς* τὸ *Ὠρείτης*[3]. Διὰ ταῦτα καὶ οἱ σήμερον ἐκδόται τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Δημοσθένους[4], τηροῦντες τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων καὶ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν[5], γράφουσι *Μαρωνεῖται*.

---

1) Boeckh Staatshaushaltung der Athener, τόμ. B, σελ. 461. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ CIA I, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ Μαρωνεῖ(ται) ἢ Μαρωνει(ῆς), εἶνε ὁ 237. Ὁλόκληρον δὲ τὸ Μαρωνειῆς εὕρηται ἐν τῷ ἀριθμῷ 238.

2) Δημ. κατὰ Φιλίππου Γ' σελ. 121 τελ. καὶ περὶ παραπρεσβ. σελ. 428. Ὁ Δημοσθένης ἀντέγραψε τὴν λέξιν ἐκ τῆς χαλκῆς στήλης τῆς σταθείσης ὑπὸ τοῦ δήμου ἐν ἀκροπόλει μετὰ τὰ Μηδικά. Ἡ γραφὴ Ζ ε λ ε ί τ η ς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἀττικῇ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν χρόνων. Κουμαν. 1666. Οἱ Ἑλληνοταμίαι γράφουσιν Ζ ε λ ε ι ᾶ τ α ι κατὰ τὸ Χ α λ κ ε ι ᾶ τ α ι, Α ἰ ν ε ι ᾶ τ α ι, Ν α ξ ι ᾶ τ α ι κττ. καθ' ὅσον τῶν αὐτῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων ποικίλλουσιν αἱ καταλήξεις παρά τε τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι καὶ τοῖς Ἑλληνοταμίαις.

3) Ξενοφ. Ἑλλ. Ε', 4, 57. Δημοσθ. περὶ τῶν ἐν Χερρ. πραγμ. σελ. 104. κατὰ Ἀριστοκρ. σελ. 691. Ὁμοίως Ὠ ρ ε ῖ τ ι ς ἐν ἀττικῇ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ὡσαύτως ἑλληνικῶν χρόνων Κουμαν. 2488.

4) Ξενοφ. Ἀναβ. Ζ', 3, 16. Δημοσθ. πρὸς Πολυκλέα σελ. 1231.

5) Lentz, Herod. κτλ. II, 436, 25 κἑξ. Τὰ παρὰ τῶν εἰς εια γενόμενα τῇ ει διφθόγγῳ γράφεται, Ζ έ λ ε ι α Ζ ε λ ε ί τ η ς, Κ α υ κ ώ ν ε ι α Κ α υ κ ω ν ε ί-

Ὅ,τι δὲ ἡμεῖς ἐκ τῆς διαφόρου γραφῆς συμπεραίνομεν, εἶνε ὅτι ὁ μὲν Ξενοφῶν καὶ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς[1] ἐτήρουν τὴν παλαιοτέραν γραφήν, γράφοντες τὸ ὄνομα διὰ τῆς *ει*, οἱ δὲ Ἑλληνοταμίαι, πιθανῶς δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἰς τὴν ἀναλογίαν ἀποβλέποντες τῶν ὁμοίως ἐκφωνουμένων *Ἀβδηρῖται*, *Καλλιπολῖται* κττ., ἔγραφον διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ι*, ἢ ἔγραψαν καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς *ει*, ἐάν τις δι' ἄλλον λόγον μὴ εὑρίσκῃ ἀπορριπτέαν τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Ῥαγκαβῆ. Λέγομεν δὲ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν γραφὴν ἑτέρων ὁμοίως ἐκφωνουμένων ὀνομάτων, διότι πιστεύομεν ὅτι ἄλλως οἱ Ἑλληνοταμίαι δὲν θὰ ἔγραφον καὶ μάλιστα οὕτω συχνῶς *Μαρωνῖται* ἀντὶ *Μαρωνεῖται*.

Ὅτι ἐκ τῆς *ει* ἀμέσως ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὁ φθόγγος τοῦ *ἰῶτα* καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἡ *ει* νὰ λάβῃ, ὡς λέγομεν, τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, διδάσκουσι σαφέστατα οἱ Βοιωτοί, ὅταν ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γράφωσι συγχρόνως *Ἀμεινόκλεια* καὶ *Ξενοκλία*[2], ἐν δὲ τοῖς μετ' Εὐκλείδην χρόνοις κανονικῶς σχεδὸν ἀντικαθιστῶσι τὴν *ει* διὰ τοῦ *ι*, οἷον, *λέγις*, *ἡΐ*, *ἶμι*, *γίτων*, *Ϝῖπαν*, *ἄρχι*, *ἀπέχι*, *ἀσφαλία*, *ἀτελία*, *ἰσοτελία*, *ἱράνα*, *Ποτιδάων*, *Καλλικλίδας*, *αἴδοντος*, *Ἀμικίας*, *πλίονα*, *Φιδίας*[3]. Ἂν δὲ τὸ βοιω-

---

της, Δικαιάρχεια Δικαιαρχείτης, Ἀγνώνεια Ἀγνωνείτης, Μαρώνεια Μαρωνείτης. Ἰδ. καὶ σελ. 327, 22 καὶ τόμ. Ι, 77, 5.

1) Δὲν λέγομεν πάντες οἱ συγγραφεῖς, διότι πιθανῶς πολλοὶ αὐτῶν ἔγραφον τὸ ὄνομα διὰ τοῦ ι, ὡς οἱ Ἑλληνοταμίαι. Ἂν δὲ οἱ Γραμματικοὶ προετίμων τὴν διὰ τῆς ει γραφήν, τοῦτο ἐποίησαν, νομίζομεν, διότι ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρχαιοτέροις ἀντιγράφοις ἀπήντα ἡ γραφὴ αὕτη. Οὐδὲν δὲ παράδοξον, ἂν οἱ Ἑλληνοταμίαι ἔγραφον Μαρωνῖται ἀντὶ Μαρωνεῖται, διότι οἱ αὐτοὶ Ἑλληνοταμίαι ἔγραφον καὶ Ποτειδεᾶται ἀντὶ τοῦ Ποτειδαιᾶται, ὅπερ ἀπαντᾷ παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ ἐπὶ τοῦ δελφικοῦ τρίποδος, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διαλαμβάνομεν.

2) Bullet. de corr. hell. Τόμ. ΙΙ σελ. 589. pl. XXVI καὶ Roehl Inscr. gr. antiqu. 155 καὶ 164. Ἀμφότεραι αἱ γραφαὶ ἐκ Τανάγρας.

3) Ahrens de graec. l. d. I 189—190, ἔνθα ἀναφέρονται καί τινα παραδείγματα διὰ τῆς ει γραφόμενα. Ἐν δὲ σελ. 182 παρατίθενται αἱ λέξεις, αἵτινες γράφονται μὲν διὰ τῆς ει, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ, ἀλλὰ τὸ ει ἐκεῖνο κατέχει τὴν θέσιν τοῦ η· οἷον Ἡράκλειτος, Κλεινίας, Χειρίας, ὀφείλω, εἶμεν κτλ.

τικὸν τοῦτο ι εἶνε βραχὺ ἢ μακρόν, ἀγνοοῦμεν, καθ' ὅσον ἀμφότερα εἶνε δυνατά[1], ἴσως δὲ πιθανώτερον τὸ πρῶτον, ἂν πρέπει νὰ παραβάλωμεν τὰ βοιωτικὰ *ἀσφαλία, ἀτελία*, πρὸς τὰ ἀττικὰ *ἀμαθία, ὠφελία*, κλ. Καὶ ἴσως πολλαχοῦ οἱ Βοιωτοὶ γράφουσιν *ει* ἀντὶ *ι*, διότι ἐκεῖ ἐτηρεῖτο ἔτι τὸ ἀρχαῖον μῆκος τῶν συλλαβῶν.

Κατόπιν τοιούτων καὶ τοσούτων σαφεστάτων μαρτυρίων πολὺ περίεργος φαίνεται ἡμῖν ὁ Καουῆρος, ὅταν ἅπαξ ἢ δὶς μόνον καὶ τότε μόλις καὶ μετὰ βίας[2], ἀναγκάζηται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ἐκ τῆς *ει* ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ τὸ *ι* καὶ ὅτι τὸ τῶν Ἑλληνοταμιῶν ***Χαλκιᾶται*** ἴσως προῆλθεν ἐκ τοῦ ***Χαλκειᾶται***[3]. Ἀλλ' ὡς ἔοικε, τοιαῦτα πάσχουσι πάντοτε οἱ κατ' ἀρέσκειαν θέλοντες νὰ ἑρμηνεύωσι τὰ πράγματα. Πολλῷ κάλλιον θὰ ἐποίει ὁ Καουῆρος, ἂν διασαφῶν τὰς γραφὰς ***Χαλκειᾶται*** καὶ ***Χαλκιᾶται*** ἤθελεν ἐνθυμηθῆ ὅ,τι καὶ ὁ Βοίκχιος, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὀνόματα ταῦτα γίνονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου ***Χάλκης***, πλησίον τῆς Ῥόδου κειμένης, καὶ ὅτι αὕτη ἐλέγετο καὶ ***Χάλκεια*** κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἡ ***Ῥήνη*** ἐλέγετο καὶ ***Ῥήνεια***[4], καὶ ἡ *γῆ γαῖα*, καὶ ἡ ***Σελήνη Σεληναία***, καὶ ἡ ***Ἀθάνα*** ἢ ***Ἀθήνη Ἀθηναία***, καὶ ἡ ***Πηνελόπη*** καὶ ***Περσεφόνη Πηνελόπεια*** κτλ. Ἂν ἤθελεν ἐνθυμηθῆ ταῦτα καὶ ὅτι ἡ ***Χάλκεια*** ἐλέγετο καὶ ***Χαλκία***[5], ὅπως καὶ ἡ ***Καλαύρεια Καλαυρία***, ἤθελεν ἑρμηνεύσει ὀρθῶς τὴν ἐκ τοῦ ***Χαλκειᾶται*** γένεσιν τοῦ τε ἑτέρου τύπου ***Χαλκεᾶται*** καὶ τοῦ τρίτου ***Χαλκιᾶται***· ὅτι τὸ μὲν ***Χαλκεᾶται*** ἐγεννήθη καθ' ὃν χρόνον ἡ *ει* εἶχεν ἔτι σύνθετον φθόγγον καὶ τὸ ι αὐτῆς ἠδύνατο νὰ ἐκθλιβῇ πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, τὸ δὲ ***Χαλκιᾶται***,

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 145.

2) Curtius Studien κτλ. VIII σελ. 273.

3) Ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἀπαντῶσι συγχρόνως καὶ αἱ δύο γραφαί, Χαλκειᾶται, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 238, 7. 261, 6. καὶ Χαλκιᾶται 229, 11. 256, 23. 263 α, 13. 264, 19. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἅπαξ Χαλκεᾶται. 256, 24, ὅπερ παρεῖδεν ὁ Καουῆρος· ἄλλως δὲν θὰ ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀκούσιον ἐκείνην ὁμολογίαν ὅτι ἠδύνατο ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἐκ τῆς ε ι νὰ γεννηθῇ ι καὶ βραχὺ μάλιστα.

4) Staatshh. d. Athen. II σελὶς 724. Ἰδὲ καὶ CIA I 283, 11. 25. II, 814, 27.

5) Staatshh. κτλ. II σελ. 742.

ὅτε ἡ *Χάλκεια* ἤρξατο λεγομένη καὶ *Χαλκία*, ὅπερ ἠδύνατο νὰ συμβῇ καὶ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου. Δὲν συγχωρεῖται δὲ οὔτε τῷ Καουήρῳ, οὔτε τοῖς ἄλλοις Ἐρασμικοῖς νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι τὸ *Χαλκείαται* ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἑλληνοταμιῶν καὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς ὑπάρχοντος παρὰ τὸν τύπον τοῦτον καὶ τοῦ τύπου *Χαλκεᾶται*, διότι ὁ εἰς *εατης* τύπος τῶν τοιούτων ἐθνικῶν ὀνομάτων ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις, καὶ ὅτε ἀναντιλέκτως ἡ *ει* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ι*. Δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονῶσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες ἔλεγον ***Καλαυρεάτης*** πρὸ τοῦ Εὐκλείδου[1], ἔλεγον ὁμοίως καὶ ὕστερον αὐτοῦ, οὐ μόνον ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ὅτε ἡ ***Καλαύρεια*** ἀναντιλέκτως ἐλέγετο ***Καλαυρία***[2], ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους[3], καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων, καθ' οὓς ἔλεγον καὶ ***Γυθεάτης***[4] καὶ τὰ ὅμοια, οἱ δὲ χρόνοι οὗτοι οὐδὲν παρέχουσι κῦρος ταῖς περὶ ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων ἐρασμικαῖς θεωρίαις. Οἱ τύποι *Χαλκεᾶται*, ***Καλαυρεᾶται***, ***Γυθεᾶται*** καὶ οἱ ὅμοιοι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀπόδειξιν περὶ τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς τῆς *ει* μόνον κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ πρῶτον ἤρξαντο οἱ Ἕλληνες χρώμενοι τοῖς τοιούτοις τύποις, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τῆς προφορᾶς αὐτῆς ἐπὶ Πεισιστράτου, πολλῷ δὲ ἧττον περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Περικλέους, ὅτε οὐδεμία διαστολὴ ἐγίνετο μεταξὺ γνησίας καὶ νόθου *ει*, ἀμφοτέρων ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον φθόγγον ἀποδιδουσῶν καὶ πρὸς τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν ἀδιάλλακτον. Καὶ ὁ ἀκριβέστατος δὲ ὑπὸ τοῦ Μεϊστερχανσίου γενόμενος ὁρισμὸς τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς δύο ἕτεροι τύποι εἰς *ειατης* καὶ *εατης*, οἱ τύποι *Αἰνει-*

---

1) CIA I, 273 f, 6.

2) Rangab. Antiquit. Hellén. N. 740. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, ἥτις ὁρμᾶται ἐκ Καλαυρείας καὶ ἀνήκει κατὰ Ῥαγκαβῆν εἰς τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου παρὰ τὸ Καλαυρεατᾶν ἀναγινώσκεται καὶ ἐν Καλαυρίᾳ.

3) CIG 1188 ἁ πόλις ἁ τῶν Καλαυρεατᾶν.

4) Ὁ δῆμος ὁ Γυθεατᾶν CIG 1325. Ἐν δὲ ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 120 μετὰ Χριστὸν καὶ ἐν τῇ κοινῇ διαλέκτῳ γεγραμμένῃ ἀναγινώσκεται ὁμοίως ἡ πόλις ἡ Γυθεατῶν CIA III, 668.

ᾶται καὶ *Αἰνεᾶται*[1], *Πελειᾶται* καὶ *Πελεᾶται*[2], δὲν ἀναιρεῖ τὸ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενον. Διότι καὶ ἐκ τοῦ ἀκριβεστάτου τούτου ὁρισμοῦ ἐπιβεβαιοῦται μόνον ὅτι ὁ εἰς *εατης* τύπος ὑπῆρχεν ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὴν ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα συγχρόνως παρὰ τὸν πλήρη καὶ τέλειον εἰς *ειατης*. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἀποδείξῃ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν ὅτι δὲν ὑπῆρχε καὶ πρότερον κατὰ τὴν ἕκτην ἑκατονταετηρίδα, οὐδὲ ὅτι ἡ *ει* τοῦ *Αἰνειᾶται* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν ὑπὸ τῶν Ἑλληνοταμιῶν καὶ τοῦ Περικλέους, ἀφοῦ καὶ τὸ *ει* τοῦ *Αἰνείας* ἐξεφωνεῖτο ὡς τοιοῦτον ἤδη ἐν τῇ ἕκτῃ ἑκατονταετηρίδι, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ μέτρον ἀττικῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης, ἀπαιτοῦν ἐν τῇ συλλαβῇ *νε* τῆς δοτικῆς *Αἰνέᾳ*[3] μακρὸν φθόγγον, ἤτοι τὸν τῆς νόθου καὶ στοιχειώδους *ει* τὸν ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* προελθόντα. Οὐδεὶς δὲ δύναται ὡσαύτως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ τὸ *ι* τῆς γραφῆς *Αἰνιᾶται*[4] δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς *ει* τοῦ *Αἰνειᾶται*, συσταλείσης ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ εἰς *ι* ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις λέξεσιν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν δύναταί τις νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο, ὅσῳ ἐκ τῆς γραφῆς *Αἰνίας*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀττικοῦ ἀγγείου[5], καὶ ἐκ τῆς ὡσαύτως ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀγγείων ἀπαντώσης γραφῆς *Αἰνέας*[6],

1) Α ἰ ν ε ι ᾶ τ α ι CIA I 259, 18 (425 πρ. Χρ.). Α ἰ ν ε ᾶ τ α ι 234, 34 (446 πρ. Χρ.) 238, 25 (443 πρ. Χρ.). 243, 18 (437 πρ. Χρ.). 256, 23 (428 πρ. Χρ.) Ἰδὲ Meisterhans' Grammatik der Attischen Inschriften σελ. 19.

2) Π ε λ ε ι ᾶ τ α ι CIA I 232, 6 (448 πρ. Χρ.). 233, 16 c (447 πρ. Χρ.). 235, 11 c (445 πρ. Χ.). Π ε λ ε ᾶ τ α ι 230, 12, b (450 πρ. Χρ.). 237, 5 (443 πρ. Χρ.). Meisterhans σελ. 20.

3) CIA I 478, 1.

4) CIA I, 236, 10. τῶν αὐτῶν χρονων, ὧν καὶ οἱ τύποι Ἀ ν ε ι ᾶ τ α ι καὶ Α ἰ ν ε ᾶ τ α ι. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα προῆλθεν ἐκ τῆς ἐν Χαλκιδικῇ πόλεως Α ἰ ν ε ί α ς, ἥτις φαίνεται ὅτι ἐλέγετο καὶ Α ἰ ν ί α, ὅπως ἡ Χ ά λ κ ε ι α ἐλέγετο καὶ Χ α λ κ ί α καὶ ἡ Κ α λ α ύ ρ ε ι α Κ α λ α υ ρ ί α.

5) CIG. 7789.

6) Αὐτόθι 7377. 7673. 7686. 7687. 8200. Ἡ ἐν τῷ ἀριθμῷ 7372 γραφὴ Α ἰ ν έ α ς ἀπαντᾷ ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου ἐκ Κορίνθου. Ἡ αὐτὴ γραφὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ἑτέρου ὡσαύτως ἀρχαιοτάτου ἀγγείου ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως, (CIG Τόμ. IV σελ. XVIII α, τέλ.), ἀμφοτέρων δὲ τῶν γραφῶν τὸ ε δύναται κάλλιστα νὰ ση-

ἀποδεικνύεται τὸ ἐναντίον, ἐάν τε ἀποδεχθῶμεν, ὡς ὁ Κιρχώφιος ὅτι τὸ ε τῆς τελευταίας γραφῆς κατέχει τὸν τόπον τῆς νόθου ει [1], ἐάν τε ἐκφωνήσωμεν αὐτὸ ὡς ἁπλοῦν ε.

Ὅ,τι λέγομεν περὶ τῶν τύπων *Ἀνειᾶται* καὶ *Αἰνεᾶται*, *Πελειᾶται* καὶ *Πελεᾶται*, *Χαλκειᾶται* καὶ *Χαλκεᾶται*, λέγομεν καὶ περὶ τῶν τύπων *Ἀλωπεκειεὺς* καὶ *Ἀλωπεκεεὺς* [2], *Ἀγκυλειεὺς* καὶ *Ἀγκυλεεὺς* [3], *Δεκελειεὺς* καὶ *Δεκελεεὺς* [4], *Διομειεὺς* καὶ *Διομεεὺς* [5] καὶ τῶν ὁμοίων, ὅτι δηλαδὴ καὶ οἱ τύποι οὗτοι ἀμφότεροι ὅ τε εἰς *ειευς* καὶ *εευς* ἀπαντῶσι συγχρόνως ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς τε δ' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ δὲν δυνάμεθα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν οὐδὲ περὶ τούτων νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι δὲν συνυπῆρχον ἀμφότεροι καὶ ἀρχαιότερον, καὶ πρὶν ἡ γνησία ει ἀποβῇ ταυτόφωνος τῇ στοιχειώδει καὶ νόθῳ. Τοῦτο φαίνεται τοσούτῳ μᾶλλον ἀληθές, ὅσῳ κατόπιν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκθλιβῇ τὸ ι τῆς ει, μίαν καὶ ἀδιαίρετον φωνὴν μετὰ τοῦ προηγουμένου ε συναποτελοῦν. Ἐκ τῶν τύπων μάλιστα *Ἀμαξαντεύς*, *Δεκελεύς*, *Διομεύς*, *Λαμπωνεύς*, *Μαρωνεύς*, *Πλωθεύς*, ὧν τινες ἀπαντῶσι καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [6], ἐπειδὴ οὗτοι ἐγεννήθησαν βεβαίως ἐκ τῶν πληρεστέρων

μαίνῃ τὸν φθόγγον τῆς νόθου ε, ὅπως καὶ τὸ τῆς προμνημονευθείσης (σελ. 203) ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀρχαιοτάτης γραφῆς Ποτεδάν.

1) CIG Τόμ. IV σελ. IV b.

2) Ἀλωπεκειεὺς CIA I 122, 3 (429 πρ. Χρ.). 123, 2 (429 πρ. Χρ.). Ἀλωπεκεεῖ 184, 10 (412 πρ. Χρ.). 185, 29 (411 πρ. Χρ.).

3) Ἀγκυλειεὺς CIA II 947, 9 (τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων). Ἀνκυλεεῖ CIA I 185, 23 (411 πρ. Χρ.).

4) Δεκελειεῖ CIA II 652, 11 (398 πρ. Χρ.) Δεκελειῶν add. 841 b 33 καὶ 42 (396 πρ. Χρ.). Δεκελεεὺς Κουμάν. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 418 (τῶν αὐτῶν χρόνων). Δεκελεῆς CIA II 1006, B, 9 (πρὸ τοῦ 350 πρ. Χρ.)· ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, 16 Ἀμαξαντειεῖς. Δεκελεέως 733 B, 6 (306 πρ. Χρ.) κτλ. Ἄνευ τοῦ ι Δεκελεεῖ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ προευκλειδείῳ τοῦ ἔτους 410 πρ. Χρ. CIA I, Supplem. σελ. 15 nr 51 f στιχ. 38.

5) Διομειεὺς Mitth. V, Beil. z. p. 43-51 (357 πρ. Χρ.). Διομεεὺς CIA II 1020,13=Mitth. V, 348 (330 πρ. Χρ.). 247,13 (306 πρ. Χρ.) 263,11 (303 πρ. Χρ.) κτλ.

6) Ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν· οἷον, Μαρωνῆς

Ἀμαξαντεεύς, Δεκελεεὺς κτλ., δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ πιστεύῃ τις ὅτι ὁ εἰς *εεὺς* τύπος εἶνε ἴσως ἀρχαιότερος τοῦ εἰς *ειεὺς*, γεννηθεὶς ὅτε ἡ *ει* τῶν ὀνομάτων *Ἀμαξάντεια, Δεκέλεια, Λαμπώρεια, Μαρώνεια, Πλώθεια* ἐξεφωνεῖτο διῃρημένως, ὁ δὲ εἰς *ειεὺς* τύπος ἐγεννήθη ὕστερον, ὅτε ἡ *ει* τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ἀπετέλεσεν ἁπλοῦν φθόγγον, καὶ τελευταῖον φωνῆεν τῆς ῥίζης αὐτῶν ἦτο οὐχὶ τὸ *ε*, ἀλλ' ἡ *ει*. Ἴσως δὲ καὶ οἱ τύποι *Ἀλωπεκειεὺς* ἢ *Ἀλωπεκεεύς, Ἀγκυλειεὺς* ἢ *Ἀγκυλεεύς, Ἐχαλειεὺς*[1] κ.τ.λ. ἀντὶ *Ἀλωπεκεύς, Ἀγκυλεύς, Ἐχαλεύς*, προῆλθον κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα εἰς *ειευς* καὶ *εευς*, διότι προϊόντι τῷ χρόνῳ ὡς κατάληξις δηλωτικὴ τοῦ κατοίκου ὑπελήφθη οὐχὶ μόνον ἡ συλλαβὴ *ευς*, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς *ε* ἢ *ει*, ὡς συνήθως πρὸ ἐκείνης ἀπαντῶντα καὶ μίαν, οὕτως εἰπεῖν, μετ' αὐτῆς κατάληξιν συναποτελοῦντα, καὶ ἦτο δυνατὸν καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων *Ἀλωπεκή, Ἀγκυλή, Ἐχαλή*, οὐδὲν *ε* ἢ *ει* ἐχόντων ἐν τῇ ῥίζῃ, νὰ σχηματισθῶσι τὰ εἰρημένα εἰς *εεὺς* ἢ *ειεὺς* δημοτικά. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν πλείονα ἐν τῷ περὶ τῆς *αι* κεφαλαίῳ, τὰς γραφὰς *Ὀαιεὺς* καὶ *Βησαιεὺς* (ἐκ τοῦ *Ὄα* καὶ *Βῆσα*) ἑρμηνεύοντες, νῦν δὲ ἐξετάζομεν τὴν ἐξ ἑτέρων γραφῶν γνώμην τοῦ Γεωργίου Κουρτίου ὑπὲρ τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς τῆς *ει*.

Αἱ γραφαί, λέγει, ἐν *Ἡρακλέῳ, βαλανέον, τοπέα, πρυτανέα, Ἀλεξάνδρεα* (ἐπὶ νομίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου), *ἡμίσεα* κτλ., συντασσόμεναι μετὰ τοῦ *τέλεος, τελέως, πλέον* καὶ τῶν ὁμοίων ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀττικῆς πεζογραφίας ἔλεγον *Ἡράκλεϊον, Ἀλεξάνδρεϊα, τέλεϊος* κτλ., διότι πόθεν ἄλλοθεν, ἐπιφέρει, ἐγεννήθη τοῦτο τὸ *Ἡρακλέῳ* καὶ *βαλανέον*[2]; Ἀλλ', ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σαφῶς ἀπεδείχθη[3], τινὲς τῶν

ἀντὶ τοῦ Μαρωνειῆς ἐν τῷ ἀριθμῷ 230 III, 16 b (450 πρ. Χρ.). Ἰδὲ καὶ Riemann Revue de Philol. V, σελ. 151 καὶ IX σελ. 52 σημ. 4.

1) Ἐχαλειῆς CIA II 864, 16 (τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων) Ἐχαλεῖς 1040, 10 (περὶ τὸ 250 ἔτος πρ. Χρ.).

2) Studien κτλ. σελ. 277. Αἱ γραφαὶ εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Philol. XXIII σελ. 248.

3) σελ. 207 κέξ.

γραφῶν τούτων δύνανται κάλλιστα νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παραδείγματα τῆς διὰ τῆς νόθου ε γραφῆς τῆς γνησίας ει, καὶ τὸ ἐν αὐταῖς ε νὰ μὴ ληφθῇ ὡς ἁπλοῦν ε, προελθόν, ὡς δοξάζουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ἐκ τῆς ει κατ' ἔκθλιψιν τοῦ ι, ἀλλ' ὡς ἀληθὴς ει, σημαῖνον τὸν ἁπλοῦν καὶ στοιχειώδη φθόγγον τῆς νόθου. Αἱ δὲ ἄλλαι καὶ αἱ ὅμοιαι ταύταις ἀπαντῶσι καὶ ἐν μεταγενεστέραις ἐπιγραφαῖς, καὶ πολλαὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ ει ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν *ἰῶτα* καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν τὴν ὁμολογίαν, καὶ εἰς πᾶν ἄλλο δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἢ εἰς ἀπόδειξιν διῃρημένης προφορᾶς τῆς ει ἐπὶ Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος. Οὐδὲ ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ λησμονήσωσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι, ἂν αἱ γραφαὶ *Ἀλεξάνδρεα*[1], *Ἀγαθόκλεα*[2], *Ἀριστόκλεα*[3], *Εὐγένεα*[4], *Ἡδέα*[5], *Θάλεα*[6], *Θεόκλεα*[7], *Κλεώ*[8], καὶ αἱ ὅμοιαι ἦσαν σαφὲς σημεῖον τῆς ὡς *εϊ* ἐκφωνήσεως τῆς ει κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἀπαντῶσι, κατ' οὐδένα τρόπον

1) Οὐ μόνον ἐπὶ νομίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑτέρου ἐπὶ Γάλβα (69 μ. Χρ.) κοπέντος ἰδ. Liscovius, Ueber die Aussprache des Griechischen σελ. 70 σημ. Ὁμοίως Καισαρέας ἐπὶ νομίσματος τῆς πόλεως ταύτης τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Μ. Ἀντωνίνου· Liscov. σελ. 68.

2) Ἀγαθόκλεια CIA III 2150. 2970. 2971. Ἀγαθόκλεα 2162· 2968. 2969. ἐν δὲ 3457 Ἀγαθοκλίας. Ἅπασαι αἱ γραφαὶ αὗται εἶνε τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων, καθ' οὓς ἡ ει ἐξεφωνεῖτο καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς ὡς ι μακρὸν καὶ ἦτο ἀδύνατον ἐξ αὐτῆς νὰ προέλθῃ τὸ ε κατ' ἔκθλιψιν τοῦ ι.

3) Ἀριστόκλεια CIA II 863 c—I 41 (320 πρ. Χρ.). III 896. 1296 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων). Ἀριστόκλεα III 2291. 2393. 2985 (χρ. αὐτοκρ.).

4) CIA III 2968. 2969 (αὐτοκρ χρ.).

5) Αὐτόθι 3186 (αὐτοκρ. χρ.).

6) Θάλεια ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀγγείων CIG 7845. 8075. 8185 d, 8369. 8387. 8412. Θάλεα 8412. Θαλία 7462. 7468. 8348. Θάλεια καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων CIA III a, 29 καὶ 2450, ὡσαύτως δὲ καὶ Θάλεα 3194. 3195.

7) CIA II 989, 18 (μετὰ τὸ ἔτος 200 πρ. Χρ.). III 3362 (αὐτοκρ. χρ.).

8) Κλειώ ἐπὶ ἀγγείων CIG 7425. 8185 d. Κλιώ 8075 παρὰ τὸ Θάλεια. Κλεώ 8369. Ὡσαύτως Κλεώ ἐν CIA II 793 c, 22 (357 πρ. Χρ.) 983 I, 56 (περὶ τὸ 180 πρ. Χρ.). III, 131. 454. 647. 885. 2174. (ἅπασαι τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων).

ἔπρεπε νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς δὲν λέγομεν οὕτω μεταγενεστέρων χρόνων, ἀλλ' οὐδ' ἐν πολλῷ ἀρχαιοτέραις. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον οὐδὲ τὰ δωρικὰ *ἀτέλεα*, *ὑγιέα*, *Νικοκράτεα*, *Εὐκράτεα*, *Νικόκλεα*, *Δαμόκλεα*, *Ἱερόκλεα*, *Σωσικράτεα* ἢ κατὰ Βοίκχιον *Νικοκρατέα*, *Εὐκρατέα*, *Νικοκλέα κτλ.*[1], ὧν μνημονεύει μὲν ὁ Ἀρήνσιος[2], ἔλαβε δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ Κούρτιος, διδάσκουσί τι σαφέστερον περὶ τῆς ἐπὶ Δημοσθένους προφορᾶς τῆς ει, ἐπειδὴ καὶ τούτων τὰ πλεῖστα ἀναγινώσκονται ἐν ἐπιγραφαῖς πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων. Ὅ,τι ἡμεῖς ἐκ τῆς καὶ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους συνυπάρξεως τῶν ἄνω παρατεθέντων καὶ ἄλλων ὁμοίων ὀνομάτων ἔχομεν νὰ συμπεράνωμεν, εἶνε ὅτι δύο τύποι ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἅπαξ ὁρμηθέντες δύνανται ἔπειτα νὰ βαίνωσι παραλλήλως ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἄνευ οὐδεμιᾶς φθογγολογικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἑτέρου ἐπὶ τὸν ἕτερον. Ἂν δὲ πρὸς τούτοις ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ τὸ ε καὶ ο συνῆλθον εἰς τὴν δίφθογγον *ου* ἤδη ἐκ χρόνων παλαιοτέρων τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος[3], ἡ δὲ σύνρδος αὕτη οὐδὲν ἐκώλυσε παρὰ τὸ *χρυσοῦς* καὶ *ἀργυροῦς* νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὁ ἀρχαιότατος τύπος *χρύσειος* καὶ *ἀργύρειος*[4], τότε ἔχομεν καὶ ἕτερον ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν ἐπὶ μακρότατον χρόνον φθογγολογικὸν ἀποχωρισμὸν δύο κοι-

---

1) ἀ τ έ λ ε α CIG 2556. ὑ γ ι έ α 2557 ἐκ Κρήτης. Ἐν τῷ ἀριθμῷ 2557, στίχ. 18 ἀναγινώσκεται καὶ ἡ γραφὴ θ ε ί ν ω ν (θείνων καὶ ἀνθρωπίνων), ἐν ᾗ τὸ ε ι σημαίνει τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκ Γόρτυνος γραφὴ τὰ θ ῖ ν α (καὶ ἀνθρώπινα) Χ, 44, καὶ ὁ τύπος ὑ γ ι έ α οὐδαμῶς δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ε ι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους (περὶ τὸ τέλος τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατον.) ἐξεφωνεῖτο ὡς ε ϊ. Ν ι κ ο κ ρ ά τ ε α, Ε ὐ κ ρ ά τ ε α, Ν ι κ ό κ λ ε α, Δ α μ ό κ λ ε α 1207. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται καὶ Σ ω κ ρ α τ ί α· ἐξ Ἑρμιόνης, ἔνθα φαίνεται ὅτι ἔλεγον καὶ Κ α λ α υ ρ ί α καὶ Κ α λ α υ ρ ε ᾶ τ α ι, ὅπως, ὡς εἴδομεν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Καλαυρείᾳ, ἤδη ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, εἰμὴ ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Δ α μ ό κ λ ε α, Ἱ ε ρ ό κ λ ε α 1211, ὡσαύτως ἐξ Ἑρμιόνης. Σ ω κ ρ ά τ ε α 2473 b ἐκ Θήρας. Σ ω κ ρ ά τ ε α ν παρὰ τὸ Ν ε ι κ α ν δ ρ ο ς καὶ Ἐ ρ ε ι ν ύ ς, 2415 ἐκ Πάρου.

2) II σελ. 188 καὶ 566, ἔνθα καὶ ἄλλα ὅμοια ὀνόματα παρατίθενται.

3) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 10.

4) χ ρ ύ σ ε ι α μ έ τ α λ λ α Θουκυδ. Δ', 105. Στράβ. Η', 331. τὰ ἀ ρ γ ύ ρ ε ι α ἔργα τοῦ Λαυρείου Δημοσθ. περ. τῶν ἐν Χερρ. πραγμ. σελ. 100.

νὴ ἐχόντων τὴν ἀρχὴν τύπων. Ὅπως δὲ ἐκ τῆς συνυπάρξεως τοῦ *χρυσοῦς* καὶ *χρύσειος*, *ἀργυροῦς* καὶ *ἀργύρειος* οὐδὲν διδασκόμεθα περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ου καὶ ει ἐπὶ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους, ἂν ἄλλοθεν δὲν εἶνε ἡμῖν αὕτη γνωστή, οὕτως οὐδὲ ἐκ τῆς συνυπάρξεως τοῦ *Ἄρειος* καὶ *Ἄρεος*[1], *τέλειος* καὶ *τέλεος*[2], *Ἡρακλειώτης* καὶ *Ἡρακλεώτης*[3], *πλεῖον* καὶ *πλέον*, *πλείονος* καὶ *πλέονος*, *πλειόνων* καὶ *πλεόνων*, *πλείονας* καὶ *πλέουσι*[4] *ἱέρεια* καὶ

1) Ἀρέου Πάγου Mitth. V, 323 (τέλ. τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.) CIA III 716. 817 (αὐτοκρατ. χρόνων).

2) τέλεος CIA I Suppl. 3, (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.) II 631 (μετὰ τὸ 400 πρ. Χρ.). Ὅτι τὸ ι τοῦ τέλειος, ὡς καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπιθέτων ἠδύνατο νὰ ἐκθλιβῇ ἀπὸ Ὁμήρου, λέγομεν εὐθὺς ἄνω, ὅτι δὲ ὅμοια ἐπίθετα ἄνευ ι ἀπαντῶσι καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ, Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ, Διοδώρῳ, Στράβωνι, Δίωνι τῷ Κασσίῳ καὶ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ λέγει ὁ Lobeck Phryn. σελ. 207.

3) Ἡρακλειώτου CIA I 65, 1 (πρὸ Εὐκλείδου). Ὁμοίως Ἡρακλειώτης Κουμ. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτ. 1685. 1744. 1746. 1757. 1784 (ἑλλην. χρόνων). Ἡρακλεώτης Κουμαν. 1686, 1688—91. 1694. 1697. 1703 6. 1704. 1707. 1708. 1710. 1715. 1716. 1722. 1736. 1738. 1743. 1749—1751. 1753. 1762. 1764. 1765. 1769. 1775. 1786—91. 1797. 1798. 1884 (ἑλλην. χρόν.). Ἴδε καὶ Riemann Revue de Philol. V, 1881, σ.152. Ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων Ἡρακλειώτις CIA III 2450. 2455. Ἡρακλειώτας καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν τῶν ἀρχῶν τῆς 6' πρ. Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Wescher et Foucart Inscr d. Delphes 18,75. 298. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφετο ἐν Δελφοῖς καὶ ε ι ἀντὶ ι, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διαλαμβάνομεν.

4) πλεῖον CIA II 594, 16 (6' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). 467, 65 (α' ἑκατοντ. πρ Χρ.). ὁμοίως πλείων 1059, 22 (321 πρ. Χρ.) III 5, 12 6, 10—πλείω Ἀθην. Η'. 407, 7 (439 πρ. Χρ.). CIA II 1059, 19 (321 πρ Χρ.). 621, 5 (περὶ τὰ 200 πρ. Χρ.)—πλείους 314, 26 (284 πρ. Χρ.). Mitth. V, 328 (γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.),—πλέον 573, 17 (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) 167, 55 (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) 352, 12 (γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). 414, 19 (6' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) III 38, 60. 172, 1.60,10 (αὐτοκρ. χρόνων).—πλείονος, πλείονα, πλείονες, πλειόνων, πλείονας, πλείοσιν, παρὰ τοῖς Δραματικοῖς ἴδε Riemann Rev. de Phil, V, σ. 174). Ὁμοίως πλείονος CIA II, 1113, 4 (τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατ.) CIA III 52, 13 (αὐτοκρ. χρ.). πλειόνων II 625, 9, 10, 13 (6' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). 471, 35, 81 (α' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). III 49, 13 (χρ. αὐτοκρ.). πλείουσιν II 647, 88 (α' ἑκατοντ. πρ. Χρ.—πλέονος 811 c, 113 (323 πρ. Χρ.). πλεόνων 167, 48 [434]326 πρ. Χρ.). πλέοσιν 578, 18 μετὰ τὸ 340 πρ. Χρ.). Περὶ τῶν διὰ τοῦ ε καὶ τῆς ε ι τύπων, οἵτινες φανερῶς οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς

ἱέρεα[1] δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμέν τι σαφέστερον τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῆς ει κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἀγνώστου μένοντος καὶ ἐκ τῶν γραφῶν τούτων ἂν ἦτο ἔτι σύνθετος, ὅπως ποτὲ παλαίτατα ἢ εἶχεν ἀποβῆ μονοειδὴς καὶ ἀδιαίρετος, ὅπως ὕστερον κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ ὕπαρξις τοιούτων τύπων οὐδαμῶς ἐκώλυε τὴν ει νὰ ἀποδίδῃ τὸν ἁπλοῦν ἦχον τοῦ *ἰῶτα*. Κατὰ ταῦτα οὐδὲ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν γραφῶν *Βρυλλεανοὶ*[2], *Νεάνδρεα*[3], *Νέμεα*[4], *Ξενοκράτεα*[5], *Μενεκράτεα*[6], *δορκάδεοι*[7], *Κόπρεος*[8], *γοργόνεον*[9], *ἱερεώσυνα*, *ἱερεωμένης*, *ἱερεώσατο*[10], *νέων* (ἐκ τοῦ

τὴν σύνθετον ἢ ἁπλῆν προφορὰν τῆς ει, ἰδὲ Meisterhans κλ. σελ. 68 καὶ Riemann Revue de Philol. V, 174 καὶ IX, 65 καὶ 180.

1) ἱέρεια CIA II 573 b, 2 (δ' ἑκατοντ. πρ Χρ.). ἱέρεα CIA I Suppl. 555 a, 3 (ε' ἑκατ. πρ. Χρ.). II add. 610, 4, 7 (δ' ἑκατοντ.) add. 573 b. 7 (δ' ἑκατοντ.) 758, 1, 8. (δ' ἑκατοντ.). 706 B, 7 (δ' ἑκατον.). add. 453 c, 2 (β' ἑκατοντ.). III 345. 218 (χρ. αὐτοκρ.). Ἐνταῦθα δὲν κατατάσσομεν (ὡς ὁ Meisterhans σελ. 19) καὶ τὴν γραφὴν χρέαν, διότι ἐπὶ τοῦ λίθου εἶνε γεγραμμένον χρεέαν, CIA II 836 a b, 27 (320|317 πρ. Χρ) καὶ φαίνεται ὅτι τὸ δεύτερον ε ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ι ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου, διότι ἡ λέξις χρεία πλειστάκις ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ πάντοτε διὰ τῆς ει γεγραμμένη.

2) Βρυλλειανοί CIA I 37, 9 (425 πρ. Χρ.). Βρυλλεανοὶ 247, 18 (432 πρ. Χρ.).

3) Νεάνδρεια CIA I 226, 10 (454 πρ. Χρ.). Νεάνδρεα 240, 30 (440 πρ. Χρ.).

4) Νέμεια CIA I 419, (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.). Νέμεα II 181, 8 (323 πρ. Χρ.). III 128 f (αὐτοκρ. χρόν.).

5) CIA II 758 B, 35 (περὶ τὸ ἔτος 334 πρ. Χρ.).

6) Αὐτόθι στίχ. 8 καὶ 9.

7) δορκάδεοι CIA II 766, 23 (μετὰ τὸ 341 πρ. Χρ.).

8) Κόπρειοι 944 II, 21 (περὶ τὸ 325 πρ. Χρ.). κτλ. Κόπρεος 809 a 48 (325 πρ. Χρ.) ἔτι Κόπρεος, καὶ πρὸ Εὐκλείδου CIA I 185, 38 (411 πρ. Χρ.). 189 b, 21 (406 πρ. Χρ.).

9) γοργόνειον CIA II 736 B, 3 (307 πρ. Χρ.) κλ. γοργονέου 708 12 (οὐχὶ πρὸ τοῦ 340 πρ. Χρ).

10) ἱερειώσυνα 631, 20 (μετὰ τὸ 400 πρ. Χρ.), ἀλλ' ἐν τῷ στίχῳ 18 ἱερεώσυνα. Ὁμοίως ἱερεώσυνα add. 841 b, 4 (396 πρ. Χρ.)· ἱερειωμένης 578, 22 (350 πρ. Χρ.)· ἱερεωμένοις Mitth. IV 335 (305 πρ. Χρ)· ἱερεώσατο 613, 3, 14 (298 πρ. Χρ.).

νεῖα[1]), *Ἀσκληπιέων*, *Βενδιδέων*, *Θησέων*[2] *Ἡρακλέῳ*[3] δυνάμεθα ἄνευ ἑτέρου βοηθήματος νὰ διδαχθῶμεν τὴν προφορὰν τῆς ἐν ταῖς αὐταῖς λέξεσιν *ει*, ἂν δηλαδὴ τὸ *ε* τοῦ πλείστου τῶν γράφων τούτων εἶνε ἁπλοῦν *ε* καὶ δὲν σημαίνει μᾶλλον τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τῆς νόθου *ει*.

Ἂν ἡ ἔκθλιψις τοῦ *ι* ἀποδεικνύει τι καὶ περὶ προφορᾶς, ἀποδεικνύει περὶ τῆς προφορᾶς ἐκείνων τῶν χρόνων, καθ' οὓς τὸ πρῶτον ἀναφαίνεται ἡ ἔκθλιψις αὕτη. Ἀναφαίνεται δὲ ἀπὸ χρόνων παλαιοτάτων, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἄνω παραταθεῖσαι ἐπὶ ἀγγείων γραφαὶ *Θάλεα*, *Κλεώ*, καὶ αἱ ὅμοιαι *Πέλεα*, *Ναύκλεα*, ὡσαύτως ἐπὶ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου ἀπαντῶσαι[4], μαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰ ὁμηρικὰ *βαθέα*, *ὠκέα*, *ἀδελφεός*, *βόεος*, *ἵππεος*, *κήλεος*, *πλέος*, *ῥόδεος*, *σιδήρεος*, *τέλεος*, *χρύσεος* κτλ., μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη συναίρεσις τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ο* ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι *χρυσοῦς*, *ἀργυροῦς*, ἥτις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἄνευ τῆς ἐκθλίψεως τοῦ ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχοντος *ι* ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις τύποις *χρύσειος* καὶ *ἀργύρειος*· ὑποσημαίνουσι δὲ καὶ αἱ διὰ τοῦ *ε* γραφαὶ τῶν ὀνομάτων *Αἰνεᾶται*, *Βρυλλεανοί*, *Νεάνδρεα*, *Πελεᾶται* κτλ. οὐδαμῶς τῇ παλαιότητι τῶν χρόνων ὑποχωροῦσαι ταῖς διὰ τοῦ *ει* γραφαῖς τῶν εἰρημένων ὀνομάτων. Ὁποία δέ τις ἦτο ἡ προφορὰ τῆς *ει* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους, εἶνε δύσκολον, ὡς λέγομεν, νὰ γινώσκῃ τις ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ *ι*, ἐπειδὴ αὕτη συμβαίνει καὶ ἐν χρόνοις πολλῷ αὐτοῦ νεωτέροις, καθ' οὓς ἡ *ει* ἀναντιλέκτως ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν στοιχεῖον, καὶ εἶνε χρεία πρὸς γνῶσιν τῆς ἐπὶ Δημοσθένους προφορᾶς ἄλλων σαφεστέρων τεκμηρίων, ὁριζόντων ἀκριβῶς μέχρι τίνος χρόνου ἡ *ει* διετέλει ἔχουσα τὴν ἀρχαιοτάτην, τὴν σύνθετον αὐτῆς προφοράν, καὶ ἀπὸ τίνος ἤρξατο λαμβάνουσα τὴν ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη. Ἐκ δὲ τῶν μέχρι τοῦδε προσαχθεισῶν ἀποδείξεων ἐγέ-

---

1) νείων CIA II 809 e, 28 (325 πρ. Χρ.). νεῖα 808 d, 66 (325 πρ. Χρ.) νέων αὐτόθι στίχ. 69.

2) παρὰ τὸ Ἀσκληπιείων, Ὀλυμπιείων κτλ. CIA II 741 (334]30 πρ. Χρ.).

3) Ἡράκλειον CIA I 66, 4 (πρὸ Εὐκλείδου). Ἡρακλέῳ II 603, 15 (μετὰ τὸ 270 πρ. Χρ.) 604, 8 (τῶν αὐτῶν χρόνων).

4) CIG. 8219. ὡς φαίνεται ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου.

νετο φανερὸν ὅτι, ὡς ἡ *ου*, οὕτω καὶ ἡ *ει* εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦς καὶ ἀδιαίρετος φθόγγος ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς διαλέκτοις ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῶν Περσικῶν.

Τὴν ἀρχαιοτάτην μονοφωνίαν τῆς *ει*, πλὴν τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἀπὸ ἱκανῶς παλαιῶν χρόνων παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν ἀρξάμενον ἔθος τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τοῦ μακροῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ βραχέως *ι*. Βεβαίως οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες θὰ ἠδύναντο νὰ γράψωσιν ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ *ι* τὴν δίφθογγον *ει*, ἂν αὕτη ἤδη ἀπὸ πολλῶν γενεῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι δὲν εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦν ι. Διότι ἡ διὰ δύο χαρακτήρων γραφὴ ἁπλῶν φθόγγων δὲν σημαίνει ὅτι τότε πρῶτον, ὅτε ἀπαντᾷ ἡ τοιαύτη γραφή, ἄρχονται αἱ δίφθογγοι νὰ ἀποβαίνωσιν ἁπλαῖ καὶ στοιχειώδεις φωναί, ἀλλὰ καὶ ἔτι πλέον, ὅτι ἀπὸ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἔλαβον τὴν δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ διὰ τῆς ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν εἰς ἁπλοῦς ἤχους συναιρέσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς φωνηέντων. Καὶ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ αἱ διὰ τῶν διφθόγγων, *αι*, *ει*, *οι*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ* γραφαὶ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων *α*, *ε*, *ι*, *υ*, *α*, *η*, *ω* καὶ αἱ διὰ τῶν γνησίων *ει* καὶ *ου* γραφαὶ τῶν νόθων *ε* καὶ *ο* σημαίνουσιν, ὅπερ λέγομεν, εὐκόλως δύνανται νὰ πεισθῶσιν οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ μάλιστα οἱ ἐν Γερμανίᾳ, ἂν λάβωσιν ἐν νῷ τί εἶνε δύναμις γράμματος ἢ συλλαβῆς ἐν οἱαδήποτε γραφομένῃ γλώσσῃ, καὶ ἐξετάσωσιν ἂν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν Γερμανίᾳ εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ γραφῶσιν ἀντὶ ἁπλῶν φωνηέντων δίφθογγοι, ἀφοῦ αὗται ἐν τῷ γερμανικῷ ἀλφαβήτῳ ἔχουσι δύναμιν οὐχὶ ἁπλῶν, ἀλλὰ συνθέτων φωνῶν. Διότι ἡμεῖς τοὐλάχιστον εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οὐδεὶς Γερμανός, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν τυγχάνῃ ἀμαθὴς καὶ ἀγράμματος, εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ γράψῃ δείγματος χάριν *eich habai gegaiben* ἀντὶ *ich habe gegeben*, *Athain* ἀντὶ *Athen*, *Berlein* ἀντὶ *Berlin*, *Bauden* ἀντὶ *Boden* κττ. Δὲν δύναται δὲ νὰ γράψῃ οὕτως ἐσφαλμένως οὐδεὶς Γερμανὸς διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι ἐν τῷ γερμανικῷ ἀλφαβήτῳ αἱ δίφθογγοι *ai*, *ei au* ἔχουσι δύναμιν, ὡς λέγομεν, οὐχὶ ἁπλῶν, ἀλλὰ συνθέτων ἤχων καὶ πᾶς τις φοιτήσας ἅπαξ εἰς τὸ διδασκαλεῖον καὶ διδαχθεὶς ὀλίγην ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, μανθάνει καὶ ἄκων νὰ διακρίνῃ ὅτι μεγίστη διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν εἰρη-

μένων διφθόγγων καὶ τῶν φωνηέντων e, i, o. Ὅθεν καὶ ὀρθὴν ἂν ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου, ὅτι ἡ γραφὴ ἁπλῶν φωνηέντων ἀντὶ διφθόγγων δὲν σημαίνει ταυτότητα, ἀλλ' ὁμοιότητα τῶν ἐναλλασσομένων,[1] ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐναντία γραφὴ τῶν διφθόγγων ἀντὶ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων μαρτυρεῖ παντελῆ ταυτότητα. Καὶ πειθόμεθα ὅτι οὐδὲν ἄτοπον πάσχομεν, ἂν ἀναγινώσκοντες οἱανδήποτε ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων καὶ ὁρῶντες ἐν αὐτῇ γεγραμμένην δίφθογγον ἀντὶ ἁπλοῦ φωνήεντος, φανταζώμεθα ὅτι ἱστάμεθα ἔν τινι τῶν ἀρχαίων διδασκαλείων καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου, ὡς οἱ τότε παῖδες, μανθάνομεν ὅτι αἱ δίφθογγοι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν εἶχον τὴν δύναμιν συνθέτων ἤχων, ὅπως ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' ἁπλῶν. Ἐπειδὴ δὲ ταύτην δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἐν χώραις μάλιστα πόρρω ἀλλήλων κειμέναις ἐντὸς ἑκατὸν καὶ διακοσίων ἐτῶν, ἀλλ' ἐντὸς τριακοσίων καὶ τετρακοσίων τοὐλάχιστον, ὅπερ οὐδὲ ὁ Βλάσσιος δύναται νὰ ἀρνηθῇ, διὰ τοῦτο συγχωρεῖται καὶ μάλα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αἱ ἐξῆς διὰ τῆς *ει* γραφαὶ τοῦ *ι* μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτάτης ταυτοφωνίας τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* πρὸς τὸ ἁπλοῦν *ι*.

Ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ μολυβδίνης πλακὸς ἐκ Δωδώνης τῆς δ', ὡς φαίνεται, πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἡ δοτικὴ *Διὶ* ἀπαντᾷ γεγραμμένη διὰ τῆς *ει*, *Διεὶ*[2], εἰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς πρὸ Εὐκλείδου καὶ ταῖς μετ' Εὐκλείδην, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκ Δωδώνης, πλειστάκις εὕρηται ἡ δοτικὴ αὕτη καὶ πάντοτε γεγραμμένη διὰ τοῦ *ι*, *Διί*, ἡ ἔχουσα τὰ δύο *ι* συνῃρημένα εἰς ἕν. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἐγχαράξας τὰ γράμματα, ἀπαίδευτος ὤν, ἔγραψε *Διεί*, ὅπως ἀντιστρόφως ἐν τῷ ἕκτῳ στίχῳ ἔγραψεν *ἰς* ἀντὶ *εἰς*, καὶ ὅπως ἐν τῷ πρώτῳ *Εὔβανδρος* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Εὔανδρος* (ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν τῷ ὄπισθεν τῆς πλακός), ἐμπεσὼν εἰς τὰ αὐτὰ περὶ τὴν γραφὴν ἁμαρτήματα, εἰς ἃ θὰ ἐνέπιπτε καὶ σήμερον ἀγράμματος ἀντιγραφεύς. Ὁμοίως ἐν τῇ

1) Studien z. griech. und latein. Gramm. I σελ. 274.

2) Ἰδὲ Dodone et ses ruines par Const. Carapanos Planche XXXIV N. 3 στίχ. 2.

αὐτῇ Δωδώνῃ ἐγράφη *πολειτείαν* ἀντὶ *πολιτείαν* κατὰ τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 342 καὶ 326 πρὸ Χριστοῦ[1], κατὰ δὲ τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους *συμπολειτεύουσιν* ἀντὶ *συμπολιτεύουσιν*[2], εἴδομεν δὲ ὅτι ἀρχαιότερον ἐν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι ἕνεκα τῆς παλαιᾶς ταυτοφωνίας τοῦ μακροῦ *ι* πρός τε τὴν γνησίαν καὶ νόθον *ει* ἐγράφη καὶ *πολετείαν* ἀντὶ *πολιτείαν*[3]. Δωδωναῖαι εἶνε καὶ αἱ γραφαὶ *Νείκανδρος*, *Νεικάνδρου*, αἵτινες ἀναγινώσκονται παρὰ τὴν ὀρθὴν *Νικομάχου* ἐν ἐπιγραφῇ μακεδονικῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων[4].

Ὡσαύτως ἐγράφη καὶ ἐν Μεσσήνῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *Δειο(κλέους)* ἀντὶ *Διοκλέους*[5], ὅπως καὶ ἐν Ἐρυθραῖς τῆς Ἰωνίας κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους[6].

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν Δήλῳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος πολλάκις γράφεται ἐμ *πλινθείῳ*[7]. εἰ καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν *πλινθίον* ἀπαιτεῖ τὴν διὰ τοῦ *ι* γραφήν, ὡς καὶ ἡ γραμματικὴ διδάσκει, καὶ ἀρχαιότεραι ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσι[8].

Λέγομεν ἀρχαιότεραι ἐπιγραφαί, διότι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χριστοῦ φαίνεται ὅτι ἐγράφη ὁμοίως *πλινθεία* ἀντὶ *πλινθία*[9]. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται ὁμοίως καὶ

---

1) Αὐτόθι Pl. XXVIII N. 3 Τὴν χρονολογίαν 342—326 ὁρίζει ὁ August Fick ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Collitz nr. 1335, περὶ δὲ τῆς γραφῆς π ο λ ε ι τ ε ί α ν ὅτι ὑπάρχει ἐπὶ τῆς πλακὸς διαρρήδην λέγει ὁ Καραπάνος.

2) Αὐτόθι Pl. XXXIV N. 2.

3) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 212. σημ. 1.

4) Carap. XXX, N. 4.

5) Bullet. de corr. hellén. V (1881) σελ. 152, 31

6) CIG 3135.

7) Bull. II (1878) σελ. 322 τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρ. Ὁμοίως φιάλη ἀργυρᾶ ἐ μ π λ ι ν θ ε ί ῳ, φιάλας ἐκ π λ ι ν θ ε ί ω ν ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Bullet. VI (1883) σελ. 32 στίχ. 31, 34, 35, 36, 39 καὶ σελ 30 στίχ. 15. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἐγράφη καὶ ἕ ν ε ι ἀντὶ ἕ ν ι σελ. 6 στίχ. 8 καὶ 10.

8) π λ ι ν θ ί ω ν διὰ τοῦ ι ἐν CIA II 645, 12 (399]8 πρ. Χρ), (π λ ι ν)θ ί ω ν 656, 4 τῶν αὐτῶν χρόνων.

9) CIA II 834 b II, 67.

ὀβελείας ἀντὶ *ὀβελίας*[1]. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἐγράφη καὶ *Χρυσεῖδος* ἀντὶ *Χρυσίδος* καὶ *Μιδείου* ἀντὶ *Μειδίου* ἐπὶ ἀγγείων ἀνηκόντων κατὰ Βοίκχιον εἰς Ἀθηναῖον ἀγγειοπλάστην[2]. Ὁμοίως διὰ τῆς *ει* φέρονται γεγραμμένα ἐπὶ ἐπιτυμβίων ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν χρόνων κατὰ Κουμανούδην καὶ τὰ ἐθνικὰ *Ἀνκυρείτης* καὶ *Βοσπορείτης* ἀντὶ *Ἀγκυρίτης* καὶ *Βοσπορίτης*[3]. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν ὡσαύτως χρόνων γράφεται καὶ *τείτθη* ἀντὶ *τίτθη*[4]. Οὐχὶ δὲ διαφόρως κατὰ τὰ μέσα τῆς β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γράφεται ἐν ψηφίσματι ὀργεώνων ἐν Πειραιεῖ *γείνεσθαι* καὶ *φιλοτειμοῦνται*[5], κατὰ δὲ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἀθήναις *Εἰφιστιάδης* παρὰ τὸ ὀρθὸν *Ἰφιστιάδης*[6], *Ἐπαφρόδειτος* δὲ καὶ *Σαλαμείνιος* καὶ *ἐμεσείτευσεν* κατὰ τὴν ἑπομένην πρώτην[7]. Εἰς ἀρχαιοτέρους δὲ ἴσως χρόνους ἕνεκα τοῦ σχήματος τοῦ π ἀνήκει ἑτέρα ἀττικὴ γραφὴ *Κηφεισόδοτος* ἀντὶ *Κηφισόδοτος*, [8], πολὺ δ' ἀρχαιοτέρα εἶνε ἡ γραφὴ *(Κηφ)εισοδότου*, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὀρθὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ Φουρμόντου[9].

---

1) Ἐφ. ἀρχ. περίοδ. γ′ 1883—4 ἀριθ. 10 γ. σελ. 126 στίχ. 14. Ἰδὲ καὶ πίνακα 11. Ὁμοίως ὀβελείας ἐν CIA II 811 c, 163 (323 πρ. Χρ.) καὶ ὀβελεία 856, 3. 4 (γ′ ἑκατοντ.). Ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τοῦ ι δεικνύει τὸ σύνθετον διωβελία, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν προευκλειδείοις ἐπιγραφαῖς τῶν ἐτῶν 409—406 πρ. Χρ. CIA I nr. 188. 189 καὶ 189 b.

2) Χρυσεῖδος παρὰ τὸ Χρυσίδος CIG 8487 καὶ Μιδείου ἀντὶ Μειδείου CIG 542 a. Αἱ γραφαὶ αὗται δεικνύουσι τὴν ὑπερβάλλουσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους σύγχυσιν τῆς ει καὶ τοῦ ι.

3) Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 1388 καὶ 1624.

4) Αὐτόθι 3360.

5) CIA II 624, στίχ. 5 καὶ 34, ἐν δὲ τῷ στίχῳ 19 ὀρθῶς ἐπιτίμιον.

6) CIA II 465, 105. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ Ἰφιστιάδης ἐν τοῖς στίχοις 104 καὶ 106.

7) Ἐπαφρόδειτος CIA II 482, 108, I. (39—32 πρ. Χρ.) Σαλαμείνιος 482, 113 II. ἐμεσείτευσεν 488 c. 17 (περὶ τὸ 30 ἔτος πρ. Χρ).

8) Ross Die Demen von Attika nr. 167 σελ. 96. Τὸ γράμμα π ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἔχει τὸ σχῆμα Γ, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις. Τὴν ὁμοίαν ἐκ Χαιρωνείας γραφὴν Κηφεισόδωρος τῆς γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀναφέρομεν κατωτέρω.

9) CIG nr. 163, 2.

Τοῦ πέμπτου δὲ ἔτους πρὸ Χριστοῦ φαίνεται ἡ γραφὴ *Διοτείμου* ἐν ψηφίσματι ἀττικῷ ἐπὶ τοῦ φερωνύμου ἄρχοντος γραφέντι[1].

Εἰς χρόνους δὲ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου ἀνήκουσι κατὰ Κουμανούδην αἱ ἐξ Ὠρωποῦ γραφαὶ *Εἰέρην* καὶ *Ἀμινίας*[2], εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους κατὰ Ραγκαβῆν καὶ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ὠρωποῦ ὁρμωμένη γραφὴ *ὁπλείτην*[3].

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου τῶν χρόνων Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τὸ κύριον ὄνομα *Σωσίαναξ* γράφεται διὰ τῆς *ει*, *Σωσειάναξ*[4], ἐνῷ καὶ ἡ ἐπιγραφικὴ καὶ ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ μέτρον διδάσκουσιν ὅτι ἡ συλλαβὴ *σι* εἶνε βραχεῖα καὶ τὸ ὄνομα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ἄλλως ἢ *Σωσίαναξ*. Ἐν ἀρχαιοτέρῳ δὲ ὡσαύτως ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι ἐκ Πριήνης[5] ἀπαντῶσιν αἱ λέξεις *πόλειως*, *θειόν*, ἡ δὲ ἐν αὐταῖς *ει* πρέπει ἕνεκα τοῦ μέτρου νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς βραχεῖα συλλαβή, ὅπως καὶ ἐν τῷ προμνημονευθέντι *Σωσειάναξ* καὶ δὴ ὡς *ι* βραχύ, *πόλιος*, *θιόν*, ὅπερ καὶ ἡ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σ. 217) μνημονευθεῖσα γραφὴ *εὐσεβίας* ἐπιτάσσει. Ὅτι δὲ τὸ *ε* τῶν λέξεων πόλεως καὶ Θεὸς ἠδύνατο νὰ καταντήσῃ ἁπλοῦν *ι* ὑποσημαίνουσιν οἱ Τραγικοί, ὅτε πολλάκις συνιζάνουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ ἐπομένου φωνήεντος εἰς μίαν συλλαβήν[6], δεικνύει δὲ καὶ τὸ βοιωτικὸν *θιὸς* καὶ τὸ λακωνικὸν *θιὸς* ἢ *σιὸς*

1) Ἀθήν. Τόμ. Ε' σελ. 419, ἐπιγρ. 10, 1.

2) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1884—5 σελ. 127, 16 καὶ 18. Περὶ τῆς χρονολογίας ταύτης καὶ τῆς ἑπομένης ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς ἴδε Κουμανούδην ἐν σελίδι 123 Α·

3) Antiqu. Hellen. nr. 965, 37.

4) CIG 2613=Georg Kaibel epigrammata graeca ex lapidibus collecta 1878 N. 255. Ἡ ἐπιγραφὴ πιθανώτατα ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 306 πρὸ Χριστοῦ, ὅτε ἐν Κύπρῳ ἐγένετο μάχη τῶν στρατευμάτων τοῦ Πτολεμαίου πρὸς τὰ τοῦ Δημητρίου, καθ' ἥν, ὡς φαίνεται, ἔπεσε καὶ ὁ Πραξαγόρας, ἐφ' ᾧ τὸ ἐπίγραμμα, Κρὴς ὢν τὴν πατρίδα καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατεύματος τοῦ Λαγείδου·

5) CIG 2907. Ἴδε καὶ Ross, archäologische Aufsätze II σελ. 582. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνέρχεται κατὰ τὸν Ῥόσσιον (σελ. 583) εἰς τοὺς πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου χρόνους. Ὁ Kaibel ἐν N. 774 τὸ π ό λ ε ι ω ς ἀναγιγνώσκει π ό λ ε ι ω ς καὶ νομίζομεν πάνυ ὀρθῶς.

6) Ἴδε Δινδόρφιον, ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Αἰσχύλου, ἐν ταῖς λέξεσι πόλις σελ. 295 καὶ θεὸς σελ. 155 καὶ ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σοφοκλέους σελ. 221.

συμμαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ Κύπριοι λέγοντες *θεὸς ἄμα καὶ θιός* [1].

Κατὰ τὸν *θειὸν* τοῦ ἐκ Πριήνης ποιητοῦ πρέπει, νομίζομεν, νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ αἱ ἑξῆς γραφαί, ἐξ Ἀττικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ὁρμώμεναι· *δωρειά* [2], *Νηλείως* [3], *Ναυκλείους* [4], *Ἀντικλείους* [5], *Ἀριστοκλείους* [6], *Δημοκλείους* [7], *Θεμιστοκλείους* [8], *Ἰε-*

---

1) θεῷ Collitz nr. 74. θιὸς δὲ καὶ θιὸν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 1. 37, 2. 60, 27. 61. 66, 2. 75, 2.

2) δωρειὰ CIA I 8, 20 (μετὰ τὸ 444 πρ.Χρ.). Suppl. 25 a, 5 (μετὰ τὸ 444 πρ.Χ.) II add. 1 b, 23 (περὶ τὸ 403 πρ.Χ.). add. 115 b, 2 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.). 115, 3 (343 πρ.Χρ.). 872 B, 2 (341 πρ.Χρ.). 311, 51 (286 πρ.Χρ.). ἐν δὲ τῷ στίχῳ 49 τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ὁμοίως γράφεται πρέσβειων ἀντὶ πρέσβεων.— Δωρεὰ δὲ ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ ἀπαντᾷ ἐν CIA II add. 1 b, 22 (403 πρ. Χρ.)· 114 B, 13 (343 πρ. Χρ.). 162 ab, 9 (336 πρ. Χρ.). 164, 11 (334 πρ. Χρ.). 254, 21 (περὶ τὸ 307 πρ. Χρ.). 290, 4 (περὶ τὸ 300 πρ. Χρ.). 309, 19, 31 (287 πρ. Χρ.). 311, 13, 23 (286 πρ. Χρ.). 314, 12 (284 πρ. Χρ.) κτλ. Λέγομεν δὲ ἀρχαιοτέραν τὴν διὰ τοῦ ε, οὐχὶ δὲ τὴν διὰ τῆς ει γραφήν, ὡς ὁ Μεϊστερχάνσιος (Grammatik κλ. σελ. 19 σημ. 99) καὶ ὁ G. Meyer (Grammatik κλ. β' ἐκδ. σελ. 160), διότι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος ἀρχαιοτάτῃ ἡ λέξις αὕτη γράφεται διὰ τοῦ ι, δωριά, ὡς ἡ λέξις θιοὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Γόρτυνος, καὶ αἱ λέξεις ἀδελφιός, καλίω, κοσμίω, ὁμολογίω, φωνίω, ἴωσι, δατίομαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐν τῇ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἐπιγραφῇ (τῇ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἐρνέστου Φαβρικίου ἐν Mittheilungen κτλ. ἐκδοθείσῃ. IX σελ. 374 ἑξ.), ἐν πάσαις δὲ ταύταις ταῖς λέξεσι ὑπῆρχεν ε, οὐχὶ δὲ ει. Ἂν ἡ λέξις δωρεὰ ἀρχαιότερον ἐλέγετο δωρειά, οὕτως ἔπρεπε νὰ γραφῇ καὶ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ κρητικῇ ἐπιγραφῇ, ὅπως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἡ λέξις ἀτέλεια· ἴδε Epigrafi arcaiche die varie città Cretesi ὑπὸ F. Halberr et D. Comparetti 1886· δωριὰν σελ. 103 N. 83 στίχ. 1. ἐν δὲ στίχῳ 4 ἀτέλειαν. Ὁμοίως ἀτελείας, ἀτέλειαν ἐν σελίδι 3 N. 1 — 2 στίχ. 3 καὶ 15, ἐν ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐξ Ὀάξου, Θιοὶ ἐν σελ. 99 N. 82, στίχ. 1. ἐν ἐπιγραφῇ βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ ἐκ Γόρτυνος.

3) Ἐν ψηφίσματι ἀττικῷ τοῦ ἔτους 418 πρ. Χρ. Ἐφ. ἀρχαιολ. περίοδ. γ' 1884—5 σελ. 162 στ. 29. Νηλέως δὲ ἄνευ ι ἀπαντᾷ τετράκις ἐν τῷ ψηφίσματι.

4) Ἐν προευκλειδείῳ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ Κουμανουδ. 2481.

5) CIA II 580, 3 (324 πρ. Χρ.). 944 I, 16 (τοῦ αὐτοῦ χρόνου). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναγινώσκονται καὶ ἐν ἰωνικαῖς ἐπιγραφαῖς νεωτέρων χρόνων τὰ ὀνόματα Ἀριστοκλιίους, Ἰατροκλείους, Ἀγαθοκλείους, Πασικλείους CIG 2747. 2776. 2856. 2857. 3089.

6) Mitth. IV (1879) σελ. 79 (δ' ἑκατοντ.).

7) CIA II 872 III, 12 (341 πρ. Χρ.).

8) Αὐτόθι 701, I, 16. 24 (341 πρ. Χρ.).

ροκλείους [1], *Μοιροκλείους* [2], *Σοφοκλείους* [3], *θειοῖν* [4], *Θειοφάνης* [5], *Τιμόθειος* [6], *Μνησιθείου* [7], *ἱδρύσειως* [8], *ἱερείως* [9], *Λαμπτρείως* [10], *ἀξιοχρείῳ* [11], *βασιλεία* [12], *γραμματεία* [13], *ἡμιεκτεία* [14], *Φαληρεία* [15], *πρέσβειων* [16], *βραχείων* [17], *δείηται, προσδείηται* [18], *δείωνται* [19], *κείωνται* [20], *ῥείουσα* [21], *προσειωνήθησαν* [22], *κατειαγότων* [23], *ἀμφι-*

---

1) Κουμαν. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ 1221 ἑλληνικῶν χρόνων.

2) CIA II 834 b II, 74 (329 πρ. Χρ.).

3) Αὐτόθι στίχ. 55.

4) Αὐτόθι, I, 2. II, 2. 5. θεοῖν δὲ ἐν II, 1.

5) Κουμαν. 327 ἑλληνικῶν χρόνων.

6) Αὐτόθι, 45, ὁμοίως ἑλληνικῶν χρόνων.

7) CIA II 872 III, 21 (341 πρ. Χρ.).

8) Αὐτ. 168, 10. 20 (333 πρ. Χρ.).

9) Αὐτ. 766, 18 (328 πρ. Χρ.). Ἀθην. ϛ' σελ. 134, 2. (δ' ἑκατοντ.) Ἡ γραφὴ ἱερείως ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σιγείου τῶν χρόνων τοῦ Ἀντιόχου CIG 3595, 30 (280—262 πρ. Χρ.).

10) Mitth X (1885) σελ. 372. nr. 37, 2 (δ' ἑκατοντ.).

11) CIA II 578, 28 (μετὰ τὸ 340 πρ. Χρ.).

12) Αὐτ. 263, 15 (303 πρ. Χρ.). 312, 36 (286 πρ. Χρ.) βασιλεία ἀπαντᾷ καὶ ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ ἔτους 163 πρ. Χρ. Notices et Extrais des Manuscrits κτλ. N. 31 στ. 24.

13) Αὐτ. 115, 13 (343 πρ. Χρ.). 277, 3 (περὶ τὸ 300 πρ. Χρ.). Ὁμοίως γραμματεία ἐν ψηφίσματι τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων τοῦ ἐν Μυρρίνῃ τῆς Λήμνου Bullet. de corr. hellén. IX (1885) σελ. 60. 13 (δ' ἑκατοντ.). γραμματείας Ἀθην. Η', 402.

14) Ἐφ. ἀρχαιολ. περιοδ. γ' 1883—4 ἀριθ. 10 γ σελ. 123, 52. 66. 72 (329 πρ. Χρ.).

15) Ἀθήν. ϛ' σελ. 482, 19 (δ' ἑκατοντ.).

16) CIA II, 311, 45 (286 πρ. Χρ.).

17) Ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ ἔτους 165 πρ. Χρ. Extraits κτλ. N. 63 Col. 9, στ. 42,

18) CIA II 167, 43. 48 (334—325 πρ. Χρ.).

19) Αὐτ. 119, 14 (περὶ τὸ 340 πρ. Χρ.). Ὡσαύτως ἐδειήθην ἐν λοκρικῇ ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτέρᾳ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων Ἀθήν Η' 489. δέωνται δὲ ἄνευ τοῦ ι ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. ϛ', σελ. 270. στίχ. 9 (τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων).

20) Αὐτ. 573, 10 (περὶ τὸ 350 πρ. Χρ.).

21) Αὐτόθ. 681, 22 (μετὰ τὸ 400 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ πολλάκις ῥέουσα.

22) Ἐφημ. ἀρχ. περίοδ γ' 1883—4 ἀριθ. 10 Β σελ. 118, στίχ. 73 (329 πρ.

δειαι[1], *νεία*[2], *νειωκορίου*[3], *Λειωγόρου*[4], *Λειωντίδος*[5], *Ζεία*[6], *στελειούς*[7], *πτελείιναι*[8], *κολειὸν*[9], *Ἁλαιείως*[10], *Κηφισιείως*[11], *Περγασειως*[12], *Πλαταιείως*[13], *Ἰκαριείες*[14], *Κολλυτείες*[15], *Εἰκαδείων*[16], *Κιτιείων*[17], *Θρασείας*[18], *είαυτὸν*[19], *εἰὰν*[20], *ἐννεία*[21] — *ἐνεικάν-*

Χρ.)=CIA II 834 b II, 73. Ἐν δὲ ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 418 πρ. Χρ. ἐωνημένον Ἐφ. ἀρχαιολ. 1884—1885 σελ. 162 στίχ. 20.

23) CIA II 834 c, 55 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.).

1) Αὐτ. 834 b, II, 55 (329 πρ. Χρ.). ἀμφιδέαι ἐν 834, c 33 (μετὰ τὸ 329).

2) Ἀθήν. ς' σελ. 134 καὶ 135 στίχ. 5 (δ' ἑκατοντ.).

3) CIA II 834 bII, 28 (329 πρ. Χρ.).

4) Αὐτ. 553, 21 (περὶ τὸ 400 πρ. Χρ.).

5) Αὐτ. 834 b I, 7 (329 πρ. Χρ.).

6) Ζείᾳ Αὐτ. 1054, 3 (347 πρ. Χρ.). Ζέας 793 f, 54 (357 πρ. Χρ.).

7) Αὐτ. 834 c, 55 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.). στελεοὶ δὲ ἄνευ τοῦ ι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ πολλάκις.

8) Ἐφ. ἀρχαιολ. 1883—4 ἐπιγρ. 10 Β σελ. 115, στίχ. 15, 18, 20, 32. (329 πρ. Χρ.) = CIA II 834 b II. ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ πτελέϊνον γ σελ. 123, 12.

9) CIA II add. 729 A, 6 (δ' ἑκατοντ.).

10) Κουμαν. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτ. 1053. ἑλλην. χρόνων.

11) Κουμαν. 645 ἑλληνικῶν χρόνων.

12) Bullet. de corr. hell. IV σ. 64 (τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.)

13) Κουμαν. 2323, ἑλληνικῶν χρόνων.

14) CIA II, 943 II, 8 (325 πρ. Χρ.).

15) Αὐτ. 872 II, 17 (341 πρ. Χρ.).

16) Αὐτ. 1098,2. Οὐχὶ ἀκριβῶς ὡρισμένου χρόνου.

17) Αὐτ. 168,20 (333 πρ. Χρ.). Ἐν δὲ στίχῳ 40 Κιτιέων. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, στίχ. 10, 20 ἀπαντᾷ καὶ ἡ μνημονευθεῖσα γραφὴ ἱδρύσειως.

18) Αὐτ. 943 I, 29 (325 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ καὶ τὸ προμνημονευθὲν Ἰκαριείες.

19) Αὐτ. 115 b, 14 (μετὰ τὸ 350 π. Χρ.).

20) Αὐτ. add. nov. 14 b, 11 (387 π. Χρ.). add. 115 b, 30. 47 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.). add. 573 b 13. 18 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.). Ὅτι δὲ ἀρχαιότερον ἦτο εὔχρηστος μόνον ἡ διὰ τοῦ ε γραφὴ καὶ προφορὰ δεικνύουσιν αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς ς'. καὶ ἑ. πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Roehl JGA 492 B, 7 (πρὸ τοῦ 570 πρ. Χρ. κατὰ Koehler Mitth IX σ. 123) ἐκ Σιγείου Ὡσαύτως ἐὰν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σαλαμῖνος τοῦ χρόνου τοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 570 καὶ 560 κατὰ Koehler Mitth. IX, 117. Ὡσαύτως γράφεται ἐὰν ἐν τῇ ε' ἑκατονταετηρίδι CIA I 1, c, 28. 19,

των[1], *ἐπανενήνειγκται*, *συνενείγκῃ*, *εἰσήνειγκαν*[2], *ἐξενειχθείς*[3], *ἔσσεισθαι*[4], *φανειρός*, *ἐπιφανείστατος*, *εἰν τῷ*[5], *πειδίῳ*[6], *εἰνδογενῆ*[7], *εἰπὶ*[8], *ἀτείλεια*[9], *πρεισβείας*[10], *χειλιδών*[11], *γείνηται*[12], *εἰσχήκατε*[13],

---

3. 25 b, 9. 29, 9. 31 A, 2, 13, 25, 26. B, 14, 16. 37 πεντάκις. 38 c, 12. 40 ἑξάκις. Suppl. 1 A, 7, 26, 28, 32, 38. 22 a frg. d. 7, 14. 27 α, 25 κτλ.

21) Mitheil. κτλ. VI (1881) σελ. 229 n. III, 30 (δ'. ἑκατοντ.) ἐκ Ζελείας. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, στ. 20 εἰάν. Τὰς πλείστας τῶν εἰρημένων ἐπιγραφῶν ἰδὲ καὶ ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ Μεϊστερχανσίου σελ. 21—22, οὐκ ὀλίγαι δὲ τούτων ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ Riemann ἐν τῇ Revue de Philologie V σελ. 148-9 καὶ IX, 52.

1) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τῶν μέσων τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Rsehl IGA 381 b, 3.

2) ἐπανενήνειγκται CIA II 789 α, 7 27. 63 (373 πρ Χριστ.). συνενείγκῃ, εἰσήνειγκαν add. 57 b, 9. 13. (362 πρ. Χρ.). ἐνειγκ.. add. 82 b 13 (350 πρ. Χρ.). κατενείγκ... 162 α, 2 (332 πρ. Χρ.). Ὅτι ἐν τῇ ῥίζῃ ἐνεκ οὐδὲν ὑπῆρχεν ι δεικνύει οὐ μόνον ὁ παρακείμενος ἐνήνοχα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχαιότερος τύπος ἀνενήνεγκται οὐδὲν ι ἔχων μετὰ τὸ ε CIA I 32 A, 4 (420-416 πρ. Χρ.), ἔτι δὲ καὶ οἱ τύποι εἰσενηνεγμένοι, εἰσενηνεγμένων CIA II 811 c, 115, 117 (323 πρ. Χρ.). Δὲν κατατάσσομεν ἐνταῦθα, ὅπως πολλοὶ ἄλλοι, καὶ τὴν γραφὴν εἰστήλῃ, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν CIA I 52 α, 3 καὶ II 553, 8, διότι τὴν μὲν πρώτην νομίζομεν ἀμφίβολον, τὴν δὲ δευτέραν ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου, γράψαντος ἐξ ἀπροσεξίας εἰστήλη, ἀντὶ νὰ γράψῃ εἰστήλην ἢ ἐστήλῃ, ὅπως πανταχοῦ ἄλλοθι καὶ συχνότατα ἀπαντῶσιν αἱ λέξεις αὗται ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς.

3) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῆς γ'. πρ. Χρ. ἑκατον. Ἐφ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 207, στ 115, ἐν δὲ σελ. 209 στίχ. 108 ἐνεγκεῖν.

4) Ὁμοίως ἐξ Ἐπιδαύρου καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων. Αὐτ. σελ. 201. στ. 12.

5) Ἐξ Αἰγίνης μετὰ τὴν 150 Ὀλυμπιάδα CIG 2140, 21. 35. 30.

6) Ἐκ Κερκύρας τῆς 6'. πρὸ Χρ. ἑκατοντ. CIG 1840, 8, ἐν δὲ τοῖς στίχοις 5 καὶ 30 ὀρθῶς πεδίῳ.

7) Ἐκ Δελφῶν CIG 1699, 5.

8) Ἐκ Δήλου τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Bullet. VI σελ. 340 ἐπιγρ. 48, 2.

9) CIG 2416 b, 13 ἐκ Νάξου.

10) Ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Λαρίσης τοῦ ἔτους 214 πρ. Χρ. Collitz 345, 12.

11) Ἐκ Πομπηΐας CIL vol. IV Inscriptiones parietariæ pompejanæ nr. 2498.

12) Ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς 6'. μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος CIA III, 2 στίχ. 12. Ἐν δὲ τοῖς στίχοις 3, 7. Νεικίας, Ἐλευσεινίῳ, τειμᾶν.

13) Ἐν ἐπιστολῇ Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον τὸν

παρείσχηται[1], *παρεισχῆσθαι*[2], *παρεισχημένους*[3], *εἴσχον*[4], κτλ. Λέγομεν ὅτι ἡ *ει* τῶν γραφῶν τούτων πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἡ *ει* τῆς γραφῆς *Σωσειάναξ* καὶ τῆς γραφῆς *θειὸν* τοῦ ἐκ Πριήνης ἐπιγράμματος, διότι οὐ μόνον αἱ λέξεις *πρέσβειων*, *ἀξιόχρειως*, *ἱδρύσειως*, ἕνεκα τῆς θέσεως τοῦ τόνου καὶ τοῦ μήκους τῆς ληγούσης πρέπει πάντως νὰ ἐκφωνῶνται *πρέσβϊων*, *ἀξιόχρϊως*, *ἱδρύσϊως*, ἀλλὰ καὶ διότι οὐκ ὀλίγαι τῶν εἰρημένων γραφῶν ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς καὶ τὸ ι γράφεται διὰ τῆς *ει*, ἢ ἀπαντῶσιν ἐν χρόνοις, καθ' οὓς πλεῖστα ὑπάρχουσι τεκμήρια ὅτι ἡ *ει* ἀπέδιδεν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον φθόγγον. Οὐδένα λόγον βεβαίως ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ *ει* τοῦ προμνημονευθέντος *προσειωνήθησαν*[5] πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ διαφόρως τῆς ἀντὶ τοῦ *ι* γραφείσης *ει* ἐν τῇ λέξει *ὀβελεία*[6], ἀφοῦ ἀμφότεραι αἱ λέξεις ἀναγινώσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χριστοῦ καὶ θὰ ἦτο ὅλως αὐθαίρετος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ αὐτὴ συλλαβὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ δὲν εἶχε μίαν, ἀλλὰ δύο διαφόρους δυνάμεις. Ὡσαύτως θὰ ἦτο ὅλως αὐθαίρετον νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὴν *ει* ἐν τῇ γραφῇ *πλινθείῳ*, ἥτις, ὡς εἴδομεν, ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[7],

---

Ἐρυθραίων Dittenberger Sylloge inscriptionum graecarum nr. 166, 7. (280—261 πρ. Χρ.).

1) Ἐκ Μυλάσων Lebas III 407, 3. π α ρ έ σ χ η τ α ι δὲ ἐν ἀττικῷ ψηφίσματι ἐκ Λήμνου τῆς δ'. πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος Bullet IX σελ. 58, 3. 7.

2) CIG 5491, 14 ἐξ Ἀκράγαντος (211 πρ. Χρ.).

3) Ἐκ Καρπάθου τοῦ τέλους τῆς γ'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατοντ. Bullet. VIII σελ. 353, 13.

4) Ἐκ Τήλου τῶν αὐτῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων Bullet. III. 42, 2. Πλείονα παραδείγματα τῶν γραφῶν ε ἴ σ χ ο ν καὶ ε ἴ σ χ η κ α ἰδὲ ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ Γουσταύου Μεϋήρου, ἐκδ. 6', σελ. 124, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ε ι ἐν τῷ παρακειμένῳ καὶ ἀορίστῳ τοῦ ἔ χ ω προῆλθεν ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὸ ε ι τοῦ ε ἴ ρ η κ α καὶ ε ἴ λ η φ α. Ἀλλὰ τὰ ἄνω παρατεθέντα παραδείγματα ἐξελέγχουσιν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἅτε οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν τοιαύτην γνώμην.

5) σελ. 242 σημ. 22.

6) σελ. 239 σημ. 1.

7) σελ. 238 σημ. 7.

πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς ἁπλοῦν ι, τὴν δὲ ει τῆς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ λέξεως *θειῷ*[1] πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν οὐχὶ κατὰ τὸν αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον· ὅτι ἄλλως μὲν πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν τὴν ει τῶν ἐκ Δωδώνης γραφῶν *Διεί*, *πολειτείαν*, *συμπολειτεύουσιν*, *Νείκανδρος*, ἃς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρεθέμεθα, ἄλλως δὲ τὴν *ει* τῆς ἐκ τῆς αὐτῆς Δωδώνης γραφῆς *είάν*, καίπερ μακεδονικῶν χρόνων[2], καὶ συγχρόνου μὲν ταῖς δύο τελευταίαις, νεωτέρας δὲ τῶν δύο πρώτων. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος φαίνεται ἡμῖν τοσούτῳ μᾶλλον αὐθαίρετος καὶ ἀθεμελίωτος, ὅσον οὐ μόνον ἐν δωρικαῖς καὶ αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς γράφεται *ἀνήνικε*, *ἐξενικάμενος*, καὶ *ἤνικε* παρὰ τὸ *ἐξενειχθείς*[3], ἔτι δὲ *ἐξενιχθῇ* ἐν προευκλειδείῳ ἰωνικῇ ἐκ Κέω[4], ἀλλὰ καὶ ἐν ἀττικῇ τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων ἀναγινώσκονται ὁμοίως διὰ τοῦ *ι* γεγραμμέναι αἱ λέξεις *είν*, *πειρὶ*, *είὰν*, *ἰν*, *πιρὶ*, *ἰὰν*[5]. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθὲν *Θρασείας*[6] τὸ ἐκ τοῦ *Θρασέας* προελθόν, ἠδύνατο νὰ γραφῇ καὶ διὰ μόνου τοῦ *ι*, δεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ *Χαιρέας* καὶ *Χαιρίας*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἡ μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ καὶ τὸ *Θρασείας*, ἡ δὲ ἐν ἑτέρᾳ τῶν αὐτῶν χρόνων[7]. Προετίμων δὲ

---

1) στίχ. 20.

2) Carapanos Dodone et ses ruines Pl. XXXI N. 4 στίχ. 5.

3) ἀνήνικε πολλάκις ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τροιζῆνος τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Bullet. X σελ. 14 στίχ. 12, 18 κτλ. ἐξε(νι)κάμενος ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρέσου τῆς Λέσβου (324 πρ Χρ.) Collitz κτλ. 281 στίχ. 5—6. Ἡ συμπλήρωσις διὰ τοῦ ν καὶ τοῦ ι ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Friedr. Blass ἐν τῷ Rein. Mus. XXXVI (1881) σελ. 609. ὁμοίως ἐσ(ενίχ)η ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Πορδοσελήνης Collitz 304 B 44 (319 πρ. Χρ.). Τὴν ὀρθότητα τῶν εἰρημένων συμπληρώσεων ἐπικυροῖ καὶ ἡ γραφὴ ἔνικαν, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μιτυλήνης τῶν ἀρχῶν τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Mittheilungen κτλ. β' περίοδ. Τόμ. I 1886 σελ. 263 στίχ. 15. ἤνικε ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Ἐφ. ἀρχαιολ 1883—1 σελ. 207, στίχ. 110. ἐν δὲ στίχῳ 115 ἐξενειχθείς.

4) Roehl. IGA nr. 395, 21 καὶ add. σελ. 183. Εἴδομεν δὲ (σελ. 244 σημ. 1) ὅτι ἐν Χίῳ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐγράφετο ἐνεικάντων.

5) Ἀθήν Ε σελ. 519, στίχ 7 8 14.

6) σελ. 243 σημ. 18.

7) Χαιρέας CIA II 943 III, 24. Χαιρίας ἐν τῷ ἑπομένῳ ἀριθμῷ 944,

καὶ οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων νὰ γράφωσι *Τιμόθειος*, *Ζεία*, *εἰπὶ*, *παρείσχηται*, *φανειρὸς* καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐχὶ δὲ *Τιμόθιος*, *Ζία*, κτλ. διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν ἔγραφον καὶ *νεῖμαι*, *κτεῖναι*, *πόλεις πόλει* κτλ., ἐπειδὴ δηλονότι καὶ τὸ *ε* παρ' αὐτοῖς ἐλάμβανε πολλάκις τὸν φθόγγον τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει*, τοῦτον δὲ οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ γράψωσι διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ι*, οὐδὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐσχάτης αὐτῶν παρακμῆς. Μάτην δὲ ἀγωνίζονται ὅ τε Μεϊστερχάνσιος καὶ ὁ Γ. Μεϋῆρος[1], ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ *ι* τῶν γραφῶν *θειὸς*, *βασιλεία* κτλ. πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς τὸ συμφωνικὸν *j*. Ἐλησμόνησαν οὗτοι ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς δὲν εἶνε καὶ ἀπόδειξις, ἡ δὲ ἀπόδειξις θεμελιοῦται ἐπὶ ἀσφαλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων. Οὐδὲν δὲ τοιοῦτον τεκμήριον προσήχθη μέχρι τοῦδε οὔτε ὑπὸ τοῦ Μεϊστερχανσίου οὔτε ὑπὸ τοῦ Μεϋήρου ἀποδεικνύον ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους ἠκούετο τοιοῦτος φθόγγος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τῆς διαλέκτου τῶν Κυπρίων καὶ Παμφυλίων, ἐν αἷς ὑπῆρχεν ὁ φθόγγος *j*[2], δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ Μεϋῆρος ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ι τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι*, ὡς ἀποφαίνεται ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ γραμματικῇ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι οὐδὲ ἐν ταῖς διαλέκτοις ταύταις ὑπάρχει παράδειγμα μαρτυροῦν ὑπὲρ τοιαύτης προφορᾶς τοῦ *ι* τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων. Ἀλλὰ μέλλοντες ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου περὶ τῆς *αι* κεφαλαίου ἀκριβέστερον νὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς φωνηεντικῆς δυνάμεως τοῦ *ι* πασῶν τῶν διφθόγγων, ἐν τῷ παρόντι ἀρκούμεθα μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἂν τὸ *θειὸς* ἐξεφωνεῖτο ***θεjὸς*** καὶ ὑπῆρχε τοιαύτη λέξις παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἔπρεπε μάλιστα νὰ ὑπάρχῃ παρὰ τοῖς Κυπρίοις. Ἀλλ' εἴδομεν ἤδη[3] ὅτι οὔτε οἱ Κύπριοι, οὔτε οἱ

IV, 19. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς Ν ι κ ί α ς καὶ Ν ι κ έ α ς Κ α λ λ ί α ς καὶ Κ α λ λ έ α ς κτλ.

1) **Meisterhans Grammatik** κτλ. σελ. 21 καὶ **G. Meyer Grammatik** κτλ. ἐκδ 6' σελ. 160.

2) Ἰδ. G. Meyer Grammatik κτλ. ἔκδ. 6' σελ. 159.

3) σελ. 200 σημ. 1. σελ. 241 σημ. 1 καὶ 2 τέλ.

Κρῆτες, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπόν ποτε *θεjός*, ἀλλ' ἢ *θεός* ἢ *θιός*. Ἂν δὲ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐδὲν *j* ἠκούετο ἐν τῇ λέξει *θεὸς* καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ συνθέτοις, πολλῷ μᾶλλον δὲν θὰ ἠκούετο παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ τοῖς Ἴωσι. Λέγομεν δὲ παρ' ἅπασι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, διότι εἶνε δύσκολον νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι οἱ Βοιωτοὶ θὰ ἔλεγον *Θιός*, *Θιόδοτος*, *Θιόφαντος*, *Θιοφάνεις*, *Θιοδεξίλας*, *Τιμασίθιος* κτλ. ἤδη ἀπὸ τῆς ε' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς δεικνύουσι τὰ προευκλείδεια *Θιομνάστα*, *Θιοτελία*[1], ἂν τὸ *ι* τῶν ὡσαύτως προευκλειδείων γραφῶν *Θειογίτα*, *Θειόσδοτος*[2] ἐξεφωνεῖτο ὡς *j*, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξεφωνεῖτο καὶ τὸ *ι* τῶν ἄλλων ὁμοίων, τῶν πρὸ τοῦ *Θιόδοτος* καὶ *Θιόφαντος* καὶ *Θιομνάστα* καὶ *Θιοτελία* ὑπαρξασῶν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Βοιωτῶν. Ἐκ τοῦ *Θεjοτέλεjα* ἦτο δύσκολον νὰ προέλθῃ τὸ *Θιοτελία*, ὅπως δύσκολον ἦτο ἐκ τοῦ *Ἀβαjόδωρος* νὰ προέλθῃ τὸ *Ἀβαεόδωρος* καὶ ἐκ τοῦ *Πλαταjεὺς* τὸ *Πλατηεὺς* ἤδη ἀπὸ εὐκλειδείων καὶ προευκλειδείων χρόνων. Οὐδὲ ἐν Δήλῳ δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ϐ'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος θὰ ἐλέγετο καὶ θὰ ἐγράφετο *Λευκόθιον*[3], ἂν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γ'. ἐξεφωνεῖτο *Λευκόθεjον* καὶ ἡ *ει* ἐν τῇ συλλαβῇ *θει* ἐξεφωνεῖτο ἄλλως ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ γραφῇ *θειῷ* καὶ ἄλλως ἐν τῇ γραφῇ *πλινθείῳ*. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον εἶνε ἀπόβλητος ἡ γνώμη τοῦ Μεϋήρου καὶ Μεϊστερχανσίου καὶ τῶν ἄλλων, οἷς οὗτοι ἀκολουθοῦσιν, ὅτι, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Βρουγμανός[4], καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ σανσκρίτιδι, τὸ *j* ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν πρὸ αὐτοῦ φωνηέντων, ἣν καὶ τὸ F, καὶ ἦτο δύσκολον ὁ ἐκ Πριήνης ποιητὴς νὰ γράψῃ *θειόν*, ἂν τὴν *ει* τῆς λέξεως ἐξεφώνει οὐχὶ ὡς βραχὺ *ι*, ὅπως ὁ ἕτερος ποιητὴς τὴν *ει* τῆς γραφῆς *Σω-*

---

1) Roehl IGA 139. 142.

2) Αὐτόθι 261. 151.

3) Bullet. VI σελ. 25, στίχ. 205. Ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τὸ ὄνομα ἠδύνατο νὰ γραφῇ καὶ Λ ε υ κ ό θ ε ι ο ν ἄνευ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς περὶ τὴν ἐκφώνησιν μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶσα γραφὴ ἔ ν ε ι ἀντὶ ἔ ν ι (ἔνεστι) σελ. 6 στίχ. 8. 10 καὶ ἡ μνημονευθεῖσα γραφὴ π λ ι ν θ ε ί ῳ.

4) G. Gurtius Studien κτλ. Τόμ. IV σελ. 177—178.

σειάναξ, ἀλλ' ὡς *ej*, *θejόν*. Πρὸς τὴν τοιαύτην προφορὰν ἐναντιοῦνται καὶ ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν περὶ τῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων γινομένης συστολῆς τῆς *ει* εἰς βραχὺ *ἰῶτα*· ἐνίστανται δὲ καὶ οἱ προμνημονευθέντες Ἀττικοὶ ποιηταί, οἵτινες οὐδέποτε βεβαίως χάριν τοῦ μέτρου θὰ ἔγραφον *εὐσεβίας* ἀντὶ *εὐσεβείας*[1], ἂν τὸ ἑλληνικὸν ι ἦτο δυνατὸν νὰ τραπῇ εἰς *j* (ὅπερ οὐδὲ περὶ τὸ λατινικὸν *i* συμβαίνει, καίπερ ἔχον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ *j* ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ), καὶ ἦτο τοσοῦτον εὔκολον Ἀττικὸς ἢ Ἴων ἀνὴρ νὰ ἐκφωνήσῃ *εὐσεβέjας*, ὡς δοξάζει ὁ Μεϋῆρος καὶ Μεϊστερχάνσιος. Ἂν καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ ἰωνικῇ διαλέκτῳ τὸ *θειὸς* ἠδύνατο νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ *θεjός*, καὶ ἂν ὁ φθόγγος *j* καὶ ἐν ταῖς διαλέκτοις ταύταις ἐγεννᾶτο αὐτομάτως μεταξὺ δύο οἱωνδήποτε φωνηέντων, ὅπως καὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Κυπρίων καὶ Παμφυλίων, καὶ τὸ φωνῆεν ι εἶχε καὶ συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, τότε παραδείγματα τῆς αὐτομάτου γενέσεως τοῦ *j* μεταξὺ δύο φωνηέντων ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλα, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις, μηδαμῶς δὲ μόνον ἐκεῖ, ὅπου μετὰ τὴν ὑποθετικὴν γένεσιν τοιούτου φθόγγου βλαστάνει ἡ δίφθογγος *ει*, ἥτις ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον στοιχεῖον· ἔπρεπε δὲ καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν νὰ γινώσκωμεν ὅτι τὸ *ι* εἶχε καὶ συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, μηδέποτε δὲ νὰ διδάσκηται ὑπ' αὐτῶν ὅτι τὸ ὑποτακτικὸν ι τῶν διφθόγγων μετὰ τοῦ προτακτικοῦ αὐτῶν εἶνε συναλοιφῇ κεκραμένον· ἔπρεπε δὲ καὶ ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις νὰ λέγηται ***Πειραjεὺς*** καὶ ***Βησαjεύς***, μηδαμῶς δὲ ἐκ τοῦ ***Πειραιεὺς*** καὶ ***Βησαιεὺς*** νὰ προέλθωσι τὸ ***Πειρεεὺς*** καὶ ***Βησεεύς***, ὧν τὸ ε ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ διὰ συστολῆς μόνον ἐκ τῆς ὡς *ê*, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς ὡς *aj* ἢ *aï* ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου ***αι***. Ἐξ ἀπροσεξίας δέ, νομίζομεν, δὲν παρετήρησεν ὁ Μεϋῆρος ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ *j*, ὁ μεταξὺ δύο οἱωνδήποτε φωνηέντων αὐτομάτως ἀναφυόμενος κατὰ τοὺς τελευταίους μακεδονικοὺς καὶ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους, δὲν σημαίνεται διὰ τοῦ *ι*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *γ*, οἷον ***κλαίγω*** οὐχὶ ***κλάjω***, ***Σαραπιγῆον***[2], καὶ ἂν τὸ ι ἐν ταῖς γραφαῖς ***βασιλεια***,

1) Ἰδ. ἔμπροσθεν σελ. 217 σημ. 3.

2) κ λ α ί γ ω ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ Λούβρου τοῦ ἔτους 160 πρ. Χρ. Ν.

βραχείων εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, ὡς στερεῶς ἐπίστευσεν ὁ Μεϋῆρος, ἔπρεπε σήμερον ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις νὰ μὴ ὑπάρχωσιν αἱ γραφαὶ αὗται, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν [1], ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν νὰ ἀναγινώσκωνται αἱ γραφαὶ *βασιλέγα*, *βραχεγων*. Τὸ ὅτι δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς παπύροις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς στίχοις παρὰ τὸν *βασιλεία* γράφεται καὶ *βασίλεισσαν*, *μόλεις* δὲ παρὰ τὸ *βραχείων*, εἶνε σημεῖον σαφέστατον ὅτι οὐδεμία διάκρισις ἐγίνετο τότε μεταξὺ ι καὶ ει ἐν τῇ γραφῇ, ὡς καὶ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἀπέδειξαν, καὶ ὅτι ὁ φθόγγος, ὁ ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ καὶ ἐν τῇ νῦν καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἐκ τοῦ ε γεννώμενος καὶ διὰ τῆς ει ὑπὸ τῶν πλείστων Ἑλλήνων σημαινόμενος οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἢ ὁ τοῦ ἁπλοῦ ι. Οὐδαμῶς δὲ πρέπει νὰ θαυμάζῃ ὁ Μεϋῆρος ἐπὶ τῇ γραφῇ *γραμματῖς* [2], ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ γραφὴ *βασίλεισαν*, διότι οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν ξένοι, μὴ ἱκανῶς ἠσκημένοι περὶ τὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν καὶ μηδεμίαν, ὡς φαίνεται, ποιούμενοι διαστολὴν τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων, περιέπιπτον εἰς τοιαῦτα καὶ ὅμοια σφάλματα. Τὸ θαυμασμοῦ ἄξιον εἶνε πῶς μετὰ τοιαῦτα καὶ μείζονα ὀρθογραφικὰ σφάλματα ὑπάρχουσιν ἔτι Γραμματικοὶ καὶ Φιλόλογοι πιστεύοντες ὅτι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ὑπῆρχε μόνον προφορά, οὐδεμία δὲ ὀρθογραφία!

51, 16. Σαραπιγήῳ ἐν ἑτέρῳ τοῦ ἔτους 156 πρ. Χρ. Ν 40, 10. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ παπύρῳ γράφεται καὶ τεθήαμαι ἀντὶ τεθείαμαι, ὅπως ἐν τῷ δευτέρῳ Σαραπιγήῳ ἤτοι Σαραπιήῳ ἀντὶ Σαραπιείῳ, καὶ ὅπως ἠὰν ἀντὶ εἰὰν ἐν ἑτέρῳ παπύρῳ τῶν αὐτῶν ἐτῶν Ν. 58, 11. Αἱ γραφαὶ αὗται, ὡς καὶ ἡ γραφὴ Τιμόθηος ἀντὶ Τιμόθειος, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ῥωμαϊκῶν χρόνων (CIA III 895) μαρτυροῦσιν οὐ μόνον ὅτι οὐδεμία ἐγίνετο διαστολὴ μεταξὺ ει καὶ ι, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ ι, ει καὶ η εἶχον κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς καὶ ῥωμαϊκοὺς χρόνους μίαν καὶ τὴν αὐτὴν προφοράν, ὅπερ καὶ ἄλλοθεν ἀποδεικνύεται

1) σελ. 242 σημ. 12. καὶ 17. Προσσημειωτέον ὅτι ὁμοίως γράφεται βασιλείος καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Ταυρίδι πόλεως Χερσονήσου τῶν χρόνων τοῦ Μιθριδάτου Bullet. de corr. hellén. V σελ. 72. 6, 15. 16. ἐν δὲ τοῖς στίχ. 2. 4. 8 βασιλέος καὶ βασιλέα. Καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς λοιπὸν ταύτης ἀνηκούσης εἰς χρόνους, καθ' οὓς οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ ι καὶ ει, ἀποδεικνύεται ὅτι οὐδὲν ἠκούετο ἐν ταῖς γραφαῖς βασιλεία, γραμμτεία κτλ.

2) Grammatik κλ. ἐκδ. 6' σελ. 160.

Τὴν γνώμην τοῦ Μεϋήρου ἐξελέγχει καὶ Ὀρχομένιος λιθοκόπος γράψας κατὰ τὰ τέλη τῆς γ΄. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἕνεκα τῆς διαφωνίας τῆς ὀρθογραφίας πρὸς τὴν προφορὰν καὶ τῆς ταυτοφωνίας τῆς *ει* καὶ τοῦ *ι* *Ἀρείστωνος* ἅμα καὶ *Ἀρίστωνος*, ἀγνοῶν ποτέρα ἦτο ἡ ὀρθὴ γραφή [1], ἐξελέγχει δὲ καὶ ἕτερος ἐκ Χαιρωνείας γράψας ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἀγνοίας καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους *Κηφεισόδωρος* παρὰ τὸ *Κηφισοδώρῳ* [2], καὶ ἄλλος τρίτος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως, ὀλίγῳ δὲ νεωτέρων χρόνων, γράψας καὶ αὐτὸς τὸ ἐσφαλμένον *Ἀλαλκομενείου* παρὰ τὸ ὀρθὸν *Ἀλαλκομενίου* [3].

Ὑπὲρ τῆς διαφωνίας τῆς προφορᾶς καὶ ὀρθογραφίας ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ταυτοδυναμίας τῆς *ει* καὶ τοῦ *ι* μαρτυρεῖ καὶ ἡ γραφὴ *Νεικολάου*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀχαϊκῷ ψηφίσματι τῆς γ΄. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [4]. Δὲν εἶνε χρεία νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι τὸ *Νικόλαος* ἢ τὸ ἀττικὸν *Νικόλεως* [5], γράφεται διὰ τοῦ *ι*· τοῦτο μόνον παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ὀρθῶς διὰ τοῦ ι γράφονται τὰ τὴν αὐτὴν λέξιν ἔχοντα πρῶτον συνθετικὸν *Νικομένης*, *Νίκαρχος*, *Νικάνωρ*, *Νικόστρατος*. Κατὰ τὸ *Νεικόλαος* ἐγράφη καὶ *Νείκη* ἀντὶ *Νίκη* ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι ἐκ νέας Πάφου τῆς α΄. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [6]. Τῆς γ΄. δὲ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος εἶνε καὶ αἱ ἐκ Ῥόδου γρα-

---

1) Keil Nachträge zur Syll. Inscr. Boeot, XXXVIII σελ. 562 d. 16. 42 =Rang. Antiqu. Hellén. 1304=Lafeld 13=Meister ἐν Collitz Dialectinschriften 476.

2) Bullet. de corr. hellén. VIII (1884) σελ. 55, στίχ. 13. 16. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε γεγραμμένη ἐν τῇ κοινῇ διαλέκτῳ.

3) Ἀθήν. Θ΄ σελ. 357 στίχ. 40 20. Ὁμοίως γράφεται Ἀ ρ χ ε ί ν ω ἀντὶ Ἀ ρ χ ί ν ω (γεν.) Ἀθήν. Θ΄ σελ. 355, 6 ἐκ Χαιρωνείας Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τ ε ῖ Σ α ρ ά π ι καὶ τ ε ῖ Σ ε ρ ά π ε ι=Laf. 53 g A—B=Collitz 394 καὶ 395 ὁμοίως τ ε ῖ Σ α ρ ά π ι καὶ τ ε ῖ Σ α ρ ά π ε ι Ἀθήν σελ. 353 στ. 19 καὶ 24= Laf. 53 d D—E=Collitz 386 καὶ 387. ὁμοίως Ἀ μ ι ν ί ο υ παρὰ τὸ Ἀ ρ ι σ τ ο γ ε ί τ ο ν ο ς Ἀθήν. Θ΄ σελ. 320 κτλ

4) Bullet. de corr. hellén. II (1878) σελ. 43, στ. 6=Cauer 2 nr. 267.

5) Ἀθήν. Τόμ. Ε΄ σελ. 517, στ. 16, τοῦ ἔτους 363 πρ. Χρ.

6) Ross, archäol. Aufsätze II σελ. 630 καὶ Lebas—Foucart N. 2788 καὶ Explications Τόμ. III σελ. 643 a. Ὁ Ῥόσσιος ἀναβιβάζει τὴν ἐπιγραφὴν εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τῆς α΄ ἑκατονταετηρίδος.

φαὶ *Τειμαγόρας*[1] καὶ *Τειμαράτου*[2], τῶν αὐτῶν δέ, ὡς φαίνεται, χρόνων καὶ ἡ ἐκ Κρήτης *ἀποτειγύτω*[3] ἀντὶ *ἀποτινύτω*, τῆς β' δὲ πρὸ Χριστοῦ ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς Κρήτης γραφὴ *Ἀφροδεισιεύς*[4], τοῦ ἔτους δὲ 193 πρὸ Χριστοῦ ἡ ἐκ Τέω *ἡμεῖν*[5], τοῦ 180 δὲ ἡ ἐκ Δήλου *ἕνει* ἀντὶ *ἕνι*[6]. Εἰς χρόνους δὲ ἀρχαιοτέρους τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀνέρχονται αἱ ἐξ Ἀλαίσης τῆς Σικελίας γραφαὶ *ῥεινὸς* καὶ *ῥεῖνα* παρὰ τὴν ὀρθὴν *ῥινός*[7], εἰς τὰ τέλη δὲ τῆς γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος αἱ ἐκ Δελφῶν *Εἶρις*, *Ταραντεῖνος*, *τειμὰς* παρὰ τὰς ἐναντίας *παραμινάτω*, *ἴκοσι*, *ἱερῖς*, *Ἀριστογίτωνος*[8], εἰς τὸ ἔτος δὲ 120 πρὸ Χριστοῦ αἱ ἐκ Σηστοῦ *καθαρειότης* καὶ *παρείστατο*[9], εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἡ ἐκ Τήλου *Καλλιπολείτης*[10] καὶ ἡ ἐξ Ὀλυμπίας *Μεγαλοπολείτην*[11], εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς β'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος αἱ ἐκ Φωκίδος *Στειρίων*, *Στείριοι*[12].

---

1) Bullet. X. (1886) σελ. 248 στ. 7. Ὀρθῶς δὲ διὰ τοῦ ι γράφονται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τὰ Τιμασίθεος, Τιμασιάναξ, Τιμάνωρ, Τιμόθεος, Τιμοκλείδας, Τιμόσαρχος.

2) Αὐτόθι σελ. 253, b, στ. 23. Πάντα δὲ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ τοῦ τιμὴ σύνθετα γράφονται ὀρθῶς διὰ τοῦ ι.

3) Bullet. IX (1885) σελ. 10—11, στίχ. 11, ἐν δὲ τοῖς στίχοις 15 καὶ 24 ὀρθῶς ἀποτεισάντων.

4) Αὐτόθι σελ. 21 ἐπιγρ. 16, στ. 2.

5) CIG 3045. Ὁμοίως ἁμεῖν ἐκ Κρήτης Bullet. IX σελ. 13—14 ἐπιγρ. 11 A. τοῦ τέλους τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

6) Bullet. VI (1882) σελ. 6 στ. 8,10. Ὀρθῶς γράφεται ἕνι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 320—317 πρ. Χρ. CIA II 835 στ. 24—28 κτλ.

7) CIG 5594 B. 39, 53, 63, 65, 76, 77, 79. ῥὶς δὲ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 320—317 πρ. Χρ. ἐν CIA II 835 c-l, 89.

8) Wescher et Foucart, Inscriptions recueillies à Delphes Paris 1863 nr. 108,3,4. 183, 21. 435, 3. 67, 1. 8. ὁμοίως παραμινάτω 304, 9. 310, 5. 365, 11 403, 10.

9) Dittenberger Syll. inscr. graec. nr. 246, 14. 15.

10) Bullet. de corr hellén. II σελ. 44, 1.

11) Ἐπὶ βάθρου ἀνδριάντος τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου, ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ὀλυμπίας ἀνευρεθέντος «Ἡ πόλις ἡ τῶν Ἠλείων Πολύβιον Λυκόρτα Μεγαλοπολείτην Dittenberger Syll. inscr. graec. ἀριθ. 243.

12) Αὐτόθι V (1881) σελ 42 καὶ ἑξῆς. Ἡ διὰ τῆς ει γραφὴ ἀπαντᾷ ἐν τῷ 5

Εἰς ἔτι δὲ ἀρχαιοτέρους χρόνους, εἰς τὰ τέλη τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀνήκει ἡ ἐν τῷ δευτέρῳ ἡρακλεωτικῷ πίνακι πεντάκις ἀπαντῶσα γραφὴ *Ϝείκατι*[1] ἀντὶ τῆς ὀρθῆς *Ϝίκατι*, ἥτις σταθερῶς καὶ πλειστάκις ἀναγινώσκεται ἐν τῷ ὀλίγοις ἔτεσιν ἀρχαιοτέρῳ πρώτῳ πίνακι[2], πλέον δὲ ἢ εἰκοσάκις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δευτέρῳ, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐξ Ἄργους καὶ Ὀλυμπίας ἐπιγραφαῖς[3], πρὸς δὲ καὶ ἐν λακωνικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Λυσάνδρου ἐκ Τεγέας[4], ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν τῇ βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ καὶ μακροτάτῃ ἐκ Γόρτυνος[5]. Ὡς παράδειγμα τῆς διὰ τῆς ε ι γραφῆς τοῦ μακροῦ *ἰῶτα* ἠθέλομεν παραθέσει καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι τρὶς ἀπαντῶσαν γραφὴν *τρεῖς*[6] ἀντὶ *τρῖς*, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ *τρεῖς* τοῦτο δὲν εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀττικὸν καὶ κοινὸν *τρεῖς* εἰσποιηθὲν εἰς τὴν τῶν Ἡρακλεωτῶν διάλεκτον. Ὅθεν ἐκ τῶν ἡρακλεωτικῶν πινάκων ἀδεῶς δυνάμεθα νὰ λάβωμεν μόνον τὴν γραφὴν *Ϝείκατι* ὡς παράδειγμα ἀπηλλαγμένον πάσης ἀττικῆς ἐπιδράσεως. Διότι οὐδέποτε βεβαίως δύναταί τις ὀρθῶς λογιζόμενος χωρὶς λόγου νὰ δεχθῇ ὅτι τὸ ἀττικὸν ἢ κοινὸν *εἴκοσι* κατώρθωσε μόνον τὸ ι νὰ μεταβάλῃ εἰς *εἴ*, ἀφῆκε δὲ ἄθικτα καὶ ἀκέραια τὸ *Ϝ*, *α* καὶ *τ*. Ἂν οἱ γράψαντες τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος πίνακας ἤθελον νὰ παραλάβωσι τὴν ἀττικὴν λέξιν *εἴκοσι*, θὰ παρελάμβανον ὁλόκληρον, ὅπως ἐποίησαν καὶ ἐπὶ ἄλλων λέξεων ἔν τισι στίχοις τοῦ δευτέρου πίνακος καὶ ἐν ἑνὶ τοῦ πρώτου, γράψαντες *τεσσαράκοντα*, (Β. 49) ἀντὶ *τετρώκοντα*, οὐχὶ

καὶ 7 στίχῳ, ἡ δὲ διὰ τοῦ ι πλειστάκις, 12. 15. 24. 36. 44. 49. 50. 53. 54. 56. 57. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ ἅπαξ καὶ ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ χ λ α ρ ω σ ῖ ἀντὶ χ λ α ρ ω σ ε ῖ, στίχ. 32. Τὴν ἐπιγραφὴν ἰδὲ καὶ παρὰ Cauer 2 nr. 323. καὶ παρὰ Collitz 1539.

1) CIG 5575 ἐν τοῖς στίχοις 55. 57. 71 καὶ δὶς ἐν τῷ στίχῳ 75.

2) Αὐτόθι 5574.

3) Roehl. IGA 39, 1. 121, 6.

4) CIG 1511 b, 6. Ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἐκ Σπάρτης ἰδὲ Boeckh I, σελ. 697 καὶ Roehl. nr. 69.

5) XI, 49.

6) στίχ. 15. 53. 70. Ἐν τῷ πίνακι ἀπαντᾷ τετράκις καὶ ἡ καθαρῶς δωρικὴ, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ μόνον ἡ γραφὴ τ ρ ῖ ς, ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Βρεττίας CIG 5783, 10 (γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

δὲ *τετράκοντα* ἢ *τεσσαρώκοντα*, ἔτι δὲ *διακόσιοι* (Β, 35) καὶ *τετρακόσιοι* (Α. 40) ἀντὶ τῶν συνήθων ἐν τοῖς πίναξι *διακατίοι*, *τετρακατίοι*, οὐχὶ δέ, ὅπως ἴσως θὰ ἐπεθύμουν οἱ Ἐρασμικοί, *διακάσιοι* ἢ *διακότιοι*, *τετρακότιοι* ἢ *τετρακάσιοι*· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι τοιαῦτα ὀνόματα ἦσαν ἀνήκουστα καὶ ἀνύπαρκτα. Τὸ *Ϝείκατι* λοιπὸν ὡς *Ϝεῖκατι* ἐκφωνούμενον δὲν θὰ ἦτο οὔτε ἀττικὸν οὔτε δωρικὸν οὔτε αἰολικόν, θὰ ἦτο αὐτὸ τοῦτο ἐρασμικὸν καὶ χιμαιρικόν. Τοὐναντίον δὲ φυσικώτατον πᾶς τις εὑρίσκει, πάντα τὰ εἰρημένα ἀνασκοπῶν, νὰ ἀποδεχθῇ ὅτι δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἔγραψαν οἱ Ἡρακλεῶται κατὰ τὸ τέλος τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *Ϝείκατι* ἀντὶ τοῦ *Ϝίκατι* ἢ διότι ἡ *ει* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ἣν τότε καὶ αὐτοὶ εἶχον παραλάβει, εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ι* καὶ ἦτο αὐτοῖς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἢ νὰ φυλάττωσι τὴν παλαιὰν διὰ τοῦ *ι* γραφὴν τῆς λέξεως, ἢ νὰ γράφωσι ταύτην διὰ τῆς *ει* κατὰ μίμησιν τῆς κοινῆς γραφῆς *εἴκοσιν*. Ὅτι δὲ τὸ Ϝ μετὰ τοῦ ἡγουμένου ἢ ἑπομένου φωνήεντος ἀπετέλει μακρὰν συλλαβήν, διδάσκουσιν αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοί[1]· ἰδίᾳ δὲ τὸ μῆκος τοῦ *ι* ἐν τῷ *Ϝίκατι* ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ὁρμηθὲν λατινικὸν *viginti*, μακρὸν ἔχον τὸ πρῶτον *ι*. Ἂν δὲ ἡ γραφὴ *Ϝείκατι* δὲν εἶχεν αἰτίαν καθαρῶς ὀρθογραφικήν, τότε μένει ἄπορον διὰ τί οὐδ' οἱ *Κερκυραῖοι* ἐν ἱκανῶς μεταγενεστέροις χρόνοις, μετὰ τὴν παντελῆ ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν ἔκπτωσιν τοῦ Ϝ, οὐδ' αὐτοὶ εἶπον *εἴκοσιν* ἢ *εἴκοτιν*, ἀλλ' ἀκριβῶς *εἴκατι*[2], ἀρκεσθέντες, ὅπως οἱ Ἡρακλεῶται νὰ σημάνωσι μόνον τὸ μακρὸν *ἰῶτα*[3] διὰ τῆς διφθόγγου *ει*, ὅπερ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀπέ-

---

1) Ἴδε Γεώργιον Κούρτιον ἐν Grundz. ἐκδ. ε' σ. 578.

2) CIG 1840 Β στίχ. 10, 11, 12. Τουναντίον δὲ ἐγράφη ἴκατι παρὰ τὸ ἀποτεινύτω ἐν τῷ 14 στίχῳ τῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 252 σημ. 3) μνημονευθείσης κρητικῆς ἐπιγραφῆς.

3) Λέγομεν μακρὸν τὸ ἰῶτα, διότι, ὡς ἀποδεικνύει ὁ Κούρτιος ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ, ἡ γλῶσσα καὶ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Ϝ διεφύλαττε τὸ μῆκος τῆς συλλαβῆς. Ἂν δὲ τὸ ε ἐν τῷ εἴκοσιν ἔχει φθογγολογικὴν αἰτίαν, αὐτομάτως βλαστῆσαν πρὸ τοῦ ι, τότε πῶς πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ τὸ ἕτερον ε ἐν τῷ ὁμηρικῷ ἐείκοσιν; Ἀλλὰ καὶ ἄν τις θελήσῃ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ πρὸ Ὁμήρου ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἔλεγον ἐϜίκοσι, μετὰ δὲ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Ϝ ἐκ τῆς λέξεως

βαινε κοινότατον ἔθος παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν. Ἂν λέξεις ἄλλης διαλέκτου ἐπικρατούσης τῶν λοιπῶν δὲν εἰσέβαλλον ὁλόκληροι, ὡς εἶχον, εἰς οἱανδήποτε τῶν παρωθουμένων διαλέκτων, ἀλλὰ μετέβαλλον μόνον συλλαβάς τινας τῶν ἀντιστοίχων αὐταῖς λέξεων, τότε ἡ ἀλλόκοτος αὕτη καὶ παρὰ φύσιν ἐνέργεια θὰ ἐνεφαίνετο σαφῶς οὐχὶ μόνον ἐν τῷ *εἴκατι* καὶ *ϝείκατι*, ἀλλὰ καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις λέξεσιν.

Ὅτι τὸ *ϝείκατι* τοῦ δευτέρου ἡρακλεωτικοῦ πίνακος πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς λέγομεν, ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ *ἐρρηγείας*, ἥτις πολλάκις ἀπαντᾷ ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι [1]. Ὅπως πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ἐν νῷ ὅτι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ *ι* τῶν εἰς *υῖα* θηλυκῶν μετοχῶν εἶχεν ἐκλίπει ἐκ τοῦ μέσου συναιρεθὲν μετὰ τοῦ προηγουμένου *υ* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς δ'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2], καὶ ὅτι ἡ *ει* ἐν τῇ γραφῇ *ἐρρηγείας*, ὡς καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκ Θήρας *ἐπιτετελεκεῖα, ἑστακεῖα, συναγαγοχεῖα* [3], καὶ ἐν ταῖς ἐξ Ἀττικῆς *γεγονείας, γεγονεῖαν* [4], οὐδὲν ἄλλο δύνα-

ταύτης εἶπον ϝ ί κ ο σ ι ἢ ἐ ε ί κ ο σ ι καὶ ἔπειτα εἴ κ ο σ ι, πάλιν δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ αὐτὸ οὔτε περὶ τῶν Ἡρακλεωτῶν οὔτε περὶ τῶν Κερκυραίων, οὔτε περὶ τῶν Λακώνων (λεγόντων β ε ί κ α τ ι καθ' Ἡσύχιον), διότι ἐκ πασῶν τῶν ἐπιγραφῶν εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ἔλεγον μόνον ϝ ί κ α τ ι, οὐχὶ δὲ ἐ ϝ ί κ α τ ι.

1) στ. 18. 23. 33. 36. 39. 42 κτλ.

2) Ἴδε ὅσα λέγομεν περὶ τούτου ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς υι διφθόγγου κεφαλαίῳ. Ἐνταῦθα σημειούμεθα μόνον ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀπαντᾷ τοιαύτη εἰς υῖα μετοχὴ ἔχουσα γεγραμμένον τὸ ι μετὰ τὸ υ, ἀλλὰ σταθερώτατα μόνον τὸ πρῶτον φωνῆεν τῆς διφθόγγου. Ὅτι δὲ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τὸ ι τῆς μετοχικῆς καταλήξεως υ ι α ἦτο ἄφωνον κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' οὓς καὶ ἐν Ἀττικῇ, δεικνύει πλὴν τῆς μετοχῆς ἐ ρ ρ η γ ε ί α ς καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ δὶς ἐν τῷ ά πίνακι ἀπαντῶν γ υ ῖ ο ν (στίχ. 183 καὶ 188), ἐν τῷ β' ἀπαντᾷ σταθερῶς καὶ πλειστάκις χωρὶς τοῦ ι, οἷον π ε ν θ η μ ί γ υ ο ν, τ ρ ι γ ύ ω ν, τ ρ ι η μ ί γ υ ο ν, τ ρ ι γ ύ ῳ κτλ. στίχ. 21. 30. 38 κτλ.

3) Ἐν ἐπιγραφῇ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIG 2448 I, 26. 28. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, III, 15, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις δωρικαῖς, ἡ λέξις υ ἱ ο θ ε σ ί α γράφεται ἄνευ τοῦ ι, ὑ ο θ ε σ ί α.

4) γ ε γ ο ν ε ί α ς CIA II 398, 12 (τελ. γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) 593, 7 (β' πρ. Χρ. ἑκατοντ.). 455, 16. 467, 92 (τῶν ἀρχῶν τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατοντ.). γ ε γ ο ν ε ί α ν 471, 27. Ἐν δὲ τῷ 68 στίχῳ γ ε γ ο ν ε ί α ι ς. Σημειωτέον ὅτι ἐν ἐπιγρα-

ται νὰ σημαίνῃ ἢ τὸν ἐκ τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ *υ* γεννώμενον φθόγγον, ἤτοι τὸν τοῦ ἁπλοῦ *ἰῶτα*[1].

Οὐδὲν δὲ ἄλλο σημαίνει καὶ ἡ γραφὴ *τᾶ πόλει* ἀντὶ *τᾶ πόλι*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ψηφίσματι τῶν Ἐρεσίων τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου[2], ἢ ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ *ι* καὶ *ει* διαφορὰ ἦτο ὀρθογραφικὴ μόνον, ἀντικατασταθέντος τοῦ μακροῦ *ι* διὰ τῆς ταυτοδυνάμου *ει*, ἵνα σαφέστερον διαστέλληται τὸ μακρὸν *ι* τῆς δοτικῆς ἀπὸ τοῦ βραχέος τῶν ἄλλων πτώσεων, ***πόλις***, ***πόλιος***, ***πόλιν***, ***πολίων***, ***πολίεσσι***, ***πόλιας***. Ἄλλως δὲν κατανοεῖται πῶς οἱ Ἐρέσιοι

φαῖς τῶν αὐτῶν χρόνων ἀναγινώσκονται, ὡς εἴδομεν, καὶ φιλοτειμοῦνται ἀντὶ φιλοτιμοῦνται καὶ Εἰφιστιάδης ἀντὶ Ἰφιστιάδης κτλ. ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 239 σημ 6.

1) Ὁμοίως τὸ ἐκ τῆς οι προελθὸν βοιωτικὸν υ ἀπολεπτύνεται εἰς ει ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Λεβαδείας καὶ Χαιρωνείας, εἰς ἃς παραπέμπομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς οι λόγῳ. Εἶνε δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ G. Meyer καὶ ἐν τῇ α' ἐκδόσει τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς (σελ. 127) καὶ ἐν τῇ β' (σελ. 146) εὑρίσκει δύσκολον νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν μεταξὺ τῆς υι καὶ ει φθογγολογικὴν σχέσιν, ἐνῷ οὐδὲν τούτου εὐεξηγητότερον καὶ εὐνοητότερον τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅτι τὸ ι τῆς καταλήξεως τῶν θηλυκῶν μετοχῶν εἰς υια δὲν ἠκούετο ἐν αὐτῇ ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαίων, καὶ ὅτι ἡ ει ἡ καταλαβοῦσα τὸν τόπον τῆς υι δὲν ἐγεννήθη ἐκ ταύτης, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ υ καὶ κατ' ἀνάγκην δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἄλλον φθόγγον ἢ τὸν τοῦ μακροῦ ι. Ἂν δὲ τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο συμπέρασμα περὶ τῆς δυνάμεως τῆς ει ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ σφοδρῶς ἀντιμάχεται πρὸς τὰ ἐκ τοῦ νεκροῦ γράμματος ἐρασμικὰ διδάγματα, οὗτος ἄλλος λόγος, οὐδαμῶς δυνάμενος νὰ ἀναιρέσῃ τὸ ἀληθὲς καὶ ὑπάρχον.

2) Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ A. Conze ἐν Reise auf der Insel Lesbos 1865, ἐν σελίδι 35 καὶ Taf. XII, ἐξεδόθη δὲ καὶ ἔπειτα ὑπὸ ἄλλων καὶ ὑπὸ Cauer Delectus Inscriptionum Graecarum ἐκδ. β' nr. 430. Τὸ ψήφισμα εἶνε διηρημένον εἰς τέσσαρα μέρη, ἅτινα ἦσαν γεγραμμένα ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ ἤδη εἰς δύο τεμάχη κατεαγότος λίθου, διακρίνονται δὲ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν διὰ τῶν στοιχείων A. B. C. D. Τὸ ψήφισμα, ἀνῆκον εἰς τὸ ἔτος 324 πρὸ Χριστοῦ, εἶνε γεγραμμένον ἐν αὐστηρᾷ αἰολικῇ διαλέκτῳ Μόνον τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ C εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ κοινῇ διαλέκτῳ κατ' ἀνάγκην, ἅτε περιέχον τὴν πρὸς τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν τῶν Ἐρεσίων ἐπιστολὴν τοῦ Ἀντιγόνου. Ἡ παραβολὴ τοῦ τελευταίου τούτου μέρους πρὸς τὸ λοιπὸν ψήφισμα καθιστᾷ ἔτι φανερώτερον τὸ ἄμικτον τῶν δύο διαλέκτων. Ἡ γραφὴ τᾶ πόλει ἀναγινώσκεται ἐν τῷ 27 στίχῳ τοῦ μέρους A καὶ ἐν τῷ 3 τοῦ C. Ἰδὲ καὶ Collitz 281 (42).

ἐν ψηφίσματι, αὐστηρῶς κατὰ τὴν αἰολικὴν διάλεκτον γεγραμμένῳ μόνον ἐν τῇ καταλήξει τῆς δοτικῆς *πόλι*, καὶ ἐνταῦθα οὐχὶ σταθερῶς [1], ἠθέλησαν νὰ νεωτερίσωσι περὶ τὴν προφορὰν καὶ γραφήν, εὐλαβῶς δ' ἐφύλαξαν ἀκινήτους πάσας τὰς ἄλλας καταλήξεις καὶ ῥίζας, ἀφέντες νὰ ἔχωσιν, ὡς καὶ ἐξ ἀρχῆς εἶχον. Μόνον ὑπερβάλλων ἐρασμικὸς ζῆλος θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ γεννήσῃ τὴν ἀντιλογίαν ὅτι ἐν μόνῃ τῇ καταλήξει τῆς δοτικῆς *πόλι* ἦτο εὔκολον τοῖς Ἐρεσίοις νὰ μιμηθῶσι τοὺς Ἀττικοὺς καὶ προφέρωσι καὶ αὐτοὶ *πόλεϊ*, διότι ὁ ὀρθὸς λόγος πείθει ὅτι ὁμοίως εὔκολον θὰ ἦτο καὶ τοῖς Ἐρεσίοις καὶ τοῖς ἄλλοις Λεσβίοις καὶ πᾶσι τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσιν, ἀφοῦ ἅπαξ ἐπεχείρησαν νὰ μιμηθῶσι τοὺς Ἀττικούς, καὶ ἄλλας νὰ ἐπιχειρήσωσι μεταβολάς, καὶ ἀντὶ *πόλιος* νὰ λέγωσι καὶ γράφωσι *πόλεως* ἢ *πόλεος* [2], ἀντὶ *βαθόεντι τᾶ πόλει* νὰ εἴπωσι *βοηθοῦντι τῇ πόλει*, *τῇ ἀκροπόλει* ἀντὶ *τᾶ ἀκροπόλι*, διέβαλλε *τοὺς πολίτας* ἀντὶ *τοὶς πολιταις*, *ἐληίζετο* ἀντὶ *ἐλαΐζετο*· ἢ ἂν ταῦτα ἐφαίνοντο πολὺ ἀττικά, νὰ λέγωσι τοὐλάχιστον ἐνιαχοῦ τοῦ ψηφίσματος ἐν *τᾶ στάλῃ* ἀντὶ τοῦ αἰολικοῦ ἐν *τᾶ στάλλα*

---

1) Ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὀρθὴ γραφὴ π ό λ ι, ἐν Δ. 30 καὶ 37, ἐν δὲ Α. 10 τ ᾶ ἀ κ ρ ο π ό λ ι. Ὅπως δὲ ἐν πάσαις ταῖς αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ ἀπαντᾷ μόνον ἡ γενικὴ π ό λ ι ο ς Α 8 Δ 21.

2) Οἷον ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τοῦ αὐτοῦ ἔτους 324 οὐ μόνον πλειστάκις ἀπαντᾷ ἡ δοτικὴ τ ᾷ π ό λ ι καὶ πάντοτε διὰ τοῦ ι γεγραμμένη, ἀλλὰ καὶ ἡ γενικὴ π ό λ ι ο ς, καὶ πάντοτε ἔχουσα αἰολικῶς τὸ ι. (Conze Reise κτλ. Taf. VII. 2 στίχ 5, 7, 8, 10) καὶ π ό λ ι ο ς (στίχ 4)=Cauer 428=Collitz 214 (2). Ὅτι δὲ τὸ ι ἐξ ἀρχῆς ἦτο ἐν τῇ λέξει ταύτῃ καὶ ἐν ταῖς ὁμοίως ἐσχηματισμέναις παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ τοῖς Δωριεῦσιν, ἵνα παραλίπωμεν τοὺς Ἴωνας, μαρτυροῦσιν αἱ ἑξῆς ἀρχαιότατοι γραφαί· Λ ι μ ν ά τ ι ἢ τ ᾷ Λ ι μ ν ά τ ι, ἐκ Λακεδαίμονος Roehl Inscr. gr. antiqui. 61 καὶ 73. τ ᾶ ς κ α τ α σ τ ά σ ι ο ς ἐξ Ἤλιδος Roehl 119, 1. τ ᾶ π ό λ ι ἐξ Οἰανθείας (Γαλαξιδίου), nr. 321 στίχ. 21. ὁμοίως π ό λ ι ἐκ Σιλλύου τῆς Παμφυλίας nr. 505 στίχ 5. Ἐν δὲ ταῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς ἐκ Κύπρου ἀπαντᾷ ἡ δοτικὴ τῆς λέξεως π τ ό λ ι ς ἔχουσα ἀσυναίρετα τὰ δύο ι· ἰδὲ Mor. Schmidt die Inschrift von Idalion κτλ καὶ Cauer nr. 478 στίχ. 6 καὶ Coll. 60. Τὴν ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξιν τοῦ ι ἐν τῇ ῥίζῃ π ό λ ι παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ ἐ κ σ α π ό λ ι ο ρ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Θήρας ἐπιγραφῇ Roehl 452. ἔτι π ό λ ι, δ ι ά λ ο ι ο ς ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐξ Ὀάξου ἐπιγραφῇ τῆς ζ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος F. Halbherr et D. Comparetti, Epigrafi κτλ. 1886 σελ. 1 N. 1. στίχ. 7. 8.

ἢ τὴν στήλην ἀντὶ τὰν στάλλαν κτλ. Οὕτω τουλάχιστον τὸ ψήφισμα θὰ ἀπεδεικνύετο εἰ μὴ ἀττικώτερον, ἀλλὰ βεβαίως ποικιλώτερον καὶ ἐρασμικώτερον.

Ἀλλὰ τίς ἡ χρεία ἡμεῖς νὰ ἑρμηνεύωμεν τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ἐφέσιοι καὶ Δελφοὶ καὶ Κῷοι καὶ ἄλλοι Δωριεῖς καὶ Αἰολεῖς[1] ἔγρα-

---

1) Ἐξαιροῦμεν τοῦ λόγου ἡμῶν τὰς ἐκ Κρήτης ἐπιγραφὰς, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐν αὐταῖς ἀπαντῶσα διττὴ γραφὴ τῆς δοτικῆς πόλι καὶ πόλει εἶνε παντελῶς ταυτόφωνοι, διότι ἐν ταις αὐταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκονται ὁμοίως διττοὶ τύποι τῆς γενικῆς τοῦ τε ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, καὶ δὲν γινώσκομεν ἐκ τίνος τούτων ἐσχηματίσθη ἡ δοτικὴ πόλει, ἂν ἐκ τοῦ τύπου πόλιος ἢ ἐκ τοῦ πόλεος. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει ἔν τινι τῶν ἄλλων δωρικῶν καὶ αἰολικῶν ἐπιγραφῶν, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις, οὔτε ἐν ταῖς νεωτέραις, ἐν αἷς σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα πάντοτε παρὰ τὴν δοτικὴν τᾷ πόλει, ἥτις εἶνε σχεδὸν ἡ συνήθης γραφή, μόνον ὁ τύπος πόλιος πολίων ἀπαντᾷ· οἷον ἐν ψηφίσματι τῶν Κῴων τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἀπαντᾷ μόνον πόλιος· ἰδὲ Bulletin de corr. hellén. V σελ. 206 στ. 8 καὶ σελ. 208 στίχ. 4. ὁμοίως πόλιος ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατοντ. ἰδὲ E. Curtius Anecd, Delp. σελ. 46 στίχ. 3. Ὁμοίως καὶ ἐν ἑτέραις τῆς αὐτῆς πόλεως τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατ. Bullet. de corr. hellén. V. σελ. 161 στίχ. 22. σελ. 372 στίχ. 25 τᾶν πολίων. σελ. 383 στίχ. 3, 16, 17 τᾶς πόλιος. Ὁμοίως ἡ αὐτὴ γενικὴ ἐν σελ. 388 στίχ. 9 καὶ 14 καὶ σελ. 398 στίχ. 8, 10 καὶ VI σελ. 218 στίχ. 7 κτλ. Παραδείγματα δὲ τοῦ διττοῦ ἐν Κρήτῃ τύπου πόλι, πόλει, πόλιος, πόλεος, πόλεων ἰδὲ ὁμοίως ἐν Bullet. III σελ. 292, 1 τᾶς πόλιος. 10, 11 καὶ 293, 32 τᾷ πόλι· ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ στ. 61 τᾷ πόλει, ἐν δὲ τοῖς στίχοις 36, 44, 48, 49 τᾶς πόλεος καὶ ἐν στίχ. 50 τᾶν πόλεων· ὁμοίως πόλιος, πόλι ἐν σελ. 425,4, 13. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐπιγραφῇ IV σελ. 253,1, 27 τᾷ πόλι, ἐν δὲ στίχ 32 καὶ 40 τᾶς πόλεος. Οἱ δύο τύποι πόλει καὶ πόλι ἀπαντῶσι καὶ ἐν τρισὶ ἄλλαις ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς ἀνηκούσαις τοῖς χρόνοις τοῖς μεταξὺ τοῦ ἔτους 220 καὶ 201 πρὸ Χριστοῦ· ἰδὲ Mnemosyne 1852 I, σελ. 75 καὶ ἑξῆς καὶ 105 καὶ ἑξῆς. ἐπιγρ. I, 61, 63 πόλιος. II, 5, 6, 12 πόλει. III, 1, πόλι. Σταθερῶς ἀπαντᾷ ἐν ἄλλαις ὁ ἕτερος τύπος· οἷον τᾷ πόλει Rang. Antiqui. Hellén. N. 2477 D, 20. Ὡσαύτως τᾷ πόλει CIG 2556, 45, 46, 72, 73, ἐν δὲ στίχ. 52 τᾶν πόλεων. Ὁμοίως τᾷ πόλει, τᾶν πόλεων CIG 2557, 9, 23. Περὶ τούτου ἰδὲ καὶ Βοτάχιον ἐν CIG Τόμ II σελ. 403. Ἀλλ' ει καί ὁ διττὸς τύπος, ὡς λέγομεν, ἐν ταῖς ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς δὲν βοηθεῖ ἡμῖν νὰ γινώσκωμεν ὁποία ἦτο ἡ δύναμις τῆς ει ἐν τῇ δοτικῇ πόλει, ὅμως, ἐπειδὴ αἱ πλείονες ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδεμία δὲ ὑπερβαίνει τὰ μέσα τῆς γ', διὰ τοῦτο, εἰ καὶ δὲν συνηγοροῦσι, ὅμως ἕνεκα τῶν χρόνων οὐδ' ἐναντιοῦνται

φον συνήθως *τᾷ πόλει* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *τᾷ πόλι*, ὅτε δυνάμεθα παρ' αὐτῶν ἐκείνων νὰ διδαχθῶμεν τὸν λόγον τοῦτον; Αὐτοὶ οἱ Κῷοι, γράψαντες παρὰ πάντα ἐτυμολογικὸν λόγον[1] ἐν ψηφίσματι τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *κλείνεσθαι* ἀντὶ *κλίνεσθαι*[2] διδάσκουσι σαφέστατα ὅτι, ὅπως τὸν μακρὸν ἦχον τοῦ ι ἐν τῷ *κλίνεσθαι* ἠδύναντο νὰ σημάνωσι διὰ τῆς *ει*, οὕτως διὰ τῆς αὐτῆς διφθόγγου ἠδύναντο κάλλιστα νὰ σημαίνωσι καὶ τὸ *ι* τῆς δοτικῆς *πόλει*[3], ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἦτο φύσει μακρόν, ἅτε ἐκ συναιρέσεως τῶν δύο *ι* προελθόν[4]. Σαφέστατα δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο διδασκόμεθα καὶ ἀλλαχόθεν. Ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δήλου, ἀνηκούσαις εἰς τὸ τέλος τῆς β' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐν ἀττικῇ ἢ τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ γεγραμμέναις, ἀπαντῶσι παρὰ τοὺς τύπους *Σαράπιδι*, *Ἴσιδι*, *Ἀρούβιδι*, *Ἴσιδος*, καὶ οἱ τύποι *Σαράπιος*, *Ἴσιος*, *Ἀρούβιος*[5] *Σαράπι*, *Ἴσι*, *Ἀρούβι*[6], ἐν δὲ δύο ἐπιγραφαῖς ἡ δοτικὴ τῶν ὀνομάτων τούτων εὕρηται γεγραμμένη διὰ τῆς *ει* *Σεράπει*, *Ἴσει*, *Ἀρούβει*[7]. Καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις, ἐπειδὴ αὐστηρῶς τηρεῖται ἐν αὐταῖς ἡ

πάλιν εἰς τὸ νὰ ἀποδεχθῶμεν καὶ περὶ αὐτῶν ὅ,τι καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰολικῶν καὶ δωρικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς πάντα τὰ παραδείγματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ ει τῆς δοτικῆς δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ ε καὶ τοῦ ι, ἀλλ' ἐκ τῆς συναιρέσεως τῶν δύο ι· εἰς τὸ νὰ ἀποδεχθῶμεν δηλαδὴ ὅτι, ὅπως ἐν ταύταις, οὕτω καὶ ἐν ἐκείναις τὸ ι καὶ ει τῶν δοτικῶν πόλι, πόλει εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ τοῦ αὐτὸν ἦχον.

1) Ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τοῦ ι ἀποδεικνύουσιν ἐπιγραφαὶ πρὸ Εὐκλείδου, οἷον κλινάμενοι CIA I 333. ἐγκλίνῃ Roehl IGA 395 α. 6 ἐκ Κέω, κτλ.

2) Ἐπεί κα μέλλωντι κλείνεσθαι (ἐπὶ δεῖπνον) τοὶ φυλέται Bullet. d. corr. hell. VI σελ. 251, στίχ. 46.

3) Αὐτόθι σελ. 252 στίχ. 59 ἐμ πόλει. Σημειωτέον ὅτι τὸ ψήφισμα εἶνε γεγραμμένον ἐν καθαρᾷ δωρικῇ διαλέκτῳ.

4) Ἐπειδὴ, ὡς εἴδομεν, ἐν οὐδεμιᾷ ἐπιγραφῇ τῶν Κῴων ἀπαντᾷ ὁ τύπος πόλεος, πόλεων, ἀλλὰ σταθερῶς ὁ δωρικὸς τύπος πόλιος, πολίων.

5) Bullet. VI σελ. 329, ἐπιγρ. 24 στ. 1. καὶ 2.

6) Αὐτόθι σελ. 323, ἐπιγρ. 13, στ. 1. 2. καὶ σελ. 324, ἐπιγρ. 14, στ. 2. σελ. 327 ἐπιγρ. 21 στ. 2.

7) Αὐτόθι σελ. 331, ἐπιγρ. 26, στ. 3. Ἐν δὲ σελ. 341 ἐπιγρ. 49, στίχ. 1 πάλιν Ἀνούβει.

παλαιὰ ὀρθογραφία καὶ ἐν οὐδεμιᾷ αὐτῶν ἐγράφη δείγματος χάριν *Σαράπιδει, Ἴσιδει, Ἀπόλλωνει*, εἶνε ὡσαύτως φανερὸν ὅτι, ἂν ἐγράφη *Ἴσει* κτλ, ἐγράφη, διότι μόνον ἐν τῇ δοτικῇ τῶν ὀνομάτων τούτων οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πτώσεσι τὸ ι ἦτο φύσει μακρὸν, καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν εἰθισμένοι ἤδη ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων νὰ σημαίνωσι τοῦτο διὰ τῆς *ει* καὶ ἄλλοτε μέν, μάλιστα δὲ ὅτε ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἀκριβεστέρας διαστολῆς τοῦ μακροῦ ἀπὸ τοῦ βραχέος. Ἐν ταῖς αὐταῖς ἐκ Δήλου ἐπιγραφαῖς ἐγράφη ὁμοίως *Ἴσει* παρὰ τὸ *Νεμέσει*[1], εἰ καὶ κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς μόνον ἐν τούτῳ ἔπρεπε νὰ γραφῇ ἡ *ει*, διότι μόνον ἐν τούτῳ ἡ ῥίζα ἔληγεν εἰς *ε* παρὰ τοῖς Δηλίοις καὶ τοῖς Ἀττικοῖς, ὡς δεικνύει ἡ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶσα γενικὴ *Νεμέσεως*[2], οὐχὶ δὲ ἐν ἐκείνῳ, οὐδὲν *ε* ἔχοντι ἐν τῇ ῥίζῃ. Διὰ πάντα ταῦτα τότε μόνον ἠδύνατο νὰ διαμφισβητηθῇ τὸ κῦρος τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως περὶ τοῦ αὐτοῦ ἤχου τῆς *ει* καὶ τοῦ μακροῦ *ι* ἐν ταῖς δοτικαῖς *πόλει* καὶ *πόλι*, ἂν ἔν τινι καὶ μιᾷ μόνῃ τῶν ἐκ Λέσβου, Δελφῶν καὶ Κῶ ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν αἰολικῇ καὶ δωρικῇ διαλέκτῳ γεγραμμένων, εὑρίσκοντο καὶ οἱ ἀττικοὶ καὶ κοινοὶ τύποι *ἡ πόλις, τῆς πόλεως, τῇ πόλει, τὴν πόλιν, τῶν πόλεων* ἢ τοὐλάχιστον οἱ τύποι *τᾶς πόλεος, τᾶν πόλεων*, καὶ δὲν ἀπήντων καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μετὰ Χριστὸν[3] σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα οἱ δωρικοὶ καὶ αἰολικοὶ *ἁ πόλις, τᾶς πόλιος, τᾷ πόλι* ἢ *τᾷ πόλει, τὰν πόλιν, τὰν πολίων* κτλ., καὶ οἱ τύποι οὗτοι δὲν ἐμαρτύρουν σαφέστατα ὅτι ἡ *ει* ἐν τῇ δοτικῇ *πόλει* προῆλθεν οὐχὶ ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι*, ἀλλ' ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ ι καὶ ι καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην προφορὰν ἢ τὴν τοῦ μακροῦ ι, ὡς δὲν

---

1) Αὐτόθι σελ. 336, ἐπιγρ. 38, στ. 2.

2) Αὐτόθι ἐπιγρ. 39, στ. 5.

3) Οἷον τᾶς πόλιος ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυτιλήνης τοῦ ἔτους 150 πρ. Χρ. Collitz 215 (3), 2. 5, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, Coll. 235 (17), 2. 5 (περὶ τὸ ἔτος 127 μ. Χρ.). 237 (18 c), 132—7 μ Χρ) καὶ ἐν 238, (19) στ. 13 (180—190 μ. Χρ). Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κύμης τῆς Αἰολίδος τῶν περὶ Χριστὸν χρόνων (27 πρ. Χρ.—14 μ. Χρ.) τηρεῖται ὁ αἰολικὸς τύπος τᾶς τῶ ναύω κατειρώσιος, τᾶς πόλιος. 311 (60), 16. 12 καὶ 46.

ἠδύνατο νὰ ἔχῃ οὐδ' ἐν Ἀθήναις[1] κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους ἐν τῷ συγκριτικῷ *ὀλείζων*, ὅπερ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν ἀρχαιοτάτων παραδειγμάτων τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τοῦ *ἰῶτα*·

Ἄλλον δὲ λόγον νομίζομεν ὅτι ἔχει ἡ γραφὴ *ει* ἀντὶ τοῦ *ι* ἐν τῷ *ὀείγην* (ἀνοίγειν), ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χριστοῦ[2], ὅτι ἐν Λέσβῳ λέξεών τινων αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* διέσωσαν τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν ἐπὶ Ἀλκαίου καὶ Σαπφοῦς εἰς δύο συλλαβὰς ἐκφώνησιν, καὶ φαίνεται ὅτι, ἐπειδὴ ἡ *ει* εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ *ι* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ἐγράφη ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ *ὀείγην* ἀντὶ *ὀΐγην*[3], ὅπως ἐγράφη καὶ *πάεις* ἀντὶ *πάϊς*[4], πρὸς ἀκριβεστέραν διάκρισιν τῆς διῃρημένης ταύτης προφορᾶς ἀπὸ τῆς μονοειδοῦς καὶ ἁπλῆς τῆς ἐν ταῖς λέξεσιν *ταὶς ἄρχαις, τοὶς ναύοις, τοὶς πολίταις, αἴμισυς. Αἰσίοδος*, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν[5], καὶ ἀπὸ τῆς ἁπλῆς προφορᾶς τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν τοῖς κοινοῖς *παῖς* καὶ *ἀνοίγειν*. Τίνα δὲ ἄλλην δύναμιν ἢ τὴν τοῦ μακροῦ *ι* εἶχε καὶ ἡ ἁπλῆ καὶ ἀσύνθετος *ει* ἡ γεννωμένη ἐκ τοῦ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον φθόγγον ἔχοντος *η*, ἀφοῦ ἡ κατάληξις τῆς πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς *εὺς* ὀνομάτων, ἡ εἰς *εῖς*, ἡ προελθοῦσα ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας εἰς *ῆς*[6], ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἀττικαῖς

---

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 215.

2) Conze Reise κτλ. πίν. VII, 2 στ. 43=Collitz 214 (2).

3) Ὅτι τὸ ῥῆμα ὀ ΐ γ ω ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὸ ι, μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος λέγων ὠΐγνυντο, ὤϊξεν, ὤϊξαν, ἀνῷγεν κτλ., μαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ε' καὶ δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, οὐδέποτε ἔχουσαι γεγραμμένην ει ἀντὶ τοῦ ι, οἷον συνανοιγόντων CIA I 32 A, 17 (420 πρ. Χρ)· ἀνοίξεται, ἀνοιγνυμένας II 1054,25 88 (347 πρ. Χρ)· ἀνοίγουσα 622, 15 (β' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) κτλ. Ὁμοίως διὰ τοῦ ι γράφεται ἡ λέξις ἐν πᾶσι τοῖς ἑλληνικοῖς ποιήμασι καὶ συγγράμμασιν, οὐδέποτε δὲ διὰ τῆς ε ι, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν φθογγολογικὴν αἰτίαν τὴν γραφὴν τῆς διφθόγγου ταύτης ἐν τῷ τῶν Μυτιληναίων ὀ ε ί γ η ν.

4) Collitz 299 (54 b).

5) σελ. 14, σημ. 2.

6) Ἰδὲ Μεϊστερχάνσιον ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθείσῃ Grammatik der attischen Inschriften 1885 σελ. 59, ἔνθα ἀναφέρονται πλεῖστα παραδείγματα τοῦ τε ἀρχαιοτέρου τύπου εἰς ῆς καὶ τοῦ νεωτέρου εἰς ε ῖ ς, γινομένων καὶ ἀκριβεστάτων παραπομπῶν εἰς τὰς ἐπιγραφάς, ἐν αἷς ταῦτα ἀπαντῶσι, καὶ εἰς τὰς

ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τοῦ ἔτους 378 ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ 350 πρὸ Χριστοῦ, δὲν ἐπικρατεῖ δὲ ὁλοσχερῶς ἢ ἀπὸ τοῦ ἔτους 325, κατὰ τοὺς αὐτοὺς δηλαδὴ χρόνους, καθ' οὓς πολλαχόθεν μαρτυρεῖται ὅτι ἡ ει ἐγράφετο καὶ ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ ι;

Τὴν ταυτοδυνομίαν τῆς ει καὶ τοῦ ι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δηλοῖ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ Ἐρυθραῖοι τὸ ἀττικὸν *ἀσπονδὶ*[1] γράφουσι ἕνεκα τῆς ταυτοδυναμίας ταύτης διὰ τῆς ει, *ἀσπονδεὶ* ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς δ'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Καὶ ἂν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ παραδίδουσιν ὅτι τῶν τοιούτων παρωνύμως παρηγμένων ἐπιρρημάτων τὴν κατάληξιν τινὲς μὲν ἔγραφον

ἀρχαιοτέρας καὶ εἰς τὰς νεωτέρας τῶν ἐτῶν 400, 378, 350 καὶ 325 πρὸ Χριστοῦ. Παλαιότερα παραδείγματα τροπῆς τοῦ η εἰς τὴν ει δεικνύουσιν ἡ γραφὴ ἐποίεισεν, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐκ Σιγείου ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος κατὰ Koehler (Roehl JGA 492 στ. 9—10), καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα τοῦ Εὐκλείδου γραφὴ ἔστεισε CIA II 1078, 1. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν γραφὴν Κτεισίων, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας μολυβδίνοις ἐλασματίοις (JGA 372, 197) παρὰ τὴν ὀρθὴν Κτησίων, ἔτι δὲ καὶ παρὰ τὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 201 κέξ.) μνημονευθείσας Ἀριστοκλείδης Ἀριστοκλίδης, Τείμαρχος καὶ ἄλλας ὁμοίας, αἵτινες, ὡς ἀπεδείξαμεν ἤδη, σημαίνουσι μεγάλην σύγχυσιν τῆς ει καὶ τοῦ ι. Ὅτι δὲ καὶ ὁ κηρύλος μεταμορφοῦται εἰς κειρύλον ἐν τοῖς Ὄρνισι τοῦ Ἀριστοφάνους, λέγομεν ἐν τῷ περὶ τοῦ η ἰδίῳ κεφαλαίῳ. Ἐνταῦθα δὲ σημειούμεθα μόνον ὅτι φθόγγος γεννώμενος καὶ ἐκ τοῦ υ καὶ ἐκ τοῦ η ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην προφοράν, καὶ ὅτι ἡ περὶ τῆς ει διδασκαλία τῆς παραδόσεως ἔχει ἰσχὺν καὶ περὶ τῶν καλλίστων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑποκειμένου τοῦ λόγου.

1) Ἀθην. Τόμ. Ε' σελ. 389 στίχ. 8 ἐν ψηφίσματι τοῦ ἔτους 387 πρὸ Χριστοῦ.

2) ἀσυλεὶ καὶ ἀσπονδεὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 357—353 πρ. Χρ. Dittenberger Syll. Inscr. Graec. 84,9. Ὁμοίως ἀσπονδεὶ καὶ ἀσυλεὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Κῴων τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἥν, ὡς εἴδομεν, ἐγράφη καὶ κλείνεσθαι ἀντὶ κλίνεσθαι. Ἰδὲ Bullet. de corr. hell. V σελ. 206 στ. 11 καὶ σελ. 208, ἐπιγρ 3 στ. 8. Ἀσυλεὶ διὰ τῆς ει ἐγράφετο καὶ ἐν Ἀθήναις, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἰωνικῇ πόλει Ἐρυθραῖς καὶ τῇ δωρικῇ νήσῳ Κῷ CIA I, 41. 13 (ε' ἑκατοντ.). Τοὐναντίον διὰ τοῦ ι φαίνεται ὅτι ἐγράφη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν αὐτὴν ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὸ ἐπίρρημα πανδημεί, διότι τὴν διὰ τοῦ ι γραφὴν ἀπαιτεῖ ὁ χῶρος τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων CIA I Suppl. 61 σ 25—26 = Ἀθην. Ε', σελ. 513 κέξ.

διὰ τοῦ ι μακροῦ, τινὲς δὲ διὰ τῆς ει διφθόγγου[1], δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν βεβαίως παραδίδουσιν οὕτω ἢ διότι, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις τῶν ἐγκρίτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἅτινα εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Περγάμῳ καὶ ἀλλαχοῦ, τὰ αὐτὰ ἐπιρρήματα ἐφέροντο ποτὲ μὲν οὕτως ποτὲ δὲ ἐκείνως γεγραμμένα, καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ εὑρίσκοντο ἐν ἀμηχανίᾳ ποτέραν τῶν γραφῶν νὰ προτιμήσωσιν ὡς ὀρθοτέραν, ἄλλην δὲ ἄλλος ἠσπάζετο καὶ προετίμα[2]. Οὐδὲν ἀληθῶς τὸ κωλῦον νὰ

---

1) Lentz Herodiani κτλ. I, 505,3 κἑξ. Τὰ παρωνύμως παρηγμένα ἐπιρρήματα ὀξύτονα, ἅπερ τινὲς διὰ τῆς ει διφθόγγου, τινὲς δὲ διὰ τοῦ ι γράφουσι μακροῦ, πάνδημος πανδημεί, ἄπνευστος ἀπνευστί, ὀνομαστί, ἀκλαυτί, ἀνιδρωτί, ἀπηρωτί, ἀκονιτί, ἀκοντί, πανθοινί, ἀκριτί, ἐρρεντὶ παρὰ Ἀλκαίῳ· ἀπὸ τοῦ ἔρρω ἢ ἐρρῶ περισπωμένως ἡ μετοχὴ ἐρρεὶς ἐρρέντος ἐρρεντί, ὡς παρὰ τὸ ἐθέλοντος ἐθελοντί· ἀμισθί, ἀμογητί· τὸ δὲ ι ἔσθ' ὅτε καὶ συνεσταλμένως προφέρεται ἀδείᾳ ποιητικῇ «Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ» (Λ 636) «ἀμισθὶ γάρ σε πάμπαν» (Ἀρχίλ.). Ὅμοιον χωρίον εἶνε καὶ τὸ ἐν II, 19, 19 κἑξ. «Τὰ εἰς τι λήγοντα ἐπιρρήματα, εἰ γένοιτο ἀπὸ τῶν εἰς ζω ληγόντων ῥημάτων ἢ ἀπὸ τῶν εἰς ως ἐπιρρημάτων, συστέλλειν θέλει τὸ ι, Ἰαστί, Λυδιστί, Φρυγιστί, Δωριστί, μεγαλωστί, δημιωστί, ἱερωστί, νεωστί. Τὸ μέντοι ἀπνευστὶ καὶ ἀνωϊστὶ παρὰ τὸ ἄπνευστος καὶ ἀνώϊστος· τὰ δὲ ἀπὸ τῶν πτωτικῶν οὕτω μηκύνεται· ὡς ἔχει τὸ ἀκονιτί, ἀναιμωτί, ἀκλαυτί, πανθοινί, ἀκριτί, ἀμογητί· τὸ ι δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ συνεσταλμένως προφέρεται ἀδείᾳ ποιητικῇ «Νέστωρ . . .» κτλ.

2) Ἰδὲ Lentz ἐν I 505 καὶ II 264, ἐν ταῖς σημειώσεσιν. Ἡ μεγάλη διαφωνία τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν περὶ τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῶν εἰς ι καὶ ει ἐπιρρημάτων μένει ἀληθῶς ἀκατανόητος, ἂν δὲν ἀποδεχθῇ τις ὅτι πολὺ ἀρχαία ὑπῆρξεν ἐν τῇ γραφῇ τῶν ἐπιρρημάτων τούτων ἡ σύγχυσις τῆς παραδόσεως, καὶ οἱ Γραμματικοὶ δὲν ἠδύναντο, ὅπως πανταχοῦ ἄλλοθι, νὰ λέγωσιν ἐν διαφωνίᾳ οὕτως μὲν ὁ Δίδυμος ἢ ὁ Ἀρίσταρχος ἢ ἄλλος τις τῶν ἐπιφανῶν Γραμματικῶν, ἀλλ' οὐκ οἶδε τοῦτο ἡ παράδοσις, οὐκ ἐπείσθη αὐτῷ ἡ παράδοσις. Ἂν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις οὐδεμία παρετηρεῖτο σύγχυσις καὶ διαφωνία γραφῆς, βεβαίως οὐδεμία ἦτο χρεία νὰ διαφωνῶσι τοσοῦτον πρὸς ἀλλήλους οἱ Γραμματικοί, ἀφοῦ οὕτω πρόχειρος θὰ ὑπῆρχεν αὐτοῖς ὁ ἔλεγχος τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ ἀθετοῦντος τὴν διδασκαλίαν τῆς παραδόσεως. Μετὰ πόσης δὲ ἀκριβείας ἐγίνωσκον οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ τὰς διαφόρους γραφὰς ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς λέξεως παρὰ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἀποδεικνύουσι πλεῖστα αὐτῶν

ἀποδεχθῇ τις ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀκριβεστάτοις τῶν ἀντιγράφων ἦτο εὐκολωτάτη ἡ τοιαύτη σύγχυσις διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι καὶ οἱ ἀκριβέστατοι περὶ τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ διαμνημονεύωσιν ἑκάστοτε μετ' ἀκριβείας καὶ διαστέλλωσιν ἐν τῇ γραφῇ δύο διαφόρους μὲν κατ' ἀρχὰς καταλήξεις, μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ἀποβάσας διὰ τοῦ χρόνου. Οὐδὲν δὲ καὶ διδακτικώτερον τῆς ἀληθοῦς προφορᾶς παρ' ἀνθρώποις διατηροῦσι τὴν παλαιὰν τῶν λέξεων γραφήν, ἢ παρόμοιαι συγχύσεις, αἵτινες σπανιώτατα ἢ οὐδαμῶς ἠδύναντο νὰ συμβῶσιν ἐν ἑτέραις ῥίζαις καὶ καταλήξεσιν, εὐχερῶς ἀπ' ἀλλήλων διαστελλομέναις. Βεβαίως μόνον ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας ἢ ἄκρας συγχύσεως τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος ἠδύναντο νὰ προέλθωσιν γραφαί, οἷαι αἱ ἐπὶ ἀρχαίων παπύρων φερόμεναι *ὥσει*, *θέλις*, *ἀπέχι* καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἀσύγγνωστοι, ἃς ὀλίγῳ ὕστερον παρατιθέμεθα, ἐπειδὴ οὐδὲν ῥῆμα ἑλληνικὸν γράφεται ἐν τῷ τρίτῳ πληθυντικῷ προσώπῳ διὰ τῆς *ει* ἢ τοῦ μακροῦ *ι*, ὅπως πάλιν οὐδὲν βαρύτονον ἢ περισπώμενον διὰ τοῦ βραχέος *ι* ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ ἑνικῷ, καὶ ἦτο τοσοῦτον δύσκολον ἐν τῇ γραφῇ παραδείγματος χάριν *γράφουσι*, *λέγουσι*, *ποιοῦσι*, *λέγεις*, *γράφεις*, *ποιεῖς*, *λέγει*, *γράφει*, *ποιεῖ κτλ*, νὰ συμβῇ σύγχυσις τῆς μνήμης, ὅσον εὔκολον ἦτο νὰ συμβῇ ἐν τῇ γραφῇ τῶν εἰρημένων ἐπιρρηματικῶν καταλήξεων, καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀττικῇ νὰ γράφηται διαφόρως *ἀσπονδὶ* καὶ *ἀσυλεὶ* [1], ὁμοίως δὲ *ἀσπονδεὶ* καὶ *ἀσυλεὶ* ἐν Κῷ καὶ Ἐρυθραῖς [2], *ἀκονιτεὶ* δὲ ἐν Θάσῳ [3], οἱ δὲ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ νὰ διαφωνῶσι πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς προτιμητέας γραφῆς. Ὅτι δὲ ἡ σύγχυσις αὕτη ἠδύνατο νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, μαρτυρεῖ καὶ ἄλλο τι, ὅτι καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἤδη τὸ ι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιρρημάτων λαμβάνεται ποτὲ μὲν βραχὺ ποτὲ δὲ μακρόν, μακρὸν μὲν ἐν τῷ *ἀναιμωτὶ* καὶ *ἀνωϊστί*, βραχὺ δὲ ἐν τῷ *ἀμογητὶ* καὶ *μεγαλωστὶ* καὶ *μελεϊστί*, διὰ βραχέος δὲ ι ἐξήνεγκε καὶ ὕστε-

---

χωρία, ἐν οἷς συνήθεις οἱ λόγοι: οὕτως ἔχει ἡ γραφὴ παρὰ Μενάνδρῳ, οὕτω παρὰ Ἀρχιλόχῳ, οὕτω παρὰ Σιμωνίδῃ, Ἀλκαίῳ, Σαπφοῖ, Ἑκαταίῳ κτλ.

1) Ἰδὲ τὴν σημείωσιν 1 καὶ 2 τῆς σελίδος 262.

2) Ἰδὲ τὴν σημείωσιν 2 τῆς αὐτῆς σελίδος 262.

3) Roehl JGA 380.

ρον τὸ *ἀμισθὶ* ὁ Ἀρχίλοχος [1]. Εἰς πόσον δὲ συγχύσεως ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ ἡ γραφὴ τῶν καταλήξεων τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπιρρημμάτων, ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τὸ ἐπεκτεταμένον δεικτικῶς ἐπίρρημα *δευρί*, περὶ οὗ καὶ τῶν ὁμοίων *οὑτωσί, ὡδί, ἐνθαδί, νυνὶ* οὐδέποτε παρ' οὐδενὶ ἐγεννήθη ἀμφιβολία, ἂν πρέπει νὰ γράφωνται διὰ τοῦ ι ἢ διὰ διφθόγγου, λιθοκόπος ἐπὶ Περικλέους ἔγραψεν ἐσφαλμένως διὰ τῆς *ει*, ὅπως μετὰ τριακόσια ἔτη ὕστερον ἐν Αἰγύπτῳ ἀπαίδευτος ἰδιώτης ἔγραψε *νυνεὶ* ἀντὶ *νυνί* [2].

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν γραφῶν *Λυσείου* καὶ *Νείκωνος*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μέσων τῆς γ΄. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [3]; ὁ δεινὸς εἴπερ τις καὶ ἄλλος περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν Κοιλῆρος νομίζει τὰς γραφὰς ταύτας ἁμαρτήματα τοῦ ἀντιγραφέως. Ἀλλ' ὅμως ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ διαφωνῶμεν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐφ' ὅσον πειθόμεθα ὅτι ὁ ἀντιγραφεύς, εὐτυχῶς οὐχὶ Ἕλλην, ἠδύνατο μὲν ἀκουσίως ἕνεκα ἀπειρίας ἢ δυσαναγνωσίας τῆς ἐπιγραφῆς νὰ γράψῃ τι γράμμα ἀντ' ἄλλου, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ παρεμβάλῃ καὶ γράμμα ἀνύπαρκτον ἢ τοὐναντίον νὰ γράψῃ *Δινίας* ἀντὶ *Δεινίας* καὶ *αἴσιτοι* [4] ἀντὶ *ἀείσιτοι*, πλὴν ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἑκουσίως καὶ ἐπίτηδες παρενέβαλεν ἢ παρέλιπε γράμματα. Ὅπως δ' ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ ἀληθές, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὅμοιαι ταῖς εἰρημέναις γραφαῖς εἶνε καὶ ἄλλαι, περὶ ὧν ἐγένετο ἔμπροσθεν λόγος [5]. Καὶ ἂν μὲν δεχθῶμεν ὡς ὀρθῶς ἀπὸ τοῦ λίθου γραφέντα τὸ *Λυσείου* καὶ *Νείκωνος*, καὶ *Δινίας, αἴσιτοι*, θὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλα παραδείγματα ὅμοια τοῖς ἤδη παρατεθεῖσιν, εἰ δὲ μή, θὰ εἴχωμεν καὶ ἄλλον λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐκ τῶν γραφῶν τῶν δημοσίων γραμμάτων μικρά τις προσγίνεται βοήθεια τῷ βουλομένῳ ἐξ αὐτῶν νὰ διδαχθῇ τὴν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοσοῦτον πρέπει τις νὰ πιστεύῃ εἰς τὸ

1) Ἰδὲ τὴν σημείωσιν 1 τῆς σελ. 263. Ἴσως συνεσταλμένως πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ἡ κατάληξις τοῦ ἐπιρρήματος ἀ μ ι σ θ ὶ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέω τοῦ ἔτους 304 ἢ 303 πρ. Χρ. Lebas et Waddington 86,6.

2) Ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ Λούβρου τοῦ ἔτους 165 πρ. Χρ. Extraits et Manuscrits κτλ. N. 63 Colonn. 12 στίχ. 94. Περὶ τοῦ δευρ ε ὶ ἰδὲ σελ. 213.

3) CIA II 329, II, 30 Ν ε ί κ ω ν ο ς, III, 23 Λ υ σ ε ί ο υ.

4) Δ ι ν ί α ς II, 40. α ἴ σ ι τ ο ι III, 41.

5) σελ. 223 καὶ 239.

ἐν Ἑλλάδι γράμμα, ὅσον εἰς τὸ ἀγγλικὸν καὶ γαλλικόν, ὅταν λαμβάνῃ μετὰ χεῖρας τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ ἀγγλικοῦ ἢ τοῦ γαλλικοῦ Κοινοβουλίου. Διάφορον εἶνε τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν γράμματα ἀνθρώπων ἀγγειοπλαστῶν καὶ ἰδιωτῶν ἀπαιδεύτων ἢ ἀπείρων μαθητῶν ἢ ἀμαθῶν ἀντιγραφέων. Τότε οὐδὲν θαῦμα ἂν ἀναγινώσκωμεν ἀσυγχώρητα ἁμαρτήματα, οἷα τὰ ἀπαντῶντα ἐν αἰγυπτιακοῖς παπύροις τῆς β΄. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὰ ἑξῆς· *βέλτειον*, *ἐτειμήθη*, *μεισεῖς*, *ἀφειγμένον*, *ἔκρεινα*, *Διοπίθη*, *ἰσαγγελίας*, *μειχρά*, *καταλίπεται*. *ὑπεισχνεῖτο*, *διατρείβων*[1], *γείνωνται*, *ὅτει*, *μείζονει*, *περιλαμβάνει*[2], *ἀποκτῖναι*, *καθειστᾷ*, *πόλειν*, *εἶνα δειακονεῖ* (=ἵνα διακονῇ), *ἐπειτάξαντος*[3], *ἐπεί*, *τὴν βασίλεισσαν*, *γραμματῖς*, *ἔτει* καὶ νῦν *ἐστείν*, *ἡ Εἶσις*[4], τὸ *μέλει*, *ἰσάγειν*, *ἀπόστιλον*, *δίδομει*, *θέλις*, *ἰπῖν*, ἐν τῇ *χερεί*, *λειβός*, *εἴλεως*, *ὀφιλομένων*, *ἀπέχι*, *λειτοῦν*, *ειεροῦ*, *εἰσχάδων*, *νυνεί*[5] κτλ.

Τοιαῦται βεβαίως γραφαί, παντελῆ σύγχυσιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος *ἰῶτα* μαρτυροῦσαι, δὲν ἀπαντῶσιν, εἰ μὴ σπανιώτατα, ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, εἰ καὶ ὁ σύγχρονος τῷ Κικέρωνι Νιγίδιος διαρρήδην λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης

---

1) Ἐν χειρογράφῳ περιέχοντι λόγους τοῦ Ὑπερείδου, ἔκδ. F. G. Schneidewinn 1853 σελ. 6, 9, 10, 11, 14, 16, 29.

2) Ἰδὲ Wilh. Wattenbach Schrifttateln zur Geschichte der griechischer Schrift. Berlin 1876—1877 σελ. 3 α. ἐπὶ παπύρου περιέχοντος τὴν τέχνην τοῦ Εὐδόξου καὶ γεγραμμένου πρὸ τοῦ ἔτους 165 πρὸ Χριστοῦ. Ἰδὲ πλήρη τὴν τέχνην ταύτην ἐν Notes et extraits des manuscrits, Τόμ. DIX—Huitiéme Paris 1865 N. 1. καὶ τὰ παρατεθέντα ἁμαρτήματα ἐν τοῖς στίχοις 407, καὶ 452· ἔτι δὲ καὶ ἕτερα, ἶ ν α ι, π ρ ο σ τ ε ι θ έ ν τ α, ὥ σ ε ι, ἐ σ τ ε ί, ὕ δ α τ ε ι στίχ. 56, 84, 219, 269, 330 ἐ κ κ έ κ λ ε ι κ ε ν 249.

3) Αὐτόθι N. 23 (165 πρ. Χρ.) στίχ. 6, 11, 12, 13, 15, 30.

4) No. 31, (163 πρ. Χρ.) στίχ. 19, 24, 27, 38.

5) ἐπὶ παπύρων τῶν αὐτῶν χρόνων N. 32,15. 43, 2. 44, 9. 45, 4, 5, 7. 50, 5 51, 3, 25. 52, 2, 3. 54, 13. 57, 4, 12. 63 Col. 12 στίχ. 94. Ἰδὲ καὶ Blass Ueber Ausspr. κτλ. 1882 σελ. 51, ἔνθα παρατίθενται καὶ ἄλλα παραδείγματα τοιαύτης συγχύσεως, οἷα τὰ π ε ρ ε ί, χ ά ρ ε ι ν, Κ ύ π ρ ε ι δ ο ς κτλ ἐκ πλείστων ἄλλων ἀναγινωσκομένων ἐν τῷ παπύρῳ τῷ ἐκδοθέντι μὲν ὑπὸ Weil τῷ 1879, περιέχοντι δὲ ἀποσπάσματα τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἄλλων ποιητῶν, ὑπὸ ἀνασκήτων μαθητῶν περὶ τὴν ὀρθογραφίαν, ὡς φαίνεται, ἀπογεγραμμένα.

ἔγραφον τὸν φθόγγον τῆς ει διὰ δύο γραμμάτων [1], τοῦτο δὲ ἠδύνατο νὰ εἴπωσι καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι σύγχρονοι τῷ Ἀριστάρχῳ καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλοις Γραμματικοῖς καὶ Κριτικοῖς τῆς Ἀλεξανδρείας, ὡς ὕστερον ἀναφέρομεν. Μόλις δὲ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα εἰσήχθη καὶ εἰς τὰ δημόσια γράμματα τὸ ἔθος νὰ γράφωσι διὰ τῆς ει τὸ μακρὸν ι [2]. Ἐνταῦθα δύναταί τις νὰ εἴπῃ πόσον ἰσχύει τὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ «*Verum orthographia quoque consuetudini servit, ideoque saepe mutata est* [3], καὶ πόσον χαρίεις φαίνεται ὁ Βλάσσιος ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ προφορὰ ἤρξατο νὰ διαφωνῇ πρὸς τὸ γράμμα μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Σεβήρου [4]. Τοιούτους ἰσχυρισμοὺς δύναται νὰ ἰσχυρίζηται οὐχὶ μόνον ὁ Βλάσσιος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος, ἀποφεύγων τὴν ἐξήγησιν τῶν πραγμάτων καὶ θέλων νὰ διϊσχυρίζηται μόνον ἢ νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ πράγματα αὐθαιρέτως καὶ κατ' ἀρέσκειαν.

Ἡμεῖς τοὐλάχιστον, ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἑρμηνεύσωμεν πάσας τὰς εἰρημένας γραφάς, ἐπειδὴ αὗται ὁρμῶνται ἐκ διαφόρων τόπων καὶ χρόνων, ἄρχονται δ' ἐμφανιζόμεναι ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, δὲν δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν ἄλλως ἢ παραδεχόμενοι, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν, ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς

---

1) Gell. XIX, XIV, 8 Graecos non tantae inscitiae arcesso, qui ου ex ο et υ scripserunt (ἐλλείπει) qui ει ex ε et ι. Illud enim inopia feeerunt, hoc nulla re coacti. Μετὰ τὴν λέξιν scripserunt ἐξέπεσεν, ὡς φαίνεται, μία ἢ δύο λέξεις, ἴσως τὸ quantæ μεθ' ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, οἷον τοῦ libidinis ἢ negligentiae ἢ ἄλλου τινος ὁμοιοσήμου. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ταύτην τὸ illud καὶ hoc δεικνύουσι σαφέστατα ὅτι ὑποκείμενον τοῦ fecerunt εἶνε ἓν καὶ μόνον καὶ κατ' ἀνάγκην τὸ Graeci, οὐδὲν δὲ ἕτερον. Τὰ αὐτὰ τῷ Νιγιδίῳ λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς Inst. orat. I, 7, 14 καὶ ὁ Πρισκιανὸς I, 50.

2) CIA III σελ. 129 B.

3) Inst. orat. I, 7, 11. Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθεν σελ. 51 κέξ. καὶ 170 κέξ.

4) Μόλις μετὰ 12 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλλην. προφορᾶς ἐπείσθη ὁ Βλάσσιος ὅτι ἡ ει κατὰ τὸ τέλος τῆς γ' ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀπέβη ἁπλοῦς φθόγγος (ἔκδ. β' σελ. 51). Ἀλλὰ διὰ τί οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, τοῦτο δὲν διεσάφησεν ἱκανῶς ὁ ἀνήρ, ἀδυνατήσας νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς διὰ τῆς γνησίας ει γραφῆς τῆς νόθου ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 193 – 199.

χρόνους, ἐν οἷς ἤκμαζεν ἔτι ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματική, ἡ ει εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ἰῶτα* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ μαρτυρία τοῦ Νιγιδίου εἶνε σαφὴς καὶ πάσης ἀμφισβητήσεως ἀνεπίδεκτος[1], ἔχει δέ, ὡς λέγομεν, τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Τυραννίωνος, τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, τοῦ Ἀριστάρχου, τοῦ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου, τοῦ Καλλιμμάχου, τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος. Ἂν δὲ ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πλέον ἢ τριακόσια ἔτη ἕως πανταχοῦ καὶ τελείως ἐπικρατήσῃ τὸ ἔθος τῆς διὰ τῆς ει γραφῆς τοῦ ῑ, τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ ἄπορον τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅσα εἴπομεν περὶ τούτου πολλαχοῦ τῆςδε τῆς πραγματείας.

Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ *ει* τῶν γραφῶν *Εἰτεαῖος Τεισάνωρ*[2], αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ρωμαϊκῶν χρόνων, βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἄλλως ἢ ὡς εἰ ἦσαν γεγραμμέναι διὰ τοῦ ι, δι' οὗ καὶ τὰ ἐν συγχρόνοις ἐπιγραφαῖς *Τίμων, Τιμαρχος*[3]. Οὐδ' ὁ ἐρασμικώτατος δὲ Κούρτιος θὰ ἐκώλυε[4] νὰ ποιήσωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ἐν ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς ἤθελον εὑρεθῆ γεγραμμέναι αἱ τοιαῦται λέξεις[5], καὶ ἀναβῶμεν οὕτω χωροῦντες μέχρι τῶν ἀρχῶν

---

1) Ἐνταῦθα εἶνε ἄξιος σημειώσεως ὁ τρόπος, δι' οὗ ὁ Εἰρρίξενος ἐπιβάλλεται νὰ ἑρμηνεύσῃ (σελ. 134) τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Νιγιδίου «Τί. ἐρωτᾷ, ἂν ἀπεκρίνετο ὁ Βλόχιος, ἄν τις ἐναντία αὐτῷ δοξάζων, ἰσχυρίζετο ὅτι ὁ Νιγίδιος λέγων ταῦτα ἐνόει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ γράψωσιν ε ἀντὶ ει, διότι ἐν τῇ προφορᾷ μόνον τὸ γράμμα τοῦτο ἠκούετο; Ἡ ἑρμηνεία αὕτη, προστίθησιν, ἁρμόζει εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ Νιγιδίου οὐχὶ ὀλιγώτερον ἢ ἡ τῶν Ρευχλινιανῶν». Ἐξαισίαν ἀληθῶς κουφόνοιαν ἐπιδείκνυται ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι ταύταις ὁ δεινὸς ὑπέρμαχος τοῦ Ἐράσμου Εἰρρίξενος· ἐκθύμως ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἀναιρεῖ τὸ κυριώτατον αὐτοῦ δόγμα, ὁμολογῶν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄλλως ἔγραφον καὶ ἄλλως ἀνεγίνωσκον, ἔγραφον ει καὶ ἐξεφώνουν ε. Ἀλλὰ τοιαῦτα, ὡς φαίνεται, πάσχουσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες γράφοντες ἢ λέγοντες κύριον σκοπὸν δὲν ἔχουσι τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τὴν πρὸς ὥραν καταπολέμησιν τοῦ ἀντιπάλου.

2) CIA II 465, 21. 65 καὶ Φιλίστ. Τόμ. Γ' σελ. 288. Πιν. I.

3) CIA II 471, 44 Φιλ. Α' σελ. 46 πιν. II.

4) Curtius G. Erläuteruugen zte Aufl. 1870 σελ. 23.

5) Οἷον ἐν ταῖς ἐκ Κρήτης, Ρόδου, Κῶ καὶ Ἀχαΐας ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν αἱ ἐσφαλμέναι γραφαὶ ἀποτεινύτω, Τειμαγόρας, Τειμαράτου, κλειινεσθαι, Νεικολάου κτλ., περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 251—252,

τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετ. καὶ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν πρότερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔννοια, ἣν ἡμεῖς ἔχομεν περὶ δυνάμεως γράμματός τινος ἢ συλλαβῆς ἐν οἱῳδήποτε ἀλφαβήτῳ [1] ἐπιτρέπει νὰ χωρήσωμεν ἱκανὰς ἔτι δεκαετηρίδας μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ἔτι ἀνωτέρω, οὐδὲ τὸ παράπαν διστάζομεν νὰ συμπεριλάβωμεν καὶ ταύτην ὁλόκληρον καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ζήσαντας καὶ φθεγξαμένους καὶ γράψαντας, καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ αὐτὸν τὸν Εὐκλείδην, τῷ 403 πρὸ Χριστοῦ τοῖς Ἀθηναίοις ἄρξαντα. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἡ φερώνυμος γραμματικὴ ἦτο, ὡς εἴπομεν (σελ. 115), εὔχρηστος ἐν Ἀθήναις καὶ πρότερον ἐπὶ Περικλέους ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, οὐδὲν κωλύει νὰ συμπεριλάβωμεν καὶ τοῦτον καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτῷ, καὶ νὴ Δία νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ αὐτοί, ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, οἱ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν φθεγγόμενοι καὶ τὴν αὐτὴν γραφὴν μεταχειριζόμενοι, ὁμοίως προέφερον γράφοντες *ἀποτεῖσαι* [2], *Τεισαμενός*, *Τείσανδρος*, *Τεισίας*, *Τεισίμαχος*, [3] *συμμείξας*, *σύμμεικτος* [4], *Μειξίας*, *Μειξιάδης*, *Μει-*

---

1) Κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἣν ἡμεῖς ἔχομεν περὶ δυνάμεως γράμματος ἢ διφθόγγου, ἡ ει δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν τοῦ ι μακροῦ ἐν τόποις οὕτω πόρρω ἀλλήλων ἀφεστῶσιν καὶ ἤδη κατὰ τὸ τέλος τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἂν αὕτη ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι δὲν εἶχε λάβει δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου, τὴν του ι μακροῦ. Ἰδὲ καὶ ἀνωτέρω σελ. 256—257.

2) ἀ π ο]τ ε ῖ σ α ι CIA I, 38, fg, 18 (432—413 πρ. Χρ.) ἐ κ τ ε ί σ ω σ ι ν ἐ κ τ ε ί σ. . . . II, 14, α, 8. 13 πρὸ τοῦ 378 πρ. Χρ.) τ]ε ι σ α μ έ ν ο υ πρὸ τοῦ 376 πρ Χρ.). α π ο]τ ε ι σ ά τ[ω 634,10 (δ' ἑκατοντ) ἔ τ ε ι σ ε Kaibel κτλ. 40,5 (γ' ἑκατ.) ἀ π ο τ ε ι σ ά τ ω CIA II 617,16 (γ' ἑκατ.). ἐ ξ ε τ ε ί σ θ η σ α ν 795 f, 33 (333 πρ.Χρ.) —ἐ κ τ ε ί σ ε ι add. 203 b, 5 (δ ἑκατοντ.). ἀ π ο τ ε ί σε[ι] Kaibel κλ. 1132 (δ' ἑκατ.). Ὅτι δὲ ὁ ἐνεστὼς ἀ π ο τ ι ν έ τ ω ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγράφετο μόνον διὰ τοῦ ι εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν, καὶ οὐδενὸς χρήζει ἐπιγραφικοῦ παραδείγματος, παμπόλλων ὄντων.

3) CIA I 133, 2. 449, 19. 229, 16 καὶ 181, 6. 299, 15 (πάντα τῆς ε' πρ. Χρ ἑκατοντ.). Ὅμοια παραδείγματα κυρίων ὀνομάτων ἐκ τῆς δ', γ' καὶ 6' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἰδὲ παρὰ Meisterhans κλ. σελ. 24.

4) σ υ μ μ ε ί (ξ α ς ;) CIA I, 492 (ς' ἑκατοντ. πρ. Χ.), σ ύ μ μ ε ι κ τ ο ν II, 652 B, 22 (398 πρ. Χρ.). 675, 4 (τῶν αὐτῶν χρόνων). 660, 49. 61 (390 πρ. Χρ.). 672, 17 (376 πρ. Χρ.). σ υ μ μ ε ί κ τ ο υ 654, b, 3 (ἀρχ. τῆς δ' ἑκατ.).

ξιππος, *Μειξίδημος*, *Μειξιγένης* [1], καὶ ὅτι ὁμοίως πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσι τὸ αὐτὸ *ἀποτεῖσαι* καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης σύνθετα καὶ παράγωγα, ἅτινα οὕτω διὰ τῆς ει ἐγράφοντο μέχρι τέλους πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ τοῖς Ἴωσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Δωριεῦσι καὶ Αἰολεῦσι [2]· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ἡ κερκυραϊκὴ γραφὴ *τοῦ Μείξιός εἰμι* ἀντὶ *τὸ Μείξιός ἐμι* ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγράμματι τῆς ς´ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [3]. Καὶ δὲν εἶχεν, ὡς ἔοικε, πολὺ ἄδικον ὁ Βοίκχιος, θεωρῶν διὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς σημειώσεως ἀξίαν τὴν προμνημονευθεῖσαν γραφὴν *σύμμμεικτος* [4]· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν εἶχεν ἄδικον, ὅσῳ φαίνεται ὅτι ὀλίγῳ ἀρχαιότερον, πρὸ Εὐκλείδου, ἡ αὐτὴ λέξις ἐγράφη διὰ μόνου τοῦ ι, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν *σύμ[μ]ικτον* [5]. Ἀλλὰ καθόλου περὶ τῶν γραφῶν *τεῖσαι* καὶ *μεῖξαι* καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συνθέτων καὶ παραγώγων, ἂν ἡ ἐν αὐταῖς ει εἶνε νεωτέρα γραφὴ ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ *ἰῶτα*, εἰσαχθεῖσα, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νὰ γράφωσιν *Ἀμφιτρέτα* ἤτοι *Ἀμφιτρεῖτα* ἀντὶ *Ἀμφιτρίτα*, κατὰ τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἢ ἦτο ἔτι ἀρχαιότερον ἐν χρήσει, ἀγνοοῦμεν. Ἀγόμεθα δὲ ὑπὸ τῶν ἐκ Κύπρου ἐπιγραφῶν [6] νὰ πιστεύσωμεν μᾶλλον

662, 5 (μετὰ τὸ ἔτος 395 πρ. Χρ.). 697, 3 (τῶν αὐτῶν χρόνων) 661, 11 (περὶ τὸ 390 πρ. Χρ.). 766, 9 (μετὰ τὸ 338 πρ. Χρ.).

1) CIA II 575, 24. Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 97 καὶ 105. 102. 1284 (ἅπαντα καλῶν χρόνων) τὸ Μειξιγένην ἐν Ἀθηναίῳ ς´ σελ. 482 (πρὸ τοῦ 322 πρ. Χρ.). Ἰδὲ καὶ Fr. Blass, über Aussprache κλ. ἔκδ. 6´ σελ. 53. Ὡσαύτως Μειξικλέους CIA II 672,2 (376 πρ. Χρ.). Μειξιππος Ἀθήν. Ζ´ σελ. 293 (ἀρχ. τῶν μακεδ. χρόν.). Ἰδὲ Meisterhans κλ. σελ. 25.

2) Ahrens de gr. lingu. dial. II, 184 καὶ Meister ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου IV, 387.

3) Roehl. JGA 344. Ἰδὲ καὶ Hermes II σελ. 136 καὶ 138, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς διφθόγγου ει καὶ ου.

4) Staatshh. II σελ. 259 τέλ.

5) CIA I 204, 8—9. Ἡ λέξις εἶνε διῃρημένη εἰς δύο στίχους καὶ φαίνεται ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ πρὸ τοῦ ι, οὗπερ μόλις ἡ βάσις σώζεται, ἐλλείπει ἓν μόνον γράμμα, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἄλλοι στίχοι.

6) Ἰδὲ τὴν ἐξ Ἰδαλίου ἐπιγραφὴν Mor. Schmidt καὶ Cauer N. 118, 25 = Collitz n. 60.

τὸ δεύτερον. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι αἱ εἰρημέναι γραφαί, ὅπως σύμπασα ἡ ὀρθογραφία, κατέρχονται ἐκ παλαιοτάτων χρόνων, εἰ καὶ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασι τοῖς κατὰ Βόλφιον μὲν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ Πεισιστράτου, κατὰ δὲ Κιρχώφιον καὶ ἄλλους ἐν Ἰωνίᾳ καὶ ἀρχαιότερον ἀναγραφεῖσι, φαίνεται ὅτι ἐγένετο χρῆσις οὐχί τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς, ἀλλὰ τῆς διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ἰῶτα* Διότι, ἂν ἐκείνη καὶ μὴ αὕτη ἦτο ἡ γνησία τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν γραφή, ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν πότε καὶ πῶς ἐξέπεσεν ἔπειτα ἐξ αὐτῶν, ἐνῷ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῆς Βοιωτίας, καὶ μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων[1], βεβαίως δὲ καὶ ὕστερον[2], ἦτο ἐν χρήσει καὶ γνωστὴ ἡ διὰ τῆς *ει* γραφή. Δὲν ἐννοοῦμεν δὲ καὶ διὰ τί οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐγίνωσκον τὴν ὕπαρξιν δύο γραφῶν *τίω* καὶ *τείω*, *τίσω* καὶ *τείσω*[3], ἂν μόνη ἡ δευτέρα ἦτο εὔχρηστος καὶ μόνη αὕτη ἀπήντα ἔν τε τοῖς δημοσίοις γράμμασι καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ἂν ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τοῦ Ὁμήρου ἀνεγινώσκετο μόνη ἡ διὰ τῆς *ει* γραφή, τότε, ἐπειδὴ ἡ διὰ τοῦ *ι* γραφὴ τῆς *ει* ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις εἶνε ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα τῶν λιθοκόπων καὶ ἀντιγραφέων, ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας προερχόμενον, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὴν παράδοσιν τῶν Γραμματικῶν, ἧς τὸ κῦρος οὐδὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀριστάρχου ἢ τοῦ Διδύμου ἠδύνατο νὰ ἀναιρέσῃ, ἀπετέλουν τοιαῦτα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, ὅπερ εἶνε ὅλως ἀπίθανον καὶ ἀπαράδεκτον. Ἂν δὲ τοὐναντίον ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν γνησίαν παρ' Ὁμήρῳ τὴν γραφὴν *τίσις* ἀντὶ τῆς μετὰ ταῦτα *τεῖσις* διὰ τὴν βραχύτητα τῆς συλλαβῆς *τι*[4], διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ

---

1) Οἷον ἀ π ο τ ε ί σ ε ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σμύρνης ῥωμαϊκῶν χρόνων CIG N 3281, 10 καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁμοίως ἀ π ο τ ε ῖ σ α ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυτιλήνης 180—190 μ. Χρ. Colitz κτλ. nr. 238 (19) στίχ. 10.

2) Διότι ὕστερον ἐγράφετο οὐχὶ ι ἀντὶ ει, ἀλλ' ει ἀντὶ ι.

3) Lentz Herodian. κτλ. II 592, 12 σημ. καὶ 591, 28 σημ.

4) Ἰλ. Χ, 19. Ὀδ. ϐ, 76. Ὕμν. Δήμητρ. 368. Ὅθεν ὀρθῶς, ὡς φαίνεται, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 223) ὅτι αἱ γραφαὶ ἀ π έ τ ι σ ε ν, Τ ι σ ι κ ρ ά τ η ς, Τ ι σ ω ν ί δ η ς, ἀ π ο τ ί σ α σ θ α ι προῆλθον ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, δηλονότι ἐκ τῆς ἐν αὐταῖς συστολῆς τῆς ει εἰς ι βραχύ.

τὴν γραφὴν *ἄτῖτος*[1], ἐκ δὲ τοῦ μήκους τοῦ χρόνου πείθεταί τις ὅτι ἐν τῷ *τίω* ἐσῴζετο ἔτι ἐπὶ Ὁμήρου ὁ φθόγγος τῆς *ει*[2], ὅπερ ἐπικυροῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐκ Τεγέας ἀρχαιοτέρα τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων[3], οὐδὲν βλέπομεν τὸ κωλῦον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐν ταῖς εἰρημέναις λέξεσιν ἤδη πρὸ τῆς ἀναγραφῆς τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων ἡ *ει* ἐν τῇ τῶν πολλῶν συνηθείᾳ εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦν *ἰῶτα*, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις οὐκ ὀλίγαις, καὶ οὕτως ἐν αὐταῖς χάριν τοῦ ὁμοιομόρφου ἐγράφη πανταχοῦ *ι* ἀντὶ *ει* ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασιν· ἐφυλάσσετο δὲ αὐστηρῶς ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν ἡ παλαιοτέρα γραφὴ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καὶ σύμπασα ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία, καὶ διότι τὸ ἐπικρατῆσαν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἔθος ὑπῆρξεν, ὅπως ἀκριβέστερον, ὡς φαίνεται, διαστέλλωνται τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων, νὰ γραφῇ οὐχὶ ἡ *ει* διὰ τοῦ ι, ἀλλὰ τὸ ι διὰ τῆς ει, ἔθος δυνάμενον νὰ ἀναχθῇ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδειχθέντα καὶ εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν ὁμηρικῶν γραφῶν *τῖσαι* καὶ *μῖξαι* ἔστωσαν ἡμῖν παρεκβατικώτερον εἰρημένα, τοῦ κυρίου ἐν τῷ ζητήματι ὄντος νὰ ἀποδειχθῇ ἂν ἡ *ει* κατὰ τὴν ε' ἑκατονταετηρίδα εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὅπως ἡ *ου*, καὶ ἂν ἐν ἐκείνῃ, ὅπως ἐν ταύτῃ, ἐπεκράτησε μετὰ τὴν συναίρεσιν τὸ δεύτερον φωνῆεν. Τούτου δὲ ἅπαξ ἀποδειχθέντος καὶ καταφανοῦς γενομένου ὅτι δὲν ἦτο ἄγνωστος τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἡ διὰ τῆς *ει* σαφεστέρα δήλωσις τοῦ μακροῦ *ἰῶτα*, καὶ ὅτι τούτου μάλιστα ἕνεκεν ἐπεκράτησε παρ' αὐτοῖς τὸ ἔθος τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τοῦ φθόγγου τούτου, οὐδὲν δυσχερὲς ἔτι νὰ ἐννοήσωμεν, διὰ τί οἱ Ἕλληνες πάντοτε ἔγραφον ***Εἰτεαῖος***[4], ***Τειθράστος***[5], ***Φλειά-***

---

1) Ἰλ. Ν 414 ἐν δὲ Ξ 484 ἄ τ ῖ τ ο ς.

2) Ὡς δεικνύουσιν οὐκ ὀλίγα χωρία τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας, ἐν οἷς τὸ ι τοῦ τ ί ε ι ν εἶναι μακρόν, οἷον Ἰλ Θ, 540. Ι, 238. Ὀδ. Ξ, 84 Ο, 543 κτλ.

3) Cauer, Delectus κλ. β' ἔκδ. nr. 11˜,46 = Collitz κλ. 1222. Οἱ χρόνοι, εἰς οὓς ἀνήκει ἡ ἐπιγραφή, δεικνύουσιν ἱκανῶς ὅτι ἡ ε ι ἐν τῷ ἀ π ο τ ε ι έ τ ω ἔχει τὴν ἁπλῆν δύναμιν τοῦ μακροῦ ι.

4) CIA I 132, 2 (423 πρ. Χρ). 273 b, 36 (420 πρ. Χρ.). Mitth V, σελ. 44 (356 πρ Χ.). CIA II 869 III, 17 (περὶ τὸ ἔτος 350 πρ. Χρ.). 807, πολλάκις

σιος[1], ἐάν τε ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ *ι* ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἐν τῇ ῥίζῃ τῶν ὀνομάτων τούτων, ἐάν τε μή.

Εἰς τὰς εἰρημένας γραφὰς ἠθέλομεν προσθέσει καὶ τὴν γραφὴν *Πεντελεικός*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην χρόνων[2], ἂν ἡ *Πεντέλη* δὲν ἐλέγετο καὶ *Πεντέλεια* καὶ ἡ ει τῆς γραφῆς *Πεντελεικὸς* δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ῥίζῃ, ὡς ἐν τοῖς ὁμοίοις ὀνόμασι *Δεκελεικός*, *Δαρεικός*. Ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἡ γραφὴ *Πεντελικὸς* εἶνε ἀπορριπτέα δεικνύει ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων, διὰ τοῦ *ι* φέρουσα γεγραμμένην τὴν λέξιν *Μαντινική*[3], εἰ καὶ ἡ *Μαντίνεια* γράφεται διὰ τῆς *ει*. Τούτου δὲ ἕνεκα πειθόμεθα ὅτι ὀρθὴ εἶνε καὶ ἡ γραφὴ *Δαρικός*, ἥτις, ὡς εἴδομεν (σελ. 205), ἀναγινώσκεται ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ ἐκ Λακεδαίμονος. Φαίνεται ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν καταλήξεων *ειχος* καὶ *ιχος* διαφορὰ ἦτο μόνον ἡ ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ διαφορὰ τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ἥτις εὐκόλως ἠδύνατο καὶ νὰ ἐλλείπῃ ἐνίοτε ἕνεκα τοῦ πολυπληθοῦς τῶν εἰς *ιχος* ὀνομάτων.

Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος *Διειτρέφης*[4] πειθόμεθα ὅτι δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ *Διιτρέφης* κατ' ἔκτασιν τοῦ δευτέρου *ι* εἰς *ει*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *Διοτρέφης* τροπῇ τοῦ *ο* εἰς *ε* καὶ ἐκτάσει τοῦ *ε* εἰς *ει*, ὅπως τὸ *Διένυσος* ἐκ τοῦ *Διόνυσος*, τὸ *Ἀπέλλων* ἐκ τοῦ *Ἀπόλλων*, τὸ *ἑβδε-*

(330 πρ. Χρ.) 836 c—k, 36 (320—317 πρ. Χρ.). Ὁμοίως Ε ἰ τ έ α ἐν τῷ ἀριθ. 991, 20 (γ' ἑκατ. πρ. Χρ.)

5) CIA I, 179, δὶς (433 πρ. Χρ.). II 778 A, 14 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.). 872 III, 10 (341 πρ. Χρ.). 758 II, 26 (περὶ τὸ 334 πρ. Χρ.). 733 B, 5 (306 πρ. Χρ.). 612, 1 (299 πρ. Χρ.). 229. 6. 21 (γ' ἑκατ.). 324 α. 38 (γ' ἑκατ.).

1) CIA I, 45, 15 (421 πρ. Χρ.). II add. 57 b, 2. 15 (362 πρ. Χρ.). Ὁμοίως διὰ τῆς ει γράφεται ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως Φ λ ε ι ο ῦ ν τ ο ς· Kirchhoff Geschichte κλ. ἔκδ. γ' σελ. 98.

2) Π ε ν τ ε λ ε ι κ ὰ CIA I 321, 8 (409 πρ. Χρ.). Π ε ν τ ε λ ε ι κ ο ὶ 322 α, 95 (τοῦ αὐτοῦ ἔτους). Ὁμοίως Π ε ν τ ε λ ε ι κ ο ὺ ς ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευσῖνος τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1886 σελ. 186 κέξ. B, 20. Ἂν δὲ ἐν τοῖς στίχοις A, 68, 76, 79, 94 κτλ., ὡς καὶ ἐν τῇ σκευοθήκῃ τοῦ Φίλωνος CIA II 1054, 31. 33. 45 (347 πρ. Χρ.), ἀναγινώσκεται καὶ ὁ τύπος Π ε ν τ ε λ η κ ό ς, οὐδὲν θαυμαστὸν τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅσα εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 176 κέξ.

3) Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. ἀριθ. 1999.

4) CIA I 402, 2 καὶ 447 III, 53.

μήκοντα ἐκ τοῦ *ἑβδομήκοντα*, τὸ *δαμετᾶν* ἐκ τοῦ *δαμοτᾶν*[1] καὶ τὸ *ἐνειγκεῖν* ἐκ τοῦ *ἐνεγκεῖν* καὶ τὸ *φανειρὸς* ἐκ τοῦ *φανερὸς* καὶ τὰ ἄλλα, ἅτινα ὀλίγῳ πρότερον ἐμνημονεύσαμεν. Πειθόμεθα δηλαδὴ ὅτι τὸ *Διειτρέφης* ἐγένετο ἐκ τοῦ *Διοτρέφης* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὰ Ὁμηρικὰ *ἀνδρειφόντης* καὶ *Ἀργειφόντης* ἐκ τῶν *ἀνδροφόντης* καὶ *Ἀργοφόντης*. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ μὲν *ἀνδροφόντης* ἀπαντᾷ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τῇ ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, ἐν τῷ στίχῳ 572, περὶ ἀμφοτέρων δὲ λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί· «Ἰστέον ὅτι τὸ Ἀργεφόντης καθὰ καὶ τὸ ἀνδρεφόντης δωρικά εἰσιν, ὡς Ἡρωδιανὸς δηλοῖ . . . . καὶ τὸν Ἀπόλλωνα Ἀπέλλωνα εἰπόντες (οἱ Δωριεῖς) καὶ τὸν ἀνδροφόνον ἀνδρεφόνον, οὕτω καὶ τὸ ἀλοτρίβανον ἀλετρίβανον εἴποιεν ἄν». «Καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἀλοτρίβανον γίνεται ἀλετρίβανον τροπῇ τοῦ *ο* εἰς *ε*, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ Ἀργοφόντης γίνεται Ἀργεφόντης καὶ πλεονασμῷ τοῦ *ι* Ἀργειφόντης[2]». Ὅτι δὲ τὸ *Διειτρέφης* δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ *Διιτρέφης* μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ἐπίθετον αὐτοῦ δὲν εἶνε *διιτρεφής*, ἀλλὰ *διοτρεφής*, ὅπως τοῦ *Διογένης* δὲν εἶνε *διιγενής*, ἀλλὰ *διογενής*, ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ γραφὴ *Διετρέφης*, περὶ ἧς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 209), συμμαρτυροῦσι δὲ καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Διὸς σύνθετα κύρια ὀνόματα, οἷον τὰ ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς πρὸ Εὐκλείδου ἀπαντῶντα *Διόγνητος*, *Διόδοτος*, *Διόδωρος*

---

1) Διένυσος ἐκ τῆς ἰωνικῆς νήσου Ἀμοργοῦ τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατ. Bullet. de corr. hell. VI σελ. 187. Ἀπέλλων ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης Cauer, β' ἐκδ. nr. 121, 23. Ὁμοίως ἐν ἐπιγρ. ἐκ Παμφυλίας τῆς ε' ἑκατοντ. Roehl nr. 505, 30 καὶ ἐπὶ ἀρχαίου δωρικοῦ ἀγγείου CIG 8426. δαμετᾶν ἐκ Καρπάθου τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος Cauer 2 nr. 171, 10. ἑβδεμήκοντα ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι I, 23. II, 63, 93, ἔτι δὲ ἑβδεμαῖος ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τοῦ τέλους τῆς δ' πρ. Χριστοῦ ἑκατοντ. Ἐφ. ἀρχ. 1885, σελ. 15, στ. 26. Ὡσαύτως Πυανεψιὼν ἐν μεταγενεστέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (CIA II, 1197 II, 17) ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις Πυανοψιών. Ὀβελὸς (ἅπαξ ἐν CIA I, Suppl. 3 c, 5. πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.) παρὰ τὸ σύνηθες ὀβολός, πάντοτε δὲ διωβελία, ἡμιοβέλιον, ὀβελίσκος παρὰ τὸ διώβολον, τριώβολον, πεντώβολον, Meisterhans κτλ. σελ. 9. Κέρκυρα, Κερκυραῖοι (CIA II 49, 6. 375 πρ. Χρ. Kaibel κλ. 37, 2. δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) παρὰ τὸ σύνηθες Κόρκυρα, Κορκυραῖοι κτλ.

2) Lentz Herod. κτλ. II, 418, 18. 25. 27.

Διοκλῆς, *Διοκλείδης*, *Διότιμος*, *Διοφάνης*, *Διόφαντος*, *Διοχαρίδης*. Ἂν δὲ τὸ *Δίφιλος* ποιεῖται ἐξαίρεσιν, ἡ ἐξαίρεσις εἶνε φαινομένη μόνον, διότι τοῦτο δὲν συντίθεται ἀμέσως ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ *Διὸς* καὶ *φίλος*, ἀλλὰ γίνεται διαμέσως ἐκ τοῦ *Διὶ φίλος*. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ *Διιπόλεια* ἢ παρ' Ἀριστοφάνει *Διπόλεια* (Νεφ. 984. Εἰρ. 420) ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς φράσεως *Διὶ Πολιεῖ* ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ *Διισωτήρια*[1] ἐκ τῶν δοτικῶν τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι. Τὸ δὲ *Διιτρέφης* οὐδὲν θὰ εἶχε κοινὸν πρὸς ταῦτα, καὶ πᾶς τις εὐλογώτατα μετ' ἀπορίας θὰ ἠρώτα, ἄν που ἐνετύγχανεν αὐτῷ[2], πόθεν καὶ πῶς παρὰ πᾶσαν ἀναλογίαν ἐβλάστησεν ἐν αὐτῷ ἡ δοτικὴ *Διὶ*[3].

Χαρίεις δὲ φαίνεται ἡμῖν ὁ Βλάσσιος ἰσχυριζόμενος (ἐκδ. α' σελ. 5) ὅτι ἐν τῷ *Διειτρέφης* παρενεβλήθη τὸ *ε* ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀλληλεπαλληλίας τῶν δύο ι, κακοφωνοτάτου κατ' αὐτὸν χρήματος, καὶ ἀηδέστατα τῷ ὠτὶ προσβάλλοντος, ὅτε αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐναντίον τοιούτου ἰσχυρισμοῦ ἠδύναντο, ὡς εἴδομεν, νὰ λέγωσι καὶ *πτελείινος* ἀντὶ *πτελεΐνος*. Ὡς ἔοικε, παντελῶς ἐλησμόνησεν ὁ σφοδρότατος οὗτος τῆς παραδόσεως πολέμιος τὸ *Διὶ διιών*, *περιιὼν διίσταμαι*, τὸ πόλισμα τῶν σεμνῶν Δωριέων *Κιτίνιον* καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα, παντελῶς δὲ ἐλησμόνησε καὶ ἕτερόν τι ἀναγκαιότερον· δὲν ἐνεθυμήθη νὰ προσαγάγῃ ἓν τοὐλάχιστον ὅμοιον παράδειγμα, μαρτυροῦν ὅτι παρενεβλήθη ποτὲ *ε* μεταξὺ δύο ἰῶτα πρὸς θεραπείαν τοῦ μεγάλου τούτου κακοῦ. Δὲν ἠθέλησε δὲ οὐδὲ ἐκεῖνο νὰ διασαφήσῃ ἡμῖν ὁ ἀνήρ, διὰ τί οἱ ἐπὶ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἀφοῦ τοσοῦτον ἐμίσουν, ὡς πιστεύει ὁ Βλάσ-

---

1) Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. ϛ' σελ. 369 στίχ. 1 Διισωτηρίων ἐπιμελητὴν γενόμενον ἐν ἐπιγραφῇ ἀττικῇ ἀρχαιοτέρᾳ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ λέξις καὶ ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIA II. 469, 21. 471, 30.

2) Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ Διιτρέφης, ἀλλὰ μόνον ἐν ὑστέροις χρόνοις (ἰδὲ Φιλιστ. II, 185), ὅτε καὶ ἄλλων λέξεων ἡ ει ἐγράφετο διὰ τοῦ ι οἷον ἰκάδας CIA II add. 489 b, 4 (39—32 πρ. Χρ.), καὶ οὐδαμῶς δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὸν Βλάσσιον.

3) Κατὰ τὸ Ἀργειφόντης καὶ ἀνδρειφόντης καὶ Διειτρέφης νομίζομεν ὅτι ἐγένετο καὶ τὸ διιπετής, πρῶτον, διότι τὸ δεύτερον ι εἶνε μακρόν, καὶ δεύτερον, διότι ὁ Ζηνόδοτος ἔγραφε διειπετὴς ἐν Ὀδυσσ. δ, 477.

σιος τὸν Ἰωτακισμόν, ὅσον ἠγάπων αὐτὸν οἱ παλαιότεροι τῆς Ἀττικῆς κάτοικοι, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, διὰ τί, λέγομεν, προετίμησαν νὰ εἴπωσι *Διειτρέφης* μᾶλλον, οὐχὶ δὲ *Διτρέφης* κατὰ τὰ ἄλλα ἀνάλογα παραδείγματα, ἀφοῦ μάλιστα πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἔλεγον *τῷ Δί* ἀντὶ *τῷ Διὶ* ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων· ἢ διὰ τί αὐτὸς μὲν ὡς Γερμανός, καίπερ λίαν ἔχων εὐαίσθητον τὸ οὖς, πολλάκις ἴσως θὰ λέγῃ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει *wenn ich mich nicht irre*, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Βιργίλιος ἠδύνατο νὰ γράφῃ *silvis vicina* καὶ ἄλλα τοιαῦτα αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι Ῥωμαῖοι, τοῖς δὲ Ἕλλησιν οὐδαμῶς συνεχωρεῖτο νὰ προφέρωσι κατὰ σειρὰν πλείονα *ἰῶτα*, ὁσάκις αἱ λέξεις, ὧν εἶχον χρείαν ἐν τῷ διαλέγεσθαι ἢ τῷ γράφειν, ἐπλεόναζον ἐκ τύχης κατὰ τὸν ἦχον τοῦ ι[1]. Ὅσον καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἦχος οὗτος προσέβαλλεν ἀηδέστερον τῷ ὠτὶ ἢ πᾶς ἄλλος ἐπαναλαμβανόμενος, ἆρά γε ἔπρεπε διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες μόνοι αὐτοὶ νὰ μεταβάλλωσιν αὐθαιρέτως χάριν τούτου τὴν παραδεδομένην μορφὴν τῶν λέξεων, μόνον καὶ μόνον ἵνα μὴ φαίνωνται σήμερον ἀπειθοῦντες εἰς τὰς ἐρασμικὰς ἀξιώσεις; Τὸ παράδειγμα *πόλι* ἀντὶ *πόλιι* (ἰδὲ β' ἔκδ. σελ. 16), ὀλίγον ὠφελεῖ τὸν Βλάσσιον, διότι ἐν τούτῳ ἡ συναίρεσις ἔχει ἕτερον καθολικώτερον λόγον. Ὅτι δηλαδὴ πρωΐτατα παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ ἰδίᾳ τοῖς Ἀττικοῖς κατέστη νόμος νὰ ἀποφεύγωσι διὰ συναιρέσεως καὶ κράσεως οὐχὶ μόνον τὴν ἀλληλαλληλίαν τῶν δύο ι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων οἱωνδήποτε φωνηέντων, ὅσον ἄλλως εὐάρεστον καὶ ἂν εὑρίσκομεν ταύτην σήμερον καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Ἐρασμικοὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐρασμικώτατος Κυννῆρος ἐδίδαξεν ἤδη ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ γραμματικῇ (I σελ. 20 καὶ 168) ὅτι οὐ μόνον ἡ νέα καὶ μέση Ἀτθίς, ἀλλὰ καὶ ἡ παλαιὰ ἐνεδείξατο ὑπερβάλλουσαν τάσιν νὰ συγχωνεύσῃ εἰς ἕνα φθόγγον τὰ ἐν μιᾷ συλλαβῇ συγκρουόμενα φωνήεντα, διότι, ὡς λέγει, ἡ σύγκρουσις αὐτὴ ἦτο δυσάρεστος εἰς τὸ οὖς τῶν Ἀττικῶν. Δὲν ἔπρεπε νὰ

---

1) Ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἠδύνατο νὰ πλεονάζῃ τὸ ι, μαρτυρεῖ ὁ Ἑρμογένης, λέγων «τὸ ι ἥκιστα σεμνὴν ποιεῖ τὴν λέξιν πλεονάσαν» π. ἰδ. σελ. 225 ἐκδ. West. καὶ 291 Spengel, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ λέξις ἰωτακισμός Quint. Inst. orat. I, 5, 32.

λανθάνῃ τὸν Βλάσσιον ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *πόλι* καὶ *Δίφιλος*, ἀντὶ *πόλιι Διίφιλος*, ὅπως ἔλεγον καὶ *Ἀλκίνους* ἀντὶ *Ἀλκίνοος* καὶ *δηλοῦντι* ἀντὶ *δηλόοντι*, καὶ *πόλει* ἀντὶ *πόλεϊ*, οὐχὶ δὲ ἕνεκα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένης ἀληθεστάτης μέν, ἀλλὰ δευτερευούσης αἰτίας. Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν τὸ ἄρτι ἀποδειχθέν, ὅτι τὸ *πόλι* καὶ *πόλει* ἦσαν παντελῶς ταυτόφωνα καὶ ὅλως ἀδιάλλακτα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βλασσίου περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ γράμματος ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ καὶ πρὸς πάντα τὰ ἐκ τῆς γραφῆς *Διειτρέφης* ποικίλα αὐτοῦ καὶ παντοδαπὰ συμπεράσματα.

Ἀλλ' ἐν ᾧ οὐδὲν ὠφελεῖ τὸν Βλάσσιον ὁ *Διειτρέφης*, ὅστις ὤφειλε νὰ λέγηται *Διτρέφης*, ἂν ἐγίνετο ἐκ τοῦ *Διιτρέφης*, δύνανται ὅμως νὰ παράσχωσιν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἐρασμικοῖς μικράν πως ἐνόχλησιν αἱ γραφαὶ *ἐνεὶ* καὶ *ἔνει*, ὧν αὕτη μὲν ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρὸ Χριστοῦ[1], ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τῶν μέσων τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Αἱ δύο αὗται γραφαὶ συμβοηθοῦσιν ἀλλήλαις καὶ καθιστῶσι περιττὴν τὴν ὑπὸ Ὠσσολλιήρου καὶ Κιρχωφίου ἐπιχειρηθεῖσαν διόρθωσιν τοῦ *ἐνεὶ ἀρῇ* εἰς τὸ *ἐν ἐπαρῇ* ἢ *ἐν (τ)ῇ ἀρῇ*[3], παρενθήκῃ τοῦ T ἢ μεταβολῇ τοῦ I εἰς Π, διότι, ἂν ὁ λιθοκόπος ἡμαρτημένως ἔγραψεν I ἀντὶ Π, ἠδύνατο εὐθὺς νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἁμάρτημα καὶ παραχρῆμα νὰ διορθώσῃ αὐτό, ἐπειδὴ τὸ I ἵσταται ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου καὶ ἦτο εὐκολώτατον νὰ μεταχαρακτηρίσῃ εἰς Π, εἰ μὴ εἶχε χῶρον νὰ προσθέσῃ καὶ ἕτερον γράμμα. Ἂν δὲ ἀφῆκεν αὐτὸ ἄθικτον καὶ ἀκίνητον, εἶνε σημεῖον ὅτι ἐν Χίῳ ἤδη κατὰ τὴν ε' ἑκατονταετηρίδα ἔγραφον *ἐνεί*, ὅπως ὕστερον ἐν Δήλῳ μετὰ 230 ἔτη, ἢ καὶ πρότερον ἔτι, κατὰ τὴν τρίτην ἢ καὶ τὴν τετάρτην, εἰ μὴ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα[4].

---

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 252 σημ. 6.

2) Bullet. de corr. hell. III, 1879, σελ. 230 στίχ. 20 καὶ Roehl IGA 381 α.

3) Bullet. σελ. 238.

4) Ὅτι καὶ περὶ τὸ 300 ἔτος πρὸ Χριστοῦ ἠδύνατο ἐν Δήλῳ νὰ γραφῇ ἔνει ἀντὶ ἔνι δεικνύει ἡ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 238 σημ. 7) μνημονευθεῖσα γραφὴ πλινθείον ἀντὶ πλινθίον.

Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη καὶ ὡς πρόθεσις καὶ ῥῆμα λαμβανομένη ἐγράφετο συνήθως διὰ μόνου τοῦ ι, δηλοῖ ὁ Ὅμηρος, μεταχειριζόμενος ὡς βραχεῖαν καὶ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν αὐτῆς συλλαβήν, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ τέλους τῆς δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1] καὶ ἑτέρα ἔμμετρος ἐκ Δελφῶν ὀλίγῳ παλαιοτέρων χρόνων[2]. Ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ πρόθεσις *ἐνὶ* δὲν ἀπαντᾷ καὶ δεύτερον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Χίου δὲν ἔχει πολλὴν σημασίαν, διότι μόνον ἅπαξ ἢ δὶς ἀπαντᾷ καὶ ἡ πρόθεσις *ἐν*, καὶ δὲν δύναταί τις νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι, ἂν ἐγίνετο πλείων χρῆσις τῆς προθέσεως, δὲν θὰ ἐγράφετο καὶ πάλιν *ἐνεί*, ἀφοῦ ἦτο ἐπ' ἴσης εὔχρηστος παρὰ τοῖς Ἴωσιν, ὅπως καὶ ἡ *ἐν*. Ἀπεπειράθησαν δὲ ὅ τε Κιρχώφιος καὶ Ὡσσολλιῆρος νὰ διορθώσωσι τὴν γραφὴν *ἐνεί*, καίπερ καθαρώτατα φαινομένην ἐπὶ τοῦ λίθου[3], διότι πρὸ τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1882 ἦτο ἄγνωστος ἡ ἐκ Δήλου ἐπιγραφὴ καὶ αὐτοὶ ὡς Ἐρασμικοί εὕρισκον εὐκολώτερον νὰ μετατρέψωσι τὸ *ἐνεὶ ἀρῇ* εἰς τὸ *ἐν ἐπαρῇ*, ἢ νὰ σκεφθῶσί ποτε ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ γραφῇ *ει* ἀντὶ *ι* ἐν τοῖς καλλίστοις ἐκείνοις τῆς Ἑλλάδος χρόνοις. Καὶ ὅμως αὕτη εἶνε ἡ ἁπλουστάτη ἑρμηνεία τῆς γραφῆς *ἐνεί*, ἀφοῦ καὶ τὸ δεύτερον ἤδη ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ 510 στίχων συγκειμένῃ καὶ οὐδὲν σχεδὸν φερούσῃ ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα, ἀλλ' αὐστηρῶς φιλαττούσῃ τὴν παλαιὰν τῶν λέξεων γραφήν, καὶ ἡ ὕπαρξις τοῦ *ἔνει* ἐν αὐτῇ εἶνε ἐπ' ἴσης δυσεξήγητος, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Χίου. Ἂν δὲ περὶ τῆς γραφῆς τῆς Δήλου μηδεμία ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ *ἔνι*, δὲν βλέπομεν διὰ τίνα λόγον δὲν πρέπει ὁμοίως νὰ ἀναγνωσθῇ *ἐνὶ* καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ ἐκ Χίου ἐπιγραφῇ, ὅτε πανταχόθεν τεκμηριοῦται ὅτι καὶ πρὸ τῆς ε΄ ἑκατονταετηρίδος ἡ *ει* εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, δὲν ἦτο δὲ οὐδὲ τότε ἄγνωστον τοῖς Ἕλλησιν ἡ διὰ δύο χαρακτήρων ἁπλῶν φθόγγων γραφή, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη παρετηρήσαμεν[4].

---

1) Bullet. II, 1878, σελ. 422, στίχ. 24, 25, 26, 27, 28 κτλ.
2) Αὐτόθι VI, 1882, σελ. 447 στίχ. 5.
3) Αὐτόθι σελ. 238.
4) σελ. 188 σημ. 1 καὶ 191 σημ. 1.

Διὰ ταῦτα, εἰ καὶ τοῦ *φιλόνεικος* καὶ *φιλονεικεῖν* ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ διὰ τοῦ *ι*, *φιλόνικος*, *φιλονικεῖν*, ὅμως ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν ἔχομεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ὅτι τῆς ἐσφαλμένης ἤδη ἐξ ἱκανῶς ἀρχαίων χρόνων ἐγένετο χρῆσις ἐν τῷ γράφειν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησεν ἐν τοῖς κειμένοις τῶν παλαιῶν συγγραφέων, καὶ ἴσως ἐφέρετο ἐν πολλοῖς, εἰ μὴ ἐν πᾶσι τοῖς παλαιοῖς αὐτῶν ἀντιγράφοις τοῖς ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Περγάμου. Εἰς τὸ *φιλόνεικος* καὶ *φιλονεικεῖν* δὲν διστάζομεν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ προευκλείδειον *Ἀριστονείκης* [1], παραβάλλοντες αὐτὸ πρὸς τὰ μεταγενέστερα *Ἱερονείκης*, *Πυθιονείκης* [2], πρὸς ἃ φαίνεται ὁμοίως ἐσχηματισμένον. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον συγχωρεῖται νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ *Ἀριστονείκης* ἐγράφη ἀντὶ τοῦ *Ἀριστονίκης*, ὅσῳ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ ἀρχαιοτέρους χρόνους ἐγράφη, ὡς εἴδομεν ἤδη, καὶ *Νέκαυλος* ἀντὶ *Νίκαυλος*, *δευρὲ* ἀντὶ *δευρί*, *Καμερῆς* ἀντὶ *Καμιρῆς*, *ὀλείζων* ἢ *ὀλέζων* ἀντὶ *ὀλίζων*, *Ἀφιτρέτα* ἀντὶ *Ἀφιτρίτα*, *Τείμαρχος* ἀντὶ *Τίμαρχος* παρὰ τὸ *Ἀριστοκλέδης* καὶ *Ἀριστοκλίδης*.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν Κορίνθῳ ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐγράφετο συγχρόνως *Ποτειδὰν* καὶ *Ποτεδὰν* καὶ *Ποτιδάν*, διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁ Βλάσσιος δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι ὁ Θουκυδίδης δὲν ἠδύνατο νὰ γράφῃ *Ποτίδαια* καὶ *Ποτιδαιᾶται*, διὰ τοῦ *ι*, ἐναντίον πρὸς τὴν διὰ τῆς *ει* ὑπὸ τῶν Ἑλληνοταμιῶν γραφὴν τῆς λέξεως *Ποτειδεᾶται*, ἀφοῦ ἡ *Ποτίδαια* ἦτο πόλις δωρικὴ καὶ ἐπώνυμος τοῦ *Ποτιδᾶνος*, οὗτος δὲ ἀναντιλέκτως θὰ εἶχε διττὴν καὶ τριττὴν γραφὴν οὐ μόνον ἐν τῇ μητροπόλει Κορίνθῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀποικίᾳ αὐτῆς Ποτιδαίᾳ.

Ὅσον δὲ καὶ ἂν εἶνε ἰσχυροὶ οἱ λόγοι τοῦ Κιρχωφίου ὑπὲρ τῆς διὰ τοῦ *ι* γραφῆς τοῦ *οἰκτίρω* [3], δὲν εἶνε ὅμως ἱκανοὶ νὰ ἀφαιρέσωσι

---

1) CIA I, 407.

2) Bullet. de corr. hellen. IX σελ. 68, 7, ἐξ Ἀφροδοσιάδος.

3) Ἰδὲ Monatsberichte der Academie zu Berlin 1872 σελ. 237 καὶ ἑξῆς. Ὁ ἰσχυρότερος λόγος τοῦ Κιρχωφίου εἶνε ὅτι ἐκ τῶν δύο γραφῶν, ἃς ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ (Lentz Herod. II, 558, 30), ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ μόνη ἡ διὰ τοῦ ι (ἰδὲ CIA I 463,2. Supll. 477 c. Kaibel Rhein. Mus. XXXIV 181 καὶ ἑξ. nr. 2 α. Ἰδὲ καὶ τέταρτον παράδειγμα ἐκ Θεσσαλίας ἐν Roehl IGA

καὶ τὴν ὑπόνοιαν, ἥτις ἐλλόγως δύναται νὰ ἐγγεννηθῇ τῇ ψυχῇ τινος, ὑπὲρ τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τῆς λέξεως, παρατηροῦντος ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος γράφεται *Πιρίθους*, *Χίρων*, *Σταγιρῖται*, *Χίλων*, *Χίμαρος* ἀντὶ *Πειρίθους*, *Χείρων* κτλ. καὶ ἀναλογιζομένου ὅτι, ὅπως κατὰ Κιρχώφιον ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ ὀρθοτέρου *οἰκτιρῶ* ἦτο εὔκολον νὰ προέλθῃ τὸ τοῖς Γραμματικοῖς γνωστὸν *οἰκτερῶ*, ὡσαύτως εὔκολον ἦτο κατ' ἄλλον τινὰ νὰ παραχθῇ ἀντιστρόφως τὸ παραδεδομένον *οἰκτιρμὸς* ἐκ τοῦ ἀρχαιότατά ποτε ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρξαντος *οἰκτερμός*, τραπέντος τοῦ ε εἰς ι, ὅπως ἐν τῷ προμνημονευθέντι *ἐξενιχθῇ* (σελ. 246 σημ. 1). Καὶ ὄντως δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ ἀποδεχθῇ τις, ἄλλως λογιζόμενος, ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη γραφὴ ἦτο ἡ διὰ τῆς ει, ταύτην δὲ διεδέξατο ἡ διὰ τοῦ ι, ἂν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν ἐπανῆλθε πάλιν ἡ παλαιοτέρα γραφή· οἱ δὲ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐγίνωσκον ἀμφοτέρας, διότι ἀμφοτέρας εὕρισκον ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τῶν ἐγκρίτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται πῶς πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τοὺς ἐν τῷ Κρατύλῳ λόγους τοῦ Πλάτωνος[1] «Τὸν οὖν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως ταύτης θεὸν ὠνόμασε Ποσειδῶνα, ὡς ποσίδεσμον ὄντα· τὸ δὲ ε ἔγκειται ἴσως εὐπρεπείας ἕνεκα». Ἀλλά τινες, οἷον ὁ Λισκόβιος[2] καὶ ὁ Κυννῆρος[3], ἠθέλησαν ἐκ τῶν λέξεων «τὸ δὲ ε ἔγκειται» νὰ συμπεράνωσιν ὅτι τὸ *ε* προεφέρετο χωρὶς τοῦ *ι*. Ἀλλ' ἐλησμόνησαν οἱ ἄνδρες οὗτοι ὅτι ὁ Πλάτων ζητῶν τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος *Ποσειδῶν*, πάντως ὤφειλε νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐγκειμένου *ε*, καὶ ἂν τοῦτο ἐξεφωνεῖτο κεκραμένον εἰς ἕνα φθόγγον μετὰ τοῦ *ι*, ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ πᾶς τις ἐτυμολογῶν σήμερον ἤθελε ποιήσει, καὶ ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ποιεῖ ἐν ἅπασι τοῖς ὀνόμασιν, ὧν ζητεῖ τὴν ἐτυμολογίαν, ὅταν ἐν αὐ-

---

325). Ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἀπήντησεν ἡ λέξις ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφαῖς, ἵνα ἴδωμεν κατὰ πόσον ἔχει δίκαιον ὁ Κιρχώφιος. Ἔπειτα δὲν δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὁ ἀνήρ, καὶ ἂν δὲν ἀπήντα ἡ διὰ τῆς ει γραφὴ ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ὅτι δὲν ἦτο συνήθης καὶ ἐν τῷ κατ' ἰδίαν γράφειν.

1) σελ. 402 Ε.

2) Ueber die Aussprache des Griechischen 1825 σελ. 65.

3) Ausfür. Gramm. I σελ. 52

ταῖς ἀπαντῶσι γράμματα μὴ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα ἐν τῇ ῥίζῃ[1]. Κάλλιστα δὲ δυνάμεθα τὴν ἑτέραν φράσιν «εὐπρεπείας ἕνεκα» εἰς γραμματικὴν γλῶσσαν μεταφέροντες νὰ μεταβάλωμεν εἰς τὴν «ἕνεκα μήκους τῆς συλλαβῆς», ἅτε τῶν Γραμματικῶν λεγόντων τὰ μακρὰ εὐπρεπέστερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα καὶ σεμνότερα τῶν βραχέων. Τοῦτο δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πλάτωνος συνάγεται ἀναγκαίως τὸ μονόφωνον τῆς *ει*, ἀλλ' ἰσχυριζόμεθα μόνον ὅτι οὐδὲ τὸ δίφωνον αὐτῆς συμπεραίνεται, καὶ ἁπλῶς ὅτι πρέπει νὰ ἑρμηνεύσωμεν αὐτούς, ὅπως πάντα τὰ σύγχρονα τῷ Πλάτωνι τεκμήρια κελεύουσιν.

Ἂν ὁ Πλάτων ἐξεφώνει τὴν *ει* ὡς οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσι, δὲν κατανοεῖται πῶς αὕτη ἐν τῷ τέλει τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ἰῶτα*, τὴν αὐτὴν δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς, οἵτινες εἶνε οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, καὶ οἱ ἀρχαιότεροι αὐτῶν ὀλίγον ἀπέχουσι τῶν χρόνων τοῦ Δημοσθένους καὶ Ἀριστοτέλους. Ἂν ἡ *ει* ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις δὲν εἶχε λάβει τὴν περὶ ἧς λέγομεν δύναμιν, ἦτο ἀδύνατον ὁ Ἀρίσταρχος νὰ θέλῃ νὰ γράφῃ, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσι, τὰς λέξεις *ῥὶς* καὶ *θὶς* διὰ τῆς *ει* ἐναντίον τῆς παραδόσεως, μόνον καὶ μόνον διότι ἐπίστευεν ὅτι αὗται εἶχον τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ *ῥεῖν* καὶ *θείνεσθαι*. «Τὸ θὶς καὶ ῥὶς ὁ Ἀρίσταρχος διὰ τῆς *ει* διφθόγγου ἀξιοῖ γράφεσθαι, και ἀκολουθῶν τῇ ἐτυμολογίᾳ ἔλεγεν ὅτι τὸ θὶς παρὰ τὸ θείνεσθαί ἐστι· καὶ γὰρ ἐν αἰγιαλῷ θείνονται καὶ τύπτονται τὰ κύματα. Τὸ δὲ ῥεὶς παρὰ τὸ ῥεῖν γέγονε· καὶ γὰρ ἐκ τῆς ῥινὸς ῥέουσι καὶ κατέρχονται τὰ περιττώματα τῆς κεφαλῆς. Ἀκολουθῶν οὖν ταύτῃ τῇ ἐτυμολογίᾳ εἴρηκεν αὐτὸ διὰ τῆς ει· ἡ δὲ παράδοσις οἶδεν αὐτὸ διὰ τοῦ ι γράφεσθαι[2].» Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων κανόνων, οἷς ἠκολούθουν οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐν τῷ

1) Οἷον ἐν τῇ παραγωγῇ τῆς λέξεως κίνησις. σελ. 426 C.

2) Lentz Herod. κλ. II, 431, 4 καὶ ἑξ. I Praef. XCVIII. Ὅτι δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ συγχρόνῳ τῷ Ἀριστάρχῳ ἐγράφη ἡ λέξις ῥὶς διὰ τῆς ει ἕνεκα τῆς ταυτοδυναμίας τοῦ ι καὶ τῆς ει ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ εἴδομεν ἔμπροσθεν σελ. 252 σημ. 7.

περὶ ὀρθογραφίας τῶν λέξεων, ἐκ τῶν κανόνων δηλαδὴ τῆς ἀναλογίας, ἱστορίας ἤτοι παραδόσεως, διαλέκτου, ἐτυμολογίας, τῇ ἐτυμολογίᾳ ἀπένεμον οὐχὶ τὸ ἔλασσον μέρος. «Ἐτυμολογία, λέγουσι, σύντομος καὶ ἀληθὴς ἀπόδειξις τοῦ ζητουμένου[1].

Ὁμοίως ἕνεκα ἐτυμολογικοῦ λόγου ἤθελεν ὁ Ἀρίσταρχος ἐναντίον τῶν ἄλλων Γραμματικῶν διὰ τῆς ει νὰ γράφῃ τὸ ὁμηρικὸν *ἴσκω*· «ὁ Ἀσκαλωνίτης κατὰ ἀφαίρεσίν φησιν εἶναι τοῦ ε τὸ *ἴσκοντες*· Ἀρίσταρχος δὲ ἐκτεταμένως ἀναγινώσκει παρὰ τὸ *εἴσκω* ἐκδεχόμενος· ἄμεινον δὲ ἡ τοῦ Πτολεμαίου ἀνάγνωσις» κτλ[2]. Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἡρωδιανοῦ φαίνεται ὅτι ἡ διαφωνία τοῦ Ἀλεξίωνος καὶ Πτολεμαίου τοῦ Ἀσκαλωνίτου πρὸς τὸν Ἀρίσταρχον ἦτο ὅτι οὗτος μὲν ἤθελε νὰ ἐκφωνῇ ἐκτεταμένως, ἐκεῖνοι δὲ συνεσταλμένως τὸ ι τοῦ *ἴσκω*, ὁ μὲν ὡς φύσει, οἱ δὲ ὡς θέσει μακρόν. Καὶ ἐνταῦθα ἡ παραδεδομένη γραφὴ ἦτο βεβαίως ἡ διὰ τοῦ ι[3], διότι ἄλλως οὐδεμία θὰ ἐγεννᾶτο διαφωνία.

Ἄνευ δὲ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς περὶ τὴν ποσότητα τοῦ χρόνου, μόνον δὲ ἕνεκα διαφωνίας περὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἤθελεν ἕτερος ἐπιφανὴς Γραμματικὸς τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ Δίδυμος, νὰ γράφῃ ἑτέραν ὁμηρικὴν λέξιν, τὸ *Ἀργειφόντης*, διὰ τοῦ ι, ἐναντίον πρὸς τοὺς ἄλλους Γραμματικούς. «Ὥσπερ ἀπὸ τοῦ ἀλοτρίβανον γίνεται ἀλετρίβανον τροπῇ τοῦ ο εἰς ε, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀργοφόντης γίνεται Ἀργεφόντης καὶ πλεονασμῷ τοῦ ι Ἀργειφόντης. Δίδυμος δὲ διὰ τοῦ ι γράφει· λέγει γάρ, ὡς ἀπὸ τοῦ ἄρι ἐπιτατικοῦ γίνεται ἀριδείκετος, οὕτω τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἀπὸ τοῦ ἄρι γίνεται ἀριφόντης καὶ πλεονασμῷ τοῦ γ *Ἀργιφόντης*[4]». Καὶ σημειωτέον ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τῆς προφορᾶς τῶν λέξεων ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει, ἀλλὰ περὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν ἐν τῷ κειμένῳ

---

1) Ἴδε Lentz in Praef. σελ. CIV.

2) Lentz II, 98, 20· ἴδε καὶ II 79, 28 «ἴσκοντες. Ἀρίσταρχος ἀξιοῖ διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφειν, ἐπεὶ ἐν ἑτέροις, φησίν, τὸ κατὰ διαίρεσιν αὐτοῦ ὁρᾶται, ἐΐσκω λεγόμενον· ἐΐσκω πηγεσιμάλλῳ (Ἰλ. Γ. 197). Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀλεξίωνα διὰ τοῦ ι μόνου συνεσταλμένου· κἀγὼ δὲ τούτοις συγκατατίθεμαι». Ἐκ τῶν Ἡρωδιανοῦ περὶ Ἰλιακῆς προσῳδίας.

3) Δι' ὃ καὶ ἐπεκράτησεν ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τῷ ὁμηρικῷ κειμένῳ.

4) Lentz II, 418, 27, καὶ ἑξῆς.

τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Τὴν τοιαύτην δὲ προφορὰν δὲν ἐλάμβανον βεβαίως οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι διδάσκαλοι τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης ἐκ τῆς συνηθείας τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν ἀρχαιοτέρων Γραμματικῶν καὶ Κριτικῶν, ἥτις ἀνήρχετο μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἔζων ἔτι πολλοὶ τῶν φοιτησάντων εἰς τὰς σχολὰς τῶν ἀμέσων διαδόχων τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, καὶ ἦτο εὐκολώτατον νὰ γινώσκηται ὁποία ἦτο ἡ προφορὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων φιλοσόφων καὶ πάσης τῆς σεμνῆς χορείας τῶν πολυπληθῶν αὐτῶν μαθητῶν.

Ὅπως δὲ ὁ Δίδυμος ἐναντίον τῆς παραδόσεως ἔγραφεν *Ἀργιφόντης* ἀντὶ *Ἀργειφόντης*, οὕτως ἕτερος σύγχρονος αὐτῷ Γραμματικός, ὁ Φιλόξενος, ἐναντίον τῆς παραδόσεως ἔγραφεν, ὅπως οἱ Ἑλληνοταμίαι, τὸ *Στάγιρα* καὶ *Σταγιρίτης* διὰ τοῦ ι [1].

Ὅπως δὲ τὸ *ἴσκω*, οὕτω καὶ τὸ *ἀλείτης* Ἀλεξίων ἠξίου διὰ τοῦ ι γράφεσθαι· ἡ δὲ παράδοσις διὰ τῆς *ει* διφθόγγου [2]. Τοὐναντίον δὲ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀριστάρχου, Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον ἢ μᾶλλον καθ' Ἡρωδιανόν, τὸ ἐν Βοιωτίᾳ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης *Ἀργύνιον* ἔγραφεν ἐναντίον τῶν ἄλλων *Ἀργύννειον* διὰ διφθόγγου [3].

Ὡσαύτως διίσταντο οἱ Γραμματικοὶ περὶ τῆς γραφῆς τοῦ θεοῦ *Ποσειδῶνος*. «Ποσειδῶν· οὕτω Δίδυμος καὶ Τρύφων ἀπὸ τῆς πόσεως. Ἀλεξίων δὲ καὶ Ἀπολλώνιος διὰ τοῦ ι παρὰ τὴν ποσὶν δοτικήν [4]. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης διαφωνίας φαίνεται σαφῶς ὅτι οἱ ἀρ-

---

1) Lentz II, 583, 25.

2) Lentz II, 472, 21. Ὡσαύτως ἐναντίον τῆς παραδόσεως ἤθελεν ὁ Ἀλεξίων καὶ ὁ Φιλόξενος νὰ γράφωσι διὰ τοῦ ι τὴν λέξιν Κάβειροι. Lentz II, 411,27. Διττὴν γραφὴν τῆς λέξεως δεικνύουσι καὶ δύο νομίσματα τοῦ ἔτους 200 πρ. Χρ. (Καβίρων) καὶ τοῦ 168 πρ. Χριστοῦ (Καβείρων) Barclay Haed, Historia Numorum κτλ. 1887 σελ. 420 καὶ 213.

3) Lentz II, 472, 2. Ἐνταῦθα ἀναμνησθήτω ὁ ἀναγνώστης τὸ Ἀμαζόνειον καὶ Ἀμαζόνιον, τὸ Ποσίδειον καὶ Ποσείδιον, τὸ Ἀνάκειον καὶ Ἀνάκιον, τὰ Προμήθεια καὶ Προμήθια καὶ τὰ ἄλλα, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν σελ. 219.

4) Gramm. An. Par. IV, 188, 32.

χαΐοι Γραμματικοὶ ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ τινῶν λέξεων ἠκολούθουν μᾶλλον τῇ ἐτυμολογίᾳ ἢ τῇ συνήθει γραφῇ, τινὲς τουλάχιστον αὐτῶν· καὶ δι' οὐδένα ἄλλον λόγον, νομίζομεν, ἢ διότι ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως καὶ ἴσως ἐκ τῆς ἀστασίας τῶν παλαιῶν χειρογράφων ἦτο αὐτοῖς γνωστὸν ὅτι ἡ *ει* καὶ τὸ *ι* εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, καὶ ὅτι καὶ τότε, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, τινὰς λέξεις ἀμφιβόλου ἀρχῆς ἄλλοι ἄλλως ἔγραφον, ὅπως ἕκαστος εἶχε δόξης καὶ πίστεως. Δίκαιον ἄρα καὶ πολὺ εἶχεν ὁ Ῥωμαῖος Νιγίδιος, λέγων ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης ἔγραφον *ει* ἀντὶ ἁπλοῦ φωνήεντος, ἐξ ἀνάγκης δὲ τὸν φθόγγον τῆς *ου* ἕνεκα ἐλλείψεως ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ὁ Κούρτιος μετεχειρίσθη μὲν τὸ ἥμισυ μέρος τῆς γνώμης τοῦ Νιγιδίου, ποιούμενος λόγον περὶ τοῦ ἁπλοῦ τῆς ου [1], παρῆλθε δὲ ἐν σιγῇ τὸ ἕτερον ἥμισυ, τὸ περὶ τοῦ ἁπλοῦ τῆς *ει*. Ἀλλ' ἐλησμονήσαμεν· ὁ Κούρτιος κατεφρόνει οὐ μόνον τοῦ Νιγιδίου, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν μεγάλων Γραμματικῶν καὶ Κριτικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Περγάμου ἐν τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι, ὡς ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν Γραμματικῶν λόγῳ. Καὶ φαίνεται ὅτι οὐδὲν εἶπεν ὁ Κούρτιος περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Νιγιδίου καὶ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν προφορᾶς τῆς *ει*, ἐπειδὴ ἐπίστευεν ὅτι αὐτὸς ἐκ τῶν γραφῶν *Ἡράκλεον*, *Νικόκλεα*, *Σωκράτεα* καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων ἐγίνωσκε κάλλιον τοῦ Ἀριστάρχου καὶ Καλλιμάχου καὶ Ζηνοδότου τίς ἦτο ἡ ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους προφορὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διφθόγγου. Πόσον δὲ καὶ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ ταύτῃ ἐπλανᾶτο ὁ ἀνήρ, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τὴν δύναμιν τῶν γραφῶν ἐκείνων βασανίζοντες [2].

Ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς ταυτοδυναμίας τῆς *ει* καὶ τοῦ ἁπλοῦ *ι* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ μαρτυροῦσι καὶ οἱ ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, πλειστάκις ἀποδίδοντες τὸ *ι* τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ ἑλληνικῇ διὰ τῆς διφθόγγου *ει*, ὡς πάντες ἡ περὶ τούτων ἐπαΐοντες ὁμολογοῦσι [3], πλεῖστα δὲ παραδείγ-

---

1) Erläuterungen κλ. σελ. 26.
2) σελ. 230 κἑξ.
3) Οἷον ὁ Seyffart, De sonis litterarum graecarum 1824 σελ. 102· ὁ

ματα τῆς τοιαύτης ἀποδόσεως ἐπικυροῦσιν, ὧν εἶνε καὶ τὰ ἑπόμενα· *Αἰλεὶμ*[1], *'Ακραβεὶμ*[2], *Ἀνεὶμ*[3], *Βααλεὶμ*[4], *Βενιαμεὶν* καὶ *Βενιαμὶν*[5], *Γαλλεὶμ*[6], *Γαριζεὶν*[7], *Γηβεὶμ*[8], *Δαβεὶρ*[9], *Δωθαεὶμ*[10], *'Εδραεὶν*[11], *Θαρσεὶς*[12], *'Ιωακεὶμ*[13], *Λαχεὶς*[14], *Μαχεὶρ*[15], *Μειχὰ*[16], *'Οφεὶρ*[17], *Ραφαεὶμ*[18], *Ραφιδεὶν*[19], *Σατεὶν*[20], *Σηεὶρ*[21], *Χερουβεὶμ*[22], *Χειρὰμ*[23], *Χεττεὶμ*[24]. Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀπὸ πλείστων

Frankel, ὅστις ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Vorstudien zu der Septuaginta, 1841. σελ. 117, λέγει ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα τὴν μὲν ε ι ἐκφωνοῦσιν ὡς ι, τὴν δὲ α ι ὡς ä (ἤτοι ê), τὸ δὲ η ποτὲ μὲν ὡς e, ποτὲ δὲ ὡς i. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγει καὶ ὁ ἐμπειρότατος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ernest Renan ἐν τῇ αὐτοῦ συγγραφῇ Eclaircissements tirès des langues sémitiques sur quelques points de la prononciation grèque Paris 1849. Κατὰ τὸν Ῥενᾶνα οὐ μόνον ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ἑβδομήκοντα μεταγράφεται τὸ ε μακρὸν τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης διὰ τῆς διφθόγγου α ι (σελ. 25) καὶ τὸ waw διὰ τοῦ υ (29-30), ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως αἱ ἑλληνικαὶ δίφθογγοι ἀποδίδονται κατὰ τὰς μεταγραφὰς αὐτῶν εἰς τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας δι' ἑνὸς καὶ μόνου φθόγγου καὶ συνήθως διὰ τρόπου ἔχοντος πλείστην ἀναλογίαν πρὸς τὴν προφορὰν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων (σελ. 23)· ἀνάλογοι δὲ μεταγραφαὶ δεικνύουσι κατὰ τὸν Ῥενᾶνα ὅτι καὶ ὁ ἰωτακισμὸς εἶνε ἀρχαῖος (σελ. 10 καὶ 32), ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσιν.

1) Ἔξοδ. ιε', 27.

2) 'Αριθμ. λδ', 4. 'Ιησ. Ναυῆ ιε', 3. Κριτ. α', 36.

3) 'Ιησ. Ν. ιε', 30, 50. ιη'. 13.

4) Α' Βασιλειῶν ζ', 4.

5) Πλειστάκις ἐν τῇ Πεντατεύχῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

6) Α' Βασιλ. κε', 14· ἐν δὲ 'Ιησ. Ν. ιε', 59 Γαλλίμ.

7) Δευτερον. κζ', 12. 'Ιησ. Ν. η', 33. Κριτ. θ' 7. Β' Μακαβαίων ς', 2.

8) Δ' Βασιλ. κε', 12, 13.

9) 'Ιησ. Ν. ι', 3,38. ια', 21. ιβ', 13 ιγ', 26. ιε', 15. Γ' Βασιλ. ς', 19, 20.

10) 'Ιουδεὶθ η', 3, 4.

11) 'Αριθ. κα', 33. Δευτερον. α', 4. γ', 10. 'Ιησοῦς Ν. ιγ', 4. ἐν δὲ ιγ', 31 'Εδραΐμ

12) Γένεσ. ι', 4. Ἡσαΐας ξ', 19.

13) Δ' Βασιλ. κγ', 34, 35, 36. κδ', 5, 8. 12, 15. Α' Παραλειπ. η', 19. Νεεμ. ιβ', 20. 'Ιερεμ. κβ', 24. μγ', 29, 30.

14) 'Ιησ. Ν. ι', 23, 31, 32. Β' Παραλειπ. ια', 19. κε', 27. Νεεμ. ια', 30. Ἡσαΐας λς', 2.

15) Γένεσ. ν', 23. 'Αριθ. λβ', 39. λς', 1. Δευτερον. γ', 15. 'Ιησ. Ν. ιγ', 31. ιζ', 1. Β' Βασιλ. θ, 4, 5.

ἄλλων ληφθέντα ἐκ τοῦ κοινοτέρου παρ' ἡμῖν ἀλεξανδρεωτικοῦ κώδικος, ᾧ τινι μετὰ μικρῶν τινων παραλλαγῶν συμφωνοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, δεικνύουσι πόσον εἶνε μάταιοι οἱ ἀγῶνες τοῦ Βλασσίου, ἐκ παντὸς τρόπου ζητοῦντος νὰ ποιήσῃ ἐκποδὼν τὸ ἐκ τῆς ὁμοηχίας τῶν Καλλιμαχείων *ναίχι* καὶ *ἔχει* ὑπὲρ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς ἐπιχείρημα.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἡ ἑταίρα Θαΐς, περὶ τὸ ἔτος 330 πρὸ Χριστοῦ ἐν Ἀθήναις ζῶσα, ἐξελέγχει τὸ μάταιον τῶν ἐρασμικῶν ἀγώνων δι' ἑτέρας ὁμοηχίας τοῦ *Αἰγεῖ* καὶ *αἰγί*. Κατὰ τὸν Εὐστάθιον[1]. «Ἐμφανῶς δὲ λόγος ἐπὶ λόγῳ καὶ λαβύρινθος ἐμφαίνεται, ὃν οἱ ὕστερον σχεδικοὶ ἐπετηδεύσαντο ἐν τῷ Αἰγεῖ συνοικήσουσα τῷ Πανδίονος· ὃ γραφὲν περὶ τοῦ ἥρωος Αἰγέως ἐν δυσὶ διφθόγγοις, ἡ σοφὴ ἑταίρα Θαῒς διὰ τῆς *αι* διφθόγγου καὶ τοῦ *ἰῶτα* ἐξέδοτο, ὡς ἀπὸ τοῦ αἴξ, αἰγός, αἰγί. Γράσωνος γάρ τινος παρωνομάσθαι δοκοῦντος ἀπὸ γράσου, ὃς δηλοῖ τὴν τῶν αἰγῶν ὀδμήν· ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν πορευομένην ἤρετό τις ποῦ ἄπεισιν, ἔφη, Αἰγεῖ συνοικήσουσα τῷ Πανδίονος, ἤγουν τῷ οἱονεὶ αἰγιδίῳ Γράσωνι, διὰ τὸν γράσον, οὗπέρ ἐστι παρώνυμος. Καὶ τοῦτο μὲν προφανῶς νενοηματίσται κατὰ ὁμοφωνίαν παρηχητικὴν δύο πτώσεων δοτικῶν, ἤτοι τοῦ Αἰγεῖ ἡρωϊκῶς καὶ τοῦ αἰγὶ ζωϊκῶς. Βεβαίως ἄνευ τῆς ὁμοίας προφορᾶς τοῦ *ει* καὶ *ι* ἡ παιδιὰ τῆς Θαΐδος θὰ ἔμενε χωρὶς ἀγχινοίας καὶ χάριτος, ἀποβαίνουσα αὐτὸ τοῦτο γρῖφος ἀκατανόητος. Ἐκ τῆς

---

16) Κριτ. ιη', 18, 22, 23, 27, 30.

17) Γένεσ. ι', 28. Α' Παραλειπ. α', 23.

18) Δευτερ. 6', 11. Ἰησ. Ν. ιζ', 15. ιη', 16.

19) Ἔξοδ. ιζ', 1. Ἀριθ. λγ' 14, 15.

20) Ἀριθ. κε', 1. Ἰησ. Ν. 6', 1.

21) Γεν. ιδ', 6. λ6'. 3. λγ', 14. λς', 8, 9, 21. Δευτερον. 6, 4, 12, 22. Ἰησ. Ν. κδ', 4. Β' Παραλειπομ. κε', 11, 14.

22) Ἔξοδ. κε', λζ'. λη'. Β' Βασιλ. κ6, 11. Γ' Βασιλ. ς, 32. 35. ζ', 29, 36. Ἰεζεκ. ι', 1, 2, 3, 4. κτλ. Ψαλμ. ιζ, 11, καὶ ἀλλαχοῦ.

23) Β' Βασιλ. ε', 11. Γ' Βασιλ. ε', 1, 9, 10, 11, 12. Α' Παραλειπ. ιδ', 1. Β' Παραλ. 6', 3. θ', 10.

24) Κριτ. α', 26. Α' Μακαβ. α', 1. Ἱερεμ. 6', 10. Ἰεζεκ. κζ', 6.

1) Παρεκ6. σελ. 1634, 21 καὶ ἑξῆς. Ἴδε καὶ Ἀθήναιον Βιβλ. ιγ'. σελ. 585 ε. Ὁ στίχος Αἰγεῖ κτλ. εἶνε εἰλημμένος ἐκ τοῦ Εὐριπίδου.

ταυτοφωνίας τῆς *ει* καὶ τοῦ *ι* ὠφελούμενος καὶ ὁ Διογένης ἔσκωψέ τινα ἱματιοκλέπτην, ὃν εἶδεν ἐν τῷ βαλανείῳ, ἐρωτήσας αὐτὸν «ἐπ' ἀλειμμάτιον ἢ ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον[1];»

Ἀλλὰ καὶ ὁ Θουκυδίδης φαίνεται ὅτι πολὺ διαφόρως δὲν προέφερε τοὺς δύο εἰρημένους φθόγγους, ὅτε ἔγραφε «Φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας». Τὸ ἐκ τῆς παρηχήσεως τῶν λέξεων *εὐτελείας* καὶ *μαλακίας* ἀποτέλεσμα, ὅπερ σαφῶς ἐπεδίωξεν ὁ Θουκυδίδης ἐνταῦθα, ἀφανίζεται ὁλοσχερῶς, ἐάν τις ἐκφωνήσῃ *εὐτελέϊας*, ἐπισκοτιζομένης τῆς φωνῆς τοῦ *ι* ὑπὸ τοῦ *ε*, ἅτε ἐπὶ τοῦτο πίπτοντος κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς τοῦ τόνου τῆς λέξεως. Ἂν δὲ ὁ τόνος πέσῃ ἐπὶ τὸ *ι*, τότε τὸ *ε* μόλις ἀκούεται ἐν μιᾷ συλλαβῇ μετὰ τοῦ *ι* προφερόμενον, καὶ παραχρῆμα γεννᾶται ἡ ἀπορία, διὰ τί φθόγγος τοσοῦτον ἀμυδρὸς δὲν κατεπόθη ὑπὸ τοῦ ὀξυτέρου, καὶ ἰσχυροτέρου, ὅπερ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν συμβαίνει ἐν τῇ συναιρέσει πλείστων παρακειμένων φωνηέντων. Ὅτι δὲ ὁ Θουκυδίδης ἐπεδίωξεν ἐν τούτοις τὸ ἐκ τῆς παρισώσεως καὶ παρηχήσεως ἀποτέλεσμα πείθεται πᾶς τις, νομίζομεν, ἐὰν μεταλλάξῃ τὴν θέσιν τῶν λέξεων, ἢ ἀντὶ τῆς λέξεως *εὐτελείας* γράψῃ *λιτότητος*. Τὴν τοιαύτην ὡς *ι* προφορὰν τῆς *ει* παρὰ Θουκυδίδῃ δύναταί τις νὰ λάβῃ καὶ ἐκ χωρίου ἑτέρας δημηγορίας, τῆς τῶν Πλαταιῶν, τοῦ ἑξῆς (βιβ. Γ. 57)· «καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε». «Ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ φράσει», ὡς μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας παρατηρεῖ ὁ ***Heilm***[2], «ὁ ἀπελπισμὸς καὶ ἡ ἐλπὶς οὕτως εὐκαίρως συμμίγνυνται πρὸς συγκίνησιν τῶν ψυχῶν, καὶ αἱ λέξεις ἐν τοιαύτῃ συμφωνίᾳ πρὸς τὴν τοιαύτην διάθεσιν τοῦ θυμικοῦ ἐξελέχθησαν καὶ συνηρμόσθησαν· (ὅπερ εὐκόλως δύνασαι νὰ κατανοήσῃς, ἂν τὸ *οὐδείς* τὸ μετὰ μεγίστου ἀπελπισμοῦ ἐν τῷ τέλει ταχθὲν καὶ τὰς πλήρεις ταραχῆς καὶ ἀγωνίας λέξεις *ἡ μόνη ἐλπὶς* εἰς ἄλλην μεταθῇς χώραν), ὥστε καὶ ἡ μία αὕτη ἐκλογὴ καὶ συνθήκη τῶν λέξεων δύναται νὰ παράσχῃ ἀξιόλογον δεῖγμα λεπτοτάτης τέχνης». Τὸ ὀρθὸν τῆς παρατηρήσεως ταύτης κατα-

---

1) Λαέρτιος ἐν βίῳ Διογένους VI, 2, 52.
2) Ἰδὲ τὴν μικρὰν ἔκδοσιν τοῦ Poppo ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ.

φαίνεται ἔτι μᾶλλον, ἐάν τις ἀντὶ *ἐλπὶς* γράψῃ ***παρηγορία***, ***παραμυθία*** ἢ ἂν τὸ ***οὐδεὶς*** ἐκφωνήσῃ κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, ***οὐδέϊς***. Ἂν δέ τις, ὅπως μὴ ἀπαμβλύνῃ τὸ ἐκ τῆς παρηχήσεως ἀποτέλεσμα, θελήσῃ νὰ τονίσῃ ἐναντίον τοῦ ἐρασμικοῦ ἔθους τὸ *ι* [1], τότε θὰ ἀναγκασθῇ ἢ νὰ ἐκφωνήσῃ τρισυλλάβως τὴν λέξιν, ἢ νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ *ε* τοσοῦτον ἀμυδρῶς καὶ ὁλόκληρον τὴν *ει* τοσοῦτον πλησιάζουσαν πρὸς τὸ μακρὸν *ἰῶτα*, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἔχωσι πολλῷ βεβαιότερα τεκμήρια οἱ Ἐρασμικοί, ὥστε νὰ πιστεύσωμεν μὲν αὐτοῖς, καταφρονήσωμεν δὲ τοσούτων καὶ τοιούτων μαρτυρίων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ὁ Σκύθης τοῦ Ἀριστοφάνους ἡμαρτημένως λέγει ***οἰμῶξι***, Θεσμοφ. 1001, ἀντὶ *οἰμώξεις*, ***βοῦλι*** 1005, ἀντὶ ***βούλει***, ***οὐχὶ μὴ λαλῆσι σύ*** 1108 [2], ***ὀρχῆσι καὶ μελετῆσι*** 1179, ἔτι δὲ 1007 ***ἐγὼ ξενῖγκι***, ***ἵνα πυλάξι σύ***, 1118 ***οὐ ζηλῶσι σε***, 1196 ***Ναὶ ναίκι δῶσι*** (ἐγώ), 1225 ***τρέξι***, 1102 ***τί λέγῖ***, 1176 ***ἀνεγεῖρι***, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἐκφωνεῖ τὴν *ει* ὡς ῑ, οὐ μόνον οὐδὲν συμπεραίνεται ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὅπως ἐπίστευεν ὁ Ἑϊρρίξενος (σελ 152), ἀλλὰ τοὐναντίον μάλιστα, ἐκ τῆς ἡμαρτημένης προφορᾶς ταύτης συμπεραίνεται ὅτι ἡ *ει* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς *εϊ*, καὶ ὅτι ἡ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ βραχέος *ι* διαφορὰ δὲν ἦτο μεγάλη, καὶ διδάσκει διὰ τί τοσοῦτον εὐκόλως ἐν τῇ γλώσσῃ ἡ *ει* πολλάκις ἀπέβαινε *ι* βραχύ. Διότι οὐδείς, νομίζομεν, οὔτε Σκύθης, οὔτε ἄλλος τις τῶν νῦν (βεβαίως οὐδὲ τῶν ἀρχαίων) βαρβάρων, ἀκούων σήμερον τῶν περιοίκων τοῦ Βερολίνου λεγόντων ***der kleine*** (κλέϊνε), θὰ προέφερέ ποτε ***kline***, ἀφοῦ ὁ φθόγγος *εϊ* εἶνε ἐκ τῶν εὐκολωτάτων, οὓς δύ-

---

1) Τὰ δύο ταῦτα χωρία τοῦ Θουκυδίδου διδάσκουσι συγχρόνως ὅτι ὁ τόνος τῶν διφθόγγων ἔπιπτεν ἐπὶ τὸ δεύτερον φωνῆεν καὶ ὅτι συναίρεσις ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲν εἶνε ὁ τονισμὸς τοῦ πρώτου καὶ ἡ ἐν μιᾷ συλλαβῇ ταχεῖα αὐτῶν συνεκφώνησις. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ πρὸ τῆς συναιρέσεως πολλάκις ὁ τόνος εἶνε ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ, οἷον, ὄϊς οἶς, πάϊς παῖς, ὀξέϊ, βασιλέϊ.

2) Τὸ δὲ ἐν στίχῳ 1083 λαλῖς ὁ Σχολιαστὴς καὶ τὰ χειρόγραφα γράφουσι λαλεῖς. Τὸ δὲ ἐν στίχ. 1909 λαλῖς ἕτεροι γράφουσι λαλᾷς. Σημειωτέον ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς στίχοις τοῦ Ἀριστοφάνους λέγεται πεύγει 1091, πεύγεις 1092, χαιρήσεις 1094, γρύζεις 1095, πυγίζεις 1120, ἐπιτυμεῖς 1123, κατεύδει 1193.

ναται ἀνθρώπινον στόμα νὰ ἐκφωνήσῃ, οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ παλαιοὶ Σκύθαι εἶχον ἀλλοῖα τὰ ἀκουστικὰ καὶ φωνητικὰ ὄργανα. Ὅτι δὲ ἠδύνατο κάλλιστα ἡ προφορὰ τῆς *ει* νὰ εἶνε ἡ τοῦ *ι* μακροῦ καὶ δὲν ἦτο χρεία νὰ προφέρῃ ὁ Σκύθης πολὺ διαφόρως αὐτήν, ὅπως ἐμποιήσῃ κωμικὴν αἴσθησιν ἡ μετὰ ὀξύτητός τινος ἴσως προφορὰ τοῦ ι ἐν τοῖς *οἰμῶξι*, *λέγῖ* κλ., πειθόμεθα καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὴν αὐτὴν κωμικὴν αἴσθησιν ἐμποιεῖ καὶ ἡμῖν σήμερον, ὅταν ἀκούωμεν Βαυαρῶν ἢ ἄλλων Γερμανῶν προφερόντων τὸ *ε* τοῦ *λέγομεν* καὶ *γράφομεν* ὅπως τὸ *ε* τῶν γερμανικῶν λέξεων ***haben***, ***glauben*** κλ. ἢ τὸ *χ* ἐν τῷ *ἔχομεν*, ὅπως καὶ ἐν τῷ *ἔχετε*· εἰ καὶ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ *ε* ἐν τοῖς *λέγομεν*, *γράφομεν* καὶ τοῦ γερμανικοῦ *e* ἐν τῷ ***haben***, ***glauben*** δὲν εἶνε μεγάλη, πολλῷ δὲ ἐλάσσων ἡ διαφορὰ τοῦ χ ἐν τῷ *ἔχομεν* καὶ *ἔχετε*. Ἐγγενᾶται δὲ ἡμῖν κωμικὴ διάθεσις, ὅταν ἀκούωμεν τῶν Γερμανῶν προφερόντων τὸ *ἔχομεν*, ὅπως ἡμεῖς θὰ προεφέρομεν τὸ *ἔχιομεν*, οὐχὶ διότι ἡ διαφορὰ εἶνε μεγάλη, ἢ διότι κακῶς προσπίπτει ἡ προφορὰ *χιο* εἰς τὸ οὖς, ἀλλὰ διότι νηπιόθεν μανθάνομεν νὰ προφέρωμεν ὀλίγον διαφόρως τὸ *χ* ὅταν εἶνε πρὸ τοῦ α, ο, ου, ἢ ὅταν εἶνε πρὸ τοῦ *ε* ἢ τοῦ *ι*. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι τἀνάπαλιν ἤθελεν ἐμποιήσει κωμικὸν αἴσθημα τοῖς Γερμανοῖς ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τοῦ ***ch*** πολλῶν γερμανικῶν λέξεων, ἢ ἄν τις τὰ γερμανικὰ ὀνόματα ***Riese***, ***Wiese*** ἤθελε ἐκφωνήσει μετὰ βραχείας τῆς παραληγούσης ***Rise Wise***. Ἐνταῦθα συγχωρηθήτω ἡμῖν καὶ τοῦτο νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι εἴδομέν ποτε γυναῖκας μειδιασάσας ἐπὶ τῇ ὑπὸ Γάλλου τινος προφορᾷ τοῦ ἑλληνικοῦ *θ*, διότι ἐκεῖνος ἠγωνίζετο μέν, δὲν κατώρθου δ' ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ τῆς ἀκριβεστάτης αὐτοῦ ἐκφωνήσεως, ἂν καὶ προσήρειδε τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης πρὸς τοὺς ἄνω ὀδόντας, ὅπως καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἐποίει καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν ἐκφωνοῦντες τὸ *θ*. Πόσον δὲ καὶ ἡ ἐλαχίστη παραλλαγὴ ἑνὸς γράμματος δύναται νὰ παραμορφώσῃ ἐνίοτε λέξιν τινά, δεικνύουσι καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐνθυμούμεθα ὅτι ὅτε ἀπεδημοῦμεν εἰς Γερμανίαν, οὐδὲ ἐνοήσαμεν εὐθὺς τὴν λέξιν ***egoïsmus***, ὅτε τὸ πρῶτον ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Λειψίᾳ προφερομένην κατὰ τὴν σαξονικὴν προφορὰν τοῦ ***g***· καὶ τοὐναντίον ὅτι Γερμανός τις δὲν ἐνόησεν ἡμᾶς τὸ κατ' ἀρχάς, ἐπειδὴ ἐρωτῶντες αὐτὸν ποῦ κεῖται τὸ

Rosenthal, ἐξεφωνήσαμεν τὴν λέξιν ταύτην μετὰ βραχείας τῆς πρώτης συλλαβῆς. Οὐδὲν δὲ κωμικώτερον τοιούτων παρανοήσεων συμβαινουσῶν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπὶ σκηνῆς ἕνεκα ἐλαχίστης παραλλαγῆς τῶν λέξεων· καὶ νομίζομεν ὅτι ἡ κωμικὴ ἐνέργεια εἶνε ἔτι μείζων καὶ δραστικωτέρα, οὐχὶ ὅταν ἡ ἐσφαλμένη προφορὰ πολὺ ἀφίσταται τῆς ὀρθῆς, ἀλλ' ὅταν ὀλίγον παραλλάσσῃ ἐκείνης. Διὸ οὐδὲ ἀνταλλάσει τις τὰ φωνήεντα ἢ τὰ σύμφωνα τῆς ἑαυτοῦ γλώσσης, ὅταν διακωμῳδῇ τὴν προφορὰν ξένου, μεταχειριζόμενος ἄλλα ἀντ' ἄλλων, ἀλλὰ προφέρει ταῦτα, ὅπως οἱ ξένοι, μεταβάλλων ἐπὶ τὸ μακρότερον ἢ βραχύτερον τὰ φωνήεντα, ἀνοίγων ἢ κλείων περισσότερον τὸν λάρυγγα, προφέρων μαλακώτερον ἢ τραχύτερον τὰ σύμφωνα, ὅπως ποιεῖ καὶ ὅταν διακῳμωδῇ τὴν προφορὰν οὐχὶ ξένου, ἀλλ' ἐπιχωρίου ἔχοντός τι ἰδιάζον καὶ ἄηθες ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν λέξεων. Οὐδὲν δὲ ἔχει τὸ ἄτοπον, ἂν ἐν τῇ πέμπτῃ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι ὁ Ἀριστοφάνης σκώπτει τὸν Σκύθην ὡς συστέλλοντα τὸ **ει** εἰς **ι** βραχύ, ἀφοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ μετὰ Χριστὸν τὸν σοφιστὴν Παυσανίαν, «ἐπειδὴ ἀπήγγελλε παχείᾳ τῇ γλώττῃ καὶ ὡς Καππαδόκαις ξύνηθες, ξυγκρούων μὲν τὰ ξύμφωνα τῶν στοιχείων, ξυστέλλων δὲ τὰ μηκυνόμενα καὶ μηκύνων τὰ βραχέα», οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκάλουν «μάγειρον πολυτελῆ ὄψα πονήρως ἀρτύνοντα» [1]. Ἐδιδάχθημεν δὲ καὶ ἐκ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων ὅτι ἕνεκα τῆς ταυτοφωνίας τοῦ **ι** καὶ τῆς **ει** οἱ ξένοι συχνότατα συνέχεον ταύτην οὐ μόνον πρὸς τὸ μακρόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βραχὺ **ἰῶτα**. Ἐκεῖνο λοιπόν, ὅπερ ἐκ τῶν σκυθικῶν ***οἰμῶξι***, ***λέγί*** καὶ τῶν τοιούτων ἠδύναντο νὰ συμπεράνωσιν οἱ Ἐρασμικοί, εἶνε οὐχὶ ὅτι ἡ **ει** ἐξεφωνεῖτο ὡς **εἵ** ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὅτι ἐξεφωνεῖτο ὡς ἰῶτα μακρὸν καὶ ὅτι πολὺ εὐκόλως οἱ ξένοι δεικνύονται ἀδυναμίαν νὰ ἐκφωνήσωσιν ἐν πάσῃ τῇ ἀκριβείᾳ φθόγγους τινὰς δύνανται νὰ κινήσωσιν ἐπὶ τούτῳ τὸ μειδίαμα τῶν ἐγχωρίων, ὅτε μάλιστα οὗτοι τυγχάνουσιν ὄντες Ἀττικοί, καὶ ὅτι καὶ πολλοὶ ἴσως τῶν Εὐρωπαίων δὲν θὰ ἀπέφευγον τὰ κωμικὰ βέλη τοῦ Ἀριστοφάνους, ἂν ἔζων τότε καὶ ἠκούοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνοῦντες ***κλεϊνὸς*** ἀντὶ ***κλεινός***, ***ἔκω*** ἀντὶ ***ἔχω***, ***ἐπιτυμῶ*** ἀντὶ ***ἐπιθυμῶ***, ***οὐκὶ*** ἀντὶ οὐχί,

1) Ἰδὲ Φιλοστράτου βίους Σοφιστῶν II, 13.

ὅπως καὶ ὁ Σκύθης τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν, ὅτε ἔλεγεν *οὐκ ἐκῶδὲν* (οὐκ ἔχω οὐδὲν) 1197, *ἐπιτυμεῖς* 1123 ἀντὶ *ἐπιθυμεῖς*, *ἀκολούτει* τέκνον 1198, *ἀπότρεχ' ὡς τάκιστα* 1214, *ραίκι ραί, κάτησο, κατησο, ραίκι ραί, ὦ τυγάτριον* 1183 κτλ. Οὕτω δὲ ἤθελον ἴσως εὑρεῖ ὅτι ἥκιστα ἁρμόζει νὰ ἀποφαίνηταί τις ἀξιωματικῶς ὅτι ὁ δεῖνα ἢ δεῖνα φθόγγος ἐξεφωνεῖτο οὕτως ἢ ἐκείνως ἐπὶ Ἀριστοφάνους καὶ Εὐριπίδου, ὅταν μάλιστα πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ὁρμᾶται ἐξ εἰκασιῶν μόνον.

Ὅτι ἡ *ει* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς *εἴ* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους γίνεται δῆλον καὶ ἐξ ἄλλων στίχων τοῦ Ἀριστοφάνους, τῶνδε

Ἀλκυόνες, αἱ παρ' ἀενάοις θαλάσσης
κύμασι στωμύλετε
τέγγουσαι νοτίοις πτερῶν
ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι·
αἵ θ' ὑπωρόφιοι κατὰ γωνίας
ει ει ει ει εί ει λύσετε δακτύλοις φάλαγγες
ἱστοπόνια πηνίσματα[1]

καὶ

Ἐγὼ δ' ἁ τάλαινα προσέχουσ' ἔτυχον
ἐμαυτῆς ἔργοισι
λίνου μεστὸν ἄτρακτον
ει ει ει λίσσουσα χεροῖν
κλωστῆρα ποιοῦσα[2]

Ἐν αὐτοῖς, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἰωάννης Τζέτζης, ὁ Ἀριστοφάνης οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ σκώπτει τὸ διακεκλασμένον καὶ σχοινοτενὲς μέλος τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀρξαμένης ἤδη εὐμελοῦς μουσικῆς[3], πρὸς ταύτην δὲ τὴν παρατήρησιν συμφωνεῖ καὶ ἡ ῥῆσις τοῦ Σχολιαστοῦ «ἡ ἐπέκτασις τοῦ *ει* κατὰ μίμησιν τῆς μελοποιίας εἴρηται», ἐξ ἀμφοτέρων δὲ συνάγεται ὅτι ἦχον σχοινοτενοῦς μέλους δηλοῦσα ἡ *ει* ἐν

---

1) Ἐν τοῖς Βετράχοις 1309—1315.

2) Αὐτόθι 1345 καὶ ἑξῆς.

3) Ἐν τῇ πραγματείῃ αὐτοῦ «Ἡ ἐπινόησις τῆς παρασημαντικῆς τῶν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα λειτουργικῶν καὶ ὑμνολογικῶν χειρογράφων τῶν ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν». Ἀθήνησι 1886, σελ. 38.

τοῖς ἄνω στίχοις, δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, κάλλιστα δὲ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς παραδόσεως. Καὶ νομίζομεν ὅτι καὶ τὰ ἐν τῷ στίχῳ 970 τῆς αὐτῆς κωμῳδίας οὐ *Χῖος*, ἀλλὰ *Κεῖος* πρέπει νὰ ἐκφωνηθῶσιν ὡς παρ' ἡμῖν σήμερον, ἂν πρέπει νὰ φυλαχθῇ ἡ ἐν τῇ παραθέσει τῶν δύο ἐθνικῶν ὀνομάτων ὑποσημαινομένη αὐτῶν ὁμοιοηχία.

Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι οὕτως, ὡς ι, πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ἡ ει ἐν τῷ *ἔχει*, τῇ τελευταίᾳ λέξει τοῦ κη' ἐπιγράμματος τοῦ Καλλιμάχου, περὶ τὸ ἔτος 270 πρὸ Χριστοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀνθήσαντος,

Ἐχθαίρω τὸ ποίημα τὸ κυκλικόν, οὐδὲ κελεύθῳ
χαίρω, ἥτις πολλοὺς ὧδε καὶ ὧδε φέρει.
Μισῶ δὲ καὶ περίφοιτον ἐρώμενον, οὐδ' ἀπὸ κρήνης
πίνω· σικχαίνω πάντα τὰ δημόσια.
Λυσανίη, σὺ δὲ ναίχι καλός, καλός, ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν
τοῦτο σαφῶς, Ἠχώ φησί τις «ἄλλος ἔχει».

Ὡς γνωστόν, αἱ λέξεις *ναίχι καλὸς* ἢ *καλὸς ναίχι* εἶνε φράσις ἐρωτικὴ συχνότατα ἀπαντῶσα καὶ ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων [1], μετεχειρίσθη δὲ ταύτην ἐνταῦθα ὁ ποιητής, ἵνα ἀνθυπενέγκῃ τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἠχοῦς *ἄλλος ἔχει*, καὶ οὕτως ἐν τῷ τέλει τοῦ ὅλου ἐπιγράμματος μετὰ πλείονος δυνάμεως, ὡς δι' ἰσχυροῦ κέντρου, πλήξῃ τὸ ἀσταθὲς τοῦ ἐρωμένου Λυσανίου. Δὲν εἶνε δὲ τὸ παράπαν ἀπίθανον ὅτι τὴν ἀπόκρισιν ταύτην τῆς Ἠχοῦς ὁ Καλλίμαχος ἔλαβεν ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, λεγομένην πιθανώτατα ἐν εὐτραπέλῳ παιδιᾷ πρὸς ἐραστὰς σεμνυνομένους ἐπὶ τῷ κάλλει τῶν ἐρωμένων καὶ συνεχῶς φέροντας ἀνὰ στόμα τὰς λέξεις *ναίχι καλὸς ὁ παῖς, καλὸς ναίχι*. Ἡ ἀπόκρισις θὰ ἦτο βεβαίως ὑπόψυχρος καὶ ἄχαρις καὶ ἄνους ἄνευ τῆς ὁμοηχίας τοῦ *ναίχι* καὶ *ἔχει*. Τοῦτο συνορῶντες καὶ οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν, ποικίλας ἐπινοοῦσι θεραπείας, δυναμένας νὰ ἀπαλλάξωσιν αὐτοὺς τῆς ὁμολογίας ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τῶν διφθόγγων ἀνέρχεται εἰς χρόνους τοσοῦτον ἀρχαίους. Ὁ μετὰ πολλῆς λοιπὸν μανίας πολεμήσας πρὸς

---

1) Ἴδε Otto Jahn Beschreibung der Vasensammlung der Pinakothek zu München 1854 σελ. CXXVI, πρὸς δὲ καὶ CIG IV σελ. X b.

τὴν ἡμετέραν προφορὰν Δανὸς Ἑϊρρίξενος (σελ. 135) ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ Ἠχὼ ἀποκρίνεται μόνον πρὸς τὴν λέξιν *καλός*. Ἀλλὰ διὰ τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐπινοίας καταγινώσκει τοῦ ποιητοῦ πολλὴν ἀτεχνίαν καὶ μωρίαν, ὡς πειρωμένου νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὸ στόμα τῆς ταλαιπώρου Ἠχοῦς ἐναντίον τῶν φυσικῶν νόμων δύο ἢ κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς τρεῖς φθόγγους, συνηρθρωμένους μάλιστα εἰς ἀνθρωπίνην φωνὴν καὶ δή, τὸ θαυμαστόν, δηλωτικοὺς ἐννοίας ἀναγκαιοτάτης εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπιγράμματος, οὓς ὅμως οὔτε ὁ ποιητὴς εἶπεν οὔτε ἡ δειλαία ἐκείνη ἤκουσε. Πλὴν δὲ τῆς ἀλογιστίας ταύτης τοῦ ποιητοῦ, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Ἑϊρριξένου δὲν αἴρεται οὐδ' ἡ ἀπορία, ἥτις γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς ἀπροκαταλήπτου ἀναγνώστου, πῶς συμβαίνει ὥστε ἡ Ἠχὼ τοῦ Καλλιμάχου πρὸ 2150 καὶ πλειόνων ἐτῶν νὰ προσθέτῃ ἀφ' ἑαυτῆς λέξιν, ἥτις κατ' οὐδένα μὲν τρόπον ἠδύνατο νὰ ἐλλείπῃ, ἔχει δὲ ὁμοιοτάτην προφορὰν πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ὅλης ἐρωτικῆς φράσεως, πρὸς τὸ *ναίχι*, ἂν αἱ λέξεις *ναίχι* καὶ *ἔχει*[1] ἐκφωνηθῶσιν, ὅπως ἡμεῖς προφέρομεν αὐτὰς σήμερον, ἢ μᾶλλον ὅπως προέφερον ταύτας οἱ Ἕλληνες ἀπὸ χρόνων παλαιοτάτων. Οὐδεμίαν δὲ ἰσχὺν ἔχει τὸ ἐπερώτημα τοῦ Ἑϊρριξένου, διὰ τί ἡ Ἠχὼ δὲν ἀποκρίνεται κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν πρὸς τὰς λέξεις *ναίχι καλός*· διότι ἡ ἀντιστροφὴ τῶν λέξεων ἐν τῇ ἀποκρίσει τῆς Ἠχοῦς συμβαίνει μόνον κατὰ τὸν Ἑϊρρίξενον καί τινας ἄλλους, μὴ θελήσαντας ἐξ ὑπερβάλλοντος ἐρασμικοῦ ζήλου νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι ἡ Ἠχὼ ἀποκρίνεται οὐχὶ πρὸς τὸ *ναίχι καλός*, ἀλλὰ πρὸς τὸ *καλὸς ναίχι*, καὶ ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ *ναίχι* ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκφωνήσει τῆς ἐρωτικῆς φράσεως εἶνε φαινομένη μόνον. Καθ' ἡμᾶς δηλονότι ὁ Καλλίμαχος ἐκ περιτεχνήσεως ἐπίτηδες παρέλιπε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ δεύτερον τὸ *ναίχι* μετὰ τὸ δὶς ἐπαναληφθὲν *καλὸς* (πολλάκις δὲ ἀπαντᾷ ἐπαναλαμβανόμενον τὸ *καλὸς ναίχι* ἐν τοῖς ἀρχαίοις ποιήμασι καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀγγείων), ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης παραλείψεως χαριέστερον

---

1) Ἐσφαλμένως τονίζει ὁ Βλάσσιος ν α ι χ ὶ (ἐκδ. 6, σελ. 55), διότι οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ῥητῶς λέγουσι «ναίχι, ὅπερ παροξύνεται διὰ τῆς χι ἐπεκτεταμένον ἐχρῆν δὲ καὶ τὸ οὐχὶ βαρύνεσθαι» κτλ. Lentz Herod. I 506, 1.

παρασταθῇ ἡ ταχύτης τῆς Ἠχοῦς, φθανούσης νὰ ἀντιφωνήσῃ τὰς πρὸς αὐτὴν λεγομένας λέξεις καὶ πρὶν αἱ τελευταῖαι συλλαβαὶ ἐξέλθωσι πλήρεις ἐκ τοῦ στόματος τοῦ φωνοῦντος. Τοῦτο δὲ καὶ οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν αἱ λέξεις «ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν τοῦτο σαφῶς», καθ' ὅσον μόνη ἡ παράλειψις τοῦ *ναίχι*, οὐχὶ δὲ ἡ ἀσάφεια τῶν νοημάτων ἐδικαίου τὸν ποιητὴν νὰ προσθέσῃ τὰς εἰρημένας λέξεις μετὰ τὸ *καλός*, ἤτοι μετὰ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς ὅλης ἐρωτικῆς φράσεως. Ὅθεν ὅλως περιττὴ εἶνε καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ Σχνεϊδήρου[1] *ἄλλον ἔχειν*, καθ' ὅσον διὰ ταύτης ὁ ποιητὴς παρίσταται μετά τινος σχολαστικότητος ὑπομιμνήσκων τὸν ἀναγνώστην πράγματος εὐνοητοτάτου, ὅτι αἱ λέξεις *ἄλλος ἔχει* κυρίως δὲν εἶνε ἠχὼ τοῦ *ναίχι καλός*, ἀλλὰ τοῦ *καλὸς ναίχι*. Προσσημειωτέον δὲ ὅτι, ἂν ἡ Ἠχὼ τοῦ Καλλιμάχου ἐτόλμησε νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ *κ* καὶ *ν* ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν λέξεων *καλὸς* καὶ *ναίχι*, οὐδὲν ἐποίησεν ἐναντίον πρὸς ὅ,τι καὶ ἄλλαι Ἠχοὶ ποιοῦσιν οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1871 διατρίβοντες ἔτι ἐν Γερμανίᾳ ἐπεσκέφθημεν μετά τινων Γερμανῶν φίλων τὴν ἐν τῇ σαξονικῇ καλουμένῃ Ἑλβετίᾳ ἀπότομον πέτραν *Bastei*, ὀλίγον δὲ πρὸ αὐτῆς ἀπηντήσαμεν θέσει, ἐξ ἧς δύναταί τις νὰ ἀκούσῃ Ἠχώ, «πέτρας ὀρείας παῖδα», σαφέστατα καὶ ἀκριβέστατα ἀποδίδουσαν τὰς πρὸς αὐτὴν φωνουμένας λέξεις πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Ἐνθυμούμεθα δὲ κάλλιστα ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν, λατινικῶν, γερμανικῶν καὶ δὴ καὶ ἑβραϊκῶν λέξεων, ἃς ἀντεφώνησε τότε, φιλοτιμουμένη, ὅσον ἠδύνατο, νὰ μὴ ὑστερήσῃ τῶν μετ' αὐτῆς συνδιαλεγομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους παιζόντων Γερμανῶν φίλων, ἀπήγγειλε καὶ τὸ ὄνομα γερμανικῆς τινος πόλεως *Wesel*, ἀφ' οὗ ὅμως μετὰ πολλῆς χάριτος ἀφήρεσεν ἀπὸ τῆς λέξεως ταύτης τὸ ἀρκτικὸν γράμμα· καὶ ἂν ὁ Βλάσσιος ἐτύγχανε τότε παρών, θὰ ἤκουεν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἠκούσαμεν εὐκρινέστατα, *Esel*. Ἀναφέρομεν τὸν Βλάσσιον, οὐχὶ δὲ τὸν Εἰρρίξενον, διότι οὗτος μὲν πάλαι ἀπέθανεν, ὁ δὲ Βλάσσιος οὐχὶ μόνον ὑπὲρ πάντα ἄλλον σήμερον, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, ἀσπάζεται κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς γνώμας καὶ τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι τοῦ ἐπινοητικωτάτου Εἰρριξένου,

---

1) Callimachea. Edidit Otto Schneider 1870—73 vol. I. σελ. 80.

ἀλλὰ καὶ χωρήσας περαιτέρω ἐκείνου ἐπειράθη, πρὸς εὐχερεστέραν λύσιν τοῦ πράγματος καὶ παντελῆ ἄρσιν τῶν προσκομμάτων, καὶ ὅλως νὰ ἀποκόψῃ τοὺς δύο τελευταίους στίχους ἀπὸ τῶν προηγουμένων τεσσάρων, ἰσχυρισθεὶς [1] ὅτι ὁ πρὸ δέκα καὶ πλειόνων ἐτῶν ἀποθανὼν καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ***Haupt***, ἤτοι Κέφαλος, ἀποφαίνεταί που ὅτι οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι τοῦ παρατεθέντος Καλλιμαχείου ἐπιγράμματος εἶνε νόθοι, προσαρτηθέντες ὑπὸ μεταγενεστέρου τινός. Ἀλλὰ τὸ χαρίεν εἶνε ὅτι ὁ ***Haupt*** οὐδαμοῦ ἐξήνεγκε τοιαύτην κρίσιν, τοῦτο δὲ ἐγίνωσκε καὶ ὁ Βλάσσιος, διότι ὁ Δίλτεϋς [2], παρ᾿ οὗ λαμβάνει τὴν εἴδησιν ταύτην, διαρρήδην λέγει ὅτι μόνον παρὰ τοῦ Μεϊνεκίου μανθάνει τοῦτο, αὐτὸς δὲ οὔτε ἐν τῇ σελίδι τοῦ Φιλολόγου (I. 367), εἰς ἣν παραπέμπει ὁ Μεϊνέκιος [3], οὔτε ἀλλαχοῦ εὗρε τοιαύτην κρίσιν τοῦ ***Haupt***. Ἀλλ᾿ ὁ Βλάσσιος ἐνόμισεν ἴσως περιττὸν νὰ ἐξετάσῃ ἐπὶ τίνος ἀσφαλοῦς θεμελίου ἐστηρίζοντο οἱ κατὰ τῆς γνησιότητος τοῦ διστίχου λόγοι τῆς ὑποτιθεμένης γνώμης, ὑπολαβών, ὡς φαίνεται, ἱκανὴν τὴν ἀπόφανσιν τοῦ Διλτεΰος, ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι ταράττουσιν ἰσχυρῶς ὁλόκληρον τὸ ἐπίγραμμα Πῶς δὲ ὅ τε Δίλτεϋς καὶ Βλάσσιος κατώρθωσαν νὰ ἀνακαλύψωσι τοιαύτην κριτικὴν ἀνακάλυψιν, ἀγνοοῦμεν, διότι οὔτε ὁ Μεϊνέκιος οὔτε ἄλλος τις τῶν λόγου ἀξίων ἐκδοτῶν τοῦ Καλλιμάχου εὗρεν αἰτίαν νοθείας. Τοὐναντίον μάλιστα, ἐάν τις ἀναγνῷ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ παρεθέμεθα τούτου ἕνεκα ὁλόκληρον ἐνταῦθα, πείθεται ὅτι οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι οὐ μόνον δὲν παρέλκουσιν, ἀλλ᾿ εἶνε, ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῶν προηγουμένων τεσσάρων, ἑρμηνεύοντες καὶ διαφωτίζοντες ὁλόκληρον τὸ ἐπίγραμμα, οὗτινος κεφαλαιώδης ἔννοια, συνάπτουσα τὰς κατὰ μέρος καὶ σφιγκτῶς συνδέουσα πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς ἓξ στίχους, διὰ πάντων

1) Ἐν τῇ α᾿ ἐκδόσει τοῦ ἔτους 1870, σελ. 25, σημ. 2.

2) Carolus Diltey, de Callimacho Cydippa 1863 σελ. 5 σημ.

3) Ἐν τῇ σελίδι 367 τοῦ Φιλολόγου γίνεται λόγος ὑπὸ τοῦ Haupt περὶ ἑτέρου χωρίου τοῦ Καλλιμάχου, καὶ φαίνεται ὅτι ὅλη ἡ κωμικὴ ἱστορία ἐγεννήθη ἐκ μνημονικοῦ ἁμαρτήματος τοῦ Meineke, ἀποδόντος εἰς τὸν Haupt ὅ,τι ἠδύνατό πως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Heinrichsen.

διήκουσα, εἶνε, ὡς ἄριστα ἡρμήνευσεν ὁ Εἰρρίξενος, ἀγαπῶ τὸ ὡραῖον, ἀλλ' ὅταν δὲν εἶνε δημόσιον. Ἂν δὲν ὑπῆρχον οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι, ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔμενεν ἐν ἀπορίᾳ διὰ τί ὁ ποιητὴς ἢ ἐκεῖνος, ἀνθ' οὗ γράφει, ἐνδείκνυται τοσοῦτον μῖσος κατὰ τοῦ δημοσίου καλοῦ, ὅπερ πᾶς ἄνθρωπος καθῆκον ἔχει οὐχὶ μόνον νὰ μὴ μισῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ φροντίζῃ καὶ ἐργάζηται ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ αἱ λέξεις δὲ αἱ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ «μισῶ καὶ περίφοιτον ἐρώμενον», αἵτινες ὑποδηλοῦσί πως τὴν αἰτίαν τοῦ τοσούτου μίσους, θὰ ἔμενον μετέωροι ἄνευ τῶν ὑποβασταζόντων αὐτὰς δύο τελευταίων στίχων.

Περὶ τοῦ Καλλιμαχείου ἐπιγράμματος ὄντος τοῦ λόγου, οὐδὲ ἕτερον κριτικὸν κατόρθωμα τοῦ Βλασσίου πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ, ὡς εἴπερ τι καὶ ἄλλο δεικνύον τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελικοῦ λογίου, ὅτι ὁ ἔχων στερεὰν πίστιν δύναται καὶ ὄρη νὰ μεταστήσῃ καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους νὰ ἀλλοιώσῃ καὶ μεταβάλῃ. Ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐγκαταλιπὼν τὴν εἰρημένην γνώμην περὶ νοθείας τοῦ τελευταίου διστίχου, προβάλλει δύο διορθώσεις τῆς λέξεως *ἔχει*, τὴν μὲν τοῦ Πετερσενίου, *ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν τοῦτο σαφῶς Ἠχώ, φησί τις ἄλλος ἔχειν*, τὴν δὲ ἑαυτοῦ...*Ἠχώ, φησί τις ἄλλος «ἔχω»*[1]. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς διορθώσεις ἡ Ἠχὼ μεταβάλλεται χωρὶς ἀνάγκης εἰς ἁπλῆν Φήμην, ἥτις ἀποτόμως καὶ ἄνευ φανερᾶς αἰτίας μετὰ τὴν λέξιν «δημόσια» ἐξαρπάζει τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πρότερον φωνοῦντος, τρίτος δέ τις κατόπιν χωρὶς ἐκείνη νὰ ἐπερωτήσῃ τινὰ αὐθόρμητος καὶ αὐτόκλητος ἀποκρίνεται πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῆς διαθρυλούμενον, ἄλλην μὲν ἀπόκρισιν κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Πετερσενίου, ἄλλην δὲ κατὰ τὴν τοῦ Βλασσίου Κατὰ ταύτην ὁ ἄγνωστος οὗτος, ὅστις ἀναντιλέκτως εἶνε ὁ νέος ἐραστὴς τοῦ Λυσανίου, ἀκούων τῆς Φήμης διαθρυλούσης «ναίχι καλὸς» καὶ πρόσωπον Ἠχοῦς παραδόξως λαμβάνων δὲν ἀποκρίνεται οὔτε πρὸς τὸ *ναίχι*, οὔτε πρὸς τὸ *καλός*, ἀλλ' ἰδιοτρόπως πάνυ προστίθησιν ἐξ ἑαυτοῦ, ὡς ἔμψυχος ὤν, τὴν λέξιν *ἔχω*, ὡς παρήχησιν δῆθεν τῆς προηγηθείσης λέξεως *Ἠχώ*, ἣν αὐτὸς μὲν οὐδαμοῦ ἤκουσεν, ἔγραψε δὲ ὁ

---

1) σελ. 55 καὶ E. Petersen Progr. Dorpart 1875.

ποιητής, ὅπως δηλώσῃ τὸ ὄνομα οὐχὶ τοῦ λεγομένου καὶ ἀκουομένου, ἀλλὰ τὸ τοῦ λέγοντος, ἀνθ' οὗ ἠδύνατο κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Βλασσίου νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν λέξιν Φήμη. Εἰς ἐπίμετρον δὲ πάντων τούτων κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν ἡ παράδοξος καὶ ἔμψυχος αὕτη Ἠχὼ διὰ τῆς λέξεως *ἔχω* συμπληροῖ τοὺς λόγους τοῦ προτέρου ἐραστοῦ, καίτοι παντελῶς αὐτοὺς ἀγνοοῦσα. Κατὰ τίνας φυσικοὺς ἢ τεχνικοὺς κανόνας συμβαίνουσι ταῦτα καὶ πῶς διὰ ταύτης τῆς διορθώσεως ἀποδίδοται τῷ Καλλιμάχῳ ἡ λεπτότης καὶ χάρις, ἣν ἀφαιρεῖται κατὰ Βλάσσιον ἡ παραδεδομένη γραφή, ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν, ἀφοῦ ὁ ἐπιχειρήσας τῇ διορθώσει μόνον πρὸς εὕρεσιν ἐρασμικῆς τινος παρηχήσεως ἀπέβλεψεν, οὐδὲν δὲ εἶπε περὶ ἀλληλουχίας τῶν ἐννοιῶν, ὅπως συνετισθῶσι καὶ οἱ τυχὸν ἀπείρως ἔχοντες τῶν τοιούτων ἐπινοήσεων. Ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς διορθώσεως τοῦ Πετερσενίου ἐπέρχεται ἡ περιπόθητος θεραπεία, διότι, ἐνῷ καὶ πάλιν ἀναφύονται αἱ αὐταὶ ἀπορίαι, οὐδὲ ὁ σκοπὸς τῶν Ἐρασμικῶν κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ἐπιτυγχάνεται, ἐπειδὴ ἡ ἀπόκρισις δὲν γίνεται πρὸς τὴν λέξιν ***καλός***, ὡς νομίζει ὁ Πετερσένιος καὶ ὁ Βλάσσιος, ἅτε κωλυούσης τοῦτο τῆς ὀνομαστικῆς *ἄλλος*, ἀλλὰ πρὸς μόνον τὸ *ναίχι*. Παραλείπομεν δὲ ὅτι ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ *ἔχει* εἰς τὸ *ἔχειν* καὶ ἕτερον ἠχητικὸν θαῦμα προκύπτει εἰς μέσον, ὅτι ὁ νέος ἐραστής, βουλόμενος ὡς οἷόν τε ἄριστα νὰ ὑποκριθῇ τὸ μέρος τῆς Ἠχοῦς, ὅπερ προθυμότατα καὶ πάσῃ δυνάμει ἐπιτελεῖ, μετατίθησιν ἐν τῇ ἀποκρίσει τὸ *ν* τοῦ *ναίχι* τῆς Φήμης μετὰ πολλῆς δεξιότητος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὴν τελευτήν, πρὸς πολλὴν ἔκπληξιν πάντων τῶν μὴ τέως εὐτυχησάντων νὰ ἀκούσωσι τοιαύτης ἐξαισίας καὶ πολυμηχάνου Ἠχοῦς. Πάντα δὲ ταῦτα γίνονται κατά τε τὸν Βλάσσιον καὶ Πετερσένιον οὐχὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλὰ διότι κατὰ τὴν παραδεδομένην ἀνάγνωσιν τὸ *τὶς* ἐκεῖνο εἶνε ἀνάρμοστον περὶ Ἠχοῦς λεγόμενον. Ἀλλ' ἐλησμόνησαν ἀμφότεροι ὅτι ἡ Ἠχώ, καὶ κύριον ὄνομα γινομένη, δὲν παύεται δηλοῦσα πολλά, πλεῖστα πρόσωπα, τὸ αὐτὸ ὄνομα φέροντα, καὶ δὲν δύναταί τις ὀρθῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πολλαί, ἄπειροι Ἠχοί, ὅπως ἀναρίθμητοι Φρείδριχοι, μία δὲ τούτων, οὐχὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἐπὶ γῆς ἀντεφώνησε τότε πρὸς τὴν φράσιν τοῦ ποιητοῦ *ναίχι κα-*

λός, καλὸς ναίχι, μαρτυρήσασα διὰ τοῦ ἀντιφωνήματος *ἄλλος ἔχει* ὅτι καὶ αἱ πέτραι αὐταὶ ἐγίνωσκον τὸ ἀσταθὲς τοῦ Λυσανίου.

Ἐνταῦθα δὲν νομίζομεν ἄσκοπον, ἐπειδὴ ἐπάνω ὁ λόγος ἐγένετο περὶ ***Haupt***, νὰ μνημονεύσωμεν ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν κριτικῶν τούτων διορθώσεων γνώμην τινὰ τοῦ ὀξυνουστάτου ἐκείνου κριτικοῦ, ἣν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τούτου ἠκούσαμεν ἐν Βερολίνῳ, ἑρμηνεύοντος τὸν 77 καὶ 78 στίχον τῶν Ἀχαρνέων τοῦ Ἀριστοφάνους, ἔχουσαν ὧδε. «Ὡς κρατερὸς ἀνὴρ νομίζεται οὐχὶ ὁ βουλόμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος πλεῖστα νὰ φάγῃ καὶ πίῃ, οὕτω δεινὸς κριτικὸς εἶνε οὐχὶ ὁ βουλόμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος νὰ διορθώσῃ» [1].

Ἐμβάλλων ἄρα ὁ Καλλίμαχος εἰς τὸ στόμα τῆς Ἠχοῦς *ει* ἀντὶ *ι* συμμαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων τῶν ἄλλων ἐξόχων Κριτικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ὅτι ἡ *ει* κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γ' πρὸ Χρι. ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἤδη τὴν δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, καὶ ὅτι ὁ ἀναγινώσκων *ἔχει* προέφερε τὴν δίφθογγον, ὅπως ἡμεῖς σήμερον. Ἂν δὲ ἀποδεχθῶμεν, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ὅτι τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἠχοῦς «ἄλλος ἔχει» ὁ Καλλίμαχος ἔλαβεν ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ὅπερ δὲν εἶνε τὸ παντάπασιν ἀπίθανον, τότε τὸ ἐκ τῆς παρηχήσεως ταύτης τοῦ *ἔχει* καὶ *ναίχι* ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ περὶ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Καλλιμάχου.

Τί δὲ ἄλλο σημαίνει καὶ τὸ ὅτι οἱ Ἀλεξανδρεωτικοὶ ποιηταὶ μεταχειρίζονται πρὸ συμφώνου τὰς διφθόγγους ὡς βραχέα φωνήεντα [2], ἢ ὅτι πρὸ τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος προεφέροντο αὗται ὡς

---

1) Ταῦτα εἶπεν ὁ Haupt, διότι ἐν τοῖς στίχοις 77 καὶ 78 τῶν Ἀχαρνέων τινὲς τὸ δ υ ν α μ έ ν ο υ ς διορθοῦσιν ἀτόπως εἰς β ο υ λ ο μ έ ν ο υ ς. Οἱ στίχοι ἔχουσιν οὕτως·

«Οἱ γὰρ βάρβαροι ἄνδρας ἡγοῦνται μόνους τοὺς πλεῖστα δυναμένους φαγεῖν τε [καὶ πιεῖν»·

2) Ἰδὲ Löbe· De correptione diphthongorum ante consonas Altenb. 1831. Τὴν πραγματείαν ταύτην ὁ Kühner ὀνομάζει gründliche Adhandlung. Ausf. Gramm. I, σελ. 241 σημ. 3. Τούτου δὲ ἕνεκα ἐγράφη ὡς εἴδομεν, καὶ Σ ω σ ε ι ά ν α ξ ἀντὶ Σωσίαναξ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 306 πρ. Χρ. Ἀλλ' ἡ παντελὴς σύγχυσις τῆς ει ἤτοι τοῦ μακροῦ ι πρὸς τὸ βραχὺ ι ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος (ἰδὲ Dittenberger ἐν CIA III, 100), ἀκριβῶς

ἁπλᾶ μακρὰ φωνήεντα, ἀπὸ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου ἤρχοντο ἤδη νὰ συστέλλωνται καὶ εἰς βραχείας συλλαβάς;

Πάντα τὰ εἰρημένα δεικνύουσι πῶς πρέπει νὰ νοηθῶσι καὶ οἱ ἑξῆς λόγοι τοῦ Ἑρμογένους, τοῦ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀνθήσαντος. «Σεμνότητος δὲ λέξεις εἰσὶ καὶ αἱ ταῖς μακραῖς τε καὶ διφθόγγοις πλεονάζουσαι καὶ αἱ τὰ τελευταῖα ἐν ταύταις ἔχουσαι, πλὴν τῆς *ει* διφθόγγου· καὶ εἰ καθ' ἑαυτὸ δὲ τὸ *ι* τιθοῖτο, ἥκιστα σεμνὴν ποιεῖ τὴν λέξιν πλεονάσαν· συστέλλει γὰρ μᾶλλον καὶ σεσηρέναι ποιεῖ, διογκεῖ δὲ οὐδαμῶς τὸ στόμα [1]». Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἑρμογένους συνάγεται ὅτι ἡ *ει* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον ὡς *εϊ*, ἐπειδὴ οὕτως ἐκφωνουμένη ἀποβαίνει σεμνὴ οὐχὶ ὀλιγώτερον τῆς *αι*, διότι σεμνὴ λέξις κατὰ τὸν Ἑρμογένην «πᾶσα ἡ πλατεῖα καὶ διογκοῦσα κατὰ τὴν προφορὰν τὸ στόμα». Δικαίως ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ ἄλλως ἐρασμικώτατος Βλάσσιος ἀπορρίπτει [2] τὴν γνώμην τοῦ Ἑϊρριξένου, ζητήσαντος (σελ. 147) ἐκ τοῦ χωρίου τούτου νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ τοῦ *ι* καὶ *ει*. Ὀρθῶς λέγει ὁ Βλάσσιος, ὅτι αἱ λέξεις «ἥκιστα σεμνὴν» οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν ἢ οὐδαμῶς σεμνήν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι οὐδεμία σύγκρισις γίνεται μεταξὺ *ει* καὶ *ι*, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Ἑϊρριξένος. Ἠδύνατο δὲ καὶ ἔτι μᾶλλον νὰ διασαφήσῃ τὸ πρᾶγμα ὁ Βλάσσιος, λέγων ὅτι οὐχὶ μόνον οὐδεμία γίνεται σύγκρισις μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀμφότερα ἀπὸ κοινοῦ ἀντιτάσσονται καὶ συγκρίνονται πρὸς τὰς ἄλλας διφθόγγους καὶ τὰ ἄλλα φωνήεντα, ἐν δὲ τῇ συγκρίσει ταύτῃ εὑρίσκονται ἀμφότερα ἐξ ἴσου ἐστερημένα τοῦ ἰδιώματος τῆς σεμνότητος. Διότι οἱ σύνδεσμοι *καί* . . . *δὲ* ἐν τῷ «καὶ εἰ καθ' αὑτὸ δὲ τὸ ι πιθοῖτο» οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν ἢ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ λέγομεν, ὅτι, ὅπως ἡ *ει*, οὕτω καὶ τὸ ἁπλοῦν *ι* ἥκιστα σεμνὴν ποεῖ τὴν λέξιν, ὁ δὲ λόγος, διότι καὶ τοῦτο, ὅπως καὶ ἡ *ει*, συστέλλει μᾶλλον,

---

ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ καὶ ἡ φανερὰ σύγχυσις τοῦ ω καὶ ο, τῆς αι καὶ τοῦ ε, τῆς οι καὶ τοῦ βραχέος υ, τῆς α υ καὶ ευ πρὸς τοὺς φθόγγους α—6 καὶ ε – 6.. Ἀλλὰ περὶ τούτων λέγομεν ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ τῆς α ι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

1) Περὶ ἰδεῶν σελ. 225 ἐκδ. W. καὶ 291 Speng.

2) Ἐκδ. α' σελ 18. σημ. 2.

οὐδαμῶς δὲ διογκεῖ τὸ στόμα [1]. Ἂν ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἦτο ἡ *ει*, τότε ὁ Ἑρμογένης ἔπρεπεν διαρρήδην νὰ εἴπῃ μᾶλλον τῆς *ει*, ἀφοῦ ἐκ πάντων τῶν συμφραζομένων γίνεται φανερὸν ὅτι δὲν λέγεται τίς φθόγγος, ὁ τοῦ *ι* ἢ ὁ τῆς *ει* εἶνε σεμνότερος, ἀλλ' ὅτι οὗτοι μόνοι παρὰ τὰς ἄλλας διφθόγγους καὶ τὰ ἄλλα μακρὰ φωνήεντα ποιοῦσιν ὁμοίως (καὶ . . . . δὲ) ἥκιστα σεμνὴν τὴν λέξιν. Ποιεῖται δὲ ἴδιον λόγον ὁ Ἑρμογένης περὶ τῆς *ει*, ἴδιον δὲ περὶ τοῦ *ι*, διότι ἡ γραμματικὴ θεωρία περὶ τῶν φθόγγων, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Κούρτιος, ὁρμᾶται, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, ἐκ φθόγγων γεγραμμένων, δύο δὲ τρόποι γραφῆς τοῦ φθόγγου τοῦ μακροῦ ἰῶτα ὑπῆρχον ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὁ διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ι* καὶ ὁ διὰ τῆς διφθόγγου *ει*. Τούτου δὲ ἕνεκα πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γραμματικῇ ἴδιος γίνεται λόγος περὶ τοῦ *ι* καὶ ἴδιος περὶ τῆς *ει*, ταύτης μὲν κατατασσομένης ἐν ταῖς διφθόγγοις, ἐκείνου δὲ ἐν τοῖς φωνήεσι. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον καὶ πλεῖστοι ὀρθογραφικοὶ κανόνες ἤδη πρὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ καὶ Ἑρμογένους [2] ἤρξαντο νὰ γράφωνται, ὁρίζοντες τίνες τῶν λέξεων ἐγράφοντο διὰ τῆς διφθόγγου καὶ τίνες διὰ τοῦ ἁπλοῦ φωνήεντος. Καὶ τούτους ἴσως τοὺς κανόνας ὑποσημαίνει καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως «καὶ εἰ καθ' αὑτὸ δὲ τὸ ι τιθοῖτο». Διότι ἀμφιβάλλομνν ἄν, γινομένου τοῦ λόγου πρότερον περὶ τῆς *αι*, ὁ Ἑρμογένης ἢ ἄλλος τις ἤθελεν ἔπειτα ἐπενέγκει «καὶ εἰ καθ' αὑτὸ δὲ τὸ ι τιθοῖτο», καὶ δὲν ἤθελε εἰπεῖ μᾶλλον «ὡς δὲ ἡ *αι*, οὕτω καὶ τὸ *ι* πλεονάσαν». Καὶ οὐ μόνον λέγει ὁ Βλάσσιος ὅτι οὐδεμία γίνεται σύγκρισις μεταξὺ *ι* καὶ *ει*, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖ, ἑπόμενος τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Νιγιδίου καὶ Κοϊντιλιανοῦ, ὅτι κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἡ *ει* εἶχεν ἀποβῇ ἁπλοῦν *ἰῶτα*. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι, ἂν ὁ Βλάσσιος ἐλάμβανε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰς ἤδη παρατεθείσας ῥήσεις ἄλλων Γραμματικῶν, ἀκριβέστερον δὲ ἐξή-

---

1) Ὅμοιον χωρίον πρὸς τὸ παρὸν τοῦ Ἑρμογένους, ἐν ᾧ δὲν γίνεται χρῆσις τοῦ συγκριτικοῦ ἤ, ἀλλ' ἑτέρου συνδέσμου μετὰ ἀρνήσεως, εἶνε πλὴν ἄλλων καὶ τὸ τοῦ Θουκυδίδου· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ἐν πόρῳ κατῳκημένους (Α' 120, 2).

2) Lentz Herod. Τόμ. I. Praef σελ. XCIX.

ταζε καὶ τὰ φαινόμενα τῆς πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, ἤθελεν ἴσως πεισθῇ ὅτι ἡ ὡς μακροῦ ι ἐκφώνησις τῆς ει εἶνε ἀρχαιοτάτη, δυναμένη ἀκωλύτως νὰ ἀναβιβασθῇ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἑτέρα δίφθογγος ἡ *ου* ἐσήμαινε τότε ἁπλοῦν φθόγγον, ἁπλοῦν δὲ φθόγγον ἐσήμαινον καὶ αἱ γραφαὶ *ạε* καὶ *οε*, διὰ ταῦτα ἔχομεν ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ματαιοπονοῦσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἀγωνιζόμενοι νὰ πείσωσι καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι τὴν ὀρθὴν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος πρέπει τις νὰ ζητῇ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ γράμματος. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον νομίζομεν ὅτι ἀποβαίνει μάταιος αὐτῶν ἡ σπουδή, ὅσῳ καὶ τὸ ι τῶν κατ' ἐπικράτειαν καλουμένων, διφθόγγων, εἰς ὧν τὴν ἐξέτασιν μεταβαίνομεν, δὲν ἦτο ἀνεκφώνητον μόνον κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς δὲν ἐγράφετο, ἀλλ' ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ Αι, Ηι, Ωι

Ἡ ῥῆσις Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου, «Ἡ δὲ δευτέρα συζυγία τῶν περισπωμένων ἐκφέρεται ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου διὰ τῆς ᾳ διφθόγγου, προσγεγραμμένου μὲν τοῦ ι, οὐ συνεκφωνουμένου δέ» [1], δεικνύουσα διὰ τίνα λόγον ὁ Διονύσιος δὲν κατατάσσει ἐν ταῖς διφθόγγοις καὶ τὰς κατ' ἐπικράτειαν [2], διδάσκει σαφῶς ὅτι τὸ ι τῶν διφθόγγων τούτων εἶχε παύσει ἐκφωνούμενον ἐν Ἑλλάδι ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῶν παλαιοτέρων Γραμματικῶν, οὓς ὀλίγα μόνον ἔτη χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Δημοσθένους. Ἡ δὲ ῥῆσις τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Διονυσίου «Τῶν διφθόγγων αἱ μέν εἰσι κατ' ἐπικράτειαν» [3] παραβαλλόμεναι πρὸς ὅ,τι λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ὁ σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς [4] «Τὰς διφθόγγους ἤτοι κατὰ κρᾶσιν ἢ κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἐπικράτειαν γίνεσθαι φαμέν», καθιστᾷ τοῖς πᾶσι δῆλον ὅτι καὶ ὁ ὅρος ***κατ' ἐπικράτειαν*** ἦτο εὐχρηστότατος πολλαχοῦ τῆς

---

1) Ἰδὲ Immanuelis Bekkeri **Anecdota** Graeca σελ. 639, 13. Ὅτι γνησία, εἰ μὴ ὁλόκληρος, εἶνε ἡ μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσα γραμματικὴ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ὅτι Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς αὐτολεξεὶ μνημονεύει χωρίων τινῶν ἐξ αὐτῆς. Παράβαλε τὰ χωρία τοῦ Σέξτου τὰ ἐν σελ. 655, 10—16 (ἐκδ. Bekk) πρὸς τὰ χωρία τοῦ Διονυσίου τὰ ἐν τῇ σελ. 629, 3 καὶ 13 τὰ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου. Ὑπὲρ τῆς γνησιότητος μαρτυροῦσι καὶ οἱ σχολιασταὶ τοῦ Διονυσίου, αὐτολεξεὶ καὶ οὗτοι μνημονεύοντες πολλῶν χωρίων τῆς σχολιαζομένης γραμματικῆς, καὶ δὴ τὸ περὶ τῆς μὴ ἐκφωνήσεως τοῦ ι τῆς ᾳ.

2) Αὐτόθι σελ. 631.

3) Αὐτόθι σελ. 804.

4) Ἰδὲ M. Meibomii antiquae Musices acutores septem. 1652. Τόμ. II σελ. 44. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι Διονύσιος ὁ Θρᾷξ οὐδαμοῦ τῆς γραμματικῆς αὐτοῦ μνημονεύει τοῦ ὅρου κ α τ' ἐ π ι κ ρ ά τ ε ι α ν, ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως συμβαίνει, διότι ἕνεκα τῆς μεγάλης συντομίας τῶν γραμματικῶν αὐτοῦ παραγγελμάτων δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ καθ' ἕκαστον οὐδὲ ἐπιλαμβάνεται διαιρέσεως τῶν διφθόγγων, εἰ καὶ ἠδύνατο νὰ ἐπιληφθῇ, ὡς ἐκ τῶν ἄνω λεγομένων συνάγεται.

Ἑλλάδος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς γραμματικῆς, πιθανώτατα ἀπὸ Ἀριστάρχου καὶ Κράτητος τοῦ Μαλλώτου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου[1]. Τεκμηριοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Στράβων, ὅταν (βιβλ. ΙΔ' σελ. 648) τὴν σὺν τῷ ι γραφὴν τῶν δοτικῶν ὀνομάζει ἔθος, φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον, γεννηθὲν δὲ μόνον, ὡς ἐκ τοῦ νοῦ τοῦ ὅλου χωρίου καταφαίνεται, χάριν ἁπλῆς διακρίσεως τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως ἀπὸ τῆς δοτικῆς. Τοιοῦτον δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως ὁ Στράβων, ἂν μετὰ τὰς πρὸ αὐτοῦ γενομένας ἀκριβεστάτας γραμματικὰς ἐρεύνας εὑρίσκετο ὅτι τὸ ι τῶν δοτικῶν ἐξεφωνεῖτό ποτε, καὶ τοῦτο ἐμάνθανε καὶ αὐτός, ὅτε παῖς ὢν ἐμαθήτευε παρὰ τῷ Γραμματικῷ Ἀριστοδήμῳ, τῷ Μενεκράτους, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου, ἢ παρὰ τῷ Τυραννίωνι[2], μαθητῇ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, καὶ τούτου μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου. Καὶ ὅτι ἀληθῶς τὸ οὕτως ἀνεκφώνητον καλούμενον *ἰῶτα* εἶχεν ἤδη παύσει ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἐκφωνούμενον, ἀποδεικνύομεν εὐθὺς ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐξετάσωμεν τὴν ἑξῆς ῥῆσιν τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, ἥτις φαίνεται ἀντιφάσκουσά πως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων Γραμματικῶν· καὶ τῷ «σὺν Ἀγλαΐᾳ» εἰς ι λήγοντι, παράκειται τὸ «ἴδετε πορευθέντες ἀοιδᾶς», ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ι[3]. Τῆς ῥήσεως ταύτης πρῶτος μὲν ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι ὁ Ἕλλην Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς (σελ. 395), μετεχειρίσθησαν δέ τινες τῶν νεωτέρων πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ ι τῶν δοτικῶν ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' οὕτως ἡ μαρτυρία τοῦ Διονυσίου σαφέστατα θὰ ἐμάχετο πρὸς τὴν μαρτυρίαν ὁλοκλήρου τῆς ἄλλης χορείας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, οἵτινες μιᾷ φωνῇ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς μέχρι Γεωργίου τοῦ Χοιροβοσκοῦ καὶ πάντων τῶν μεταγενεστέρων λέγουσιν ἀνεκφώνητον τὸ ι τῶν δοτικῶν. Καὶ εὐθὺς γεννᾶται τὸ

---

1) Ἀναφέρομεν τοὺς κριτικοὺς τούτους, διότι ὡς γνωστόν, ἡ τέλειος γραμματική, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὰς λέξεις Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ πρὸς Γραμματικοὺς (σελ. 608, 20), ἐπενοήθη τοῖς περὶ Κράτητα τὸν Μαλλώτην, Ἀριστοφάνην τε καὶ Ἀρίσταρχον

2) Βιβλ. ιδ', 650 καὶ ιϐ', 548.

3) Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, κεφ. κϐ' σελ. 191 τελ. ἐκδ. Schaeffer 322. Οἱ στίχοι σὺν Ἀγλαΐᾳ κτλ. εἶνε εἰλημμένοι ἐκ τοῦ Πινδάρου

ἐρώτημα, ἂν ὑπάρχει ἀληθὴς διαφωνία, καὶ πόθεν ἡ διαφωνία αὕτη; Τίνας λόγους εἶχεν ὁ Διονύσιος, ὥστε νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ι; Ἐτυμολογικούς; Ἀλλ' ἦσαν οὗτοι ἱκανοὶ νὰ ὁρίσωσι μέχρι τίνος χρόνου ἐξεφωνεῖτο καὶ ἀπὸ τίνος ἔπαυσεν ἐκφωνούμενον; Ἆρά γε τοὺς νόμους τῆς γλώσσης; Ἀλλ' οὗτοι διδάσκουσιν ἐναντία πρὸς τοιαύτην παραδοχήν; Ἀλλ' ἴσως τὰ χειρόγραφα τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἦσαν κοινὰ πᾶσι τοῖς Γραμματικοῖς καὶ ἔν τισιν, ὡς φαίνεται, κατέλιπον ἀμφιβολίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὡς λέγομεν κατωτέρω. Ἢ μήπως ὁ μὲν Διονύσιος ποιεῖται λόγον περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ ᾳ ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ Πινδάρου καὶ Θουκυδίδου, οἱ δὲ ἄλλοι Γραμματικοὶ κανονίζουσι τὴν προφορὰν ταύτης καὶ τῶν ἄλλων διφθόγγων κατὰ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτῶν ἰσχύουσαν; Ἀλλὰ πᾶσα ἡ θεωρία καὶ μέθοδος τῆς γραμματικῆς ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς μέχρι Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως ὡρμᾶτο ἐκ τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ περὶ τούτους ἐστρέφετο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Τὸ πρῶτον μάλιστα αὐτῆς μέρος ἦτο «ἀνάγνωσις ἐντριβὴς κατὰ προσῳδίαν, ἢ ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων ἀδιάπτωτος προφορά»[1]. Ὅτι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἀνεγίνωσκον τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου αὐτοῦ τούτου τοῦ κριτικοῦ· «Τὰ γράμματα, λέγει, ὅταν παιδευώμεθα, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκμανθάνομεν, ἔπειτα τοὺς τύπους καὶ τὰς δυνάμεις· εἶθ' οὕτω τὰς συλλαβὰς καὶ τὰ ἐν ταύταις πάθη· καὶ μετὰ ταῦτα ἤδη τὰς λέξεις καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐταῖς, ἐκτάσεις τε λέγω καὶ συστολὰς καὶ προσῳδίας καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις· ὅταν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην λάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν κατὰ συλλαβὴν καὶ βραδέως τὸ πρῶτον· ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος ἀξιόλογος προσελθὼν τύπους ἰσχυροὺς αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσει, τότ' ἀπὸ τοῦ ῥᾴστου δρῶμεν αὐτά, καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ἐπιδῷ τις βιβλίον ἀπταίστως διερ-

---

1) Ἴδε γραμματικὴν Διοκάστου τοῦ Θρᾳκὸς ἐν Anecd. Graec. Bekkeri, σελ. 629, 13 καὶ Σεξ. τὸν Ἐμπειρικὸν πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 655, 10—16 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βεκκήρου.

χόμεθα ἕξει καὶ τάχει ἀπίστῳ»[1]. Αἱ δὲ λέξεις «ὅ,τι ἂν ἐπιδῷ τις βιβλίον» μαρτυροῦσι καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Διονύσιος καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῷ οὐχὶ μόνον ἀνεγίνωσκον ὁμοίως ἀλλήλοις πάντας τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλ' ὅτι ἀνεγίνωσκον αὐτοὺς ὅπως καὶ πάντα τὰ ἄλλα συνήθη καὶ κοινότατα καὶ τοῖς πᾶσι προσιτὰ βιβλία. Πρὸς δὲ τούτοις ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἀναφερομένης μεγίστης ἀσκήσεως τῶν μαθητῶν περὶ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ τῆς ἐν τῇ ἀσκήσει ταύτῃ ἀκριβεστάτης διδασκαλίας περὶ τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἤρξατο τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, ἀλλ' ἐγίνετο καὶ πολὺ πρότερον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστάρχου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου καὶ Καλλιμάχου καὶ Ζηνοδότου, διετέλει δὲ τοιαύτη καὶ ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Διονυσίου ἐπὶ Ἡρωδιανοῦ καὶ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου, ἐκ πάντων τούτων γίνεται πρόδηλον ὅτι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν γραμματικῶν θεωριῶν μέχρι τῆς β' καὶ γ' τοὐλάχιστον ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἐγίνετο κατὰ τὴν δύναμιν, ἣν εἶχον τὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαὶ ἐν τῷ πρὸ τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἤτοι ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Εὐκλείδου (403 πρ. Χρ.) πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰσαχθείσῃ φερωνύμῳ γραμματικῇ. Οὕτω δὲ ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν, πόθεν ἡ διαφωνία τοῦ Ἁλικαρνασσέως πρὸς τοὺς συγχρόνους καὶ ἀρχαιοτέρους αὐτοῦ; Τὴν ἀπορίαν ἡμῶν ταύτην λύει ἡ ἑξῆς διὰ τοῦ Χοιροβοσκοῦ ἢ μᾶλλον τοῦ Ἡρωδιανοῦ διαβιβαζομένη πρὸς ἡμᾶς εἴδησις· «Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι οἱ μὲν Γραμματικοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκφώνησιν ἀποβλέποντες λέγουσι τὸ ι ἀνεκφώνητον εἶναι, ἡνίκα εὑρεθῇ ἢ μετὰ τοῦ *α* μακροῦ, ἢ μετὰ τοῦ *η*, ἢ μετὰ τοῦ *ω*, οἷον τῷ Χρύσῃ, τῷ σοφῷ, τῷ Αἰνείᾳ· οἱ δὲ Μουσικοὶ τῆς ἀκριβείας φροντίζοντες, λέγουσιν ὅτι ἐκφωνεῖται μέν, οὐκ ἐξακούεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῶν μακρῶν φωνηέντων. Εἰ γὰρ φωνῆεν ἐστί, φασιν, πῶς δύναται ἀνεκφώνητον

---

1) Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. κε' πρὸς τῷ τέλει, σελ. 246 ἐκδ. Schaef. 414 Τὰ αὐτὰ καὶ αὐτολεξεὶ σχεδὸν λέγει ὁ Διονύσιος καὶ ἐν τῷ Περὶ λεκτικῆς τοῦ Δημοσθένους δεινότητος νδ'.

εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ αὐλοῦ, φασι, καὶ ὀργάνου ἠχούντων ὁ αὐλὸς οὐκ ἐξακούεται διὰ τὸ μείζονα ἦχον ἔχειν τὸ ὄργανον καὶ καλύπτειν τὸν τοῦ αὐλοῦ ἦχον, ἀσθενέστερον ὄντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ ι ἀσθενέστερον ὑπάρχον πάντων τῶν φωνηέντων, ἡνίκα εὑρεθῇ μετὰ τοῦ *α* μακροῦ, ἢ μετὰ τοῦ *η*, ἢ μετὰ τοῦ *ω* ἐν μιᾷ συλλαβῇ οὐκ ἐξακούεται διὰ τὸ μέγεθος τούτων»[1]. Κατὰ τὴν εἴδησιν ταύτην ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἀνῆκεν, ὡς φαίνεται, εἰς ἐκείνην τὴν τάξιν τῶν θεωρητικῶν, οἵτινες ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς δυνάμεως τῶν διαφόρων φθόγγων προεχώρουν εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τῶν τελευταίων στοιχείων τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν λέξεων, ἐν δὲ τῇ ἀναλύσει ὑπελογίζοντο καὶ αὐτοὺς τοὺς διὰ τῆς θεωρίας μόνον ληπτοὺς ἤχους τῆς φωνῆς[2]. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη διακρίβωσις τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν, ὡς αὐτὸς ὁ Ἁλικαρνασσεὺς λέγει[3], πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν λαμβάνει πρῶτον, καὶ τὴν διάλυσιν ποιεῖται εἰς ταῦτα τελευταίαν, ὡς οὖσα καθαρῶς θεωρητική, ὀλίγον ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, οὐδὲν διδάσκει ἡμᾶς πῶς συνήρχοντο τὰ διάφορα στοιχεῖα, ὅπως ἀποτελέσωσι τὴν πρὸ τῆς διαλύσεως φωνὴν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς διφθόγγου, ἐὰν ἐξ ἐμπειρίας δὲν γινώσκωμεν τοῦτο, καὶ μάλιστα, ὅταν πρόκηται νὰ διακρίνωμεν φωνὰς ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν στοιχείων ἀποτελουμένας, διάφορον δὲ ἦχον ἀποδιδούσας, οἷον τὰς φωνὰς *αϊ*, *αι*, *ᾳ*. Οὐδεὶς Ἐρασμικὸς δύναται, νομίζομεν, νὰ διασαφήσῃ ἡμῖν σήμερον ἐκ μουσικῆς θεωρίας, πῶς τὰ στοιχεῖα *α* καὶ *ι* συνήρχοντο ἐν τῇ τελευταίᾳ συλλαβῇ τῆς λέξεως *ἀκμαίᾳ*, ὥστε,

---

1) Lentz Herodiani II. 421 σημ. καὶ Bekker Anecdota Graeca σελ. 1186. Ἐκ τῶν Μουσικῶν πρέπει καθ' ἡμᾶς νὰ ἐξαιρεθῇ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός, διότι οὗτος, ὡς εἴδομεν, παρεδέχετο καὶ διφθόγγους κατ' ἐπικράτειαν. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Μουσικοὶ πιθανώτατα ἀπεδέχοντο διφθόγγους κατ' ἐπικράτειαν, διότι ἐκ τῆς εἰρημένης μαρτυρίας γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἀνεκφώνητον ι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ τῆς γαλλικῆς e muet, ἐπειδὴ τοῦτο ἀληθῶς ἀκούεται ἐν τῇ μουσικῇ τῶν λέξεων ἀπαγγελίᾳ.

2) Οὐχὶ ἄλλως ἢ δι' ἀναλύσεως (dimissione facta) εὑρίσκει καὶ ὁ Φάβιος Κοϊντιλιανὸς ὅτι ὑπῆρχε ι ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῆς δοτικῆς ληστῇ Inst. Orat. I, 7, 17.

3) Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. δ' ἐν ἀρχῇ σελ. 90 ἀρχ. κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Schaeffer σελ. 154.

ὅτε ὁ Διονύσιος προέφερεν αὐτά, οἱ ἄλλοι Γραμματικοὶ ἀκούοντες, δὲν διέκρινον τὸν ἦχον τοῦ προσγεγραμμένου ι, πῶς δὲ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα συνεξεφωνοῦντο ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ, ὥστε ὁ μὲν Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος νὰ λέγῃ ὅτι ἦσαν συναλοιφῇ κεκραμένα[1], ὁ δὲ Πλούταρχος[2] νὰ αἰσθάνηται ὅτι τὸ ι «οὐκ ἀποπηδᾷ ἀπὸ τοῦ **α** ὥσπερ ἀγανακτοῦν οὐδὲ ἀρχὴν ἰδίαν ζητεῖ (ὡς ὅταν ἀκολουθῇ τῷ ι τὸ α), ἀλλὰ συμφωνεῖ ἐκείνῳ, ὥστε συλλαβὴν μίαν ἐξ ἀμφοῖν γίγνεσθαι», Σέξτος δὲ ὁ Ἐμπειρικὸς ἀκολουθῶν καὶ ἄλλοις φιλοσόφοις, βεβαίως προγενεστέροις αὐτοῦ, καὶ πιθανῶς τοῖς περὶ τὸν Στωϊκὸν Χρύσιππον, νὰ ἀποκαλῇ τὴν *αι* στοιχεῖον, ἐπειδὴ ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ἐκφωνήσει τῆς διφθόγγου ταύτης ἠκούετο εἷς ἦχος ἁπλοῦς, μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος[3]. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν οὐδείς, νομίζομεν, οὐδὲ τῶν μουσικωτάτων Ἐρασμικῶν

1) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν περὶ τούτου μετὰ μίαν σελίδα καὶ ἑξῆς.

2) Πλουτάρχου Συμποσιακ. Βιβλ. Θ, πρόβλ. α' σελ. 737. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Πλούταρχος ὁμιλεῖ οὕτω περὶ τοῦ α καὶ τοῦ ι, ὡς περὶ προσώπων, ἐπειδὴ ἐν τῷ συμποσιακῷ ἐκείνῳ προβλήματι προέκειτο νὰ εὑρεθῇ τί τῶν διχρόνων ἔχει τὴν ἡγεμονικωτάτην τάξιν. Αἰρομένης δὲ τῆς προσωποποιΐας, ὑπολείπεται ὅτι ἐκ μὲν τῆς συνεκφωνήσεως τοῦ ι καὶ τοῦ α προκύπτουσι δύο φωναὶ καὶ δύο συλλαβαί, ἐκ δὲ τῆς τοῦ α καὶ τοῦ ι μία φωνὴ καὶ μία συλλαβή, ὅπερ οὐδαμῶς διαφωνεῖ πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Σέξτου, ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ἐκφωνήσει τῶν διφθόγγων α ι, ε ι καὶ ο υ καὶ τῶν ἄλλων τῆς ὁμοίας φύσεως ἠκούετο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἦχος. Τότε μόνον ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ διαφωνίαν μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Πλουτάρχου καὶ τῶν τοῦ Σέξτου, οὐχὶ πολὺ ἀπέχοντος ἐκείνου τοῖς χρόνοις, ἂν ἠδύνατο καὶ ὄναρ νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐπὶ Πλουτάρχου ἢ καὶ πολλῷ ἀρχαιότερον τὸ ἰ ῶ τ α τῶν διφθόγγων ἐξεφωνεῖτο ὡς j καὶ ὡς σ ύ μ φ ω ν ο ν ἠδύνατο νὰ συναποτελέσῃ μετὰ τοῦ α μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν. Ἀλλὰ πρὸς τοιαύτην προφορὰν τοῦ ἰ ῶ τ α ἐνίσταται ὁ σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός, κατατάσσων, ὡς εἴδομεν (σελ. 109) τὴν α ι οὐχὶ εἰς τὰς κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγους, τὰς ἐχούσας ἀκουστὰ ἀμφότερα αὐτῶν τὰ στοιχεῖα, εἰς τὴν α υ καὶ ε υ, ἀλλ' εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν, ἐνίσταται δὲ καὶ ὁ ἀρχαιότερος ἀμφοτέρων Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ἀποκαλῶν ὡσαύτως τὴν α ι προϊὸν οὐχὶ συμπλοκῆς ἢ παραθέσεως, ὡς ὀλίγῳ κατωτέρω λέγομεν, ἀλλὰ κράσεως, δυναμένης νὰ κατηγορηθῇ μόνον κατὰ ἤχων κεκραμένων εἰς ἄλλον τρίτον, καὶ ὑπὸ τοῦτον λανθανόντων.

3) Σέξτος πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 625. 6 ἐκδ. Βεκκ. Περὶ τῆς μαρτυρίας ταύτης λέγομεν τὰ δέοντα κατόπιν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς α ι κεφαλαίῳ

δύναται νὰ διευκρινήσῃ σαφῶς, πῶς τὸ αὐτὸ γράμμα ἄλλοτε ἐκφωνεῖται μέν, ἀλλὰ δὲν ἀκούεται, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐκφωνεῖται μὲν πάντοτε, ἀλλ' οὕτως, ὥστε ὁ ἀκούων, ἐν ᾧ ἀκούει, δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου, ἀλλ' αἰσθάνεται κεκραμένον τινὰ ἦχον καὶ ἕνα φθόγγον, τὸν αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους διαμένοντα. Ἴσως τοιαύτη διευκρίνησις θὰ ἦτο δυνατὴ τοῖς Ἐρασμικοῖς μόνον διὰ δαιμονίας τινὸς τέχνης, ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη ἐμπειρία διδάσκει ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει τρόπος νὰ διαλλαγῶσι τὰ ἀδιάλλακτα. Ἀλλ' ἕως τοῦτο καταστῇ ἐφικτὸν τοῖς Ἐρασμικοῖς, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οὐδεμία ἀληθὴς διαφωνία ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν ἄλλων Γραμματικῶν ἐν τῇ πρακτικῇ περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων διδασκαλίᾳ, ἡ δὲ φαινομένη διαφορὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν παρέχει ἡμῖν ἀναλυτικὴν θεωρίαν τῆς δυνάμεως τῶν ἤχων, ἐξ ὧν σύγκεινται αἱ διάφοροι φωναί, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ἄλλως ἢ ὅπως ἐξεφράσθη, οὐδὲ ἦτο μάλιστα χρεία, πρὸς εἰδότας γινομένου τοῦ λόγου, οἱ δὲ ἄλλοι Γραμματικοὶ διδάσκουσι τί ἦτο ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων χωρὶς ἀναλύσεως αὐτῶν εἰς τὰ ἁπλᾶ στοιχεῖα, ἐξ ὧν διὰ κράσεως ἐγεννήθησαν.

Ἐνταῦθα συγχωρηθήτω ἡμῖν νὰ παραθέσωμεν ἐπὶ τὸ παρεκβατικώτερον καὶ ἑτέρας ῥήσεις τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, εἰς τὴν προφορὰν τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι* ἀναφερομένας, ὅπως συμπληρωθῇ ὁ λόγος ἡμῶν ὅτι φαινομένη μόνον εἶνε ἡ διαφωνία αὐτοῦ πρὸς τοὺς Γραμματικούς, καταδεικνυομένου ὅτι καὶ αἱ ῥήσεις αὗται ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἐν τῇ θεωρίᾳ πασῶν τῶν διφθόγγων ἀναλυτικῶς ἐξετάζει ὁ κριτικὸς τὴν δύναμιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς στοιχείων, ἐν δὲ τῇ πράξει ἀνεγίνωσκεν κεκραμένας εἰς μίαν φωνήν, ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄλλοι σύγχρονοι καὶ ἀρχαιότεροι Γραμματικοί. Καὶ ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τῶν ῥήσεων τούτων καὶ τῆς ἀντιπαραβολῆς αὐτῶν πρὸς ἕτερα χωρία τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως γίνεται καταφανὲς ὅτι, ὅπως ὁ Διονύσιος, τῇ ἀναλυτικῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ ἀκολουθῶν, ὑπελογίζετο τὴν δύναμιν τοῦ ἀνεκφωνήτου *ι*, ὑπελογίζετο δὲ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐκθλιβέντος *ε* ἐν τῷ πλατωνικῷ χωρίῳ «οἶδ' ἔχουσι», διαιρῶν, ὡς αὐτὸς λέγει, τὴν συναλοιφήν, ἤτοι τὰ

διὰ τῆς συναλοιφῆς κεκραμένα[1], οὕτω κατὰ τὴν αὐτὴν θεωρίαν διήρει καὶ τὴν *αι* καὶ *ει* καὶ *οι*, καὶ ἰδίᾳ ἐξήταζε τὴν δύναμιν τοῦ ἐν αὐταῖς *ι*, προχωρῶν εἰς τὴν τελευταίαν ἀνάλυσιν τῶν ἤχων. Εἶνε δὲ πολὺ κατεσπευσμένον τὸ συμπέρασμα τοῦ Βλασσίου καὶ ἄλλων Ἐρασμικῶν[2] ὅτι τὸ *ι* τοῦ *και* προεφέρετο ἀκέραστον τοῦ ἡγουμένου *α* ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅταν τὸ συμπέρασμα τοῦτο συμπεραίνωσι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἁλικαρνασσεὺς κριτικὸς ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν πρώτων λέξεων τοῦ προοιμίου τοῦ Θουκυδίδου «τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων» λέγει ὅτι «ἡ τῶν φωνηέντων παράθεσις ἐν τῷ καὶ Ἀθηναίων διακεκρότηκε τὸ συνεχὲς τῆς ἁρμονίας καὶ διέστακε, πάνυ αἰσθητὸν τὸν μεταξὺ λαβοῦσα χρόνον· ἀκέραστοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *α* καὶ ἀποκόπτουσι τὸν ἦχον»[3]. Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησαν οἱ σφοδροὶ ζηλωταὶ τοῦ Ἐράσμου ὅτι ἐκ μεμονωμένης προτάσεως οὐδὲν συνάγεται ἀσφαλὲς συμπέρασμα. Ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *ι* τοῦ *και* μετὰ τοῦ *α* τοῦ *Ἀθηναίων* καὶ καθόλου ἐκ τοῦ ὅτι πᾶν ἡγούμενον *ι* μετὰ παντὸς ἑπομένου *α* δὲν δύναται νὰ συγκερασθῇ εἰς μίαν φωνήν, ὅπερ διδάσκει οὐ μόνον ὁ Διονύσιος, ἀλλὰ πάντες οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, ἐκ τούτου οὐδαμῶς συνάγεται ὅτι τὸ *ι* δὲν ἦτο κεκραμένον μετὰ τοῦ ἡγουμένου *α* εἰς μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν. Ὁ αὐτὸς Διονύσιος ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ λέγει «οὐ συναλείφεται οὐδὲ ταῦτα ἀλλήλοις (τὸ *ι* καὶ τὸ *ε*) οὐδὲ προτάσσεται κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ *ι* τοῦ *ε*»[4]. Ἀλλ', ἐρωτῶμεν, ἐκ μόνου τοῦ χωρίου τούτου δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ κριτικὸς ἐδίδασκεν ἐναντία τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῶν μαθητῶν ἐκείνου ὅτι οὐδὲ τανάπαλιν, οὐδὲ τὸ *ε* καὶ τὸ *ι* καὶ δὴ οὐδὲ τὸ *α* καὶ τὸ ι οὐδὲ τὸ *ο* καὶ τὸ ι ἦσαν συναληλιμμένα εἰς μίαν συλλαβήν; Ἀλλ'

---

1) Ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. ιη' σελ. 138, πρὸς τῷ τέλει, κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Schaeffer σελ. 238. Τὸ οἶδ' ἔχουσιν ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπιταφίου.

2) Friedr. Blass κτλ. ἔκδ. α' σελ. 26 ἔκδ. β' σελ. 56 καὶ Pennington An Essay on the pronunciation of the Greek language London 1844 σελ. 46 καὶ ἑξῆς·

3) κεφ. κβ' σελ. 196. ἔκδ. Schaef. σελ. 330.

4) σελ. 184. Schaef. 312.

αὐτὸς ἐξετάζων τοὺς στίχους τῆς Ὀδυσσείας «Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα . . . . . αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής» [1], οὐ μόνον λέγει ὅτι αἱ δίφθογγοι ἀποτελοῦσιν ἁπλᾶς συλλαβάς, ἀλλὰ προσεπιφέρει καὶ τάδε· «Ἑκκαίδεκα συλλαβῶν οὐσῶν ἐν τῷ στίχῳ, δέκα μέν εἰσι βραχεῖαι συλλαβαί, ἑπτὰ δὲ μόναι μακραὶ καὶ οὐδ' αὐταὶ τέλειοι». Ἐν ἄλλαις δηλαδὴ λέξεσι λέγει ὅτι τὸ *α* καὶ τὸ *ι* καὶ τὸ *ε* καὶ τὸ *ι* ἐν τῷ *ἀναιδὴς* καὶ *ἔπειτα* ἦσαν συναλημμένα ἢ καθ' ἑτέραν αὐτοῦ ἔκφρασιν συναλοιφῇ κεκραμένα [2] εἰς μίαν συλλαβήν, καὶ οὐδὲ ταύτην τελείως μακράν, ἀλλ' ἄλογον καὶ ὁμοίαν τῷ *ο* καὶ τῷ *ι* τοῖς ἐν τῷ *πέδονδε* καὶ *κυλίνδετο*. Ὅπως ὀρθῶς ἐννοήσῃ τις πάντα τὰ χωρία ταῦτα τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου καὶ τὴν ῥῆσιν «οὐ συναλείφεται οὐδὲ προτάσσεται κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ *ι* τοῦ *ε*» καὶ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀκέραστοι αἱ φωναὶ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *α*, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἤδη ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν γενομένην διαίρεσιν τῶν φωνηέντων εἰς προτακτικὰ καὶ ὑποτακτικά. «Προτακτικὰ φωνήεντα πέντε *α*, *ε*, *η*, *ο*, *ω*· προτακτικὰ δὲ λέγεται ὅτι προτασσόμενα τοῦ *ι* καὶ *υ* συλλαβὴν ἀποτελεῖ, *αι*, *αυ*· ὑποτακτικὰ δὲ δύο *ι* καὶ *υ*» [3], καλούμενα οὕτως διὰ τὸν ἐναντίον βεβαίως λόγον, δι' ὃν τὰ ἄλλα πέντε ἐκαλοῦντο προτακτικά, διότι δηλαδὴ μόνον ὑποτασσόμενα, οὐχὶ δὲ προτασσόμενα ἐκείνων, ἠδύναντο νὰ συναποτελέσωσι συλλαβήν. Εἰπὼν ἄρα ὁ Διονύσιος «ἀκέραστοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *α* καὶ ἀποκόπτουσι τὸν ἦχον» οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν ἢ ὑπέμνησε τὸν ἀναγνώστην πράγματος γνωστοτάτου μὲν αὐτῷ ἤδη ἐκ τῆς γραμματικῆς, ἀναγκαιοτάτου δὲ εἰς ὅ,τι ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ χαρακτὴρ τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας, ὃν ἐζήλωσεν ὁ Θουκυδίδης «ἐρείδεσθαι βούλεται τὰ ὀνόματα ἀσφαλῶς καὶ στάσεις λαμβάνειν ἰσχυράς, ὥστε ἐκ περιφανείας ἕκαστον ὄνομα ὁρᾶσθαι, ἀπέχειν τ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διαστάσεις ἀξιολόγους, αἰσθητοῖς χρόνοις

---

1) κεφ. κ' σελ. 168 καὶ ἑξῆς. Schaef. 282.
2) κεφ. κβ' σελ. 184 ἀρχ. Schaef. 310.
3) Bekker Anecd. Graec. σελ. 631, 6.

διειργόμενα»[1]. Πρέπει δὲ νὰ εἶνε τις ὅλως ἄγευστος τῆς περὶ συλλαβῆς θεωρίας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους[2], ὥστε ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Διονυσίου νὰ μὴ ἐννοήσῃ παραχρῆμα, ὅτι ἂν αἱ φωναὶ τοῦ *ι* τοῦ *και* καὶ τοῦ *α* τοῦ *Ἀθηναίων* δὲν ἠδύναντο νὰ συγκερασθῶσιν ἀλλήλοις εἰς μίαν συλλαβήν, δὲν ἦσαν διὰ τοῦτο συγκεκραμένοι εἰς τοιαύτην, ἀντίστροφον θέσιν ἔχουσαι, αἱ τοῦ *α* καὶ τοῦ *ι* ἐν τῷ *καί*. Καὶ ἄλλως δὲ ἂν εἶχε γράψει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον ὁ Διονύσιος, καὶ ἔλεγεν, ὅπως θὰ ἐπεθύμουν οἱ Ἐρασμικοί, «ἀκέραστοι γὰρ αἱ φωναὶ τῆς *αι* καὶ τοῦ *α*», πάλιν θὰ ἦτο ἠναγκασμένος, διαλευκαίνων τὴν αἰτίαν τοῦ ἀκεράστου τῆς διφθόγγου καὶ τοῦ *α* νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς *αι*, καὶ τελευτῶν νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶπεν «ἀκέραστοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *α* καὶ ἀποκόπτουσι τὸν ἦχον». Ἀλλ' ἦτο πάντῃ περιττὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τοιαύτῃ ἑρμηνείᾳ καὶ ἀναλύσει τῶν ἤχων ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ὁ συγγαφεύς, ἀφοῦ ἐξ ἀρχῆς προλαβὼν εἶπεν, ὅτι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ θεωρίαν τὰ γράμματα εἴτε ἀλλήλοις κεράννυνται, ὡς τὰ φωνήεντα, εἴτε χρησιμεύουσιν εἰς πλοκὴν τῶν φωνηέντων, ὡς τὰ σύμφωνα, εἴτε παρατίθενται ὡς τὰ εἰς δύο συλλαβὰς ἀποκεχωρισμένα φωνήεντα ἢ τὰ ἀλλήλοις παρακείμενα σύμφωνα, ἀποτελοῦσι πάντοτε συλλαβάς, αἵτινες σῴζουσι τήν τε ἰδίαν ἑκάστου γράμματος δύναμιν καὶ τὴν κοινὴν ἁπάντων, ἥτις γίνεται διὰ τῆς κράσεώς τε καὶ τῆς παραθέσεως αὐτῶν[3]. Διὰ τούτων τί ἄλλο διδάσκει ὁ Διονύσιος ἢ ὅτι τὸ *ι*, καίπερ εἰς μίαν φωνὴν κεκραμένον μετὰ τοῦ

---

1) κεφ. κϐ' ἐν ἀρχῇ σελ. 176. Schaef. 294.

2) Ἰδὲ ὅσα εἴπομεν περὶ τούτου ἐν σελίδι 15 καὶ ἑξῆς.

3) «Τῶν γραμμάτων», λέγει, «πολλὴν ἐχόντων διαφορὰν οὐ μόνον παρὰ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς ἤχους, πᾶσα ἀνάγκη τὰς ἐκ τούτων συνισταμένας συλλαβάς, ἢ διὰ τούτων πλεκομένας, ἅμα τήν τε ἰδίαν ἑκάστου σῴζειν δύναμιν καὶ τὴν κοινὴν ἁπάντων, ἣ γίνεται διὰ τῆς κράσεώς τε καὶ τῆς παραθέσεως αὐτῶν»· κεφ. ιε' σελ. 108, ἐκδ. Schaef. 184. Ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι τὴν λέξιν π λ έ κ ε σ θ α ι μεταχειρίζεται ὁ Διονύσιος ἐπὶ τῶν συμφώνων ὡς ἄρθρων τινῶν, δι' ὧν πλέκονται αἱ φωναί, τὸ δὲ π α ρ α τ ί θ ε σ θ α ι ἐπί τε τῶν ἀλλήλοις παρακειμένων συμφώνων καὶ τῶν φωνηέντων τῶν μὴ συγκεκραμένων εἰς μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν, ὡς ἐπιμαρτυρεῖ καὶ τὸ προμνημονευθὲν χωρίον «ἡ παράθεσις τῶν φωνηέντων (ι καὶ α) κτλ.»

α ἐν τῷ *καί*, ὅμως σῴζει τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ παράγει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ἤχου, ὅπερ καὶ ἂν ὑπῆρχε καθ' ἑαυτὸ καὶ διαλελυμένον ἀπὸ τοῦ *α*, φανερῶς δὲ ἐξελέγχει καὶ τοὺς Ἐρασμικοὺς ὅλως ἀγνοοῦντας τὴν περὶ τῆς δυνάμεως τῶν φθόγγων ἀναλυτικὴν αὐτοῦ θεωρίαν[1]; Ἀλλ' οὐδὲ θὰ ἦτο μέμψεως ἄξιος ὁ Διονύσιος, ἂν πρὸς συγχρόνους γράφων καὶ γνωστὸν αὐτοῖς ἀναφέρων πρᾶγμα δὲν ἤθελε νομίσει ἀναγκαῖον νὰ προδηλώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις, ὅτι ἐκ τῆς ἀναλυτικῆς αὐτοῦ θεωρίας δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπολάβωσιν ὅτι αὐτὸς ἐξεφώνει ἀκέραστα τὰ φωνήεντα τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων καὶ διαφόρως τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ· διότι καὶ ἂν δὲν ἔλεγεν αὐτό, ἕκαστός τις θὰ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Διονύσιος δὲν ἐδιδάχθη βεβαίως ἑτέραν προφορὰν τῆς κοινῇ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδεδομένης καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν Γραμματικῶν διδασκομένης. Οὐδὲ ἡμῖν δὲ σήμερον ἐπιτρέπεται τοιοῦτον δόξασμα, ἀφοῦ, ὡς εἴδομεν, ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ Διονυσίου συνάγεται ὅτι, ὅπως αἱ φωναὶ τοῦ *ι* καὶ *α* καὶ τοῦ *ι* καὶ *ε* καὶ τοῦ *ι* καὶ *ο* δὲν συγκεράννυνται εἰς μίαν συλλαβήν, οὕτω, τοὐναντίον, συναλείφονται ἤτοι συναλοιφῇ κεράννυνται αἱ τοῦ *α* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ε* καὶ *ι* καὶ τοῦ *ο* καὶ *ι* ἐν ταῖς διφθόγγοις *αι* καὶ *ει* καὶ *οι*. Τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν τῶν διφθόγγων τούτων ἀποκρούουσι καὶ μόναι αἱ λέξεις ***συναλοιφὴ*** καὶ ***κρᾶσις***, ὅλως ἀδιάλλακτοι πρὸς τοιαύτην ἐκφώνησιν[2].

---

1) Τὴν ἀναλυτικὴν ταύτην θεωρίαν τοῦ Διονυσίου ἀγνοῶν καὶ ὁ Γουσταῦος Μεϋῆρος, ἀβασανίστως καὶ ἀνεξελέγκτως παραλαμβάνει παρὰ τοῦ Βλασσίου τὸ ἐκ τοῦ ἄνω ἐξετασθέντος χωρίου συμπέρασμα αὐτοῦ (Grammatik κτλ. σελ. 126), ὡς ἄλλα παρ' ἄλλων, νομίζων ἴσως ἱκανὸν πρὸς εὕρεσιν καὶ γνῶσιν τῆς ἀληθείας οὐ μόνον τὴν ἀκριβῆ βάσανον τῶν τεκμηρίων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὸ ἑτοίμως παραλαμβάνειν ἀλλοτρίας γνώμας, εἴτε ὀρθαί, εἴτε ἐσφαλμέναι εἶνε αὗται.

2) Ἂν αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, ἔπρεπε νὰ καλῶνται προϊόντα συμπλοκῆς ἢ παραθέσεως, οὐχὶ δὲ κράσεως καὶ συναλοιφῆς, κατηγορουμένων κυρίως καθ' ὑγρῶν καὶ χρωμάτων, συμμεμιγμένων εἰς ἓν καὶ ὑπὸ τοῦτο λανθανόντων. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ μετεχειρίζοντο τὴν λέξιν συμπλοκὴ μόνον ἐπὶ τῶν συμφώνων καὶ τῶν διφθόγγων αυ, ευ, ηυ, ωυ συνάγεται πρὸς τούτοις ὅτι τὸ υ τῶν εἰρημένων διφθόγγων εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, διότι μόνον διὰ τερατείας καὶ γοητείας θὰ ἠδύνατο τὸ υ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ α καὶ ε νὰ μεταμορφωθῇ αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως

Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἀποκρούουσιν, ὅσῳ οἱ λόγοι τοῦ Ἁλικαρνασσέως κριτικοῦ οὐδαμῶς διαφωνοῦσι πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι τὸ ι ἑπόμενον τῷ *α* δὲν ἀποπηδᾷ ἀπ' αὐτοῦ, ὡς τὸ *α* ἑπόμενον τῷ ι, ἀλλ' ὁμοπαθεῖ καὶ συναποτελεῖ μετ' αὐτοῦ μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν· ἤτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἔκφρασιν τοῦ Σέξτου ἕνα ἦχον, ἁπλοῦν, μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετον, τὸν αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διαμένοντα. Οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν ἐκ τῶν εἰρημένων νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι καὶ ὁ Σέξτος δὲν θὰ ἔλεγε τὰ αὐτὰ τῷ Διονυσίῳ, ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς ὄψεως ἐκείνῳ ἐξήταζε τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν, τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τῷ Πλουτάρχῳ, ἂν ἐξήταζε τί τῶν διχρόνων κατέχει τὴν ἡγεμονικωτάτην τάξιν[1]. Οὐδεμίαν δὲ ὡσαύτως ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι τἀνάπαλιν δὲν θὰ ἔλεγε τὰ αὐτὰ τῷ Σέξτῳ καὶ ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Πλούσαρχος, ἂν καὶ οὗτοι, ὅπως ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι ἀρχαιότεροι φιλόσοφοι, ἤθελον νὰ προσθέσωσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἁπλῶν στοιχείων καὶ τὰς διφθόγγους, εἰς τὸ μονόφωνον καὶ τὸ στοιχειῶδες αὐτῶν ἀποβλέποντες. Εἴπομεν δὲ (σελ. 109) ὅτι καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ μουσικοῦ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, συγχρόνου τῷ Πλουτάρχῳ, συμπεραίνεται τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν τριῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, οἷς καὶ ἄλλους δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν. Ἀλλὰ μέλλοντες ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν περὶ τῶν διφθόγγων θεωρίαν τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, ἀρκούμεθα ἐνταῦθα εἰς μόνας τὰς ἄνω μαρτυρίας, καὶ ἐπανερχόμεθα, ὅθεν παρεξέβημεν, ἐπὶ τὸν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων λόγον.

Ὅτι τὸ οὕτω καλούμενον ἀνεκφώνητον ι ἐξεφωνεῖτό ποτε μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος· διότι παρ' αὐτῷ πολλαὶ λέξεις εὕρηνται ἔχουσαι τὸ ι τοῦτο κατὰ διάστασιν ἢ διάλυσιν, ὡς λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματοί, ἀποτελοῦν ἰδίαν συλλαβήν, οἷον αἱ λέξεις ***πατρώϊος***, ***Θρήϊκες***, ***Τρωϊάδες***, ***ὑπερώϊον***, ***ὑπερωϊόθεν***, ***ὤϊξε***, ***δηϊοῦν***[2] κλ. Ἀλλ'

εἰς ου, ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, λαμβάνον προφορὰν ὅλως ἄγνωστον τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς καὶ τῷ Διονυσίῳ. Ἰδὲ περὶ τούτου καὶ σελ. 84 σημ. τέλ.

1) Ἰδὲ τὴν 2) σημείωσιν τῆς 307 σελίδος.

2) Ὁμοίως καὶ οἱ Αἰολεῖς προέφερον διαλελυμένον τὸ ι ἀπὸ τοῦ ω ἐν ταῖς λέξεσιν θ ω ΐ. ζ ῷ ο ν, ῴ ό ν, ἰδὲ Lentz Herodiani κλ. II, 522, 8. I, 377, 1. 7.

αἱ λέξεις αὗται ἀπαντῶσι πολλάκις παρὰ τῷ αὐτῷ ποιητῇ ἔχουσαι τὸ ι τοῦτο συνῃρημένον μετὰ τοῦ ἡγουμένου φωνήεντος εἰς μίαν συλλαβήν, ὅπως καὶ παρ' Ἀττικοῖς, οἷον *Θρῇκες*, *Τρῳάδες*, *ὑπερῷα*, *δῃοῦν*, *ᾦξε*, *ἀνέῳγε*· ὅπερ σημαίνει ὅτι οὐχὶ μόνον πλεῖστα ἕτερα ἀλλεπάλληλα φωνήεντα ἄρχονται ἀπὸ Ὁμήρου νὰ συναιρῶνται εἰς ἁπλοῦς φθόγγους, ὅπως δεικνύουσιν αὐτὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἀλλὰ καὶ τὸ *α*, *η*, *ω*, μετὰ τοῦ *ι*, εἰ μὴ σταθερῶς καὶ μονίμως καὶ ἁπανταχοῦ τῶν λέξεων, ὅπου εὑρίσκονται, ἀλλ' ἐνιαχοῦ τοὐλάχιστον καὶ ὅπου ἡ ἀνάγκη τοῦ μέτρου ἀπήτει τοῦτο. Τὸ δὲ ὅλως ἀνεκφώνητον τοῦ προσγεγραμμένου ι παρ' Ἀττικοῖς ἀποδεικνύει οὐ μόνον ὅτι οἱ Δραματικοὶ μεταχειρίζονται ἐνίοτε τὸ ῃ καὶ ῳ ὡς βραχέα φωνήεντα [1], ἀλλὰ καὶ δύο ἕτερα σαφῆ τεκμήρια· πρῶτον μέν, ὅτι πολλαὶ λέξεις ἀπαντῶσιν ἐν ἀρχαίαις ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἄνευ τοῦ *ι*, δεύτερον δὲ ὅτι ἐν ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις ἐπιγραφαῖς εὕρηται ἐνίοτε τὸ προσγεγραμμένον *ι* καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιγραφικὴ ὁμοφώνως καὶ σαφῶς διδάσκουσιν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν αὐταῖς τοιοῦτον. Τὰ δύο ταῦτα τεκμήρια καὶ μάλιστα τὸ δεύτερον μαρτυροῦσι μεθ' ἱκανῆς ἐναργείας ὅτι τὸ *ι* πρωΐτατα ἤδη εἶχεν καταντήσει ἀργὸν γράμμα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λιθοκόπος ἢ ἄλλος τις ποτὲ μὲν παρέλειπεν αὐτὸ ὑπὸ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐν τῇ προφορᾷ παρασυρόμενος, ποτὲ δὲ τἀνάπαλιν αὐθαιρέτως προσέγραφεν ἐκεῖ, ὅπου ὑπὸ οὐδενός ποτε προεφέρετο, τῆς

1) Οἷον ἐν τῇ λέξει Τρῳάς, Εὐριπ. Τρῳάδ. 527. Ἰφ. Ταύρ. 442. Ὁμοίως ἐν τῇ λέξει πατρῷος Εὐρ. Μήδ. 431. Βάκχ. 1367. Ἀλκμ. 249. Ἑκάβ 82· ἐν ταῖς δοτικαῖς τουτῳὶ Ἀριστοφ Λυσιστρ. 615 ταυτῃὶ Ἀριστ. Ἱππ. 271, 922 κτλ. ἡ δὲ γραφὴ δῃώσεις, ἥτις φέρεται ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Αἰσχύλου (196), διασωθέντι παρὰ Στράβωνι IV, 183, (ἰδὲ Krammer αὐτόθι), μεταβάλλουσι σήμερον εἰς τὴν γραφὴν διώσει καὶ οὕτω ἄλλως θεραπεύουσι τὸ βραχὺ τῆς πρώτης συλλαβῆς τοῦ ῥήματος τούτου ἐν τῷ στίχῳ «βαλὼν δῃώσεις ῥᾳδίως Λιγύων στρατόν». Ὅτι δὲ τὸ ι μετὰ τοῦ προηγουμένου μακροῦ φωνήεντος ἠδύνατο συναιρεθὲν μετ' αὐτοῦ νὰ ἀποτελέσῃ παρ' Ἀττικοῖς οὐ μόνον μακράν, ἀλλὰ καὶ βραχεῖαν συλλαβὴν δεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ θοὰ καὶ θοάσει, ἀντὶ θῳά, θῳάσει, ὧν ἡ μὲν ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 411 πρ. Χρ. CIA I, 576, 4, ἡ δὲ ἐν ἐπιγραφῇ ὀλίγῳ νεωτέρᾳ τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA II, 841, 14.

ὀρθῆς γραφῆς ἐπιλανθανόμενος. Ἂν δὲ τὸ προγεγραμμένον ι ἐφυλάχθη ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ἐφυλάχθη, ὅπως ὁλόκληρος ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία, ἐπειδὴ διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπως ἀπεδείξαμεν, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες σκοπὸν εἶχον οὐχὶ νὰ μετακινήσωσι τὰ καλῶς ἔχοντα, ἀλλ' εἰσαγάγωσιν εἰς τὰ δημόσια αὐτῶν γράμματα ἀντὶ τοῦ παλαιοτέρου ἕτερον τελειότερον ἀλφάβητον καὶ ἀκριβῶς διαστέλλοντα τὰ πρότερον συγχεόμενα· θὰ ἔπραττον δὲ ἀνακολούθως, ἂν ἤθελον ἔπειτα νὰ συγχέωσι τὰ πρότερον ἀσύγχυτα. Ἀλλ' ὅπως ἐν τῷ πρὸ Εὐκλείδου ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ διαφαίνονται ἐνιαχοῦ ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου σημεῖα τῆς ἐν τῷ κατ' ἰδίαν γράφειν χρήσεως τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, οὕτω καὶ ἐν πάσῃ τῇ αὐστηρότητι καὶ ἀκριβείᾳ, μεθ' ἧς ἐφυλάσσετο ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἀλφαβήτοις, εἶνε δυνατὸν ἐνίοτε ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς νὰ εὑρεθῶσι σημεῖα δηλοῦντα ὁποία ἦτο παρ' Ἀττικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἡ προφορὰ πολλῶν φθόγγων. Καὶ περὶ μὲν τῆς ει διφθόγγου εἴδομεν ἤδη ὅτι ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου εἶχε καταντήσει ἁπλοῦν ι μακρόν. Ὅτι δὲ καὶ τὸ προσγεγραμμένον ι εἶχεν ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων παύσει προφερόμενον δεικνύουσιν αἱ ἑξῆς ἐπιγραφαί.

Ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Κορίνθου ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος εὕρηται τὸ ι παραλειφθὲν ἐν τῇ δοτικῇ τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου, *τῶ Ποτειδᾶνι* [1]. Ὁμοίως ἐν βουστροφηδὸν γεγραμμένῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Κυζίκου ἐλλείπει τὸ ι ἀπὸ τῆς δοτικῆς τοῦ κυρίου ὀνόματος Μάνης, «πόλις *Μάνη* ἔδωκε» [2], ἐλλείπει δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ προευκλειδείῳ ἐκ Φαρσάλου ἀπὸ τῆς δοτικῆς τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου «*τἀφροδίτᾳ τᾶ Πειθοῖ*» [3]. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Κεβρήνων τῆς αἰολικῆς Ἀσίας φέρεται γεγραμμένον «τῶ Νικαίῳ τῶ Γλακίω(ι)» [4]. Ὡσαύτως ἐν ἐπιγραφῇ προευκλειδείῳ ἐκ Χίου ἀπαντᾷ ἡ δοτικὴ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυ-

---

1) Roehl JGA, 20, 17.
2) Roehl, 491.
3) Αὐτόθι, 327.
4) Αὐτ. 503.

μίας ἄνευ προσγεγραμμένου ι, «*αὐτῆ* ἐπέστησεν» [1]. Πρὸς δὲ τούτοις χωρὶς τοῦ ι γράφονται καὶ αἱ δοτικαὶ *τõ Πτοίο*, ἤτοι *τῷ Πτωΐῳ*, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ ὀρειχαλκίνου ἀγαλματίου τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2]. Οὐχὶ δὲ διαφόρως παραλείπεται τὸ ι καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐξ Ὀλυμπίας ἐπιγραφῇ ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις *ταύτη* καὶ *τῆδε* ἐπιρρηματικῶς λαμβανομέναις, «*ταύτη* γεγραμ(μ)ένοι, *τῆδε* γεγραμ(μ)ένοι» [3]. Ὀρθῶς δὲ διὰ τοῦ ι γράφεται *τῇδε* ἐν προευκλειδείῳ ἀττικῇ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Αἰγίνης [4]. Χωρὶς τοῦ ι ἀναγινώσκονται καὶ ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ τὰ ἐπιρρήματα *ῆ* καὶ *ὄπη* [5]. Οὐχὶ δὲ σπανίως παραλείπεται τὸ ι καὶ ἐν ταῖς ἐκ Κύπρου ἐπιγραφαῖς· οἷον *τᾶ* Ἀθάνᾳ ἀνέθηκε *τᾶ* ἰν, τᾷ ζᾷ *τᾶ* ἰν, *τᾶ Ἀθάνα* τᾳ Ἠδαλιοῖ, τῷ *θεῶ τῶ* Ἀπόλλωνι, *τῶ* Ἀπόλλωνι *τῶ Μαγιρίω* ἀνέθηκε σὺν *τύχα*,—*Ἄθη μισαάτω*, *τῶ ἀνθρώπω*, *φεύγη*, *συλήση*, ὡς πολλάκις *ἐξορύξη* ἀντὶ *ἐξορύξῃ* καὶ πρὸ συμφώνου καὶ πρὸ φωνήεντος ἐν τῇ ἐξ Ἰδαλίου ἐπιγραφῇ [6]. Ὁμοίως ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς ἐκ Κύπρου ἐπιγραφαῖς *τῶ* Ὠσίρι, *τῶ* θεῷ *τῶ* Ἀπόλλωνι [7], ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα παραδείγματα.

Πάντα ταῦτα μετὰ τῶν ἐν σελίδι 125 ῥηθέντων ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ προσγεγραμμένον ι ἤρξατο ἀποβαῖνον ἀνεκφώνητον ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, καὶ ἠδύνατο βεβαίως καὶ ὅλως νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ γραφῇ, ἄν, ὡς ἐκ τῶν ἐξετασθησομένων σαφέστερον θὰ

---

1) Roehl 382, 10.

2) Τὸ ἀγαλμάτιον εὑρέθη μὲν ἐν τῷ ἐν Βοιωτίᾳ ναῷ τοῦ Πτωΐου Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐστάλη ἐκεῖ ἔξωθεν τῆς Βοιωτίας καὶ ἕνεκα τοῦ τύπου τῆς δοτικῆς καὶ διότι ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἕτερον ἀγαλμάτιον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκ Νάξου. Bullet. de corr. hellén. X. 1886, σελ. 191 κέξ.

3) Roehl. JGA add. 119, 14. 20.

4) Roehl 368.

5) Ὄπη I, 41. VI, 30. IX, 23. ὄπη δὲ ἐν XII, 23 ῆ χωρὶς τοῦ ι ἐν IX, 23.

6) Ἰδὲ Die Kyprischen Inschriften von Wilhelm Deecke ἐν τῇ ὑπὸ Hermann Collitz συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, ἀριθμ. 12, 2. 60, 8, 17. 62, 1—2. 71, 1—3. 120, 2—4. 126, 2—3. Ἐξορύξη δὲ ἀντὶ ἐξορύξῃ, ἐν τῷ ἀριθμῷ 60, στίχ. 12, 24, 25.

7) Αὐτόθι, 72, 1 2.

ἀποδειχθῇ, δὲν ἤθελε νομισθῇ ἀναγκαία ἡ διατήρησις αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως πρὸς τὴν δοτικήν, τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ πρὸς τὴν δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ, καὶ τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἑνικοῦ ἐν τῇ δωρικῇ καὶ αἰολικῇ διαλέκτῳ.

Τὴν εὐκολίαν, μεθ' ἧς τὸ προσγεγραμμένον ι καὶ πρὸ συμφώνου ἠδύνατο νὰ καταποθῇ ὑπὸ τοῦ προηγουμένου μακροῦ φωνήεντος καὶ καταστῇ οὕτως ἀνεκφώνητον ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων, ὡς λέγομεν, μαρτυροῦσι καὶ αἱ παλαιαὶ καταλήξεις τῆς πληθυντικῆς δοτικῆς *ησι* καὶ *ᾳσι*, σπανιώτατα ἀπαντῶσαι μετὰ τοῦ ι ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1].

---

1) Οἷον [δραχ]μῆσι CIA Supplem. 1, c, (πρὸ τοῦ 456 πρ. Χρ.)· μυσ[τῆ]σι (ἐλλείπουσι μόνον δύο γράμματα), αὐτῆσι I,1,B, 5. 31 (πρὸ τοῦ 456 πρ. Χρ.) [ἐπστά]τησι 291, 6 (περὶ τὸ ἔτος 452 πρ. Χρ.) δικαστῆσι Suppl. 22 α, frg. c, 15 (450—447 πρ. Χρ.). [ἐπιστάτη]σι I, 284, 1 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.). [ἐπιστ]άτησι 288, 14 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.) τῆσι [δί]κη[σι] 28, 5 (444—440 πρ. Χρ.) Ἑλληνικῆσιν, ἄλλησι, ἁπάσησι, αὐτῆσι, τῆσι Bullet. de corr. hellen. IV, 220, 15. 30. 31 (439 πρ. Χρ.) = Ἀθην. Η' σελ. 408. Ἐπιστάτησι CIA I, 298, 3 (περὶ τὸ 438 πρ. Χρ.). [ἐπιστά-τ]ησι 299, 3 (444—435 πρ. Χρ.) ἐπιστάτησι 301 α, 1 (432 πρ. Χρ.). τῆσι [τῆ]σι, πόλεσιν. δρα[χμῆ]σι 37 i, 37 σελ. 47 h, 20 (423 πρ. Χρ.) τῆσι, ἐν τῆ[σι στήλη]σι 40, 43. 14 (424 πρ. Χρ.). [ἐπισ]τάτησι Suppl. 315 b, 3 (πρὸ τοῦ 420 πρ. Χρ.), I, 317, 5 (πρὸ τοῦ 420 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἄνευ τοῦ ι γράφονται αἱ δοτικαὶ [τα]μίασι CIA I, 18, 6 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.). [Ἑλλην]οταμίασ[ιν] 187, 12 (μετὰ τὸ 444 πρ. Χρ.). ταμίασιν 141, 3 (434 πρ. Χρ.). 117, 3. 5 (434 πρ. Χρ.). 122, 3 (429 πρ. Χρ.). 123, 3 (428 πρ. Χρ.), 130, 2 (425 πρ. Χρ.) μυρίασι [μυρί]ασι, [μυρ]ίασι 37 fg. 4 m, 19. m, 26 (423 πρ. Χρ.), ταμίασι 131, 2 (424 πρ. Χρ.) 132, 2 (423 πρ. Χρ.). [τα]μίασι 153,2 (422 πρ. Χρ.). ταμίασι 170,2 (422 πρ. Χρ.). 171, 2 (421 πρ. Χρ.). [ταμ]ίασι 172 (420 πρ. Χρ.). ταμίασι 32 B, 20 (420 πρ. Χρ.). — Μετὰ τοῦ ι ἀπαντῶσι γραφόμενα τῆς μὲν καταλήξεως ησι μόνον τρία παραδείγματα ἐκ μιᾶς ἐπιγραφῆς, [ἐπό]πτησι, τῆσ[ι], τῆσι CIA I, 1, B, 7. 25. 30 (πρὸ τοῦ 456 πρ. Χρ.) ἴσως καὶ δρ[αχμῆισ]ι 40, 32 (424 πρ. Χρ.)· τῆς δὲ καταλήξεως ᾳσι πλείονα, οἷον χιλίᾳσι (παρὰ τὸ ἄλλησι, ἁπάσησι, αὐτῆσι, Ἑλληνικῆσιν, τῆσι) Ἀθην. Η' σελ. 408, 20 (439 πρ. Χρ.). μυριᾳσι παρὰ τὸ τῆσι) CIA I, 40, 38 (424 πρ. Χρ.), χιλίᾳσι ἢ χιλίαισι δραχμῆσι καὶ ταμίᾳσι ἢ ταμίαισι ἐν ψηφίσματι τοῦ ἔτους

Ὡσαύτως ἄνευ τοῦ ι ἀναγινώσκεται ἡ δοτικὴ *ἱερεσι* ἤτοι *ἱερῆσι* ἐν

418, Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1884 - 5 σελ. 162 στίχ. 10 καὶ 17. Λέγομεν χιλίασι ἢ χιλίαισι, ταμίασι ἢ ταμίαισι, διότι ἐν τῷ στίχῳ 20 γράφεται μυρίεσι δραχμῆσιν ἀντὶ μυρίαισι, καὶ εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὸ ΑΙ τοῦ χιλίαισι καὶ ταμίαισι κατέχει μᾶλλον τὸν τόπον τῆς διφθόγγου αι. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εἶνε πιθανόν, ὅσον μέχρι τοῦδε δὲν ὡρίσθη σαφῶς ἂν ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 420 πρὸ Χριστοῦ ἐμφανιζόμενος ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς νεώτερος τύπος, δραχμαῖς, ἐπιστάταις, κτλ. ἐγένετο ἐκ τοῦ παλαιοτέρου τύπου δραχμαῖσι ἐπιστάταισι, ἀποκοπέντος τοῦ ι, ἢ ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς δραχμαί, ἐπιστάται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς δοτικὰς τῆς β' κλίσεως λόγοις, ἀνθρώποις, καὶ δὲν ἐσχηματίσθη μᾶλλον ἐκ τῆς δοτικῆς δραχμῆσι, ἐπιστάτησι, γραφέντος αι ἀντὶ τοῦ η μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ι, πρὸς διάκρισιν τῆς δοτικῆς δραχμαῖς, ἐπιστάταις κτλ. ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς ἐπιστάτης καὶ τῆς γενικῆς δραχμῆς. Νομίζομεν προτιμότερον τὸν διὰ τῆς αι τύπον, διότι ὁ τύπος μυρίεσι ἤτοι μυρίησι, διδάσκει μεθ' ἱκανῆς σαφηνείας ὅτι τὸ μετὰ ταῦτα μυρίαις, χιλίαις βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ μυρίασι, χιλίασι, ἀλλ' ἐκ τοῦ μυρίησι, χιλίησι, ὅπως τὸ δραχμαῖς ἐκ τοῦ δραχμῆσι καὶ τὸ δικασταῖς ἐκ τοῦ δικαστῆσι. Δὲν λέγομεν δέ, ὡς ἄλλοι, ὅτι τὸ δραχμαῖς καὶ δικασταῖς ἐγένετο ἐκ τοῦ δραχμαῖσι καὶ δικασταῖσι, διότι ὁ εἰς αισι τύπος τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν εἰς η καὶ ης πρωτοκλίτων ὀνομάτων οὐδὲ ἅπαξ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ τύπος αις νὰ προέλθῃ ἐκ τύπου περιπεσόντος ἐν Ἀθήναις εἰς ἀχρηστίαν ἀπὸ χρόνων πολύ, ὡς φαίνεται, ἀρχαιοτέρων τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Δὲν ἀσπαζόμεθα δὲ οὐδὲ τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι τὸ δραχμαῖς καὶ δικασταῖς ἐγένετο ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς δραχμαί, δικασταὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ τῆς δευτέρας κλίσεως θεοῖς, ἀνθρώποις· διότι κατὰ τὴν γνώμην ταύτην μένει ἀνερμήνευτον πῶς ἡ ἐξ ἀναλογίας ἐμφάνισις τοῦ αι ἐν τῷ δραχμαῖς, δικασταῖς γίνεται οὐχὶ πρότερον, ἀλλ' ἀκριβῶς, ἀφοῦ πρῶτον ἀπὸ τοῦ δραχμῆσι καὶ δικαστῆσι ἀπεκόπη τὸ ι· μένει ἀκατανόητον διὰ τί καὶ πρὸ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ι οὐδεὶς Ἀθηναῖος, ὅσον δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, εἶπέ ποτε δραχμαῖσι δικασταῖσι, ἐν ᾧ ἔλεγε θεοῖσι, ἀνθρώποισι καὶ ἡ ἀναλογία οὐδένα ἐκώλυε οὐδὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἀρχαιοτέρους τοῦ ἔτους 420 πρ. Χρ. πλειστάκις καὶ νὰ λέγωσι καὶ νὰ γράφωσι αισιν ἀντὶ ησιν, ὅπως αις ἀντὶ ης. Ἂν δὲ γράφουσι μόνον μετὰ τὸ ἔτος 420, ἤτοι μετὰ τὴν τελείαν ἀποκοπὴν τοῦ ι, εἶνε, νομίζομεν, σημεῖον σαφὲς ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ δικαστῆσι καὶ δικασταῖς σχέσις εἶνε πολλῷ μείζων ἢ ἡ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ δικασταί, καὶ ὅτι ἡ αι ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἁπλοῦν καὶ στοιχειώδη φθόγγον ἀπὸ χρόνων προευκλειδείων οὐ μόνον ἐν Λέσβῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις. Περὶ τῶν δοτικῶν ησι καὶ ασι, καὶ

ἀρχαίῳ ἰωνικῷ ἐπιγράμματι ἐκ Πελοποννήσου [1], ὁμοίως δὲ καὶ *δεσπόνησιν* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κυζίκου οὐχὶ πολὺ τοῦ Εὐκλείδου ἀρχαιοτέρᾳ [2]. Δὲν κατατάσσομεν δὲ ἐνταῦθα καὶ τὰς γραφὰς *δραστοσύνησι, ὀδύνησι, κρυερῆσι,* διότι αὗται ἀπαντῶσιν ἐν ἐμμέτροις ἀττικοῖς ἐπιγράμμασι μεταγενεστέρων χρόνων [3]. Ὡς λείψανον δὲ παλαιοτέρας γραφῆς θεωροῦμεν τὴν προσγραφὴν τοῦ ι ἐν ταῖς δοτικαῖς *ἐν ἧσι* [4] *Νύμφησιν* [5], *ἡμέρῃσιν*, *Εὐάδησιν* [6], αἵτινες ἀναγινώσκονται ἐν ἰωνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀρχαιοτέραις τοῦ ἔτους 450 πρὸ Χριστοῦ.

Τὸ ἀνεκφώνητον *ι* ἐλλείπει καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρυθρῶν τῆς Ἰωνίας οὐχὶ πολὺ νεωτέρᾳ τοῦ ἔτους 394 πρὸ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν λέξεων *τῆ βουλῆ* [7], καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως *δημοσίη* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυλάσων τοῦ ἔτους 355 πρὸ Χριστοῦ [8], ἐλλείπει δὲ καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως *ληιτουργεῖν* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέω τοῦ χρόνου τοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 306 καὶ 301 πρὸ Χριστοῦ [9]. Ὁμοίως ἐλλείπει τὸ *ι* καὶ ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῶν λέξεων *τῆ ἀγορᾶ*, ἐν *τῶ πρόσθεν* [10] *τῆ πόλει* [11] ἐν *δεξιᾶ* [12], παρὰ *ταις* ἴδε καὶ O. Riemann ἐν Revue de Philologie IX, 1885, σελ. 178 καὶ K. Meisterhans Grammatik κτλ. σελ. 48 καὶ 49, ὅθεν ἐλάβομεν πάσας σχεδὸν τὰς ἄνω γραφάς, αἷς δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἑξῆς· Νύμφησι, ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἀνηκούσῃ εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Mittheil. κλ. X, 1885, σελ. 284. τῆσι ἄλλησι Bullet. de corr. hellén. XII, 1888, σελ. 129, 5 τῶν χρόνων τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου.

1) CIG nr. 24 σελ. 40 α.

2) Roehl. JGA 501.

3) CIG 939. 948. Ἐφημ. ἀρχαιολ. 952.

4) Ἐκ Τέω Roehl. 497, 35 (περὶ τὸ ἔτος 470 πρ. Χρ.).

5) Ἐκ Θάσου Roehl. 379, 1 (τῶν αὐτῶν χρόνων)· εἴδομεν δὲ ἐν τῷ τέλει τῆς σημειώσεως ὅτι ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἡ δοτικὴ Νύμφησι ἐγράφη χωρὶς τοῦ ι.

6) Ἐκ Χίου, Roehl. 381 b, 4 καὶ c, 18 (τῶν μέσων τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος).

7) Lebas κτλ. N. 39, στίχ. 1.

8) Lebas 379, 15=CIG 2691 ε.

9) Lebas N. 86 στίχ. 62 καὶ 70. Περὶ τοῦ τύπου ληιτουργεεῖν εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 173.

10) ἐν τῃ ἀγορᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 386 πρ Χρ. Ἀθήν. Τομ. Ε' σελ. 90 στίχ. 3. — ἐν τῶ πρόσθεν, Ἀθήν. Τόμ. ς' σελ. 131, 14 (332 πρ. Χρ.). Σημειωτέον ὅτι ἕκαστος στίχος ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἐπιγραφῶν σύγκειται ἐξ ὡρι-

μία[1], *Χολλήδης*[2], *λήδιον*[3], *λῶον*[4] καὶ ὡς φαίνεται, καὶ ἀπὸ τῶν δοτικῶν *τῷ κοινῷ*[5] καὶ *ἐφ' ὧτε*[6] βεβαίως δὲ ἀπὸ τῆς ὑποτακτικῆς *δοκῇ*[7]. Ὁμοίως ἐλλείπει τὸ ι ἀπὸ τῆς δοτικῆς *Ναΐω* ἐν ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἐκ Δωδώνης μὲν ὁρμωμένῃ, εἰς ἄνδρα δὲ Ἀθηναῖον ἀνηκούσῃ «Διὶ Ναΐω Φιλῖνος Ἀθηναῖος»[8]. Ἐλλείπει δὲ καὶ ἀπὸ τῆς δοτικῆς *Ὑγιείᾳ* ἐν ἑτέρᾳ

σμένου ἀριθμοῦ γραμμάτων, *18* καὶ *22*, ὥστε ἡ παράλειψις τοῦ ι ὑπελογίσθη εἰς ἀπαρτισμὸν τοῦ ὡρισμένου τούτου ἀριθμοῦ

11) CIA II 804 II, 70 (333 πρ. Χρ.).

12) Ἐν δεξιᾶ τοῦ CIA II 835, 91 (320 317 πρ. Χρ.).

1) Παρὰ ταμία τοῖν θεοῖν Νοκοφίλῳ, Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1883 — 4, σελ 119 —120 στίχ. 35 (329 πρ. Χρ.).

2) ἀντὶ Χολλῄδης CIA II, 80, 2 (πρὸ τοῦ ἔτους 356 πρ. Χρ).

3) λήδιον χωρὶς τοῦ ι ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 345 πρ. Χ. CIA II, 751 B, 12, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 341 ἐν τῷ ἀριθμῷ 754, στίχ. 44. 45. Ὁμοίως χωρὶς τοῦ ι ἤθελε νὰ γράφῃ τὴν λέξιν ταύτην καὶ ὁ Δίδυμος ἐναντίον τῆς παραδόσεως ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος, σελ. 1146, 58, παρὰ τοῦ Ἡρωδιανοῦ βεβαίως παραλαβών· ἴδε Lentz Herodiani κτλ. II, 542, 1 καὶ σημ. ἔτι δὲ καὶ Ἡσύχιον ἐν τῇ λέξει λήδιον ἢ ληΐδιον καὶ Lobeck, El. II, 34. Πόσον δὲ ἀσφαλὴς ἐν τοῖς τοιούτοις ἦτο ἡ παράδοσις τῶν Γραμματικῶν μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Δίδυμος, ὡς πολλὰ ἄλλα, ὧν τινων γίνεται μνεία καὶ ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ, οὕτω καὶ τὸ θνήσκω ἤθελε νὰ γράφῃ ἐναντίον τῆς παραδόσεως χωρὶς τοῦ ι Lentz, Herod. 521 καὶ ἐξ ἀλλ' ἐπιγραφὴ καλῶν χρόνων ἀνασκαφεῖσα ἐν Πειραιεῖ κατὰ τὸ ἔτος 1884 ἔχει τὸ ι, ἀποθνήσκω Ἐφημ. ἀρχαιολ. περίοδ. Γ' τόμ. Β' 1884, σελ. 66 στίχ. 9 καὶ 13, ἵνα μὴ συμπεριλάβωμεν καὶ τὴν ἀρχαιότερον γνωστήν, ὕποπτον δέ πως γραφὴν θ]νηι[σκω Kaibel Epigramm. κτλ. 28 = Rangab. Antiquit. Hellén. 2204 2.

4) CIA II, 162 c, 25 (335 πρ. Χρ). Πρὸς τὸ λῶον πρέπει νὰ παραβληθῶσι καὶ αἱ μνημονευθεῖσαι γραφαὶ θοὰ καὶ θοάζειν (σελ. 314 τέλ.). Δὲν καταλέγομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν γραφὴν σωῶ CIA I, 2, B, 7 (πρὸ τοῦ 456 πρ. Χρ.), διότι ἡμεῖς δὲν πιστεύομεν, ὅπως ἄλλοι, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο ω ἐλλείπει τὸ ι, ἀλλὰ τὸ σ, ἐκπεσὸν ἐξ ἁπλοῦ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου περὶ τὴν γραφὴν τοῦ μέλλοντος· οὐδὲ δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξε μέλλων σωῶ, ἀφοῦ οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις τοιούτου μέλλοντος τοῦ σῴζω ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

5) Ἐν δὲ τῷ κοινῷ συν(εδρίῳ) Rang. Antiqu. Hellén. 858, 2 (τῶν μετὰ τὸ ἔτος 355 πρ. Χρ. χρόνων). Περὶ τῆς γραφῆς ταύτης ἴδε καὶ Koehler ἐν CIA II 827.

6) CIG, 93, 4 = CIA II, 1053 (344 πρ Χρ.).

7) CIA II 423, 13 (πρὸ τοῦ ἔτους 170 πρ Χρ.).

8) Const. Carapanos Dodone et ses ruines, planche XXIV nr. 23.

ἀναθηματικὴ ἐκ Πειραιῶς τῶν αὐτῶν χρόνων . . . «Ἐλευσίνιος Ἀσκληπιῷ καὶ *Ὑγιεία* ἀνέθηκεν»[1]. Ἐκ τῶν τελευταίων ἐπιγραφῶν, τῶν ἀναθηματικῶν, ἐπειδὴ αὗται ἀνήκουσιν οὐχὶ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς ἰδιώτας ἀμαθεῖς, ὡς φαίνεται, ἄνδρας, γίνεται πρόδηλον ὅτι, ἂν τὸ *ι* τῶν δοτικῶν προσεγράφετο ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, αἰτία τούτου ἦτο οὐχὶ διότι ἐξεφωνεῖτο, ἀλλὰ διότι κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ ι ἦτο τὸ γράμμα τὸ διακρῖνον τὴν δοτικὴν πτῶσιν ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς, καὶ ἡ παράλειψις αὐτοῦ ἐνομίζετο, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 128) εἴπομεν, δεινῆς ἀμαθίας κατάγνωσις. Ὅτι δὲ ἀληθέστατος εἶνε ὁ λόγος τοῦ Στράβωνος μαρτυρεῖ καὶ ἀττικὸν ψήφισμα τοῦ ἔτους 418 πρὸ Χριστοῦ. Τοῦ ψηφίσματος τούτου ἕκαστος στίχος σύγκειται ἐκ 52 γραμμάτων, εἷς δὲ μόνος ὁ 27ος ἀπετελέσθη ἐκ 54, διότι τὸ προσγεγραμμένον *ι*, ὡς λέγει ὁ Κουμανούδης, ἐνεσφηνώθη ἐν στενῷ χώρῳ μετὰ τὸ *ε* ἤτοι τὸ *η* τῶν δοτικῶν ***ἐν στήλη ληθίνη***[2]. Ἐπειδὴ τοιαύτη ἐνσφήνωσις δὲν συμβαίνει περὶ τὴν γραφὴν οὐδενὸς ἄλλου ἰῶτα ἐκφωνουμένου, συμπεραίνεται ὅτι ἡ γενομένη ἐν τῷ στίχῳ 27ῳ ἐγένετο κατόπιν, μετὰ τὴν ἐγχάραξιν αὐτοῦ, ἐξ ἀρχῆς δὲ εἶχον ὑπολογισθῆ καὶ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ, ὅπως καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις, 52 γράμματα, δὶς ἐν συνεχείᾳ παροραθέντος τοῦ ι τῆς δοτικῆς. Πόθεν ἡ ἀνάγκη τῆς κατόπιν ἐνσφηνώσεως ἐν μόνῳ τῷ 27 στίχῳ; Διὰ τί δὲν παρέστη τοιαύτη ἀνάγκη ἐν ἄλλῳ στίχῳ, οὐδὲ ἐν τῷ 35ῳ, ἐν ᾧ τὸ δοτικοφανὲς ἐπίρρημα ῇ (=ὅπῃ) ὑπελείφθη ἄνευ τοῦ *ι*; Οὐδεὶς τοὐλάχιστον ὑπάρχει φωνητικὸς λόγος πείθων ὅτι ἐκ μόνης τῆς δοτικῆς ῇ ἐξέπεσε τὸ *ἰῶτα* ἐν τῇ προφορᾷ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 418, ἐνῷ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐτηρεῖτο σῶον καὶ ἀκέραιον μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος, ἵνα μὴ εἴπωμεν μέχρι τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Προφανῶς τὰ εἰρημένα φαινόμενα τῆς ἐνσφηνώσεως καὶ παραλείψεως τοῦ *ι* δὲν ἑρμηνεύονται ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς τελείας ἀποδοχῆς τῶν λόγων τοῦ Στράβωνος, ὅτι ἐν ψηφίσματι τοῦ δήμου καὶ μάλιστα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας γεγραμμένῳ ἠδύνατο μὲν νὰ ἐλλείπῃ τὸ *ι* ἀπὸ λέξεως, ἥτις

1) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1884—5 σελ. 219,
2) Αὐτόθι, σελ. 162.

ἐλαμβάνετο καὶ μετὰ ἐπιρρηματικῆς σημασίας, οὐδαμῶς δὲ ἠδύνατο νὰ ἐλλείπῃ καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως, ἀφ' ἧς ἐνομίζετο ἀχώριστον ὑπὸ παντός, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ὑποληφθῇ ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος.

Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, δι' ὃν δὲν ἐνομίζετο ἀναγκαία ἡ προσγραφὴ τοῦ ι ἐν τῷ δοτικοφανεῖ ἐπιρρήματι ᾗ καὶ ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσιν ὅπῃ, *τῇδε*, *ταύτῃ*[1], φαίνεται ὅτι δὲν ἐκρίνετο ἀναγκαία οὐδὲ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ἐπιρρήματος *ᾀεί*, ὡς μαρτυροῦσι προευκλείδειοι ἐπιγραφαὶ τῶν αὐτῶν χρόνων[2]. Ὅτι δὲ ἡ ἔκπτωσις τοῦ ι ἐν τῇ προφορᾷ τοῦ *ἀεὶ* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων δεικνύει τὸ μέτρον στίχων τινῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας[3]. Ἂν δὲ καὶ ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Εὐκλείδου[4] καὶ ἐνίοτε καὶ ἐν μακεδονικοῖς[5] ἀπαντᾷ ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ *ᾀεί*, τοῦτο συμβαίνει διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν πολλάκις κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τηρεῖται ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασι καὶ ἡ παλαιὰ γραφὴ τῶν νόθων διφθόγγων *ει* καὶ *ου*, ἢ *ε* καὶ *ο*, ἄνευ οὐδεμιᾶς φωνητικῆς διακρί-

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 316.

2) CIA I, 36, 11 (426 πρ. Χρ.) 79, 9 (403 πρ.Χρ.). Ὁμοίως ᾀ ε ι ν α ῦ τ α ι ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ ἐκ Χαλκίδος Roehl. IGA 375. Ὡσαύτως ᾀ ε ὶ ἐν CIA II, 17 A, 34 (387 πρ. Χρ.). 40 α, 12 (πρὸ τοῦ 370 πρ. Χρ.). 52, 12 (368 πρ. Χρ.). 73. 21 (368—352 πρ. Χρ.). Mitth. II, σελ 197,4 (361 πρ. Χρ.). Ἐφημ. ἀρχ. 1883—84 σελ. 71. 29 (δ' ἑκατοντ.) κτλ.

3) Ἰλ. Μ, 211. Ψ, 648. Ὀδυσσ. Ο, 379. Βατραχ. 175. Γνωστὸν δὲ εἶνε ὅτι οἱ Δραματικοὶ μεταχειρίζονται τὸν τύπον α ἰ ε ὶ ἢ ἀ ε ὶ κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου.

4) CIA II add. 1 c, 26 (399 πρ. Χρ.). 39, 8 (πρὸ τοῦ 366 πρ. Χρ.). add. 54 b, 14 (363 πρ. Χρ.) Mitth. II σελ. 197, 12 (361 πρ. Χρ.) Εἴδομεν δὲ ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἐν τῷ στίχῳ 4 ἐγράφη α ε ι, ἐν τῇ φράσει τὸν ἀ ε ὶ χρόνον, τὸν ᾀ ε ὶ χρόνον. Ὁμοίως ᾀ ε ὶ γράφεται καὶ πρὸ Εὐκλείδου CIA I 469, 3 (ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος) 333, 1 (ὁμοίως ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι τοῦ ἔτους 488 πρ. Χρ.). 32 Α, 25 (420—416 πρ. χρ.), 59 f, 33 (410 πρ. Χρ.). 64, 7 (410—405 πρ. Χρ.).

5) Ἀθην. Τόμ. Γ' σελ. 72, ἐπιγρ. 3. Ὁμοίως ᾀ ε ὶ παρὰ τὸ ἀ ε ὶ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος, πλὴν τῆς προμνημονευθείσης ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει τοῦ ἔτους 361 πρὸ Χριστοῦ, Rangab. Antiquités Helléniques ἀριθ. 476, 8, 13 (ᾀ ε ί), 21 (ἀ ε ί)· ὅπερ δεικνύει ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ᾀ ε ὶ καὶ ἀ ε ὶ ἦτο ὀρθογραφικὴ μόνον.

σεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν γνησίων, διότι δηλαδὴ κατ' ἀνάγκην μακρὸς παρέρχεται χρόνος, ἕως νεώτερον ὀρθογραφικὸν ἔθος ποιήσῃ τελείως ἐκποδὼν ἕτερον, ἐν κοινοτάτῃ χρήσει πρότερον ὑπάρχον, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς διεσαφήσαμεν [1].

Τί δὲ ἄλλο σημαίνει καὶ τὸ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον *πρῴ* ἀντὶ *πρωΐ*, ἢ ὅτι δὲν ἐξεφώνουν τὸ προγεγραμμένον *ι*; διότι ἄλλως τί θὰ διέφερε τὸ δισύλλαβον καὶ διῃρημένον *πρωΐ* τοῦ μονοσυλλάβου καὶ συνῃρημένου *πρῴ*; μόνον κατὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ τόνου ἀπὸ τοῦ *ι* ἐπὶ τὸ *ω*; Ἀλλὰ τοῦτο καλεῖται συναίρεσις δύο φωνηέντων εἰς μίαν συλλαβὴν κατὰ τὸν περὶ συλλαβῆς ὁρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν [2];

Τὴν ἀφασίαν τοῦ προσγεγραμμένου ι μαρτυροῦσι καὶ ὅσα λέγει ὁ Γραμματικὸς Ἀπολλώνιος περὶ τῆς γραφῆς τοῦ μορίου *ῥα*· «Ἔστι γε μὴν καὶ περὶ τῆς γραφῆς ἐπιστῆσαι, εἰ καὶ σὺν τῷ *ι* γράφεται τὸ *ῥα*· οὐδὲ γὰρ ἡ τῶν ἀντιγράφων παράδοσις ἐξωμάλιστο» [3]. Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἀπολλωνίου γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ κακὸν τῆς παραλείψεως τοῦ προσγεγραμμένου *ι* ἦτο πολὺ μεῖζον ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἅτε μετ' ἐλάσσονος ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας γραφομένοις, ἢ ἐν τοῖς δημοσίοις γράμμασι. Οὕτω δὲ ὀλίγον ἐκ τῶν παλαιῶν χειρογράφων εἶχεν ἐξακριβωθῆ ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων τοῦ Ἀπολλωνίου κριτικῶν (τοῦτο δὲ σημαίνει ὁ ὑπερσυντέλικος *ἐξωμάλιστο*), ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ *ῥα*, ὥστε, ὅπως εὕρῃ ταύτην ὁ Ἀπολλώνιος, ἀναγκάζεται νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ἐτυμολογίαν. Ἆρά γε τίνα ἄλλα παραδοξότερα δὲν θὰ ἐβλέπομεν, ἂν εἴχομεν τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χειρόγραφα, καὶ μάλιστα τὰ ἀμελέστερον γεγραμμένα; Ἂν πρέπει νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ μέχρι ἡμῶν περισωθέντος χειρογράφου τοῦ Ὑπερείδου, νεωτέρου ἐκείνων, ἅτε μόλις ἀναβιβαζομένου εἰς τὴν β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐξ ἄλλων συγχρόνων ἐξ Αἰγύπτου παπύρων [4], πολλὰ καὶ σπουδαῖα θὰ εἴχομεν νὰ πορισθῶμεν καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν καὶ δὴ περὶ τοῦ προσγεγραμμένου *ι*.

---

1) σελ. 197 καὶ ἑξῆς.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 6 καὶ σελ. 105.

3) Ἐν τῷ περὶ ἐπιρρήματος Bekker anecd. graec. II σελ. 566—7.

4) Περὶ τῶν ἐν τοῖς παπύροις τούτοις γραφῶν λέγομεν κατωτέρω.

Τοιαῦτα χειρόγραφα εἶχεν, ὡς φαίνεται, πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὁ Δίδυμος, ὥστε ἐναντίον πρὸς τὴν παράδοσιν νὰ προτιμήσῃ τὴν γραφὴν *σώζω* τῆς διὰ τοῦ ι *σῴζω* [1], ὡς κάλλιον συμβιβαζομένην πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γινομένην ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐκ τοῦ *σώω*, ὅπως τοῦ *ἕζω* ἐκ τοῦ *ἕω* (κάθημαι) κατὰ πλεονασμὸν τοῦ *ζ* [2]. Οὐδέποτε οὔτε ὁ Δίδυμος, οὔτε ἄλλος τις τῶν ἐπιφανῶν ἐκείνων Γραμματικῶν θὰ ἐδίδασκον διδασκαλίας ἐναντίας τῆς παραδόσεως, ἂν ἀπὸ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου καὶ Ἀριστάρχου δὲν ἐπιστεύετο πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀρχαιοτάτη ἀφασία τοῦ ἀνεκφωνήτου *ι*. Καὶ φαίνεται ὅτι ἕνεκα τῆς πίστεως ταύτης καὶ τῆς ἀστασίας τῶν χειρογράφων ἤθελε καὶ ὁ Ἀρίσταρχος τὸ *ἧχι* νὰ γράφῃ ἄνευ τοῦ *ι* ἐναντίον τῆς παραδόσεως, ἀκολουθῶν τῇ ἀναλογίᾳ τοῦ *ἶφι* καὶ *βίηφι* [3]. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς

1) Ὅτι τὸ σῴζω εἶχε τὸ ι δεικνύει πρῶτον μὲν αὐτὸς ὁ σχηματισμὸς τῆς λέξεως, σῶος, σωΐζω, σῴζω, ἔπειτα δὲ καὶ αἱ ἑξῆς ἀττικαὶ ἐπιγραφαί· σῷζε CIA I, 397, 4 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.), Kaibel κτλ. 771, 3 (400 — 350 πρ. Χ.). Σῳζομένην (ὄνομα τριήρους) CIA II 793 b, 5 (357 πρ. Χρ). Ἀνασῳζο[μένοις] 972, 7 (μετὰ τὸ 354 πρ. Χρ.). Σῴζουσα (τριήρης) 812 α, 20, (323 πρ. Χρ.). α[ποσ]ῴζομεν 268, 13 (307 — 300 πρ. Χρ.). σῴζονται 566, 4 (περὶ τὸ ἔτος 300 πρ. Χρ.), σῴζουσιν 322, 85 (271—265 πρ. Χρ.). σῳζόμενα 421 c, 11 (200 — 150 πρ. Χρ.). Ἀνα]σῳζομέ[νοις] 975 IV, 3 (160 πρ. Χρ.).

2) Ἰδὲ Lentz Herod. II 586, 10.

3) Lentz Herod. I σελ. 505, 18, ἧχι τὸ γενόμενον ἐπεκτάσει τῆς χι συλλαβῆς οἱ Δωριεῖς ᾇχι λέγουσι διὰ τοῦ α «ᾇχι Λίχα μέγα σᾶμα», «ᾇχι ὁ κλεινὸς Ἀμφιτρυωνίδας». Ἀρίσταρχος τὸ ἧχι ἄνευ τοῦ ι φησί, καθάπερ τὸ ἶφι καὶ βίηφι, ἡ μέντοι παράδοσις ἔχει τὸ ι. Ὁμοίως καὶ ἑτέραν ὁμηρικὴν λέξιν, τὸ ἐπίρρημα ἁμαρτῇ (Ἰλ. Ε. 656) ὁ Ἀρίσταρχος ὤξυνεν καὶ ἔγραφε χωρὶς τοῦ ι ἁμαρτή, «βουλόμενος αὐτὸ τοῦ ἁμαρτήδην ἀποκεκόφθαι». Lentz II, 52, 19. Τοὐναντίον δὲ καὶ ὁ Ἀρίσταρχος καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς σὺν τῷ ι ἤθελον νὰ γράφωσι τὸ θηλυκὸν δμωῶν (Ὀδ. Τ, 121) Lentz Herod. 493, 21 καὶ σημ. Δι' οὐδένα δὲ ἄλλον, ὡς φαίνεται, λόγον καὶ ὁ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἄλλοι Γραμματικοὶ προσέθετον ἢ ἀφῄρουν τὸ προσγεγραμμένον ι ἀπὸ τῶν κειμένων τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἢ ἕνεκα ἰδίων ἐτυμολογικῶν θεωριῶν. Ἀλλὰ μόνη ἡ ἐτυμολογία δὲν θὰ ἦτο ἱκανὸν αὐτοῖς πρὸς τοῦτο βοήθημα, ἂν τὸ προσγεγραμμένον ι ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ἀρχαίων ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων.

ἄνευ τοῦ ι ἔγραφον ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσι τὴν γενικὴν τοῦ δευτέρου προσώπου *σφῷν* (Ὀδ. δ, 62) ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι «οὐκ ἔστι παρὰ τῷ ποιητῇ γενικὴ καὶ δοτικὴ μὴ ἐκφωνοῦσα τὸ ι» [1]. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ διπλῆν γραφὴν τοῦ ὀνόματος Δηώ, Δημήτηρ ἐγίνωσκεν ἡ παράδοσις *Δηῷ* καὶ *Δηώ* [2]. Δι' οὐδένα δὲ ἕτερον λόγον ἢ τὸν τοῦ ἀνεκφωνήτου ἤδη ἀρχαιότερον τοῦ Ἀριστάρχου Ζωΐλος ὁ Ἀμφιπολίτης καὶ Χρύσιππος ὁ Στωϊκὸς ἐτόλμων νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι ἐσολοίκισεν ὁ Ὅμηρος μεταχειρισθεὶς πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀντὶ ἑνικοῦ ἐν τῷ 129 στίχῳ τῆς Α΄ Ραψῳδίας τῆς Ἰλιάδος «αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι», λησμονήσαντες ὅτι τὸ μὲν ἑνικὸν *δῷσι* γράφεται σὺν τῷ ι, τὸ δὲ πληθυντικὸν ἄνευ αὐτοῦ [3]. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἀρχαιότε-

---

1) Lentz Herodian. κτλ. II, 138. 25 καὶ Kühner, Ausf. Gramm. I, σελ. 452 ὑποσημ. τέλ. Ἐκ τῶν λέξεων τοῦ Ἀριστάρχου «οὐκ ἔστι παρὰ τῷ ποιητῇ γενικὴ καὶ δοτικὴ μ ὴ ἐ κ φ ω ν ο ῦ σ α τ ὸ ι» γίνεται πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸν Ἀρίσταρχον μόνον παρὰ τῷ Ὁμήρῳ τὸ ν ῶ ϊ ν καὶ σ φ ῶ ϊ ν εἶχον ἐκφωνούμενον τὸ ι, παρὰ δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα Ἕλλησι καὶ δὴ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τὸ ι τοῦ ν ῷ ν καὶ σ φ ῷ ν ἦτο ἀνεκφώνητον, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προσγεγραμμένον ι. Ἐπειδὴ δ' οὕτω ἐκ τῆς γνώμης ταύτης τοῦ ἐξόχου ἐκείνου Γραμματικοῦ, μετὰ τὸ 200 ἔτος πρὸ Χριστοῦ ἀνθήσαντος, οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀνεκφώνητον ι εἶχε καταντήσει τοιοῦτον ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῶν γραμματικῶν θεωριῶν καὶ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, συμπεραίνεται ἀναγκαίως ὅτι ἡ κατ' Ἔρασμον διδασκαλία περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μόνον προφοράν, οὐδὲν δὲ ὀρθογραφικὸν ἔθος γινώσκουσα, εἶνε ἐπισφαλὴς καὶ ἀθεμελίωτος καὶ διὰ τοῦτο ἥκιστα ἀσπαστὴ παντὶ τῷ μετ' ἐλέγχου καὶ κρίσεως πειθομένῳ. Καὶ οὐ μόνον ἡ ἐκ παλαιοτάτων χρόνων ὕπαρξις ὀρθογραφίας παρὰ τοῖς Ἕλλησι καταδικάζει σαφῶς τὴν περὶ τοῦ προσγεγραμμένου ι ἐρασμικὴν θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διδάσκοντες ὅτι τὸ ι τοῦ ν ῷ ν καὶ σ φ ῷ ν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποβῇ ἀνεκφώνητον ἤδη πρὸ τοῦ Περικλέους, ἀφοῦ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οὐδὲ τὸ ι ἄλλων ὁμοίων γενικῶν καὶ δοτικῶν τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἐξεφωνεῖτο. Διότι οὐ μόνον μετ' Εὐκλείδην ἐλέγετο ἐν Ἀθήναις τ ο ύ τ ο ι ν, τ ο ῖ ν, ο ἷ ν, θ ε ο ῖ ν, κτλ., οὐδέποτε δὲ τ ο ύ τ ο ι ι ν κτλ., ἀλλὰ καὶ πρὸ Εὐκλείδου· ἰδὲ Meisterhans Grammatik der attischen Inschriften σελ. 50.

2) Δηῷ, καὶ Δηώ. Lentz I, 347, 11.

3) Lentz II 24, 5. καὶ 419, 2. Ὁ Ζωΐλος ἤκμασε περὶ τὸ 300 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὁ δὲ Χρύσιππος περὶ τὸ 250.

ρον ἐπὶ Ἀριστοτέλους δὲν ἐξεφωνεῖτο τὸ προσγεγραμμένο ι, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ ἑξῆς λόγοι τοῦ φιλοσόφου· «Τὰ δὲ παρὰ γράμμα (σκώμματα) ποιεῖ οὐχ ὃ λέγει λέγειν, ἀλλ' ὃ μεταστρέφει ὄνομα, οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδόν, *θράττει σε*· προσποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ θράττει σε καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέγει· δι' ὃ μαθόντι ἡδύ· ἐπεί, εἰ μὴ ὑπολαμβάνει *Θρᾷκα εἶναι*, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι»[1]. Τὸ παρὰ γράμμα τοῦτο σκῶμμα, ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Ἀριστοτέλης προϋποτίθησι βεβαίως τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ ι ἐν τῷ *Θρᾷξ*, ἀφοῦ ἐν τῷ *θράττει* (ταράττει) ἠδύνατο τοσοῦτον εὐκόλως νὰ καθορᾶται ἡ ἔννοια τοῦ *Θρᾳκός*.

Πρὸς τὸ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοτέλους συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀνεκφωνήτου τοῦ ι ἐν τῇ λέξει *Θρᾷξ* καὶ κατ' ἀκολουθίαν περὶ τοῦ ἀνεκφωνήτου παντὸς προσγεγραμμένου ι συμφωνεῖ καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀριστοτέλους γενόμενος ὁρισμὸς τῆς συλλαβῆς, μίαν οὐχὶ δὲ δύο φωνὰς ἐν πάσῃ συλλαβῇ ἀπαιτῶν, ὡς καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν, συμφωνεῖ δὲ καὶ ἐπιτύμβιος ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων, φέρουσα ἕτερον ἐθνικὸν ὄνομα, τὸ *Κῷος* δὶς χωρὶς τοῦ ι γεγραμμένον, *Κῶος*[2]. Ἂν δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο γράφεται τοὐναντίον διὰ τοῦ ι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων[3], οὐδὲν ἔχει τὸ παρά-

---

1) Ῥητορ. Γ, 11 ἔκδ. Bekker. Berol. 1841. Τίμ. Β' σελ. 1412 Α. Τὸ θράττει σε τοῦτο ἐπὶ τῆς ἐννοίας, ἐν ᾗ μετεχειρίσθη αὐτὸ ὁ Θεόδωρος, πρέπει, νομίζομεν, νὰ ἑρμηνευθῇ Θρᾷκά σε ἀποδεικνυσιν, ἔχοντα δηλαδὴ πάσας τὰς ἰδιότητας τοῦ Θρᾳκός, ὅπως τὸ μαλάττει σε θὰ ἡρμηνεύετο μαλακόν σε ποιεῖ. Ἡ ἑρμηνεία Θρᾷττά σε ἐγέννησε, οὐδαμῶς φαίνεται ὀρθή. Ὀνομάζονται δὲ τὰ τοιούτου εἴδους λογοπαίγνια παραγράμματα, διότι ἄλλο λέγει τὸ γράμμα, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἄλλο ἐννοεῖ ὁ μεταχειριζόμενος αὐτό. Πλὴν τοῦ εἰρημένου παραγράμματος θράττει σε, ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὸ χείμεθλα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πέδιλα, «ἔστειχε δ' ἔχων ὑπὸ ποσὶ χίμετλα», διότι φαίνεται ὅτι τὰ πέδιλα ἐκεῖνα ἦσαν οὕτω τραχέα, ὥστε ὁ φορῶν αὐτὰ ἐβάδιζεν ὡς ἂν ἔχων χείμεθλα ἐν τοῖς ποσίν. Τοιοῦτον παράγραμμα (calembour) εἶνε καὶ τὸ ποιηθὲν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξιν τοῦ πρώτου αὐτῆς Βασιλέως Ὄθωνος· il faut qu'Othon soit philellène.=coton, soie, fil et laine.

2) Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. ἀριθ. 1932.

3) CIA III, 2536.

δοξον τῷ ἐνθυμουμένῳ τοὺς λόγους τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, ὅτι *orthographia quoque consuetudini servit*, καὶ πεπεισμένῳ ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ Εὐκλείδου ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία ὀλίγην ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν θιασωτῶν αὐτοῦ.

Τὴν ἀρχαίαν ἀφασίαν τοῦ προσγεγραμμένου *ι* παρὰ τοῖς Ἕλλησι μαρτυροῦσιν οὐχὶ μόνον τὰ ἄνω παρατεθέντα πολυπληθῆ παραδείγματα τῆς παραλείψεως αὐτοῦ ἐν τῇ γραφῇ ἐν χώραις πόρρω ἀλλήλων κειμέναις, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ δίφθογγος *ῃ* συχνότατα συγχέεται πρὸς τὴν *ει* πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφαῖς, συγχέεται δὲ καὶ πρὸς τὴν νόθον *ει* οὐ μόνον ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς πρὸ Εὐκλείδου [1], ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' οὓς διετέλει ἔτι συγχεομένη πρὸς τὴν αὐτὴν νόθον καὶ ἡ γνησία ει [2]. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἡ δίφθογγος *ῃ* καὶ ἐν ταῖς δοτικαῖς καὶ ἐν ταῖς ὑποτακτικαῖς καὶ ἐν τῇ αὐξήσει τῶν παρῳχημένων χρόνων εἶχε λάβει ἁπλῆν προφορὰν οὐδαμῶς τῆς νόθου ε διαλλάττουσαν ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ, ἂν πρέπει πρὸς τὰς ἀρχαιοτάτας ἐκ Σπάρτης καὶ Τέω γραφὰς *ζώε* καὶ *ἀποκόψε* [3] νὰ παραβάλωμεν τὰς ὀλίγῳ πρότερον παρατεθείσας γραφὰς *ἐν στήλε Λῃθίνε* τοῦ ἔτους 418 πρὸ Χριστοῦ [4]. Ἂν δὲ τὸ ι συνήθως προσεγράφετο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος καὶ ἔτι ὕστερον, τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν προφοράν, διότι προσεγράφετο καὶ ἐν Μυτιλήνῃ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς βεβαιότατα οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τοιούτου ι ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διὰ πλειόνων διαλαμβάνομεν.

Ἐκ τῆς ἀρχαίας ταύτης ἀφασίας τοῦ προσγεγραμμένου *ι* ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατανοεῖται πῶς καὶ ὁ Εὔπολις, ποιητὴς τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, χωρῶν ἔτι περαιτέρω ἠδύνατο καὶ πρὸ συμφώνου νὰ συστείλῃ τὴν κατάληξιν τῆς δοτικῆς *ᾳ* καὶ γράψῃ

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 125.
2) Ἔμπροσθ. σελ. 178.
3) Ἰδὲ τὴν προτελευταίαν σημείωσιν.
4) Ἔμπροσθ. σελ. 321.

ἀντ' αὐτῆς χάριν τοῦ μέτρου βραχὺ *α*, ὡς παραδίδουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί[1], διὰ τὸν αὐτὸν δὲ μετρικὸν λόγον νὰ γράψῃ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ὁ ἐπικὸς ποιητὴς Ἀντίμαχος **κυανοχαῖτα** ἀντὶ **κυανοχαίτᾳ**[2].

Ὅτι τὸ προσγεγραμμένον ι ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠδύνατο νὰ καταποθῇ ὑπὸ τοῦ προηγουμένου μακροῦ φωνήεντος πλὴν τῶν εἰρημένων μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ ἐν τῇ γραφῇ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς ω θηλυκῶν ὀνομάτων, οὑτωσὶ χωρὶς τοῦ ι γραφομένων καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ χωρούσαις[3]. Ἐπειδὴ δέ, ὡς εἴδομεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων ἄρχεται ἐκπῖπτον καὶ τὸ ι τῶν δοτικῶν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, οὐδεὶς ἔτι ὑπολείπεται λόγος νὰ ἀπιστῶμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος, ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ ι ἐν ταῖς δοτικαῖς εἶχεν ὀρθογραφικὴν μόνον αἰτίαν, ὅπως διαστέλληται ἡ δοτικὴ ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως, ἤ, ὡς ἴσως θὰ ἔλεγεν Αἰολεὺς ἢ Δωριεὺς συγγραφεύς, ὅπως διαστέλληται καὶ ἀπὸ τῆς γενικῆς τῶν δευτεροκλίτων ὀνο-

---

1) Ἀπόσπ. 355 ἔκδ. Theod. Kock I, σελ. 352 «Ταὐτὸν ποιεῖ τό τ' Ἀττικὸν τῷ ζῆλα συγκεραννύς», ἀντὶ ζήλᾳ. Κατὰ τὸν Χοιροβοσκὸν (Anecd. Bekker. 1187 = Lentz, Herodiani κτλ. II, 666,23) ὁ ζήλας, τοῦ ζήλα, τῷ ζήλᾳ (οὕτω δὲ λέγεται κατὰ Θρᾷκας ὁ οἶνος), καὶ τούτου εὑρίσκεται ἡ δοτικὴ παρὰ τῷ Εὐπόλιδι χωρὶς τοῦ ι διὰ τὸ μέτρον. Ἐκεῖνος γὰρ βουλόμενος συστεῖλαι τὸ α οὐ προσέγραψε τὸ ι κτλ.

2) Ἐν τῷ στίχῳ «πατρί τε κυανοχαῖτα Ποσειδάωνι πεποιθώς» Lentz, Herodiani κτλ. II, 666, 31.

3) Ἐξ ὀκτὼ τοιούτων ὀνομάτων, ἅτινα ἀναφέρει ὁ Κιρχώφιος ἐξ ἀρχαιοτάτων ἀγγείων (CIG 7381. 7459, 7460) ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσῃ ἱστορίᾳ τοῦ πρὸ Εὐκλείδου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἔκδ. γ' σελ. 110 καὶ 111, ἓν μόνον φέρει τὸ ι, τὸ ὄνομα Ξ α ν θ ῴ. Ὁμοίως προσγράφεται καὶ ἐλλείπει τὸ τοιοῦτον ι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐπὶ λίθων· προσγράφεται μὲν ἐν τοῖς ὀνόμασιν Ἀ ρ χ ι ῴ, Μ ε ν ε κ ρ α τ ῴ ἐκ Μήλου (Roehl JGA 415. 435) καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Σ υ φ ῴ ἐξ Ἀκρῶν (Palazzo nr. 518), ἐλλείπει δὲ ἐν τοῖς ὀνόμασιν Ἀ γ η μ ὼ (ἐξ Ἀρκαδ. nr. 92), Φ ι λ λ ὼ (ἐκ Παίστου nr. 542), Κ α λ ο ν ν ὼ (ἐκ Βοιωτίας nr. 254), Δ ε ξ ὼ (ἐκ Βοιωτίας nr. 304). καὶ ἴσως ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μήλου, ἂν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἀνάγνωσις Θ ε ο ν ν ὼ (nr. 416). Προσσημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Παίστου ὀνόματα Ἀ γ η μ ὼ καὶ Φ ι λ λ ὼ εἶνε γεγραμμένα ἐκ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά. Ὁμοίως ἄνευ τοῦ ι γράφεται τὸ ὄνομα Κ λ ε ι ὼ ἐπὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου, τοῦ καλουμένου François vase CIG 8185 d (ς' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

μάτων ἐν τῇ αἰολικῇ καὶ δωρικῇ διαλέκτῳ. Ἡμῖν τοὐλάχιστον φθογγολογικῶς εἶνε ὅλως ἀκατανόητον, διὰ τί τὸ ι παραδείγματος χάριν τῶν δοτικῶν *τῷ αὐτῷ* ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀκούηται μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος, ἐν δὲ τῇ ὀνομαστικῇ *Κλυτῷ* ἦτο εὐκολώτατον νὰ ἀφανισθῇ τελείως ἤδη πρὸ τῶν Περσικῶν, ἐνῷ καὶ ὅτε ἠκούετο παλαίτατα, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πτώσεσιν ἠκούετο, καὶ ὕστερον πάλιν, ὅτε ἤρξατο ἐκπῖπτον, ἤρξατο, ὡς λέγομεν, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πτώσεων ταυτοχρόνως ἐκπῖπτον.

Ἕνεκα τῆς ἀφασίας ταύτης τοῦ ι τῶν δοτικῶν καὶ καθόλου τοῦ προσγεγραμμένου ι γράφεται καὶ ἐν ψηφίσματι τοῦ κοινοῦ τῶν Αἰνιάνων ὀλίγῳ νεωτέρῳ τοῦ ἔτους 323 πρὸ Χριστοῦ *Σωσιστράτω Φιλέου* ἀντὶ *Σωσιστράτῳ Φιλέου*[1], ὁμοίως δὲ *τῶ κοινῶ*, *ἐν Ἐλατεία* ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλατείας τῆς Φωκίδος τῶν ἐτῶν 223—197 πρὸ Χριστοῦ[2]. Ὡσαύτως χωρὶς τοῦ ι γράφονται αἱ δοτικαὶ *αὐτῶ*, *ἀγαθᾶ* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Φθιώτιδος ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 193 πρὸ Χριστοῦ[3], ἔτι δὲ *τᾶ πόλει* ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Φθιώτιδος ὀλίγῳ νεωτέρων χρόνων[4]. Οὐχὶ δὲ διαφόρως ἐγράφη καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀχαΐας τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *ἐμ βουλᾶ* ἀντὶ *ἐμ βουλᾷ*[5]· *θειῶ* δὲ ἀντὶ *θειῷ* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τῶν ἀρχῶν τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[6] καὶ *ἐν τῶ ναῷ* ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Δήλου, ἀντιγράφῳ τῆς προμνημονευθείσης[7]. Ἐνσφηνωθὲν δὲ κατόπιν φαίνεται τὸ ι τοῦ ἄρθρου *τῶ* ἐν τῇ φράσει δεδόχθαι *τῷ κοινῷ*[8] ἐν ψηφίσματι τοῦ κοινοῦ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν τῶν ἐν τῇ Πτο-

---

1) Lebas κτλ. II nr. 1113, b,=Collitz 1429.

2) Bullet. de corr. hellén. X, 1886 σελ. 363 στίχ. 3 καὶ 6· ἀλλ' ἐν στίχῳ 4 αὐτῷ σὺν τῷ ι.

3) Collitz 1457 στίχ. 5 αὐτῶ· ἀλλ' ἐν στίχῳ 14 αὐτῷ καὶ ἐν στίχῳ 10 ἀγαθᾶ τύχα.

4) Αὐτόθι ἐν τῷ ἀριθμῷ 1461, ἔνθα ὁμοίως προσγράφεται καὶ παραλείπεται τὸ ι τῆς δοτικῆς τᾷ πόλει.

5) Bullet. de corr. hellén. II, 1878 σελ. 94, 10=Cauer κτλ. ἔκδ. 6΄ nr. 268, α. Ἀλλ' ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ «τᾷ πρώτᾳ ἑξαμήνῳ».

6) Bullet. de corr. hellén. II σελ. 322, 20.

7) Αὐτόθι σελ. 324, 31.

8) Bullet. de corr. hellén. IX 1885 σελ. 132, στίχ 14.

λεμαΐδι τῆς Θηβαΐδος τῶν χρόνων Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (284—248 πρ. Χρ.). Ἡ ἐνσφήνωσις αὕτη βεβαίως οὐδεμίαν ἄλλην εἶχεν αἰτίαν ἢ τὴν προειρημένην (σελ. 321), διότι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, αὐστηρῶς τηρούσῃ τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, ἐγράφησαν καὶ ἔμειναν ἄνευ τοῦ ι αἱ λέξεις *κιθαρωδός*, *τραγωδιῶν ποιητής*, ἅπαξ δὲ μόνον ἐγράφη *κωμῳδιῶν ποιητής*[1]. Ἂν δὲ ἐν χορηγικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου γράφεται μόνον *κωμῳδιῶν*, *κιθαρῳδός*[2], τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς διαφορὰν προφορᾶς, διότι ἐν ἑτέρᾳ συγχρόνῳ ἐκ Δήλου, ὡς καὶ ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις ἀρχαιοτέραις, παραλείπεται καὶ τὸ ι τῶν δοτικῶν[3], ἀλλ' εἰς ἑτέραν αἰτίαν, εἰς τὴν ἀστασίαν περὶ τὴν γραφὴν φθόγγου πάλαι ἤδη ἐκλιπόντος ἐκ τῆς γλώσσης.

Ὡς δὲ ἐν Πτολεμαΐδι τῆς Αἰγύπτου, οὕτω καὶ ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας, ἐν ἀγωνιστικῇ ἐπιγραφῇ κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον συντεθειμένῃ, γράφεται *ῥαψῳδός*, *αὐλῳδός*, *κιθαρῳδός*, παρὰ τὸ *κωμωδός*, *τραγωδός*[4]. Ὡσαύτως ἐν ὁμοίᾳ ἐξ Ὠρωποῦ τῶν τελευταίων μακεδονικῶν χρόνων κατὰ Ραγκαβῆν μόνον τὸ *κιθαρῳδός* φυλάττει τὴν παλαιὰν γραφήν, ἀφίσταται δὲ αὐτῆς καὶ γράφεται χωρὶς τοῦ ι τὸ *τραγωδός*, *κωμωδός*, *ῥαψωδός*, *τραγωδίας*, *κωμωδίας*[5]. Ὁμοίως ἄνευ τοῦ ι γράφεται τὸ ὄνομα *Δαδοῦχος* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κυζίκου τῆς δ' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[6], ἔτι δὲ ἡ μετοχὴ *σώζοντι* ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν αὐτῶν

---

1) Αὐτόθι col. II στί. 29. col. I στίχ. 41. Col. I στίχ. 31, 34.

2) Αὐτόθ. σελ. 147. 149 στίχ. 9 καὶ 75. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 199 καὶ 171 πρ. Χρ.

3) Οἷον Θαργηλιῶνος π έ μ π τ η. ἐν τ ῆ λ ί μ ν η κτλ. ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Bullet. VI σελ. 11 στίχ. 61. σελ. 20 στίχ. 158. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀκράγαντος πρὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας γράφεται τ ρ α γ ῳ δ ῶ ν παρὰ τὸ ῃ καὶ α ὐ τ ῶ CIG 2483=Cauer 2 nr. 156.

4) CIG 1584. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει κατὰ Βοίκχιον εἰς τοὺς περὶ τὴν 145 Ὀλυμπιάδα χρόνους (195 πρ. Χρ.).

5) Antiq. Hellén. N. 965. Τὴν αὐτὴν ἀστασίαν ἐν τῇ γραφῇ τῶν αὐτῶν λέξεων ἴδε καὶ ἐν ἄλλαις συγχρόνοις ἐπιγραφαῖς ἐξ Ὠρωποῦ, Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1884—5, σελ. 123—127.

6) Mittheil. X, 1885, σελ. 201, 5.

χρόνων[1] Γράφεται δὲ καὶ παραλείπεται τὸ ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τοῦ ἔτους 220 πρὸ Χριστοῦ, ἐν ταῖς λέξεσι *λᾳστὰς* καὶ *λᾳστήριον*[2], ὁμοίως δὲ γράφεται καὶ παραλείπεται ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Χαιρωνείας μακεδονικῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων καὶ ἐν κοινῇ διαλέκτῳ ὡσαύτως γεγραμμέναις[3]. Ἐν ἄλλαις δὲ ὁμοίαις ἐπιγραφαῖς ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ἅπαξ μόνον γράφεται τὸ ι[4], ἐν ἄλλαις δὲ πάλιν ὅλως παραλείπεται[5]. Ὁμοίως δὲ πανταχοῦ σχεδὸν ἐλλείπει τὸ ι ἐν μακρᾷ ἐξ Ἐρετρίας ἐπιγραφῇ, ἀνηκούσῃ κατὰ Ῥαγκαβῆν τοῖς χρόνοις τοῖς πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἑλλάδα[6]. Δὶς δὲ μόνον παραλείπεται τὸ προσγεγραμμένον ι ἐν μακροτάτῃ δωρικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Θήρας τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀπὸ τῆς δοτικῆς ᾧ καὶ τῆς μετοχῆς *χρήζοντος*[7]. Ὁμοίως ἐλλείπει τὸ ι τοῦ *χρῄζω* ἐξ ἑτέρας ἐκ Ῥόδου ἐπιγραφῆς ἀρχαιοτέρας, ὡς φαίνεται τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας[8],

---

1) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1885, σελ. 71, στίχ. 70 (τοῦ τέλους τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος), ἐν δὲ τῷ στίχῳ 75 σαώσας, ὅπερ δεικνύει ὅτι οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις ἐν τῇ προφορᾷ τοῦ σῴζω καὶ ἔσωσα, καὶ ἄν, ὡς ὕστερον λέγομεν, ἔγραφον ἐνιαχοῦ καὶ ἔσῳσα ἀντὶ ἔσωσα, ἔγραφον ἐξ ἁμαρτήματος περὶ τὴν γραφὴν διὰ τὴν παντελῆ ἀργίαν τοῦ ι ἐν τῷ ἐνεστῶτι σῴζω.

2) λαστήρια, λαστάς, λασταὶ χωρὶς τοῦ ι Cauer κτλ. ἔκδ. α' nr. 44 A, ἔκδ. β' nr. 181 A στίχ. 52. 53. 56, καὶ μετὰ τοῦ ι λᾳστάς, λᾳστηρίου στίχ. 79—80.

3) Ἰδὲ Ἀθήναιον, Τόμ. Θ', σελ. 319.

4) Αὐτόθι σελ. 356 στίχ. 4. Ὁμοίως ἅπαξ γράφεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας μακεδονικῶν χρόνων, ἐν τῇ λέξει Κηφισοδώρῳ Bullet. de corr. hellén. VIII, 1884 σελ. 55, 16. Ἀλλαχοῦ δὲ ἐλλείπει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκ Χαιρωνείας καὶ Ὀρχομενοῦ, ταῖς ἐν τῇ κοινῇ διαλέκτῳ γεγραμμέναις καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνηκούσαις.

5) Αὐτόθι σελ. 357—360.

6) Antiqu. Hell. N. 689. Ἡ ἐπιγραφὴ συνίσταται ἐξ 72 στίχων. Δὶς δὲ μόνον εἶνε προσγεγραμμένον τὸ ἰῶτα ἐν τῷ στίχῳ 29.

7) CIG 2448, V, 30 καὶ VIII, 14. Περὶ τῆς παραλείψεως τοῦ ι τῶν ὑποτακτικῶν ἐν ταῖς δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς ἰδὲ Ahrens II σελ. 294 καὶ G. Meyer σελ. 87. Ἐκ δὲ τῆς ἐν αὐταῖς ὑπερβαλλούσης συγχύσεως τοῦ η καὶ τῆς ει πρὸς τὴν ῃ γίνεται πρόδηλον ὅτι ἡ διάκρισις τῶν τριῶν τούτων φθόγγων ἀπ' ἀλλήλων τε καὶ τοῦ μακροῦ ι εἶνε ὀρθογραφικὴ μόνον.

8) CIG 2525 b, 94.

ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Κῴων τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1], ἐν ᾗ ἐλλείπει σταθερῶς καὶ τὸ ι τῶν ὑποτακτικῶν· ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐμμέτρου ἐκ νέας Πάφου, εἰς τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων ὑπὸ Ῥοσσίου ἀναβιβαζομένης [2]. Ὁμοίως ἐν κερκυραϊκαῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγομέναις εἰς τοὺς περὶ τὴν 140 Ὀλυμπιάδα χρόνους παραλείπεται τὸ ι ἅπαξ ἐξ ἑκάστης ἐν ταῖς ὑποτακτικαῖς *βλάπτη, δοκῆ, πάσχη* [3], προσγράφεται δὲ ἐν ἄλλῃ ἀρχαιοτέρᾳ, ἐν τῷ *δοκῇ* [4]. Ἐν δὲ ψηφίσματι τῶν Βυζαντίων τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου φέρονται χωρὶς τοῦ ι μόνον τὰ *ἔδοξε τᾶ βουλᾶ καὶ τῶ δάμω* καὶ ἡ ὑποτακτικὴ *θέλη*, πανταχοῦ δὲ ἄλλοθι τῆς ἐπιγραφῆς τηρεῖται τὸ ι [5]. Τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις κερκυραϊκαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τῷ ψηφίσματι τῶν Βυζαντίων ἀποδίδει ὁ Βοίκχιος οὐχὶ τοῖς χρόνοις, ἀλλὰ τῇ διαλέκτῳ [6]. Ἀλλ' ἡ γνώμη ὅμως αὐτοῦ ἐξελέγχεται ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθεισῶν ἀττικῶν καὶ ἰωνικῶν ἐπιγραφῶν, ἐξελέγχεται δὲ καὶ ὑπὸ τούτου, ὅτι ἐν δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος προσγράφεται τὸ ι σχεδὸν σταθερῶς [7]. Ἂν δὲ ἡ σταθερὰ αὕτη προσγραφὴ τοῦ ι πρέπει νὰ

---

1) Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 252 στίχ. 68.
2) Arch. Aufsätz. II σελ. 629 καὶ 630.
3) CIG 1838 b, 1841. 1843. 1844. 1850.
4) N. 1845. 11.
5) CIG 2060, 2, 29.
6) N 2060 καὶ 1841 σελ. 48.
7) Ἰδὲ τὴν μνημονευθεῖσαν κερκυραϊκὴν CIG 1845, ἔτι δὲ τὰς ἐπιγραφὰς 2554, 2555, 2556 ἐκ Κρήτης· ὁμοίως τὰς 2448, 2525 b, ἤτοι τὰς ἐπάνω μνημονευθείσας ἐκ Θήρας καὶ Ῥόδου, πρὸς δὲ τὴν 5475 ἐκ Γέλας, πιθανῶς οὐχὶ ἀρχαιοτέραν τῆς α' πρ Χρ. ἑκατονταετηρίδος. τὴν 5491· ἐξ Ἀκράγαντος τοῦ ἔτους 211 πρ. Χρ. Ὁμοίως καὶ ἐν ἄλλαις νεωτέρων χρόνων δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς προσγράφεται τὸ ι καὶ ἐν ταῖς δοτικαῖς καὶ ἐν τῇ ὑποτακτικῇ, οἷον ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δελφῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. V σελ. 415, 416, 417 καὶ 419—421. Τὸ δὲ θαυμαστότερον προσγράφεται ἐνίοτε τὸ ι ἐν δωρικαῖς καὶ αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ κατὰ τὴν β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τοῦ ἔτους 123—4 μ. Χρ. ἐν ταῖς δοτικαῖς Τ ρ α ϊ α ν ῷ σ ε β α σ τ ῷ, Γ ε ρ μ α ν ι κ ῷ, Δ α κ ι κ ῷ Bullet. de corr. hellén. XI, 1885, σελ. 23 ἐπιγρ. 19.

ἀποδοθῇ οὐχὶ εἰς τὴν προφοράν, ἀλλ' εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ παλαιοῦ ἔθους, οὗτος ἄλλος λόγος. Διότι καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χριστοῦ σταθερῶς προσγράφεται τὸ ι [1] τῶν δοτικῶν, εἰ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ φαίνεται ὅτι ἤδη ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων εἶχε παύσει ἀκουόμενον τὸ ι τοῦτο, ὡς ὑποδηλοῖ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ψήφισμα τῶν Ἐρεσίων, οὐδαμοῦ φέρον ἴχνη τοῦ ἰῶτα ἐν ταῖς δοτικαῖς [2]. Δὲν εἶνε δὲ πολὺ ὀρθὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι κατὰ μόνην τὴν ἐκφώνησιν ἢ μὴ ἐκφώνησιν τοῦ προσγεγραμμένου ἰῶτα διέφερον αἱ διάλεκτοι τῶν Ἐρεσίων καὶ Μυτιληναίων, ἐνῷ κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ἦσαν μία καὶ ἡ αὐτή. Μετὰ τὸ ψήφισμα τῶν Ἐρεσίων ἀναφέρομεν τὸ ψήφισμα ἑτέρων Λεσβίων, τοῦ κοινοῦ τῶν Πρωτείων [3] οὐδὲν διασῷζον ἴχνος τοῦ ἰῶτα, εἰ καὶ ἄλλως ἡ διάλεκτος εἶνε ὁμοίως ἡ αὐτὴ τῇ τῶν Μυτιληναίων. Τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ ι ἐν τῇ λεσβίᾳ αἰολικῇ διαλέκτῳ κατὰ τὰ ἔτη 319—317 πρὸ Χριστοῦ μαρτυρεῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐκ Πορδοσελήνης [4], μικρᾶς νήσου ἐγγυτάτω τῆς Λέσβου κειμένης, ἐν ᾗ συχνότερον παραλείπεται τὸ ι ἢ γράφεται. Τοὐναντίον δὲ παρὰ προσδοκίαν ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τῶν περὶ τὸ ἔτος 150 πρ. Χρ. χρόνων προσγράφεται τὸ ι τῶν ὑποτακτικῶν *ὑπάρξῃ*, ᾖ [5], εἰ καὶ τῆς ὑποτακτικῆς τὸ ι εἶχε παύσει ἐκφωνούμενον ἐν Μυτιλήνῃ τίς οἶδεν ἀπὸ πόσου χρόνου, ἀφοῦ οὐδὲ ἐλάχιστον ἴχνος αὐτοῦ ἐμφαίνεται ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης ψηφίσματι τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χριστοῦ [6]. Προφανῶς ἡ προσγραφὴ αὕτη τοῦ ι ἔχει ὀρθογραφικὴν μόνον αἰτίαν, ἧς ἕνεκα προσγράφεται ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι τοῦ

---

1) Conze, Reise auf der Insel Lesbos Taf. VIII, nr. 2=Collitz nr. 214 (2).

2) Ἐμνημονεύσαμεν ἤδη τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐν σελ. 256 σημ. 2.

3) Bulletin de corr. hellén. VI σελ. 434=Collitz 276 (41 b.). Τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

4) CIG N. 3166. Ἀλλ' οἱ δέκα ἓξ μόνον στίχοι· πλήρες τὸ ψήφισμα, ὅπως σῴζεται, ἐξεδόθη ὑπὸ Γεωργίου Φαρίνου ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι, τῷ ἐπιγραφομένῳ «Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς εὐαγγελικῆς σχολῆς. Περίοδος δευτέρα, ἔτος πρῶτον, ἐν Σμύρνῃ 1871» σελὶς 128 καὶ ἑξ. – Τὴν ἐπιγραφὴν ὁλόκληρον, ὅπως ἔχει, ἰδὲ καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Collitz nr. 304.

5) Collitz κτλ. nr. 215 (3).

6) Ἰδὲ τὴν 1 σημείωσιν τῆσδε τῆς σελίδος.

έτους 150 καὶ τὸ ι τῶν δοτικῶν, εἰ καὶ ὅλως σχεδὸν ἐλλείπει ἐν ἀρχαιοτέρῳ ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τῶν ἐτῶν 193—192 πρὸ Χριστοῦ[1]. Διὰ τὴν αὐτὴν ὀρθογραφικὴν αἰτίαν γράφεται τὸ ι τοῦτο ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ[2]. Τοσοῦτον ἦτο δύσκολον νὰ ἐξαφανισθῇ τελείως ὑπὸ τῆς προφορᾶς ἔθος ἀρχαῖον[3], καὶ τοσοῦτον εἶνε ψευδὲς τὸ ἐρασμικὸν δόγμα, ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἄριστος διδάσκαλος τῆς ζώσης καὶ ἀληθοῦς προφορᾶς πρέπει νὰ εἶνε τὸ νεκρὸν καὶ ἄφωνον γράμμα.

Ἂν δὲ προσγράφεται τὸ ι ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐν νεωτάτοις χρόνους, σταθερῶς σχεδὸν παραλείπεται ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς[4]. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ προσεγράφετο τὸ ι ἐν τοῖς πρὸ Εὐκλείδου χρόνοις μετὰ τῶν ἐξαιρέσεων ἐκείνων, αἵτινες, ὡς εἴδομεν ἤδη, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζονται[5], τί ἄλλο σημαίνει καὶ ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ μετὰ τὸν Εὐκλείδην παντελὴς ἐξαφάνισις τοῦ προσγεγραμμένου ι, ἢ ὅτι μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ ἠθέλησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποβάλωσιν ὅλως ἐκ τῆς γραφῆς γράμμα οὐδένα ἔτι φθόγγον σημαίνοντα; Ἐπειδή, ἂν ἤθελον, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες βεβαίως ἠδύναντο νὰ ποιήσωσι τὸ αὐτό, ἀφοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἄρχεται ἐκλεῖπον τὸ ι ἤδη ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀπὸ τῆς ε' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, πολλὰ δὲ τεκμήρια ὑπάρχουσι τῆς παντελοῦς αὐτοῦ ἀφασίας ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας προσεγράφετο.

Παραδείγματα παραλείψεως τοῦ ι ἐκ ῥωμαϊκῶν χρόνων κρίνομεν περιττὸν νὰ παραθέσωμεν, ἐπειδὴ ἡ μαρτυρία τοῦ Στράβωνος ἀπαλ-

---

1) Mittheilungen κτλ. Β' περίοδ. Τόμ. Α' 1886 σελ. 263 = Archäol. Zeitung 1885, σελ. 142.

2) Αὐτοκράτορι Ἀδριάνωι, Ὀλυμπίωι καὶ οἰκίστα τᾶς πόλιος Collitz 237 (18), 132—137 μετὰ Χριστόν.

3) Ἰδὲ ὅσα εἴπομεν ἀκριβέστερον περὶ τούτου ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 53.

4) Ἰδὲ Keil, Inscriptiones Thessal. tres 1857 = Cauer κτλ. ἔκδ. β', 339 καὶ 400. Ἰδὲ καὶ ἑτέρας ἐπιγραφὰς ἐκ Θεσσαλίας ἐν Bullet. de corr. hellén. VII σελ. 41 καὶ Mittheil. VII σελ. 64 καὶ ἑξ.

5) σελ. 315. Ὅτι τὸ ι προσεγράφετο καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸ Εὐκλείδου δεικνύουσι τὰ ἑξῆς παραδείγματα· τᾷ Κόρϝᾳ Roel IGA 324. Τἀφροδίτᾳ. Αὐτόθι, 325. τᾷ Θεμίστᾳ Mittheil. VII 223=Cauer β' 408.

λάσει ἡμᾶς τοῦ κόπου, ἀρκούμεθα δὲ μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν τὸν ἀναγνώστην ὅτι τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ ἐπὶ Στράβωνος ἀναφανέντος ἔθους τῆς παραλείψεως τοῦ ἀνεκφωνήτου ι ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζονται κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς περὶ τὸ ἔτος 125 πρὸ Χριστοῦ[1]. Μετὰ τὴν ὑπόμνησιν ταύτην μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἑτέρου φαινομένου, τῆς προσγραφῆς δηλαδὴ τοῦ ι ἐν οὐ προσηκούσῃ χώρᾳ καὶ ἄνευ τινὸς γραμματικοῦ λόγου.

Ἐν τῷ προμνημονευθέντι ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τοῦ ἔτους 150 πρὸ Χριστοῦ γράφονται σὺν τῷ ι οὐ μόνον αἱ δοτικαί, ὡς εἴπομεν, καὶ αἱ ὑποτακτικαί, ἀλλὰ καὶ αἱ γενικαὶ «περὶ τῶ δάμω τωῖ Ἐρυθραίων, περὶ τῶ δικαστηρίωι»[2]. Οὕτω δυσαπαλλάκτως εἶχον τοῦ ι οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς ὁπωσδήποτε νεωτέροις χρόνοις, ὥστε προσέγραφον αὐτὸ καὶ ὅπου ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχε παύσει ἀκουόμενον καὶ ὅπου οὐδεὶς οὐδέποτε ἤκουσεν ἐκφωνούμενον, οὔτε ἐν Μυτιλήνῃ καὶ τῇ ἄλλῃ Λέσβῳ, οὔτε ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὕρηται προσγραφόμενον τὸ ι καὶ ἐν Ῥόδῳ καὶ ταῖς παρακειμέναις αὐτῇ νήσοις, ἐν ταῖς λέξεσιν *ἐστεφανώθηι*[3], *στεφάνωισις*, *ἐξέστωι*[4]. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶσι πολλάκις αἱ λέξεις *στεφανωθείς*, *ἐστεφανώθη* *στεφάνωσις* ὡς καὶ αἱ προστακτικαὶ *ἐξέστω*, *ἔστω*, *ἀπαγορευέτω*, *καταβαλέτω*, *ἀποτεισάτω* καὶ πάντοτε ἄνευ τοῦ ι κατὰ τὴν ὀρθὴν καὶ συνήθη γραφήν. Τοὐναντίον δὲ παραλείπεται ἐν τῇ λέξει *χρήζοντι*[5]. Ὁμοίως ἀναγινώσκεται *αἱρέθῃ* (=ἡρέθη) ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Καρπάθου τοῦ τέλους τῆς γ΄ πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος[6]. Ὅπως δὲ

1) Ἰδὲ Koehler ἐν CIA II σελ. 242 b.

2) Collitz κτλ. 215 (3) στίχ. 28 καὶ 38.

3) Ἡ γραφὴ ἐ σ τ ε φ α ν ώ θ ῃ ἀπαντᾷ δὶς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς παρὰ τὴν Ῥόδον νήσου Χάλκης, ἀρχαιοτέρᾳ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Ἰδὲ Ross, Inscriptiones Graecae ineditae II, σελ. 37, ἀριθ. 291.

4) Ἐν ψηφίσματι τῶν Ῥοδίων ὁμοίως ἀρχαιοτέρῳ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ῥωμαίων CIG 2525 II, 74. 94.

5) II στίχ. 94.

6) Bullet. de corr. hell. VIII σελ. 353, 31. Σημειωτέον δὲ ὅτι σταθερῶς προσγράφεται τὸ ι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὅπερ δεικνύει τὴν μεγίστην διαφωνίαν τοῦ γράμματος πρὸς τὴν προφοράν.

ἐλλείπει τὸ ι τῶν ὑποτακτικῶν ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις κερκυραϊκαῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτω τοὐναντίον πλεονάζει ἐν αὐταῖς ἐν τῇ δωρικῇ γενικῇ «*ἀπὸ τῷ πόρῳ*» ἀντὶ *ἀπὸ τῶ πόρω*[1], ὁμοίως δὲ πλεονάζει ἐνίοτε ἐν τῇ γενικῇ καὶ ἐλλείπει ἀπὸ τῆς δοτικῆς καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς πόλεως τῶν Κνωσίων[2] τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, πλεονάζει δὲ καὶ ἐν τῇ γενικῇ *τῶ* [*Ἀσκληπιῶ*]*ι* καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τοῦ ἔτους 220 πρὸ Χριστοῦ[3]. Δὲν κατατάσσομεν ἐνταῦθα τὴν γραφὴν *Γοργῷ*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λίνδου[4], διότι ταῦτα τὰ εἰς ὼ θηλυκὰ ὀνόματα εἶχον ἀρχαιότα ἐκφωνούμενον τὸ ι, ὡς ἀποδεικνύει ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία[5], ἐπιμαρτυροῦσι δὲ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί[6], ἀποδεικνύει δὲ καὶ ὁ τύπος *Σάπφοι* ἢ *Ψάπφοι*, ὅστις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφοῦς[7], ἀποδεικνύουσι δὲ καὶ αἱ ἀρχαιόταται γραφαὶ *Ξανθῷ*, *Ἀρχιῷ* κτλ.[8], ἔτι δὲ ἡ ἐπὶ βοιωτικοῦ ἀγγείου ἐπιγραφὴ *Σαπφύ*, ἡ ἐκδοθεῖσα πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας[9]. Δὲν θὰ ἦτο δ' ὅμως ἄτοπον περὶ τῆς γραφῆς *Γοργῷ*, ἐπειδὴ αὕτη δὲ εἶνε πολὺ παλαιῶν χρόνων, νὰ ἀποδεχθῇ τις ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ ι κεῖται ὡς ἐν ταῖς προειρημέναις *ἐστεφανώθῃ, στεφανῳθείς, ἐξέστῳ*, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ ι τὸ ἐν ταῖς εὐθείαις τῶν εἰς ω ὀνομάτων ἤρξατο ἐκπῖπτον, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 328) ἤδη ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, καθ' οὓς

---

1) CIG 1840 στίχ. 12.

2) Bullet. de corr. hell. III, 1879, σελ 292—4 καὶ planch. VI bis στίχ. 21, 24, 59. 5, 8, 13, 24, 40 κτλ.

3) Ἴδε Cauer 2 nr. 117, 13.

4) Archäol. Aufsätz. II σελ. 597 στιχ. 3. ἐκ Λίνδου.

5) Ahrens ἐν Kühn Zeitschrift fur vergleichende Sprachf. III σελ. 82—113 καὶ Curtius Erläut. ἔκδ. Β' σελ. 53.

6) Lentz Herod. II 545, 6, ἔνθα λέγεται καθ' Ἡρωδιανὸν ὅτι τὰ ἀρχαῖα τῶν ἀντιγράφων ἐν ταῖς εἰς ω ληγούσαις εὐθείαις εἶχε τὸ ι προσγεγραμμένον· οἷον ἡ Λητωὶ ἡ Σαπφωὶ σὺν τῷ ι.

7) Ahrens de Graec. ling. dial. I, σελ. 115.

8) Ἴδε ἔμπροσθεν σελ. 328 σημ. 3.

9) Bullet. de corr. hellén. IV 1880. 373 ὑπὸ Κ. Μυλωνᾶ. Τὰ γράμματα εἶνε ἀρχαιότερα τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

ἦτο ἔτι ἐν χρήσει ἡ ἐπὶ τὰ λαιὰ γραφή. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν εἶνε ἄτοπον οὕτω νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ γραφὴ *Γοργῷ*, ὅσῳ καὶ ἡ γραφὴ *Φιλῷ*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν[1] δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἄλλως ἢ ὡς αἱ ἐκ τῶν αὐτῶν Δελφῶν σύγχρονοι τῆς β′ καὶ γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *ἔστῳ*, *ἀναγραψάτῳ*, *παραμεινάτῳ*[2], *Ἀγασικλῆς*, *ὑπηρετείτῳ*, *ἔτῃ*, *παρεχέτῳ*, *οἰκογενῇ*[3].

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν θαῦμα ἂν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσι χειρογράφοις, τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις, ἀναγινώσκονται αἱ ἑξῆς γραφαί· *ἤδῃ*, *ᾤχοντο*, *τὸν βασιλέᾳ*, *δικαστήριᾳ*, *συναγάγῃ* (ὑποτακτ.), *τοιαύτῃ* (ὀνομ.), *φῄς*, *ᾐτήσω*, *ἐτειμήθῃ*, *τρίᾳ ἔτῃ*, *τειμωρῇ* (ὑποτακτ.), *προῄρημαι*, *τῷ ζεύγει*, *ἔπειτᾳ*, *ἔχῳ*, δέομαι ὑμῶν *ἐγῷ* καὶ *ἀντιβολῷ*[4], *ᾗ*[5], *ἀποδιδότῳ*, *ἀποκαταστησάτῳ*, *ἀποτεισάτῳ*[6] *ἀξιῷ*[7] κτλ. Αἱ τερατώδεις αὗται γραφαί, ὡς φαίνεται, μαθητῶν ἀνασκήτων ἔτι περὶ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ ἀπαιδεύτων ἰδιωτῶν μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, εἰς ἣν ἀναβιβάζονται οἱ ἐξ Αἰγύπτου *πάπυροι*, ἀλλ' ἤδη πολὺ πρότερον τὸ προσγεγραμμένον ι εἶχε καταντήσει ἀργὸν γράμμα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ ἐξ ἀμαθείας ἢ ἀπερισκεψίας τινὲς ἔγραφον αὐτὸ καὶ ὅπου οὐδέποτε ὑπῆρξεν.

---

1) Wescher et Foucart, Inscriptions reccueillies à Delphes, 1863, ἀριθ. 435, 2.

2) ἔστῳ, ἀναγραψάτῳ, αὐτόθι, 29, στίχ. 9 καὶ 10, παραμεινάτῳ 82, 13 καὶ 165, 8.

3) Αὐτόθι, 212, 10. 287. 4. 350, 10. καὶ παρεχέτῳ 111, 35. 347, 5. καὶ οἰκογενῇ (αἰτιατ.) 173, 4.

4) Ἰδὲ τοὺς ἐξ αἰγυπτιακῶν παπύρων τῆς β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐκδοθέντας λόγους τοῦ Ὑπερείδου ὑπὸ F. G. Schneidewinn 1853 σελ. 3.5.6.7. 9. 16. 17. 22. 24. 26. 27. Πλεῖστα ὅμοια παραδείγματα παραλείψεως ἢ ἐσφαλμένης προσγραφῆς τοῦ ι ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ὑπερείδου ἰδὲ καὶ ἐν σελίδι 70 addenda et corrigeuda.

5) Ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ ἀρχαιοτέρῳ τοῦ ἔτους 165 πρὸ Χριστοῦ· ἰδὲ Wilhelm Wattenbach, Schrifttafeln zu Geschichte der griechischen Schrift, 1877, II Abtheilung σελ. 3 α.

6) Ὁμοίως ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ ἔτους 99 πρὸ Χριστοῦ. Extraits et manuscrits κτλ. N. 7, στίχ. 8. 10. 12.

7) Ἐπὶ παπύρου τοῦ ἔτους 129 πρ. Χρ. Αὐτόθι, N. 8, στίχ. 17.

Ὅμοιαι τερατώδεις γραφαὶ εἶνε καὶ αἱ ἐπὶ ἀχάτου λίθου «οὐ φιλῶ σε, μὴ πλανῷ, βλέπω δὲ καὶ γελῷ»[1].

Καὶ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ δὲ ἐπιγραφῇ ἐκ Θήρας τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (CIG 2448) πλὴν τῶν γραφῶν ᾧ, *χρῄζοντος*, ἐν οἷς ἐλλείπει τὸ *ι*, ἀπαντᾷ ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ ὀνόματος *ἥρως* τρὶς μὲν ἀτοπώτατα σὺν τῷ ι γεγραμμένη «τὸ τέμενος τῶν *ἡρῴων*» (II, 5), «ἐν τῷ τεμένει τῶν *ἡρῴων*» (II, 14) «τὰν ἱαρατείαν τᾶν Μουσᾶν καὶ τῶν *ἡρῴων*» (II, 27), ἅπαξ δὲ ὀρθῶς ἄνευ τοῦ *ι* «τὸ τέμενος τῶν *ἡρώων*» (II, 12), ὀρθῶς δὲ καὶ ἡ πληθυντικὴ δοτικὴ χωρὶς τοῦ *ι*, «ταῖς Μούσαις καὶ τοῖς *ἥρωσι*» (II, 36, IV, 7, 17, V,9). Δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως ἐγράφετο ἢ παρελείπετο τὸ *ι* ἐν τῷ *ἡρῴων* καὶ *ἡρώων* καὶ *ἥρωσι* ἢ δι' ὃν γράφεται μὲν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐν τῇ λέξει *ζῷα* (I, 12), *σῳζομένα* (I, 7) καὶ τοῖς ὁμοίοις, παραλείπεται δὲ ἐν τοῖς ᾧ, *χρῄζοντος* (V, 30, VIII, 14), διὰ τὴν παντελῆ δηλαδὴ ἀργίαν τοῦ γράμματος τούτου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ. Ὅτι δὲ οὐδὲν ι ὑπῆρχεν ἐν τῇ ῥίζῃ ἢ καταλήξει τοῦ ὀνόματος *ἥρως* δεικνύουσι διάφοροι πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην ἐπιγραφαί[2]. Τὴν ἡμαρτημένην γραφὴν *ἡρῴων* παρὰ τὴν ὀρθὴν *ἡρώων* φέρει καὶ ἔμμετρος ἐπιγραφὴ ἐκ Πάρου ῥωμαϊκῶν χρόνων[3].

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσφαλμένως σὺν τῷ ι γράφεται καὶ ἡ εὐκτικὴ *εἴῃ* ἀντὶ *εἴη*, ἐν ψηφίσματι τῶν Τηΐων οὐχὶ πολὺ νεωτέρῳ τοῦ ἔτους 300 πρὸ Χριστοῦ[4]. Τὸ σφάλμα τοῦτο δὲν θὰ συνέβαι-

---

1) CIG nr. 7292.

2) Ἰδὲ Roehl, JGA 29 τοῦ ἥ ρ ω ό ς ἐ μ ι ἐκ Μυκηνῶν. Ὁμοίως ἥ ρ ω ι ἐξ Ἀκραιφιῶν 163 καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐξ Οἰανθείας 323 Ἰδὲ καὶ CIG 1688, 32 ἥ ρ ω ο ς ἐκ Δελφῶν τοῦ ἔτους 380 πρ. Χριστοῦ καὶ 2907 ἐκ Πριήνης στίχ. 4 ἥ ρ ω α· ἰδὲ καὶ Ross, archäol. Aufsätze, II, σελ. 582.

3) Bullet. de corr. hellén. IV, 285, στίχ. 1 ἡ ρ ώ ω ν. στίχ. 7 ἡ ρ ῴ ω ν.

4) Bullet. de corr. hellén. IV, 1880, σελ. 115, στίχ. 50 καὶ σελ. 116, στ. 65. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ψηφίσματι προσγράφεται σταθερῶς τὸ ι καὶ ἐν ταῖς ὑποτακτικαῖς καὶ ἐν ταῖς δοτικαῖς, ὅπερ σημαίνει τὴν μεγίστην διαφωνίαν τοῦ γράμματος πρὸς τὴν προφοράν. Εἴδομεν δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς Τέω καὶ ἐξ ὀλίγῳ ἀρχαιοτέρων χρόνων ὁρμᾶται καὶ ἡ γραφὴ λ η τ ο υ ρ γ ε ῖ ν ἀντὶ λ ῃ τ ο υ ρ γ ε ῖ ν, σελ. 319 σημ. 9.

νεν ἀναμφιβόλως, ἂν τὸ ι τῶν ὑποτακτικῶν καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι, ὅπου προσεγράφετο, ἐξεφωνεῖτο, καὶ ὁ λιθοκόπος διέστελλεν ἐν τῇ προφορᾷ τὴν κατάληξιν τῆς ὑποτακτικῆς ῃ ἀπὸ τῆς καταλήξεως τῆς εὐκτικῆς η. Καὶ δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν, ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν εἰρημένων καταλήξεων συμπεραίνοντες, ὅτι τὸ ι τῶν ὑποτακτικῶν παρὰ πᾶσαν τὴν διατήρησιν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐκ Τέω ἐπιγραφαῖς δὲν ἠκούετο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 470 πρὸ Χριστοῦ, ὅτε κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα (σελ. 125, σημ.) ἠδύνατο ἐν αὐτῇ νὰ γραφῇ *ἀποκόψε* ἀντὶ *ἀποκόψῃ*. Δὲν πρέπει δηλαδὴ νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ πλεονασμὸς τοῦ ι ἐν τῇ γραφῇ *εἴῃ* δὲν σημαίνει μόνον ὅ,τι καὶ ἡ ἀπουσία αὐτοῦ, ἤτοι τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ ἁπλῶς ἐν τῇ προφορᾷ, ὡς ἡ γραφὴ *ἀποκόψε*, ἀλλὰ καί τι πλέον, ὅτι ἀπὸ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐπαύσατο τελέως ἐκφωνούμενον, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν αἱ συλλαβαὶ ᾳ, ῃ, ῳ, καὶ ὅπου ὀρθῶς ἐγράφοντο, εἶχον τὴν δύναμιν ἁπλῶν ἤχων, ὅπως καὶ πᾶσα ἄλλη ὁμοία συλλαβὴ διὰ δύο μὲν φωνηέντων γραφομένη, ἁπλοῦν δὲ φθόγγον σημαίνουσα, ὡς καὶ πρότερον ἱκανῶς διεσαφήσαμεν (σελ. 236 κἑξ.), τὸν λόγον ποιούμενοι περὶ τῆς διὰ δύο φωνηέντων γραφῆς ἁπλῶν φθόγγων, καὶ τί ἐστι δύναμις γράμματος ἢ συλλαβῆς ἐν ἀλφαβήτῳ τινὶ ἑρμηνεύοντες.

Ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ *εἴῃ* ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1]. Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκομεν τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Κρήτης καὶ τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος γραφὴν τῆς γενικῆς *Ἀσκληπιῷ* ἀντὶ *Ἀσκληπιῶ*[2], εἰς ἣν προστιθέμεθα καὶ τὰς ὁμοίας, τῶν πρεσβευτῶν *Ἀπολλοδότῳ* καὶ *Κολώτᾳ*[3] *παρὰ τῷ δάμῳ* (γεν.) *τῶ Τηΐων*[4], *καταξίως τῷ θεῷ*[5], περὶ τῷ γενέ-

1) Cauer κτλ. ἔκδ. β΄ nr. 121 c, 29. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ καὶ ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ Ποίτιος ἀντὶ Πύτιος Α, 23, ὅπερ σημαίνει ὅτι καὶ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, βεβαίως ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὑπῆρχεν ὀρθογραφία ἱκανῶς τῆς προφορᾶς διαφέρουσα.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 336 σημ. 3.

3) Cauer κτλ. 2 nr. 126, 4 = Lebas κτλ. 62.

4) Αὐτόθ. 127, 3 = Lebas 63.

5) Αὐτόθ. 124, 19 = Lebas 64.

σθαι[1], *πρεσβευτᾷ Περδίκᾳ* ἢ πρειγευτᾶ *Περδίκᾳ*[2], ἀνηκούσας εἰς ψηφίσματα διαφόρων πόλεων τῆς Κρήτης τοῦ ἔτους 193 πρὸ Χριστοῦ. Ἂν δὲ καὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασι τούτοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς τηρεῖται ὡς οἷόν τε ἀκριβῶς ἡ προσγραφὴ τοῦ ἀνεκφωνήτου *ι*, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν[3], καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μετὰ Χριστόν[4], αἰτία τούτου βεβαίως δὲν ἦτο φθογγολογική, ἥτις κατὰ τὰ εἰρημένα ἐπαύσατο ἐνεργοῦσα ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἁπλῶς ὀρθογραφική, οὐδεμίαν ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὴν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ νεκροῦ γράμματος ἐρασμικὴν θεωρίαν.

Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἐκ Χίου γραφὴ *ᾄδασμον* ἀντὶ *ἄδασμον* τῶν μέσων τῆς δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[5], ὡσαύτως ἔχουσα τὴν ἀρχὴν οὐχὶ βεβαίως ἐκ τοῦ ὅτι μετὰ τὸ στερητικὸν *α* ἠκούετό ποτε ὁ φθόγγος τοῦ *ι*[6], ἀλλὰ διότι ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὡς λέγομεν, τὸ ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρώμενον *ι* τῶν λέξεων ᾅδης, ᾄδω, δᾳδοῦχος καὶ τῶν ὁμοίων οὐδεμίαν ἔτι αἴσθησιν παρεῖχε τῇ ἀκοῇ, καὶ ἠδύνατο ἀπαίδευτος λιθοκόπος νὰ προσγράψῃ αὐτὸ καὶ ἐκεῖ, ὅπου οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἠκούετο ἢ ἠκούσθη, ὑπὸ τοῦ ἀνεκφωνήτου πάντων τῶν ἄλλων ὁμοίων *ι* παρασυρόμενος.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ τὸ τοιοῦτον φαινόμενον τοῦ πλεονασμοῦ τοῦ *ι*. Τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα *Ἀθήνησι*, ὅπερ πανταχοῦ ἄλλοθι καὶ πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γράφεται πάντοτε χωρὶς τοῦ *ι*, ὅπως καὶ τὰ ὅμοια *Ἀγρυλῆσι*, *Ἀλωπεκῆσι*, *Οἰνόησι*, *Ὀλυμπίασι*, *Ἐρυθρᾶσι* κτλ.[7], ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ

---

1) Αὐτόθ. 122, 8=Lebas 65.

2) Αὐτόθ. 123, 19=Lebas 70 καὶ Cauer 125, 19=Lebas 74.

3) σελ. 332, σημ. 7.

4) Ὡς δηλοῦσιν αἱ γραφαὶ Τ ρ α ϊ α ν ῷ, σ ε β α σ τ ῷ, Γ ε ρ μ α ν ι κ ῷ, Δ α κ ι κ ῷ, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι 332, σημ. 7 τέλ.

5) Bullet. III, 1879, σελ. 243 A, 30 καὶ B, 30 σελ. 246.

6) Οὐδαμόθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ στερητικὸν α εἶχεν ἀκόλουθον τὸν φθόγγον τοῦ ι. Καί, ἵνα παραλίπωμεν πᾶν ἄλλο παράδειγμα ἐξ ἐπιγραφῶν, ἀναφέρομεν δύο μόνον, τὸ ᾀ φ α ν ὴ ς καὶ ᾄ τ ι μ ο ς, ἀπαντῶντα ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐκ τῆς αὐτῆς Χίου ἐπιγραφῇ, τῶν μέσων τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Roehl JGA 381 A, 11. 14.

7) Χάριν συντομίας, δὲν παραπέμπομεν εἰς πάσας τὰς ἀττικὰς ἐπιγραφάς, ἐν

έτους 302 πρὸ Χριστοῦ εὕρηται γεγραμμένον σὺν τῷ *ι*, *'Αθήνῃσι*[1]. Εἴτε δὲ ἐξ ἀμαθείας τοῦ λιθοκόπου προῆλθεν ἡ ἡμαρτημένη αὕτη γραφή, εἴτε ἐξ ἐτυμολογικῆς γνώμης ἄλλου τινὸς οἱουδήποτε, προϋποτίθησι πάντως ὅτι τὸ προσγεγραμμένον *ι* εἶχεν ἤδη καταντήσει ἀργὸν γράμμα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ. Οὐδέποτε δὲ ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, ἂν ὁ λιθοκόπος ἢ ὅστις ἄλλος εἶνε ὁ αἴτιος τῆς γραφῆς *'Αθήνῃσι* ἐμάνθανεν, ὅτε ἐδιδάσκετο ἐν τῷ διδασκαλείῳ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, ὅτι τὸ *ι* ἐξεφωνεῖτο πάντοτε, καὶ ὅτε μετὰ τοῦ ᾱ καὶ *η* καὶ *ω* ἀπετέλει μίαν συλλαβήν. Διότι, ἂν ἐμάνθανεν ὅτι ἐξεφωνεῖτο, δὲν θὰ ἔγραφεν *'Αθήνῃσι*, διότι οὐδὲν *ι* ἠκούετο ἐν τῇ λέξει ταύτῃ μετὰ τὸ *η*. Ἂν δέ τις, ὡς ὁ Βεκλεῖνος[2], καὶ ἐναντίον τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορικῶν τεκμηρίων ἤθελεν ἰσχυρισθῇ, ὅπως μὴ ἀποστατήσῃ τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν, ὅτι ὁ λιθοκόπος ἐκεῖνος ἐξεφώνει *'Αθήνηισι*, καὶ διὰ τοῦτο προσέγραψε τὸ *ι*, πρὸς τοιοῦτον θερμότατον λάτριν τοῦ νεκροῦ γράμματος λέγομεν ὅτι διὰ τοιαύτης ἐπινοίας δὲν λύει, ἀλλὰ βιαίως ἀποτέμνει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, φέρων εἰς τὸ μέσον κατ' ἀρχαῖον ἐρασμικὸν ἔθος ὡς ἀποδεδειγμένον καὶ γνωστὸν τὸ ἄγνωστον ἔτι καὶ ἀποδείξεως δεόμενον, ἐπιλανθανόμενος τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους· «Ὅταν τὸ μὴ δι' αὑτοῦ γνωστὸν δι' αὑτοῦ τις ἐπιχειρῇ δεικνύναι, τότε αἰτεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς[3]», ἤτοι λαμβάνει ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον αὐτὸ τὸ ἀποδεικτέον.

αἷς ἀπαντᾷ τὸ ἐπίρρημα Ἀ θ ή ν η σ ι (ἀπαντᾷ δὲ ἀπειράκις καὶ πάντοτε χωρὶς τοῦ ι γεγραμμένον), ἀλλ' εἰς ὀλίγας μόνον προευκλειδείους, CIA I, 26, 3. 28, 17. 29, 7, 18. 50 f, 32. 67,7. 105, 6 κτλ. Ὡσαύτως χωρὶς τοῦ ι γράφονται τὰ ἐπιρρήματα Ἀ γ ρ υ λ ῆ σ ι CIA I, 324, Ἀ λ ω π ε κ ῆ σ ι, ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ, Ἐ ρ υ θ ρ ᾶ σ ι 9, 18. 11, 8. Ο ἰ ν ό η σ ι 534 b, 4. Ὀ λ υ μ π ί α σ ι 419, 3. Ὁμοίως ἐν ἄλλαις διαφόρων χρόνων ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τὰ Ἀ γ γ ε λ ῆ σ ι, Ἀ γ κ υ λ ῆ σ ι, Ἀ ζ η ν ι ᾶ σ ι, Ἀ μ φ ι τ ρ ο π ῆ σ ι, Ἀ τ η ν ῆ σ ι, Ἀ χ α ρ ν ῆ σ ι, Β α τ ῆ σ ι, Ἐ ρ χ ι ᾶ σ ι, Λ α μ π τ ρ ᾶ σ ι, Κ ε φ α λ ῆ σ ι, Μ ο υ ν ι χ ί α σ ι, Ὀ ῆ σ ι, Ὀ ρ ο β ί α σ ι, Ὀ τ ρ υ ν ῆ σ ι, Π α λ λ η ν ῆ σ ι, Π ε ν τ ε λ ῆ σ ι, Φ λ υ ῆ σ ι.

1) Ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Philol. X σελ. 175, 11. Παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ ἔκδοσιν τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπειδὴ ὁ Βουρσιανὸς διαρρήδην λέγει αὐτοῦ ἐν ὑποσημειώσει ὅτι τὸ ι ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ λίθου.

2) Curae epigraph. graec. Lipsiae 1869, σελ. 47.

3) Ἐν ἀναλυτικοῖς προτέροις B, 16. σελ 64 b, 37 ἔκδ. Bekk.

Ὁ τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς θὰ ἠναντιοῦτο καὶ πρὸς τὴν εὐθὺς ὕστερον ἐπελθοῦσαν διδασκαλίαν τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, οἵτινες βεβαίως δὲν ἐδίδασκον ὅτι τὸ προσγεγραμμένον ι ἦτο ἀνεκφώνητον, διότι τότε ἤρχετο ἐκφωνούμενον καὶ ὅπου πρότερον δὲν ἠκούετο, ἀλλὰ διότι ἐπαύσατο ἀκουόμενον καὶ ὅπου πρότερον ἐξεφωνεῖτο. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ τοιαῦτα ἰσχυριζόμενος θὰ ἀπεφαίνετο γνώμην ὅλως ἀδιάλλακτον πρὸς τὰ ἄνω μνημονευθέντα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα τῶν ἐκ Ῥόδου, Χάλκης, Λίνδου, Θήρας, Κρήτης, Δελφῶν, Τέω καὶ Χίου ἐπιγραφῶν καὶ πρὸς τὰ τοῦ Ὑπερειδείου χειρογράφου καὶ τῶν ἄλλων ἐξ Αἰγύπτου παπύρων.

Οὐχὶ διαφόρως ἕτερος Ἀττικὸς ἀνὴρ καὶ δὴ ποιητὴς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἔγραψε σὺν τῷ ι *σῷος* ἀντὶ *σῶος* [1], ἥτις εἶνε ἡ ὀρθὴ τῆς λέξεως γραφή, ὅπως ἀποδεικνύουσι τὰ ὁμηρικὰ *σαώτερος* καὶ *σόος*, ἀποδεικνύει δὲ καὶ ἀρχαιοτέρα τοῦ Εὐκλείδου ἀττικὴ ἐπιγραφή, τῶν ἐτῶν 428 — 26 πρὸ Χριστοῦ [2], καὶ ἑτέρα ἔτι ἀρχαιοτέρα ἰωνικὴ ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας [3] ἔχουσα τὴν αὐτὴν λέξιν χωρὶς τοῦ ι γεγραμμένην, ὅπως καὶ ἄλλη ἐξ Ἀττικῆς νεωτέρα τοῦ Εὐκλείδου [4]. Καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ λιθοκόπος ἢ ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος ἔγραψε *σῷος* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *σῶος* διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν ἀντιστρόφως ἕτερος Ἀθηναῖος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔγραψεν, ὡς εἴδομεν (σελ. 326 σημ. 2) *Κῶος* ἀντὶ *Κῷος* καὶ ἄλλος *Λῶον* ἀντὶ *Λῷον* (σελ. 320 σημ. 4), διὰ τὴν παντελῆ δηλαδὴ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀργίαν τοῦ προσγεγραμμένου ι. Ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ *σῷος* ἀντὶ *σῶος* μαρ-

---

1) G. Kaibel. Epigramm. Graec. κτλ. nr. 62, 3. Ἰδὲ ὅσα λέγει αὐτὸς περὶ τῆς γραφῆς ταύτης καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Jahrbücher κτλ. 1873, σελ. 84 ἐν ἀρχῇ, ἔνθα διαλαμβάνει ἀκριβῶς περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ λίθου ὑπάρξεως τοῦ ι.

2) CIA I, 36, 9 σῶον.

3) Roehl. IGA, 372, 357, ἔνθα τὸ κύριον ὄνομα Σῶος γράφεται χωρὶς τοῦ ι. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τὸ ἐπίθετον πρᾶος πρέπει νὰ γράφηται χωρὶς τοῦ ι, διότι τοῦτο οὐ μόνον συνάγεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἡρωδιανοῦ (Lentz I, 170), ἀλλ' ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων, φερούσης τὸ κύριον ὄνομα Πρᾶος χωρὶς τοῦ ι γεγραμμένον CIA II, 945, 20. Ἰδὲ καὶ O. Riemann ἐν Revue de Philologie IX, 1885, σελ. 57.

4) CIA II, 754, 15, σῶ[α] (349—44 πρ. Χρ.).

τυρεῖ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Δίδυμος ἂν ἔζη κατὰ τὴν δ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, κάλλιστα ἠδύνατο νὰ περιέλθῃ, ὅπως περιῆλθε μετὰ 300 καὶ πλείονα ἔτη ὕστερον, εἰς τὴν απορίαν, ἂν σὺν τῷ ι ἢ χωρὶς αὐτοῦ γραπτέον τὸ *σῶος*· ἔγραψε δὲ σὺν τῷ ι, ὅπως ὁ ποιητὴς τοῦ εἰρημένου ἐπιγράμματος, οὐχὶ διότι ἐξεφώνει αὐτό, ἢ διότι ἡ παράδοσις τῶν Γραμματικῶν ἐγίνωσκεν οὕτω γραφομένην τὴν λέξιν, ἀλλὰ διότι ἐνόμιζεν ὅτι τοιαύτη γραφὴ κάλλιον ἥρμοζε πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως [1]. Τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ προσγεγραμμένου ι παρὰ πᾶσαν τὴν ἀκριβῆ αὐτοῦ διατήρησιν ἐν τοῖς δημοσίοις τῶν Ἀττικῶν γράμμασι μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος μαρτυρεῖ καὶ ἡ γραφὴ τῆς δυϊκῆς αἰτιατικῆς *τῷ θεῷ* ἀντὶ *τὼ θεώ*, ἥτις οὑτωσὶ σὺν τῷ ι ἀναγινώσκεται ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2]. Τούτου δὲ ἕνεκα οὐδὲ τὴν γραφὴν *ἔσῳσεν*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν τῇ αὐτῇ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ καὶ ἡ προειρημένη *τῷ θεῷ* [3], διστάζομεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἕτερον παράδειγμα τοῦ ἀνεκφωνήτου τοῦ ι, μετὰ ταύτης δὲ νὰ συμπεριλάβωμεν καὶ τὴν ἔτι ἀρχαιοτέραν *σῴσωσι*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ οὐχὶ παλαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 270 πρὸ Χριστοῦ κατὰ Ῥαγκαβῆν [4], νὰ συμπεριλάβωμεν δὲ καὶ τὴν γραφὴν *σεσῳμένοις*, τὴν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ τέλους τῆς δ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀναγινωσκομένην [5]. Δὲν φέρομεν δὲ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ

---

1) Τὸ σῶος ἔλεγεν ὁ Δίδυμος ὅτι σὺν τῷ ι γράφεται ὡς ἀπὸ τοῦ ὁ σῶς, τοῦ σῶ....... δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι τὸ σῶος ἄνευ τοῦ ι ἡ παράδοσις οἶδε Lentz Herodiani κτλ. II 420, 24 κέξ.

2) CIA II 605, 12 περὶ τῷ θεῷ Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀποτίσασθαι ἀντὶ ἀποτείσασθαι, στίχ. 20. Τὰ δύο ταῦτα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα εἶνε ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσι τὴν διαφωνίαν τοῦ γράμματος πρὸς τὴν προφορὰν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, τὸ δὲ θεῷ μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοίων, ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, νὰ μεταβάλωσιν, ὡς εἴδομεν ἤδη (σελ 169 κέξ.), τὰς ἐκ τῆς παραλείψεως τοῦ προσγεγραμμένου ι ἀριθμητικὰς ἀναλογίας τοῦ Μεϊστερχανσίου ἀπὸ φθογγολογικῶν εἰς καθαρῶς ὀρθογραφικάς.

3) στίχ. 6.

4) **Antiquités Helléniques**, ἀριθ. 453.

5) Ἀρχ. ἐφημ. 1027, 11=CIA II, 225.

αὐτοῦ καὶ τὴν γραφὴν *σέσωσται*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀμοργοῦ τῆς γ΄ ἢ β΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος κατὰ Ῥόσσιον [1], διότι τὸ *σ* τὸ μεταξὺ τοῦ *ω* καὶ τοῦ *τ* ἐν τῇ γραφῇ ἐκείνῃ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *σέσωσται* ἐγένετο ἐκ τοῦ θέματος *σῴζω*, (ὅπερ πάντοτε ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς σὺν τῷ *ι*), ἐνῷ τὸ *σέσωμαι* μόνον ἐκ τοῦ θέματος *σαόω σεσάωμαι*, *σέσωμαι* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ [2]. Ὁμοίως ἐξαιροῦμεν τοῦ ἡμετέρου λόγου καὶ τὰς αἰολικὰς καὶ δωρικὰς γραφὰς *διασώσαντες* [3] *διέσωσε* [4] *ἐσώξαμες*, *ἐσώσαμες* [5], διότι δὲν γινώσκομεν ἂν καὶ ἐν ταύταις ὁ ἀόριστος *ἔσωσα* δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ θέματος *σῴζω*, ὅπως ὁ *ἤθροισα* ἐκ τοῦ *ἀθροίζω*, εἰ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Καρπάθου τοῦ τέλους τῆς δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀναγινώσκεται *ἔσωσε*, χωρὶς τοῦ ι [6]. Δὲν λέγομεν ὅτι καὶ παρ' Ὁμήρῳ λέγεται *ἐσάωσα* ἄνευ τοῦ *ι*, διότι παρ' αὐτῷ εἶνε ἔτι ἄγνωστος ὁ τύπος *σῴζω* καὶ ἡ ἅπαξ παρ'

---

1) CIG 2263 c, 26 = Dittenberger Syllog. Inscr. Graec. nr. 193.

2) Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα σωτὴρ οὐδέποτε εὑρέθη ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς σὺν τῷ ι, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις οὔτε ἐν ταῖς νεωτέραις τοῦ Εὐκλείδου, ἐν αἰολικῇ δὲ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρέσου τῶν χρόνων τοῦ Τραϊανοῦ εὕρηται καὶ τὸ ἀσυνάλειπτον σαωτῆρα Bullet. de corr. hellén. Τόμ. IV σελ. 442 στίχ. 2. Ὁμοίως οὐδὲ ὁ ἀόριστος ἐσώθην γράφεται σὺν τῷ ι· ἰδὲ Ἀθήν. Τόμ. ς΄ σελ. 371, ἐπιγρ. 5, 3. σωθές, ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Lebas 379, 6 σωθέντος, ἐκ Μιλάσων, πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ΄ πρ. Χρ ἑκατονταετηρίδος.

3) Bullet. de corr. hellén. II, σελ. 41 στίχ. 10 ἐξ Ἀχαΐας.

4) Ἐν ψηφίσματι τῶν Κῴων Bullet. de corr. hellén. V σελ. 202 στίχ 15.

5) Ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι κατεσώξαμες ἐν τῷ Β΄ (CIG 5775, 30) κατεσώσαμες ἐν τῷ Α΄ (5774, 47, 51) Δὲν ἀναφέρομεν οὐδὲ τὴν ὑπὸ Kaibel Epigram. graec. N. 26, 5 μνημονευομένην ἀττικὴν γραφὴν ἔσωσεν διότι ὁ μὲν ἀπογράψας τὸν ἀριθμὸν 1754 τοῦ CIG φαίνεται κακῶς ἀπογράψας, ὁ δὲ Κουμανούδης (Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτυμβ. 16, σημ.) ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν τῷ λίθῳ σήμερον ἐκ τῆς λέξεως φαίνεται μόνον τὸ πρῶτον γράμμα ε καὶ τὰ δύο τελευταῖα εν, ἐ[σάωσ]εν. Ὁμοίας ἀρχῆς πρὸς τὸ ἐσώξαμες εἶνε καὶ τὰ λακωνικὰ κύρια ὀνόματα Σοιξιτέλης CIG 1271. 1282. 1373. Σοίξιππος 1457, ἐν οἷς τὸ οι ἐγένετο ἐκ τοῦ ωι, ὡς παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ τοῖς Βοιωτοῖς τὸ οι καὶ υ.

6) ἔσωσε ἄνευ τοῦ ι Wescher Revue archéol. VIII 1863 σελ. 469 = Cauer 2 nr. 171, 10. Περὶ τῆς γραφῆς ἔσωσα ἰδὲ καὶ σελ. 333, σημ. 1.

αὐτῷ ἀπαντῶσα μετοχὴ *σώζων* (Ὀδ. ε, 490) ὀρθότατα διορθοῦται εἰς *σώων* ὑπὸ τοῦ Βεκκήρου.

Πρὸς τὰς ἄνω γραφὰς δύναται νὰ παραβληθῇ καὶ ἡ ἐξ Ἡρακλείας *τέτρωρος*, ἥτις οὕτως ἡμαρτημένως ἀπαντᾷ ἅπαξ ἐν τῷ πρώτῳ ἡρακλεωτικῷ πίνακι, ἐν τῷ στίχῳ 90, ἀντὶ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι, ἐν τῷ στίχῳ 159, ὀρθῆς *τέτρωρος* (*τετράορος*), μαρτυροῦσα ὅτι καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Ἰταλίας τὸ προσγεγραμμένον ι διὰ τὴν ἀργίαν αὐτοῦ ἀπετέλει μετὰ τοῦ προηγουμένου α καὶ ω ἁπλᾶς συλλαβὰς κατὰ τὰ τέλη τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους, καθ' οὓς καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις καὶ πορρωτάτω ἀλλήλων κειμέναις [1].

Ἐκ τῆς ἀργίας τοῦ προσγεγραμμένου ι πειθόμεθα ὅτι προῆλθε καὶ ἡ γραφὴ τῆς ὑποτακτικῆς *γινώσκῳσι* [2], ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ πρότερον μνημονευθείσῃ αἰολικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Πορδοσελήνης τοῦ ἔτους 317 πρὸ Χριστοῦ. Τοιαύτην δὲ ἔχομεν πίστιν, διότι ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς χρόνους, καθ' οὓς δὲν ἐξεφωνεῖτο ἔτι τὸ προσγεγραμμένον ι ἐν Λέσβῳ. Τεκμηριοῖ δὲ τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ γράμματος τούτου καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐπιγραφή, ὀλίγα μόνον ἴχνη τοῦ προσγεγραμμένου ι διασῴζουσα· καὶ φαίνεται ὅτι ὁ λιθοκόπος ἔγραψε *γινώσκῳσι*, οὐδεμίαν ποιησάμενος διαστολὴν μεταξὺ ὀρθοῦ καὶ ἡμαρτημένου, διότι δὲν ἐξεφώνει τὸ ι παντάπασιν οὐδ' ὅπου ὀρθῶς ἔγραφεν αὐτό. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς παρὰ τοῖς Λεσβίοις ἔληγεν εἰς *ῳσι*, ἐπειδὴ καὶ ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐκ Μυτιλήνης ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται *γράφῳσι* [3], πάλιν οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι τὸ ι τῆς καταλήξεως ταύτης ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὴν δ' ἑκατονταετηρίδα, ἀφοῦ πολλὰ σημεῖα ὑπάρχουσιν, ὡς εἴδομεν (σελ. 333), τεκμηριοῦντα τὴν ἀργίαν τοῦ προσγεγραμμένου ι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν Λέσβῳ.

---

1) Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι καὶ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἐκ Θήρας ἐπιγραφῇ παρατηρεῖται μεγίστη σύγχυσις τῆς ῃ τοῦ η καὶ τῆς ει ἤτοι τοῦ μακροῦ ι, περὶ ἧς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν τὰ δέοντα, ἐν τῇ σελίδι 125 σημ. 1.

2) Collitz 304 (56), στίχ. 39 = Cauer 2, 429.

3) γράφῳσι Conze Reise auf der Insel Lesbos 1865 VI nr. 1 στίχ. 3 = Cauer 2 nr. 427 = Collitz 213 (1).

Εἰς τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ προσγεγραμμένου ἰῶτα ἀποδίδομεν καὶ τὰς γραφὰς *πρήξοισιν(ωσιν)*, *λάβωσιν*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1], ἐπειδὴ ἐν οὐδαμιᾷ ἄλλῃ ἰωνικῇ, δωρικῇ ἢ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ οὔτε ἀρχαιοτέρᾳ οὔτε συγχρόνῳ ἀπήντησέ ποτε μέχρι τοῦδε τὸ ι ἀποτελοῦν μέρος τῆς καταλήξεως τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τῆς ὑποτακτικῆς [2], ὅπως τοῦ τρίτου ἑνικοῦ, τοῦ τε ἀρχαιοτέρου εἰς ῃσι ῳσι καὶ τοῦ νεωτέρου εἰς ῃ καὶ ῳ. Καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι αἱ εἰρημέναι ἐκ Χίου γραφαὶ προῆλθον ἐκ πλάνης τῶν συνθέντων τὴν ἐπιγραφήν, νομισάντων ὅτι ἔπρεπε νὰ γράψωσι *πρήξωσιν* καὶ *λάβωσιν*, ὅπως ἔπρεπε νὰ γράψωσι καὶ ἔγραψαν *ἐξέλῃ*, *μεθέλῃ* [3]. Οὐδὲν ἀληθῶς ἄτοπον εἶνε νὰ ἀποδεχθῶμεν τοιαύτην αἰτίαν τῶν γραφῶν *πρήξοισιν* καὶ *λάβωσιν* καὶ ἀναγνῶμεν ταύτας ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἐν αὐταῖς τὸ ι, ἀφοῦ τοιαύτη χωρὶς τοῦ ι ἀνάγνωσις συγχωρεῖται ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς δοτικαῖς *ἡμέρῃσιν*, *Εὐάδῃσιν*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ [4]. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν τί τὸ κωλῦον νὰ ἀναγνῶμεν *ἡμέρησι*, *Εὐάδησι*, ἄνευ τοῦ ι, ἀφοῦ τὰς τοιαύτας δοτικὰς οὕτως ἀνεγίνωσκον καὶ οἱ ἐπὶ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἀνεγίνωσκον δέ, ὡς εἴδομεν (σελ. 319), καὶ ἄλλοι Ἴωνες, καὶ ἀφοῦ φαίνεται ὅτι καὶ τῶν ἑνικῶν δοτικῶν τὸ ι δὲν ἐξεφωνεῖτο κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οὐδὲ ἐν αὐτῇ τῇ Χίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 316 σημ. 1) μνημονευθεῖσα ἐκ τῆς νήσου ταύτης προευκλείδειος ἐπιγραφή.

Ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν *πρήξοισιν* καὶ *λάβωσιν* συνηγοροῦσιν οὐχὶ μόνον τὰ ἄνω παρατεθέντα παραδείγ-

---

1) Roehl JGA 381 α, 16 καὶ 20 πρήξοισιν καὶ β, 15 λάβωσιν. Ἰδὲ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐν Bullet. de corr. hell. III σελ. 230 κἑξ.

2) Οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ τοῦ ἔτους 450 πρ. Χρ. γράφεται εἰδέωσιν ἄνευ τοῦ ι Roehl 500, 21. Ὁμοίως ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους παραλάβωσι, ἀδικῶσι Ἀθην. τόμ. Η' σελ 407 στίχ. 13 καὶ 46=Bullet. de corr. hellén. IV σελ. 226. Ὡσαύτως ἄνευ τοῦ ι ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς μετ' Εὐκλείδην, οἷον ἐκτείσωσι CIA II, 14 α, 8 (πρὸ τοῦ 387 πρ. Χρ.) καὶ 17, 9 (378 πρ. Χρ.) κτλ.

3) Roehl 381 α, 11.

4) Αὐτόθι 381 b, 4 καὶ c. 18.

ματα ὁμοίας ἐσφαλμένης προσγραφῆς τοῦ ι, ἅτινα ὑποδηλοῦσιν, ὡς εἴπομεν, τὴν ἀπὸ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἀργίαν αὐτοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸν Ἐπαφρόδιτον, περὶ τὰ μέσα τῆς πρώτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀνθήσαντα, τινὰ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων σὺν τῷ ι εἶχον γεγραμμένα καὶ τὰ ἐπιρρήματα *ἔξῳ, ἄνῳ, κάτῳ, ἐγγυτέρῳ* καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοίως ἐσχηματισμένα[1]. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ τοιαύτη γραφὴ τῶν εἰς ω ἐπιρρημάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν κατεδικάζετο, καταδικάζεται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐκ Χίου ἐπιγραφῆς[2] καὶ καθόλου ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς, ἀγνοούσης τὴν σὺν τῷ ι γραφὴν τῶν εἰς ω ἐπιρρημάτων[3]. Δὲν ἀναφέρομεν δὲ ἐνταῦθα τὴν ἀττικὴν γραφὴν *ὀπίσῳ*, διότι αὕτη ἀπαντᾷ ἐν ψηφίσματι μεταγενεστέρων χρόνων, τῆς α΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[4]. Ἐὰν δὲ θελήσωμεν καὶ τὴν γραφὴν ταύτην νὰ συγκαταριθμήσωμεν μετὰ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις τοῦ Ἐπαφροδίτου, τότε, ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἀττικῷ ψηφίσματι ἀναγινώσκονται καὶ αἱ γραφαὶ *Κολῳνῆθεν* καὶ *νεῴτερος*[5], αἵτινες προδήλως ἔχουσι τὴν ἀρχὴν οὐχὶ ἐκ τῆς ἐκφωνήσεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀνεκφωνήτου τοῦ *ἰῶτα*, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰς γραφὰς τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων χειρογράφων νὰ ἑρμηνεύσωμεν ὡς τὴν νεωτέραν *ὀπίσῳ*, καὶ τὰς ὁμοίας τῶν ἐξ Αἰγύπτου παπύρων. Ὅτι δὲ παλαιότατα ἦσαν

---

1) Lentz Herod. II 566, 30 καὶ 508, 11. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ Γραμματικοὶ διδάσκουσιν ὅτι κρεῖττόν ἐστι χωρὶς τοῦ ι ταῦτα γράφεσθαι, δὲν λέγουσιν δ' ὅμως, ὅπως ἀλλαχοῦ, εἰ οἶδεν ἢ οὐκ οἶδε τὸ ι ἡ παράδοσις.

2) Roehl 381 a 8 καὶ 9 ἔ σ ω χωρὶς τοῦ ι.

3) Οἷον ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις συγγραφαῖς τῆς σκευοθήκης τοῦ Φίλωνος (σελ. 373 σημ. 2) τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶσι τὰ ἐπιρρήματα κάτω καὶ ἄνω χωρὶς τοῦ ι στίχ. 79. Ὁμοίως ἐν ψηφίσματι ἀττικῷ τοῦ ἔτους τῆς ἀρχῆς τοῦ Εὐκλείδου (403 πρ. Χρ.) ἀπαντᾷ τὸ ἐπίρρημα ἔ ξ ω ἄνευ τοῦ ι. Ἰδὲ CIA II add. 1 b, 13.

4) Ὀ π ί σ ῳ CIA II add. 489 b καὶ Bullet. de corr. hellén. I σελ. 37 στίχ. 17, 21, 25, ἀλλ' ἐν στίχ. 12 ὀ π ί σ ω, χωρὶς τοῦ ι. Ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ παραλείπεται τὸ προσγεγραμμένον ι μόνον ἐν ταῖς δοτικαῖς ἱ ε ρ ῶ καὶ ὑ γ ι ε ί α, στίχ. 18 καὶ 30, πανταχοῦ δὲ ἄλλοθι γράφεται κανονικῶς.

5) Κ ο λ ῳ ν ῆ θ ε ν στίχ. 7, ν ε ῴ τ ε ρ ο ς 28· ἀλλ' ἐν τοῖς στίχοις 20 καὶ 24 ἀναγινώσκεται ὀρθῶς ν ε ώ τ ε ρ ο ς, χωρὶς τοῦ ι.

τὰ χειρόγραφα τοῦ Ἐπαφροδίτου, μαρτυρεῖ ὁ Σουΐδας, ὅτε λέγει «Ἐπαφρόδιτος Χαιρωνεὺς....... ὠνούμενος δὲ ἀεὶ βιβλία ἐκτήσατο μυριάδας τρεῖς, [καὶ] τούτων σπουδαίων καὶ ἀνακεχωρηκότων» (ἐν λέξ. Ἐπαφρ.). Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ καταλήξει τῶν εἰς ω ἐπιρρημάτων ἠκούετο πάλαι ποτὲ ὁ ἦχος τοῦ *ἰῶτα*, ὅπως καὶ ἐν ταῖς εὐθείαις τῶν εἰς ῳ ὀνομάτων, πάλιν, ἐπειδὴ ὁ ἦχος οὗτος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐπιγραφῶν ἐπαύσατο πρωΐτατα ἀκουόμενος, οὐδὲ θέλοντες θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ὁμολογίαν, ὅτι τὸ προσγεγραμμένον *ἰῶτα* ἠδύνατο τελέως νὰ καταποθῇ ὑπὸ τῶν προηγουμένων μακρῶν φωνηέντων ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων· ὅπερ θαυμασίως συμφωνεῖ πρὸς ὅ,τι καὶ ἐκ τῶν νόμων τῆς γλώσσης διδασκόμεθα, ὅτι δηλαδὴ ἡ κρᾶσις καὶ συναίρεσις τῶν διεστώτων φωνηέντων εἰς ἁπλοῦς ἤχους, ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, εἶχεν ἀποβῆ τελειοτάτη καὶ κανονικωτάτη ἤδη πρὸ τῶν Μηδικῶν. Ὅθεν οὐδαμῶς διστάζομεν καὶ τὴν γραφὴν *Τήιοι*, ἥτις πολλάκις ἀπαντᾷ παρὰ τὴν ὀρθὴν *Τήϊοι* ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν[1], εἰς τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ ἀνεκφωνήτου νὰ ἀποδώσωμεν, καὶ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὁ λιθοκόπος ἢ οἱ λιθοκόποι τῶν ἐπιγραφῶν τούτων τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἔγραφον *Τήιοι*, ὅπως καὶ *Κῴοι* καὶ *Θρᾷκες*, ὧν τὸ *ι*, ὡς πρότερον εἴπομεν (σελ. 326), οὐδ' ὁ Ἀριστοτέλης, οὐδὲ οἱ σύγχρονοι καὶ πρεσβύτεροι αὐτοῦ φαίνονται ἐκφωνοῦντες. Τοὐλάχιστον ὁ Βοίκχιος, ὁ Κιρχόφιος, ὁ Κοιλῆρος, ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπογράφοντες τὸ ι ἐν τῷ εἰρημένῳ ὀνόματι *Τήιοι*, σιωπηλῶς πως ἀποδέχονται τὸ ἀνεκφώνητον αὐτοῦ ἐν τοῖς καλλίστοις χρόνοις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Εἰς τοιαύτην ἀποδοχὴν ἄγει καὶ ὁ λογισμὸς ὅτι οἱ Ἕλληνες

---

1) Ἐναλλὰξ ἀπαντῶσιν ἡ ὀρθὴ καὶ ἐσφαλμένη γραφὴ ἐν τοῖς ἑξῆς ἀριθμοῖς τοῦ CIA I, 37. 229. 230. 231. 234. 238. 240. 244. Πανταχοῦ δὲ ἄλλοθι τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀπαντᾷ σταθερώτατα καὶ πλειστάκις ἡ ὀρθὴ γραφὴ Τήιοι, σταθερώτατα δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς αὐτῆς τῆς Τέω· ἴδε Roehl JGA 497 (πρ. Χρ. 476—452). Ὡσαύτως χωρὶς τοῦ ι γράφεται ἡ λέξις παρὰ Lebas III ἀριθ 59—132. Ὁμοίως Τήιος γράφεται καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Νουβίας τῶν χρόνων τοῦ Ψαμματίχου, Roehl nr. 482 σελ. 128 στ. 1.

Γραμματικοί, οἵτινες εἶνε οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄριστοι ἑρμηνευταὶ τῆς πατρῴας φωνῆς οὐδέποτε θὰ ἐδίδασκον διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτῶν Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς ὅτι τὸ ι τῆς ᾳ διφθόγγου προσγράφεται μέν, ἀλλ' οὐ συνεκφωνεῖται, ἂν ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῶν πρώτων Γραμματικῶν, ἤτοι τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὸ προσγεγραμμένον τοῦτο *ἰῶτα* δὲν εἶχε παύσει παντελῶς ἀκουόμενον πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὲν κατεῖχε τόπον ἀργοῦ γράμματος ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ. Βωβοῦ δὲ καὶ ἀφώνου ὄντος αὐτοῦ ἐκ χρόνων οὕτω παλαιῶν, πᾶς τις καὶ ὁ σφοδρότατος Ἐρασμικὸς ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστάρχου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου καὶ Καλλιμάχου καὶ Ζηνοδότου παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία, καὶ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ γινώσκῃ τις τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ἂν μὴ γινώσκῃ συγχρόνως καὶ τὴν φύσιν τῆς ὀρθογραφίας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγράφησαν τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα προϊόντα τῆς ἀττικῆς πεζογραφίας. Εἶνε ἀδύνατον βεβαίως νὰ γινώσκῃ τις τὴν δύναμιν τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ἐφ' ὅσον ἀγνοεῖ ὅτι καὶ ἡ *ου* καὶ ἡ *ει* καὶ ἡ *αι* καὶ ἡ *οε* καὶ ἡ *ᾳ* καὶ ἡ *ῃ* καὶ ἡ *ῳ* ἀπέδιδον οὐχὶ σύνθετον, ἀλλ' ἁπλοῦν ἦχον, τὸ αὐτὸ δὲ πιστεύει καὶ περὶ τῆς *αι* καὶ *οι*, ἐνῷ καὶ σαφεῖς μαρτυρίαι τῶν Γραμματικῶν καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τεκμήρια μαρτυροῦσι τὸ ἐναντίον, ὡς εὐθὺς ἐν ἰδίῳ λόγῳ περὶ ἑκατέρας τῶν διφθόγγων τούτων ἀποδεικνύομεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΦΘΟΓΓΟΥ ΑΙ

Ὁ Γεώργιος Κούρτιος[1] ἀπορρίπτων τὴν περὶ τῆς *αι* γνώμην τοῦ Γοδοφρήδου Ἑρμαννοῦ, ἀποφηναμένου ὅτι ἡ δίφθογγος αὕτη πρέπει νὰ προφέρηται καθαρώτερον τοῦ *η*, μεταξὺ ἄλλων λέγει ὅτι καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον εἶνε ἀπορριπτέα ἡ τοῦ Ἑρμαννοῦ γνώμη, ὅτι διὰ τῆς παραδοχῆς ταύτης θὰ ἠναγκαζόμεθα καὶ τὴν *ει* νὰ προφέρωμεν ὡς *ι*, ἐπειδή, προσθέτει, εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας φωνῆς ἐξαλλοίωσις ἐν ταύτῃ μὲν τῇ διφθόγγῳ ἐπῆλθεν ὕστερον, ἐν ἐκείνῃ δὲ πρότερον. Τὴν ἀπόφανσιν ταύτην τοῦ Κουρτίου ἀσπαζόμεθα ἀσμενέστατα· καὶ ἐπειδὴ ἐκ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἐγένετο φανερὸν ὅτι οὐ μόνον ἡ *ει*, ἀλλὰ καὶ ἡ *ου* καὶ ἡ *ᾳ*, καὶ *ῃ* καὶ *ῳ* ἤδη πρὸ τοῦ Εὐκλείδου εἶχον ἀποβῆ ἁπλοῖ φθόγγοι, τούτου ἕνεκα συγχωρεῖται, νομίζομεν, καὶ ἡμῖν, τὰ αὐτὰ τῷ Κουρτίῳ φρονοῦσι, νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ ἡ *αι* εἶχεν ἀποβῆ τοιοῦτος φθόγγος οὐχὶ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἐκεῖνος διδάσκει ἐν τῇ εὐθὺς ἑπομένῃ σελίδι, ἀλλὰ καὶ πολὺ αὐτοῦ πρότερον· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ οὐχὶ μόνον δὲν ἔχομεν λόγον τινὰ νὰ νομίζωμεν τὴν ὡς ἁπλῶν φωνηέντων προφορὰν τῶν διφθόγγων παραφθορὰν καὶ ἐξαλλοίωσιν γλωσσικήν, ἀλλὰ τοὐναντίον καθαρώτατον προϊὸν ἀττικῆς φωνῆς, ὡς εὕρομεν μετὰ ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν νόμων τῆς ἀττικῆς φθογγολογίας ἐν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ ἡμετέρου πονήματος. Καὶ ἠδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν περανθέντα τὸν περί τε τῆς *αι* καὶ τῆς *οι* λόγον, ἂν δὲν εἴχομεν νὰ βασανίσωμεν καὶ ἄλλα τινὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα ὁ Κούρτιος καὶ ἄλλοι ἐπενόησαν καὶ ἐπινοοῦσιν εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἑαυτῶν δοξασίας, μετὰ δὲ τὴν βάσανον ταύτην δὲν εἴχομεν καὶ ἑτέρας ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως νὰ προσθέσωμεν.

Ἐκ παντὸς τρόπου ἀποφεύγοντες οἱ Ἐρασμικοὶ τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἠδύνατό ποτε ἀττικὸν στόμα ἐπὶ Περικλέους νὰ ἐκφωνήσῃ τὴν

---

1) Erläuterungen σελ. 22 καὶ Godofredus Hermannus de emendanda ratione grammaticae graecae σελ. 51.

αι ὡς *ε̂*, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον ὡς *ε*, διὰ τοῦτο, ὅπως ἐξέλθωσι τῆς στενοχωρίας, εἰς ἣν ἐμβάλλουσιν αὐτοὺς ἐνίοτε οἱ ποιηταί, λαμβάνοντες τὴν *αι* ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν βραχύ, ἐπενόησάν τινες αὐτῶν ἁπλούστατον καὶ προχειρότατον φάρμακον· κελεύουσι νὰ ἐκθλίβηται πάντοτε ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τὸ *ι*, ὅπως τὸ ὑπολειπόμενον *α* ἀποτελῇ τὴν βραχεῖαν συλλαβήν, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ μέτρον τοῦ ποιητοῦ. Οὕτως οὐδαμῶς ὤκνησαν τὴν ἐπιθετικὴν κατάληξιν *αιος* νὰ μεταβάλωσιν εἰς *αος*, καὶ τὸ *φιλαθήναιος* τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφηκ. 282) νὰ μεταμορφώσωσιν εἰς τὸ *φιλαθήναος*[1], ἂν καὶ ὁ Βοίκχιος εἶχεν ἀποφανθῇ ἤδη ὑπὲρ τῆς προφορᾶς *φιλαθήνεος*[2]. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ ἡ *Ἀθηναία* ἐγένετο *Ἀθηνάα*. Ἐλησμόνησε δ' ὅμως καὶ ὁ Κούρτιος καὶ οἱ ἄλλοι πιστοὶ τοῦ Ἐράσμου θιασῶται, ὁ Βλάσσιος καὶ Βεκλεῖνος καὶ Καουῆρος, ὅτι, ἂν ἡ *Ἀθηναία* ηὐδόκησεν ἅπαξ ἐς ἀεὶ ἀποβαλοῦσα τὸ *ι* πρῶτον μὲν νὰ μεταμορφωθῇ εἰς *Ἀθηνάαν*[3], ἔπειτα δὲ διὰ δευτέρας καὶ σταθερᾶς μεταμορφώσεως νὰ ἀποβῇ τέλος *Ἀθηνᾶ*[4], τοῦτο δὲν εἶνε καὶ ἀπόδειξις ὅτι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθη-

---

1) Curtius Studien κλ. I σελ. 285.

2) CIG. Τόμ. I σελ. 450 6.

3) Ὁ τύπος Ἀθηνάα ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIA I 351, 2, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ, II, 652 A, 1 (398 πρ. Χρ.) 673 α, 13 (385—366 πρ. Χρ.). Ἀθήν. Ε', σελ. 518, 67 (363 πρ. Χρ.) = Mittheil. II σελ. 144. καὶ ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου τῆς δ' ἑκατονταετηρ. Bullet. de corr. hellén. II σελ. 547. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀρχαιοτάτων ἀγγείων CIG 7619. 7619 c. 7643 b. 7671. 8398. 8400.

4) Ὁ τύπος Ἀθηνᾶ ἀπαντᾷ ἐν CIA I Suppl. 373 w (τῶν ἀρχῶν τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατοντ.) II add. 57 b, 7 (362 πρ Χρ.). add. 66 frag c, 14 (356 πρ. Χρ.). 699 II, 5 (354 πρ. Χρ.). 698 II, 15 (350 πρ. Χρ.). 701 I, 49 (344 πρ. Χρ.) κτλ. Ὁμοίως Ἀθηνᾶ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου τοῦ καλουμένου François vase CIG 8185 e (ς' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) καὶ ἐπὶ ἑτέρου ὡσαύτως ἀρχαιοτάτου ἀγγείου 7403. Ἀλλ' εἰ καὶ τὸ ι τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου Ἀθηναία εἶχεν ἐκθλιβῆ ἐκ τοῦ μέσου ἤδη ἀπὸ χρόνων ἴσως ἀρχαιοτέρων τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων εἶχε προέλθει ὁ συνῃρημένος τύπος Ἀθηνᾶ, ὅμως ὁ ἀρχαιότερος καὶ πλήρης τύπος ἦτο ὁ ἐπικρατέστερος καθ' ἅπασαν τὴν ε' ἑκατονταετηρίδα, ἀπαντῶν ἐνίοτε καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ', οἷον CIA II add. 17 b, 17 (378 πρ. Χρ.).

ναίων καὶ τοὺς φιλαθηναίους ἢ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς θεᾶς Παναθήναια, διότι οὐδέποτε ἀπήντησεν ἔν τινι ἐπιγραφῇ *Ἀθηνάος* ἢ *φιλαθήναος* ἢ *Παναθήναα*, εἰ καὶ μυριάκις εὕρηνται τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐπὶ τῶν πολυπληθῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν γραμμάτων τῶν Ἀττικῶν, ἀλλὰ πάντοτε καὶ σταθερώτατα ἀναγινώσκονται μετὰ τοῦ *ι*, *Ἀθηναῖος*, *φιλαθήναιος*, *Παναθήναια*. Ἂν ἤθελεν ὁ Κούρτιος νὰ ἔχῃ ἰσχύν τινα ὁ ἐξ ἀναλογίας αὐτοῦ συλλογισμός, ἔπρεπε νὰ προενέγκῃ ἓν καὶ μόνον παράδειγμα ἐκ τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν μαρτυροῦν ὅτι τῆς καταλήξεως τῶν εἰς *αιος* ἐπιθέτων τὸ *ι* ἠδύνατό ποτε νὰ παραλειφθῇ, καὶ ὅτι ἂν τὸ *Ἀθηναῖος* δὲν ἐγένετο *Ἀθηνῶς*, ὅπως ἡ *Ἀθηναία* *Ἀθηνᾶ*, ἐγένετο ὅμως *Ἀθηνάος*, ἢ ὅτι τοὐλάχιστον, ἂν ὁ τύπος οὗτος δὲν ἐπεκράτησε τοῦ *Ἀθηναῖος*, ἔβαινεν ὅμως παραλλήλως αὐτῷ καθ' ἅπαντα τὸν μετὰ ταῦτα βίον τῆς γλώσσης. Ἄλλως τὸ παράδειγμα *Ἀθηνάα* στρέφεται ἐναντίον αὐτοῦ, ἀποδεικνύον ὅτι ἐν τῷ *Ἀθηναία*, καὶ *ἐλαία* καὶ *καίω* καὶ *κλαίω* καὶ *αἰεί*[1] καὶ τοῖς ὁμοίοις τὸ *ι* προεφέρετο ἄλλως ἢ ἐν τῷ *δείλαιος* καὶ *παλαιὸς* καὶ τοῖς τοιούτοις[2]. Εἰς τὸ ὅτι λέγεται *Θηβαϊκὸς* καὶ *Θηβαΐς*, δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι λέγεται καὶ *Θηβάϊος*, οὐδὲ ὅτι τὸ *α* καὶ *ι* τοῦ *ἀρχαῖος* καὶ *Κυρηναῖος* καὶ *Θηβαῖος* ἔμειναν ἀσυναίρετα, ἐπειδὴ ἔμειναν τοιαῦτα, καὶ μάλιστα μέχρι τέλους, ἐν τοῖς *ἀρχαϊκός*, *Κυρηναϊκός*, *Θηβαϊκός*. Οὐδὲ διότι ἐλέγετο *ἀρχαϊκός*, ἠκούσθη ποτὲ ὅτι ἑλληνικὸν στόμα εἶπε καὶ *ἀρχακός*, ἢ ὅτι εἶπε *ἡρωκὸς*, διότι εἶπεν *ἡρῷος*, οὐδὲ εἶνε ὀρθὸν νὰ

---

1) Δὲν συμπεριλαμβάνομεν ἐν τούτοις καὶ τὸ ἀετὸς διότι παρ' Ἀττικοῖς φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐν χρήσει μόνος ὁ πλήρης τύπος αἰετός, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ παράγωγοι αἰεταῖος, αἰέτιος, καταιέτιος, παραιετίς, ὡς δεικνύουσιν ἐπιγραφαὶ τῆς ε' καὶ δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἰδὲ Meisterhans Grammatik κτλ. σελ. 14. Τὸ αὐτὸ δὲ δεικνύει καὶ τὸ μεταγενέστερον αἴτωμα CIA III 162, 1 (127—129 μ. Χρ.), διότι τὸ αἴτωμα δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ αἰέτωμα, καταποθέντος τοῦ ε διὰ τοῦ χρόνου ὑπὸ τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ φθόγγου τῆς αι, ἤτοι ὑπὸ τοῦ ē.

2) Ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν ῥιζῶν ἠδύναντο νὰ σχηματισθῶσι δύο τύποι, οἱ ἀττικοὶ ἐλάα, κάω, κλάω καὶ οἱ κοινοὶ ἐλαία, καίω, κλαίω, ἀποδεικνύει τὸ ἀττικὸν καὶ κοινὸν ἀεὶ καὶ τὸ βοιωτικὸν ἡί· (Collitz, nr. 429, 6. 430, 6 ἐκ Λεβαδ.), ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀμφότερα προελθόντα.

ἰσχυρίζηταί τις ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὤφειλον νὰ ἀποβάλωσι τὸ ι ἀπὸ τῆς λέξεως *αἰών*, διότι ἅπαξ καὶ τελείως ἀπέβαλον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ *αἰεί*, οὐδὲ, ἐπειδὴ ἔλεγον *ἐλάα*, ὅτι ἔλεγον καὶ *ἔλαον*[1]. Ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἄτοπον νὰ προσθέσωμεν ὅτι εἶνε καὶ πολὺ ἰδιότροποι ἄνθρωποι οἱ Ἐρασμικοί· ὅταν μὲν διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν πειρᾶταί τις νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ προσγεγραμμένου ι, εὐθὺς βοῶσι καὶ διαμαρτύρονται ὅτι τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀποδεικνύουσι μόνον τὴν προφορὰν τοῦ πολλοῦ ὄχλου· ἀλλ' ὅταν βλέπωσιν ὅτι τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς βραχὺ φωνῆεν ἡ παραλήγουσα τοῦ *φιλαθήναιος* καὶ *δείλαιος* καὶ τῶν ὁμοίων[2], τότε εὐθὺς παραχρῆμα, ἀνακρουόμενοι πρύμναν

---

1) Ἐλαῶν Ἐφ. ἀρχ. 1884 — 5 σελ. 162. στ. 33 (418 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐλᾶαι, ἐλάας, ἐλαῶν πολλάκις ἐν CIA II 1055, 34, 36, 40, 41, 45, 47 (345 πρ. Χρ). ἐλαῶν 577 B, 2 (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). ἐλάας CIG I, 123 (μετὰ τὸ ἔτος 306 πρ. Χρ.). Ἅπαξ δὲ ἐν CIA I Suppl. 299 α, 7 (πρὸ τοῦ 403 πρ. Χρ.) ἀπαντᾷ τὸ πλῆρες ἐλαῖαι, ὅπερ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς καὶ παρ' Ἀττικοῖς ὑπάρξεως τοῦ ι ἐν τῇ λέξει ταύτῃ. — Τοὐναντίον δὲ πάντοτε διὰ τοῦ ι γράφεται ἡ λέξις ἔλαιον· οἷον ἐλαίο(υ) Bullet. de corr. hellén. IV σελ. 226, στ. 59 (439 πρ Χρ.). Ὡσαύτως ἐλαίο(υ) πλειστάκις ἐν CIA II 965 b (τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων). Ὅμοιως ἔλαιον ἐν νεωτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ Rang. antiqu. hell. nr. 816 κτλ Ἐν δὲ ἐπιγραφῇ τῶν μετὰ τὸν Ἀδριανὸν χρόνων ἀπαντᾷ οὐ μόνον πολλάκις ἔλαιον, ἀλλὰ δὶς καὶ μετὰ συνεσταλμένης τῆς αι εἰς ε ἐν τῷ συνθέτῳ ἐλαιώνης CIA III 38· ἐλεώναις στίχ. 9, ἐν δὲ στ. 66 ἐλεῶναι. Ὡσαύτως ἔλαιον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 43. 73. 74.

2) Μετὰ συνεσταλμένης τῆς αι ἀπαντᾷ τὸ δείλαιος ἐν Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους 1310, ἐν τῷ Πλούτῳ τοῦ Ἀριστοφάνους 850, ἐν τῇ Εἰρήνῃ 233, ἐν τοῖς Ἱππ. 139, ἐν τοῖς Σφ. 40 καὶ δειλαία ἐν ταῖς Ἱκέτισι τοῦ Εὐριπίδου 279· Ὁμοίως παλαιὸς Εὐρ. Ἠλ. 497, παλαιῶν Πινδ. Πύθ. Θ, 105. Ἔμπαιον Ὀδ υ, 379. γεραιὸς Εὐριπ. Φοιν. 1718. Ἱππ. 171 Ἡρακλ. μαιν. 900 καὶ 902· γραῖα Εὐρ. ἀποσπ. 105. Ληθαίου Ἀνακρ. ἀποσπ. 1, 4. γαιήοχον Ἡσιοδ. Θεογ. 15. χαμαιεῦναι Ἰλ. II, 235. χαμαιευνάδες Ὀδ. κ. 243. αἰόλει Πινδ. Πύθ. Δ', 233. ναίει Οἰδ. Κολ. 117 κτλ. Ὁμοίως συστέλλεται ἡ αι καὶ πρὸ τοῦ δεικτικοῦ ι, αὑταιΐ παρ' Ἀριστοφάνει, Ἀχαρν. 194, ὅπως, ὡς εἴδομεν, καὶ ἡ ῳ καὶ ῃ (σελ. 314 σημ. 1), καὶ τὸ ἁπλοῦν η, αὑτηΐ Σφ. 807, Ἀχ. 20 Εἰρ. 1052, ἡ ἁπλῆ ου ἐκεινουΐ Εἰρ. 547 καὶ 1213. τουτουΐ Λυσιστρ. 1087, Εἰρ. 1213, ὅπως συστέλλεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ ἡ οι.

δὲν εὑρίσκουσιν οὐδὲν ἐμπόδιον νὰ ἰσχυρίζωνται καὶ ἄνευ τινὸς παραδείγματος[1] ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ πάντες οἱ λόγιοι ἠδύναντο νὰ μὴ ἐκφωνῶσι τὸ ι, φθάνει μόνον νὰ μὴ ἀναγκασθῶσιν, ἔστω καὶ ἅπαξ, νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι φθόγγος τις τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης ἠδύνατό ποτε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ στόματος ἀνδρὸς λογίου ἐν τοῖς ἐνδόξοις τῆς Ἑλλάδος χρόνοις. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, παντάπασι δὲν ἐνεθυμήθησαν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, πλὴν τῶν ἐκθλίψεων καὶ ἀφαιρέσεων καὶ ἀποκοπῶν καὶ συγκοπῶν καὶ ἀποβολῶν, ὑπάρχουσι καὶ νόμοι συναιρέσεως καὶ κράσεως· καὶ ὅτι τὸ ὀρθὸν εἶνε ἐκεῖ μόνον νὰ ἐκθλίβῃ τις σήμερον καὶ ἀφαιρῇ φωνήεντα, ὅπου καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν γλωσσικῶν νόμων κελεύει τοῦτο, οὐδαμοῦ δὲ αὐθαιρέτως καὶ κατὰ τὸ ἑκάστοτε δοκοῦν. Οὕτω δή, ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα ἔδειξεν ὁρμὴν πρὸς ἀποβολὴν ἢ μᾶλλον κατάποσιν τοῦ προσγεγραμμένου *ἰῶτα* ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς διελάβομεν ἐν τῷ ἔμπροσθεν κεφαλαίῳ, ὀρθὸν εἶνε ἐνταῦθα καὶ ἡμεῖς ἄνευ τοῦ *ι* νὰ ἀναγινώσκωμεν τὸ ᾳ, ῃ, ῳ, ὅταν ἀποτελῶσι βραχείας παρὰ τοῖς ποιηταῖς συλλαβάς. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα τῆς γλωσσικῆς ἐνεργείας ἦτο, ἀφ' οὗ πρῶτον συνῆψεν εἰς ἕνα ἦχον τὰ φωνήεντα τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι*, νὰ συστείλῃ αὐτὰς εἰς τοὺς βραχυτάτους φθόγγους τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *υ*, οὕτω καλὸν εἶνε καὶ ἡμεῖς τὸ *δείλαιος* καὶ *φιλαθήναιος* νὰ προφέρωμεν *δείλεος* καὶ *φιλαθήνεος*, ὅταν ἀναγκαζώμεθα ὑπὸ τοῦ μέτρου νὰ συστέλλωμεν τὰς διφθόγγους ταύτας, ἅτε τῆς γλώσσης οὐ παρεχούσης ἡμῖν τὸ δικαίωμα τῆς ἀποβολῆς. Ὅπως δὲ ἐκ τῆς συναλοιφῆς τῶν φωνηέντων τῆς ει ἐγεννήθη, ὡς ἀπεδείξαμεν ἤδη, τὸ *ι*, καὶ τούτου ἕνεκα ὡς *ι* βραχὺ πρέπει νὰ προφέρωμεν τὰς ῥηματικὰς καὶ ὀνοματικὰς

---

1) Εἶνε πολὺ παράδοξος ὁ Καουῆρος, ὅταν καὶ ἄνευ παραδείγματος λέγῃ ὅτι παρ' Ἀττικοῖς ὁσημέραι μᾶλλον ἐπεκράτει τὸ ἔθος νὰ ἐκθλίβωσι τὸ ι τῆς αι πρὸ φωνήεντος· ἴδε Curtius Studien κτλ. VIII σελ. 269. Ἐν δὲ τῷ πολλῷ αὐτοῦ ζήλῳ δὲν παρετήρησεν ὅτι ἐν τῷ Ὀ α ε ὺ ς (σελ. 268) δὲν ἐξεθλίβη τὸ ι, ἀλλὰ προσετέθη ἐν τῷ Ὀ α ι ε ύ ς· ὅπερ ἀποδεικνύει τοὐναντίον ἢ αὐτὸς νομίζει, ὡς λέγομεν παρακατιόντες, ὅταν ἐξετάσωμεν τὰς ἐρασμικὰς ἀποδείξεις τὰς ἐκ τῶν δύο τύπων α ε ύ ς, καὶ α ι ε ύ ς, οὐδὲν ἐχόντων κοινὸν πρὸς τὴν κατάληξιν α ι ο ς·

καταλήξεις τὰς ληγούσας εἰς *ει*, ὅταν τύχωσι πρὸ φωνήεντος, οὐχὶ δὲ νὰ ἀποβάλλωμεν τὸ *ι*, ἐγκαταλείποντες μεμονωμένον τὸ *ε*, οὕτως οὐδὲ ἐν τῇ συστολῇ τῆς *αι* καὶ *οι* πρέπει νὰ ἀποκόπτωμεν τὸ *ι*, ἀλλὰ νὰ συμπροφέρωμεν αὐτὸ μετὰ τοῦ *α* καὶ *ο* εἰς μίαν βραχεῖαν συλλαβήν, ὡς ἐποίουν καὶ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί[1]. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ μετὰ 150 ἔτη ὕστερον τοῦ Ἀριστοφάνους οἱ ἀλεξανδρεωτικοὶ ποιηταὶ καὶ πρὸ συμφώνου συστέλλουσι

---

1) Ὁ Πρισκιανὸς ῥητῶς λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ συστέλλουσι τὴν οι εἰς βραχεῖαν συλλαβήν, ὅπως οἱ Λατῖνοι τὴν oe (A, IX σελ. 510 e), Ἀριστείδης δὲ ὁ Κοϊντιλιανός, σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ, ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς (σελ. 45 καὶ 46) ποιούμενος λόγον περὶ τῆς πρὸ φωνήντος συστολῆς τῶν μακρῶν συλλαβῶν (μακρῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγων), διδάσκει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συστολῆς ταύτης «Τὸ γὰρ οὐκ ἔχειν μεταξὺ σύμφωνον τὸ συνάπτον αὐτὰς (τὰς μακρὰς συλλαβὰς) κεχηνότας ἀπεργαζόμεναι τοὺς ἤχους τὴν τῆς φωνῆς διαλύουσιν εὐτονίαν· ἥ τε ἡμετέρα σπουδὴ τοῦ τὴν δευτέραν ἐπιλαβεῖν διὰ τὴν τῆς φωνῆς συνέχειαν, πρὶν ἐντελῆ προενέγκασθαι τὴν πρώτην, τῆς τοῦ καθηγουμένου τόνου μακρότητος ἀποτέμνεται». Ἂν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι Μουσικοὶ καὶ Γραμματικοὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν παλαιῶν ποιημάτων ἄλλως συνέστελλον τὰς διφθόγγους ἢ τὰ μακρὰ φωνήεντα μετὰ τὰς λέξεις «τῆς τοῦ καθηγουμένου τόνου μακρότητος ἀποτέμνεται» θὰ προσέθετε βεβαίως καὶ ταύτας, «ἀποτέμνεται δὲ καὶ τὸ ὑποτακτικὸν φωνῆεν τῶν διφθόγγων». Ἀλλ' οὐ μόνον δὲν προσθέτει τοιοῦτόν τι ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον κατωτέρω ἐπιφέρει «Πάλιν τούτων τινὲς ἀπὸ μὲν τῶν φύσει μακρῶν ἧττον κοιναὶ γίνονται, ὅταν ἡ φωνηέντων πάσχουσα συλλαβὴ σύγκρουσιν εἰς μέρος λόγου τε λήγῃ καὶ διὰ διφθόγγων γίνηται τῶν κατὰ συμπλοκήν· λέγω δὲ τῶν διὰ τοῦ υ συτεθειμένων· εὐτονωτέρους γὰρ αὗται παρέχονται τοὺς ἤχους, ἀμφότερα φανερῶς ἐκβοῶσαι τὰ φωνήεντα». Ἐν ἄλλοις δηλαδὴ λέγει ὅτι ἡ μὲν α υ καὶ ε υ ἀπέβαινον δυσκολώτερον τῶν ἄλλων διφθόγγων βραχεῖαι συλλαβαὶ πρὸ φωνήεντος, διότι φανερῶς ἐξεβόων ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, εὐκολώτερον δὲ αἱ ἄλλαι, ἤτοι αἱ κατ' ἐπικράτειαν ᾳ, ῃ, ῳ, υ ι, ε ι, καὶ αἱ κατὰ κρᾶσιν, ἤτοι ἡ α ι, ο ι, ο υ, διότι αὗται δὲν ἐξεφώνουν ἀμφότερα τὰ φωνήεντα φανερῶς, ἀλλ' ἢ τὸ ἓν μόνον, ἢ ἀμφότερα μέν, ἀλλ' ἀφανῶς ἤτοι ὑπὸ ἄλλον τρίτον ἦχον λανθάνοντα (ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 109 σημ. 1). Ταῦτα δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως ὁ Ἀριστείδης, ἂν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἐπὶ συστολῆς τῶν διφθόγγων ἀπέκοπτον τὸ δεύτερον αὐτῶν φωνῆεν. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἠδύνατο νὰ ἀποκόπτῃ αὐτό, ἀφοῦ καὶ οὗτος λέγει ὅτι τὰ φωνήεντα τῆς α ι καὶ ο ι καὶ ε ι ἦσαν συναληλιμμένα, ἤτοι καθ' ἑτέραν αὐτοῦ ἔκφρασιν συναλοιφῇ κεχραμένα (ἰδὲ σελ. 310 σημ. 2), καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν τὸ ι αὐτῶν νὰ ἀποχωρισθῇ καὶ ἀποκοπῇ τοῦ προηγουμένου α, ε, ο. Τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ι ἢ τοῦ υ οὐδὲ ὄναρ

τὰς διφθόγγους ταύτας εἰς βραχείας συλλαβὰς[1] καὶ δὲν εἶνε λόγος νὰ ἀπορρίπτωμεν τὴν ὡς μακρῶν φωνηέντων προφορὰν τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι* ἐπὶ Ἀριστοφάνους, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα ἐπὶ Καλλιμάχου, πορρωτέρω χωροῦσα, ἤρχετο νὰ καθιστᾷ ταύτας βραχείας καὶ πρὸ συμφώνου καὶ ὅλως ταυτοδυνάμους πρὸς τὰ φωνήεντα ε, ῐ, ῠ. Ἔπειτα, ἂν θελήσωμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ ἐρασμικὸν ἢ μᾶλλον τὸ προκρουστικὸν μέτρον τοῦ διαμελισμοῦ ἐπὶ τῶν εἰρημένων διφθόγγων ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασι, θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ λέγωμεν ὡς βάρβαροι *ἄλλο* ἀντὶ *ἄλλοι*. (Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί, Ἰλ. Α, 17). *Μοῦσα* ἀντὶ *Μοῦσαι* (Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι Ἰλ. Β, 484), *ἄβρομο*, *ἀνίαχο* ἀντὶ *ἄβρομοι*, *ἀνίαχοι* (Ἰλ. Ν, 41), *πᾶσα* ἀντὶ *πᾶσαι* (Ὀδ. Χ. 424) κτλ. καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐκβαρβαρώσωμεν τὴν γλῶσσαν χάριν ἀθεμελιώτου εἰκασίας. Οὐδαμόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι τῆς *αι* καὶ *οι* τῶν καταλήξεων ἐκθλίβεται μόνον τὸ *ι* πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι, ὅπου ἐκθλίβεται, ἐκθλίβεται ὁλόκληρος ἡ δίφθογγος[2], ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο βραχὺ φωνῆεν[3] καὶ εἶνε ἀπορίας ἄξιον πῶς οἱ Ἐρασμικοὶ δὲν παρετήρησαν τοῦτο, πρὶν θελήσωσι βιαίως νὰ εἰσαγάγωσιν ἐκθλίψεις ὅλως ἀγνώστους εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶνε ἀληθῶς πολλοῦ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ Βλάσσιος ὅτι, ἐνῷ καὶ ἐξ ἀττικῆς ἐπι-

---

ἐφαντάζοντο οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ καὶ Μουσικοί, εἰ καὶ τὰς ἀναγνώσεις τῶν παλαιῶν ποιημάτων, ὡς ἐκ πάντων τῶν λόγων αὐτῶν γίνεται δῆλον, ἐποιοῦντο κατὰ ῥυθμὸν καὶ προσῳδίαν οὐχὶ διάφορον τῆς ἐκ τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος παραδοθείσης καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν Γραμματικῶν καὶ Τεχνογράφων διδασκομένης ἐν ἀδιαλείπτῳ συνεχείᾳ ἐξ ἀρχῆς τῶν γραμματικῶν θεωριῶν.

1) Ἰδὲ Löbe, de correptione diphthongorum ante consonas Altenb. 1831· ὁ Kühner ὀνομάζει τὴν πραγματείαν ταύτην gründliche Abhandlung. Ausf. Gramm. I σελ. 241 σημ. 3.

2) Ὁ Κυννῆρος Ausf. Gramm. I σελ. 188 παρατίθησι πολλὰ παραδείγματα τῆς ἐκθλίψεως ὁλοκλήρου τῆς α ι καὶ ο ι καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ παρ' Ἀττικοῖς καὶ πρὸ μακροῦ καὶ πρὸ βραχέος φωνήεντος, εἰς ἃ καὶ παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην.

3) Λέγομεν ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο βραχὺ φωνῆεν, διότι μόνον τὰ βραχέα φωνήεντα α, ε, ι, ο ἐκθλίβονται πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ μακρά, ἅτινα συστέλλονται μόνον ἢ προφέρονται ἐν συνιζήσει μετὰ τῶν ἑπομένων.

γραφῆς καὶ ἀττικῶν πεζογράφων παρατίθεται παραδείγματα ἐκθλίψεως ὁλοκλήρου τῆς *αι* πρὸ ἑτέρου φωνήεντος[1], αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως, ἵνα μὴ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀναγνώστου γεννηθῇ ἡ ὑπόνοια ὅτι ἡ *αι* ἐξεθλίβετο, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο βραχὺ φωνῆεν, ἰσχυρίζεται ὅτι ταύτης ἐξεθλίβετο πρῶτον τὸ *ι* καὶ ἔπειτα τὸ ἀπομένον βραχὺ *α*, οὐδεμίαν ἄλλην φέρων τούτου ἀπόδειξιν, ἢ ὅτι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 372 πρὸ Χριστοῦ γράφεται *κὰ ἐ*[*ν*] ἀντὶ *καὶ ἐν*[2]. Ὡς φαίνεται δὲν παρετήρησεν ὁ ἀνὴρ ὅτι ἡ ἅπαξ μόνον ἀπαντῶσα ἔλλειψις τοῦ *ι* ἀπὸ τοῦ *καὶ* εἶνε τρανοτάτη ἀπόδειξις ὅτι ἐλλείπει οὐχὶ ἕνεκα τοιαύτης ἐκφωνήσεως τοῦ συνδέσμου, ἀλλὰ μόνον ἕνεκα ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου περὶ τὴν γραφὴν τῆς λέξεως. Ὅτι δὲ τοιαῦται ἐλλείψεις ἢ τοὐναντίον πλεονασμοὶ ἑνὸς ἢ πλειόνων γραμμάτων συμβαίνουσιν οὐχὶ σπανίως ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις, εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, γινώσκουσι δὲ πάντες καὶ οἱ μικρὰν εἴδησιν τῆς ἐπιγραφικῆς ἔχοντες[3], γινώ-

---

1) Ἐκδ. β' σελ. 47. Ὅπως γένητ' ἐφρόντισ[ε], ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIA II 379, 18. παρακρούονθ' ὑμᾶς Δείναρχ. 1, 40 κατὰ τοὺς κώδ. N καὶ A pr. γεννήσεσθ' αὐτὸν 3, 2 κατὰ τοὺς κώδ. N pr. καὶ A pr. Ὁμοίως ἀπαντᾷ παρὰ Φιλοδ. π. ὀργ. περίστασθ' 43, 29, φέρετ' 45, 39, Ἐξίστασθ' 47, 27.

2) CIA II, 50 στίχ. 13, ἂν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἐν· διότι ὁ στίχος οὗτος, ἐν ᾧ ἀπαντῶσι τὰ γράμματα νκαε, εἶνε κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐφθαρμένος, καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τήνδε τὴν συμπλήρωσιν, νυ]ν κα ἐ[ν τῷ πρ]όσ[θεν χρόνῳ], ἥτις δύναται καὶ νὰ μὴ εἶνε ὀρθὴ κατὰ πάντα. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τοῖς στίχοις 16 καὶ 15 τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ἀπαντᾷ πάλιν ὁ καὶ πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ πλήρης, ὅπως πανταχοῦ ἄλλοθι τῶν ἀττικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν.

3) Ἐκ τῶν πολυπληθῶν παραδειγμάτων ἐλλείψεως γραμμάτων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγράφομεν μόνον ὀλίγα τινά, ὅσα ἔχομεν πρόχειρα· Ἀρ(ι)στόξεινος, Δημόκρ(ι)τος, Ἐργ(ό)ξεινος ἐκ Στύρων Roehl JGA 372, 36, 73, 104. αὐτ(ό)ν, ἄνευ τοῦ ο ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυτιλήνης τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. ἰδὲ τὰς ὑπὸ Fritz Bechtel ἐκδοθείσας αἰολικὰς ἐπιγραφὰς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Herm. Collitz σελ. 83 nr. 213 (1) στίχ. 16—17. Ξενοστρτος, ἄνευ τοῦ α ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ τῆς β' ἢ γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἰδὲ Wescher et Foucart Inscr. recuil. à Delph. 1863, nr. 155, 15. ἐλεύρος ἀντὶ ἐλεύθε-

σκει δὲ καὶ ὁ Βλάσσιος, ὅταν κρίνῃ ἀναγκαῖον νὰ ὑπομνήσῃ τοῦ πράγματος τούτου τὸν ἀναγνώστην. Πῶς δὲ δὲν ἔκρινεν ἀναγκαίαν καὶ ἐν τῷ παρόντι τὴν ὑπόμνησιν ταύτην ἀγνοοῦμεν. Τοῦτο δὲ μόνον γινώσκομεν ὅτι ὁ *καὶ* μυριάκις ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς πρὸ φωνήεντος καὶ δὴ πρὸ τῆς προθέσεως *ἐν*, καὶ ἂν τὸ *ι* αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ἐκθλιβῇ πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὡς διδάσκει ὁ Βλάσσιος, ἑκατοντάκις, εἰ μὴ χιλιάκις, θὰ ἀπήντα *κα* ἀντὶ *καὶ* ἐν αὐταῖς, θὰ ἦσαν δὲ γνωσταὶ τοιαῦται ἐκθλίψεις τοῦ *ι* τῆς *αι* καὶ *οι* καὶ ἐκ τῶν κειμένων τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Δὲν πρέπει δηλαδὴ νὰ λησμονῶμεν ὅτι οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐγίνωσκον μετὰ μεγίστης ἀκριβείας πάσας τὰς γραφὰς τὰς ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τῶν ἐγκρίτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, καὶ ἂν ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐκείνοις δὲν ἐφέρετο γεγραμμένον τὸ δεύτερον στοιχεῖον τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν, θὰ ἔλεγον τοῦτο διαρρήδην οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί, ὅπως διαρρήδην λέγουσι περὶ τῆς χωρὶς τοῦ *ι* γραφῆς τῆς συνεσταλμένης *ᾳ* τινῶν δοτικῶν[1], καὶ δὲν θὰ ἠρκοῦντο νὰ εἴπωσιν ἁπλῶς ὅτι ὁ Εὔπολις ἐν Ἀστρατεύτοις συνέστειλε τὴν *αι* ἐν τῷ δευτέρῳ ποδὶ τοῦ στίχου «Ἀθηναίων εἰ βούλεταί τις ἐγγράφειν[2]», καὶ ὅτι παρ' Ἱππώνακτι πολλὴ ἡ χρῆσις τῆς συστολῆς ἐπὶ τῆς *αι* καὶ *οι* δι-

---

ρος 257, 7. Καλλκράτεια ἀντὶ Καλλικράτεια· 19,4. ἐπανέσαι δὲ καὶ Διονύσιο ἄνευ ι καὶ ν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA II 616,16. πρότερο ἀντὶ πρότερον CIA II 578,25 δ' ἑκατοντ. ἔχουσν ἀντὶ ἔχουσιν ἐν ἄλλῃ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 333 πρ. Χρ. CIA II 804 b 68 κτλ.

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 328 ἐν ἀρχῇ.

2) Ἰδὲ Ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον περὶ μέτρων σελ. 107 ἔκδ. Westfal. Ἐπειδὴ δὲ οὕτω συνεσταλμένας εὕρισκον τὰς διφθόγγους αι καὶ οι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἐν τοῖς κειμένοις τῶν παλαιῶν ποιητῶν, τούτου ἕνεκα συνεπέραινον καὶ ἐδίδασκον ὅτι ἡ συστολὴ αὕτη εἶνε καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν «ἐπὶ τέλους οὖσαι ἔχουσι τὸν προπαροξύτονον τόνον». Αὐτόθι, σελ. 107,12. Τὸν ἄνω παρατεθέντα στίχον τοῦ Εὐπόλιδος περιέχουσι καὶ τὰ Fragmenta Comicorum Atticorum ἐκδ. Theod. Kock I, σελ. 266, 35, ἔνθα γίνεται παραπομπὴ καὶ εἰς ἀπόσπασμα ἑτέρου ποιητοῦ τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, τοῦ Φερεκράτους, ὁμοίως ἔχον συνεσταλμένην τὴν αι ἐν τῇ λέξει Ἀθηναίαις.

φθόγγου[1]· οὐδὲ θὰ ἔλεγον, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὅτι ὁ εἰς *αος* τύπος ἀντὶ τοῦ εἰς *αιος* εἶνε μόνον αἰολικός[2], ἀφοῦ οὕτω συχνὰ θὰ ἀπήντα καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις τῶν Ἰώνων καὶ Ἀττικῶν. Ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἦτο δυνατὴ ἡ ἔκθλιψις τοῦ *ι* τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν μαρτυροῦσι καὶ πάντα τὰ μέχρι ἡμῶν ἐπὶ λίθου διασωθέντα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα καὶ ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἀκριβέστατα τηρεῖται ἡ ἔκθλιψις τῶν φωνηέντων πρὸ ἑτέρου φωνήεντος. Ἐλάβομεν δὲ ἀφορμὴν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἰωνικὸν ἐπίγραμμα εἰς τὴν Θάλειαν φέρει ἐν τῇ λέξει *γαῖα* ἀκέραιον τὴν συνεσταλμένην δίφθογγον *αι* ἄνευ ἐκθλίψεως τοῦ δευτέρου αὐτῆς στοιχείου, εἰ καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι οὐδεμία γίνεται φειδὼ τῶν ἐκθλιπτέων φωνηέντων[3]. Ὡσαύτως καὶ ἐν ἀττικῷ ἐπιγράμματι τῆς γ' εἰ μὴ τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἡ λέξις **δικαίαν** φυλάττει τὸ *ι* τῆς διφθόγγου, καίπερ ἐν τῷ στίχῳ ἀποτελούσης βραχεῖαν συλλαβήν[4]. Ἐ-

---

1) Ἡφαιστ. ἐγχειρίδ 107, ἔνθα ὁμοίως λέγεται ὅτι συνεσταλμένη εὑρίσκεται παρ' Ἱππώνακτι καὶ ἡ δίφθογγος ε υ.

2) Lentz, Herodiani κτλ. I, 112, 20. II, 276, 26.

3) Ἰδὲ σελ. 139, σημ. 2.

4) Ὡς δεικνύει τὸ μέτρον «Οὖσα δὲ τοιαύτη χάριν οὐ δικαίαν κεκόμισμαι» Kaibel Epigrammata graeca ex lapidibus collecta 1878 nr. 95, 3=Κουμανούδ. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 1871 ἀριθ. 3151. Ὡσαύτως ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιτυμβίῳ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν χρόνων πλειστάκις καὶ ἀκριβέστατα εὕρηται ἐκτεθλιμμένον τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν λέξεων πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ἀλλ' ἐν τῷ ἕκτῳ στίχῳ τὸ ι τοῦ κ α ὶ φυλάσσεται πρὸ τοῦ ε τῆς ἐν, εἰ καὶ ἡ α ι αὐτοῦ ἀποτελεῖ βραχεῖαν συλλαβὴν «χῶμα καὶ ἐν ξυστῷ γράμμ' ἐτύπωσε πέτρῳ» Κουμανούδ. κτλ. 1651. Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ καὶ ἀρχαιοτάτων καὶ νεωτάτων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐμμέτρων ἐπιγραμμάτων (ἰδὲ Kaibel Epigr. graec. κλ.) δύναται ὁμοίως νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι πλειστάκις μὲν ἐκθλίβονται τὰ βραχέα φωνήεντα καὶ αἱ δίφθογγοι α ι καὶ ο ι πρὸ ἑτέρου φωνήεντος μακροῦ ἢ βραχέος, οὐδέποτε δὲ μόνον τὸ ι τῆς α ι καὶ ο ι, καὶ ὅταν αὗται ἀποτελῶσι βραχείας συλλαβάς. Παραδείγματα ὁλοσχεροῦς ἐκθλίψεως τῆς α ι πρὸ τοῦ ε πλὴν τοῦ παρατεθέντος ἀττικοῦ «ὅ π ω ς γ έ ν η τ' ἐ φ ρ ό ν τ ι σ ε παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἑξῆς· ἀ ν α φ έ ρ ε τ' ἐ ν τ ῇ σ τ ή λ ῃ Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 11 στ. 60, ἐν δὲ σελ. 9 στ. 37 ἀ ν α φ έ ρ ε τ α ι ἐ ν τ ῇ σ τ ή λ ῃ ἄνευ ἐκθλίψεως τῆς α ι (ἐκ Δήλου 180 πρ. Χρ.). — Δ ι ε ξ έ ρ χ ε τ' ἐ ν, ἀ γ ο ρ ά σ' ἔ δ ω κ έ μ ο ι ἐπὶ αἰγυπτιακῶν παπύρων τοῦ Λούβρου Ν. 1 στ. 132 (πρὸ τοῦ 165 πρ Χρ.). Ν. 40 στ. 26 (156 πρ. Χρ.).

πειδὴ λοιπὸν οὐδαμόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης καὶ Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης δὲν ἐξεφώνουν, ὡς ἡμεῖς σήμερον, τὸ *φιλαθήναιος* καὶ *δείλαιος* καὶ *δίκαιος* καὶ *παλαιὸς* καὶ τὰ τοιαῦτα, ὁσάκις εἶχον χρείαν νὰ συστέλλωσι τὴν ἐν αὐτοῖς *αι*, οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἡ *αι* κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων ἐκείνων ποιητῶν ἐξεφωνεῖτο ἐν Ἀθήναις ὡς τὸ μακρὸν *ē*, ἤτοι ὡς ἡ γαλλικὴ *ai*, καὶ τούτου ἕνεκα ἠδύνατο τοσοῦτον εὐκόλως νὰ ἀποβαίνῃ συστελλομένη βραχύτατον *ε*.

Οὐδαμῶς δὲ ἔχει πλείονα ἰσχὺν ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου, ὅτι, ὅπως ἐλέγετο *τέλειος* καὶ *τέλεος*, *Σωκράτεια* καὶ *Σωκράτεα*, οὕτω ἠδύνατο νὰ λέγηται *δίκαιος* καὶ *δίκαος* [1]. Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησεν ὁ Κούρτιος ὅτι τὰ εἰς *εος* ἐπίθετα καὶ τὰ εἰς *εα* ὀνόματα ἀπαντῶσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν οὐ μόνον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κειμένοις τῶν πεζογράφων καὶ ποιητῶν, οὐδέποτε δὲ καὶ εἰς *αος* ἐπίθετα καὶ ὀνόματα, πλὴν μόνον ἐν τοῖς ποιήμασι τῶν *Αἰολέων* [2] καὶ ταῖς ἐκ Λέσβου ἐπιγραφαῖς [3]. Ἂν τοιαῦτα ὀνόματα ἦσαν εὔχρηστα καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, θὰ ἦτο γνωστὸν πολλαχόθεν, καὶ δὴ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν [4], καὶ δὲν ἦτο χρεία νὰ μάθωμεν αὐτὸ σήμερον. Ἔπειτα πῶς δύνανται οἱ τύποι *τέλεος* καὶ *Σωκράτεα* καὶ οἱ τοιοῦτοι νὰ ληφθῶσιν ὡς τεκμήρια τῆς ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους προφορᾶς τῆς διφθόγγου *αι*, ἀφοῦ, ὡς εἴδομεν (σελ. 230—236), δὲν χρησιμεύουσιν οὐδὲ περὶ τῆς προφορᾶς αὐτῆς τῆς *ει*;

Ἀλλ' οὐδὲ τὰ θεσσαλικὰ *Ἑρμάου* (δοτ.) καὶ *Γεννάοι* (γεν.)

---

1) Studien κτλ. I σελ. 285.

2) Ahrens de Gr. lingu. dial. I σελ 100.

3) Οἷον Μυτιλήναοι ἐν ἐπιγραφῇ τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἐκ Μυτιλήνης Conze, Reise auf der Insel Lesbos VI nr. 1 στίχ. 19=Cauer 2 n. 427 ἢ ἐν τῇ ὑπὸ Colitz συλλογῇ τῶν διαλεκτ. ἐπιγρ. σελ. 83 nr. 213 (1). Ὁμοίως δικάως ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἐκ Πορδοσελήνης ἐπιγραφῇ (σελ. 333 σημ. 4 στίχ. 45).

4) Πάντες οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ τοὺς τύπους Ἄλκαος, ἄκμαος, ἄρχαος, Θήβαος, πάλαος, Ἄχαος καλοῦσι διαρρήδην αἰολικούς· ἴδε Lentz ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι 359 σημ. 2.

παρὰ τὰ *Ἑρμαΐου* καὶ *Γενναΐος* ἢ *Γεννάειος*[1] ὠφελοῦσι μᾶλλον τοὺς Ἐρασμικούς, θέλοντας ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων τοιούτων ὀνομάτων νὰ συμπεράνωσι καθολικὸν συμπέρασμα περὶ τῆς ὡς *αϊ* ἐκφωνήσεως τῆς *αι* ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ λέξει, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ δίφθογγος αὕτη. Διότι ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὀνομάτων *Ἑρμάου* καὶ *Γεννάοι* καί τινων ἄλλων ὁμοίων οὐδὲν ἄλλο συγχωρεῖται νὰ συμπεράνωμεν ἢ ὅ,τι καὶ ἐκ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ ὑπάρξεως τὸ *Νικολάϊος* παρὰ τὸ *Νικόλαος*[2] καὶ τοῦ *Ἑράϊος* ἀντὶ τοῦ *Ἑρμῆος*[3] καὶ ἐκ τῆς τῶν δωδωναίων *Νάος* παρὰ τὸ *Νάϊος*[4] καὶ *Ἀγελάϊος* παρὰ τὸ *Ἀγέλαος* καὶ *Ἐχέλαος*[5]· ὅτι δηλαδὴ κύριά τινα ὀνόματα εἰς *αιος*, ἴσως δὲ

---

1) Ἑρμάου ἤτοι Ἑρμῆ Collitz κτλ. nr. 348. 349. 356. 1293. 1294. 1306. 1307. 1313. 1319. Ἑρμαΐου δὲ μόνον ἐν τῷ ἀριθμῷ 357. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ Θεσσαλίας ὁρμᾶται καὶ ἡ γραφὴ Ἑρμαύου (ἐκ τοῦ Ἑρμάϝου) δὲν διστάζομεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ Ἑρμάϊος εἶνε μεταγενέστερον τοῦ Ἑρμάος, σχηματισθὲν ἐκ τούτου, ὡς τὸ Νικολάϊος ἐκ τοῦ Νικόλαος καὶ τὸ Ἀγελάϊος ἐκ τοῦ Ἀγέλαος. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων θεσσαλικῶν γραφῶν Γεννάοι (Collitz 361 B, 4) καὶ Γεννάϊος (326 II, 31. 42) ἢ Γεννάειος (366). Οὐδαμῶς δὲ παράδοξον, ἂν ὑπῆρχε καὶ Γενναῖος παρὰ τὸ Γεννάϊος καὶ Γεννάος ἐν Θεσσαλίᾳ, διότι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ ὑπῆρχε τὸ Πλατηεὺς παρὰ τὸ Πλαταεύς, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διαλαμβάνομεν, τὰς γραφὰς αιεὺς καὶ αεὺς ἑρμηνεύοντες.

2) Νικόλαος Collitz Nachtrag, nr. 571 α, 14 (Ἀκραιφ.). Νικολάω 705, 16 (Θηβ.). Νικολαΐω 570, 4. 571, 8. Ὁμοίως Νικολάειος ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ 354.

3) Ἑρμάϊος (ὄνομ. κύρ.) 470, 15. 486, 60 (Ὀρχομ.). 531, 7. 553, 11 (Ὑηττ.). 616 (Κορων.). Λέγομεν ἀντὶ Ἑρμῆος, διότι παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἡ αι, ὅπου ἀπετέλει ἁπλῆν συλλαβήν, ἐγίνετο η. Ὡς δὲ τὸ Ἑρμάϊος δὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ η ἐξεφωνεῖτο ὡς αϊ, οὕτω οὐδ' οἱ ὅμοιοι τύποι παρὰ Θεσσαλοῖς ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ αι, ὅπου παρ' αὐτοῖς ἀποτελεῖ ἁπλῆν συλλαβήν, εἶχε σύνθετον προφοράν, ἀλλὰ μόνον ὅτι καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς, ὡς καὶ παρὰ Βοιωτοῖς, ἡ αι τινῶν κυρίων ὀνομάτων ἐφύλαττε τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ διῃρημένην αὐτῆς ἐκφώνησιν καὶ οὐδὲν πλέον.

4) Νάῳ παρὰ τὸ ὀρθὸν Ναΐῳ οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἐκ Δωδώνης ἐπιγραφαῖς· ἰδὲ C. Carapanos κτλ. planche XXIII, N. 6. pl. XXIV, N. 3 κτλ.

5) Ἀγελάϊος παρὰ τὸ Ἀγέλαος καὶ Ἐχελάου ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δωδώνης C. Carapanos κτλ. pl. XXX, N. 5, στίχ. 7, 6, 3. Ὁμοίως Ἀγελάειος ἐν θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς Collitz nr. 326 III, 45. 1332, 5.

καὶ ἄλλη τις ὁμοιόμορφος λέξις ἐν αἰολικαῖς χώραις ἢ ἄλλοθί που ἐφύλασσον τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ σύνθετον αὐτῶν προφοράν, τὴν *αϊος*, καὶ τούτου ἕνεκα ἄλλα τινὰ εἰς *αος* λήγοντα, ἐλάμβανον *ι* μετὰ τὸ *α*, κατ' ἐκεῖνα μετατυπούμενα, οὐδὲν δὲ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *αι* ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς αὕτη ἀποτελεῖ μίαν καὶ ἁπλῆν συλλαβήν. Τοσοῦτον δὲ δύναταί τις ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ *Γεννάϊος* ἢ *Γεννάειος* καὶ *Ἑρμάϊος* νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, ὅσον θὰ ἠδύνατο νὰ συμπεράνῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ βοιωτικοῦ *η*, τοῦ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου καταλαβόντος τὸν τόπον τῆς *αι*, διὰ τὸν λόγον, ὅτι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ ἐλέγετο *Ἑρμάϊος* ἀντὶ *Ἑρμῆος* καὶ *Πλαταεὺς* παρὰ τὸ *Πλατηεύς*.

Μάτην δὲ πονεῖ καὶ ὁ Βλάσσιος [1] μεταχειριζόμενος τὰ ὀνόματα *Αἴσχραος*, *Σπόνδαος*, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας μολυβδίνων ἐλασματίων [2], ὡς τεκμήρια τῆς ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους προφορᾶς τῶν Ἀττικῶν. Τὰ ὀνόματα *Αἴσχραος* καὶ *Σπόνδαος*, ἂν δὲν εἶνε ἐσχηματισμένα κατὰ τὸ *Ἀμφιάραος*, *Οἰνόμαος*, *Θρασύδαος* [3], *Δάος* [4], καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουσιν ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀρχαιότητος, ἢ ὅ,τι πολλαχόθεν εἶνε γνωστόν, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἴωσιν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν, ἀρχαιότατά ποτε ἡ *αι* εἶχε σύνθετον προφοράν, καὶ οὐδὲν πλέον, ἀφοῦ μάλιστα τὰ εἰρημένα ὀνόματα δύνανται καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἐκ τῆς συνθέτου ἐκφωνήσεως τῆς *αι* προελθούσης ποτὲ καταλήξεως *αος*

---

1) Ἐν τῇ 6' ἐκδόσει, σελ. 45.

2) Αἴσχραος Roehl JGA nr. 372, 4. Σπόνδαος 372, 352. Αἱ γραφαὶ τῶν ἐκ Στύρων μολυβδίνων ἐλασματίων δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν ἕκτην πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα.

3) Θρασυδάου CIA II 946, 44 (400—350 πρ. Χρ.).

4) Ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. Ἐφημ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 109 στ. 19 καὶ σελ. 122 στίχ. 56. Οὐδὲν παράδοξον, ὅπως ἐκ τῆς ῥίζης αἰσχ. ἐσχηματίσθησαν τῇ προσθήκῃ διαφόρων καταλήξεων τὰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐλασματίων ἀναγινωσκόμενα ὀνόματα Αἰσχίνης, Αἰσχρίων, Αἰσχυλίων (nr. 5, 6, 7, 8), οὕτω νὰ ἐσχηματίσθη καὶ Αἴσχραος ἢ Αἴσκραος, ὁμοίως δὲ καὶ Σπόνδαος τῇ προσθήκῃ ἄλλης καταλήξεως.

παρὰ τοῖς Στυρεῦσιν. Ἂν δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους ἡ *αι* εἶχεν ὁμοίαν προφοράν, οἵαν ἀρχαιότατα παρὰ τοῖς Ἴωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ πιθανώτατα παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἀττικοῖς, ἀναμφιβόλως ἐν ταῖς πολυαρίθμοις Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ε΄ καὶ δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος θὰ ἀπήντα ἅπαξ τοὐλάχιστον *Ἀθηνάος*, ὅπως πολλάκις *Ἀθηνάα*. Ἐπειδὴ δὲ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπήντησε τοιοῦτόν τι, ἡμεῖς ἐκ μόνης τῆς ἐκθλίψεως τοῦ ι ἐν τῷ *Ἀθηνάα* συμπεραίνομεν ἄλλο τι πολὺ διάφορον ἢ οἱ Ἐρασμικοί. Ἡμεῖς δηλαδή, ἐπειδή, ὡς εἴδομεν (σελ. 351), ἡ ἔκθλιψις τοῦ *ι* ἐν τῇ προκειμένῃ λέξει καὶ ἡ συναίρεσις τῶν δύο *α* ἐγένετο ἤδη πρὸ τῆς ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὸ δὲ ἀσυναίρετον *Ἀθηνάα* διέμενε καὶ μέχρι τῶν μέσων τῆς δ΄, συμπεραίνομεν δύο τινά· πρῶτον μὲν ὅτι τὸ ι τοῦ *Ἀθηναία*, ὅπως καὶ τὸ ι τοῦ *ἐλαία*, καὶ *καίω* καὶ *κλαίω* καὶ *αἰεὶ* καὶ ἄλλων ὁμοίων[1] ἠδύνατο νὰ παύσῃ ἐκφωνούμενον ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῶν Περσικῶν· δεύτερον δὲ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους ὑπῆρχον ἔτι ἄνθρωποι ἐν Ἀττικῇ ἐκ τῆς τάξεως βεβαίως τῶν πολλῶν (διότι οἱ λόγιοι ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων μετεχειρίζοντο τὸν συνῃρημένον τύπον *Ἀθηνᾶ*), οἵτινες διεφύλασσον τοὺς ἀρχαιοτέρους, τοὺς διῃρημένους τύπους, καὶ ὅτι οὐχὶ οἱ πολλοί, ὡς συχνάκις ἀδικοῦσιν αὐτοὺς οἱ Ἐρασμικοί, παρέφθειραν τὴν παλαιὰν προφοράν, ἀλλ' οἱ λόγιοι καὶ πεπαιδευμένοι, οἱ ποιηταί, οἱ ἱστορικοί, οἱ φιλόσοφοι. Τοῦτο δὲ ὑποστηρίζουσιν, ὡς εἴδομεν (σελ. 168) καὶ οἱ τύποι *Ἀχαρνέες*, *Παλληνέες*, *Λαμπτρέες*, *Εὐωνυμέες*, *Ἀθμονέες* ἀπαντῶντες ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χριστοῦ, εἰ καὶ οἱ τύποι οὗτοι ἀπὸ διακοσίων καὶ πεντήκοντα ἐτῶν τοὐλάχιστον εἶχον παύσει ὄντες ἐν χρήσει παρὰ τοῖς λογίοις, ἐγένοντο δ' ἀντ' αὐτῶν κοινοὶ καὶ συνήθεις οἱ συνῃρημένοι εἰς ῆς. Οὐδὲν λοιπὸν ἔχει τὸ παράδοξον, οὐδὲ φαίνεται ἡμῖν

---

1) Οἷον τὸ ι τῶν δοτικῶν καὶ ὑποτακτικῶν, τὸ ι τῶν λέξεων Ἀνειᾶται, Πελειᾶται, Χαλκειᾶται, τέλειος, χρύσειος, ἀργύρειος καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ει κεφαλαίῳ, ἔνθα διὰ σαφῶν τεκμηρίων ἀπεδείξαμεν, ὅτι τὸ ι τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ ἐκ τοῦ μέσου ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων (ἰδ. σελ. 235).

ἀπορριπτέα, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ἡ γνώμη ἐκείνων[1], οἵτινες ἐκ τοῦ ἀριστοφανείου «ἰδού, κρέμαι'· ὡς ἠλίθιον ἐφθέγξατο καὶ τοῖς χείλεσι διερρυηκόσι»[2] τεκμαίρονται ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τῶν λέξεων τούτων τοῦ Σωκράτους διακωμῳδεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ Φειδιππίδου διῃρημένως κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον γενομένην ἐκφώνησιν[3] τῆς *αι*. Οὐδ' ὁ Κούρτιος δὲ ἀποκρούει ὅλως τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλὰ προσεπιφέρει ὅτι ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοφάνους συμπεραίνεται μόνον ὅτι ὁ Φειδιππίδης ἐξεφώνει τὴν *αι* ἐν τῇ λέξει *κρέμαιο* μᾶλλον διῃρημένως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων[4]. Ἀλλ' ἐὰν παραβάλωμεν τὰ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις λεγόμενα πρὸς τὰ ἐν τῷ 932 στίχῳ ἑτέρας κωμῳδίας, τῆς *Εἰρήνης*, ἐν οἷς τὰ διῃρημένα καλεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἰωνικὰ ῥήματα, καὶ ἐνθυμηθῶμεν τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι οἱ μὲν λόγιοι ἤδη ἀπὸ Θουκυδίδου τοὐλάχιστον, εἰ μὴ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων, εἶχον προτιμήσει τοὺς συνῃρημένους τύπους, παρὰ δὲ τοῖς πολλοῖς ἐσῴζοντο καὶ μέχρι Δημοσθένους, ἴσως δὲ καὶ ὕστερον πολλὰ λείψανα τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ ἀσυναλείπτου ἐκφωνήσεως, εὐκολώτατα δυνάμεθα νὰ ἀφαιρέσωμεν τὸ *μᾶλλον* τοῦ Κουρτίου καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ μὲν Φειδιππίδης καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἐξεφώνουν διῃρημένως τὴν *αι*, ὁ δὲ Σωκράτης, οἱ σοφισταὶ καὶ πάντες οἱ λόγιοι συνῃρημένως. Ἐν παρόδῳ δὲ παρατηροῦμεν τοῖς ἀσπαζομένοις τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου ὅτι οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἀνὴρ τὸ αὐτὸ ὅπλον τῷ Βυχελήρῳ, οὗ τὴν γνώμην ἀναιρεῖ, προσφεύγων καὶ αὐτὸς εἰς τὴν φυσιολογίαν, ὅπως ἐπὶ ταύτης στηρίξῃ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ *αι* καὶ διῃρημένως προφερομένη δὲν ἐκφωνεῖται διερρυηκόσι τοῖς χείλεσιν· ἔλαθεν, ὡς φαίνεται, τὸν Κούρτιον ὅτι ἡ κωμῳδία δὲν συμβουλεύεται τὴν φυσιολογίαν, ὅταν ἐπισκώπτῃ ξένους ἢ ἀπηρχαιωμένους ἤχους, ἀλλὰ τὴν αἴσθησιν, ἣν παρέχουσιν οὗτοι εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐπιχωρίων καὶ μάλιστα τῶν κομψοτέρων καὶ χαριεστέρων. Οὗτοι δὲ δύνανται νὰ εὑρίσκωσι γελοίας φωνὰς καὶ ἐκείνας, αἵτινες φυσιολογικῶς δὲν ἀποδεικνύονται τοι-

---

1) Οἷον τοῦ Bücheler ἐν τῷ Reinisches Museum XX, σ. 302 καὶ τοῦ Melhorn ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ (Hall. 1845 σ. 23).

2) Ἀριστοφ. Νεφ. 872.

3) Ὁ Φειδιππίδης πρὸ δύο στίχων εἶχεν εἰπεῖ· εἰ κρέμαιό γε.

4) Studien I, σελ. 279.

αὗται, καὶ ἀσμένως νὰ ἀκούωσιν ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν κωμικῶν προσώπων ὀνομαζόντων ἠλιθίους φθόγγους καὶ διερρυηκόσι τοῖς χείλεσιν ἐκφωνουμένους ἑτέρους, καὶ ὅταν ἀκόμη πρὸς ἐκφώνησιν αὐτῶν οὐδαμῶς εἶνε χρεία καθ' ὅλην τὴν φυσιολογικὴν ἀκρίβειαν ὑπερμέτρως τις νὰ διαστείλῃ τὰ χείλη. Οὐδὲ φέρει γενναίαν ἐπικουρίαν τῇ γνώμῃ τοῦ Κουρτίου ὁ σφοδρότατος καὶ γενναιότατος τῶν νῦν Ἐρασμικῶν Φρείδριχος Βλάσσιος, ὅταν λέγῃ ὅτι καὶ ἡμεῖς (οἱ Γερμανοὶ) χλευάζομεν τοὺς Σάξονας, διότι προφέρουσι τὰ φωνήεντα τῶν διφθόγγων μᾶλλον διῃρημένως, ἢ οἱ ἄλλοι Γερμανοί, ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι οἱ ἄλλοι Γερμανοὶ προφέρομεν τὰς διφθόγγους ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα[1]. Ὁμολογῶν ὁ Βλάσσιος ὅτι ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ τῆς ὑπὸ τοῦ Φειδιππίδου καὶ τοῦ Σωκράτους ἐκφωνήσεως τῆς *αι*, ἤτοι τῆς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν καὶ τῆς τοῦ πολλοῦ ὄχλου, ὀφείλει συγχρόνως νὰ ὁμολογήσῃ, ἐπειδὴ ἀμφότεροι ἔζων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη προήρχετο ἐκ τοῦ εἰρημένου γεγονότος, ὅτι οἱ μὲν λόγιοι εἶχον προτιμήσει τοὺς συνῃρημένους τύπους, οἱ δὲ πολλοὶ ἐφύλαττον ἔτι πολλοὺς ἀσυναιρέτους. Ὅτι δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη ἦτο πολλῷ μείζων ἢ ὅσην προϋποτίθεται τὸ σαξονικὸν καὶ γερμανικὸν παράδειγμα τοῦ Βλασσίου, ἀποδεικνύουσι λαμπρότατα οἱ περὶ συναιρέσεως καὶ κράσεως κανόνες τῶν ἑλληνικῶν φωνηέντων. Εἰς τούτους δὲ πρέπει νὰ προσέχωμεν τὸν νοῦν μᾶλλον, ἢ εἰς τὰς ψιλὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ξηρὰς καὶ ἀσχέτους συγκρίσεις καὶ τὰ ἄλλα εἰκοτολογήματα τῶν Ἐρασμικῶν. Παραλείπομεν δὲ ὅτι ἐνταῦθα ἡ σύγκρισις τοῦ Βλασσίου φαίνεται καὶ ἄλλως οὐχὶ ἐπιτυχής. Διότι ἐνθυμούμεθα καλῶς ὅτι, ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1871 μετεβαίνομεν ἐκ Βερολίνου εἰς Δρέσδην, κατὰ τὴν ἄφιξιν ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν πόλιν πολλοὶ καὶ πολλαὶ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ καθημένων ἤρξαντο νὰ μειδιῶσιν ἢ μᾶλλον νὰ γελῶσιν ἐπὶ τῇ σαξονικῇ προφορᾷ τοῦ ἐπιτετραμμένου νὰ λάβῃ τὰ εἰσιτήρια, εἰ καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐν τῷ χαιρετισμῷ, ὃν ἐποιήσατο, καὶ ἐν τῇ αἰτήσει τῶν εἰσιτηρίων εἶπε λέξεις οὐδεμίαν σχεδὸν περιεχού-

---

1) Friedrich Blass über die Aussprache des Griechischen Berlin 1870 σελ. 25.

σας δίφθογγον [1]. Ἀναμφιβόλως ὁ λόγος τοῦ μειδιάματος ἔκειτο οὐχὶ εἰς ὅ,τι νομίζει ὁ Βλάσσιος, ἀλλ' εἰς ἄλλο τι, ὅτι δηλαδὴ καθόλου οἱ Σάξονες μετά τινος ᾠδῆς ἀπαγγέλλουσι τὰς λέξεις, ἀπαρεσκούσης τοῖς λοιποῖς Γερμανοῖς. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τούτου, τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἐκ τῶν στίχων τοῦ Ἀριστοφάνους συμπεραίνεται οὐχὶ μόνον ὅτι ὑπῆρχε διαφορὰ ἐν τῇ ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων ἐκφωνήσει τῆς *αι* καὶ ἐν τῇ ὑπὸ πολλῶν ἀπαιδεύτων γενομένῃ, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ νὰ ἀνοίγῃ τις πλέον τοῦ δέοντος τὸ στόμα εἶνε ἠλιθίου ἴδιον. Κατὰ θαυμαστὴν δὲ συντυχίαν συμβαίνει, ὥστε τὸ τοιοῦτον νὰ παρατηρῆται τελούμενον καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν ἀπαγγελομένων. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον πιστεύομεν ὅτι αἱ λέξεις *Εὐαίνετος*, *ἐννυχεύει*, *εὐαίων*, *εὐειδής*, εἰ καὶ μὴ *εὖ οἰκονομεῖ*, (Ἀριστ.), *εὖ οἶδα*, *εὐήλιος*, *εὔωνος*, *Εἰτεαῖοι*, *Εὐαοῖοι*, *καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε*, *καὶ ὅτι γε αὖ ἡμεῖς* (Πλατ.) *Πειραιεύς*, *σκευοποιοί*, *παιδεύει αὐτόν*, *χαμαιεῦναι*, *τελευταῖαι ἀγγελίαι*, *αἱ πέρυσιν ἐκεῖναι πρεσβεῖαι καὶ κατηγορίαι* (Δημοσθ.) κτλ. προφερόμεναι *Εοὐαΐνετος*, *ἐννυxheoὐεϊ* κλ. ποιοῦσι τοιαύτην διαίρεσιν τοῦ στόματος, οἵαν οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς Σάξονας ἤθελέ τις συγχωρήσει, καὶ ἐλέγχουσιν ὅλως μάταιον τὴν μεγίστην σπουδήν, ἣν ἐνδείκνυται ὁ Ἰσοκράτης καὶ οἱ Ἀττικοὶ μάλιστα ποιηταί, ὅπως ἀποφύγωσι πολλῷ ἐλάσσονας χασμῳδίας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος παρέσυρεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἠλίθιον ἐκφώνησιν τοῦ Φειδιππίδου, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ μὴ ἀποκρύψωμεν ὁποῖον αἴσθημα ἐνεποίησεν ἡμῖν ἡ ἐρασμικὴ προφορά, ὅτε τὸ πρῶτον ἠκούσαμεν ἐν Λειψίᾳ μαθητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου ἐκ Λυβέκκης ἀναγινώσκοντος ἐρρίνως πως ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Κύρου παιδείας τοῦ Ξενοφῶντος· ἐνομίσαμεν ὅτι ἠκούομεν ἠλιθίου τινός, εἰ καὶ ὁ ἀναγινώσκων ἦτο ἄλλως ὀξυνούστατος νέος. Ὁποίαν αἴσθησιν θὰ παρεῖχε τῷ Ἀριστοφάνει ἡ ἀνάγνωσις ἐκείνη, ἀγνοοῦμεν, πιστεύομεν δ' ὅμως ὅτι οὐχὶ λίαν εὐάρεστον.

Ἀλλ' οὐδὲ ὁ εἰς *αιευς* καὶ *αευς* τύπος τῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων

---

1) Guten Tag, meine Herren und meine Damen, haben Sie die Güte mir ihre Billete abzugeben.

ὠφελεῖ μᾶλλον τοὺς Ἐρασμικούς, διότι, ὡς εἴδομεν ἤδη[1], ἀμφότεροι οἱ τύποι ἀπαντῶσι καὶ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ *αι* οὐδαμῶς διέφερε τοῦ βραχέος *ε*· καὶ τοσοῦτον δύνανται οἱ τύποι *Ἀλαεύς*[2], *Ἐλαεύς*[3], *Θοραεύς*[4], *Κρηταεύς*[5], *Κυδαθηναεύς*[6], *Πειραεύς*[7] κτλ. νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ *αι* ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, ὅσον οἱ αὐτοὶ τύποι θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀπόδειξιν ὁμοίας προφορᾶς τῆς *αι* ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Νερούα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἠδύναντο οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι καὶ τὸ *η* παρὰ Βοιωτοῖς δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος φθόγγος, ὡς παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ἀλλ' ὡς *αϊ*, διότι (ἠδύναντο νὰ ἰσχυρισθῶσιν) ἂν τὸ *η* ἐν τῷ *Πλατηεὺς* δὲν εἶχε διῃρημένην ἐκφώνησιν πολὺ πρὸς τὸν φθόγγον *αϊ* πλησιάζουσαν, οὐδέποτε οἱ Βοιωτοὶ θὰ ἔλεγον καὶ *Πλαταεὺς* ἐν διαφόροις αὐτῶν πόλεσιν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς νεωτέραις τοῦ Εὐκλείδου, ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[8]. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἵτι-

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 160.

2) Ἀλαεῖ CIA II 1144, 6 (δ'—γ' ἑκατοντ. πρ. Χ.). Ἀλαεὺς CIG 578, 3 (οὐχὶ ἀκριβῶς ὡρισμένης χρονολογίας). —Ἀλαιεὺς CIA I 164, 4 (431 πρὸ Χριστοῦ).

3) Ἐλαεῖ CIA I, 173, 4 (419 πρ. Χρ.).—Ἐλαιεῖ 164, 4 (431 πρ. Χρ.).

4) Θοραεὺς Kaibel Epigrammata κτλ. 61, 1 (400—146 πρ. Χρ.). Θοραιεὺς CIA I 315, 6 (434 πρ. Χρ.). II 803 d, 133 (342 πρ. Χρ.).

5) Κρηταέων CIA II 332, 25 (γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

6) Κυδαθηναέα CIA II 603, 1 (μετὰ τὸ ἔτος 270 πρ. Χρ.). Κυδαθηνάεως Κουμανούδ. 712 (ἑλληνικῶν χρόνων). Κυδαθηνα(εὺ)ς CIA II 50, 5 (368 πρ. Χρ.).—Κυδαθηναιεὺς 603, 2 (μετὰ τὸ 270 πρ. Χρ.).

7) Πειραέα, Πειραέων, Πειραεῦσι, Πειραέας CIA II 573, 21. 6. 4. 5. 14 (περὶ τὸ ἔτος 350 πρ. Χρ.). Πειραεὺς Mittheil. VIII σ. 41 (350—300 πρ.). Πειραεῖ CIA II add. 834 c, 18. 19 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.). 808 c, 30 (326 πρ. Χρ.). 809 d, 167 (325 πρ. Χρ.). Ἀθήν. ϛ' σελ. 158 στ. 9. 14. 36. (320 πρ. Χρ.). CIA II 1058, 9 (πρὸ τοῦ 300 πρ. Χρ.).—Πειραιεὺς δὲ πολλαχοῦ, οἷον CIA I, 119, 19. 177, 14. 299, 20. 512, 34 κτλ. Ὁμοίως καὶ ὁ Θουκυδίδης διὰ τῆς αι ἐκφέρει τὸ Πειραιεύς, ἀλλὰ τὸ Φωκαιῆς, ὅπερ πάντοτε οὑτωσὶ ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν, ἐκφέρει διὰ μόνου τοῦ α, Φωκαῆς (Βιβλ. Α, 13, 6).

8) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 160 σημ. 7.

νες δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοιαύτην τοῦ *η* ἐκφώνησιν, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν δύο τύπων *αιεὺς* καὶ *αεὺς* ἢ ὅ,τι καὶ ἐκ τῶν τύπων *ηεὺς* καὶ *αευς*, ὅτι δηλαδὴ δύο τύποι ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἅπαξ ὁρμηθέντες δύνανται ἔπειτα νὰ βαίνωσι παραλλήλως ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἀνεπηρέαστοι ὑπ' ἀλλήλων καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπαρκεῖς νὰ μαρτυρήσωσί τι βέβαιον καὶ ὡρισμένον περὶ τῆς προφορᾶς τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ἂν αὕτη δὲν εἶνε γνωστὴ ἡμῖν ἐξ ἄλλων βεβαιοτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων τεκμηρίων. Ἂν δὲ οὕτως ὁ τύπος *Πειραεὺς* δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ *αι* ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἀνοικτὸν καὶ μακρὸν *ê*, ἐπὶ δὲ Ἀδριανοῦ καὶ Νερούα ὡς συνεσταλμένον καὶ βραχὺ *ε*, πολὺ ὀλιγώτερον δύναται νὰ ἀποδείξῃ τοιοῦτόν τι περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς *αι* ἐν τοῖς εἰς *αιος* ἐπιθέτοις, ἀφοῦ τὸ *ι* τούτων οὐδέποτε ἐξεθλίβετο παρ' Ἀττικοῖς.

Νὰ προφέρωμεν δὲ πάλιν τὸ *ι* τῶν διφθόγγων ὡς *j*, ἵνα μὴ ἀποστατήσωμεν τῶν ἐρασμικῶν δογμάτων, ἀφοῦ οὐδὲν τεκμήριον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος συγχωρεῖ τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ παρ' Ἀττικοῖς ἐν τοῖς εἰς *αιος* ἐπιθέτοις καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοιοκαταλήκτοις ὀνόμασιν, οὐδ' ὁ Κούρτιος, οὐδὲ πλεῖστοι ἄλλοι τῶν Ἐρασμικῶν συγχωροῦσιν, ἀποδείξαντες ὅτι ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Ὁμήρου ἡ γλῶσσα ἐνεδείξατο ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ συμφωνικοῦ τούτου φθόγγου, καὶ ἴσως μόνον πρὸ τοῦ *ὡς* καὶ τοῦ *ἴεσθαι* ἀφῆκεν ἐνίοτε νὰ φαίνωνται ἐπὶ Ὁμήρου ἀμυδρότατα αὐτοῦ ἴχνη[1]. Τὸ κῦρος τῆς διδασκαλίας τοῦ Κουρτίου δὲν ἀναιρεῖ οὐδ' ὁ Γουσταῦος Μεϋῆρος, ὅταν λέγῃ ὅτι ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Κυπρίων καὶ Παμφυλίων καὶ τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ γεννᾶται τοιοῦτος συμφωνικὸς φθόγγος μεταξὺ δύο φωνηέντων[2]· διότι αἱ μαρτυρίαι, ἃς ἐπικαλεῖται, δὲν εἶνε ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ φανερῶς κατ' αὐτοῦ. Οὐδὲν ὠφελεῖ τὸν Μεϋῆρον ὅτι ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων ἀναγινώσκονται τὰ *κλαίγω* καὶ *Σαραπιγῆον*[3], καὶ ὅτι καὶ

1) G. Curtius, Grundzüge κτλ. 5te Auflage σελ. 602 ἑξ.

2) Ἐν τῇ ἑαυτοῦ γραμματικῇ τῆς ἑλλ. γλώσσ. ἔκδ. α' (1880) σελ. 139 καὶ ἔκδ. β' (1886) σελ. 159. ἴδε καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 247—250.

3) Extraits et manuscrits κτλ. N. 51, 16. 160 πρ. Χρ. κλαίγω· ἐν δὲ N. 41, 10 Σαραπιγήῳ. 156 πρ. Χρ.

τότε καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀλλαχοῦ συνέβαινον, ὅπερ συμβαίνει καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, παρ' οἷς συχνάκις ἀκούει τις λεγόμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν τὰ *κλαίγω* καὶ *καίγω* καὶ *ἀκούγω*, καὶ ἄλλα ὅμοια πάμπολλα. Τὰ τοιαῦτα γλωσσικὰ φαινόμενα οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα, ὅπερ εἶνε οὐχὶ ἂν μεταξὺ δύο φθόγγων αὐτομάτως ἀνεφύετο τρίτος τις ὁ τοῦ ἢ *γ*, ἀλλ' ἂν τὸ *ι* τῆς *αι* καὶ *οι* ἠδύνατο ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων νὰ μεταβληθῇ εἰς *j* ἢ *γ*, καὶ οἱ Ἕλληνες ἔλεγον οὐχὶ *κλαίγω* καὶ *καίγω*, ὅπως ἡμεῖς σήμερον, ἀλλὰ *κλάγω* καὶ *κάγω*, ὅπως διδάσκει ὁ Μεϋῆρος. Ἀλλὰ τοιοῦτον παράδειγμα οὐδὲν παρέχουσιν ἡμῖν οὔτε οἱ ἐξ Αἰγύπτου πάπυροι, οὔτε ἄλλη τις σύγχρονος ἢ ἀρχαιοτέρα ἐξ Ἑλλάδος ἐπιγραφή. Τοὐναντίον ἐκ τῶν παπύρων διδασκόμεθα ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* οὐδέποτε μεταβάλλεται εἰς *αγ* καὶ *ογ*, ἀλλ' εἰς *ε* καὶ *υ*, ὅπως ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν. Τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ὑπὲρ τοῦ Μεϋήρου, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς, πρὸς ἣν θαυμασίως συμφωνοῦσι καὶ οἱ λόγοι τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, διδασκόντων, ὡς εἴδομεν ὅτι τὰ φωνήεντα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων ἦσαν συναλοιφῇ κεκραμένα, καὶ διὰ τοῦτο ἠδύναντο νὰ ἀποβαίνωσι βραχεῖαι συλλαβαὶ πρὸ φωνήεντος εὐκολώτερον τῶν κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ἅτε τούτων ἐχουσῶν οὐχὶ *κεκραμένα*, ὡς ἐκεῖνα, ἀλλὰ μόνον *συμπεπλεγμένα* τὰ ἑαυτῶν φωνήεντα[1]. Καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ τῆς Παμφυλίας μανθάνομεν μὲν ὅτι ἐλέγετο ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ *Ϝέτιια ἀδριιῶνα*, *ἀμιιέσϑυ*, ἤτοι *Ϝέτιjα*, *ἀνδριjῶνα*, *ἀμιjέσϑυ*[2], οὐχὶ δὲ ὅτι ὑπῆρχε καὶ προφορὰ *αιι* ἤτοι *α j* ἢ *aj*, διότι πλειστάκις εὕρηται ὁ *καὶ* ἐν τῇ ἐπιγραφῇ πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, οὐδέποτε δὲ διὰ δύο *ι* γεγραμμένος, ἀλλὰ πάντοτε δι' ἑνός, οἷον ἐν τοῖς στίχοις 9, 13, 14, 16, 18· ὅπερ σημαίνει ὅτι καὶ ἐκ Παμφυλίας ἂν ἦτο ὁ Ὅμηρος οὐδέποτε θὰ ἔλεγεν Ἀτρεΐδαι τε *καj* *ἄλλοj* ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί, ἄνδρα *μοj* ἔννεπε καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἄγνωστα οὐ μόνον

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 355.

2) Ἰδὲ Roehl IGA 505 στίχ. 5, 8, 19· ἰδὲ καὶ Die pamphyrischen Inschriften von Bezzenberger ἐν τῇ ὑπὸ Herm. Collitz συλλογῇ τῶν διαλεκτ. ἐπιγρ. ἀριθ. 1267.

24

τοῖς Παμφυλίοις, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις Αἰολεῦσι, τοῖς Κυπρίοις, ὧν ἡ διάλεκτος ἀναμφισβητήτως διέσωζε τὴν ἀρχαιοτάτην μορφὴν τῆς γλώσσης καὶ, ὡς φαίνεται, καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην, τὴν διῃρημένην ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων. Διότι καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις ἐλέγετο μὲν *ἰjατῆραr, ἰjᾶσθαι, Ϝέπιjα, πτόλιjι, ἱερεjιjαr, Ἠδαλιέjι*[1], *ἰjερεύς, ἰjερέος, ἰjαρώτατος*[2], *ἀτελιjα, Μελανίjα, πεδίjα, κατέθιjαr*[3] *δίπαjα*, ἤτοι *δέπαα, δέπα*[4] καὶ ἄλλα ὅμοια, ἅπερ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συστολὴν τῶν διφθόγγων, ἀποβαινουσῶν ἔτι μᾶλλον διῃρημένων καὶ μακροτέρων διὰ τῆς παρενθέσεως καὶ τρίτου στοιχείου, δὲν ἐλέγετο δ' ὅμως καὶ *Ὀrajιjωr*, ἀλλ' *Ὀraiωr*[5]. Καὶ τοιοῦτον δὲ ἂν ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν οἱ Κύπριοι, οὐδαμῶς πάλιν θὰ ὠφελεῖτο ὁ Μεϋῆρος, διότι ἐκ ταύτης τῆς προφορᾶς θὰ ἀπεδεικνύετο μὲν ὅτι καὶ ἡ *αι* διὰ τῆς παρενθήκης τοῦ *j* ἐγίνετο μᾶλλον διῃρημένη, οὐχὶ δὲ ὅτι τὸ *ι* αὐτῆς ἐτρέπετο εἰς *j*, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὅτι τὸ τελικὸν *ι* λέξεώς τινος εὑρισκομένης πρὸ ἑτέρας ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης ἔπασχε τοῦτο, ὅπερ θὰ ἡρμήνευε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μεϋήρου τὴν συχνοτάτην συστολὴν τῆς *αι* καὶ *οι* παρ' Ὁμήρῳ, ὅταν κατέχωσι τοιαύτην θέσιν. Διότι ἐν ταῖς ἐκ Κύπρου ἐπιγραφαῖς, εἰ καὶ πολλάκις εὕρηται τὸ ι πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος, οὐδέποτε ὅμως τρέπεται εἰς *j* (ὅπερ ἦτο εὐκολώτατον νὰ γνωσθῇ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν Κυπρίων δι' ἑτέρου χαρακτῆρος σημαίνεται τὸ φωνῆεν *ι* καὶ δι' ἑτέρου τὸ συμφωνικὸν j), ἀλλ' ἢ ἀποβάλλεται, ὅταν εἶνε τὸ καλούμενον ἀνεκφώνητον *ι*, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴδομεν (σελ. 316), ἢ μένει ἀμετάβλητον, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Παμφυλίοις, οἷον *δοϜέναι ἐξ, πτολιjι ἀργύρω, τῶ ἰρῶνι τῶ Ἀλαμπριjάτᾳ, πείσει (ἤτοι τείσει) Ὀνασίλῳ, Ὀνασίλῳ οἴκῳ ἄνευ τῶr, δοϜέναι ἀντὶ*[6] κτλ. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ λέξεις *δοϜανοίjη* καὶ *δωκοίjη*,

1) Ἰδὲ Die Beprischen Inschriften von Wilh. Deecke ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ ἀριθ. 60 στίχ. 3, 30, 26, 6, 20, 31.

2) Αὐτόθι nr. 40, 1. 39, 3. 41, 1

3) Αὐτ. nr. 60 στίχ. 23, 17, 27.

4) Αὐτ. nr. 98.

5) Collitz nr. 21, 1.

6) Collitz. nr. 60, 6. 8 ααὶ 31. 12. 13. 15.

ἃς ὁ Μεϋῆρος παρατίθησιν ἐν τῇ α΄ ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ γραμματικῆς ὡς παραδείγματα τῆς τροπῆς τοῦ ι τῶν διφθόγγων εἰς j (σελ. 139), καὶ ἂν δὲν ἦσαν ἐσφαλμένως ἀπογεγραμμέναι ἀπὸ τοῦ λίθου, τοῦ Δεεκίου γράφοντος *δοϜάνοι νυ, δώκοι νυ*[1], πάλιν οὐδὲν θὰ ὠφέλουν τὸν Μεϋῆρον, ζητοῦντα ἐν αὐταῖς βραχεῖαν, οὐχὶ μακρὰν συλλαβήν, ὁποίαν ἀποτελεῖ τὸ *οιj* (*ὀϊj*) τῶν εἰρημένων γραφῶν. Ἂν δὲ μήτε ἐκ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων, μήτε ἐκ τῶν ἐκ Παμφυλίας καὶ Κύπρου ἐπιγραφῶν δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν τεκμήριόν τι ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Μεϋήρου, πῶς θὰ ἐπετρέπετο ἡμῖν νὰ ἐκφωνῶμεν, ὅπως αὐτὸς ἐντέλλεται, τὴν *αι* καὶ **οι** ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Ἀττικῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἀφοῦ ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀττικῶν ἢ ἰωνικῶν ἢ δωρικῶν ἐπιγραφῶν ἀπήντησέ ποτε γραφὴ ὑποφαίνουσα συμφωνικὴν προφορὰν τοῦ **ι** κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου ἢ Δημοσθένους; Παραλείπομεν ὅτι τοιαύτη προφορὰ τοῦ *ἰῶτα* θὰ ἐκώλυε κράσεις, οἷαι αἱ *κἀγώ, κἀκεῖνος, μοὐδόκει, μοὔχρησε*, καὶ ἄλλαι ὅμοιαι, θὰ ἐκώλυε δὲ καὶ τὴν συχνὴν ἔκθλιψιν τῆς *αι* καὶ *οι* πρὸ ἑτέρου φωνήεντος. Ἂν κατὰ τὸν Μεϋῆρον καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτῷ ἦτο ἄφυκτος ἀνάγκη νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ συμφωνικὸν j τὸ δεύτερον στοιχεῖον τῶν διφθόγγων **αι** καὶ *οι* ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν, τότε διὰ τίνα μυστηριώδη λόγον πάντοτε ἐκθλίβεται ὁλόκληρος ἡ **αι** καὶ ἡ **οι**, ὁσάκις ἕνεκα τῆς βραχύτητος αὐτῶν ἐκθλίβωνται πρὸ ἑτέρου φωνήεντος; διὰ τί δὲν ἐκθλίβεται μόνον τὸ j, ἢ μόνον τὸ **ι**, ἂν τοῦτο ἠκούετο διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ προηγουμένου α ἢ ο, καὶ δὲν ἠδύνατο εἰς τρίτον φθόγγον μετ' αὐτοῦ κεκραμένον νὰ ἀποτελέσῃ βραχεῖαν συλλαβήν;

Ἡ γνώμη τοῦ Μεϋήρου εἶνε καὶ δι' ἄλλον λόγον ἀποβλητέα, ὅτι, ἐνῷ εἶνε ψιλὸν κύημα τῆς ἰδίας αὐτοῦ φαντασίας, δὲν δύναται, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, νὰ ἑρμηνεύσῃ πῶς διὰ τοιαύτης προφορᾶς τοῦ **ι** θὰ συνεστέλλετο τὸ πρὸ αὐτοῦ **ω** καὶ **η**, ὁσάκις τὸ μέτρον ἀπῄτει τὴν συστολὴν τῶν διφθόγγων *ῳ* καὶ *ῃ*· δὲν ἑρμηνεύει δὲ καὶ ἄλλο σπουδαιότερον πρᾶγμα, διὰ τί ὁ Ὅμηρος ἐπιτρέπει ἑαυτῷ νὰ συστέλλῃ εἰς ἁπλοῦν **ι** τὴν *ει* πρὸ συμφώνου, εἰς ἁπλοῦν δὲ **ε**

---

1) Αὐτόθ. κτλ. 60, 6, 16.

τὴν *αι*, ἀφοῦ ἡ συστολὴ τῶν διφθόγγων κατὰ Μεϋῆρον μόνον διὰ τῆς τροπῆς τοῦ *ι* εἰς *j* ἦτο δυνατή. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον δὲν τολμῶσι σήμερον οἱ Ἐρασμικοὶ τὴν *αι* νὰ συστέλλωσιν εἰς *ε* πρὸ φωνήεντος, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος πρὸ τρισχιλίων, εἰ μὴ πλειόνων ἐτῶν, ἐτόλμησε τοῦτο καὶ πρὸ συμφώνου, οὐδαμῶς ὀκνήσας, θαῦμα εἰπεῖν! νὰ μεταβάλῃ τοὺς *Αἰνιᾶνας* ἢ *Αἰνιῆνας* εἰς *Ἐνιῆνας*[1], ἐνῷ πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἔλεγον *Αἰνιᾶνες* ἢ *Αἰνιῆνες*[2], οὐδ' αὐτῶν

---

1) Ἰλ. Β, 749 Ἡ γραφὴ Ἐ ν ι ῆ ν ε ς καὶ αἱ ὅμοιαι ἀ ϊ κ ῶ ς, ἴ κ ε λ ο ς, ἰ δ υ ί ῃ σ ι καὶ ἡ συχνὴ παρ' Ὁμήρῳ συστολὴ τῶν διφθόγγων πρὸ φωνήεντος καὶ ἡ εἰς μίαν συλλαβὴν ἐνιαχοῦ συνεκφώνησις τῶν διῃρημένων αϊ, οϊ, εϊ, ηϊ, ωϊ ἔν τισι τῶν λέξεων δεικνύει ὅτι ἡ μετάβασις τῆς συνθέτου ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων εἰς ἁπλῆν ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς ἠδύνατο νὰ συστέλλῃ αὐτὰς εἰς βραχείας συλλαβάς, ὁσάκις τὸ μέτρον ἀπῄτει τὴν συστολήν. Λέγομεν δὲ ἤρξατο ἡ μετάβασις, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι συνετελέσθη κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, διότι πιστεύομεν ὅτι μέχρι τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἡ κρατοῦσα ἐκφώνησις τῶν διφθόγγων ἦτο ἡ σύνθετος, ἡ δὲ ἐπικράτησις τῆς ἁπλῆς ἄρχεται ἀπὸ Πεισιστράτου καὶ Σόλωνος, ὅτε πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζεται ἡ γραφὴ τῶν νόθων ο καὶ ε ἀντὶ τῶν γνησίων ε ι καὶ ο υ καὶ τἀνάπαλιν, καὶ ἡ συχνὴ γραφὴ τοῦ ι ἀντὶ τῆς ε ι. Δεικνύει δὲ τὴν ἐπικράτησιν ταύτην καὶ ἡ πολλαχοῦ παράλειψις τοῦ καλουμένου προσγεγραμμένου ι καὶ ἡ παντελὴς αὐτοῦ ἐξαφάνισις ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς ῳ ληγόντων θηλυκῶν ὀνομάτων πρὸς δὲ καὶ ὁ ἐνιαχοῦ μεταχαρακτηρισμὸς τῆς α ι καὶ ο ι εἰς α ε καὶ ο ε. Ἀποβαίνει δὲ τελειοτάτη ἡ ἐπικράτησις αὕτη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους δι' ὅσα εἴπομεν μέχρι τοῦδε καὶ ἐξακολουθοῦμεν λέγοντες Ὡς τελευταίαν δὲ μετάβασιν τῆς ἀρχαίας προφορᾶς εἰς τὴν νεωτέραν θεωροῦμεν τὸ ἀδιάκριτον τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, καὶ τὴν ἕνεκα τούτου συστολὴν τοῦ ω εἰς ο καὶ τῆς α ι, ἤτοι τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ μακροῦ ê, εἰς τὸ συνεσταλμένον καὶ βραχὺ ε, τὴν ἀπολέπτυνσιν τοῦ η καὶ υ εἰς ι. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη μετάβασις ἄρχεται ἀπὸ διαφόρων χρόνων ἐν ταῖς διαφόραις χώραις τῆς Ἑλλάδος, συμπληροῦται δὲ πανταχοῦ κατὰ τὴν δευτέραν, ὡς φαίνεται, καὶ τρίτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν, διότι παρὰ τοῖς λογίοις ἡ ἀρχαία προφορὰ μεθ' ἁπασῶν τῶν παραλλαγῶν αὐτῆς διεσῴζετο, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, καὶ ὅτε παρὰ τοῖς πολλοῖς ἡ προφορὰ εἶχε καταντήσει κατὰ πάντα ὁμοία ἢ μᾶλλον ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν νῦν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ὑπάρχουσαν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀλφαβήτῳ διδασκομένην.

2) Ἰδὲ ἀττικὴν ἐπιγραφὴν μακεδονικῶν χρονων CIA II 963 II, 16 Ὁμοίως παρὰ Σοφοκλεῖ Α ἰ ν ι ᾶ ν ε ς, ἄνδρες, Α ἰ ν ι ὰ ν γένος Ἠλεκτρ. 704. 706. Α ἰ ν ι ῆ ν ε ς Ἡροδ. Ζ, 131. Α ἰ ν ι ᾶ ν ε ς Στραβ σελ. 41. 427. 429. 442. 450.

τῶν Αἰνιάνων ἐξαιρουμένων, ἅτε καὶ τούτων διὰ τῆς *αι* γραφόντων τὸ ἑαυτῶν ὄνομα[1]· ἐκτὸς πλέον, ἂν παραδεχθῶσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι οἱ μετὰ ταῦτα διήρεσαν τὸ *Ἐνιᾶνες* εἰς τὸ *Αἰνιᾶνες* Ἀλλ' ἂν τοιαύτη διαίρεσις φαίνεται καὶ αὐτοῖς, ὡς ἡμῖν, δύσκολος ὁπωσδήποτε, θέλωσι δὲ νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἡ γραφὴ *Αἰνιᾶνες* εἶνε μεταγενεστέρα, τότε ὀφείλουσιν ἑκόντες ἄκοντες νὰ ὁμολογήσωσι καὶ αὐτοὶ ὅτι ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Σοφοκλέους ἡ *αι* εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου ἐν τῷ ἑλληνικῷ καὶ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ τούτου ἕνεκα οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ γράφωσιν *Αἰνιᾶνες* ἀντὶ *Ἐνιᾶνες*. Ὅταν δὲ ἅπαξ συγκατανεύσωσιν εἰς τοιαύτην ὁμολογίαν, ἂς τολμήσωσι πλέον καὶ τὸ ἀριστοφάνειον *φιλαθήναιος* νὰ ἐκφωνήσωσιν ὡς τὸ *φιλαθήνεος*, διότι τέλος πάντων καὶ τὸ *ε* εἶνε φθόγγος ἑλληνικός, συγγενὴς μάλιστα τῇ *αι*, οὐ μόνον παρ' αὐτὴν ὑπάρξας, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τέλει διὰ τοῦ φθόγγου *ê* γεννηθείς.

Οὐδεὶς δὲ ἰσχυρὸς λόγος ὑπάρχει ἀναγκάζων ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἐν τῇ ἀττικῇ τὸ *α* καὶ *ι* ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου δὲν εἶχον ἀποτελέσει τελείως ἤδη καὶ μονίμως συνελθόντα τὸν ἁπλοῦν φθόγγον *ê*, ἀφοῦ τοῦτο διδάσκουσιν ἡμᾶς οἱ Τραγικοὶ καὶ δι' ἑτέρας γραφῆς, τῆς *εὐκταῖος* ἀντὶ *εὐκτέος*[2]. Εἶνε περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν ἡμεῖς τὸν ἀναγνώστην ὅτι τὸ *εὐκταῖος* εἶνε ἓν τῶν ἀπειροπληθῶν εἰς *τέος* ἐπιθέτων, ἅτινα κατὰ ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς πεζογράφοις, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ παρὰ τοῖς Δραματικοῖς[3]. Τὸ ἡμέτερον ἐν τῷ πα-

---

1) Αἰνιάνων ἐν τῇ ὑπὸ Collitz γενομένῃ συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν ἀριθ. 1429 b, ὀλίγῳ ὕστερον τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἤτοι τοῦ 323 πρ. Χρ. Ὁμοίως Αἰνιάνοις, Αἰνιάνων ἐν τῷ ἀριθμῷ 1430 (279 πρ. Χρ.). Ὁμοίως πολλάκις ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα γραφόμενον καὶ ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι τῶν Αἰνιάνων, ἀριθ. 1431, τοῦ αὐτοῦ μὲν ἔτους κατὰ Εὐστρατιάδην, κατὰ δὲ τὸν Aug. Fick ἴσως τῶν χρόνων τῶν μετὰ τὸ ἔτος 195 πρ. Χρ.

2) Αἰσχ. Ἀγαμ. 1387. Ἑπτ. ἐπ. Θήβ. 721 καὶ 841. Ἱκετ. 631. Σοφοκλ. Τραχ. 239. Εὐρ. Μηδ. 169 Ὀρέστ. 214. Ἰφιγ. Ταύρ. 213. Ὁμοίως καὶ παρὰ Πλάτωνι Νόμ. 687 Ε, ἔνθα ἀναγινώσκεται «οὐ τοῦτο εὐκταῖον, οὐδ' ἐπεικτέον», ἐν δὲ Ἀξ. 369 Β ἐπιστήμη ἀπευκταιοτάτη.

3) Ἰδὲ τὴν περὶ τῶν εἰς τεος ῥηματικῶν ἐπιθέτων ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ Ἀνδρέου Παπᾶ Γεωργίου. Ἀθήνησιν 1880.

ρόντι εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἰς *τέος* ἐπίθετον εὑρέθη ποτὲ διὰ τῆς *αι* γεγραμμένον. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ εἰρημένῃ γραφῇ οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ ἀρχήν, ἢ τὴν ἐκ τοῦ *ε*, ἅτε οὐδὸν *α* καὶ *ι* ὑπάρχοντος ἐν τῇ καταλήξει *τέος*, καί, ἐπειδὴ μόνη ἡ γραφὴ τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος* διαφέρει τῆς τῶν ἄλλων ἐπιθέτων τῶν τῆς αὐτῆς σημασίας καὶ καταλήξεως, ὅτι ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τῆς *αι* ἦτο ἡ τοῦ χρόνου, γενομένης ἐκτάσεως τῆς βραχείας συλλαβῆς *τε* εἰς μακρὰν ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος*, ὡς καὶ τὸ μέτρον τῶν στίχων, εἰς οὓς παρεπέμψαμεν, κάλλιστα μαρτυρεῖ. Δὲν εἶνε δὲ δύσκολον νὰ εὕρωμεν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐκτάσεως ἐν μόνοις τοῖς εἰρημένοις ἐπιθέτοις, ἂν παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἀγόμενοι, παρατείνουσιν ἢ ἐντείνουσι τὸν ἦχον τῆς φωνῆς, ὅταν ἐκδηλῶσι τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἐκτενὲς τῆς ἑαυτῶν εὐχῆς ἢ ἀπευχῆς, ἢ τὸ μέγεθος τοῦ κατέχοντος τὴν ψυχὴν θαυμασμοῦ [1]. Διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ ἡ *αι* ἐν τῷ ***εὐκταῖος*** καὶ ***ἀπευκταῖος*** δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην σύνθετον προφοράν, ἅτε οὖσα ἁπλῆ παράτασις ἢ ἔντασις τῆς φωνῆς τοῦ *ε*, οὐδεμίαν λέγομεν ὑπερβολήν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος γραφαὶ εἶνε σαφῆ τεκμήρια τῆς ταυτοφωνίας τοῦ *ε* καὶ τῆς *αι* κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Δραματικῶν καὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης τοῦ Βοικχίου ὅτι τὸ ἀριστοφάνειον *φιλαθήναιος* πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ συστολὴν τῆς *αι* ὡς εἰ ἦτο διὰ τοῦ *ε* γεγραμμένον. Πόσον δὲ ἡ τοιαύτη προφορὰ τῆς *αι* συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ νόμον τῶν κράσεων, εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν [2], τὴν προφορὰν τῶν κεκραμένων λέξεων ***θοἰμάτιον θαἰμάτια*** ἐξετάζοντες.

Τὴν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων κρᾶσιν τοῦ *α* καὶ τοῦ *ι* δεικνύουσι καὶ αἱ ἐκ Κορίνθου τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γραφαὶ

---

1) Οὐχὶ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἕνεκα ἢ ταύτης ἐντείνουσι τὸν ἦχον τῆς φωνῆς καὶ οἱ Γερμανοί, ὅταν λέγωσιν es ist vunderbar μετ' ἐντεταμένης τῆς συλλαβῆς wun, εἰ καὶ τὰ φωνήεντα παρ' αὐτοῖς πρὸ δύο συμφώνων εὑρισκόμενα ἀποτελοῦσι βραχείας συλλαβάς.

2) Ἰδὲ σελ. 34—35

Ἀθαναέα, Περαεόθεν[1]. Δὲν δυνάμεθα δέ, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν ὁμολογίαν ταύτην, νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὡς ὁ Λαφέλδης, ὅτι τὸ *Ἀθαναέα* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *Ἀθαναία*, ὡς τὸ *Λαοδάμεεα* ἐκ τοῦ *Λαοδάμεια*, τροπῇ τοῦ *ι* εἰς *ε*[2], διότι ἡ τελευταία αὕτη γραφὴ εὕρηται ἐν ταῖς ὑπὸ Φουρμιόντου ἐκδοθείσαις ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς καὶ αἱ γραφαὶ *μάτεερ*, *Καλλιρρόεε*, αἱ πάλαι ἤδη ὑπὸ Βοικχίου καταδικασθεῖσαι[3], οὐδαμόθεν δὲ ἄλλοθεν εἶνε ἡμῖν γνωστὸν ὅτι τὸ *ι* τῶν καταλήξεων *ια* καὶ *ιον* (ταύτας δὲ τὰς καταλήξεις ἔχουσι τὰ ὀνόματα *Ἀθαναία* καὶ *Πείραιον*), τρέπεται καὶ εἰς *ε*, καὶ ὅτι τὰ ὀνόματα λόγου χάριν *κακία*, *σοφία*, *μωρία*, *παιδιον*, *μειράκιον* ἐξεφέροντο καὶ διὰ τοῦ *ε*, *κακέα*, *σοφέα*, *μωρέα*, *παιδέον*, *μειράκεον*. Τὴν γνώμην τοῦ Λαφέλδου δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν καὶ δι' ὅσα εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τὰ κατὰ τὰς βοιωτικὰς γραφὰς *αε* καὶ *οε* διεξερχόμενοι[4]. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ῥοΐλου *Ἀθαναεία* καὶ *Περαειόθεν* δυνάμεθα νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν, ὡς ὁ Βλάσσιος[5], διότι δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἠδύνατό ποτε Ἕλλην ἀνὴρ νὰ ἐκτείνῃ εἰς *ι* μακρὸν τὸ βραχὺ *ι* τῶν καταλήξεων *ια* καὶ *ιον* ἢ μᾶλλον εἰς *εϊα* καὶ *εϊον* κατὰ τοὺς Ἐρασμικούς, καὶ νὰ εἴπῃ *κακεία* ἀντὶ *κακία* καὶ *μωρεία* ἀντὶ *μωρία* καὶ *παιδεῖον* ἀντὶ *παιδιον* καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀφοῦ οὐδὲν παράδειγμα τοιαύτης ἐκτάσεως προσήγαγεν οὔτε ὁ Ῥοΐλος οὔτε ὁ Βλάσσιος. Ἕως προσαγάγωσι τοιαῦτα παραδείγματα, ἐξέστω ἡμῖν νὰ ἀπορρίψωμεν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τε Ῥοΐλου καὶ Βλασσίου, ὡς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Λαφέλδου, ἀναγινώσκωμεν δὲ τὰς γραφὰς *Ἀθαναέα*, *Περαεόθεν* ὅπως καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως γραφὴν *Αἔθων*, περὶ ἧς καὶ ἄλλων ὁμοίων διελάβομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν[6], μηδαμῶς δὲ νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ἡ *αι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο ὡς ἀνοικτὸν καὶ μακρὸν *ê*, ἀφοῦ αἱ γραφαὶ *αε* καὶ *οε*, αἱ δηλοῦσαι μεταβολὴν τῆς

---

1) Roehl JGA 20, 4 καὶ 5.
2) Sylloge inscriptionum boeoticarum ὑπὸ Gull. Lafeld 1883 σελ. XVI.
3) CIG I, σελ. 69.
4) Ἰδὲ σελ. 151—152.
5) Ἔκδ. 6' σελ. 27.
6) Ἰδὲ σελ. 144, σημ. 1, στίχ. 5.

ἀρχαιοτάτης καὶ συνθέτου προφορᾶς τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* εἰς ἑτέραν μᾶλλον ἁπλῆν, εἰ μὴ ἁπλουστάτην, ἀνεφάνησαν οὐ μόνον ἐν Βοιωτίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Ἀθήναις ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

Ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς ἐν Ἀθήναις ἐκφωνήσεως τῆς *αι* ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ τῆς εὐκόλου αὐτῆς συστολῆς εἰς βραχὺ *ε* μαρτυροῦσι καὶ οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι τῶν Ἑλληνοταμιῶν, ὅτε πολλάκις ἀντὶ τῆς συνήθους γραφῆς *Ποτειδαιᾶται* φέρουσι γεγραμμένον *Ποτειδεᾶται*[1]. Βεβαίως οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα ἔγραφον οὕτως οἱ Ἑλληνοταμίαι, ἢ διότι ἡ *αι* εὐκόλως ἠδύνατο συστελλομένη νὰ ἀποβῇ *ε* βραχύ, καὶ συνεχωρεῖτο αὐτοῖς νὰ λέγωσι *Ποτειδεᾶται* ἀντὶ *Ποτειδαιᾶται*, ὅπως συνεχωρεῖτο καθ' ὁμοίαν συστολὴν τῆς *ει* εἰς βραχὺ *ι* νὰ λέγωσι καὶ *Χαλκιᾶται* ἀντὶ *Χαλκειᾶται* καὶ *Αἰνιᾶται* ἀντὶ *Αἰνειᾶται*. Ἂν δὲ ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, ἢ ὡς *aj* ἐπὶ συστολῆς αὐτῆς, ὡς πιστεύει ὁ Μεϋῆρος καὶ ἄλλοι τινές, τότε τὸ *Ποτειδαιᾶται* οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ λεχθῇ καὶ *Ποτειδεᾶται*, ἀλλ' ἢ θὰ ἔμενε πάντοτε, οἷον καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἤ, ἂν ἔπασχε ἔκλθιψιν τοῦ *ι* ἢ *j*, θὰ ἐγίνετο οὐχὶ *Ποτειδεᾶται*, ἀλλὰ *Ποτειδαᾶται*. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Καουῆρος, πιστεύων εἰς διῃρημένην ἐκφώνησιν τῆς *αι* ἀποφαίνεται μετά τινας δισταγμοὺς ὅτι τὸ *Ποτειδεᾶται* τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἐγένετο ἐκ τοῦ *Ποτειδαιᾶται* κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *ι* καὶ τροπὴν τοῦ *α* εἰς *ε*[2], ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τῇ ἀποφάνσει ταύτῃ ὁμολογεῖ πάλιν ὅτι τὸ *Ποτειδαᾶται* οὐδέποτε ἐξῆλθεν ἐκ στόματος ἀττικοῦ, ἐπειδή, ἂν ἐξήρχετο, παρευθὺς θὰ ἐγίνετο *Ποτειδᾶται*, οὕτω δὲ λεληθότως ἀναιρεῖ αὐτὸς

1) CIA I 240, 50. 241,8. 242, 5. 244, 65 (440 — 435 πρ. Χρ.). Ἐν δὲ τῷ ὀλίγοις ἔτεσιν ἀρχαιοτέρῳ καταλόγῳ 236, 14 γράφεται Ποτειδαι(ᾶται). Δὲν δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ Ποτειδεᾶται ἐλέχθη ὡς τὸ Ἐλεᾶται Τεγεᾶται, Λεπρεᾶται καὶ τὰ τοιαῦτα, διότι τότε καὶ οἱ Ἑλληνοτομίαι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες θὰ ἔλεγον καὶ Ναξεᾶται καὶ Ἀπολλωνεᾶται καὶ Κυδωνεᾶται καὶ Καρεᾶται. Ἀλλ' οὔτε ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν οὔτε ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀττικῇ ἢ ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἀπήντησάν ποτε τοιαῦτα ὀνόματα, ἀλλὰ πάντοτε Ναξιᾶται, Ἀπολλωνιᾶται, Κυδωνιᾶται, Καρυᾶται.

2) Ἐν τοῖς Studien κλ. τοῦ Κουρτίου, τόμ. VIII σελ. 268 καὶ 269.

ἑαυτόν· διότι ἐξ ἀνυπάρκτου λέξεως οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ γεννηθῇ[1]. Καὶ οὐ μόνον ἄτοπα καὶ ἀνακόλουθα ἀποφαίνεται ὁ Καουῆρος, ἀλλὰ καὶ δὲν διασαφεῖ πῶς ἐκ τοῦ φαντασιώδους καὶ ἀνυπάρκτου *Ποτειδαᾶται* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ τὸ *Πατειδεᾶται*, ἀφοῦ οἱ αὐτοὶ γλωσσικοὶ νόμοι οἱ κωλύοντες ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ δωρικῇ διαλέκτῳ (δωρικὸν δὲ τὸ ὄνομα *Ποτειδαιᾶται*) τὸ *α* νὰ τραπῇ εἰς *ε* πρὸ τοῦ *α* ἐν τῷ πραγματικῷ *Ποτειδαᾶται*, θὰ ἐκώλυον καὶ ἐν τῷ φαντασιώδει. Ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν καὶ ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέκτῳ ἐκ τοῦ οὐδέποτε λεχθέντος ἢ ἀκουσθέντος *Ποτειδαήτης* ἠδύνατο νὰ προκύψῃ κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν τοῦ *α* τὸ *Ποτειδεήτης*. Διότι, ἂν τοῦτο ἦτο οὕτως εὔκολον, ὡς προϋποτίθεται ἡ θεωρία τοῦ Καουήρου, τότε οἱ Ἴωνες μετὰ τὴν μόνην βεβαίαν ἔκθλιψιν τοῦ *ι* ἐκ τοῦ *Ἀθηναίη* ἔπρεπε νὰ μὴ εἴπωσιν, ὅπως εἶπον, *Ἀθηνάη*, ἀλλ' *Ἀθηνέη*[2].

Οὐδὲν δὲ πλέον τοῦ Καουήρου κερδαίνει ὁ Βλάσσιος ὑπὲρ τῆς συνθέτου προφορᾶς τῆς *αι*, οὐδὲ θεραπεύει τὰς ἀνακολουθίας ἐκείνου, ὅταν ἐν τῇ β' αὐτοῦ πραγματείᾳ[3] λέγῃ ὅτι ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν γράφεται μόνον *Ποτειδεᾶται*. Διότι καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ἐναντίον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόντων τοὺς καταλόγους τούτους ὅτι ἐν τῷ ἀριθμῷ 236, 14 ἐγράφη οὐχὶ *Ποτειδαι*[*ᾶται*], ἀλλὰ *Ποτείδαι*[*α*], πάλιν τί τὸ ὄφελος τῷ Βλασσίῳ καὶ τοῖς Ἐρασμικοῖς, ἀφοῦ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον οὐχὶ ***Ποτείδαα*** ἢ ***Ποτείδα***, ἀλλὰ ***Ποτείδαια***, καὶ τὸ ***Ποτειδεᾶται*** δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ ***Ποτειδαιᾶται***; Τί τὸ ὄφελος τῷ Βλασσίῳ ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι δὲν ἔγραψαν ***Ποτειδαιᾶται***, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἠδύναντο νὰ γράψωσιν οὕτως, ἂν ἤθελον, ὅπως κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔγραφε καὶ ὁ Θουκυδίδης, καὶ

---

1) Εἶνε ὄντως θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ Καουῆρος ὅτι, ἐνῷ ἀναγκάζεται ἑκὼν ἄκων νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἔκθλιψιν τοῦ ι, καὶ πᾶσα ἡ θεωρία αὐτοῦ ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ποτειδαᾶται, ὅμως ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἐλέχθη ποτὲ τοιοῦτον ὄνομα. Φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Καουῆρος συνεώρα πόσον ἀνακολούθως καὶ ὀλεθρίως θὰ ἔπραττεν, ὁμολογῶν πρᾶγμα ἐκ βάθρων ἀνατρέπον τὸ ἴδιον αὐτοῦ κατασκεύασμα.

2) Ἀθηνάη ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Bullet. de corr. hell. VI, σελ. 351.

3) Ἰδὲ σελ. 46 καὶ 47.

ὅπως ἀρχαιότερον τοῦ Θουκυδίδου ἔγραψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Τρίποδα [1]; Τὸ σπουδαῖον ἐν τῷ ζητήματι δὲν εἶνε ἂν ἔγραψαν ἢ δὲν ἔγραψαν οἱ Ἑλληνοταμίαι *Ποτειδαιᾶται*, ἀλλὰ πῶς ἐξ αὐτοῦ προῆλθε τὸ *Ποτειδεᾶται*. Οὐδαμῶς δὲ λύει τὸ ζήτημα ὁ Βλάσσιος, λέγων ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι εἶπον *Ποτειδεᾶται*, διότι τὸ *Ποτειδααᾶται* ἦχει κακῶς καὶ ἦτο ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας. Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ συναίτιος τοιαύτης κακοηχίας καὶ δυσαναλογίας ὁ Βλάσσιος, ἀφοῦ ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ τηρήσῃ τὸ εὔηχον καὶ ἀνάλογον, ἀπομακρύνων ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ ὤτων πρᾶγμα οὐδέποτε οὔτε λεχθὲν οὔτε ἀκουσθὲν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ Γερμανίᾳ; Τίς ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἀποβάλωσιν αὐθαιρέτως καὶ πλημμελῶς τὸ ι ἀπὸ τοῦ *Ποτειδαιᾶται* οἱ Ἐρασμικοί, ἀφοῦ ἐκ τῆς αὐθαιρεσίας ταύτης θὰ ἐγεννᾶτο τὸ ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας *Ποτειδααᾶται*, ἐξ αὐτοῦ δέ, ὡς εἴπομεν, μόνον τὸ *Ποτειδᾶται* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ *Ποτειδεᾶται* τῶν Ἑλληνοταμιῶν [2]; Δὲν δύναται δὲ νὰ εἴπῃ ὁ Βλάσσιος ὅτι καὶ τὸ *Ποτειδᾶται* θὰ ἦτο ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας, διότι πλεῖστα τοιαῦτα ὀνόματα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ ὀξυνούστατος τῆς ἡμετέρας προφορᾶς πολέμιος δὲν παρετήρησεν ὅτι ἄρδην ἀνέτρεπε τὴν γνώμην αὐτοῦ ἥ τε ἀναγκαία συναίρεσις τῶν δύο *α* εἰς *α* μακρὸν καὶ τὰ ἀνάλογα *Ἱλαραυγάτης*, *Ἀντεμνάτης*, *Βεμβινάτης*, *Μεσολάτης*, *Ναπάτης*, *Πισάτης*, *Ῥαβεννάτης*, *Ῥεσινάτης*, *Σπινάτης*, *Ζαιάτης* κτλ., ἅπαντα μακρὸν ἔχοντα τὸ *α* [3]. Δὲν ἐννοοῦμεν δὲ καὶ τίς ἡ ἀνάγκη τοσούτων ἑλιγμῶν καὶ περιστροφῶν, ὅπως καταντήσῃ τις ἐκεῖ, ὅπου διὰ μιᾶς δύναται νὰ φθάσῃ, ἀφοῦ τὸ *α* καὶ τὸ *ι* ἐν μιᾷ

---

1) Roehl JGA nr. 70 στίχ. 27.

2) Εἶνε πολὺ χαρίεις ὁ Βλάσσιος, ὅταν λέγῃ ὅτι ἐκ τοῦ Ποτειδααᾶται ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ τὸ Ποτειδεᾶται κατὰ τροπὴν ἰωνικὴν τοῦ α εἰς ε (σελ. 46), λησμονῶν ὅτι τὸ ὄνομα δὲν εἶνε ἰωνικόν, ἀλλὰ δωρικόν, ὁ δὲ ἰωνικὸς αὐτοῦ τύπος εἶνε Ποτειδαιήτης, καὶ τὸ φάρμακον αὐτοῦ θὰ εἶχεν ἰσχὺν ἐπὶ ἰωνικοῦ, οὐδαμῶς δὲ ἐπὶ δωρικοῦ καὶ ἀττικοῦ τύπου.

3) Lenz Herod. κτλ. I, 75, 12 κέξ. Ἐν δὲ τῇ σελίδι 72 ἰδὲ ἄλλα ὀνόματα ὅμοια ἔχοντα βραχὺ τὸ α, οἷον Ἰξιβάτης, Ἰαζαβάτης, Σαρμάτης, Γαλάτης, Δαλμάτης κτλ.

συλλαβῇ συνεκφωνούμενα ἀποτελοῦσιν ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸν τοῦ ε. Ἀγνοοῦμεν ἂν πρέπει ἐν τούτῳ νὰ ἐπαινέσωμεν ἢ νὰ ψέξωμεν τοὺς Ἐρασμικούς, ὅτι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ καρτερίας ἀγωνίζονται ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀρχῶν, ἐκεῖνο δὲ μόνον γινώσκομεν ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι ἐναντίον τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν ἐτόλμησαν καὶ ἕτερον ἐθνικὸν ὄνομα, τὸ *Αὐλαιᾶται*, νὰ μεταβάλωσιν εἰς *Αὐλεᾶται*[1]. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἡ γραφὴ «τὰς *γέας*», ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τῶν μέσων τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2] τὴν αὐτὴν ἔχει ἀρχήν, τὴν συστολὴν δηλαδὴ τοῦ φθόγγου τῆς *αι*, ἤτοι τοῦ *ê* εἰς *ε* βραχύ. Καὶ τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν μεθ' ἱκανῆς βεβαιότητος, καθ' ὅσον ἱστορικῶς ἀποδεικνύεται ὅτι μόνος ὁ τύπος *γαῖα* ὑπῆρξεν εὔχρηστος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οὐδεμία δὲ λέξις σύνθετος ἢ παράγωγος ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀναγκάζει νὰ δεχθῶμεν ὅτι εἶπέ ποτε ἑλληνικὸν στόμα *γῆα*, καὶ ὅτι ἐκ τούτου ἐσχηματίσθησαν τὰ *εὔγεως*, *ἀνώγεων*, *γήϊος*, *γήϊνος*, ὅπως φαίνεται πιστεύσας ὁ Βρουγμανός[3], διότι πάντα ταῦτα κάλλιστα δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἐκ τῆς ῥίζης *γαι*, ἤτοι *γε*, ὅπως δεικνύουσιν αἱ λέξεις *γαιήϊος* (*γεήϊος*, *γήϊος*), *γαιήοχος*[4], *μεσόγαιος* κτλ. Καθ' ὅμοιον δὲ τρόπον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ τὸ *γεωμόρος*, *γεωγράφος*, *γεωπόνος* κτλ. ἐγένοντο ἐκ τοῦ *γαιομόρος*, *γαιογράφος* κτλ. κατ' ἀντιχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ πάντων τῶν περὶ τοῦ *γαῖα* εἰρημένων καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ συνθέτων καὶ παραγώγων ἀποδεικνύεται ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ κατὰ τὴν α΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀνθήσας Γραμματικὸς Δίδυμος, θέλων νὰ γράφῃ τὴν λέξιν *γεοῦχος* διὰ τοῦ

---

1) CIA I 229, 5. 237, 2 (450—440 πρ. Χρ.). Ὅτι τὸ Αὐλεᾶται ἐγένετο ἐκ τοῦ Αὐλαιᾶται σημαίνει ἡ πόλις Αὐλαί.

2) Bulletin de corr. hellén. III σελ. 232 B στίχ. 10=Roehl. IGA nr. 301 Ὁμοίως γέας ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου τῶν ἀρχῶν τῆς δ΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Bullet. IV, 296, 3.

3) Ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ πραγματείᾳ de graecae linguae productione suppletoria Studien κτλ. Τόμ. IV σελ. 145.

4) Παρ' Ἡσιόδῳ (Θεογ. 15) ἀπαντᾷ ἡ λέξις γαιήοχος μετὰ βραχείας τῆς πρώτης συλλαβῆς. Εἴδομεν δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 139 σημ. 2) ὅτι καὶ τὸ γαῖα ἀπαντᾷ μετὰ συνεσταλμένης τῆς αι ἐν ἰωνικῷ ἐπιγράμματι εἰς Θάλειαν.

ε, ἐναντίον πρὸς τοὺς ἄλλους Γραμματικοὺς προτιμῶντας τὴν διὰ τῆς *αι* γραφήν[1], ἀποδεικνύεται συγχρόνως ὅτι ἡ *αι* καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαιοτέρων Γραμματικῶν εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ ἤχου, τὴν τοῦ *ε*, ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ.

Κατὰ τὸ *Ποτειδεᾶται* καὶ *Αὐλεᾶται* τῶν Ἑλληνοταμιῶν καὶ τὸ ἐκ Χίου *γέας* ἑρμηνεύομεν καὶ τὸ *Ἀλκμεωνίδης* καὶ *Ἀλκμέων*, ἅτινα οὑτωσὶ πάντοτε διὰ τοῦ *ε* γεγραμμένα ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς[2]. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην ἄλλων, ὅτι τὸ *Ἀλκμέων* ἐγένετο ἐκ τοῦ *Ἀλκμάων* τροπῇ τοῦ *α* εἰς *ε*, διότι, ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἦτο εὔχρηστος ὁ αἰολικὸς τύπος *Ἀλκμάων*, τότε ἐκ τούτου θὰ ἐγεννᾶτο οὐχὶ τὸ *Ἀλκμέων*, ἀλλὰ τὸ *Ἀλκμῶν*, ὅπως ἐκ τοῦ *Ποσειδάων* τὸ *Ποσειδῶν*, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσιν ἐκ τῶν αὐτῶν τύπων ἐγεννήθη τὸ *Ποτειδὰν* καὶ *Ἀλκμάν*. Ὅτι δὲ τοῦ ὀνόματος *Ἀλκμαίων*. καὶ οἱ δύο τύποι, καὶ ὁ διὰ τῆς *αι* καὶ ὁ διὰ τοῦ *ε*, ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησι παραδίδουσιν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί[3].

Ὅτι ἡ *αι* ἤδη πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εἶχεν ἀποβῆ μακρὸν *ε*, ἀποδίδουσα ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸ ἁπλοῦν *ε*, μαρτυροῦσι πάλιν αὐτοὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι, ὅταν τὴν παρὰ τὴν Μύρριναν αἰολικὴν πόλιν *Ἐλαίαν* γράφουσιν *Ἐλαίαν* τε ἅμα καὶ *Ἐλαιέαν*[4],

---

1) Lentz. Herodiani technici κτλ. II, 409, 24 κέξ.

2) Ἀλκμεωνίδης CIA I, 433, II, 10 (461—456 πρ. Χρ.) Ἀλκμεωνίδου II 946, 14 (400—350 πρ Χρ.). Ἀλκμέων 992 α, 7 (ϛ' ἑκατ. πρ. Χρ.). Ἀλκμέωνος 1102 (α' ἑκατ. πρ. Χρ.). Τὸ δὲ ἄλλοτε ἐξ ἐσφαλμένης συμπληρώσεως ἐν Revue archéol. 1865 I σελ. 497 κέξ. στίχ. 11—12 προελθὸν (Ἀλκμ)αίωνος μετεβλήθη δι' ὀρθοτέρας ἀναγνώσεως καὶ συμπληρώσεως ὑπὸ τοῦ Κοιλήρου εἰς τὸ (Αἰσχυ)λίωνος CIA II, 616.

3) Lentz Herod. I, 19, 12. 32, 1. II, 473, 17 καὶ 724, 16, 21. Δὲν θὰ ἐγίνωσκον βεβαίως δύο γραφὰς τοῦ ὀνόματος τούτου οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί, ἂν ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος δὲν ἀπήντων ἀμφότεραι, ἀλλὰ μόνον ἡ διὰ τοῦ ε γραφή.

4) Ἐλαία CIA I 236 frag. 72 στ. 9 (444 πρ.Χρ.). Ἐλαιέα 234, στήλ. I. 17, (446 πρ. Χρ.). Ἡ αὐτὴ γραφὴ Ἐλαιέα ἀναγινώσκεται καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 240, στήλ, I, 12 (440 πρ. Χρ.). 245, 4 (435 πρ Χρ.) καὶ 260 III, 8 (421 πρ, Χρ.). Ἂν καὶ ἡ πόλις Ἐλαία ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ δένδρον καὶ ὁ καρπὸς ἐλαία,

παρεμβάλλοντες *ε* μεταξὺ τῆς *αι* καὶ τοῦ *α*. Τὸ *ε* τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἀνήκει οὔτε εἰς τὴν ῥίζαν *Ελα* οὔτε εἰς τὴν κατάληξιν *ια*, καὶ οὔτε ὀρθογραφικῶς οὔτε ἐτυμολογικῶς δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ, ἀναντιλέκτως οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει αἰτίαν ἢ μόνον φθογγολογικήν, σημαῖνον τὸν ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ ἤχου περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς *αι* ἀκουόμενον φθόγγον, δύναται δὲ ὡς τοιοῦτον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ δεύτερον *ε* τῆς γραφῆς *εετέων*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀχαϊκῷ ψηφίσματι τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1], καὶ πρὸς τὸ δεύτερον *ε* τῶν ὁμηρικῶν *εέλδομαι*, *εέλδωρ*, *εέλμεθα*, *εέλμενος*, *εέλπομαι* κτλ. Ἂν ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* δὲν ἦτο δυνατὸν οὔτε ἐκ τοῦ *εὐκτέος* νὰ γεννηθῇ τὸ προμνημονευθὲν *εὐκταῖος*, οὔτε κατόπιν αὐτῆς νὰ βλαστήσῃ ἐκ παρατάσεως τοῦ ἤχου ὁ φθόγγος *ε* οὔτε ἐν τῇ γραφῇ *Ἐλαιέα*, οὔτε ἐν ἑτέρᾳ ὁμοίᾳ, τῇ *ἀναιεροΐ*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας, κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον γεγραμμένῃ καὶ ἀνηκούσῃ εἰς τὰ τέλη τῆς γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2]· δὲν θὰ ἠδύνατο δὲ νὰ βλαστήσῃ οὐδὲ ἐν τῇ γραφῇ *καιὲ* ἀντὶ *καί*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ψηφίσματι τῶν Σαμίων τοῦ ἔτους 306 πρ. Χριστοῦ [3]. Ἂν ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, οὐδ' ἐν Ἀμύκλαις τῆς Λακεδαίμονος θὰ ἐγράφετο *Ἀμυκλαιέοις* ἀντὶ *Ἀμυκλαίοις*, ἐν ἐπιγραφῇ τῆς β΄ ἢ α΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀκριβῶς δὲ τηρούσῃ τὴν παλαιὰν καὶ καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν [4]. Δὲν κατατάσσομεν ἐνταῦθα καὶ τὰς γραφὰς *Θισοαιέων* [5] *Οἰταιέων*, *Κορωναιέων* [6], διότι πολλῶν ἐθνικῶν

οὐχὶ μόνον δὲν θὰ ἐβλάστανε μετὰ τὸ ι τὸ ε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ι θὰ ἀπεβάλλετο, ὅπως εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 353, σημ. 1.

1) Bullet. de corr. hellén. II (1878) σελ. 95, 9.

2) Bullet. VIII (1884), σελ. 55, ἐπιγρ. b, στιχ. 21.

3) Dittenberger Sylloge Inscriptionnum Graecarum nr. 132, 28. Ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι καθ' ὅμοιον τρόπον ἐγράφη ὧ ν ν ἀντὶ ὧ ν καὶ ἧ ν ν ἐντὶ ἧ ν, στίχ. 13 καὶ 15.

4) Mitth. d. d. arch. Just. in Ath. IV (1878) σελ. 165, 8.

5) Παρὰ τὸ Θισοαίων ἐπὶ νομισμάτων τῆς Θισόας Collitz Dialektinschriften nr. 1255 = Mionnet κτλ. Suppl. IV, 18. Ἰδὲ καὶ Historia numorum ὑπὸ Barclay Haed, Oxford 1887, σελ. 352. Τὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὰ τέλη τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

6) Dittenberg. Syll. κλ. nr. 211, 5. 17. ἐκ Τρωάδος πρὸ τοῦ 146 πρ. Χρ.

ὀνομάτων εὕρηνται δύο τύποι, ὅ τε εἰς *αιος* καὶ ὁ εἰς *ευς*, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ βεβαιότητος τίς ἡ ἀρχὴ τοῦ *ε* ἐν ταῖς εἰρημέναις γραφαῖς. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Θισόας καὶ ἐπὶ τῆς ἐκ Τρωάδος ἐπιγραφῆς δὲν γράφεται, ὅπως ἔδει, *Θισοαέων*, *Οἰταέων*, *Κορωναέων*, ἀλλὰ *Θισοαιέων* κτλ., δυνάμεθα ὁρμώμενοι ἐκ τῶν γραφῶν τούτων καὶ τῶν ὁμοίων ἀττικῶν *Βησαιεύς* [1] καὶ *Ὀαιευς* [2], νὰ ἰσχυρισθῶμεν τὸ ἐναντίον ἢ ὅ,τι ἰσχυρίζονται οἱ Ἐρασμικοί, συμπεραίνοντες ἐκ τῶν τύπων *αιευς* καὶ *αευς* [3]. Δυνάμεθα δηλαδὴ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι, ἂν τὸ *ι* ἐν τῷ *Φωκαιεύς* καὶ *Νικαιεύς* καὶ τοῖς ὁμοίοις, καθ' ὧν τὴν ἀναλογίαν ἐσχηματίσθησαν τὰ *Ὀαιεύς* καὶ *Βησαιεύς* καὶ *Θισοαιεύς*, δὲν ἀπετέλει μετὰ τοῦ ἡγουμένου *α* ἁπλοῦν φθόγγον, καὶ ἀμφότεραι αἱ συλλαβαὶ *αιευς* δὲν ἤθελον οὕτω θεωρηθῆ δύο ἀναπόσπαστα μέρη μιᾶς καταλήξεως, δυσκόλως οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες θὰ ἔλεγον *Ὀαιεύς* κτλ., διότι οὐδὲν *ι* ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ὀνόμασι *Ὄα*, *Βῆσα*, *Θισόα*, *Οἴτη*, *Κορώνη*, καὶ ἡ ὕπαρξις ἀκουομένου *ι* μεταξὺ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως καὶ τῆς καταλήξεως *ευς* τῆς δηλωτικῆς τοῦ κατοίκου θὰ εἶχέ τι παράδοξον καὶ ἀλλόκοτον· καὶ ἂν ἐκ τοῦ τύπου *Ἐλαεύς*, *Πειραεύς*, *Νικαεύς*, *Φωκαεύς*, συμπεραίνεται ὅτι ἡ *αι* ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις ἐξεφωνεῖτο διῃρημένως, ὅπερ καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν γινώσκομεν, ὅμως ἐκ τοῦ τύπου *Ὀαιεύς*, *Βησαιεύς* κλ. συμπεραίνεται ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος δίφθογγος ἀπὸ τῆς ε´ τουλάχιστον ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον προφοράν.

Τί δὲ ἄλλο μαρτυρεῖ καὶ τὸ *Ἐλαιῖται* τῶν Ἑλληνοταμιῶν [4] καὶ

---

1) CIA I 80, 3. 10. 18 (418 πρ. Χρ.). II 698, 3 (350 πρ. Χρ.). 822, 11 (345 πρ. Χρ.). 1047, 40 κτλ. Ὁμοίως Β η σ α ι ε ύ ς καὶ ἐν ταῖς μετὰ Αὔγουστον ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ὁ δὲ τύπος Β η σ α ε ύ ς παραδόξως οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς.

2) Ὀ α ι ε ύ ς CIA I 121, 3. 122, 2 123, 5. 148, 2 (430 πρ. Χρ.). Ὀ α έ ω ς 318 A, 8 (421 πρ. Χρ.). Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι σφάλλονται οἱ Ἐρασμικοὶ νομίζοντες ὅτι τὸ Ὀ α ε ύ ς προῆλθεν ἐκ τοῦ Ὀ α ι ε ύ ς κατ' ἔκθλιψιν τοῦ ι, διότι, πρὸς τοῦτο ἐνίσταται τὸ ὄνομα Ὄ α, οὐδὲν ι ἔχον ἐν τῇ ῥίζῃ.

3) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 367.

4) CIA I, 228 στήλ. III, 4 (452 πρ. Χρ.). 229 IV, 6 (451 πρ. Χρ.).

οἱ *Ἀναιῖται* τοῦ Θουκυδίδου [1] ἢ ὅτι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς προμνημονευθείσης πόλεως *Ἐλαίας* καὶ] ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πολίσματος τῶν Σχμίων *Ἀναίων* ἡ αι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἑλληνοταμίαι καὶ ὁ Θουκυδίδης μετεχειρίσθησαν τὸν τύπον *Ἐλαιίτης* καὶ *Ἀναιίτης* ἀντὶ τοῦ *Ἐλαΐτης* καὶ *Ἀναΐτης*; Λέγομεν ἀντὶ *Ἐλαΐτης* καὶ *Ἀναΐτης*, διότι οὐδαμόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος Ἕλλην καὶ ἰδίᾳ Ἀττικὸς ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἐν τῷ μέσῳ λέξεώς τινος δύο ι παρακείμενα καὶ συγκρουόμενα ἀλλήλοις, οὐδὲ ἠκούσθη που ὅτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐλέγετό που *πολιίτης* [2], *Μαρωνειίτης*, *Δασκυλειίτης* [3], *Ταυρομενιίτης*, *Χίιος*, *Ῥηγιῖνος*, *ἡμιολιίζω*, *δανειίζω*, *ἱστοριικός*, *μανιικός*, *νεανιίσκος* [4], *νεανιικός*, *Ἀρμενιικός*, *Δωριίς*, *Δωριικός*, *δωριίζω*, *ἀλληγοριικός*, *Ὀλυμπιικός*, *Πυθιικός*. *Δαρειικός*, *Δεκελειικός*, *Κεραμειικός*, *Μαντινειικός*, *πεδιικός*, *ἱματιίδιον*, *ἐπιταινιίδιον* καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα *πολίτης*, *Μαρωνείτης* ἢ *Μαρωνίτης* [5], *Δασκυλίτης* [6] *Ταυρομενίτης*, *Χῖος*, *Ῥηγῖνος*, [7] *ἱστορικός* . . . *Δαρεικός*, *Δεκελεικός*, *Κεραμει-*

---

1) Γ, 19 καὶ Η, 61. Ἐν δὲ Γ', 32 πρέσβεις ἐξ Ἀ ν α ί ω ν ἀφικόμενοι. Ἀλλαχοῦ δὲ ὁ Θουκυδίδης μεταχειρίζεται τὸν ἀρχαιότερον τύπον τὸν εἰς α ΐ τ η ς, λέγων Φ ω κ α ΐ τ α ς σ τ α τ ῆ ρ α ς Δ', 52.

2) Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶσι δύο ι τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, θὰ ἐλέγετο π ο λ ι ί τ η ς, ὡς λέγεται καὶ π ο λ ι ά τ α ς καὶ π ο λ ι ή τ η ς, ἐν οἷς τὸ ι τῆς ῥίζης ἐφυλάχθη δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως ἢ διότι ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν ἐγένετο διὰ τῆς προσθήκης οὐχὶ τῆς καταλήξεως ι τ η ς, ἀλλὰ τῆς α τ α ς (ἰωνικῶς η τ η ς), ἀπὸ ἑτέρου φωνήεντος ἀρχομένης.

3) Ὅτι ἠδύνατο νὰ λεχθῇ Δ α σ κ υ λ ε ι ί τ η ς, ἂν δὲν ἐκώλυε ἡ ἀλλεπαλληλία τοῦ ἤχου ει καὶ ι, μαρτυρεῖ ὁ ἕτερος τύπος Δ α σ κ υ λ ε ι α ν ο ί, ὅστις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν CIA I 243, IV, 9· ὁμοίως Δ α σ κ ύ λ ε ι ο ν 226, V, 16. 230, IV, 6 b. κτλ.

4) Ἂν δὲ λέγεται ν ε α ν ι ε ύ ο μ α ι, τοῦτο συμβαίνει ἀναντιλέκτως, διότι μετὰ τὸ ι τῆς ῥίζης τοῦ ν ε α ν ί α ς ἠκούετο οὐχὶ ἕτερον ι ἀλλ' ὁ φθόγγος τοῦ ε.

5) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθ. σελ. 225.

6) Δ α σ κ υ λ ῖ τ ι ς σ α τ ρ α π ε ί α παρὰ Θουκυδίδῃ Α, 129, 1. Ὅτι δὲ τὸ Δ α σ κ ύ λ ε ι ο ν ἠδύνατο νὰ λέγηται καὶ Δ α σ κ ύ λ ι ο ν ἐπὶ Θουκυδίδου μαρτυροῦσιν ὅσα εἴπομεν ἐν σελίδι 219—220.

7) Ἐκ περισσοῦ καὶ χωρὶς ἀνάγκης λέγομεν ὅτι τὸ Ῥ η γ ῖ ν ο ς ἀπαντᾷ καὶ

κός, *Μαντινικός* [1], *ἱματίδιον* [2], *ἐπιταινίδιον* [3], *ἡμιολίζω* [4] κτλ., καὶ θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι τὸ *ι* ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Ἐλαία* καὶ *Ἄναια* ἠκούετο σαφῶς παρὰ τὸ *α*, καὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι καὶ ὁ σύγχρονος αὐτοῖς Θουκυδίδης ἐξεφώνουν τὴν *αι*, ὡς σήμερον οἱ Ἐρασμικοί. Δὲν εἶνε δὲ ὅλως περιττὸν νὰ εἴπωμεν ἐν τέλει ὅτι τὸ ἐκ τῆς γραφῆς *Ἐλαιῖται* συμπέρασμα θαυμασίως συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐκ τῆς γραφῆς *Ἐλαιέα*, καὶ ὅτι ἐν τῇ συμφωνίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον τεκμήριον ὅτι ἡ *αι* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἀπέδιδεν ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον ἦχον, μόνον τῷ μήκει τῆς συλλαβῆς τοῦ *ε* διαφέροντα, πρὸς ὃ οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε ἀποδειχθέντων ἐναντιοῦται.

Ὡς δὲ τὸ μὲν διὰ κράσεως, τὸ δὲ δι' ἐκθλίψεως ἐκ τοῦ *πολι-ίτης* ἐγένετο τὸ *πολίτης* καὶ ἐκ τοῦ *Ῥηγι-ῖνος* τὸ *Ῥηγῖνος* καὶ ἐκ τοῦ *Δωρι-ίς* τὸ *Δωρίς* καὶ ἐκ τοῦ *Δωρι-ικὸς* τὸ *Δωρικὸς* καὶ ἐκ τοῦ *νεανι-ικὸς* τὸ *νεανικὸς* καὶ ἐκ τοῦ *Δαρει-ικὸς* τὸ *Δαρεικὸς* κττ., οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐγένετο καὶ ἐκ τοῦ *Φωκαι-ικὸς* τὸ *Φωκαϊκὸς* [5], καὶ ἐκ τοῦ *Φωκαι-ὶς* τὸ *Φωκαῒς* [6] καὶ ἐκ τοῦ *ἀγαλματοποι-ικὸς* τὸ *ἀγαλματοποϊκὸς* [7] καὶ ἐκ τοῦ *Πειραι-ικὸς* τὸ *Πειραϊκὸς* [8] καὶ ἐκ τοῦ *Παναθηναι-ικός* τὸ *Παναθηναϊκός* [9]. Ὁμοίως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγέ-

---

ἐν ἀττικαῖς ἐπιγαφαῖς ἀρχαιοτέραις τοῦ Εὐκλείδου, οἷον ἐν CIA I 33, 12 (426 πρ. Χρ.) Suppl. σελ. 13 (433 πρ. Χρ.), ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐξ Ὀλυμπίας IGA 536, 3. Ὁμοίως ἀπαντῶσιν ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ'. πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ αἱ λέξεις Δαρεικός, Δεκελεικός, Κεραμεικός.

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 273, σημ. 3.

2) Ἀριστοφ. Πλ 985. τὸ δὲ μέτρον δεικνύει ὅτι τὸ ι τῆς συλλαβῆς τι εἶνε μακρόν, ἅτε ἐκ τῆς συναιρέσεως τῶν δύο ι προκύψαν.

3) Bullet. de corr. hellén VI, 1882, σελ. 49, στιχ. 188 (180 πρ. Χρ.)

4) JGA add. 119, 8, σελ 180· ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 216 σημ.

5) CIA II 652 A, 42 (398 πρ. Χρ.) 651,5 (τῶν αὐτῶν χρόνων). 669,19 (390 πρ. Χρ.). 708,5 (πρὸ τοῦ 340 πρ. Χρ.).

6) CIA I, 199,7 (429 πρ. Χρ.).

7) Αὐτόθι 324 c 22—23. (408 πρ. Χρ.).

8) CIA II, 164, 33 (περὶ τὸ ἔτος 335 πρ. Χρ).

9) Παναθη(ναϊ)κοῦ CIA II 176,18—19 (330πρ.Χρ.) Παναθην]αϊκὸν 240 b, 7 (307 πρ. Χρ.) Ὁμοίως λέγει καὶ ὁ Θουκυδίδης Παναθηναϊκὴ

νετο καὶ τὸ *Ἀθηναΐς*[1] καὶ *Κωπαΐς*[2], ἐπειδὴ καὶ ἐν τούτοις ἡ συνύπαρξις δύο *ι* ἐν τῷ μέσῳ λέξεως κειμένων παρ' ἄλληλα προσέκρουε πρὸς τὸν νόμον τῶν συναιρέσεων καὶ κράσεων τὸν ἐν τῇ ἀττικῇ ἰδίως διαλέκτῳ ἰσχύοντα. Ἂν δὲ καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων λέξεων ἄρχονται ἐμφανιζόμενοι ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἤδη ἀπὸ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ οἱ τύποι *Ἀθηναιικός*, *Ἑρμαιικός*[3], *Πλαταιικός*[4], *Ἀχαιία*[5], *Ἀθηναιίς*[6],

---

πομπὴ Α, 20. Οὐχὶ δὲ διαφόρως λέγει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης «φρονεῖν ἀ ρ χ α ϊ κ ά» Νεφ. 821.

1) CIA II 751 B d II, 16 (345 πρ. Χρ.). 754, 48. 756, 26 (τῶν αὐτῶν χρόνων).

2) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 886. 962 (Κ ω π α ΐ ς ἔ γ χ ε λ υ ς).

3) Ἀ θ η ν α ι ι κ ὸ ν (μέταλλον) ἐν ἐπιγραφῇ οὐχὶ πολὺ νεωτέρᾳ τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου CIA II 780, 14 15 Ἑ ρ μ α ι ι κ ὸ ν ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων 781, 4 5. Οἱ τύποι οὗτοι εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον σημειώσεως ἄξιοι, ὅσῳ ἐν μὲν τῇ ῥίζῃ τοῦ Ἑ ρ μ ῆ ς οὐδέποτε ὑπῆρξε ι, ἀντὶ δὲ τοῦ τύπου Ἀ θ η ν α ί α ἤδη ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ὡς διελάβομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἦτο εὔχρηστος ὁ τύπος Ἀ θ η ν ᾶ, καὶ ἦτο ἀδύνατον Ἀττικὸς ἀνὴρ νὰ προσθέσῃ πρὸ τοῦ ι τῆς καταλήξεως ι κ ο ς ἕτερον ι μὴ ὑπάρχον πρότερον ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις, ἂν τὸ ι τῆς αι ἐν τοῖς ἄλλοις ὀνόμασι, καθ' ὧν τὴν ἀναλογίαν ἐσχηματίσθησαν τὸ Ἀ θ η ν α ι ι κ ὸ ς καὶ Ἑ ρ μ α ι ι κ ό ς, ἠκούετο, ὡς διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ α. Διότι, ἐξ ὧν ἐπάνω λέγομεν, γίνεται πρόδηλον ὅτι ἐπὶ τοιαύτης ἐκφωνήσεως τῆς α ι οὐ μόνον δὲν θὰ συνεχωρεῖτο ἡ προσθήκη ἑτέρου ι ἐν τοῖς ὀνόμασιν Ἀ θ η ν α ϊ κ ό ς, Ἑ ρ μ α ϊ κ ό ς, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις, ταχέως ἔπρεπε νὰ ἀφανισθῇ, ὅπως πᾶν ἄλλο ι πρὸ τῆς καταλήξεως ι κ ο ς εὑρισκόμενον. Καὶ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι, ἂν τὸ Π λ α τ α ϊ κ ὸ ς καὶ Φ ω κ α ϊ κ ὸ ς καὶ Π α ν α θ η ν α ϊ κ ὸ ς δεικνύουσιν ὅτι ἡ α ι εἶχέ ποτε ἀρχαιότατα σύνθετον προφορὰν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ, ὅπερ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων συνάγεται, οἱ τύποι ὅμως Π λ α τ α ι ι κ ό ς, Ἀ θ η ν α ι ι κ ό ς, Ἑ ρ μ α ι ι κ ό ς, Ἀ θ η ν α ι ί ς, Π λ α τ α ι ὶ ς καὶ οἱ προμνημονευθέντες Ἐ λ α ι ί τ η ς καὶ Ἀ ν α ι ί τ η ς μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς καὶ ἀδιαιρέτου ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου ταύτης ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου, ἐξελέγχουσι δὲ καὶ τὴν γνώμην τοῦ O. Riemann, ἣν ἀποφαίνεται ἐν Revue de. Philologie (τόμ. V, 1881, σελ, 159 καὶ τόμ. IX, 1885, σελ. 53 τέλ. καὶ σημ. 1), ὅτι οἱ τύποι α ϊ κ ο ς καὶ ο ϊ κ ὸ ς εἶνε σημεῖον τῆς συνθέτου προφορᾶς τῆς α ι καὶ ο ι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους. Δὲν παρετήρησεν, ὡς φαίνεται, ὁ ἄλλως ἀκριβέστατος ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν τοιούτων Riemann ὅτι οἱ τύποι α ϊ κ ο ς καὶ α ΐ τ η ς ἀπαντῶσι καὶ ἐν τοῖς μετὰ Χριστὸν ῥω-

Πτολεμαιίς[1], *Δικαιίδης*[2], *τριηροποιικός*[3], εἶνε σημεῖον σαφὲς

μαϊκοῖς χρόνοις ὅτε καὶ ἡ α ι καὶ ἡ ο ι ἐξεφωνοῦντο ὡς ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα στοιχεῖα καὶ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν. Κατὰ τὸ Ἑ ρ μ α ι ι κ ὸ ν καὶ Ἀ θ η ν α ι ι κ ὸ ν λέγεται καὶ Κ ο ρ ω ν α ι ι κ ὴ ἀντὶ Κ ο ρ ω ν α ϊ κ ὴ ἐν ἐπιγραφῇ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 1914=CIA III 2528. Τὸ πρᾶγμα μένει τὸ αὐτὸ καὶ ἂν χωρὶς ἀνάγκης ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ Ἀ θ η ν α ι ι κ ὸ ν καὶ Ἑ ρ μ α ι ι κ ὸ ν ἐγένοντο ἐκ τοῦ Ἀ θ ή ν α ι ο ν καὶ Ἕ ρ μ α ι ο ν, διότι ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκεται μὲν Δ η μ η τ ρ ι α κ ό ν, Π ο σ ε ι δ ω ν ι α κ ὸ ν (μέταλλον), ὡς ἐν ἄλλαις Ἐ λ ε υ σ ι ν ι α κ ό ς, οὐχὶ δὲ Ἀ φ ρ ο δ ι σ ι ι α κ ό ν, ἀλλ' Ἀ φ ρ ο δ ι σ ι α κ ό ν, ἐκ τῶν γραφῶν δὲ τούτων ἔχομεν καὶ ἕτερον σαφὲς τεκμήριον κατὰ τοῦ δυνατοῦ τῆς συνυπάρξεως δύο ι ἀμφοτέρων ἀκουομένων ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς ι κ ο ς ἢ ι α κ ο ς ληγουσῶν λέξεων καὶ ἑτέραν ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων συμπερασμάτων περὶ τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀδιαιρέτου τῆς α ι καὶ ο ι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ.

4) Π λ α τ α ι ι κ ὴ ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν χρόνων Κουμανούδ. 2321. Ἡ αὐτὴ γραφὴ Π λ α τ α ι ι κ ὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ῥωμαϊκῶν χρόνων CIA III 2865. Ἀλλὰ παρὰ τὸ Π λ α τ α ι ι κ ὴ γράφεται καὶ Π λ α τ α ϊ κ ὴ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐν τῷ ἀριθμῷ 2862. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους λέγεται ὁμοίως Π τ ο λ ε μ α ΐ τ ι ς καὶ Π τ ο λ ε μ α ι ΐ τ ι ς CIA III 2870. 2187.

5) Ἐν ἐπιγραφῇ πρὸ ἑνὸς σχεδὸν ἔτους ἀνασκαφείσῃ ἐν Ἀκροπόλει τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων (Bullet. de corr. hellén. XII, 1888, σελ 135 στ. 11). Ὁμοίως γράφεται Ἀ χ α ι ί α καὶ ἐν ἐπιγραφῇ οὐχὶ πολὺ νεωτέρᾳ τοῦ ἔτους 191 πρὸ Χριστοῦ CIA II 966, 48. 50. 54. Ὁμοίως Ἀ χ α ι ί α ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Τρωάδος Dittenb. Syll. κτλ. 211, 16 (πρὸ τοῦ ἔτους 146 πρ. Χρ.). Ὁ Θουκυδίδης μεταχειρίζεται ἔτι τὸν ἀρχαιότερον τύπον Ἀ χ α ΐ α Α, 115. Δ' 21, ὅστις ὅμως διαμένει καὶ πολὺ ὕστερον, ἀπαντῶν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων.

6) Ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν χρόνων Κουμανούδ. 2529.

1) CIA II 966, 42 (μετὰ τὸ ἔτος 191 πρ. Χρ.). 968, 18. 22. 24. 26. 28 (168—164 πρ. Χρ.). 969 A, 5. 12. 21. (162 πρ. Χρ.). 477 b, 1 add. nov. (α' ἑκατον. πρ. Χρ.).

2) Ἐν ἐπιγραφῇ τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων CIA III 1993. Ὅτι ὁ ἀρχαιότερος τύπος εἶνε ὁ διὰ τοῦ ἑνὸς ι δεικνύει τὸ πινδαρικὸν Ἀ λ κ α ΐ δ η ς Ὀλυμπ. 6. 115, γεννηθὲν βεβαίως ἐκ τοῦ Ἀ λ κ α ι-ί δ η ς, ὅτε ἡ α ι εἶχε σύνθετον προφοράν, τίς οἶδε πότε, καὶ οἱ φωνητικοὶ νόμοι τῆς γλώσσης δὲν ἐπέτρεπον τὴν παράθεσιν καὶ σύγκρουσιν δύο τῶν αὐτῶν φωνηέντων.

3) CIA II 807 c, 21 (330 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ὁ δ ο π ο ι ί α ν CIA II 834 c, 28 (τέλ. τῆς δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Καὶ ἐν τοῖς τύποις τούτοις συνεχωρεῖτο ἡ ἀλλεπαλληλία τῶν δύο ι, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ ο ἀπετέλει τὸν φθόγγον τοῦ γαλλικοῦ u καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ λέγηται ὁ δ ο π ο ι ί α καὶ ἐν τῇ δ' πρὸ Χριστοῦ

ὅτι ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων οὐδὲν ι ἠκούετο ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς *αι* καὶ *οι* τῶν ὀνομάτων, ἐξ ὧν αἱ προκείμεναι λέξεις παράγονται, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ λέγωσιν *Ἀχαΐα* καὶ *Ἀχαιία*, *Πλαταϊκὸς* καὶ *Πλαταιικός*, καὶ ὁ Θουκυδίδης νὰ γράφῃ *Πλαταιίδα* παρὰ τὸ *Θηβαΐδα* [1]. Καὶ ἐφ' ὅσον οὐδεμία λέξις εἰς *ιτης* καὶ *ικος* λήγουσα δύναται νὰ προσαχθῇ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν ἔχουσα ἀκουόμενον πρὸ τοῦ ι τῆς καταλήξεως ἕτερον ι, συχνότατα δὲ ἀκούονται σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν τὰ ***Ῥωμαίικος***, ***Σμυρναίικος***, ***Ἑβραίικος***, ***Εὐρωπαίικος***, ***παλαιικός*** καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα, ἐπειδὴ οὐδὲν ι ἀκούεται ἐν τοῖς πρωτοτύποις ***Ῥωμαῖος***, ***Σμυρναῖος***, ***Ἑβραῖος***, ***Εὐρωπαῖος***, ***παλαιός***, συγχωρεῖται, νομίζομεν, καὶ ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐν τοῖς τύποις *αιικός*, *αιις*, *αιιδης*, *οιικος* ἔχομεν ἑτέραν σαφῆ καὶ ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν ὅτι, ὅπως σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς *αι*, οὕτω καὶ παρ' Ἀττικοῖς ἐν τῇ ἐκφωνήσει αὐτῆς τε καὶ τῆς *οι* οὐδὲν ἠκούετο ι, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὁ φθόγγος τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ μακροῦ *ê*, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ τοῦ γαλλικοῦ *u*. Ὑπὲρ τῆς προφορᾶς ταύτης μαρτυροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ *οἰκοδομημένος*, *οἰνωμένος*, *ἀφαιρημένος*, *αἱρέθη*, *διοίκησεν*, αἵτινες κατὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ νεωτέρους χρόνους ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ Ἰωνίᾳ. Ἂν δὲ τὸ *α* καὶ *ο* ἐν τῷ *αἱρεῖσθαι* καὶ *οἰνοῦν* καὶ *οἰκοδομεῖν* ἠκούετο διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ ι, οὐδεὶς λόγος θὰ ὑπῆρχε παρὰ τὸ *ᾠνομένος* νὰ λέγη-

---

ἑκατονταετηρίδι, ὅπως εὐποιεία ἤτοι εὐποιΐα ἐν τῇ δ' μετὰ Χριστὸν CIA III 48, 10 (305 μετὰ Χριστὸν), ὅτε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς σφοδροτάτους Ἐρασμικοὺς ἡ οι εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ υ. Ἀλλὰ περὶ τούτων καὶ τοῦ δισυλλάβου τύπου Εὐβοΐς καὶ τοῦ τρισυλλάβου Εὐβοιίς, περὶ τοῦ ἀσυναλείπτου ἰωνικοῦ οϊ καὶ τοῦ συναληλιμμένου ἀττικοῦ οἱ, ἐξ ὧν γίνεται σαφέστατον ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους ἡ οι εἶχε ἁπλῆν καὶ ἀδιαίρετον προφοράν, διαλαμβάνομεν ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς οι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

1) Θουκυδ. Γ, 58 εἰ τὴν χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαΐδα ποιήσατε. Ὁμοίως λέγει ὁ Θουκυδ. Πλαταιίς ἐν Β, 71. 74, καὶ ταῦτα, ἐνῷ λέγει οὐχὶ Χίιος, Ῥηγιῖνος, Δωριίς, ἀλλὰ Χῖος, Ῥηγῖνος Δωρίς. Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Θουκυδίδης εἶπε Πλαταιίς καὶ Θηβαΐς, οὐχὶ δὲ τἀνάπαλιν Πλαταΐς καὶ Θηβαιίς χάριν εὐφωνίας, ἵνα μὴ ἔλθωσιν ἀκόλουθα δύο α καὶ τὸ ἀνοικτὸν ê μετὰ τὸ κλειστὸν e.

ται καὶ *οἰνωμένος* καὶ *οἰκοδομημένος* παρὰ τὸ *ᾠκοδομημένος* ἢ *αἱρέθη* ἀντὶ *ᾑρέθη* καὶ *διοίκησεν* ἀντὶ *διῴκησεν* ἀφοῦ ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι ταῖς ἀρχομέναις ἀπὸ τοῦ *α* καὶ *ο* ἐτηρεῖτο ἡ αὔξησις *α* καὶ *ω*. Ἀλλὰ περὶ τούτων λέγομεν ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ τῆς *οι* κεφαλαίῳ, ἐν ᾧ ἀναφέρομεν καὶ τὰς ἐπιγραφάς, ἢ τοὺς συγγραφεῖς, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν οἱ ἀναύξητοι τύποι *οἰνωμένος*, *οἰκοδομημένος* κτλ., ἐν τῷ παρόντι δὲ ἀρκούμεθα μόνον νὰ προσθέσωμεν ἔτι ὅτι, ὅπως ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκεται *Φωκαϊκὸς* καὶ *Ἑρμαιικός*, *Ἀθηναΐς* καὶ *Ἀθηναιίς*, οὕτως ἀναγινώσκεται καὶ *Ἀχαϊκὸς* καὶ *Ἀχαιικός* [1]. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις τῶν Δραματικῶν τὸ αὐτὸ συνέβαινε περὶ τὴν γραφὴν *Ἀχαϊκὸς* καὶ *Ἀχαιικός*, *Ἀχαΐς* καὶ *Ἀχαιίς*, ἂν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ συμβαίνοντος ἐν τοῖς μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσιν ἀντιγράφοις, φέρουσιν ἀναμὶξ ἀμφοτέρους τοὺς τύπους τῶν εἰρημένων ὀνομάτων [2]. Ἂν δὲ ἡ αὐτὴ ἀστασία ἐκράτει περὶ τὴν γραφὴν αὐτῶν καὶ ἐν τῷ ὁμηρικῷ κειμένῳ, δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ γινώσκωμεν, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, τὸ ὁμηρικὸν κείμενον ὑπέστη πολλὰς καὶ ποικίλας διορθώσεις, καὶ διαμένει πάντοτε ἀμφίβολον πότερος τῶν τύπων ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασιν. Ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ἂν ἐγινώσκομεν τοῦτο, πάλιν μικρὰ ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης θὰ προσεγίνετο ἡμῖν ὠφέλεια εἰς εὕρεσιν τῆς ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, ἐπειδὴ οὐδὲν ἀσφαλὲς συμπέρασμα θὰ εἴχομεν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν νόμων τῶν κρατούντων ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων περὶ τῶν νόμων τῶν ἰσχυόντων ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ, οὐδὲ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς διαλέκτου τῶν Ἀττικῶν ἐκ τῆς προφορᾶς τῆς ὁμηρικῆς καὶ καθόλου τῆς ἀρχαιοτάτης ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὅτι ἡ *αι* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου ἐσήμαι-

---

1) Ἀχαϊκὰ CIA II 723, 3 (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Ἀχαιικὰ 716, 7 (Ὡσαύτως τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος).

2) Ἰδὲ Lobeck Phryn. σελ. 39 σημ. κἑξ. καὶ Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Δραματικῶν, Εὐρ. Τρῳάδ. 652 702. 863. 1017, Ἑλέν. 1544. Αἰσχυλ. Πέρσ. 488 κτλ.

νεν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον φθόγγον δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ *μυρίεσι*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἀντὶ τῆς ὀρθῆς *μυρίασι* ἐν ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 418 πρὸ Χριστοῦ [1]. Ἡ γραφὴ αὕτη μαρτυρεῖ μεθ' ἱκανῆς σαφηνείας ὅτι ὁ τύπος *αις* ὁ ἐν ταῖς δοτικαῖς *μυρίαις*, *χιλίαις ταμίαις*, *Ἑλληνοταμίαις* ἔχει τὴν ἀρχὴν οὐχὶ ἐκ τοῦ τύπου *ασι* ἢ *ασι*, τοῦ ἐν ταῖς πληρεστέραις δοτικαῖς *μυρίασι*, *χιλίασι*, *ταμίασι* ἀπαντῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τύπου *ησι*, ἐξ οὗ προέκυψε τὸ *δικασταῖς*, *δραχμαῖς*, *ἐπιστάταις*, *ἐπόπταις* κτλ. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ψηφίσματι ἐγράφη *μυρίεσι*, *δραχμ˜σι*, παρὰ τὸ *χιλίᾳσι* καὶ *ταμίᾳσι*. Ἂν δὲ ἐν τοῖς νεωτέροις τύποις προετιμήθη ἡ *αι* τοῦ *η*, προετιμήθη διὰ δύο λόγους· πρῶτον μὲν διότι τὸ Η τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς δὲν ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τοῦ ἀνοικτοῦ *ē*, ὃν ἐσήμαινε τὸ πρὸ Εὐκλείδου Ε ἐν ταῖς συλλαβαῖς ταῖς διατηρούσαις ἔτι τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν προφοράν, ἀλλ' ἕτερον κλειστότερον, μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνοντα· ὅθεν οὐδὲ ἀπαντᾷ ποτε ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου ἐπιγραφαῖς τὸ *δικαστῆσι* καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τοῦ Η γραφόμενα, ὅπως ἐνίοτε ἄλλαι τινὲς λέξεις, ἀλλὰ διὰ μόνου τοῦ Ε· δεύτερον δὲ χάριν ὀρθογραφικῆς διακρίσεως τῶν πτώσεων, ὅπως μὴ συγχέηται τὸ *δικασταῖς* πρὸς τὸ *δικαστής* καὶ το *δραχμαῖς* πρὸ τὸ *δραχμῆς*. Δὲν δυνάμεθα δέ, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν περὶ τῆς μονοφώνου προφορᾶς τῆς *αι* ὁμολογίαν, νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ *δικασταῖς* καὶ *δραχμαῖς* ἐγένετο ἐκ τοῦ *δικασταῖσι* καὶ *δραχμαῖσι*, διότι ὁ εἰς *αισι* τύπος τῶν συμφωνολήκτων ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως, ὅσον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν διδασκόμεθα, ἦτο παντελῶς ἄχρηστος ἐν Ἀθήναις ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2], καὶ βεβαίως ἦτο ἀδύνατον ὁ εἰς *αις* νεώτερος τύπος νὰ προέλθῃ ἐκ τύπου ἀνυπάρκτου. Πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ *μυρίαις* προῆλθεν ἐκ τοῦ *μιρίασι*, ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ἐκ τοῦ *μυρίᾳσι*, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, διότι τοῦτο ἦτο φύσει ἀδύνατον, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην

1) CIA I Suppl. 53 a, 20· ἴδε καὶ ἔμπροσθ. σελ. 318 σημ. στίχ. 1—2.

2) Ἴδε σελ. 317 καὶ σημ. 1. Ὁ δὲ εἰς α ι σ ι τύπος τῆς δοτικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὁ παρὰ τοῖς Δραματικοῖς ἀπαντῶν φαίνεται ὅτι προῆλθε κατὰ μεταχαρακτηρισμὸν τοῦ η εἰς τὴν α ι μετὰ τὴν ἐν τῇ γλώσσῃ ἐπικράτειαν τοῦ ἀποκεκομμένου τύπου τοῦ εἰς α ι ς, τοῦ ἐκ τοῦ εἰς η σ ι σχηματισθέντος.

ὀφείλομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐγένοντο ἐκ τοῦ *μυρίεσι*, τοῦ ἀναντιλέκτως κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ *διαστῆσι* καὶ *δραχμῆσι* ἐκ τοῦ *μυρίασι* σχηματισθέντος. Διὸ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπερρίψαμεν τὸν ἰσχυρισμόν τινων Ἐρασμικῶν ὅτι τὸ *δικασταῖς* καὶ *δραχμαῖς* ἐγένετο ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς *δικασταί*, *δραχμαὶ* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν δοτικὴν τῶν δευτεροκλίτων *θεοῖς, ἀνθρώποις, Ἀθηναίοις*· ἐπειδὴ ἡ γραφὴ *μυρίεσι* μαρτυρεῖ τι διάφορον, ὅτι ἡ ἀναλογία, καθ' ἣν ἐσχηματίσθησαν τὸ *χιλίαις*, *ταμίαις*, δὲν εἶνε ἡ τοῦ *δικασταῖς* καὶ *δραχμαῖς* πρὸς τὸ *θεοῖς* καὶ *ἀνθρώποις*, ἀλλ' ἡ τοῦ *χιλίασι* καὶ *ταμίασι* πρὸς τὸ *δικαστῆσι* καὶ *δραχμῆσι*. Τοσούτῳ μᾶλλον νομίζομεν ἀπορριπτέον τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν Ἐρασμικῶν ὅτι τὸ *δικασταῖς* καὶ *δραχμαῖς* ἐσχηματίσθη κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ *θεοῖς* καὶ *ἀνθρώποις*, ὅσῳ, ἂν ἦτό ποτε δυνατὸν νὰ συμβῇ τοιαύτη παράδοξος ἀναλογία, ἔπρεπε νὰ συμβῇ καὶ πρὸ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ι, καὶ ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἔπρεπε σήμερον νὰ ἀναγινώσκωνται οὐχὶ μόνον *δραχμαῖς*, *ἐπιστάταις*, κατὰ τὸ *θεοῖς* καὶ *ἀνθρώποις*, ἀλλὰ καὶ *δικασταῖσι*, *δραχμαῖσι* κατὰ τὸ *ἄλλοισι Ἀθηναίοισι*, *ἀκολούθοισι* κλ. ὅπερ ὅμως οὐδέποτε συμβαίνει, διότι τοιαύτη ἀναλογία θὰ ἦτο, ὡς λέγομεν, παράδοξος, ἐπειδή, *ὅπου γίνεται ἀναλογία, γίνεται ὁλόκληρος*, *ὅλου τοῦ τύπου μεταβαλλομένου καθ' ἕτερον* [1]. Καὶ ἄλλως δὲ δὲν εἶνε ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Ἐρασμικῶν, διότι τὸ *θεοῖς* καὶ *ἀνθρώποις* καὶ *Ἀθηναίοις* καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν ἐσχηματίσθησαν κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν *θεοί*, *ἄνθρωποι*, *Ἀθηναῖοι*, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ *δικασταῖς* καὶ *δραχμαῖς* ἐσχηματίσθησαν κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν *δικασταί*, *δραχμαί*, ἀλλ' ἐκ τῶν πληρεστέρων δοτικῶν *θεοῖσι*, *ἀνθρώποισι*, *Ἀθηναίοισι*· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαλεγό-

---

1) Οὔτε ἐκ τῆς παλαιᾶς οὔτε ἐκ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης δύναταί τις νὰ προσαγάγῃ παράδειγμα μαρτυροῦν τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης ἀναλογίας, ἣν προϋποτίθεται ὁ ἐπάνω μνημονευόμενος ἰσχυρισμὸς τῶν Ἐρασμικῶν, ἀλλὰ πανταχοῦ ὅπου γίνεται μεταβολὴ τύπου τινὸς κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἕτερον, ὁλόκληρος ὁ πρῶτος τύπος λαμβάνει τὴν μορφὴν τοῦ δευτέρου, διότι ὡς ἄνω λέγομεν, ἄλλος τρόπος τῆς μεταβολῆς εἶνε φύσει ἀδύνατος.

μενοι δὲν σχηματίζουσι τοὺς λεκτικοὺς τύπους κατὰ τὴν σειράν, καθ' ἣν εἶνε τεταγμένοι ἐν τῇ γραμματικῇ, ἀλλὰ λέγουσιν αὐτάς, ὅπως νηπιόθεν ἤκουσαν αὐτοὺς φωνουμένους καὶ ὡς ἡ σειρὰ καὶ συνθήκη τῶν ἐννοιῶν καὶ λέξεων ἀπαιτεῖ. Καὶ ἂν τὸ *θεοῖς* καὶ *ἀνθρώποις* ἦτο δύσκολον τοῖς πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικοῖς καὶ τοῖς ἐμπειροτάτοις τῆς γραμματικῆς τέχνης νὰ σχηματίζωσιν ἑκάστοτε κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν *θεοί*, *ἄνθρωποι*, πολλῷ ὀλιγώτερον θὰ ἦτο εὔκολον αὐτοῖς, ἐν ᾧ διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν τῆς ὥρας ἔλεγον *δικαστῇσι*, εὐθὺς κατόπιν, ἂν ἤθελον νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν νεώτερον τύπον, τὸν ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ *ι* σχηματισθέντα, νὰ διατρέχωσι σύμπασαν τὴν σειρὰν τῶν ὀνοματικῶν τύπων τῆς α′ καὶ β′ κλίσεως, ὅπως σχηματίσωσι, γραμματικοῖς λογισμοῖς χρώμενοι, νέον τύπον δοτικῆς ἱκανῶς διάφορον τοῦ πληρεστέρου καὶ πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἐκ τοῦ στόματος ἐξελθόντος. Ὅσον δὲ δύσκολος ἦτο ὁ τρόπος οὗτος τῆς γενέσεως τοῦ τύπου *δικασταῖς*, *δραχμαῖς*, τοσοῦτον εὔκολος, τοὐναντίον, ἦτο ὁ ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου σχηματισμὸς αὐτῶν τε καὶ πάντων τῶν ἄλλων τῆς πρώτης κλίσεως ὀνομάτων, καὶ τῶν συμφωνολήκτων καὶ τῶν φωνηεντολήκτων. Διότι πᾶς τις καὶ ὁ ἀγραμματότατος χωρὶς τῆς ἐλαχίστης σκέψεως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ κατὰ ἀληθῆ καὶ φυσικωτάτην ἀναλογίαν *ταμίαις*, *μυρίαις*, *χιλίαις* ὡς ἔλεγε καὶ *δραχμαῖς δικασταῖς*, *στήλαις* κτλ. Ἂν δὲ ἡ χρῆσις τῆς *αι* ἐν τοῖς νεωτέροις τούτοις τύποις πρὸς δήλωσιν ἁπλοῦ καὶ ἀσυνθέτου φθόγγου ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα τοῦ Ἐράσμου, οὗτος ἄλλος λόγος, οὐδαμῶς ἰσχύων νὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα καὶ ἀναιρέσῃ τὴν ἀλήθειαν τὴν πανταχόθεν εἰς τὸ μέσον προκύπτουσαν, ὅτι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ὑπάρχει οὐχὶ μόνον προφορά, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐρασμικὰς ἀξιώσεις.

Ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου, καὶ δὴ τὸν τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ē*, διδασκόμεθα καὶ ἐκ τῆς γραφῆς *αἱμίσεων* ἀντὶ *ἡμίσεων*, ἥτις δὶς ἀναγινώσκεται ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων, γεγραμμένῳ κατὰ τὰς ἀρ-

χὰς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1]. Ἂν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, ἤτοι ἐν τῷ κοινῷ τοῖς τε Μυτιληναίοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ, ἡ *αι* ἐσήμαινε τὸν φθόγγον *αϊ*, ὡς ἐπίστευσαν οἱ Ἐρασμικοί, τότε μένει ὅλως ἀκατανόητον, πῶς ἐγράφη *αἴμισυς* ἀντὶ *ἥμισυς* ἐν χρόνοις οὕτω παλαιοῖς, ἀφοῦ ἡ λέξις αὕτη ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς διαλέκτοις ἤρχετο οὐχὶ ἀπὸ τοῦ φθόγγου τούτου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ *ê*[2]. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἐκ Λέσβου ὡρμῶντο καὶ αἱ γραφαὶ *αἰμίονος* καὶ *Αἰσίοδος*[3], ἐν δὲ ταῖς ἐκ Λέσβου ἐπιγραφαῖς τὸ *η* κατέχει τὴν οἰκείαν αὐτῷ θέσιν, τούτων ἕνεκα ἐκ τῶν γραφῶν *αἴμισυς*, *αἰμίονος*, *Αἰσίοδος*, καὶ εἴ τινος ἄλλης ὁμοίας συμπεραίνεται οὐ μόνον ὅτι ἡ *αι* ἤδη ἐκ πολὺ παλαιῶν χρόνων εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ φωνήεντος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ καί τι ἕτερον, ὅτι τὸ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν ἐσήμαινε τὸ μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*, ἀλλά τινα κλειστότερον φθόγγον περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, καὶ αὕτη ἦτο ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Μυτιληναίων καὶ τῶν Λεσβίων ἐν ταῖς συλλαβαῖς, ἐν αἷς διεσῴζετο ἔτι ὁ ἀρχαιότατος φθόγγος τοῦ *η*, ἤτοι ὁ τοῦ ἀνοικτοῦ *ê*, οἱ ἄνθρωποι ἔγραφον τὴν δίφθογγον ***αι***, ἐπειδὴ αὕτη, οὐχὶ δὲ τὸ *η* ἐσήμαινε τότε τὸν ἀνοικτὸν ἐκεῖνον φθόγγον.

Ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς δυνάμεως τῆς *αι* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ *ἀναιρερημένος*, ἥτις δίς

---

1) Conze Reise auf der Insel Lesbos VI, 9. 11 = Collitz Dialektinschriften nr. 213 (1).

2) Οἷον ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ γράφεται ἡ μ ί ν α· ἐν τῷ α' ἡρακλιωτικῷ πίνακι ἡ μ ί σ χ ο ι ν ο ν στοίχ. 20 κἑξ. Ὁμοίως ἐγράφετο καὶ ἐν Λακεδαίμονι ἡ μ ι κ ο τ ύ λ ι ο ν IGA 76. ἐν Οἰανθείᾳ ἡ μ ι ό λ ι ο ν IGA 321 a, 5. ἐν Δελφοῖς ἡ μ ι μ ν α ῖ ο ν IGA 319 καὶ ἡ μ ι ό δ ε λ ο ς CIG 1690. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ἡ μ ι- παρὰ Πινδάρῳ, Ἐπιχάρμῳ, καὶ Σώφρονι· ἥ μ ι σ υ ἐν τῇ ἐξ Ἀνδανίας ἐπιγραφῇ 74.82. ἡ μ ί σ ο ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ' Ἀρκαδίας Collitz 1222,25 ἡ μ ι τ ύ μ β ι ο ν παρὰ Σαπφοῖ 116. εἰ μ ι ο λ ί ο ι· ἤτοι ἡ μ ι ο λ ί ο ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Βοιωτίας Collitz 802, 15. Ὁμοίως ἥ μ ι σ υ ς καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἴδε καὶ G. Meyez Grammatik κτλ. ἔκδ. β' σελ. 44 § 37.

3) Lentz Herodiani κτλ. II 321,7. Ὅτι δὲ ὁ Ἡ σ ί ο δ ο ς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι αὐτοῦ Βοιωτίᾳ οὕτως ἐκαλεῖτο, δεικνύει καὶ ἡ ἐκ Θεσπιῶν γραφὴ Ε ἰ σ ι ο δ ε ί ω ν (Μουσάων), ἤτοι Ἡ σ ι δ ε ί ω ν Coll. 800=Lafeld 243.

ἀπαντᾷ παρὰ τὴν ὀρθὴν (*ἀνε*)*ραιρημένος* ἐν ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Θάσου τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [1]. Ἀναντιλέκτως ὁ λιθοκόπος ἔγραψεν ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῇ *ἀναιρερημένος* ἀντὶ *ἀνεραιρημένος* ἤτοι *ναι* ἀντὶ *νε* καὶ τἀνάπαλιν *ρε* ἀντὶ *ραι*, συγχέας τὴν ὀρθὴν πρὸς τὴν ἐσφαλμένην γραφήν, οὐχὶ βεβαίως διότι ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἀλλὰ διότι ἀπέδιδεν ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸ *ε* καὶ ἦτο πολὺ εὔκολον ἕνεκα τῆς ἀλλεπαλληλίας τῶν ὁμοίων ἤχων ἐκ μικρᾶς ἀπροσεξίας ἢ ἐξ ἀκαριαίου σφάλματος τῆς μνήμης νὰ γραφῇ ἡ μακρὰ *αι* ἀντὶ τοῦ βραχέος *ε* καὶ τἀνάπαλιν οὐχὶ μόνον ὑπὸ ἀπαιδεύτου λιθοκόπου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντὸς ἄλλου, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκριβέστατα διαστέλλοντος τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων καὶ τὰς ἄλλας τὰς λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῶν φθόγγων καὶ πανταχοῦ αὐστηρότατα διαφυλάττοντος τὴν ὀρθὴν τῶν λέξεων γραφήν. Λέγομεν δὲ ὀρθὴν τὴν γραφὴν *ἀνεραιρημένος* οὐχὶ δὲ τὴν *ἀναιρερημένος*, διότι ὁ ἀρχαιότερος παρὰ τοῖς Ἴωσι τύπος τοῦ παρακειμένου τούτου εἶνε ὁ παρ' Ἡροδότῳ ἀπαντῶν *ἀναραίρημαι* [2], ἐκ δὲ τούτου βεβαίως μόνον ὁ *ἀνεραίρημαι* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἰωνικῇ τροπῇ τοῦ *α* εἰς *ε*, οὐδαμῶς δὲ ὁ *ἀναιρέρημαι*, ἤ, ὡς ἄνευ λόγου ἐπίστευσεν ὁ Βλάσσιος [3], ὁ *ἀναιραίρημαι*. Πῶς δὲ ἐγράφη ἐν τῷ 3 στίχῳ ἡ λέξις ἀγνοοῦμεν, ἐπειδὴ σήμερον ἐλλείπουσιν ἀπὸ τοῦ λίθου πρὸ τοῦ *ρ* πλεῖστα γράμματα, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀσφαλῶς ἂν ὁ λιθοκόπος ἔγραψεν ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ τὸ ὀρθὸν *ἀνεραιρημένος* ἢ τὸ ἐσφαλμένον *ἀναιραιρημένος*. Ἀλλ' εἴτε ὀρθῶς εἴτε ἐσφαλμένως ἔγραψεν ὁ λιθοκόπος τὸν περὶ οὗ λόγος τύπον ἐν τῷ 3 στίχῳ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν τῷ 5 καὶ 11 δὶς ἔγραψεν ἐσφαλμένως *αι* ἀντὶ *ε* καὶ δὶς *ε* ἀντὶ *αι*, αἱ δὲ γραφαὶ αὗται μαρτυροῦσι ὅτι ἡ *αι* εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ φωνήεντος ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, διότι, ἂν ἐξεφωνεῖτο ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἦτο ἀδύνατον, ὡς

1) (α ν ε)ρ α ι ρ η μ έ ν ο ς Hermes III σελ. 237 στιχ. 3=Cauer κτλ. ἔκδ. 6', ἀριθ. 527. ἀ ν α ι ρ ε ρ η μ έ ν ο υ αὐτόθι στίχ. 5, ἀ ν α ι ρ ε ρ η μ έ ν ο ν στίχ. 11. Ἡ ἐπιγραφὴ δύναται νά ἀναβιβασθῇ ἕνεκα τῆς γραφῆς ὀ φ ε ί λ ε ν (στίχ. 10 καὶ 11) ἀντὶ ὀ φ ε ί λ ε ι ν καὶ μέχρι τῶν μέσων τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος.

2) Α, 185. 191.

3) ἔκδ. 6' σελ. 54.

ἀλλαχοῦ ἱκανῶς διεσαφήσαμεν [1] νὰ γράψῃ ὁ λιθοκόπος, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν ἦτο ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος, δὶς μάλιστα, *αι* ἀντὶ *ε*. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λιθοκόπος ἔγραψε μόνον *ἀναιρερημένος*, οὐχὶ δὲ καὶ *ἀνερηραιμένος* ἀντὶ *ἀνεραιρημένος* [2], ἐκ τῆς ἐκ Θάσου ἐπιγραφῆς μανθάνομεν πρὸς τούτοις ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ *η* διέφερε τῆς προφορᾶς τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*, ὅπερ καὶ ἐκ τῆς προμνημονευθείσης ἐκ Μυτιλήνης ἐδιδάχθημεν, ὅτι δηλαδὴ τὸ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ê*, ὅπως ἴσως ποτὲ ἀρχαιότατα, ἀλλά τινα ἕτερον, μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ *ι* σαλεύοντα, τὸν δὲ τοῦ ἀνοικοῦ *ê* ἐσήμαινεν ἡ δίφθογγος *αι*, καὶ τούτου ἕνεκα ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἡ σύγχυσις δὲν γίνεται μεταξὺ τοῦ *η* καὶ τῆς *αι*, ἀλλὰ μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ *ε*. Κατόπιν τούτων πᾶς τις κατανοεῖ πόσον ἄτοπα πάσχει ὁ Βλάσσιος εὑρίσκων ἐν τῇ μὴ συγχύσει τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* σαφεστάτην ἀπόδειξιν ὅτι ἡ μὲν *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, τὸ δὲ *η* ὡς ἀνοικτὸν *ê*, καὶ πόσον φαίνεται χαρίεις, ὅταν ἀποκρούων τὴν ὡς *ê* προφορὰν τῆς *αι* μετὰ πολλῆς σεμνοπρεπείας ἀποφαίνηται ὅτι οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι, οὔτε ἄλλος τις λαὸς καὶ τῶν Ἀθηναίων λογιώτερος θὰ ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐν τῇ γραφῇ φθόγγους τοσοῦτον ἐν τῇ προφορᾷ συγχεομένους [3]. Ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ἐλησμόνησεν, ὡς φαίνεται, ὁ ἀνὴρ ὅτι σύγχρονος λαός, ὁ Γαλλικός, εἰ καὶ τὴν δίφθογγον τῆς ἑαυτοῦ γλώσσης *αι* ἐκφωνεῖ οὐχὶ ὡς τὸ *η* οἱ Ἕλληνες, ὡς *e* κλειστόν, ἀλλ' ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*, οὐδαμῶς διακρίνων αὐτὴν ἀπὸ του φωνήεντος τούτου, ὅμως οὐδέποτε, ὢ τοῦ θαύματος! συγχέει καὶ ἐν τῇ γραφῇ τὴν *αι* πρὸς τὸ *ê*.

Πρὸς τὴν περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* διδασκαλίαν τῶν Ἐρασμικῶν ἐναντιοῦται καὶ ἡ ἀττικὴ γραφὴ *Ἡφαιστιάδης* ἀντὶ *Ἰφιστιάδης*, ἥτις συχνότερον μὲν εὕρηται ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν με-

---

1) Ἐν τῇ σελίδι 236—237.

2) Ἂν τὸ η ἐξεφωνεῖτο, ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ὡς ê ἀνοικτόν, θὰ ἦτο πολὺ εὐκολώτερον νὰ γείνῃ σύγχυσις τῶν συλλαβῶν ρ α ι καὶ ρ η, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ συμφώνου ἀρχομένων ἀμφοτέρων, ἢ τῶν συλλαβῶν ν ε καὶ ρ α ι, οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἀλλήλας ἐχουσῶν, ἂν ἐκφωνηθῶσι κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον.

3) Ἔκδ. β' σελ. 13.

ταγενεστέρων ῥωμαϊκῶν χρόνων[1], ἅπαξ δὲ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Ἡ γραφὴ αὕτη κατὰ μὲν τὸν Διττεμβέργην ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐξ ἐτυμολογικῆς αἰτίας[3], κατὰ δὲ τὸν Οὔλριχον Κοιλῆρον ἐκ τῆς προφορᾶς τῶν πολλῶν[4]. Ὁποτέραν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν, πάντως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μόνη ἡ ἐτυμολογία ἄνευ τῆς ὁμοιοτάτης προφορᾶς τῶν λέξεων δὲν θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν γραφὴν *Ἰφιστιάδης* εἰς *Ἡφαιστιάδης*. Ἂν τὸ *Ἥφαιστος* ἐξεφωνεῖτο ἐν Ἀθήναις καὶ κατὰ τὴν δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ὡς ***Hephaïstos***, εἰς οὐδενὸς βεβαίως τὴν διάνοιαν θὰ ἐπήρχετο ὁ λογισμὸς νὰ γράψῃ *Ἡφαιστι-*

---

1) CIA III 1171, 83. 84 (197—207 μετὰ Χριστόν). Ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 1172, 25. 26. 3584. Ἐν δὲ τῷ 1284, 27 γράφεται Ἡφιστιάδης ἀντὶ Ἡφαιστιάδης. Ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης διδασκόμεθα οὐ μόνον ὅτι ἡ αι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐξεφωνεῖτο ὡς ε ἐν τῇ λέξει Ἥφαιστος, ὅπερ ἐξ ἄλλων γραφῶν γινώσκομεν συμβαῖνον καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ δίφθογγος αὕτη ἕνεκα τῆς τοιαύτης προφορᾶς αὐτῆς ἐτρέπετο ἐνίοτε καὶ εἰς ι, ἕνεκα δὲ τῆς τροπῆς ταύτης εὐκολώτερον ἦτο ἐκ τοῦ Ἡφαιστιάδης νὰ γεννηθῇ ὄνομα οὐδαμῶς τοῦ δημοτικοῦ Ἰφιστιάδης διαφέρον. Οὕτω δὲ ἔχοντος τοῦ πράγματος, εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς ὅτι ἡ γραφὴ Ἡφιστιάδης ἀκριβέστατα συμφωνεῖ πρὸς ὅ,τι ἐπάνω λέγομεν, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Ἡφαίστου ἐτυμολογία τοῦ δημοτικοῦ Ἰφιστιάδης καὶ ἡ κατὰ ταύτην γραφὴ αὐτοῦ θὰ ἀπέβαινεν ἀκατανόητος, ἂν τὸ η καὶ ἡ δίφθογγος αι ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, διότι ἐκ τῆς γραφῆς Ἡφιστάδης καὶ καθόλου ἐκ τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνοες ἀναντιλέκτου προφορᾶς τοῦ η ὡς ι καὶ τῆς αι ὡς ε γίνεται παντὶ δῆλον ὅτι, ἂν πολλοὶ ἐνόμιζον ὅτι τὸ δημοτικὸν Ἰφιστιάδης ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Ἡφαίστου καὶ τούτου ἕνεκα ἀντὶ Ἰφιστιάδης ἔγραφον Ἡφαιστιάδης, τῆς ἐτυμολογίας ταύτης καὶ τῆς νέας γραφῆς οὐδεμία ἄλλη ἦτο αἰτία, ἢ ἡ μεγίστη ὁμοιότης τῆς προφορᾶς τοῦ Ἰφιστιάδης καὶ Ἡφαιστιάδης. Ὅτι δὲ ὁ φθόγγος τοῦ ι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐσημαίνετο ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ η μεταξὺ πολλῶν ἄλλων δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ Ἡρεσίδαι ἀντὶ Εἰρεσίδαι CIA III 1030. 1031. 1066 a. 1121. 1128. 1129. 1160 κτλ. οὐχὶ δὲ ὀλιγώτερον καὶ ἡ ἔτι μεταγενεστέρα γραφὴ ησελεύσοντε ἀντὶ εἰσελεύσονται CIA III, 404, 2 (γ'—δ' ἑκατοντ. μ. Χρ.).

2) CIA II 772 B, 12.

3) Ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἀριθμῷ 3584, ἐν ᾧ λέγει ὅτι ἡ γραφὴ Ἡφαιστιάδης προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένης γνώμης περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνόματος.

4) Ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἀριθμῷ 772.

άδης ἀντὶ *'Ιφιστιάδης*, ἀφοῦ θὰ ἔβλεπε φανερώτατα ὅτι διὰ τῆς καινῆς ταύτης γραφῆς θὰ παρήγετο εἰς μέσον νέον ὄνομα, ἔχον μὲν τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ *Ἥφαιστος*, οὐδαμῶς δὲ δυνάμενον νὰ σημαίνῃ καὶ τὸ τοῖς πᾶσι γνωστότατον *'Ιφιστιάδης*, καὶ εὐλόγως θὰ συνεχωρεῖτο ἑκάστῳ τινὶ νὰ ἐρωτήσῃ μετ' ἀπορίας τὸν εἰσηγητὴν τῆς νέας γραφῆς, ἂν ἐν 'Αττικῇ ἢ ἐν Λήμνῳ κατῴκουν οἱ τέως μὲν λανθάνοντες, νῦν δὲ τὸ πρῶτον γινωσκόμενοι **Hephaïstiάδαι** Εὐκολωτάτη δὲ θὰ ἦτο τοὐναντίον ἡ μεταβολὴ τῆς γραφῆς *'Ιφιστιάδης* εἰς *'Ηφαιστιάδης* ἕνεκα ἐτυμολογικῆς αἰτίας, ἂν τὸ *η* ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε προφορὰν πολὺ πρὸς τὸ ι πλησιάζουσαν, ἡ δὲ *αι* πρὸς τὴν τοῦ *ε*, μηδαμῶς δὲ ἠκούετο καί τὸ δασὺ πνεῦμα. Διότι τότε ἦτο πολὺ εὔκολον ἀληθῶς ἐκ μικρᾶς μεταβολῆς περὶ τὴν προφορὰν τοῦ δευτέρου *ι* τοῦ *'Ιφιστιάδης* νὰ προέλθῃ εἰς μέσον τὸ *'Ιφεστιάδης*, ὅπως ἐκ τοῦ *'Ιστιαιῆς* τὸ *'Εστιαιῆς* [1] πολλοὶ δὲ νομίζοντες ἐκ τῆς προφορᾶς ταύτης ὅτι τὸ ὄνομα ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ *Ἥφαιστος* νὰ γράφωσιν *'Ηφαιστιάδης*, ἀφοῦ καὶ ἡ προφορὰ τοσοῦτον θὰ συνεφώνει τῇ ἐτυμολογίᾳ καὶ θαυμασίως θὰ ἐβοήθει αὐτῇ εἰς μεταγραφὴν τοῦ ὀνόματος, οὐδεὶς δὲ θὰ ἐσκανδαλίζετο ἐπὶ τῇ ἱδρύσει τοῦ *'Ηφαίστου* ἐν τῷ δήμῳ τῶν *'Ιφεστιαδῶν*. 'Αλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι οὐδέποτε ἐν 'Αττικῇ ἠκούσθη ὄνομα *'Ιφεστιάδης* καὶ ὅτι πάντοτε καὶ πάντες ἔλεγον μόνον *'Ιφιστιάδης*, πάλιν ἡ γραφὴ ***'Ηφαιστιάδης*** διαμένει ἀκατανόητος ἐφ' ὅσον τὸ *Ἥφαιστος* ἐκφωνεῖται **Hephaïstos** καὶ ἡ ἐτυμολογία ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔχει τὴν μαγικὴν δύναμιν νὰ συνταυτίζῃ τὴν προφορὰν δύο διαφόρως ἐκφωνουμένων λέξεων, πρῶτος δὲ καὶ ἔσχατος ὅρος τῆς μεταγραφῆς εἶνε ἡ ὁμοιοτάτη ἐκφώνησις. Οὐ-

---

1) Γνωστὸν εἶνε ὅτι τοὺς Ἰ σ τ ι α ι ᾶ ς τῆς Εὐβοίας οὑτωσὶ διὰ τοῦ ι γραφομένους ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ 'Ερετρίας τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων ('Εφημ ἀρχαιολ. περίοδ. Β' ἀριθ. 417) καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. (Bullet. de corr. hellén. VI, 1882, σελ. 33 στίχ. 41) ὁ Θουκυδίδης λέγει 'Ε σ τ ι α ι ᾶ ς (Α', 114) καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν 'Ε σ τ ί α ι α ν (Ζ', 57) τρέψας τὸ ι εἰς ε. Τοιαῦται δὲ τροπαὶ τοῦ ι εἰς ε δὲν εἶνε ἄγνωστοι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἷον Κ α λ λ ί ν ι κ ο ς καὶ Κ α λ λ έ ν ι κ ο ς, σ τ λ ι γ γ ὶ ς καὶ σ τ λ ε γ γ ί ς, ψ ί λ ι ο ν καὶ ψ έ λ ι ο ν κτλ. δὲν εἶνε δὲ σπανία οὐδ' ἡ ἐναντία τροπὴ τοῦ ε εἰς ι.

δαμόθεν τοὐλάχιστον δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι εὑρέθη ἢ θὰ εὑρεθῇ ποτε ἄνθρωπος ἐπὶ Γῆς, ὅστις ἠθέλησεν ἢ θὰ θελήσῃ ἐξ ὀρθῆς ἢ ἐσφαλμένης ἐτυμολογίας νὰ μεταβάλῃ τὴν γραφὴν οἱασδήποτε λέξεως ἐν οἱασδήποτε γλώσσῃ, ἂν παρὰ τὴν ἐτυμολογίαν μὴ συμβοηθῇ πρὸς τὴν μεταγραφὴν καὶ ἡ ὁμοιότης τῆς προφορᾶς. Καὶ οὐ μόνον ἡ γραφὴ *Ἡφαιστιάδης* ἀντὶ *Ἰφιστιάδης* διδάσκει ὅτι τὸ μὲν *η* εἶχεν ὁμοιοτάτην προφορὰν πρὸς τὸ *ι*, ἡ δὲ *αι* ἁπλοῦ καὶ στοιχειώδους φθόγγου, ἀλλὰ καὶ ἐξελέγχει πλανώμενον τὸν Βλάσσιον, ὅταν ἀποφαίνηται ὅτι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς ἐτυμολογίας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦτο ἀδύνατον ἄνευ τοῦ ἐκ τῆς προφορᾶς βοηθήματος νὰ διατηρῆται ἡ παλαιὰ τῶν λέξεων γραφή· διότι ἡ γραφὴ *Ἡφαιστιάδης* πρὸς πᾶσι τοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις [1] μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἐτυμολογία καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀριστάρχου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦτο πρᾶγμα ἄηθες καὶ ἄγνωστον τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ μάλα γνωστὸν καὶ σύνηθες.

Τῆς ὁμοιοτάτης ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* κατὰ τὴν δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τεκμήριον εἶνε καὶ ἀττικὴ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή, φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς οἰκογενείας *Ἀριστέου*, δὶς μὲν ὀρθῶς διὰ τοῦ *ε* γεγραμμένον, ἅπαξ δὲ ἐσφαλμένως διὰ τῆς *αι*, *Ἀριστέας*, *Ἀρισταίου*, *Ἀριστέου* [2]. Ἐκ τῶν γραφῶν τούτων γίνεται δῆλον ὅτι οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ *Ἀριστέας* καὶ *Ἀρισταῖος* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν τῇ προφορᾷ, εἰ μὴ μόνον εἰς τὰς καταλήξεις *ας* καὶ *ος* καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ἡ ἐν ἄλλαις λέξεσι κωλύουσα τὴν ἐναλλαγὴν τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*, δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ κωλύῃ πάντοτε καὶ ἐν ὀνόμασι καθ' ἅπαντα τὰ ἄλλα αὐτῶν στοιχεῖα ὁμοίως ἐκφωνουμένοις. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ εἰς *έας* λήγοντα ὀνόματα γράφονται μόνον διὰ τοῦ *ε*. Ἰδίᾳ δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο πλειστάκις ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐνίοτε κατὰ πάσας τὰς πτώσεις, *Ἀριστέας*, *Ἀριστέου*, *Ἀριστέᾳ*, *Ἀριστέαν* καὶ πάντοτε διὰ τοῦ *ε*

1) σελ. 128 καὶ ἑξῆς.

2) Mittheil. κτλ. X, 1885, σελ. 372, πr. 37 = Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 587 = Rang. Antiqu. Hellén. 1486.

γεγραμμένον [1] Ἐκ τῆς γραφῆς *Ἀρισταίου* ἀντὶ *Ἀριστέου* γίνεται πρὸς τούτοις δῆλον ὅτι, ἂν ἡ γραμματικὴ ἤθελε φανῆ πρὸ ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων ἀρχαιότερον καί οἱ γράψαντες ὀρθογραφικοὺς κανόνας ἔζων κατὰ τὴν δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ θὰ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ γράψωσιν ὅπως ἔγραψαν, ὅτι τὰ εἰς *εας* ὀνόματα γράφονται διὰ τοῦ *ε*, οἷον *Ἡρέας*, *Θρασέας*, *Κρατέας* *Ἀνδρέας*, *Θαλέας*, *Μενέας*, *Ἀριστέας*, *Μνασέα* , *Αὐγέας*, *Πυθέας* *Ἐλέας*, *Φινέας*, *Φιλέας* [2], ἐπειδὴ καὶ τότε ἠδύνατο νὰ γραφῇ ὑπὸ ἀπαιδεύτου τινὸς *Ἀρισταίου* ἀντὶ *Ἀριστέου*, ὅπως ἐγράφη καὶ *Μνασαίου* ἀντὶ *Μνασέου* ἐν τῇ γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι [3].

Ὁμοίαν σύγχυσιν τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ *Κασσανδραίων* ἀντὶ *Κασσανδρέων*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 287—281 πρὸ Χριστοῦ ἐκ τῆς πόλεως Κασσάνδρας [4]. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ δεινότατος περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν Διττεμβέργης, εὑρίσκων ἀπίθανον τὴν σύγχυσιν τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν οὕτω παλαιοῖς χρόνοις, ἀποδίδει τὴν γραφὴν ταύτην εἰς ἁμάρτημα τοῦ ἀντιγραφέως, νεωτέρου Ἕλληνος ὄντος καὶ εὐκόλως δυναμένου νὰ γράψῃ *αι* ἀντὶ *ε*, ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἡμῶν προφορᾶς παραπλανηθείς [5], ἀλλ' οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν θεμελιοῖ τὴν ἑαυτοῦ δυσπιστίαν, δὲν φαίνονται ἀποχρῶντες. Διότι καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀπογράψας τὴν ἐπιγραφὴν ἐκ τοῦ λίθου ἔγραψε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐσφαλμένως *Κασσανδραίων* ἀντὶ *Κασσανδρέων*, βλέπων, ἅτε ὢν νεώτερος

---

1) Lelas III, ἀριθ. 330, σελ. 107 στίχ. 3. 4. 7. 11. 14. 394. 399 ἐκ Μυλάσων. 338 4, 6, 14, 18, 19 ἐξ Ὀλύμου Ἰδὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 324. 331.

2) Lentz Herodiani κτλ. II, 425, 5 καὶ I, 52, 22.

3) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Συρίας τοῦ ἔτους 259 μετὰ Χριστὸν CIG 4474, 25. Σημειωτέον ὅτι ἐνῷ ἡ ἐπιγραφὴ συνίσταται ἐκ πολλῶν στίχων, καὶ εἶνε πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων, ὅμως σχεδὸν οὐδὲν ἄλλο φέρει ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, ἡ ἀρχὴ τῶν Ἐρασμικῶν, ὅτι πρέπει τις νὰ γράφῃ, ὅπως ἐκφωνεῖ ὑπῆρξε πάντοτε ἄγνωστος τοῖς Ἕλλησι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπαιδεύτοις, ὁσάκις ἔγραφον ἀπὸ ὀρθῶς γεγραμμένων κειμένων.

4) Revue archéologique XXXI, 1876, σελ. 107 στιχ. 5.

5) Sylloge inscriptionum graecarum 1883 ἀριθ. 142.

Ἕλλην, οὐχὶ εἰς τὸν λίθον, ἀλλ' εἰς τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, πάλιν δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι δὲν ἦτο εὐκολώτατον ἔπειτα νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα ἐν δευτέρᾳ ἀναγνώσει τῆς ἐπιγραφῆς ἢ τοῦ ἀντιγράφου, ἀφοῦ ἡ ἀντιγραφὴ δὲν ἐγίνετο εἰς ἕτερον λίθον ἢ εἰς μέταλλον, ὥστε νὰ διαμένῃ ἀνεξίτηλος ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς κοινὸν καὶ εὔωνον χάρτην, πλὴν ἂν χωρὶς λόγου θέλωμεν νὰ διισχυριζώμεθα ὅτι ὁ ἀντίγραφεὺς ἠγνόει, ὅπερ οὐδὲ ὁ μικρὰν ἔχων εἴδησιν τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τῶν εἰς *ευς* ὀνομάτων λήγει οὐχὶ εἰς *αιων*, ἀλλ' εἰς *εων*· ἢ ὅτι ἦτο τοσοῦτον ἀπερίσκεπτος καὶ ἀπειρόκαλος, ὥστε τὸ ἐξ ὑπογυίου γενόμενον πρῶτον ἀντίγραφτν ἔπεμψεν εὐθὺς πρὸς ἐκτύπωσιν εἰς Παρισίους, ὡς εἶχεν, ἄνευ περαιτέρω ἐξετάσεως καὶ μελέτης τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἀποδείξῃ ὁ Διττεμβέργας ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀντιγράφου, πρὶν κατηγορήσῃ τοῦ ἀντιγραφέως τοσαύτ-ν καὶ τηλικαύτην κατηγορίαν, ἂν ἤθελε δηλαδὴ νὰ μετάσχωσι τῆς ἑαυτοῦ δυσπιστίας καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅσοι ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς τῶν ἄλλων λέξεων πείθονται ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς καὶ τοὺς λεκτικοὺς τύπους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἠπίστατο, καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς ἐφρόντησεν, οὐδαμοῦ τῆς ὀρθογραφίας χάριν τῆς προφορᾶς ἀμελήσας. Ἂν δὲ ἡ σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζεται μάλιστα ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, ὅτε, ὡς φαίνεται, οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις τοῦ μακροῦ ἀπὸ τοῦ βραχέος, ὅμως τοῦτο δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι ἡ σύγχυσις αὕτη δὲν ὑπῆρχε καὶ πρότερον, ἀφοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων καὶ ἀρχαιοτέρων γραφῶν σαφῶς μαρτυρεῖται. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς δυσπιστίας θὰ ἠδύνατο ὁ Διττεμβέργης νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι καὶ αἱ γραφαὶ εἰς *Σάμωr*[1] *τὸr* (*τῶr*) *ἐγγόrωr*, *παραrγελέτοσαr*[2] *Ζοΐλος*[3] *Εὐβαίοrος*[4], *ὂr* (*ὧr*)[5], αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς

1) CIA II 808 α, 130 (326 πρ Χρ.).

2) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1884—5 σελ. 137, 11. 40 (τῶν χρόνων Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ)

3) CIA II 963 II 58. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ πολλάκις Ζωΐλος διὰ τοῦ ω (περι τὸ 300 πρ. Χρ).

4) Ἀντὶ Εὐβαίωνος ἤτοι Εὐαίωνος CIA II 836, 40 (ὡσαύτως περὶ τὸ 300 πρ. Χρ.).

δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταντηρίδος, πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι, καίπερ ὑπάρχουσαι ἐπὶ τοῦ λίθου, εἰς σφάλμα τῶν ἀντιγραφέων Ἑλλήνων ἢ μὴ Ἑλλήνων, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ σύγχυσις τοῦ ω καὶ ο ἄρχεται ἐμφανιζομένη σαφέστερον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος. Ἐφ' ὅσον ὅμως τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς εἶνε ἀδύνατος, ἐξέστω καὶ ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ συμβαῖνον περὶ τὴν γραφὴν τοῦ ω καὶ ο κατὰ τὴν δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἠδύνατο νὰ συμβῇ καὶ περὶ τὴν γραφὴν τῆς **αι** καὶ τοῦ *ε*, καὶ ὅτι ἡ γραφὴ ***Κασσανδραίων*** ἀντὶ ***Κασσανδρέων*** εἶνε ἓν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τεκμηρίων τῶν μαρτυρούντων ὅτι ἡ *αι* ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου εἶχε προφορὰν ἁπλῆν μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετον, τοσοῦτον τοῦ βραχέος *ε* διαλλάττουσαν, ὅσον τοῦ *ο* τὸ ω. Δεινῶς δὲ σφάλλεται ὁ Φλάχιος νομίζων σαφὲς τεκμήριον τῆς ὡς *αϊ* ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ τῆς ὡς *εϊ* ἐκφωνήσεως τῆς *ει* ὅτι οὐδέποτε συμβαίνει ἐναλλαγὴ τῆς *ει* καὶ *αι* [1], διότι καὶ ἐκ τῶν περὶ τῆς *ει* καὶ ἐκ τῶν περὶ τῆς *αι* ῥηθέντων γίνεται παντὶ φανερὸν ὅτι οὐδεμία ἐναλλαγὴ καὶ σύγχυσις ἠδύνατο νὰ συμβῇ μεταξὺ τοῦ φθόγγου τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ê* καὶ ἑτέρου ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων εὐκολώτατα δυναμένου διὰ συστολῆς νὰ ἀποβαίνῃ ἰσχνότατον καὶ βραχύτατον *ι*. Ἀλλ' οὐδὲ εἶνε ὅλως ἀληθὴς ἡ ἀπόφανσις τοῦ Φλαχίου· διότι ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Λαρίσης τοῦ ἔτους 214 πρὸ Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἄλλως ἡ **αι** κατέχει τὴν οἰκείαν αὐτῇ θέσιν, παρατηρεῖται φανερὰ σύγχυσις τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *ει* [2]. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπι-

---

5) Αὐτόθι 615, 11 (γ' ἑκατονταετηρίδος πρ. Χρ.).

1) Johannes Flach ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik (1887 σελ. 457).

2) Mittheil. VII, 1882 σελ. 64 κέξ.=Collitz nr. 345=Cauer ἐκδ. β' nr. 109. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, ἐν τοῖς στίχοις 17 καὶ 41 ἀναγινώσκεται ἐψ άφιστει ἀντὶ ἐψάφισται, ὁμοίως δὲ βέλετει στίχ. 20 καὶ γινύετει στίχ. 23, καὶ πεπείστειν ἀντὶ πεπεῖσθαι 16, δεδόσθειν 18, ἔσσεσθειν 16, ἐξεργασθείσεσθειν ἀντὶ ἐξεργασθήσεσθαι 17, ὀνγράψειν=ἀναγράψαι 21, ἐφάνγρενθειν=ἐφάνγρενται 41. Ὡσαύτως Εἰμούνιος, Ἀνδρείμουν, Ἀνδρειμούνειος = Αἴμων, Ἀνδραίμων 54. 64.

γραφῇ διὰ τῆς διφθόγγου *ει* σημαίνεται καὶ ὁ ἐκ τῆς περαιτέρω ἀπολεπτύνσεως τοῦ *η* προερχόμενος φθόγγος[1], ἡ δὲ *ει* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀναντιλέκτως εἶχε παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησι τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ι*, ἐκ τῆς εἰς τὸ ἰσχνὸν τοῦτο φωνῆεν ἀπολεπτύνσεως τῆς *αι* συμπεραίνεται καὶ ἄκοντος τοῦ Φλαχίου οὐ μόνον ὅτι αὕτη εἶχε τότε, ὅπου ἐγράφετο, τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ê*, καὶ βεβαίως ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔν τισι λέξεσι λαβοῦσα διὰ τοῦ χρόνου τὸν κλειστότερον φθόγγον τοῦ *η*, ἠδύνατο νὰ ἀποβαίνῃ τέλος ἁπλοῦν *ι*, ὅπως, ὡς εἴδομεν, καὶ ἐν Βοιωτίᾳ[2]. Πόσον δὲ τὸ συμπέρασμα τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε ἀποδειχθέντα ὅτι ἡ μὲν *αι* ἐσήμαινε τὸ ἀνοικτόν, τὸ δὲ *η* τὸ κλειστὸν *e*, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν. Διότι, ἂν τὸ *η* ἐσήμαινε τὸν ἀνοικτὸν φθόγγον *ê*, ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ταῖς πλείσταις τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν, ἐν αἷς οὐδέποτε ἡ *αι* ἔλαβε τὸν φθόγγον τοῦ *η*, ὅπως πανταχοῦ μὲν ἐν Βοιωτίᾳ, ἐνιαχοῦ δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν ὀλίγαις μόνον λέξεσιν, οὐδεμία μὲν γίνεται σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τῆς *ει*, οὐδὲ ἐν τῇ ϐ′ καὶ γ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι, ὅτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Φλάχιον ἡ *αι* ἐσήμαινε τὸ ἀνοικτὸν *e*, συχνὴ δὲ μεταξὺ τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*, καὶ τοῦ *ι* καὶ τῆς *ει* καὶ τοῦ *η*, ὅπου τοῦτο λαβὸν ἔτι κλειστότερον φθόγγον εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦν *ι*. Καὶ ἀποροῦμεν τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ Φλάχιος λησμονήσας πάντα ταῦτα ἔσπευσε νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔπρεπε νὰ συμβαίνῃ σύγχυσις μεταξὺ τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *ει*, ἂν ἐκείνη μὲν ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς *αϊ* ἀλλ' ὡς *ê*, αὕτη δὲ οὐχὶ ὡς *εϊ* ἀλλ' ὡς *ι*, ἀφοῦ οὐδεμία σύγχυσις εἶνε δυνατή, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, μεταξὺ τοῦ φθόγγου *ê* καὶ τοῦ φθόγγου *î*, πάντα δὲ τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ μὲν *ει* ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν *ι*, ἡ δὲ *αι* ὡς μακρὸν *e* ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαίων.

Τούτου δὲ ἅπαξ ἀποδειχθέντος, οὐδὲν παράδοξον ἂν ἐπὶ αἰγυ-

---

1) Οἷον ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἐ ξ ε ρ γ α σ θ ε ί σ ε σ θ ε ι ν 17, ἐν τοῖς ἐπιθέτοις χ ρ ε ι σ ί μ ο υ ν=χρησίμων 16, π ε π ο λ ι τ ο γ ρ α φ ε ι μ έ ν ο υ ν, —ν ο ι 41. 43. 47, ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν Ἀ ν τ ι γ έ ν ε ι ς 54. 55, Ἀ ρ ι σ τ ο φ ά ν ε ι ς 58 κτλ. Δ ι κ α ι ο κ ρ ά τ ε ι ς 57. 65, Ἑ λ λ α ν ο κ ρ ά τ ε ι ς 72 κτλ.

2) σελ. 137—140.

πτιακῶν παπύρων τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἐφ' ὧν ἀδιακρίτως γράφεται *ω* ἀντὶ *ο* καὶ *ο* ἀντὶ *ω*[1] καὶ *ει* ἀντὶ παντὸς *ι*[2], ἀναγινώσκονται καὶ γραφαί, οἷαι αἱ *ὁρᾶτε* ἀντὶ *ὁρᾶται*, *ἔρρωσθαι* ἀντὶ *ἔρρωσθε*, *εἰδῆται* ἀντὶ *εἰδῆτε*, *ἀνύγετε* ἀντὶ *ἀνοίγεται*, *παρακαλεῖται* ἀντὶ *παρακαλεῖτε*, *ψηφίσασθαι* ἀντὶ *ψηφίσασθε*[3], *πιστεύσεται* ἀντὶ *πιστεύσατε*, *βαίνεται* ἀντὶ *βαίνετε* καὶ *ἐνξεναικεῖν* ἀντὶ *ἐξενενκεῖν* ἢ *ἐξενεγκεῖν*[4]. Βεβαίως οὐδεμία ἄλλη ἠδύνατο νὰ εἶνε αἰτία τῆς συγχύσεως τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν ταῖς προηγουμέναις γραφαῖς, ἢ ὅτι ἡ *αι* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους παρὰ τοῖς πολλοῖς οὐδαμῶς, οὐδὲ κατὰ τὸ μῆκος τῆς συλλαβῆς, διέφερε τοῦ ψιλοῦ *ε*. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος ἀποφαίνεται ὅτι αἱ εἰρημέναι γραφαὶ ἀποδεικνύουσι μόνον σύγχυσιν τῶν καταλήξεων *ται* καὶ *τε*, *σθαι* καὶ *σθε* καὶ μόνον παρὰ τῷ κοινῷ ὄχλῳ[5], οὐδὲ τοῦτο πάλιν ἔχει τι παράδοξον τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅτι ὁ Βλάσσιος οὐδαμοῦ τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ προσηκόντως τί εἶνε δύναμις γράμματος ἢ συλλαβῆς ἔν τινι ἀλφαβήτῳ, οὐδὲ ἐφρόντισεν ὅλως ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν γραφῶν τῶν παπύρων νὰ ζητήσῃ τὸ

---

1) Οἷον μ ε ῖ ζ ω ν ἀντὶ μ ε ῖ ζ ο ν ἐν τοῖς παπύροις τοῦ Λούβρου Ν. 1, στίχ. 56. 450. 515. 521. 524. ἔ χ ω ν ἀντὶ ἔ χ ο ν 21[1] καὶ τοὐναντίον π ρ ό τ ο υ ἀντὶ π ρ ώ τ ο υ 96. (πρὸ τοῦ ἔτους 165 πρ. Χρ.). Μ α κ ε δ ώ ν ο ς ἀντὶ Μ α κ ε δ ό ν ο ς Ν 30 στ 2. καὶ τοὐναντίον ἀ π έ δ ο κ ά σοι 5 (162 πρ. Χρ). Ὡσαύτως Μ α κ ε δ ώ ν ο ς Ν. 31, 2 (163 πρ. Χρ.), Ν. 40 στ. 1. Ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ ὤ ν τ ο ς μ ο υ ἐ ν κ α τ ω χ ῇ ἀντὶ ὄ ν τ ο ς μ ο υ ἐ ν κ α τ ο χ ῇ 7, ἀ π ο δ ώ σ θ α ι ἀντὶ ἀ π ο δ ό σ θ α ι 19, καὶ τοὐναντίον π ο λ ε ῖ ν ἀντὶ π ω λ ε ῖ ν 20, ἐ ν ὃ ἀντὶ ἐν ᾧ 38 (156 πρ. Χρ.) ἀ γ ω ρ ά ζ ε ι Ν. 44 στ. 9. ἔ χ ω ν τ α 10 (153 πρ Χρ.). δ ί δ ο μ ε ι Ν. 45, στ. 4 (τῶν αὐτῶν χρόνων). γ έ ν ο ν τ α ι ἀντὶ γ έ ν ω ν τ α ι Ν. 51 στ. 28, ἀ π η λ ι ό τ η ς ἀντὶ ἀ π η λ ι ώ τ η ς 34, π ρ ό σ ο π ο ν 31, ὀλόγῳ δὲ κατωτέρω ὀρθῶς π ρ ό σ ω π ο ν 32 (160 πρ. Χρ.).

2) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 266.

3) Ν. 1. στίχ. 386 (πρὸ τοῦ 165 πρ Χρ). Ν, 43 στίχ. 1 καὶ 4 (154 πρ. Χρ.). Ν. 50, στ. 5 (160 πρ. Χρ). Ν. 51 στ. 44 (160 πρ. Χρ.). καὶ ψ η φ ί σ α σ θ α ι ἐν τῷ συγχρόνῳ παπύρῳ, τῷ περιέχοντι λόγους τοῦ Ὑπερείδου ἐκδ. Schneidewinn, σελ. 18.

4) Ἐν τῷ κατὰ τὸ 1879 ὑπὸ Η. Weil ἐκδοθέντι μεγάλῳ παπύρῳ, τῷ περιέχοντι ἀποσπάσματα τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἄλλων ποιητῶν Col. 5, 13, ἐν τῷ ὄπισθεν Col. 4, 5. 19. καὶ ἐ ν ξ ε ν α ι κ ε ῖ ν Col. 4. 17.

5) Ἐκδ. β' σελ. 55.

πρῶτον καὶ κύριον αἴτιον τῆς συγχύσεως αὐτῶν. Ἂν ἐπὶ τῶν παπύρων ἦτο γεγραμμένον μόνον *τε* ἀντὶ *ται* καὶ *σθε* ἀντὶ *σθαι*, ἴσως θὰ εἶχέ τινα λόγον ἡ γνώμη τοῦ Βλασσίου, ὅτι ἡ σύγχυσις προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ *αι* μόνον ἐν ταῖς καταλήξεσι *ται* καὶ *σθαι* ἐξεφωνεῖτο τότε παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς *ε*, καὶ αἱ καταλήξεις *ται* καὶ *σθαι* οὐδαμῶς διέφερον ἐν τῇ προφορᾷ τῶν *τε* καὶ *σθε*. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τοῖς παπύροις γράφεται καὶ *ται* ἀντὶ *τε* καὶ *σθαι* ἀντὶ *σθε*, οὐδαμῶς δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ *ε* τότε ἤρχετο νὰ διαιρῆται εἰς *αϊ*, εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Βλάσσιος δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ μόνον ὅ,τι εἶπεν, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη καὶ νὰ προσθέσῃ ὅτι καθόλου ἡ *αι* τότε εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἀνοικτοῦ *ê* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, τίς οἶδεν ἀπὸ πόσων γενεῶν ἀνθρώπων, ἕνεκα δὲ τῆς δυνάμεως ταύτης ἦτο εὔκολον νὰ συγχέηται πρὸς τὸ βραχὺ *ε* ὑπὸ ξένων, οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ποιουμένων διαστολὴν τοῦ μακροῦ ἀπὸ τοῦ βραχέος. Ἄνευ τῆς προσθήκης ταύτης διαμένει παντελῶς ἀκατανόητον πῶς οἱ ἀπαίδευτοι ἐκεῖνοι ξένοι, ἰδιῶται ἢ μαθηταὶ ἀνάσκητοι περὶ τὴν ὀρθογραφίαν, θὰ ἔγραφόν ποτε *αι* ἀντὶ *ε*, ἂν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶχον διδαχθῆ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ ἐκφωνῶσι τὴν *αι* ὡς *αϊ* καὶ ἑκόντες ἄκοντες ἦσαν ἠναγκασμένοι τὴν *αι* νὰ προφέρωσιν ὡς *αϊ*, καὶ γράφοντες *εἰδῆται* νὰ ἐκφωνῶσιν *εἰδῆταϊ*. Ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελεν ἐνθυμηθῆ ταῦτα, ἐγίνωσκε δὲ καὶ ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν σύγχυσιν τῶν καταλήξεων *ται* καὶ *τε* περιέρχονται παρ' ἡμῖν σήμερον καὶ ἄνθρωποι γινώσκοντες ἄλλως καὶ τηροῦντες τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ ἄλλα τινά, καὶ ἴσως ἤθελε πεισθῆ ὅτι καὶ ἡ γραφὴ *μ' ἐνξεναικεῖν* ἀντὶ *μὴ ἐξενενκεῖν*, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν εἶνε κατ' αὐτὸν ἐφθαρμένη[1], δὲν εἶνε ὅμως καὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ δύνηταί τις

---

1) Ἡμεῖς οὐδεμίαν φθορὰν βλέπομεν ἐν τῇ γραφῇ μ' ἐ ν ξ ε ν α ι κ ε ῖ ν, ἀλλὰ μόνον ὑπέρθεσιν τοῦ ν ἐκ τῆς τελευτῆς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατ' ἄλλας ὁμοίας ὑπερθέσεις, ἂν τὸ ν δὲν εἶνε παρεμβεβλημένον, ὅπως ἐν ταῖς λέξεσι μ ι σ θ ω σ ά ν τ ω σ α ν, θ ι α σ ω ν τ ῶ ν (ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος CIA II 593, 31. 614, 21). Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν παπύρων, ὅπως καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, συχνότατα εὕρηται ν ἀντὶ μ καὶ γ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων γίνεται καταφανὲς ἐκ πλείστων ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ τῶν νεωτάτων χρόνων, λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος (ἐκδ. β' σελ. 73). Ἂν δὲ

νὰ ἴδῃ σαφέστατα ὅτι ἡ *αι* ἐν τῷ *ἐνξεναικεῖν* δὲν κεῖται ἀντὶ τοῦ *ε*, καὶ ὅτι δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς αὐτὸ οὐ μόνον ἐν ταῖς καταλήξεσι *ται* καὶ *σθαι*, ὡς ἀβασανίστως ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι, ὅπου ἐγράφετο.

Ὅμοια παραδείγματα γραφῶν εἶνε αἱ ἐπὶ τοίχων τῶν οἰκιῶν τῆς Πομπηΐας *ἐνθάδαι*, *εἰσιαίτω* ἀντὶ *εἰσιέτω*, *εἰσίτω* [1], *ἀνέδια* [2],

---

τοῦ ἀπαγορευτικοῦ μ ή ἐλλείπει τὸ η, ἐλλείπει, ὅπως πολλὰ γράμματα ἐλλείπουσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς καλλίστων χρόνων, ὡς εἴδομεν (σελ. 357 σημ. 3), καὶ οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν πρὸς τὴν προφορὰν τοιαῦται ἐλλείψεις· ἴσως δὲ ἡ ἔλλειψις τοῦ η ἐνταῦθα ἔχει τὴν αἰτίαν καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ η τοῦ μ ή ἠκούετο ἀμυδρότατα μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος συνεκφωνούμενον. Καὶ αἱ γραφαὶ δὲ ἀ σ π α σ ά μ ε ν ο ς τὴν μάχαιραν ἀντὶ σ π α σ ά μ ε ν ο ς καὶ π ι ν ό ν τ ε ς ἀντὶ π ε ι ν ῶ σ α ι καὶ τ ο ῦ ἀντὶ τ ό, ἃς ἀναφέρει αὐτόθι (σελ. 25 καὶ 56), ἵνα ἀφαιρέσῃ πᾶσαν πίστιν εἰς τὰς γραφὰς τῶν παπύρων, οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν ἢ ὅτι οἱ ἀπαίδευτοι ξένοι καὶ τότε, ὡς καὶ ἐπὶ Ἀριστοφάνους καὶ σήμερον, ἐνήλλασσον ἐνίοτε πρὸς ἄλληλα τὰ γένη καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς πτώσεις καὶ τοὺς συγγενεῖς φθόγγους καὶ προσέθετον ἐνίοτε ἢ ἀφῄρουν γράμματα ἀπὸ τῶν λέξεων, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τοσοῦτον εἶνε ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν ἐγράφη αι ἀντὶ ε ἐν τῷ ἐ ν ξ ε ν α ι κ ε ῖ ν, καὶ ἔ ρ ρ ω σ θ α ι καὶ π α ρ α κ α λ ε ῖ τ α ι καὶ ε ἰ δ ῆ τ α ι, καὶ ὅτι ἡ α ι δὲν εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἁπλοῦ ε ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ κατὰ τὴν β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα καὶ πολὺ ἀρχαιότερον, ὅσον θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι αἱ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθεῖσαι ἐκ τῶν αὐτῶν παπύρων γραφαὶ τ ὸ ν β α σ ι λ έ α, τ ὰ δ ι κ α σ τ ή ρ ι α, τ ὰ ἔ τ η, ἀ π ο τ ε ι σ ά τ ω, ἀ ξ ι ῷ, ἐ σ τ ε ὶ ν π ρ ο σ τ ε ι θ έ ν τ α, κ α θ ε ι σ τ ᾷ, δὲν μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ε ι ἦτο τότε ταυτοδύναμος τῷ ι, καὶ ὅτι τὸ προσγεγραμμένον ι εἶχε καταντήσει ἀργὸν γράμμα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἀλλ' ὅτι οἱ ξένοι ἐν Αἰγύπτῳ διέλυον τὸ ι εἰς ε ϊ καὶ τὸ α, η, ω εἰς α ϊ καὶ η ϊ καὶ ω ϊ. Ταῦτα δύναται νὰ πιστεύῃ, ἂν θέλῃ, ὁ Βλάσσιος καὶ πολλοὶ ὁμόφρονες αὐτῷ, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ κωλύσωσι καὶ τοὺς ἐναντία δοξάζοντας νὰ εἴπωσιν αὐτοῖς ὅτι διὰ τοιαύτης πίστεως καὶ τοιούτων ἐπιχειρημάτων δὲν λύουσιν, ἀλλὰ βιαίως ἀποτέμνουσι τοὺς δεσμοὺς τοῦ προβλήματος, οἵτινες εὐκολώτατα καὶ ἀβιάστως λύονται διὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως.

1) «Ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνεικος Ἡρακλῆς ἐ ν θ ά δ α ι κατοικοῖ, μηδὲν ε ἰ σ ι α ί τ ω κακόν» ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τοίχου καπηλείου CIL. Volum. IV Inscriptiones parietariae Pompejanae· edidit Carolus Zangenmeister 1871 nr. 733. Ἀλλαχοῦ γράφεται τὸ ὀρθὸν ἐ ν θ ά δ ε nr. 2216.

2) Αὐτόθι nr. 2269.

cinedus ἤτοι *κίνεδος* ἀντὶ *κίναιδος*[1], ἐξ ἀμαθείας καὶ αὗται ἔχουσαι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξ ἄκρας συγχύσεως τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος. Οὐχὶ δὲ διάφορον αἰτίαν ἔχει καὶ ἡ γραφὴ *Ἀπαιλοῦ* ἀντὶ *Ἀπελλοῦ*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἔν τινι τῶν ἐκ Ῥόδου κεραμίων, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀνασκαφέντων[2], ἔτι δὲ καὶ ἡ γραφὴ *χαῖραι* ἢ *χέραι* ἢ *χέρε*, ἥτις ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, προελθοῦσα, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἀναφαινομένης συγχύσεως τῆς μακρᾶς *αι* καὶ τοῦ βραχέος *ε*. Ἂν δὲ συνήθως γράφεται τὸ ὀρθὸν *χαῖρε*, τοῦτο συμβαίνει, διότι πλὴν τῶν συγχεόντων τὴν ποσότητα τῶν δύο ὁμοήχων φθόγγων, ὑπῆρχον καὶ πλεῖστοι ἄλλοι διαστέλλοντες αὐτήν, καὶ διότι οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ κρατήσῃ καὶ ἔθος τῆς διὰ τῆς *αι* γραφῆς τοῦ βραχέος *ε*, ὅπως ὑπῆρχε τῆς διὰ τῆς *ει* γραφῆς τοῦ μακροῦ *ι*, τοὐναντίον δὲ ὑπῆρχε καὶ ἰσχυρὸς λόγος νὰ διατηρηθῇ ἡ παλαιὰ τοῦ *ε* καὶ τῆς *αι* γραφή. Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι, ἂν ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ χρόνου ἐπεκράτησεν ἡ διὰ τῆς *ει* γραφὴ τοῦ μακροῦ *ι*, οὐχὶ δὲ τὸ ἐναντίον, (ὅπερ γίνεται σπανίως καὶ εἶνε ἀποτέλεσμα οὐχὶ ἔθους, ἀλλ' ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας, ὅπως καὶ ἡ διὰ τῆς *ει* γραφὴ τοῦ βραχέος *ι*), τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ συνέπεσε νὰ συνυπάρχωσιν ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου δύο σημεῖα γραφῆς τοῦ μακροῦ φθόγγου *ι*, καὶ οἱ ἄνθρωποι εὗρον προτιμότερον πρὸς ἀκριβεστέραν διαστολὴν τοῦ μακροῦ ἀπὸ τοῦ βραχέος, νὰ γράψωσι διὰ τοῦ χρόνου *ει* ἀντὶ *ι*. Ἂν αὕτη καὶ μηδεμία ἄλλη εἶνε ἡ αἰτία τῆς περὶ τὴν γραφὴν τοῦ *ι* καὶ τῆς *ει* μεταβολῆς τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, εἶνε φανερόν, διὰ τί οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ ἐν Ἑλλάδι περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς παλαιᾶς γραφῆς τοῦ *ε* καὶ τῆς *αι*, ἀλλὰ τοὐναντίον περὶ τῆς διατηρήσεως αὐτῆς, ἀφοῦ οὐδεὶς μὲν ἄλλος φθόγγος *ε* ὑπῆρξε μακρὸς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἀπὸ τοῦ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον, ἡ δὲ παλαιὰ ὀρθογραφία ἀκριβέστατα διέστελλε τοὺς ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν ὁσημέραι εἰς πλείονα σύγχυσιν περιπίπτοντας δύο φθόγγους.

---

1) Αὐτόθι nr. 1772, 2319 B, 2334, 2338, 3114. Ὀρθῶς δὲ cinaedus ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 1802, 1825, 2332;

2) Ἀθην. Γ' σελ. 226, 21 (μακεδονικῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων).

Οὐδὲν δὲ ἰσχύει κατὰ τούτων καὶ τῆς ἁπλῆς δυνάμεως τῆς *αι* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἡ ἔνστασις τῶν Ἐρασμικῶν ὅτι ἡ φανερὰ σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζεται μάλιστα ἀπὸ τῆς β′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος[1]· διότι τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ περὶ τὴν γραφὴν τοῦ *ω* καὶ τοῦ *ο* καὶ τῆς *ει* καὶ τοῦ βραχέος *ι*[2], καὶ ἂν οἱ Ἐρασμικοὶ ἤθελον νὰ εἶνε ἀκόλουθοι ἑαυτοῖς, ἐκ τῆς συγχρόνου συγχύσεως τοῦ *ω* πρὸς τὸ *ο* καὶ τῆς *αι* πρὸς τὸ *ε* καὶ τῆς *ει* πρὸς τὸ βραχὺ *ι*, ἔπρεπεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν[3], νὰ συμπεράνωσι τὸ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς συμπέρασμα· ὅτι πρὶν ἡ *αι* ἐν τῇ β′ καὶ γ′ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι ἀποβῇ συνεσταλμένον καὶ βραχύτατον *ε*, οὐδαμῶς ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν διαστελλομένη, κατ' ἀνάγκην ὤφειλε νὰ ἐκφωνῆται ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*, ὅπως καὶ ἡ *ει* ὡς μακρὸν *ι*, πρὶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀποβῇ βραχὺ καὶ συνεσταλμένον *ι*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εἶνε ἀληθὲς τοῦτο, ὅσῳ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς οὐδ' ὁ φθόγγος *ê* γεννᾶται ἀμέσως ἐκ τοῦ φθόγγου *aï*, ἀλλὰ διαμέσως διὰ τοῦ *ae*, καὶ ἦτο ἀδύνατον ἡ *αι* ἐν τῇ β′ καὶ γ′ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι νὰ ἀποβῇ ἀδιάκριτος ἀπὸ τοῦ *ε* ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν, ἂν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις εἶχε τὴν δύναμιν τῆς γερμανικῆς *ai*. Καὶ μόνη ἡ ἀντιπαράθεσις τῶν παραδειγμάτων τῶν δεικνυόντων τὴν σύγχυσιν τοῦ *ω* καὶ τοῦ *ο* καὶ τῶν δεικνυόντων τὴν σύγχυσιν τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*[4] εἶνε ἱκανὴ νὰ μαρτυρήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 399.

2) Καὶ ἡ φανερὰ σύγχυσις τῆς ει καὶ τοῦ βραχέος ι ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 150 μετὰ Χριστόν· ἰδὲ Dittenberger ἐν CIA III, 100. Τὸ ὅτι ἡ ε ι ἀπὸ τῆς β′ μὲν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γράφεται καὶ ἀντὶ τοῦ βραχέος ι, ἀπὸ τῆς δ′ δὲ πρὸ Χριστοῦ ἀντὶ τοῦ μακροῦ ι, εἶνε φανερὸν ὅτι καὶ ἡ α ι θὰ ἐγράφετο ἀντὶ τοῦ ε ἀπὸ τῆς αὐτῆς δ′ ἑκατονταετηρίδος, ἂν καὶ ἡ α ι καὶ τὸ ε οὐδαμῶς διέφερον ἀλλήλων οὐδὲ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, ὡς οὐδαμῶς διέφερον ἡ ει καὶ τὸ μακρὸν ι.

3) σελ. 49. 75 καὶ 161—162.

4) Καὶ παραδείγματα μὲν τῆς συγχύσεως τοῦ ω καὶ τοῦ ο ἐν τῇ β′ καὶ γ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι εἶνε κατὰ Μεϊστερχάνσιον (Grammatik κτλ. σελ. 10 καὶ 11) τὰ ἑξῆς·

α′) Γράφεται ω ἀντὶ ο ἐν ταῖς λέξεσι Π α ι ω ν ί δ η ς CIA III 1124,II,23 (155

ἡμετέρων λόγων περὶ τῆς ἁπλῆς δυνάμεως τῆς αι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, καὶ ἀποροῦμεν ἀληθῶς πῶς οἱ Ἐρασμικοὶ δὲν παρετήρησαν πράγματα οὕτως ἁπλᾶ καὶ οὕτω φανερῶς ἀντι-

---

μετὰ Χριστόν). Σ ώ λ ω ν ο ς 1138 IV, 11 (174|178 μ. Χρ.) Σ ώ λ ο ν ο ς 1202, 154 I (254]263 μ. Χρ.). Κ ο μ ώ δ ε ι α 121, 15 ἔ γ ρ α ι ω ἀντὶ ἔ γ ρ ε ο 171, 1. 6. Ἐ π α φ ρ δ ω δ ε ί τ ο υ 842, 2. Ἀ ν τ ι ω χ ί δ ο ς 1165 II, 24. Ν έ σ τ ω ρ ο ς 108, 3. Ἱ ε ρ ω ξ έ ν ο υ 1232, 7. τ ῶ ν 1419, 2. Ἀ θ μ ω ν ε ὺ ς 1501, 2· Μ έ ν α ν δ ρ ω ς 1763. Φ ι λ ή μ ω ν ο ς 2143, 4. Κ α ρ π ω δ ώ ρ ο υ 2393, 2. Θ ε ω δ ώ ρ ο υ 2592, 2. Λ α ω δ ι κ ε ὺ ς 2538, 3. Λ ί β υ ω ς 2692. Π ε ρ ι κ λ έ ω ς 3520, 1. Κ υ μ η τ ή ρ ι ω ν 3456, 1 3476, 1.

β') Ἀντιστρόφως δὲ ο ἀντὶ ω γράφεται ἐν ταῖς λέξεσι β α σ ι λ έ ο ς CIA III 553, 2 (ά ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Π ό λ λ α (=Paulla) 867, 2 (2 ἔτος πρ. Χρ.). Ἐ ρ ε χ θ έ ο ς 805, 9 (54]68 μ. Χρ) Λ ε ο ν ᾶ ς 1091 III, 5 (83 μ. Χρ.). Εἰ σ ι ό ν 1101 III, 30 (110]120 μ. Χρ.). Ἡ ρ α κ λ ε ό ν 1022, 2 (117]134 μ. Χρ) Μ α κ α ρ έ ο ς 1023 IV, 9 (138]140 μ. Χρ.). Φ α λ ε ρ έ ο ς 1027, 3 (138] 161 μ. Χρ.). Π ε ι ρ α ι έ ο ς, Π α ι α ν ι έ ο ς 1112, 10. 11 (140]142 μ. Χρ.). Ε ὐ γ ν ό μ ω ν 1114 II, 31 (146]148 μ. Χρ.). Μ α ρ α θ ό ν ι ο ς 1120, 181 (150]152 μ. Χρ.). Λ ε ο ν τ ί δ ο ς 1120, 2 14 (150]152 μ. Χρ.). Λ ε ο ν τ ί δ. 1124 II, 15 (περὶ τὸ 155 μ. Χρ). Ἀ π ο λ λ ό ν ι ο ς 1125, 18 (περὶ τὸ 160 μ. Χρ.). Λ ε ο ν τ ί δ η ς 1127 II, 17 (162 μ. Χρ). Ἱ π π ο θ ε ο ν τ ί δ ο ς 1130, 8 (περὶ τὸ 165 μ. Χρ.). Λ ε ο ν τ ί δ ο ς 1128, 1. 71 (164]166 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο ς 1133, 114, II (170]172 μ. Χρ) Λ ε ο ν τ ί δ ο ς 1134, 1. 24 (172]177 μ. Χρ.). Π ο λ λ ί ω ν 1238, 40 I (174]178 μ. Χρ.). Ἐ π ό ν υ μ ο ς 1047, 7 (180 μ. Χρ.). Σ ο φ ί λ ο υ 1147, 17, I (184|188 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο ς 1154, II. 36 (185]192 μ. Χρ.). Ἄ β ρ ο ν, Φ λ ό ρ ο υ 1050, II, 13 (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο ς 1049, 10 (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο υ 1153 II, 13 (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο ς 1161, 7, II (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.) Π ο λ λ ί ω ν 1170, 2 (195 μ. Χρ.) Ζ ο ε ί λ ο ς 1171, II, 85 (197]208 μ. Χρ). Λ ε ο ν ί δ η ς 1036, 16 (περὶ τὸ 200 μ. Χρ.). Ἐ π ό ν υ μ ο ς 1056, 10 (περὶ τὸ 200 μ. Χρ). Ζ ο ε ί λ ο υ 1180, 5 (μετὰ τὸ 212 μ. Χρ.), γ ν ό μ ω ν 1192 b. 67 (230]235, μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο υ 1193, 15 (230]235 μ. Χρ.). Ἱ π π ο θ ε ο ν τ ί δ ο ς 1197 IV, 2 (238]240 μ. Χρ.). Σ ε ι δ ό ν ι 129, 30 (περὶ τὸ 250 μ. Χρ.). Ζ ο ΐ λ ο ς 1202, 4. 68 (περὶ τὸ 262 μ. Χρ.). Ἀχρονολόγητοι καὶ ἐν μέρει ἀβέβαιοι εἶνε αἱ γραφαὶ Π λ α τ ο ν ι κ ο ῦ 684, 3. ἐ π ε ρ ό τ η μ α 731, 9. Σ ο υ ν ι έ ο ς 746, 6. Μ α ρ α θ ό ν ι ο ς 829, 3. Μ α ρ α θ ό ν ι ο ι 830, 3. Θ ε α ν ό 902. Ὀ ρ ο ν ρ α τ ι ά ν η 915, 7. Θ ε μ ί σ ο ν ο ς 1008 5. Α ἰ ξ ο ν ε ῖ ς 1046, 18. Ἀ π ό λ λ ο ν 1048, 9. σ τ ρ α τ ι ό τ η 1046, 5. Ἡ ρ α κ λ ε ό τ η ς 1258, 8. ἀ λ ό χ ο (δοτ.) 1340, 2. Κ α λ π ο υ ρ ν ί ο, Ε ὐ τ ύ χ ο 1446, 3. Δ ο ρ ο θ έ ο υ 1656. Ε ὐ ο ν υ μ ε ύ ς 1689, 3. Ἡ ρ ό δ ο υ 1934, 2. Κ η φ ε ι σ ι-

μαχόμενα πρὸς τὰς περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐρασμικὰς θεωρίας, ἀλλὰ διατελοῦσιν ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ *αι*

έος 1742, 2. Κυδαθηναιέος 1781, 3. Σοφρονίσκου 1911, 2. Ἡρόδου 1904, 2. Σοσίβιος 1963, 1. Φαλακρίονος 2167, 4. Ἀχιλλέος 2198. Προταγένης 2377 b, 1. Ἡρακλεότις 2419, 3. Σοσιβίου 2575, 2. Θεοδόρα 2892, 1. Ἀρίστο(ν)νος 2903, 2. Σινοπ. 2911, 3. Ἡροδιανοῦ 3097, 2. Πρόταρχος 3363. Σοζομένης 3443, 4. κουρέος 3462, 4. Κεσαρέος 3547, 4. τον σεβαστον (γεν) 3891.

Παραδείγματα δὲ τῆς συγχύσεως τῆς αι καὶ τοῦ ε εἶνε τὰ ἑξῆς·

ά) Γράφεται αι ἀντὶ ε ἐν ταῖς λέξεσιν. Ἐλευθεραίως (ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 161 σημ. 1), Ἐρικαιεύς 1100, 13 (περὶ τὸ 110 μ. Χρ.). Ἐρικαιεῖς 1023, III, 11 (138]140 μ. Χρ.) Διομαιεῖς 1023 V, 5 (138]140 μ. Χρ.). Ἐρικαιεύς 1114, 191 (146]148 μ. Χρ.). Διομαιεύς 1132, 1. 48 (166]169 μ. Χρ.). Ἐρικαιεύς 1034, 48 (169]175 μ. Χρ.). Διομαιεύς 1138, 34 I (174]178 μ. Χρ.). Τρινεμαιεύς 1035, 40 (174] 178 μ. Χρ.) ἐλαίου (=ἐλέου) 170, 2 (β' ἑκατοντ. μ. Χρ.) ἔγραιω (=ἔγρεο) 171, α, 1. 6 (β'—γ' ἑκατ. μ. Χρ.). καίκλυτι (=κέκλυθι) 171. α, 7 (β'—γ' ἑκατ. μ. Χρ.). Ἀμφιαιρείων 1193, II, 14 (230]235 μ. Χρ.), ἀντὶ τοῦ συνήθους Ἀμφιερείων (ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείων) 1174· 1198. Σαίδιος 1062, 35 (περὶ τὸ 210 μ. Χρ). Ἀμυμοναιεύς 1562 (τῶν αὐτῶν ἴσως χρόνων) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἀμυμωνεεύς 1188. Ὡσαύτως γράφεται ἡ αι ἀντὶ τοῦ ε καὶ ἐν τῇ δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι, οἷον εἴται, στρατόπαιδον 48, 29. 30. αναίθηκα 173, 7. οἰκαίτη 3513, 3. πταιριστοῦ 3441, 2.

β') Ἀντιστρόφως δὲ γράφεται ε ἀντὶ αι ἐν ταῖς λέξεσι Πλατεεύς (CIA III, 127, 2. 6 (117]134 μ. Χρ.). Φηγεεύς 1116, 11 (146]148 μ. Χρ.). ἐλεῶναι 38, 9. 66. (τῶν αὐτῶν χρόνων). Βησεεύς 1121, 30, III (155] 157 μ. Χρ.). Βησεέως 1031, 2 168]174 μ. Χρ.). Ἐλεούσιος 1039, 17 (165]185 μ. Χρ.). Πειρεεύς 1133, 63, II, (170]172 μ. Χρ.). Ἐλεούσιος 1133, 29, I (170]172 μ. Χρ). Ἐλεούσιος 1133, 86, I (170]172 μ. Χρ.). Κυδαθηνεεύς 1141, 16 (175]179 μ, Χρ.). Πιρεεύς 1140, 4 (περὶ τὸ 180 μ. Χρ.). Ἐλεούσ... 1041, 13 (περὶ τὸ 180 μ. Χρ.) Ἐλεουσίου 1144, 4 (184]188 μ. Χρ.). Πειρεεύς 1154, 8 (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.). Ἐλεούσιος 1172, 30 (179]208 μ. Χρ.). Πεανιέων 94, 2 (β'—γ' ἑκατοντ. μ. Χρ.). νεῖν (ναίειν) 171 α, 7 (β'—γ' ἑκατ. μ. Χρ.). Βησεεὺς 1188, cde, 13 (οὐχὶ πρὸ τοῦ 217 μ. Χρ.). Μεμακτηριῶνα 1188 ab, 9 (217]230 μ. Χρ.). Ἑκατομβεῶνα 1197, II, 37 (238]

διέσωζε τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ σύνθετον αὐτῆς προφορὰν καὶ ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Σεβήρου, καὶ ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Ἡρωδιανοῦ καὶ τοῦ ἐμπειρικοῦ Σέξτου[1]!

Οὐδὲν δὲ ἄλλο μαρτυρεῖ ἡ τὴν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἁπλῆν δύναμιν τῆς *αι* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ τὸ ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ μακρὸν *e* (*Zere*) τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων σημαίνουσι πολλάκις ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει διὰ τῆς διφθόγγου *αι*, ὡς δεικνύουσι τὰ ἑξῆς παραδείγματα·

---

244 μ. Χρ.). Β η σ ε ε ύ ς 1197, III, 86 (238]244 μ. Χρ.), ἐ ν Ν ε ι κ έ ᾳ 129, 2. 3 (περὶ τὸ 250 μ. Χρ.). Ἀ θ ή ν ε ο ς 1202, I, 33. 50 (περὶ τὸ 262 μ. Χρ.). Ὡσαύτως ἐν ἔτι ὑστέροις χρόνοις ἀπαντῶσιν αἱ γραφαὶ ἡ σ ε λ ε ύ σ ο ν τ ε CIA III, 404, 2 (γ'—δ' ἑκατοντ. μ. Χρ.) δ ι φ θ έ ρ ε ς, σ υ ν σ τ έ η 48, 44 (ε' ἑκατοντ. μ. Χρ.). φ έ δ ι μ ο ν Kaibel κτλ. 173, 20 (δ'—ε' ἑκατ. μ. Χρ.). Κ υ δ α θ η ν ε έ ω ν 1777, 1. Ἀ θ η ν ε έ ω ν 1331, 3. γ έ η ς, κ ε ῖ μ ε 1379, 1. 2, κ ῖ τ ε 1385, 2. 1388, 1. 3520, 2. κ έ κ ρ υ π τ ε 1385, 4 τ ε τ α ρ τ έ ῳ 1423, 11. γ ί γ ν ε τ ε 1423, 12. ἀ ν ύ ξ ε (=ἀνοῖξαι), μ ε θ έ ξ ε τ ε, ἐ κ ρ ε ι ζ ω θ ή σ ε τ ε 1427 e, 4. 7. 17. Ἐ ξ ω ν ὴ ς (=Α ἰ ξ ω ν ί ς) 1350, 3. Β η σ ε ε ύ ς 1628, 3 1629, 2. Χ ε ρ έ α ς 1644, 1. Ἡ φ έ σ τ ο υ 1675. Π ε α ν ι ε ύ ς 1913. 2. Ἀ θ η ν έ ο υ 3454, 2. 3545, 2. Κ ε σ α ρ έ ο ς 3537, 4. κ ὲ πολλάκις ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν τάφων 3436. 3446. 3449 κτλ.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα δεικνύουσι φανερώτατα τὴν ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἐπελθοῦσαν σύγχυσιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, οὐχ ἥκιστα δὲ αἱ γραφαὶ ἔ γ ρ α ι ω ἀντὶ ἔ γ ρ ε ο, Ἀ μ υ μ ο ν α ι ε ύ ς ἀντὶ Ἀ μ υ μ ω ν ε ε ύ ς, ν έ ϊ ν ἀντὶ ν α ί ε ι ν, Κ ε σ α ρ έ ο ς, Π ι ρ ε ε ύ ς, Ἐ ξ ω ν ὴ ς ἀντὶ Α ἰ ξ ω ν ί ς, Ζ ο ε ί λ ο ς ἀντὶ Ζ ω ΐ λ ο ς, ὧν αἱ τρεῖς τελευταῖαι μαρτυροῦσιν ἔτι ὅτι οὐδὲ μεταξὺ τοῦ η καὶ ει καὶ βραχέος ι ἐγίνετο διάκρισίς τις ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

1) Blass κτλ. ἐκδ. β' σελ. 58, ἔνθα ὁ Βλάσσιος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ α ι ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πεπαιδευμένων εἶχε τὴν δύναμιν συνθέτου ἤχου μέχρι τῆς γ' καὶ δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, λησμονήσας ὅτι Σέξτος ὁ ἐμπειρικὸς μετὰ τὰ μέσα τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ζῶν, λέγει σαφῶς, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διαλαμβάνομεν, ὅτι ἡ α ι καὶ ἡ ε ι καὶ ἡ ο υ καὶ αἱ ἄλλαι δίφθογγοι τῆς ὁμοίας φύσεως εἶχον τὴν δύναμιν ἁπλῶν στοιχείων, βεβαίως ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῆς β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Παρορῶν τις τοιαύτας σαφεῖς καὶ ἀναμφισβητήτους μαρτυρίας δύναται κάλλιστα νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι καὶ μέχρι σήμερον αἱ δίφθογγοι ἔχουσι τὴν δύναμιν διπλῶν καὶ συνθέτων ἤχων, ἐπειδὴ καὶ σήμερον κατέχουσι τὴν οἰκείαν καὶ παλαιὰν αὐτῶν θέσιν ἐν τῇ γραφῇ.

Αἰθάν[1], *Αἰλάμ*[2], *Αἰλείμ*[3], *Αἰλών*[4], *Αἰνάν*[5], *Βαιθαγλά*[6], *Βαιθαλβάθ*[7], *Βαιθανάθ*[8], *Βαιθαραβά*[9], *Βαιθωρών*[10], *Βαιθήλ*[11], *Βαιθλεὲμ*[12], *Βαιθσαμὲς* ἢ *Βαιθσαμύς*[13], *Βαιθσάν*[14], *Βαιθφασής*[15], *Γαιβάλ*[16], *Θαιμάν*[17] κτλ. Ἀλλ' ἐν τῇ παραθέσει τῶν παραδειγμάτων τούτων δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ ὅτι ὁ ἐρασμικώτατος Βλάσσιος, καίπερ ἥκιστα ἐντριβὴς περὶ τὴν ἑβραϊκὴν φωνήν, οὐδαμῶς διστάζει, τῷ ἑλληνικῷ γράμματι χρώμενος ὁδηγῷ, νὰ ἀντιστρέψῃ τὸ ἐκ τῶν μεταγραφῶν *Αἰθάν*, *Αἰλάμ*, *Αἰλὼν* κτλ. συμπέρασμα, λέγων ὅτι αἱ μεταγραφαὶ αὗται δεικνύουσι τὸ ἐναντίον, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Δια-

1) Α' Παραλειπομένων β', 6. ιε', 17, 19. Σημειωτέον ὅτι αἱ παραπομπαὶ γίνονται κατὰ τὰς γραφὰς τοῦ ἀλεξανδρεωτικοῦ κώδικος, γίνεται δὲ μνεία καὶ τῶν γραφῶν τοῦ Σιναϊτικοῦ κώδικος, ὅταν αὗται διαφέρωσι τῶν τοῦ Ἀλεξανδρεωτικοῦ.

2) Γένεσ. ι', 22. ιδ', 1. 9. Ἰησ. Ναυ. ι, 33. Ἐν δὲ τῷ Σιναϊτικῷ κώδικι ἡ λέξις καὶ ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις χωρίοις φέρεται διὰ τοῦ ε γεγραμμένη, Ἐλάμ. Αἰλάμ δὲ διὰ τῆς αι γράφεται ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώδιξιν ἐν Ἱερεμ. κε', 25. Νεεμ. ζ', 12.

3) Ἔξοδ. ιε', 27. ις', 1. Ἀριθ. λγ', 9. Κριτ. ιβ', 11.

4) Γέν. κς' 34. λς'. 2. μς' 14. Δευτ. β', 8. Κριτ. ιβ', 11. ἐν δὲ Α' Παραλ. ς', 69 ὁ μὲν Σιναϊτικὸς ἔχει ὁμοίως Αἰλών, ὁ δὲ Ἀλεξανδρεωτικὸς Ἠλών.

5) Γέν. λη', 21. Ἀριθ. α', 15. Ἰεζεκ. μζ', ιζ', μη'. 1. ἐν τῷ τελευταίῳ χωρίῳ ὁ Σιναϊτικὸς ἔχει Αἰλάμ.

6) Ἰησ. Ν. ιε', 6. ιη', 19.

7) Ἰησ. Ν. ιθ' 6.

8) Ἰησ. Ν. ιθ', 38

9) Ἰησ. Ν. ιη', 23.

10) Ἰησ. Ν. ιη', 15. Α' Παραλ. ς' 68.

11) Γέν. ιβ', 8. ιγ', 3. ἐν δὲ κη', 19 ἀντὶ Βαιθήλ γράφεται ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώδιξιν οἶκος Θεοῦ, ὅπερ σημαίνει ἡ λέξις. Ὁμοίως Βαιθήλ ἐν Ἰησ. ιβ', 9. ις', 2, ιη', 13. Κριτ. α', 23, δ', 5.

12) Ἰησ. Ν. ιθ', 15. Ῥούθ. α', 19, 22 β', 4. ὁ δὲ Σιναϊτικὸς ἐν τοῖς τρισὶ τελευταίοις χωρίοις ἔχει Βηθλεέμ.

13) Ἰησ. Ν. ιθ', 12, 22. Α' Βασιλ. ς', 9, 12, 13, 14, 15, 19, 20. Α' Παραλ. ς', 59.

14) Ἰησ. Ν. ιζ', 11, 16. Κριτ. α', 27.

15) Ἰησ. Ν. ιθ', 21. ὁ δὲ Σιν. Βησαφής.

16) Δευτ. κζ'. 4, 13. Ἰησ. Ν. η', 33.

17) Γέν. λς', 11. Ἰώβ. β', 11. Ἱερεμ. κε', 13.

θήκης ἐν πολλαῖς τῶν ἑβραϊκῶν λέξεων, ἐν αἷς σήμερον ἀκούεται τὸ *Zere*, ἠκούετο ὁ φθόγγος *αϊ* [1]. Εἶνε περιττὸν νὰ καταδείξωμεν ἡμεῖς τὸ πλημμελὲς τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, αὐτοδήλου ὄντος ὅτι ὁ Βλάσσιος καὶ ἐνταῦθα δὲν λύει, ἀλλὰ βιαίως ἀποκόπτει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, φέρων λεληθότως εἰς τὸ μέσον ὡς γνωστὸν τὸ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγνωστον. Πόθεν γινώσκει ὁ Βλάσσιος ὅτι ἐν τοῖς εἰρημένοις ἑβραϊκοῖς ὀνόμασι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφράσεως ἠκούετο οὐχὶ ὁ φθόγγος *ê*, ἀλλ' ὁ φθόγγος *αϊ*; Διότι ἂν μὴ ἄλλοθεν γινώσκῃ τοῦτο, δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι γινώσκει ἐκ τῶν μεταγραφῶν *Αἰλὼν* κτλ. διότι ἀκριβῶς τοῦτο ζητεῖται ἐν τῷ παρόντι προβλήματι, νὰ εὑρεθῇ ἐκ τῆς γνωστῆς προφορᾶς τῶν δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων σημαινομένων ἑβραϊκῶν λέξεων τίς ἦτο τότε ἡ δύναμις τῆς *αι* καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν. Ἀγνώστου δὲ οὔσης τῆς δυνάμεως ταύτης ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἑλληνικοῦ γράμματος, βεβαίως μένει ἄγνωστον πῶς ἐξεφωνεῖτο ἡ *αι* ἐν ταῖς εἰρημέναις μεταγραφαῖς, ἐφ' ὅσον ἡ αὐτὴ ἄγνοια κρατεῖ καὶ περὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἑβραϊκοῦ φθόγγου, τοῦ διὰ τῆς ἑλληνικῆς *αι* σημαινομένου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ ἀγνοίᾳ τὸ πρόβλημα ὑπολείπεται ἄλυτον, οἷον ἦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ οὐ μόνον πλημμελῶς συλλογίζεται ὁ Βλάσσιος, ἀλλὰ καὶ ἀποφαίνεται γνώμην τὰ μάλιστα ἐναντίαν πρὸς τὴν γνώμην πάντων τῶν ἐμπείρων τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, μιᾷ φωνῇ διδασκόντων ὅτι ἐν τοῖς εἰρημένοις ἑβραϊκοῖς ὀνόμασιν ἠκούετο οὐχὶ ὁ φθόγγος *αϊ*, ἀλλ', ὡς λέγομεν, ὁ φθόγγος *ê* [2]. Οὐδένα δὲ δύναται νὰ πείσῃ ὁ Βλάσσιος, πλὴν ἴσως σφοδροτάτου τινὸς Ἐρασμικοῦ, ὅτι ἄνδρες, ἔχοντες ἀκριβεστάτην γνῶσιν τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς, δὲν ἠδύναντο νὰ συλλογισθῶσιν, ὅπως αὐτός, καὶ νὰ εὕρωσι καὶ ἐκεῖνοι δι' ὁμοίου συλλογισμοῦ ὅτι τὸ νῦν *Zere* ἐξεφωνεῖτο τότε ὡς *αϊ* ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν, ἂν ἀληθῶς εἶχε τοιαύτην ἐκφώνησιν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι. Οὐδεὶς δύναται νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο δύσκολον νὰ εὕρωσιν τοιοῦτοι ἄνδρες, ἐντριβεῖς περὶ τὴν ἑβραϊκὴν

1) Ἐκδ. β' σελ. 59.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 284, σημ. 3.

φωνήν, ὅ,τι τοσοῦτον εὐκόλως εὗρεν ἄλλος ἰδιωτικῶς ἔχων αὐτῆς, ἂν μὴ ἀπετρέποντο ἀπὸ τοιούτου συλλογισμοῦ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ἑβραϊκῆς φθογγολογίας. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς γνώσεως τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης ἠδύνατο ὁ Βλάσσιος νὰ καταλήξῃ εἰς ἄλλο συμπέρασμα ἢ εἰς ὃ κατέληξε, καὶ δὴ εἰς τὸ ἐναντίον, ἂν ἀτενέστερον προσέχων τὸν νοῦν εἰς αὐτὰς τῶν Ἑβδομήκοντα τὰς μεταγραφάς, παρετήρει ὅτι οὐκ ὀλίγα τῶν εἰρημένων ὀνομάτων μεταγράφονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει οὐ μόνον διὰ τῆς *αι*, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ *η*, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ διὰ τοῦ *ε*· οἷον *Βηθήλ* [1], *Βηθλεέμ* [2], *Βηθαγλά* [3], *Βηθαραβά* [4], *Βηθαράμ* [5], *Βηθωρών* [6], *Βηθασμώθ* [7], *Βηθσάν* [8], *Βηθσσώρ* [9], *Ἠλών* [10], *Ἠμάν* [11], *Βεθεγαιώ* [12], *Βεθλεέμ* [13], *Βεθγεδώρ* [14], *Βεθσαμές* καὶ *Βεθσαμύς* [15], *Βεθσάν* [16],

1) Βαιθαραβὰ καὶ Βηθὴλ Ἰησ. Ν. ιη', 23. ἡ λέξις Βηθὴλ ἐλλείπει ἐκ τοῦ Σιναϊτικοῦ κώδικος.

2) Γέν. λε' 19 ἀμφ. οἱ κώδ. Ὁμοίως ἀμφ. οἱ κώδ. ἐν Ῥούθ ά, 1, 3. ἀλλ' ἐν ά, 19, 22 ὁ Ἀλεξ. ἔχει Βαιθλεέμ, ἐν δὲ 6, 4 ὁ Σιν. Βηθλεέμ, ὁ δὲ Ἀλεξ. Βεθλεέμ. Ἐν δὲ Ἰησ. Ν. ιε', 59 ὁ Σιν. Βαιθλεέμ. Ἐν δὲ Ἰησ, Ν. ιθ', 18. Α' Βασιλ. κ', 6. Β'. Βασιλ. κγ', 14, 15, 16. 24. Α' Παραλ. ια', 17. 18, 26 καὶ Μιχ. ἀμφότεροι οἱ κώδικες Βηθλεέμ.

3) Ἰησ. Ν, ιη', 21, πρὸ ὀλίγων δὲ στίχων Βαιθαγλὰ κατὰ τὸν ἀλεξανδρεωτ. κώδ.

4) Ἰησ. Ν. ιε', 61. ιη', 18, 23 κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα· ὁ δὲ Σιν. Βαιθαβαρά.

5) Ἰησ. Ν. ιγ', 27 κατὰ τὸν αὐτὸν κώδικα.

6) Ἰησ. Ν. ι', 10, 11. ὁ Σιν. Ὠρωννίν.

7) Νεεμ. ζ', 28. Ὁμοίως ἀμφότεροι οἱ κώδικες.

8) Α' Βασιλ. λα', 11, 12. ὁ Σιναϊτ. Βαιθσάμ.

9) Α' Παραλ. 6', 45 ὁ Σιν. Βαιθσούρ. Νεεμ. γ', 16 ὁμοίως Βηθσοὺρ καὶ ὁ Σιναϊτ.

10) Α' Παραλ. 5, 69, ὁ Σιν. Αἰλών.

11) Γ' Βασιλ. δ', 31, ὁ Σιν Αἰνάν.

12) Ἰησ. Ν. ιη', 21 κατὰ τὸν Σιναϊτ. κώδικα. τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον ἔχει Βηθαγλά.

13) Α' Παραλ. 6' 51, ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ Βαιθλαμμών, ὁ δὲ Σινναϊτ. Βαιθαλαέμ.

14) Α' Παραλ. 6', 51, ὁ δὲ ἀλεξανδρ. Βαιθγεδώρ.

15) Ἰησ. Ν. ιη', 17. Κριτ. ά, 33. Α' Βασιλ. ς', 9, 12, 13, 14, 15, 19, 20. ὁ Σιν. πανταχοῦ ἔχει τὴν λέξιν διὰ τῆς αι γεγραμμένην.

Βεθσούρ[1], *Βεθφογώρ*[2], *Βεθχώρ*[3], *Γεβάλ*[4], *Ἐλών*[5], κτλ. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τῆς *αι* ἅμα καὶ τοῦ *η* καὶ τοῦ *ε* γραφὴ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου μαρτυρεῖ ὅτι οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ἑβδόμην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὅτε τὸ πρῶτον προσετέθησαν εἰς τὸν ἑβραϊκὸν ἀλφάβητον τὰ φωνηεντικὰ σημεῖα ὑπὸ τῶν Μασοριτῶν, ἠκούετο ἐν ταῖς εἰρημέναις λέξεσιν ὁ μακρὸς φθόγγος τοῦ *Zere*, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ. Καὶ ὡς εἰ μὴ ἤρκει ἡ σαφὴς αὕτη μαρτυρία περὶ τῆς ἁπλότητος τοῦ διὰ τῆς ἑλληνικῆς *αι* σημαινομένου ἑβραϊκοῦ φθόγγου, ἰδοὺ προσέρχεται καὶ ἑτέρα ὁμοία ἔκ τε τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ ἐκ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῆς μεταφράσεως. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος τῶν ὀνομάτων *Βαιθήλ*, *Βαιθλεέμ,* ὅπερ δηλοῖ οἶκος, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου γράμματος τοῦ τε ἑλληνικοῦ καὶ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου, ἐν τούτῳ δὲ ἀναντιλέκτως δὲν ἠκούετο ὁ φθόγγος *αϊ*, ἀλλ' ὁ τοῦ μακροῦ *ê*, διότι ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γραφὴ αὐτοῦ σαφῶς σημαίνει τὴν προφορὰν ταύτην, οὐχὶ δὲ ἄλλην καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα ἐν τοῖς θρήνοις τοῦ Ἱερεμίου γραφή, ἐν οἷς πλειστάκις ἀπαντᾷ τὸ *Βὴθ* καὶ πάντοτε διὰ τοῦ *η* γεγραμμένον. Εἶνε δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς, ἐν ᾧ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Κάδμου καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου[6], καὶ πάντες οἱ τῆς ἑβραϊκῆς ἔμπειροι ἀπὸ τῶν Μασορι-

---

16) Γ' Βασιλ. δ', 12, ὁ Σιν. Β η θ σ ά ν.

1) Ἰησ. Ν. ιε', 58, ὀλίγῳ δὲ κατωτέρω Β α ι θ α ν ὼ ν καὶ Β η θ λ ε έ μ, ὁ Σιν. Β η θ σ ο ύ ρ, Β α ι θ α ν ά μ. Β α ι θ λ ε έ μ. Α' Παραλ. β', 45 ὁ Σιν. Β α ι θ σ ο ύ ρ.

2) Ἰησ. Ν. ιγ', 20 παρὰ τὴν γραφὴν Β η θ α σ ι μ ο ύ θ, ὁ Σιν. ἀμφοτέρας τὰς λέξεις διὰ τῆς α ι.

3) Α' Βασιλ. ζ' 11. Ὀλίγῳ δὲ κατωτέρω (16) Β α ι θ ή λ. ὁ δὲ Σιναϊτ. Β α ι θ χ ό ρ.

4) Ψαλμ. π', 2, 8. ὁμοίως Γ ε β ά λ καὶ ὁ Σιναϊτ.

5) Ἰησ. Ν. ιθ', 43. Ὁμοίως Ἐ λ ὼ ν καὶ ὁ Σιναϊτικος.

6) Frankel, Vorstudien zur Septuaginta σελ. 5 καὶ ἑξῆς, ἔνθα ὁ Φράγκλιος ἀναφέρει καὶ τίς ἦτο ὁ κύριος λόγος, ὅστις καθίστα ἀναγκαίαν τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν Αἰγύπτῳ, ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου ἀποδέχεται ὅτι αἱ μεταφράσεις ἤρξαντο ἤδη πρὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, τοῦ ἄρξαντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 284—246 πρ. Χρ.

τῶν μέχρι σήμερον μιᾷ φωνῇ διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ τοῦ ὀνόματος *Βαιθὴλ* ἢ *Βηθὴλ* ἠκούετο εἷς καὶ ὁ αὐτὸς φθόγγος, ὁ Βλάσσιος, λησμονῶν πάντα ταῦτα ἰσχυρίζεται ὅτι ἄλλος φθόγγος ἠκούετο ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἄλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ. Οὐδεμίαν δὲ ἔχει ἀξίαν ἡ παρατήρησις αὐτοῦ, διὰ τί οἱ Ἑβδομήκοντα γράφουσι *Βαιθὴλ* τὸ *Bethel*, ἐπειδὴ ἡ αἰτία τῆς γραφῆς ταύτης δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ τῆς διαφόρου προφορᾶς τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου φθόγγου τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως, ἀφοῦ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἑβδομήκοντα ὁ αὐτὸς φθόγγος ἠκούετο, ὡς λέγομεν, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ἀλλ' ἄλλη τις οἱαδήποτε[1]. Καὶ ὅτι τοῦτο εἶνε ἀληθὲς μαρτυρεῖ καὶ ἡ διάφορος γραφὴ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου ἄλλων ἑβραϊκῶν λέξεων. Δὲν ἔπρεπε νὰ διαλάθῃ τὸν Βλάσσιον, ἀφοῦ ἅπαξ ἐπεχείρησε νὰ εὕρῃ τὴν δύναμιν τῆς *αι* καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν διφθόγγων ἐκ τῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταγραφῶν τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα οὐδέποτε παραδείγματος χάριν τὰς ἑβραϊκὰς λέξεις *Hamath*, *Hava* λέγουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ *Ἀμὰθ* καὶ *Αὖα*, ἀλλὰ μόνον *Ἐμὰθ* καὶ *Εὖα*[2], εἰ καὶ ὁ αὐτὸς φθόγγος ἠκούετο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ. Ὡσαύτως τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως *Hilkia* οἱ Ἑβδομήκοντα ἑλληνιστὶ λέγουσι πάντοτε *Χελκίας*. Ἀλλ' ἐκ τῶν διαφόρων τούτων τοῦ αὐτοῦ φθόγγου μεταγραφῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λέξει οὐδενὶ συγχωρεῖται οὐδὲ τῷ Βλασσίῳ νὰ συμπεραίνῃ ὅτι ἄλλος φθόγγος ἠκούετο ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῶν ὀνομάτων *Hamath*, *Hava*, *Hilkia* καὶ ἄλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἂν δὲ τὸ τοιοῦτον συμπέρασμα δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον ἐν τῇ μεταγραφῇ τοῦ *a* καὶ τοῦ *ι*, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον οὐδὲ ἐν τῇ μεταγραφῇ τοῦ *ê*, καθ'

---

1) Ἴσως δὲ καὶ δι' ἄλλον λόγον οἱ Ἑβδομήκοντα ἔλεγον καὶ ἔγραφον Β α ι θ ή λ μᾶλλον ἢ Β η θ ή λ καὶ τοὐναντίον Β η θ λ ε ὲ μ μᾶλλον ἢ Β α ι θ λ ε έ μ, ὅπως μὴ ἐν δύο ἀλλεπαλλήλοις συλλαβαῖς ἀκούηται εἷς καὶ ὁ αὐτὸς φθόγγος, ὁ τοῦ η, ὁ τοσοῦτον πρὸς τὸ ι πλησιάζων, πρὸ ἑτέρου η καὶ ὁ τοῦ ê πρὸ τῶν δύο ε.

2) Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον λέγομεν, οἱ Ἑβδομήκοντα τὸ βραχὺ ε τοῦ Ἐ μ ὰ θ ἐκτείναντες εἰς μακρὸν γράφουσι καὶ διὰ τοῦ η καὶ διὰ τῆς α ι, γίνεται πρόδηλον πόσον πλανᾶται ὁ Βλάσσιος ἰσχυριζόμενος ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα τὴν α ι ἐξεφώνουν ὡς οἱ Ἐρασμικοί.

ὅσον καὶ τοῦτο, ὅπως καὶ ἄλλα φωνήεντα ἠδύναντο οἱ Ἑβδομήκοντα νὰ μεταγράφωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποτὲ μὲν δι' ἀνοικτοτέρου, ποτὲ δὲ διὰ κλειστοτέρου φθόγγου.

Καὶ ἄλλοθεν δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τῆς *αι* σημαινόμενος ἑβραϊκὸς φθόγγος εἶνε ὁ τοῦ νῦν *Zere*, οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ αὐτὸς φθόγγος σημαίνεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ἑβδομήκοντα καὶ διὰ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων *η* καὶ *ε*, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ φθόγγος *αϊ*, ὅπου ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γλώσσῃ, οὐδέποτε μὲν σημαίνεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει διὰ τοῦ *η* ἢ τοῦ *ε*, διασῴζει δὲ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ προφορὰν καὶ ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ἐκφωνήσει τῶν λέξεων, ἐν αἷς ἀπαντᾷ, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτῶν ἐκφωνήσει κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα γενομένην μεταγραφήν· καὶ ἂν οὗτοι τὸ *Zere* τῶν Μασοριτῶν ἐξεφώνουν ὡς διδάσκει ὁ Βλάσσιος, δὲν θὰ ἔμενε κεκρυμμένον ἐπὶ δισχίλια καὶ πλείονα ἔτη, ἀλλὰ θὰ ἦτο πολλαχόθεν γνωστόν, ὡς εἶνε γνωστὸν καὶ ἀναντίλεκτον ὅτι οὐχὶ ὁ φθόγγος τοῦ *Zere*. ἀλλ' ὁ τοῦ *αϊ* ἠκούετο ἐν ταῖς λέξεσιν ***Ἀβισσαΐ***[1], ***Ἀδιθαΐμ***[2], ***Βελγαΐ***[3], ***Βαναῒ*** ἢ ***Βενεΐ***[4], ***Βερζελλαῒ*** ἢ ***Βερζελλεΐ***[5], ***Βηθσαϊδὰ***[6], ***Γαΐ***[7], ***Δεβλαθαΐμ***[8], ***Δωθαΐμ***[9], ***Εὐζαΐ***[10], ***Θαλμαΐ***[11], ***Κάϊν***[12], ***Καϊνὰν***[13], ***Μαναΐμ***[14], ***Μεσραΐν***[15], ***Σαββαθαΐ***[16], ***Σαλασαδαϊ***[17], ***Σεμεΐ***[18], ***Σουσαϊ***[19], κτλ.

---

1) Ἀ β ε σ α ϊ Β' Βασιλ. ιθ', 21. ἐν δὲ κ', 6 καὶ κι', 17 Ἀ β ι σ α ε ί. ὁ δὲ Σιν. Ἀ β ε σ σ α έ, Ἀ μ ι σ σ α ί καὶ Ἀ β ι σ σ ά.

2) Ἰησ. Ν. ιε', 36 Ἀ δ ι θ α ε ί μ. Ὅλως δὲ ἐλλείπει ἐκ τοῦ Σιναϊτικοῦ κώδ.

3) Νεέμ. ι', 8.

4) Β α ν α ϊ Α' Παραλ. ιε'. 24. Β ε ν ε ϊ Νεεμ. γ', 18.

5) Β' Βασιλ. ιθ', 32, 34, 39. Νεεμ. ζ', 63

6) Ματθ. ά, 21. Λουκ. θ', 10. ι', 13. Μαρκ. ς', 45. ή, 22. Ἰωάνν. ά, 44. ιβ',21.

7) Ἰησ. Ν. ή, πλειστάκις.

8) Ἀριθ. λγ', 46, 47.

9) Ἰουδὶθ η', 3.

10) Νεεμ. γ', 25.

11) Ἰησ. Ν. ιε', 14. ὁ δὲ Σιν. Θ α λ α μ ί.

12) Γέν. δ', 1, 2, 3, 5, 8.

13) Γέν. ιά, 13. Α' Παραλ. ι', 1.

14) Ἰησ Ν. ιγ', 26. ὁ Σιν. Μ α ν ά ν.

Τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφράσεως ἀποδεικνύει σαφῶς καὶ ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τοῦ προμνημονευθέντος ὀνόματος *Ἐμάθ*, διότι ἡ ἐν τῇ γραφῇ *Αἰμάθ αι* φανερῶς κατέχει τὸν τόπον τοῦ *ε* τοῦ ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ βραχέος *α* προελθόντος. Εἶνε δηλαδὴ γνωστὸν ὅτι πολλάκις οἱ Ἑβδομήκοντα ἐν τῇ μεταγραφῇ τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ ἐν τῇ ἑβραϊκῇ *α* τρέπουσιν οὐχὶ μόνον εἰς *ο*, λέγοντες *Ὀχοζίαν* τὸν *Ahasia*[1], ἀλλὰ καὶ εἰς *ε*, λέγοντες *Ἐνὼχ* τὸν *Hanoch*[2], καὶ *Εὐϊλὰ* τὴν *Havila*[3] καὶ *Εὔαν* τὴν *Hava*[4], καὶ *Βαιθενὲθ* καὶ *Βαιθενὰθ* τὴν *Bethanath*[5], καὶ *Βερζελλεί* ἢ *Βερζελλαΐ* τὸν *Barsillai*[6], καὶ *Γὲθ* τὴν *Gath*[7], καὶ *Γελβουὲ* τὸ *Gilbua*[8], καὶ *Ἀμεσὰ* τὸν *Hamasa*[9], οὕτω δὲ καὶ ἄλλα ὀνόματα καὶ δὴ καὶ τὸ *Hamath*· ὅπερ οὐ μόνον μετατρέπουσιν εἰς *Ἐμάθ* καὶ *Αἰμάθ*, ἀδιακρίτως καὶ ἀδιαφόρως γράφοντες καὶ διὰ τοῦ *ε* καὶ διὰ τῆς *αι* τὸν ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ *α* προελθόντα ἁπλοῦν φθόγγον, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐκτείνοντες τὸ *ε* γράφουσι καὶ *Ἡμάθ*, τριχῶς ἐκφέροντες τὴν λέξιν, ὡς καὶ τὰς ἐκ τοῦ *Βὴθ* συντεθειμένας[10]. Τοσοῦτον δὲ

15) Γέν. ι', 6, 13.
16) Ἔσδρ. ι', 15.
17) Ἰουδ ή, 1. ἐν δὲ 3 Δ ω θ α ϊ μ ἢ Δ ω θ α ε ί μ.
18) Α' Παραλ. δ', 27, ς', 17, 29. Ἔσδρ. ι'. 38.
19) Ἰησ. Ν. ιέ, 14. ὁ Σιν. Σ ο υ σ ί.
1) Γ' Βασιλ. κϐ', 52. Δ' Βασιλ. α', 1, 3.
2) Γέν. έ, 19, 21, 22, 23, 24 κτλ.
3) Γένεσ. ι', 7, 29. Α' Παραλ. α', 9.
4) Γένεσ. δ', 1, 25 κτλ.
5) Β α ι θ α ν ά θ Ἰησ. Ν. ιθ', 38. Β α ι θ ε ν έ θ Κριτ. ά, 33.
6) Β ε ρ ζ ε λ λ ε ϊ Β' Βασιλ. ιθ', 32, 34. 39. Β ε ζ ε λ λ α ΐ Νεεμ. ζ', 63.
7) Ἰησ. Ν. ιγ', 3. Α' Βασιλ. ς', 17, κά, 10, 13.
8) Α' Βασιλ. κή, 4. λά, 1. Β' Βασιλ. ά, 6, 21.
9) ΑΠαραλ. ϐ', 17.
10) Περὶ τῆς τριττῆς γραφῆς Ἐ μ ὰ θ, Α ἰ μ ά θ, Ἡ μ ά θ, ἰδὲ Cesen. thes. I 488. Τριττὴν γραφὴν τῆς λέξεως ἔχει καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Τισσενδορφίου ἐκδοθεὶς Σιναϊτικὸς κῶδιξ, οὗτινος αἱ γραφαὶ πρὸς τὰς τοῦ Ἀλεξανδρεωτικοῦ ἔχουσιν ὡς ἑξῆς· Ἰησ. Ν. ιγ', 5 Ἀλεξ. Α ἰ μ α θ. Σιν. Ἐ μ ά θ. Ἐν δὲ Ἀριθ. ιγ', 22, λδ', 8. Δ' Βασιλ ιδ', 28, κε', 21 ἀμφότεροι οἱ κώδικες ἔχουσιν Α ἰ μ ά θ, ἐν δὲ Δ' Βασιλ. κγ', 33 ὁ Ἀλεξ. Α ἰ μ α θ, ὁ Σιν. Ἐ μ ά θ. ἐν δὲ Ἀ μ ὼ ς ς', 14 ἀμφότε-

δύναται ὁ Βλάσσιος νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ *αι* ἐν τῷ *Αἰμάθ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ*, ὅσον θὰ ἠδύνατο νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς *ει* διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὸ *ι* πολλῶν ἑβραϊκῶν λέξεων ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ἑβδομήκοντα σημαίνεται οὐ μόνον διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ι*, ἀλλὰ πολλάκις, ὡς εἴδομεν, καὶ διὰ τῆς *ει*. Τὸ πολύ, ὅπερ ἔχει τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῆς τριττῆς γραφῆς *Ἐμάθ*, *Αἰμάθ*, *Ἡμάθ*, εἶνε οὐχὶ μόνον ὅτι ἡ *αι* καὶ τὸ *ε* εἶχον τότε τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ *η*. Καὶ δὲν θὰ ἐδιστάζομεν οὐδ' ἡμεῖς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ τὸ *η* κατὰ τὴν γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ *ê*, ἂν ἐξ ἄλλων τεκμηρίων δὲν ἐπειθόμεθα ὅτι τὸ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχεν, ὡς πολλάκις εἴπομεν, μέσον τινὰ φθόγγον μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνοντα, τὴν αὐτὴν δὲ μαρτυρίαν δὲν παρείχοντο ἡμῖν κατὰ Φράγκλιον καὶ αὐτοὶ οἱ Ἑβδομήκοντα, σημαίνοντες διὰ τοῦ *η* οὐ μόνον τὸν φθόγγον *e*, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ λεπτοῦ καὶ ἰσχνοῦ *ι*[1]. Οὐδὲν δὲ τεκμήριον ὑπάρχει οὔτε ἐκ τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης οὔτε ἄλλοθέν ποθεν ὅτι ἡ *αι* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*.

Τὴν τοιαύτην προφορὰν τῆς *αι* διδάσκουσιν ἡμᾶς οἱ Ἑβδομήκοντα καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἄλλης λέξεως, ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως *Δαιβών*[2], τῆς ἀναγραφομένης καὶ ἐν τῇ στήλῃ τοῦ *Μέσα*[3] καὶ *Dhîbân* ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ Φοινίκων καλουμένης, τὸ αὐτὸ δὲ ὄνομα καὶ σήμερον φυλαττούσης. Ἡ *αι* ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταγραφῇ τοῦ ὀνόματος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλην ἀρχήν, ἢ ἣν τὸ *ε* ἐν τοῖς ὀνόμασι *Γεδεών*[4] *Γελβουέ*[5], *Δεβλαθαΐμ*[6], *Ἐζεκίας*[7],

---

ροι Α ἰ μ ά θ, ἐν δὲ Ἡσαΐου λς', 19 ὁ Ἀλεξ. Α ἰ μ ά θ, ὁ Σιν. Ἐ μ ά θ. ἐν δὲ Β' Βασιλ. ή, 9 Ζαχ. θ'. 2, Ἰεζεκ. μζ', 16, 20 ἀμφότεροι Ἡ μ ά θ, ἐν δὲ Γ' Βασιλ. ή, 65 ὁ Ἀλεξ. Α ἰ μ ά θ, ὁ Σιν. Ἡ μ ά θ.

1) Frankel κτλ σελ. 117. Τὰ αὐτὰ τῷ Φραγκλίῳ λέγει καὶ ὁ Ε. Ῥετάν ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 284, σημ. 3.

2) Ἀριθ. λβ', 34, λγ', 45. 46. Ἰησ. Ν. ιγ', 18 κτλ.

3) Ἐν τοῖς στίχοις 1, 21, 28. Περὶ τῆς στήλης ταύτης εἴπομεν τὰ δέοντα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 102.

4) Κριτ. ζ', 1, 2, 4, 6.13, 15 κτλ.

5) Α' Βασιλ. κη', 4. λα',1, 13. Β' Βασιλ. α, 6, 21.

6) Ἀριθ. λγ', 46, 47.

Νεβρώδ[1], *Σεμεΐ*[2], *Χελκίας*[3], *Χεττιείμ*[4] κτλ., τοῖς ἐν τῇ ἑβραΐδι φωνῇ *Gidion*, *Gilbua*, *Diblathaim*, *Hisikia*, *Nimrod*, *Simei*, *Hilkia*, *Chittim*, λεγομένοις. Ἐγράφη δὲ οὐχὶ *ε* ἀλλ' *αι* ἐν τῷ ὀνόματι *Δαιβών*, διότι τὸ *ι* ἐν τῷ *Dhîbân* εἶνε μακρόν, καὶ τὸ μῆκος τῆς συλλαβῆς ἠδύνατο νὰ δηλωθῇ οὐχὶ διὰ τοῦ βραχέος *ε*, ἀλλὰ διὰ τοῦ μακροῦ *ê*, τοῦ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς ἑλληνικῆς *αι* τότε ἀκουομένου.

Καὶ ἐκ τῆς μεταφράσεως λοιπὸν τῶν Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἂν θέλομεν οὐχὶ ἐκ τῶν ἀγνώστων, ἀλλ' ἐκ τῶν γνωστῶν νὰ λαμβάνωμεν τὰ ἡμέτερα συμπεράσματα, διδασκόμεθα τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τεκμηρίων, ὅτι ἡ *αι* κατὰ τὴν γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, βεβαίως ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ *ê* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ Ἂν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ ὑπὸ πάντων τῶν τότε ζώντων Ἑλλήνων τηρεῖται ἡ παλαιὰ τῶν λέξεων γραφή, τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ διότι αἱ δίφθογγοι εἶχον τότε σύνθετον προφοράν, ἀλλὰ διότι ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον, εἰ μὴ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων, παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία, ἐξ ἀρχῶν πολὺ διαφόρων τῶν ἐρασμικῶν ὁρμηθεῖσα.

Πόσον δὲ ὁ Βλάσσιος εἶνε ταχὺς νὰ πιστεύῃ παντὶ ἐρασμικῷ τεκμηρίῳ ἐν τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι ἐφάνη καὶ ἐκ τῶν αὐθαιρέτων καὶ ἀτοπωτάτων διορθώσεων, δι' ὧν ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντος Καλλιμαχείου ἐπιγράμματος[5] ἐπεχείρησε νὰ ἐλαττώσῃ, ὅσον ἠδύνατο, τὴν ἐκ τῆς ἀποκρίσεως τῆς Ἠχοῦς *ἄλλος ἔχει* πρὸς τὴν συνήθη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐρωτικὴν φράσιν *καλὸς ναίχι* προκύπτουσαν σαφεστάτην ἀπόδειξιν, ὅτι αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *ει* εἶχον ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον προφορὰν ἤδη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Γραμματικῶν.

---

7) Δ' Βασιλ. ιη'—κ'.
1) Γένεσ. ι', 10.
2) Α' Παραλ. δ', 27. ς', 17, 29. Ἔσδρ. ι', 38.
3) Δ' Βασιλ. κβ', 4, 8, 10. 12. Β'. Παραλειπ. λδ'. Ἔσδρ. ζ'. 1.
4) Κριτ. α', 26. Α' Μακαβ. ά, 1. Ἱερέμ. β', 10 Ἰεζεκ κζ', 6.
5) Ἰδὲ σελ. 292—298.

Φαίνεται ὅτι ὁ Βλάσσιος συνορᾷ ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν νῦν Ἐρασμικῶν, οἷον κίνδυνον κινδυνεύει ἡ ἐρασμικὴ προφορά, ἂν ἅπαξ γείνῃ παρὰ πᾶσιν ἀποδεκτὸν ὅτι ἡ προφορὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐν ἐλαχίστοις μόνον διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν παλαιῶν Γραματικῶν τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ ἀκριβεστάτων φυλάκων τῆς πατρῴας φωνῆς, κατὰ πάντα δὲ τὰ ἄλλα εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή. Συνορᾷ ὅτι τούτου ἅπαξ ἀποδεκτοῦ γενομένου, ἀποβαίνει δύσκολος παρ' ἀνθρώποις, ὑπὲρ μόνης τῆς ἀληθείας ἐργαζομένοις, ἡ διατήρησις προφορᾶς οὐδεμίαν ἐχούσης ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τὴν τοσοῦτον πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων παρεμφερῆ.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον τεκμήριον πλὴν τῶν εἰρημένων προσέρχεται ἡμῖν μαρτυροῦν ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς μονοφωνίας τῆς *αι*, τὸ ἐκ τῆς ἀρχαίας συγχύσεως τοῦ *καινὸς* καὶ *κενὸς* ἐν τῇ παροιμιώδει φράσει «πολλὰ τὰ καινὰ τοῦ πολέμου», τῶν μὲν λεγόντων ταύτην ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν ἐν τῷ πολέμῳ συμβαινόντων, τῶν δὲ ἐπὶ τῶν διακένων αὐτοῦ ἔργων καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον φοβερῶν[1]. Ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς τοῦ Θουκυδίδου ἑρμηνεύων τὸ ἐν τῷ βιβλίῳ Γ', 30, 2 χωρίον «νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου» λέγει περὶ τῆς διττῆς γραφῆς καὶ ἐννοίας τῆς προκειμένης παροιμίας τὰ ἑξῆς. «τὸ καινὸν οἱ μὲν διὰ διφθόγγου γράψαντες οὕτως ἐνόησαν τὸ παρ' ἐλπίδα παράδοξον ποιοῦν ἐν τοῖς πολέμοις νικᾶν, τοῦτ' ἔστι τὸ ἐπιπεσεῖν ἀφυλάκτοις τοῖς ἐχθροῖς, οἱ δὲ διὰ τοῦ *ε* ψιλοῦ γράψαντες οὕτως ἐξηγοῦνται, τὸ διάκενον ἔργον τοῦ πολέμου». Καὶ ὅτι μὲν ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Θουκυδίδου ὀρθῶς ἔχει ἡ γραφὴ τὸ *καινόν*, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων· δι' ὃ καὶ ὁ Κλασσηνὸς ὁ νεώτατος ἐκδότης τοῦ Θουκυδίδου ταύτην τὴν γραφὴν ἀπεδέξατο, πολλὰ καὶ καλὰ περί τε τῆς ἀρχῆς καὶ χρήσεως τῆς παροιμίας γράψας ἔν τε ταῖς ἑρμηνευτικαῖς εἰς τὸ κεί-

1) Κάλλιστα δύναται νὰ μεταφρασθῇ τὸ κ ε ν ὸ ν τῆς φράσεως ταύτης εἰς τὸ χυδαῖον κ ο ῦ φ ι ο ν, λεγόμενον καὶ ἐπὶ πράγματος καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου φαινομένου μέν τι τὰ ἔξωθεν, πράγματι δὲ οὐδὲν ὄντος, καὶ αὐτὸ τοῦτο κενοῦ· ἐπὶ δὲ πολεμικῶν ἔργων σημαίνει πᾶν ὅ,τι ἐμφανίζεται μὲν ὡς φοβερὸν καὶ κινδύνου μεστόν, καὶ τοὺς ἀπειροτέρους ἐξαπατῶν, ἀληθῶς δὲ οὐκ ὂν τοιοῦτον.

μενον σημειώσεσι καὶ ταῖς κριτικαῖς ἐν τῷ παραρτήματι. Ἀποδέχεται δὲ ὀρθὴν καὶ τὴν διὰ τοῦ *ε* γραφὴν τοῦ Βεκκήρου καὶ Δινδορφίου ἐν τοῖς ἑξῆς χωρίοις τοῦ Πολυβίου καὶ Διοδώρου· «οὕτως ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου» [1], «ὥστε ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον ὅτι πολλὰ τὰ κενὰ τοῦ πολέμου» «Αἱ δυνάμεις τῶν τε Συρακουσίων καὶ Καρχηδονίων ἀμφότεραι τὸν εἰρημένον τρόπον ἠτύχησαν, ἐξαπατηθεῖσαι κατὰ τὴν παροιμίαν τοῖς κενοῖς τοῦ πολέμου» [2]. Ὀρθὴν ἔτι ἀποδέχεται τὴν διὰ τοῦ *ε* γραφὴν καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Κικέρωνος, ἐν ᾧ οὗτος μνημονεύων τῆς ἐπὶ Κιλικίαν αὐτοῦ στρατείας λέγει «*scis enim quædam* πανικά, *dici*, *etiam* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου» [3]. Ἀλλ' εἰ καὶ δὲν ἀρνεῖται ὁ Κλασσηνὸς ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πολυβίου φαίνεται ἐπικρατεστέρα ἡ μετὰ τῆς σημασίας τοῦ *κενὸς* χρῆσις τῆς παροιμίας, ἰσχυρίζεται ὅμως ὅτι παρ' Ἀριστοτέλει εἶνε ἀναγκαία ἡ διὰ τῆς *αι* γραφή, καὶ ἡ κατὰ ταύτην ἐκδοχὴ τῆς ἐννοίας. Ἀλλ' ἀκριβῶς παρ' Ἀριστοτέλει νομίζομεν ἡμεῖς ἀναγκαίαν τὴν γραφὴν καί σημασίαν *κενός*. Ἰδοὺ πῶς ἔχει ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ φιλοσόφου «Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἡ περὶ ἕκαστα ἀνδρεία τις εἶναι· ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ᾠήθη ἐπιστήμην εἶναι τὴν ἀνδρείαν. Τοιοῦτος δὲ ἄλλος μὲν ἐν ἄλλοις, ἐν τοῖς πολεμικοῖς δὲ οἱ στρατιῶται· δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωράκασιν οὗτοι [4]». Ἐν τῷ παρατιθεμένῳ χωρίῳ πρόκειται οὐχὶ

---

1) Πολυβ. κθ', 6 σελ 1039 κατὰ τὴν ἔκδ. τοῦ Βεκκήρου· ἔνθα ὁ Πολύβιος εἰπὼν ὅτι εἰς τὴν ἧτταν τοῦ Περσέως συνετέλεσε καὶ ἡ συμβᾶσα ἔκλειψις τῆς Σελήνης, ὑπολαβόντων τῶν Μακεδόνων ταύτην ἔκλειψιν τοῦ βασιλέως, ἐπιφέρει, «οὕτως ἀληθὲς τὸ περιφερόμενον ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου», κενὸν ὀνομάζων τὴν καθ' ἑαυτὴν ἀκίνδυνον ἔκλειψιν τῆς Σελήνης.

2) Διοδ. XX, 30 καὶ 47 ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ὁ Διόδωρος ποιεῖται μνείαν τῆς παροιμίας, ἀφ' οὗ πρῶτον διηγήθη ὅτι ἡ ἀπάτη καὶ ἡ ψευδὴς προσδοκία, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ κενὰ καὶ ἀσήμαντα, ἐγέννησαν πανικὸν θόρυβον ἐπενεγκόντα τὴν ἀπώλειαν μεγάλων στρατοπέδων.

3) Ad. Attic. 5, 20, 3 Καὶ ὁ Κικέρων ἐνταῦθα ὡς γνωστοτάτην ἀναφέρει τὴν παροιμίαν καὶ ὡς ἐπεξήγησιν τρόπον τινὰ τοῦ προηγηθέντος πανικά. Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδὲν τῶν χειρογράφων φέρει τὴν ἑτέραν γραφὴν κ α ι ν ά.

4) Ἠθικ. Νικομ. Γ', 11, 6. σελ. 1116 B 3 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βεκκήρου. Ὁμοίως διὰ τοῦ ε γράφει τὴν λέξιν ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ ὁ Κοραῆς.

περὶ τῆς ἐμφύτου γενναιοψυχίας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ἐξ ἐμπειρίας· αὕτη δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐμφανίζεται μάλιστα *ἐν τοῖς κενοῖς τοῦ πολέμου*, ἅπερ ὁ μὲν ἔμπειρος τῶν πολεμικῶν πραγμάτων παραχρῆμα συνορᾷ καὶ μένει ἀνδρεῖος καὶ ἀπτόητος πρὸς αὐτά, ὁ δὲ ἄπειρος δύναται νὰ ὑπολάβῃ ὡς ἀληθῶς ἐπικίνδυνα καὶ πλήρη τῶν φοβερῶν τοῦ πολέμου ἀποτελεσμάτων, καὶ ἄνευ ἱκανοῦ λόγου καὶ ἀφορμῆς καταληφθεὶς ὑπὸ κενοῦ φόβου νὰ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθον, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος, οἱ μεγάλοι στρατοὶ τῶν Συρακουσίων καὶ Καρχηδονίων. Πρὸς τὸ *καινὸν* τοῦ πολέμου, ὅταν εἶνε φοβερόν, (διότι πρὸς τὸ *καινόν*, ἀλλὰ μὴ φοβερὸν οὐδεὶς πτοεῖται) δεικνύουσιν ἀνδρείαν μόνον οἱ ὅμοιοι τῷ Βρασίδᾳ καὶ Καλλικρατίδᾳ, οἱ φύσει ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀνδρεῖον, οἱ δὲ ἄλλοι καὶ μάλιστα οἱ ἔμπειροι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀκολουθοῦσι συνήθως τῷ κελεύσματι τῆς φρονήσεως ὑποχωροῦντες, ὥσπερ ὁ Ἀλκίδας· ὅστις, καίπερ κάλλιον τοῦ Ἠλείου Τευτιάπλου συνορῶν τὸ ἐν Μυτιλήνῃ *καινὸν* τοῦ πολέμου, ἐπειδὴ ὅμως συνεώρα συγχρόνως καὶ τὸ φοβερὸν αὐτοῦ, οὐδὲν δὲ *κενόν*, ἐτράπετο εἰς ταχεῖαν φυγήν, «τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης ἔχων ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ προσμῖξαι» (Θουκ. Γ. 31, 2). Ὅτι δὲ ἡ συνείδησις τῶν καινῶν τοῦ πολέμου, ὅταν ταῦτα δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένα κινδύνου, γεννᾷ δειλίαν καὶ πρόνοιαν, οὐχὶ δὲ ἀνδρείαν, μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Τευτίαπλος, ὅταν ἑρμηνεύων τὸ καινὸν τοῦ πολέμου μετὰ πολλῆς σπουδῆς ζητῇ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ὑπομιμνήσκων τοὺς περὶ τὸν Ἀλκίδαν πόσας ὠφελείας δύναται νὰ προσενέγκῃ τῷ στρατηγῷ ἡ ὀρθὴ κατανόησις καὶ χρῆσις τῆς παροιμίας καὶ διδάσκων πῶς δύνανται καὶ αὐτοὶ νὰ γείνωσι κύριοι τῶν ἐν Μυτιλήνῃ πραγμάτων, ἐπιπίπτοντες ἄφνω καὶ νυκτὸς τοῖς Ἀθηναίοις, ἀφυλάκτοις καὶ ἀμελέστερον κατὰ τὰς οἰκίας διεσπαρμένοις. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κλασσηνοῦ γινομένην ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὁ προνοητικώτατος καὶ πανουργότατος Λύσανδρος, ὁ διὰ τοῦ *καινοῦ* καὶ ἀπροσδοκήτου καὶ αἰφνιδίου ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συντελέσας τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον, θὰ ἀνεφαίνετο ὁ ἀνδρειότατος τῶν Ἑλλήνων, ἅτε ἀναμφισβητήτως ἀποδείξας ὅτι μάλιστα συνεώρα τὰ *καινὰ* τοῦ πολέμου, καὶ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἠπίστατο νὰ ὠφελῆται ἐξ αὐτῶν· τοὐναντίον δὲ θὰ ἐξηλέγχετο ἀ-

νανδρότατος ὁ ἐμπειρότατος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Κόνων, καταληφθεὶς ὑπὸ ἀσυγγνώστου δειλίας κατὰ τὴν αἰφνίδιον ἐκείνην καὶ ἀπροσδόκητον ἐπίθεσιν τοῦ Λυσάνδρου καὶ ὁρμήσας εἰς αἰσχρὰν καὶ ταχεῖαν φυγήν, ὡς ὁ ἀπειρότατος καὶ δειλότατος τῶν στρατιωτῶν καὶ οὐδέποτε οὐδεμίαν σχὼν συνείδησιν τῶν καινῶν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ τίς ἡ χρεία πλειόνων εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐσφαλμένης ἑρμηνείας τοῦ Κλασσηνοῦ, ὅτε καὶ αὐταὶ αἱ ἔννοιαι *καιρὸν* καὶ *ἐμπειρία* εἶνε φύσει ἄσχετοι καὶ ἀδιάλλακτοι πρὸς ἀλλήλας; Ὀρθῶς ἄρα καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημείας τοῦ Βερολίνου ἐκδοθεῖσα λατινικὴ μετάφρασις τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους μεταγλωτίζει τὸ «δοκεῖ εἶναι πολλὰ τὰ κενὰ τοῦ πολέμου» εἰς τὸ *multi videntur esse belli terrores inanes*. Ἐσφάλη δέ, ὡς ἔοικε, περὶ τὴν ἐκδοχὴν τῆς τοῦ χωρίου ἐννοίας ὁ ἄλλως ὀξυνούστατος καὶ κριτικώτατος ἀνήρ, διότι, νομίζομεν, ἡμαρτημένως ἔλαβε τὸ *κενὸν* τῆς παροιμίας ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐν τῷ πολέμῳ τυχαίου καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοὺς ἐλέγχοντος καὶ ματαίους αὐτοὺς ἀποδεικνύοντος, τοιαύτην δὲ σημασίαν εὗρεν ἀνάρμοστον εἰς τὸ προκείμενον χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἄλλως θὰ ἀπεδέχετο τὴν γραφὴν τοῦ Κοραῆ καὶ Βεκκήρου καὶ τὸ ἐκ ταύτης συμπέρασμα, ὅτι ἡ μετάβασις τῆς παροιμίας ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐννοίας εἰς τὴν μετὰ ταῦτα κρατήσασαν ἐγένετο ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐγένετο δέ, διότι τὸ *καιρὸς* κατήντησε ταυτόφωνον τῷ *κενὸς* καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὑπελάμβανον ὅτι ἡ παροιμία ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη περὶ τῶν κενῶν ἔργων τοῦ πολέμου καὶ μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν στερουμένων τῆς στρατιωτικῆς ἐμπειρίας φοβερῶν.

Τὴν δὲ ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ὡς ἁπλῶν ἤχων ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων τί ἄλλο ἀποδεικνύει κάλλιον ἢ αἱ πολλάκις παρ' αὐτοῖς γενόμεναι ἀπορίαι, εἰ διὰ διφθόγγου ἢ διὰ ψιλοῦ φωνήεντος γραπτέον ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν λέξιν, καὶ οἱ περὶ τούτου ὀρθογραφικοὶ κανόνες, οὓς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ ἔγραψεν ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν [1]; Τὰ τοιαῦτα βιβλία καὶ

---

1) Ἰδὲ Lentz Herodiani κτλ. Praef. σελ. XCVIII καὶ ἑξῆς καὶ Gräfenhan, Geschichte der Klassischen Philologie in Alterthum I, σελ. 444.

οἱ τοιοῦτοι ὀρθογραφικοὶ κανόνες θὰ ἦσαν ὅλως περιττοὶ ἄνευ τῆς ὁμοηχίας τῆς *αι* πρὸς τὸ *ε* καὶ τῆς *οι* πρὸς τὸ *υ* καὶ τῆς *ει* πρὸς τὸ *ι* [1]. Ἂν ἡ *αι* προεφέρετο τῷ ὄντι ὡς *αϊ* ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν, οὐδέποτε ὁ Δίδυμος σύγχρονος τῷ Κικέρωνι ἤθελε διαφωνήσει πρὸς τοὺς ἄλλους περὶ τῆς λέξεως *γεοῦχος*, ἂν πρέπει διὰ τῆς *αι* ἢ διὰ τοῦ *ε* νὰ γραφῇ [2], οὐδὲ θὰ ἔλεγε Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός [3], ὅτι «οἱ τεχνικοὶ μάχονταί τε καὶ εἰς αἰῶνα μαχήσονται πρὸς ἀλλήλους, τῶν μὲν οὕτως, τῶν δὲ ἐκείνως τὸ *αὐτὸ* γράφειν ἀξιούντων». Τὸ δὲ ἑξῆς χωρίον τοῦ αὐτοῦ Σέξτου, ἀκμάσαντος μετὰ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀπολείπει περὶ τοῦ πράγματος ἀμφιβολίαν. «Καὶ ἀντιστρόφως ἔσεσθαί τινά φασιν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ πλείονα στοιχεῖα, διάφορον ἔχοντα δύναμιν τῶν συνήθως παραδιδομένων· οἷον καὶ τὸ *αι* καὶ τὸ *ου* καὶ πᾶν ὅ,τι ὁμοίας ἐστὶ φύσεως. Τὸ γὰρ στοιχεῖον κριτέον μάλιστα ὅτι στοιχεῖόν ἐστι ἐκ τοῦ ἀσύνθετον καὶ μονοποιὸν ἔχειν φθόγγον, οἷός ἐστιν ὁ τοῦ *α* καὶ *ε* καὶ *ο* καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐπεὶ οὖν ὁ τοῦ *αι* καὶ *ει* φθόγγος ἁπλοῦς ἐστι καὶ μονοειδής, ἔσται καὶ ταῦτα στοιχεῖα. Τεκμήριον δὲ τῆς ἁπλότητος καὶ μονοειδείας τὸ λεχθησόμενον· ὁ μὲν γὰρ σύνθετος φθόγγος οὐχ' οἷος ἀπ' ἀρχῆς προσπίπτει τῇ αἰσθήσει, τοιοῦτος ἄχρι τέλους παραμένειν πέφυκεν· ἀλλὰ κατὰ παράτασιν ἑτεροιοῦται· ὁ δὲ ἁπλοῦς καὶ ὄντως τοῦ στοιχείου λόγον ἔχων, τοὐναντίον, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀμετάβολός ἐστιν· οἷον τοῦ μὲν *ρα* φθόγγου ἐν παρατάσει προφερομένου, δῆλον ὡς οὐχ ὡσαύτως αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην πρόσπτωσιν ἀντιλήψεται ἡ αἴσθησις καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν, ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ *ρ* ἐκφωνήσεως κινηθήσεται, μεταῦθις δὲ ἐξαφανισθείσης αὐτῆς, εἰλικρινοῦς τῆς τοῦ *α* δυνάμεως ποιήσεται τὴν ἀντίληψιν· ὅθεν οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον τὸ *ρα*, καὶ πᾶν τὸ ἐοικὸς αὐτῷ. Εἰ δὲ τὸν τοῦ *αι* φθόγγον λέγοιεν, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον· ἀλλ' οἷον ἀπ' ἀρχῆς ἐξακούεται τῆς φωνῆς ἰδίωμα,

---

1) Τοὺς πολυαρίθμους τούτους κανόνας ἰδὲ ἐν τῇ ὑπὸ Lentz ἐκδόσει τοῦ Ἡρωδιανοῦ, Τόμ. ΙΙ, σελ. 409—611.

2) Leutz Herod. II, 409, 24. Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθεν σελ. 379, 380.

3) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 638, 28 κατὰ τὴν ἔκδοσιν Immanuelis Bekkeri Berol. 1842.

τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τέλει· ὥστε στοιχεῖον ἔσται τὸ *αι*. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ *ει* καὶ ὁ τοῦ *ου* μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀμετάβολος ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους λαμβάνεται, ἔσται καὶ οὗτος στοιχεῖον»[1]. Ἡ διαύγεια καὶ σαφήνεια τῶν λόγων τούτων εἶνε τοιαύτη, ὥστε θαυμάζει τις ἀληθῶς πῶς ἐγένετο δυνατὸν νὰ διαμφισβητηθῇ πρὸ πέντε μὲν δεκαετηρίδων ὑπὸ τοῦ Δανοῦ Ἑϊρριξένου, τοῦ ἐμμανῶς μᾶλλον ἢ ἐκθύμως κατὰ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς γράψαντος (σελ. 95—97), πρὸ εἴκοσι δὲ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Κυννήρου, κατὰ πόδας ἀκολουθήσαντος τῇ γνώμῃ τοῦ Ἑϊρριξένου ἐν τῇ διεξοδικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ (Τομ. I. σελ. 49). Ὁ Σέξτος λέγει σαφῶς ὅτι ἡ *αι* καὶ *ει* καὶ *ου* καὶ πᾶσα ἄλλη δίφθογγος τῆς ὁμοίας φύσεως μετέχουσα ἐκαλοῦντο στοιχεῖα ὑπό τινων φιλοσόφων, βεβαίως ἀρχαιοτέρων αὐτοῦ, καὶ πιθανῶς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Στωϊκὸν Χρύσιππον[2], διότι κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν γενομένην ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων ἠκούετο ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἦχος, ἁπλοῦς μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, οὔτε ὁ Ἑϊρρίξενος οὔτε ὁ Κυννῆρος ἠθέλησαν νὰ παρακολουθήσωσιν ἐπισταμένως τῇ σειρᾷ τῶν λόγων τοῦ Σέξτου· διότι ἄλλως ἤθελον παρατηρήσει ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος διά τε τοῦ παρατεθέντος χωρίου καὶ πάντων τῶν προειρημένων ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ θλίβων, ὡς λέγει, τοὺς Γραμματικούς, καὶ ἀποφαίνων ἄτεχνον τὴν ψευδώνυμον αὐτῶν τεχνολογίαν (σελ. 621, 2 καὶ ἑξῆς), ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν στοιχείων δὲν εἶνε τοσοῦτος, ὅσον διδάσκουσιν οἱ Γραμματικοί, ἀλλὰ μείζων, καὶ δὴ ὅτι τὰ φωνήεντα δὲν εἶνε ἑπτά, ἀλλὰ πλείονα. Δι' ὃ ἀφοῦ πρό τινων σελίδων,

---

1) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 625, 17—626, 11.

2) Ὅτι οἱ Στωϊκοὶ καὶ ὁ Χρύσιππος (279—207 πρὸ Χριστοῦ) ἐσχόλαζον καὶ περὶ τὰ γραμματικὰ πράγματα εἴδομεν καὶ ἀνωτέρω (σελ. 225), λέγει δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, τούτου μὲν μνημονεύων πραγματείαν περὶ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν, τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφους καθόλου ὀνομάζων ἄνδρας οὐ μικρὰν φροντίδα τοῦ λεκτικοῦ τόπου πεποιημένους. (Περὶ Συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. IV κατὰ τὸ τέλος σελ. 32, Schaeffer 70 κἑξῆς). Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ κριτικὴ ἐξέτασις τῶν κειμένων δὲν ἦτο ἀλλότριος τῶν γραμματικῶν μελετῶν τοῦ Χρυσίππου· ἰδὲ Lentz I, 108, 10. II 24, 5. 62, 7, 143, 9. 178, 14. Ἰδὲ καὶ Gräfenhan Geschichte der Klassischen Philologie in Alterthum I σελ. 128 καὶ ἑξῆς.

κατ' αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραμματικῶν λογιζόμενος, ηὔξησε τὰ φωνήεντα εἰς τεσσαράκοντα καὶ τρία, ἔπειτα δὲ τοὐναντίον συνέστειλε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἐκ τῶν λόγων τῶν Γραμματικῶν ὡσαύτως ὁρμώμενος, εἰς πέντε μόνον, ἐπιχειρεῖ τὸ τρίτον ἤδη ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ νὰ ἐλέγξῃ τὸ ἀσύστατον τῆς τέχνης τῶν Γραμματικῶν, αὐξάνων καὶ πάλιν τὸν ἀριθμὸν τῶν φωνηέντων διὰ τῆς προσθήκης τῶν διφθόγγων, ἅτε καὶ τούτων ἐχουσῶν, ὡς λέγει, τὸν οὐσιώδη χαρακτῆρα τῶν στοιχείων, τὸ νὰ ἀποδίδωσι δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν ἕνα καὶ μόνον ἦχον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἀτόπως δὲ προσκόπτουσιν ὅ τε Κυννῆρος καὶ Εἱρρίξενος ταῖς λέξεσι τοῦ Σέξτου «διάφορον ἔχοντα δύναμιν τῶν συνήθως παραδιδομένων στοιχείων», ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν λέξεων τούτων ὁρμώμενος ἐπιχειρεῖ ὁ Σέξτος νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων, προσθέτων εἰς ταῦτα καὶ ἕτερα διαφόρου δυνάμεως, ἤτοι διαφόρου γενέσεως καὶ ἀρχῆς. Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ παρίδωσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι φιλοσοφικῶς ἀνασκευάζονται ὑπὸ τοῦ Σέξτου αἱ τεχνολογικαὶ θεωρίαι τῶν Γραμματικῶν, καὶ ὅτι παρ' αὐτῷ ἡ λέξις δύναμις κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λέξιν ἐνέργεια[1] καὶ διὰ τοῦτο πρὸ ὀλίγων στίχων ἐλήφθη ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, ἐφ' ἧς καὶ ἡ λέξις φύσις, καὶ ὅτι οὐδὲ τοῖς Γραμματικοῖς ἦτο ἄγνωστος ἡ φιλοσοφικὴ διαφορὰ τῶν ἐννοιῶν δυνάμεως καὶ ἐνεργείας[2]. Ἂν ταῦτα ἐνεθυμοῦντο οἱ Ἐρασμικοί, θὰ παρετήρουν ὅτι αἱ δίφθογγοι *αι*, *ει* καὶ *οι* λέγονται διαφόρου δυνάμεως καὶ φύσεως, διότι δυνάμει καὶ φύσει εἶνε *αϊ* καὶ *εε* ἢ *εϊ* καὶ *οϊ*, καὶ τούτου ἕνεκα διαφόρου γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῶν ψιλῶν φωνηέντων *ε*, *ι*, *υ*, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δυνάμεναι νὰ αὐξήσωσι φιλοσοφικῶς ἐξεταζόμεναι τὸν ἀριθμὸν τῶν συνήθως παραδιδομένων στοιχείων. Ὅτι δὲ ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς τοιαύτης σημασίας ὁ Σέξτος ἐποιήσατο χρῆσιν τῆς λέξεως δύναμις, μαρτυρεῖ σαφέστατα καὶ αὐτὸς οὗτος, ὅταν μετ' ὀλίγας σελίδας ἐν τῷ περὶ ὀρθογραφίας των Γραμματικῶν λέγῃ, ὡς εἴδομεν, ὅτι οἱ τεχνικοὶ μάχονται καὶ εἰς αἰῶνα μαχήσονται πρὸς ἀλλήλους,

---

1) Ἰδὲ Σέξτου Πυρρωνείων ὑποτυπώσεων Β', σελ. 111, 10, καὶ ἑξῆς.

2) Lentz Herod. I 408, 33. Ἔνθα λέγεται ὅτι τὸ ἦ ρ ο ς καὶ κ ῆ ρ ο ς εἶνε δυνάμει τρισύλλαβα, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι καὶ τὸ η εἶνε δυνάμει ε α.

τῶν μὲν οὕτως, τῶν δὲ ἐκείνως τὸ αὐτὸ γράφειν ἀξιούντων, τῶν μὲν δηλαδὴ διὰ ψιλοῦ φωνήεντος, τῶν δὲ διὰ διφθόγγου[1]. Τοῦτο συνιδών, ὡς φαίνεται καὶ ὁ Ἑϊῤῥίξενος καὶ ἀνεπαρκὲς καὶ αὐτὸς εὑρίσκων τὸ ἐκ τῶν λέξεων διαφόρου δυνάμεως καὶ φύσεως συμπέρασμα, διότι καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν αἱ δίφθογγοι μένουσιν ἁπλᾶ καὶ ἀσύνθετα στοιχεῖα, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ματθίου, ὅτι δῆθεν καὶ κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *ει* (καὶ δὴ καὶ τῆς *οι*) δὲν ἀκούεται πρῶτον *α* ἢ *ε* καὶ ἔπειτα *ι*, ἀλλὰ κρᾶμά τι ἀμφοτέρων, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους παραμένει τὸ αὐτό. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν ἐφάνη αὐτῷ ἱκανός, διότι πᾶς τις μὴ κωφὸς ὢν αἰσθάνεται μὲν ὅταν ἀκούῃ ἀναγινωσκόντων τῶν Ἐρασμικῶν συμπλέγματός τινος δύο φωνηέντων, οὐχὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἐκφωνήσεως, διὰ τοῦτο καὶ διότι τοιοῦτος ἀμετάβολος ἦχος καθιστᾷ περιττὴν τὴν ἐρασμικὴν προφοράν, ἔκρινε τέλος ἀναγκαῖον νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Σέξτου δύνανται νὰ ἔχωσι κῦρος ἴσως μόνον εἰς τὴν προφορὰν τῆς πατρίδος τοῦ Σέξτου ἀναφερόμενοι, ἣν αὐτὸς νομίζει τὴν Ἀφρικήν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη καὶ πάλιν νὰ ἐννοήσῃ οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ Κυννῆρος ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Σέξτου, καὶ Ἀφρικανὸς ἂν ἦτο, ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθές[2],

---

1) σελ. 638, 28 οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Σέξτου πείθουσι πάντα τινὰ ὅτι οὗτος τὴν λέξιν δύναμις μετεχειρίσθη ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς σημασίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λέξιν ἐνέργεια. Ὅθεν καὶ διαφορὰν προφορᾶς μεταξὺ ει καὶ ι καὶ αι καὶ ε ἂν θελήσωμεν να συμπεράνωμεν ἕνεκα τῶν λέξεων «διαφόρου δυνάμεως», πάλιν δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αὕτη ἦτο μείζων τῆς μεταξὺ α μακροῦ καὶ α βραχέος, ἅτινα διὰ τὴν ἐλαχίστην ταύτην διαφορὰν ὁ Σέξτος δὲν θεωρεῖ ἕν, ἀλλὰ πλείονα στοιχεῖα, ὅπως δι' ὁμοίας λεπτοτάτας διαφορὰς εὑρίσκει ὑπάρχοντα πλείονα ι καὶ πλείονα υ.

2) Τίς ἦτο ἡ πατρὶς τοῦ Σέξτου, ἄγνωστον. Ἐκ τῶν λόγων ὅμως αὐτοῦ συμπεραίνεται ὅτι ἦτο Ἕλλην (σελ. 654, 23 καὶ ἑξῆς), δυνάμενος ἕνεκα τούτου νὰ λέγῃ ὅτι ἀπὸ νηπιότητος σχεδὸν καὶ ἐκ πρώτων σπαργάνων γραμματικῇ παραδιδόμεθα (607, 25). Ὅτι δὲ δὲν ἦτο Ἀφρικανὸς ἢ Ἀλεξανδρεὺς ὑποσημαίνει αὐτὸς πάλιν ὁ Σέξτος, ὅταν λέγῃ «Νόμος παρ' ἡμῖν κελεύει μιᾷ συνοικεῖν ἕκαστον, Θρᾳκῶν δὲ καὶ Γαιτούλων (λυβικὸν δὲ ἔθνος τοῦτο) πολλαῖς ἕκαστος συνοικεῖ» (Πυρρ ὑποτυπ. Γ'. σελ. 171, 11)· καὶ «αἴλουρον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ Ὥρῳ θύουσι καὶ Θέτιδι σίλφην, ὃ παρ' ἡμῖν οὐκ ἂν ποιήσειέ τις» (αὐ-

έχουσιν ἰσχὺν μόνον, ἂν οἱ Γραμματικοὶ ἐξεφώνουν τὰς διφθόγγους ὡς ἁπλᾶ στοιχεῖα· διότι ἄλλως θὰ ἐξηλέγχετο ἀνδρῶν ἁπάντων μωρότατος ὁ ἀγχινούστατος καὶ πολυμαθέστατος Σέξτος, ἂν ἤθελεν ἐμπέσει εἰς τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἁμάρτημα, νὰ προσθέσῃ δηλαδὴ εἰς τὴν γραμματικήν, ἐλέγχων τοὺς Γραμματικούς, καὶ ἕτερα στοιχεῖα παρὰ τὰ εἴκοσι καὶ τέσσαρα, προφέρων τὰς διφθόγγους κατὰ τρόπον καταδικαζόμενον ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν. Τοιαύτην προσθήκην ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ ὁ Σέξτος, ἂν ἤθελε νὰ ἐλέγξῃ οὐχὶ τοὺς Γραμματικοὺς καὶ τὰς ἀθεμελιώτους αὐτῶν θεωρίας περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἑαυτόν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀλόγιστα καὶ γελοῖα ἐπιχειρήματα. Ὀλίγον, ὡς φαίνεται, ἐφρόντιζε τῆς ἀληθείας, τοιαῦτα γράφων ὁ Ἐϊρρίξενος, ἢ δὲν ἀνέγνω ἐπισταμένως τὸν πρὸς τοὺς Γραμματικοὺς λόγον· διότι ἂν ἀνεγίνωσκε, θὰ παρετήρει ὅτι πάντα, δι' ὧν ἐλέγχει καὶ

τόθι σελ. 173, 11). Ὁ νοῦς τῶν χωρίων τούτων εἶνε καταληπτός, ἂν τὸ παρ' ἡμῖν ἑρμηνευθῇ παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι. Καὶ Ἀλεξανδρεὺς δὲ ἂν ἦτο, δὲν διελέγετο βεβαίως τὴν διάλεκτον τῶν Ἀλεξανδρέων, ἀφοῦ τὸ παρ' αὐτοῖς ἐλήλυ θ α ν καὶ ἀπελήλυ θ α ν ὀνομάζει βάρβαρον καὶ ἀσύνηθες, ἤτοι τῇ κοινῇ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων συνηθείᾳ μαχόμενον (Πρὸς Γραμματικοὺς σελ 647, 11—13). Φαίνεται ὅτι Ἀφρικανὸν ὑπέλαβε τὸν Σέξτον ὁ Ἐϊρρίξενος, ἀγνοῶν ἴσως ὅτι ὑπῆρξε καὶ ἕτερος Σέξτος ἐκ Λιβύης γράψας καὶ αὐτός, ὡς ὁ ἡμέτερος καὶ ἄλλοι, σ κ ε π τ ι κ ὰ καὶ π υ ρ ρ ώ ν ε ι α. (ἰδὲ Pauly Real — Encyclopädie, sexter Band 1852 σελ. 1141). Ἀλλ' ἂν καὶ διὰ ταῦτα ἀγνοοῦμεν τὴν πατρίδα τοῦ Σέξτου, μανθάνομεν ὅμως παρὰ Διογένους τοῦ Λαερτίου ὅτι κατέλιπε κάλλιστα συγγράμματα (Βιβλ. Θ', ιβ' τέλος), ὅπερ οὐδ' ἡμεῖς σήμερον δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν· διδάσκαλον δὲ ἔσχεν οὐχὶ Ἀφρικανόν τινα, ἀλλὰ τὸν σύγχρονον τῷ Γαληνῷ Ἡρόδοτον τὸν Ἀριέως ἐκ Ταρσοῦ, ἐν ᾗ ἡ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν σπουδὴ καὶ τὴν ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν ἅπασαν ἦν μείζων ἢ ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Στράβωνος. (Βιβλ. ιδ' σελ. 673). Ἀλλὰ καὶ γνήσιος Ἀφρικανὸς ἢ Σαμοσατεὺς ἂν ἦτο ὁ Σέξτος, πάλιν οὐδὲν θὰ εἴχομεν δίκαιον οὐδὲ τότε νὰ ἀποκρούωμεν ὡς ἀνεξιόχρεων τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, περὶ ἑλληνικῆς προφορᾶς καὶ γλώσσης ὄντος τοῦ λόγου· πλὴν ἂν συνεχωρεῖτο καὶ τὴν τοῦ Λουκιανοῦ καὶ Αἰλιανοῦ νὰ ἀπορρίψωμεν· διότι καὶ οὗτοι δὲν ἦσαν Ἕλληνες τὸ γένος, καὶ δὲν ἠδύναντο οὔτε αὐτοὶ οὔτε ὁ Σέξτος νὰ κατορθώσωσιν, ὅπερ ὁ Ἐϊρρίξενος καὶ ὁ Κυννῆρος καὶ πάντες οἱ Ἐρασμικοὶ μετὰ τοσαύτης εὐκολίας κατώρθωσαν καὶ κατορθοῦσι, καίπερ πρὸς οὐδένα τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν οὐδὲ ὄναρ διαλεχθέντες.

θλίβει τοὺς Γραμματικοὺς ὁ Σέξτος, ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν τούτων λαμβάνει, καὶ μάλιστα τὰ ἐν τῇ αὐξήσει καὶ μειώσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στοιχείων. Δι' ὃ συχνὰ παρ' αὐτῷ τὰ *λέγουσι*, *καλοῦσι* (σελ. 621 ἐκδ. Βεκκ.),*διδάσκουσι*, *διηγοῦνται*, *παραδιδόασιν*, *ἐξηγοῦνται*, *κρίνουσι*,*διορίζουσι* (σελ. 619) *λέγουσι*,*διορίζονται*, *εἰ λέγοιεν* (628) κτλ., ὧν ὑποκείμενον εἶνε οἱ Γραμματικοί, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ «Εἰ δὲ τὸν τοῦ *αι* φθόγγον λέγοιεν, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον, ἀλλ' οἷον ἀπ' ἀρχῆς ἐξακούεται τῆς φωνῆς ἰδίωμα, τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τέλει» (σελ. 626, 5).

'Αλλὰ καὶ εἰ μὴ πολεμίως, φιλίως δὲ διελέγετο ὁ Σέξτος πρὸς τοὺς Γραμματικούς, καὶ τότε πάλιν ἐγίνωσκε κάλλιον τοῦ Ἐϊρριξένου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ ὅτι ὀφείλει τις «δεξιῶς ἑκάστῃ περιστάσει τὸ πρέπον ἀποδιδόναι πρὸς τὸ ἀπταίστως ἑλληνίζειν, καὶ «ἐν διαλέξει», λέγει, «ἀποβλέποντες πρὸς τοὺς παρόντας τὰς μὲν ἰδιωτικὰς λέξεις παραπέμψομεν, τὴν δὲ ἀστειοτέραν καὶ φιλόλογον συνήθειαν μεταδιώξομεν· ὡς γὰρ ἡ φιλόλογος γελᾶται παρὰ τοῖς ἰδιώταις,οὕτως ἡ ἰδιωτικὴ παρὰ τοῖς φιλολόγοις» (σελ. 652, 6 καὶ ἑξῆς). Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδαμοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Σέξτου, ἢ ἀλλαχόθεν συνάγεται ὅτι οἱ Γραμματικοὶ διεφώνησάν ποτε πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων· τοὐναντίον δὲ ἐκ τῆς μέμψεως ὅτι διεφώνουν μόνον περὶ τῆς ὀρθογραφίας τινῶν λέξεων, συμπεραίνεται ὅτι πάντες οἱ Γραμματικοί, ὅθεν δήποτε καὶ ἂν ἦσαν, προέφερον ὁμοίως καὶ δὴ μονοφώνως τὰς διφθόγγους ἤδη ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τοῦ Σέξτου, ὡς ἤδη ἀπεδείχθη ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν διφθόγγων *ει*, *ου*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ* λόγῳ, καὶ ἐν τῷ παρόντι περὶ τῆς *αι*. Πόσον δὲ ἀδεξίως καὶ ἀτόπως ἀντιτάσσει ὁ Βλάσσιος τοὺς λόγους 'Αριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ πρὸς τοὺς τοῦ Σέξτου, εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 109), κατεστήσαμεν δὲ δῆλον καὶ τοῦτο (σελ. 313) ὅτι καὶ ὁ Πλούταρχος ἢ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς θὰ ἔλεγον τὰ αὐτὰ τῷ Σέξτῳ, ἂν καὶ ἐκεῖνοι ἔγραφον πρὸς τοὺς Γραμματικοὺς καὶ ἤθελον νὰ ἐλέγξωσι τὸ ἀσύστατον τῆς θεωρίας αὐτῶν,προστιθέντες καὶ τὰς διφθόγγους εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ κοινῶς παραδιδόμενα στοιχεῖα. Ἂν πολὺ πρὸ τοῦ Σέξτου καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ *αι* δὲν εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ, οὔτε ὁ Τερεντια-

νὸς Μαῦρος ὀλίγῳ νεώτερος τοῦ Σέξτου θὰ ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ *αι* ἀπέδιδε τὸν αὐτὸν ἦχον τῇ λατινικῇ *ae* [1], αὕτη δὲ τὸν ἦχον τοῦ μακροῦ *ε* [2], οὔτε ἀρχαιότερον αὐτῶν ἡ *αι* θὰ ἐγράφετο

---

1) στίχ. 423—4 Ἄλφα semper et ἰῶτα quem parat Graecis sonum, A et E nobis ministrant· sic enim scribimus. Κατὰ τὸν Κεῖλον ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος δὲν εἶνε ἀρχαιότερος τῆς τρίτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ Latini Grammatici, Τόμ. VI, σελ. 323. ὑπ' ἄλλων δὲ νομίζεται σύγχρονος τῷ Μαρτιαλίῳ, περὶ τὰ τέλη τῆς πρώτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσαντος· ἰδὲ Gräfenban Geschichte der Klassischen Philologie in Alterthum, Τόμ. IV, σελ. 134. Ὅτι δὲ τὰ αὐτὰ λέγει περὶ τῆς διφθόγγου αι καὶ ὁ σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ Φάβιος Κοϊντιλιανὸς διαλαμβάνομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς ἀποδείξεων λόγῳ.

2) Ὁ αὐτὸς Τερεντιανὸς Μαῦρος ἐν τῷ στίχῳ 490 λέγει ὅτι τὸ βραχὺ ε ἐκτεινόμενον γίνεται α ε. Hanc (ἤτοι τὴν δίφθογγον e u) si protrahamus, a sonabit e et u. ἐξ οὗ γίνεται καταφανὲς ὅτι τὸ e καὶ ἡ ae διέφερον ἀλλήλων μόνον κατὰ τὸν χρόνον, ὡς καὶ ἡ αι τοῦ ε καὶ ἡ ει τοῦ βραχέος ι καὶ ἡ οι τοῦ βραχέος υ. Ὅμοια λέγει καὶ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς (ἔκδ. Meibomii, σελ. 93), ὅτι τὸ ε, εἰ ἐκταθείη, ἐπιφαίνει ὅμοιον ἦχον τῇ αι διφθόγγῳ. Τοῦτο δὲ ὁμολογεῖ καὶ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς (Ὀκτώβ. 1888, σελ. 67). Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ὁμολογεῖ ὅτι καὶ ὁ μουσικὸς Ἀριστείδης ἐξεφώνει τὴν αι καὶ βεβαίως καὶ τὰς ἄλλας διφθόγγους τῆς ὁμοίας φύσεως ὡς ὁ Ἐμπειρικὸς Σέξτος, ὅμως καὶ πάλιν ἐν ἑτέρᾳ σελίδι, τῇ 22, ἀντιτάσσει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστείδου πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου, ὡς καὶ ἐν τῇ 21 σελίδι τῆς β' ἐκδόσεως, ἀνακόλουθα βεβαίως λογιζόμενος· διότι ἤδη ἐν τῇ γ' ἐκδόσει καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον οὐδεμία διαφωνία δύναται νὰ ὑπάρχῃ οὔτε μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Σέξτου καὶ τοῦ Ἀριστείδου, ἀφοῦ ἀμφότεροι καὶ τὴν αι καὶ τὴν ει καὶ τὴν οι ἐξεφώνουν ὡς ἁπλᾶ καὶ ἀσύνθετα στοιχεῖα, οὔτε μεταξὺ τῶν λόγων ἀμφοτέρων τούτων καὶ τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, ἀφοῦ καὶ οὗτος τὰς αὐτὰς διφθόγγους καλεῖ διφθόγγους κατὰ κρᾶσιν, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 312), ὅπως καὶ ὁ Ἀριστείδης, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει ὅτι ἡ λέξις κρᾶσις μετέβαλε σημασίαν ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Γραμματικῶν, καὶ ἄλλο μὲν ἐσήμαινεν ἐπὶ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου, ἄλλο δὲ ἐπὶ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Γραμματικῶν. Ἐκ τῆς φανερᾶς ταύτης ἀνακολουθίας τοῦ Βλασσίου καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων, αἵτινες ὑπάρχουσαι ἐν τῇ β' ἐκδόσει ἐτηρήθησαν καὶ ἐν τῇ γ', καὶ ἐξ ἄλλων πλημμελῶν συλλογισμῶν καὶ αὐθαιρέτων γνωμῶν καὶ ἑρμηνειῶν φαίνεται ὅτι ὁ Βλάσσιος καὶ ἐν τῇ γ' ἐκδόσει (ἥτις περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν μόλις κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ παρόντος φύλλου), ἀκολουθεῖ τῇ

πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντὶ τοῦ *ε*, οὐδὲ τῷ μήκει τῆς συλλαβῆς ἀπ' αὐτοῦ διαστελλομένη, οὔτε ὁ Ἡρωδιανὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ἡ αὐτὴ πόλις *Ζαΐα* καὶ διὰ τοῦ *ε* ψιλοῦ καὶ τῆς *αι* διφθόγγου γράφεται[1], καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν[2].

Ἀπίθανα δὲ λέγει ὁ Βλάσσιος, ὅταν ἰσχυρίζηται[3] ὅτι οἱ μέχρι σήμερον σῳζόμενοι κανόνες τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν περὶ τῶν διὰ τῆς *αι* καὶ *οι* γραφομένων λέξεων δὲν ὁρμῶνται ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ, ἀλλ' εἶνε προϊὸν βυζαντιακῶν χρόνων· διότι ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Λατίνου Γραμματικοῦ Βικτωρίνου, ὅτι ἡ ὀρθογραφία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ μέγιστον μέρος (*ex parte maxima*) στρέφεται περὶ τὴν δίφθογγον *ει* καὶ τὸ ἀνεκφώνητον *ι*[4], οὐδαμῶς συμπεραίνεται ὅτι ἐν τῷ ὑπολειπομένῳ μέρει, τῷ ἐλαχίστῳ (*in parte minima*), οὐδεὶς ἐγίνετο λόγος περὶ τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι*, ὡς αὐτὸς ἀποφαίνεται, πλημμελεῖ συλλογιστικῷ τρόπῳ χρώμενος, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅτι καὶ περὶ τῶν διφθόγγων τούτων ἐγίνετο μικρός τις λόγος. Καὶ ἀκριβῶς οἱ κανόνες τῶν διὰ τῆς *αι* καὶ *οι* γραφομένων λέξεων, οὓς περιέλαβεν ὁ Λέντιος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἡρωδιανοῦ, καταλαμβάνουσι τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ περὶ Ὀρθογραφίας βιβλίου. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν

αὐτῇ μεθόδῳ, ἢ καὶ ἐν τῇ β', νὰ ἀποτέμνῃ βιαίως τοὺς δεσμοὺς τοῦ προβλήματος, ὅπου τοσοῦτον εὐκόλως καὶ ἀβιάστως λύονται κατὰ τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως.

1) Ἰδὲ Lentz Herod. II 514, 23.

2) Τοὺς κανόνας τοὺς περὶ τῶν διὰ τῆς αι γραφομένων λέξεων συνέλεξεν ὁ Λέντιος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἡρωδιανοῦ, Τόμ. II, σελ. 422—428.

3) ἐκδ. β'. σελ. 59. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ἐν τῇ γ' ἐκδόσει σελ. 68, μὴ ἰδών, ὡς φαίνεται, ὅσα ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἐν τῷ α' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος (1883—4 σελ. 419 κέξ.), ἀναιροῦντες τὴν γνώμην αὐτοῦ διὰ τῶν αὐτῶν ἀποδείξεων, δι' ὧν καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐπάνω λεγομένοις.

4) Marius Victorinus σελ. 17 ἐκδ. Keil. ὁ Βικτωρῖνος ἤκμαζε περὶ τὰ μέσα τῆς δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ἀναφέρομεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔζη, ἵνα ἔτι μᾶλλον δηλωθῇ πόσον εἶνε ἀνεπιτυχὴς ἡ ἐπίκλησις μαρτυρίας Γραμματικοῦ, ἐκφωνοῦντος καὶ τὴν ἑλληνικὴν δίφθογγον αι καὶ τὴν λατινικὴν ae ὡς τὸ ἁπλοῦν e.

νὰ μὴ γράψῃ ὁ Ἡρωδιανὸς κανόνας ὀρθογραφικοὺς καὶ περὶ τῶν διὰ τῆς *αι* διφθόγγου καὶ τοῦ *ε* ψιλοῦ γραφομένων λέξεων, ἀφοῦ ἦτο Γραμματικός, οἱ δὲ Γραμματικοί, ὡς διαρρήδην λέγει ὁ ὀλίγοις ἔτεσι νεώτερος αὐτοῦ Σέξτος, ἐξεφώνουν τὴν *αι* ὡς στοιχεῖον ἁπλοῦν, μονοειδὲς καὶ ἀσύνθετον; Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου εἶνε ἐπιτυχέστερος, ὅτι, ἂν ὁ Ἡρωδιανὸς εἶχε γράψει κανόνας καὶ περὶ τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν τῷ περὶ Ὀρθογραφίας αὐτοῦ βιβλίῳ, τοῦτο θὰ ἐγινώσκομεν καὶ ἐκ τοῦ μέχρι ἡμῶν διασωθέντος βιβλίου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως «περὶ μονήρους λέξεως». Ἐν τῷ ἰσχυρισμῷ τούτῳ πολὺ ἀτόπως συνέχεεν ὁ Βλάσσιος ὀρθογραφικὸν κανόνα καὶ προφορὰν πρὸς μονήρη λέξιν, ὅλως ἐπιλαθόμενος ὅτι ταῦτα εἶνε δύο πράγματα διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ κατὰ τύχην μόνον δυνάμενα νὰ συμπέσωσιν. Θὰ κατενόει δὲ εὐκολώτατα καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος τὸ ἀσθενὲς τοῦ ἰδίου ἰσχυρισμοῦ, ἂν ἐπεχείρει νὰ κατασκευάσῃ ἡμῖν κατὰ τὸν ἡρωδιάνειον τύπον δύο ἢ τρεῖς κανόνας περὶ νέας μονήρους λέξεως, ὁρμώμενος ἐξ οὗ τινος δήποτε θέλῃ τῶν ὀρθογραφικῶν κανόνων, οὓς αὐτὸς νομίζει προϊὸν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἔπειτα οὐδὲ εἶνε κατὰ πάντα ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου, διότι οἱ κανόνες «Τὰ διὰ τοῦ *εζω* ῥήματα δισύλλαβα οὐδέποτε τῇ *αι* διφθόγγῳ παραλήγεται. οἷον *ῥέζω*, *ἕζω*. Τὸ ***παίζω*** σεσημείωται διὰ τῆς *αι* διφθόγγου»[1] καὶ «τὰ εἰς ***υξ*** ἅπαντα διὰ τοῦ *υ* ψιλοῦ γράφεται πλὴν τοῦ ***προὶξ***»[2] καὶ «πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς συλλαβῆς *κυ* ἀρχομένη διὰ τοῦ *υ* ψιλοῦ γράφεται πλὴν τοῦ *κοῖλος*[3], κάλλιστα δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἡρωδιανοῦ, ὅστις ἐν τῷ περὶ μονήρους λέξεως διδάσκει «Οὐδὲν εἰς *ζω* λῆγον ῥῆμα ἔχει πρὸ τέλους τὴν *αι* δίφθογγον ἐκφωνουμένην, ἀλλὰ μόνον τὸ παίζω», «οὐδὲν εἰς *υξ* λήγει ὄνομα ἀλλὰ μόνον ἡ προίξ»· οὐδὲν εἰς *λος* λῆγον δισύλλαβον βαρύτονον τῇ *οι* διφθόγγῳ παραληγόμενον, ὅτι μὴ μόνον τὸ κοῖλος»[4]. Παρὰ τοῦ Ἡρωδιανοῦ φαίνεται ληφθεὶς καὶ ὁ ἑξῆς κανὼν τοῦ Θεογνώ-

---

1) Lentz Herod. II 427, 17.
2) Ἐτυμ. M. 289, 11.
3) G. Curtius Erläuter. κτλ. 2te Auflage σελ. 24
4) Lentz Herod. II, 929, 6. 947, 4. 927, 4.

στου. «Πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς συλλαβῆς *χε* ἀρχομένη φεύγει τὴν διὰ τῆς *αι* διφθόγγου γραφήν, σεσημειωμένου τοῦ *χαίτη*, ὃ δηλοῖ τὴν τρίχα· γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ κρατῶ κράτη ἀποβολῇ τοῦ *ρ* καὶ τροπῇ τοῦ *α* εἰς *χ* καὶ πλεονασμῷ τοῦ *ι* χαίτη. Οὕτως Ἡρωδιανὸς ἐν τῇ Ὀρθογραφίᾳ· ἔτι δὲ καὶ τοῦ *χαίρω* καὶ *χαίνω* καὶ τοῦ *χαιός*, ὃ δηλοῖ τὴν ῥάβδον, καὶ τῶν παρ' αὐτῶν συγκειμένων, τοῦ *χαιρέκακος* καὶ τῶν ὁμοίων» [1]. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος ἐν τούτῳ εὑρίσκει ἐσφαλμένην τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως *χαίτη* καὶ τρόπον τινὰ ἀνάρμοστον τῷ Ἡρωδιανῷ καὶ ὅλως περιττήν, μόνον, ὡς λέγει, πρὸς ἀποφυγὴν βαρβάρου γραφῆς τοῦ *χέτη* γινομένην, ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Βλασσίου, ὅσον καὶ ἂν καθιστᾷ ὕποπτον τὴν γνησιότητα τοῦ ἐτυμολογικοῦ μέρους τοῦ κανόνος, δὲν εἶνε ὅμως ἱκανὴ νὰ πείσῃ καὶ ἄλλον πλὴν αὐτοῦ, ὅτι τῆς λέξεως *χαίτη* ἠδύνατο νὰ γείνῃ χρῆσις ἐν βιβλίῳ περὶ ὀρθογραφίας, εἴτε ἐγίνετο εἴτε μὴ ἐτυμολογικὸς περὶ αὐτῆς λόγος, ἂν ἐν αὐτῷ δὲν ὑπῆρχε κανὼν ὁρίζων τίνες λέξεις ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς συλλαβῆς *χε* γράφονται διὰ τοῦ *ε* ψιλοῦ καὶ τίνες διὰ τῆς *αι* διφθόγγου. Δὲν πταίει δέ, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ὁ Ἡρωδιανός, ἂν ἠναγκάζετο νὰ γράφῃ κανόνας πρὸς ἀποφυγήν, ὡς σκωπτικῶς λέγει ὁ Βλάσσιος, βαρβάρων γραφῶν· ἀλλ' αὐτοὶ οἱ νόμοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, οἵτινες καθίστων ἀναγκαίους τοιούτους κανόνας, ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων γενόμενοι αἴτιοι τῆς συγχύσεως τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*. Καὶ ἂν κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεογνώστου παρὰ τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἐλήφθη ὁ ἄνω κανών, ἡμεῖς δὲν διστάζομεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι κανὼν τοῦ Ἡρωδιανοῦ εἶνε καὶ ὁ ἕτερος κανὼν τοῦ Θεογνώστου «Τὰ διὰ τοῦ *ετη* ἅπαντα διὰ *ε* ψιλοῦ γράφεται, οἷον *τηλυγέτη*, *Βρεμέτη*, *Ὠκυπέτη*, *Δημαρέτη*, *τελετή*. Τὸ *χαίτη*, *βαίτη* ἡ διφθέρα, *δαίτη* σεσημείωται διὰ τῆς *αι* διφθόγγου γραφόμενα» Ἡ λέξις σεσημείωται ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ κανὼν εἶνε ἀρχαιοτέρου Γραμματικοῦ, ἡ δὲ σύνταξις ὅτι κατέρχεται ἐκ χρόνων, καθ' οὓς τὰ πληθυντικὰ οὐδέτερα συνετάσσοντο ἔτι ἐνικῷ ῥήματι, οὐχὶ δὲ πληθυντικῷ, ὡς ἐπὶ τοῦ Χοιροβοσκοῦ καὶ Θεογνώστου. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι καὶ αἱ λέξεις Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου «Ἀβάκαινον πόλις Σικελίας οὐ-

---

1) Lentz Herod. κτλ. II 409, 16=Θεογν 12, 26 καὶ 85, 7.

δετέρως καὶ προπαροξυτόνως καὶ ἡ παραλήγουσα διὰ διφθόγγου, ὡς Ἡρωδιανὸς ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ περὶ οὐδετέρων [1], εἶνε αὐτοῦ τοῦ Ἡρωδιανοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου ὅτι οὐδεὶς ἐγίνετο λόγος ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ τῶν Ἑλλήνων περὶ τῶν διὰ τῆς *αι* καὶ *οι* γραφομένων λέξεων ἐξελέγχεται αὐθαίρετος καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος εἰλημμένος. Δὲν θὰ ἀμφιβάλλωμεν δὲ καὶ ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσταθίου οὐ μόνον ὁ Δίδυμος, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς ἔγραφε τὴν λέξιν *γεοῦχος* οὐχὶ διὰ τῆς *αι*, ὅπως οἱ ἄλλοι Γραμματικοί, ἀλλὰ διὰ τοῦ *ε* [2], λόγος δὲ τοῦ Ἡρωδιανοῦ εἶνε καὶ ὁ προμνημονευθεὶς ὅτι ἡ πόλις *Ζαΐα* καὶ διὰ τοῦ *ε* ψιλοῦ γράφεται καὶ διὰ διφθόγγου. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ Ἡρωδιανὸς ἔγραψε πλὴν τῶν ἄνω παρατεθέντων καὶ ἄλλους πολλοὺς ὁμοίους κανόνας, καὶ ὅτι ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* ἦτο ἁπλῆ καὶ ἀσύνθετος, ὅσῳ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Ἡρωδιανοῦ Ἀπολλώνιος ἔλεγε τὴν *οι* βραχυτέραν τῆς *ει* [3]. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ ἐπιφανὴς ἐκεῖνος Γραμματικός, ἂν καὶ τὴν *οι* δὲν ἐξεφώνει ὡς ἁπλοῦν στοιχεῖον, ὅπως καὶ τὴν *ει*, ἧς τὴν ἁπλότητα κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Γραμματικῶν οὐδὲ ὁ Βλάσσιος ἀρνεῖται ἐν τῇ β' καὶ γ' αὐτοῦ πραγματείᾳ τοὐλάχιστον, ἀλλὰ καὶ μάλα προθύμως ὁμολογεῖ. Πιστεύομεν δὲ ὅτι τὸ αὐτὸ ἤθελεν ὁμολογήσει καὶ περὶ τῆς *αι* καὶ *οι*, ἄν, ἀκριβέστερον ἀναγινώσκων, παρετήρει ὅτι ἡ βραχύτης αὕτη καὶ συστολὴ τῶν εἰρημένων διφθόγγων περὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν ἦτο τὸ αἴτιον τὸ ἀναγκάσαν τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα νὰ εἴπῃ «ὅθεν καὶ ἐπὶ τέλους οὖσαι ἔχουσι πολλάκις τὸν προπαροξύτονον τόνον» [4], τὸν δὲ Ἀπολλώνιον «ὡς εἶναι αὐτὴν (τὴν *οι*) βραχεῖαν ἐν τοῖς τόνοις» [5]. Ἂν ταῦτα παρετήρει ὁ Βλάσσιος καὶ ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς καὶ ἄλλοι ἀκολουθοῦντες τῷ παραδείγματι ἀρχαιοτέρων, καὶ ὅλως ἀπέκλειον τὴν *αι* καὶ *οι* ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διφθόγγων καὶ κατέ-

1) Lentz I 382, 23 σημ.
2) Lentz I 409, 24. Εὐστάθ. 1392, 23.
3) Lentz II 390, 5 κἑξ.
4) Ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον περὶ μέτρ. σελ. 107, 12 ἔκδ. Westfal.
5) Lentz Herodiani κτλ. I, 390, 9.

τασσον αὐτὰς εἰς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα [1], δὲν θὰ ἔλεγεν [2] ἀβασανίστως λαβὼν παρὰ τοῦ Κυννήρου [3], ὅτι οὐδεμία ἄλλη ὑπῆρχεν αἰτία τῆς ἀποκλείσεως ταύτης ἢ ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* ἐλαμβάνοντο ἐν τῷ τονισμῷ ὡς βραχεῖαι συλλαβαί. Ἐπειδὴ προφανῶς ὁ Χοιροβοσκὸς συμφωνότατα πρὸς τὸν Ἀπολλώνιον καὶ τὸν σύγχρονον αὐτῷ Ἡφαιστίωνα ἢ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἡφαιστίωνος ἔλεγε τὸ ἀντίστροφον· ἐπειδὴ ἡ *αι* καὶ *οι* προεφέροντο ὡς βραχεῖαι συλλαβαὶ καὶ βραχύτεραι τῶν ἄλλων διφθόγγων, καὶ εἶχον ἕνεκα τῆς αἰτίας ταύτης στερηθῇ τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, διὰ τοῦτο ἐλογίζοντο ἐν τοῖς τόνοις ὡς βραχέα φωνήεντα. Ἀλλὰ μέλλοντες περὶ τούτου νὰ πραγματευθῶμεν διὰ πλειόνων ἐν τῷ περὶ τῶν Γραμματικῶν ἰδίῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ παρόντι περαίνομεν τὸν περὶ τῆς *αι* λόγον, ἀφοῦ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων ἀπεδείχθη, ὡς πειθόμεθα, ὅτι ἡ δίφθογγος αὕτη εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ *ε* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Θουκυδίδου.

---

1) Bekker anecd. Graec. σελ. 1204 καὶ 804, 14.

2) ἐκδ. β' σελ. 20. Ὁ δὲ G. Meyer (σελ. 165 πιστεύσας ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ ι τῶν διφθόγγων εἶχε φωνηεντικὴν καὶ συμφωνικὴν δύναμιν καὶ δὴ ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων (ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ 368 κἑξ) καὶ οἷον αὐτήκοος τοῦ Περικλέους καὶ Πλάτωνος γενόμενος καὶ αὐτῶν τῶν παλαιοτάτων Ἑλλήνων, ἀποφαίνεται μεθ' ὅλης τῆς βεβαιότητος αὐτόπτου καὶ αὐτηκόου μάρτυρος ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλεγον προπαροξυτόνως τ ρ ά π ε ζ α ι π ο λ λ α ί, διότι ἔλεγον τ ρ ά π ε ζ α ἰ ὀ λ ί γ α ι, διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν ἔλεγον καὶ β ο υ λ ε ύ ο μ α ι καὶ β ε β ο ύ λ ε υ μ α ι· καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι διὰ τοιούτων ἀκαταγωνίστων ἐπιχειρημάτων ἤθελε πείσει καὶ αὐτὸν τὸν ἄπιστον Θωμᾶν περὶ τοῦ ἀξιοχρέου τῆς ἑαυτοῦ μαρτυρίας, ἂν ἠξίου νὰ μεταδῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ μυστήριον τῆς ἑαυτοῦ γνώσεως, διδάσκων συγχρόνως καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ἕλληνες δὲν συγκατετέθησαν νὰ εἴπωσι καὶ β ε β ο ύ λ ε υ σ θ α ι καὶ γ έ γ ρ α φ θ α ι, ὡς ἔλεγον καὶ β ε β ο ύ λ ε υ μ α ι καὶ γ έ γ ρ α μ μ α ι κτλ., διότι πιστεύομεν ὅτι καὶ τῆς γνώσεως ταύτης τὸ μυστήριον κατέχει ὁ ἀνήρ.

3) Ausführ. Gramm. I σελ. 61.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΦΘΟΓΓΟΥ ΟΙ

———

Ἄν, λέγει ὁ Κορσηνός [1], ἡ πλήρης καὶ βαρεῖα λατινικὴ δίφθογγος *au*, ἀπέβη ἐπισκοτισθεῖσα *o* ἢ *u*, ἡ δὲ *ou* συνῃρέθη εἰς *u* καὶ ἡ *ai* κατήντησεν *ae*, *e*, *i*, εὐλογώτατα ἀκολουθεῖ ὅτι ἡ γλῶσσα, ἥτις τοσαύτην ἔδειξε τάσιν νὰ συμμίξῃ εἰς ἁπλᾶ φωνήεντα τὰς εἰρημένας διφθόγγους, οὐδὲ τῆς ὀλιγώτερον φωνηέσσης καὶ ὀλιγώτερον βαρείας *oi* ἠδύνατο νὰ φεισθῇ. Πόσον ἀληθεῖς εἶνε οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κορσηνοῦ καὶ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς διφθόγγου *οι* λεγόμενοι, μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Θουκυδίδου, ἐν ᾧ μνημονεύεται ἡ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐνστᾶσα ἐν Ἀθήναις ἔρις περὶ τῶν ὀνομάτων *λοιμὸς* καὶ *λιμός*. «Ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα εἰκός, ἀνεμνήθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ᾄδεσθαι «Ἥξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ». Ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν· ἐνίκησε δὲ ἐν τῷ παρόντι εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο· ἢν δέ γε, οἶμαι, ποτ' ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ δωρικός, τοῦδε ὕστερος, καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ᾄσονται [2].» Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ *οι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, ἀφοῦ αἱ λέξεις *λοιμὸς* καὶ *λιμὸς* ἦτο τοσοῦτον εὔκολον νὰ συγχέωνται πρὸς ἀλλήλας, ὥστε καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἔριδος νὰ διαμένῃ ἀμφίβολον ποτέραν τῶν λέξεων τούτων ᾖδον οἱ παλαιοὶ ἐν τῷ

---

1) Ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ συγγράμματι Ueber Aussprache, Vocalismus und Betonung der Lateinischen Sprache 1858 σελ. 194. Ὁ συλλογισμὸς τοῦ Κορσηνοῦ ἔχει ἔτι μείζονα ἰσχὺν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, καθ' ὅσον ἐν ταύτῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ τὸ α ο υ καὶ ε ο υ εἶχον συναιρεθῇ μονίμως εἰς ω καὶ ο υ ἤδη ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων.

2) Βιβλ. Β', 54, 2.

ἔπει, παρὰ πᾶσαν τὴν διαβεβαίωσιν τῶν πρεσβυτέρων ὅτι τὸ πάλαι ἐν τῷ ἔπει ἠκούετο ᾀδόμενον τὸ ὄνομα *λοιμός*. Ἀλλ' ἄλλως, ὡς φαίνεται, κρίνων περὶ τούτων ὁ ἐρασμικώτατος Κυννῆρος λέγει [1] τοὐναντίον, ὅτι ἡ ἐκ τῆς συγχύσεως γενομένη ἔρις ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβῇ, ἂν ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων διαφορὰ δὲν ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένη. Τὴν κρίσιν δ' αὐτοῦ ἀποφαίνεται μετὰ τοσαύτης ἀφελείας, ὡς εἰ ἔμελλε νὰ λήξῃ παραχρῆμα ἡ ἀρξαμένη ἔρις, ἂν αἴφνης συνέβαινε νὰ ἐπέλθῃ παντελὴς ταυτοφωνία τοῦ *λοιμὸς* καὶ *λιμός*. Ἀλλὰ πᾶς, ὅστις δὲν ἔχει ἰσχυρόν τινα λόγον νὰ πιστεύῃ εἰς τὸ ἀναμάρτητον τοῦ Ἐράσμου, καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῇ ὅτι εἶνε δυνατὴ ἡ σύγχυσις τῆς σημασίας δύο ὀνομάτων εὐκόλως διακρινομένων ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῇ ἐκφωνήσει αὐτῶν, βλέπει σαφῶς ἐκ τῆς ὅλης διηγήσεως τοῦ Θουκυδίδου ὅτι ἡ δεινὴ ἔρις ἐγεννήθη οὐχὶ ἐκ τῆς διαφωνίας, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγίστης, εἰμὴ τῆς παντελοῦς ὁμοηχίας τῶν εἰρημένων ὀνομάτων. Τὴν μεγίστην δὲ ταύτην ὁμοηχίαν καὶ τὴν ἕνεκα τούτου εὐκολωτάτην σύγχυσιν τῆς προφορᾶς ἅμα καὶ σημασίας τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ὑποσημαίνει καὶ αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, ὅταν λέγῃ ἐγένετο *οὖν* ἔρις τοῖς ἀνθρώποις. Τὸ *οὖν* ἐκεῖνο σημαίνει ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ φύσις τοῦ πράγματος, ὥστε ἦτο ἄφυκτος καὶ ἀναγκαία ἡ ἔρις, ἀδυνάτου ὄντος νὰ γνωσθῇ τί εἶπον οἱ παλαιοὶ *λοιμὸν* ἢ *λιμόν*· ἦτο δύσκολον νὰ εἴπῃ ταῦτα ὁ Θουκυδίδης, ἂν ἀντὶ τοῦ *λοιμὸς* ὑπῆρχε *λοιγὸς* ἐν τῷ ἔπει. Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον. Οἱ πρεσβύτεροι διεβεβαιοῦντο ὅτι πάλαι ᾔδετο ὁ στίχος ἥξει κτλ. καὶ πολλοὶ μὲν ἐπίστευον, ἄλλοι δὲ πάλιν, οἵτινες δὲν εἶχον πολλὴν πίστιν εἰς τὰς προρρήσεις καὶ τὰ μαντεῖα ἀντέλεγον ὅτι οἱ παλαιοί, οἱ ἀποθανόντες, δὲν εἶπον *λοιμὸν* ἀλλὰ *λιμόν*. Ἐνταῦθα γεννᾶται εὐλόγως τὸ ἐρώτημα· ποῦ στηριζόμενοι οἱ ἄπιστοι ἐκεῖνοι, νεώτεροι βεβαίως τὴν ἡλικίαν, ἀντέλεγον οὕτως ἰσχυρῶς πρὸς τοὺς αὐτηκόους τῶν παλαιῶν γενομένους πρεσβυτέρους; ὁ Βλάσσιος οὐχὶ μόνον δὲν ἀποκρίνεται πρὸς τοιοῦτον ἐρώτημα, ἀλλ' οὐδὲ ἅπτεται ὅλως τοῦ ζητήματος, καταλείπων ἄλλοις τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ πῶς ὁ Βλάσσιος, ὅστις πολλάκις ἐξ ἑνὸς καὶ σκο-

1) **Ausführ. Gramm. I**, σελ. 51, σημ.

τεινοῦ γεγονότος συμπεραίνει πολλὰ καὶ βεβαιότατα συμπεράσματα, ἀπαξιοῖ ἐκ δύο καὶ τριῶν σαφεστάτων προκειμένων, τῆς παραδόσεως τῶν πρεσβυτέρων, τῆς ἀντιλογίας τῶν ἐριζόντων, τῆς κρίσεως τοῦ Θουκυδίδου περὶ τῆς εὐκόλου συγχύσεως τῶν δύο ὀνομάτων, νὰ πορισθῇ ἕν, πιθανὸν τοὐλάχιστον, εἰμὴ βέβαιον ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς συμπέρασμα; Ἄλλοι δὲ Ἐρασμικοί, οἷον ὁ Λισκόβιος, οὗτινος τῇ γνώμῃ φαίνεται ἀκολουθῶν ὁ Κυννῆρος, ἐξετάζει μὲν τὸ ζήτημα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τί δίδοται ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἐκ τῶν διδομένων νὰ συμπεράνῃ ὅ,τι ἦτο λογικὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, λαμβάνει ὡς δεδομένον καὶ ἀποδεδειγμένον, ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ἀποδείξῃ, ἤτοι αἰτεῖται, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ ἐν ἀρχῇ. Ἐπειδή, λέγει (σελ. 137), ἡ ἔρις ἐνταῦθα γίνεται οὐ μόνον περὶ ἤχων ὁμοίων, ἀλλὰ καὶ περὶ διαφόρων, ἀκολουθεῖ ὅτι ἡ προφορὰ τῶν λέξεων *λοιμὸς* καὶ *λιμὸς* ἦτο συγχρόνως καὶ ὁμοία καὶ διάφορος, ὁμοία μὲν κατὰ τὸν ἦχον τῶν γραμμάτων *λ, μ, ό, ς*, διάφορος δὲ κατὰ τὸν ἦχον τοῦ *ι* καὶ *οι*· ἡ λέξις ἄρα *λοιμὸς* ἐξεφωνεῖτο πιθανώτατα, εἰ μὴ ἀναγκαίως *λοϊμός*. Φανερῶς ὁ συλλογισμὸς οὗτος στηρίζεται ἐπὶ δύο ἐσφαλμένων προϋποθέσεων. α') ὅτι, ἂν ὑπῆρχεν ἐντελὴς ταυτοφωνία τῶν δύο ὀνομάτων, ἡ ἔρις θὰ ἦτο ἀτοπωτάτη καὶ ὅλως περιττή. β') ὅτι, ἂν ἡ λέξις *λοιμὸς* δὲν προεφέρετο ὡς *λιμός*, ἔπρεπε νὰ προφέρηται *λοϊμός*. Πόθεν ἐγίνωσκεν ὁ Λισκόβιος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤριζον, διότι ὑπῆρχε διαφορὰ προφορᾶς μεταξὺ τοῦ *λοιμὸς* καὶ *λιμός*; Λέγει τι περὶ τούτου ὁ Θουκυδίδης; Οὐδέν, οὐδὲ ἦτο ἀναγκαῖον τὸ τοιοῦτον, ἅτε τοῦ ἱστορικοῦ γράφοντος πρὸς συγχρόνους καὶ εἰδότας ἀκριβῶς, ὅπως αὐτός, ἂν ὑπῆρχεν ἢ μὴ διαφορὰ προφορᾶς περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν λέξεων, περὶ ὧν ἐγίνετο ἡ ἔρις. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θουκυδίδου συνάγεται μόνον ὅτι οἱ ἐρίζοντες ἰσχυρίζοντο ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν ὠνόμασαν, δὲν εἶπον ἐν τῷ ἔπει *λοιμός*, ἀλλὰ *λιμός*. Ἐκ τίνος τῶν λέξεων τούτων συνάγεται ὅτι τὸ *λοιμὸς* καὶ *λιμὸς* εἶχον προφορὰν διάφορον; καὶ ἂν μεταξὺ τῶν λέξεων ὑπῆρχεν ἐντελὴς ταυτοφωνία, πῶς ἄλλως θὰ ἔλεγεν ὁ Θουκυδίδης πρὸς συγχρόνους γράφων, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ διαφορὰ τῆς γραφῆς ἀκριβέστατα διέστελλεν ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις; Ὁ Λισκόβιος ὡρμήθη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἑρμη-

νείαν τοῦ χωρίου, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν λέξεων *ὠνομάσθαι* καὶ *εἰρῆσθαι*, ὑπολαβὼν τὸ ὀνομάζειν καὶ λέγειν ταυτοδύναμα πρὸς τὸ *φωνεῖν* καὶ *φθέγγεσθαι*. Ἀλλ' οὔτε αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις *λέγειν* καὶ *ὀνομάζειν* (ὧν παρακείμενος ἢ ὑπερσυντέλικος εἶνε τὸ *εἰρῆσθαι* καὶ *ὠνομάσθαι*), οὔτε αἱ γαλλικαὶ *dire* καὶ *nommer*, οὐδὲ αἱ γερμανικαὶ *sagen* καὶ *nennen* σημαίνουσι κυρίως *προφέρεσθαι*, *prononcer*, *aussprechen*. Ἂν δὲ τὸ ὄνομα ἢ ἡ λέξις ἐννοίας τινὸς ἔχει παρεπόμενον καὶ τὴν προφοράν, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε δυνατὸν σὺν τῇ ἐννοίᾳ νὰ δηλώσωμεν διὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτοῦ, ὅμως εἰς τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχουσι διαφόρου σημασίας ὀνόματα λαβόντα διὰ τοῦ χρόνου τὴν αὐτὴν ἢ ὁμοιοτάτην προφοράν. Ἄν τις μάλιστα, ἀτρέπτως ἔχων τὴν γνώμην, ἤθελε νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν παντελῆ ταυτοφωνίαν τοῦ *λοιμὸς* καὶ *λιμός*, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ σφοδρὰ ἀντιλογία τῶν ἐριζόντων οὐδαμῶς ἐγίνετο περὶ προφορᾶς, ἀλλὰ μόνον περὶ σημασίας καὶ ἐννοίας, ἠδύνατο νὰ προσαγάγῃ πλεῖστα παραδείγματα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐξ ὧν θὰ ἐγίνετο καταφανὲς ὅτι τὸ *λέγειν* καὶ *ὀνομάζειν* κυρίως δὲν σημαίνουσι *φωνεῖν*, *φθέγγεσθαι*, *προφέρεσθαι*, ἀλλ' *ἐννοεῖν*, *ὑπολαμβάνειν*, *ἑρμηνεύειν*. Οὐδεὶς βεβαίως (θὰ ἔλεγε) δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ *ἄλλο δὲ λέγει* τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ *τοιόνδε τι λέγω*, ἢ *ἄλλο δὲ νοεῖ*, *τοιόνδε τι νοῶ*, οὐδὲ τὰς φράσεις *ὠνόμασέ μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν*, *τοῦτο λέγεται*, *τοῦτο ὀνομάζεται ἀρετή*, *δικαιοσύνη* δύναταί τίς ποτε νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐν οἱᾳδήποτε γλώσσῃ *ἐφθέγξατό μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν*, *τοῦτο ἐκφωνεῖται ἀρετή*, *δικαιοσύνη* κτλ. Οὐδὲ εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ παρακείμενος *εἴρημαι* ἢ ὁ ὑπερσυντέλικος *εἰρήμην* δὲν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ *νοεῖν*, ὅπως φαίνεται πιστεύσας ὁ Λισκόβιος, διότι αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης ἐν τῷ Α, 126, 6 λέγει «εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο οὔτε ἐκεῖνος (ὁ Κύλων) ἔτι κατενόησεν, τό τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου», ἔνθα φανερῶς τὸ *εἴρητο* ἐλήφθη ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ *νοεῖν*. Ὥστε, ἂν καὶ αἱ προκείμεναι τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ Λισκοβίου, αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς δύνανται νὰ ἔχωσιν ὀρθῶς, ὀρθότατα, δὲν στηρίζονται ὅμως σαφῶς καὶ ἀναντιλέκτως ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἔχουσι μόνον ἰσχὺν πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἐκ τῶν προτέρων εἶνε διατεθειμέ-

νοι νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἡ ἔρις ἐγίνετο καὶ περὶ διαφόρου προφορᾶς, οὐδεμίαν δὲ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε νὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ οὐσιῶδες ἐν τῇ ἔριδι ἦτο νὰ εὑρεθῇ τί ἐνόουν οἱ παλαιοὶ ἐν τῷ ἔπει *λοιμὸν ἢ λιμόν*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον θὰ ἐφαίνετο ἔχων δίκαιον ὁ τοιοῦτος, ὅσον ἠδύνατο εὐλογώτατα νὰ προσθέσῃ ὅτι οἱ νεώτεροι οὐδὲ ἤκουσαν ὅλως τῶν παλαιῶν, ὥστε νὰ δύνωνται νὰ ἐπικαλῶνται ὑπὲρ ἑαυτῶν κατὰ τῶν πρεσβυτέρων τὴν μαρτυρίαν ἐκείνων· τοὐναντίον δὲ ἠδύναντο νὰ καταγάγωσι βαρύτατον τραῦμα εἰς τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τὸ ἀψευδὲς τῆς προρρήσεως, διατεινόμενοι ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν ἐνόησαν *λοιμὸν* ἀλλὰ *λιμόν*. Κατὰ ταῦτα οὔτε ἐκ τοῦ *ὠνομάσθαι καὶ εἰρῆσθαι* τοῦ Θουκυδίδου οὔτε ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἔριδος συνάγεται ὅτι αὕτη ἐγίνετο περὶ προφορᾶς, ὡς ἐπίστευσεν ὁ Λισκόβιος. Ὅθεν τινὲς τῶν νεωτέρων ἠθέλησαν νὰ συμπεράνωσι τοιοῦτόν τι ἐκ τῶν κατωτέρω λέξεων «οὕτως ᾄσονται». Ἀλλ' ὅπως ὁ Κλασσηνὸς κάλλιστα ἑρμηνεύει, ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶνε ὁ ἑξῆς· οἱ ἄνθρωποι ᾄσονται τότε τὸ ἔπος μετὰ τοῦ ὀνόματος *λοιμός*· ἐκ τοιαύτης δὲ ἑρμηνείας οὐδὲν βέβαιον συνάγεται περὶ διαφόρου προφορᾶς τοῦ *λοιμὸς* καὶ *λιμός*. Διότι πῶς ἄλλως θὰ ἔγραφεν ὁ Θουκυδίδης πρὸς συγχρόνους καὶ ἐπὶ παντελοῦς ταυτοφωνίας τῶν δύο ὀνομάτων; Τοσοῦτον ἐκ τῶν λέξεων *οὕτως ᾄσονται* δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἀσφαλῶς διαφορὰν ἐκφωνήσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων «φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι ᾄδεσθαι[1] ἥξει δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Λισκοβίου καὶ τοῦ Κυννήρου, ὅτι ἡ ἔρις ἐγίνετο καὶ περὶ προφορᾶς, ἰσχυριζομένων τῶν ἀπιστούντων ὅτι ἄλλως προέφερον οἱ παλαιοὶ καὶ ἄλλως οἱ πρεσβύτεροι, πάλιν θὰ ἦτο πολὺ ἐσπευσμένον νὰ πιστεύσῃ τις εἰς τὴν σύνθετον ἐκφώνησιν τῆς *οι*, διότι συγχρόνως ὤφειλε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦτο δυνατὴ ἡ ἔρις, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτο ἡ διαφορὰ τῶν δύο λέξεων. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἔχομεν τὴν ἐναντίαν πίστιν, ὅτι, ἂν οἱ πρεσβύτεροι σαφῶς καὶ καθαρῶς προέφερον *λοϊμός*, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ προελαμβάνετο ἡ ἔρις, ἢ θὰ ἐξη-

---

1) Ἐνταῦθα ἠδύνατο ὁ Θουκυδίδης νὰ προσθέσῃ ὧδε, ἂν πρὸ ὀλίγων λέξεων δὲν ἔλεγεν τοῦδε.

λέγχοντο λίαν γελοῖοι οἱ ἀντιλέγοντες, ἐκ παντὸς τρόπου ζητοῦντες νὰ πείσωσι τοὺς πρεσβυτέρους ἑκόντας ἄκοντας ὅτι ἀληθῶς ἠδύναντο νὰ συγχέωσι πράγματα, ἅτινα μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἡ γλῶσσα ἐφρόντισε νὰ διαστείλῃ. Ἂν οἱ πρεσβύτεροι σαφῶς καὶ εὐκρινῶς προέφερον *λοϊμός*, δὲν κατανοεῖται πρὸς τούτοις, πῶς, ἐνῷ τὸ ζήτημα ἐλύθη τέλος πάντων ὑπὲρ τῶν πρεσβυτέρων, ὁ Θουκυδίδης ἀμφέβαλλεν ἔτι ἂν εὑρέθη ἡ ἀλήθεια. Πόθεν ἡ ἀμφιβολία αὕτη; Δὲν κατανοεῖται πῶς ὁ κριτικώτατος ἱστορικός, καὶ ἀφοῦ αὐτὸς οὗτος κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν σαφῶς, σαφέστατα, θὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ πρεσβύτεροι, οἱ μόνοι αὐτήκοοι τῶν παλαιῶν καὶ ἡ μόνη πηγὴ τῆς ἀληθείας, διεβεβαιοῦντο (ἔφασκον) ὅτι τὸ πάλαι ᾔδετο τὸ μνημονευθὲν ἔπος «Ἥξει δωριακὸς πόλεμος καὶ *λοϊμὸς* ἅμ' αὐτῷ», ἔπειτα αὐτὸς οὗτος πάλιν ἀπιστῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς λέξεως εὑρίσκει φυσικώτατον ὅτι ἡ λέξις δὲν ἤρκει εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ τί εἶπον οἱ παλαιοί, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἠνάγκασε καὶ θὰ ἀναγκάσῃ τοὺς ἀνθρώπους, νῦν μὲν νὰ πιστεύωσι τοῦτο, αὔριον δὲ ἐκεῖνο. Θὰ ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ ἀμφιβάλλῃ καὶ περὶ τῆς δυνάμεως μιᾶς τῶν ἄλλων λέξεων τοῦ ἔπους; ἢ ἂν ἐν τῷ ἔπει ὑπῆρχε *λοιγὸς* ἀντὶ *λοιμός*, θὰ ἐγεννᾶτο ὅλως ἡ ἔρις, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ *λοιγὸς* ἐγράφετο διὰ τοῦ ἰῶτα; Ἂν ἡ διαφορὰ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν δύο ὀνομάτων ἦτο οὕτω μεγάλη, ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, οὔτε οἱ πρεσβύτεροι ἔπρεπε νὰ λησμονήσωσι, (διότι καὶ τοῦτο ἴσως δύναταί τις νὰ ἀνθυπενέγκῃ), οὔτε οἱ ἄπιστοι νὰ ἐρίζωσιν οὔτε ὁ Θουκυδίδης νὰ ἀμφιβάλλῃ. Ἂν οἱ παλαιοὶ εἶπον *λιμός*, οἱ πρεσβύτεροι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι εἶπον *λοϊμός*· ὁ ἰσχυρισμὸς δὲ ἡμῶν οὗτος εἶνε οὕτως ἀληθής, ὥστε τολμῶμεν νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ τὸν σφοδρότατον τῶν Ἐρασμικῶν· ἐλησμόνησέ ποτε τὴν σημασίαν ἅμα καὶ τὴν προφορὰν λέξεως στίχου τινός, ὃν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὁλόκληρον; Καὶ ἂν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τὴν σημασίαν λέξεώς τινος τοῦ στίχου, ἐλησμόνησε δὲ ἐπὶ στιγμὴν τὴν προφοράν, δὲν δύναται εὐθὺς πάλιν νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ ταύτην; Ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τινὲς τῶν πρεσβυτέρων, ἢ καὶ πάντες, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνθυμηθῶσι, μετὰ τίνος σημασίας καὶ προφορᾶς ᾖδον τὴν λέξιν *λοιμὸς* ἐν τῷ ἔπει οἱ παλαιοὶ ἢ καὶ αὐτοὶ νεανίαι ἢ μειράκια ὄντες, τότε

ὀφείλομεν πάντως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ *λοιμὸς* μόλις διεκρίνετο ἐν τῇ προφορᾷ ἀπὸ τοῦ *λιμός*· διότι ἄλλως ἡ ὑπερβάλλουσα αὕτη σύγχυσις δύο οὐκ ὀλίγον διαφερουσῶν λέξεων κατά τε τὴν σημασίαν καὶ προφορὰν παρ' ἀνθρώποις ἀκριβῶς διασῴζουσιν ἐν τῇ μνήμῃ πάντα τὰ στοιχεῖα τῶν ἄλλων λέξεων καὶ τὰ τέσσαρα τοῦ ἐμβαλόντος τὴν δεινὴν ἔριν ὀνόματος, μένει ἀληθῶς πάντῃ ἀνεξήγητος. Ἐὰν δὲ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ ἢ ἐκεῖνοι, παρ' οἷς πρῶτον ἠκούσθη ᾀδόμενον τὸ ἔπος, ἠδύναντο νὰ ἐρίσωσι περὶ τῆς προφορᾶς καὶ σημασίας τῆς ἐν τῷ ἔπει λέξεως, τότε δὲν μένει οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἔτι ἀμφιβολία ὅτι ὁμοιοτάτη ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ *λοιμὸς* καὶ *λιμός*, καὶ σχεδὸν ἀδιάκριτος. Καὶ τῷ ὄντι πάντα τὰ τῆς ἔριδος ἑρμηνεύονται φυσικώτατα καὶ λογικώτατα κατανοεῖται δὲ ἀποχρώντως καὶ ἡ ἀμφιβολία τοῦ Θουκυδίδου, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ *οι* ἐπὶ Θουκυδίδου δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϊ*, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν, εἰ μὴ ὡς *ι* [1], ἀλλ' ὡς **Υ** *(ü)*, ὅπως διδάσκουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κουρτίου καὶ Λισκοβίου [2]. Οὐδεὶς δὲ τῶν Ἐρασμικῶν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν διδασκομένη προφορὰ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν ἦτο καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον διάφορος τῆς διδασκομένης ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀκριβῶς συμπέρασμα ἤγαγεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 150—5) καὶ ἡ ἐξέτασις, διὰ τίνα ποτὲ λόγον παρὰ τοῖς Ταναγραίοις ἡ γραφὴ *οι* νὰ ὑποχωρήσῃ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τὴν *οε*, αὕτη δὲ πάλιν παντελῶς νὰ ἀφανισθῇ ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτει πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Βοιωτίᾳ ὁ ἰωνικὸς ἀλφάβητος (περὶ τὸ ἔτος 403 πρὸ Χριστοῦ), τὸν δὲ τόπον τῆς *οε* νὰ καταλάβῃ ἐκ νέου καὶ ἀπροσδοκήτως ἡ *οι*, δι' αὐτῆς δὲ καὶ τοῦ *υ* ἀδιακρίτως καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ γράφωνται αἱ

---

1) Λέγομεν εἰ μὴ ὡς ι, διότι δὲν εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι, ὅπως τὸ υ πολλῶν λέξεων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν ι ὑπὸ τῶν πολλῶν κατὰ τὰ ἔμπροσθε νείρημένα (σελ. 85), οὕτως ὡς ι, ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ ἡ ταυτοδυνάμως τῷ υ οι ἐν τῇ λέξει **λοιμός**.

2) Erläuterungen κτλ. σελ 21, 23, 24. καὶ Liscovius Aussprache κτλ. σελ. 140.

αὐταὶ συλλαβαὶ ἔν τε τῇ Τανάγρᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ Βοιωτίᾳ, εὐθὺς ὡς καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τὸ *υ* ἔλαβε τὴν δύναμιν τοῦ φθόγγου *ü*, καὶ ἐγένετο δυνατὸν νὰ σημαίνηται καὶ διὰ τοῦ *υ* ὁ διὰ τῆς *οε* ἀρχαιότατα γραφεὶς φθόγγος, ὁ ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *ο* καὶ τοῦ *ι* προελθών. Ἐν τῇ ἐξετάσει ἐκείνῃ ἐπείσθημεν ὅτι ἡ ἰδιότροπος ἐναλλαγὴ τῶν σημείων τοῦ αὐτοῦ φθόγγου δύναται μόνον νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς παραδοχῆς ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ *οε* εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ *υ* καὶ τῇ *οι* τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, καὶ ὅτι ὁ φθόγγος ὁ διὰ τῶν τριῶν τούτων σημείων γραφεὶς ἦτο ὁ τοῦ γαλλικοῦ *u*. Τοῦτο δὲ προϋποτίθεται καὶ ἡ ἐν κρητικῇ ἐπιγραφῇ τῆς τρίτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀνάγνωσις *Ποίτιος Ἀπέλλων*[1] ἀντὶ *Πύτιος*, διότι πανταχόθεν καὶ ἐκ κρητικῶν ἐπιγραφῶν εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *Πύτιος* ἢ *Πύθιος*[2], καὶ ἦτο ἀδύνατον ὁ λιθοκόπος, ὅσον ἄλλως ἀπαίδευτος καὶ ἂν ἦτο, νὰ γράψῃ *οι* ἀντὶ *υ*, ἂν παῖς ὤν, ὅτε ἐφοίτα εἰς τὸ διδασκαλεῖον καὶ ἐδιδάσκετο τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, δὲν ἐμάν-

---

1) Τὴν κρητικὴν ταύτην ἐπιγραφὴν ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ Γ. Παπασλιώτης ἐν τῇ Arch. Zeit. XIII. 1885 σελ. 262 καὶ ἑξῆς, ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ Ῥαγκαβῆς ἐν ταῖς Antiqu. Hellén. N· 2477 καὶ ἄλλοι. Πάντες δὲ οὗτοι παρέλαβον τὴν ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν τοῦ πρώτου ἐκδότου Ποτιος. Ἀλλ' ὁ Dethier, ὅστις παρέσχε τὸ ἀκριβέστατον ἀντίγραφον (ἐν Sitzungsberichte der Academie zu Wien 1859, Τόμ. XXX. σελ. 431 καὶ ἑξῆς), διαρρήδην λέγει ὅτι τὸ ι φαίνεται καθαρῶς ἐπὶ τοῦ λίθου (σελ. 443), συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ἀκριβέστατον τῆς ἐπιγραφῆς ἀντίγραφον στίχ. 23. Πίναξ II, στ. 4. Μεταγενεστέρων χρόνων εἶνε ἡ ὁμοία γραφὴ Ποίθια. CIG. N. 3952.

2) Ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε Πύθιος μαρτυρεῖ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Πεισιστράτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἱππίου τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου μνημονευόμενον (ς', 54), μετὰ δὲ 2350 καὶ πλείονα ἔτη ἐκ νέου ἀναφανὲν εἰς τὸ φῶς καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Στεφάνου Κουμανούδου (Ἀθην. Τομ. ς', σελ. 149), μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ ὁμοίως προευκλείδειος γραφὴ Πύθια (CIA, I, 419). Ὡσαύτως ἀναγινώσκεται Πύθιος, Πύθια, Πυθιὰς ἐν δωρικῇ ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 380 πρ. Χρ. (CIG N. 1688) καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς, ἔτι δὲ καὶ ἐν κρητικαῖς πολλάκις ἀναγινώσκεται Πύτιος· Rang. Ant. Hell. N. 691 τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἐν ἑτέρᾳ ὡσαύτως Πύτιος Mnemosyne I (1852) σελ. 75 καὶ ἑξῆς, καὶ 105 καὶ ἑξῆς, Πύθιος δὲ ἐν ἄλλαις CIG. N. 2555 καὶ Mnemosyne αὐτόθι σελ. 111 καὶ ἑξῆς.

θανε νὰ ἐκφωνῇ τὴν *οι* ὡς *υ*. Ἄλλως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἂν ὁ λιθοκόπος ἔγραφεν *υ* ἀντὶ *οι*· τοῦτο θὰ ἐμαρτύρει μόνον ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ τινῶν λέξεων ἡ *οι* ἤρχετο νὰ ἐκφωνῆται ὡς *υ*, οὐχὶ δὲ ὅτι καὶ πανταχοῦ τῶν λέξεων καὶ ὑπὸ τῶν διδασκόντων τὴν ἀνάγνωσιν, οἵτινες βεβαίως δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναγινώσκωσιν ἄλλως τὰ στοιχεῖα καὶ τὰςσυλλαβὰς ἢ ὅπως ἀπὸ μακροτάτου χρόνου παρεδόθη αὐτοῖς, ἀπὸ Εὐκλείδου τοὐλάχιστον, ἀφ' οὗ καὶ οἱ Κρῆτες εἰσήγαγον εἰς τὰ ἑαυτῶν γράμματα τὴν ὑπὸ τῶν Ἰώνων γενομένην συμπλήρωσιν καὶ τελείωσιν τοῦ παλαιοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Οὐδεμίαν δὲ καταλείπει περὶ τούτου ἀμφιβολίαν ἡ κεκραμένη λέξις *θοἰμάτιον*, ἐν ᾗ ἡ *οι*, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείχθη[1], κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλον ἢ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ἦχον. Ὅθεν οὐχὶ ἕνεκα διαφόρου προφορᾶς, ἀλλ' ἕνεκα διαφόρου ἐτυμολογίας καὶ ὀρθογραφίας ἔγραφον, νομίζομεν, καὶ οἱ πρὸ Εὐκλείδου Ἀθηναῖοι τὸ κύριον ὄνομα *Εὔθυνος* ποτὲ μὲν διὰ τοῦ *υ*[2], ποτὲ δὲ διὰ τῆς διφθόγγου *οι*[3], κατὰ τὸν αὐτὸν δηλαδὴ τρόπον, καθ' ὃν ὕστερον καὶ οἱ Βοιωτοί[4], οἵτινες κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ ἐξετασθέντα[5] οὐδεμίαν ἐποιοῦντο διαστολὴν μεταξὺ τῆς *οι* καὶ τοῦ *υ* ἤδη ἀπὸ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ὑπὲρ τῆς αὐτῆς προφορᾶς, διαφόρου δὲ γραφῆς τοῦ ὀνόματος *Εὔθοινος* μαρτυροῦσι καὶ δύο ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀττικῆς, ἐκφέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς *Εὐθοίνου* διττῶς, ἡ μὲν διὰ τῆς διφθόγγου[6], ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου, ὡς φαίνεται, τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, διὰ τοῦ *υ*[7]. Ὡς ἁπλοῦν βεβαίως φθόγγον ἐξεφώνει

---

1) σελ. 34 κέξ.

2) Ἐπὶ Εὐθύνου ἄρχοντος CIA I 273, 5 (425 πρ. Χρ.).

3) Εὔθοινος CIA, 433 III, 30 (461—456 πρ. Χρ.), 447 II, 52 (425 πρ. Χρ.).

4) Εὔθοινος Collitz Dialekt-Inschriften nr 801, 3=Lafeld 239, ἐκ Θεσπιῶν. Εὐθοίνα Collitz 598=Rang. Ant. Hellén. 2180=Lafeld 117 ἐκ Κορωνείας. Εὔθυνος Collitz 557, 12 = Ἀθήναιον I, 500 κέξ.=Laf. 174, ἐκ Κωπῶν.

5) σελ. 153—4.

6) Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 821, Εὔθοινος Μαραθώνιος (ἑλληνικῶν χρόνων κατὰ Κουμανούδην).

7) Μακαρία Εὐθύνου Μαραθανίου Αὐτόθι 831 (τῶν αὐτῶν χρόνων).

τὴν *οι* καὶ ὁ ποιητὴς Ἀριστοφάνης, ἀφοῦ, ὡς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, τὸν ἀσυνάλειπτον ἰωνικὸν τύπον τῆς δοτικῆς τοῦ *ὄϊς*, *ὀΐ*, ἐξεφώνει πάντῃ διαφόρως τοῦ συναληλιμμένου ἀττικοῦ[1]. Ὑπὲρ τῆς μονοφωνίας τῆς *οι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ κατ' ἄλλον τρόπον μαρτυρεῖ ἡ αὐτὴ δοτικὴ τοῦ ὀνόματος *ὄϊς*. Κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα περὶ τῶν ἀττικῶν γραφῶν *Ἀναιΐτης* καὶ *Ἐλαιΐτης* ἀντὶ *Ἀναΐτης* καὶ *Ἐλαΐτης*[2] ἡ διαφορὰ ἡ μεταξὺ τοῦ ἰωνικοῦ τύπου *ὀΐ* καὶ τοῦ ἀττικοῦ *οἰΐ* δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἄλλως ἢ ἐκ τῆς διαφόρου προφορᾶς τοῦ διῃρημένου καὶ δισυλλάβου ἰωνικοῦ *ὄϊς* καὶ τοῦ συνῃρημένου καὶ μονοσυλλάβου καὶ κατὰ Ἀριστοτέλη μονοφώνου ἀττικοῦ *οἶς*· ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ ἀττικῷ *οἶς* οὐδὲν ἠκούετο *ι*, ὡς ἠκούετο ἐν τῷ ἰωνικῷ *ὄϊς*, καὶ ἦτο δυνατὸν ἐν τῷ *οἰΐ* παρὰ τὴν ῥίζαν *οι* νὰ παραμένῃ τὸ *ι* τῆς καταλήξεως, τὸ ἐν τῷ *ὀΐ* μετὰ τοῦ ἀκουομένου *ι* τῆς ῥίζης εἰς ἓν μακρὸν *ι* συναιρεθέν. Καὶ ὅτι ταῦτα δὲν λαμβάνομεν ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῶν φαντασίας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἔστωσαν ἡμῖν μαρτύρια πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν γραφῶν *αιίτης*, *αιικός*, *αιίς*, καὶ αἱ γραφαί τῶν Τραγικῶν *Εὐβοιὶς* καὶ *Εὐβοΐς*[3]. Τί ἄλλο διδάσκουσι καὶ αἱ γραφαὶ αὗται, ἢ ὅτι ἐν τῷ δισυλλάβῳ καὶ δύο μόνον φωνὰς ἀποδιδόντι *Εὐβοίς*, οὐδὲν ἠκούετο *ι*, ὡς ἐν τῷ τρισυλλάβῳ *Εὐβοΐς* καὶ τούτου ἕνεκα ἠδύναντο οἱ Τραγικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι νὰ λέγωσι παρὰ τὸ *Εὐβοῒς* καὶ τρισυλλάβως *Εὐβοιίς*; Τότε μόνον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τοῖς Ἐρασμικοῖς ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὸν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενον τρόπον, ἂν ἠδύναντο νὰ προσαγάγωσιν ἐκ τῶν Ἀττικῶν πεζογράφων καὶ ποιητῶν, ἢ ἔκ τινος ἀττικῆς ἢ ἄλλης ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ἓν καὶ μόνον παράδειγμα, ἀναιροῦν τὰ ἀφ' ἡμῶν εἰρημένα κατὰ τοῦ δυνατοῦ τῆς συνυπάρξεως δύο *ι* καὶ ἐν ἄλλῃ μὲν θέσει παρ' ἄλληλα κειμένων καὶ ἀ-

---

1) Ἔμπροσθεν σελ. 15

2) Ἔμπροσθ. σελ. 383.

3) Σοφ. Τραχ. 74 Εὐβοῗδα (χώραν, ἀκτάν), ἐν δὲ τοῖς στίχοις 237 καὶ 401 Εὐβοιὶς (ἀκτὴ— γυνή). Ὁμοίως Εὐβοῗδα Αἰσχ. ἀποσπ. 27. Εὐρ. Ἴων. 60. Ἡρακλεῖδαι 83. Ἑλέν. 442 κτλ.

κουομένων, μάλιστα δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως[1]. Θὰ ἐπιστεύομεν αὐτοῖς, ἂν ἠδύναντο νὰ ἀποδείξωσιν ἡμῖν ἔκ τινος ἐπιγραφῆς ἢ ἐκ τοῦ Θουκυδίδου ἢ ἐξ ἄλλου Ἀττικοῦ πεζογράφου ἢ ποιητοῦ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἠδύναντο νὰ εἴπωσι *Δασκυλιίτης*, *πολιίτης*, *Δαρειικός*, *Δεκελειικός*, *Μαντινειικός*, *νεανιικός*, *Ὀλυμπιικός*, *μανιικός*, *Δωριίς*, *Βυζαντιίς*, *Εὐβοϊίς*, *ἱματιίδιον*, *ἐπιταιριίδιον* καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπως ἔλεγον καὶ *Ἀναιίτης* *Ἐλαιίτης*, *Πλαταιικός*, *Ἀθηναιίς*, *Εὐβοιίς*. Ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτόν τι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀποδειχθῇ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν, οὐδὲ τὸ παράπαν διστάζομεν εἰς τὰς γραφὰς *αιιτης αιικός*, *αιις*, *οιις* νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς γραφὰς *τριηροποιικῶν*[2] *ὀδοποιίαν*[3] *εὐποιείας*[4], καὶ θεωρήσωμεν καὶ ταύ-

1) Οὐδὲν μαρτυρεῖ κατὰ τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως ἡ ὕπαρξις δύο ι ἐν τῇ δοτικῇ Δ ι ί, διότι ἐνταῦθα τὴν συναίρεσιν τῶν δύο ι ἐκώλυσεν ὁ αὐτὸς λόγος ὁ κωλύσας καὶ τὴν συναίρεσιν τῶν δύο ε εἰς ει ἐν τῇ κλητικῇ Θ ε έ, ὁ αὐτὸς δηλαδὴ λόγος, περὶ οὗ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν (σελ. 5) ὁ κωλύων τὴν συναίρεσιν δύο παρακειμένων φωνηέντων, ὁσάκις ἐκ τῆς συναιρέσεως θὰ παρήγετο σύγχυσις λέξεων, ἢ θὰ καθίστατο ἀγνώριστος ἡ λέξις· οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν οὐδὲ τὸ ν τῆς προθέσεως ἐ ν ἀποβάλλεται ἐν συνθέσει πρὸ τοῦ σ ἢ ζ, ὅπως ἀποβάλλεται τὸ τῆς σ ύ ν, οὐδὲ ἐκθλίβεται τὸ ι τῆς π ε ρ ί, ὡς τὸ φωνῆεν τῶν ἄλλων προθέσεων πρὸ ἑτέρου φωνήεντος. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν λόγον τὸν αὐστηρῶς μὲν κωλύοντα τὴν συνύπαρξιν τῶν δύο ι ἐν τοῖς ὀνόμασι Δ α σ κ υ λ ι ί τ η ς, Δ ω ρ ι ί ς, Ῥ η γ ι ῖ ν ο ς, Χ ί ι ο ς, ὀ ϊ ί κτλ. μετ' ἐπιεικείας δὲ συγχωροῦντα τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐν ἑτέροις οὐχὶ διαφόρου, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς φύσεως ὀνόμασιν, ἐν τῷ Ἀ ν α ι ί τ η ς, Ἐ λ α ι ί τ η ς, Ἀ θ η ν α ι ί ς, ο ἰ ί κτλ. Εἶνε φανερὸν ὅτι εἶνε δύο διάφοροι λόγοι, ἀφοῦ ὁ μὲν δεύτερος εἶνε καθαρῶς φωνητικός, ὁ δὲ πρῶτος πᾶν ἄλλο ἢ τοιοῦτος.

2) τ ρ ι η ρ ο π ο ι ι κ ῶ ν CIA II 803 d, 135 (342 πρ. Χρ.), 807 c, 21 (330 πρ. Χρ.). 808 d, 77. 91 (328 πρ. Χρ.) Ἐν δὲ 809 e, 36 τ ρ ι η ρ ο π ο ϊ κ ῶ ν (325 πρ. Χρ.), ὡς καὶ ἐν 811 d, 29 (323 πρ. Χρ.). Ὅτι ἡ τελευταία κατάληξις ο ϊ κ ο ς κατέρχεται ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων δεικνύει τὸ προευκλείδειον ἀ γ α λ μ α τ ο π ο ϊ κ ὸ ς CIA I, 324 c, 22—23 (408 πρ. Χρ.). Ὥστε ἂν τὸ ἀ γ α λ μ α τ ο π ο ϊ κ ὸ ς καὶ τ ρ ι η ρ ο π ο ϊ κ ὸ ς δεικνύουσι ὅτι ἀρχαιότατά ποτε, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξῆλθον ἐξ ἑλληνικοῦ στόματος αἱ λέξεις αὗται, τῆς ο ι ἐν τῷ π ο ι ε ῖ ν ἠκούοντο ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, ὁ τύπος ὅμως τ ρ ι η ρ ο π ο ι ι κ ὸ ς μαρτυρεῖ ὅτι περὶ τὰ μέσα τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος βεβαίως ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς διφθόγγου ταύτης ἠκούοντο οὐχὶ δύο ἀλλ' εἷς καὶ ἁπλούστατος φθόγγος.

3) CIA II add. 834 c, 28 (ὀλίγῳ ὕστερον τοῦ 329 πρ. Χρ.).

τας ὡς παραδείγματα τῆς ἁπλῆς ἐκφωνήσεως τῆς *οι*, ὡς ἐκείνας τῆς *αι*. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν ἕνεκα τούτου οἱ Δραματικοί, ὁσάκις ἔχουσι χρείαν βραχείας συλλαβῆς ἐν τῷ μέτρῳ συστέλλουσι τὴν *οι*, ὅπως καὶ τὴν *αι* καὶ τὴν *ῃ* καὶ τὴν *ῳ* καὶ τὴν ὁμοίως ἐκ δύο φωνηέντων προκύψασαν *ου* καὶ τὸ ἁπλοῦν φωνῆεν *η*[1].

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀποδεικνύουσι καὶ οἱ Δραματικοὶ καὶ οἱ πεζογράφοι τὴν ἁπλότητα τῆς *οι*, ὅτε ὁ μὲν Ἀριστοτέλης σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα λέγει, ὡς εἴδομεν, *οἰνωμένος* ἀντὶ *ᾠνωμένος*, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σοφοκλέους [2], ὁ δὲ Εὐριπίδης *οἴστρησα* ἀντὶ *ᾤστρησα*[3], *οἰωνίζοντο* δὲ ὁ Ξενοφῶν [4] *οἰακοστρόφουν* δὲ ὁ Αἰσχύλος[5], *ὑποικούρει* δὲ καὶ *οἴδανον* καὶ *οἰκοδόμησεν* πολλοὶ ἄλλοι ὕστερον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ[6] ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ′ καὶ γ′ καὶ β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐν μὲν Ἀθήναις ἔγραφον *οἰκοδο-*

4) CIA III 48, 10 (305 μετ. Χρ). Ὁμοίως ε ὐ π ο ι ί α ς ἐν τῷ ἀριθμῷ 1054, 2 (τῶν ἀρχῶν τῆς γ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος). Αἱ πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων αὗται γραφαὶ διδάσκουσι σαφέστατα πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν τὴν ο ι καὶ ἐν ταῖς ὁμοίαις γραφαῖς τῆς δ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

1) Οἷον ο ὑ τ ο ι ΐ Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 40. 115. Λυσιστρ. 1239. 1687. Περὶ ὁμοίας συστολῆς τῆς ῳ καὶ ῃ καὶ α ι πρὸ τοῦ δεικτικοῦ ι ἰδὲ ἐν ταῖς σελίσι 314, 353. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πρὸ τοῦ αὐτοῦ ι συστέλλεται καὶ ἡ δίφθογγος ο υ· οἷον τ ο υ τ ο υ ΐ Ἀριστ. Ἱππ. 731· 3. Λυσ. 1057. Εἰρ. 1213. ἐ κ ε ι ν ο υ ΐ Εἰρ. 547. Ὡσαύτως α ὑ τ η ΐ Σφ. 807. Ἀχαρν. 20. Εἰρ. 1052 κτλ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συστέλλεται ἡ ο ι καὶ ἐν τῇ ἀντωνυμίᾳ ο ἷ ο ς· οἷον Σοφοκλ. Οἰδ. Τύρ. 1415. Τραχ. 1075. Εὐρ. Μήδ. 626. Ἀριστοφ. Νεφ. 342. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ τῶν πολλῶν ὄ j ο ς ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ὅ π j ο ς (ὁ π ο ῖ ο ς) καὶ εἶνε ἀντὶ τοῦ ὅ σ τ ι ς, ὅπως τὸ π ο ῖ ο ς εἶνε ἀντὶ τοῦ τ ί ς· διότι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ο ἷ ο ς οὐδαμοῦ οὐδέποτε γίνεται χρῆσις ἐν τῇ κοινῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ νῦν ὄ j ο ς ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ λέξεως πάλαι ἐκλιπούσης καὶ μόνον ἐν τῇ γραφομένῃ ἡμῶν γλώσσῃ πάλιν ἀναβιούσης.

2) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 32 σημ. 1 καὶ 2.

3) Βακχ. 32. Ὁμοίως ο ἰ σ τ ρ η μ έ ν ο ς Λυκόφρ. 818.

4) Ἑλληνικ. Α′, 4, 11. Ε′, 4, 17.

5) Αἰσχ. Περσ. 768.

6) Lobeck, Phrynich. σελ. 153.

μημένοι παρὰ τὸ *ᾠκοδομημένοι* [1], ἐν δὲ Ἡρακλείᾳ *οἰκοδομημένα* [2] *συνδιοίκησεν* δὲ ἐν Ἐφέσῳ [3], *διοίκησαν* δὲ ἐν Φωκίδι [4], *οἴετο* δὲ ἐν Ἠπείρῳ [5]. Καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦσι ταῦτα, ἢ ὅτι ἡ *οι* ἀρχαιότατα εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς φθόγγος καὶ διὰ τοῦτο ἤδη ἀπὸ τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους οἱ ἀναύξητοι τύποι ἤρξαντο νὰ παρωθῶσι τοὺς μετὰ τῆς αὐξήσεως οὐ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν πεζογράφων καὶ ποιητῶν. Μετὰ τῶν γραφῶν τούτων πρέπει βεβαίως νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰς ὁμοίας *ἀφαιρημένον* [6] *αἱρέθη* [7] *ἐπαινέθη* [8] *διαίτασαν* [9], αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς διαφόρων χρόνων καὶ πόλεων, ἐπειδὴ ἡ ἀναλογία πρὸς τὰς ὁμοίας δωρικὰς *οἰκοδομημένα*, *διοίκησαν*, *οἴετο* διδάσκει, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ἤδη ὁ Ἀρήνσιος [10], ὅτι ἡ ἐν αὐταῖς **ΑΙ** δὲν πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς *ᾳ*, ἀλλ' ὡς *αι*.

---

1) οἰκοδομημένοι CIA II 167, 59 (334—326 πρ. Χρ.), 807 c, 27 (330 πρ. Χρ.), 808 d, 95 (328 πρ. Χρ.) ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ 809, e 55 ᾠκοδομημένοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ 809 ἀπαντᾷ, ὡς εἴδομεν ἤδη, καὶ ὁ ἀρχαιότερος τύπος τριηροποϊκῶν, ὅπερ εἶνε τοσούτῳ μείζονος προσοχῆς ἄξιον, ὅσῳ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 807 καὶ 808, ἐν οἷς ἀπαντᾷ ὁ νεώτερος τύπος οἰκοδομημένοι, ἀπαντᾷ συγχρόνως καὶ ὁ νεώτερος τύπος τριηροποιικῶν, καὶ καθ' ἡμᾶς ἡ τοιαύτη ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς συνάντησις δύο νεωτέρων τύπων δὲν εἶνε τυχαία σύμπτωσις, ἀλλὰ φανερὸν σημεῖον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας, τῆς ἁπλῆς καὶ ἀσυνθέτου προφορᾶς τῆς οι.

2) Ἐν τῷ πρώτῳ ἡρακλεωτικῷ πίνακι CIG 5774, 112. 141. (τοῦ τέλους τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.).

3) Dittenberger, Syll.. inscript. graec. nr. 134, 5. (302 πρ. Χρ.).

4) Collitz 1529, 28 (165—158 πρ. Χρ.).

5) Carapanos Dodone et ses ruines I, σελ. 114. 8=Collitz 1339.

6) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τοῦ τέλους τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1885 σελ. 15, στίχ. 15.

7) ἐκ Καρπάθου τοῦ τέλους τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετ. Bullet. de corr. hellén. VIII, 1884, σελ. 353, 31. Ὁμοίως αἱρέθη ἐξ Ἐλατείας τῆς Φωκίδος τῶν ἐτῶν 223—197 πρ. Χρ. Bullet. IX, 1885, σελ. 363, 8. αἱρέθη ἀπαντᾷ καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Κνωσίων τῶν μέσων τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Bullet. IV, 1880, σελ. 354, 53.

8) Ἐκ Ῥόδου πρὸ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας CIG 2525 b. 109.

9) CIG 2671, 42 ἐκ Καλύμνου.

10) Ahrens de Gr. lingu. dial. II 129 καὶ 299.

Ὑπὲρ τῆς μονοφωνίας τῆς *οι* μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις ἡ *οι* ἐκθλίβεται πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο βραχὺ φωνῆεν, ὅπως, ὡς εἴδομεν, καὶ ἡ *αι*[1]. Ἡ ἔκθλιψις αὕτη τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ἡ περὶ οὐδὲν τῶν μακρῶν φωνηέντων συμβαίνουσα, καὶ ἡ συχνὴ αὐτῶν συστολὴ ἐν τοῖς μέτροις τῶν ποιητῶν δὲν θὰ ἦτο δυνατή, ἂν αὗται ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον καὶ οὐχί, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ἡ μὲν *αι* ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ē*, εὐκόλως δυνάμενον νὰ συσταλῇ εἰς βραχὺ *ε* καὶ ὁλοσχερῶς ἐκθλιβῇ πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, μακροῦ ἢ βραχέος, ἡ δὲ *οι* ὡς τὸ *υ* καὶ δυναμένη μετ' ἴσης εὐκολίας νὰ πάθῃ τὰ αὐτὰ τῇ *αι*.

Ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς ἐκφωνήσεώς τῆς *οι* ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους μαρτυρεῖ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς ποιηταῖς, μετὰ 150 ἔτη ὕστερον, αἱ δίφθογγοι ἤρχοντο νὰ ἀποβαίνωσι βραχεῖαι συλλαβαὶ καὶ πρὸ συμφώνου[2].

Τὴν ὡς *υ* προφορὰν τῆς *οι* ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χριστοῦ ἀπαντῶσα διττὴ γραφὴ *δυοῖν* καὶ *δυεῖν*[3]. Ἡ γραφὴ *δυεῖν*, ὡς καὶ ἡ ὁμοία

---

1) Ἰδὲ καὶ Kühner. Ausf. Gramm. I σελ. 188.

2) Ἰδὲ τὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 298 σημ. 2) μνημονευθεῖσαν πραγματείαν τοῦ Lobe De correptione Diphthongorum ante consonas.

3) Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐγένετο λόγος πρότερον (σελ. 239 σημ. 1). Ἡ γραφὴ δυεῖν (γεν.) ἀναγινώσκεται ἐν σελίδι 125 στίχ. 73, ἡ δὲ δυοῖν ἐν σελίδι 119 (Ba), 34 καὶ σελ. 111 (A), 19. Ὁμοίως κατὰ Meisterhans (σελ. 71) ἡ γραφὴ δυεῖν (γεν.) ἀπαντᾷ ἐν CIA II 167, 78 (334—326 πρ. Χρ.), Bullet. de corr. hellén. VIII, 1884, σελ. 197, 73 (329 πρ. Χρ.), CIA II 281, 5 (μακεδονικῶν χρόνων), 1138. 7 (302 πρ. Χρ.). 380, 27 (περὶ τὸ ἔτος 229 πρ. Χρ.)· δυεῖν (δοτ.) 591, 4 (πρὸ τοῦ 200 πρ. Χ.). Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκεται μόνη ἡ ὀρθὴ γραφὴ δυοῖν, οἷον CIA I, 273 (δοτ.), τρὶς (420—416 πρ. Χρ.), 312 (γεν.). τρὶς (409 πρ. Χρ.), 324 (δοτ.), τετράκις (408 πρ. Χρ.), Mittheil. V, σελ. 58 (363 πρ. Χρ. CIA II 1054, 42 (γεν. 347 πρ. Χρ.), 1053, 3 (345 πρ. Χρ.), 741 A f g, 4 (334—329 πρ. Χρ.), 807 b, 117 (δοτ. 330 πρ. Χρ.), add 834 b, I, 32 (329 πρ. Χρ.) 834 c, 73 (ὀλίγον ὕστερον τοῦ 329 πρ. Χρ.). Ὁμοίως δυοῖν (δοτ.) ἀπαντᾷ καὶ ἐν μιᾷ τῶν πρὸ χρόνου οὐ πολλοῦ ἀνασκαφεισῶν ἐν Ἀκροπόλει ἐπιγραφῶν Bullet. de corr. hellén. XII 1888, σελ. 130, 23 (πρὸ τοῦ 403 πρ. Χρ.).

γραφὴ *τοῖς λοιπεῖς* ἀντὶ *τοῖς λοιποῖς*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1], μαρτυρεῖ καί τι πλέον, οὐ μόνον ὅτι ἡ *οι* ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν *υ*, ἀλλ' ὅτι ἤδη ἔν τισι τῶν λέξεων ἤρχετο ἀπολεπτυνομένη εἰς *ει*, ἤτοι *ι* μακρόν. Τεκμήριον δὲ αἱ γραφαὶ *ἐρρηγεῖα*, *ἐπιτετελεκεῖα*, *ἑστακεῖα*, *συναγαγοχεῖα*, *γεγονεῖα*, ὧν ἡ *ει* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *υ* τῶν ἀρχαιοτέρων τύπων *ἐρρηγῦα*,.. *γεγονῦα* καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ἄλλως ἢ ὡς ἁπλοῦν *ι*, ὅπως ἀπεδείξαμεν ἤδη ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς *ει* κεφαλαίῳ[2]. Καὶ οἱ Ἐρασμικοὶ δὲ ὀφείλουσι νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ὡς ἁπλοῦν *ι* ἐκφωνουμένη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ *ει*, τότε μόνον ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς *οι*, ἂν αὕτη ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς *οϊ*, ἀλλ' ὡς τὸ *υ* τοῦ *ἐρρηγῦα* καὶ *γεγονῦα*. Εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἄγουσι καὶ βοιωτικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Λεβαδείας τῆς β' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, φέρουσαι ἀναμὶξ τὰς αὐτὰς λέξεις διά τε τοῦ *υ* γεγραμμένας, τοῦ ἐκ τῆς *οι* προελθόντος καὶ συγχρόνως καὶ διὰ τῆς *ει*[3]. Δὲν δυνάμεθα δέ, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀρχαίας ταυτοφωνίας τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι*, νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὴν *ει* ἐν τῷ *δυεῖν* πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν ἄλλως ἢ ἐν τῷ *λοιπεῖς* ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων, διότι ἀκριβῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ

---

1) CIA II, 467, 12. ἐν δὲ στίχῳ 92 γεγονείας.

2) σελ. 255.

3) Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. Θ. σελ. 362, ἔνθα ἀδιακρίτως γράφεται τεῖ Δί, τεῖ βασιλεῖ παρὰ τὸ τῦ Τρεφωνί(υ) ἐπιγρ. ά στίχ. 2. καὶ τῦ Δὶ τεῖ βασιλεῖ παρὰ τὴν γραφὴν τεῖ Τρεφωνίει. Ὁμοίως ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ τύ τε ἱαρεῖες καὶ τὺ ἱεράρχη, τὺ ἡϊ.... ἐν ἀρχεῖ ἰόντες (ἐπιγρ. α' στίχ. 6) παρὰ τὴν γραφὴν μήτ' αὐτεῖ (ἤτοι αὐτῦ) Σάωνι, μήτε ἄλλει (ἤτοι ἄλλυ, ἐπιγρ. 6, στίχ. 2)· ἰδὲ αὐτόθι (σελ. 363) καὶ τὸν ἐκδόντα τὰς βοιωτικὰς ταύτας ἐπιγραφὰς Π. Σταματάκην. Ὁμοίως τεῖ Σεράπει ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας σελ. 355, στίχ. 10 καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Χαιρωνείας τῶν αὐτῶν χρόνων τεῖ Σαράπει. Bullet. VIII. 1884, σελ. 35, 7, τεῖ Σαράπι δὲ ἅμα καὶ τεῖ Σαράπει ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Χαιρωνείας Ἀθήν. Θ' σελ. 353, στίχ. 19 καὶ 24 κτλ. Πάσας ταύτας τὰς ἐκ Λεβαδείας καὶ Χαιρωνείας ἐπιγραφὰς ἰδὲ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ H. Collitz ἐκδοθείσῃ συλλογῇ τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, nr. 429. 430. 386. 387. 393. 394. 395 = Lafeld 72 a. 72 b 53 d D. 53 d E. 53 f C 59 A 59 g B.

ἐφημερίδι ἐπιγραφῆς, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ *δυεῖν* καὶ ἐξ ἄλλων συγχρόνων καὶ ὀλίγῳ μεταγενεστέρων ἀπεδείξαμεν (σελ. 239) ὅτι ἡ *ει* καὶ τότε καὶ ἀρχαιότερον εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ *ι* ἔν τε τῷ ἀττικῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἑλληνικοῖς ἀλφαβήτοις, καὶ δὲν συγχωρεῖται ἄλλως νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὴν *ει* ἐν τῷ *δυεῖν* καὶ ἄλλως ἐν ταῖς γραφαῖς *τοῖς λυπεῖς*, *γεγονεῖα*, *ἐρρηγεῖα*, *τεῖ Διί*, *τεῖ Σαράπι* ἢ *τεῖ Σαράπει* κτλ. Γινώσκοντες ὅτι ἡ *ει* ἐν τῇ γραφῇ *δυεῖν* (329—229 πρὸ Χριστοῦ) ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν *ι*, ὡς ἐν ταῖς συγχρόνοις γραφαῖς *ἐρρηγεῖα*, *ἑσταχεῖα*, *γεγονεῖα* κτλ., γινώσκομεν συγχρόνως ὅτι καὶ ἡ *οι* τοῦ *δυοῖν*, ἐξ οὗ ἀμέσως ἐγεννήθη τὸ *δυεῖν*, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην προφορὰν ἢ τὴν τοῦ ἁπλοῦ *υ*, τοῦ ἐν τῷ *ἐρρηγῦα*, *γεγονῦα*, ἐξ ὧν ἀμέσως ἐγεννήθησαν τὰ *ἐρρηγεῖα*, *γεγονεῖα* κτλ. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ὁ ποιητὴς τῆς νεωτέρας κωμῳδίας Μένανδρος, ὅστις κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους γράφων, ὡς παραδίδει ὁ Ἡρωδιανός, *οἴκει* ἀντὶ *οἴκοι*[1] καὶ ὡς μακρὸν *ι* προφέρων τὴν *ει*, ὡς πάντες οἱ αὐτῷ σύγχρονοι, οὐδὲν ἄλλο διδάσκει καὶ αὐτὸς ἢ ὅτι ἡ *οι* ἐν τῷ ἐπιρρήματι *οἴκοι* εἶχε τὴν ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον προφορὰν τοῦ βοιωτικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ *υ*. Μετὰ πόσης δὲ ἀκριβείας ἐγίνωσκεν ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ τὰς ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις διαφόρους γραφὰς τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ πόσον ἀληθὴς εἶνε ἡ παράδοσις τοῦ Ἡρωδιανοῦ περὶ τῆς παρὰ Μενάνδρῳ γραφῆς *οἴκει*, δεικνύει καὶ ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τῆς δ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, φέρουσα τὸ ἐν ἄλλαις ἀρχαιοτέραις καὶ νεωτέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐπίρρημα *Φαληροῖ* γεγραμμένον διὰ τῆς νόθου διφθόγγου *ει*, *Φαληρε̃*[2]. Ἡ ἁπλότης δὲ τῆς νόθου διφθόγγου *ει* οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην καταλείπει ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ *οι*, ἐξ ἧς αὕτη προῆλθεν, ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦς φθόγγος, παρεμφερέστατος πρὸς τὸ **Υ**, εἰ μὴ ὡς αὐτὸ τοῦτο ἀπαράλλακτος. Ὅθεν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς ε′ ἑκατονταετηρίδος ἂν αἴφνης ἐνεφανίζετο τὸ *δυεῖν* παρὰ

1) Lentz. Herodiani κτλ. I, 504, 16. «τὸ δὲ οἴκει παρὰ Μενάνδρῳ ἀντὶ οἴκοι».

2) CIA II 768, 24. Ἐν δὲ τῷ 12 στίχῳ γράφεται καὶ ἡ νόθος ο ἀντὶ τῆς ου, ο ἰ κ ο̃ ν τ α ἀντὶ ο ἰ κ ο ῦ ν τ α.

τὸ μέχρι τοῦδε σταθερῶς ἀπαντῶν *δυοῖν*, καὶ παρὰ ποιητῇ ἀρχαιοτέρῳ τοῦ Μενάνδρου ἂν ἀνεγινώσκετο ἡ γραφὴ *οἴκει*, πάλιν, ἐπειδὴ καὶ τότε ἡ *ει* εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἔν τε τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀττικῇ, ὡς σαφῶς ἀπεδείχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν [1], πάλιν, λέγομεν, θὰ ἤμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ τότε ἡ *οι* ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τοῦ *υ*, ἤ τινα παρεμφερέστατον τούτῳ, ἀφοῦ διὰ μόνης τῆς ὁμολογίας ταύτης θὰ ἡρμηνεύετο ἡ ἐμφάνισις φθόγγου ἁπλοῦ, μόνον ἐκ τοῦ *ü*, οὐδαμῶς δὲ ἐκ τοῦ *οϊ* δυναμένου νὰ γεννηθῇ.

Ὑπὲρ τῆς ἁπλουστάτης ἐκφωνήσεως τῆς *οι* παρὰ τοῖς Ἕλλησι μαρτυρεῖ καὶ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς τῶν εὐθὺς μετ' Εὐκλείδην χρόνων, ἔχουσα τὸ δημοτικὸν ὄνομα *Ἀγνούσιος* διὰ τῆς *οι* γεγραμμένον *Ἀγνοίσιος* [2]. Ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἡ *οι* βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς *οϊ*, ἐπειδὴ ὁ ἐκ τῆς ἀπολεπτύνσεως τῆς *ου* προερχόμενος φθόγγος δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ ὁ τοῦ γαλλικοῦ *u* ἢ τοῦ γερμανικοῦ *ü*.

Τὴν ὡς *ü* προφορὰν τῆς *οι* προϋποτίθεται καὶ τὸ *ι* τὸ ἐκ τῆς ἀπολεπτύνσεως τῆς *οι* προελθὸν ἐν τῇ γραφῇ *περιαλιφήν*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρὸ Χριστοῦ [3], ἐν τῇ αὐτῇ δηλαδὴ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ καὶ *δυεῖν* ἀντὶ *δυοῖν*, καὶ *ὀβελεία* ἀντὶ *ὀβελία*.

Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ προφορᾶς τῆς *οι* προῆλθον καὶ αἱ γραφαὶ *ἀνύγετε* ἀντὶ *ἀνοίγεται* [4], *ἀνύγω* ἀντὶ *ἀνοίγω* [5] *ἦνου*, ἤτοι *εἶνου* ἢ *ἶνου* ἀντὶ *οἴνου* [6].

Τὴν ταυτοφωνίαν τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι* ἐμφαίνει καὶ ἡ γραφὴ *Χοιρύλος* ἀντὶ *Χοιρίλος*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τῶν

---

1) σελ. 199—226.

2) Χαιρεστράτο Ἀγνοισίο Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. ἀριθ. 41.

3) CIA II 834 b, I, 61=Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1883—84 σελ. 109 κέξ.

4) Ἐν παπύρῳ τοῦ Λούβρου· ἰδὲ Extraits et manuscrits κτλ· N. 50, 5 (160 πρ. Χρ.).

5) Αὐτόθι N. 51 7 (τοῦ αὐτοῦ ἔτους).

6) Αὐτόθι N. 53, 12. 14 (τοῦ αὐτοῦ ἔτους).

ἀρχῶν τῆς ϐ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1], ἐπειδὴ τὸ ἐν αὐτῇ *υ*, ὡς καὶ ὁ Βλάσσιος ὁμολογεῖ, προῆλθε κατ' ἐξομοίωσιν πρὸς τὴν προηγουμένην *οι*, ὅπως ἐκ τοῦ προηγουμένου *υ* τὸ ἑπόμενον *υ* ἐν ταῖς γραφαῖς *κυλύχνιον* ἀντὶ *κυλίχνιον* καὶ *Κυνθυκῷ* ἀντὶ *Κυνθικῷ*[2], ὅπως ἀντιστρόφως ἐν τῷ *ἥμυσυ* πολλῶν ἐπιγραφῶν ἐκ τοῦ ἑπομένου *υ* προέκυψε τὸ ἡγούμενον. Ἂν δὲ ἐν τῇ μακροτάτῃ ταύτῃ ἐκ Δήλου ἐπιγραφῇ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐκ τῆς αὐτῆς νήσου καὶ ταῖς ἀρχαιοτέραις καὶ ταῖς νεωτέραις φυλάσσεται ἡ παλαιὰ γραφὴ τῆς *οι* ὡς καὶ τῆς *αι* καὶ τῆς *ει*, τοῦτο σημαίνει ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀπὸ Εὐκλείδου, ὡς σήμερον παρὰ τοῖς Ἄγγλοις καὶ Γάλλοις, ὑπῆρχεν οὐ μόνον προφορά, ἀλλὰ καὶ ὀρθογραφία οὐδὲν κοινὸν ἔχουσα πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα τῶν Ἐρασμικῶν.

Ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀρθογραφία καὶ προφορὰ ἦσαν ἐν πολλοῖς δύο κεχωρισμένα καὶ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων πράγματα, πρὸς πᾶσι τοῖς μέχρι τοῦδε περὶ τούτου εἰρημένοις καὶ τῇ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθείσῃ γραφῇ *Ποίτιος* ἀντὶ *Πύτιος* (σελ. 442) μαρτυρεῖ καὶ ἡ γραφὴ *φοίλοπις* ἀντὶ *φύλοπις*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγράμματι τῆς ϐ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς φῶς ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐν Κρήτῃ πόλεως Κνωσοῦ προελθόντι[3]. Οὐδέποτε ὁ λιθοκόπος, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν ἦτο ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος θὰ ἔγραφεν ἀντὶ *υ* *οι*,

---

1) Bullet. de corr. hellén, IV, 1882, σελ. 13, στίχ. 81 Χοιρύλος, σελ. 21, στίχ. 164 Χοιρύλου (180 πρ. Χρ.).

2) Blass, ἔκδ. ϐ' σελ. 36 σημ. 104. Ἡ γραφὴ Κυνθυκῷ ἀπαντᾷ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιργαφῇ σελ. 6. στίχ. 7. Περὶ δὲ τῆς γραφῆς κυλύχνιον ἀντὶ κυλίχνιον ἴδε ὁμοίως ἐν Bullét. VI σελ. 114 σημ. 6. Κατὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα, ἂν ἡ οι ἐν τῷ Χοιρίλος ἐξεφωνεῖτο ὡς οϊ, οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε τὸ ι τῆς ἑπομένης συλλαβῆς νὰ τραπῇ εἰς υ, τοὐναντίον δ' ἰσχυρὸς λόγος νὰ μείνῃ.

3) Ἡ γραφὴ φοιλόπιδας ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἕκτῳ στίχῳ τοῦ ἐκ δέκα στίχων συγκειμένου ἐμμέτρου τούτου ἐπιγράμματος, ὅπερ ἀνευρεθὲν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1888 ἐξεδόθη ἐν ἀκριβεστάτῳ ἀντιγράφῳ ὑπὸ Ἰωάννου Περδικάρη ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑστίας (ἀριθ. 591, 24 Ἀπριλ. σελ. 2) καὶ ἐν τῷ 29 φύλλῳ τῆς Ἑβδομάδος (16 Ἰουλ. σελ. 2). Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δεικνύει κατὰ τὸν Περδικάρην καὶ F. Halbherr ὅτι τὸ ἐπίγραμμα δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν α' ἢ ϐ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

ἂν αὕτη δὲν εἶχεν ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὴν αὐτὴν προφορὰν τῷ *υ* ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν, ἐν αἷς ἐξ ἀρχῆς ἐγράφετο.

Ἂν δὲ αἱ γραφαὶ *Ποίτιος* καὶ *φοίλοπις* μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ *οι* κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἠδύνατο νὰ γραφῇ ἀντὶ τοῦ μακροῦ *υ*, ἡ γραφὴ *οἱπὸ* ἀντὶ *ὑπό*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λυδίας τοῦ ἔτους 126 μετὰ Χριστόν [1], δηλοῖ ὅτι ἤδη καὶ ἡ *οι*, ὅπως καὶ ἡ *αι* καὶ *ει*, εἶχεν ἀποβῆ βραχύτατος φθόγγος, οὐδὲ τῷ μήκει τοῦ χρόνου τοῦ βραχέος *υ* διαφέρουσα, καὶ ὅτι ἀνάγκη καὶ μεγάλη ὑπῆρχε νὰ γράψῃ ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνθῶν ἐπιφανέστατος Γραμματικὸς Ἡρωδιανὸς τοὺς περὶ τῆς *αι* καὶ *οι* ὀρθογραφικοὺς αὐτοῦ κανόνας, ὅσον καὶ ἂν ἡ ἀναγραφὴ τοιούτων κανόνων σκανδαλίζῃ οὐκ ὀλίγον σήμερον τὸν ἐρασμικώτατον Βλάσσιον [2]. Ἂν δὲ ἐν ἄλλῃ μεταγενεστέρᾳ ἐκ Λυδίας ἐπιγραφῇ, τοῦ ἔτους 154 μετὰ Χριστόν, γράφεται ὀρθῶς *οἱ λοιποὶ* [3] καὶ μόνον ἐν δύο οὐχὶ διαφόρων χρόνων ἐκ Καρίας ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκονται αἱ γραφαὶ ***λυπὰ*** [4] καὶ ***νεωπνῶν*** καὶ ***πεπύημαι*** [5], τοῦτο οὐδὲν ἄλλο πάλιν ἀποδεικνύει ἢ ὅτι καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ἐτηρεῖτο ἡ παλαιὰ ὀρθογραφία, καὶ μόνον ἐξ ὀλιγωρίας ἢ ἀμαθείας τῶν ἀντιγραφέων καὶ λιθοκόπων προήρχοντο ἐνίοτε εἰς μέσον καὶ ἐσφαλμέναι γραφαί, οἷαι αἱ προειρημέναι. Ἀλλ', ὡς πολλάκις εἴπομεν, οὐχὶ ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἡ φύσις τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων εἶνε ἡ καθιστῶσα ἡμῖν γνωστὴν τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν. Τὰ δὲ παρατεθέντα εἶνε ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσι τὴν ἀρχαίαν μονοφωνίαν τῆς *οι*.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀγνοῶν ὁ Μεϊστερχάνσιος καὶ βλέπων ὅτι μόλις κατὰ τὰ ἔτη 238—244 μετὰ Χριστὸν γράφεται ἐν μιᾷ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ *Ποιανεψιὼν* ἀντὶ *Πυανεψιὼν* [6], δὲν ὀκνεῖ τὸ ὀρθογραφικὸν τοῦτο ἁμάρτημα, ὅπερ καὶ ὅλως ἠδύνατο νὰ ἐλλείπῃ ἀπὸ τῶν δημοσίων γραμμάτων, νὰ προσαγάγῃ ὡς σαφέ-

1) Bullet. de corr. hellén. VIII, 1884, σελ. 378, 8.
2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 430—433.
3) Bullet. VIII σελ, 384 ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ τῆς ἐπιγραφῆς.
4) CIG 2824, 6.
5) CIG 2826, 16 23.
6) CIA III, 1197 II, 17.

στατον τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, ὅτι τότε πρῶτον ἤρχετο ἡ οι ἀποβαίνουσα ἁπλοῦν στοιχεῖον [1]. Ὡς φαίνεται, οὐδέποτε εἶχεν ἐξετάσει ὁ Μεϊστερχάνσιος τί εἶνε δύναμις στοιχείου ἢ συλλαβῆς ἔν τινι οἱῳδήποτε ἀλφαβήτῳ, καὶ τί σημαίνει ἡ διὰ διφθόγγου γραφὴ ἁπλοῦ καὶ μάλιστα βραχέος φωνήεντος. Ἂν εἶχεν ἐπιχειρήσει τοιαύτην ἐξέτασιν, θὰ εὕρισκε βεβαίως ὅτι ἡ διὰ τῆς διφθόγγου *οι* γραφὴ τοῦ βραχέος *υ* σημαίνει, ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς *αι* ἰδίῳ κεφαλαίῳ ἱκανῶς διεσαφήσαμεν [2] ὅτι καὶ ἡ δίφθογγος *οι* ἤδη ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἁπλοῦ φωνήεντος *υ*, ὥστε κατὰ τὴν γ' καὶ β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ γραφῇ καὶ ἀντὶ τοῦ βραχέος *υ*. Καὶ ἐπειδή, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴδομεν [3], αἱ δίφθογγοι παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς ποιηταῖς καὶ πρὸ συμφώνου λαμβάνονται ἐνίοτε ὡς βραχεῖαι συλλαβαί, δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ *αι* καὶ *ει* καὶ *οι* ἤρξαντο ἀποβαίνουσαι βραχεῖαι συλλαβαὶ ἤδη ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἀδιακρίτως καὶ ἀδιαφόρως ἠδύναντο νὰ γράφωνται καὶ ἀντὶ τῶν βραχέων *ε*, *ι*, *υ*. Οὐχ ἧττον σφάλλεται ὁ Μεϊστερχάνσιος καὶ ὅταν λέγῃ [4] ὅτι οὐδὲ ὁ μετὰ τὰ μέσα τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀνθήσας Ἐμπειρικὸς Σέξτος ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γραμματικοὺς λόγῳ συγκατατάσσει μετὰ τῶν ἁπλῶν στοιχείων καὶ τὴν δίφθογγον *οι*, ὡς τὰς διφθόγγους *αι*, *ει*, *ου*, διότι ὁ Σέξτος ἀκριβῶς λέγει τὸ ἐναντίον, συγκατατάσσων μετὰ τῶν στοιχείων οὐ μόνον τὴν *αι* καὶ τὴν *ει* καὶ τὴν *ου*, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς τῆς ὁμοίας φύσεως διφθόγγους, ἤτοι καὶ τὴν *οι* [5], καὶ τοῦτο θὰ καθεώρα ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Σέξτου καὶ αὐτὸς ὁ Μεϊστερχάνσιος, ἂν μὴ ἦτο Ἐρασμικός, μόνον προφοράν, μηδεμίαν δὲ ὀρθογραφίαν καὶ ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα γινώσκων. Ἂν μὴ ἦτο Ἐρασμικός, εὐκόλως θὰ εὕρισκεν ὅτι καὶ ἡ

---

1) Meisterhans, Grammatik κτλ. 28.
2) σελ. 400.
3) σελ. 298 σημ. 2.
4) Meisterhans κτλ. σελ. 28 σημ. 241.
5) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 423.

γραφὴ *Ἐρυάδης* ἀντὶ *Ἐροιάδης*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος[1] καὶ ἡ μεταγενεστέρα γραφὴ *οἰαλᾶ*[2] καὶ αἱ ἔτι μεταγενέστεραι *ἀνύξε* (ἀνοῖξαι)[3] *κυμητήριον*[4] *ὑκετήριον*[5] καὶ ἄλλαι ὅμοιαι, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς γ' καὶ δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ χριστιανικῶν τάφων οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ αὐτὸ τοῦτο ἁμαρτήματα εἰς τὴν παλαιὰν καὶ καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν, δηλοῦσαι τὴν δεινὴν ἀμάθειαν τῶν γραψάντων αὐτὰς καὶ τὴν παντελῆ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους σύγχυσιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος.

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν ἄπορον ἂν ἕνεκα τῆς ὡς ü προφορᾶς τῆς *οι* καὶ τῆς ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἀρξαμένης ἀπολεπτύνσεως αὐτῆς τε καὶ τοῦ *υ* ἐκόπη κατὰ τὸ 49 ἔτος πρὸ Χριστοῦ νόμισμα τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος φέρον τὴν γραφὴν *ἰωνιστὴς* ἀντὶ *οἰωνιστής*[6], ἐπὶ δὲ τοίχου οἰκίας ἐν Πομπηΐᾳ ἐγράφη *Euplia*, ἤτοι *Εὔπλοια*, ἀντὶ *Euploea*[7], κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ τοίχων ἄλλων οἰκιῶν *Amarillis*, *Didimus*, *Goritus*, *Jacintus*[8] ἀντὶ *Amaryllis* κτλ.

Ἀλλ' ὅσον ἀρχαῖοι καὶ ἂν ἦσαν οἱ χρόνοι, ἀφ' ὧν καὶ τὸ *υ* καὶ ἡ *οι* ἤρξαντο νὰ ἀποβαίνωσιν ἁπλοῦν *ι* παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὅμως ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πλέον ἢ χίλια ἔτη, ἕως ἀποβῇ καθολικὴ καὶ τελεία ἡ σύγχυσις αὐτῶν πρός τε τὸ *ι* καὶ τὴν ταυτοδύναμον *ει* καὶ τὸ τὴν αὐτὴν προφορὰν ἀπὸ ἱκανῶς ἀρχαίων χρόνων λαβὸν παρὰ τοῖς πολλοῖς *η*. Διότι, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ἤδη ὁ

---

1) CIA III, 34 (170—175 μετ. Χρ). 1050, 16 (190—200 μετ. Χρ.). 1154, 25 (περὶ τὸ 190 μ. Χρ.).

2) Αὐτ. 3436, 3.

3) Αὐτ. 1427 c, 4. Ὁμοίως ἀνύξας 1428, 3.

4) 19άκις κοιμητήριον, δὶς κοιμιτίριον, 25άκις κυμητήριον, 5άκις κυμητίριον καὶ δὶς κυμιτίριον ἰδ. CIA III Pars poster. σελ. 387 καὶ τὰς αὐτόθι παραπομπάς. Ἐν τοῖς αὐτοῖς χριστιανικοῖς τάφοις πολλάκις κε παρὰ τὸ και, ὅπερ, ὡς εἴδομεν ἤδη (σελ. 406) οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους παντελῆ σύγχυσιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος.

5) CIA III 3054, 1.

6) Liscovius Ueber die Aussprache κτλ. σελ. 139.

7) CIL. Vol. IV Inscrip, pariét pompej. ὑπὸ Carol. Zangemeister nr. 2310 b

8) Αὐτόθι nr. 1510, 2319 d, 1490, 1400. Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 85.

Γ. Χατζιδάκης ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ[1], μόνον ἐν τῷ ἀριθμῷ 8704 τοῦ *CIG*, ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σπάρτης τοῦ ἔτους 1027 μετὰ Χριστόν, γίνεται σύγχυσις τῆς *οι* πρὸς τὸ *η* καὶ *ι* ἐν ταῖς λέξεσιν *ἀνηκοδομήθη* καὶ *πιῶ*, ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 8619 μέχρι τοῦ 9540 συγχέονται μὲν ἡ *οι* καὶ τὸ *υ* πρὸς ἄλληλα, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ *ι* καὶ *ει* καὶ *η*. Ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ τούτου μαρτυροῦσι καὶ δύο ἐκ τῆς κάτω Ἰταλίας ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί, ἡ μὲν τοῦ ἔτους 959 μετὰ Χριστόν, ἡ δὲ τοῦ 1020, παρέχουσαι πλείονα καὶ φοβερώτερα δείγματα τῆς καθολικῆς συγχύσεως[2]. Τὸ ὅτι δὲ πλείονα τῶν χιλίων ἐτῶν παρῆλθον, ἕως πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ *οι* καὶ τὸ *υ* καταντήσωσιν ἁπλοῦν *ι*, καὶ πάλιν οὐχὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων, οἵτινες καὶ ὕστερον ἔτι διέστελλον τὸν φθόγγον τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι* ἀπὸ τοῦ φθόγγου τοῦ *ι* καὶ τῆς *ει*[3], ἀλλ' ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν, μαρτυρεῖ πόσον ἄτοπος εἶνε ἡ πίστις τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι οὕτω ταχεῖα καὶ καθολικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐξαλλοίωσις καὶ διαφθορὰ τῆς φωνῆς τῶν Ἑλλήνων, ὥστε οὐδείς, οὐδ' οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ ἀκριβεῖς φύλακες τοῦ παραδοθέντος, ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσιν αἴσθησιν τῆς τοσαύτης καὶ τηλικαύτης μεταβολῆς! Τὸ ἄτοπον τῆς τοιαύτης πίστεως ὁμολογεῖ καὶ ὁ σφοδρότατος τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐρασμικῶν Φρείδριχος Βλάσσιος, ὅταν ἐν τῇ β' καὶ γ' αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐκ παντὸς μὲν τρόπου ζητῇ, ἀδυνατῇ δὲ νὰ συμπαραλάβῃ ἑαυτῷ ἀρωγοὺς καὶ συμμάχους τοὺς ἀρχαίους Γραμματικούς, μιᾷ φωνῇ ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου ἐξελέγχοντας μάταιον τὴν σπουδὴν αὐτοῦ τε καὶ πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ γενναίως καὶ καρτερικώτατα συναγωνιζομένων Ἐρασμικῶν.

Ἂν οἱ Γραμματικοὶ διέστελλον ἐν τῇ προφορᾷ τὴν *οι* ἀπὸ τοῦ

---

1) Τόμ. Ι' 1882 σελ. 427.

2) Bullet. de corr. hellén. IX, 1885 σελ. 210—211. Ἐν τῇ α' ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκονται αἱ τερατώδεις γραφαὶ σ η ν β ί ο υ, ἀ ν η κ ο δ ο μ ή σ α ν τ ο ς, ἀ ν η σ τ ο ρ ή σ α ν τ ο ς, δ ι ὰ χ ι ρ ό ς. ἐν δὲ τῇ β' παρὰ τὴν ὀρθὴν σ υ μ β ί ο υ αἱ οὐχὶ ὀλιγώτερον τερατώδεις μ ν ή σ θ η τ η π ρ ε σ β ι τ έ ρ ο υ, δ ι ὰ χ η ρ ό ς, Μ α ή ω.

3) G. Curtius Erläuterungen κτλ. 2te Aufl. σελ. 24.

υ, δὲν θὰ συνεζήτουν ἤδη πρὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ, ἂν διὰ τοῦ *υ* ἢ διὰ τῆς *οι* πρέπει νὰ γράφηται ἡ λέξις *δροίτη* (πύελος, σκάφη, λάρναξ), οὐδὲ θὰ ἔγραφον αὐτὴν καὶ διὰ τῆς *οι* καὶ διὰ τοῦ *υ* κατὰ τὴν διάφορον ἐτυμολογίαν, ἣν ἐποιοῦντο τῆς λέξεως [1]. Ἂν οἱ Γραμματικοὶ καὶ ὁ σύγχρονος τῷ Ἡρωδιανῷ Φρύνιχος δὲν ἐξεφώνουν τὴν *οι* ὡς *υ*, ὁ ἀπαίδευτος ὄχλος δὲν θὰ ἔλεγε *βούδιον* τὸ τῶν λογίων *βοίδιον* κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Φρυνίχου, οὐδὲ τὴν ἐκ τοῦ ὀρθοῦ *ψόα* προελθοῦσαν λέξιν θὰ ἔγραφον ἀδιακρίτως καὶ κατ' ἀρέσκειαν ἄλλοι μὲν διὰ τῆς *οι*, ἄλλοι δὲ διὰ τοῦ *υ* [2].

---

1) Lentz Herodiani κτλ. II 494, 18. Ἂν ἡ προφορὰ μόνη ἐβοήθει τοῖς Γραμματικοῖς εἰς γνῶσιν τῆς ὀρθῆς τῆς λέξεως γραφῆς δὲν θὰ κατέφευγον εἰς τὴν ἐτυμολογίαν, ἥτις ὑπ' αὐτῶν τῶν Γραμματικῶν ἐνομίζετο «σύντομος καὶ ἀληθὴς ἀπόδειξις τοῦ ζητουμένου», ἤτοι τῆς ζητουμένης γραφῆς. Ἰδὲ Lentz Herod. I Praef σελ. CIV. Παραβλ. καὶ σελ. C. Ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐκ τῆς προφορᾶς βοηθήματος ἠνάγκαζε τοὺς Γραμματικοὺς ἐν ἀπορίᾳ νὰ καταφεύγωσιν οὐ μόνον εἰς τὴν ἐτυμολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀναλογίαν, ὡς αὐτοὶ οὗτοι λέγουσι, καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἤτοι τὴν παλαιὰν παράδοσιν, καὶ εἰς ἑτέραν διάλεκτον, ὁσάκις ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν ἕτερος τύπος τῆς λέξεως, βοηθῶν εἰς εὕρεσιν τῆς ζητουμένης γραφῆς. Ἐκ τῆς διαφωνίας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν περὶ τὴν γραφὴν τῆς λέξεως ταύτης δύναταί τις μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ συμπεράνῃ ὅτι καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἐφέρετο διττὴ γραφὴ τῆς λέξεως καὶ διὰ τῆς ο ι καὶ διὰ τοῦ υ. ἐπειδή, φαίνεται, ἡ λέξις δὲν ἦτο ἐν πολλῇ χρήσει οὐδὲ παρὰ τοῖς παλαιοτέροις, καὶ οὐδεμία παράδοσις ὥριζε τὴν ὀρθὴν αὐτῆς γραφήν, καὶ ἕκαστος εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ γράφῃ αὐτὴν κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν, ἄλλος μὲν διὰ τοῦ υ, ἄλλος δὲ διὰ τῆς ο ι.

2) Lobeck, Phryn. σελ. 86. Β ο ί δ ι ο ν καὶ β ο ΐ δ ι ο ν ἀρχαῖον καὶ δόκιμον, οὐχὶ δὲ β ο ύ δ ι ο ν καὶ β ο ῦ δ ι ο ν διὰ τοῦ υ. Ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι Ρ ο ΐ δ ι ο ν διαιροῦντες λέγουσιν οἱ ἀμαθεῖς, ἡμεῖς δὲ ῥ ο ί δ ι ο ν. Ἡ προφορὰ τῶν ἀμαθῶν β ο ύ δ ι ο ν δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῆς συνῃρημένης προφορᾶς β ύ δ ι ο ν, ὅπως ἡ διῃρημένη β ο ύ δ ι ο ν ἐκ τῆς διῃρημένης τῶν λογίων β ο ΐ δ ι ο ν, ἁδροτέρᾳ ἐκφωνήσει τοῦ ι καὶ υ. Ὡς δὲ ἐπὶ Φρυνίχου καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν ἐσῴζοντο καὶ οἱ δύο τύποι τῆς εἰρημένης λέξεως ὅ τε συνῃρημένος καὶ διῃρημένος, οὕτω καὶ σήμερον ἀκούονται λεγόμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν β ο ύ δ ι καὶ β ό ϊ δ ι, ὁμοίως δὲ καὶ ῥ ό ϊ δ ι ἢ ῥ ο ύ δ ι. Ἐν δὲ σελίδι 300 ὁ αὐτὸς Φρύνιχος λέγει ψ ύ α οἱ μὲν ἁπλῶς ἁμαρτάνοντες διὰ τοῦ υ, οἱ δὲ διπλῇ ἁμαρτάνοντες διὰ τῆς ο ι, οἷον ψ ο ί α. Ταῦτα λέγει ὁ Φρύνιχος, διότι αὐτὸς δόκιμον ἀποδέχεται μόνον τὸ ψ ό α. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Φρυνίχου γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ο προκύπτουσα ο ι ἐξεφωνεῖτο ὡς υ καὶ ἐκ τούτου ἡ διττὴ γραφή.

Τὴν ταυτοφωνίαν τῆς *οι* καὶ τοῦ *υ* ἐμφαίνει καὶ τὸ ἑξῆς ἀπόφθεγμα τοῦ Διογένους· «Ἀρίστιππε, κοινῇ συνοικεῖς πόρνῃ· ἢ κύνιζε οὖν ὡς ἐγώ, ἢ πέπαυσο [1].» Σύμπασαν τὴν χάριν τοῦ ἀποφθέγματος τούτου φανερῶς ἀποτελεῖ ἡ ὁμοηχία τῶν συλλαβῶν *κοιν* καὶ *κυν* ἐν ταῖς λέξεσι *κοινῇ* καὶ *κύνιζε*· ταύτης ἐκλιπούσης ἡ παιδιὰ ἀποβάλλει παραχρῆμα τὴν χάριν, ἀποβαίνουσα ἀηδὴς καὶ ψυχρὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄχαρις καὶ ἥκιστα διογένειος. Καὶ ὡς πλάσμα δὲ μεταγενεστέρων χρόνων ἂν ὑποτεθῇ τὸ ἀπόφθεγμα, οὐδὲ τότε ἀπόλλυσιν ὅλως τὴν ἑαυτοῦ σημασίαν, διότι καὶ οὕτως ἀποδεικνύει τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῆς *οι* κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Γραμματικῶν, ἀποδεικνύει δὲ καί τι σπουδαιότερον, ὅτι οὐδεμία ὑφίστατο τότε ὑπόνοια περὶ ὑπάρξεως ἄλλης προφορᾶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διογένους καὶ Πλάτωνος. Τοῦτο δὲ πάλιν, ὡς καὶ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ῥηθέντα, δεικνύει τὸ ἀρχαιότατον τῆς παραδόσεως· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνύποπτον καθορᾶται ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις οὐ μόνον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν Λατίνων Γραμματικῶν, οὐδὲ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐξαιρουμένων.

Πρὸς τὸ τοῦ Διογένους *κοινῇ* καὶ *κύνιζε* πρέπει νὰ παραβληθῇ τὸ *μοιχὸς* καὶ *μυχός*, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Καλλίου, ποιητοῦ τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας «κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον· ἕλκε μοιχὸν εἰς μυχόν» [2]· διότι καὶ ἐνταῦθα ἡ παράθεσις τῶν ὀνομάτων *μοιχὸν* καὶ *μυχόν*, περὶ ὧν βεβαίως ἐγίνετο ἀκριβέστερος λόγος ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχοις τῆς ἀπολεσθείσης κωμῳδίας, ἔχει τὸν αὐτὸν λόγον, ὃν καὶ ἡ παράθεσις τοῦ *κοινῇ* καὶ *κύνιζε*. Καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἀποσπάσματος, τὸ «κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον» ἐλήφθη ἐξ ἀρχαίας παροιμίας [3], εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Καλλίας διὰ τῆς προσθήκης τοῦ δευτέρου μέ-

---

1) Ἰδὲ Ἀθήναιον, βιβλ. ΙΓ' σελ. 588 F. Ὅτι ἡ παιδιὰ κεῖται μόνον ἐν τῇ ὁμοηχίᾳ τῶν συλλαβῶν κοιν καὶ κυν ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι μόνον ἕνεκα τῆς παιδιᾶς, οὐχὶ δὲ ἕνεκα τῆς ἐννοίας προσετέθη τὸ κοινῇ, ἐπαρκέστατα δηλουμένης τῆς ἐννοίας διὰ τῆς μιᾶς λέξεως πόρνῃ, ἢ τῶν λέξεων γυναικὶ πόρνῃ.

2) Comic. Attic. fragm. Theod. Kock, 1880, Τόμ. 1, σελ. 693, ἀποσπ. 1.

3) Αὐτόθι. Ἰδ. καὶ τοὺς Παροιμιογράφους, ἔκδ. Leutsch, Ζηνόβ. IV. 67 καὶ Διογενιαν. V, 42.

ρους οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὡς διὰ παραδείγματος ἀναγκαίου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπόν, καταδεικνύει τὴν ἀλήθειαν τῆς παροιμίας καὶ τὸ χρηματικὸν κέρδος, ὅπερ δύναταί τις νὰ πορισθῇ, ἕλκων τὸν *μοιχὸν* εἰς *μυχόν*, ὡς εἰς ἕτερον τρόπον τινὰ *μοιχόν*, καὶ χρώμενος αὐτῷ ὡς ὀργάνῳ τιμωρίας ἑτέρου μοιχοῦ, ὅπως τῷ παττάλῳ ὡς ὀργάνῳ ἐκκρούσεως ἑτέρου παττάλου [1]. Ἡ ἔννοια τῆς κωμικωτάτης ταύτης ἀντιθέσεως τῶν δύο μοιχῶν ἀφανίζεται παραχρῆμα, ἂν τὴν *οι* ἐκφωνήσωμεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν Ἐρασμικῶν, οὐχὶ ὡς *υ* ἢ ὡς φθόγγον τούτῳ παρεμφερέστατον, ἀλλ' ὡς τὴν ἀγγλικὴν *οi* ἢ *oy* ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ὡς τὴν ταυτόφωνον γερμανικὴν *eu*.

Ὡς *υ* δὲ ἀναντιλέκτως πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ἡ *οι* ἐν τῇ γραφῇ *Βοιηδρομιών*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2], οὐ μόνον διότι ὡσαύτως ἐξεφωνεῖτο, ὡς εἴδομεν (σελ. 457 σημ. 1) καὶ ἡ *ψοία* τοῦ Φρυνίχου, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν συγχρόνῳ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶσι καὶ αἱ γραφαὶ *τοῖς λοιπεῖς*, *γεγονεῖα*, ἐξ αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐδιδάχθημεν ὅτι ἡ *οι* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ ἔτι ἀρχαιότερον εἶχεν ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον προφορὰν καὶ δὴ τὴν τοῦ *υ* [3]. Κατ' ἀκολουθίαν οὐχὶ ἄλλως πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν αὐτὴν καὶ ἐν τῇ γραφῇ *Οἰῆθεν*, ἥτις ὡσαύτως ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς ὀλίγῳ νεωτέρων χρόνων [4]. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον πειθόμεθα ὅτι ὡς *υ* πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν καὶ πᾶσαν ἄλλην ὁμοίαν *οι* ἐκ τῆς ἐπισκοτήσεως τοῦ *ο* πρὸ φωνήεντος γεννηθεῖσαν, ὅπου εὑρίσκεται τοιαύτη, ἔν τε ταῖς προμνημονευθείσαις γραφαῖς *Βοιηδρομιῶνος* [5], *Οἰῆθεν* [6]

---

1) Κατὰ τὸν Leutsch «adulterum non impune dimittendum, sed donec pecunia vitam redemerit in custodia tenendum». Ἡ κωμικὴ ἀντίθεσις τῶν δύο ἀντιπάλων μοιχῶν θὰ ἦτο ἔτι αἰσθητοτέρα, ἂν ἐσῴζοντο καὶ οἱ προηγούμενοι καὶ ἑπόμενοι στίχοι, οἱ ἔτι σαφέστερον χαρακτηρίζοντες τὴν φύσιν ἑκατέρου καὶ ἀκριβέστερον τὴν πρὸς ἀλλήλους σχέσιν ὁρίζοντες.

2) CIA II 471, 3.

3) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 449.

4) CIA II 488 cd, 20 (περὶ τὸ ἔτος 30 πρ. Χρ.).

5) CIA II 314, 2 (284 πρ. Χρ.), 431, ? (μετὰ τὸ 200 πρ. Χρ.).

6) Αὐτόθι 868, 14 (360 πρ. Χρ.), 804 B b, 86 (334 πρ. Χρ.).

καὶ ταῖς ὁμοίαις *βοιηθήσαντος*[1], *ἐβοιήθησεν*[2], *οἰνοχοίη*[3], *ὀγδοίης*[4], *χλοίης*[5]. Δὲν δυνάμεθα δέ, ὡς ἄλλοι, νὰ ἐκφωνήσωμεν τὸ *ι* τῆς ἐκ τοῦ *ο* γεννηθείσης *οι* ὡς *j*, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς *j* οὐδὲ τὸ *ι* τῆς ἐκ τοῦ *ε* γεννηθείσης *ει*[6]. Πλὴν δὲ τούτων, ἡ γραφὴ *βοιηθεῖν* ἀπαντᾷ καὶ ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τοῦ Λούβρου τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[7], ἐν δὲ τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις τὸ *j* σημαίνεται οὐχὶ διὰ τοῦ *ι*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *γ*[8] καὶ ἂν τὸ *βοιηθεῖν* ἐξεφωνεῖτο ὡς *βojεθεῖν* ἐν τῷ προειρημένῳ παπύρῳ θὰ ἐγράφετο ἐν αὐτῷ οὐχὶ διὰ τοῦ *ι*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *γ*, *βογεθεῖν*. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν *οι* τοῦ *ποιεῖν* δυνάμεθα νὰ ἐκφωνήσωμεν κατὰ τὴν ἐρασμικὴν διδασκαλίαν ὡς *οϊ*, διότι ὁ λόγος, ὃν προσάγουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὑπὲρ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκφωνήσεως τῆς *οι* ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ, ὅτι παρὰ τὸ *ποιεῖν* ὑπάρχει καὶ *ποεῖν*, τοῦτο δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐξ ἐκείνου κατ' ἄλλον τρόπον ἢ δι' ἐκθλίψεως τοῦ *ι*, δὲν φαίνεται πολὺ ἰσχυρὸς τῷ ἐνθυμουμένῳ ὅτι ἡ ἔκθλιψις αὕτη τοῦ *ι* συνέβη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτάτοις. Ἔπειτα διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐξ ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἀπέδειξεν ὁ Μεϊστερχάνσιος ὅτι ἡ χρῆσις τῶν δύο τύπων *ποιεῖν* καὶ *ποεῖν* ἀκολουθεῖ ὡρισμένῳ κανόνι, ὅτι τοῦ δευτέρου τύπου γίνεται χρῆσις, ὅταν μετὰ τὴν *οι* ἀκολουθῇ *ε* ἢ *ει* ἢ *η*, τοῦ δὲ πρώτου, ὅταν ἀκολουθῇ *ο* ἢ *ου* ἢ *ω*[9] οἷον *ποεῖ*, *ποεῖσθαι*, *ποήσω*, *ποήσομαι*, *ποήσονται*, *ποήσας*, *ποήσῃ*, *ποήσωσι*, *ἐπόησεν*, *ἐποήσατο*, *ποήσασθαι*, *πεπόηκεν*, *ποηθῇ*, *ποηθέντα*, *πόησις*, *ποητής*[10]. *ἱερο-*

---

1) Αὐτ. 121, 24 (338 πρ Χρ.)

2) ἐκ Μυλάσων Lebas κτλ. 398, 12. Ὁμοίως βοιηθήσω ἐκ Σμύρνης CIG 3137, 68, 77 (γ' ἑκατοντ.) = Ditt. n. 171.

3) CIA II 729, 15 (τέλ. τῆς δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.), 856, 5, (γ' ἑκατοντ.)

4) Ἀθήν. ς' σελ. 131 (322 πρ. Χρ.) CIA II 269, 6 (302 πρ. Χρ.).

5) CIA II 722 B, 18 (τέλ. τῆς δ' ἑκατοντ.).

6) Ἰδ. ἔμπροσθ. σελ. 245—250.

7) Notices et extraits des manuscrits κτλ. N. 27, 23 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.).

8) Ἰδ. ἔμπρ. σελ. 250.

9) Meisterhans σελ. 27.

10) ποεῖν CIA I, 40, 54 (424 πρ. Χρ.) κτλ. ποεῖ 45, 9 (421 πρ. Χρ.). ποεῖσθαι, ποήσω, ποήσουσι Suppl. 27α, 41. 50 (περὶ τὸ 445

ποιοί, *ποιῶν*, *ποιῶσι*, *ποιοῦσι*, *ποιούντων*, *ποιοῦσα*, *ποιούμενος*, *ἐποίουν*, *ἐποιοῦντο*[1]. Ὁ κανὼν δὲ οὗτος ἐπιτρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ ποιεῖν ἡ οι ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς ἁπλοῦς φθόγγος, καίπερ παρ' αὐτὸ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ποεῖν, διότι συγχρόνως ἐπιτρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ εἰρημένοι τύποι ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσι διαρκῶς ὁ ἕτερος παρὰ τὸν ἕτερον ἀνεπηρέαστοι ὑπ' ἀλλήλων καὶ ὅτε ἡ οι ἀναντιλέκτως ἐξεφωνεῖτο ὡς μονοειδὲς καὶ ἀδιαίρετον στοιχεῖον ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ *ποιεῖν*, ἀπὸ τῆς δ' τοὐλάχιστον πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2] κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν οἱ τύποι *αευς*, *εευς*, *εα* παρὰ τοὺς τύπους *αιευς*, *ειευς*, *εια* καὶ ὅταν ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν σφοδροτάτων Ἐρασμικῶν ἡ *αι* καὶ *ει* ἀπέδιδον ἁπλᾶς καὶ ἀδιαιρέτους φωνάς, οὐδαμῶς τοῦ *ε* καὶ *ι* διαφερούσας[3]. Οὐδὲν δὲ

πρ. Χρ.) ποήσονται II, 114 B, 14 (343 πρ. Χρ.) ποήσας, ποήσει (=ῃ) 809 b, 1 (325 πρ. Χρ.). ποήσωσιν 573, 2 (δ' ἑκατοντ.). ἐπόησεν I 344, 3 (ς' ἑκατοντ.). ποήσασθαι, ποηθῇ II, 114 A, 7 B, 13 (343 πρ. Χρ.). πεπόηκεν 573, 16 (δ' ἑκατοντ.). ποηθέντα 673, 29 (3·5—366 πρ. Χρ.). ποητεῖ(=ῇ) 972, 16 (μετὰ τὸ 354 πρ. Χρ).

1) Ἱεροποιοὶ CI\, I, 32 A, 13 (420—416 πρ. Χρ.) κτλ ἀλλὰ ἱεροποεῖν II, 611, 39 (300 πρ. Χρ). ποιῶσι (παρὰ τὸ ποεῖ) add. 573 b, 5 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.). ποιῶντρὶς (παρὰ τὸ ποήσας) 167, 55 (334—326 πρ. Χρ) ποιοῦσι I, 51 fg, 31 (μετὰ τὸ 410 πρ. Χρ) ποιούντων I, 55 c, 12 (416 πρ. Χρ). ποιούσας II, 490, 13 (α' ἑκατοντ πρ. Χρ). ποιούμενος 613, 12 (298 πρ. Χρ). ἐποίουν 89, 5 (356 πρ. Χρ.). ἐποιοῦντο 465, 5 πρὸ τοῦ ἔτους 100 πρ Χρ).

2) Ἰδὲ ὅσα εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τοῦ τύπου τριηροποιικῶν, ὀδοποιία, εὐποιία κτλ. σελ. 445. Καὶ ὄντως ὁ τύπος ἐπόησεν ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἀττικῆς τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων CIA III 417. 551, ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τῶν μετὰ τὸ ἔτος 150 πρ. Χρ. χρόνων οἱ τύποι ποητής, ἐποήσατο (Bullet de corr. hellén. X, 1886, σελ 35, 7. 8), εἰ καὶ ἐν Δήλῳ, ὡς ἀπεδείξαμεν ἤδη (σελ. 452), ἡ οι ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ υ. Ὡσαύτως ἀπαντᾷ ὁ τύπος ποῆται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τῶν ἐτῶν 159—138 πρὸ Χριστοῦ (Bullet. III, 1879, σελ. 425, 3), τοὐναντίον δὲ ποιητὰν ἐν ἑτέρᾳ τῶν αὐτῶν χρόνων (Bullet. IV, 1880, σελ. 352, 5. 6), καὶ ταῦτα, ἐνῷ ἐν Κρήτῃ ἀναντιλέκτως ἡ οι εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἁπλοῦ υ ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 442.

3) Περὶ τῶν τύπων τούτων εἴπομεν ἐν ταῖς σελίσι 229—232 καὶ 367—8.

ἀναγκάζει νὰ ἐκθλίβωμεν τὸ *ι* τοῦ *ποιεῖν*, ὁσάκις τὸ μέτρον τῶν ποιητῶν ἀπαιτεῖ τὴν συστολὴν τῆς *οι*, διότι οὐδὲ οἱ παλαιοὶ ἐξέθλιβον αὐτὸ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ἀρκούμενοι μόνον νὰ ἐκφωνῶσιν αὐτὴν ὡς βραχὺ φωνῆεν, ἂν περὶ τούτου πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς συστολῆς τῆς *ει* καὶ *αι*, ἔτι δὲ καὶ εἰς ἔμμετρον στίχον ἀπαντῶντα ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος·

Εὔφρων ἐξεποίησεν οὐκ ἀδαὴς Πάριος[1]

διότι καὶ ἐν τούτῳ ἡ *οι* τοῦ *ἐξεποίησεν* φυλάσσεται ἐν τῇ γραφῇ, εἰ καὶ πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς βραχεῖα καὶ ἁπλουστάτη συλλαβή, ὡς πᾶσα δίφθογγος συστελλομένη.

Κατὰ ταῦτα οὐδὲ ἡ συνύπαρξις τῶν τύπων *τρίτοα*[2] καὶ *τρίτοια*[3] οὐδὲ ἡ ἐκ τοῦ *στοιὰ* γέννησις τοῦ *στοὰ* καὶ ἡ ἐξ ἄλλου ὁμοίου εἰς *οια* ἢ *οϊα* γένεσις ἑτέρου εἰς *οα*[4] εἶνε ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσί τι ὑπὲρ τῆς ὡς *οϊ* ἐκφωνήσεως τῆς *οι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, ἐπειδὴ καὶ ἐν τούτοις ἡ ἔκπτωσις τοῦ *ι* ἤρξατο ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων. Καὶ δὲν διστάζομεν περαίνοντες τὸν περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς *οι* λόγον, νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ αὐτῆς, ὅπερ καὶ περὶ πασῶν τῶν ἄλλων ἃς μέχρι τοῦδε ἐξητάσαμεν, ὅτι πολλὰ μὲν καὶ σαφῆ ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς καὶ ἀσυνθέτου αὐτῆς προφορᾶς, οὐδὲν δέ, εἰ μή τι ἀσαφές, ὑπὲρ τῆς συνθέτου καὶ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένης.

---

1) Kaibel κτλ. 759, 3=Cauer, Delect Inscr. graec. 481.

2) Τ ρ ί τ ο α ν χωρὶς τοῦ ι ἀπαντᾷ ἤδη ἐν ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 444 πρ. Χρ. CIA I, 5, 5, σὺν τῷ ι δὲ ἐν ἄλλαις ὀλίγῳ νεωτέραις Bullet. de corr. hellén, IV σελ. 227, 37 (439 πρ. Χρ.), CIA I, 534, 5 (403 πρ. Χρ.). Περὶ τοῦ τόνου καὶ τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος ἴδ. Lentz, Herodiani κτλ. I, 281, 15, περὶ δὲ τῆς διὰ τοῦ υ γραφῆς αὐτοῦ Lobeck El. II, 25, not. 5

3) Σ τ ο ὰ CIA I, 61, 8 (409 πρ. Χρ.), 322 a, 49 (409 πρ.Χρ). II 778 B, 6 (μετὰ τὸ 350 πρ. Χρ.), 325, 20 (270 πρ. Χρ.), 326, 11 (270 πρ Χρ.). 609, 9 (γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ), σ τ ο ι ὰ ἀπαντᾷ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαλκηδόνος Dittenberger Sylloge κτλ 369, 25 (200 πρ. Χρ.) καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀστυπαλαίας CIG 2483, 22.

4) Ahrens I, 105.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΦΘΟΓΓΟΥ ΥΙ.

Ὅτι δὲ καὶ ἡ δίφθογγος αὕτη ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠδύνατο νὰ ἀποβαίνῃ ἁπλοῦν φωνῆεν καταπινομένου τοῦ *ι* ὑπὸ τοῦ προηγουμένου *υ* ἢ μᾶλλον συναιρουμένου μετ' αὐτοῦ, δεικνύουσιν αἱ ὁμηρικαὶ εὐκτικαὶ *δύη*, *ἀναδύη*, *ἐκδῦμεν*, *δαίνυτο*, *δαινύατο*[1], τὰ ἐξ ἀρχαίων ἀντιγράφων ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ἀναφερόμενα ὑποκοριστικὰ *βοτρύδιον*, *ἰχθύδιον*, *ὀρρύδιον* καὶ ἄλλα τοιαῦτα[2], πρὸς δὲ καὶ αἱ εἰς *υια* μετοχαὶ ἄνευ τοῦ *ι* ἀπαντῶσαι ἔν τε ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς[3] καὶ ἐν ἀττικαῖς τῆς δ'[4] καὶ ε'[5] πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅπερ ἐκ τῶν παλαιῶν ἀν-

---

1) Ὀδ. υ, 286. ι, 377. Ἰλ. ΙΙ. 99. Ω, 665. Ὀδ. σ, 248. Ἰδὲ καὶ Cauer ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου VIII σελ. 275.

2) L·ntz Herod. κτλ. I, 357, 3. Ὁμοίως εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι γράφεται λ ή δ ι ο ν ἀντὶ λ ῄ δ ι ο ν ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μέσων τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἐν CIA II 751 B, 12.

3) οἷον ἐ σ τ α κ ύ α ι ς ἐν CIG 3422, 25 ἐκ Φιλαδελφείας. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄνευ τοῦ ι ἀπαντᾷ ἡ λέξις ὀ ρ γ υ ᾶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Ῥόδου Bullet. de corr. hellén IV σελ. 138, 8. Ὁμοίως ἐλλείπει τὸ ι τῆς υ ι ἐν τῷ β' ἡρακλεωτικῷ πίνακι (GIG 5775) ἀπὸ τῶν λέξεων π ε ν θ η μ ί γ υ ο ν, τ ρ ι γ ύ ω ν, τ ρ ι η μ ί γ υ ο ν, τ ρ ι γ ύ ω στίχ. 21, 30, 38, φυλάσσεται δὲ ἐν τῷ α' πίνακι (5774), στίχ. 183 καὶ 188 γ υ ῖ ο ν.

4) δ ι ε ρ ρ ω γ ύ α ς CIA II add. 834 c, 40 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.). κ α τ ε α γ ῦ α 678 B, 65 (378—366 πρ. Χρ.). κ α τ ε α γ ῦ α 818, 22, 31 (354 πρ. Χρ.). κ α τ ε α γ ῦ α ι 720 b, 16 (περὶ τὸ 321 πρ. Χρ.). π α ρ ε ι λ η φ ῦ α 811 c, 150 (326 πρ. Χρ.). ἐ κ π ε π λ ε υ κ υ ῶ ν 793 a, 8 (357 πρ. Χρ.). ὀ ρ γ υ ᾶ ς CIA II 834 b, I, 9. 54 (329 πρ. Χρ.). Ὠ ρ ε ι θ ύ ᾳ CIA II 789, 64 (373 πρ. Χρ.). Ὠ ρ ε ί θ υ α 793 d, 13 (357 πρ. Χρ.).

5) Οὕτως ἄνευ τοῦ ι ἀπαντᾷ ἡ μετοχὴ ἀ π ε λ η λ υ θ υ ί α ς ἐν CIA I 273, ἀλλ' ἐκ συμπληρώσεως· ἄλλως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἡ αὐτὴ λέξις ἀπαντᾷ τρὶς μετὰ τοῦ ι. Δὲν πρέπει δὲ νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι ἐξεφωνεῖτο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ ι τῶν μετοχῶν τούτων, διότι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴδομεν (σελ. 322) ὅτι καὶ τὸ ἀ ε ὶ ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ μακεδονικῶν χρόνων μετὰ προσγεγραμμένου ι, ἐνῷ τοῦτο εἶχε παύσει ἀκουόμενον ἐν τῇ προφορᾷ ἤδη ἀπὸ τῶν

τιγράφων καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἐπιμαρτυρεῖται[1]. Τὸ αὐτὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ λέξις *υἱός*, ἥτις εὕρηται ἄνευ τοῦ *ι* κανονικώτατα μὲν καὶ σταθερώτατα ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ΄ καὶ γ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2], πολλάκις δὲ καὶ ἐν ταῖς τῆς ε΄[3], ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν[4]. Ὀρθῶς ἄρα ἡ δίφθογγος αὕτη καὶ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς καὶ Δράκοντος τοῦ Στρατονικέως καὶ ἄλλων Γραμματικῶν ἀπεκλείετο τῶν κυρίως διφθόγγων, καὶ κατετάσσετο μεταξὺ τῶν καταχρηστικῶν[5], ἅτε ὅλως ἀνεκφώνητον ἔχουσα τὸ δεύτερον αὐτῆς φωνῆεν, ὡς καὶ αἱ κατ' ἐπικράτειαν ᾳ, ῃ, ῳ.

Ἡ μεγίστη εὐκολία, μεθ' ἧς τὸ *ι* συναιρεῖται μετὰ τοῦ ἡγουμένου *υ*, καὶ τῶν ἡγουμένων μακρῶν *α*, *η*. *ω*, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων λόγῳ, καὶ μετὰ τῶν βραχέων *α*, *ο*, *ε* ἐν ταῖς διφθόγγοις *αι*, *οι*, *ει*, ὧν τὰ φωνήεντα ἦσαν συναλοιφῇ κεκραμένα κατὰ τὴν ῥῆσιν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, ἡ εὐκολία, λέγομεν, αὕτη, μεθ' ἧς τὸ *ι* συναιρεῖται

χρόνων τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους. Ἄνευ τοῦ ι γράφεται καὶ τὸ ὄνομα Ἰλείθυα ἀντὶ Εἰλείθυια ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν ἀγγείων CIG 7402. 7403.

1) Lentz, Herod. II 281, 4.

2) Ἰδὲ Riemann ἐν Bullet. de corr. hellén III σελ 504 καὶ Foucart ἐν Revue de Philologie I σελ. 35—36 καὶ Baunack ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου X σελ. 89. ἰδὲ καὶ Meisterhans κτλ. σελ. 29.

3) Ἰδὲ Meisterhans κτλ. σελ. 29 Ἄνευ τοῦ ι ἀπαντᾷ τὸ υἱός καὶ ἐν προευκλειδείῳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Αἰγίνης Roehl, ICA 368, καὶ ἐν τῇ λέξει ὑοθεσία ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Καρπάθου τῶν μετ' Εὐκλείδην χρόνων Bullet. de corr. hellén IV σελ 267 col. I στίχ. 11.

4) Ἰλ. Δ, 473. Ε, 612 κτλ. Ὁμοίως παρὰ Πινδάρῳ Νεμ. ς΄, 25. Ὅτι παρ' Ὁμήρῳ ἐγένετο ἔκθλιψις τοῦ ι ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις ἀπὸ τῆς λέξεως δηλοῖ τὸ μέτρον· ἀλλ' ἂν καὶ παρ' Ἀττικοῖς συνέβη ὁμοίως ἔκθλιψις τοῦ ι καὶ ἐκ τούτου ἡ γραφὴ ὑός, ἢ ἐγένετο συναίρεσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἡγουμένου υ, ἀγνοοῦμεν· πιστεύομεν δὲ μᾶλλον τὸ δεύτερον, ὡς καὶ ὁ Καουῆρος (Studien VIII σελ. 225) καὶ ὁ Βλάσσιος (ἐκδ. 6΄ σελ. 44), διά τε τὸν ὑπ' αὐτῶν ἀναφερόμενον λόγον καὶ διότι ἐν ἀρχαίῳ ἐκ Τανάγρας ἐπιγράμματι ἡ δοτικὴ Δέρμυι πρέπει ἕνεκα τοῦ μέτρου νὰ ἐκφωνηθῇ δισυλλάβως καὶ τὸ υι ὡς υ μακρόν. Roehl, IGA 265.

5) Ἰδὲ ὅσα λέγομεν περὶ τούτου ἐν τῷ περὶ τῶν Γραμματικῶν ἰδίῳ κεφαλαίῳ, σελ. 680 κέξ.

μετὰ τῶν ἡγουμένων μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πείθει πάντα ἀπροκαταλήπτως ζητοῦντα τὴν ἀλήθειαν, πόσον ἄτοπα ἰσχυρίζονται οἱ Ἐρασμικοὶ ἀποφαινόμενοι ὅτι αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο διηρημένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, καθ' οὓς πάντα τὰ διεστῶτα φωνήεντα εἶχον ἀποτελέσει συνελθόντα ἁπλοῦς καὶ μονοειδεῖς φθόγγους. Ὅτι δὲ μίαν φωνὴν ἀπετέλουν καὶ αἱ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ*, ἐκ φωνήεντος καὶ ἀφώνου συνθετήν, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, θὰ ἀποδειχθῇ δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἑπομένου λόγου περὶ τῶν διφθόγγων τούτων, ὧν τὴν ὡς *αϜ* καὶ *εϜ* προφορὰν πρὸ Ὁμήρου καὶ οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσωσι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ ΑΥ ΚΑΙ ΕΥ

Ὅτι ἡ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἡσιόδου ἀπαντῶσα λέξις *καυάξαις*, (στιχ. 666 καὶ 693) προῆλθεν ἐκ τῆς *κατϝάξαις* οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων· ἀλλὰ ζητεῖται πόθεν ἐκεῖνο τὸ *υ*, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ. Βεβαίως τὸ *τ* τῆς προθέσεως δὲν ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς φωνῆεν· ἂν δὲ πάλιν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ ϝ τοῦ *ἄγνυμι* μετεμορφώθη ἐν τῇ λέξει ταύτῃ εἰς *υ*, τότε παρ' Ἡσιόδῳ ἔπρεπε νὰ φέρηται οὐχὶ *καυάξαις*, ἀλλὰ *κατυάξαις*. Τὴν δυσχέρειαν ταύτην τῆς ἐξηγήσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὸ *καυάξαις* προῆλθεν ἐκ τοῦ *κατϝάξαις* συνιδὼν καὶ ὁ Κούρτιος, ἐπενόησε πρὸς ἄρσιν αὐτῆς χαρίεν τι καὶ ἀληθῶς ἐρασμιανικώτατον μηχάνημα· ἰσχυρίσθη ὅτι ἐν τῷ σχηματισμῷ τῆς λέξεως ταύτης δὲν ἐλήφθησαν καὶ τὰ τρία γράμματα τῆς προθέσεως, ἀλλὰ μόνον τὰ δύο πρῶτα, ἡ συλλαβὴ *κα*· οὕτω δέ, λέγει, εὐκολώτατα ἐκ τοῦ *καϝάξαις* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ τὸ *καυάξαις*, ὅπως τὸ *ναῦος*, *αὔελλαι*, *αὔως* *αὐιδετοῦ* (Ἡσυχ. ἀφανοῦς), *αὐετῆ* (Ἡσυχ. αὐτοετῆ), *αὐέρυσαν* (ἂν=ἀνὰ Ϝέρυσαν) *αὐΐαχοι* (ἀν, στερητ. Ϝίαχοι) *αὔρηκτος*, *εὐράγη*, *εὔαδεν* *ταλαύρινος*, *καλαῦροψ* κτλ, προῆλθον ἐκ τοῦ *νᾶϝος*, *ἄϝελλαι* *ἄϝρηκτος* κτλ. Ὅτι δὲ ἐν τῇ συνθέσει ἐκ τῆς προθέσεως ἐλήφθη μόνον τὸ μέρος *κα* δεικνύουσι, λέγει, το ἀρκαδικὸν *κάζελε* (κατέβαλε) καὶ τὸ τοῦ Ἀλκμᾶνος *καβαίνω*[1]. Ἀλλὰ πρῶτον ἐκ τοῦ ἀρκαδικοῦ *κάζελε* συμπεραίνεται μόνον ὅτι τὸ *τ* ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ *ζ*, ἐπειδὴ ὁ φθόγγος *τζ* ἦτο ἀνύπαρκτος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀπεβλήθη δηλαδὴ ὅπως τὸ *τ* πρὸ τοῦ *σ* ἐν τῷ *Κρησὶν* καὶ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς *κάσχεθε* Ἰλ. Λ, 702 *κάκτανε* Ἰλ. Ζ. 164. Ἄλλο δὲ εἶνε, ἂν εἴπῃ τις ὅτι τὸ *τ* τῆς προθέσεως ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ *ζ* διὰ τὸν εἰρημένον λόγον, καὶ πολὺ διάφορον, ἂν εἴπῃ ὅτι ἡ γλῶσσα ἐξ ἀρχῆς ἔλαβε μόνον τὴν συλλαβὴν *κα* καὶ ταύτην

1) Ἰδὲ Curtius Grundzüge κτλ. 5 σελ. 566. κέξ.

μόνην συνεκόλλησε μετὰ τοῦ *ζέλλω* ἢ *βάλλω* [1]. Ὁμοίως ἕτερον εἶνε τὸ νὰ εἴπῃ τις ὅτι ὁ Ἀλκμὰν τὸ ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρχον *καββαίνω* μετεχειρίσθη χάριν τοῦ μέτρου μετὰ βραχείας τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὡς ποιεῖ καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν ταῖς λέξεσιν *Ἀχιλεύς*, *Ὀδυσεύς*, κτλ, καὶ ἕτερον ὅτι ἡ γλῶσσα ἀπέβαλλε τὸ *τ* τῆς προθέσεως πρὶν συνθέσῃ αὐτὴν μετὰ τοῦ *βαίνω*. Τοιοῦτον δὲ παράδειγμα οὔτε ὁ Κούρτιος οὔτε ἄλλος τις Ἐρασμικὸς δύνανται νὰ προσαγάγωσιν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τοὐναντίον, πᾶσαι αἱ δωρικαὶ καὶ αἰολικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ αἱ νεώταται, μαρτυροῦσιν ὅτι μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ *α* καὶ *ι* τῶν προθέσεων *ἀνά*, *παρά*, *ποτί*, *κατὰ* δὲν συναποκόπτεται καὶ τὸ σύμφωνον, ἀλλὰ μένει ἄθικτον, οἷον *ἀγγράψας*, *ἀγκοθαρίοντι*, *παρλαβόντες*, *παρμετρησόντι*, *καττάς*, *καττάν*, *ποττός*, *ποττῷ*, *ποττόν*, *καγγᾶν*, *κατιθάλασσαν* κτλ. [2]. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Ἀρήνσιος (II, 356) νομίζει ὅτι ἐνίοτε ἀποβάλλεται τὸ ἓν *τ* καὶ ἐκ τούτου, ὡς φαίνεται, παρήχθησαν ὅ τε

---

1) Ταῦτα λέγομεν ἀποδεχόμενοι πάντοτε ὅτι τὸ καζέλλω ἐγένετο ἐκ τοῦ κατζέλλω (κατβάλλω). Ἀλλ' ὡσαύτως εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὸ καζέλλω ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ κατδέλλω, κασδέλλω, ὅπως δεικνύει τὸ τεγεατικὸν ἐσδέλλοντες ἤτοι ἐκβάλλοντες ἰδὲ Cruer Delectus Inscr. Graec. 117, 51 = Collitz κτλ. 1222.

2) Ἰδὲ Ahrens de Graec. lingu. dial II σελ. 354 καὶ ἑξῆς καὶ Meister ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου IV σελ. 325, ὁμοίως καὶ αἱ καθ' ἡμέραν ἐκδιδόμεναι ἐπιγραφαὶ ἔχουσι πάντοτε καττὸν κτλ. οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας τῶν χρόνων τῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 220 καὶ 192 πρὸ Χριστοῦ ἐν Bullet. de corr. hellén. IV σελ. 1 στιχ. 107· ἐν δὲ στίχῳ 116 καττᾶς. Ὁμοίως καττὰ ἐν Bullet. IV σελ. 427, 9 ἐν ψηφίσματι τοῦ ἐν Λέσβῳ κοινοῦ τῶν Πρωτείων τοῦ ἔτους 226—205 πρ. Χρ. Ὁμοίως καττὸν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαιρωνείας· ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. θ' σελ. 355 ἐπιγρ. 1)5 καὶ 3)19. Ὁμοίως ποττον, καττός, καππαντὸς ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 218 πρ. Χρ. ἰδὲ Mittheilungen des d. arch. Inst. in Athen 1882 VII σελ. 64 στιχ. 11, 23. 20. Καὶ ἄν που δε κατὰ τύχην ἤθελεν ἀπαντήσει κατὸν ἀντὶ καττόν, οὐδὲν θὰ εἶχε θαυμαστὸν ἡ τοιαύτη γραφή, ὅπως οὐδὲ αἱ γραφαὶ παραδείγματος χάριν Ἀπόλωνος, Καλίστραττος Ἄμφισα καὶ ἄλλαι ἀνάλογοι, ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται ἔχουσι τὴν αἰτίαν οὐχὶ εἰς ὅ,τι λέγει ὁ Κούρτιος, ἀλλ' εἰς τὴν ἕνεκα προφορᾶς συμβαίνουσαν ἐνίοτε παράλειψιν τοῦ ἑνὸς τῶν διττῶν γραμμάτων ἢ εἰς ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου περὶ τὴν γραφήν, παραλείποντος πολλάκις οὐχὶ μόνον ἓν γράμμα, ἀλλὰ καὶ γράμματα καὶ συλλαβὰς ὁλοκλήρους.

Κούρτιος καὶ Γείσης [1], ἀλλὰ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρησίου παρατεθειμένα παραδείγματα, οἷς ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλα, ἀνήκουσιν εἰς χρόνους προευκλειδείους, καὶ δὲν εἶνε τεκμήριον τῆς συναποκοπῆς τοῦ *τ* μετὰ τοῦ *α*, ἀλλὰ τοῦ γνωστοῦ γεγονότος, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις δὲν ἐγράφοντο ἀμφότερα τὰ διττὰ σύμφωνα [2], ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον. Ἡμαρτημένη δὲ εἶνε ἡ συμπλήρωσις κ[α]τὰν ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Βοικχίου κατὰ τὸ ἀπόγραφον τοῦ Μυλλήρου ἐν δωρικῇ ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφῇ τῆς 100, 1 Ὀλυμπιάδος, διότι κατὰ τὸ ἀπόγραφον τοῦ Κλάρκου μετὰ τὸ *κ* ἐλλείπουσι δύο γράμματα [3]. Οὐδὲν ἕτερον λοιπὸν ποιοῦσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ἐν τῷ *κατϜάξαις* ἢ αὐθαιρέτως ἀποβάλλουσι μὲν τὸ *τ*, κελεύουσι δὲ καὶ τὸ Ϝ νὰ μεταβληθῇ ἑκὼν ἄκον εἰς *υ*, ἐνῷ πάντα τὰ εἰρημένα μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ *τ* μεῖναν πρὸ τοῦ Ϝ συνεξωμοιώθη πρὸς αὐτὸ κατὰ τὴν γνωστὴν ἐξομοίωσιν τοῦ *τ* τῆς προθέσεως ταύτης πρὸς τὰ ἑπόμενα σύμφωνα (*καββάλλω, καρρέζω, καλλείπω* κτλ.), καὶ τὸ *κανάξαις* εἶνε ἀκριβέστατα αὐτὸ τοῦτο τὸ *καϜϜάξαις*. Δὲν ἔχομεν δὲ οὐδένα λόγον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, ἀφοῦ παρ' Ὁμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ ἐσῴζετο ἔτι τὸ Ϝ ἐν τῷ ἁπλῷ *Ϝάγνυμι*, ἐν τῷ συνθέτῳ *καϜϜάγνυμι* δὲν προεφέρετο. Ὡσαύτως οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ τὸ ὁμηρικὸν *αὐερύω* (Ἰλ. Α, 459, Β, 422, Ν, 261 κτλ.) δὲν εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ *αϜϜερύω*, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτιος, τῇ γνώμῃ πολλῶν ἄλλων συντασσόμενος, ὁμολογεῖ ὅτι μόνη ἡ ἐκ τῆς προθέσεως *ἀνὰ* καὶ τοῦ *Ϝερύω* σύνθεσις εἶνε ὀρθὴ (*Grundz.* σελ. 566), καθ' ὅσον τὸ *αὖ* οὐδέποτε οὔτε ἐν συνθέσει οὔτε ἐν συντάξει λαμβάνεταί που ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπὶ τοπικῆς σημασίας, ὅπως τὸ *πάλιν*. Ὁμοίως δὲ πρέπει νὰ ἐκφωνῶμεν καὶ τὰς λέξεις *ναῦος, αὔελλαι, αὔρηκτος* κτλ., ἃς ὁ Κούρτιος προσάγει ὡς παραδείγματα ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, διότι πάντα ταῦτα καὶ ἕτερα ὅμοια ἀπαντῶσι μόνον ἐν χρόνοις, καθ' οὓς προεφέρετο καὶ πιθανώτατα ἐγράφετο τὸ Ϝ

---

1) Giese aeol. Dial. 254.

2) Ἰδὲ Franz Element. Epigraph. Graec. σελ. 49 καὶ Cauer ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου Τόμ. VIII σελ. 282.

3) Ἰδὲ Ahrens II σελ. 486.

καὶ δὲν δύνανται οὔτε οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπέθανε, οὔτε ὁ Γείσης οὔτε ἄλλος τις Ἐρασμικὸς νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ***αὔρηκτος*** παραδείγματος χάριν καὶ ***εὐράγη*** δὲν εἶνε αὐτὰ ταῦτα τὰ ***ἄϝρηκτος*** καὶ ***ἐϝράγη***, μεταχαρακτηρισθέντος τοῦ Ϝ εἰς Υ διὰ τὸ ταυτοδύναμον αὐτῶν κατὰ τὴν γενομένην μεταγραφὴν τῶν Αἰολέων ποιητῶν εἰς τὸν ἰωνικὸν ἀλφάβητον· τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ὁ Γραμματικὸς Τρύφων [1] λέγει ῥητῶς ὅτι «ἅπαξ παρὰ Ἀλκαίῳ καὶ *ϝρῆξις* εἴρηται», ὡς τοῦτο μόνον διατηρηθὲν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, ἅπερ εἶχον μετὰ χεῖρας οἱ Γραμματικοί, εἶνε δὲ πιθανώτατον ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις αἰολικοῖς χειρογράφοις, ἐξ ὧν ἐκεῖνα τὰ ἀντίγραφα, πανταχοῦ τῆς ῥίζης *ρηγ* ὑπῆρχε τὸ Ϝ, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφοῦς, ἅτινα δὲν φέρουσι μὲν τὸ Ϝ ἐν τοῖς μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσιν ἀντιγράφοις, εἶχον δὲ ἐξ ἀρχῆς [2]. Ἂν δὲ ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ Ϝ ὄντως μετεμορφώθη εἰς *υ* ἐν τῷ ***εὐράγη*** καὶ ***αὔρηκτος***, τότε, ἐρωτῶμεν τοὺς περὶ τὸν Κούρτιον, διὰ τί δὲν μετεμορφώθη εἰς *υ* καὶ παρ' Ἀττικοῖς μετὰ τὸ στερητικὸν ***α*** ἢ μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν ***ε***, ἀφοῦ, ὡς λέγουσιν, ἦτο τοσοῦτον εὔκολον τὸ γράμμα τοῦτο νὰ ἀποτελῇ μετὰ τοῦ προηγουμένου ***α*** καὶ ***ε*** τὰς διφθόγγους ***αυ*** καὶ ***ευ*** (***αου*** καὶ ***εου***); Διατί καὶ οἱ Ἀττικοὶ δὲν εἶπον ***εὐράγη***, ***αὔρηκτος***, ***εὐάλωκα***, ***εὔαγα***, ***εὐεργαζόμην***, ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ ἀπέβαλον τὸ Ϝ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ῥίζης τινός, ἀπέβαλον αὐτὸ καὶ ὅπου τῆς ῥίζης προηγεῖτο ***α*** ἢ ***ε***; Διατί οἱ εἰρημένοι τύποι ἀπαντῶσι μόνον ἐν συγγραφεῦσι καὶ χρόνοις, παρ' οἷς καὶ ὅτε ὑπῆρχεν ἔτι ἐν ταῖς ῥίζαις ***ϝαδ***, ***ϝαγ***, ***ϝρηγ*** κτλ.; Ἢ μήπως νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους νὰ προφέρωσι τὸ *υ* ἐν ταῖς διφθόγγοις ***αυ*** καὶ ***ευ*** ὡς ***ου***, ἦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διὰ τοῦτο ἠναγκασμένοι νὰ προφέρωσι αὐτὸ ὁμοίως; Ὅτι ἐν ταῖς προειρημέναις λέξεσιν ***εὔαδεν***, ***εὐράγη*** κτλ. τὸ ***υ*** εἶνε ἁπλοῦς μεταχαρακτηρισμὸς τοῦ Ϝ καὶ ὅτι τοῦτο παρέμενεν ἄθικτον καὶ ἀκέραιον μετὰ τὸ ***α*** καὶ ***ε*** ἐν τῇ δια-

---

1) Ahrens I 30 σημ. 2 περὶ δὲ τοῦ αὔρηκτος, εὐράγη ἴδε αὐτόθι σελ. 37 σημ. 12.

2) Ahrens I, 31 καὶ ἑξῆς.

λέκτῳ τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων δεικνύουσιν ἀρχαιότεται ἐκ Κρήτης, Κύπρου, Ἑρμιόνης καὶ Παμφυλίας ἐπιγραφαί, ἔχουσαι οὐχὶ διὰ τοῦ *υ*, ὅπως θὰ προσεδόκων οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ἀλλὰ διὰ τοῦ Ϝ γεγραμμένας τὰς λέξεις *ἔϜαδε*, *καταϜοικίδεσθαι*[1], *ἔϜρεξα*, *κατεϜόρκων*, *ἐϜεργάσατυ*[2], *ἐϜεργάσατο*[3], *κατεϜέρξοδυ*[4]. Τούτου δὲ ἕνεκα ἴσως καὶ τὸ πινδαρικὸν *αὐάταr*[5], *ἰχνεύωr*[6] καὶ τὸ τοῦ Ἀλκαίου *ἔγχευε*[7] συγκατένευσε καὶ ὁ Κούρτιος, ἀναγκαζόμενος ἐκ τῆς μετρικῆς βραχύτητος τῶν συλλαβῶν *αυ* καὶ *ευ*, νὰ ἐκφωνήσῃ ἢ μᾶλλον νὰ γράψῃ *ἀϜάταr*, *ἰχνέϜωr*, *ἔγχεϜε*, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησεν ὅμως καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καθόλου αἱ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται ὡς *αϜ* καὶ *εϜ*. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσῃ τοῦτο, ἀφοῦ ἐγίνωσκεν ὅτι αἱ γραφαὶ *αὐάταr*, *ἰχνεύωr*, *ἔγχευε* δὲν εἶνε νέαι. Διότι οὐχὶ μόνον ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ (Πυθ. Β', 28.) λέγει· «αἰολικῶς δὲ *αὐάταr* προήγαγεν· ἐκεῖνοι γάρ, ἐὰν ὦσι δύο φωνήεντα, μεταξὺ τιθέασι τὸ *υ* ὡς ἐπὶ τοῦ *ἀὴρ αὐὴρ* καί *ἀώς αὐώς*» Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡρακλείδης λέγει παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ (1654, 28). «Αἰολεῖς τῷ *α* προστιθέντες τὸ *υ*, ὥς φησιν Ἀρίσταρχος, παρατιθεὶς τὸ *ἀτὰρ αὐτάρ*,

---

1) ἐν βραχείᾳ μέν, ἀλλὰ ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος F. Halbherr et D. Comparetti, Epigrafi arcaiche di varie città Cretesi 1886. σελ. 99, N. 82, 1. 2. Ὁμοίως δ ι α ϝ ε ι π ά μ ε ν ο ς ἐν τῇ μακροτάτῃ καὶ ὡσαύτως ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ, τῇ ἐν Mittheilungen κτλ. τὸ πρῶτον ἐκδοθείσῃ. IX, 1884, σελ. 382 στήλ. IX στίχ. 28, δ ω δ ε κ α ϝ ε τ ί α, σελ. 384, XII, 32, Μ ε τ α ϝ ο ι κ έ ο ι δὲ κατὰ τὸ μ ε τ α ϝ ο ι κ ί δ ε σ θ α ι ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας Roehl IGA, 322.

2) Collitz κτλ. nr. 70. 61, 1. καὶ 60, 14.

3) Roehl JGA 48.

4) Αὐτόθι 505, 12 = Collitz 1207.

5) Πυθ. Β', 28. Γ', 24 ἰδὲ Grundzüg. σελ. 569. Τὸ α ὐ ά τ α ν μετὰ βραχείας τῆς πρώτης συλλαβῆς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἑτέρου ἀγνώστου ποιητοῦ ἀποσπάσματι ἰδὲ Philolog. III, 381 καὶ Savelsberg de digamma ejusque immutationibus Berol. 1868 σελ. 19.

6) Πύθ. Η', 35.

7) ἀπόσπασμ. 41, ἀλλ' ἐν τῷ ἀποσπάσματι 36 τοῦ αὐτοῦ Ἀλκαίου ἡ ε υ τοῦ χ ε υ ά τ ω ἀποτελεῖ μακρὰν συλλαβήν.

δαλὸς δαυλός, *ἴαχεν ἴαυχεν*, λέγουσιν οὕτω καὶ *φαύσκω* καὶ μετὰ τοῦ *ρ φραύσκω*». Πάντα δὲ ταῦτα τί ἄλλο σημαίνουσιν ἢ ὅτι αἱ γραφαὶ *ἀυάταν*, *αὐήρ*, *αὐώς*, *καυάξαις*, *ἔγχευε* κτλ. εἶνε ἀρχαιότεραι τοῦ Ἀριστάρχου; Οὐδὲν δὲ ἄλλο μαρτυρεῖ ἢ τοῦτο καὶ ἡ γραφὴ *δεύει*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἐξ Ἐφέσου αἰολικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 324 πρὸ Χριστοῦ [1]. Τί δὲ ἄλλο ἡμεῖς ἐκ τούτου καὶ πάντων τῶν εἰρημένων ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἢ ὅτι τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* καὶ ἐν τῷ πρὸ τοῦ Ἀριστάρχου ἀλφαβήτῳ εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, ὡς αὐτὴν τὴν φωνὴν τοῦ F σημαῖνον καὶ ὂν ἁπλοῦς τούτου μεταχαρακτηρισμός; Ἐκ τῆς προφορᾶς ταύτης κατανοεῖται διὰ τί καὶ ὁ Ὅμηρος πάντοτε ὅταν ἔχῃ χρείαν βραχείας συλλαβῆς μεταχειρίζεται οὐχὶ τοὺς τύπους *σεο*, *φράζεο*, *ἔρχεο*, *ἔπλεο* κτλ. ἀλλὰ τοὺς *σευ*, *ἔρχευ*, *ἔπλευ* [2]. Ἂν τὸ *ἔρχευ* προεφέρετο *ἔρχεου*, εἶνε ὅλως ἀκατανόητον πῶς μετεχειρίσθη τὸν τύπον τοῦτον μᾶλλον ὁ ποιητὴς καὶ οὐχὶ τὸν ἕτερον *ἔρχεο*, ἀφοῦ τὸ *ε* καὶ *ο* θὰ ἦσαν ἐπιτηδειότερα νὰ ἀποτελέσωσι βραχεῖαν συλλαβήν, ἂν δύο φωνήεντα σαφῶς ἀκουόμενα θὰ ἦτό ποτε δυνατὸν νὰ ἀποτελέσωσι τοιαύτην· θὰ ἦτο δὲ ἀκατανόητον καὶ ἐκεῖνο, πῶς, ἂν τὸ *ἔρχευ* ἐξεφωνεῖτο *ἔρχεου*, ἀποτελεῖ δύο συλλαβὰς ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν, οὐχὶ δὲ τρεῖς, ἐνῷ ὁ φθόγγος *αου* καὶ *εου* οὐδέποτε ἀποτελοῦσι μίαν φωνὴν ἢ μίαν συλλαβὴν οὔτε παρὰ τῷ Ὁμήρῳ οὔτε παρ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ποιητῶν, οὐδ' ἠκούσθη ποτὲ ὅτι αἱ συλλαβαὶ *αου* καὶ *εου* ἐλήφθησάν ποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ μετὰ δυνάμεως διφθόγγου, ὡς ἐν τῇ λατινικῇ ἢ ἰταλικῇ ἢ γερμανικῇ. Ἐπειδὴ δὲ μάλιστα ἐν τῇ ῥίζῃ τῶν κτητικῶν καὶ προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν ὑπῆρχε τὸ F, ὅπως ἡ γλωσσολογία ἀποδεικνύει [3], δυνάμεθα νὰ

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 256. ὁ τύπος δ ε ύ ε ι ἀντὶ δ έ ε ι, δ ε ῖ ἀπαντᾷ ἐν Α, 19 Β, 26.

2) οἷον ἐν Ἰλιάδος Θ, 475 μεταχειρίζεται τὸ σ ε υ, ἐνῷ ἐν τῷ εὐθὺς ἑπομένῳ στίχῳ, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἔτι χρείαν βραχείας συλλαβῆς, μεταχειρίζεται τὸ σ ε ο. Ὁμοίως ἐν Ἰλιάδος Ζ, 280 μεταχειρίζεται τὸ ἔ ρ χ ε υ, ἐνῷ πρὸ δέκα στίχων, ἐπειδὴ δὲν εἶχε χρείαν βραχείας συλλαβῆς μετεχειρίσθη τὸν ἕτερον τύπον ἔ ρ χ ε ο. Ἐπ' ἴσης τὸ α ὖ εὕρηται παρ' Ὁμήρῳ ἀποτελοῦν βραχεῖαν συλλαβὴν ἐν Ἰλιαδ. Κ. 292 σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν. καὶ Ἰλ. Ω. 595 Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ κτλ.

3) Ἰδὲ Curtius Grundzüg. σελ. 219 καὶ 393, ἔτι δὲ καὶ Brugman ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου IV σελ. 185 καὶ Kühner Ausf. Gramm. I, σελ. 455, 456

εἴπωμεν ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἶνε τὸ *σευ* ἢ τὸ *σεϜο* γεννηθὲν ἐξ αὐτοῦ, ὅπως τὸ *Ἰσοκλεῦς,* ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν δωρικῇ ἐκ Θήρας ἐπιγραφῇ[1] ἐκ τοῦ *ἸοκλέϜος.* Τεκμήριον δέ, ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς στίχοις τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκονται τὰ *Πραξιτέλους*, *Βωδακράτους, Πολυμήδους*, ἅτινα δὲν ἔχουσι τὴν γενικὴν εἰς *ευς*, διότι ἐν τοῖς διῃρημένοις *Πραξιτέλεος*, *Πολυμήδεος* δὲν ὑπῆρχε *ι* , ἀλλὰ *σ*, *Πραξιτέλεσος*, *Πολυμήδεσος*. Ὁμοίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ *σευ* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *σεϜο* ὅπως τὰ αἰολοδωρικὰ *Θεύδωρος* *ρευμηνία*, *Κλευμενίδας*[2] ἐκ τῶν *ΘεϜόδωρος*, *ρεϜομηνία* κατὰ συγκοπὴν τοῦ *ο*, ὅπως δι' ὁμοίας συγκοπῆς τὸ *θέσκελος* ἐκ τοῦ *θεοίκελος* τὰ βοιωτικὰ *Σαύμειλος*, *Σαυκράτεις* κτλ. ἐκ τοῦ *ΣαϜόμειλος*, *ΣαϜοκράτεις*[3], ὅπως διὰ τῆς αὐτῆς συγκοπῆς τοῦ *ο* τὰ *Κλειγένης*, *Κλεισθένης*, *Κλείβουλος*, *Κλείδημος* κτλ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις ἐν ἀρχαιοτάτῃ κερκυραϊκῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ *ΤλασίϜαο*[4], καὶ ἐν προευκλειδίῳ ἐκ Λακεδαίμονος *γαιαϜοχος*[5] καὶ ἐν ὁμοίᾳ αἰολικῇ ἐκ Παμφυλίας *Ϝεχέτω*[6], ὅπου περιέμενέ τις *σ* ἀντὶ *Ϝ*, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἄργους, κατὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφὰς εὑρεθείσαις ἀναγινώσκεται *ἐποίϜεέ*[7] (=*ἐποίησε*), εἰ καὶ οὐδὲν *Ϝ* εὑρίσκεται λανθάνον ἐν τῇ ῥίζῃ *ποι*[8], διὰ πάντα ταῦτα δὲν φαίνεται ἡμῖν ἄτοπον νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην τῶν πιστευόντων ὅτι τὸ *Ϝ* πολλαχοῦ κατέλαβε τὸν τόπον τοῦ *σ* αὐτομάτως παραρρυὲν μετὰ τὴν ἔκπτω-

---

1) CIG 2448, III, 15. Ὁμοίως ἐν ψηφίσματι τῶν Κώων τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶσι τὰ Χ α ρ μ ο κ λ ε ῦ ς, Δ ι ο κ λ ε ῦ ς, Θ ε ύ δ ο τ ο ς παρὰ τὸ Ἀ ρ σ τ ο γ έ ν ο υ (=ο υ ς) ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. V σελ. 225 στιχ. 5, 19, 30, 23. Ἐν δὲ ἐπιγραφῇ ἐκ Ῥόδου τῆς δ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀπαντᾷ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον Θ ε υ γ έ ν ε ο ς Bullet. de corr. hellén. IX 1885 σελ. 116, 12.

2) Ἰδὲ Curt. Meyer. Gr. Gramm. σελ. 136 ἀρχ.

3) Ἰδὲ Brugman ἐν τοῖς Studien κτλ. Τόμ. VI σελ. 155 καὶ Ahrens I, 102

4) Roehl JGA 342, 1.

5) Αὐτόθι 79, 9.

6) Αὐτόθι 505, 24. 26.

7) Αὐτόθι 42 καὶ 44 α.

8) Curtius Grundzüge κτλ. ἐκδ. ε' σελ. 68.

σιν ἐκείνου, καὶ νὰ νομίζωμεν πολὺ πιθανὸν ὅτι τὸ *γένευς*, *θέρευς* ἐγένοντο ἐκ τοῦ *γένεϜος*, *θέρεϜος* καὶ τὸ *ἔπλευ ἄριστος*, *φράζευ ὅπως κτλ.* εἶνε ἀντὶ *φράζεϜ' ὅπως*, *ἔπλεϜ' ἄριστος*. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τούτου, εἴτε ἐκ τοῦ *εϜ* προῆλθε τὸ τοιοῦτον *ευ*, εἴτε κατὰ τροπὴν τοῦ *ο* εἰς *υ* καὶ συμπλοκὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἡγουμένου *ε*, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ ὁμηρικὸν *σευ*, *ἔρχευ*, *φράζευ*, *αὖ* [1], τὸ τοῦ Ἀλκαίου *ἔγχευε* καὶ τὰ πινδαρικὰ *αὐάταν*, *ἰχνεύων* ὀφείλουσι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ προφέρωσιν ὡς εἰ ἦσαν διὰ τοῦ Ϝ γεγραμμένα. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ τὸ ἐπίρρημα *εὖ* ὅπερ παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντᾷ ἔτι πολλάκις διῃρημένον *ἐΰ*, εἰ καὶ οὐδὲν Ϝ ἐξ ἀρχῆς περιεῖχεν ἐν ἑαυτῷ, εὕρηται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κορίνθου τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γεγραμμένον οὐχὶ διὰ τοῦ *υ*, ἀλλὰ διὰ τοῦ Ϝ ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *ἜϜθετος* [3] εἰ καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος τῆς λέξεως ἄρχεται οὐχὶ ἀπὸ φωνήεντος, ἀλλ' ἀπὸ συμφώνου. Ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οὕτω συνήθης καὶ εὔχρηστος τοῖς Ἕλλησιν ἦτο ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐν ταῖς διφθόγγοις *αυ* καὶ *ευ*, ὥστε τὸ *υ* αὐτῶν, καὶ ἂν ἔν τισι τῶν λέξεων εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν πρότερον, ἤδη ἀπὸ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, εἰ μὴ ἀπὸ Ὁμήρου, ἠδύνατο καὶ ἐν ταύταις νὰ λάβῃ συμφωνικὴν δύναμιν. Μετὰ συμφωνικῆς λοιπὸν δυνάμεως πρέπει νὰ προσφέρωμεν τὸ *υ* ἐν τῇ γραφῇ *Ἀρευπαγιτῶν* [2], πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς γραφαῖς *Λαυδικεύς* [4], *Λαυδίκη* [5], *Λαυδικιανοῦ* [6], ἅτε ἀνηκούσαις εἰς χρόνους τῶν Καισάρων, ὅτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον ἤρχετο ἡ *αυ* καὶ *ευ* νὰ λαμβάνῃ πολλαχοῦ τὴν σή-

---

1) Τὸ α ὖ τοσούτῳ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐκφωνῶμεν ὡς α Ϝ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασιν, ὅσῳ ἡ ἀντωνυμία α ὐ τ ὸ ς (ἐκ τοῦ αὖ καὶ τὸς) εὕρηται, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διὰ τοῦ Ϝ γεγραμμένη ἐν ἀρχαιοτάταις ἐκ Κρήτης ἐπιγραφαῖς (σελ. 97), εὕρηται δὲ καὶ ἐν Ἰωνικῇ ἐκ Νάξου, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον διαλαμβάνομεν.

2) Roehl 20, 101.

3) CIA II, 113, 51 μετὰ τὸ ἔτος 292 πρὸ Χρ. Ὁμοίως Ἀ ρ ε υ π α γ ι τ ῶ ν καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ πιθανώτατα τῶν αὐτῶν χρόνων CIA II 839, 7.

4) CIA III 2539.

5) Αὐτόθι 1906. 2741. 3251.

6) Αὐτόθι 1199, 7.

μερον παρ' ἡμῖν προφοράν. Διὰ τί δὲ ὁ Βλάσσιος ἐν μὲν ταῖς σελίσι 63 καὶ 64 τῆς δευτέρας αὐτοῦ πραγματείας ἐκ τῶν γραφῶν *Σαυκράτεις*, *Σαύμειλος*, *Πραύχα*[1], *'Αρευπαγιτῶν* κτλ. ἠθέλησε νὰ συμπεράνῃ ὡς μόνην δυνατὴν τὴν φωνηεντικὴν δύναμιν τοῦ *υ* ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγοις, ἐν δὲ τῇ 70 ἔκρινε καλὸν νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐκ τῆς προφορᾶς *αου* καὶ *εου* ἦτο εὐκολώτατον νὰ γεννηθῇ ἡ προφορὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων *αw* καὶ *εw*, αὐτὸς γινώσκει· ἡμεῖς μόνον παρατηροῦμεν ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν συλλογιζόμενος εὑρίσκει ὀρθὰ δύο ἐναντία ἀλλήλοις συμπεράσματα, εἶνε ἀντιφατικός, καὶ δὲν ἔπρεπεν οὕτω σφοδρῶς νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι τὸ *Σαύμειλος* καὶ *Σαυκράτεις* ὤφειλε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐκφωνῆται ὡς *Σαούμειλος* καὶ *Σαουκράτεις*, ἐνῷ μετ' ὀλίγας σελίδας ἔμελλε νὰ εὕρῃ φυσικωτάτην τὴν ἐκ τῆς προφορᾶς *αου* καὶ *εου* γέννησιν τῆς προφορᾶς *αw* καὶ *εw* οὐχὶ μόνον ἐν πέντε ἢ δέκα λέξεσιν καὶ πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου καὶ ἐν ἁπάσαις. Ἂν ἤθελεν ὁ Βλάσσιος νὰ εἶνε ἀκόλουθος ἑαυτῷ καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς νόμους τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ πάσης συγγενοῦς γλώσσης, ὤφειλε νὰ εἴπῃ ὅ, τι ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἐν μὲν τῷ *Σαυκράτεις* καὶ *Σαύμειλος* καὶ *'Αρευπαγιτῶν* καὶ *Θεύδωρος* καὶ *νευμηνία* καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίοις οὐχὶ μόνον εὔκολον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον ἦτο τὸ ἐκ τοῦ *ο* γεννηθὲν *υ* ἐν μιᾷ συλλαβῇ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ ἡγουμένου *α* καὶ *ε* νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς *βαῦ*, ἂν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις λέξεσι ὑπῆρχε τοιοῦτος φθόγγος ἐν τῇ *αυ* καὶ *ευ*, ἦτο δὲ δυσκολώτατον ἡ *αυ* καὶ *ευ* καὶ πρὸ συμφώνου καὶ παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησι καὶ ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι νὰ λάβῃ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους τὸν φθόγγον *βαῦ*, ἂν ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὸν τῆς *ου*, ἀφοῦ τὸ *αου* καὶ *εου*, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 91) κατὰ γενικώτατον καὶ σταθερώτατον νόμον συγκιρνῶνται καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ οὐχὶ εἰς *αw* καὶ *εw*, ἀλλ' εἰς *ω* καὶ *ου*· καθ' ὅμοιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν τῇ λατινικῇ καὶ γαλλικῇ κιρνῶνται πρὸ συμφώνου τὸ *au* καὶ *eu*.

---

1) Roehl 127. Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔν τισι τῶν λέξεων τούτων τὸ υ ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται καὶ διῃρημένως οἷον Π ρ α ΰ χ α κτλ. ὅπως ἐν τῷ Π ρ α ΰ λ α, περὶ οὗ εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 92.

'Αφοῦ λοιπὸν κατὰ τὰ εἰρημένα εἶνε ἠναγκασμένοι ἅπαξ οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἐν πολλαῖς λέξεσιν ἐπὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν Αἰολέων ποιητῶν ἡ *αυ* καὶ *ευ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *aϜ* καὶ *εϜ*, τί τὸ κωλῦον νὰ ἐκφωνῶσιν αὐτὰς ὁμοίως καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι, προφέροντες τὸ Ϝ, ὅπως νομίζουσιν ὅτι ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν[1], ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ Ἱππῶναξ συχνότατα συστέλλων τὴν *αυ* καὶ *ευ*, ὡς λέγει ὁ Ἡφαιστίων[2], ὡς σύμφωνον βεβαίως ἐξεφώνει τὸ *υ* αὐτῶν; Οἱ δύο λόγοι τοὐλάχιστον, δι' οὓς ὁ Κούρτιος ἀποφαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰπαραδεχθῇ τὴν ὡς *α* καὶ *εϜ* προφορὰν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων, δὲν φαίνονται πολὺ ἰσχυροί. Πρῶτον δὲν ἐννοῶ, λέγει[3], πῶς τύπος οἷος ὁ *πεπαίδευνται*, θὰ ἦτό ποτε εὔχρηστος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἂν τὸ *υ* τῆς *ευ* ἐξεφωνεῖτο ὡς σύμφωνον, ὡς *βαῦ*, ἀφοῦ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ *τέτυπνται* κτλ. μετὰ πολλῆς εὐλαβείας ἀπέφευγον οἱ Ἕλληνες. Ἔπειτα δὲν κατανοεῖται, προστίθησι, πῶς τοιαύτη ὡς *εϜ* προφορὰ τῆς *ευ* θὰ ἦτο ἀνεκτὴ ἐν στίχῳ, οἷος ὁ ἐν Ὀδυσσείας Ν, 19. «νῆάδ' ἐπεσσεύοντο, φέρον δ' εὐήνορα χαλκόν», ἀφοῦ θὰ ἦτο ὅλως ἀδιάλλακτος πρὸς τὸ ἡρωϊκὸν μέτρον, ἀπαιτοῦν πάντως ἐν τῷ *ευ* τοῦ *εὐήνορα* μακρὰν συλλαβήν. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνεπαρκὲς τῆς πρώτης ἐνστάσεως, ἤθελεν ἴσως συνίδει καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτιος, ἂν καταλείπων πρὸς ὥραν τὸ τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον, ἤθελε διατρίψει μικρὸν καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις συμβαίνοντος· διότι οὕτως ἤθελεν ἴσως πεισθῇ ὅτι, ὅπως τὸ Ϝ ἐν τῷ *πεπαίδευϜμαι* καὶ *πεπαίδευϜται* δὲν ἐτράπη εἰς *μ* καὶ *π* (διὰ λόγον βεβαίως ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ Ϝ), ὅπως δηλαδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶπον *πεπαίδεμμαι*, *πεπαίδεπται*, ἢ ὅπως δὲν εἶπον *Ζέψ*, *βασιλέψ*, *ναψί*, *πλέψαι*, ἢ ὅπως δὲν ἀπέβαλον τὸ *σ* ἐν τῷ *πεπαίδεϜσθε*, οὕτως ἠδύναντο νὰ εἴπωσι καὶ *πεπαίδευϜνται*. Ἡ δὲ ἑτέρα ἀντίρρησις τοῦ Κουρτίου ἀντιφάσκει προφανῶς πρὸς ἃ αὐτὸς ἀλλαχοῦ[4] λέγει, ὅταν

1) Τίς εἶνε ἡ γνώμη ἡμῶν περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ Ϝ λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ Β κεφαλαίῳ.

2) Ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον περὶ μέτρων σελ. 107 ἐκδ. Westfal.

3) Erläuterungen κτλ. σελ. 20.

4) Grundz. σελ. 578.

ἰσχυρίζηται ὅτι ἡ γλῶσσα μετὰ τὴν ἐκ μέσου λέξεώς τινος ἔκπτωσιν τοῦ F ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ ἐκτείνουσα ποτὲ μὲν τὸ ἡγούμενον, ποτὲ δὲ τὸ ἑπόμενον φωνῆεν. Διὰ τούτων τί ἄλλο λέγει ὁ Κούρτιος ἢ ὅτι ἡ συλλαβὴ *εF* ἐν τῷ *βασιλεFι*, *βασιλεFος* ὅπερ φέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐξεφωνεῖτο μακρὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τούτου ἕνεκα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ F τὸ *ε* καὶ *ο* ἐξετάθη εἰς *η* καὶ *ω*, *βασιλῆϊ*, *βασιλῆος*, *βασιλέως*[1]; Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ *βασιλεύω* καὶ *παιδεύω* καὶ τὰ ὅμοια ἐκ τῶν *βασιλέFω*, *παιδεFω* καὶ τῶν τοιούτων γενόμενα δὲν ἀποδεικνύουσι σαφέστατα ὅτι ἦτο καὶ πολὺ δυνατὸν νὰ ἀποτελῇ τὸ F μακρὰν συλλαβὴν μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος; Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ ἦτο δύσκολον οὐδὲ τοῖς Ἐρασμικοῖς νὰ ἐννοήσωσι πῶς ἐν τῷ *φέρον δ' εὐήνορα χαλκὸν* δύναται ἡ *ευ* νὰ ἀποτελῇ μακρὰν συλλαβήν, ἂν ἤθελον νὰ μὴ χωρίζωσιν ἀπὸ τοῦ *ε* τὸν φθόγγον *βαῦ*, συλλαβίζοντες αὐτὸν μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος καὶ ἐγκαταλείπωσιν οὕτω μεμονωμένον τὸ *ε*, (ὅπερ δύνανται νὰ ποιῶσιν, ὅταν ἡ *ευ* ἀποτελῇ βραχεῖαν συλλαβήν), ἀλλ' ἐπεχείρουν νὰ ἐκφωνῶσιν ἀμφοτέρους ἐν μιᾷ φωνῇ, ἐξ ἀμφοτέρων συμπεπλεγμένῃ, καὶ ἐμμένωσιν ἐν τῇ ἐκφωνήσει ταύτῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως τὸ ῥυθμικὸν αὐτῶν χρονόμετρον, εἰς τὸ ἀκριβέστατον, ὡς εἰκός, μεμηχανημμένον, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς νὰ χωρήσωσι περαιτέρω, ῥυθμικῶς ποδίζοντες καὶ μουσικωτάτην ἡμῶν γε ἕνεκα ἁρμονίαν φυλάττοντες.

Πάντα ταῦτα, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 83—103). συγχωροῦσιν ἡμῖν νὰ ἀποῤῥίψωμεν ὡς ὅλως αὐθαίρετον τὴν κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς προφορὰν τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ἀποδεχθῶμεν δὲ ὡς τὴν μόνην γνησίαν καὶ ἀρχαιοτάτην ἑλληνικὴν τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως. Ἠδυνάμεθα δὲ νὰ περάνωμεν ἐνταῦθα τὸν περὶ τῆς *αυ* καὶ *ευ* λόγον, ἂν δὲν εἴχομεν νὰ βασανίσωμεν καὶ ἄλλας τινὰς ἀντιρρήσεις τῶν Ἐρασμικῶν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν

1) Περὶ τοῦ ὅτι τὸ F ἀναγκάζει τὰ μετ' αὐτοῦ φωνήεντα νὰ ἐκταθῶσιν ἀπὸ βραχέων εἰς μακρά, ἰδὲ τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ Βρουγμανοῦ de Gracae linguae productione suppletoria ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου Τομ. IV. ἀπὸ σελίδος 142 — 177.

διφθόγγων τούτων, πρὸς δὲ δὲν εἴχομεν νὰ προσθέσωμεν καί τινα συμπληρωτικὰ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένων. Ἀρχόμεθα δὲ τῆς βασάνου καὶ συμπληρώσεως ταύτης ἀπὸ τῆς γραφῆς *Ναϝπακτίων*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀρχαιοτάτῃ λοκρικῇ ἐπιγραφῇ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ στίχῳ[1].

Περὶ τῆς γραφῆς *Ναϝπακτίων* ὁ μὲν πρῶτος αὐτῆς ἐκδότης Ἰωάννης Οἰκονομίδης ὀρθῶς παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς (σελ. 123)· «χάριτας ὀφείλομεν τῷ χαράκτῃ ὅτι διὰ τῆς παραδρομῆς αὐτοῦ ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὴν γνησίαν τοῦ ϝ ἐκφώνησιν, οὐδὲν διαλλάττουσαν τῆς τοῦ συμφωνικοῦ *υ*. Ἀλλ' ὁ τὰ πάντα εὐχερέστατα ἑρμηνεύων Βλάσιος, οὐδ' ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἀπορεῖ προχείρου τινὸς ἑρμηνείας, ζητούσης νὰ ποιήσῃ ἐκποδὼν πᾶν τὸ εἰς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς ἀντιπῖπτον. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία ὅμως αὐτοῦ, καίτοι μετὰ πολλῆς χάριτος γενομένη, ἔχει οὐκ ὀλίγον τὸ αὐθαίρετον καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὴν πολέμιον. Ἐπειδή, λέγει[2], τὸ **α** ἐν τῷ *ναῦς*

---

1) Ἐποίκια Λοκρῶν γράμματα, τὸ πρῶτον ὑπὸ Ι. Ν. Οἰκονομίδου ἐκδοθέντα καὶ διαλευκανθέντα. Ἐν Ἀθήναις 1869. Ἰδὲ καὶ Curtius Studien κτλ. II ἀπὸ σελίδος 441 καὶ ἑξῆς. Τὴν γνώμην τοῦ Οἰκονομίδου ἀποδέχεται καὶ ὁ Βρουγμανὸς ἐν τοῖς Studien τοῦ Κουρτίου Τομ. IV. σελ. 133 σημ. 57. Ἰδὲ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐν Roehl IGA 321.

2) Ἐκδ. ά. σελ. 33 σημ. Ἐν δὲ τῇ β' ἐκδόσει, σελ. 64, ἐγκαταλείπει μὲν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἐπιχειρήματος, τὸ ἐκ τοῦ μήκους τοῦ ἐν τῷ ν α ῦ ς α, διατηρεῖ δὲ τὸ δεύτερον, τὸ ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς ἀναλογίας καὶ εὐχολίας, μεθ' ἧς τὸ υ ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὸν φθόγγον τοῦ ϝ, συγχέων καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ πολλαχοῦ ἄλλοθι, ὀρθογραφικὸν ἁμάρτημα πρὸς φαινόμενον φθογγολογικόν, λησμονῶν ὅτι οὐχὶ ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ ἁμαρτήματος εἶνε τὸ διδάσκον τὴν ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφοράν. Τὸ δὲ ἐν τῇ γραφῇ Ν α ϝ π α κ τ ί ω ν ἁμάρτημα εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν ἁμαρτημάτων, ἅτινα δεικνύουσιν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ γράψῃ οἱοσδήποτε Ἕλλην ϝ ἀντὶ υ, ἂν τοῦτο δὲν εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὅπως εἶνε ἀδύνατον Ἰταλός τις σήμερον ἢ Γερμανὸς νὰ γράψῃ w ἀντὶ u ἐν λέξει περιεχούσῃ τὴν δίφθογγον au. Ἂν τὸ φωνῆεν υ τῶν διφθόγγων α υ καὶ ε υ εὐκόλως δύναται κατὰ Βλάσιον νὰ μεταβληθῇ εἰς w πρὸ συμφώνου παρὰ λαῷ μόνον τὴν προφορὰν α ο υ καὶ ε ο υ γινώσκοντι, διὰ τί τοιαύτη μεταβολὴ οὔτε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις συνέβη τὸ πάλαι, οὔτε παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ Ἰταλοῖς σήμερον; Ἢ μήπως νομίζει ὁ Βλάσσιος ὅτι ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία ἔχει τὴν μαγικὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ὧν εἶνε ἀναλογία;

εἶνε μακρόν, διὰ τοῦτο ἅπας ὁ τόνος περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς διφθόγγου ἔπιπτε ἐπὶ τὸ *α*, οὕτω δὲ τὸ *υ*, ὡς ὀλιγώτερον ἀκουόμενον, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἀνταλλαχθῇ πρὸς τὸ Ϝ. Ἂν δ' ὅμως, τοὐναντίον, ὁ φθόγγος τοῦ Ϝ ἦτο ὁ ἰδιάζων εἰς τὴν δίφθογγον, τίνος ἕνεκα, λέγει (μεταβαίνων αἴφνης ἐκ τῆς γραμματικῆς εἰς τὴν ἀριθμητικήν), ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ γράφεται ἐννεακαιδεκάκις πάντοτε *Ναυπακτίων;* διότι περὶ ἀπολιθώσεως, λέγει, τῆς ὀρθογραφίας παρὰ Λοκροῖς οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ λόγος. Καὶ ὅτι μὲν περὶ τούτου οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ λόγος, χαριζόμενοι αὐτῷ οὐδὲν ἀντιλέγομεν, εἰ καὶ ἡ σταθερὰ χρῆσις τοῦ Ϙ πρὸ τοῦ *ο*, *ω*, *ου*, ἐάν τε μεσολαβῇ ἐάν τε μὴ σύμφωνον σαφῶς μαρτυρεῖ πᾶν τοὐναντίον[1]. Πῶς ὅμως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 19 εὐκόλως συμπεραίνεται ὅτι τὸ *υ* ἐν ταῖς λέξεσι *Ναύπακτος* καὶ *Ναυπάκτιος* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς Ϝ δὲν λέγει σαφῶς ὁ ἀνήρ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φανερώτατα μάχεται αὐτὸς ἑαυτῷ. Διότι, ἂν εὐκόλως συμπεραίνεται ὅτι ὁ χαλκοτύπος ἠδύνατο, συγχέας ἅπαξ τὸν φθόγγον Υ πρὸς τὸν Ϝ, νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν γναφὴν *Ναυπακτίων* πρὸς ἄλλην αὐθαίρετον καὶ ἡμαρτημένην, τότε διὰ τί νὰ μὴ συμπεραίνηται ὁμοίως εὐκόλως, ὅτι τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα τῆς συγχύσεως ἠδύνατο νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ δεκάκις καὶ ἐννεακαιδεκάκις. καὶ ἅπαξ μόνον κατὰ τύχην νὰ γραφῇ τὸ ὀρθὸν *Ναυπακτίων;* Πλὴν ἂν ὁ Βλάσσιος παρ' αὐτόπτου ἢ μᾶλλον αὐτηκόου τινὸς ἔλαβε τὴν πολύτιμον εἴδησιν ὅτι ὁ χαλκοτύπος μέχρι μὲν τοῦ τεσσαρακοστοῦ στίχου ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ γραφὴν τοῦ ὀνόματος *Ναυπάκτιος*, ἀλλὰ κατὰ τὸν τεσσαρακοστὸν στίχον ἐπιγενομένης αὐτῷ αἴφνης ταραχῆς τινος, συνέβη τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τῆς συγχύσεως τῶν φθόγγων καὶ τῆς γραφῆς, ὅπερ ἀναμιμνήσκει πως ἐν μικρῷ παραδείγματι τὸ μέγα θαῦμα τῆς βαβελείου πυργοποιίας. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὁ ἀριθμὸς 19 ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Υ ἐν τῇ λέξει *Ναυπάκτιος* προεφέρετο διαφόρως τοῦ Ϝ, ὅσον ἂν ἐν ἄλλῃ

---

1) Πόσον ἀντιφάσκει ἑαυτῷ ὁ Βλάσσιος, τὴν μὲν διὰ τοῦ Ϝ καὶ Υ γραφὴν τῆς αὐτῆς λέξεως ἀποδίδων εἰς φωνητικὸν λόγον, τὴν δὲ διὰ τοῦ Κ καὶ Ϙ γραφὴν οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἀλλὰ πολλῶν καὶ διαφόρων λέξεων εἰς ἁπλῶς ὀρθογραφικόν, εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 101 σημ. 3.

τινὶ λοκρικῇ ἐπιγραφῇ ὑπῆρχεν ἡ λέξις *Λοκρὸς* ἐννεακαιδεκάκις μὲν γεγραμμένη διὰ τοῦ Κ, ἅπαξ δὲ διὰ τοῦ όσημέραι ἐκπίπτοντος ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου Ϙ, θὰ ἦτο τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι τὸ Κ καὶ Ϙ ἦσαν φθόγγοι διάφοροι. Ἐνῷ δὲ ἡ ἑρμηνεία τοῦ Βλασσίου ἔχει, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ὁμολογήσῃ, πολὺ τὸ ἐπαγωγόν, οὐκ ὀλίγον τέρπουσα τὴν φαντασίαν διὰ τὸ χαρίεν τοῦ ἐπινοήματος, δυστυχῶς ὅμως δὲν δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ ἀπὸ τῆς διανοίας τὴν ἀπορίαν, διὰ τὶ ἀντὶ τοῦ Υ ἐν τῷ *Ναυπακτίων* δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ χαλκοτύπου ἄλλο γράμμα, οἷον τὸ *ου*, (ὅπερ δὲν ἦτο ἄγνωστον οὐδὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους), ἢ τὸ *ω* (ὅπερ ἔχει μεγίστην συγγένειαν πρὸς τὸ ὑποτιθέμενον *ου* τῆς *αυ*), ἢ καὶ τὸ *ο* (εἰς ὃ πολλάκις τρέπεται τὸ Ϝ πρὸ συμφώνου), ἀλλ' αὐτὸ αὐτότατον τὸ Ϝ, οὗ τὸν φθόγγον ἔχει παρ' ἡμῖν τὸ *υ* ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ὀνομάτων *Ναύπακτος* καὶ *Ναυπάκτιος*; Διὰ τί καὶ πόθεν ἡ θαυμαστὴ αὕτη συντυχία; καὶ καθ' ὅλου διὰ τί καὶ πόθεν ἐπανῆλθεν ὁ φθόγγος *βαῦ* εἰς τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ*, οὐχὶ μόνον πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου, ἀφοῦ ψηφίσματι τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἐρασμικῶν ἐξηλάθη οὐ μόνον ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας τῶν Ναυπακτίων, ἀλλ' ἐκ πάσης τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀπὸ τῶν εἰρημένων διφθόγγων; διὰ τί νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ μαθηματικῆς μάλιστα, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 87) ἀκριβείας ἐκεῖ καὶ μόνον, ὅπου καὶ ἡ νέα γλωσσολογία ἀποδεικνύει ὅτι ὑπῆρχέ ποτε ὁ φθόγγος οὗτος ἐν τῇ ἑλληνικῇ, οὐδαμοῦ δὲ ὅπου ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρχεν ἢ ἀναμφισβητήτως καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπεχώρησεν εἰς τὸ *υ* ἢ ἄλλο φωνῆεν, ἢ παντελῶς ἠφανίσθη; Τὴν ἀπορίαν ταύτην αὐξάνει ἔτι μᾶλλον καὶ ὁ λογισμὸς ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον, νομίζομεν, νὰ ἁμαρτήσῃ ποτὲ ὁ χαλκοτύπος, Ἕλλην ὤν, τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἁμάρτημα, νὰ γράψῃ δηλαδὴ Ϝ πρὸ τοῦ *π*, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος, ἀνὴρ παντάπασι ξένος τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων καὶ μόνον ὑπὸ Γερμανῶν καὶ γερμανιστὶ φθεγγομένων διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικήν, ἔχει ὅμως οὕτως εὐαίσθητον τὸ οὖς, ὥστε μόνον οὐχὶ αἰσθάνεται διαρρηγνύμενον τὸ ἀκουστικὸν αὐτοῦ τύμπανον, ὅταν ἀκούῃ τὰ νεώτερα ἑλληνικὰ καὶ βάρβαρα *εὐπάτωρ*,

εὔκολος κτλ[1]. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος εὑρίσκει ἀληθῶς ὅτι ἦτο πολὺ εὔκολον Ἕλλην ἀνὴρ νὰ προφέρῃ Ϝ πρὸ τοῦ *π*· διὰ τί νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἔτι εὐκολώτερον ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ λογιώτατοι αὐτῶν, ἠδύναντο ὡσαύτως νὰ προφέρωσι ὡς *a*Ϝ καὶ *e*Ϝ τὴν *αυ* καὶ *ευ* οὐ μόνον πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου; Ἢ διὰ τί καὶ πάντες οἱ Ἐρασμικοί, ἀφοῦ καὶ εἰς ἄλλα πολλά, *ἃ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς εἶδε, τὸ οὖς δὲ οὐκ ἤκουσε* μετὰ τοσαύτης εὐκολίας πιστεύωσιν, δὲν πιστεύουσιν ὁμοίως ὅτι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο πάντοτε νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ τὸν φθόγγον *βαυ*, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀσανσκριτικῇ καὶ τῇ ἑβραϊκῇ, ἵνα παραλίπωμεν τὴν λατινικήν, γαλλικήν, ἰταλικήν, γερμανικήν κτλ. τὸ *υ* πρὸ φωνήεντος σταθερῶς μεταβάλλεται, ἕνεκα βεβαίως φυσικῆς ἀνάγκης, εἰς *w*; Ἢ μήπως νομίζουσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν οὕτω κακοδαίμονες, ὥστε μόνοι αὐτοὶ παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς δὲν ἠδύναντο νὰ περιστείλωσιν ὀλίγον τὰ χείλη καὶ προφέρωσιν ἀνθρωπίνως πως τὸ *εὐειδής* καὶ *εὔηχος* καὶ *εὐήνωρ* καὶ *χλεύη* καὶ τὰ ὅμοια, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῶσι πάντοτε *εουεϊδής*, κτλ. ἠλιθίως φθεγγόμενοι, καὶ διερρυηκόσι τοῖς χείλεσιν; Ἀλλὰ διὰ τί τότε πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμῳδίας ἐποιοῦντο τοσαύτας ἀποβολὰς καὶ συναιρέσεις τῶν φωνηέντων; καὶ διὰ τίνα λόγον τὸ δισύλλαβον *ἐΰ* ἄρχεται ἀπὸ Ὁμήρου ἤδη πρὸ φωνήεντος γινόμενον μονοσύλλαβον *ευ*; Ἢ διὰ τίνα αἰτίαν παρ' Ὁμήρῳ μὲν ἀπαντῶσιν αἱ γρα-

---

1) Ἐκδ. ά. σελ. 33. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ἐν τῇ β' ἐκδόσει, σελ. 70, ὀνομάζων βαρβαρικὴν τὴν προφορὰν α φ καὶ ε φ, παριδὼν τὴν γραφὴν ε π ι σ τ ε φ σ ε, ἥτις ἀπαντῶσα, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν, ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν τῆς 6' ἢ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐξελέγχει τὴν περὶ ἑλληνικῆς καὶ βαρβαρικῆς προφορᾶς κρίσιν αὐτοῦ, ἐξελέγχουσι δὲ καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες, ὡς Ϝ προφέροντες τὸ υ τῶν διφθόγγων α υ καὶ ε υ, ἤτοι ὡς φθόγγον ὀλίγῳ τοῦ φ διάφορον, ἤδη ἐκ χρόνων ἀμνημονεύτων (Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 97 κἑξ.). Ἀλλ' ἴσως ἀπατώμεθα, ἴσως ὁ Βλάσσιος, ἄλλως λογιζόμενος, εὑρίσκει ἑλληνικὸν μὲν οὐχὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι λεχθέν, ἀλλὰ τὸ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ λεγόμενον, βαρβαρικὸν δὲ τὸ ἐν Ἑλλάδι μετ' ἐλαχίστης φυσικωτάτης ἔν τισι παραλλαγῆς ἐξ ἀρχῆς ἀκουόμενον.

φαι *εὐρραφής*, *εὔρροοι*, *εὐρρείτης* παρὰ δὲ Ἀττικοῖς μόνον *εὐραφής*, *εὔρους*, *εὔρυθμος*, *εὔρωστος*; κτλ. Διότι ἡμεῖς τοὐλάχιστον νομίζομεν ὅτι δι' οὐδένα ἄλλον λόγον συνέβησαν ταῦτα, ἢ διότι ἡ συμφωνικὴ δύναμις τοῦ *υ* ἐν τῷ *εὖ* δὲν συνεχώρει ἔτι οὔτε τὴν διὰ τῶν δύο *ρ* γραφὴν τῶν εἰρημένων λέξεων, οὔτε τὴν εἰς δύο συλλαβὰς διαίρεσιν τοῦ *εὖ*. Θεωροῦμεν δὲ καὶ ὅλως ἀπίθανον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ποίησις, ἥτις ἐκ παντὸς τρόπου ἀπέφευγε τὴν χασμῳδίαν, θὰ ἠνείχετό ποτε τοιαύτας φράσεις, οἷαι αἱ ἑξῆς. «σὲ δ' ἐκ Ποτιδαίας ἔχοντ' *εὖ οἶδα* δέκα τάλαντα»[1], *εὖ ἴσθ'* ὅτι[2], *Ζεῦ ἀλεξῆτορ*[3], *Ζεῦ Ὀλύμπιε*[4], ἂν ἡ *αυ* καὶ *ευ* προεφέροντο ὡς *αου* καὶ *εου*· διότι ἡ ἐκ τοῦ *εοῦ οἶδα* χασμῳδία θὰ ἦτο βεβαίως πολλῷ μείζων ἢ ἡ ἐκ τῶν *καὶ ἐγώ*, *μοὶ ἔδωκε*, *σὲ δὲ εὖ*. Καὶ ὅμως αἱ τελευταῖαι θὰ ἦσάν τι ἀφόρητον παρ' Ἀττικοῖς ποιηταῖς ἀπαντῶσαι. Ἂν τὸ *εὖ οἶδα* προεφέρετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν, νομίζομεν ὅτι οὐδὲ ὁ Ἰσοκράτης θὰ ἐποιεῖτο χρῆσιν αὐτοῦ[5], ὅστις παντοῖα καὶ ποικίλα μηχανᾶται κατὰ τῆς χασμῳδίας. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον πιστεύομεν τὸ τοιοῦτον περὶ Ἰσοκράτους, ὅσῳ θὰ ἠδύνατο κάλλιστα, ἀφοῦ δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ εἴπῃ *εοὖκ οἶδα*, ὅπως *οὐκ οἶδα*, νὰ λέγῃ πάντοτε *σαφῶς οἶδα*, *ἀκριβῶς οἶδα*, ὅπως καὶ ποιεῖ πολλάκις, ἢ νὰ ἐξελέγχηται γελοῖος, δεικνύων μὲν ὅτι διὰ πάσης μηχανῆς ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων, ἀδυνατῶν δὲ ἐξ εὐηθείας νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου καὶ ἐκεῖ, ὅπου καὶ μωρὸς παῖς ἁπλούστατα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ. Καὶ ἄλλως δὲ καθ' ἡμᾶς ὁ Ἰσοκράτης ὑποδεικνύει ὅτι τὸ *υ* τῆς *ευ* προέφερεν ὡς *βαῦ*· ὅτι, ἐνῷ πάντοτε λέγει *εὖ φρονεῖν*, ὅπου πρὸ τοῦ *εὖ* ὑπάρχει λέξις λήγουσα εἰς σύμφωνον ἢ εἰς φωνῆεν δυνάμενον νὰ ἐκθλιβῇ πρὸ ἑτέρου φωνήεντος καὶ οὐδεμία χασμῳδία ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ μεταθέσῃ τὸ *εὖ*, ἅπαξ μόνον, ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον λόγῳ (λδ') λέγει

1) Ἀριστοφ. Ἱππῆς 438 ἴδε καὶ ἐν Πλουτ. 183. εὖ ἴσθ' ὅτι.

2) Σοφ. Οἰδ. Τύρ. 959.

3) Οἰδ. Κολ. 143.

4) Roehl inscript. antiqu. 75. Ἐν τοῖς δύο τελευταίοις παραδείγμασι τὸ υ τοῦ Ζεῦ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ἡγουμένου ε βραχεῖαν συλλαβήν.

5) Σοφιστ. ζ.

τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ. Ἡ ἀντίστροφος αὕτη θέσις τῶν δύο λέξεων κατὰ τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως εὐκολώτατα κατανοεῖται ἐκ τούτου, ὅτι, ἂν ὁ ῥήτωρ ἔλεγε *τοῦ δ' εὖ φρονεῖν*, τὸ *εὖ* δὲν θὰ παρεῖχεν σαφῆ αἴσθησιν, καὶ ὁ ἀκούων τοῦ δ' εὖ φρονεῖν, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε *τοῦ δε φρονεῖν*. Παρ' ἄλλῳ συγγραφεῖ, ἀνεχομένῳ τὴν χασμῳδίαν, ἡ τοιαύτη μετάθεσις τῶν λέξεων δὲν θὰ ἦτο βεβαίως ἀναγκαία, καὶ ἄν που ἤθελεν εὑρεθῆ παρὰ τοιούτῳ, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *υ*. Ἀλλὰ παρ' Ἰσοκράτει δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα, καὶ πᾶς τις ζητῶν νὰ μάθῃ τὸ αἴτιον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πράγματος, δύναται νὰ ἐρωτήσῃ, πῶς ἄνθρωπος οὕτω πολὺ φροντίζων τῆς θέσεως τῶν λέξεων, ἐνῷ πάντοτε λέγει *εὖ φρονεῖν*, ἔγραψε *τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ* ἐκεῖ μόνον, ὅπου ἡ ἀντίστροφος θέσις τῶν λέξεων κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν συμβαίνει νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως, συμφωνοῦσα ἐν τούτῳ μετὰ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀποδείξεων.

Ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν διφθόγγων ***αυ*** καὶ ***ευ*** μαρτυροῦσι πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν *Ἔϝθετος*, *Ναϝπακτίων* καὶ αἱ γραφαὶ *Εὐϝαοίοις*[1], *Εὐ*ϝ*άρα* . . .[2], *Βαχεὐϝᾳ*[3], *ἀριστεύϝοντα*[4], *αϝὐτõ*[5] αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν αἰολικαῖς καὶ δωρικαῖς

1) ἐν ὁμολογίᾳ τῶν Ἠλείων καὶ Εὐχοίων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς ϛ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Roehl IGA nr. 110, 2.

2) Ευϝάρα (τος ἤ τι ὅμοιον) Collitz 1146 ἐπὶ νομίσματος βοιωτικοῦ. Ἰδὲ καὶ Eckhel Doctr. Num. II σελ. 196 καὶ Mionnet II, 101 n. 28.

3) ἐξ Ὀρχομενοῦ Roehl nr. 168.

4) Roehl nr. 343, 4 ἐκ Κερκύρας. Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τοῦ λίθου εἶνε γεγραμμένον Τ ἀντὶ ϝ ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ λιθοκόπου, ὅπως ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς εἶνε γεγραμμένον, ὡς εἴδομεν (σελ. 89) Ε ἀντὶ Γ, Τ ἀντὶ Γ, Σ ἀντὶ Ε, Ν ἀντὶ Η, καὶ ὅπως ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ Ατροδίτη ἀντὶ Ἀφροδίτη CIA II nr. 827, 10 (δ' ἑκατοντ.). Δὲν δυνάμεθα, ἡμεῖς τοὐλάχιστον, νὰ θεωρήσωμεν πλεονάζον τὸ Τ, ὅπως ἄλλοι τινὲς διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους α) ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ (στιχ. 3) ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ ῥοϝαῖοι, καὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι οἱ Κερκυραῖοι δὲν ἔλεγον ὁμοίως ῥέϝω ἢ ῥεύϝω, καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἀριστεύϝω. 2) ὅτι τὸ Τ εἶνε ἀκριβῶς ἐν τῇ θέσει τοῦ ϝ, οὐχὶ δὲ ἐν ἄλλῃ τινὶ θέσει, ἡ δὲ τοιαύτη συντυχία δυσκολώτερον μὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς πλεονασμὸν γράμματος, πολὺ δὲ εὐκολώτερον εἰς ἀνταλλαγὴν ὁμοίων τῷ σχήματι γραμμάτων καὶ πλησίον ἀλλήλων ἐν τῇ αὐτῇ λέξει κειμένων.

5) Ἐκ Νάξου. Αὐτοθ. nr. 409. Τὸ ϝ φαίνεται σαφέστατα ἐπὶ τοῦ λίθου, εἰ

ἐπιγραφαῖς καὶ μιᾷ ἰωνικῇ. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἐκ Κύπρου[1]. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ Κύπρου ὁρμᾶται καὶ ἡ γραφὴ *εὐϜρητάσαντυ* (συνωμολόγησαν, ἐκ τοῦ *Ϝρήτρα*), ἀπαντῶσα ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἐν ᾗ καὶ ὀρθὴ γραφὴ *ἐϜρητήσαντυ*[2], ἔχομεν καὶ ἕτερον λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ γραφὴ *ευϜ* οὐδαμῶς διέφερε τῆς *εϜ*, καὶ ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τῷ *Ϝ*, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν ἐκ Κρήτης γραφῶν *ἀμεϜύσασθαι* καὶ *αϜυτὸς* ἀντὶ τῶν *ἀμέϜσασθαι* ἢ *ἀμεύσασθαι*, *ἀϜτὸς* ἢ *αὐτὸς* συνεπεράναμεν[3]. Καὶ οὐ μόνον ἐκ τῶν εἰρημένων γραφῶν συνεπεράναμεν τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τελείας ἐν Κρήτῃ ἀντικαταστάσεως τοῦ *Ϝ* διὰ τοῦ *υ*, γενομένης ἐν μόναις ταῖς διφθόγγοις *αυ* καὶ *ευ* ἐντὸς ὀλίγων τινῶν εἰκοσαετηρίδων καὶ ἐν χρόνοις, ἐν οἷς ὁ φθόγγος *βαῦ* ἠκούετο ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ, ὡς καὶ πολὺ ἀρχαιότερον· συνεπεράναμεν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφικῶν φαινομένων, σαφῶς δηλούντων ὅτι τὸ *υ* κατὰ τὴν ς′ καὶ ε′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα εἶχε συμφωνικὴν ἅμα καὶ φωνηεντικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὅπως καὶ ἐν τῷ τῶν Φοινίκων, παρ' ὧν οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν γραφήν[4]. Πόσον δὲ τὸ συμπέρασμα ἡμῶν εἶνε ἀληθές, δεικνύουσι καὶ αἱ ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἀπαντῶσαι γραφαὶ *Δαυνιοτειχῖται* καὶ *Δαμνιοτειχῖται*[5]. Αἱ γραφαὶ αὗται διαμένουσιν ἀνεξήγη-

---

καὶ ὁ Kirhhoff ἀμφιβάλλει ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τὸ γράμμα τοῦτο ἐν ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ· Ἰδὲ Studien κτλ. 3 σελ. 72.

1) Ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις ἐγράφετο κατεσκεύϜασε, εὐϜεργεσίας (γεν.), ΕὐϜαγόρας (ἐπὶ νομισμάτων) ΕὐϜάνθης (νομ.), ΕὐϜέλθων (νομ.)· ἰδὲ die Griechissh—Kyprischen Inschriften von Wilhelm Deecke ἐν τῇ ὑπὸ Collitz ἐκδόσει τῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν 1884 nr. 31. 71. 153, 154, 155, 155 b, 156, 159. 161, 162, 163. 165, 167, 168, 169, 171, 172.

2) Collitz κτλ. nr. 60, στίχ· 4 καὶ 44.

3) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 98—99

4) Αὐτόθι σελ. 101—103.

5) Δαυνιοτειγῖται CIA I 235 II προτελευτ. στίχ. (444 πρ. Χρ.), 238 I, 35 (441 πρ. Χρ.), 239 I, 13 (440 πρ. Χρ.), 242 I, 20 (437 πρ. Χρ.), 244 I, 98 (335 πρ. Χρ.), 259 III, 18 (424 πρ Χρ.). Ὁμοίως Δαυνιότειχῖται καὶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου CIG 8518, IV, 52. Δαμνιοτειχῖται

τοι ἄνευ τῆς ὁμολογίας ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν καὶ εὐκόλως ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *μ* πρὸ τοῦ *ν*, ὡς τὸ *β* πρὸ τοῦ αὐτοῦ *ν* ἐν τῇ λέξει *σεμνὸς* (ἐκ τοῦ *σεβενός*, *σεβνός*), ὅπως τὸ καθ' ἡμᾶς *υ* ἐν τῇ λέξει *ἐλαύνω*, *λαύνω*, *λάμνω*, ὅπως παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ τῶν Ἑβραίων *β*, τὸ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφράσεως ὡς *w* ἐκφωνούμενον, οὐχὶ σπανίως τρέπεται εἰς *μ* πρὸ τοῦ *ν* [1]. Τί δὲ ἄλλο σημαίνει καὶ τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ *Σαμνίτας* (*Samnites*) ἐκάλουν *Σαυνίτας*, ὡς διαρρήδην λέγει ὁ Στράβων [2], ἢ ὅτι τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* ὀλίγον διέφερε τοῦ *β* [3], καὶ τούτου ἕνεκα ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ εἰς δήλωσιν τοῦ φθόγγου τοῦ δυναμένου νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ *μ* πρὸ τοῦ *ν*; Ἅπαξ δὲ ἀποδειχθείσης τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τοῦ μετὰ τὸ *α* καὶ *ε*, οὐδεμίαν ἔτι ἔχει ἰσχὺν ἡ ἀπορία τῶν Ἐρασμικῶν, πῶς περιεσπᾶτο ἡ λήγουσα τῶν λέξεων παραδείγματος χάριν *Ἀριστεῦ*, *βασιλεῦ*, *γραμματεῦ*, ἀφοῦ οὐδαμόθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι δύναται νὰ τονισθῇ συμφωνικὸς φθόγγος. Πόθεν ἄλλοθεν γινώσκουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι τῶν διφθόγγων τονίζεται τὸ δεύτερον φωνῆεν ἢ ἐκ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν καὶ ἐκ τῆς συνηθείας πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς εὑρέσεως τῶν τόνων μέχρι σήμερον; Τίνος δὲ ἄλλου ἕνεκα πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὸν τόνον ἢ τὸ πνεῦμα ἢ ἀμφότερα τὸ

δὲ διὰ τοῦ μ ἀπαντᾷ ἐν CIA I 233 II, 5 b (446 πρ. Χρ.), 234 I, 23 (445 πρ. Χρ.), 240 I, 38 (439 πρ. Χρ.).

1) Z. Frankel, Vorstudien zu der Septuaginta, Leipzig, 1841 σελ. 108 σημ. d) καὶ σελ. 109. σημ. g), ἔνθα ὁ Frankel λέγει ὅτι οὐ μόνον τὸ ἑβραϊκὸν Βὴθ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφράσεως (γ' καὶ β' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικὸν β, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐνίοτε μετὰ τὸ α, οἷον ἐν τῇ λέξει Ῥαάβ, μεταγράφεται διὰ τοῦ υ, Ῥααῦ, ὅπως καὶ τὸ Βαῦ, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ φθόγγοι αβ καὶ αυ, εβ καὶ ευ ἦσαν ταυτοδύναμοι ἐν τῇ ἑλληνικῇ κατὰ τὴν γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

2) Βιβλ. Ε' σελ. 250 Σαμνίτας . . οὓς οἱ Ἕλληνες Σαυνίτας λέγουσι. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ Σαυνῖται, Σαυνῖτις, Σαυνιτικὰ ὄρη ἐν τοῖς ἑξῆς χωρίοις, Ε', 219, 228. 231. 232. 238. 240. 241. 242. 247. 249. 251. — 242. 249. 251. 283 — 219. Ὁμοίως διὰ τοῦ υ φέρεται γεγραμμένη ἡ λέξις καὶ παρὰ Πολυβίῳ καὶ ἄλλοις.

3) Περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ Β κεφαλαίῳ.

δεύτερον φωνῆεν τῶν διφθόγγων, ἢ ὅπως αὗται καὶ κατὰ τοῦτο διαστέλλωνται ἀπὸ τῶν διῃρημένων φωνηέντων, ὅπως καὶ κατὰ τοῦτο διαστέλλωνται ἐν τῇ γραφῇ τὸ *παῖς* ἀπὸ τοῦ *πάϊς*, τὸ *οἷς* ἀπὸ τοῦ *ὄϊς*, τὸ *βασιλεῖ* ἀπὸ τοῦ *βασιλέϊ*, τὸ *Θραῖξ* ἀπὸ τοῦ *Θρᾷξ*; Ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῇ γραφῇ γενομένης ταύτης διαστολῆς τοῦ τόνου καὶ τοῦ πνεύματος τῶν διφθόγγων ἀπὸ τοῦ τόνου καὶ τοῦ πνεύματος τῶν διῃρημένων φωνηέντων, τί ἄλλο ἔχομεν ἐλλόγως νὰ συμπεράνωμεν, ἢ ὅτι τὸ ἔθος τοῦ νὰ τονίζωμεν τὸ δεύτερον φωνῆεν τῶν διφθόγγων ἔχει οὐχὶ φθογγολογικήν, ἀλλ' ὀρθογραφικὴν σημασίαν; Οὕτως δὲ ἔχοντος τοῦ πράγματος οὐδὲν ἄλλο συγχωρεῖται νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ τονισμοῦ *Ἀριστεῦ*, *βασιλεῦ*, *γραμματεῦ*, ἢ ὅτι καὶ περὶ τοῦ τονισμοῦ *ἀρχῇ*, *ἀκμῇ*, *ἀρετῇ*· ὅτι ὅπως ἐν τούτοις πρέπει νὰ περισπᾶται τὸ δεύτερον φωνῆεν τῶν διφθόγγων, διότι τὸ *η* προῆλθεν ἐκ συναιρέσεως τοῦ *η* καὶ *ι*, εἰ καὶ οὐδὲν ἔτι *ι* ἐξεφωνεῖτο μετὰ τὸ *η* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν[1], ὅπως ἐν τῷ *βοῦς* καὶ *οὗτος* τονίζεται τὸ δεύτερον, καίπερ οὐχὶ κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀκουόμενον, οὕτω καὶ ἐν τῇ κλητικῇ τῶν εἰς *ευς* ὀνομάτων πρέπει νὰ περισπᾶται τὸ δεύτερον φωνῆεν τῆς διφθόγγου, εἰ καὶ ἔχει συμφωνικὴν δύναμιν, διότι ἐκ τῆς συναιρέσεως τοῦ *ε* καὶ *υ* προέκυπτε φθόγγος ἀκριβέστερον δυνάμενος νὰ δηλωθῇ διὰ τῶν γραμμάτων *ευ* Ϝ ἢ τῶν λατινικῶν *euw*[2] καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ φθόγγου τούτου ἠκούετο ὁ περισπώμενος τόνος, ὅπως ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν δοτικῶν *ἀρχῇ*, *ἀκμῇ*, *ἀρετῇ*, οὐχὶ δὲ ὁ ὀξὺς ὁ ἀκουόμενος ἐν ταῖς ὀνομαστικαῖς *Ἀριστεύς*, *βασιλεύς*, *γραμματεύς*, *ἀρχή*, *ἀκμή*, *ἀρετή*.

Ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, πλὴν τῶν εἰρημένων τεκμηρίων ὑπάρχει καὶ ἕτερον οὐχ ἧττον σαφές, τὸ ἑξῆς. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ὄνομα Ϝ*έτος* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα καὶ παράγωγα οὐδέποτε εὕρηνται ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὐδὲ ἐν ταῖς νεωτάταις, χωρὶς τοῦ Ϝ γεγραμμένα[3]. Ἐπειδὴ δὲ ἐν δύο ἐκ Τανάγρας ἐπιτυμ-

---

1) Ἴδε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 302 καὶ 323—326.

2) Ἴδε ὀλίγον κατωτέρω.

3) ϝέτια Collitz κτλ. nr. 489 c, 37 = CIG 1569 = Lafeld 33 (ἐξ Ὀρ-

βίοις ἐπιγραφαῖς τῆς δ' ἢ γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὸ γυναικεῖον ὄνομα *Εὐϝετηρὶς* ἐγράφη ἀδιακρίτως καὶ μετὰ τοῦ ϝ καὶ χωρὶς αὐτοῦ [1], εἰς οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν βεβαίως δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἡ διττὴ αὕτη γραφὴ καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ ϝ ἀπὸ τοῦ *ϝέτος* ἐν μόνῳ τῷ *Εὐετηρίς*, ἢ εἰς τὸ ὅτι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἀείποτε εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, καὶ τούτου ἕνεκα ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ περιττὴ ἡ γραφὴ τοῦ ϝ ἐν τῷ *Εὐετηρίς*, εἰ καὶ ὁ φθόγγος αὐτοῦ ἠκούετο καὶ πολλῷ ὕστερον ἐν τῇ λέξει *ϝέτος* καὶ ταῖς ἐξ αὐτῆς συνθέτοις καὶ παραγώγοις καὶ δὴ ἐν αὐτῷ τῷ *Εὐετηρίς*, ὡς δεικνύει ἡ ἑτέρα γραφὴ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ὡσαύτως ἐλλείπει τὸ ϝ καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως *εὐεργέται* ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' καὶ γ' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος πασῶν τῶν βοιωτικῶν πόλεων [2], ἢ διότι τὸ *εὐεργέτας* οὐδαμῶς διέφερε τοῦ *εὐϝεργέτας* ἐν τῇ προφορᾷ. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἐν τῷ *εὐεργέτας* δὲν ἠκούετο ὁ φθόγγος *βαῦ*, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα *ϝέργον* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα πλειστάκις ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς ἀρχαιοτάταις καὶ ταῖς νεωτάταις καὶ πάντοτε μετὰ τοῦ ϝ γεγραμμένα [3]. Ἂν ὁ φθόγγος *βαῦ* δὲν ἠκούετο ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Εὐετηρὶς* καὶ *εὐεργέτας*, διαμένει ἀληθῶς ὅλως ἀκατανόητον πῶς ἠκούετο ἐν πᾶσιν, ὡς λέγομεν, τοῖς ἐκ τοῦ *ϝέτος* καὶ *ϝέργον* συν-

---

χομενοῦ). Ὁμοίως ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Λεβαδείας Collitz 425, 12 = Bullet. de corr. hellén. IV, 97. Ὁμοίως φυλάσσεται τὸ ϝ ἐν τῷ συνθέτῳ ϝ ι κ α τ ι ϝ έ τ ι ε ς Collitz 417, 1 = Keil, Nachtr. 551 κἑξ. = Laf. 67 (Λεβαδ.), 418, 2 (Λεβαδ.), 551, 5 = Bullet. II σελ. 502 n. 10 = Laf. 153 (Ὑηττ.).

1) Ἀθην. Δ' σελ. 298, 12. 13 = Collitz 1040. 1041 = Laf. 399. 400.

2) Μόνον ἐν μιᾷ ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς πόλεως τῶν Χορσιείων ὁρμωμένῃ φαίνεται. ὅτι ἐγράφη ἡ λέξις ε ὐ ε ρ γ έ τ α ς καὶ χωρὶς τοῦ ϝ καὶ μετ' αὐτοῦ Ἀθήν. Τόμ. Δ' σελ. 215, 4, ἔνθα μετὰ τὸ υ τῆς ευ καὶ τοῦ ἑπομένου ε ἐλλείπει ἓν γράμμα, πιθανώτατα τὸ ϝ.

3) Οἷον ϝ ε ρ γ α ί ν ε τ ο ς Collitz 914 III, 5 = Roehl. IGA 157 (ς' ἑκατοντ. πρ. Χρ. ἐκ Τανάγρας). ϝ έ ρ γ ω ν Coll. 791 d ε' ἑκατ. πρ. Χρ. ἐκ Θεσπιῶν). ϝ έ ρ γ ω ν ϝ ε ρ γ ο ν ί κ ω Coll. 533, 16 — 17 = Ἀθήν. Τόμ. Α' σελ. 492 ἀριθ 5, — Laf. 160 ἐξ Ὑηττοῦ (223 — 197 πρ. Χρ.). ϝ έ ρ γ ω ν ο ς Coll. 552, 9 = Ἀθήν. Α, 497 ἀριθ. 4 = Laf. 159 ἐξ Ὑηττοῦ (τῶν αὐτῶν χρόνων)· Ὁμοίως καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὑηττοῦ καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων Coll. 536, 8 = Ἀθήν. Α' 493 ἀριθ. 8 = Laf. 163.

θετοίς καὶ παραγώγοις, ἠκούετο δὲ μέχρι καὶ τῶν τελευταίων χρόνων καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν, ὡς μαρτυροῦσι πᾶσαι αἱ ἐκ Βοιωτίας ἐπιγραφαί[1]. Ἀπεδείχθη δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν αἰολικῶν ἢ δωρικῶν ἐπιγραφῶν ἐλλείπει ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐκ λέξεως, σχηματιζομένης διὰ συνθέσεως ἢ παραγωγῆς ἐξ ἑτέρας, ἐχούσης ἀκουόμενον τὸν φθόγγον τοῦ *ϝ*[2], καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπάρχῃ λόγος οὔτε ἰσχυρὸς οὔτε ἀσθενής, δι' ὃν δὲν θὰ ἠκούετο, ὡς λέγομεν, ἐν τῷ *εὐεργέτας* καὶ *Εὐετηρίς* καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι *Εὐίστιος*[3], *Εὔονος*[4], ἀφοῦ καὶ τούτων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶνε ἐσχηματισμένον ἐκ τῶν ῥιζῶν *ιδ* καὶ *οιν*, πάντοτε διασῳζουσῶν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Βοιωτῶν τὸν φθόγγον *βαῦ*, ὡς δεικνύουσι τὰ ὀνόματα *ϝίστωρ*, *ϝίστορες*[5] *ϝοινίας*, *ϝοίνων*[6], τὰ ἐκ τῶν εἰρημένων ῥιζῶν ὁμοίως ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἐν τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς ἀπαντᾷ, εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, ὅσῳ τοῦτο διδάσκουσιν αὐτοὶ οἱ Βοιωτοί, ὅταν σπεύδωσι νὰ γράψωσιν *αου* καὶ *εου* ἐκεῖ μόνον, ὅπου τὸ *υ* ἀναντιλέκτως εἶχε φωνηεντικὴν δύναμιν, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασι *Φαούλλιος*, *Πραούλα*, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν[7].

---

1) Τοιαῦται λέξεις, αἵτινες πάντοτε μετὰ τοῦ *ϝ* ἀπαντῶσι γεγραμμέναι ἐν ταῖς βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς εἶνε αἱ ἑξῆς· Ϝάδων, Ϝαναξίδοτος, Ϝαναξίλαος, Ϝαναξίων, Ϝαστίας, Ϝαστούχριτος, Ϝειαρνώ Ϝελιξίων, Ϝίδιος, Ϝιχαδίων, Ϝίχατι, Ϝιλαρχίων Ϝίσαρχος, Ϝισοχλεῖς, Ϝισοτελία, Ϝίστωρ, Ϝίστορες, Ϝιφιάδας Ϝιφιχρατίδας, Ϝοιχία ἢ Ϝυχία, Ϝυχέτας κτλ.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 470.

3) Εὐίστιος Collitz 553, 24 = Keil. 42 κέξ. = Laf. 109 (ἐκ Κωπῶν)

4) Εὐοίνω Coll. 804 = Keil Nachtr. 519 κέξ. = Laf. 39 (ἐκ Θεσπιῶν)

5) ϝίστωρ Collctz nr. 488 στίχ. 165, 169. 172. 175 = Bullet. de corr. hellén. IV, 1880, σελ. 3 ἐξ Ὀρχομενοῦ. ϝίστορες Collitz 429, 7 = Ἀθην. Θ' 362 = Lafeld 72 a, ἐκ Λεβαδείας. Ὡσαύτως ϝίστορες ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομένου Coll. 482, 13 = Keil III σελ. 13 = Laf. 20 κτλ.

6) Ϝοινίας, Ϝοίνων Collitz 791 d ἐν στήλῃ οὐ μακρὰν τῶν Θεσπιῶν ἀνευρεθείσῃ τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

7) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 92.

Ὅπως δὲ αἱ γραφαὶ *εὐεργέτας*, *Εὐετηρίς*, *Εὐίστιος*, *Εὔοικος* ἀντὶ τῶν *εὐϝεργέτας*, *Εὐϝετηρὶς* κτλ. ἀποδεικνύουσι ὅτι τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ κοινῷ τῶν Ἑλλήνων ἀλφαβήτῳ, ἤτοι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ καί, ὡς σαφῶς ἀπεδείχθη, ἐκ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου, οὕτω ἀντιστρόφως ἀποδεικνύει τὸ αὐτὸ ἡ γραφὴ *Εὔβανδρος*, ἥτις ἀπαντᾷ παρὰ τὴν ὀρθὴν *Εὔανδρος* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δωδώνης τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος[1]. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκονται καὶ ἄλλα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, οἷον *Διεὶ* ἀντὶ *Διὶ* καὶ *ἱς* ἀντὶ *εἰς*, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν[2], φαίνεται ὅτι ὁ χαλκοτύπος, ὁ ἐγχαράξας τὴν ἐπιγραφήν, ἀπαίδευτος ὢν περιέπεσεν εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα, εἰς ἃ θὰ περιέπιπτε καὶ σήμερον μετὰ δισχίλια καὶ διακόσια ἔτη ἀγράμματος ἀντιγραφεύς. Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ χαλκοτύπος ἐκεῖνος ἔγραψεν *Εὔβανδρος*, ὅπως ἔγραφε καὶ *Εὔβιος*, *Εὐβίωτος*, *Εὔβουλος*, *Εὐβουλίδης*, *Εὔβοια* καὶ τὰ ὅμοια ἐπειδὴ καὶ τότε οὐδεμία ἐδιδάσκετο διαφορὰ προφορᾶς μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν διὰ μόνου τοῦ *υ* γεγραμμένων, οἷον τοῦ *Εὐαίνετος*, *Εὐαίων*, *Εὐαγόρας*, *Εὔανδρος*, *Εὐάλκης*, *Εὐάριστος* κτλ., ὅπως οὐδὲ σήμερον διδάσκεται. Ἂν δὲ τότε ὁ διδασκόμενος ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν ἐμάνθανεν ὅτι τὸ *β* καὶ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ παρὰ τοῖς Ἐρασμικοῖς σήμερον, οὐδέποτε ὁ χαλκοτύπος ἐκεῖνος, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν ἦτο ἀπαίδευτος καὶ ἀγράμματος, θὰ ἔγραφεν *Εὔανδρος* ἅμα καὶ *Εὔβανδρος*, οὔτε ἕτερος, ἀνὴρ λιθοκόπος, θὰ ἔγραφεν ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ 300 ἔτος πρ. Χρ. *Εὐβαίων* ἀντὶ *Εὐαίων*[3], οὔτε ἄλλος πάλιν λιθοκόπος ἐν Σπάρτῃ ὀλίγῳ ὕστερον *Εὐβάλκης* ἀντὶ *Εὐάλκης*[4], οὐδὲ ἄλλος ἐξ Ἐρετρίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς β' πρὸ Χρι-

---

1) C. Carapanos, Dodone et ses ruines Pl. XXXIV, nr. 3 καὶ 3bis.

2) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 237.

3) Ε ὐ β α ί ο ν ο ς (ἤτοι Εὐαίωνος) CIA II 836, 40 (320—317 πρ. Χρ.) περὶ δὲ τῆς συστολῆς τὸ ω εἰς ο εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 399 τὸ δὲ Ε ὐ α ί ω ν ὡς κύριον ὄνομα ἀπαντᾷ ἐπὶ ἀρχαιοτάτων, ἀττικῶν, ὡς φαίνεται, ἀγγείων CIG 7537. 7815. 8077.

4) Roehl IGA 91 Nota καὶ Mittheil. κτλ. I, σελ. 231. Ὀρθῶς δὲ ἄνευ

στοῦ ἑκατονταετηρίδος θὰ ἔγραφε τοὐναντίον *Εὔιος Σωδάμου* παρὰ τὸ *Εὔβιος Σωδάμου*, παραλιπὼν ἐν τῇ πρώτῃ γραφῇ τὸ *β* ὡς ὅλως περιττὸν ἐν τῇ προφορᾷ[1]. Λέγων δὲ ὁ Βλάσσιος[2] ὅτι τὸ *β* ἐν ταῖς γραφαῖς *Εὔβανδρος* καὶ *Εὐβάλκης* παρενεβλήθη πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμῳδίας, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ προφορὰ *Εοὔανδρος* καὶ *Εοάλκης* παρέχει αἴσθησιν χασμῳδίας, ἣν οὐδ' οἱ ἀπαίδευτοι χαλκοτύποι καὶ λιθοκόποι ἠνείχοντο, ὅπως δὲν θὰ ἠνείχετο οὐδὲ ὁ ἀναισθητότατος τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ ζώντων ἀνθρώπων, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐρασμικώτατος Βλάσσιος, ἂν εἶχε σαφῆ αἴσθησιν τῶν φθόγγων τῆς ἑλληνικῆς, ὅπως τῶν τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γλώσσης. Ἀλλ' οὐδὲ ἀναιρεῖ ὁ Βλάσσιος διὰ τῆς ἐνστάσεως αὐτοῦ ταύτης, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ὅτι τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* δὲν εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, διότι διὰ ταύτης δὲν ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλαδὴ καὶ πρὸ τῆς προσθήκης τοῦ *β* δὲν ἠκούετο ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐν τῷ *Εὔανδρος*, τῷ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς γραφέντι οὐδὲ ὅτι τὸ *Εὐάγορος* ἐξεφωνεῖτο ἄλλως ἢ τὸ *Εὐϝάγορος*, ὅπερ ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ οὐχὶ μακρὰν τῆς Κορωνείας ἀνευρεθείσῃ τῆς γ' ἢ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3], ἀφοῦ κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῆται ὡς τὸ *Εὐετηρίς*, ἐν τούτῳ δέ, ὡς ἀπεδείχθη, ἠκούετο, εἰ καὶ δὲν ἐγράφετο, ὁ φθόγγος *βαῦ*. Διὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ ἀποφθεγμάτων οὐδὲν ἄλλο κερδαίνει ὁ Βλάσσιος ἢ λανθάνει ἑαυτὸν εἰσάγων εἰς τὸ μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον ἐκεῖνο, ὅπερ ὤφειλε νὰ ἀποδείξῃ, δι' οὐδενὸς δὲ τεκμηρίου ἀπέδειξε, πλὴν ἂν νομίζῃ ὅτι ἀποδεικνύειν εἶνε τὸ βιαίως ἀποτέμνειν τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος καὶ τὸ αὐθαιρέτως νομοθετεῖν. Πάντα δὲ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα δεικνύουσιν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγοις ὑπὸ τοῦ δευτέρου αὐτῶν στοιχείου, τοῦ *υ*, σημαινόμενος. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν τοῦ τέλους

τοῦ β γράφεται τὸ ὄνομα ἐν ἑτέρᾳ ἀρχαιοτέρᾳ ἐκ Σπάρτης ὡσαύτως ἐπιγραφῇ Roehl. IGA add 77 b.

1) Ἐφημερ. ἀρχαιολ. 1888 σελ. 84 στήλ. III στιχ. 1 καὶ 23.

2) Ἔκδ β' σελ. 65.

3) Mittheilungen d. deutsch. arch. Inst. in Ath. VI σελ. 360 nr. 16 = Collitz 648.

τῆς γ' ἢ τῶν ἀρχῶν τῆς 6' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐξ ἀπερισκεψίας τοῦ λιθοκόπου ἐγράφη *ἐπίστεφσε* ἀντὶ *ἐπίστευσε*[1]. Ἂν δὲ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ πρὸ συμφώνου καὶ πρὸ φωνήεντος πολλάκις εὕρηται ἡ *αυ* καὶ *ευ* καὶ πάντοτε ὀρθῶς γεγραμμένη, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφαῖς, οὐδὲ τοῦτο πάλιν ἔχει τι τὸ παράδοξον τῷ διαστέλλοντι ὀρθογραφικὸν ἔθος ἀπὸ ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων, ἅπερ καὶ ὅλως, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ἠδύναντο νὰ ἐλλείπωσιν. Ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερον λόγον σπανιώτατα ἀπαντᾷ ἡ διὰ τοῦ *φ* γραφὴ τοῦ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν ὑστάτων χρόνων· διότι, ὡς λέγει ὁ Πρισκιανός, τὸ ἑλληνικὸν *φ* ἐξεφωνεῖτο *fixis labris*[2] καὶ ἦτο ἥκιστα χρήσιμον εἰς δήλωσιν φθόγγου, τὴν τοῦ ἀρχαίου Ϝ θέσιν καταλαβόντος.

Ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* μαρτυροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ *εὐδομήκοντα* καὶ *εὔδομον*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἡ μὲν πρώτη ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κερκύρας τῆς 6' ἢ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3] ἡ δὲ δευτέρα ἐν βοιωτικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀρχομενοῦ τῶν αὐτῶν χρόνων[4]. Αἱ γραφαὶ αὗται παραβαλλό-

---

1) Wescher et Foucart, Inscriptions recueillies à Delphes. Paris 1863 N. 403, 5. Ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ ἐ π ί σ τ ε φ σ ε σημειοῦται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἐν σελίδι 312. Εἶνε δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ Βλάσσιος οὔτε ἐν τῇ 6' οὔτε ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς αὐτοῦ πραγματείας ποιεῖται μνείαν τῆς γραφῆς ἐ π ί σ τ ε φ σ ε, εἰ καὶ αὐτὴ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι 312, ἐν ᾗ ἀναφέρεται καὶ ἡ γραφὴ κ α τ α δ ο υ λ ι ζ μ ῷ, ἧς μνημονεύει ὁ Βλάσσιος καὶ ἐν τῇ 6' ἐκδόσει (σελ. 99 σημ. 446) καὶ ἐν τῇ γ' (σελ. 118 σημ. 446). Ἴσως διότι ἡ γραφὴ ἐ π ί σ τ ε φ σ ε μετά τινων ἄλλων θὰ ἐξήλεγχε τὰ ποικίλα καὶ παντοδαπὰ αὐτοῦ διδάγματα περὶ τῆς προφορᾶς τῆς α υ καὶ ε υ καὶ τῆς προφορᾶς τῶν δασέων

2) Priscian. I, 13, Τόμ. Β' τῆς ὑπὸ Κεΐλου ἐκδόσεως τῶν Λατίνων Γραμματικῶν. Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Πρισκιανοῦ καὶ ἐκ τῆς δελφικῆς ἐπιγραφῆς ἀποδεικνύεται συγχρόνως ὅτι τὸ ἑλληνικὸν φ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων ἐρασμικὴν θεωρίαν λέγομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν δασέων κεφαλαίῳ.

3) CIG 1845, 47. Κατὰ Βοίκχιον σελ. 22 a ἡ ἐπιγραφὴ δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα τῆς τρίτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

4) CIG 1569, 17 = Collitz 491 = Lafeld 35.

μεναι πρὸς τὴν ἐναντίαν καὶ ἄρτι μνημονευθεῖσαν γραφὴν *ἐπίστεφσε* δεικνύουσι σαφῶς ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ *υ* πρὸς τὸ *φ* καὶ τοῦ *β* πρὸς τὸ *υ* ὁποία ἦτο ἡ δύναμις τῶν τριῶν τούτων γραμμάτων ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, οὐδαμῶς τῆς νῦν παρ' ἡμῖν διαλάττουσα. Ἀλλ' ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. α' σελ. 35 καὶ β' σελ. 68) πιστεύει ὅτι ἀποχρώντως αἰτιολογεῖ τὴν γραφὴν *εὔδομος*, παραβάλλων ταύτην πρὸς τὸ ἱσπανικὸν *cautivo* καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι, ὅπως τὸ *captivo* παρ' Ἱσπανοῖς ἐγένετο *cautivo*, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἐκ τοῦ *ἕβδομος* προέκυψε τὸ *εὔδομος (eoudomos)* κατὰ τροπὴν τῶν χειλοφώνων *p* καὶ *β* εἰς τὸν φωνήεντα φθόγγον *ου*. Ἀλλ' ἐν τῇ συγκρίσει ὅμως ταύτῃ ἐλησμόνησε πρᾶγμά τι (καὶ δυστυχῶς συμβαίνει ὥστε ὁ ἀνὴρ ἐν οὐ δεόντι νὰ λησμονῇ ἐνίοτε πολλὰ πράγματα)· δὲν ἔλαβε παντάπασιν ἐν νῷ ὅτι περὶ μὲν τῆς ἱσπανικῆς λέξεως εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς λατινικῆς *captivus*, οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ μὴ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ λατινικὸν *p* ἐξεφωνεῖτο ἄλλως ἢ ὅπως ἐκφωνεῖται σήμερον ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ Γάλλων, οὕτω δὲ πᾶς τις, οὐχὶ μόνον ὁ Βλάσσιος, γινώσκων πῶς τὸ *p* καὶ *u* προφέρονται σήμερον ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, εὐκολώτατα δύναται νὰ συμπεράνῃ τί συνέβη ἐν τῷ *cautivo*. Πῶς δὲ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Πλάτων ἐξεφώνουν τὸ *β* καὶ τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* δὲν δυνάμεθα σήμερον ἐξ αὐτηκοΐας νὰ γινώσκωμεν, ἐπιστάμεθα δὲ μόνον ὅτι ταῦτα πανταχοῦ σχεδὸν (διότι τὸ *β* ἐν ὀλιγίσταις λέξεσι προῆλθεν ἐκ τοῦ *b* ἢ τοῦ *bh*), κατέχουσι τὴν θέσιν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου *βαῦ*, καὶ ὅτι ὁλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος οὐχὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἕκτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος[1], ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον, ὡς δεικνύ-

---

1) Ἐν τῷ λατινικῷ ψαλτηρίῳ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ ἕκτου περὶ τὸ 600 ἔτος μετὰ Χριστὸν ἀκμάζοντος, ὁ πρῶτος ψαλμὸς εἶνε γεγραμμένος ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ διὰ λατινικῶν χαρακτήρων. Ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ μεταξὺ ἄλλων εἶνε γεγραμμέναι καὶ αἱ λέξεις e p o r e f t h i ἀντὶ ἐ π ο ρ ε ύ θ η, c a t e f o d o t h i s e t e ἀντὶ κ α τ ε υ ο δ ο θ ή σ ε τ α ι. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶδεν ἐν τῷ κολλεγίῳ τῶν Βενεδικτίνων πλησίον τῆς Κανταβριγίας πρὸ διακοσίων ἐτῶν ὁ Ioh. Rodolf Wetstenius, ὡς αὐτὸς λέγει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «pro graeca et genuina linguae graecae pronuntiatione» Amstelodami 1681 σελ. 118 ἰδὲ καὶ Licrovius σελ. 39 καὶ 110.

ουσιν αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι γραφαὶ *Εὔβανδρος*, *Εὐβαίων*, *Εὐβάλκης*, *Εὔιος*, *ἐπίστεφσε* καὶ ἄλλαι νεώτεραι, τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (ὧν πολλὰς ὅλως ἐλησμόνησεν ὁ Βλάσσιος), προφέρει ὡς *αβ* καὶ *εβ* τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγους ἢ ὡς *αφ* καὶ *εφ*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ προφορὰ αὕτη δὲν ἠδύνατο, ὡς λέγομεν, νὰ εἶνε κοινὴ ἐν τόποις οὕτω πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσι καὶ πολλοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος κειμένοις, ἂν ἤδη πολὺ ἀρχαιότερον δὲν ἐπεκράτει παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν· καὶ ἐπειδὴ μάλιστα οὐχὶ μόνον σήμερον τινὲς ὑπὸ ἀμαθείας γράφουσιν *αβ* ἢ *αφ*, ἢ *εβ* ἢ *εφ* ἀντὶ *αυ* καὶ *ευ*, ἀλλὰ καὶ ἐν παλαιοτέροις χρόνοις, ὡς δεικνύει ἡ παλαιογραφική[1], πάντα ταῦτα εἶνε ἱκανὰ νὰ πείσωσίν τινα, ἐὰν ἐξετάσῃ ἀκριβῶς, ὅτι καὶ αἱ γραφαὶ *εὔδομον* καὶ *εὐδομήκοντα*, κάλλιστα ἠδύναντο νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου τῆς ὁμοηχίας τοῦ *εβ* καὶ *ευ*· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Κερκύρᾳ, ὅθεν ὁρμῶνται αἱ γραφαὶ αὗται, πρὸ ὁ-

---

2) Ὁ αὐτὸς Βετστένιος ἀναφέρει (σελ. 209) ὅτι καὶ ἀρχαιότερον ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου (419 μ. Χρ. τὸ ὄνομα Ναυᾶτος φέρεται γεγραμμένον καὶ διὰ τοῦ β, Ναβᾶτός, ὁμοίως δὲ καὶ Λαβρέντιος, ἐν δὲ τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Χαλκιδόνι Συνόδου (449 μ. Χρ.) γράφεται Φλαβιανός, καὶ Φλαυιανός. Ἰδὲ Λισκόβιον σελ. 53. Εἶνε δὲ γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν χειρογράφων ὅτι αἱ λέξεις Ἄβδηρα καὶ Ἀβδηρῖται ἀπαντῶσιν ἐνίοτε γραφόμεναι καὶ διὰ τοῦ υ· ἰδὲ Στραβ. Βιβλ. ιδ' σελ. 641 ἐκδ. Krammer σελ. 110 στιχ. 15 σημ. καὶ Διογ. Λαερτ. Βιβλ. Θ' κεφ. ς' ἀρχ. ἐκδ. Μεναγίου Τομ. II σελ. 405. Ὁ δὲ Εὐστάθιος ῥητῶς λέγει «τὸ λάβρον οὐ σφαλερὸν μὲν καὶ εἰ καὶ τῇ αυ διφθόγγῳ παραλήγεται παρὰ τὴν αὔραν, ἀρέσκει δὲ τοῖς ἀκριβεστέροις διὰ τοῦ β γράφεσθαι διὰ τὸ λίαν βαρύ» Παρ. εἰς Ὀδυσσ. Ο, 293 σελ. 1781, 50. Ἰδὲ τοῦ αὐτοῦ εἰς Ἰλιαδ. 0, 625 σελ. 1033, 57. Ἰλ. Π. 385 σελ, 1066. 1. Ἐξ ὧν γίνεται φανερὸν ὅτι ἤδη πρὸ τοῦ Εὐσταθίου πολλοὶ τῶν Γραμματικῶν, ἴσως ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐμφανίσεως ἔγραφον τὴν λέξιν λάβρος διὰ τοῦ υ· Ὁμοίως τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῶν Οἰδησηνῶν Ἀβγάρου (220—240 μ. Χρ.), ὅπερ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς (CIG N. 6196) φέρεται διὰ τοῦ β γεγραμμένον, ὅπως καὶ ἐν νομίσμασι (Liscovius κλ. σελ. 52,) ὁ Σουίδας γράφει καὶ διὰ τοῦ υ καὶ διὰ τοῦ β (ἰδὲ παρ' αὐτῷ τὰς λέξεις). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συνεχέετο ἐν τῇ γραφῇ ὑπὸ τῶν μὴ ἀκριβούντων τὰ τοιαῦτα ἡ νῆσος Καλαυρία πρὸς τὴν χώραν Καλαβρίαν ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ εἰς Διονυσίου Οἰκουμένης περιήγησιν ἐν στίχῳ 378 καὶ 499 ἰδὲ Liscovius σελ. 54.

λίγων ἑκατονταετηρίδων πρότερον ὑπῆρχεν ὁ φθόγγος *βαῦ* ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγοις, καὶ εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ συμφωνικὸς ἦχος ὁ ἀκουόμενος ἐν τῇ προφορᾷ αὐτῶν παρέμενε καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ γράμμα, τὸ σημαῖνον τὸν ἦχον τοῦτον ἐξέπεσεν ὅλως ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Νὰ παρατρέχῃ δέ τις τοιαῦτα σπουδαιότατα γεγονότα, μόνον ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ δὲ ἐν Λατίῳ ἢ ἐν Ἱσπανίᾳ συμβαίνοντα, καὶ ξηρῶς νὰ ἀποφαίνηται ὅτι τὸ βοιωτικὸν *εὔδομος* πρέπει νὰ προφέρωμεν **eoudomos**, οὐχὶ διότι ἐν ἑλληνικῇ λέξει, ἀλλὰ διότι ἐν ἱσπανικῇ, ἐν τῷ **cautivo**, τὸ *p* ἐγένετο *u*, δεικνύει ὅτι ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τοῦ πράγματος, φέρων καὶ πάλιν εἰς τὸ μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἀποδείξεως χρῇζον. Εἶνε περιττὸν δὲ κατόπιν τῶν εἰρημένων νὰ παρατηρήσωμεν ἡμεῖς ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου καὶ ἱστορικῆς βάσεως στερεῖται καὶ ἐπὶ πλημμελοῦς συλλογισμοῦ στηρίζεται, τοῦ ἑξῆς. Οἱ Ἱσπανοὶ ἀντὶ **captivo** λέγουσι **cautivo**· ἀλλὰ μὴν Βοιωτός τις ἔγραψεν *εὔδομος* ἀντὶ *ἕβδομος*, ὅπως πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων Ἑλλήνων ἐξ ἀρχαίων χρόνων θὰ ἔγραφον· οἱ Βοιωτοὶ ἄρα ἔλεγον *ἕουδομος*!

Ἀλλ' ἴσως θὰ ἀπηλλάσσετο ὁ Βλάσσιος τῆς μακρᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰβήρων ἀποδημίας, ἣν ἐπὶ ματαίῳ, ὡς φαίνεται, ἐπεχείρησεν, ἂν ἐξ Ὀρχομενοῦ μετέβαινεν εἰς ἑτέραν βοιωτικὴν πόλιν, τὴν Λεβάδειαν, μόλις τρεῖς ὥρας πορρωτέρω κειμένην, καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁμόσπονδον διατελέσασαν, καὶ ἐκεῖ εὕρισκον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὀλίγῳ ἀρχαιότερον ἔλεγον *ἑβδομήκοντα* [1]. Ἀλλ' ἀπατώμεθα ἴσως· διότι δὲν εἶνε παντελῶς παράδοξον, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου ἂν εὑρίσκοντο αἱ γραφαὶ *εὔδομος* καὶ *ἑβδομήκοντα*, ὁ καλὸς κἀγαθὸς Βλάσσιος καὶ τότε νὰ ἰσχυρίζετο, ἅτε τὰ πάντα μετ' ἀκριβείας εἰδώς, ὅτι ὁ Ὀρχομένιος ἢ ὁ Λεβαδειεὺς λιθοκόπος ἔπαθεν ὅ,τι καὶ ὁ Λοκρὸς χαλκοτύπος, συγχέας ἕνεκα μυστηριώδους τινὸς θαύματος τὸ *ἕβδομος* πρὸς τὸ *ἕουδομος* καὶ τὸ *ἑβδομείκοντα* πρὸς τὸ *ἑουδομείκοντα*. Οὕτω τοὐλάχιστον δὲν ἤθελε περιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν ἱκανῶς παλαιοῖς χρόνοις

---

1) CIG. 1571, 19 = Collitz 413 = Lafeld 65.

τὸ *β* καὶ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχον ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν δύναμιν, ἣν καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Ὅθεν οὐχὶ χάριν τοῦ Βλασσίου, ἀλλὰ χάριν τῶν εὐτρεπτοτέρων τὴν γνώμην παραπέμπομεν εἰς τὴν πρὸ 8 ἐτῶν ἐκδοθεῖσαν βοιωτικὴν ἐξ Ὀρχομενοῦ καὶ ὡς φαίνεται τῶν αὐτῶν χρόνων ἐπιγραφήν, ἐν ᾗ ἡ λέξις φέρεται πολλάκις καὶ πάντοτε διὰ τοῦ *β* γεγραμμένη *ἑβδομείκοντα*[1]. Τὸν δὲ Βλάσσιον καὶ πάντα αὐτῷ ὁμόφρονα ἀρκούμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν, ὅπερ πολλάκις εἴπομεν, διὰ τί, ἂν τὸ *εὔδομος* ἀληθῶς ἐξεφωνεῖτο ὡς *ἕουδομος* ὑπὸ τοῦ Ὀρχομενίου λιθοκόπου, ἐν Ὀρχομενῷ καὶ ἐν Τανάγρᾳ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ βεβαίως Βοιωτίᾳ ἔγραφον *αου* καὶ *εου* μόνον ὅτε τὸ *υ* εἶχεν ἀναντιλέκτως φωνηεντικὴν δύναμιν, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον μετὰ διακόσια καὶ δισχίλια ἔτη;

Τὴν συμφωνικὴν δύναμιν τοῦ *υ* δεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ *ῥαύδους* καὶ (*ῥαύ*)*τοις*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐπὶ αἰγυπτιακῶν παπύρων τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Δὲν φαίνεται δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα πολὺ ἐπιτυχὴς ἡ ἑρμηνεία τοῦ Βλασσίου, ὅτι δῆθεν οἱ ἑλληνίζοντες Αἰγύπτιοι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ μεταβάλωσι τὸ *β* εἰς *ου* ἐν τῇ λέξει ταύτῃ, διότι ἐστεροῦντο ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ τοῦ φθόγγου *d* καὶ ἀπέβαινε τρόπον τινὰ κακόφωνος καὶ δυσχερὴς ἡ προφορὰ *ῥάbτος*[3]. Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ταύτῃ, ἐν ᾗ ὁ συγγραφεὺς

1) Ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. IV 1880 σελ. 89.=Collitz 502=Laf. 23.

2) ραύδους ἔχοντες ἐν παπύροις τοῦ ἔτους 156 πρ. Χρ. extraits et manuscrits N. 40, 33 καὶ 41, 26. Ἐν τῷ πρώτῳ παπύρῳ ἐν τῷ 41 στίχῳ ἀναγινώσκεται καὶ ἡ γραφὴ ταῖς [ραύ]τοις διὰ τοῦ τ. Δὲν δυνάμεθα δὲ μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ἂν πρὸ τοῦ τ ὑπῆρχεν υ ἢ β.

3) Ἐκδ. β' σελ. 68. Ἀλλ' ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει (σελ. 79) συνιδὼν ἴσως καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος τὸ ἄτοπον τοῦ τοιούτου ἰσχυρισμοῦ, οὐδαμῶς ἐπιχειρεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν γραφὴν ραύδος, ἀρκούμενος μόνον νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῆς ὅτι ἀπαντᾷ ἐπὶ παπύρου πλεῖστα ὀρθογραφικὰ ἔχοντος ἁμαρτήματα. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο θὰ ἔλεγεν ἴσως, ἂν ὑπωπτεύετο ὅτι διὰ τούτου κατάγει βαρὺ τραῦμα κατὰ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὁμολογῶν ὅτι καὶ τότε, ὡς καὶ σήμερον παρὰ τὴν προφορὰν ὑπῆρχε καὶ ὀρθογραφία, καὶ τούτου ἕνεκα ἀμαθεῖς καὶ περὶ αὐτὴν ἀνάσκητοι εὐχολώτατα ἠδύναντο νὰ περιπίπτωσιν εἰς πολλὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα. Ἢ μήπως νομίζει ὁ Βλάσσιος ὅτι ὀρθογραφικὰ σφάλματα δύνανται νὰ συμβῶσι καὶ ἐκεῖ, ὅπου γράμμα καὶ προφορὰ συμπίπτουσι;

λαμβάνει τοσαύτην πρόνοιαν περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς εὐφωνίας, ὅσην οὐδαμοῦ τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας περὶ τῆς ἑλληνικῆς, δὲν λέγεται σαφῶς διὰ τί οἱ ἑλληνίζοντες Αἰγύπτιοι, ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ εἴπωσι *ῥάβτος*, δὲν ἔτρεψαν τὸ *b* εἰς *π* πρὸ τοῦ *τ* καὶ δὲν εἶπον *ῥάπτος*, ὅπερ θὰ ἦτο πολὺ φυσικώτερον, ἀλλ' ἦτο ἄφυκτος ἀνάγκη νὰ ἀνταλλάξωσι τὸ σύμφωνον *β* πρὸς τὴν δίφθογγον *ου*. Πόθεν γινώσκει τοῦτο μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ὁ Βλάσσιος; Πόθεν δὲ συμβαίνει ὥστε καὶ ἐν Αἰγύπτῳ νὰ μὴ γραφῇ *ου* ἀντὶ τοῦ *β*, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ *υ*, ὅπερ καὶ σήμερον γράφεται ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ πολλῶν ἀπαιδεύτων, ἐγράφετο δέ, ὡς εἴπομεν, καὶ πρότερον ἐκ χρόνων τίς οἶδε πόσον ἀρχαίων; Πόθεν ἡ θαυμαστὴ αὕτη συμφωνία τῶν ἀγραμμάτων ἀνθρώπων περὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν φθόγγων *αβ* καὶ *αυ*, *εβ* καὶ *ευ*; Ἢ μήπως καὶ ἐν Ἑλλάδι σήμερον ὁ πολὺς ὄχλος προφέρει *ῥάουδον* τὴν *ῥάβδον*, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐξ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας γράφουσι *ῥαύδος* ἀντὶ *ῥάβδος*, ὅπως πρὸ δισχιλίων καὶ πλειόνων ἐτῶν οἱ ἑλληνίζοντες Αἰγύπτιοι; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν βλέπομεν ἀληθῶς διὰ τί ὁ Βλάσσιος δὲν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ παρ' ἡμῖν ὅμοια ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα τῶν πολλῶν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐν Ἑλλάδι προφέροντες *ῥάουδον* τὴν *ῥάβδον* καὶ *ἔουδομον* τὸν *ἕβδομον* καὶ *ἐουδομήκοντα* τὸ *ἑβδομήκοντα* καὶ τοὐναντίον *ἐπίστεφσε* τὸ *ἐπίστευσε*,, ἀφοῦ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θὰ ἀπεδεικνύετο καὶ ἡλίου φανότερον τὸ ὀρθὸν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι τὰ ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα ἀγραμμάτων ἀνθρώπων δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὡς μέτρον τῆς ἀπαιδευσίας καὶ ἀμαθείας αὐτῶν, ὅπως πανταχοῦ ἄλλοθι, ἀλλὰ ὡς μέτρον τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος διαφωνίας τῆς προφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν καθεστῶσαν καὶ ἰσχύουσαν. Τὴν πλάνην τοῦ Βλασσίου ἐξελέγχουσιν οὐ μόνον οἱ νεώτεροι Ἕλληνες καὶ οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι, ὧν ἐμνημονεύσαμεν, συγχέοντες μὲν τοὺς φθόγγους *αυ* καὶ *αβ*, *ευ* καὶ *εβ* διαστέλλοντες δὲ ἀκριβῶς τούτους ἀπὸ τῶν *αου* καὶ *εου*, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύπτιοι, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, ὅταν παρὰ μὲν τὰς *ῥαύδους* γράφωσι καὶ *ῥαβδοφόροι*[1] καὶ *ἑβδομηκοστῇ*[2] καὶ *ἕβδομος*[3]

---

1) Αὐτόθι Ν. 66. 18,

τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἐν τῷ Σεραπείῳ διδύμων ἱερειῶν μεταφέροντες εἰς τὴν ἑλληνικήν, τῆς μὲν ἀποδίδουσι διὰ τοῦ *Θαυὴς* ἢ *Ταγής*, τῆς δὲ ἑτέρας διὰ τοῦ *Θαοὺς* ἢ *Ταούς*[1]. Τί ἄλλο σημαίνει ἡ διάφορος αὕτη μεταγραφή, ἢ ὅτι τὸ *υ* τῆς διφθόγγου *αυ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο ἐνηλλάσσετο καὶ πρὸς τὸ *γ*, ὅπως καὶ ἐν ἑλληνικαῖς λέξεσιν ἐναλλάσσονται τὸ *β* καὶ *γ* πρὸ ἄλληλα, τὸ δὲ *αου* ὅτι ἦτο φθόγγος ὅλως τῆς *αυ* διάφορος; Ἂν δὲ πρὸς τούτοις παραβάλωμεν τὴν ἐκ Δελφῶν γραφὴν *ἐπίστεφσε* πρὸς τὴν ὀλίγῳ νεωτέραν *ἐμβλεύσαντες* ἥτις ἀναγινώσκεται ἐπὶ αἰγυπτιακοῦ ἐν Λονδίνῳ παπύρου τοῦ ἔτους 159 πρὸ Χριστοῦ[2], οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* δὲν ἦτο πάντῃ διάφορος τῶν ἐρασμικῶν φθόγγων *αου* καὶ *εου*.

Τί δὲ ἄλλο ἢ τὴν συμφωνικὴν δύναμιν τοῦ *υ* διδάσκουσι καὶ οἱ ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ δι' ἄλλων

---

2) Ν. 11, 16.

3) Ν, 1 στίχ. 103.

1) Θαυὴς καὶ Ταοὺς δίδυμαι Ν. 26 στίχ. 2. 163 πρ. Χρ. Ὁμοίως ἐν Ν. 55 Bis διαστέλλονται τὰ ὀνόματα τῶν αὐτῶν διδύμων, τῆς μὲν πρώτης γραφομένης ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ Ταγῆτος, Ταγῆτι (στίχ. 43, 53, 56) τῆς δὲ δευτέρας ἐν τῇ δοτικῇ Ταοῦτι (στίχ. 42 καὶ 49). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γράφεται καὶ ἐν Ν. 28, 2 Θαυῆτος καὶ Θαοῦτος (γεν.) καὶ ἐν 29, 2 Θαυὴς καὶ Ταούς.

2) Ἰδὲ Wessely Wien Stud. 4, 197 καὶ G. Meyer Grammatik κτλ. ἔκδ. β' σελ. 138, σημ. Ἡ γραφὴ ἐμβλεύσαντες ἀντὶ ἐμβλέψαντας εἶνε ὅλως ἀκατανόητος, ἂν τὸ υ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ δὲν εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ τὰ κολακεύσαντες, στρατεύσαντες, βασιλεύσαντες, πιστεύσαντες ἐκφωνούμενα δὲν ἀπέδιδον ὁμοιοτάτην προφορὰν πρὸς τὴν νῦν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦσαν. Μόνον σφοδρὸς ἐρασμικὸς ζῆλος δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ἐκ τῆς γραφῆς ἐμβλεύσαντες ἀντὶ ἐμβλέψαντες ὑπὲρ τῆς παραδιδομένης προφορᾶς συμπεράσματος· καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν χάριτας τῷ γράψαντι τὸν πάπυρον, ἐν ᾧ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γραφή, ὅτι ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ καὶ ἀγνοίᾳ τῆς ὀρθῆς τῆς λέξεως γραφῆς διδάσκει σήμερον καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς Ἐρασμικοὺς ὅτι ἡ γνησία καὶ ἀρχαία ἑλληνικὴ προφορὰ τῶν συλλαβῶν αυ καὶ ευ οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὴν διδασκομένην ὑπὸ τοῦ Βλασσίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ.

πολλῶν, περὶ ὧν ὕστερον λέγομεν, καὶ δὴ διὰ τῆς μεταγραφῆς τοῦ *j* εἰς *υ*, ὅταν μεταφέροντες εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὴν ἑβραϊκὴν λέξιν *Najoth* λέγωσι *Ναυϊὼθ* ἢ *Ναυάθ*[1];

Γράφοντες δὲ καὶ οἱ Ὄσκοι *thesawrom* τὴν ἑλληνικὴν λέξιν *θησαυρὸς* περὶ τὸ 200 ἔτος πρὸ Χριστοῦ[2], τί ἄλλο διδάσκουσι καὶ αὐτοὶ ἢ ὅτι τὸ *υ* τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν οὐ μόνον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Δελφοῖς καὶ Ὀρχομενῷ καὶ Κερκύρᾳ, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, βεβαίως ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῆς β′ καὶ γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος;

Πῶς δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ὅταν βλέπωμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἰωνικῇ νήσῳ Θάσῳ, οὕτω μακρὰν τῶν εἰρημένων χωρῶν κειμένῃ, ὁ *Ἀγλωφῶν (Ἀγλαοφῶν)* ἐλέγετο καὶ *Αὐλωφῶν*, ἐγράφετο δὲ οὑτωσὶ διὰ τοῦ *υ* ἤδη ἐν αὐτῇ τῇ τετάρτῃ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι[3]; Δεινῶς δὲ πλανᾶται καὶ πάλιν ὁ

---

1) Ν α υ ϊ ὼ θ μὲν ἔχει ὁ Ἀλεξανδρεωτικὸς κῶδιξ, Ν α υ ἀ θ δὲ ὁ Σιναϊτικός, Βασιλειῶν Α′, ιθ′, 18, 23. κ′, 1.

2) G. Stier ἐν τῷ περιοδικῷ Philologische Rundschau, 3 Jahrgang No. 18, Bremen, 28 April 1883, σελ. 564 περὶ τὸ τέλος. Ἰδὲ καὶ Georg Curtius, Grundzüge κτλ. ἐκδ 5, σελ. 570. Ὅτι δὲ τὸ Ὀσκικὸν *V* εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ β α ῦ δεικνύουσιν αἱ δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων σημαινόμεναι Ὀσκικαὶ λέξεις Clovatius. tovtkis, Κ λ ο ϝ α τ ί ω ι, τ ο ϝ τ ο· ἰδὲ Dr. Günther Alexander E. A. Saalfeld, Die lautgesätze der griechischen Lehnwörter im Lateinischen, Leipzig, 1884, σελ. 54.

3) Αἱ γραφαὶ Ἀ γ λ ω φ ῶ ν καὶ Α ὐ λ ω φ ῶ ν ἀναγινώσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ Studien κλ. τοῦ Κουρτίου Τόμ. V σελ. 268, col. 2. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ διὰ τῶν δύο τούτων γραφῶν σημαινόμενοι εἶνε δύο διάφοροι, οὐχὶ δὲ ὁ αὐτὸς ἀνήρ. Ἀνασκευάζομεν ὅσα λέγει ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β′ αὐτοῦ ἐκδόσει (σ. 68) περὶ τῆς γραφῆς Α ὐ λ ω φ ῶ ν τ ο ς, εἰ καὶ ἐν τῇ γ′ (σελ. 79 σημ. 293) οὐδὲν λέγει περὶ τῆς ἐν αὐτῇ τροπῆς τοῦ γ εἰς τὸν φθόγγον ο υ, τὸ μὲν διότι τὸ ω τὸ μετὰ τὸ λ δεικνύει ὅτι τὸ Α ὐ λ ω φ ῶ ν ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Α ὐ λ α ο φ ῶ ν, ἀγνώστου ὄντος μέχρι τοῦδε ὀνόματος Α ὐ λ ο φ ῶ ν τ ο ς οὐδὲ ὑπαρχούσης ἐν τούτῳ (καὶ ἂν που ἀπήντα ὄνομα Α ὐ λ ο φ ῶ ν) αἰτίας ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως, ὅπως ἐν τῷ Κ λ ε ω φ ῶ ν καὶ Κ λ ε ί δ η μ ο ς καὶ Κ λ ε ι γ έ ν η ς καὶ Κ λ ε ί β ο υ λ ο ς, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ Α ὐ λ ω φ ῶ ν δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ Ἀ γ λ ω φ ῶ ν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Α ὐ λ ο φ ῶ ν, τὸ δέ, ὅπως γείνῃ φανερωτέρα ἡ ἀστοχία τῶν ἐρασμικῶν συλλογισμῶν τοῦ Βλασσίου, προτιμῶντος πᾶν ἄλλο καὶ τὸ μάλιστα ἀπίθα-

Βλάσσιος, ὅταν ἑρμηνεύων τὴν γραφὴν καὶ προφορὰν *Αὐλωφῶν* λέγῃ ὅτι καὶ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ *γ* ἐτράπη οὐχὶ εἰς τὸ συμφωνικὸν *w*, ἀλλ' εἰς τὸ φωνηεντικὸν *ου*. Λέγομεν δεινῶς πλανᾶται ὁ Βλάσσιος, διότι ἐνταῦθα μάλιστα, εἴ που ἄλλοθι, συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ἀνδρός. Ἂν ἀληθῶς τὸ *γ* ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *ου*, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ ἄλλοθεν γνωστόν, ὡς εἶνε γνωσταὶ καὶ τοσαῦται ἄλλαι τροπαὶ καὶ ἐναλλαγαὶ συμφώνων καὶ φωνηέντων εἰς ἄλληλα. Ἐπειδὴ δ' ὅμως τοιοῦτόν τι οὐδαμόθεν μαρτυρεῖται οὔτε περὶ τοῦ *γ* οὔτε περὶ τοῦ *β* οὔτε περὶ τοῦ *π* οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς ἑλληνικοῦ συμφώνου, τοὐναντίον δὲ εἶνε βεβαιότατον ὅτι τὸ *β* ἐνηλλάγη πρὸς τὸ *γ* ἐν τῷ *γλέπω* καὶ *γλέφαρον* καὶ *γλάχων* ἢ *γλήχων* καὶ *γλαχὼ* ἢ *γληχὼ* καὶ *πρίσγυς* (πρέσβυς) καὶ *πρειγευτὰς* (πρεσβευτάς), καὶ τἀνάπαλιν τὸ *γ* πρὸς τὸ *β* ἐν τῷ αἰολικῷ *βανὰ* (γανά, γυνή) καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις λέξεσιν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἀντίστοιχοι τῆς ἀρχαίας ἰνδικῆς [1] καὶ οἱ ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Γρυγχειῆς* καὶ *Βρυγχειῆς* καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου *βουφάρας*, *γεφύρας*, καὶ τὸ βοιωτικὸν *γέφυρα* [2], τούτων πάντων ἕνεκα ἐξ ἀνάγκης ὀφείλομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν τὸ ἐναντίον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Βλασσίου· ὅτι ἐν Θάσῳ ἐκ χρόνων ἴσως ἀρχαιοτέρων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος πολλοὶ *Ἀγλωφῶντες* ἐλέγοντο *Ἀβλωφῶντες* κατὰ τὴν εἰρημένην τροπὴν τοῦ *γ* εἰς *β*, ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ εἷς μὲν τῶν πλείστων ἐν αὐτῇ μνημονευομένων ἀνδρῶν ἐλέγετο *Ἀγλωφῶν*, ἕτερος δὲ *Ἀβλωφῶν*, ἐγράφη δὲ οὐχὶ διὰ τοῦ *β*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *υ* ἕνεκα τῆς ὁμοιοτάτης προφορᾶς τοῦ *αβ* καὶ *αυ*, ὡς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐγράφη ὕστερον

νον νὰ ἰσχυρισθῇ, ἢ νὰ ὁμολογήσῃ καὶ ἅπαξ μόνον τὸ ἀρχαῖον τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν.

1) Οἷον ἐν ταῖς λέξεσι β α ί ν ω, β ά λ λ ω, β ά λ α ν ο ς, β α ρ ύ ς, β ί ο ς, β ί α, β ι ό ς, β ο ρ ά, β ο ρ έ α ς, β ο ῦ ς, β ρ έ φ ο ς, ἔ ρ ε β ο ς κτλ., περὶ ὧν ἰδὲ G. Meyer, Grammatik κτλ. ἔκδ. β' σελ. 197.

2) Ὡς λέγει ὁ Στράττις, ποιητὴς τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας ἐν ἀποσπάσματι ἐκ τῆς κωμῳδίας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης Φ ο ί ν ι σ σ α ι· Theod. Kocke. Comi. Attic. fragm. 1880, Τόμ. I σελ. 725, Nr. 47 στίχ. 5.

καὶ ἡ ἱέρεια *Λαυαγήτα*, εἰ καὶ ἦτο Λάκαινα[1], παρὰ δὲ τοῖς Λάκωσιν ὁ φθόγγος ὁ πρότερον διὰ τοῦ Ϝ σημαινόμενος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐγράφετο διὰ τοῦ *β*. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ *Εὔριπος* πολλοὶ λέγουσιν *Ἔγριπος*, τοὐναντίον δὲ τὸ συνήθως λεγόμενον *τραγούδι*, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ λέγουσι *τραβούδι*. Χαρίεν δὲ θὰ ἔλεγεν ὁ Βλάσσιος, ἄν που βλέπων τὴν λέξιν ταύτην διὰ τοῦ *υ* γεγραμμένην, πάνυ σεμνῶς διισχυρίζετο ὅτι καὶ σήμερον ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ *γ* τρέπεται εἰς *ου*, διὰ τὸν ὄντως πειστικώτατον λόγον, ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγοι λέγοντες τὸ *τραγούδι τραυούδι*.

Ἀλλ' οὐδὲ αἱ ἐκ Κρήτης γλῶσσαι τοῦ Ἡσυχίου *αὐκάν*, *ἀλκάν* — *αὐκυόνα*, *ἀλκυόνα* — *αὖμα*, *ἅλμα* — *αὖσος*, *ἄλσος* — *θεύγεσθαι*, *θέλγεσθαι* — *αὐγεῖν*, *ἀλγεῖν* — *εὐθεῖν*, *ἐλθεῖν* βοηθοῦσι μᾶλλον τῷ Βλασσίῳ, θέλοντι νὰ ἐνορᾷ ἐν αὐταῖς φωνηεντικὴν δύναμιν τοῦ *υ*[2]. Διότι καὶ ἐν ταύταις φαίνεται συμβαῖνον τὸ ἐναντίον πρὸς τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων δηλαδὴ ἐκ Κρήτης ἐπιγραφῶν τῆς ϛ' καὶ ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἐν αἷς γράφεται ἔτι Ϝ ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα Υ[3], διδασκόμεθα μὲν ὅτι τὸ *ν* τρέπεται ἐνίοτε εἰς Ϝ[4], οὐχὶ δὲ ὅτι τὸ *ν* τοῦτο ἢ τὸ *λ* ἢ ἄλλο τι σύμφωνον ἐτράπη εἰς τὸ φωνῆεν *υ*. Τοιαύτη τροπὴ εἶνε ὅλως ἄγνωστος ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Ἐκ τούτων γινώσκομεν μόνον ἢ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος τροπὴν τοῦ *ν* εἰς Ϝ, ἢ τὴν τοῦ *λ* εἰς *ν*, ἀπαντῶσαν καὶ ἐν ἄλλαις δωρικαῖς ἐπιγραφαῖς[5] καὶ

---

1) CIG 1466 ἐξ Ἀμυκλῶν. Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ἐν Σπάρτῃ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφετο καὶ Ε ὐ β ά ρ ε ρ ο ς ἀντὶ Ε ὐ ά ρ ε ρ ο ς, CIG 1278, 13, ὡς ἀρχαιότερον Ε ὐ β ά λ κ η ς ἀντὶ Ε ὐ ά λ κ η ς.

2) Ἐκδ. β', σελ. 68. Περὶ τῶν γλωσσῶν τούτων ἰδὲ καὶ Ahrens II σελ. 115.

3) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ 97.

4) Ἰδὲ τὰς ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι μνημονευομένας ἐκ Κρήτης ἐπιγραφὰς τὰς ὑπὸ Comparetti κτλ. ἐκδοθείσας, ἐν αἷς ἀπαντῶσι αἱ γραφαὶ [ἔ λ ε]Ϝ κ ο ς ἀντὶ ἔ λ ε ν κ ο ς ἤτοι ἔ λ ε γ χ ο ς, σελ. 3 Ν. 1, 2 στίχ. 1, σ π ο Ϝ δ δ ὰ ν ἀντὶ σ π ο ν δ ὰ ν στιχ. 9. ἀ Ϝ τ ή μ α τ α ἀντί ἀ ν τ ή μ α τ α (ἀνθήματα, ἀναθήματα) σελ. 17 Ν. 6 στίχ. 3, ἐν δὲ στίχῳ 4 λ ό Ϝ κ α ς ἀντὶ λ ό ν κ α ς ἤτοι λ ό γ χ α ς ἐξ Ὀάξου

5) Οἷον ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται π ρ ο α π ε ν θ ε ῖ ν ἀντὶ π ρ ο-

ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τῆς γ′ ἢ β′ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος[1], οὐχὶ δὲ ὅτι τὸ *ν* ἢ τὸ *λ* μετεμορφώθη καὶ εἰς φωνηεντικὸν φθόγγον. Καὶ ἔχομεν πάντα λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ τὸ *υ* τῆς γραφῆς *ἀδευφιοί*, ἥτις ἅπαξ ἀπαντᾷ ἐν τῇ μακροτάτῃ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ[2], εἶνε γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ Ϝ, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο *υ* ἀποτελοῦν δίφθογγον μετὰ τοῦ ἡγουμένου *α* καὶ *ε*, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τὰ κατὰ τὸν μεταχαρακτηρισμὸν τοῦ Ϝ εἰς Υ καὶ τοῦ Ϙ εἰς Κ καὶ τοῦ Η εἰς Ε ἐπεξερχόμενοι[3].

Ἐκ τῶν εἰρημένων συγχωρεῖται ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ θεσσαλικῷ *Δαυχναί(ου)*[4], τὸ *υ* ἔχει συμφωνικὴν δύναμιν, προελθὸν ἐκ τοῦ *Δαφναίου*, ὡς ἔν τισι τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐκ τοῦ *κλαδεύω*, *ἐπιστατεύω*, *Παρασκευὴ* γίνονται τὰ *κλαδεύγω*, *ἐπιστατεύγω*, *Παρασκευγὴ*[5]. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ *δαύχνα* εἶνε ὅτι ἐν τούτῳ ἀντὶ νὰ παρεντεθῇ *γ* παρενετέθη *χ* ἕνεκα τοῦ προηγουμένου *φ* καὶ τοῦ ἑπομένου *ν*, δασύνοντος συνήθως τὸ προηγούμενον ψιλὸν ἢ μέσον, οἷον *πάγνη*, *πάχνη*, *ἐξαίπνης*, *ἐξαίφνης*. Οὐδὲν δὲ κωλύει νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ κρητικῷ *Ϝαυξίων*, ὅπερ ἀπαντᾷ παρὰ τὸ *Ϝαξίων* ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ[6],

---

α π ε λ θ ε ῖ ν Mitth. arch. inst. V, 1880 σελ. 201 κέξ. στιχ. 14. Ὡσαύτως ἀναγινώσκεται Φ ι ν τ ί α ς ἀντὶ Φ ι λ τ ί α ς ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι καὶ Φ ί ν τ υ λ ο ς ἐν ἐπιγρ. ἐκ Σικελίας· ἴδε G Meyer, Grammatik κλ ἔκδ. β′ σελ. 178, ἔνθα παρατίθεται καὶ τὸ τοῦ Θεοκρίτου β έ ν τ ι σ τ ο ς (5, 76), τὸ παρὰ Πινδάρῳ Φ ί ν τ ι ς (Ὀλ. 6, 22), τὸ τοῦ Ἀλκαίου ἦ ν θ ο ν (84), τὸ τοῦ Ἀλκμᾶνος κ έ ν τ ο (ἀπόσπ. 141) κτλ Ἴδε καὶ Ahrens II σελ. 110 καὶ 111.

1) Ἐν τῇ γραφῇ π ο ρ τ ῆ ν θ ο ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος μακεδονικῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων, Bullet. de corr. hellén. IX, 1885, σελ 7, στιχ. 11.

2) Στήλ. V στίχ. 18, πλειστάκις δι' ἀ δ ε λ φ ι ο ί.

3) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 98 καὶ ἑξῆς.

4) Ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 196 πρ Χρ. Collitz κτλ. Nachträge σελ. 383, nr. 1329, 24. Ὁμοίως ἀ ρ χ ι δ α υ χ ν α φ ο ρ ε ί σ α ς ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Θεσσαλίας ἐπιγραφῇ Collitz 372,4=CIG 1766. Θὰ ἴδωμεν δὲ ὀλίγῳ ὕστερον ὅτι κατὰ τοὺς καισαρικοὺς χρόνους ἐγράφη καὶ ἐν Ἀθήναις Τ α ρ σ έ χ ς ἀντὶ Τ α ρ σ ε ὺ ς ἤτοι Τ α ρ σ έ φ ς.

5) Τοῦτο παρετήρησεν ἤδη καὶ ὁ Ῥόσσιος ἐν τῇ κατὰ τὰς νήσου τοῦ Αἰγαίου περιηγήσει ἴδε Arch. Aufsätze II σελ. 578.

6) CIG 3050, 1. 18.

ἔχει συμφωνικὴν δύναμιν. Νομίζομεν μάλιστα ὅτι ἡ γραφὴ *Ϝαυξίων* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φθόγγος *βαῦ* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς εἶχέ τι παχύτερον καὶ οἱονεὶ σύμμικτον ἐκ τοῦ *w* καὶ *ου*, ὅπως καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ *waw* δηλοῖ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον νομίζομεν ὀρθὴν τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην, ὅσῳ ἐκ τῆς τοιαύτης παχείας προφορᾶς κατανοεῖται ἡ ἐκ τοῦ Ϝ γένεσις τοῦ *ο* καὶ *ου*, περὶ ἧς καὶ πρότερον εἴπομεν (σελ. 93—4) καὶ ὀλίγῳ ὕστερον πάλιν λέγομεν.

Ὑπὲρ τῆς αὐτῆς δυνάμεως τοῦ *υ* ἐν τοῖς ρωμαϊκοῖς χρόνοις μαρτυροῦσιν αἱ ἑξῆς γραφαί·

Τὰ ὀνόματα *Εὔηνος*, *Εὔοδος*, *Εὐοδία*, *Εὐάριστος*, *Εὐάγριος*, *Εὐάγγελος*, *Εὐανθία*, εὕρηνται ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, οἷον ἐν Ἰλλυρίᾳ, ἐν τῇ πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίᾳ, ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ ἔχοντα μεταγεγραμμένον εἰς τὴν λατινικὴν τὸν φθόγγον *ευ* διὰ τοῦ *Evv*, *Evvenus* κτλ. [1] τὰ αὐτὰ δὲ καὶ διὰ μόνου τοῦ *Ev* [2], ἡ δὲ γραφὴ *Evv* δεικνύει σαφῶς ὁποῖος ἦχος ἠκούετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τοῖς εἰρημένοις ἑλληνικοῖς ὀνόμασι. Καὶ τοιαύτην ὡς φαίνεται προφορὰν γινώσκων καὶ ὁ Δημήτριος ἔγραφε [3] «πολλὰ δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων συντίθησιν (ἡ συνήθεια) ὀνόματα, οἷον *Αἰαίη* καὶ *Εὔιος*, οὐδέν τε δυσφωνότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἴσως καὶ μουσικώτερα». Ἥκιστα βεβαίως μουσικὰ θὰ ἦσαν τὰ *Εὔιος* καὶ *εὐαίων* καὶ *Εὐαοῖοι* κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν ἐκφωνούμενα *Ἔουιος*, *ἐουάϊων*, *Ἐουαοϊοί*.

Οὐχὶ διάφορον μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν ἐμμέτρῳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ

---

1) CIL Evvenus II σελ. 606 nr. 4534. Evvodo III 1. σελ. 340 nr. 2413. Evvodia V, 1 σελ. 219 nr. 2310, Evvaristus V, 2 σελ. 963 nr. 8110, 80 a. Evvagrio IV, 1. σελ 126 nr. 1198. Evvangelo V, 1 σελ. 126 nr. 1200. Evvantia V, 2. σελ. 684 nr. 6222. Τὴν γραφὴν vv εὐλόγως δύναταί τις νὰ παραβάλῃ πρὸς τὸ γερμανικὸν w. Καὶ φαίνεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραφον τὰς εἰρημένας ἑλληνικὰς λέξεις διὰ δύο v, ἐπειδὴ τὸ ἑαυτῶν v ὀλίγον διέφερε τοῦ φωνήεντος u.

2) οἷον Evenus V, 1, σελ. 111 nr. 1009. Evanthe V, 2. σελ. 674 nr. 6107 Evangelo V, 1 σελ. 73 nr. 647. Evodiae III, 1 σελ. 341 m 2435. Evodus II σελ. 668 nr. 4970, 57· Evelpistus II, σελ. 28 n 213. Evonctus II σελ. 220 nr. 1648.

3) Περὶ ἑρμηνείας § 69. ἔκδ. Goeller, σελ. 18.

τοῦ ἔτους 124 μετὰ Χριστὸν γραφὴ *εὔφηβος* ἐν τῷ α' στίχῳ «Εἰκόνα τήνδε Ποθεῖνος ἐν εὐφήβοισι παλαίστραις»[1]. Ὁ Οὔσιγγος θεωρῶν τὴν γραφὴν *εὐφήβοισι* ὡς σφάλμα τοῦ λιθοκόπου, διορθοῖ εἰς *εὐήβοισι*[2]. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη θὰ ἀπεδείκνυεν ὁμοιότητα προφορᾶς μεταξὺ τοῦ *εὔηβος* καὶ *εὔφηβος* δὲν εἶνε ὅμως ἐπιτυχής, οὐ μόνον διότι ἡ λέξις *εὔηβος* εἶνε ἀνύπαρκτος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ οὐσιαστικὸν *ἔφηβος* ἠδύνατο κάλλιστα ἐν ποιήματι νὰ ταχθῇ ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου *ἐφηβικός*, ὡς τὸ *νέος* καὶ *γέρων* ἀντὶ τοῦ *νεανικὸς* καὶ *γεροντικός*[3]. Ἀπορριπτομένης λοιπὸν ὡς σφαλερᾶς τῆς διορθώσεως τοῦ Οὐσίγγου γεννᾶται τὸ ἐρώτημα πόθεν ἐκεῖνο τὸ *υ* πρὸ τοῦ *φ*. Ὁ Βοίκχιος (*CIG I* σελ. 375 *b*) λέγει ὅτι ἐνταῦθα συμβαίνει ὅ,τι ἐν τῷ *Εὔρυτος* καὶ *Ἔρρυτος*. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ *Εὔρυτος* δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀναλογίαν πρὸς τὸ *εὔφηβος*. Διότι τὸ *Εὔρυτος* δὲν γεννᾶται ἐκ τοῦ *Ἔρρυτος*, ὅπως τὸ *εὔφηβος* ἐκ τοῦ *ἔφηβος*, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ *Ἔρρυτος* ἐκ τοῦ *Εὔρυτος* κατ' ἀποβολὴν τοῦ *υ*, ὅπως τὸ *ἔνοια* ἐκ τοῦ *εὔνοια* τὸ *ἑατοῦ* ἐκ τοῦ *ἑαυτοῦ* καὶ ἄλλα ὅμοια ἔν τε τῇ παλαιᾷ[4] καὶ τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ. Ὀρθοτέρα θὰ ἦτο ἡ σύγκρισις τῆς γραφῆς *εὐφήβοισι* πρὸς τὴν γραφὴν *Εὐφεσίων*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν νομίσματι ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς

---

1) CIG. 270, 1 = CIA III 1104, 1. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἔτι χρεία μακρᾶς συλλαβῆς, ἐγράφη ὀρθῶς ἡ λέξις ὅπως ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀττικαῖς καὶ ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς.

2) Ussing Inscr. Graec. ined. 60.

3) οἷον ν έ ῳ βραχίονι Εὐριπ. Ἑκάβ. 15. γ έ ρ ο ν τ ι τύμβῳ Μηδ. 1209.

4) ἐ ν ο ί α ς ἀντὶ εὐ ν ο ί α ς ἐν CIA II 616, 19 ἐκ τῶν μέσων τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἑ α τ ο ῦ ἀντὶ ἑ α υ τ ο ῦ ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ τελευταίου ἡμίσεος τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατοντ. ἰδὲ CIA II 478 c, 6. 487, 5 Add. 489 b, 15. Ἄλλα παραδείγματα τῆς τοιαύτης ἀποβολῆς τοῦ υ ἐν διαφόροις τῆς Ἑλλάδος χώραις ἰδὲ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γραμματικῇ τοῦ Gustav Meyer σελ. 137. Δὲν ποιούμεθα δὲ πλείονα λόγον περὶ τούτων, διότι τοιαύτη ἀποβολὴ τοῦ υ δύναται ὁμοίως νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀπόδειξιν καὶ τῆς συμφωνικῆς καὶ τῆς φωνηεντικῆς δυνάμεως τοῦ υ, ἐπειδὴ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, οἷον ἀ τ ό ς μ ο υ ἀντὶ α ὐ τ ό ς μ ο υ, καὶ ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς γλώσσαις, ἐν αἷς τὸ u ἔχει φωνηεντικὴν δύναμιν ἰδὲ Blass Ueber Ausspache κτλ. ἔκδ. β' σελ. 67. Παρ' ἡμῖν μάλιστα ἐνιαχοῦ ἐκπίπτει καὶ τὸ β μεταξὺ δύο φωνηέντων ὡς τὸ ϝ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

κοπέντι[1], ἐπειδὴ ἀμφότεραι ἐγεννήθησαν καθ' ὅμοιον τρόπον, κατὰ παρενθήκην τοῦ *υ* μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *φ*. Ἡ τοιαύτη δὲ παρενθήκη τοῦ *υ* οὖσά τι διάφορον τῆς ἀποβολῆς αὐτοῦ προϋπάρχοντος πρότερον ἐν λέξει τινί, πρέπει βεβαίως νὰ ἔχῃ καὶ ἑτέραν αἰτίαν, καὶ καθ' ἡμᾶς οὐδεμίαν ἄλλην ἢ ταύτην, ὅτι ἐλαχίστη ἢ οὐδεμία ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ τοῦ *εφ* καὶ *ευ*, ὅτε τοῦτο κεῖται πρὸ τοῦ *φ*, Ἂν εἶχεν ἄλλως τὸ πρᾶγμα, ὁ ποιητὴς τῆς ἐμμέτρου ταύτης ἐπιγραφῆς (ἐπειδὴ ἀναντιλέκτως οὗτος ἦτο ὁ αἴτιος τῆς γραφῆς *εὐφήβοισι*, ὑπὸ τοῦ μέτρου ἀναγκασθεὶς νὰ ἐκτείνῃ τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν *εφ* εἰς μακράν), ἦτο πολὺ φυσικώτερον νὰ ποιήσῃ τοῦτο, ἐκτείνων τὸ *ε* εἰς *ει* ἢ *η*, ἢ νὰ μεταμορφώσῃ τοσοῦτον τὴν λέξιν *ἔφηβος*, μεταβάλλων αὐτὴν διὰ τῆς παρεγγραφῆς τοῦ *υ* εἰς *εοὔφηβος*. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐποίησεν οὕτω, εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ μὲν *ει* καὶ *η* δὲν εἶχον ἔτι ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν ἀρχαιοτάτην, τὴν πρὸ Εὐκλείδου αὐτῶν προφοράν, τὸ δὲ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, ὅπερ πληρέστατα συμφωνεῖ πρὸς ὅ,τι καὶ ἐξ ἄλλων συνεπεράναμεν καὶ ἐκ τοῦ ἰσοκρατείου «τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ», ἐπικυροῦται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν γραφῶν *ἀπελέφτερος* καὶ *κατεσκέβασε*, αἵτινες δὲν φαίνονται πολὺ νεωτέρων χρόνων[2]. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν οἱ εἰς τὸ συριακὸν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μεταφράσαντες τὰς Γραφὰς κατὰ τὴν β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, τοὐναντίον πρὸς τὸν Ἀθηναῖον ποιητήν, παρέλειπον πολλάκις τὸ *υ* πρὸ τοῦ *φ* καὶ *β*, ἐπειδή, ὡς λέγει ὁ ἐμπειρότατος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἐρνέστης Ῥενάν, τὸ ἐπό-

---

1) 160 μετὰ Χριστόν. Ἰδὲ Liscovius κτλ. σελ. 108.

2) κατεσκέβασε παρὰ τὸ ἀπαγορεύω ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Καλλιπόλεως τῶν χρόνων τῶν Καισάρων CIG 2015, 3 ἰδὲ καὶ nr 3693 ἐκ Κυζίκου. Πρὸς τὰς γραφὰς κατεσκέβασε καὶ ἀπαγορεύω πρέπει νὰ παραβληθῇ ἡ προμνημονευθεῖσα λακωνικὴ Λαυαγήτα ἀντὶ Λαβαγήτα, ἥτις βεβαίως δὲν εἶνε νεωτέρα τῆς ἀττικῆς εὐφήβοισι, ὅπως οὐδὲ ἡ ἐκ Σπάρτης Εὐβάρερος CIG 1278, 13. Ἡ δὲ γραφὴ ἀπελέφτερος ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Ῥώμης CIG 5992 6. ἰδὲ καὶ Dittenberger ἐν Hermes VI σελ. 307. Πρὸς τὴν γραφὴν ἀπελέφτερος πρέπει νὰ παραβληθῇ ἡ προμνημονευθεῖσα καὶ πολλῶν ἀρχαιοτέρα δελφικὴ ἐπίστεφσε.

μενον *φ* καὶ *ϐ* ἱκανῶς ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τοῦ *υ* τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, καὶ οἱ μεταφράζοντες δὲν εὕρισκον πάντοτε ἀναγκαίαν τὴν γραφὴν φθόγγου ἀκριϐῶς ἀναπληρουμένου ὑπὸ τοῦ εὐθὺς ἑπομένου γράμματος [1]. Συμμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ἡ γραφὴ *Ταρσέχς* ἀντὶ *Ταρσεύς*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν ἀττικῇ ἐπιτυμϐίῳ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων [2]. Ἡ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἐναλλαγὴ τοῦ *χ* πρὸ τὸ *υ* ἦτο δυνατὴ μόνον, ἂν τὸ *υ* ἐν τῷ *Ταρσεὺς* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ *φ*, διότι μόνον τὸ σύμφωνον τοῦτο, οὐδαμῶς δὲ τὸ φωνῆεν ἠδύνατο νὰ ἐναλλαγῇ πρὸς τὸ *χ*, ὡς καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι λέξεις μαρτυροῦσιν. [3].

Ὅτι καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους τὸ *υ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαϐήτῳ μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνῷ Δίων ὁ Κάσσιος, ὅστις ἤκμαζε περὶ τὰ μέσα τῆς ϐ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἔγραφε τὸ ὄνομα τῶν βασιλέων τῶν Ὀσροηνῶν *Ἄϐγαρος* διὰ τοῦ *υ* [4], ἐπὶ νομισμάτων συγχρόνων τῷ Κασσίῳ [5] καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Ῥώμης τοῦ ἔτους 220—241 μετὰ Χριστόν, γράφεται διὰ τοῦ *ϐ* [6]. Διδάσκει δὲ σαφέστατα αὐτὸς ὁ Κάσσιος τὴν ταυτοδυναμίαν τοῦ *αυ* καὶ *αϐ*, οὐχὶ μόνον ὅταν γράφῃ *Αὔγαρον* τὸν *Ἄϐγαρον*, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀντιστρόφως τὴν λατινικὴν λέξιν *auctoritas*, ἐν ᾗ τὸ *u* ἔχει φωνηεντικὴν δύναμιν, δὲν μεταφέρῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τῆς *αυ* ἀλλὰ διὰ τοῦ

---

1) Ern. Renan Eclaircissements tirés des langues sémitiques sur quelques points de la prononciation grecque. Paris 1849 σελ. 30. Ὅτι αἱ συριακαὶ μεταφράσεις ἀνέρχονται εἰς τὸ ἔτος 200 μετὰ Χριστὸν καὶ ἔτι ἀνωτέρω λέγει ὁ αὐτὸς Ῥενὰν ἔν τε τῇ εἰρημένῃ πραγματείᾳ, ἐν σελίδι 11 σημ. 3, καὶ ἐν ἑτέρῳ αὐτοῦ συγγράμματι, ἐπιγραφομένῳ Histoire générale des langues sémitiqnes Paris 1858 σελ. 257.

2) Κουμαν. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτ. 2444.

3) Georg. Curtius, Grundz. κτλ. ἔκδ. ε′ σελ 482.

4) Δίων Κάσσιος ἐν 40, 20. 68, 18 77, 12. 79, 1. ἔνθα γίνεται λόγος περὶ Ἀ ϐ γ ά ρ ω ν συγχρόνων τῷ Κράσσῳ καὶ Τραϊανῷ καὶ Καραχάλλᾳ.

5) Mionnet Description de medailles antiques Τόμ. V σελ 616 καὶ Suppl. VIII, 412.

6) Ἰδὲ CIG. 6196 ἐκ Ῥώμης Ὅθεν εἰκότως καὶ ὁ Σουΐδας ἀναφέρει καὶ τὰς δύο γραφάς.

αου, γράφων *ἀουκτώριτας*[1]. Μετὰ τῆς γραφῆς *ἀουκτώριτας* συμφωνεῖ καὶ ἡ ἐκ Ῥώμης γραφὴ *Παουλλῖνα* τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων, ἥτις, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Διττεμβέργης, δὲν ἑρμηνεύεται, ἂν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους αἱ ἑλληνικαὶ δίφθογγοι ἦσαν ἰσοδύναμοι πρὸς τὰς λατινικὰς *au* καὶ *eu*, τὰς πρὸ συμφώνου κειμένας[2]· συμφωνεῖ δὲ καὶ ἡ ἰωνικὴ γραφὴ *Λαοδικέους* τοῦ ἔτους 137 μετὰ Χριστόν, περὶ ἧς εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 93). Ὅθεν οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς κατὰ τὴν α' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὴν λατινικὴν λέξιν *Lavinia* δὲν μεταφράζει εἰς τὴς ἑλληνικὴν διὰ τοῦ *Λάουνα*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *Λαῦνα*, γράψας οὕτω[3] διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καὶ ὁ Δίων ἔγραψεν *Αὔγαρον* τὸν *Ἄβγαρον*, *ἀουκτώριτας* δὲ τὸ *auctoritas*, καὶ ἕτερος ἔγραψε *Παουλλῖναν* τὴν *Paulinam*. Ἂν δὲ ἄλλαι γυναῖκες ἐλέγοντο *Παυλῖναι*, εἰ καὶ ἔζων, ὡς εἰκάζεται ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων, ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, τοῦτο μαρτυρεῖ μόνον ὅτι δὲν ἦτο ἀπηγορευμένον τοῖς Ἕλλησιν, ὁσάκις δὲν ἤθελον ἀκριβῶς νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν τὰ ξένα ὀνόματα[4], νὰ ἐκφωνῶσι ταῦτα

---

1) ΝΕ' 3, 4 ἔκδ. Bekker 1849. Καὶ πάντα δὲ τὰ ἄλλα χειρόγραφα φέρουσι τὴν γραφὴν ἀ ο υ κ τ ώ ρ ι τ α ς. Ἓν δὲ μόνον τὸ ὑπὸ Ξιφιλίνου ἐκδοθὲν φέρει τὴν λέξιν ἠκρωτηριασμένην, διότι, ὡς λέγει ὁ Reimarus, ἐλλείπουσιν ἐν αὐτῷ αἱ δύο τελευταῖαι συλλαβαὶ ι τ α ς, ὑπάρχοντος κενοῦ χώρου μετὰ τὸ ρ· καὶ φαίνεται ὅτι εἶχον ἀποσβεσθῇ ἐκ τοῦ χειρογράφου οὐ μόνον αἱ δύο εἰρημέναι συλλαβαί, ἀλλὰ καὶ τὸ ο τῶν συλλαβῶν α ο υ κ τ ω ρ καὶ ἐσφαλμένως, ὡς φαίνεται, ὁ Ξιφιλῖνος ἀνέγνω α ὐ κ τ ώ ρ, ἀντὶ ἀ ο υ κ τ ώ ρ . . . Ἴδε τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κασσίου, ἣν ἐξέδωκε κατὰ τὸ ἔτος 1750 ὁ Hermannus Samuel Reimarns, ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ 55, 3. 4.

2) Π α ο υ λ λ ῖ ν α CIG 6665 παρὰ τὴν ὁδὸν Σατουρνίαν καὶ Hermes VI σελ. 307.

3) ἐν Ῥωμαϊκαῖς ἀρχαιολογίαις Α', 43, 59 60, 70.

4) Ἂν οἱ Ἕλληνες γράφουσι συνήθως Π α ῦ λ ο ς, Α ὖ λ ο ς, Α ὐ ρ ή λ ι ο ς κτλ. οὐχὶ δὲ Π ά ο υ λ ο ς Ἄ ο υ λ ο ς Ἀ ο υ ρ ή λ ι ο ς τοῦτο συμβαίνει διότι καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῆς λατινικῆς γλώσσης μετεχειρίζοντο τοὺς ἀντιστοίχους ἑλληνικοὺς φθόγγους, διότι καὶ οὗτοι ἱκανῶς, εἰμὴ πάντοτε ἀκριβέστατα, ἀπέδιδον τοὺς λατινικούς. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἠδύναντο νὰ λέγωσι Π α ῦ λ ο ν, τὸν P a u l u m καὶ Α ὖ λ ο ν τὸν A u l u m, καὶ

κατὰ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀλφαβήτῳ δύναμιν τῶν ἀντιστοίχων γραμμάτων καὶ συλλαβῶν, ὅπως οὐδὲ ἡμῖν σήμερον εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ λέγωμεν *Παυλῖνα*, ἂν καί τινες ἰταλίζουσαι θέλουσι νὰ ὀνομάζωνται *Παουλῖναι*. Οὐχὶ δὲ δι' ἕτερον λόγον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς πόλεως Χερσονήσου τῶν χρόνων τοῦ Μιθριδάτου γράφεται *Σαύμακος* ὅπερ παρ' Ἀππιανῷ, συγχρόνῳ Δίωνι τῷ Κασσίῳ λέγεται *Σεβάδακος* [1]. Ταῦτα πάντα μετὰ τῶν *Σαυνιτῶν* τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πολυβίου [2] ἀποδεικνύουσι σαφέστατα ὅτι ἤδη πολὺ ἀρχαιότερον Δίωνος τοῦ Κασσίου καὶ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἐν ταῖς *αυ* καὶ *ευ* ἠκούετο ὁ φθόγγος *βαῦ* οὐχὶ μόνον πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου, καὶ ἐξελέγχουσι πλανώμενον τὸν Βλάσσιον καὶ ἀπὸ ἀπατηλῆς θέσεως σκοποῦντα τὰ πράγματα, ὅταν ζητῇ νὰ καταβιβάσῃ τὴν παρ' ἡμῖν προφορὰν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διφθόγγων εἰς πολὺ νεωτέρους χρόνους [3].

Εἶνε δὲ πολὺ περίεργος καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ αὐτὸς Βλάσσιος πειρᾶται νὰ ἀπαμβλύνῃ τὴν ἰσχὺν ἑτέρου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς τεκμηρίου, τοῦ λαμβανομένου ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἑρμηνευταὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ ἑβραϊκὸν *βαῦ* τὸ μετὰ τὸ *α* καὶ *ε* εὑρισκόμενον μεταγράφουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοῦ *υ*, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ *β*, οἷον *Αὐά* [4], *Αὐείμ* [5], *Δαυὶδ* καὶ *Δαβίδ* [6], *Εὔα* [7],

---

Αὐρήλιον τὸν Aurelium, ὅσῳ ἔλεγον καὶ Λεύκιον τὸν Λούκιον, εἰ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ Λεύκιος καὶ Lucius εἶνε πολλῷ μείζων ἢ ἡ διαφορὰ τῶν τριῶν ἄλλων Παῦλος καὶ Paulus, Αὖλος καὶ Aulus κτλ. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ δι' ἄλλον λόγον οἱ Ἕλληνες δὲν ἔγραφον Πάουλος κλπ., διότι οἱ φθόγγοι αου καὶ εου ἀπετέλουν παρ' αὐτοῖς δύο συλλαβάς, καὶ ἐποιοῦντο χρῆσιν αὐτῶν συνήθως ἐν ἐκείνοις τοῖς ὀνόμασιν, ἐν οἷς τὸ ν ἐσυλλαβίζετο μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασι Φλάβιος, Ὀκτάβιος, Σεβῆρος, περὶ ὧν ὀλίγῳ ὕστερον διαλαμβάνομεν, τὴν διττὴν αὐτῶν μεταγραφὴν ἐξετάζοντες.

1) Bullet de corr. hellén. V σελ. 73 καὶ 74. ὁ Σεύθης Σαύμακος ἢ Σεβάδακος ἦτο σύγχρονος τῷ Μιθριδάτῃ. ἰδὲ Ἀππιανὸν ἐν τῷ περὶ μιθριδατικοῦ πολέμου 79.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 484.

3) Ἐκδ. β' σελ. 70.

4) Δ' Βασιλειῶν ΙΗ', 34. ΙΘ, 13 ἐν τῷ Ἀλεξανδρεωτικῷ κώδικι, ὁ δὲ Σιναϊτικὸς φέρει τὴν λέξιν διὰ τοῦ β γεγραμμένην Ἀβά.

5) Ἰησ. Ναυῆ ΙΘ', 23.

Εὐὰλ[1], *Εὐλ*[2], *Εὐιλὰ*[3], *Λευὶ*[4], *Ναυὰθ*[5], *Νινευή*[6], *Ῥαγαῦ*[7], *Σαυὰ καὶ Σαβά*[8], *Σαυὴ καὶ Σαβύ*[9]. Κατὰ τὸν Βλάσσιον[10] ἐκ τῶν μεταγραφῶν τούτων δὲν συμπεραίνεται ἡ ὁμοηχία τοῦ ἑλληνικοῦ φθόγγου πρὸς τὸν ἑβραϊκόν, ἀλλὰ μόνον ὅτι οἱ φθόγγοι οὗτοι ἦσαν οἱ μάλιστα πρὸς ἀλλήλους ἀντιστοιχοῦντες. Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ θεωρίας περὶ ἀντιστοίχων φθόγγων δύο ἢ πλειόνων γλωσσῶν δὲν ἐδίδαξε σαφῶς ὁ ἀνήρ, ἐν τῇ προκειμένῃ τοὐλάχιστον μεταγραφῇ, εἰ καὶ φαίνεται αὐτήκοος γενόμενος τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἑβδομήκοντα Ἑλλήνων τε καὶ Ἑβραίων, πῶς τὸ *υ* ἐν τῷ *Δαυὶδ* καὶ *Εὔα* καὶ τοῖς ὁμοίοις κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἐκφωνούμενον, ἥτις δὲν εἶνε, ὡς

6) Περὶ τῆς διττῆς γραφῆς Δαυὶδ καὶ Δαβὶδ ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ἑβδομήκοντα ἰδὲ Gesenius Thesaurus κτλ. I, 324.

7) Γένεσ. Δ, 1, καὶ ἀλλαχοῦ.

1) Γέν. I, 27.

2) Ἰησ. Ναυῆ ΙΓ', 21 Ι' Παραλειπομ. Α', 23.

3) Γεν. Ι', 7. 29. Α' Παραλ. Α'. 9. Ὁ δὲ Ἐρατοσθένης γράφων παρὰ Στράβωνι ις', 767 Χαυλοταῖος τὸ Havila τί ἄλλο διδάσκει ἢ ὅτι καὶ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν χ καὶ τὸ υ τῆς αυ, ἐξεφωνεῖτο καὶ τότε, ὡς καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν;

4) Πολλαχοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· οἷον Γέν. ΚΘ', 34. ΛΕ', 23. ΜΘ', 5. Ἀριθ. Α', 49. Γ', 23. Ἔξοδ Α', 2. ϛ', 16 κτλ.

5) Περὶ τῆς γραφῆς Ναυὰθ ἢ Ναυιώθ, ἐν ᾗ τὸ υ κατέχει τὸν φθόγγον τοῦ j εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθ. σελ. 497.

6) Γέν. Ι', 11. Δ' Βασιλειῶν ΙΘ', 36. Σοφον. Β', 13. Ἰωνᾶς Α', 2. Γ', 3 4. 5. 6 Δ, 11.

7) Περὶ τοῦ υ τῆς γραφῆς ταύτης εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 484) ὅτι κατέχει τὸν τόπον τοῦ ἑβραϊκοῦ b, ὡς τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ β τότε προφερομένου, καὶ τούτου ἕνεκα ἡ γραφὴ Ραγαῦ, ἥτις ἀπαντᾷ διὰ τοῦ υ πάντοτε γεγραμμένη καὶ ἐν ἅπασι τοῖς κώδιξιν, ἐν Γέν. ΙΑ', 19. 20 21. Α' Παραλειπ. Α'. 25 Ἰουδεὶθ Α, 15, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἓν τῶν σαφεστάτων τεκμηρίων ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ υ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ.

8) Σαυὰ Γέν. ΛΗ'. 2. 12 Σαβὰ Γέν. Ι', 7. Α' Παραλειπ. Α', 9. 10.

9) Σαυὴ Γεν. ΙΔ', 6 ἐν Σαυῇ τῇ πόλει. Ὁμοίως τὴν κοιλάδα τὴν Σαυὴν Γέν. ΙΔ', 17. ὁ δὲ Σιναϊτικὸς κῶδιξ ἔχει τὴν κοιλάδα τοῦ Σαβύ

10) Ἐκδ. α'. σελ. 31 τέλ. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ β' ἐκδόσει σελ. 69 τέλ. ὁ Βλάσσιος θεωρεῖ ὡς πρᾶγμα μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν ἐπιδεχόμενον ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα γράφοντες Δαυὶδ ἐξεφώνουν Δαουίδ!

φαίνεται, νέα, οὐχὶ μόνον ἀποβαίνει ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν *βαῦ*, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ἀποδίδει αὐτό. Πῶς δὲ συμβαίνει ὥστε καὶ τὸ ὄνομα *Βαῦ* τοῦ γράμματος Ϝ νὰ προφέρηται σήμερον παρ' ἡμῖν, ὅπως προεφέρετο ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Φοινίκων; Περὶ τῶν θαυμασίων τούτων συμπτώσεων οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ ἡμῖν ὁ Βλάσσιος, ἀλλὰ λεληληθότως λαμβάνει καὶ πάλιν ὡς ἀποδεδειγμένον ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπρεπε νὰ ἀποδείξῃ. Τότε μόνον θὰ εἶχεν ἰσχὺν τὸ ἐκ τῶν ἀντιστοίχων φθόγγων αὐτοῦ ἐπιχείρημα, ἂν ἡ προφορὰ τῆς παραδόσεως ἦτο ψιλὴ ἐπίνοια, ὡς ἡ ἐρασμική, καὶ δὲν ἦτο γνωστὸν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων εἶχε τὴν σήμερον προφορὰν τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, εἶχε δὲ ταύτην καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς καὶ πρὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Οὐδὲ εἶνε πολὺ ἰσχυρά, ὅσα ἐπάγεται κατὰ τῆς τοιαύτης προφορᾶς ἐκ τῶν γραφῶν *Ναβαῦ* καὶ *Αὐνάν*[1], δι' ὧν οἱ Ἑβδομήκοντα σημαίνουσι τὰς ἑβραϊκὰς λέξεις *Nebo* καὶ *Onan*· διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἐμπειρότατος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἐρνέστης Ῥενάν[2], φαίνεται ὅτι ἡ δίφθογγος *αυ* παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἤρχετο νὰ ἀποβαίνῃ *ο*, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν συμβαίνει σήμερον παρὰ τοῖς Ἄραψιν, οἵτινες ἐν τῇ χύδην αὐτῶν γλώσσῃ μεταβάλλουσι τὴν δίφθογγον ταύτην εἰς *ο* ἢ *ου*· καὶ δὲν εἶνε πταῖσμα τῶν Ἑβδομήκοντα, ἂν κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις προφορὰν ἔγραψαν *Ναβαῦ* καὶ *Αὐνάν*, ὕστερον δὲ ἢ καὶ συγχρόνως αἱ λέξεις αὗται ἐλέγοντο καὶ *Nabo* ἢ *Nebo* καὶ

---

1) ἔκδ. α' σελ. 25 καὶ ἔκδ. β' σελ. 59. Ἡ γραφὴ Αὐνὰν ἀπαντᾷ ἐν Γεν. ΛΗ', 4. 8. 9. Μϛ', 12. Ἀριθ. Κϛ', 19. Α' Παραλειπ. Β', 3. ἡ δὲ γραφὴ Ναβαῦ ἐν Ἀριθ. ΛΒ', 3. 42. Δεύτερον. ΛΔ', 1. Α' Παραλειπ. Ε', 18.

2) Eclaircissements tirés de langues sémitiques sur quelques points de la prononciation greque Paris 1849 σελ. 28. 29. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ φέρουσι ὅσα λέγει καὶ ὁ Frankel ἐν Vorstudien zu der Septuaginta Leipzig, 1841, σελ. 116 σημ. d. ἔτι δὲ καὶ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις Havran, Αὐρανῖτις καὶ Ὠρανῖτις εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταγραφομένη· ἰδὲ Ἰεζεκιὴλ ΜΖ', 16. ΜΖ', 18. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι καὶ καθόλου οἱ ἀρχαιότατοι λαοὶ τὰς φθόγγους aw καὶ ew ἐξεφώνουν ὡς aouw καὶ eouw καὶ εὐκόλως αὗται ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσι τὸν φθόγγον τοῦ ω καὶ ο υ.

Опап. Τοιαύτη μεταβολὴ τοῦ φθόγγου *βαῦ* εἰς φωνηεντικὸν ἤρξατο συμβαίνουσα καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέκτῳ[1]· καὶ ἂν αὕτη ἤθελεν ἐπικρατήσει τῆς ἀττικῆς, ἢ ἂν τὰ σποραδικὰ ἴχνη τῆς προφορᾶς *αου* καὶ *εου*, τὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφανέντα[2], ἤθελον πολλαπλασιασθῇ, τότε ἀναντιλέ-

1) Οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου οὐχὶ πολὺ νεωτέρᾳ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἀναγινώσκεται τ ά ο τ α καὶ ἀ ο τ ὸ ς Bullet. de corr. hellén. III, σελ. 48, 31. Ὁμοίως τ ά ο τ α, ἀ ο τ ό, ἐ ο ε ρ γ έ τ η ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρυθρῶν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Lebas et Waddington Voyage archéologique τόμ. III σελ. 7, no 40 στίχ. 10. 18. 10—11. 5 καὶ Explications σελ. 21 no. 40. Ὁμοίως τ ά ο τ α, ἀ ο τ ό ν, ἀ ο τ ο ῖ ς, ἀ ο τ ῶ ν, ἔ ο ν ο ι α ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σάμου ὀλίγῳ μεταγενεστέρᾳ τοῦ ἔτους 322 πρ.Χρ. Carl. Curtius Urkund. zur Geschichte von Samos. Wesel. 1873 σελ. 4. Ὡσαύτως Ν ά ο λ ο χ ο ν, λ ε ο κ ο ῖ ς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Πριήνης τῶν αὐτῶν χρόνων Lebas κτλ. τομ. III σελ. 57 nr. 186 2. 3. καὶ Explications σελ. 72, no 186. φ έ ο γ ε ι ν, φ ε ο γ έ τ ω ἐξ Ἀμφιπόλεως τῆς δ' πρ Χρ. ἑκατονταετηρίδος CIG 2008, 3. 23. φ ε ο γ ο υ σ ι ν ἐκ Χίου Bullet. de corr. hellén. III, 321, 15. τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐ ο π ά μ ο ν ο ς ἐκ τῆς ἀπέναντι τοῦ Παντικαπαίου Φαναγορίας, ἀποικίας τῶν Τηΐων καὶ Μιλησίων. CIG 2121. Ὡσαύτως ἐπὶ ἰωνικῶν νομισμάτων τῆς δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Ἐ ο θ ύ δ α μ ο ς, Λ ε ο κ α ῖ ο ς ἐκ Κλαζομενῶν· Ἐ ό χ ω ρ ος, Ἐ ο έ λ θ ω ν ἐξ Ἐφέσου· Γ λ ά ο κ ο ς, Τ α ο ρ έ α ς ἐξ Ἐρυθρῶν Lebas et Waddington κτλ. Explications τομ. III σελ. 72 nr. 186 Ἔ ο β ω λ ο ς δὲ ἀναγινώσκεται καὶ ἐπὶ νομίσματος τῆς δωρικῆς πόλεως Κνίδου. β α σ ι λ έ ο ς ἐκ Χίου τῶν μέσων τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Bullet. de corr. hellén. III, 242 Face B στιχ. 8 = Roehl 381. Πάντα ταῦτα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Bullet de corr. hellén. III σελ. 51 καὶ σελ. 321 B. Haussoullier. Ἰδὲ καὶ G. Meyer Grammatik. κτλ. ἐκδ. β'. σελ. 135 καὶ Ross, Archäol. Aufsätze II σελ. 548.

2) Ἰδὲ ἔμπρ. σελ. 93. Παρὰ τὰ ἐκεῖ παρατεθέντα παραδείγματα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ὅμοια ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ β α ῦ εἰς ο ἢ ο υ, ὡς ἄνω λέγομεν, προελθόντα· οἷον ἐ ξ ο δ ο ύ σ α ν τ ε ς (ἐκ τοῦ ἐ ξ ο δ έ ο υ σ α ν τ ε ς), β ω λ ο υ ο μ έ ν α ι ς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κρήτης τοῦ τέλους τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος CIG 2556, 53, 74. ο ὐ ε ρ γ έ τ α υ ς CIA II 547. 10 ἐν ἐπιγραφῇ ὁμοίως ἐκ Κρήτης τῶν ἀρχῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. ἐ π ι τ ά δ ο υ μ α Bullet de corr. hellén. IV, 453, 12. 45 (ἐκ Κνωσοῦ τῶν μέσων τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Δωρικὸν εἶνε καὶ τὸ ὦ λ α ξ κατὰ τὸν Ἐτυμολόγον καὶ τὸ ψ ο ύ δ ι α καθ' Ἡσύχιον καὶ Σουΐδαν. Ὁμοίως πρέπει νὰ ἑρμηνευθῶσι καὶ ὅσα ἀναφέρει ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας σελ. 63 γ ο ν έ ο υ σ ι ν, Ἔ ο υ τ υ χ ο ς. Ὅτι δέ τινος τῶν γραφῶν τούτων, οἷον τὸ Π ε λ ε υ ὸ ς ἀντὶ Π η λ ε ύ ς, εἶνε τυ-

κτως καὶ ἡ προφορὰ *α*F καὶ *ε*F ἤθελεν ὑποχωρήσει εἰς τὴν *αο* καὶ *εο* ἢ *αου* καὶ *εου* καὶ εἰς τὴν ἐκ τούτων προκύπτουσαν *ω* καὶ *ου* καὶ σήμερον οἱ Ἕλληνες θὰ ἐξεφωνοῦμεν τὰς διφθόγγους ταύτας, ὡς ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων οἱ Ῥωμαῖοι[1]. Αἱ γραφαὶ *λεοκός*, *Λαοδικεούς*, *ἐπιτάδουμα* (ἐκ τοῦ *ἐπιταδέουμα* ἢ *ἐπιταδέομα*) κτλ. φθογγολογικῶς μὲν θεωρούμεναι σημαίνουσι τὴν μεταβολήν, ἣν ἠδύνατο νὰ πάθῃ ὁ φθόγγος *βαυ*, τρεπόμενος εἰς φωνηεντικόν, ὀρθογραφικῶς δὲ ἐξεταζόμεναι διδάσκουσιν ὅτι τὸ *υ* τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπου ἐλάμβανε τὸν φθόγγον τοῦ *ο* ἢ τῆς *ου* κατ' ἀνάγκην ἐγράφετο δι' ἄλλων γραμμάτων, τῶν ἱκανῶν νὰ σημάνωσι τὴν νέαν αὐτοῦ φωνήν. Ὅτι δὲ ἡ τροπὴ αὕτη τοῦ *υ* εἰς *ο* ἢ *ου* ἐγίνετο ὡς ἡ τοῦ F εἰς *ο* ἐν τῷ F*άξος* *Ὄαξος*[2] καὶ ἡ τοῦ κατέχοντος τὸν τό-

χαῖον ἁμάρτημα τοῦ γράψαντος εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν, διότι πλεονασμὸς ἢ ἐλλείψεις γραμμάτων καὶ ἐνίοτε γραφὴ γράμματος ἀνθ' ἑτέρου εἶνε πρᾶγμα οὐχὶ σπάνιον καὶ ἐπὶ τῶν ἀγγείων καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ὡς πολλάκις ἀπεδείξαμεν. Οἱ δὲ τύποι αὐσωτόν, αὐσωτῶν, αὐσωτᾶς, αὐσωταῖς, αὐσωτάν, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς δελφικαῖς τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Wescher et Foucart κτλ 31, 6. 200, 3. 201, 4. 209, 27 Bullet. de corr. hellén. V, 423—4 ἐπγρ. 37 στίχ. 7), κτλ δὲν προέκυψαν, ὡς νομίζει ὁ Βλάσσιος (ἐκδ. β' σελ 67), ἑπόμενος τῇ γνώμῃ τοῦ Μεϋήρου (Grammat. ἐκδ. ά. σελ 121, ἐκδ β' σελ 130) ἐκ τῆς ὡς αου προφορᾶς τῆς αυ ἐν τῇ ἀντωνυμίᾳ αὐτός, διότι οὐδέποτε ἡ ἀντωνυμία αὐτός, καίπερ ἑκατοντάκις καὶ χιλιάκις ἀπαντῶσα ἐν ταῖς ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφαῖς, λέγεταί ποτε καὶ ὠτός, ἀλλὰ προῆλθον ἐκ τῶν πληρεστέρων τύπων αὐτοςαυτᾶς 164, 9. 165, 16. 348, 9—10. αὐτοςαυτοῖς 217, 24 κτλ. διὰ συγκροτήσεως, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Πλάτων, καὶ συναιρέσεως τοῦ ο τοῦ αὐτὸς καὶ τῆς ἑπομένης αυ καὶ ω. Καὶ οὐ μόνον οὐδὲν παράδειγμα ἐν ταῖς δελφικαῖς ἐπιγραφαῖς μαρτυρεῖ ὅτι ἡ αυ καὶ ευ ἐν Δελφοῖς ἐξεφωνεῖτο ὡς αου καὶ εου, ὡς ἐπίστευσαν ὁ Βλάσσιος καὶ Μεϋῆρος, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐκ τῆς ἐν αὐταῖς ἀπαντώσης γραφῆς ἐπίστεφσε καὶ τῆς ἐν αἰγυπτιακῷ παπύρῳ ἐμβλεύσαντες, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν, καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων, ἀποδεικνύεται σαφέστατα ὅτι τὸ υ τῆς αυ καὶ ευ εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες ἔγραφον ἀντ' αὐτοῦ ο ἢ ου, ὅπου ὁ φθόγγος βαῦ ἐτρέπετο καὶ αὐτὸς εἰς τὰ φωνήεντα ταῦτα.

1) Corsen, über Aussprache κτλ. 1858 I 167—170 καὶ 176.

2) Bullet. de corr. hellén. VI σελ. 461—462 καὶ CIG Τόμ. II σελ. 401 B. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῇ ἐν τῷ Bulletin κτλ. τῶν ἐτῶν 220—217 πρ. Χρ. ἀ-

πον τοῦ Ϝ *Β* ἐν τῷ *Βλισσή*, *'Ολισσή*[1] καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τὸ *υ* ἐν τῷ *λευκὸς* κτλ. εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ *βαῦ*, γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς τὸ *υ* κεῖται καθ' ἑαυτό, καὶ ἔχει φωνηεντικὴν δύναμιν δὲν φαίνεται τραπὲν εἰς *ο*, εἰς ὃ μετὰ τοσαύτης εὐκολίας τρέπεται τὸ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ* ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέκτῳ καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ δωρικῇ.

Ἂν δὲ τὸ *υ* τῶν λατινικῶν λέξεων ***Flavius***, ***Flavianus***, ***Octavius***, ***Severus*** κτλ. μεταγράφεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν συνήθως διὰ τῆς *ου* ἢ τοῦ *β* καὶ μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, σπανιώτερον δὲ διὰ τοῦ *υ* καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Σεβήρου[2], οὐδὲ τοῦτο ἀποδεικνύει τι, ὡς νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοί[3], κατὰ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ἀλλὰ μόνον ὅτι τὸ λατινικὸν *v* δὲν ἐξεφωνεῖτο ἀκριβῶς οὔτε ὡς ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος *ου*, οὔτε ὡς τὸ ἑλληνικὸν σύμφωνον *β* καὶ οὐδὲν πλέον. Ἂν δὲ ἀποδεικνύει τι καὶ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ἀποδεικνύει ὅτι αὗται δὲν ἐξεφωνοῦντο ὅπως διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ὡς *αου* καὶ *εου* διότι, ἂν ἐξεφωνοῦντο ὡς *αου* καὶ *εου*, οὐδὲν ἐκώλυε τοὺς Ἕλληνας, ὅσον ἐκ τῆς προφορᾶς, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ λέγωσιν ***Φλαῦϊος***, ἀφοῦ τοῦτο εἰς τὴν προφορὰν οὐδὲν θὰ διέφερε κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς τοῦ *Φλάουιος*. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ ἀρχαιότεραι μεταγραφαὶ *Φλάουιος* καὶ *Φλάβιος* ἀποδεικνύουσιν ἔτι ὅτι ἂν τὸ ***Φλαῦϊος*** δὲν

παντῶσι καὶ οἱ δύο τύποι Ὀ α ξ ί ω ν, Ὀ ά ξ ι ο ς στιχ. 4. 5 καὶ Ϝ α ξ ί ω ν στίχ. 9. Ὅθεν οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν ἐν μιᾷ ἐκ Κρήτης ἐπιγραφῇ ἀπήντησεν ο ὐ ε ρ γ έ τ α ς, ἐν ἄλλαις δέ, ἐν αἷς ἀπαντᾷ ἡ λέξις, γράφεται διὰ τῆς ε υ, προφερομένη ἐ Ϝ ε ρ γ έ τ α ς, ὡς καὶ γράφεται ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 97. Ὅτι τὸ Ϝ ἠδύνατο νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ο υ μαρτυρεῖ καὶ ἀρχαιοτάτη ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφὴ φέρουσα γεγραμμένον ὐ έ ρ γ ο ν (ἤτοι οὐ έ ρ γ ο ν) ἀντὶ Ϝ έ ρ γ ο ν ἰδὲ F. Halbherr et D. Comparetti inscrizioni arcaiche di varie citta cretesi 1887, σελ. 118, στίχ. 5 καὶ 8. Ἐκ τῆς αὐτῆς Κνωσοῦ ὁρμᾶται καὶ ὁ τύπος ἐ π ι τ ά δ ο υ μ α, ὅστις κατὰ πάντα τὰ προειρημένα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλοθεν τὴν ἀρχήν, ἢ ἐκ τοῦ ἐ π ι τ ά δ ε Ϝ μ α, ἐ π ι τ ά δ ο υ μ α.

1) Ahrens de Gr. l. d. II, 50.

2) Ἰδὲ Dittenberger ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes VI, 1872, σελ. 303.

3) Blass κτλ. ἐκδ. β' σελ. 69.

ἐξεφωνεῖτο ὡς *Φλάουιος*, δὲν ἐξεφωνεῖτο ὅμως οὐδὲ ὡς *Φλάβιος*, καὶ οὕτως ἐκ τῶν λατινικῶν μεταγραφῶν μένει πάλιν τὸ ζήτημα οἷον καὶ ἐξ ἀρχῆς, πῶς ἐξεφωνεῖτο τὸ *υ* ἐν ταῖς σπανιωτέραις μεταγραφαῖς *Φλαύιος*, *Φλαυιανός*, *Σευῆρος*, ἀφοῦ δὲν ἐξεφωνεῖτο οὔτε ὡς *ου* οὔτε ὡς *β*; Καθ' ἡμᾶς οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *Φλάουιος* καὶ *Φλάβιος*[1], *Ὀκτάουιος* καὶ *Ὀκτάβιος*[2] κτλ., ὡς ἔλεγον καὶ *Οὐαλέριος* καὶ *Βαλέριος*[3], *Οὐολούσιος* καὶ *Βουλούσιος*[4], *Οὐεργίλιος* καὶ *Βεργίλιος*[5], *Οὐΐβιος* καὶ *Βίβιος*[6], *Οὐϊβούλιος* καὶ *Βιβούλιος*[7], *Οὐάλης* καὶ *Βάλης*[8], *Οὐᾶρος* καὶ *Βᾶρος*[9], *Οὐίκτωρ* καὶ *Βίκτωρ*[10], *Οὐῆρος* καὶ *Βῆρος*[11] κτλ. διότι δηλαδὴ τὸ λατινικὸν *υ* εἶχε φθόγγον τινὰ μεταξὺ τῆς *ου* καὶ τοῦ *β* κυμαίνοντα καὶ οἷον ἐξ ἀμφοτέρων σύμμικτον[12] καὶ πρὸς τὸ ἀγγλικὸν *w* παρεμφερέστατον[13], καὶ δὲν ἠδύναντο κάλλιον οἱ Ἕλληνες τὸ *Fla-vius*

---

1) Ἰδὲ Ditterberger ἐν Hermes VI σελ. 303 καὶ ἐν CIA III pars posterior σελ. 385.

2) συχνότατα ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς CIA III σελ. 384, συχνότατα δὲ καὶ Ὀ κ τ ά ϊ ο ς.

3) Β α λ έ ρ ι ο ς ἐν CIA III 1036· συχνότατα δὲ Ο ὐ α λ έ ρ ι ο ς.

4) Τὸ μὲν ἐν τῷ ἀριθμῷ 95, τὸ δὲ ἐν τῷ 1298.

5) Ο ὐ ε ρ γ ί λ ι ο ς 1039. Β ε ρ γ ί λ ι ο ς 1091.

6) Ο ὐ ε ί β ι ο ς (Vibius) CIG 5836 (71 πρ. Χρ.) Β ί β ι ο ς δὲ καὶ Λ ί β ι ο ς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Bullet. de corr. hellén. VI, σελ. 43, στίχ. 130 καὶ σελ. 38 στίχ. 86. Ὡσαύτως Ο ὐ ί β ι ο ς καὶ Β ί β ι ο ς ἐν ταῖς μετὰ τὸν Αὔγουστον ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς CIA III, 619. 833. 2404. Β ε ι β ί ῳ δὲ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Πομπηΐας CIL IV nr. 2837. 2840.

7) CIA III σελ. 384.

8) Αὐτόθ. ἀριθ. 1094. 1113.

9) Αὐτόθ. ἀριθ. 584 d. 1145.

10) Αὐτόθ. 632. 1056. 1122 1177. 3049.

11) Αὐτόθ. σελ 309.

12) Ὡς δεικνύει σαφέστατα ἡ γραφὴ Μ η ο υ β ι α ν ὸ ς (M e v i a n u s) ἐν ᾗ τὸ ο υ β οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὴν ἀκριβεστέραν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ λατινικοῦ v. Ἰδὲ Corsen Ueber Aussprahe κλ. 1858 I σελ. 133 καὶ CIG 2930.

13) Corsen κλ. σελ. 137. 138. 139. Τούτου δὲ ἕνεκα καὶ ἡμεῖς τὸ ἀγγλικὸν w μεταγράφομεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ διὰ τῆς ο υ καὶ διὰ τοῦ β, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασιν Ο ὐ α σ ι γ κ τ ὼ ν καὶ Β α σ ι γ κ τ ὼ ν (Washington), Ο ὐ ε λ λ ι γ-

καὶ *Se-verus* νὰ μεταγράψωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν ἢ διὰ τοῦ *Φλά-ουιος* ἢ *Φλά-βιος*, *Σε-ουῆρος* ἢ *Σε-βῆρος*, ἀφοῦ τὸ ἐν αὐτοῖς *υ* δὲν ἀπετέλει δίφθογγον μετὰ τοῦ ἡγουμένου *a* καὶ *e*, ἀλλ' ἀποκεχωρισμένον ἀπ' αὐτοῦ ἀπετέλει μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἑτέραν συλλαβήν[1]. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν αἱ γραφαὶ *Φλαύιος* καὶ *Σευῆρος* ἐμφανίζονται κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Σεβήρου[2], διότι ἀκριβῶς ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων ἤρξατο καὶ ἡ φανερωτέρα σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν· οὐδὲν παράδοξον ἂν κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐγράφετο *ω* ἀντὶ *ο* καὶ *αι* ἀντὶ τοῦ *ε* καὶ *ει* ἀντὶ τοῦ βραχέος *ι* καὶ *οι* ἀντὶ τοῦ βραχέος *υ*, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφετο καὶ *αυ* καὶ *ευ* ἀντὶ ᾰ-β (=ᾱ-β ἢ ᾰ-β) καὶ ε-β καὶ οὐδαμῶς διεκρίνετο τὸ *κατεσκέ-βασεν* ἀπὸ τοῦ *ἀπαγορεύ-ω* καὶ τὸ *Σευ-ῆρος* ἀπὸ τοῦ *Σε-βῆρος* καὶ τὸ *Φλαύ-ιος* ἀπὸ τοῦ *Φλά-βιος*. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ δι' ἄλλον λόγον οἱ Ἕλληνες τὸ λατινικὸν *υ* μετέγραφον εἰς τὴν ἑλληνικὴν οὐχὶ διὰ τοῦ *υ*, ἀλλὰ διὰ τῆς *ου*, ὅτε δὲν ἀπετέλει μετὰ τοῦ *a* καὶ *ε* μίαν συλλαβήν, διότι κατὰ τὸν Πρισκιανὸν τὸ λατινικὸν *υ* κατεῖχε τὸν τόπον τοῦ αἰολικοῦ Ϝ[3], τοῦτο δὲ κατὰ τὸν Ἁλικαρνασσέα Διονύσιον εἶχε τὴν δύναμιν, ἣν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ἡ δίφθογγος *ου*[4].

Ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* μαρτυρεῖ καὶ ὅ,τι ὁ Κικέρων διηγεῖται περὶ τοῦ συμβάντος ἐν

κτῶν καὶ Βελλιγκτῶν (Wellington). Οὐολσελέης καὶ Βολσελέης (Wolseley). Ὁμοίως καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀναγκάζονται φθόγγους τινὰς τῶν Ἀράβων νὰ σημαίνωσι κατὰ πέντε ἢ ἓξ τρόπους διὰ τὴν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις ἔλλειψιν τοιούτων φθόγγων. Ἰδὲ Ern. Renan κλ. σελ. 33 ἀρχ.

1) Ἰδὲ Dittenberger Hermes VI σελ. 303 σημ. Μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο σαφῶς καὶ αἱ γραφαὶ Φλάβιος, Ὀκτάβιος, Σεβῆρος, Φούλβιος κτλ.

2) Ἰδὲ Dittenberger Αὐτόθι. Λέγομεν δὲ κυρίως, διότι ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἔγραφεν Αὐεντῖνος, σπανίως δὲ Ἀουεντῖνος· αὐτόθ. σελ. 306.

3) Prisc. VI § 69 Aeoles quoque solent inter duas vocales ejusdem dictionis digamma ponere, quos in multis nos sequimur· ὄϜις ovis, ΔάϜος Davus, ὠϜὸν ovum.

4) Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολ. Α', 90. Ἰδὲ καὶ ὅσα λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Γραμματικὸς Μελάμπους ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 777

τῷ λιμένι τοῦ Βρεντεσίου καθ' ἣν ὥραν ὁ Κράσσος ἐπέβαινεν εἰς τὰς ναῦς, στρατεύων ἐπὶ τοὺς Πάρθους (κατὰ τὸ ἔτος 54 πρὸ Χριστοῦ)· ὅτι δηλαδὴ τότε ἄνθρωπός τις πωλῶν σῦκα ἐν τῷ λιμένι, ἅτινα νεωστὶ εἶχε κομίσει ἐκ *Καύνου*, ἐφώνει *Cavneas*, ἀποτρέπων τρόπον τινὰ διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸν Κράσσον νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖσε, ὅπου μετὰ ἓν ἔτος κακῶς ἀπώλετο[1]. Ἂν ἡ λέξις *Cavneas (ficus)*, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ ἑλληνικὴ *Καυνέας*[2] δὲν ἀπέδιδεν ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸ *caveneeas*, τὸ διήγημα τοῦ Κικέρωνος περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ συκοπώλου διὰ τῆς λέξεως ταύτης προρρήσεως τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῇ τῷ Κράσσῳ ἐν τοῖς Πάρθοις θὰ ἦτο ἄτοπον καὶ ἀκατανόητον· διότι μόνη ἡ ὁμοιότης τοῦ *Καυνέας* πρὸς τὸ *cave ne eas* δὲν εἶνε ἱκανὴ νὰ πείσῃ τινά, οὐδὲ τὸν μάλιστα πιστεύοντα εἰς τὰς προρρήσεις καὶ τὰ μαντεῖα, ὅτι ὑπῆρχε σχέσις τις τῶν ἐκ τῆς Καύνου ἰσχάδων πρὸς τὸν θάνατον τὸν ἐπαπειλούμενον τῷ Κράσσῳ ὑπὸ τῆς ἀποτρεπτικῆς ἐκείνης φωνῆς. Τοῦτο συνιδὼν καὶ ὁ Κορσηνός, πειρᾶται νὰ ἀποφύγῃ τὴν περὶ τῆς συμφωνικῆς ἐκφωνήσεως τοῦ *υ* ἐν τῷ *Καυνέας* ὁμολογίαν, ἀποφαινόμενος ὅτι τὸ *cave* ὁ πολὺς ὄχλος φαίνεται ὅτι ἔλεγε *cau*[3]. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀποφάνσεως ταύτης οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν ὁ Κορσηνὸς ἢ ἔλαθε προσαγαγὼν ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον αὐτὸ τὸ ἀποδεικτέον. Ἐκ τίνος βεβαίας καὶ ἀσφαλοῦς μαρτυρίας ἐγίνωσκεν ὁ Κορσηνὸς ὅτι ὁ πολὺς ὄχλος πάντως ἔλεγε *cau* ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε γνωστοῦ *cave*, ἀφοῦ τοῦτο, ἂν ἔπρεπε πάντως νὰ πάθῃ τινὰ μεταβολήν, ἔπρεπε καθ' ἑτέραν διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ Κορσηνοῦ νὰ γείνῃ οὐχὶ *cau*, ἀλλὰ *cae*[4], οὐδεμίαν δυνάμενον νὰ ἔχῃ σχέσιν

---

1) De divinatione II, 40.

2) ἤτοι ἰσχάδας ἐκ Καύνου. Ὅτι δὲ καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ ὕστερον ἦτο εὔχρηστος καὶ ὁ εἰς ε ο ς τύπος ταύτης καὶ τῶν ὁμοίων λέξεων, εἴπομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ε ι ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

3) Corsen κλ. I, σελ. 136.

4) Αὐτόθι, σελ. 137, ἔνθα ὁ Κορσηνὸς λέγει ὅτι τὸ λατινικὸν v διὰ τὴν ὡς τὸ ἀγγλικὸν w ἐκφώνησιν αὐτοῦ πολλάκις ἀπεβάλλετο μεταξὺ δύο φωνηέντων κείμενον, καὶ κατὰ τὸ πάθημα τοῦτο τοῦ v ὤφειλε τὸ caveo κατ' αὐτὸν τὸν Κορσηνὸν νὰ λέγηται ὑπὸ τοῦ χύδην ὄχλου οὐχὶ caueo, ἀλλὰ caeo, καὶ τὸ caveant consules, caeant consules. Ἔπειτα ἂν αὐθαιρέτως ἐπιχειρήσωμεν νὰ

πρὸς τὸ *Cavneas*; Καὶ οὐ μόνον ἡ ἀπόφανσις τοῦ ἄλλως κριτικωτάτου ἀνδρὸς εἶνε λογικῶς πλημμελής, ἀλλὰ καὶ ἀντιμάχεται πρὸς τὰ πρότερον ἀποδειχθέντα περὶ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῆς *αυ* καὶ *ευ*· δὲν αἴρει δὲ οὐδὲ τὴν ἀπορίαν πῶς συμβαίνει, ὥστε τὸ *Καυνέας* τοῦ συκοπώλου κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἐκφωνούμενον νὰ ἀποδίδῃ ἦχον ὁμοιότατον πρὸς τὸ *cave ne eas*, ὃν μετὰ 100 ἢ 150 ἔτη ὕστερον θὰ ἀπέδιδε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικούς, ἀπέδιδε δέ, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν τῷ στόματι τῶν Ἀθηναίων ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Δὲν πρέπει δηλονότι νὰ ἀγνοῶμεν ὅτι τὸ ἐθνικὸν *Καύνιοι* ἀπαντᾷ συχνότατα ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις τῶν Ἑλληνοταμιῶν, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς γραφῶν *Δαυνιοτειχῖται* καὶ *Δαμνιοτειχῖται* ἐδιδάχθημεν [1] ὅτι τὸ *υ* ἐν τῇ πρώτῃ γραφῇ εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ *αυ* ἐπὶ τῶν Ἑλληνοταμιῶν εἶχε διττὴν προφοράν, ἄλλην μὲν ἐν τῷ *Δαυνιοτειχῖται*, ἄλλην δὲ ἐν τῷ *Καύνιοι*.

Διὰ ταῦτα καὶ πάντα τὰ προειρημένα ἐξελέγχονται οἱ Ἐρασμικοὶ ἀποστάντες τῆς ἀρχαίας καὶ γνησίας ἑλληνικῆς προφορᾶς οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν ἄλλων διφθόγγων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς *αυ* καὶ *ευ*. Πόσον δὲ ἠστόχησαν καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν συμφώνων λέγομεν ἐν τοῖς ἑξῆς, ἀφ' οὗ πρῶτον διαλάβωμέν τινα περὶ τῶν φωνηέντων καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ *η*.

μεταβάλωμεν εἰς u τὸ v ὅπου ἡμεῖς θέλομεν, δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν ἀγνωρίστους οὐκ ὀλίγας τῶν λατινικῶν λέξεων. Ὅτι δὲ ὁ φθόγγος β α ῦ ἠδύνατο καὶ πρὸ συμφώνου νὰ ἀκούηται ἐν τοῖς μετ' Εὐκλείδην χρόνοις, πλὴν τῶν ἄλλων τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθεισῶν γραφῶν δεικνύει καὶ ἡ ἐκ Λακεδαίμονος γραφὴ Τ ε F ῦ χ ρ ο ς ἀντὶ Τ ε ῦ χ ρ ο ς Rangab. Antiru. Hellén. Τόμ. II σελ. 1.

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 483 σημ. 5.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ Η.

Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τῶν φωνήεντων καὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων (κεφ. ιδ' σελ. 96, ἐκδ. *Schaeffer* 164)·

«Ἔστι δὲ ταῦτα (τὰ φωνήεντα) τὸν ἀριθμὸν ζ', δύο μὲν μακρά, τό τ' *η* καὶ τὸ *ω*, δύο δὲ βραχέα, τό τ' *ε* καὶ τὸ *ο*, τρία δὲ δίχρονα, τό τ' *α* καὶ *ι* καὶ τὸ *υ*, ἃ καὶ ἐκτείνεται καὶ συστέλλεται.... Τούτων δὴ κράτιστα μέν ἐστι καὶ φωνὴν ἡδίστην ἀποτελεῖ τά τε μακρὰ καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μηκύνεται κατὰ τὴν ἐκφοράν, ὅτι πολὺν ἠχεῖται χρόνον καὶ τοῦ πνεύματος οὐ κατακόπτει τὸν τόνον· χείρω δὲ τὰ βραχέα ἢ τὰ βραχέως λεγόμενα, ὅτι μικρόφωνά τ' ἐστὶ καὶ σπαδονίζει τὸν ἦχον. Αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν εὐφωνότατον τὸ *α*, ὅταν ἐκτείνηται· λέγεται γὰρ ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν. Δεύτερον δὲ τὸ *η*, ὅτι κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' οὐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένου. Τρίτον δὲ τὸ *ω*· στρογγύλεταί τε ἐν αὐτῷ τὸ στόμα καὶ περιστέλλει τὰ χείλη, τήν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροστόμιον ποιεῖται. Ἔστι δὲ ἧττον τούτου τὸ *υ*· πρὸς γὰρ αὐτὰ τὰ χείλη συστολῆς γενομένης ἀξιολόγου πνίγεται καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος. Ἔσχατον δὲ πάντων τὸ *ι*· περὶ τοὺς ὀδόντας τε γὰρ ἡ κρότησις τοῦ πνεύματος γίνεται, μικρὸν ἀνοιγομένου τοῦ στόματςς καὶ οὐκ ἐπιλαμπρυνόντων τῶν χειλέων τὸν ἦχον. Τῶν δὲ βραχέων οὐδέτερον μὲν εὔηχον, ἧττον δὲ δυσηχὲς τὸ *ο*· διίστησι γὰρ τὸ στόμα κρεῖττον θατέρου, τὴν δὲ πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μᾶλλον».

Καὶ περὶ τῆς προφορᾶς μὲν τῶν ἄλλων φωνηέντων οὐδεμία ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἐρασμικῶν, μεγίστη δὲ περὶ τῆς τοῦ *η*, καὶ τοσαύτη, ὥστε συγχωρεῖται νὰ εἴπωμεν ὅτι περὶ τῆς προφορᾶς οὐδενὸς ἄλλου φωνήεντος ἢ συμφωνου ἢ καὶ διφθόγ-

γου ἐποίησαν τηλικοῦτον θόρυβον οἱ Ἐρασμικοί, ὅσον περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *η*, διὰ πολλῶν καὶ παντοίων σπουδάσαντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ φωνῆεν τοῦτο προεφέρετο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ κατ' ἀκολουθίαν πολὺ διαφόρως ἢ ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν ἀγώνων αὐτῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀνασκευάσωσιν ἓν γεγονός, ὅτι πολλαχοῦ τὸ *η* ἤδη ἐν τῇ ἀττικῇ τῇ παλαιᾷ φωνῇ εἶχεν ἀποβῆ ἁπλοῦν *ἰῶτα*, ἀφοῦ τοῦτο διαρρήδην καὶ σαφῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Κρατύλῳ· «οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι, λέγει, τῷ ἰῶτα εὖ μάλα ἐχρῶντο, καὶ οὐχ ἥκιστα αἱ γυναῖκες, νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ ἰῶτα ἢ *ε* ἢ *η* μεταστρέφουσι» [1]. Τὸ παράδειγμα μάλιστα, ὅπερ ὀφείλομεν τὴν ἱκανῶς διδακτικὴν ταύτην μαρτυρίαν, ἡ λέξις *ἡμέρα* [2], ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐλέγετο *ἁμέρα*, δεικνύει ὅτι τοσαύτη μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὴν προφοράν, ὥστε καὶ τὸ μακρὸν *α* ἠδύνατο νὰ καταντήσῃ ἤδη ἐν χρόνοις πολὺ τοῦ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους ἀρχαιοτέροις ἰσχνότατον καὶ ἴσως βραχύτατον *ι*, ἐξελέγχον μετὰ ἄλλων γλωσσικῶν φαινομένων αὐθαιρέτους τὰς ἰσχυρίσεις τῶν δοξαζόντων ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας φωνῆς μεταλλαγὴ ἤρξατο τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων. Ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου τοῦ Πλάτωνος, ὅπερ, ὡς φαίνεται, δὲν ἐξητάσθη προσηκόντως ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν [3], μανθάνομεν οὐχὶ μόνον ὅτι τοῦ *ἰῶτα* ἐγίνετό ποτε ἀρχαιότατα πλείστη χρῆσις ἐν Ἀττικῇ, ἀλλὰ

---

1) σελ. 418 Β ἰδὲ καὶ 419 Α. Ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ μνημονεύει ὁ Πλάτων τῶν γυναικῶν ὡς μάλιστα σῳζουσῶν τὴν παλαιὰν φωνήν, διότι καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, αἱ γυναῖκες ἐχρῶντο τῷ ι, ὅπου οἱ ἄνδρες ἐχρῶντο τῷ η. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐκ τοῦ πολλοῦ ὄχλου ὡς ι ἐξεφώνουν τὸ η, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς χωρία τινὰ τοῦ Ἀριστοφάνους, περὶ ὧν ὕστερον λέγομεν.

2) σελ. 418. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον λέγεται ἐν τῷ αὐτῷ Κρατύλῳ «Δημήτηρ φαίνεται κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς διδοῦσα ὡς μήτηρ καλεῖσθαι» (404 Β), ὡσανεὶ δηλαδὴ ἐν τῇ παλαιᾷ τῇ ἀττικῇ φωνῇ ἐλέγετο Δ ι μ ή τ η ρ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀρχαιότατά ποτε καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐλέγετο Δ α μ ά τ η ρ, ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ τὸ μακρὸν α ἤδη πρὸ τοῦ Σωκράτους εἶχε καταντήσει ἁπλοῦν ι.

3) Ὁ Βλάσσιος μάλιστα καὶ ὅλως ἐπελάθετο τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ 6' αὐτοῦ πραγματείᾳ, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. σελ. 72.

καὶ ὅτι τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπὶ Σωκράτους εἶχεν ἐν πολλοῖς καταλάβει τὸ *η*, ἐξ οὗ βεβαίως εἶχε γεννηθῇ τὸ *ἰῶτα* ἐκεῖνο. Ἂν ἡ διαδοχικὴ αὕτη μετάβασις τοῦ *η* εἰς *ἰῶτα* καὶ τούτου πάλιν εἰς *η* παραβληθῇ πρὸς τὴν μετά τινας ἑκατονταετηρίδας ἐκ νέου ἐμφάνισιν τοῦ *ἰῶτα* ἐν τῷ τόπῳ τοῦ *η*, παρέχει νομίζομεν ἱκανὸν λόγον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τὸ *η* δὲν προεφέρετο ὡς *ê* ἀνοικτόν, ἀλλ' ὡς μακρὸν φωνῆεν διάφορον μὲν τοῦ *ἰῶτα*, ἀλλ' οὕτω πρὸς αὐτὸ πλησιάζον, ὥστε ἡ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸ ἕτερον μετάβασις ἦτο εὐκολωτάτη. Ἂν δὲ τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς ἀνοικτὸν καὶ πλῆρες *ê* καὶ δὲν εἶχε μέσην τινὰ μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ἰῶτα* κυμαίνουσαν προφορὰν καὶ δὲν ἔφερεν οὕτω ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ἰσχνότερον μέν, ἀλλ' ὁμοειδῆ φθόγγον τοῦ *ἰῶτα*, τότε μένει ἀληθῶς ἀνεξήγητον πῶς καὶ τὸ *ε* καὶ ἡ *αι*, ἥτις κατά τινας τῶν Ἐρασμικῶν ἤδη ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων ἐξεφωνεῖτο ὡς *ê*, δὲν ἔχει παρ' ἡμῖν σήμερον ἢ μᾶλλον δὲν ἔλαβεν ἤδη ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων τὴν αὐτὴν τῷ *ἰῶτα* ἐκφώνησιν. Δὲν κατανοεῖται δὲ καὶ πῶς ἡ γλῶσσα, ἀφοῦ ἔπαυσε νὰ διακρίνῃ τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων καὶ διὰ τοῦτο συνέστειλε τὸ μὲν *ω* εἰς *ο*, τὴν δὲ *αι* ἀπὸ *e* ἀνοικτοῦ καὶ μακροῦ εἰς βραχὺ *ε* ἤδη ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, δὲν συνέστειλεν ὁμοίως εἰς *ε* καὶ τὸ *η*, ἂν τοῦτο ἀληθῶς ἐξεφωνεῖτο, ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ Ἐρασμικοί, καὶ δὲν εἶπε παραδείγματος χάριν ***ἐμέρα*** ἢ ***ἐμίρα***, ἀλλὰ ἀκριβῶς ***ἰμέρα***, ὅπως καὶ οἱ πρὸ Σωκράτους Ἀθηναῖοι. Τοῦτο τὸ ὄντως θαυμαστὸν φαινόμενον ἔπρεπε νὰ ἑρμηνεύσῃ ὁ Βλάσσιος, πρὶν παρατηρήσῃ[1] ὅτι ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ μέχρι τῆς δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος διεσῴζετο ἡ ἀρχαιοτάτη, ἡ τοῦ ἀνοικτοῦ *e* προφορὰ τοῦ *ἦτα*. Διότι διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης δὲν ἑρμηνεύεται, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, διὰ τί μόνον τὸ *ἦτα* κατήντησε τέλος διὰ τοῦ χρόνου ἁπλοῦν *ι*, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ *αι* καὶ τὸ *ε*. Τὸ ὅτι ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐφυλάσσετο μέχρι τῆς δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος καὶ ἴσως πολλῷ ἔτι ὕστερον ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ *η* προφορά, τοῦτο οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ καὶ Ἀττικῇ καὶ ἐν πολλαῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀλλαχοῦ

---

1) Ἔκδ. γ', 1888 σελ. 65 ἀρχ.

τὸ *η* παρὰ τοῖς πολλοῖς δὲν εἶχε λάβει τὴν τοῦ *ἰῶτα* προφορὰν ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Αὐγούστου. Εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ τὸ *υ* ἐν Βοιωτίᾳ μέχρι τέλους διέσῳζε τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ ἐκφώνησιν, καὶ σήμερον δὲ ἔτι ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ αὐτὸ φωνῆεν ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν, ἐν αἷς ἀπαντᾷ, δὲν ἐκφωνεῖται ὡς *ἰῶτα*, ὅπως συνήθως ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις, ἀλλ' ὡς *ου*, φυλάττον τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ δύναμιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἐν τῇ ιθ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι! Οὐδενὶ δ' ὅμως, οὐδὲ τῷ Βλασσίῳ, συγχωρεῖται ἕνεκα τούτου νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *υ* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν σήμερον τὸ *u* ἐν τῷ γαλλικῷ ἀλφαβήτῳ. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον οὐδὲ περὶ τοῦ *η* συγχωρεῖται τοῖς Ἐρασμικοῖς νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν εἶχε τὴν μέσην μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ *ι* προφοράν, περὶ ἧς λέγομεν, ἐφ' ὅσον δὲν προάγουσι σαφεστέρας ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἰσχυρίσεως ἀποδείξεις. Ἂν δὲ πάλιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ ἀπὸ τῆς β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἐν ἄλλαις μὲν λέξεσι γράφεται *η* ἀντὶ *ι* ἢ *ι* ἀντὶ *η*[1], ἐν ἄλλαις δὲ *ε* ἀντὶ *η*[2]

---

1) Ὡς δεικνύουσιν αἱ γραφαὶ Τηβέριος CIG 2739 ἐξ Ἀφροδισιάδος (περὶ τὰ μέσα τῆς α' μ. Χρ. ἑκατοντ.) Διομίδης CIA III, 1119, I, 19 (ἐξ Ἀττικῆς περὶ τὸ ἔτος 150 μ. Χρ.). Χαρήσιος 1133, 49 II (170—171 μ. Χρ.) Σινάρια ἐκ Γυθείου Lebas 243 α (161—169 μ. Χρ.). Κυντήλιος, Κυρίνη CIG 2588, ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης (γ' ἑκατοντ. μετὰ Χρ.). Καλλήστρατος ἀνέθιχε 6672 ἐκ Ρώμης (γ' ἑκατ.). ἐψηφησμένα 2790 ἐξ Ἀφροδισιάδος (γ'. ἑκατοντ.). Ἰδὲ καὶ Dittenberger Hermes VI (1872) σελ. 147. Τῶν αὐτῶν ἢ ὀλίγῳ μεταγενεστέρων χρόνων εἶνε καὶ αἱ ἐξ Ἀττικῆς γραφαὶ Ἡφιστιάδης ἀντὶ Ἰφιστιάδης CIA III 1284, 27. Ἐξωνὴς ἀντὶ Αἰξωνὶς 1350. 3. ἠσελεύσοντε 404, 2 Μειλίσιος 2588 καὶ ἔτι μεταγενέστεραι αἱ ἐπὶ χριστιανικῶν τάφων πολλάκις ἀπαντῶσαι κοιμιτίριον, κυμητίριον, κυμιτίριον CIA III Pars poster. σελ. 287. Ὅτι δὲ ὅμοιαι γραφαὶ ἀπαντῶσι καὶ ἐν χρόνοις πολλῷ ἀρχαιοτέροις καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ λέγομεν ὀλίγῳ ὕστερον.

2) Σωτέρος CIA III, 281, 2 (117]138 μ. Χρ.). Ἀθενᾶς 281, 3. Εὐφέμου add. 114 α, 2 (147 μ. Χρ. Φαλερέως 1131, 4 (166—168 μ. Χρ.). Εἰρενέος 1144 II, 15 (184—187 μ. Χρ.). Μενογένης, 1151, 4 (180—192 μ. Χρ.). Μάγνες, 1188 g (217—230 μ. Χρ.). Μιλεσία 2775, 3. Τερμεσσεὺς 2936, 3. Ἑρακλεῶτις 2452, 3. Ἑροδότου 1524, 2.

ἢ η ἀντὶ ε [1], καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ ἢ ὅπερ λέγομεν, ὅτι τὸ η ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχε προφορὰν πολὺ πρὸς τὸ ε καὶ τὸ ι πλησιάζουσαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς β' ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ παντελὴς σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, συστελλόμενον καὶ αὐτὸ γίνεται πῇ μὲν ε πῇ δὲ ι, λαμβάνει δὲ τέλος μόνην τὴν δύναμιν τοῦ ι, διότι ἐπλησίαζε μᾶλλον πρὸς τοῦτο ἢ πρὸς ἐκεῖνο. Αἱ γραφαὶ τοὐλάχιστον *ἠσελεύσοντε*, ἀντὶ *εἰσελεύσονται* καὶ *'Εξωνῆς* ἀντὶ *Αἰξωνίς* [2], μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι ἐν Ἀττικῇ κατὰ τὴν γ' καὶ δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα ἡ σύγχυσις ἐγίνετο οὐχὶ μεταξὺ τῆς αι καὶ τοῦ η, ἀλλὰ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ι. Ἡ σύγχυσις αὕτη δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ συμβῇ, ἂν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις τὸ η εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἀνοικτοῦ ε, ὅπως ἡ αι καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῇ φωνῆεν ε ψιλόν. Πόσον δὲ καὶ ἡ ὀνομασία ε ψιλὸν συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐκ τῶν εἰρημένων γραφῶν συμπέρασμα περὶ τῆς μέσης δυνάμεως τοῦ η ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν, αὐτοδήλου ὄντος ὅτι ἡ ὀνομασία ε ψιλόν, ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς εὔχρηστος, θὰ ἦτο ἀτοπωτάτη, ἂν τὸ φωνῆεν πρὸς ὃ συνεχέετο ἡ αι ἐν τῇ προφορᾷ τῶν Γραμματικῶν, ἤτοι τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, ἦτο οὐχὶ τὸ ε, ἀλλὰ τὸ η [3].

Λεναίου 2063, 1. Ὁμοίως καὶ ἔξω τῆς Ἀττικῆς ἀπαντῶσιν αἱ γραφαὶ ἐπίσεμον CIG 5839 ῥετορικῆς 4788, μετρὸς 4763. Ἰδὲ καὶ Dittenb. Herm. VI, σελ. 293 καὶ Meisterhans κλ. σελ. 6—7. Ἀλλ' ὅτι αἱ γραφαὶ αὗται ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσι καὶ ὅτε τὸ η ἐξεφωνεῖτο ὡς ι, μαρτυροῦσι καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ξερός, κρεμνός, κερί, στέκω, πέφτω (πίπτω), βεβλίον, γένεσαι, γένεται, ὑπερέτης, τελεγράφημα κτλ.

1) Οἷον Δημοσθήνης III, 1081, 48 III 37—54 μ. Χρ.). Ἐκληκτὸς 1122, 14 (157 μ. Χρ.). ἡγημὼν 1112, 7 (175—178 μ. Χρ.). Ἀθμονήως 1514, 1. Βαλήριος 1859, 1. Οὐδ' ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς τίνα φθόγγον εἶχε τὸ η, ἂν εἶχε τὸν τοῦ ε, ἢ τὸν τῆς ει, ἤτοι τὸν τοῦ ι, ὃν ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὸ ε, ὡς δεικνύουσιν αἱ προμνημονευθεῖσαι (σελ. 244) γραφαὶ Χειλιδών, γείνηται ἡ γραφὴ Πειριεὺς ἀντὶ Πειρεεὺς CIA III, 2, 4 τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ ἄλλαι, περὶ ὧν ὀλίγῳ ὕστερον, τὰ κατὰ τὴν γραφὴν τῆς ει διὰ τοῦ η ἐπεξεργόμενοι.

2) Ἰδὲ τὴν πρώτην σημείωσιν τῆς προηγουμένης σελίδος.

3) Διὰ τοῦτο οὔτε ἐν ταῖς ἀττικαῖς οὔτε ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀ-

Ὅτι τὸ *η* ἦτο διάφορον καὶ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* διδάσκει σαφῶς αὐτὸς ὁ Πλάτων, ὅταν ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ διαστέλλῃ τρεῖς διαφόρους ἐκφωνήσεις τοῦ ὀνόματος *ἡμέρα*, μίαν νεωτέραν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐν χρήσει, τὴν διὰ τοῦ *η* ἐκφωνουμένην, καὶ δύο ἀρχαιοτέρας, τὰς διὰ τοῦ *ι* καὶ τοῦ *ε*, *ἱμέρα*, *ἑμέρα* (418 C)· ὑποσημαίνει δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ χωρίῳ, ὅταν παράγων τὸ *κίνησις* παρὰ τὸ *ἵεσις*, λέγῃ· «εἰ οὖν τις τὸ παλαιὸν αὐτῆς εὕροι ὄνομα εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν συμβαῖνον *ἵεσις* ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· νῦν δὲ ἀπό τε τοῦ ξενικοῦ τοῦ *κίειν* καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ *η μεταβολῆς* καὶ τῆς τοῦ *ν* ἐνθέσεως *κίνησις* κέκληται» (σελ. 426 C.). Ἐν τῇ ἐτυμολογικῇ ταύτῃ διδασκαλίᾳ ὁ Σωκράτης ἢ ὁ Πλάτων ἀναγκάζεται νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ὕπαρξιν τοῦ *η* ἐν τῷ *κίνησις* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν αἰτιολογεῖ καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ὀνόματι ὕπαρξιν τοῦ *κ* καὶ *ν*, διὰ μόνον βεβαίως τὸν λόγον, ὅτι καὶ ὁ φθόγγος τοῦ *η* δὲν ἠκούετο ἐν τῷ παλαιοτέρῳ *ἵεσις*, ὅπως οὐδὲ ὁ τῶν δύο ἑτέρων στοιχείων. Ἕνεκα τῆς διαφόρου ἐκφωνήσεως τοῦ *η* καὶ *ι* ἀναγκάζεται ὁμοίως καὶ πάλιν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν παλαιὰν φωνήν, ζητῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ *ἥρωος*, νὰ εἴπῃ δὲ εὑρὼν αὐτὴν ἐν τῷ *Ἔρως* ὅτι ἐκ τούτου γέγονε τὸ *ἥρως* μικρὸν παρηγμένον (σελ. 398 Δ.). Οὐδὲν δὲ ἄλλο διδάσκει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἢ τὸν διάφορον ἦχον τοῦ *ε* καὶ *η* ὅταν καὶ αὐτὸς λέγῃ ὅτι ἡ *ἠθικὴ* ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ *ἔθους* μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ παρεκκλῖνον[1].

Τὴν μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ *ι* κυμαίνουσαν προφορὰν τοῦ *η* οὐδὲν τῶν

παντᾷ α ι ἀντὶ η, σπανιώτατα δὲ η ἀντὶ α ι καὶ μόνον ἐν μεταγενεστέρων χρόνων ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς πιθανώτατα τὸ η κατέχει τὸν τύπον τοῦ ἐκ τοῦ ε προελθόντος ι. Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ἀποδείξῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὸ η ἐν τῇ γραφῇ Ἀ ν α κ η ε ὺ ς CIA III 1569, 3 δὲν κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἐκ τοῦ βραχέος ε προελθόντος ἐν αὐτῇ ι, ὅπως καὶ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ γραφῇ Π ε ι ρ ι ε ύ ς, καὶ ὅτι τὸ Ἀ ν α κ η ε ὺ ς δὲν εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἀ ν α κ ι ε ύ ς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ γραφῇ Ἀ ν α κ η ε ὺ ς ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ ὁμοίᾳ τὸ η κεῖται ἀντὶ τῆς α ι, πάλιν αἱ γραφαὶ αὗται εἶνε οὕτως ὀλίγαι ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτω δὲ πολλαὶ αἱ ἕτεραι, ἐν αἷς γράφεται α ι ἀντὶ ε καὶ ε ἀντὶ α ι, ὥστε δὲν δύναταί τις καὶ ἄκων νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογίαν ὅτι τὸ φωνῆεν τὸ ἰσοδυναμοῦν τῇ α ι εἶνε οὐχὶ τὸ η, ἀλλὰ τὸ ε.

1) Ἠθικ Νικομαχ. Β, 1 σελ. 1103 α 18 ἔκδ. Βεκκ.

ερασμικῶν ἐπιχειρημάτων δύναται νὰ ἀνασκευάσῃ, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γενέσεως τοῦ *η* ἐκ τοῦ μακροῦ *α*, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν (σελ. 72 κέξ.), οὔτε τὸ ἐκ τῆς φωνῆς τῶν προβάτων, οὔτε τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς γλώσσης λαμβανόμενα. Ὅτι τὸ *η* ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς λέγομεν, ἀλλ' ὡς *ê* πλῆρες καὶ ἀνοικτόν, διότι ὁ Κρατῖνος εἶπεν «Ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον *βῆ βῆ* λέγων βαδίζει [1]», ἐκείνῳ μόνῳ ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύῃ, ὅστις νομίζει ὅτι ὑπάρχει ἀκριβὴς ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν ζωϊκῶν καὶ ἀνθρωπίνων φθόγγων, καὶ ὅτι τὰ γράμματα, ἅτινα μεταχειρίζονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς παράστασιν τῶν ἰδίων αὐτῶν φθόγγων, δύνανται νὰ σημαίνωσιν, ἀκριβῶς μάλιστα, ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν φωνὴν τοῦ προβάτου, τοῦ κυνὸς ἢ τοῦ χοίρου ἢ οὑτινος δήποτε ἄλλου ζώου. Ὁ τοιοῦτος, ἂν θέλῃ, δύναται καὶ τοῦτο νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὅταν τις ἀναγινώσκῃ τὰς λέξεις *ὁ βοῦς μυκᾶται* ἢ *le taureau mugit*, ἢ *αἲξ μηκᾶται*, *le chat miaule*, προφέρει τὰς συλλαβὰς *μυ*, *mu*, *μη*, *miau* ὡς ταῦρος ἢ αἴξ, ἢ γαλῆ, καὶ ὅτι ὡς βόες ἐφθέγγοντο καὶ οἱ ἐπὶ Περικλέους καὶ Κρατίνου Ἀθηναῖοι, ὅτε διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον *ὁ βοῦς μυκᾶται*, ὁμοίως δὲ φωνοῦσι καὶ οἱ Γαλάται νῦν, ὅταν προφέρωσι τὴν ταυτοσήμαντον λέξιν *mugit*. Ἀλλ' οἱ παλαιοί, ὡς φαίνεται, ἐσκέπτοντο πολὺ διαφόρως περὶ τῶν τοιούτων. Ὁ Ἀριστοφάνης τοὐλάχιστον οὐχὶ μόνον τὸ ῥῆμα *μύζω* μετεχειρίσθη πρὸς δήλωσιν τοῦ μυγμοῦ, εἰ καὶ τὸ *υ* τότε δὲν ἐξεφωνεῖτο ἔτι ὡς *ου*, ἀλλὰ καὶ τὸ μόριον τὸ δηλωτικὸν τῆς ἀνάρθρου ταύτης φωνῆς δὲν γράφει διὰ τοῦ *ου*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *υ*, *μῦ* [2], οὐδαμῶς φροντίσας ἄν τις τῶν Ἐρασμικῶν ἠδύνατο πάνυ σεμνῶς νὰ παρατηρήσῃ αὐτῷ σήμερον ὅτι, ἂν κατ' ἀνάγκην ἔγραψε *μύζω* ἀντὶ *μούζω* [3] δὲν ἔπρεπεν ὅμως νὰ γράψῃ καὶ *μῦ* ἀντὶ *μοῦ*, ἀφοῦ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐγίνωσκον ὅτι οὑτωσὶ σημαίνεται ἡ φωνὴ τῶν μυ-

---

1) Ἰδὲ Theod. Kock Comicorum Atticorum Fragmenta I σελ. 25, frag. 43. Ἰδὲ καὶ Ἐτυμ. Μ. 196, 7 καὶ Εὐστάθιον 768, 14 καὶ 1721, 27. Ὁμοίως ἔγραψε καὶ ὁ Ἀριστοφάνης «θύειν με μέλλει καὶ κελεύει βῆ λέγειν». Kock I σελ. 551, fragm. 642.

2) Ἀριστοφ. Ἱππ. 10 καὶ Θεσμοφ. 231.

3) Ἀριστοφ. Θεσμοφορ. 22 Μῦ Μῦ τί μύζεις;

ζόντων[1]. Καὶ δὲν εἶνε οὐδαμῶς παράδοξον ἂν εἴπωμεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης οὐδὲν θὰ εὕρισκε δυσχερὲς ἐπὶ τέλει, ἂν ἔβλεπε τὸν Βλάσσιον δυσφοροῦντα ἐπὶ τῇ γραφῇ *μῦ*, νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ διὰ τῆς αὐτῆς ῥήσεως, ἣν αὐτὸς ὁ Βλάσσιος μετεχειρίσθη κατὰ τῶν ἐχόντων ἑτέραν γνώμην περὶ τῶν τοιούτων (ἔκδ. β' σελ. 14), διὰ τῆς ῥήσεως «σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἔστω, ὦ λῷστε Βλάσσιε, ἐμοὶ δὲ τάδε». Ἂν δὲ κάλλιστα καὶ δικαίως θὰ συνεχώρει ἑαυτῷ τὴν τοιαύτην ῥῆσιν ὁ Ἀριστοφάνης, ἀπολογούμενος πρὸς νεώτερον Γραμματικὸν καὶ Φιλόλογον περὶ τῆς γραφῆς *μῦ*, δὲν βλέπομεν διὰ τί δὲν συγχωρεῖται καὶ ἡμῖν νὰ ἀποκριθῶμεν πρὸς τὸν αὐτὸν ἄνδρα τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῆς γραφῆς *βῆ* ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἀντιτάξωμεν πρὸς τὰ βληχήματα τῶν προβάτων καὶ τοὺς Ἐρασμικοὺς τὴν ἔναρθρον φωνὴν τοῦ μεγάλου Κωμικοῦ, σαφῶς δηλοῦντος διὰ τῆς γραφῆς *μῦ* πῶς πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ ἡ γραφὴ *βῆ* καὶ φανερῶς καταδικάζοντος τὴν ἕνεκα τῶν Ἐρασμικῶν ἐνστᾶσαν δεινὴν ἔριν τοῦ ἀλλοκότου τούτου καὶ ἀληθῶς βοσκηματώδους ἀγῶνος.

Ὁ αὐτὸς Ἀριστοφάνης ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἴδιον χαρακτῆρα ἀπο-

---

1) Παράβαλε τὸ λατινικὸν mu facere πρὸς τὸ τοῦ Ἱππώνακτος μῦ λαλεῖν (παρὰ Σέξτῳ πρὸς Γραμματικούς σελ. 6β2, ἐκδ. Βεκκ.). Δὲν πρέπει δέ τις νὰ λησμονῇ ὅτι καὶ τὸ ἑλληνικὸν μύζω ἔχει τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἣν καὶ τὸ λατινικὸν mugio. Ταῦτα αὐτολεξεὶ εἴχομεν γράψει καὶ ἄλλοτε εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενον περιοδικὸν Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος (τόμ. I 1883—4 σελ. 442), καὶ ἂν ταῦτα εἶχεν ἐν νῷ ὁ Iohannes Flach, γράφων ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik (1887 σελ. 454—461) ἐπίκρισιν τῆς ὑπὸ Eduard Engel φιλοπονηθείσης πραγματείας περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, νομίζομεν ὅτι δὲν ἤθελε συγκρίνει τὸ τοῦ Κρατίνου β ῆ β ῆ πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους μ ῦ μ ῦ, οὐδὲ ἤθελεν εἰπεῖ ἐπισκώπτων ὅτι κατὰ τὴν νεωτέραν προφορὰν τοῦ η καὶ υ πρέπει τις νὰ πιστεύῃ ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρόβατα ἐβληχῶντο β ῖ β ῖ, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ βόες ἐμυκῶντο μ ῖ μ ῖ (σελ. 457)· διότι, ὡς ἐκ τῶν ἄνω λεγομένων συνάγεται, ἡ σύγκρισις αὕτη δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ βλάπτει τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ὡς ê προφορᾶς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἦ τ α, διότι ὁ μυκηθμὸς τῶν βοῶν καὶ ταύρων, ἂν ἔπρεπεν ἀκριβέστερον νὰ δηλωθῇ δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς, δὲν ἔπρεπε νὰ δηλωθῇ διὰ τοῦ υ, ὅπερ ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχε τὴν λεπτὴν προφορὰν τοῦ γαλλικοῦ u, ἀλλὰ διὰ τῆς διφθόγγου ο υ, τρὶς τοὐλάχιστον ἐπαναλαμβανομένης, μ ο υ ο υ ο ῦ.

διδόντα τὸν ἀμυδρὸν ἦχον τῆς ὀσφραινομένης ῥινός, ἔγραψε ὖ ὖ, «Ἔνδον ἐστίν, πολὺ χρῆμα τεμαχῶν καὶ κρεῶν ὠπτημένων ὖ ὖ ὖ ὖ κλ.»[1]. Ὅστις δὲ ἐκ τοῦ ἀριστοφανείου τούτου στίχου θελήσῃ νὰ διδαχθῇ τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους προφορὰν τοῦ ἑλληνικοῦ υ ἀμυδροτάτην βεβαίως θὰ λάβῃ ἔννοιαν τῆς ἀληθείας. Οὕτω δὲ ὀλίγον κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν αἱ συλλαβαὶ *μυ* καὶ *mu* τῆς ἀττικῆς καὶ γαλλικῆς λέξεως *μυκᾶσθαι* καὶ *mugir* δύνανται νὰ δηλώσωσι τὸν βόειον ἢ ταύρειον μυκηθμόν, ὥστε νομίζομεν ὅτι, ἄν τις δὲν εἶχε ποτὲ ἀκούσει βοὸς μυκωμένου, εἶνε πολὺς φόβος μήπως ζητῶν, ἐκ τοῦ γράμματος μόνου ὁρμώμενος, νὰ μιμηθῇ βοῦν, ἤθελε κατορθώσει τέλος νὰ ἐκβάλῃ τὴν φωνὴν τῆς Σεξπηρείου γαλῆς *J' d rather bee a Kitten and cry «mew»*[2].

Ἀγνοοῦμεν ἂν ἐν τῷ μέλλοντι κατορθωθῇ τελειοτέρα τις διαλλαγὴ τῆς ἐνάρθρου καὶ ἀνάρθρου φωνῆς, ἀλλὰ τό γε νῦν ἔχον ἡ διαλλαγὴ αὕτη φαίνεται ὀλίγον δύσκολος, διὰ τοῦτο δὲ οὐ μικρὰ ἐπικρατεῖ διαφωνία τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ μιμήσει ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ζωϊκῆς φωνῆς, ἄλλων ἄλλως τὴν αὐτὴν σημαινόντων[3]. Θὰ ἦτο δὲ γελοῖον νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι αὐτὸς ἀπεμιμήθη ἀκριβέστερον, ἢ, ἂν θέλῃ νὰ παραχωρήσῃ τῆς τιμῆς ταύτης τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὕτω πιστῶς ἀπεμιμοῦντο ἐν τῇ αὐτῶν γλώσσῃ τὰ φθέγματα τῶν διαφόρων ζῴων, ὥστε ἀπαγγέλλοντες τὰς λέξεις, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν αἱ συλλαβαὶ *βη*, *αυ*, *μυ*, μόνον οὐχὶ ἐβληχῶντο ὡς πρόβατα καὶ ὑλάκουν ὡς κύνες καὶ ἐμυκῶντο ὡς ταῦροι,

---

1) Πλουτ. 893—895. Ἀπαραλλάκτως καὶ ἡμεῖς κινοῦμεν τὴν ῥῖνα ἐπὶ ὁμοίας περιστάσεως.

2) Henry IV, I act 3 sc. I. Σημειωτέον ὅτι παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἡ γαλῆ φωνεῖ μ ι α ο υ, παρ' ἡμῖν δὲ ν ι α ο υ, ὥστε καὶ τὰ σύμφωνα καὶ τὰ φωνήεντα ποικίλουσιν ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς φωνῆς τοῦ κατοικιδίου τούτου ζῴου παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν, ἂν καὶ ἡ γαλῆ πανταχοῦ Γῆς ἔχει τὴν αὐτὴν φωνήν, τὴν αὐτὴν δὲ πανταχοῦ καὶ τὸ πρόβατον. Καὶ ὁ κύων δὲ παρ' ἡμῖν μὲν ὑλακεῖ α β, α β ἢ γ α β γ α β, παρὰ δὲ τοῖς Γερμανοῖς w a u w a u, παρὰ δὲ τῷ Ἀριστοφάνει α ὖ α ὖ (Σφηκ. 903), ὁ δὲ δέλφαξ παρὰ μὲν Ἀριστοφάνει γρυλλίζει κ ο ΐ, κ ο ΐ, (Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 746), παρὰ δὲ Γερμανοῖς u i, u i, παρ' ἡμῖν δὲ ι ο, ι ο.

3) Ἰδὲ τὴν προηγουμένην σημείωσιν.

διδάσκοντες καὶ ἡμᾶς σήμερον διὰ τῶν ὡραίων φωνῶν τῶν ζῴων τούτων πῶς πρέπει νὰ ἀναγινώσκομεν τὰ ποιητικὰ αὐτῶν καὶ πεζογραφικὰ πονήματα. Πόσον δὲ γελοῖοι θὰ ἐφαινόμεθα καὶ ἡμεῖς ἄν, ἀντιφιλοτιμούμενοι πρὸς τοιαύτας ἐκ τῆς φωνῆς τῶν ζῴων ἀξιώσεις, διετεινόμεθα ὅτι τὸ *β* οἱ παλαιοὶ πάντως προέφερον ὡς τὸ γαλλικὸν *v*, διότι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν ὅτι *ὁ κύων βαΰζει* καὶ *ἡ μέλισσα βομβεῖ*, ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν ὅτι οὔτε ἐν τῇ ὑλακῇ τοῦ κυνὸς οὔτε ἐν τῷ βόμβῳ τῆς μελίσσης ἀκούεται ὁ φθόγγος *b*, ἀλλ' ἦχος τις δυνάμενος κάλλιον νὰ ἀποδοθῇ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ *β*. Οὐχὶ δὲ ὀλιγώτερον γελοῖοι θὰ ἀπεδεικνυόμεθα, ἂν ὁμοίως ἠθέλομεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ τὸ *αὖ αὖ* τοῦ κυνὸς τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφ. στιχ. 903) δὲν πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς *αου. αου*, ἀλλ' ὡς *αβ, αβ*, διότι καὶ ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ὁ κύων *βαβύζει*[1] ἢ *φωνάζει βαβ βαβ*, ἢ *γαβ γαβ*, ἤ, ὡς λέγουσιν οἱ Γερμανοί, *wau, wau*, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας δὲ τῶν ἡμετέρων ἰσχυρισμῶν παρειχόμεθα μάρτυρα αὐτὸν τὸν Ἀριστοφάνην λέγοντα *βαΰζειν* καὶ οὐχὶ *αὔζειν* ἢ *αοὔζειν*, καὶ γράφοντα *αὖ αὖ*, καὶ οὐχὶ *αου αου*. Ἀλλ' ἴσως ἡμεῖς τοιαῦτα ἰσχυριζόμενοι θὰ ἤμεθα πλείονος συγγνώμης ἄξιοι, διότι θὰ προεχειριζόμεθα ὅπλα χαλκευθέντα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν. Οἷς ἓν ἔτι ὑπολείπεται, ὅπως ἐπιθέσωσι τὴν χρυσῆν κορώνην εἰς τὰ ἐκ τῶν φωνῶν τῶν βοσκημάτων ἐπιχειρήματα περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *η* καὶ *β*· νὰ ἰσχυρισθῶσι δηλαδὴ ὅτι καὶ τὸ *β* τῶν νῦν Ἑλλήνων πάντως προφέρεται ὡς τὸ τῶν Γερμανῶν ἢ τῶν Ἰταλῶν *b*, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λέγωμεν σήμερον *τὸ πρόβατον βελάζει*, ἀφοῦ τὸ ζῷον τοῦτο ἀπὸ Κρατίνου ἤδη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἐρασμικῶν, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, φωνεῖ οὐχὶ *vee, vee*, ἀλλὰ *bee, bee* ἢ μᾶλλον *beeee, beeee*.

Τὴν εἰρημένην μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ *ι* προφορὰν τοῦ *η* δὲν ἀναιρεῖ οὐδὲ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Βάρρωνος[2] «*Ea enim (capras et oves)*

---

1) Ὁμοίως ὁ Ἀριστοφάνης μεταχειρίζεται τὸ αὐτὸ ῥῆμα β α ΰ ζ ε ι ν ἐν Θεσμοφ. στιχ. 173 καὶ 895.

2) De re rustica II, 1.

sua voce Graeci appellarunt *μῆλα*, *nec multo secus nostri ab eadem voce, sed ab alia littera bela vocantur. Non enim mee, sed bee sonare videntur oves, vocem efferentes*». Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου συνάγεται μόνον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ λέξις *μῆλα* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς φωνῆς *mee*, καὶ ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ χρήσει τῆς λέξεως ταύτης ἠκούετο ὁ φθόγγος *ê* πλήρης καὶ καθαρός· ἀλλ' ὅτι ἐπὶ Πλάτωνος τὸ *η* δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κλειστότερόν τινα ἦχον, ἀλλ' ἔπρεπεν αἰωνίως καὶ δὴ καὶ ἐπὶ Βάρρωνος νὰ φυλάττῃ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ προφοράν, διότι αἱ αἶγες καὶ τὰ πρόβατα πάντοτε καὶ πανταχοῦ φωνοῦσι *mee* καὶ *bee*, τοῦτο τοσοῦτον ἀσφαλῶς συμπεραίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Βάρρωνος, ὅσον θὰ συνεπεραίνετο ὅτι καὶ τὸ *υ* τοῦ *μυκᾶσθαι* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς *ü* ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βάρρωνος, κατὰ τὴν πρώτην δηλονότι πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, διότι οἱ βόες καὶ ταῦροι καὶ σήμερον ἔτι μυκῶνται *μοῦ*, *μοῦ* καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Παρισίοις, εἰ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἐναντίον τῆς σαφοῦς ταύτης φωνῆς λέγουσιν ὅτι *le taureau mugit*, οὐχὶ δὲ *mougit*.

Ἀλλὰ καταλείποντες τὴν περαιτέρω διασάφησιν τῶν τοιούτων εἰς ἄλλους ἐμπειροτέρους τῶν ζωϊκῶν φθεγμάτων, ἐξετάζομεν ἤδη ἕτερον ἐπιχείρημα τῶν Ἐρασμικῶν, τὸ λαμβανόμενον ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἑλληνικὸν *η* μεταγράφουσιν εἰς τὴν λατινικὴν διὰ τοῦ *e* καὶ ἀντιστρόφως οἱ Ἕλληνες τὸ λατινικὸν *e* διὰ τοῦ *η*. Παραλείποντες ὅτι καὶ τὸ λατινικὸν *i* οἱ Ἕλληνες μεταγράφουσιν ἐνίοτε εἰς *η* οἷον *Τέβερις*, *Λέπεδος*, *Δομέτιος*, *Καπετώλιον*, *Καικέλιος*, *λεγεών*, *Λέντιον*[1] ἢ τἀνάπαλιν τὸ *ε* εἰς *ι*, οἷον *Ἴλκιος*, *Elicius* (Πλούτ. Νουμ. 15), κτλ., λέγομεν μόνον δύο τινά· πρῶτον μὲν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Κορσηνὸς ὁμολογεῖ ὅτι τὸ *e* πολλῶν λατινικῶν λέξεων εἶχε μέσην τινὰ προφορὰν μεταξὺ τοῦ *e* καὶ *i*[2]. Ἔπειτα δὲ ὅτι ἐκ πλείστων παραδειγμάτων[3] καταδεικνύεται ὅτι καὶ

---

1) Ditterberger Römische Namen in Griechischen Inschriften Hermes VI σελ. 130—145.

2) Corsen, Ueber Aussprache κτλ. 1858 I σελ. 141.

3) Τὰ παραδείγματα ταῦτα, περὶ τὰ εἴκοσιν ὄντα, ἰδὲ ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι τοῦ Corsen, I σελ. 151. Εἶνε δὲ ταῦτα· Φαυστύλος, Ῥωμύλος, βακύλα, Μαρύλα, Μαρυλῖνα, Λεντύλῳ, Τύλ-

τὸ λατινικὸν *u* οἱ Ἕλληνες μεταγράφουσιν εἰς *υ*, εἰ καὶ δὲν εἶχον ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν φθόγγον ἀμφότερα. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπομιμνήσκομεν ὅτι ὁ Κικέρων λέγει περὶ τοῦ Ῥωμαίου ῥήτορος Κόττου ὅτι τὸ *i* προέφερεν ὡς *e plenissimum*, ὅπως οἱ θερισταὶ καὶ χωρῖται, καὶ ἐπλατείαζε τῇ φωνῇ ἐναντίον πρὸς τὸν ἑλληνικὸν τρόπον[1]. Ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Κικέρωνος μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἕτερον μὴ *pleuissimum* καὶ καθαρώτατον *e*[2], καὶ ὅτι ὁ ἦχος τοῦ *ἰῶτα* προσέπιπτεν εὐαρεστότερος εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀρχαίων, ἢ ὁ τοῦ *ε* ἀνοικτοῦ καὶ ὅτι ἡ περὶ εὐφωνίας αἴσθησις καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων διίσταται πρὸς τὴν τῶν Γερμανῶν καὶ Ἐρασμικῶν, οἵτινες καὶ τὸν Ἐτακισμὸν ὑπεράγαν φιλοῦσιν, ὡς οἱ θερισταὶ τοῦ Κικέρωνος, καὶ ἄκρως πλατειάζουσι τῇ φωνῇ, μὴ προφθάνοντες νὰ διαλύωσι τὰς διφθόγγους καὶ διαιρῶσιν ὑπερμέτρως τὸ στόμα.

Ἀλλ' ἰδοὺ οἱ Ἐρασμικοὶ προσέρχονται ἐπαγόμενοι ἑτέραν μαρτυρίαν τὴν τοῦ μεγίστου αὐτῶν ἐχθροῦ ἐν τῇ προφορᾷ τῶν διφθόγγων καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀναξίου πίστεως ὑπό τινων αὐτῶν διαβληθέντος, τὴν μαρτυρίαν Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ, ἐπειδὴ οὗτος ἐλέγχων καὶ θλίβων τοὺς Γραμματικοὺς λέγει ὅτι κατὰ τὴν περὶ συστολῆς καὶ ἐκτάσεως θεωρίαν αὐτῶν ἀκολουθεῖ «καὶ τὸ *ε* καὶ τὸ *η* ἓν εἶναι στοιχεῖον κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν κοινόν. Ἡ γὰρ αὐτὴ

λ ι ο ς, Τ ύ λ λ ο ς, Σ ύ λ λ α ς, δ υ λ κ ι σ σ ί μ ω, κ ο λ υ μ β ά ρ ι ο ν, Σ ύ ρ ρ ε ν τ ο ν, Κ α λ π υ ρ ν ί ς, Ο ὔ λ θ υ ρ ν ο ν, Σ α τ υ ρ ν ί ν ο υ, Σ α τ υ ρ ή ϊ ο ς, Β έ ν υ σ τ ο ς, Β ρ υ τ τ ί ω, λ ι τ ύ ο ν, Κ α π ύ η. Ἴδε καὶ Ditterberger Hermes VI 293 καὶ ἑξῆς.

1) De Orat. III, 12 καὶ Brut. 74). Τὸ πρῶτον χωρίον ἐμνημόνευσεν ἤδη πρὸ ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν ἐτῶν ὁ περιώνυμος Γαλάτης Villoison ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἐνετίᾳ ἐκτυπωθεῖσιν ἑλληνικοῖς ἀνεκδότοις κατὰ τὸ 1781 Τομ II σελ. 127 σημ., ὅπου καὶ ἄλλα πολλὰ λέγει ὁ ἀνὴρ ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς, καὶ ὅτι τὸ η καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ δὲν ἐξεφωνεῖτο οὔτε ὡς e οὔτε ὡς ι. Πόσον δὲ ὀρθὴ ἦτο ἡ γνώμη τοῦ Βιλλοϊσῶνος μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο, ὅτι οὐδὲν ἐπιχείρημα τῶν Ἐρασμικῶν δύναται νὰ ἀποδείξῃ αὐτὴν σφαλλομένην

2) Τὸ αὐτὸ συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, ὅτι ἐν τῇ λέξει here neque e plane neque ï auditur» Inst. Orat. I, 4, 8. Περὶ δὲ τοῦ Κόττου λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν XI, 3, 10.

δύναμις ἐπ' ἀμφοτέρων ἐστί, καὶ συσταλὲν μὲν τὸ *η* γίνεται *ε*, ἐκταθὲν δὲ τὸ *ε* γίνεται *η*»[1]. Ἀλλ' ἐκ τῶν λόγων τοῦ Σέξτου συμπεραίνεται μόνον ὅτι τὸ *η* καὶ *ε* ἦσαν ἓν δυνάμει καὶ φύσει, εἰ δὲ καὶ ἐνεργείᾳ, τοῦτο δὲν λέγει ὁ Σέξτος, ἅτε γνωστοῦ ὄντος τοῖς Γραμματικοῖς. Τούτου δὲ ἕνεκα ἐκ τῶν λόγων τοῦ Σέξτου δὲν δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν τίς ἦτο ἡ ἀκριβὴς προφορὰ τοῦ *η*. Δὲν πρέπει δηλονότι νὰ ἀγνοῶμεν ὅτι ἐν παντὶ τῷ πρὸς Γραμματικοὺς λόγῳ φιλοσοφικῶς διαλέγεται ὁ Σέξτος πρὸς αὐτούς, ἐπὶ δὲ τῶν λέξεων *δύναμις* καὶ *ἐνέργεια* ποιεῖται ἀλλαχοῦ τὴν αὐτὴν διαστολήν, ἣν καὶ ἡμεῖς σήμερον[2]. Φιλοσοφικῶς δὲ διαλεγόμενος νῦν μὲν συστέλλει τὸν ἀριθμὸν τῶν φωνηέντων εἰς πέντε μόνον, ὀλίγῳ δὲ πρότερον αὐξάνει εἰς τεσσαράκοντα καὶ δύο. Τὸ δὲ ἔτι μᾶλλον ἐπιτεῖνον τὴν ἀπορίαν ἡμῶν εἶνε ὅτι καὶ οἱ Γραμματικοὶ αὐτοὶ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν *δύναμις* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας καὶ ὁμοίας περιστάσεως, ἐφ' ἧς καὶ ὁ Σέξτος. Διαστέλλοντες παραδείγματος χάριν τὰ κυρίως δισύλλαβα καὶ δυνάμει τρισύλλαβα, λέγουσιν ὅτι αἱ γενικαὶ *κῆρος* καὶ *ἦρος* εἶνε δυνάμει τρισύλλαβοι[3]. Ἐὰν λοιπὸν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ χωρίου τούτου ἀκολουθήσωμεν τοῖς Ἐρασμικοῖς, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ μόνον ὡς *ε* μακρόν, ἀλλὰ καὶ ὡς *εα*, διότι δυνάμει δὲν εἶνε μόνον *ε*, ἀλλὰ καὶ *εα*. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔπρεπε καὶ τὸ *ει* νὰ ἐκφωνῆται ὡς *εε* καὶ οὐχὶ ὡς *ι* μακρὸν ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν διότι συνήθως ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο *ε* γεννᾶται καὶ δυνάμει εἶνε *εε*. Οὐδὲ ἐκ τῶν λόγων ἄρα τοῦ Σέξτου συμπεραίνεται ἀσφαλῶς ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ε̂* ἀνοικτόν· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐν τοῖς ὀρθογραφικοῖς κανόσι τῶν Γραμματικῶν ἀντίστοιχα δὲν εἶνε τὸ *η* καὶ *ε*, ἀλλὰ τὸ *ε* καὶ ἡ δίφθογγος *αι*, ὅπερ εἶνε σαφὲς τεκμήριον ὅτι, ἂν ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ φιλοσοφικῇ ἐξετάσει τὸ *ε* ἐκτεινόμενον γίνεται *η*, τὸ δὲ *η* συστελλόμενον γίνεται *ε*, ἐν τῇ πράξει ὅμως καὶ τῇ ἐκφωνήσει τῶν φθόγγων, ὅπερ κυρίως διαφέρει ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, δὲν ἐγεννᾶτο σύγχυσις μεταξὺ

---

1) σελ. 625, 8 κέξ. ἐκδ. Βεκκ.

2) Ἰδὲ Σέξτου Πυρρωνείων ὑποτυπώσεων Β σελ. 111, 10 ἐκδ Βεκκ.

3) Lentz Herodiani κλ. I, 408, 38.

τοῦ *η* καὶ *ε*, ἀλλὰ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς *αι*. Τοῦτο δὲ σαφῶς δεικνύει διὰ τί μόνον τὸ *η*, οὐχὶ δὲ τὸ *ε* καὶ ἡ *αι* ἔλαβε τὴν προφορὰν τοῦ *ἰῶτα* ἤδη ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων.

Ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου συνάγεταί τι ὑπὲρ τῆς ὡς *ê* προφορᾶς τοῦ *η*, ὡς ὑπέλαβον οἱ Ἐρασμικοί. Ἰδοὺ καὶ πάλιν οἱ λόγοι τοῦ Διονυσίου. «Τὸ *η* κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' οὐκ ἄνω (ὡς τὸ *α*) καὶ μετρίως ἀνοιγομένου τοῦ στόματος». Περὶ δὲ τοῦ *ἰῶτα* ὀλίγῳ κατωτέρω λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτοῦ «περὶ τοὺς ὀδόντας ἡ κρότησις τοῦ πνεύματος γίνεται καὶ μικρὸν ἀνοιγομένου τοῦ στόματος καὶ οὐκ ἐπιλαμπόντων τῶν χειλέων τὸν ἦχον» ὡς ἐν τῇ προφορᾷ τοῦ *υ*, καθ' ἣν «περὶ αὐτὰ τὰ χείλη συστολῆς γενομένης ἀξιολόγου πνίγεται καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος[1]». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε διαφορά τις μεταξὺ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ *ι* καὶ *η*. Ἀλλὰ τίς ἦτο αὕτη ἡ διαφορά, τοῦτο εἶνε τὸ ζητούμενον. Οἱ Ἐρασμικοὶ λέγουσιν ὅτι ἀναντιρρήτως ἡ τοῦ *ι* καὶ *ê*. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἡ τοιαύτη προφορὰ ἀναγκάζει εἰς εὐρύτερον ἄνοιγμα τοῦ στόματος, ὡς δεικνύουσι τὰ γαλλικὰ *tête*, *prêtre*, *même* κτλ. ἔπειτα πρὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν κατέστησε γνωστὸν τοῖς Ἐρασμικοῖς ὁ Ἕλλην Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἐν τῷ δοκιμίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς (σελ. 119), ὅτι καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν πολλαῖς λέξεσι τὸ *η* προφέρεται διαφόρως τοῦ *ἰῶτα*, περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρειδομένου τοῦ πνεύματος, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασι *ῥῆμα*, *ῥήτωρ*, *ἥλιος*, *γῆ*, *δῆμος* κτλ. Ὥστε δὲν εἶνε παντάπασι παράδοξον, ἄν τις ἐκ τῶν λόγων τοῦ Διονυσίου ἤθελε νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὸ *η* τοσούτῳ μόνον διέφερε τοῦ *ἰῶτα*, ὅσον ἐν τῇ ἐκφωνήσει αὐτοῦ τὸ πνεῦμα δὲν ἐκρότει περὶ τοὺς ὀδόντας. Ἂν δὲ παραβάλωμεν πρὸς ταῦτα καὶ ὅ,τι ὁ Σχολιαστὴς Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς παραδίδει περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *η*, ὅτι «Δεῖ τὸ *η* ἐκφωνοῦντα μηκύνειν τὸ στόμα ὡς ἐπὶ τὰ ὦτα ἑκατέρωθεν[2]», ὅπερ σχεδὸν γίνεται καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *ἰῶτα*, σεσηρέναι ποιοῦντος τὸ

1) Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ ιδ', σελ. 96, ἐκδ, Schaeff. 164.
2) Βεκκήρου Ἀνέκδ. σελ. 797.

στόμα, κατὰ τὸν Ἑρμογένην[1], ἐνθυμηθῶμεν δὲ πρὸς τούτῳ ὅτι ἐπὶ τῆς προφορᾶς μὲν τοῦ *ἰῶτα* ἀνοίγεται, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς μικρὸν τὸ στόμα, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ *ἦτα* μετρίως, ὅπερ, ὡς λέγομεν, δὲν συμβαίνει κατὰ τὴν προφορὰν τῆς γαλλικῆς *ai* ἢ τοῦ *ê*, πειθόμεθα, ἡμεῖς τοὐλάχιστον, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Οἰκονόμου δὲν εἶνε ἀποβλητέα, καὶ ὅτι πιθανώτατα τοιαύτη τις διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ *ἰῶτα* καὶ *η*, ὁποίαν ὁ Οἰκονόμος ἐδήλωσεν. Καὶ δι' ἕτερον δὲ λόγον πειθόμεθα περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς εἰρημένης γνώμης. Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ πλατωνικῷ διαλόγῳ Κρατύλῳ λέγει ὅτι τοῦ μὲν *ἰῶτα* ἐγίνετο χρῆσις πρὸς δήλωσιν τῶν λεπτῶν, τοῦ δὲ *η* πρὸς δήλωσιν τοῦ μήκους[2]. Ἐὰν πρὸς ταῦτα παραβάλωμεν τὸν τρόπον, καθ' ὃν προφέρομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὸ *η* καὶ *ι* ἐν ταῖς λέξεσιν *πλῆθος* καὶ *ὀλίγον* (ἢ μᾶλλον ἐν τῷ ὑποκοριστικῷ *λιγάκι*), ὅταν θέλωμεν διὰ τῆς ἀκριβοῦς προφορᾶς ἐκείνου μὲν τοῦ γράμματος νὰ δηλώσωμεν τὸ πολὺ καὶ ἐκτεταμένον, διὰ δὲ τῆς τοῦ *ἰῶτα* τὸ λεπτὸν καὶ σμικρόν, τότε παρατηροῦμεν ὅτι ποιούμεθα τὴν αὐτὴν διαστολὴν ἐν τῇ προφορᾷ, ἣν καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Οἰκονόμου. Τοιαύτην τινά, εἰ μὴ ἀκριβῶς ὁμοίαν προφορὰν τοῦ *η*, ἐγίνωσκεν, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ Πλαῦτος, ὅταν κατὰ τὴν τρίτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα μετέγραφεν εἰς τὴν λατινικὴν τὸ ἑλληνικὸν *λῆροι* διὰ τοῦ *liroe* ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις.

Nam tuae blanditiae mihi sunt qvod dici solet
Gerrae germanae atque aedepol liroe liroe[3].

Πολὺ ὅμοιος βεβαίως προσέπιπτεν εἰς τὸ οὖς ὁ ἦχος τοῦ *η* καὶ *ι*, ὥστε ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ νὰ γραφῇ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ὕμνος περιέχων καὶ τὰς λέξεις, «Σὲ παρόνθ' ὁρῶ-

---

1) Περὶ ἰδεῶν σελ. 291 ἐκδ. Spengel καὶ 225 ἐκδ. Walz.

2) σελ. 426 E καὶ 427 C. Δὲν εἶνε δὲ τὸ παντάπασι παράδοξον ὅτι καὶ ὁ Κρατῖνος μετεχειρίσθη τὸ η πρὸς δήλωσιν τοῦ μήκους καὶ τοῦ παρατεταμένου τῆς βληχῆς τοῦ προβάτου, καταλείπων ἔπειτα τῷ ὑποκριτῇ νὰ μιμηθῇ ταύτην ἀκριβέστερον ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀνοίγων οὐχὶ μετρίως, ἀλλ' εὐρέως τὸ στόμα, ἂν δηλαδὴ ἐπετρέπετο ὑπὸ τῆς λεπτῆς αἰσθήσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ ὡς πρόβατα νὰ βληχῶνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς οἱ ὑποκριταί.

3) Paenul. act. 1. sc. 1. 7.

μεν οὐ ξύλινον οὐδὲ *λίθινον*, ἀλλ' *ἀληθινόν*[1]». Τί δὲ ἄλλο ἢ τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τοῦ *ἰῶτα* καὶ *η* διδάσκει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, ὅταν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ αὐτοῦ, τῇ Εἰρήνῃ, (στίχ. 926 καὶ 927) παίζῃ πρὸς τὴν ὁμοηχίαν τοῦ *βοΐ* καὶ *βοηθεῖν*, *ὑΐ* καὶ *ὑηνία*; Ὅπως δὲ σαφέστερον δηλωθῇ τὸ πρᾶγμα, παρατιθέμεθα τὸ χωρίον ὁλόκληρον.

Τρυ. Τί δ' ἄλλο γ' ἢ ταύτην χύτραις ἱδρυτέον;
Χορ. Χύτραισιν, ὥσπερ μεμφόμενον Ἑρμίδιον;
Τρυ. Τί δαὶ δοκεῖ, βούλεσθε λαρινῷ βοΐ;
ςιχ. 926. Χορ. Βοΐ; μηδαμῶς, ἵνα μὴ βοηθεῖν ποι δέῃ.
Τρυ. Ἀλλ' ὑῒ παχείᾳ καὶ μεγάλῃ; Χορ. Μὴ μή. Τρυ. Τιή;
Χορ. Ἵνα μὴ γένηται Θεαγένους ὑηνία.
Τρυ. Ὀΐ; Χορ. Ναὶ μὰ Δί'. Τρυ. ἀλλὰ τοῦτό γ' ἔστ' ἰωνικὸν
τὸ ῥῆμα. Χορ. Ἐπίτηδές γ', ἵν, ὁπότ' ἐν τἠκκλησίᾳ
ὡς χρὴ πολεμεῖν λέγοι τις, οἱ καθήμενοι
ὑπὸ τοῦ δέους λέγωσ' ἰωνικῶς ὀΐ.

Ἀναγινώσκων τις τοὺς στίχους τούτους εὐκόλως παρατηρεῖ ὅτι ἅπασα ἡ χάρις καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ χοροῦ ὑπὲρ τῆς διὰ θυμάτων ἱδρύσεως τῆς εἰρήνης ἐνεργεῖται ἐν τοῖς ἤχοις τῶν λέξεων *βοΐ*, *βοηθεῖν*, *ὑΐ*, *ὑηνία*, *ὀΐ*, καὶ ὅτι, ἂν αἱ λέξεις αὗται εἶχον ἄλλως ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἡ Εἰρήνη θὰ ἐστερεῖτο σήμερον τῶν ὡραιοτάτων τούτων στίχων, ἐν οἷς ἔννοιαι ὅλως διάφοροι κωμικώτατα ἐναλλάσσονται πρὸς ἀλλήλας ἐκ μόνης τῆς ὁμοιότητος τῶν ἤχων. Οὐδεμία βεβαίως λογικὴ ἢ πραγματικὴ ἢ ἄλλη τις ὁμοία ἐξάρτησις τοῦ πολέμου ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ βοός, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀπὸ τῆς ὁμοηχίας τοῦ *βοΐ*, καὶ *βοηθεῖν*, καθ' ἣν σπεῦδον τὸ ἕτερον ἐπακολουθεῖ τῷ ἑτέρῳ, μετὰ πολλοῦ γέλωτος τῶν θεατῶν ἐπὶ τῇ χαριεστάτῃ συγχύσει τοῦ *βοΐ θεῖν* καὶ *βοηθεῖν*. Ἅπασα ἡ χάρις αὕτη ἀφανίζεται τελέως, ἐάν τις ἀντὶ τῆς δοτικῆς μεταχειρισθῇ τὴν γενικὴν *βοὸς* ἢ ἀντὶ τοῦ ἀττικοῦ *βοηθεῖν* τὸ δωρικὸν *βοαθεῖν* ἢ *βοαθῆν* ἢ τὸ *βοηθεῖν* ἐκφωνήσῃ *βοêθεῖν*· εὐθὺς αἰσθάνεται πόσον ἡ μὲν ὁμοηχία ἀποβαίνει ἀμυδρὰ καὶ βεβιασμένη, ἡ δὲ ἐκ ταύτης παιδιὰ ψυχρὰ καὶ ἄτεχνος, ἄκοντος ἀκολουθοῦντος τῷ *βοΐ θεῖν* τοῦ *βοêθεῖν*. Τοῦτο κατανοήσας

1) Ἰδὲ Ἀθήναιον ἐν βιβλίῳ ς' σελ. 253 d στίχ. 18.

καὶ ὁ Βεκλεῖνος, ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ ἄλλως τὸ ἐκ τῆς ὁμοηχίας τοῦ *βοῖ* καὶ *βοη-θεῖν* συμπέρασμα ὑπὲρ τῆς ὁμοιοτάτης προφορᾶς τοῦ *ἰῶτα* καὶ *η* ἐπὶ Ἀριστοφάνους, καταφεύγει εἰς ἀττικὴν ἐπιγραφὴν κατὰ 80 σχεδὸν ἔτη νεωτέραν τῆς Εἰρήνης φέρουσαν *βοιηθήσαντας* ἀντὶ *βοηθήσαντας*[1]. Σεμνυνόμενος δὲ ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ ἀνακαλύψει ἐπιφωνεῖ «καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν ἔτι ἄνθρωποι, οἵτινες ὀνειροπολοῦσιν ὅτι ἐνορῶσιν ἰωτακισμὸν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις[2]. Ἀλλ' ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ χαρᾷ ἐπὶ τῇ νέᾳ ἀνακαλύψει δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ ὅτι διὰ ταύτης καταργεῖ τὸ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ *βοῖ θεῖν* καὶ *βοηθεῖν* κωμικὸν ἀποτέλεσμα· δὲν κατενόησε δὲ καὶ ἓν ἁπλούστατον πρᾶγμα, ὅτι καὶ ἂν ὑπῆρχεν ἐπὶ Ἀριστοφάνους ὁ τύπος *βοιηθῶ*, ὅπερ ἐξ οὐδεμιᾶς συγχρόνου ἐπιγραφῆς ἀποδεικνύεται[3], οὐδὲ τότε πάλιν θὰ ἠδύνατο ὁ ποιητής, καὶ ἂν ἤθελε, νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν ὅπου ἔταξε τὴν λέξιν, ἅτε τοῦ μέτρου πάντως ἀπαιτοῦντος ἐν τῷ *βο* βραχεῖαν συλλαβήν. Οὐδεμία δὲ ἀνάγκη ἐπείγει νὰ μεταβάλωμεν καὶ διαφθείρωμεν ἡμεῖς σήμερον τὴν φύσιν τοῦ ἰαμβικοῦ μέτρου, ὅπως στηρίξωμεν τὰ ἀστήρικτα. Εἶνε δέ πως καὶ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ Βεκλεῖνος, πῶς, ἀφοῦ ἅπαξ ἠθέλησε τέλος πάντων ἐναντίον τοῦ ἐρασμικοῦ ἔθους νὰ παραστήσῃ τὸν ποιητὴν χυδαΐζοντα καὶ ἐμβάλῃ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τύπον ἄγνωστον τῇ τε ποιήσει καὶ τῷ πεζῷ λόγῳ τῶν Ἑλλήνων, πῶς, λέγομεν, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐνίδῃ ἐν τῷ *η* τοῦ *βοηθεῖν*, ἐνταῦθα τοὐλάχιστον, χυδαίαν προφοράν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ τὸ κατωτέρω *οἳ* καὶ ἄλλοι λόγοι ἠδύναντο ὡς εἴπομεν, νὰ διδάξωσιν αὐτὸν ὅτι ἡ δίφθογγος *οι* ἐν τῷ *βοιηθεῖν* ἐξεφωνεῖτο ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν[4] καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ὁμοηχίαν πρὸς τὸ διῃρημένον *βοΐ*. Καὶ ἄτοπόν δέ τι ἐποίησεν ὁ Βεκλεῖνος ἐν τῇ ἐρασμικῇ αὐτοῦ αὐθαιρεσίᾳ· ταχυβούλως ἐκέλευσε νὰ προστεθῇ τὸ *ι* μετὰ τὸ *ο* ἐκεῖ, ὅπου, καὶ ἂν ἦτο, ἤθελε

1) CIA II 121, 23 (πρ. Χρ. 338).

2) Wecklein, Curae Epigraphicae Lipsiae 1869, σελ. 47.

3) Διότι ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ταῖς πρὸ Εὐκλείδου καὶ ταῖς μετ' αὐτὸν ἀπαντᾷ μόνος ὁ τύπος βοηθεῖν, ὁ καὶ ἐκ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων γνωστός.

4) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ 15.

κελεύσει, εἰ ὁ λόγος ὑπέκειτο περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *οι*, βιαίως καὶ τάχιστα νὰ ἀποβληθῇ, ὅπως μὴ καταφωραθῇ μηδὲ ἅπαξ ὁ ποιητὴς ὡς ἁπλᾶ καὶ βραχέα στοιχεῖα ἐκφωνῶν τὰς διφθόγγους ἐναντίον τοῦ ἀναμαρτήτου τῶν ἐρασμικῶν δογμάτων[1]. Ἐλησμόνησε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ ἐν τῷ *υἱ* καὶ *υηνία* ἐνεργεῖ οὐχὶ τοσοῦτον ἡ ἀπὸ τοῦ πράγματος, ὅσον ἡ ἀπὸ τῆς ὁμοηχίας ἀκολουθία, καὶ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μετὰ τοσαύτης χάριτος ἱστᾶσα πρὸς τῇ παχείᾳ καὶ μεγάλῃ *υἱ* τὴν *υηνίαν* τοῦ Θεαγένους. Ἂν ἐνεθυμεῖτο νὰ ἐξετάσῃ καὶ τὸ ἔργον τῆς *υηνίας* ἐν τοῖς δύο στίχοις τοῖς ἑπομένοις τῷ ***βοηθεῖν*** καὶ παρατηρήσῃ ὅτι καὶ ἐν τούτοις, ὅπως καὶ ἐν πᾶσι τοῖς παρατεθεῖσι μέχρι τοῦ δευτέρου *οἱ* ὁ ποιητὴς ζητεῖ νὰ τέρψῃ τοὺς θεατὰς διὰ μόνης τῆς ἐκ τῶν ἤχων παιδιᾶς, θὰ ἐπείθετο ἴσως ὅτι καὶ ἐν τῷ *υηνία* τὸ *η* πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ πολὺ ὁμοίως πρὸς τὸ *ι*. Διότι καὶ αὐτὸς ἴσως θὰ ᾐσθάνετο παραχρῆμα ὅτι, ἂν τὸ *υηνία* ἐκφωνηθῇ κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον *υἑνία*, ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ παραβλάπτεται οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ χάρις τῶν δύο στίχων ἐκλείπει ὁλοσχερῶς· ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἂν ἀντὶ τῆς δοτικῆς *υἱ* ἦτο γεγραμμένη ἡ γενικὴ *υὸς* ἢ ἡ αἰτιατικὴ *υν*.

Πάντα ταῦτα ἐξελέγχουσιν ἀθεμελίωτον τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν γνώμην τοῦ Βλασσίου ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ē* πλῆρες καὶ ἀνοικτόν, διότι πολλαχοῦ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ μακροῦ *α*. Ὅθεν οὐδαμῶς ἐκπληττόμεθα ὅτι οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ ὁ ἀνὴρ οὔτε περὶ τοῦ πλατωνικοῦ *ἱμέρα* οὔτε περὶ τῶν ἀριστοφανείων ***βοῖ*** καὶ ***βοηθεῖν***, ***υἱ*** καὶ ***υηνία***.

Οὐδὲν δὲ ἄλλο, νομίζομεν, ἢ τὴν ὁμοηχίαν τῶν τελευταίων συλλαβῶν τοῦ *τριήρης* πρὸς τὸ *Ἶρις* σημαίνουσι δύο ἄλλοι στίχοι ἑτέρας κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, τῶν Ὀρνίθων, οἱ ἑξῆς·

Πειθ. Ὄνομα δέ σοι τί ἐστι, πλοῖον ἢ κυνῆ;
Ἶρ. Ἶρις ταχεῖα. Πειθ. Πάραλος ἢ Σαλαμινία[2];

Τὴν πρώτην ἐρώτησιν ποιεῖται ὁ Πειθέταιρος ἕνεκα εὐλόγου αἰτίας,

---

1) Διότι αὐτὸς ὁ Βεκλεῖνος διδάσκει ὅτι ὁ τύπος Πειραεὺς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σαφὲς δεῖγμα πῶς πρέπει νὰ γράφωμεν τὸ δείλαιος, δίκαιος καὶ τὰ ὅμοια τῶν ποιητῶν, ὅταν τὸ μέτρον ἀπαιτῇ τὴν συστολὴν τῆς διφθόγγου· ἰδὲ Curae epigraphicae κτλ. σελ. 53.

2) στιχ. 1203 καὶ 1204.

ἀγνοῶν πότερον ἔπρεπε νὰ ὀνομάσῃ τὸ προσεγγίζον τῇ νεοκτίστῳ πόλει τῶν Ὀρνίθων Νεφελοκοκκυγίᾳ, πλοῖον ἢ κυνῆν; Ἐκ μὲν τοῦ ἐξωγκωμένου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἱματίου καὶ τῶν πτερῶν τῆς Ἴριδος ἠδύνατό τις κάλλιστα νὰ ὑπολάβῃ αὐτὴν πλοῖον, ὡς λέγει καὶ ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐκ δὲ τοῦ εὐρέος πετάσου, κυνῆν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἴριδος «Ἶρις ταχεῖα», ἀφοῦ ὁ Πειθέταιρος ἐπείσθη ὅτι αὕτη δὲν ἦτο κυνῆ, ἀλλὰ πλοῖον, Ἶρις καλούμενον, διαμένει ἡμῖν τοὐλάχιστον ἀκατανόητος ἡ δευτέρα ἐρώτησις τοῦ Πειθεταίρου «Πάραλος ἢ Σαλαμινία», ἂν δὲν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πειθέταιρος ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε *Τριήρης* ταχεῖα, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ φόβου σπεύδει νὰ ἐρωτήσῃ τὸ δεύτερον Πάραλος ἢ Σαλαμινία; Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, καθ' ἣν ἡ ἐκ ψευδοῦς ὑπονοίας παρακοὴ καὶ ὁ φόβος τοῦ Πειθεταίρου αἴφνης καὶ κωμικώτατα ἀναβιβάζουσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὸν αἰθέρα τὰς ἱερὰς καὶ ταχείας τριήρεις τῶν Ἀθηναίων, ὑποστηρίζουσι καὶ ἕτεραι ὁμοίας φύσεως παιδιαὶ τοῦ χαριεστάτου τῶν ποιητῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ κωμῳδίᾳ, τοῖς Ὄρνισι (στιχ. 299 κἑξ), μεταβάλλει ὁ ποιητὴς τὸν ὄρνιν *κηρύλον* εἰς *κειρύλον*, ἵνα προσαρμόσῃ τὸ ὄνομα πρός τινα ἐν Ἀθήναις κουρέα, *Σποργίλον* ὀνομαζόμενον, οὗτινος τὸ κουρεῖον ὁ κωμικὸς Πλάτων ἐκάλει ἔχθιστον τέγος[1]. Ἡ εὐκολωτάτη ἐναλλαγὴ τοῦ *η* πρὸς τὸ *ει*, ἥτις μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ ἀρχαιοτάτων ἐπιγραφῶν, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον λέγομεν, μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι τὸ *η* πολὺ ἐπλησίαζε πρὸς τὴν *ει* ἤτοι τὸ *ι* μακρόν, καὶ τούτου ἕνεκα μετὰ πολλῆς χάριτος ἠδύνατο νὰ παίζῃ ὁ ποιητὴς πρὸς τὴν ὁμοηχίαν διαφόρων τὴν σημασίαν λέξεων, ἀβιάστως ἐναλλάσσων τὸ *η* πρὸς τὸ *ι* ἢ *ει* καὶ τἀνάπαλιν. Καὶ συνεχωρεῖτο βεβαίως τῷ ποιητῇ νὰ ἐναλλάσσῃ τὸ *η* πρὸς τὸ *ι* καὶ ὅπου τὸ *η* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ μακροῦ *α*, ἀφοῦ τοιαύτη ἐναλλαγὴ

---

1) Ἀποσπ 131 ἔκδ. Kock Τόμ. I σελ. 637. Ἰδοὺ οἱ στίχοι τοῦ Ἀριστοφάνους Ἔποψ Ὅστις ἐστί; κ ε ι ρ ύ λ ο ς. Πειθ. Κ ε ι ρ ύ λ ο ς γάρ ἐστιν ὄρνις; Ἐπ. Οὐ γάρ ἐστι Σ π ο ρ γ ί λ ο ς; Περὶ τούτων λέγει ὁ Σχολιαστὴς ἐν Πλούτῳ στίχ. 589 «Παίζει περὶ κ η ρ ύ λ ο υ ἐν Ὄρνισιν, ἔνθα καὶ διὰ τοῦ η νοεῖται ἡ λέξις ὡς ἐπὶ ὄρνιθος, οὕτω λεγομένου, καὶ διὰ διφθόγγου διά τινα κουρέα, ὡς ἀπὸ τοῦ κ ε ί ρ ω».

εἶχεν ἀναφανῆ ἤδη πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ ἀττικῇ τῇ παλαιᾷ φωνῇ, διετέλει δὲ γινομένη καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις.

Παρὰ τὸ *βοηθεῖν* καὶ *ὑηνία* καὶ *(τρι)ἱρις* τοῦ Ἀριστοφάνους ἠθέλομεν τάξει τὴν γραφὴν *φυλίν*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 376 πρὸ Χριστοῦ [1], ἂν ἤμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν εἶνε ἁμάρτημα τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ Φουρμόντου.

Ὡς βεβαιοτάτην δὲ καὶ γνησιωτάτην ἀναφέρομεν τὴν γραφὴν *Θυαίνι* ἀντὶ *Θυαίνη*, ἥτις δὶς ἀπήντησε μέχρι τοῦδε ἔν τε ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 344 πρὸ Χριστοῦ καὶ ἐν ἑτέρᾳ τῶν αὐτῶν χρόνων [2]. Ἡ γραφὴ αὕτη βεβαίως οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ αἰτίαν ἢ ταύτην, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι πολλῶν γυναικῶν εἰς *η* λήγοντι, οἷον *Ἑλένη*, *Θυαίνη*, καὶ ἐν ἄλλοις τῆς αὐτῆς κλίσεως ὀνόμασιν ἠκούετο καὶ τότε, ὡς καὶ σήμερον, *ι* ἀντὶ τοῦ ἐκ τοῦ μακροῦ *α* γεννηθέντος *η*. Τοῦτο ἐπικυροῦσι καὶ ἕτεραι σύγχρονοι ἀττικαὶ γραφαί, αἱ γραφαὶ *θερμαστίν* ἀντὶ *θερμαστήν* [3], *ὕλιν* ἀντὶ *ὕλην* [4], *ἀρετῖς* ἀντὶ *ἀρετῆς* [5].

Σύγχυσιν τοῦ *η* καὶ *ι* σημαίνουσι καὶ αἱ γραφαὶ *Ἀριμνίστει* ἀντὶ *Ἀριμνήστη* καὶ *Ἠπηρῶτις χριστὴ* ἀντὶ *Ἠπειρῶτις* ἢ μᾶλλον *Ἠπιρῶτις χρηστή*, αἵτινες ἀναγινώσκονται ἐν ἀττικαῖς ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς ἀρχαιοτέραις τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων κατὰ Κουμανούδην [6].

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν θαῦμα, ἂν καὶ πρὸ τῆς δ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐγράφη ἐν Χίῳ *τίνδε* ἀντὶ *τήνδε* καὶ *σῖμα* ἀντὶ *σῆμα* [7], *δηαγγεῖλαι* δὲ ἀντὶ *διαγγεῖλαι* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς νή-

---

1) CIG 85, 8.

2) CIA II 754, 13. 755, 7.

3) CIA II 354, 29 καὶ 355, 21 (τῶν μέσων τῆς δ′ ἑκατοντ. πρ. Χρ.)

4) CIA II 1059, 9 (321 πρ. Χρ.).

5) CIA II 258, 16 (304 πρ. Χρ.).

6) Ἀ ρ ι μ ν ί σ τ ε ι π ο θ ε ι ν ῇ Κουμανούδ. κτλ. 2613 ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις φαίνεται σαφῶς ἡ σύγχυσις τοῦ η καὶ ῃ πρὸ τὸ ι καὶ τὴν ε ι ἤτοι πρὸς τὸ μακρὸν ι· ἡ αὐτὴ δὲ σύγχυσις φαίνεται καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς Ἠ π η ρ ῶ τ ι ς χ ρ ι σ τ ὴ Κουμ. 1673, διότι ἐν συγχρόνοις ἐπιτυμβίοις ἐξ Ἀττικῆς ἀναγινώσκεται καὶ Ἠ π ι ρ ῶ τ ι ς ἀντὶ Ἠ π ε ι ρ ῶ τ ι ς Κουμαν. 1675. 1679.

7) Rœhl IGA 382 στιχ. 3 καὶ 4.

σου Νισύρου τοῦ ἔτους 200 πρὸ Χριστοῦ[1] καὶ *ἱρώων* ἀντὶ *ἡρώων* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Καρπάθου τῶν αὐτῶν πιθανῶς χρόνων[2], *Δηώρα* δὲ ἀντὶ *Διώρα* ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δωδώνης, τῆς γ', ὡς φαίνεται, πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3], *οἰκήας* δὲ ἀντὶ *οἰκίας* ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ μεταγενεστέρων χρόνων[4].

Ὅτι τὸ *η* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ δὲν εἶχεν ἔτι τὴν τοῦ ἀνοικτοῦ *ê* προφοράν, ἀλλά τινα μέσην μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνουσαν, ἐγένετο δῆλον καὶ ἐξ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν περὶ τῶν γραφῶν *αἴμισις*, *αἰμίορος*, *Αἰσίοδος*, *ἀναιρέρημαι*, *Ἡφαιστιάδης*[5] καὶ περὶ τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ γράμματος τούτου ἐν Βοιωτίᾳ εἰς *ι* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[6].

Ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸ *ι* ἀποκλινούσης προφορᾶς τοῦ *η* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου ἢ ὀλίγῳ αὐτοῦ νεωτέρων μαρτυροῦσι καὶ ἡ ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας γραφὴ *Κτεισίων* ἀντὶ *Κτησίων*, αἱ ἀττικαὶ *ἐποίεισεν*, *ἔστεισε* καὶ ἡ εἰς *εις* τροπὴ τῆς καταλήξεως *ης* τῶν εἰς *ευς* ληγόντων ὀνομάτων[7], ἔτι δὲ καὶ τὸ προ-

---

1) Dittenberger Sylloge κτλ. 195, 7. ἐν δὲ τῷ 10 στίχῳ ἰκάδι ἀντὶ εἰκάδι.

2) Ross Inscript. græc. ined. Fascic. III σελ. 15, nr 264. ἡ γραφὴ ἱρώων ἀποτελεῖ τὸν τελευταῖον στίχον τῆς ἐπιγραφῆς κειμένη ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ μέσον τοῦ προτελευταίου στίχου, οὐδεμία δὲ λέξις ἐλλείπει ἑκατέρωθεν αὐτῆς. Μάτην δὲ ἀγωνίζεται ὁ Βλάσσιος νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ἐν τῇ β' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας σελ. 34 σημ. ὅτι ἐξ ἀρχῆς θὰ ἦτο γεγραμμένον ἡρώων καὶ ὅτι κατόπιν θὰ ἐξηφανίσθη ἡ πρώτη κεραία τοῦ Η. Διότι ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, θὰ ἦτο εὐκολώτατον νὰ ἴδῃ καὶ ὁ Ῥόσσιος καὶ δὲν θὰ ἔλεγε ῥητῶς ὅτι ἐπὶ τοῦ λίθου εἶνε γεγραμμένον ι ἀντὶ η, οὐδὲ θὰ παρέβαλλε τὴν ἐκ Καρπάθου γραφὴν πρὸς τὰ ὁμηρικὰ ἴκω ἀντὶ ἥκω καὶ ἰδὲ ἀντὶ ἠδέ, ἠδύνατο δὲ νὰ παραβάλῃ καὶ πρὸς τὸ ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους ἴκει ἀντὶ ἥκει (στίχ. 86). Ἀγνοεῖ, ὡς φαίνεται, ὁ Βλάσσιος ὅτι ψιλὴ πίστις καὶ μάλιστα ἀθεμελίωτος δὲν ἔχει ἴσον κῦρος πρὸς τὴν διαβεβαίωσιν αὐτόπτου μάρτυρος.

3) Const. Carapanos, Dodone et ses ruines. Planche XXXVI N. 2 καὶ 5.

4) CIG 1690, 21.

5) Ἐν ταῖς σελίσι 392—397

6) Σελ. 139.

7) Σελ. 261 σημ. 6. Ὁμοίως ἐποίεισε ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ προμνημονευθέντος ἀρχαιοτάτου ἀττικοῦ ἀγγείου (σελ. 212 σημ. 4) κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ

μνημονευθὲν *κειρύλος* ἀντὶ *κηρύλος* (ἐν σελίδι 534), αἱ ἐκ Δήλου γραφαὶ *ἐνεῖσαν* ἀντὶ *ἐνῆσαν*, *ἐνειρόσια* ἀντὶ *ἐνηρόσια*[1], ἔτι δὲ καὶ ἡ συχνὴ τροπὴ τοῦ *η* εἰς *ει* ἤτοι τὸ μακρὸν *ι* ἐν ταῖς ἐκ Θεσσαλίας ἐπιγραφαῖς[2] καὶ ἐν ἄλλαις οὐκ ὀλίγαις[3].

Ὑπερβάλλουσαν σύγχυσιν τοῦ *η* καὶ *ι* καὶ *ει* ἤτοι τοῦ μακροῦ *ι* δεικνύουσι καὶ αἱ ἐπὶ αἰγυπτιακῶν παπύρων τοῦ Λούβρου γραφαὶ *ἀρχηπορεία* ἀντὶ *ἀρχιπορεία*, *Πληὰς* ἀντὶ *Πλειάς*[4], *τὶ μίαν* ἀντὶ *τὴμ μίαν*[5], *περιενενηγμένης* ἀντὶ *περιενενειγμένης*[6], *ἤνου* ἀντὶ *εἴνου* (οἴνου)[7], *ἠὰν* ἀντὶ *εἰάν*[8], *τεθήαμαι* ἀντὶ *τεθείαμαι*[9], *ἤ τι θέλις* ἀντὶ *εἴ τι θέλεις*[10], *μεσορὶ* καὶ *μεσορή*[11]. Πλὴν δὲ τούτων καὶ οἱ ἑξῆς· ἐν τῷ *διδασκαλλήῳ*[12], *βαφήῳ*[13], *ἐκμαγῆα*[14], *Σαραπιγήῳ*[15], κτλ. Ἂν δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν παπύρων γράφεται καὶ *οἰκέσεως*[16] ἀντὶ

Πιττάκη Ἐφημ. ἀρχαιολ. ἀριθ. 1129, ἐν τῷ αὐτῷ δηλαδὴ ἀγγείῳ, ἐν ᾧ γράφεται καὶ Νείκαυλος ἀντὶ Νίκαυλος.

1) Σελ. 174 σημ. 3.

2) Σελ. 401, σημ. 1.

3) Οἷον ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Θήρας τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIG 2448, VIII 6, δεείσῃ ἀντὶ δεήσῃ κτλ.

4) Ἀρχηπορεία Ν. 1, στίχ. 90. ἀλλ' ἐν τῷ στίχῳ 115 ὀρθῶς ἀρχιπορείας (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ.) Ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ, στίχ. 511. 512 Πληάδα, Πληάδας, ὀρθῶς δὲ Πλειάδων ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς στίχοις 4 καὶ 203.

5) Ἐπὶ τὶ μίαν τῶν οἰκιῶν Ν. 15, 15. (120 πρ. Χρ.).

6) Ν. 8, 14 (129 πρ. Χρ.).

7) Ν. 55, 12. 14 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.). ἴδε καὶ ἔμπροσθ. σελ. 451.

8) Ν. 58, 11 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.).

9) Ν. 51, 41 (160 πρ. Χρ.). Ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ στίχ. 10 ἐν τῷ διδασκαλλήῳ, 20 ἐν Ἀλεξανδρήᾳ.

10) Ν. 45, 5. Ἐν δὲ τῷ στίχῳ 1 ὀρθῶς εἰ (153 πρ. Χρ.). Διὰ τοῦ ἁπλοῦ δὲ ἰῶτα γράφεται τὸ αὐτὸ εἰ ἐν Ν. 47, 25 (153 πρ. Χρ.), ὅπερ δεικνύει ὅτι ι, ει καὶ η οὐδαμῶς διέφερον ἐν τῇ προφορᾷ κατὰ τὴν β' πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδα

11) Λέξις αἰγυπτιακὴ Ν. 57, 5. 13 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.)

12) Ν. 51, 10 (160 πρ. Χρ.). Ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ γράφεται, ὡς εἴδομεν, καὶ τεθήαμαι καὶ Ἀλεξανδρήᾳ.

13) Ν. 52, 9 (163—162 πρ. Χρ.).

14) ἐγμαγῆα Ν. 54, 10. 21. 40. 60. 72. 76. 83 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.).

15) Ν. 40, 10 (156 πρ. Χρ.).

16) Ν. 1 259 (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ.).

οἰκήσεως καὶ ἠζημίωται[1] ἀντὶ *ἐζημίωται*[2], *ἦλθη*[3] ἀντὶ *ἔλθη*, *Ἑλλήνων*, *Ἡφήστου*[4] ἀντὶ *Ἡφέστου*, *σέμερον*[5], τοῦτο συμβαίνει ἕνεκα ἐξομοιώσεως τῆς ἑτέρας τῶν δύο ἀλλεπαλλήλων συλλαβῶν πρὸς τὴν ἑτέραν, ὅπερ παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ ἄλλων γραμμάτων, ὡς δεικνύουσιν αἱ γραφαὶ *ὁμωμόκεμεν* ἀντὶ *ὁμωμόκαμεν*[6], *νομίζαντα* ἀντὶ *νομίζοντα*[7], *ἱκιτεία* ἀντὶ *ἱκετεία*[8], *Μεκεδόνος* ἀντὶ *Μακεδόνος*[9], *ἐντρεπέντος* ἀντὶ *ἐντραπέντος*[10], οὐδαμῶς δὲ ἕνεκα τῆς αὐτῆς δυνάμεως τοῦ *η* καὶ *ε*. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑρμηνεύομεν καὶ τὴν γραφὴν *Μηλησίππου* ἀντὶ *Μελησίππου*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δήλου[10]. Τὴν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶσαν ἀνάγνωσιν *Ἐμπήδου* ἀντὶ *Ἐμπέδου* ἑρμηνεύομεν ὡς τὴν γραφὴν *ἡαυτοῦ*, ἥτις φέρεται ἐν συγχρόνῳ ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς αὐτῆς Δήλου[11]· ὅτι δηλαδὴ ἐγράφη *Ἐμπήδου* ἀντὶ *Ἐμπείδου* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν *ἡαυτοῦ* ἀντὶ *εἱαυτοῦ*, καὶ τὸ *η* δὲν κατέχει τὸν τύπον τοῦ *ε*, ἀλλὰ τῆς *ει* ἤτοι τοῦ ἁπλοῦ *ι*. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ *Μηλησίππου* δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐγράφη ἀντὶ τοῦ *Μειλησίπου*, προελθόντος ἐκ τοῦ *Μελησίππου*, ὅπως τὸ προμνημονευθὲν *Χειλιδὼν* ἐκ τοῦ *Χελιδών*[12]. Τὸ δὲ ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις *δισκοειδὲς ἡ σελήνη*[13] ἔχει ὀρθῶς, συμφωνήσαντος τοῦ κα-

---

1) Ν. 47, 15 (153 πρ. Χρ.).

2) Ν. 23, 10 (165 πρ. Χρ.).

3) Ἡλλήνων Ν. 19 bis, 9. ἐν δὲ στίχ. 6 Ἡφήστου (117 πρ. Χρ.).

4) Ν. 21 ter, 18 (599 μετὰ Χριστόν). Ὁμοίως ἐν Ν. 21 bis (599 μετ. Χρ.) 22 ἑωνεμένου, στίχ. 24 ἐπένεγκες ἀντὶ ἐπήνεγκας, ἐν οἷς φαίνεται ὅτι τὸ ε ἐγένετο κατὰ τροπὴν τοῦ φθόγγου ι, ὡς κατὰ τὴν τροπὴν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου προῆλθε τὸ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παπύρου, στίχ. 6 τῷ γλεκετάττῳ, σενεδύσει ἀντὶ συνειδήσει.

5) Ν. 46, 13 (153 πρ. Χρ.).

6) Ν. 30, 20 (162 πρ. Χρ.).

7) Ν. 27. 22 (τῶν αὐτῶν ἐτῶν).

8) Ν. 41, 6 (περὶ τὸ 160 πρ. Χρ.).

9) Ν. 37, 24 (162 πρ. Χρ.).

10) Bullet. de corr. hellén. II σελ. 341.

11) Bullet. VI, σελ. 344, ἐπιγρ. 64, 2.

12) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 244 σημ. 11.

13) Ἰδὲ Ν. 1, στίχ. 279 (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ.). Δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλως νὰ

τηγορουμένου οὐχὶ πρὸς τὸ γραμματικὸν ὑποκείμενον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πραγματικόν, δισκοειδὲς σῶμα ἡ σελήνη. Τὸ δὲ *ἀπελλάγην*[1] προῆλθεν κατ' ἐναλλαγὴν τῆς χρονικῆς αὐξήσεως πρὸς τὴν συλλαβικήν, οὐχὶ δὲ ἐκ ταυτοδυναμίας τοῦ *η* καὶ *ε*.

Ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸ *ι* ἀποκλινούσης προφορᾶς τοῦ *η* ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαίων δεικνύει καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπιγραφὴ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδην χρόνων φέρει πολλάκις τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ ἀορίστου *εἵλετο* καὶ διὰ τοῦ *η* γεγραμμένην, *ἕλετο* καὶ *ἥλετο*, καὶ διὰ τῆς *ει*, *εἵλετο*[2]. Ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ τούτου μαρτυροῦσι καὶ οἱ τύποι *ἠργάζετο*, *ἠργάσατο*, *ἐξηργάσατο*, *κατειργάσθησαν*, *εἰργασμένα*, *κατειργασμένα* κτλ., οἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[3].

Οὕτω, ἀφοῦ τὸ μὲν *η* ἤρχετο ἀπολεπτυνόμενον εἰς *ει* πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων, τὸ δὲ *ῃ* ἀπέβη παντελῶς ἰσοδύναμον τῇ τε γνησίᾳ καὶ νόθῳ *ει*, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 178), ἤδη πρὸ τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲν παράδοξον ἂν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος γράφεται ἀντιστρόφως *η* ἀντὶ *ει* καὶ

αἰτιολογήσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ οὐδετέρου γένους ἐν τῷ εἰρημένῳ παραδείγματι καὶ ἐν ἄλλοις ὁμοίοις, οἷον ἐν τῷ πυροειδὲς ἀντὶ πυροειδὴς (στίχ. 131), ὅτι καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ Βλασσίου οἱ ἑλληνίζοντες ξένοι συνέχεον ἐνίοτε τὰ γένη πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ σήμερον πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων ξένων οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ πανταχοῦ.

1) Ν. 40, στίχ. 28 (156 πρ. Χρ.).

2) Ἐφημ. Ἀρχ. 1885 σελ 158 καὶ ἑξῆς.

3) Riemann, Bullet. de corr. hellén. III, 499 κἑξ. Revue de Phil. V, 146 καὶ Meisterhans, Grammatik κτλ ἔκδ. α', 1885, σελ. 79, ἐκδ. β, 1888, σελ. 136. Ἡ β' ἔκδοσις τῆς ἀξιολογωτάτης ταύτης γραμματικῆς περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν μόλις κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ παρόντος τυπογραφικοῦ φύλλου. Εἶνε δὲ λυπηρὸν ὅτι καὶ ἐν τῇ β' ταύτῃ ἐκδόσει ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Βλασσίου μεταβάλλει τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα εἰς φθογγολογικά, ἐκ τούτου δὲ γεννῶνται ἐκεῖνα τὰ ἀτοπήματα περὶ τὴν ζήτησιν τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, περὶ ὧν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πολλαχοῦ καὶ ἐν τῷ προλόγῳ διαλαμβάνομεν.

ἐν Ἀττικῇ καὶ ἔξω αὐτῆς [1]. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὡς ὁ

1) Ἀθην. τόμ. Η', 1880, σελ. 294 κἑξ. στίχ. 8 θ ε ρ α π ή α ς, 18 τ α ῖ ς ἱ ε ρ ή α ι ς, 27 τὰς ἱ ε ρ ε ί α ς ὀρθῶς διὰ τῆς ει, ἐν ψηφίσματι ὀργεώνων τοῦ Πειραιῶς ἐπὶ Σωνίκου ἄρχοντος (περὶ τὸ 150 πρ. Χρ.). Ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι ἀναγινώσκονται καὶ ἄλλα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα, στίχ. 9 ἀ π ο λ έ λ ι π τ α ι, 11 σ ι ν σ τ α λ ῶ σ ι ν, 27 ἱ κ ό ν ο ς, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἡ διὰ τοῦ η γραφὴ τῆς ει ἔχει αἰτίαν ὀρθογραφικὴν μόνον. Ὁμοίως ἱ έ ρ η α ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς μετὰ τὸν Αὔγουστον ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς CIA III, 315. 316. 321. 353. 359. 261. 376. 387· ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, φέροντες τὴν λέξιν ὀρθῶς διὰ τῆς ει γεγραμμένην. Κατὰ τὸ θ ε ρ α π ή α γράφεται μ α ν τ ή α ν CIA II 950, 6 (50—1 πρ. Χρ.), 488 d, 21 (περὶ τὸ 30 πρ. Χρ.). π α ι δ ή α ν Mittheil. κτλ. VII σελ. 391 κἑξ. (β' ἢ α' ἑκατονταετηρ. πρ Χρ.). Ὁμοίως π α ι δ ή α ς ἐν ἐπιγρ. ἐκ Πάρου τῶν μετὰ Χρ. ῥωμ. Χρ. Bullet. κτλ. IV, 285, 4. ε ὐ σ ε β ή α ς CIA III 788, 4. 789. 836, 3. Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις ε ὐ σ έ β ε ι α ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς φέρεται διὰ τῆς ει γεγραμμένη, δὶς δὲ μόνον ἐν ἐμμέτροις ἐπιγράμμασι διὰ τοῦ συνεσταλμένου ι (ἴδ. ἔμπροσθ. σελ. 217), οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ ε καὶ κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ η ἐν τῇ γραφῇ ε ὐ σ ε β ή α ς κατέχει τὸν τόπον τοῦ μακροῦ ι, ὅπως καὶ ἐν τῇ γραφῇ Ἀ ρ ή ο υ πάγου, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀριθμοῖς 788. 789. Ἐπειδὴ δὲ μάλιστα, ὡς λέγει ὁ Διττεμβέργης αὐτόθι σελ. 166, ἡ γραφὴ Ἄ ρ η ο ς ἀπαντᾷ μόνον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν χρόνων τοῦ Α ὐ γ ο ύ σ τ ο υ, δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι πρότερον καὶ ὕστερον τοῦ Αὐγούστου ἡ λέξις εἶχεν ἄλλην προφοράν, εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ γραφὴ Ἄ ρ η ο ς ἔχει αἰτίαν οὐχὶ φθογγολογικήν, ἀλλὰ καθαρῶς ὀρθογραφικὴν καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἀριθμοῖς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς· 63. 452. 567. 587. 617. 976. 993. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἐθνικὸν Ἀ ρ γ ε ῖ ο ς μόνον διὰ τῆς ει φέρεται γεγραμμένον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, διὰ τοῦτο καὶ τὸ κύριον ὄνομα Ἀ ρ γ ή ο υ CIA III 2042, 2 δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐκφωνήσωμεν ἄλλως ἢ ὡς ἂν ἦτο διὰ τῆς ει γεγραμμένον Ἀ ρ γ ε ί ο υ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν τὸ η καὶ ἐν τῷ δημοτικῷ Ἡ ρ ε σ ί δ η ς (Εἰρεσίδης), ὅπερ οὑτωσὶ διὰ τοῦ η ἀπαντᾷ ἐν πάσαις ταῖς μετὰ Χριστὸν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ ε, οἷον, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 1030. 1031. 1066 α. 1121. 1128. 1129. 1160. 1163. 1177. 1193. 1281. 1652. Ὅθεν δὲν διστάζομεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ ἐκφωνήσωμεν τὸ η καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς κ α θ ῆ λ κ ο ν CIA II 470. 20 (69—62 πρ. Χρ.). ἠ ρ γ α σ μ έ ν ω ν (ἀντὶ τοῦ πρότερον σταθερῶς ε ἰ ρ γ α σ μ έ ν ω ν) Mitth. VIII, 59, 12 (ἀρχ. α' ἑκατοντ. πρὸ Χρ.). Β α ρ β ί λ λ η α Arch. Zeit. 1877 σελ. 100 nr. 68, 5 (137 μετ. Χρ). Β α ρ β ί λ λ η α, Ἀ τ τ ά λ λ η α CIA III 129, 25, 31 (περὶ τὸ 250 μ. Χρ.). Ἡ πρώτη γραφὴ Β α ρ β ί λ λ η α ἡ ἐν τῇ ἐξ Ὀλυμπίας ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 137 μ. Χρ. εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον ἀξία σημειώσεως, ὅσον παρ' αὐτὴν ἀναγινώσκονται καὶ ἄλλαι ὀρθογραφικῶς ἐσφαλμέναι γραφαί, αἱ γραφαὶ Ἴσ-

Βλάσσιος[1], ὅτι ἐν τοῖς κάτω ἀναφερομένοις παραδείγμασι τὸ *ει* ἤτοι τὸ μακρὸν *ι* ἐτράπη εἰς *η*, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ φθόγγος τοῦ μακροῦ *ι* σημαίνεται διὰ τοῦ *η*. Εἰς τοῦτο δὲ ἄγουσιν ἡμᾶς οἱ ἑξῆς λόγοι· α') ὅτι αἱ τοιαῦται γραφαὶ ἐμφανίζονται οὐχὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, καθ' οὓς ἐσῴζετο ἔτι ἡ ἀρχαιοτέρα δύναμις τοῦ *η*, ἡ πρὸς τὸ *ε* πλησιάζουσα, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις, καθ' οὓς καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *η* πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς ἢ μικρὸν διέφερε τοῦ *ι*· β') ὅτι τὰ αὐτὰ ὀνόματα εὕρηνται συγχρόνως καὶ πολλάκις ἀναμὶξ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ διὰ τῆς *ει* γραφόμενα[2]· γ') ὅτι διὰ τοῦ *η* γράφονται καὶ τὰ ὀνόματα *θερα-*

θ μ ε ι α ἀντὶ Ἴ σ θ μ ι α (στιχ 4), καὶ Ἀ δ ρ ε ι ά ν ε ι α ἀντὶ Ἀ δ ρ ι ά ν ε ι α (δὶς στίχ. 5 καὶ 8), ὅπερ σημαίνει ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ η, ε ι καὶ βραχέος ι. Ἂν δὲ ἐν τῇ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 250 μ Χρ. μόνον τὸ Β α ρ β ί λ λ η α καὶ Ἀ τ τ ά λ λ η α γράφεται διὰ τοῦ η, ὀρθῶς δὲ διὰ τῆς ε ι τὰ ὅμοια Ε ὐ σ έ β ε ι α, Ἡ ρ ά κ λ ε ι α, Σ ε υ ή ρ ε ι α, Α ὐ γ ο ύ σ τ ε ι α, ὅπως καὶ αὐτὴ ἡ λέξις Β α ρ β ί λ λ ε ι α ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ ἀριθ. 127, καὶ τοῦτο πάλιν δεικνύει τὸ αὐτό, ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς ε ι τοῦ η καὶ ι ἦτο ὀρθογραφικὴ μόνον καὶ οὐδὲν πλέον. Διὰ τοῦτο ὁμοίως πρὸς τὸ ι ἐκφωνοῦμεν τὸ η καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς Κ α ι σ ά ρ η α, Ἀ γ ρ ί π π η α, Ἡ ρ ά κ λ η α, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ τῆς νήσου Κῶ τῆς α' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Bullet. κτλ. V, 1881, σελ. 230, στίχ. 3, 13, 17, 19, ὅπως καὶ τὴν ε ι ἐν ταῖς γραφαῖς Ἀ σ κ λ ά π ε ι α, Ἀ π ο λ λ ώ ν ε ι α, Δ ώ ρ ε ι α, ταῖς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ. στίχ. 8, 14, 15. Ἂν δὲ ἐν ψηφίσματι τῶν Κῴων τῆς γ' πρ.Χρ. ἑκατονταετηρίδος γράφεται ὀρθῶς Ἡ ρ ά κ λ ε ι α (Bullet. VI, 251, 45), εἰ καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἑκατονταετηρίδα ἡ ε ι ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν ι κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδεδειγμένα (σελ. 259), τοῦτο ἐπικυροῖ ἔτι μᾶλλον τὸ ὑφ' ἡμῶν ῥηθέν, ὅτι ἡ φανερὰ σύγχυσις τοῦ η καὶ ι ἄρχεται ἀπὸ τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς σαφέστατα ἀπέδειξαν ἡμῖν καὶ οἱ ἐξ Αἰγύπτου πάπυροι. Ἄλλα παραδείγματα ὁμοίων γραφῶν ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἰδὲ παρὰ Meisterhans κτλ. ἐκδ. α' σελ. 22 καὶ ἔκδ. β' σελ. 37.

1) Ἐκδ. γ' 1888 σελ. 59.

2) Παρὰ τὰς παρατεθείσας γραφὰς τὰς δεικνύουσας ὅτι τὸ η καὶ ἡ ε ι ἤτοι τὸ μακρὸν ι εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν ἤδη ἀπὸ τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, αἱ γραφαὶ ἐ π ε ὶ ε ἱ ε ρ έ ο ς, ἐ π ὴ ἱ ε ρ έ ω ς, οἵτινες ἀπαντῶσιν παρὰ τὴν ὀρθὴν ἐ π ὶ ἱ ε ρ έ ω ς ἐν τῷ παρὰ τὴν Στρατονίκειαν τῆς Καρίας ἱερῷ τοῦ Πανημέρου Διός, ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων (Bullet. de corr. hellén. XII. 1888 σελ. 488, ἀριθ. 67. 81), ἡ προμνημονευθεῖσα

πεία, *πρεσβεία*, *παιδεία*, *μαντεία*, τῶν τοιούτων δὲ ὀνομάτων τῶν ἐκ τῶν εἰς *ευω* ῥημάτων παραγομένων οὐδέποτε ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀττικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τύπος εἰς *εα*, ὅπως ἄλλων εἰς *εια* ὀνομάτων, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων, ὥστε νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ *η* αὐτῶν κατέχει τὸν τόπον οὐχὶ τῆς *ει*, ἀλλὰ τοῦ *ε*. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασιν ἡ γραφὴ τοῦ *η* ἀντὶ τῆς *ει* δὲν εἶνε καθαρῶς ὀρθογραφική, ἀλλ' ὅτι ἔχει καὶ φθογγολογικὴν αἰτίαν, τραπείσης τῆς *ει* ἤτοι τοῦ μακροῦ *ἰῶτα* εἰς τὸν ἀνοικτότερον φθόγγον τοῦ *η*, ὅμως, ἐπειδὴ τοιαύτη ἐναλλαγὴ δὲν συμβαίνει μεταξὺ τῆς *ει* καὶ τῆς *αι* οὐδὲ ἐν τῇ β′ καὶ γ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι, ὅτε πολλάκις ἡ μὲν *αι* ἐναλλάσσεται πρὸς τὸ *ε*, τὸ δὲ *η* πρὸς τὸ *ι*, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν συγχρόνως ὅτι τὸ *η* οὕτω συχνῶς πρὸ τὴν *ει* καὶ τὸ *ι* ἐναλλασσόμενον, οὐδέποτε δέ, εἰ μὴ σπανιώτατα, πρὸς τὴν *αι* (ὅπου αὕτη συσταλεῖσα καὶ ἀπολεπτυνθεῖσα κατήντησεν ἁπλοῦν *ι*), πρέπει, λέγω, νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ *η* ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ε̂*, ἀλλά τινα κλειστοτέραν καὶ πολύ, ὡς πολλάκις εἴπομεν, πρὸς τὴν τοῦ *ι* πλησιάζουσαν.

Εἰς οὐδένα δὲ ἄλλον λόγον πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι καὶ αἱ ἀρχαῖαι γραφαὶ *χρηστιανὸς*[1] καὶ *Χρηστοῦ*[2] ἢ εἰς τὸν αὐτόν, ὅτι δηλαδὴ ἤδη ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ χριστιανικῶν χρόνων παρὰ τοῖς πολλοῖς τὸ *η* εἶχε καταντήσει ἁπλοῦν *ἰῶτα* καὶ πολλοὶ ὑπὸ ἀμαθείας ἢ ὀλιγωρίας ἔγραφον αὐτὸ καὶ ὅπου ἔπρεπε νὰ γράψωσιν *ἰῶτα*. Ἕνεκα δὲ τῆς ἐκ τούτου συγχύσεως τοῦ *Χριστός* καὶ *Χρηστὸς* ἔγραφε καὶ Ἰουστῖνος ὁ μάρτυς (103—163 μ. Χρ.) ἐν τῇ ἀπολογίᾳ αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ[3] «Ὀ-

---

ἀττικὴ γραφὴ Ἐ ξ ω ν ῆ ς καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἀπεδεικνύουσιν ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τὸ η ὅλως συσταλὲν ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ καὶ τὸν φθόγγον τοῦ β ρ α χ έ ο ς ἰ ῶ τ α.

1) Lebas κτλ. αr. 783

2) Αὐτόθι 2558.

3) § 4. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἰουστίνου γίνεται φανερώτατον ὅτι οὐδεμία διάκρισις ἐγίνετο ὑπὸ τῶν πολλῶν, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν λογίων, μεταξὺ Χ ρ η σ τ ὸ ς καὶ Χ ρ ι σ τ ό ς.

νόματος μὲν οὖν προσωνυμία οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν κρίνεται ἄνευ τῶν ὑποπιπτουσῶν τῷ ὀνόματι πράξεων· ἐπεί, ὅσον γε ἐκ τοῦ κατηγορουμένου ἡμῶν ὀνόματος *χρηστότατοι* ὑπάρχομεν.... ἐφ' ἡμῶν δὲ τὸ ὄνομα ὡς ἔλεγχον λαμβάνετε, καί περ ὅσον γε ἐκ τοῦ ὀνόματος τοὺς κατηγοροῦντας μᾶλλον κολάζειν ὠφείλετε. *χριστιανοὶ* γὰρ εἶναι κατηγορούμεθα, τὸ δὲ *χρηστὸν* μισεῖσθαι οὐ δίκαιον». Οὐχὶ δὲ διαφόρως ἔγραφε καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Θεόφιλος περὶ τὸ 180 μετὰ Χριστὸν πρὸς Αὐτόλυκον[1] «Ἔτι δὲ φῂς με καὶ χριστιανὸν ὡς κακὸν τοὔνομα φοροῦντα. Ἐγὼ μὲν οὖν ὁμολογῶ εἶναι *χριστιανὸς* καὶ φορῶ τὸ θεοφιλὲς ὄνομα τοῦτο, ἐλπίζων *εὔχρηστος* εἶναι τῷ θεῷ, ἴσως δὲ ἔτι αὐτὸς σὺ *ἄχρηστος* ὢν τῷ θεῷ, οὕτω φρονεῖς». Ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Εἰρρίξενος[2] συμπεραίνει ὅτι ὑπῆρχεν ὁμοηχία, οὐχὶ δὲ καὶ ταυτοφωνία τῶν δύο λέξεων, καὶ ἠρκέσθη εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ὅλως λησμονήσας νὰ διασαφήσῃ διὰ τί οἱ ἐθνικοὶ καὶ μέχρι Λακταντίου, περὶ τὸ 300 ἔτος μετὰ Χριστὸν ἀκμάζοντος, ἐνήλλασσον ἕνεκα πλάνης καὶ ἀγνοίας τοῦ ὀνόματος τὸ *χριστιανὸς* πρὸς τὸ *χρηστιανός*[3]. Ἡ τοιαύτη ἐναλλαγὴ καὶ σύγχυσις ἐτυμολογίας καὶ προφορᾶς δὲν

---

1) Ἐπιστολ. Α, 1.

2) Σελ. 126.

3) Jesus quippe inter homines nominatur. Nam Christus non proprium nomen est, sed nuncupatio potestatis et regni. Sic enim Judaei reges suos appellabant. Sed exponenda hujus nominis ratio est propter ignorantium errorem, qui cum immutata littera Chrestum solent dicere.... Verum quoniam Graeci veteres χρίεσθαι dicebant ungi .... ob hanc rationem nos eum Christum nuncupamus, id est unctum. Lactantius Instt. Lib. IV de vera sapientia cap. VII. Θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Χριστὸς παρὰ τὸ χρίεσθαι, ἂν τὸ χρηστὸς δὲν συνεχέετο πρὸς τὸ χριστὸς ἐν τῇ προφορᾷ τῶν πολλῶν καὶ οἱ λόγιοι Ῥωμαῖοι ἀκούοντες Χριστὸς δὲν ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο εἶνε αὐτὸ τὸ τῶν πολλῶν Χρηστός. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς (περὶ τὸ 200 μ. Χρ.). Christianus quantum interpretatio est de unctione deducitur; sed cum perperam Chrestianus pronunciatur a vobis (nam nec nominis certa est notitia penes vos) de suavitate et benignitate compositum est. (apologeticus adver. gentes, κεφ. 3) Ἰδὲ καὶ Sueton. vita Claudii κεφ. 25 καὶ Tacit. Annal. XV 44.

ἐπετρέπετο, ἂν τὸ *χρηστιανὸς* ἐξεφωνεῖτο σαφῶς καὶ καθαρῶς *χρέστιανός*· ἦτο δὲ φυσικωτάτη, ἂν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὑπῆρχε παρὰ τοῖς πολλοῖς ἡ σύγχυσις τοῦ *η* καὶ *ι*· διότι τότε ἕνεκα πλάνης καὶ ἀγνοίας τοῦ ὀνόματος, ὡς ῥητῶς λέγει καὶ ὁ Λακτάντιος καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς (*propter ignorantium errorem nec nominis certa est notitia penes vos*), ἦτο εὐκολώτατον τοῖς ἐθνικοῖς νὰ ὑπολαμβάνωσιν ὅτι τὸ ὄνομα *χριστιανὸς* ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ *χρηστὸς*[1] κατὰ τὴν συνήθη προφορὰν τοῦ *η* ὡς *ι*, αὐτοὶ δὲ ἐπαναφέροντες αὐτὸ εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ αὐτοῦ μορφὴν καὶ προφορὰν νὰ καλῶσι χλευαστικῶς τοὺς *χριστιανοὺς χρηστιανούς*, χειροήθεις τινὰς δηλαδὴ καὶ ἐπιεικεῖς καὶ εὐήθεις ἀνθρώπους. Οὕτω δὲ κατανοεῖται διὰ τί καὶ ὁ μάρτυς Ἰουστῖνος καὶ οἱ προμνημονευθέντες Πατέρες τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς Ἐκκλησίας ἠναγκάζοντο νὰ ἀπολογῶνται ἑκάστοτε καὶ ὑπὲρ τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν ὀνόματος. Ὀρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ *G. Stier*[2] ὅτι οἱ λόγιοι Ῥωμαῖοι ἐν τῷ ἀκουομένῳ *Χριστῷ* ἐνόμιζον ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐννοῶσι *Χρηστῷ*, ὡς αἱ ἐφημερίδες αἱ γερμανικαὶ τὸν Γάλλον δολοφόνον *Troppmann* κατ' ἀρχὰς ἀπέδοσαν διὰ τοῦ *Traupmann*, ὅπως ὁ *Gottsched* τὸν ἀντίπαλον αὐτῷ *Klopstock* ἐνόμιζεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ὀνομάζῃ *Klopfstock*.

Τὴν κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους σύγχυσιν τῆς μὲν *αι* πρὸς τὸ *ε*, τοῦ δὲ *η* πρὸς τὸ *ι* δεικνύουσι καὶ αἱ ἑξῆς γραφαὶ τοῦ Σιναϊτικοῦ κώδικος *ὑπερευφρέγομε*, *εἰλήφαται*, *ἀναγκάζομε*, *ἔχηται* (ἔχητε), *δικεοσύνη*, *βούλομε*, *προσθήσεσθαι* (ἀντὶ σθε) *ἀγαπᾶται* (ἀγαπᾶτε) κτλ. *πλήρις* (πλήρης), *ἐπίλυτοι* (ἐπήλυτοι)[3].

Καὶ ὁ Ῥενὰν δὲ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ

---

1) Ὅτι καὶ τὸ κύριον ὄνομα Χ ρ ῆ σ τ ο ς τὸ ἀπὸ τοῦ χ ρ η σ τ ὸ ς ἦτο σύνηθες καὶ παρ' Ἀττικοῖς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἰδὲ CIA III pars posterior, σελ. 379 καὶ τὰς αὐτόθι παραπομπάς.

2 Ἐν τῷ περιοδικῷ Philologische Rundschau III Jahrgang N. 18 σελ. 561 περὶ τὸ μέσον.

3) Ἐπιστ. Βαρνάβ. κεφ. 1 καὶ 2. ὁ Σιναϊτικὸς κῶδιξ ἀνάγεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἰδὲ καὶ H Scholz Ueber die Ausspache des Griechischen ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Zeitschrift für das Gymmasial-wesen 1868 σελ. 354 καὶ 359.

περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς λέγει ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ ὅτι ὁ ἰωτακισμὸς δὲν ἦτο ἡ προφορὰ τῶν πολλῶν ἤδη ἐκ χρόνων πολὺ παλαιῶν, ἐὰν ἀποβλέψῃ εἰς τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ ἴχνη, τὰ ἐμφανιζόμενα ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ἑβδομήκοντα, καὶ εἰς τὰς διὰ τοῦ *ἰῶτα* ῥαββινικὰς μεταγραφὰς τῶν λέξεων *βῆμα*, *διαθήκη*, *κατήγορος*, *συνήγορος*, *ληστής* κτλ. [1], καὶ φαίνεται, λέγει, ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ι* ἤδη πρὸ τῆς εὑρέσεως τῶν φωνηεντικῶν σημείων, τῆς γενομένης κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους [2]. Ἡ γνώμη αὐτὴ τοῦ δεινοῦ περὶ τὰς σημιτικὰς γλώσσας Ῥενᾶνος εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον προσοχῆς ἀξία, ὅσον θαυμασίως συμφωνεῖ πρὸς πάντα τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων τεκμηρίων συναχθέντα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν συμπεράσματα.

Ἐκ δὲ τῶν λόγων τοῦ Τερεντιανοῦ Μαύρου [3]

Litteram namque e videmus esse ad ἦτα proximam,
Sicut o et ω videntur esse vicinae sibi.
Temporum momenta distant, non soni nativitas

ἂν δὲν συμπεραίνεται ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ι*, δὲν συμπεραίνεται ὅμως, ὡς νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοί [4], ὅτι ἐξεφωνεῖτο καὶ ὡς

1) Ernest Renan κτλ. σελ. 16.

2) Αὐτόθι σελ. 12· 14. 15. Ἐν τῇ σελίδι 15 λέγει ὅτι τὸ η καὶ ι εἰς τὸ συριακὸν μεταγράφονται διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου, δι' ἑτέρου δὲ τὸ ε καὶ ἡ αι· ἡ δὲ εἰς τὸ συριακὸν μετάφρασις τῆς Νέας Διαθήκης δύναται νὰ ἀναχθῇ ὡς εἴδομεν (σελ. 504 σημ. 1) κατὰ τὸν αὐτὸν Ῥενᾶνα εἰς τὸ τέλος τῆς β' μετὰ Χρ. ἑκατονταετηρίδος

3) Keil Grammatici Latini Tom. IV στίχ. 450. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγει καὶ ὁ Marcianus Capella κατὰ τὴν δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, οὐχὶ δὲ διάφορα ὁ σύγχρονος αὐτῷ Ausonius. Ἦτα quod Aiolidum (δηλ. τῶν Ἑλλήνων), quodque ε valet, hoc Latiale e, διότι καὶ διὰ τούτων οὐδὲν ἄλλο σημαίνεται ἢ ὅτι τὸ η εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν πρὸς τὸ μακρὸν ε τῶν Λατίνων, διότι ἀμφότερα γεννῶνται δι' ἐκτάσεως ἐκ τοῦ φθόγγου τοῦ βραχέος ε. Ὅτι δὲ ἐνεργείᾳ καὶ προφορᾷ τὸ ἑλληνικὸν ἦτα καὶ τὸ μακρὸν λατινικὸν e ἦσαν διάφορα τοῦ βραχέος ε γίνεται φανερὸν οὐ μόνον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου καὶ τοῦ Τερεντιανοῦ Μαύρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων ἑτέρου λατίνου Γραμματικοῦ, οὓς παρατιθέμεθα καὶ ἑρμηνεύομεν ἐν τῇ ὄπισθεν σελίδι. Τὰ χωρία τοῦ τε Αὐσωνίου καὶ Καπέλλα καὶ Τερεντιανοῦ Μαύρου ἰδὲ καὶ παρὰ Heinrichsen κτλ. σελ. 144 καὶ 146 καὶ Blass ἐκδ. β' σελ. 33.

4) Ἰδὲ Heinrichsen καὶ Blass ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι χωρίοις. Πρὸς τούτους διαφωνεῖ καίπερ Ἐρασμικὸς ὁ Λισκόβιος, σελ. 124.

ê ἀνοικτόν, ἐπειδὴ ὁ Τερεντιανὸς δὲν λέγει ἁπλῶς *sonus*, ἀλλὰ *soni nativitas*, ἡ δὲ λέξις αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς λέξεις *φύσις* καὶ *δύναμις* τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 528), αὗται δὲ πάλιν δὲν εἶνε ἱκαναὶ νὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ê* ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν καὶ δὲν εἶχε παρ' αὐτοῖς ἑτέραν προφοράν, πολὺ πρὸς τὸ *ι* πλησιάζουσαν. Τῇ γνώμῃ ἡμῶν ταύτῃ συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Τερεντιανός, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ λέγῃ ὅτι ἡ δίφθογγος *ει*, καίπερ οὐδαμῶς διαφέρουσα τοῦ *ἰῶτα* κατὰ τὴν προφοράν, ὅμως ἀντηλλάσσετο ἐνίοτε πρὸς τὸ *η*, οἷον ἐν τῷ *ἱππῆς*, *Ἀχαρνῆς*, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι, ὡς ἐκ τοῦ νοῦ τοῦ ὅλου χωρίου συγχωρεῖται νὰ συμπεράνωμεν[1], τὸ *η* καὶ *ει* ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ δυνάμεως, ὡς ἀμφότερα πολλάκις ἐκ τοῦ αὐτοῦ φωνήεντος *ε* διὰ κράσεως ἢ ἐκτάσεως γεννώμενα.

Μετὰ τῆς γνώμης ἡμῶν συμφωνοῦσι καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, ὅταν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν (σελ. 520), τὴν *αι* μηδέποτε μὲν ἀντιτάττωσι πρὸς τὸ *η*, πάντοτε δὲ πρὸς τὸ *ε ψιλόν*.

Λέγων δὲ καὶ ὁ Λατῖνος Γραμματικὸς Σέργιος ὅτι τὸ λατινικὸν ē συσταλὲν ἀποδίδει τὸν αὐτὸν ἦχον τῇ διφθόγγῳ *ae*[2], τί ἄλλο διδάσκει καὶ αὐτὸς ἢ ὅτι καὶ τὸ μακρὸν *e* τῆς λατινικῆς δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς καθαρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*, ὅπως ἡ δίφθογγος *ae*[3], ἀλλ' εἶχέ τινα κλειστότερον φθόγγον; Ὅθεν οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἀπορῶμεν ἂν ἐν πλείσταις λέξεσι τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἥτις ἐφύλαξεν ἀκραιφνέστερον τὸ ἰδίωμα τῆς λατινικῆς φωνῆς, ἀκούεται σήμερον *ι*, ὅπου πάλαι ποτὲ ἠκούετο *e*.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ συμπέρασμα ἄγουσι καὶ οἱ προμνημονευθέντες

---

1) Inde vertunt hanc in Ἦ τα saepe diphthongon (δηλ. τὴν ει) Graji
Quando, quos ἱππεῖς solebant aut Ἀχαρνεῖς dicere,
Levigant ἱππῆς que potius aut Ἀχαρνῆς nominant.

Ὅτι δὲ ἡ ει εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ ι λέγει ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος ἐν τοῖς στίχοις 430 καὶ ἑξῆς

2) Serg. in Donat. ἰδὲ Keil Gramm. Lat. IV, 520, 28, ἔνθα λέγεται ὅτι quando e correptum est, sic sonat, quasi diphthongus, e q u u s. Ταῦτα δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Σέργιος, ἂν τὸ μακρὸν e εἶχε τὸν ἀνοικτὸν καὶ καθαρὸν φθόγγον τῆς ae.

λόγοι τοῦ μουσικοῦ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ «τὸ ε, εἰ ἐκταθείη, ἐπιφαίνει ὅμοιον ἦχον τῇ *αι* διφθόγγῳ» [1], διότι καὶ ἐκ τούτων διδασκόμεθα, διὰ τίνα αἰτίαν ἡ σύγχυσις τῆς *αι* ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν ἀπαιδεύτων Ἑλλήνων ἐγίνετο οὐχὶ μεταξὺ τοῦ *η* καὶ τοῦ *ε*, ἀλλὰ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς *αι*, καὶ διὰ τί καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι Γραμματικοὶ τὸ *η* ἔλεγον οὐχὶ ταυτόφωνον τῷ *ε*, ἀλλὰ φύσει καὶ δυνάμει μόνον αὐτῷ συγγενές· διδασκόμεθα δηλαδὴ ὅτι αἰτία καὶ τῶν εἰρημένων συγχύσεων καὶ πασῶν τῶν παρατεθεισῶν ῥήσεων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν εἶνε αὐτὴ ἡ προφορὰ τοῦ *η*, ἥτις κατὰ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντα δὲν ἦτο ἡ τοῦ ἀνοικτοῦ *ê* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ τοὐλάχιστον, ἀλλά τις κλειστοτέρα μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* κυμαίνουσα, εὐκόλως διὰ τοῦτο δυναμένη ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν νὰ μεταπίπτῃ εἰς τὴν προφορὰν τοῦ *ἰῶτα* ἤδη ἀπὸ τῆς ϐ', ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀπὸ τῆς δ', πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

Δὲν συγχωρεῖται δὲ νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν ὑστέραν, ἀλλ' ἀρχαίαν ταύτην προφορὰν τοῦ *η* ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἕνεκα αὐτῆς καθίσταται ἀφόρητος ὁ ἰωτακισμὸς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ· διότι οὐχὶ μόνον ἂν τὸ *η* ἐκφωνήσωμεν ὡς *ι*, ἀλλὰ καὶ τὸ *υ* καὶ τὴν ταυτοδύναμον αὐτῷ δίφθογγον *οι*, καὶ οὕτως ἐκτείνωμεν τὸν ἰωτακισμὸν εἰς τὸ ἔσχατον αὐτοῦ ὅριον, εἰς ὃ ἔφθασεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατὰ τὴν δεκάτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα [2], πάλιν τὸ κακὸν δὲν εἶνε τοσοῦτον μέγα, ὡς θέλουσι νὰ ἰσχυρίζωνται οἱ σφοδρότατοι ζηλωταὶ τοῦ Ἐράσμου. Διότι, ὡς δι' ἀκριβεστάτων ὑπολογισμῶν ἀπέδειξεν ὁ *Eduard Engel* ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, ἡ ἐπανάληψις τοῦ φθόγγου *ι* ἐν τῇ ἑλληνικῇ κατὰ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφορὰν εἶνε ἐλάσσων τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ *ι* ἐν τῇ λατινικῇ, τῆς τοῦ *e* ἐν τῇ γαλλικῇ καὶ γερμανικῇ, τῆς τοῦ *a* ἐν τῇ σανσκρίτιδι· καθ' ὅσον ἐν

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ 429 σημ. 2. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου κατανοεῖται διὰ τί καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς ἔλεγεν ὅτι «ἡ πόλις Ζαῖα καὶ διὰ τοῦ ε ψιλοῦ καὶ τῆς α ι διφθόγγου γράφεται», οὐχὶ διὰ τοῦ η· ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ 430 σημ. 1.

2) Καὶ κατὰ τὸν Ῥενᾶνα τὸ υ ἐφύλασσε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφορὰν καὶ κατὰ τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα (σελ. 17), εἰ καὶ ἐν πολλαῖς λέξεσι φαίνεται ὅτι εἶχε καταντήσει ἁπλοῦν ι· (σελ. 21). Ἰδὲ καὶ ἔμπροσθ. σελ. 456.

μὲν τῇ ἑλληνικῇ κατὰ μέσον ὅρον μεταξὺ 100 φωνηέντων ἀκούονται μόνον 26 *ι*, ἐν δὲ τῇ λατινικῇ 27, 36 δὲ *e* ἐν τῇ γαλλικῇ, 42 ἐν τῇ γερμανικῇ καὶ 68 *a* ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν Ἰνδῶν γλώσσῃ[1]. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἰωτακισμὸς ἐν τῇ ἀγγλικῇ εἶνε πολλῷ μείζων ἢ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, διότι ἐν 12 στίχοις τοῦ Σαιξπήρου μεταξὺ 118 φωνηέντων ἀκούονται 22 μὲν *a*, 18 δὲ *o*, 12 δὲ *e*, 18 *u* καὶ 48 βραχέα *ι*, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν μακρῶν[2]. Τὸν μέγαν τοῦτον ἀριθμὸν δύναται νὰ φθάσῃ ὁ ἰωτακισμὸς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ μόνον διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν διφθόγγων *αι (ê)*, *οι (ü)*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*· διότι διὰ τῆς ἀναλύσεως ταύτης προστίθενται καὶ πολλὰ ἄλλα *ι*, οὐδαμῶς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς προφορᾷ ἀκουόμενα. Καὶ ἂν οἱ Ἐρασμικοὶ θέλουσι νὰ εἶνε ἀκριβεῖς, δὲν πρέπει νὰ ἀριθμῶσι μόνον πόσα *ι* πλείονα ἀκούονται κατὰ τὴν μεταγενεστέραν προφορὰν τοῦ *η*, τοῦ *υ* καὶ τῆς *οι*, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωσι καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ *ι*, ὅστις προτίθεται εἰς τὴν προφορὰν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τῆς διαλύσεως πασῶν τῶν διφθόγγων, ὧν ὑποτακτικὸν φωνῆεν εἶνε τὸ *ι*. Τὸ κακὸν δὲν θεραπεύεται δι' ἑτέρου κακοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἄρσεως ἀμφοτέρων καὶ μάλιστα τῆς τοῦ μείζονος. Τὸ μεῖζον δὲ καὶ μέγιστον τοῦτο κακὸν εἶνε οὐχὶ ἡ ὡς *ι* προφορὰ τοῦ *η* καὶ *υ*, ἀλλ' ἡ παντελὴς μεταμόρφωσις καὶ ἐξαλλοίωσις τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ἡ ἐκ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων καὶ συμφώνων προερχομένη. Ὅτι δὲ καὶ ἡ κατ' Ἔρασμον προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων πολὺ ἀφίσταται τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς προφορᾶς, θὰ ἀποδείξωσι, νομίζομεν, τὰ ἑξῆς.

---

1) Eduard Engel, Die Aussprache des Griechischen κτλ. Jena, 1887 σελ. 41 καὶ ἑξῆς. Τοὺς ἀκριβεστάτους τούτους ὑπολογισμοὺς τοῦ φιλέλληνος τούτου καὶ γνησίου τέκνου τῆς Γερμανίας δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐν τῷ 640 φύλλῳ τῆς ἐν Τεργέστῃ ἐκδιδομένης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, τῆς «Νέας Ἡμέρας», 7/19 Μαρτίου 1887, ἐπιφυλλ. στήλ. ς' καὶ ἑξῆς.

2) Die lautveränderungen der neugriechisschen Volkssprache und Dialecte ὑπὸ Everett Brady, Göttingen 1886 σελ. 38 Shakespeare. Hamlet Act. I, scene III—To his unmaster'd importunity κτλ. Ὁμοίως καὶ ἐν τρισὶ στροφαῖς τοῦ Thomas Moore: 'Tis sweet to think — μεταξὺ 126 φωνηέντων ἀκούονται 28 a, 11 o, 9 e, 27 u, καὶ 49 i. Ἰδὲ αὐτόθι σελ. 38. Ὁμοίους ἀριθμητικοὺς ὑπολογισμοὺς ἰδὲ καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ die Aussprache des Griechischen 1883 ἐκδ. 6' ἐν τέλει, σελ. 55.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ ΚΑΘΟΛΟΥ.

Οὐδὲν σφοδρότερον τῆς βίας, μεθ' ἧς ὁ Βλάσσιος ἐπιτίθεται τῇ παρ' ἡμῖν προφορᾷ τῶν συμφώνων ἐν ταῖς δύο νεωτέραις αὐτοῦ πραγματείαις[1]. Οὐ μόνον οὐδὲν οὐδαμῶς θέλει νὰ ἀκούσῃ τοῦ Βουρσιανοῦ, εἰπόντος ἄλλοτε, ὅτε ἔζη, ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς νῦν προφορᾶς αὐτῶν, ἀλλὰ πλήρης ῥώμης καὶ γενναιοφροσύνης ἐρασμικῆς ἐπιβάλλεται καὶ ἄρδην νὰ ἀνατρέψῃ τὸ νέον φθογγολογικὸν σύστημα τῶν συμφώνων, ἀποφαίνων αὐτὸ ἄντικρυς μαχόμενον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν. Εἶνε γνωστόν, λέγει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ διήρουν τὰ σύμφωνα εἰς *ἄφωνα* καὶ *ἡμίφωνα*, ἡ διαίρεσις δὲ αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων εἰς *Explosivelaute* καὶ *Dauerlaute*, ἤ, ὡς θὰ ἔλεγέ τις ἐξελληνίζων, εἰς ἀκαριαίους καὶ διαρκεῖς φθόγγους. Καὶ *ἡμίφωνα* μέν, λέγει, ἢ *Dauerlaute* εἶνε κατὰ τοὺς παλαιοὺς Γραμματικοὺς τὸ *λ μ ν ρ σ*, ἢ κατά τινας καὶ τὸ *θ φ χ*· *ἄφωνα* δὲ τὸ *β γ δ κ π τ* καὶ κατὰ τὴν συνήθη διαίρεσιν καὶ τὸ *φ χ θ*. Εἰς ταῦτα προστίθενται τὰ διπλᾶ, ἐξ ἑνὸς ἀφώνου καὶ τοῦ ἡμιφώνου *σ* ἕκαστον συγκείμενον, τὸ *ζ* καὶ *ξ* καὶ *ψ*. Πρὸς ταύτην λοιπόν, λέγει, τὴν διαίρεσιν ἡ νέα ἑλληνικὴ προφορὰ ἔχει ὡς ἑξῆς· Εἰς μὲν τὰ ἡμίφωνα πρέπει νὰ τάσσωνται κατὰ τὴν νεωτέραν προφορὰν οὐ μόνον τὸ *φ χ θ*, ἀλλὰ καὶ τὸ *β γ δ* καὶ ἐκ τῶν διπλῶν τὸ *ζ*. Οὕτω δὲ κατ' αὐτὸν ὑπολείπονται ἄφωνα ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ μόνον τὰ ψιλὰ *κ π τ* καὶ ἐκ τῶν διπλῶν τὸ *ξ* καὶ *ψ*. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τοῦτον τῆς ἐξαλλοιώσεως τῆς παλαιᾶς προφορᾶς τῶν συμφώνων κακίζει τὴν ἀπώλειαν τοῦ δασέος πνεύματος, ὡς εἰ αὕτη συνέβη σήμερον, οὐχὶ δὲ πρὸ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἐτῶν· ὑπομιμνήσκει τὸ ἀδιάκριτον τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, ὅπερ οὐδεὶς ἠρνήθη, ἦτο δὲ καὶ πρὸ τοῦ Βλασσίου καὶ τοῦ Ἐράσμου γνωστόν, ἐξελέγχει τὴν ἐν τῇ προφορᾷ παράλειψιν

1) ἐκδ β', 1882 σελ. 71 καὶ ἐκδ. γ' 1888 σελ. 82.

τοῦ ἑνὸς τῶν διττῶν συμφώνων, ὡς εἰ αὕτη μὴ ἦτο καὶ τοῖς ἀρχαίοις συνήθης[1], καὶ νομίζων τελευταῖον ὅτι τὸ *ἰῶτα* προφέρεται ἐνίοτε παρ' ἡμῖν καὶ ὡς *j* ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γεγραμμένων, δὲν ὀκνεῖ νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ σύμφωνα καὶ τὸ φωνῆεν *ι* ὡς νέαν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῶν ἑαυτοῦ λόγων, λησμονήσας μὲν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς μάλιστα χρόνους ἀνεφύετο ἐνίοτε αὐτομάτως τοιοῦτος συμφωνικὸς φθόγγος πρὸ φωνήεντος, λησμονήσας δὲ καὶ ἄλλο τι, ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος δὲν σημαίνεται διὰ τοῦ *ι* ἐν τῇ γραφῇ, ἀλλὰ διὰ τοῦ *γ*[2]. Τοῦτο δὲ δὲν σημαίνει, ὡς νομίζει, ὅτι τὸ *ι* εἶχεν ἢ ἔχει καὶ συμφωνικὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ὅπως ἐν τῷ λατινικῷ, ἀλλὰ μόνον ὅτι τὸ *γ* ἐξεφωνεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅμως καὶ τοῦτο καὶ πάντα τὰ ἀνωτέρω προσάγει ὡς τεκμήρια τελείας ἐξαλλοιώσεως καὶ διαφθορᾶς τῆς παλαιᾶς προφορᾶς τῶν συμφώνων ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, τοσούτῳ μᾶλλον δεινῆς κατ' αὐτόν, ὅσον πιστεύει ὅτι ἐν τῷ ἔμπροσθεν μέρει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας λαμπρότατα ἀποδεικνύει ἐξαφανισθὲν καὶ πᾶν ἴχνος τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων. Μετὰ τοσαύτης δὲ σφοδρότητος καὶ τοσούτου πείσματος ἐπεξέρχεται τὰ κατὰ τὴν ὑποτιθεμένην διαφωνίαν τῶν ἡμετέρων συμφώνων πρὸς τὰ παλαιά, ὥστε ἡμεῖς καὶ ἄκοντες ἠθέλομεν ὑποχωρήσει τῷ ἀνδρί, τὸ σφοδρότατον πεῖσμα τῆς γνώμης αὐτοῦ καθορῶντες, ἂν εὐθὺς μετ' ὀλίγον δὲν ἐβλέπομεν αὐτὸν ἀναστέλλοντα κατὰ μικρὸν τὴν βίαιον καὶ ὁρμητικὴν αὐτοῦ φορὰν καὶ μετὰ πραότητος καὶ ἡσυχίας ἐξαναχωροῦντα τὰ εἰρημένα καὶ ἀταράχως τἀναντία ὁμολογοῦντα. Διότι μετ' οὐ πολλὰς σελίδας δὲν ἀποκρύπτει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ δὲν κατατάττουσι τὰ διπλᾶ *ζ ξ ψ* εἰς τὰ ἄφωνα, ὅπερ ἐν ἀρχῇ θορυβηθεὶς ἐλησμόνησε νὰ εἴπῃ, ἀλλ' εἰς τὰ ἡμίφωνα[3] ὁμο-

---

1) Ἰδὲ ὀλίγῳ κατωτέρω.

2) Ἰδὲ ἐν τῷ περὶ τοῦ γ ἰδίῳ κεφαλαίῳ. Εἴδομεν δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ, 370) ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις ὁ αὐτομάτως μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀναφυόμενος φθόγγος j ἐσημαίνετο δι' ἰδίου χαρακτῆρος.

3) ἐκδ. β' σελ. 84, ἐκδ. γ' σελ. 98.

λογεῖ δὲ ὅτι οὐδ' ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τῶν συμφώνων *β γ δ* ἐναντιοῦται πρὸς τὴν ὀνομασίαν μέσα, δι' ἧς οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ καλοῦσι τὰ σύμφωνα ταῦτα[1]. Ἐκ λήθης δὲ μόνον, νομίζομεν, παρέλιπε νὰ προσθέσῃ ὅτι καὶ ἡ ὀνομασία δασέα ἁρμόζει μᾶλλον πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν αὐτῶν, ἢ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένην, καθ' ἣν **τὰ** *δασέα* ἔπρεπε νὰ ὀνομάζωνται *δασυνόμενα*, ἂν ἀληθῶς τὰ μὲν ἀρχαῖα *φ χ θ* ἦσαν *aspiraten*, ὡς αὐτὸς λέγει, τὰ δὲ ἡμέτερα *spiranten*[2]. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐπὶ τέλει ὁλοσχερῶς ἤθελε συνταχθῇ μετὰ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς τῶν συμφώνων, ἀνομολογῶν τὸ παλαιὸν αὐτῆς, ἂν ἐπιμελέστερον ἀναγινώσκων τὸν Ἁλικαρνασσέα Διονύσιον παρετήρει ὅτι ὁ κριτικὸς οὗτος ὀνομάζει τὰ δασέα τὰ κράτιστα τῶν ἀφώνων, ὥστε ἐγγὺς τοῦ τελειότατα (ἤτοι φωνήεντα) εἶναι, μεταχειριζόμενος πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὰς αὐτὰς λέξεις, δι' ὧν χαρακτηρίζει καὶ τὰ κράτιστα τῶν ἡμιφώνων τὰ διπλᾶ καὶ δὴ καὶ τὸ γενναιότατον καὶ ἥδιστον τῶν διπλῶν, τὸ *ζ*[3]. Ἂν ἐπιμελῶς ἀνεγίνωσκεν ὁ Βλάσσιος πάντας τοὺς λόγους τοῦ Διονυσίου, τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν προφορὰν τῶν συμφώνων, ἤθελε, νομίζομεν, πεισθῇ καὶ αὐτὸς ὅτι, ἂν ὁ Διονύσιος δὲν κατέτασσεν εἰς τὰ ἡμίφωνα τὰ δασέα, ὅπως ἄλλοι καὶ δὴ οἱ Στωϊκοί, τοῦτο ἐποίησεν οὐχὶ διότι ἐκωλύετο ὑπὸ τῆς προφορᾶς αὐτῶν, οὐδαμῶς τῇ εὐτονίᾳ ἐλαττουμένης τῆς τῶν διπλῶν, τῶν κρατίστων τῶν ἡμιφώνων, ἀλλὰ διότι ἐνόμισε συμφωνότερον πρὸς τὴν *ἀκρίβειαν* τῆς γραμματικῆς θεωρίας νὰ μὴ ἀποχωρίσῃ αὐτὰ ἀπὸ τῶν συγγενῶν ψιλῶν καὶ μέσων, ἁπάντων διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου ἐκφωνουμένων[4].

---

1) ἐκδ. β' σελ. 90, ἐκδ. γ' σελ. 106.

2) ἐκδ. β' σελ. 84. ἐκδ. γ' σελ. 99.

3) Ἰδὲ τὰ χωρία μικρὸν κατωτέρω. Καὶ ὁ Πλάτων δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν προφορᾶς ἀποδίδει εἰς τὸ φ, ἣν καὶ εἰς τὸ ψ καὶ ζ καὶ σ, ὀνομάζων πάντα ταῦτα πνευματώδη γράμματα Κρατυλ. 427 Α.

4) Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς ἐν τῷ πρὸς Γραμματικοὺς λόγῳ (σελ. 621—622 ἐκδ. Bekk.) λέγει «τῶν στοιχείων τὰ μὲν ἡμίφωνά ἐστι κατ' αὐτοὺς τὰ δὲ ἄφωνα, καὶ ἡμίφωνα μὲν ὅσα δι' ἑαυτῶν ῥοῖζον ἢ σιγμὸν ἢ μυγμὸν ἤ τινα παραπλήσιον ἦχον κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀποτελεῖν πεφυκότα, καθάπερ τὸ ζ θ λ μ ν ξ ρ σ φ χ ψ, ἢ ὥς τινες χωρὶς τοῦ θ καὶ φ καὶ χ, τὰ λειπόμενα ὀκτώ, ἄφωνα δέ ἐστι . . .

Καὶ περὶ τῶν νῦν δὲ ἀφώνων ἂν ἔγραφεν ὁ Διονύσιος, νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἔγραφεν ἄλλως ἢ ὅπως ἔγραψε, πλὴν ἂν ἦτο Ἐρασμικὸς

β γ δ κ π τ, ἢ, ὡς ἔνιοι, καὶ τὸ θ φ χ». Εἶνε δὲ πολὺ λυπηρὸν ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Σέξτου εὗρεν ὁ Βλάσσιος (σελ. 83 σημ.) ὅτι τὸ θ καὶ φ καὶ χ εἶχον παρὰ πᾶσι τοῖς Γραμματικοῖς τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ Σέξτος λέγει «ὅσα δι' ἑαυτῶν . . . . . κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀποτελεῖν πεφυκότα», ἐκ δὲ τῶν λέξεων δι' ἑαυτῶν πεφυκότα καθορᾶται σαφέστατα ὅτι καὶ τότε ὁμοίως πάντες ἐξεφώνουν τὰ δασέα, ἂν δὲ ἄλλοι ἄλλως κατέτασσον αὐτά, τοῦτο διότι ἄλλοι ἐξ ἄλλων ὡρμῶντο λόγων ἐν τῇ κατατάξει, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν περὶ τῶν φθόγγων θεωρίαν. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποδεχθῶμεν καὶ διάφορον προφορὰν ὡς λόγον τῆς διαφόρου κατατάξεως, διότι εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι οἱ Γραμματικοὶ οἱ κατατάσσοντες τὸ θ φ χ ἐν τοῖς ἡμιφώνοις ἦσαν πάντες ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ πάντῃ διαφόρου τῆς τῶν κατατασσόντων αὐτὰ ἐν τοῖς ἀφώνοις. Τοῦτο εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον ἀπίθανον, ὅσῳ οἱ Στωϊκοὶ κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (Ζ', 57) ἀπέκλειον ἀπὸ τῶν ἀφώνων τὰ δασέα, καὶ εἶνε ὅλως ἀπαράδεκτον ὅτι οἱ Στωϊκοί, καίπερ διαφόρων πατρίδων καὶ διαφόρων χρόνων, μόνοι τῶν Ἑλλήνων μετά τινων ἄλλων Γραμματικῶν διαφόρων ὡσαύτως πατρίδων καὶ χρόνων προέφερον τὰ δασέα ὡς ἡμεῖς σήμερον, οἱ δὲ ἄλλοι ὡς ὁ Κούρτιος καὶ Βλάσσιος καὶ πάντες οἱ πάλαι τε καὶ νῦν Βραχμᾶνες. Τὸ ἀπίθανον αὐξάνεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Σέξτος ὀλίγῳ κατωτέρω (σελ. 622, 13—21) ἐλέγχει τοὺς Γραμματικοὺς ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἐκάλουν στοιχεῖα καὶ τὰ διπλᾶ, ἐκ δυοῖν συνιστάμενα, καὶ εἶνε φανερὸν ὅτι θὰ ἐξήλεγχε καὶ ἐκείνους τῶν Γραμματικῶν, ἂν ὑπῆρχον τοιοῦτοι, ὅσοι, καίπερ προφέροντες τὰ δασέα ὡς kh καὶ ph καὶ th, ὅπως δηλονότι διδάσκουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ὅμως ἐκάλουν αὐτὰ στοιχεῖα, ἀγνοοῦντες ὅτι στοιχεῖα εἶνε (πρὸς Γραμματ. σελ. 625) ὅσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀποδίδουσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἦχον ἁπλοῦν, μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετον, οὐχὶ δὲ βεβαίως καὶ τὰ ἀθετοῦντα τὸν ὁρισμὸν τοῦ στοιχείου, τὸ kh καὶ ph καὶ th. Ἐκ πάντων τούτων οὐδὲν ἄλλο ἔπρεπε νὰ συμπεράνῃ ὁ Βλάσσιος ἢ ὅτι ἄλλοι μὲν τῶν Γραμματικῶν καὶ δὴ οἱ Στωϊκοί, οἵτινες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠσχολοῦντο καὶ περὶ τὰς γραμματικὰς θεωρίας, καὶ ἄλλοι τινές, εἰς μόνην τὴν εὐτονίαν ἀποβλέποντες κατέτασσον τὰ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀφώνων καὶ ἡμιφώνων δασέα ἐν τοῖς ἡμιφώνοις, ἄλλοι δέ, ἀκριβέστερον πραγματευόμενοι περὶ τούτων καὶ προτιμότερον νομίζοντες νὰ μὴ ἀποχωρίζωσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν συγγενῶν ψιλῶν καὶ μέσων τῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀργάνου ἐκφωνουμένων, κατέτασσον ἐν τοῖς ἀφώνοις, εἰ καὶ ἠδύναντο, ὡς ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν τούτων συμπεραίνεται, νὰ κατατάσσωσιν, ὅσον ἐκ τῆς προφορᾶς, μεταξὺ τῶν κρατίστων τῶν ἡμιφώνων, τῶν διπλῶν. Συμμαρτυρεῖ δὲ τῇ γνώμῃ ἡμῶν καὶ ὁ Λατῖνος Γραμματικὸς Πρισκιανός, ὅστις, καίπερ ἐκφωνῶν τὸ ἑλληνικὸν φ ὡς τὸ λατινικὸν f, ὅπερ οὐδ' ὁ Κούρτιος ἀρνεῖται (Grundz. 5, σελ. 414), ὅμως κατατάσσει καὶ τὸ f

καὶ ἤθελεν, ὡς ὁ Βλάσσιος, συγχέων τὰ ἀσύγχυτα καὶ εὐδιάκριτα, νὰ ταυτίσῃ τὴν διαίρεσιν τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν νέων Γλωσσολόγων καὶ κατατάξῃ τὰ ἡμίφωνα εἰς τὰ ἄφωνα καὶ τὰ ἄφωνα εἰς τὰ ἡμίφωνα.

Ἰδοὺ αὐτολεξεὶ οἱ λόγοι τοῦ Διονυσίου. «Ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν ὄντων αὐτῶν (τῶν ἡμιφώνων), πέντε μέν ἐστιν ἁπλᾶ, τὸ *λ* καὶ τὸ *μ* καὶ τὸ *ν* καὶ τὸ *ρ* καὶ τὸ *σ*· τρία δὲ διπλᾶ, τό τε *ζ* καὶ τὸ *ξ* καὶ τὸ *ψ* συνεφθαρμένων ἀλλήλοις καὶ *ἰδίαν φωνὴν* λαμβανόντων. Ἑκάστου δὲ τούτων κρείττω μέν ἐστι τὰ διπλᾶ τῶν ἁπλῶν, ἐπειδὴ μείζω ἐστὶ τῶν ἑτέρων καὶ μᾶλλον ἐγγίζειν δοκεῖ τοῖς τελείοις· ἥττω δὲ τὰ ἁπλᾶ διὰ τὸ εἰς βραχυτέρους αὐτῶν τόνους συνάγεσθαι τὸν ἦχον [1]. Τριῶν δὲ τῶν ἄλλων γραμμάτων, ἃ δὴ διπλᾶ καλεῖται, τὸ *ζ* μᾶλλον ἡδύνει τὴν ἀκοὴν τῶν ἑτέρων. Τὸ μὲν γὰρ *ξ* διὰ τοῦ *κ*, τὸ δὲ *ψ* διὰ τοῦ *π* τὸν συριγμὸν ἀποδίδωσι, ψιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων· τοῦτο δὲ ἡσυχῇ τῷ πνεύματι δασύνεται, καὶ ἔστι τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον [2] ...... Τῶν δὲ καλουμένων ἀφώνων ἐννέα ὄντων τρία μέν ἐστὶ ψιλά, τρία δὲ δασέα, τρία δὲ μεταξὺ τούτων. Ψιλὰ μὲν τό τε *κ* καὶ τὸ *π* καὶ τὸ *τ*· δασέα δὲ τό τε *χ* καὶ τὸ *φ* καὶ τό *θ*· κοινὰ δὲ ἀμφοῖν τό τε *γ* καὶ τὸ *β* καὶ τὸ *δ*. Ἐκφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον τρόπον τοιόνδε· τρία μὲν ἀπὸ τῶν χειλέων ἄκρων τὸ *π* καὶ τὸ *φ* καὶ τὸ *β*, ὅταν τοῦ στόματος πιεσθέντος τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτοῦ. Καὶ ψιλὸν μέν ἐστιν αὐτῶν τὸ *π*, δασὺ δὲ τὸ *φ*, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ *β*· τοῦ μὲν γὰρ *ψιλώτερόν* ἐστι, τοῦ δὲ *δασύ-*

καὶ τὸ φ μεταξὺ τῶν ἀφώνων, καὶ κατακρίνει ἐκείνους τῶν Λατίνων, ὅσοι ἐνόμισαν τὸ f ἡμίφωνον, παραχθέντες ὑπό τινων ἀρχαίων Γραμματικῶν, κατατασσόντων τὸ φ καὶ χ καὶ θ ἐν τοῖς ἡμιφώνοις δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι ἐν αὐτοῖς πλεονάζει τὸ δασὺ πνεῦμα (nisi quod spiritus in eis abundet) ἤτοι ἀκούεται ἀφθονώτερον ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς καὶ μέσοις (I, 14)· ὅπερ ὅμως, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτο ἱκανὸς κατ' αὐτὸν λόγος, ὥστε νὰ ἀποχωρίζωνται ἀπ' ἀλλήλων ὁμογενῆ σύμφωνα. Διὰ τούτων τί ἄλλο διδάσκει ὁ Πρισκιανὸς ἢ ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν νέων Γλωσσολόγων, ὡς ὁ Βλάσσιος ἀβασανίστως ἐπίστευσεν;

1) Ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. ιδ', σελ. 98, ἐκδ. Schaeff. 168.

2) Αὐτόθι 102. Schaeff. 172.

τερον . . . . . Τρία δὲ ἄλλα λέγεται τῆς γλώσσης ἄκρῳ τῷ στόματι προσερειδομένης κατὰ τοὺς μετεωροτέρους ὀδόντας, ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὑπορραπιζομένης καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ περὶ τοὺς ὀδόντας ἀποδιδούσης. τὸ *τ* καὶ τὸ *θ* καὶ τὸ *δ*. Διαλλάττει δὲ καὶ ταῦτα δασύτητι καὶ ψιλότητι . . . . Τρία δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ἀφώνων λέγεται μὲν τῆς γλώττης ἀνισταμένης κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῆς φάρυγγος καὶ τῆς ἀρτηρίας ὑπηχούσης τῷ πνεύματι, τὸ *κ* καὶ τὸ *γ* καὶ τὸ *χ*, οὐδὲν ταῦτα διαφέροντα τῷ σχήματι ἀλλήλων πλὴν ὅτι τὸ *κ* ψιλῶς λέγεται, τὸ δὲ *χ* δασέως, τὸ δὲ *γ* μετρίως καὶ μεταξὺ τούτων. Κράτιστα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα τῷ πνεύματι *πολλῷ* λέγεται· δευτέρα δὲ ὅσα *μέσως*· κακίω δὲ ὅσα *ψιλῶς*· ταῦτα γὰρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔχει μόνον, τὰ δὲ δασέα καὶ τὴν τοῦ πνεύματος προσθήκην, ὥστε ἐγγὺς τοῦ τελειότατα εἶναι ἐκεῖνα [1]». Ὅμοια λέγει καὶ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ [2], οὐχὶ δὲ ἕτερα καὶ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν τῷ περὶ μουσικῆς, τάδε· «Τῶν δὲ ἡμιφώνων τὰ μὲν ἐξ ἄκρων τῶν χειλῶν συριγμὸν προϊέντα στενόν, τραχύτερα, ὡς τὰ διπλᾶ καὶ τὸ ἰδιάζον (ἤτοι τὸ *σ*), τὰ δὲ λοιπὰ εὐφωνότερα . . . . Πάλιν τῶν ἀφώνων τὰ μὲν διὰ τῶν χειλῶν ἠχεῖται μόνον, τοῦ πνεύματος τὴν ἔμφραξιν αὐτῶν κατὰ μέσον ἐκβιαζομένου, ὡς τὸ *β* καὶ τὰ τούτου περιεκτικά· τὰ δὲ τῆς μὲν παρειᾶς ὑποσαιρούσης, τοῦ δὲ πνεύματος ῥαγδαίως καὶ εἰς πλάτος προϊεμένου, ὡς τὸ *γ* καὶ τὰ ἑκατέρωσε ἄκρα· τὰ δὲ τῶν μὲν ὀδόντων ἐπ' ὀλίγον διαζευχθέντων, τῆς δὲ γλώττης οἱονεὶ σφενδονώσης κατὰ μέσον ἀθρόον τὸ πνεῦμα ὡς τό *τ* καὶ *θ* καὶ τὸ τούτων μέσον· τούτων τὰ μὲν ἠρεμαίως προάγοντα τὸν ἀέρα κάκ τῶν περὶ τοὺς ὀδόντας τόπων κέκληταί τε ψιλά, καὶ ἔστιν εὐφονώτερα· τὰ δὲ ἔνδοθεν **ἐκ φάρυγγος** ὠνόμασται δασέα καὶ ἔστι λίαν τραχέα· τὰ δὲ ἐκ μέσου τοῦ φωνητικοῦ τόπου μέσα τε εἴρηται καὶ τῆς ἀμφοτέρων εἴληχε φύσεως» [3].

Ὅπως ὀρθῶς ἑρμηνεύσῃ τις τὴν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐν νῷ

1) κεφ. ια' περὶ τὸ τέλος σελ. 102, Schaeff. 174.
2) Bekk. An. Gr. σελ. 632.
3) Ἔκδ. Meibom. σελ. 89.

δύο τινά, ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τῶν Γραμματικῶν συναγόμενα· πρῶτον μὲν ὅτι τὰ μέσα προφέρονται δασύτερον μὲν τῶν ψιλῶν, ψιλώτερον δὲ τῶν δασέων· τοῦτο δὲ σημαίνουσιν οἵ τε λόγοι τοῦ Διονυσίου «τὸ γ μετρίως λέγεται καὶ μεταξὺ τοῦ κ καὶ χ» καὶ οἱ τοῦ Ἀριστείδου «ὡς τὸ β καὶ τὰ τούτου περιεκτικά», «ὡς τὸ γ καὶ τὰ ἑκατέρωσε ἄκρα», «ὡς τὸ θ καὶ τ καὶ τὸ τούτων μέσον»· ἔπειτα δὲ ὅτι τὸ πνεῦμα ἐν μὲν τῇ ἐκφωνήσει τῶν δασέων προάγεται, ὡς ὁ αὐτὸς μουσικὸς λέγει, ἔνδοθεν ἐκ τῆς φάρυγγος, ἐν δὲ τῇ τῶν μέσων ἐκ μέσου τοῦ φωνητικοῦ τόπου, ἐν δὲ τῇ τῶν ψιλῶν ἐκ τῶν περὶ τοὺς ὀδόντας τόπων. Ἐὰν ἀμφότερα ταῦτα ἔχωμεν ἐν νῷ, παρατηροῦμεν παραχρῆμα ὅτι τὸ πνεῦμα ὅταν λύσῃ τὴν ἔμφραξιν τῶν χειλέων, προαγόμενον μὲν ἐκ τῶν περὶ τοὺς ὀδόντας τόπων παράγει τὸ π, ἐκχεόμενον δὲ ἐκ μέσου τοῦ φωνητικοῦ τόπου ἀποδίδει τὸ ἡμέτερον β, μετὰ δυνάμεως δὲ ἐκφερόμενον ἔνδοθεν ἐκ τῆς φάρυγγος γεννᾷ τὸν ἐκ τοῦ φυσᾷν προερχόμενον ἦχον ἤτοι τὸ ἡμέτερον φ, πέριξ δὲ τοῦ β ἑκατέρωθεν τάσσονται τὸ π καὶ φ· παρατηροῦμεν δὲ συγχρόνως ὅτι τῶν τριῶν τούτων κρεῖττον μὲν καὶ εὐτονώτερον εἶνε τὸ φ, ὡς θέλουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, ἀσθενέστερα δὲ κατὰ τάξιν τὸ β καὶ π. Τὰ αὐτὰ δὲ παρατηροῦμεν συμβαίνοντα καὶ ἐν τῇ προφορᾷ τῶν ἄλλων ἀφώνων ἐκφωνουμένων κατὰ τὸν ἡμέτερον τρόπον, οὐδὲν δὲ τοιοῦτον κατὰ τὸν ἐρασμικόν. Διότι κατὰ τοῦτον τὸ μὲν β ἐξωθεῖται ἔξω τοῦ π καὶ φ (*ph*) τὸ δὲ γ τοῦ κ καὶ χ (*kh*), τὸ δὲ δ, τοῦ τ καὶ θ (*th*), γινομένων ἄκρων τῶν μέσων διὰ τῆς συνόδου τῶν ἑκατέρωσε ἄκρων, οὐδαμῶς δὲ κρείττονα καὶ εὐτονώτερα τῶν μέσων καὶ ψιλῶν γίνονται τὰ δασέα, ἅτε τοῦ πνεύματος οὐχὶ ἔνδοθεν ἐκ τῆς φάρυγγος προαγομένου, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ τοὺς ὀδόντας τόπων, ἐξ ὧν καὶ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ψιλῶν.

Πάντες οἱ λόγοι καὶ τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Ἀριστείδου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀπεδείξαμεν [1], εἶνε ἀκατανόητοι, ἂν δὲν ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ τότε ὑπῆρχεν ἡ αὐτὴ προφορὰ τῶν συμφώνων παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἥτις καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Ἂν δὲ ὁ Βλάσσιος καὶ ἐν τῇ

---

1) Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Ι 1883—4. σελ. 443—448.

β' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας ἐκ τῶν λόγων τοῦ Διονυσίου, καὶ ἐν τῇ γ' ἐκ τῶν λόγων τοῦ τε Διονυσίου καὶ τοῦ Ἀριστείδου ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον, οὐδὲν θαυμαστὸν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ ἀνὴρ θέλει νὰ διαλλάξῃ τὰ ἀδιάλλακτα· ὁ Βλάσσιος θέλει νὰ ἐνορᾷ τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν τῶν συμφώνων ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἐν οἷς ἢ καθορᾶται ἡ παρ' ἡμῖν προφορά, ὡς πάντα τὰ ἐπάνω ῥηθέντα δεικνύουσιν, ἢ λέγονται πράγματα, δυνάμενα νὰ ἁρμόσωσι καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν καὶ εἰς τὴν ἐρασμικὴν προφοράν. Ὁ Βλάσσιος παραλιπὼν νὰ χωρήσῃ εἰς ἀκριβῆ ἀνάλυσιν καὶ ἑρμηνείαν πασῶν τῶν ῥήσεων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἐξ ἧς θὰ κατεφαίνετο ἂν εἶχε δίκαιον ἢ μὴ νὰ ἰσχυρίζηται ὅ,τι ἰσχυρίσθη, ἀρκεῖται μόνον νὰ λάβῃ μεμονωμένας τινὰς φράσεις, ἐν αἷς νομίζει ὅτι ἀνευρίσκει τὴν ἐρασμικὴν προφοράν, οὐδεμία δὲ τοιαύτη ὑπεμφαίνεται. Ὁ Βλάσσιος δοξάζει ὅτι ἀνευρίσκει τὴν κατ' Ἔρασμον ἐκφώνησιν τῶν συμφώνων *π β φ* ἐν τῇ ῥήσει τοῦ Διονυσίου ὅτι «ταῦτα ἐκφωνεῖται, ὅταν τοῦ στόματος πιεσθέντος τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτοῦ [1]», καὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ἀριστείδου, «τῶν ἀφώνων τὰ μὲν διὰ τῶν χειλῶν ἠχεῖται μόνον, τοῦ πνεύματος τὴν ἔμφραξιν αὐτῶν κατὰ μέσον ἐκβιαζομένου, ὡς τὸ *β* καὶ τὰ τούτου περιεκτικά [2]», καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς λέξεσιν «τοῦ στόματος πιεσθέντος» καὶ «διὰ τῶν χειλῶν ἠχεῖται μόνον», «τοῦ πνεύματος τὴν ἔμφραξιν αὐτῶν ἐκβιαζομένου». Ἀλλὰ τὸ δόξασμα αὐτοῦ δὲν εἶνε ὀρθόν, καθ' ὅσον τὸ στόμα μένει ὡσαύτως πεπιεσμένον ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν καθ' ἡμᾶς *β* καὶ *φ*, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *π*, εὐρύνεται δὲ μόνον κατὰ τὴν προφορὰν τοῦ *τ δ θ* καὶ τοῦ *κ γ χ*, διαφόρως δέ πως λύεται ἡ ἔμφραξις

1) Blass κτλ, ἐκδ. β', 1882 σελ. 84. ἔκδ. γ' 1888 σελ. 98.

2) Ἔκδ. γ' σελ. 98. Ὁ Βλάσσιος παραλείπει ἀνεξέταστα τὰ ἄλλα μέρη τῆς περὶ τῶν ἀφώνων διδασκαλίας τοῦ Ἀριστείδου, ἐπειδή, λέγει, ταῦτα εἶνε ἀσαφῶς εἰρημένα. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πλανᾶται ὁ ἀνήρ, διότι ἡ ἀσάφεια κεῖται οὐχὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ἀριστείδου, ἀλλ' ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Βλασσίου, ζητοῦντος νὰ εὕρῃ τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν τῶν συμφώνων, ὅπου πᾶς ἄλλος καὶ μικρὰν εἴδησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἔχων ἐνορᾷ σαφέστατα τὴν προφορὰν τῆς παραδόσεως.

τῶν χειλέων ὑπὸ τοῦ πνεύματος κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ *β* καὶ *φ* ἢ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ *π*, διότι, ὡς ὁ αὐτὸς Ἀριστείδης λέγει, τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν προφορὰν ἑκάστου δὲν προάγεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ φωνητικοῦ τόπου, ἀλλ' ἐκ διαφόρων. Καὶ ἂν ὁ Βλάσσιος ἤθελε νὰ λάβῃ οὐχὶ μέρος, ἀλλὰ σύμπασαν τὴν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστείδου, ἥτις οὐδαμῶς διαφέρει τῆς τοῦ Διονυσίου, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος ὁμολογεῖ, θὰ εὕρισκε πόσον πλανᾶται, πιστεύων ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ προέφερον τὰ δασέα καὶ μέσα ἄλλως ἢ ἡμεῖς σήμερον.

Καὶ ἂν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ ἀκριβέστατοι φύλακες τῆς πατρῴας φωνῆς, δὲν προέφερον ἄλλως τὰ δασέα καὶ μέσα ἢ προφέρουσι νῦν πάντες οἱ Ἕλληνες, τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι κατὰ τὴν δ' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὰ σύμφωνα ταῦτα ἐξεφωνοῦντο, ὡς διδάσκει ὁ Κούρτιος καὶ Βλάσσιος καὶ ἄλλοι τῶν σφοδροτάτων Ἐρασμικῶν; Πάντα, ὅσα διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων στεροῦνται παντὸς κύρους, καθ' ὅσον ἢ λαμβάνονται ἐκ τῆς χώρας τῆς ἑαυτῶν πίστεως, ἢ ἐκ τοῦ ἀθεμελιώτου δόγματος, ὅτι πᾶσα γλῶσσα ὀφείλει νὰ ἔχῃ πάντας καὶ ἀπαραλλάκτους τούς τε φωνηεντικοὺς καὶ συμφωνικοὺς φθόγγους ἑτέρας. Ἀλλὰ πόσοι φθόγγοι ὑπάρχοντες ἐν ταύτῃ τῇ παλαιᾷ ἢ νέᾳ γλώσσῃ δὲν ἐλλείπουσιν ἐξ ἄλλης συγγενοῦς καὶ συγχρόνου, ἢ ἐκφωνοῦνται παρηλλαγμένοι. Οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ κῦρος τοῦ ἐρασμικοῦ κηρύγματος ὅτι οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἑαυτῶν ἀκμῆς ἐξεφώνουν τὰ σύμφωνα ὡς οἱ Βραχμᾶνες ἢ οἱ Λατῖνοι, ἐνῷ οὐδὲν σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον τεκμήριον ἀναγκάζει ἡμᾶς πρὸς τοιαύτην πίστιν. Ἢ μήπως νομίζουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον καὶ Βλάσσιον ὅτι ἰσχυρίζεσθαι καὶ ἀποδεικνύειν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα; Ἔπειτα οὐδ' ἐκ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ προφέρωμεν τὰ μέσα καὶ δασέα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἐρασμικῶν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία διδάσκει ὅτι τὸ ἑλληνικὸν *β* παραδείγματος χάριν ἐν ὀλίγαις μόνον λέξεσι γεννᾶται ἐκ τοῦ φθόγγου *b*, ἐν δὲ ταῖς πλείσταις ἐκ τοῦ φθόγγου *βαῦ* καὶ ἐκ τοῦ *bh*, καὶ ὅτι τὸ *χ* κατέχει πολλαχοῦ τὸν τόπον

τοῦ δασέος πνεύματος καὶ τὸ γ τὸν τοῦ j καὶ τὸ
Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς δὲ γραμματικῆς διδασκόμεθα
συλλαβαῖς τὸ φ καὶ χ γεννῶνται, τοὐναντίον, οὐ
kh, ἀλλ' ἐκ τοῦ π καὶ κ κατὰ τὸν συμπνευματισμ
ἑπόμενον θ, καθ' ὃν καὶ ἂν ὑπῆρχε τὸ δασὺ πνεῦ
π, τάχιστα ἔπρεπε νὰ φύγῃ καὶ ἐξαφανισθῇ, ὡς κ
ματισμὸς τῶν ἐν τῇ ἰνδικῇ δασυνομένων, ὧν ἡ
κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς νὰ ὁρίζῃ τὴν προφορὰν τ
σέων. Πάντα ταῦτα συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἡμετέ
τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων

Ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἑτέρα διδασκαλία τοῦ Βλασσίου
προφορᾶς τοῦ ζ εἶνε ὀρθή, διότι κατὰ τὴν διδα
τὸ σ καὶ δ δὲν συμφθείρονται ἀλλήλοις, οὐδὲ πρ
συμφθορᾶς ταύτης φθόγγος ἰδίαν ἔχων φωνήν, ὡς
ἀλλ' ἀκούονται χωρὶς ἑκάτερον, ἐν ἐρασμικῇ προφ
οὕτω δὲ τὸ γενναιότατον καὶ κράτιστον τῶν ἡμι
ἀσθενέστατον καὶ ἀγενέστατον, λαμβάνον ἀμυδρ
κωφὸν ἦχον, ἀδιάλλακτον πρός τε τοὺς λόγους
καὶ τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου[3]. Καὶ οὐδὲν
σφαλμένως ἐκφωνῶν αὐτὸ ὁ Βλάσσιος καὶ ἥκιστα
τατάσσει ἔπειτα ἐν τοῖς ἀφώνοις, καὶ τὴν ἁμαρ
την καταλογίζεται κατὰ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς
μὴ ὁ ὑπερβάλλων αὐτοῦ ζῆλος ἐγένετο αἰτία τ
νης πλάνης καὶ συγχύσεως, ἥτις ἄνω καὶ κάτω
ματα τῶν συμφώνων καὶ μικροῦ δεῖν ἀνέτρεπε τὸ
κρατοῦν ἀπὸ δισχιλίων καὶ πλειόνων ἐτῶν.

Οὐχὶ ὀρθοτέρα εἶνε ἡ ἄλλη κατὰ τῆς προφορᾶς

---

1) Ἰδὲ Gust. Meyer Gramm. κτλ. ἐκδ. β' σελ. 196. 20

ἀπόδειξις τοῦ Βλασσίου, ἣν λαμβάνει ἐκ τοῦ ὅτι ἡ περ
διδασκαλία Βυζαντίνου τινὸς Γραμματικοῦ, γράψαν
εἰς τὴν γραμματικὴν Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός [1], δὲν συμ
τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαιοτέρων Γραμματικῶν καὶ δ
τοῦ Ἁλικαρνασσέως Κριτικοῦ. Καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀμελεία
τήρησεν ὁ Βλάσσιος ὅτι ἡ ἀπόδειξις αὕτη οὐδαμῶς ἀ
οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες προφέρομε
φωνα ἐναντίον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁλικαρνασσ
σίου, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐκφωνήσει αὐτῶν ἡ γλῶσσα καὶ τὰ
φωνητικὰ ὄργανα δὲν ἀκολουθοῦσι τοῖς παραγγέλμασ
ζαντίνου Γραμματικοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ Διονυσίου κα
Μουσικοῦ Ἀριστείδου. Διότι ἡ γλῶσσα ἡμῶν δὲν ἀποχ
δόντων, ὡς ἐντέλλεται ὁ μεταγενέστερος Γραμματικός
φωνῶμεν τὸ θ, ἀλλὰ προσερείδεται κατὰ τοὺς μετεωρ
δόντας, ὡς κελεύει ὁ Διονύσιος καὶ ἰσχυρότερον ἢ ὅτ
μεν τὸ δ καὶ τ. Ὡσαύτως κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ χ
δὲν ἀκολουθεῖ πάλιν τῷ κελεύσματι τοῦ Βυζαντίνου Σ
οὐ προσπιλουμένη, ὡς αὐτὸς ἀξιοῖ, οὐδὲ ὅλως συνατ
οὐρανίσκῳ, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα προθύμως ὑπηρετεῖ τ
ἀνισταμένη κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῆς φάρυγγος ο
κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ κ καὶ γ. Ὥστε ἂν ὁ Γραμμ
Σχολιαστὴς ἐκεῖνος δὲν ἦτό τις τῶν ἐν Βυζαντίῳ Λατ
στρογότθων καὶ δὲν ἐδίδασκε προφορὰν ξένην καὶ ἀγν
Ἕλλησι, φανερῶς περιῆλθεν εἰς τὴν ἐσφαλμένην ἐκείν
περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἀφώνων ἕνεκα ὀλίγης αὐτοῦ π
αὗτα δεξιότητος, βουληθεὶς μέν, ἀλλ' οὐ δυνηθεὶς νὰ
βῶς καὶ ὡς ἔδει διὰ τί τὰ μέσα λέγονται μέσα, πρὸς

χειλέων πάνυ καὶ πνεύματος πολλοῦ ἐξιόντος ἐκφωνεῖται τὸ φ. Τὸ δὲ β ἐκφωνούμενον ὁμοίως τοῖς ἄκροις τῶν χειλέων, τουτέστι περὶ τὸν αὐτὸν τόπον τοῖς προλεχθεῖσι τῶν φωνητικῶν ὀργάνων οὔτε πάνυ ἀνοίγει τὰ χείλη ὡς τὸ φ, οὔτε πάνυ πιλεῖ ὡς τὸ π, ἀλλὰ μέσην τινὰ διέξοδον τῷ πνεύματι πεφεισμένως δίδωσιν. Ἐξ ἀνάγκης οὖν τὸ β μέσον ἐστὶ τοῦ φ καὶ π καὶ οὐχὶ ἕτερον, ὡς περὶ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις, λέγω δὲ τὸ π καὶ φ, ἐκφωνούμενον τόπον. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γ μέσον ἐστὶ τοῦ κ καὶ χ . . . . . τὸ δὲ χ τῇ αὐτῇ ἐκφωνήσει, τῆς γλώττης μὴ προσπιλουμένης μηδὲ ὅλως συναπτομένης τῷ οὐρανίσκῳ (ὡς ἐπὶ τοῦ κ). ἀλλὰ συγχωρούσης πολὺ πνεῦμα ἐξελθεῖν ἐκφωνεῖται . . . . τὸ δὲ θ ἀποχωρούσης τῆς γλώσσης τῶν ὀδόντων καὶ παρεχούσης ἔξοδον τῷ πολλῷ πνεύματι ἐκφωνεῖται κτλ. [1]». Οὔτε τὸ θ οὔτε τὸ χ ἐκφωνεῖται ὑπὸ τῶν νῦν Ἑλλήνων κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, καὶ ἀποροῦμεν ἀληθῶς πῶς οὕτω γνωστὸν πρᾶγμα διέφυγε τὸν Βλάσσιον ἐπιχειροῦντα νὰ γράψῃ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου θ καὶ χ. Τὸ δὲ φ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐκφωνοῦμεν *tam fixis labris*, ὡς λέγει ὁ Πρισκιανός [2], πρὸς ὃν οὐδ' οἱ ἄνω παρατεθέντες λόγοι τοῦ Διονυσίου καὶ Ἀριστείδου ἐναντιοῦνται, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐκφωνοῦμεν αὐτό, ἀνοίγοντες πάνυ τὰ χείλη, ὡς ἐξεφώνει ὁ προμνημονευθεὶς Βυζαντῖνος Γραμματικός, ἐξεφώνουν δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ τε Πρισκιανοῦ καὶ τοῦ Φαβίου Κοϊντιλιανοῦ [3]. Καὶ δὲν εἶνε παντάπασιν ἀπίθανον ὅτι ὁ Γραμματικὸς ἐκεῖνος ἦτο Λατῖνος τὸ γένος, ὡς ἐπάνω εἴπομεν, καὶ ἐδίδασκεν ὡς ἑλληνικὸν ὅ,τι κυρίως εἰπεῖν ἦτο λατινικὸν καὶ ῥωμαϊκόν. Ἀλλ' ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι κατὰ τὸν Πρισκιανὸν οὐδεμία ἄλλη ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ φ καὶ τοῦ λατινικοῦ f, ἢ ὅτι τοῦτο δὲν ἐξεφωνεῖτο οὕτω συμπιλουμένοις τοῖς χείλεσιν, ὅπως ἐκεῖνο. Ὅτι δὲ ὁ λόγος τοῦ Πρισκιανοῦ ἰσχύει καὶ περὶ πολλῷ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἀποδεικνύομεν ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν δασέων κεφαλαίῳ.

---

1) Bekker An. Gr. σελ. 810.
2) Priscian. I. 13.
3) Inst. orat. XII. 10, 29.

ἔνθα βασανίζομεν ἀνὰ μίαν πάσας τὰς ἐνστάσεις τοῦ Κουρτίου καὶ τοῦ Βλασσίου, ἐν τῷ παρόντι δὲ ἀρκούμεθα μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ προμνημονευθεῖσα γραφὴ *ἐπίστεφσε* (σελ. 490), ἥτις ἀπαντᾷ ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ τῆς β′ ἢ γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἡ διὰ τοῦ *χσ* καὶ *φσ* γραφὴ τοῦ *ξ* καὶ *ψ* ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς οὐδαμῶς κατανοοῦνται, ἂν τὸ *φ* καὶ *χ* προεφέρετο κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κουρτίου ὡς *ph* καὶ *kh*. Ἂν τὸ *φ* εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ *ph* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἦτο ἀδύνατον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ συμφωνικοῦ *υ*, οὗτινος οὐδεὶς ἄλλος φθόγγος φύσει δύναται νὰ εἶνε ἢ ὁ τοῦ ἡμετέρου *β* καὶ *φ*, τοῦ *β* μὲν πρὸ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων *β γ δ ζ λ μ ν ρ*, τοῦ *φ* δὲ πρὸ τῶν συμφώνων *θ κ π σ τ φ χ*. Δύσκολον δὲ εἶνε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ *ψ* καὶ *ξ* ὑπῆρξάν ποτε τριπλᾶ, οὐχὶ δὲ πάντοτε διπλᾶ σύμφωνα. Οὐδαμῶς δὲ μεταπείθει ἡμᾶς ὁ λόγος τοῦ Κουρτίου (*Grundz. 5, 414*) ὅτι αἱ γραφαὶ *φσ* καὶ *χσ* μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων διδασκαλίας, ἐφ' ὅσον αἱ ἐκ Νάξου ἀρχαιόταται γραφαὶ *ἔhσοχος*, *Nahσίου*[1], σαφῶς διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἐν τῷ *χσ* καὶ *φσ* τὸ *χ* καὶ *φ* ἠδύναντο κάλλιστα νὰ μὴ εἶνε *aspiraten*, δασυνόμενα, ὅπως αὐτὸς διατείνεται, ἀλλὰ *spiranten*, δασέα, ὅπως σύμπασα ἡ ἀρχαιότης καλεῖ αὐτά, χρωμένη τῇ αὐτῇ λέξει πρὸς δήλωσιν τούτων τε καὶ τοῦ δασέος πνεύματος. Ἀποκαλῶν δὲ καὶ ὁ Πλάτων τὸ *φ* καὶ *ψ* καὶ *ζῆτα* καὶ *σῖγμα* ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, πνευματώδη γράμματα (Κρατύλ. 427 Α), τί ἄλλο διδάσκει ἢ ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἂν ὑπῆρχον αἱ μετὰ ταῦτα γραμματικαὶ θεωρίαι πολλοὶ ἠδύναντο νὰ κατατάττωσι μεταξὺ τῶν ἡμιφώνων οὐχὶ μόνον τὸ *ψ* καὶ *ζ* καὶ *σ*, ἀλλὰ καὶ τὸ *φ* καὶ δὴ καὶ τὸ *θ* καὶ *χ*, ὅπως πολλοὶ τῶν ὕστερον ἀνθησάντων κατὰ Σέξτον τὸν Ἐμπειρικὸν καὶ Διογένην τὸν Λαέρτιον[2], καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν οὐδὲν ἔχει κοινὸν

---

1) Roehl IGA 407, ὅπου τὸ ξ γράφεται διὰ μόνου τοῦ δασέος πνεύματος καὶ τοῦ σ, ψ δὲ δυστυχῶς δὲν ἀπαντᾷ, ἵνα ἴδωμεν πῶς ἐγράφετο παρὰ τοῖς Ναξίοις τὸ φσ.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 551 σημ. 4.

πρὸς τὴν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος; Δὲν νομίζομεν δὲ ἀτέλειαν, ἀλλὰ τελειότητα γλώσσης νὰ ἔχῃ πλείονα ἡμίφωνα ἢ ἄφωνα, ὡς καὶ ὅταν ἔχῃ πλείονα φωνήεντα ἢ σύμφωνα. Καὶ ἐπειδὴ ἡ γνώμη ἡμῶν αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν λόγων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν καὶ δὴ τῶν τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, διδάσκοντος, ὡς εἴδομεν, ὅτι τὰ διπλᾶ καὶ δασέα μᾶλλον ἐγγίζουσι τοῖς τελείοις ἤτοι τοῖς φωνήεσιν[1], ἡ δὲ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων διδασκαλία τοῦ Διονυσίου οὐδαμῶς διαφωνεῖ πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος, οὐδαμῶς δὲ, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ πρὸς πολλὰ ἐπιγραφικὰ φαινόμενα οὐδὲ πρὸς τὸν νόμον τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, πειθόμεθα ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκφώνησις αὐτῶν ἤτοι ἡ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Γραμματικοὺς οὐδεμία ἄλλη εἶνε ἢ ἡ τῆς νέας τῆς καλῆς φωνῆς τῶν Ἀττικῶν τῆς ἤδη πρὸ τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος μορφωθείσης. Ἂν δὲ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ διαλέκτῳ ἢ καθόλου ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ γλώσσῃ τῶν Ἑλλήνων τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς ἐν τῇ ἰνδικῇ, ὅπερ ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν, τότε ἔχομεν ἔτι μείζονα λόγον νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Πλάτωνα, εἰπόντα ὅτι «διὰ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ μηδὲν βαρβαρικῆς διαφέρει [2]», καὶ νὰ μὴ ἀμφιβάλλωμεν μηδὲ τὸ παράπαν ὅτι καὶ ὁ Κούρτιος καὶ ὁ Βλάσσιος καὶ πάντες οἱ Ἐρασμικοὶ ὑπερμαχοῦσι βαρβαρικῆς προφορᾶς.

Καὶ δὲν ἀρνούμεθα μὲν ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἐλαττοῦται τῆς παλαιᾶς καὶ δὴ ἐν τῇ παραλείψει τοῦ ἑνὸς τῶν διττῶν συμφώνων, ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο δὲν εἴμεθα καὶ ἠναγκασμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν τῷ Βλασσίῳ, ὅτι ἡ παράλειψις αὕτη εἶνε σημεῖον γλωσσικῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαλλοιώσεως, ἐπειδὴ ἡ παράλειψις τοῦ ἑτέρου τῶν διττῶν ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων [3]. Ἔπειτα οὕτω συχνῶς παραλείπεται ὑπὸ ἀγραμμάτων λιθοκό-

1) Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Ἀριστείδης, ὁ Κοϊντιλιανὸς σελ. 89 ἐν ἀρχῇ.

2) Κρατύλ. 421 Δ. ᾽Ιδὲ καὶ ὅσα εἴπομεν περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς παλαιᾶς καὶ νέας φωνῆς τῶν Ἀττικῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 11—12.

3) Εἶνε γνωστὸν ὅτι οὐ μόνον οἱ Ἀττικοὶ γράφουσι δι' ἑνὸς γράμματος λέξεις διὰ διττοῦ παρ' Ὁμήρῳ γραφομένας, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὁμήρῳ σαλεύει

πων πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ ἕτερον τῶν διττῶν συμφώνων καί, τοὐναντίον, γράφεται διττόν, ὅπου ἔπρεπεν ἓν μόνον, ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ τὸ πάλαι ἐλαχίστη ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τελείας καὶ μὴ τελείας ἐκφωνήσεως τῶν διττῶν γραμμάτων. Καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλισθῇ τοσοῦτον ὁ Βλάσσιος ὅτι ἡμεῖς σήμερον λέγομεν *ἄλος* ἀντὶ *ἄλλος*, *σύμαχος* ἀντὶ *σύμμαχος*, *τέσαρες* ἀντὶ *τέσσαρες*, *ἄρητος* ἀντὶ *ἄρρητος*, ἀφοῦ καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον ἄνθρωποι ὅμοια λέγοντες καὶ γράφοντες ἤδη ἀπὸ τῆς ε΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· οἷον *Ποσείδιπος* [1], *Καλίππο* [2], *σύμαχοι* [3], *τάτεσθαι* [4], *λεύσων* [5] *τέταρες* [6], *Θεταλός*, *Θεσαλός* [7], *βασιλίσης* [8], καὶ τοὐναντίον *ἀνάθεσσιν* [9], *λιθολογήσσαντι* [10], ἐν *σαννιδίῳ* [11], *σάκκος* [12], *κκάδων* [13], *Εὐριππίδης* [14], καὶ πάλιν ἀντιστρόφως *Καλιτέλης* [15], *Καλίας*, *Καλισθένης*, *Ἀνάξιπος* [16], *Φειδίπης*, *Ἀντιπα-*

πολλάκις ἡ γραφὴ τῶν διττῶν, ὡς ἀκριβῶς διέλαβε περὶ τούτου ὁ Gustav Meyer ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ, ἐκδ. β΄ σελ. 279 καὶ ἑξῆς.

1) Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 8, 19 (ε΄ ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

2) Κουμαν. 652=CIA I, 433 (458 πρ. Χρ.).

3) Bullet. de corr. hellén. XII, 1888, σελ. 138, 3 (378 πρ. Χρ.) Ὁμοίως σ υ μ α χ ί α ἐν ἐπιγρ. Κρήτης Cauer, β΄ 181 A, 88 (περὶ τὸ 220 πρ. Χρ.)

4) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1886, σελ. 186 κἑξ. B, 59 ἐξ Ἐλευσῖνος (ἀρχ. δ΄ ἑκατ. πρ. Χρ.)

5) Ἐν ἐμμέτρῳ ἀττικῷ ἐπιγράμματι Bullet. de corr. hellén. X, 1886, σελ. 162, στίχ. 2 (δ΄ ἑκατοντ.),

6) CIA II 834 c, 21 (μετὰ τὸ ἔτος 329 πρ. Χρ.). Ὁμοίως τ έ τ α ρ ε ς ἐν τῷ ἀριθμῷ 836, c—k, 7 (320—17 πρ. Χρ.). Ὡσαύτως τ ε τ ό ρ ε ς ἐν τοῖς ἡρακλεωτικοῖς πίναξι, II, 34. 63. 81. 93. 98. 103.

7) Κουμανούδ. ἀριθ. 1812 καὶ 1814 (ἑλληνικῶν χρόνων).

8) CIA II 374 α, 8 (ἀρχ. γ΄ ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

9) CIA II 814 b, 31 (274 πρ. Χρ.).

10) Ἐφ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 118, στίχ. 53 (329 πρ. Χρ.).

11) CIA II 835 (σελ. 304) στίχ. 38 (320—17 πρ. Χρ.),

12) σ ά κ κ ω ν CIA II, 834 b, II, 62 ἐν δὲ 834 b I, 73 74 σ ά κ ο ς, σ ά κ ο ι (329 πρ. Χρ.). Ἀμφοτέρους τοὺς τύπους μετεχειρίσθη καὶ ὁ Ἀριστοφάνης κατὰ τὸν Σχολιαστὴν εἰς Ἀχαρν. στίχ. 822. Ἰδὲ καὶ Riemann ἐν Revue κτλ. IX, 1885 σελ. 65.

13) Ἐφ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 122 στίχ. 23. (329 πρ. Χρ.).

14) CIA II 553, 23 (302 πρ. Χρ.), Εὐρ ί π ου δὲ ἐν 266, 3 (περὶ τὸ 300 πρ. Χρ.)

15) CIA II 126, 8 (337 πρ. Χρ.).

16) CIA II 1007 b, 3 καὶ 1010, 10. 11. (δ΄ ἑκατ. πρ. Χρ.)

τρί(ς), *Σιμάκιον*, *ἀνδρὸ(ς) Σίμου* [1], *ἔφυ(ς) σοφίᾳ* [2], *Ποσείδιπος* [3], *Ἀπολώνιος . . . . Τραλιανός*, *Καλιστράτου* [4], *στυπεῖον* [5], *Εὐθύρητος ἀράβδωτος* [6]. Ὅμοια παραδείγματα παραλείψεως τοῦ ἑτέρου τῶν διττῶν συμφώνων ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δελφῶν τῆς γ' καὶ β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος *ἄλω* [7], *Καλίστρατος* [8], *Ἀπόλωνος* [9], *Ἀπόλων* [10], *Ἄθαβος* [11] *Πυρίας* [12], *τεσάρων* [13], *Θρᾷσα* [14]. Οὐχὶ δὲ διάφοροι εἶνε καὶ αἱ δωδωναῖαι γραφαὶ *Φί-*

1) CIA II 836 c—k, 17. 48. 49 (320—317 πρ. Χρ.).

2) Κουμανούδ. 2873, 6. ὁ Κουμανούδης ῥητῶς λέγει ὅτι ἐγράφη ἓν μόνον σ ἐπὶ τοῦ λίθου (δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Ὁμοίως π α ν ν υ χ ί δ α (ς) σ υ ν ε τ έ λ ε σ ε ν ἐν ἐπιγραφῇ τῶν ἀρχῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατοντ. CIA II 453 b, 17. Ἐκ τῶν γραφῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι οὐδεμία διαστολὴ ἐγίνετο περὶ τὴν προφορὰν τοῦ τελικοῦ σ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ σ τοῦ πρὸ φωνήεντος.

3) CIA II 803 e, 152 (342 πρ. Χρ.).

4) Κουμαν. 2463. 2636 (ἑλληνικῶν χρόνων).

5) Δι' ἑνὸς π μόνον ἐν CIA II 811 c, 90 (323 πρ. Χρ.). πανταχοῦ δὲ ἄλλοθι διὰ δύο π. Ἰδὲ Ὁ Riemann Revue κτλ. IX, 1885, σελ. 65.

6) Ε ὐ θ ύ ρ η τ ο ς CIA I, 434, 3 (500—450 πρ. Χρ.). ἀ ρ ά β δ ω τ α 322 a, 55. 66 (409 πρ. Χρ.), ἀλλ' ἐν τῷ 65 στίχῳ ἀ ρ ρ ά β δ ω τ ο ς. Ὁμοίως γράφονται κατὰ Μεϊσταρχάνσιον (ἐν β' σελ. 73) καὶ δι' ἑνὸς καὶ διὰ δύο ρ αἱ λέξεις ἀ π ο ρ α ί ν ο ν τ α ι CIA I, 125, 5 (418 πρ. Χρ.), 128, 5 (415 πρ. Χρ.). ἀ π ο ρ α ν τ ή ρ ι ο ν 159, 6 (416 πρ. Χρ.). ἀ π ο ρ ρ α ν τ ή ρ ι ο ν 146, 3 (404 πρ. Χρ.). π α ρ α ρ ύ μ α τ α II, 794 d, 60 (357 πρ. Χρ.). π α ρ α ρ ρ ύ μ α τ α 795 f, 85 (353 πρ. Χρ.). π ε ρ ι ρ α ν τ ή ρ ι ο ν 778 c, 5 (350—300 πρ. Χρ.). 744 B, 5 (τελ. τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.) Ἀ ν τ ί ρ η τ ο ς 864, III, 32 (400—350 πρ. Χρ.). ἀ ν α ρ η θ έ ν τ ε ς 719, 12 (321 πρ. Χρ.). Τῶν χρόνων δὲ τῶν αὐτοκρατόρων εἶνε αἱ γραφαὶ Κ ά λ λ ι π ο ς CIA III 1248, 7 Π ά π ο ς 1192, 38. Σ φ ή τ ι ο ς 2030, 2. Γ α γ η τ ί ω ν 1636 δίς, Ἀ τ ι κ ὸ ς 1193, IV, 24 καὶ τοὐναντίον Ἀ π π ό λ λ ω ν 1247. Δ έ κ κ ι ο ς 1161 III, 7. 8.

7) Wescher at Foucart, Inscriptions recueillies à Delphes 1863. No. 54, 11. ἄ λ ω ἀντὶ ἄ λ λ ῳ.

8) Αὐτόθι, 295, 5.

9) 121, 9. 246, 8.

10) 96, 4. 99, 2. 236, 3. 365, 4.

11) 472, 16. ἐν δὲ 119, 22 Ἄ θ α β β ο ς ἐκ τοῦ Ἄ θ α μ β ο ς ἢ Ἄ θ α ν β ο ς, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν ἄλλαις τῶν δελφικῶν ἐπιγραφῶν.

12) 266, 7.

13) 150, 5. 300, 4. 304, 7.

14) 174, 3. 230. 4.

λιπος[1], *ἐκλησία*[2], ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Λαμιέων τῶν ἀρχῶν τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, *γραμματίδοντος* ἀντὶ *γραμματίδδοντος* ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Βοιωτίας[3], ἵνα παραλίπωμεν πλείστας ἄλλας ὁμοίας, ὧν ποιεῖται μνείαν ὁ Μεϋῆρος ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ (ἐκδ. β'. σελ. 278).

Ἐκ τῶν παρατεθεισῶν ἐπιγραφῶν οὐχὶ μόνον ἐξελέγχεται ἡ γνώμη τοῦ Βλασσίου, νομίζοντος ἐξαλλοίωσιν καὶ δεινὴν διαφθορὰν γλώσσης τὴν παράλειψιν τοῦ ἑτέρου τῶν διττῶν συμφώνων, ἀλλὰ καὶ πρόδηλον καθίσταται ὅτι οὐδὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὑπῆρχε διττὴ προφορὰ τοῦ σ, ἡ τοῦ ς καὶ ἡ τοῦ z, ἀλλὰ μία μόνη, ἡ πρώτη, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὰς ἀττικὰς γραφὰς *ἀνάθεσσις* ἀντὶ *ἀνάθεσις*, *λιθολογήσσαντι* ἀντὶ *λιθογορήσαντι*[5] *ἐφυ(ς) σοφία*, *παννυχίδα(ς) συνετέλεσεν*, *βασιλίσης* κτλ., ἂν τὸ σ καὶ τὸ μεταξὺ δύο φωνηέντων καὶ τὸ ἀρκτικὸν τὸ πρὸ φωνήεντος δὲν εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ διττοῦ ἢ τοῦ τελικοῦ σ[6], ἤτοι τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τοῦ γράμματος τούτου, τὴν αὐτὴν πάντοτε ἐν ταῖς διαφόροις αὐτοῦ θέσεσι διαμένουσαν, οὐχὶ δὲ εἰς z ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ μεταβαλλομένην, ὅπως ἐν τῇ γαλλικῇ καὶ γερμανικῇ. Τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τοῦ σ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐκ τοῦ τ γένεσις αὐτοῦ πρὸ τοῦ ι, καθ' ἣν φύσει ὁ γεννώμενος φθόγγος οὐδεὶς ἄλλος δύ-

---

1 Const. Carapanos, Dodone et ses ruines Planche XXVII N. 2 στίχ. 5 Ὁμοίως Φ ί λ ι π ο ν Pl. XXX, 3, 3. (μακεδονικῶν χρόνων).

2) Αὐτόθι Pl. XXVI N. 3, 3= Collitz 1335 (342—326 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐ κ λ η σ ί α ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρέσου τοῦ ἔτους 324 πρ. Χρ. Collitz ἀριθ 281)42) B, 35. Δ. 9.

3) Mittheilungen κτλ. VII, σελ. 364, 4.

4) Collitz κτλ. 484, 6—7 (223—197 πρ. Χρ.) 532, 5 (223—197 πρ. Χρ.). Ὁμοίως γ ρ α μ μ α τ ί δ ο ν τ ο ς καὶ ἐν 474, 5—6. γ ρ α μ μ α τ ί δ δ ο ν τ ο ς δὲ πλειστάκις· ἰδὲ Wortregister σελ. 49.

5) Ὁμοίας γραφάς, οἷον π ά σ σ η ς, ν ή σ σ ω ν ἐξ Ὀλυμπίας καὶ Σύρου ἐκ πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐξ ἄλλων τόπων καὶ χρόνων ἰδὲ παρὰ G. Meyer σελ. 224 § 225.

6) Ὅτι ἡ τοῦ διττοῦ καὶ τελικοῦ ς προφορὰ ἦτο ἡ αὐτὴ δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ τ ὸ ν ς ς (τούς), ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ Col. VII στίχ. 10. Συνήθως ἡ λέξις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γράφεται δι' ἑνὸς ς. τ ὸ ν ς ἢ τ ὸ ς ἤτοι τ ώ ς.

ναται νὰ εἶνε ἡ ὁ τοῦ γαλλικοῦ ç, ἀφοῦ δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ ἰταλικὸς *τσ*. Καὶ ἡ ἐκ τοῦ *σϝ* δὲ καὶ *σσ* γένεσις τοῦ *σ* ἐν πολλαῖς λέξεσιν εἶνε κατὰ *G. Meyer* (σελ. 224) ἀπόδειξις ὑπὲρ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *σ*.

Ἐν ταῖς παρατεθείσαις ἐπιγραφαῖς δὲν συμπεριελάβομεν καὶ τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, διότι ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἡ παράλειψις τοῦ ἑνὸς τῶν διττῶν γραμμάτων ἦτο ἁπλοῦν ὀρθογραφικὸν ἔθος, θεωρηθέντος τὸ κατ' ἀρχὰς περιττοῦ νὰ γράφωνται ἀμφότερα, διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν ποῦ ἡ παράλειψις ἐγίνετο ἕνεκα προφορᾶς καὶ ποῦ ἕνεκα ἔθους. Ἐν τοῖς νεωτέροις δ' ὅμως χρόνοις οὕτω μικράν, ὡς φαίνεται, διαστολὴν ἐποιοῦντο οἱ Ἕλληνες τοῦ *λ* ἀπὸ τοῦ *λλ* καὶ δὴ καὶ τοῦ *μ* ἀπὸ τοῦ *μμ* καὶ τοῦ *ν* καὶ *ρ* καὶ *σ* καὶ *τ* ἀπὸ τῶν διττῶν *νν ρρ σσ ττ*, ὥστε ὁ ἀττικώτατος τῶν ῥητόρων, ὁ Δημοσθένης, οὐδαμῶς ὤκνησεν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ τῷ περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ πραγμάτων (27, σελ. 96) νὰ μεταβάλῃ τὸ *μέλλει* εἰς τὸ *μέλει*, καὶ αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως ὡς πάρθιον βέλος ἐκτοξεύσῃ αὐτὸ κατὰ τῶν φιλιππιζόντων καὶ κατηγόρων τοῦ στρατηγοῦ Διοπείθους. Οὐδὲ νομίζομεν ὑπερβολὴν νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἂν οἱ σύγχρονοι τῷ ῥήτορι ἀγράμματοι λιθοκόποι δὲν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν γραμμάτων, θὰ περιέπιπτον εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα περὶ τὴν γραφὴν τῶν διττῶν καὶ ἁπλῶν συμφώνων, εἰς ἣν μετὰ διακόσια ἔτη οὐκ ὀλίγοι ἰδιῶται ἐν Αἰγύπτῳ [1] καὶ σήμερον πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπαιδεύτων. Καὶ ὅταν ὁ Βλάσσιος μετὰ τοσαύτης μὲν πικρίας ἀποφαίνεται κατὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως ἐπὶ συγχύσει οὕτω παλαιᾷ, γινομένῃ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἵτινες οὐχὶ τὸν

---

1) Ὡς δεικνύουσιν αἰγυπτιακοὶ πάπυροι τοῦ Λούβρου τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος διὰ γραφῶν, οἷαι αἱ ἑξῆς. ἀ ν α τ έ λ ε ι. No. 1, στίχ. 177 (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ.). μ ε τ α λ λ ά σ ε ι, στίχ. 202. ἄ λ ο υ ς No. 63, στίχ. 166, (165 πρ. Χρ.). π α ρ η σ ί α ν, μ ᾶ λ ο ν No. 63 col. 8, στίχ. 7. col. 9 στιχ. 43. — ἀ λ' ὅ μ ω ς No. 45, 4 (153 πρ. Χρ.). σ υ ν α λ α γ μ ά[τ ω ν, σ υ ν ά λ α γ μ α No. 65, 5. 12 (146 πρ. Χρ.). φ υ λ ά σ ο ν τ ο ς N. 66, 22. (τῶν αὐτῶν χρόνων). τ ὶ μ ί α ν ἀντὶ τ ὴ μ μ ί α ν No. 15 στίχ. 15 (120 πρ. Χρ.). καὶ τοὐναντίον δ ι δ α σ κ α λ λ ή ῳ No. 49, 10 (164—158 πρ. Χρ.).

Βλάσσιον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Θεόφραστον ἠδύναντο νὰ ἐλέγξωσι περὶ ξενοφωνίας [1], μετὰ ἄκρας δὲ τοὐναντίον ἐπιεικείας καὶ πραότητος ἀποφθέγγηται περὶ τῆς φιλτάτης αὐτῷ βαρβάρου προφορᾶς, ὁμολογοῦμεν ὅτι καὶ ἄκοντες ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ τῆς Γραφῆς «οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες». Οὐδαμῶς δὲ διστάζομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ μεγάλην ταύτην σύγχυσιν τῶν διττῶν καὶ ἁπλῶν συμφώνων νὰ ἀποδῶμεν καὶ τὸ ὅτι λέξεις γραφόμεναι ἐν τῇ λατινικῇ δι' ἑνὸς *r*, *l*, *p*, *t* γράφονται πολλάκις καὶ ἤδη πρὸ Χριστοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφερόμεναι διὰ δύο *rr ll pp tt*, καὶ τἀνάπαλιν δι' ἑνὸς *l m r s* αἱ ἐν τῇ λατινικῇ διὰ δύο γραφόμεναι [2]. Ὅτι δὲ ἡ σύγχυσις αὕτη εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν καὶ ἐν ταῖς συριακαῖς μεταφράσεσι τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφεται συνήθως τὸ ἓν μόνον τῶν διττῶν συμφώνων τῶν ἑλληνικῶν λέξεων, ὀρθότατα παρετήρησεν ἤδη πρὸ 40 ἐτῶν ὁ ἐμπειρότατος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἐρνέστης Ῥενάν [3], ὅστις σαφῶς καὶ διαρρήδην ἀποφαίνεται ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς πάντων τῶν συμφώνων.

Πρὸς τὰς ἄλλας ἐνστάσεις τοῦ Βλασσίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν κατὰ τῆς νῦν προφορᾶς τῶν συμφώνων ἀποκρινόμεθα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξετάσει ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀμφισβητουμένων ἐξ αὐτῶν, εἰς ἣν καὶ μεταβαίνομεν.

---

1) Ὅτι ὁ Θεόφραστος ἐξηλέγχθη ἐπὶ ξενοφωνίᾳ ὑπὸ ἀττικῆς γραίας εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 62.

2) Ἰδὲ Dittenberger Römische Namen in griechischen Inschriften ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes Τόμ. VI σελ. 152 καὶ ἑξῆς.

3) Eclaircissements tirés des langues sémitiques sur quelques points de la prononciation grecque Paris 1849 σελ. 33 καὶ 34.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Β.

Ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ Ϝ μετεμορφώθη εἰς τὸν τοῦ *b*, λέγει ὁ Κούρτιος [1], ἀποδεικνύουσι σαφέστατα δύο κερκυραϊκαὶ ἐπιγραφαὶ ἔχουσαι γεγραμμένην τὴν λέξιν *ὄρϐος* ἡ μὲν νεωτέρα διὰ τοῦ *ϐ* *(CIG. 1909)*, ἡ δὲ ἀρχαιοτέρα διὰ τοῦ Ϝ [2]. Ἀλλὰ πῶς σαφέστατα, δὲν ἐξηγεῖται σαφῶς ὁ ἀνήρ, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ἴσως αὐτόδηλον τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ πρὸ δύο σελίδων ἀπεφήνατο ὅτι τὸ *ϐ* δὲν εἶνε ἁπλοῦς μεταχαρακτηρισμὸς τοῦ Ϝ, ἀλλ' ἀληθὴς μεταϐολὴ τοῦ ἑτέρου φθόγγου εἰς τὸν ἕτερον, ἡ δὲ μεταϐολὴ αὕτη κατὰ φυσικὸν λόγον ἔπρεπε νὰ ἐμφαίνηται ἐν νεωτέρᾳ ἐπιγραφῇ. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἵτινες δὲν πιστεύομεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ νεκροῦ γράμματος, εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἄλλα γράμματα ὑπεχώρησαν εἰς ἕτερα καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ καὶ τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ [3], νομίζομεν ὅτι δὲν εἶνε τοσοῦτον φανερὸν τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ μάλιστα ὁ θεμέλιος, ἐφ' οὗ ἐρείδει τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ ὁ Κούρτιος περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ *ϐ* καὶ Ϝ, δὲν φαίνεται πολὺ ἀσφαλής. Ὁ Κούρτιος ἐνόμιζεν ἱκανὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχυρισμοῦ τὸν λόγον τῶν Γραμματικῶν ὅτι οἱ Αἰολεῖς πρὸ μὲν φωνήεντος προστιθέασιν Ϝ, *ϐ* δὲ πρὸ τοῦ *ρ* [4]. Δὲν παρετήρησε δ' ὅμως ὅτι οἱ αὐτοὶ Γραμματικοὶ λέγουσιν ὡσαύτως, ὅτι οἱ αὐτοὶ Αἰολεῖς προστιθέασι καὶ τὸ *υ* οὐ μόνον πρὸ φωνήεντος, ὅπως καὶ τὸ Ϝ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ *ρ*, ὅπως καὶ τὸ *ϐ*, καὶ ὅτι ἅπαξ παρ' Ἀλκαίῳ εὕρηται *Ϝρῆξις*

---

1) Grundz. ἐκδ. ϛ' 1879 σελ. 586.

2) Roehl IG. antiquiss. 346. Περὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν ἰδὲ Kirchhoff Stud. z. g. d. gr. A. 3 te Aufl. 1877 σελ. 93.

3) Ἰδὲ σελ. 96 καὶ κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ συνέβη ὥστε τὸ αὐτὸ γράμμα Ϝ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ V, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἑλληνικὸν υ, αὐτὸ δὲ τὸ Ϝ νὰ λάβῃ τὴν δύναμιν ἑτέρου γράμματος, τοῦ Φ.

4) Ἰδὲ Ahrens de graecae linguae dialectis 1839 I σελ. 30.

ὅπου τις περιέμενε *βρῆξις*[1], ὁ δὲ Τερεντιανὸς Μαῦρος[2] αἰολικόν, λέγει τὸ *βίτυς* ἀντὶ τοῦ *ἴτυς*, καὶ δὴ σαπφικὸν καὶ ἀλκαϊκόν, λέξιν δὲ τῶν Μηθυμναίων ἀναφέρει ὁ Ἡσύχιος τὸ *καραβίδες*, ἀντὶ *γρᾶες*, ἐν ᾗ τὸ *β* εἶνε ἀντὶ τοῦ Ϝ ἢ τοῦ *υ*, ἡ δὲ κατάληξις *Ϝις* ἐν τῷ *καραβίς*, *γραῦς*, εἶνε ὅπως ἡ *vis* ἐν τῇ λατινικῇ λέξει *navis*, *ναῦς*[3]. Ταῦτα πάντα δὲν ἀποδεικνύουσιν ἀναντιρρήτως, ὡς διατείνεται ὁ Κούρτιος, τὸν διάφορον φθόγγον τοῦ Ϝ καὶ *Β*, ἅτε καὶ ταῦτα ἐξηγήσεως δεόμενα· τὸ δὲ ἰσχυρίζεσθαι ἄνευ ἐξηγήσεως τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων γραφῶν, ὅτι τὸ Ϝ ἦτο διάφορον τοῦ *β* καὶ *υ*, δὲν λύει, ἀλλὰ κόπτει αὐθαιρέτως τὸ πρόβλημα, φέρον εἰς μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἑρμηνείας καὶ ἀποδείξεως χρῇζον. Τὸ ὅτι ἡ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ ἡ λέξις *ὄρβος* εὕρηται γεγραμμένη διὰ τοῦ *β*, ἀνήκει εἰς μεταγενεστέρους χρόνους[4] οὐχὶ μόνον δὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *β* εἶνε φθογγολογικὴ μετάβασις τοῦ Ϝ εἰς τὸ *b*, ἀλλὰ τοὐναντίον πείθει ὅτι εἶνε ἁπλοῦς αὐτοῦ μεταχαρακτηρισμός, ὅταν ἐνθυμηθῇ τις ὅτι ἤδη ἀρχαιότερον ἀπὸ τῆς τρίτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος οὐ μόνον ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις δωρικοῖς τόποις καὶ δὴ καὶ ἐν Λακωνίᾳ καὶ Κρήτῃ, ἔτι δὲ καὶ παρὰ τοῖς αἰολίζουσιν Ἠλείοις εἶχε περιπέσει εἰς παντελῆ σχεδὸν ἀχρηστίαν τὸ γράμμα Ϝ. Δὲν δύναται δέ τις εὐκόλως νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸ γλωσσολογικὸν τοῦτο παράδοξον, ὅτι ἐν πάσαις ἐκείναις ταῖς πόλεσι καὶ χώραις ὡς ἀπὸ συνθήματος ἑνὸς μετεμορφώθη αἴφνης τὸ Ϝ εἰς *b* καθ' οὓς χρόνους πανταχόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν *β* οὐδαμῶς διέφερε τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν. Ὅθεν καὶ ἂν εἶνε πάντως ἀναγκαῖον νὰ ἀποδεχθῶμεν καὶ φωνητικήν τινα μεταμόρφωσιν τοῦ Ϝ εἰς *β*, ὀφείλομεν συγχρόνως νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ μεταξὺ τούτων διαφορὰ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄλλη ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ νῦν *β* καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ *w* ἢ τοῦ λατινικοῦ *v*.

Καὶ οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν ὀφείλουσι νὰ ὁμολογήσω-

---

1) Ahrens σελ. 37 σημ. Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ Ϝ εἰς β πρὸ τοῦ ρ ἰδὲ σελ. 34 κέξ. περὶ δὲ τοῦ παρ' Ἀλκαίῳ Ϝ ρ ῆ ξ ι ς σελ. 30 σημ. 2.

2) Ahrens Αὐτόθ. σελ. 32 σημ.

3) Ἰδὲ καὶ Brugman ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου Τόμ. IV σελ. 146.

4) Ἡ ἐπιγραφὴ ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ διὰ τοῦ β γραφὴ τῆς λέξεως ὄ ρ β ο ς δὲν φαίνεται ἀρχαιοτέρα τῶν χριστιανικῶν χρόνων.

σιν ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς *Ευβαίων Εὔβανδρος, Εὐβάλκης*[1] ἔχομεν σαφεστάτην ἀπόδειξιν ὅτι κατὰ τὴν δ' καὶ γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὸ ἑλληνικὸν *β* καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἠπείρῳ καὶ Λακεδαίμονι δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην προφορὰν ἢ τὴν τοῦ γαλλικοῦ *v*. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον τεκμήριον ὅτι τὸ ἑλληνικὸν *β* εἶχέ ποτε τὴν δύναμιν τοῦ λατινικοῦ *b*. Ὀρθότατα ἄρα λέγει καὶ ὁ Ῥοῖλος, ὁρμώμενος ἐκ τῆς γραφῆς *Βορθαγόρας*, ἥτις ἀπαντᾷ ἀντὶ τῆς ὀρθῆς *Ϝορθαγόρας* ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἄργους[2], ὅτι οὐδὲ τοῦ ἔθους τῶν χρόνων ἐκείνων ἦτο ἀλλοτρία ἡ γραφὴ τοῦ *Β* ἀντὶ τοῦ Ϝ, καθ' ὅσον οὐ μόνον ἐν Ἄργει, ἀλλὰ καὶ ἐν Λακεδαίμονι ἀπαντῶσιν ὅμοιαι γραφαί, αἱ προευκλείδειοι *Βαστίας, Βοιτε(ίδας)*[3], αἵτινες ἀναντιλέκτως εἶνε ἀντὶ τῶν ὀρθῶν *Ϝαστίας, Ϝοιτείδας*. Ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ *β* μαρτυρεῖ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι διὰ τοῦ *β* γράφει καὶ ὁ Ξενοφῶν (Ἀναβ. Δ', 1. 18) τὸν Βοιωτὸν *Ϝασίαν*[4], διὰ τοῦ *β* δέ, *Κορβείδας*, ἐγράφη κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ ἕτερος Βοιωτός, ὁ *Κορ Ϝείδας* ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι ἐκ Θηβῶν μὲν ὁρμωμένῳ, ἐν ἰωνικῷ δὲ ἀλφαβήτῳ συντεθειμένῳ[5]. Ἕνεκα δὲ τοιαύτης προφορᾶς τοῦ *β* οὐδὲν ἄπορον ἂν καὶ κατὰ τὴν ἕκτην πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα οἱ μὲν Ἴωνες, οἵτινες ἐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ Ϝ, ἔγραφον *Ἀμοίβιχος*, οἱ δὲ Κορίνθιοι, ὧν ὁ ἀλφάβητος ἐγίνωσκε τὸν συμφωνικὸν τοῦτον χαρακτῆρα, ἔγραφον *ἀμοιϜὰν* ἀντὶ τοῦ συνήθους *ἀμοιβὰν*[6]. Ὅτι δὲ ἐν τῷ *ἀμείβω* τὸ *β*

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν, σελ. 488.

2) Roehl IGA. 30

3) Αὐτόθ. 78. 84.

4) Ὅτι τὸ β ἐν τῷ παρὰ Ξενοφῶντι βοιωτικῷ ὀνόματι Βασίας κατέχει τὸν τόπον τοῦ F, δηλοῖ ἐπιγραφὴ ἐκ Λεβαδείας, φέρουσα αὐτὸ διὰ τοῦ F γεγραμμένον Fασίας Collitz 418, 7=Laf. 68.

5) Collitz κτλ. 710=Ἀθήναιον, τόμ. Γ' σελ. 478 ἐπιγρ. 2 στίχ. 4.

6) Roehl IGA 482. a καὶ d. Ὁμοίως Ἀμοίβιχος ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος CIA II 294, 3. Οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ β ἀμφοτέρων τούτων ἐξεφωνεῖτο διαφόρως ἢ τὸ β ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ γραφῇ Εὐβαίων τοῦ τέλους τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

7) Roehl κτλ. add. 20, 108 a.

κατέχει τὸν τόπον τοῦ Ϝ δεικνύουσι σαφέστατα αἱ ἐκ Κρήτης γραφαὶ *ἀμεϜύσασθαι* ἢ *ἀμεύσασθαι*, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 99), δεικνύουσι δὲ καὶ τὰ βοιωτικὰ ὀνόματα *Ἀμευσίας*, *Ἀμεύσιππος* [1], ὧν τὸ υ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ αὐτὸ τὸ Ϝ εἰς ἕτερον γράμμα μεταχαρακτηρισθέν.

Κατὰ ταῦτα οὐδεμία ἀμφιβολία πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν καὶ τὸ *β* ἄλλων λέξεων, οἷον τὸ *β* τῶν λακωνικῶν ὀνομάτων *Εὐρυβάνασα*, *Βίδεοι* ἢ *Βίδυοι*, *Βωρθέα* καὶ *Βωρσέα* [2], τοῦ ἐξ Ἤλιδος *βοικία* [3], τῶν ἐκ Κρήτης *Βαναξιβούλου*, *Βοινοβίου*, *Βωρθίω*, *Βολοεντίοι* [4].

Κατὰ ταῦτα ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς *β* πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν καὶ τὸ *β* ἐν ταῖς ἑξῆς γλώσσαις τοῦ Ἡσυχίου· ἐν ταῖς λακωνικαῖς *βάγος* κλάσμα ἄρτου.—*μουκηροβαγόρ*, καρυοκατάκτης.—*βάξον*, κάταξον. *βειέλοπες*, ἱμάντες.—*βείκκατι*, εἴκοσι.—*βέλα*, ἥλιος καὶ αὐγή.—*βέστον* ἢ *βέττον*, τὸ ἱμάτιον.—*βήλημα*, εἴλυμα.—*βιδεῖν* (Ἐτυμ. Γουδ. 104, 12) *βίσχυν*, ἰσχύν.—*βίωρ*, ἴσως.—*γαβεργόρ*, οὐ μισθωτός.—*ἀπαβοίδωρ*, ἐκμελῶς.—*ἀβήρ*, οἴκημα στοὰς ἔχον.—*ἀβώρ*, πρωΐ.—*δάβελος*, δαλός.—*ἐκδαβῇ*, ἐκκαυθῇ.—*ἐξωβάδια*, ἐνώτια.—ἐν ταῖς ἐκ Κρήτης *βαλικιώτης*, συνέφηβος.—*βαῖκα*, ἐάν. *ἀβέλιον*, ἥλιον.—ἐν τῇ ἐξ Ἄργους *ὤβεα*, τὰ ᾠά.—ἐν ταῖς ἐκ Παμφυλίας *ἀβελίην*, ἡλιακήν.—*ὀρούβω*.—*φάβος* καθ' Ἡρακλείδην παρ' Εὐσταθίῳ 1654, 20.—ἐν τῇ τῶν Περγαίων *ἄβετος*, ἀετός.—ἐν ταῖς ἐκ τῆς κάτω Ἰταλίας *βάννας*, βασιλεύς.—*βειλαρμοστάς*·—*βειλάρχας*·—*γραιβία* πανήγυρις.—ἐν τῇ ἐκ Συρακουσῶν *ἔβα-*

---

1) Ἀμευσίας Collitz κτλ. 476, 41 (Ὀρχομ.) Ἀμεύσιππος 531, 5 (Ὑηττ.). 914, IV, 16 (Τανάγρ.)=Roehl 157. Ἀμευσίππω 543, 7 (Ὑηττ.).

2) CIG, 1372. Lebas 163 a. 163 d.

3) Βίδεοι ἢ Βίδυοι CIG 1241 II, 18. 1242, 23. 1255. 1288 1269 1364. ἰδὲ καὶ Boechk I σελ. 609. Βωρθέα ἢ Βωρσέα Lebas add. 152 i. 162 α.

4) Arch. Zeit. 1876 XXXIII, σελ. 183=Cauer Delectus κτλ. β' ἔκδ. nr. 264, 4 (πρὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων.). Βαναξιβούλου CIG 2572, 10. 2577, 4 (107 μ. Χρ.). Βοινοβίου 2576, 10 (τῶν χρόνων τοῦ Τραϊανοῦ). Βορθίω Mnemos. I, 121 (περὶ τὰ 200 πρ. Χρ.). Βολοεντίοι Hermes IV, 266 καὶ 276. (τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.). Ὀλοντίοι δὲ ἐν CIG 2554.

σον, ἔασον.—καὶ τέλος ἐν ταῖς ἐξ ἀδήλων τόπων *βάδομαι*, ἥδομαι.—*βείρακες, ἱέρακες*.—*βεκάς*, μακράν.— *βηράνθεμον*, νάρκισσος.—*βῶροι*, ὀφθαλμοί.—*βωτάζειν*, βάλλειν. (=οὐτάζειν).— *ἀβηδόνα*, ἀηδόνα.—*ἀβίωκτον*, ἐφ' οὗ οὐκ ἐγένετο βοὴ ἀπολλυμένου.—*ἀβληρά*, ἡνία.—*ἀκροβᾶσθαι*, ὑπακούειν.—*θάβακον*, θᾶκον, —*λαίβα*, ἀσπίς [1].

Οὐχὶ διαφόρως πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ τὸ *β* ἐν τῷ λεσβικῷ *Βρησσαγένη* [2], τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ὡς *βαῦ* πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδειχθέντα (σελ. 469) καὶ τὸ *υ* ἐν τοῖς *εὐράγη* καὶ *αὔρηκτος*, τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης Ϝ*ρηγ* παραγομένοις.

Ἀλλὰ διὰ τί, ἴσως ἤθελέ τις εἰπεῖ, ἄλλας μὲν λέξεις οἱ Ἕλληνες γράφουσι διὰ τῆς *αυ* καὶ *ευ*, ἄλλας δὲ διὰ τοῦ *α* καὶ *β* καὶ τοῦ *ε* καὶ *β*; Πρὸς τοῦτο ἀποκρινόμεθα τὰ ἑξῆς. Πρῶτον μὲν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ λέγουσι «Τὸ *α* πρὸ τοῦ *β* συστέλλεται *ῥάβδος*, *Λάβδακος*, *βλάβος*· *Ἄβυδος*, *στραβός*, *Ἄβος*, *ἀβρός*, *Ἄβδηρος*, *Ἀβαρβαρέη*, *ἐπιγράβδην*. Οὐ μάχεται τὸ *ᾶ βέλος*· δύο γὰρ μέρη εἰσί. Τὸ δὲ *ἀβάσομεν*, *ἔφαβος* κατὰ διάλεκτον ἐγένετο ἐκ τοῦ *ἡβάσομεν*, *ἔφηβος* [3]». Δεύτερον δὲ εἶνε γνωστὸν οὐχὶ μόνον ὅτι αἱ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* ἀποτελοῦσι μακρὰν συλλαβήν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ φθόγγος αὐτῶν, ὅπως λέγουσι πάλιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, γίνεται κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἄλλους διὰ κράσεως τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων, ἐνῷ οἱ φθόγγοι *αβ* καὶ *εβ* ἀποτελοῦνται ἐκ στοιχείων ἀποκεχωρισμένων εἰς δύο συλλαβάς. Ἐκ τῶν δύο τούτων δεδομένων δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τί οἱ Ἕλληνες τὰς μὲν

---

1) Ahrens de gr. lin. dial. II σελ. 48 καὶ ἑξῆς καὶ G. Meyer. Gramm. κτλ. ἔκδ. β' σελ. 234.

2) Διονύσῳ Βρησσαγένη (δοτ.) Collitz κτλ. nr. 292 (48 c.). Βρῆσσα ἄκρα λεσβιακὴ E. M. 214, 7 καὶ Ahrens I. 35 βεβαίως ἐκ τῆς ῥίζης ϝρήγ, ἐξ ἧς καὶ τὸ βράκεα, Σαπφ. ἀποσπ. 69 καὶ Θεοκρ. 28, 11. ἰδὲ Ahrens I σελ. 34.

3) August. Lentz, Herodiani Technici reliquiae I σελ. 521, 27 καὶ II 16, 36 καὶ 127, 25. Σημειωτέον ὅτι δὲν ἀναιρεῖται ὁ λόγος τῶν Γραμματικῶν ἂν ἐν τῷ Λάβδακος, ἐπιγράβδην τὸ α εἶνε θέσει μακρόν, διότι πάλιν εἶνε φύσει βραχύ, ὅπως καὶ τὸ ε καὶ ο, ὅταν προηγῶνται αὐτῶν δύο σύμφωνα.

λέξεις *νεῦρον*, *αὔρα* ἔγραψαν διὰ τοῦ *υ*, τὰς δὲ *ἄϐρα* καὶ *νεϐρὸς* διὰ τοῦ *ϐ*· διότι τὸ μὲν *ϐ* ἐξεφωνεῖτο χωρὶς τοῦ *α* καὶ *ε*, τὸ δὲ *υ* συμπεπλεγμένον μετ' αὐτῶν εἰς μίαν συλλαϐήν, πιθανώτατα ὡς *αυϜ* καὶ *ευϜ* ἢ ὡς *auv* καὶ *euv*, ὅπως ὑποδηλοῦσιν αἱ πρότερον μνημονευθεῖσαι γραφαί. Οὕτω δὲ κατανοεῖται καὶ διὰ τί οἱ μὲν Αἰολεῖς ἔγραφον *αὔως* τὸ *ἠώς*, οἱ δὲ Δωριεῖς *ἀϐώρ*, ἐάν τε ἐκτεταμένως, ἐάν τε συνεσταλμένως ἐκφωνηθῇ τὸ *α* τοῦ τελευταίου τούτου. Ἂν δὲ σήμερον μηδεμίαν ποιούμεθα διαστολὴν μεταξὺ τοῦ *νεῦρον* καὶ *νεϐρός*, τοῦτο προέρχεται ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ μακροῦ χρόνου, καὶ διότι ἡμεῖς ἀποχωρίζομεν ἐν τῇ ἐκφωνήσει τὸν φθόγγον *ϐαῦ* ἀπὸ τοῦ προηγουμένου *α* καὶ *ε*, ἴσως διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν, ὡς λέγομεν, συστολὴν τῶν μακρῶν. Νομίζομεν δὲ ὅτι μετὰ παντὸς δικαίου συγχωρεῖται νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀληθὴς φθόγγος τοῦ *ϐαῦ* ἐνυπάρχει ἐν τῇ τοιαύτῃ ὡς *auv* καὶ *euv* ἐκφωνήσει τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, καθ' ὅσον καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν νῦν γλωσσολόγων, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Κουρτίου ἐξαιρουμένου, πιστεύουσιν ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ ἑλληνικοῦ Ϝ καὶ τοῦ λατινικοῦ *v* [1], ἦτο ὁμοιότατος πρὸς τὸ ἀγγλικὸν *w*.

Τὴν δὲ ὡς τὸ γαλλικὸν *v* προφορὰν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ *ϐ* δεικνύουσιν οὐ μόνον αἱ ὑπὸ τῶν Ἑϐδομήκοντα μεταγραφαὶ *Δαϐιδ* καὶ *Ἰεχωϐά*, ἐν αἷς διὰ τοῦ *ϐ* σημαίνεται ὁ ἑϐραϊκὸς φθόγγος *βαῦ*, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἑϐδομήκοντα τὸν φθόγγον *b*, τὸν ἐν τῷ *Abakuk* ἀκουόμενον σημαίνουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ οὐχὶ διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ϐ*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *μϐ*, γράφοντες *Ἀμϐακούμ*. Τί ἄλλο σημαίνει ἡ γραφὴ αὕτη, ἢ ὅτι καὶ κατὰ τὴν γ' καὶ ϐ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὸ ἑλληνικὸν *ϐ* εἶχε τὴν νῦν καθ' ἡμᾶς προφορὰν καὶ τούτου ἕνεκα οἱ Ἑϐδομήκοντα, θέλοντες νὰ φυλάξωσιν ὡς οἷόν τε ἀκριϐέστερον ἐν τῇ μεταφράσει τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου

---

1) Corsen, Ueber Aussprache κτλ. 1858, I, 139. Ὁμοίως καὶ ὁ Κούρτιος ἐν Grundz σελ. 562. Κρίνομεν περιττὸν νὰ προσσημειώσωμεν ὅτι ἡ ὁμολογία αὕτη τοῦ Κουρτίου δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ ὅτι τὸ ϐ, εἰς ὃ κατ' αὐτὸν μετεϐλήθη τὸ Ϝ, προεφέρετο ὡς b, καθ' ὅσον ἡ ὡς τοῦ ἀγγλικοῦ w προφορὰ τοῦ Ϝ δὲν αἴρει τὴν ὡς τοῦ γερμανικοῦ w προφορὰν τοῦ ἑλληνικοῦ ϐ, οὐδὲ τὸ ὅτι ἡμεῖς γράφομεν Βασιγκτῶν τὸ ἀγγλικὸν Wasington εἶνε λόγος ἱκανὸς νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι παρ' ἡμῖν τὸ ϐ ἐκφωνεῖται ὡς b.

ἔγραψαν οὐχὶ *β*, ἀλλὰ *μβ*; Παρετήρησε δὲ ἤδη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς [1] ὅτι τὸ μολοσσικὸν καὶ ἡμιβάρβαρον ὄνομα *Ἀρύβας* ὁ μὲν Πλούταρχος γράφει ποτὲ μὲν δι' ἑνὸς *β*, Ἀρύβας [2], ποτὲ δὲ διὰ τοῦ *μβ*, Ἀρύμβας [3], διὰ τοῦ *μβ* δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης [4], καὶ ὁ Παυσανίας [5] καὶ ὁ Ἁρποκρατίων· καὶ ὅτι ἐν ἑνὶ χειρογράφῳ τοῦ Πλουτάρχου τὸ αὐτὸ ὄνομα γράφεται διὰ διττοῦ *β*, *Ἀρύββας* [6], ὅπως καὶ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 343 πρὸ Χριστοῦ [7]. Τὸ διττὸν *ββ*, λέγει ὀρθότατα ὁ Ῥαγκαβῆς, καὶ τὸ *μβ* ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἢ εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ τὸν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἄγνωστον φθόγγον τοῦ *b*. Πόσον δὲ ἡ γνώμη αὕτη συμφωνεῖ πρὸς τὸ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *β* συμπέρασμα τὸ ἐκ τῆς προμνημονευθείσης ἀττικῆς γραφῆς *Εὐβαίων*, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν. Εἶνε δὲ περιττὸν ὡσαύτως νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* καὶ τοῦ *β* μαρτυροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ *εὐδομήκοντα*, *εὔδομος*, *ῥαύδος*, *Ῥαγαῦ*, *(Rahab)*, *κατεσκέβασε* κτλ.

Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, ἐπαναλέγομεν, ἂν οἱ Ἕλληνες μετεχειρίσθησαν δύο γράμματα πρὸς δήλωσιν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου, τὸ *β* καὶ *υ*, τοῦτο δὲ σταθερῶς μετὰ τὸ *α* καὶ *ε*, ὅταν ὁ ὁ φθόγγος *βαῦ* εἶνε συμπεπλεγμένος μετ' αὐτοῦ εἰς μίαν συλλαβήν· διότι ὅμοιον ἐποίησαν καὶ ἄλλοι λαοί, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι, οἵτινες πρὸς δήλωσιν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου K μετεχειρίσθησαν τὸ *C* καὶ *Q*, τὸ δεύτερον μάλιστα σταθερῶς πρὸ τοῦ *u*· καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ ἓν μόνον τὸ *C*, ἀποβάλλοντες ὡς ἄχρηστον τὸ *Q*, ὅπως ἐπεχείρησεν ὁ σύγχρονος τῷ Κικέρωνι Λικίνιος Κάλβος [8], ἢ νὰ ἀποβάλωσιν ἀμφότερα ταῦτα, μεταχειρισθῶσι δὲ καὶ αὐτοὶ

---

1) Ἐν τῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ Die Aussprache des Griechischen ἔκδ α' 1881 σελ. 13 ἐκδ. β' 1883 σελ. 14

2) Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πύρρου 3.

3) Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου 2.

4) Ὀλυνθ. α', 13. κατὰ δὲ τὸ χειρόγρ. Δ Ἀ ρ ύ β β α ς.

5) I, 11

6) **M. S. l. F.** Fac.

7) CIA II, 115=Raugabé Ant. Hell. N. 388.

8) CorsenAusspr. I σελ. 14.

τὸ ἑλληνικὸν Κ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς δὲν ἦτο ὅλως ἄχρηστον παρ' αὐτοῖς. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι τρεῖς χαρακτῆρας πρὸς σημείωσιν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου *κ*, τὸ *k*, *c* καὶ *q*, δύο δὲ πρὸς δήλωσιν τοῦ φθόγγου *φ*, τὸ *f* καὶ **v**. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ Ἑβραϊσταὶ ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὑπῆρχον τρεῖς χαρακτῆρες πρὸς δήλωσιν φθόγγων ὀλίγον διαφερόντων πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸ ἑλληνικὸν *σ*.

Ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ *β* ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα (σελ. 512 σημ. 6), ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης μεταγραφῆς τῶν ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοῦ *β* σημαίνεται καὶ ὁ λατινικὸς φθόγγος *v*. Ἐπικυροῖ δὲ τὴν προφορὰν ταύτην καὶ ὁ Στράβων, ὅταν ἀκριβῶς μεταγράφων τὸ λατινικὸν *Novum Comum*, λέγει «Νεοκωμῆται γὰρ ἐκλήθησαν ἅπαντες· τοῦτο δὲ μεθερμηνευθὲν *Νοβουμκώμουμ* λέγεται[1]. Δὲν βλέπομεν δὲ διὰ τί καὶ τὸ *β* τῶν ἑλληνικῶν λέξεων *βούλομαι βαίνω βίος βορὰ* κτλ. δὲν πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς *βαῦ*, ἀφοῦ ὁ φθόγγος οὗτος ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης λατινικὰς *volo*, *venio vita* κτλ.

Ἂν δὲ καὶ τὸ λατινικὸν *b* ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀποδίδοται διὰ τοῦ *β*, ἐκ τούτου οὐδὲν συνάγεται κατὰ τῆς μέχρι τοῦδε ἀποδειχθείσης προφορᾶς αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, διότι τοῦτο συνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης, καθ' ὅσον οὐδεὶς ἄλλος χαρακτὴρ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ δυνάμενος νὰ σημάνῃ τὸ ἀντίστοιχον λατινικὸν γράμμα. Ὅθεν οὐ μόνον τὸ λατινικὸν *b* μεταγράφουσιν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν λατινικὴν διὰ τοῦ *β*, ἀλλὰ καὶ τὸ *g* διὰ τοῦ *γ*, εἰ καὶ ἀμφότερα δὲν εἶχον ἀπαράλλακτον προφοράν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Ὁμοίως δὲ τὸ *d* σημαίνουσι διὰ τοῦ *δ*, εἰ καὶ τοῦτο, ὡς θέλομεν ἀποδείξει, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχε τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Τὸ θαυμαστότερον δέ, καὶ τὸ *f* μεταγράφουσι διὰ τοῦ *φ* παρὰ πᾶσαν τὴν διάφορον αὐτῶν προφοράν.

Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ζητῶμεν νὰ διδαχθῶμεν τὴν ἀκριβῆ προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων ἐκ μόνης τῆς μεταγραφῆς τῶν ἀντιστοί-

---

1) Βιβλ. ε' σελ. 326.

χων φθόγγων πολὺ προτιμότερον εἶνε νὰ προσέχωμεν εἰς ἄλλα ἀσφαλέστερα καὶ φανερώτερα τεκμήρια, ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου ζητήματος, τοῦ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *β*, εἰς τὸ ἑξῆς. Ἐκ τῶν διαφόρων συγγραμμάτων τοῦ Κουρτίου καὶ ἄλλων σοφῶν Γερμανῶν γίνεται τῷ ὄντι φανερώτατον ὅτι τὸ *β* ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἑλληνικῶν λέξεων κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Ϝ, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*. Ὡσαύτως δὲ ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται ὅτι ἡ νῦν προφορὰ τοῦ *β* καὶ τῆς *αυ* καὶ *ευ* ἀνέρχεται εἰς πολὺ ἀρχαίους χρόνους· πρὸς δὲ τούτοις ὅτι ὁ φθόγγος *βαῦ* οὐχὶ μόνον ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις μέχρι Ἀλκαίου καὶ Πινδάρου. Ἂν λοιπὸν οἱ Ἐρασμικοὶ τῇ προφορᾷ τοῦ λατινικοῦ *b* χρώμενοι ὁδηγῷ, οὐδαμῶς δὲ τῇ τοῦ *v*, τοῦ ἐν πλείσταις λέξεσι τῷ ἑλληνικῷ *β* ἀντιστοιχοῦντος, νομίζουσιν ὅτι πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος ἐξέλιπεν ὁ φθόγγος *βαῦ*, ὑπὸ τοῦ φθόγγου *b* καὶ τῆς *ου* διὰ τοῦ χρόνου ἀντικατασταθείς, τότε πῶς συνέβη, ὥστε, ἀφοῦ ἐξέλιπεν ἅπαξ, νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν μετὰ βραχυτάτην ἀπουσίαν ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει καὶ κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν συγχρόνως καὶ ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει *β* καὶ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει *αυ* καὶ *ευ*, οὐχὶ δὲ μόνον ὅπου *β*, ἢ ὅπου μόνον *αυ* καὶ *ευ*, οὐδαμοῦ δὲ ὅπου ὑπῆρχε μὲν ἄλλοτέ ποτε, ἀλλ' ἢ ὑπεχώρησεν εἰς ἄλλους φθόγγους, εἰς *υ* ἢ *ο* ἢ *π* ἢ *φ* ἢ *μ* ἢ παντελῶς ἠφανίσθη; Πόθεν ἡ μαθηματικὴ αὕτη ἀκρίβεια κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ φθόγγου *βαυ* ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ; ὁ Κούρτιος[1] ἐνόμιζεν ὅτι ἐξηγεῖται τὸ πᾶν λέγων ὅτι τὸ Ϝ ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ εἰς *b*, ὅπως μετεβλήθη πολλαχοῦ τὸ *w* εἰς *b* ἐν τῇ γερμανικῇ. Ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ Ϝ δύναται πολλάκις νὰ λάβῃ τὸν φθόγγον τοῦ *b* καὶ τἀνάπαλιν τὸ *b* τὸν τοῦ Ϝ ἢ τοῦ *φ*, τοῦτο εἶνε γνωστότατον ἐκ τῆς ἐξετάσεως πασῶν τῶν μεταγενεστέρων γλωσσῶν, ἀλλὰ δὲν εἶνε, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, καὶ ἱκανὸν νὰ καταστήσῃ εὐνοητότερον τὸ περὶ οὗ λέγομεν γλωσσολογικὸν καὶ ἐρασμικὸν παράδοξον τῆς ἀναβιώσεως ἐξαφανισθέντος φθόγγου καὶ ἐμφανίσεως αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς θέσιν, ἣν καὶ πρότερον κατεῖχε. Πῶς τοιαύτη νεκρανάστασις αὐτοῦ δὲν

1) Grundzüge 5 σελ. 584.

συνέβη καὶ ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ, τοὐλάχιστον ἐν ταῖς θυγατράσι τῆς λατινικῆς τῆς οὕτω συγγενοῦς τῇ ἑλληνικῇ; Πῶς δὲν διεσώθη οὐδὲν ἴχνος τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς τοῦ *β* καὶ τῆς τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ἂν ἀληθῶς τὴν προφορὰν ταύτης προετίμησεν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ γλῶσσα, καθιέρωσε δὲ διὰ χρονιωτάτης χρήσεως ἡ ποίησις καὶ ὁ πεζὸς λόγος, πάντες δὲ διδασκόμενοι ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, κατὰ ταύτην τὴν προφορὰν ἀνεγίνωσκον καὶ ἔγραφον; Τὸ ὅτι δὲ πάλιν ἐκ τοῦ μέσου πολλῶν λέξεων καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἠφανίσθη ὁ φθόγγος Ϝ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἢ πολλαχοῦ μετεβλήθη εἰς φωνῆεν, οὐδὲν παράδοξον, διότι τοῦτο συνέβη πολλαχοῦ καὶ ἐν τῇ λατινικῇ καὶ ἰταλικῇ[1], πολλαχοῦ δὲ συνέβη ἡ αὐτὴ ἀποβολὴ καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν *σ*. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπήγαγε τὴν ὁλοσχερῆ ἐξεφάνισιν οὔτε τοῦ *σ* ἐκ τῆς ἑλληνικῆς οὔτε τοῦ *vau* ἐκ τῆς λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς. Ἐφ' ὅσον οἱ Ἐρασμικοὶ ἀπαξιοῦσι νὰ αἰτιολογήσωσι τὸ σπουδαιότατον τοῦτο καὶ πολλῆς μελέτης ἄξιον φαινόμενον καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ὅσα εἴπομεν περί τε τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* καὶ περὶ τοῦ *β*, ἀλλὰ διατελοῦσιν ὡς νομοθέται ὁρίζοντες τὴν προφορὰν φθόγγων, οὓς οὐδέποτε ἤκουσαν παρὰ τῶν ἐκφωνησάντων αὐτούς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιτρεπέσθω ἡμῖν νὰ λέγωμεν αὐτοῖς, ὅτι καταφεύγουσιν εἰς τὸν βίαιον τοῦτον τῆς λύσεως τρόπον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν ἐνίοτε καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς Τραγῳδίας εἰς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν, καὶ ὅτι τὸ βίαιον τῆς τοιαύτης λύσεως εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον μέμψεως ἄξιον, ὅσῳ εὐχερέστατα καὶ φυσικώτατα ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τῆς ὀρθῆς λύσεως, ἀποδεχόμενοι τὴν ὡς *βαῦ* προφορὰν τοῦ *β* καὶ ἀνομολογοῦντες ὅτι τοῦτο ἐξεφωνεῖτο ἐπὶ Ὁμήρου, ὡς καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

---

1) Corsen. Ueber Aussprache κτλ. I, 137—9.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Γ.

Ὅτι τὸ ἑλληνικὸν Γ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐξεφωνεῖτο διαφόρως τοῦ λατινικοῦ *g* καὶ δὴ ὡς τὸ ἡμέτερον [1], γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς λόγων τοῦ Πλουτάρχου «Διὰ τί τὰ κρεοπώλια μάκελλα καὶ μακέλλας καλοῦσι Ῥωμαῖοι; Πότερον ἀπὸ τῶν μαγείρων τοὔνομα διαφθαρέν, ὥσπερ ἄλλα πολλά, τῇ συνηθείᾳ κεκράτηκε; Καὶ γὰρ τὸ *κ* καὶ τὸ *γ* συγγένειαν ἔχει παρ' αὐτοῖς. Ὀψὲ γὰρ ἐχρήσαντο τῷ γάμμα, Καρβιλίου Σερβίου προσεξευρόντος [2]». Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἀρχαιότερον ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους εἶχε τὸ ἑλληνικὸν *γ* τὴν αὐτὴν καθ' ἡμᾶς προφοράν, οὐχὶ μόνον διότι καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πλουτάρχου συνάγεται ὅτι καὶ πρότερον εἶχε δύναμιν διάφορον τοῦ λατινικοῦ *g*, ἀλλὰ καὶ διότι μόνον κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ ἡ τροπὴ τοῦ *κ* εἰς *γ* πρὸ τοῦ *κ*, *λ*, *μ*, *ν*, *ρ*, καὶ ἡ τοῦ *ν* εἰς τὸ αὐτὸ *γ* πρὸ τοῦ *κ*, *γ*, *χ*, οἷον ἐν ταῖς γραφαῖς *ἐγκαίδεκα* [3], *ἐγ Λίνδου* [4] *ἐγλέξοντες* [5], *ἐγ Λέσβου* [6], *ἐγ Λεοντίνων* [7], *ἐγ Λακεδαιμονίων* [8], *ἐγ*

---

1) Σημειωτέον ὅτι τὸ ἡμέτερον γ δὲν ἐκφωνεῖται ἀκριβῶς ὡς τὸ λατινικὸν j, ἀλλά πως σκληρότερον αὐτοῦ, καὶ μόνον πρὸ τοῦ ε, ἢ μᾶλλον πρὸ τοῦ ι, ἐκφωνεῖται μαλακώτερον, ὡς τὸ λατινικὸν j.

2) Ἐν Ῥωμαϊκοῖς κεφ. 59, σελ. 277· ἴδε καὶ Corsen. Ueber Aussprache κλ. 1858, τόμ. I, σελ. 7.

3) CIA II add. 834 b, II, 12 (329 πρ. Χρ.).

4) CIA I 239 II, 59 (441 πρ. Χρ.). 256 I, 22 (428 πρ. Χρ.) 259, 10 (425 πρ. Χρ.).

5) CIA I. 389, 22 (432—413 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐγλέξαντος Bullet. de corr. hell. VIII (1884), 193, 61 (329 πρ. Χρ.). ἐγλέγειν CIA II 589, 27 (γ' ἑκατ. πρ. Χρ.).

6) CIA I. 170, 19 (421 πρ. Χρ.).

7) CIA I Suppl. 33 α. 1 (433 πρ. Χρ.).

8) CIA II 51, 7 (372 πρ. Χρ.).

Λακιαδῶν [1], *ἐγ Λαμπτρέων* [2], *ἐγ Μακεδονίας* [3], *ἐγ Μαραθωνίων* [4] *ἐγ Μεγάρων* [5], *ἐγ Μελιτέων* [6], *ἐγ Μυρρινούττης* [7], *ἐγ νουμηνίας* [8], *ἐγ νεωρίων* [9], *ἐγ Πειραιῶς* [10], *ἐγ Ῥυμοῦ* [11], *τὸγ κήρυκα, τὴγ κάθοδον, τὸγ γραμματέα, ἱερῶγ χρημάτων, μὲγ χρυσᾶ, τὴγ ξυμμαχίαν* [12]. Ἡ τροπὴ αὕτη τοῦ *κ* καὶ *ν* εἰς *γ* εἶνε ἀναντιλέκτως ἀποτέλεσμα τοῦ αὐτοῦ νόμου, περὶ οὗ ἐν τῷ περὶ τῶν δασέων ἰδίῳ λόγῳ ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν, τοῦ ὁρίσαντος καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων τὴν ἀποβολὴν ἢ τὴν εἰς ἄλληλα τροπὴν τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων πρὸς τελειοτέραν αὐτῶν συναρμογὴν καὶ εὐκολωτέραν συνεκφώνησιν, θεραπευομένης πάσης ἀντιτυπίας καὶ διακρούσεως τῶν ἤχων. Μόνον δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν τοῦ *γ* δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ εἰς αὐτὸ τροπὴ τοῦ *κ* καὶ *ν*, ἐπειδὴ

---

1) CIA I 400 A, B, 2 (πρὸ τοῦ ἔτους 446 πρ. Χρ.).

2) CIA III 1795—1796 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων).

3) CIA I Supplem. b, 35, c, 15 (440—432 πρ. Χρ.).

4) CIA III 1822 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων).

5) CIA add. 834 c, 28 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.).

6) CIA III 1862. 1870 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων).

7) CIA II 872 III, 22 (341 πρ. Χρ.). 808 d, 181 (326 πρ. Χρ.). 329, 37 (περὶ τὸ 272 πρ. Χρ.). 420, 45 (6' ἑκατ. πρ. Χρ). Mittheil. VII, 7 (63 πρ. Χρ.). CIA III 1005, 10. 1276, 24. 1883. 1890 (χρόν. αὐτοκρατόρ.).

8) CIA III 74, 19 (χρόν. αὐτοκρ.).

9) CIA II add. 834 c, 12 (μετὰ τὸ 329 πρ. Χρ.).

10) CIA II add. 834 b II, 10. 14. 29 (329 πρ.Χρ.). Ὁμοίως ἐ γ π λ ε υ σ α σ ῶ ν 271 (302 πρ. Χρ.).

11) Ἐφ. ἀρχαιολ. 1883—4 σελ. 123 Β6, στιχ. 58 (329 πρ Χρ.) Ὁμοίας γραφὰς ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν τύπων ἴδε παρὰ Dittenberger, Sylloge κτλ σελ. 781. Εἰς ταύτας προστιθέμεθα τὰς ἐξ αἰγυπτιακῶν παπύρων, ἐ γ λ ε ί π ε ι ν, ἔ γ λ ε ι ψ ι ς, ἐ γ μ α γ ῆ α, ὧν αἱ μὲν δύο πρῶται πολλάκις ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἀριθμῷ 1 (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ). ἡ δὲ τρίτη ὡσαύτως πολλάκις ἐν τῷ ἀριθ. 4 (160 πρ. Χρ.). Ὅτι δὲ τὸ γ ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις πρέπει πάντως νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς τὸ ἡμέτερον λέγομεν ὀλίγον κατωτέρω, τὰ κατὰ τὴν γραφὴν κ λ α ί γ ω καὶ τὰς ὁμοίας ἐπεξεργχόμενοι.

12) τ ὸ γ κ ή ρ υ κ α CIA II, 61, 9 (353 πρ. Χρ.). τ ὴ γ κ ά θ ο δ ο ν 73, 6, 16 (368—352 πρ. Χρ.) τ ὸ γ γ ρ α μ μ α τ έ α 42, 6 (πρὸ τοῦ 373 πρ. Χρ.). ἱ ε ρ ῶ γ χ ρ η μ ά τ ω ν I 188, 2 (410 πρ Χρ). μ ὲ γ χ ρ υ σ ᾶ 32 B, 27 (433—416 πρ. Χρ.). τ ὴ γ ξ υ μ μ α χ ί α ν Supplem. 33 α, 2 (433 πρ. Χρ.) Ἴδε καὶ Meisterhans κτλ. σελ. 86.

μόνον κατὰ τὴν ἡμετέραν πληροῦται ὁ εἰρημένος νόμος, οὐδαμῶς δὲ κατὰ τὴν ἐρασμικήν. Πᾶς τις αἰσθάνεται ὅτι ἐκφωνουμένου τοῦ γ ὡς τοῦ λατινικοῦ *g* ἐν ταῖς λέξεσιν *τὸγ κήρυκα*, *ἐγκαίδεκα*, *ἐγ Λακεδαιμονίων*, *ἐγ Ῥυμοῦ*, *ἐγ Πειραιῶς*, *ἐγ Μυρρινούττης* οὐχὶ μόνον δὲν συμπλησιάζουσι μᾶλλον οὐδὲ συλλεαίνονται ἀλλήλοις τὰ σύμφωνα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον διακρούονται ἢ πρότερον, ὅτε ἀντὶ τοῦ γ ὑπῆρχε τὸ *ν* ἢ τὸ *κ*. Οὐδεμίαν δὲ καταλείπουσι περὶ τοῦ πράγματος ἀμφιβολίαν αἱ ἐξ Ἀττικῆς καὶ ἀλλαχόθεν τῆς Ἑλλάδος γραφαὶ *ἐκγ Μυρρινούττης*, *ἐκγ Μακεδονίας*, *ἐκγ Ναυπάκτου*, *ἐκγ Μαγνησίας ἐκγδημία*, *ἐκγδίδομεν* [1] ἀντὶ τῶν συνήθων *ἐκ* ἢ *ἐγ Μυρρινούττης* κτλ. Ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις βλέπομεν ἢ μᾶλλον ἀκούομεν σαφῶς τὸ *κ* ἠρέμα καὶ λεληθότως μεταβαῖνον εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς γ, ὅπως ἀκριβέστερον συναρμοσθῇ πρὸς τὸ *μ* καὶ *δ*. Ἡ ὡς *g* προφορὰ τοῦ γ ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος γραφαῖς ἥκιστα θὰ ἐχρησίμευεν ὡς μέσον συνδιαλλαγῆς τοῦ *κ* καὶ *μ*, πολλῷ δὲ μᾶλλον, τοὐναντίον, ὡς μέσον φοβερᾶς ἀντιτυπίας καὶ διακρούσεως αὐτῶν. Καὶ οὐ μόνον ὁ Πλούταρχος καὶ αἱ εἰρημέναι ἐπιγραφαί, ὧν τινες εἶνε σύγχρονοι καὶ νεώτεραι αὐτοῦ, ἐξελέγχουσι τὴν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν μέσων δοξασίαν τοῦ Κουρτίου καὶ Βλασσίου καὶ ἄλλων Ἐρασμικῶν, καὶ τὴν περὶ τῆς ἀκριβοῦς δῆθεν ἀντιστοιχίας αὐτῶν πρὸς τὰ λατινικὰ *b g d*, ἀλλὰ καὶ αἱ λέξεις *ἐπλάγχθη*, *ἀγχόνη*, *σύγχρονος*, *λόγχη* καὶ ἄλλαι πάμπολλαι. Διότι αὗται ἐκφωνούμεναι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κουρτίου ὁριζομένην προφορὰν τοῦ γ καὶ χ ὡς *g* καὶ *kh* ἀποδίδουσιν ἤχους ὅλως ἀδιαλλάκτους πρὸς

1) ἐκγ Μυρρινούττης ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 330 πρ. Χρ. CIA II, 1020 II, 9.—ἐκγ Μακεδονίας Dittenberger Sylloge κτλ. 66 b, 9 (389—383 πρ. Χρ.) ἐξ Ὀλύνθου.—ἐκγ Ναυπάκτου Dittenb. 189, 8 (216—198 πρ. Χρ.) ἐκ Δελφῶν.—ἐκγ Μαγνησίας αὐτόθι 171, 108 (246—220 πρ. Χρ.) ἐκ Σμύρνης.—ἐκγδημίαν αὐτόθ. 200, 12 (196 πρ. Χρ.) ἐκ Λαμψάκου· ἐν δὲ τῷ στίχῳ 15 ἐγδημίας.—ἐκγδίδομεν αὐτόθ. 353, 74 ἐκ Λεβαδείας μακεδονικῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων = Ἀθήν Τομ. Δ' σελ. 369. Τὸ δὲ ἐγκ Πειραιῶς, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 CIA II add. 834 b II, 37, θεωροῦμεν ὡς προελθὸν ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ λιθοκόπου γράψαντος ἐγκ ἀντὶ ἐκγ. Τὸ δὲ ἐν Bullet. de corr. hellén. III σελ. 474,13 (369 πρ. Χρ) ἐγκόνους εἶνε μόνον τυπογραφικὸν σφάλμα, διότι ἐπὶ τοῦ λίθου φέρεται ὀρθῶς ἐκγόνους, αὐτόθ. σελ 473, 13.

τὸν περὶ τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων νόμον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, οὗτινος, ὡς θὰ ἴδωμεν, ὅλως ἐπελάθοντο οἱ Ἐρασμικοί. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Κούρτιος διδάσκει ὅτι τὸ *γ* πρὸ τοῦ *κ γ χ* πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς *ν*, ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, γραφόντων διὰ τοῦτο *ν* ἀντὶ *γ* πρὸ τῶν εἰρημένων συμφώνων[1]. Ἀλλ' εἶχε λησμονήσει ὁ ἀκριβέστατος ἐκεῖνος Γραμματικὸς ὅτι ἂν οἱ Ῥωμαῖοι, στερούμενοι τῆς προφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ *γ* καὶ μάλιστα τῆς πρὸ τοῦ *γ κ χ*, ἠναγκάζοντο νὰ ἐκφωνῶσι καὶ γράφωσι πρὸ τούτων, ὅπως σήμερον οἱ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης *ν* ἀντὶ *γ*, τοῦτο δὲν εἶνε καὶ ἀπόδειξις ὅτι οἱ Ἕλληνες οὕτω προέφερον τὸ *ν* ἐν ταῖς λέξεσι *τὸγ γραμματέα*, *τὸγ κήρυκα*, *ἱερῶγ χρημάτων* κτλ., διότι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἀπεδεικνύετο ὁμοίως ὅτι καὶ τὸ *μ* προεφέρετο ὡς *ν* ἐν ταῖς λέξεσι *τὴμ βουλήν*, *τὸμ πόλεμον*, *τὴμ πόλιν*, *τὸμ φόρον*, *τὴμ Μυσίαν*[2] κτλ. Ἀλλὰ τότε τίς ἡ χρεία νὰ γράψωσιν οἱ Ἕλληνες *γ* καὶ *μ* ἀντὶ *ν*, ὁσάκις δὲν ἤθελον νὰ φυλάξωσιν αὐτὸ ἀμετάβλητον πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων καὶ χειλεοφώνων; Ζητεῖται λοιπὸν πῶς πρέπει νὰ προφέρηται τὸ *γ* ἐν τῷ *ἱερῶγ χρημάτων*, ὅπως διαστέλληται ἀπὸ τοῦ *ν* τοῦ ἐν τῷ *ἱερῶν χρημάτων*, ἅτινα ἦσαν ἀμφότερα εὔχρηστα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ὅπως καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς[3]; Καὶ ἂν μηδεμία ἄλλη προφορὰ φαίνεται ὀρθοτέρα τῆς νῦν παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς *γγ γκ γχ*, διὰ τί νὰ μὴ ἐκφωνῶσι τὸ γράμμα τοῦτο καὶ οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅπως καὶ πάντες οἱ νῦν Ἕλληνες; Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις οὐδεὶς δύναται νὰ διαβεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον, οὐδ' οἱ σφοδρότατοι τῶν Ἐρασμικῶν ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασιν *ἀγαθόν*, *ἄγαλμα*, *ἀγορά*, *ἀγών* κτλ. ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τοῦ *γ* δὲν εἶνε ἡ ἀρχαία ἑλληνική, πολλὰ δὲ μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου, ὡς εἴδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν, διὰ τί πάλιν νὰ μὴ

---

1) Schulgrammatik σελ. 4

2) CIA I 36, 14. 55 b, 6. 51, 10. 81, 4. 55 c, 3. 37 c, 47. 38 e, 15. 54, 7. 258, 12, 16. 37 z, 6 (ἅπασαι αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς ε' πρ. Χρ ἑκατοντ.).

3) Ὁμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὴν βουλήν, τὸν πόλεμον, τὴν πόλιν, τὸν φόρον, τὸν γραμματέα, τὴν καμπύλην, τῶν κιόνων, τῶν καιρῶν, ἱερῶν χρημάτων κτλ. (Cauer ἐν Studien VIII σελ. 295 κέξ), ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον.

ὁμολογήσωσι καὶ αὐτοὶ ὅτι τὸ *γ* καθόλου ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς παρ' ἡμῖν σήμερον; Ἡ λεπτοτάτη μάλιστα διάκρισις τῆς προφορᾶς τῶν δύο *γ* ἐν ταῖς συνθέτοις τῶν λέξεων, οἷον ἐν ταῖς *ἐγγράφω*, *ἐγγλύφω*, *ἐγγίγνομαι*, *συγγράφω* κτλ. ἀπὸ τοῦ *γγ* τοῦ ἐν ταῖς ἁπλαῖς *ἄγγελος*, *φθόγγος*, *στρογκύλος*, *γογγύζω*, *ἀγγαρεύω* κτλ., καὶ ἡ καταφανὴς διαφορὰ τοῦ *γ* τοῦ ἐκ τοῦ *ν* γεννωμένου ἀπὸ τοῦ *γ* τοῦ ἐκ τοῦ *κ*, φέροντος ἑκατέρου ἱκανὸν ἔτι μέρος τῆς προτέρας αὐτοῦ φύσεως, πᾶσαι αἱ λεπταὶ αὗται διακρίσεις ἀποδεικνύουσιν ὅτι περὶ παντὸς ἄλλου δύναται νὰ γείνῃ λόγος ἐν τούτοις ἢ περὶ διαφθορᾶς τοῦ *γ*. Ἂν δὲ τὸ *γ* πρὸ τοῦ *ε* καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ *ι* προφέρεται ὑγρότερον, προφέρεται οὕτω διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καὶ τὰ στοιχεῖα *κ λ ν* προφέρονται ὑγρότερον πρὸ τῶν αὐτῶν φωνηέντων. Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδείς, νομίζομεν, δύναται νὰ συμπεράνῃ ὅτι καὶ τῶν συμφώνων τούτων τὴν προφορὰν διεφθείραμεν. Τοὐναντίον, ἄν τις παρατηρήσῃ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαιότατοι Ἕλληνες πρὸ ὡρισμένων φωνηέντων γράφουσι Ϙ ἢ ϘΒ ἀντὶ Κ καὶ ΚΒ[1] θέλει ὁμολογήσει ὅτι καὶ παρ' ἐκείνοις τότε, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, τινὰ τῶν συμφώνων ἐξεφωνοῦντο ποτὲ μὲν τραχύτερον, ποτὲ δὲ μαλακώτερον καὶ ὑγρότερον. Τὸ ὅτι δὲ πρὸ φωνήεντος οὐχὶ δὲ μετὰ φωνῆεν γράφουσιν οἱ Ἕλληνες Ϙ καὶ ϘΒ ἀντὶ Κ καὶ ΚΒ εἶνε καὶ ἀπόδειξις ὅτι ἡμεῖς σήμερον προφέρομεν ἑλληνικώτερον τὸ *κ* καὶ *χ* προφέροντες αὐτὰ μαλακώτερον ἢ τραχύτερον κατὰ τὸ ἑπόμενον φωνῆεν, ἢ οἱ Γερμανοί, οἵτινες προφέρουσι ταῦτα τραχύτερον ἢ μαλακώτερον κατὰ τὸ ἡγούμενον, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ τὸ *k* καὶ *ch* (=*χ*).

Ὑπὲρ τῆς γνησίας ἑλληνικῆς προφορᾶς τοῦ παρ' ἡμῖν *γ* μαρτυρεῖ καὶ ἕτερον, ὅτι ὁ αὐτομάτως ἐνίοτε μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀναφυόμενος φθόγγος τοῦ *j*, ἢ ὁ ἐκ τοῦ συμφωνικοῦ *υ* προερχόμενος, ἐσημαίνετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡς ὑφ' ἡμῶν σήμερον, διὰ τοῦ *γ*, ὡς δεικνύουσιν αἱ γραφαὶ *κλαίγω*, *Σαραπιγῆον*[2], *Τάγης*[3]. Ὑπὲρ

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 101.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 368.

3) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 496. Πρὸς τὸ Τ ά γ η ς ἐκ τοῦ Τ α ύ η ς παραβάλλομεν τὰς γλώσσας τοῦ Ἡσυχίου ἀ γ α τ ᾶ σ θ α ι, β λ ά π τ ε σ θ α ι, ἀ γ ά τ η μ α ι, β έ β λ α μ μ α ι, διότι καὶ ἐν ταύταις τὸ γ προῆλθεν ἐκ τοῦ συμφωνικοῦ υ τοῦ

τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ γ μαρτυρεῖ ὡσαύτως καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον ἡ ἔτι ἀρχαιοτέρα γραφὴ *ἄγεθλα* (ἐκ τοῦ ἄϝεθλα) τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος ἐκ Παμφυλίας[1], ᾗ τινι πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ὁμοία γραφὴ *Νεγόπολις* ἐκ τῆς αὐτῆς μὲν Παμφυλίας, νεωτέρων δὲ χρόνων, τῆς β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2]. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον φαινόμενον τῆς ἀποβολῆς τοῦ γ ἐκ τοῦ μέσου τῶν λέξεων εἶνε καὶ κατὰ Βλάσσιον ἀσφαλὲς μαρτύριον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μαλακωτέρας προφορᾶς τοῦ γ, ἤτοι, ὡς αὐτὸς λέγει (σελ. 92) τῆς τοῦ γερμανικοῦ *g*, ὅπως τοῦτο ἀκούεται πολλαχοῦ τῆς Γερμανίας ἐν τῇ λέξει *Tage*. Καὶ προθύμως ἀποδέχεται ὁ ἀνὴρ τὴν γνώμην τῶν δοξαζόντων ὅτι αἱ γραφαὶ *Φιάλεια*, *Φιαλέες*, ὁ τύπος *ἀγήοχα* ἀντὶ *ἀγήγοχα* καὶ τὸ βοιωτικὸν *ἰὼν* ἀντὶ *ἐγὼ*[3] εἶνε φανερὰ σημεῖα τῆς τοιαύτης μαλακῆς προφορᾶς τοῦ γ. Κατ' οὐδένα δὲ ὅμως τρόπον θέλει νὰ συναινέσῃ ὅτι καὶ ἐν Ἀττικῇ ὁμοίως ἐξεφωνεῖτο τὸ γράμμα τοῦτο, εἰ καὶ τὸ *ἀγήοχα* εἶνε ἀττικόν, αὐτὸς δὲ οὐδένα ἰσχυρὸν λόγον ὑπὲρ τῆς ἀρνήσεως ταύτης προσάγει. Διότι ὁ λόγος αὐτοῦ ὅτι ὁ κωμικὸς Πλάτων διέπαιζε τὸν Ὑπέρβολον ἐν τῇ φερωνύμῳ κωμῳδίᾳ, ὡς ἐκφωνοῦντα οὐχὶ ἀττικῶς τὸ *ὀλίγος* χωρὶς τοῦ γ[4], σημαίνει μόνον ὅτι οἱ λογιώτεροι καὶ χαριέστεροι τῶν Ἀθηναίων δὲν ἔλεγον *ὀλίος*, ὅπως οἱ Ταραντῖνοι[5], ἀλλὰ δὲν ἀναιρεῖ ὅμως ὅτι καὶ ὁ πολὺς ὄ-

---

ἐμφαινομένου ἐν τῷ πινδαρικῷ α ὐ ά τ α ν. Ἰδὲ Curtius G. Grudz. κτλ. ἔκδ ε' σελ. 598.

1) Roehl IGA nr. 505, 24.

2) Αὐτόθ. nr. 506, 1. Ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις τὸ γ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ϝ ἰδὲ Κούρτ. Grundz. σελ. 598.

3) G. Meyer, Grammatik κτλ. ἔκδ. β' σελ. 218. Αἱ γραφαὶ Φ ι ά λ ε ι α, Φ ι α λ έ ε ς ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Φιγαλείας, οὐχὶ ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 220 πρὸ Χριστοῦ, Lebas—Foucart 328 a = Cauer κτλ. ἔκδ. β' 45. Ὁ τύπος Φ ι α λ έ ω ν Φ ι α λ ε ῦ σ ι ν ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 271—265 πρ. Χρ. CIA II 332, 25, 39.

4) Ἰδὲ Theed. Kock Comicorum Atticorum Fragmenta τόμ. I σελ 644, ἀπόσπ. 168. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο διεσώθη ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἐν τῷ περὶ μονήρους λέξεως ἐκδ. Lentz σελ. 926, 4 κέξ.

5) Τοῦτο ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Ἡρωδιανὸς II 925, 25, λαβὼν παρὰ τοῦ ποιητοῦ Ῥίνθωνος.

χλος, ἐξ οὗ ὥρμᾶτο καὶ ὁ Ὑπέρβολος, δὲν ἔλεγεν *ὀλίος* ἀντὶ *ὀλίγος*, ἀφοῦ καὶ ψήφισμα τῶν ἐν Ἴμβρῳ κληρούχων Ἀθηναίων, εἰ καὶ νεωτέρων χρόνων, τῆς β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, μαρτυρεῖ τὸ ἐναντίον, φέρον τὰς λέξεις *ὠλιγώρησε* καὶ *ὀλίγον* ἄνευ τοῦ γ, *ὀλίον*, *ὠλιώρησε* [1]. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ὑπέρβολος πρῶτος τῶν Ἀθηναίων ἐποιήσατο τὴν ἀρχὴν τῆς εἰρημένης παραλείψεως τοῦ γ ἐν τῷ *ὀλίγος*, πάλιν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἤδη ἐν τῇ ε′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι τὸ γ εἶχε τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν, διότι ἄλλως θὰ ἀπέβαινε δυσχερὲς καὶ τῷ Ὑπερβόλῳ πρότερον καὶ ἄλλοις πολλοῖς ὕστερον νὰ λέγωσιν *ὀλίον* καὶ *ὀλιωρεῖν*, ὅπως οἱ Ταραντῖνοι καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοῖς Κρησὶ νὰ λέγωσι *λέοι* ἀντὶ *λέγοι* [2], ἂν τὸ γ εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ σκληροτέρου λατινικοῦ *g*. Καὶ ἀποροῦμεν μάλιστα πῶς καὶ ὁ Βλάσσιος δὲν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἀφοῦ τοσοῦτον θὰ συνεφώνει πρός τε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην καὶ τὴν γνώμην ἄλλων Ἐρασμικῶν περὶ τὴν ἑλληνικὴν φθογγολογίαν ἀσχολουμένων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοιαύτη εἶνε ἡ τύχη τινῶν σφοδροτάτων ζηλωτῶν τοῦ

1) Ἰδὲ Bullet. de corr. hellén. VII, σελ. 162, 5 καὶ 166, 8 (β ἑκατοντ. πρ. Χρ.) Ὁμοίως ὀ λ ί ο ν χωρὶς τοῦ γ ἐν ψηφίσματι τῶν ἐν Πειραιεῖ Διονυσιαστῶν τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Mitth. IX, 1884, σελ. 289, 22 καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 127 πρ. Χρ. CIA II 594, 8, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ τῆς ἐν Ταυρίδι πόλεως τῶν Χερρονησιτῶν τῶν χρόνων τοῦ Μιθριδάτου Bullet. de corr. hell. V, 1881, σελ. 72, 10. ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐπὶ αἰγυπτιακῶν παπύρων τοῦ Λούβρου No. 26, 9. 14 (163—162 πρ. Χρ.). 63, 103 (165 πρ. Χρ.) Ἀπαραλλάκτως δὲ καὶ σήμερον ἀποβάλλεται ἐνίοτε τὸ γ ἐκ τοῦ μέσου δύο φωνηέντων, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι λ έ ω, λ έ ε ι ς κτλ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ ὀ λ ί γ ο ς εἰ μὴ ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ παρὰ τοῖς νησιώταις. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει πόσον ἐπισφαλὲς εἶνε τὸ συμπέρασμα τοῦ Βλασσίου ὅτι οἱ Ἀττικοὶ δὲν ἐξεφώνουν τὸ γ ὡς πολλοὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, διότι ἐν Ἀθήναις μόνον ὁ Ὑπέρβολος ἢ καὶ ὀλίγοι τινὲς ἄλλοι ἐκ τοῦ πολλοῦ ὄχλου ἔλεγον τὸ ὀ λ ί γ ο ς χωρὶς τοῦ γ, ὀ λ ί ο ς, οἱ δὲ ἄλλοι καὶ ἰδίᾳ οἱ πεπαιδευμένοι ὀ λ ί γ ο ς.

2) Ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἰδὲ F. Halbherr et D. Comparetti, Epigrafi arcaiche κτλ 1886, σελ. 3 N. 1, 2 στίχ. 4 ἐξ Ὀάξου σελ. 13 στίχ. 12 ὁμοίως ἐξ Ὀάξου. Ὡσαύτως λ έ ο ι ἀντὶ λ έ γ ο ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κνωσοῦ ἐν Inscrizioni arcaiche di varie città Cretesi 1887 σελ. 118 στίχ. 6.

Ἐράσμου, νὰ ζητῶσι μὲν ταλαιπώρως τὴν ἀλήθειαν, νὰ μὴ δύνωνται δὲ ἐνίοτε νὰ εὑρίσκωσιν αὐτήν, καίπερ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν οὖσαν, ἕνεκα τῆς ἀπατηλῆς θέσεως, ἀφ' ἧς σκοποῦσι τὰ πράγματα.

Ὅθεν οὐδὲν θαυμάζομεν ἂν ἐν ταῖς ἀττικαῖς γραφαῖς *Μεκακλῆς* καὶ *τότω* καὶ τῇ ἐκ Σκύρου *κυνή* [1] δὲν εὗρε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ *κ* πρὸς τὸ *γ* καὶ τοῦ *τ* πρὸς τὸ *δ*. Ἀλλ' ἂν ἀνεγίνωσκε τὰς εὐθὺς μετὰ τὸ *τότω* ἀκολουθούσας λέξεις «ὁ ἄρχων ἈδείμαντοΝ», καὶ παρέβαλλε τὴν ἐν τῇ τελευταίᾳ συλλαβῇ *τον* ἐσφαλμένην γραφὴν τοῦ *ν* ἀντὶ τοῦ *σ* πρὸς ἑτέρας ὁμοίας, οἷον πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ ≶ ἀντὶ τοῦ Γ ἐν τῇ λέξει *ἐρσαστηρίου*, ἥτις ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2], ἤθελε, νομίζομεν, πεισθῇ καὶ αὐτὸς ὅτι αἱ γραφαὶ *Μεκακλῆς*, *κυνή*, *τότω* δὲν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *γ* καὶ *δ* προεφέροντο ἐν Ἀθήναις ὡς τὰ λατινικὰ *g* καὶ *d* ὅπως ἔσπευσε νὰ γράψῃ ἐν τῇ β' αὐτοῦ πραγματείᾳ (σελ. 81), ἀλλ' ἐξ ἄλλου αἰτίου πολὺ διαφόρου· ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ εὐκόλως δύναταί τις ἐν τῷ γράφειν ἢ ἀπογράφειν, ἐνίοτι δὲ καὶ ἐν τῷ ἐκφωνεῖν, νὰ γράψῃ ἢ νὰ ἐκφωνήσῃ γράμμα ἀνῆκον εἰς τὴν προηγουμένην ἢ ἑπομένην συλλαβήν, ἀντὶ τοῦ γράμματος ὅπερ ὤφειλε, νὰ γράψῃ ἢ ἐκφωνήσῃ. Ἂν ταῦτα ἐλάμβανεν ἐν νῷ ὁ Βλάσσιος, νομίζομεν ὅτι ὅλως θὰ παρέτρεχε τὰς εἰρημένας γραφὰς ἢ θὰ ἔλεγεν ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι τὸ μὲν *κ* καὶ *τ* ἐν τῷ *Μεκακλῆς* καὶ *τότω* ἐγράφη ἢ ἐξεφωνήθη ἕνεκα τοῦ ἑπομένου *κ* καὶ *τ*, τὸ δὲ *κ* ἐγράφη ἐν τῷ *κυνή*, διότι εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λιθοκόπου παραπλανηθέντα ὀλίγον προσέπεσε τὸ ἐν τῷ ὀνόματι Δικελέως *κ*, ὅπερ ἵσταται ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ πρώτου γράμματος τῆς λέξεως *γυνή*. Τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν νομίζομεν ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ εὕρισκε τὴν μόνην πιθανήν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσον οὔτε ἐν Ἀθήναις οὔτε ἐν Σκύρῳ εὑρέθησαν πώποτε αὗται ἢ ἄλλαι λέξεις ἔχουσαι *κ* ἀντὶ *γ*

1) Μ ε κ α κ λ ῆ ς ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου Bullet. de corr. hellén. II 552. κ υ ν ή ἀντὶ γ υ ν ή ὁμοίως ἐν Bullet. III, 64. Τὸ δὲ τ ό τ ω ἀντὶ δ ό τ ω ἐν CIA II 603, 28.

2) CIA II 1658, 16.

ἢ τ ἀντὶ δ. Ἂν τὸ γ καὶ δ ἐξεφωνεῖτο ὡς g καὶ d, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, τότε τοιαῦτα ἁμαρτήματα, οἷα τὰ εἰρημένα, ἔπρεπε νὰ ἀπαντῶσι πλείονα ἐν ταῖς ἀττικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ ἐκεῖ, ὅπου οὐδὲν ἕτερον αἴτιον παραπλανῶν τὴν χεῖρα ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ γράφοντος ἢ λέγοντος ἤθελεν ὑπάρχει. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπαντῶσιν εἶνε σημεῖον σαφὲς ὅτι μεγάλη διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν γ καὶ δ καὶ τῶν ῥωμαϊκῶν g καὶ d[1]. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἀληθεῖς μεταβολὰς τοῦ γ εἰς κ καὶ τοῦ δ εἰς τ ἂν θεωρήσωμεν τὰς εἰρημένας γραφὰς *τότω* κτλ., πάλιν οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀξίαν διά τε τὸν ἐλάχιστον αὐτῶν ἀριθμόν, καὶ διότι οὐδὲ παρ' ἡμῖν εἶνε ὅλως ἄγνωστοι τοιαῦται μετατροπαί[2]. Μετὰ τῶν εἰρημένων γραφῶν δὲν συμπεριελάβομεν καὶ τὴν γραφὴν *ἀγροπόλει*[3], ἅτε διαφόρου φύσεως καὶ δυναμένην ὀρθότερον νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν προμνημονευθεισῶν *ἐγ Ῥυμοῦ*, *ἐγ νεωρίων*, *ἐγ Μυρρινούττης*, ἐν αἷς τὸ κ ἐτράπη εἰς γ, ὡς εἴπομεν, πρὸς μείζονα συναρμογὴν τῶν ἤχων. Οὐδένα λοιπὸν ἔχομεν λόγον νὰ ἀποστατήσωμεν ἀπὸ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς τοῦ γ, δυναμένης ἀκωλύτως νὰ ἀναβιβασθῇ μέχρι τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ πιθανώτατα μέχρι τοῦ Ὁμήρου, ἴσως δὲ καὶ εἰς πολλῷ ἀρχαιοτέρους χρόνους, ὅτε ἐμορφοῦτο ἡ γλῶσσα, μετὰ τὴν τελείαν ἐγκατάστασιν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ὑπ' αὐτῶν καταληφθείσῃ καὶ ὀνομασθείσῃ χώρᾳ. Λέγομεν δὲ εἰς τοιούτους ἀρχαιοτάτους χρόνους, διότι πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων τὸ γ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας ἰνδικῆς j[4], καὶ δὲν εἶνε τὸ παντάπασιν ἀπίθανον ὅτι καὶ τὰ ἄλλα γ, ὅσα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὸ τῆς ἰνδικῆς g ἢ gh ἤδη πρὸ τοῦ Ὁμήρου εἶχον λάβει τὴν μαλακωτέραν προφοράν, ἥτις ἐκ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων φαίνε-

---

1) Περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ δ λέγομεν πλείονα ἐν τῷ περὶ τοῦ ζ ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

2) Καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν ἀ δ ρ ά χ τ ι (ἄτρακτος) ἀντὶ ἀ τ ρ ά κ τ ι (ο ν) καὶ δ ο ξ ά ρ ι ἀντὶ τ ο ξ ά ρ ι καὶ ἄλλα τινὰ ὅμοια.

3) ἐξ Ἀθηνῶν. Ἰδὲ CIA II, 272, 11 (τέλ. τῆς δ' πρ. Χρ ἑκατοντ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑρμηνεύομεν τὰς γραφὰς γ ν α φ ε ύ ς, Γ ν ί φ ω ν, χ ω λ α γ ρ έ τ α ι τὰς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων κ ν α φ ε ύ ς κτλ. προελθούσας. Ἰδὲ Meisterhans ἔκδ. 6' σελ. 58.

4) Ἰδὲ τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν τοῦ Gustav Meyer σελ. 196 καὶ ἑξῆς.

ται ὅτι ἦτο ἡ μόνη γνωστὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐν τῇ μεγίστῃ ἀκμῇ τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου (403 πρ. Χρ.) εὐχρήστου πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου *β* προφορὰ εἶνε ἀναντιλλέκτως ἀρχαιοτέρα τοῦ Ὁμήρου, θὰ ἴδωμεν δὲ ὅτι καὶ ἡ τοῦ *γ*.

Ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ *γ* συνηγοροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ *ἐγ Βυζαντίου* [1], *ἐγ Βενδιδέων* [2], *ἐγ βουλῆς* [3], *ἐγβάτης* [4], *ἐγβιβάζων* [5], *ἐγ Βησεέων* [6], *ἐγ Βάττου* [7], *ἐγβαλεῖν* [8], *ἐγβάλλει* [9], *ἐγ βασιλέως* [10], *ἐγ βάσεως* [11], διότι καὶ ἐν ταύταις τὸ *γ*, ἅτε προελθὸν ἐκ τοῦ *κ* κατὰ συμπνευματισμὸν αὐ-

---

1) CIA I 40, 35 (444—403 πρ. Χρ.).

2) CIA II 741 Αα, 22 (334—329 πρ. Χρ.).

3) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1883—4 σελ 126, ἐπιγρ. Β6, 76. 82 καὶ ἐπιγ. γ στίχ. 1. 3. (329 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ (σελ. 123, 64) ἀναγινώσκονται αἱ γραφαὶ ἐ Σκύρου, ἀντὶ ἐκ Σκύρου καὶ (σελ. 119, στίχ. 56) ἒκ χοίνικες ἀντὶ ἓξ χοίνικες, αἵτινες, ἔχουσαι τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ νόμου τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, διδάσκουσι πῶς πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ τὸ γ ἐν τῇ γραφῇ ἐγ βουλῆς, ἂν τὸ β τοῦ βουλῆς πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς τὸ β τὸ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἀττικῇ γραφῇ Εὐβαίων, πρὸς δὲ νὰ φυλαχθῇ καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει ἐγ βουλῆς ὁ περὶ συναρμογῆς τῶν συμφώνων νόμος.

4) Ἀθην. Η' σελ. 400 (μακδ. χρόν.).

5) CIA II 966 Α, 38 (μετὰ τὸ 191 πρ. Χρ.)

6) CIA III 1629, 2 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων). Πόσον δὲ ἡ γραφὴ αὕτη σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ συμφωνεῖ πρὸς τὴν τοῦ Πλουτάρχου διδασκαλίαν περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ γ, καθ' ἡμᾶς ἀναγινωσκομένη, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν.

7) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν τοῦ τέλους τῆς γ' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. Dittenberger Sylloge κλ. nr. 184, 6.

8) Bullet. de corr. hell. IV 1880 σελ. 115, 56 ἐκ Τέω (ἀρχ. γ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

9) τὸλ λίθον ἐγβάλλει ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Ἐφ. ἀρχ. 1883—4 σελ. 209, στίχ. 105: Εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ αἰτία τῆς τροπῆς τοῦ κ εἰς γ πρὸ τοῦ β ἐν τῷ ἐγβάλλει εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ ἐξομοιωσάσῃ τὸ ν εἰς λ ἐν ταῖς λέξεσιν τὸλ λίθον, δηλαδὴ ὁ νόμος τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ τροπὴ αὕτη τοῦ κ εἰς γ πρὸ τοῦ β διέμενεν ἐν Ἑλλάδι μέχρι τέλους, διότι διεσώθη καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ εὔχρηστα ἐβγαίνω, ἐβγάλλω, ἐβγάζω ἤτοι ἐγβιβάζω κτλ.

10) Bullet. κτλ. IV σελ. 217 ἐπιγρ. 10, 2 (β' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

11) Ditterberger 353, 111 ἐκ Λεβαδείας (πρὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων).

τοῦ πρὸς τὸ ἑπόμενον *β*, τὸ ὡς τὸ ἡμέτερον ἐκφωνούμενον, ὤφειλε νὰ ἔχῃ τὴν καθ' ἡμᾶς προφοράν, μόνην δυναμένην νὰ συναρμοσθῇ πρὸς τὴν τοῦ *β*, ἢ πρὸς τὴν τοῦ F. Λέγομεν δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ F, διότι καὶ πρὸ τοῦ φθόγγου τούτου τὸ *κ* τρέπεται εἰς *γ*, ὡς δεικνύει ἡ γραφὴ *ἐγFηληθίωντι* (ἐξειληθῶσιν), ἡ ἐν τῷ πρώτῳ ἡρακλεωτικῷ πίνακι ἀπαντῶσα[1]. Ἡ ὡς τὸ λατινικὸν *g* ἐκφώνησις τοῦ *γ* ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις εἶνε ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον τὸ *β* αὐτῶν ὀφείλομεν νὰ ἐκφωνῶμεν ὡς τὸ *β* τῆς προμνημονευθείσης γραφῆς *Εὐίβαων* (σελ. 570), δηλαδὴ οὐχὶ πολὺ διαφόρως τοῦ F τοῦ ἐν τῇ γραφῇ *ἐγFηληθίωντι*.

Ὅπως δὲ ἀσθενέστατοι εἶνε οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ Βλασσίου κατὰ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν μέσων *β γ δ*, οὕτως ἀσθενέστατα εἶνε καὶ ὅσα ἰσχυρίζεται κατὰ τῆς προφορᾶς τῶν παρ' ἡμῖν *μπ* καὶ *ντ* ὡς *mb* καὶ *nd*[2]. Διότι, ἂν τὸ *μπ* καὶ *ντ* ἀκριβῶς διακρίνονται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀπὸ τοῦ *μβ* καὶ *νδ*, ἡ δὲ σύγχυσις αὐτῶν εἶνε σπανιωτάτη[3], τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει, ὡς νομίζει ὁ Βλάσσιος, ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν προφορὰ τοῦ *μπ* καὶ *ντ* ἦτο ὅλως ἀδύνατος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀφοῦ εἶνε τοσοῦτον φυσικὴ καὶ εὔκολος καὶ εὐκολωτέρα πολλῶν ἄλλων συμμεταβολῶν καὶ συνεξομοιώσεων τῶν συμφώνων, ἀλλὰ μόνον ὅτι τὸ *μβ* καὶ *νδ* δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς *mb* καὶ *nd*, καὶ ὅτι τὸ *β* καὶ *δ* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς τὰ λατινικὰ *b* καὶ *d*, ἀλλ' ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν. Κατὰ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφορὰν τοῦ *β* καὶ *δ* οὐδαμῶς ἀ-

---

1) CIG 5774, 152 (τοῦ τέλους τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.).

2) Ἐκδ. β'. σελ 81· ἐκδ. γ', σελ. 95.

3) Οἷον ἐν τῷ ἐθνικῷ Ἀ μ π ρ α κ ι ώ τ η ς, ὅπερ διὰ τοῦ π ἀρχαιότερον γραφόμενον (JGA, 70, περὶ τὸ 479 πρ. Χρ. CIA II 789 α. 61 (373 πρ Χρ.), ἀπαντᾷ καὶ διὰ τοῦ β ἤδη ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (CIA II 184, 6. 323 πρ. Χρ. Κουμανούδ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτομ. 1456 ἑλληνικῶν χρόνων. Const. Carapanos XXXVI, 5 μακεδ. χρόνων). Ἰδὲ καὶ Ὁ Riemann Revue κτλ. V, σελ. 151. Σύγχυσιν τοῦ μ β καὶ μ π σημαίνει κατὰ Βλάσσιον καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρν. 233 β λ έ π ε ι ν Β α λ λ ή ν α δ ε Π α λ λ ή ν α δ ε, Π α λ λ ή ν η καὶ β ά λ λ ε ι ν). Τὸ δὲ παρ' Ἀριστοτέλει ἐ ν δ ε λ έ χ ε ι α παρὰ τὸ ὀρθὸν ἐ ν τ ε λ έ χ ε ι α προῆλθεν, ὡς λέγει καὶ ὁ Βλάσσιος, ἐξ ἀγνοίας τοῦ ἀριστοτελικοῦ ὅρου καὶ ἐναλλαγῆς αὐτοῦ πρὸς τὸ γνωστὸν καὶ σύνηθες ἐ ν δ ε λ έ χ ε ι α.

ποβαίνει θαυμαστὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οὐδέποτε ἔγραφον ὡς ἀξιοῖ ὁ Βλάσσιος, διότι οὐδ' ἡμεῖς γράφομεν *τὴμ πουλὴν* ἀντὶ *τὴμ βουλήν*, *τὸμ πασιλέα* ἀντὶ *τὸμ βασιλέα*, *συμπαίνει* ἀντὶ *συμβαίνει*,, *συμπιβάζομαι* ἀντὶ *συμβιβάζομαι*, *τὸν τικαστὴν* ἀντὶ *τὸν δικαστήν*, *τὸν Τημήτριον* ἀντὶ *τὸν Δημήτριον*, *ἔντον* ἀντὶ *ἔνδον*, *ἀναφαντὸν* ἀντὶ *ἀναφανδόν*, οὐδὲ τἀνάπαλιν *τὸμ βόλεμον* ἀντὶ *τὸμ πόλεμον*, *τὴμ βόλιν*, *τὸμ βερίπατον* ἀντὶ *τὸμ περίπατον*, *ἐμβλέκω* ἀντὶ *ἐμπλέκω*, *ἄμβελος* ἀντὶ *ἄμπελος* κτλ. Τὸ ἄμικτον τῶν γραφῶν *μπ* καὶ *ντ* πρὸς τὰς γραφὰς *μβ* καὶ *νδ* καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀπαιδεύτων καὶ προφερόντων ἐνίοτε ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων τὸ *μβ* ὡς *μb* καὶ τὸ *νδ* ὡς *νd* εἶνε σαφεστάτη ἀπόδειξις ὅτι ἡ νῦν προφορὰ τοῦ *β* καὶ *δ* εἶνε ἀρχαιοτάτη. Ἂν δὲ τὸ *μβ* καὶ *νδ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *μb* καὶ *νd* ἦτο δύσκολον νὰ διαστέλληται μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἐν τῇ γραφῇ ἀπὸ φθόγγων οὕτω συγγενῶν, τοῦ *μπ* καὶ *ντ*, καὶ μέχρι σήμερον, ἀφοῦ ἡ ὡς *μb* προφορὰ τοῦ *μπ* καὶ ἡ ὡς *νd* τοῦ *νd* δὲν φαίνεται πολὺ νέα[1]. Καὶ ὅτι οὐδένα λόγον ἔχομεν ἀληθῶς νὰ ἀποστατήσωμεν οὐδ' ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ *δ*, ὡς οὐδὲ ἀπὸ τῆς τοῦ *β* καὶ *γ*, δεικνύουσιν ὅσα ἐφεξῆς λέγομεν περὶ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτοῦ τε τοῦ *δ* καὶ τοῦ ἐκ τοῦ *σδ* γεννωμένου διπλοῦ *ζ*.

---

1) Διὰ τὸ ἄμικτον τῶν γραφῶν μ π καὶ μ β; ν δ, καὶ ν τ εἶνε δύσκολον νὰ γινώσκομεν πότε ἤρξατο ἡ παρ' ἡμῖν προφορὰ μ b καὶ ν d, τοσούτω μᾶλλον, ὅσον ἦτο δυνατὸν ἐξ ἀρχῆς νὰ ὑπάρχωσιν ἀμφότεραι αἱ ἐκφωνήσεις, ὡς αἱ ἐκφωνήσεις γ κ καὶ ν κ, μ π, καὶ ν π, γ χ καὶ ν χ, ἀλλ' αἱ γραφαὶ ὅμως lambron ἀντὶ λ α μ π ρ ό ν, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐπὶ αἰγυπτιακοῦ παπύρου τῆς ε' καὶ ϛ' ἑκατονταετηρίδος μ. Χρ. (N. 4 bis σελ 127), ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ὡς μb προφορὰ τοῦ μ π δὲν εἶνε πολὺ νέα. Τὸ αὐτὸ δὲ συνάγεται κατὰ Ῥενᾶνα (σελ. 34) καὶ ἐκ τῆς συριακῆς μεταγραφῆς τοῦ Ἐ μ π ε δ ο κ λ ῆ ς εἰς Bedakl.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Ζ ΚΑΙ Δ.

Ὡς εἴδομεν, Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων περὶ τῶν ἡμιφώνων τὸν λόγον ποιούμενος καὶ εἰς ταῦτα κατατάσσων καὶ τὰ διπλᾶ, ἐπιφέρει «Διπλᾶ λέγουσιν αὐτὰ διὰ τὸ σύνθετα εἶναι, τὸ μὲν ζ διὰ τοῦ σ καὶ δ, τὸ δὲ ξ διὰ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ διὰ τοῦ π καὶ σ, συνεφθαρμένων ἀλλήλοις καὶ ἰδίαν φωνὴν λαμβανόντων» [1]. Ὅμοια λέγει περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ ζ ἐκ τοῦ σ καὶ δ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ [2] καὶ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς [3] καὶ ἄλλοι τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων. Ἀλλ' ὁ Κούρτιος, ἐναντία δοξάζων, ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ζ σύγκειται οὐχὶ ἐκ τοῦ σ καὶ δ, ἀλλ' ἐκ τοῦ δ καὶ σ, διότι κατ' αὐτὸν τὸ ζ γίνεται ἐκ τοῦ dj τροπῇ τοῦ j εἰς z, καὶ ἑνώσει τῶν δύο τούτων γραμμάτων εἰς ἕνα φθόγγον dz, ὀνομάζει δὲ τὸ z τοῦτο μαλακὸν σ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου σ, ὅπερ ὀνομάζει ὀξύ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βλάσσιος, ὅστις ἐν τῷ παρόντι ζητήματι σχεδὸν κατὰ πόδας ἀκολουθεῖ τῷ Κουρτίῳ, ἐνόμισεν ὅτι ἐνταῦθα τοὐλάχιστον ἠδύνατο νὰ διαφωνήσῃ πρὸς τὸν ἀρχηγόν, ἀφοῦ τὸ δ πάντοτε ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ σ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ (ἔκδ. α' σελ. 38), ὁ Κούρτιος, ὅστις δυσκόλως, ὡς φαίνεται, μετέβαλλε δοξασίας διὰ μακροῦ χρόνου ἐν αὐτῷ στερεωθείσας, διὰ παντοδαπῶν καὶ ποικίλων ἐπιχειρημάτων ἐζήτησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνώμην, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἀπεφήνατο [4]. Μετὰ τοσαύτης δὲ ἀκριβείας καὶ ἀξιώματος νομοθετεῖ τὰ κατὰ τὴν προφορὰν τῶν γραμμάτων σ, δ, ζ, ὥστε νομίζει τις ὅτι βεβαίως ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Δημοσθένους ἤκουσεν ἐξερχομένους τοὺς φθόγγους τῶν συμφώνων τούτων, καὶ τούτου ἕνεκα ἐνδείκνυται τοσαύτην καταφρόνησιν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν. Ἰσχυρί-

1) κεφ. ιδ' σελ. 98 ἔκδ. Schauffer 166.
2) An. Graec. Bekk. σελ. 632.
3) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 622, 9, κατὰ τὴν ἔκδ. τοῦ Βεκκήρου.
4) Erläut. σελ. 18.

ζεται λοιπὸν οὐχὶ μόνον ὅτι τὸ *ζ* σύγκειται ἐκ τοῦ *δ* καὶ *σ*, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ αἰολοδωρικὸν *σδ* προῆλθεν ἐξ ἀντιχωρήσεως τῶν γραμμάτων *δ* καὶ *σ*, τὸ δὲ *ζ* τῶν νεωτέρων ἑλλήνων (ἢ, ὅπερ εἶνε τὸ αὐτό, τὸ τῶν Γραμματικῶν), οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ *σ*, κατ' ἀποβολὴν τοῦ *δ* γεννηθέν. Ἀλλ' ἡ θεωρία τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἠνώχλει αὐτῷ ὁπωσδήποτε· δι' ὃ ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ πως ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἀναλύουσι τὸ *ζ* εἰς τὸ *σ* καὶ *δ*, τοῦτο, διότι τὸ *δ* τότε εἶχεν ἐνιαχοῦ (ὀρθότερον θὰ ἔλεγε πανταχοῦ), τὴν προφοράν, ἣν καὶ παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν. Ἀλλ' ὁμολογῶν τοῦτο δὲν παρετήρησεν ὅτι ὡμολόγει τι ἀσύμφωνον πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι τὸ *ζ* τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *σδ* κατ' ἀποβολὴν τοῦ *δ*. Ἢ τὸ πρῶτον εἶνε ἀληθὲς ἢ τὸ δεύτερον, ἀμφότερα δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσι, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσον οἱ λόγοι τοῦ Σέξτου, «καὶ ἔστι βάρβαρον τὸ *τράπεσα*, διὰ τὸ μὴ σύνηθες εἶναι τὸ ῥῆμα[1]», μαρτυροῦσιν ὅτι μεταξὺ τοῦ *ζ* καὶ *σ* ὑπῆρχε διαφορά, αὕτη δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄλλη ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου *ζ* καὶ *σ*, ἀφοῦ τὸ *ζ* οὐ μόνον ἐπὶ Σέξτου, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀρχαιότερον εἶχε τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφορὰν καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν Ἐρασμικῶν[2], καὶ τὸ βάρβαρον *τράπεσα* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς τὸ ἡμέτερον *τράπεζα*, οὐδὲ ὁ μέλλων *γυμνάσω* ὡς ὁ ἐνεστὼς *γυμνάζω*, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν περὶ διττῆς γενέσεως τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ *ζ* θεωρίαν τοῦ Κουρτίου. Τὸ αὐτὸ δὲ λέγομεν καὶ ἂν ἐναντίον τῶν εἰρημένων καὶ τῶν πρότερον ἀποδειχθέντων περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *σ*[3], θελήσωμεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ *σ* τοῦ *γυμνάσω* ἐξεφωνεῖτο, ὅπως ἐκφωνοῦσιν οἱ Ἐρασμικοί, ὡς τὸ γαλλικὸν *s* μεταξὺ δύο φωνηέντων· διότι τότε θὰ ὑπῆρχεν ἐντελὴς ταυτοφωνία τοῦ *γυμνάζω* καὶ τοῦ *γυμνάσω*, τοῦ *ἐλπίζωμεν* καὶ *ἐλπίσωμεν* τοῦ *ὀνομάσω* καὶ *ὀνομάζω* τοῦ *δοκιμάσω* καὶ *δοκιμάζω*, τοῦ *πιέζω* καὶ *πιέσω* τοῦ *δεσπόζω* καὶ *δεσπόσω* τοῦ *δικάσω* καὶ *δικάζω* τοῦ *ἀθροίζω* καὶ *ἀθροίσω* κτλ. καὶ θὰ ἔμενεν ἄπορον πῶς οἱ ἀρ-

---

1) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 647, 20 ἐκδ. Bekk.
2) Ἰδὲ κατωτέρω.
3) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 565

χαῖοι Γραμματικοὶ δὲν εἶπον ὅτι καὶ τὸ σ συνίσταται ἐκ τοῦ σ καὶ *δ*, ἢ μᾶλλον διατί δὲν εἶπον καὶ αὐτοί, ὅπως ὁ Κούρτιος ὅτι τὸ ζ (z) καὶ σ εἶνε ἁπλᾶ σύμφωνα ὀξύτητι μόνον καὶ μαλακότητι διαφέροντα. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ διαφόροις, ὅσα εἶχε νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ παλαιοτέρου καὶ ὀξυτέρου σ καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ζ σύγκειται ἐκ τοῦ *δ* καὶ τοῦ μαλακωτέρου τούτου σ (z), οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὀξυτέρου, πρὸ οὗ ἀποβάλλεται, δὲν κατενόησεν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἀναγκαία πρὸς ἐξήγησιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγεννήθη τὸ ἑαυτοῦ *dz*, εἶνε ὅλως περιττὴ εἰς ἐξήγησιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν προῆλθε τὸ ἡμέτερον ἢ τὸ τῶν Γραμματικῶν ζ, ἀφοῦ αὐτοὶ ῥητῶς λέγουσιν ὅτι δὲν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *σδ* κατ' ἀποβολὴν τὸ *δ*, ἀλλ' ἐκ τοῦ σ καὶ *δ* συνενουμένων, πᾶς δέ τις προφέρων τὸ σ καὶ *δ* ἐν τῷ *ἐλπίσδω* καὶ *συρίσδω* κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν πείθεται παραχρῆμα ὅτι εὐκόλως ἠδύναντο ἐκ τούτων νὰ προκύψωσι τὸ *ἐλπίζω* καὶ *συρίζω*, συμπλησιάζοντος τοῦ *δ* πρὸς τὸ σ καὶ συμφθειρομένου μετ' αὐτοῦ εἰς ἰδίαν φωνὴν ὡς λέγει ὁ Διονύσιος, διάφορον δηλαδὴ τῆς τοῦ *σδ*. Καὶ οὐχὶ μόνον ἀνακόλουθα λέγει ὁ ἄλλως ἔξοχος ἐκεῖνος Γραμματικός, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ θεωρίας δὲν παρετήρησε τὸ μέγιστον, ὅτι κατὰ ταύτην φέρει εἰς μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἀποδεικτέον, καὶ τούτου ἕνεκα δέχεται διττὸν σ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ὀξύτερον καὶ μαλακώτερον, χωρὶς νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ζ δὲν εἶνε τὸ μαλακώτερον τοῦτο σ, σπεύδει δὲ νὰ ἀνακοινώσῃ τοῖς μὴ εἰδόσιν ὅτι τὸ *δ* ἔμεινε μὲν πρὸ τοῦ σ, ἀπεβλήθη δὲ μόνον ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ ἔλθῃ κατόπιν αὐτοῦ, οὐδὲ λέξιν εἰπὼν πόθεν ἔλαβε τὰς πολυτίμους ταύτας πληροφορίας, ἐνόμισε δὲ καὶ περιττὸν νὰ διασαφήσῃ πῶς ἐγένοντο λεληθότως καὶ πανταχοῦ τοιαῦται καὶ τοσαῦται ἀναστροφαὶ καὶ μεταβολαὶ ὀλίγον πρὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς καὶ Ἀριστάρχου, οἱ δὲ Γραμματικοὶ οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔλαβον τοῦ πράγματος, ξένου ὡς ἀληθῶς καὶ παραδόξου, ἀλλ' ὡς ἀναίσθητοι καὶ ἀλόγιστοι ἀποφαίνονται ὅτι τὸ ζ συνίσταται ἐκ τοῦ *σδ*, ἐνῷ κατὰ Κούρτιον ὤφειλον νὰ εἴπωσιν ὅτι ἦτο ἁπλοῦν γράμμα. Ἀτενῶς δὲ προσέχων τὸν νοῦν μόνον τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι καὶ ἐκ μόνης τῆς μαρτυρίας τῶν Γραμματικῶν ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ

τοῦ ζ δύναται κάλλιστα νὰ ἀναβιβασθῇ μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ἂν ἤθελεν ἀναλογισθῇ τοῦτο, ἤθελεν ἴσως ἔπειτα σκεφθῇ καὶ ἐξετάσει μήπως τὸ ζ ἐγεννήθη κατ' ἄλλον τρόπον ἢ αὐτὸς ὑπέλαβε, καὶ ἡ θεωρία τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν εἶνε πολλῷ προτιμοτέρα τῆς ἑαυτοῦ καὶ περὶ ἀρχαιοτέρων χρόνων ὑποκειμένου τοῦ λόγου. Καὶ ὄντως ἀντὶ νὰ ποιώμεθα διπλᾶς καὶ τριπλᾶς ὑποθέσεις, καὶ ταύτας κατὰ τὸ ἡμῖν δοκοῦν, πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ζ, τοῦ αἰολοδωρικοῦ *σδ* καὶ τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ ζ, δυνάμεθα ἁπλούστατα ἐξ ἱστορικῶν τεκμηρίων ὁρμώμενοι καὶ ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ j ἐν τῷ *ἐλπίδjω* καὶ *παίδjω* καὶ τοῖς ὁμοίοις συνεξωμοιώθη πρὸς τὸ ἡγούμενον *δ*, ὅπως ἀποδεικνύουσι τὰ βοιωτικὰ ***ἐπιψαφίδδω***[1] *γραμματίδδω*[2], *ἰαρειάδδω*[3] ***τράπεδδα***[4], ***δοκιμάδδω, κομίδδω***[5], τὰ λακωνικὰ *γυμνάδδομαι* (Ἀριστ. Λυσίστρ. 82), ***μυσίδδω*** ἀντὶ ***μυθίζω*** (94, 1076) ***ποτόδδει*** ἀντὶ ***προσόζει*** (206), ***παίδδω*** ἀντὶ ***παίζω*** (206), ***δικάδδω*** ἀντὶ ***δικάζω***[6] κτλ. ἐξωμοιώθη δὲ ἐν τούτοις πρὸς τὸ *δ*, ὅπως ἐν τῷ *λίττομαι*

---

1) CIG 1562, 1563. Bullet. de corr. hellén IV σελ. 109.

2) CIG 1773, 1574. Bullet. II 495, 4. 496, 8. 497, 7. καὶ ἔμπροσθ. σελ. 565, σημ. 4.

3) CIG 1568. Bullet. IV 92, 8.

4) Bullet. III σελ. 462, 93, IV σελ. 2 στίχ. 39.

5) Bullet. III σελ. 461, 68 ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι στί. 71 κομίδδω.

6) Καὶ ἐν ἄλλαις δωρικαῖς καὶ αἰολικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τῇ μακροτάτῃ ἐκ Γόρτυνος I, 7. 20. IX, 30, 39 κτλ. Τὸ πρᾶγμα μένει τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ δικάδδω καὶ τὰ ὅμοια προῆλθον οὐχὶ ἐκ τοῦ δικάδjω, ἀλλ' ἐκ τοῦ δικάσδω κατ' ἄλλα ὅμοια παραδείγματα ἀπαντῶντα ἐν τῇ αὐτῇ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ, οἷον τᾶδ δίκας ἀντὶ τᾶς δίκας I, 49, τᾶδ δαίσιος IV 24, τὰδ δὲ θυγατέρανς VI, 41, υἱεὲδ δε VII, 22 κτλ. διότι καὶ οὕτω εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ μὲν δικάδδω καὶ παίδδω καὶ τὰ ὅμοια ἄλλα τῆς αἰολικῆς καὶ δωρικῆς διαλέκτου προῆλθον ἐκ τοῦ δικάσδω καὶ παίσδω κατ' ἐξομοίωσιν τοῦ σ πρὸς τὸ ἑπόμενον δ, τὰ δὲ ἀττικὰ καὶ ἰωνικὰ δικάζω, παίζω κτλ. ἐκ τῶν αὐτῶν δικάσδω, παίσδω κτλ. συμφθαρέντων τοῦ σ καὶ δ καὶ ἰδίαν φωνὴν ἐν τῷ ζ λαβόντων κατὰ τὴν πολλάκις μνημονευθεῖσαν ῥῆσιν τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, καὶ οὐδένα λόγον ἔχομεν οὔτε ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν οὔτε ἐκ τῶν φωνητικῶν νόμων τῆς ἑλληνικῆς

ἐξομοιοῦται πρὸς τὸ τ, ὅπως ἐν τῷ *ἄλλος* πρὸς τὸ λ, τὸ δὲ πρῶτον *δ* ἐτράπη εἰς *σ* ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ ἰωνικῇ διαλέκτῳ κατὰ τὸ ἐν αὐταῖς κρατοῦν ἰδίωμα, ὅταν τύχῃ ὀδοντόφωνον πρὸ ὀδοντοφώνου τὸ πρῶτον νὰ τρέπηται συνήθως εἰς *σ*· οἷον ***πειθθῆναι***, ***πεισθῆναι***, *ἡδθῆναι*, *ἡσθῆναι*, *ψηφιδθῆναι*, *ψηφισθῆναι*[1] κτλ. Οὕτω δὲ ἐκ τοῦ *σ* καὶ *δ* ἠδύνατο κάλλιστα, ὡς λέγουσιν οἱ Γραμματικοί, νὰ προέλθῃ τὸ *ζ* παρὰ τοῖς Ἴωσι καὶ Ἀττικοῖς οὐχὶ ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν, ἀλλ' ἤδη πρὸ τοῦ Ὁμήρου.[2] Λαμπρότατα δὲ καταδεικνύουσι τὴν ἀλήθειαν τῆς ἡμετέρας γνώμης περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ *ζ* καὶ δύο ἀρχαιόταται ἐκ Βοιωτίας ἐπιγραφαί, φέρουσαι τὴν λέξιν *Θεόζοτος* ἡ μὲν διὰ τοῦ *σδ* γεγραμμένην, ***Θοόσδοτος***[2], ἡ δέ, ὅπως παρὰ Δημοσθένει καὶ Πλάτωνι, διὰ τοῦ *ζ*, ***Θεόζοτος***[3]. Οὐδὲν δὲ ἄλλο τεκμηριοῦσι καὶ αἱ ἡμαρτημέναι γραφαὶ ***ἐνδέσζμους***[4] ἀντὶ ***ἐνδέσμους***, ***Βυσζάντιοι***[5] ἀντὶ ***Βυζάντιοι*** καὶ ***Θεόσζοτος***[6], ἀντὶ ***Θεόζοτος***, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἀτ-

---

γλώσσης, ὥστε νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ζ εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ dz, ὡς ταχυβούλως ἐπίστευσαν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον.

1) Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ λατινικῇ claustrum ἀντὶ claudtrum.

2) Roehl IGA 151 ἐξ Ἀκραιφίας.

3) Αὐτόθ. 157 στήλ. 3 στίχ. 15 ἐκ Θηβῶν. Ὁμοίως ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ὁρμᾶται καὶ τὸ ὄνομα Διοζότιος. Αὐτόθι 300. Ὁμοίως Θεόζοτος καὶ Θεοζοτίδης ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ παρ' ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν. Ἰδὲ Δημοσθ. 21, 59. Πλάτων. ἀπολ. 33 E. CIA II 944, I, 39 (τέλ. δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.), 467, 152 II (περὶ τὸ ἔτος 100 πρ. Χρ.) καὶ ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων CIG 8221 κτλ.

4) Ἰδὲ Ἐφ. ἀρχαιολ. περίοδ. γ' 1883 σελ. 126 ἐπιγρ. γ', 12 (πίνακ. 11). ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ φέρεται καὶ ἡ γραφὴ ἀναβαζμούς. Ὀρθῶς φέρεται ἡ γραφὴ ἐνδέσμους ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. ἐν σελίδι 109 (A) στίχ. 19. Ἐν τῷ CIA II, 814 b ἡ ἐπιγραφὴ ἐτυπώθη ἐλλιπής, ἅτε ὕστερον εὑρεθέντος τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος αὐτῆς μέρους.

5) Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. Γ' σελ. 480 στίχ. 20 ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ δὶς ἔτι ἡ αὐτὴ λέξις μετὰ τῆς ὀρθῆς γραφῆς, στίχ. 9 καὶ 11. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἐκ Θηβῶν γεγραμμένη μετὰ τὸ 346 ἔτος πρὸ Χριστοῦ ἤτοι μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἱεροῦ πρὸς Φωκέας πολέμου. Ἰδὲ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν βοιωτικῶν ἐπιγραφῶν τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Lafeld κατὰ τὸ 1883 nr. 309=Coll. 705.

6) Ἐν στήλῃ ἐπιτυμβίῳ ἐκ Τανάγρας τῆς δ', ὡς φαίνεται, πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ἀθην. Τόμ. Δ' σελ. 298, 15=Lafeld nr. 402=Coll. 1043

τικῆς καὶ Βοιωτίας τῆς τετάρτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος καὶ αἱ ὀλίγῳ νεώτεραι ἐξ Ἀττικῆς *ἐπεψήφισζεν*[1] *συναγωνισζομένους*[2], ἢ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους ἤτοι ἐν τῇ μεγίστῃ ἀκμῇ τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς τὸ ζ δὲν ἤρχετο ἀπὸ τοῦ δ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σ καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν λιθοκόπων ἐγράφη κατὰ πλεονασμὸν σζ ἀντὶ ζ, ἀπαραλλάκτως ὅπως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν ἰωνικῇ ἐκ Χίου ἐπιγραφῇ ἐγράφη ἀντιστρόφως καὶ ξς ἀντὶ ξ[3]. Καὶ οἱ νόμοι λοιπὸν τῆς γλώσσης καὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν καλλίστων ἑλληνικῶν χρόνων ἐκ θεμελίων ἀνατρέπουσι τὴν περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ζ ἐκ τοῦ δ καὶ σ θεωρίαν τοῦ Κουρτίου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐξελέγχουσι πάντῃ μάταια, ὅσα ἔπειτα λέγει περὶ τῆς ἐκ τοῦ γ ἢ j γενέσεως τοῦ ζ δι' ἀποσκληρύνσεως αὐτῶν εἰς *dz*[4]. Ἂν τὸ *g* καὶ *j* ἐν τῇ ἰταλικῇ οὐδ' ἀγγλικῇ ἔλαβον τὸν φθόγγον του *dz*, ἐκ τούτου δὲν συμπεραίνεται ὅτι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀφοῦ δὲν συνέβη οὐδ' ἐν τῇ ὁμομητρίῳ τῆς ἰταλικῆς γαλλικῇ. Οὐδεμίαν ἄρα ἰσχὺν ἔχει οὐδ' ὁ ἕτερος λόγος τοῦ Κουρτίου, ὃν εἶπεν, ὅπως καταστήσῃ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον τὴν ἑαυτοῦ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ζ θεωρίαν, ὅτι ὁ φθόγγος *d* ἁρμονικῶς συνάπτεται πρὸς τὸ *z*, λησμονήσας ὅτι καὶ τὸ τ ἁρμονικώτατα συμπλέκεται μετὰ τοῦ σ καὶ ὁ φθόγγος τσ εἶνε εὐχρηστότατος καὶ ἐν τῇ ἰταλικῇ καὶ ἐν τῇ γερμανικῇ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἢ ἐν τῇ λατινικῇ, ἢ ὅτι ὑπάρχει σήμερον ἐν τῇ γαλλικῇ. Ἂν ὁ Κούρτιος ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ ἀσφαλέστερόν πως ἐξ ἀναλογίας ἐπιχείρημα, ἔπρεπεν ἀντὶ νὰ ζητήσῃ παραδείγματα ἐκ τῆς ἰταλικῆς, νὰ λάβῃ ἐκ τῆς γαλλικῆς, τῆς ἐχούσης κοινὸν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν τὸ μῖσος πρὸς τὸν φθόγγον τσ, καὶ δυναμένης κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἔχῃ κοινὸν πρὸς αὐτὴν πιθανώτατα καὶ τὸ τοῦ φθόγγου dz μῖσος.

---

1) CIA II 325 α, 5 (πρὸ τοῦ 268 πρ. Χρ.).
2) Αὐτόθι nr. 352, 8 (πρὸ τοῦ 260 πρ. Χρ.).
3) Roeh JGA nr. 381 α, 5. Περὶ τῆς γραφῆς ε ξ ς ἰδὲ καὶ Dittenberger ἐν CIA III 2002.
4) Grund. 5 σελ. 619 κέξ. 625 κέξ.

Ἔπειτα δυστυχῶς δὲν δύναταί τις νὰ ἀποδείξῃ μετὰ βεβαιότητος σήμερον ὅτι τὸ *Ζεὺς* προέκυψεν ἐκ τοῦ *Δjεύς* τροπῇ τοῦ *j* εἰς *z*, καὶ δὲν προῆλθε μᾶλλον ἐκ τοῦ *Διεὺς* (ἐξ οὗ αἱ πτώσεις Διός, Διί, Δία), ὅπως τὸ *ζαβάλλω* ἐκ τοῦ *διαβάλλω*, τὸ *ζὰ νυκτὸς* ἐκ τοῦ *διὰ νυκτός*, ὅπως τὸ *κάρζα* ἐκ τοῦ *καρδία*, τὸ *ζάβατος*, *ζαελεξάμαν*, *ζάδηλος*, ἐκ τοῦ *διάβατος* κτλ [1], τροπῇ τοῦ *δ* εἰς *ζ*, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ἐνιαχοῦ ἐκ τοῦ *διάβολος* καὶ *διάκος* (διάκονος) ἐγεννήθησαν τὸ *ζάβολος* καὶ *ζάκος*. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ μόνου τοῦ *δέλτα* ἐγεννῶντο πολλὰ *ζ* καὶ ἐν τῇ νέᾳ τῇ καλῇ φωνῇ τῶν Ἀττικῶν, ὡς διαρρήδην λέγει ὁ Πλάτων [2], δὲν δύναταί τις ὡσαύτως νὰ ἀποδείξῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὸ *Ζεὺς* παρ' Ἀττικοῖς καὶ ἄλλοις Ἕλλησι δὲν παρήχθη ἐκ τοῦ *Δεύς*, ὑπάρχοντος ἴσως ποτὲ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπως ὑπῆρχε καὶ ἐν Βοιωτίᾳ [3].

Τὸ εἰρημένον χωρίον τοῦ Πλάτωνος «νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ *δέλτα ζῆτα* μεταστρέφουσιν» ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι οὐ μόνον ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. β' σελ. 93), τὸ *δ* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ ἡμέτερον, ἤτοι ὡς τὸ ἀγγλικὸν *th* ἐν τῷ ἄρθρῳ *the*, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ λόγος ὅτι μόνον ἐν Ὀλυμπίᾳ οὐχὶ δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ἔλεγον, *ζε*, *ζίκαια*, *Ὀλυμπιάζων*, *Ζί*, *ἰζίων*, *οὖζε*, *ζᾶμον*, *ζέκα*, *Ἑλλανοζίκας* [4] ἀντὶ *δέ*, *δίκαια*, *Δὶ Διὶ* κτλ δὲν εἶνε καὶ ἀπόδειξις ὅτι μόνον ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ *δ* καὶ *ζ* εἶχε τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν, ἀφοῦ καὶ ἐν Ἀθήναις ἤδη ἐπὶ Σωκράτους καὶ πρότερον ἐγίνετο χρῆσις τοῦ *ζῆτα*, ὅπου ἀρχαιότατά ποτε ὑπῆρχε *δέλτα*, ἐπὶ δὲ Ὁμήρου μακρὰν τῆς Ἤλιδος ἐν Ἰωνίᾳ οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον *ζάθεος*, *ζάκοτος*, *ζατρεφής*, *ζαχρηής*, *ζαμενής*, ἐν δὲ Ἀθήναις ὁ Αἰσχύλος εἶπε *ζαπληθὴς* καὶ *ζάπυρος*, *ζάπλουτος* δὲ ὁ Ἡρόδοτος, *Ζάλευκον* δὲ ἐκάλουν καὶ οἱ Λοκροὶ τὸν ἑαυτῶν νομοθέτην καίπερ οὕτω μακρὰν

---

1) Ἰδὲ Ahrens I, 46 καὶ G. Meyer σελ. 256. Ὁμοίως Ζόνυξος καὶ Ζόνυσος, ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Λέσβου CIG 2167 καὶ Conze Reise auf d. Ins. Lesb. IX, 1 = Collitz 271.

2) Κρατύλ. 418 c καὶ D. Ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ λέγει ὅτι τὸ ζυγὸν δυογὸν οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν.

3) Ἀριστοφ. Ἀχ. 911.

4) Roehl IGA nr. 111 καὶ 112.

τῶν Ἠλείων καὶ οὗτοι οἰκοῦντες[1]. Ἂν δὲ ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι μετὰ φειδοῦς ἐχώρησεν ἡ τοῦ *δ* εἰς *ζ* τροπή, τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον, ἀφοῦ οὐδὲ οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον πάντοτε *ζὲ*, *ζίκαια* κτλ. ἀλλὰ καὶ *δὲ* καὶ *δίκαια*, καὶ *δᾶμος* καὶ *Δὶ* καὶ *δέκα*[2] ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ ἡμεῖς σήμερον, οἵτινες, πλὴν τῶν μικρῶν παίδων ἐνίοτε, οὐδέποτε λέγομεν *ζίκαιον, ζέκα* καὶ τὰ τοιαῦτα. Οὐδὲ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ μιμηθῶσι κατὰ πάντα τοὺς Ἠλείους ἐν τῇ ὑπερμέτρῳ τροπῇ τοῦ *δ* εἰς *ζ*, οὐδὲ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀφοῦ οὐδ' αὐτοὶ οἱ Ἠλεῖοι μέχρι τέλους διεφύλαξαν τὴν τροπὴν ταύτην[3], οὐδ' οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐμιμήθησαν οὔτε αὐτοὺς οὔτε τοὺς Λάκωνας ἐν τῇ τροπῇ ἄλλων συμφώνων. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Ἠλεῖοι καὶ Λάκωνες τὸ τελικὸν *σ* ἔτρεπον εἰς *ρ*[3]. Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν συμπεραίνεται ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ὤφειλον πάντως νὰ ποιήσωσι τὸ αὐτό, οὐδὲ θὰ ἦτο ἱκανὴ ἀπόδειξις ὅτι ἄλλως ἐξεφώνουν τὸ *ς*, ἐξ οὗ προέκυψε τὸ τῶν Ἠλείων καὶ Λακώνων *ρ*, ἐπειδὴ δὲν ἔλεγον καὶ αὐτοί, ὅπως ἐκεῖνοι, ***Φίλητορ***, ***Κλέανδρορ***, ***ἵππορ***, ***πέλαγορ τᾶρ γᾶρ*** καὶ ἄλλα ὅμοια, ἅτινα κατακλύζουσι τὰς ἐξ Ἤλιδος καὶ Λακωνίας νεωτέρας ἐπιγραφάς. Ὅπως δὲ τὸ τελικὸν *ς* ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ὑπὸ τῶν Ἠλείων καὶ τῶν Λακώνων πρὶν τραπῇ εἰς *ρ*, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ *ρ*, οὕτω κάλλιστα καὶ τὸ *δ* καὶ *ζ* ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὁμοίως, ἀφοῦ μάλιστα τοῦ *δ* ἐγένοντο οὐκ ὀλίγαι τροπαὶ εἰς *ζ* παρ' ἅπασιν, ὡς φαίνεται, τοῖς Ἕλλησιν ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων.

Ἂν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐξ ἄλλων, περὶ ὧν ὀλίγῳ ὕστερον λέγομεν, ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *δ* εἶχε τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφορὰν οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν, ὅπερ ὡμολόγησε καὶ ὁ Κούρτιος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Σωκράτους καὶ πολλῷ ἀρχαιότερον καί, ὡς φαί-

---

1) G. Meyer κνλ. σελ. 256. Ὁμοίως καὶ ἐν Πάρῳ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐλέγετο ζ ά π ε δ ο ν ἀντὶ δ ά π ε δ ο ν Roehl IGA.401, 5.

2) Roehl JGA ἀριθ. 113—122.

3) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἤλιδος ἀρχαιοτέρᾳ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων (Collitz 1172 =Cauer κτλ 6' nr. 204) οὐδέποτε γράφεται ζ ἀντὶ δ οἷον δ ό μ ε ν δὲ Δ α μ ο κ ρ ά τ η στίχ. 29. τῶ Δ ι ὸ ρ 32. Ὁμοίως Ἑ λ λ α ν ο δ ι κ ᾶ ν στίχ. 2 καὶ Δ ι ο ν υ σ ι α κ ο ῖ ρ 25.

νεται, ἤδη πρὸ τοῦ Ὁμήρου, ἀποδεικνύεται ἅμα ὅτι οὐδὲ ὁ ἄλλος ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου ἐρείδεται ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως, ὁ περὶ τῆς ἁρμονικῆς δῆθεν συνενώσεως τοῦ *d* καὶ *z* εἰς μίαν φωνήν. Διότι δὲν δύνανται νὰ ἀποδείξωσι καὶ τοῖς ἄλλοις οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ὅτι τὸ τοιοῦτον *d* ἦτο εὔκολον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ νὰ συναρμοσθῇ μετὰ τοῦ ἑπομένου *σ*, εἴτε μαλακὸν εἴτε σκληρὸν ἦτο τοῦτο. Ἂν τὸ *d* καὶ *σ* ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἕνα φθόγγον, τὸν *dz*, τότε διὰ τί νὰ ἀποβάλληται πάντοτε πρὸ αὐτοῦ, ἐν ᾧ οὐδὲν ἐκώλυε καὶ τὸ σκληρὸν *σ* νὰ γείνῃ μαλακώτερον καὶ συμφιλιωθῇ πρὸς τὸ *d*; Μεταβολαὶ τῶν συμφώνων εἰς συγγενῆ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀντιτυπίας καὶ διακρούσεως τῶν ἤχων δὲν εἶνε ἄγνωστοι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, συμβαίνουσι δὲ συχνότατα ἐν πλείσταις τῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ πάντα εἶνε ψιλαὶ μόνον εἰκασίαι καὶ ἰσχυρίσεις ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Κουρτίου τῇ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ *ζ*.

Ψιλὴ ἰσχύρισις εἶνε καὶ ὅτι τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν *ζ* ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ *ζ* (*dz*) κατ' αἰολοδωρικὸν ἀναγραμματισμὸν τοῦ *dσ* εἰς *σd* καὶ ἀποβολὴν τοῦ *d*. Ἂν τοιοῦτόν τι ἐγένετο, διαμένει ἀνεξήγητον πῶς συνέβη ὥστε οὐχὶ μόνον οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, ἀλλ' ἀπαξάπαντες οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ καὶ οἱ Ἀττικοὶ πολὺ βεβαίως πρὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς νὰ ποιήσωσι τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀναγραμματισμὸν ἐν ἁπάσαις ταῖς λέξεσι, μηδὲν δὲ ἴχνος νὰ παραμείνῃ τῆς παλαιᾶς προφορᾶς παρὰ τοῖς Γραμματικοῖς, ἀλλὰ πάντες μιᾷ φωνῇ καὶ γλώσσῃ νὰ ἀναλύωσι τὸ *ζ* εἰς τὸ *σ d*, οὐδαμοῦ δὲ οὐδέποτε εἰς τὸ *d* καὶ *σ*. Τὰ τρία τοὐλάχιστον ἢ τέσσαρα παραδείγματα, τὸ *σκίφος* ἀντὶ *ξίφος* καὶ *σκέρος* ἀντὶ *ξέρος* καὶ *σπέλιον* ἀντὶ *ψέλιον* καὶ *σπαλὶς* ἀντὶ *ψαλίς*[1], ἅπερ προσάγει πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, δὲν ὑποστηρίζουσι ταύτην ἀποχρώντως, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. Διότι τὰ στοιχεῖα *κ* καὶ *σ* καὶ *π* καὶ *σ* τὰ συνιστῶντα τὸ *ξ* καὶ *ψ* ἔμειναν ἀκίνητα καὶ ἄθικτα κατὰ τὴν ἑαυτῶν χώραν ἐν ἁπάσαις σχεδὸν

1) Curtius Grundz. 5 σελ. 699 καὶ Erläuterung. σελ. 18 καὶ Ahrens I 18, 19 καὶ II 99.

ταῖς λέξεσι τῆς τε αἰολικῆς καὶ δωρικῆς διαλέκτου, ὅπως μαρτυροῦσι τὰ τῶν διαλέκτων τούτων μνημεῖα, εἴτε ἐπὶ λίθων ἐνεπιγράφων, εἴτε ἐπὶ ἐκτετυπωμένου χάρτου· τὰ αὐτὰ δὲ μνημεῖα μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ τὸ ζ ἦτο γνωστότατον τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσιν, ὑπόπτους δὲ ἐξελέγχουσι τὰς γραφὰς *Σδεὺς* καὶ *σδυγόν*, ἃς μεταγενέστεροί τινες Γραμματικοὶ παραδίδουσι[1]. Τοιαῦται ὑπερθέσεις γραμμάτων, ὅσας δεικνύουσι τὸ *σκίφος* καὶ *σπέλιον* συμβαίνουσι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, οἵτινες ἔλεγον *ἀσβόλη* καὶ *ψόλος*, *ὀσφὺς* καὶ *ψόα*, *ἀψίνθιον* καὶ *ἀσπίνθιον*, *ἔσχατος* ἀντὶ *ἔξατος*, περὶ ὧν τινων ποιεῖται λόγον καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτιος[2], ἀλλ' ἐκ τῶν ἐλαχίστων τούτων ἀναγραμματισμῶν δὲν δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ καὶ Ἴωνες ἢ οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ἐν τέλει ὤφειλον νὰ στερηθῶσι τοῦ ξ καὶ ψ. Οἱ Δωριεῖς μάλιστα ἐνίοτε ἐποιοῦντο τὴν ἐναντίαν μετάθεσιν, λέγοντες *ψὲ* ἀντὶ *σφέ*, καὶ *ψὶν* ἀντὶ *σφὶν*[3], ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Ἀττικοὶ ἢ καθόλου οἱ Ἕλληνες, λέγοντες καθ' ὅμοιον τρόπον *ψεκὰς* ἀντὶ *σπεκάς*, *ἰξὸς* ἀντὶ *ἰσκὸς* (λατιν. *viscus*). Ἔχων δέ τις πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλας τοιαύτας ὑπερθέσεις γραμμάτων *φάσγανον* ἀντὶ *σφάγανον*, *ψιττάκιον* καὶ *πιστάκιον*, *a*ϝ καὶ *e*ϝ ἀντὶ ϝ*a* καὶ ϝ*e*, κτλ. δὲν θὰ ἔλεγεν οὐδὲν ἄτοπον, ἂν ἤθελεν ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰ ἀρχαιότερα δὲν ἦσαν τὸ *ψαλὶς* καὶ *ψέλιον* καὶ *ξίφος* καὶ *ξένος*, ἀλλὰ τὸ *σπαλὶς* καὶ *σκένος* καὶ ὅτι ὁ ἀναγραμματισμὸς ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις δὲν ἐγένετο ὑπὸ τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν καὶ Ἰώνων. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι μάτην ὁ Κούρ-

---

1) Ἰδὲ καὶ Ahrens I, 47—48 Ὁ Ἀρήνσιος λέγει πολὺ ὑπόπτους τὰς γραφὰς Σ δ ε ύ ς, σ δ υ γ ό ν, νομίζων ταύτας ὡς μὴ ἀκριβῆ παραδείγματα τινῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Γραμματικῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ Σ δ ε ὺ ς καὶ τὸ σ δ υ γ ὸ ν ὀρθῶς μνημονεύεται ὡς αἰολοδωρικόν, διότι οἱ Κρῆτες παρὰ τὸ Ζ ῆ ν α καὶ Τ ῆ ν α ἔλεγον καὶ Τ τ ῆ ν α, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ Δ δ ῆ ν α. Ἰδὲ Bergmann de inscriptione Cretensi inedita. Berolini 1860 A, 61.=Cauer 42 (ἐκδ. ά) παρὰ δὲ τοῖς Ἠ λ ε ί ο ι ς ἐλέγετο ὑ π ο (δ) δ ύ γ ι ο ν (Roehl JGA 113 b, 9), ὅπερ κάλλιστα ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ ὑ π ο σ δ ύ γ ι ο ν.

2) Grundz. 5 699. Ἰδὲ καὶ Lobeck Pathol. de hypethesi ἀπὸ σελ. 503 καὶ ἑξῆς.

3) Ahrens II 261.

τιος ἐξ ὀλίγων ἀναγραμματισμῶν, οἵτινες δύνανται νὰ συμβῶσιν ἐν πάσῃ γλώσσῃ καὶ διαλέκτῳ ἤθελε νὰ συμπεράνῃ καθολικὸν συμπέρασμα, ἀφοῦ πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀντιστρατεύονται οὐχὶ μόνον τὰ εἰρημένα, οὐχὶ μόνον ὁ Βοιωτὸς *Θεόσδοτος*, ἀλλὰ καὶ ὁ *Θεόζοτος* καὶ *Θεόζσοτίδης* τοῦ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους, μιᾷ φωνῇ ἀνακηρύσσοντες ὅτι, καὶ ἂν ἐπεγένετο καθολικὸς ἀναγραμματισμὸς τοῦ *dz* καὶ καθολικὴ ἔκπτωσις τοῦ *δ*, τοῦτο συνέβη, ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους ἀφοῦ τὸ *ζ* αὐτῶν ἐκ τοῦ *σ* καὶ *δ* πρθερχόμενον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκφωνῆται ὡς *dz*.

Μάτην ἀγωνίζεται ὁ Κούρτιος καὶ ὅταν ζητῇ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἐπίρρημα *βύζην* δὲν γίνεται ἐκ τοῦ *βύσδην*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *βύδjην*[1]. Διότι ἅπαντα τὰ παραδείγματα, ἅτινα προσάγει καὶ ἠδύνατο ἔτι νὰ προσαγάγῃ καταδικάζουσι τὴν ἑαυτοῦ δοξασίαν, ἅπαντα βεβαιοῦντα ὅτι ἡ ἐπιρρηματικὴ κατάληξις δὲν εἶνε *διην* καὶ *διον*, ἀλλὰ *δην* καὶ *δον*. Ἂν εἶχεν ἀλήθειάν τινα ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου, διὰ τί οὐδέποτε οὐδαμοῦ οἱ Ἕλληνες εἶπον *ὀνομακλήζην*, *διαρρήζην*, *σύζην*, *βάζην*, *λογάζην*, *σχεζόν*, ἢ τοὐλάχιστον *ὀνομακληδίην*, *διαρρηδίην*, *σχεδιόν*, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ ἐπιρρήματι μετεχειρίσθησαν τὸ *ζ*, ἐν ᾧ κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν συμβαίνει πρὸ τοῦ *δ* νὰ ὑπάρχῃ *σ*; Ὅτι δὲ τὸ *βύζην* σχηματίζεται ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ ὁ παρακείμενος *βέβυσμαι*, ὅστις ἔχει τὸ *σ*, μαρτυροῦσιν σαφῶς, μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιέντα, αὐτὰ πάλιν τὰ *διαρρήδην*, *ὀνομακλήδην*, *σύδην*, *συλλήβδην* καὶ τὰ ὅμοια[2]. Τὸν Κούρτιον, ὡς φαίνεται, παρεπλάνησεν εἰς τὸ νὰ ἀσπασθῇ τὸν ἐκ τοῦ *δίην* σχηματισμὸν τοῦ *ζην* ἐν τῷ *βύζην* τὸ ὅτι ἀπαντῶσι παρ' Ὁμήρῳ αἱ αἰτιατικαὶ *αὐτοσχεδίην*, *ἀμφαδίην* καὶ ἡ δοτικὴ *πασσυδίῃ*[3]. Ἀλλὰ πάλιν δὲν παρετήρησεν ὅτι αἱ αἰ-

1) Grundzüge κτλ. 5 σελ. 649, ἔνθα λέγει ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκ τοῦ β ύ δ η ν παραγωγήν, διότι ἡ γνώμη περὶ τῆς ἐκ τοῦ σ δ γενέσεως τοῦ ζ εἶνέ τι αὐθαίρετος. Ἀλλ' αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλας γνώμας τοῦ Κουρτίου ἐξήλεγξαν καὶ δὴ ταύτην, δεικνύουσαι, ὅτι ἠδύνατο ἐκ τοῦ β ύ σ δ η ν νὰ προέλθῃ τὸ β ύ ζ η ν, ὅπως τὸ Θ ε ό ζ ο τ ο ς, περὶ οὗ οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἐγένετο κατ' αἰολικὸν ἀναγραμματισμὸν ἐκ τοῦ Θ ε ό δ σ ο τ ο ς.

2) Ὁ Kühner μάλιστα λέγει ῥίζαν τὴν β υ δ, καὶ ἐξ αὐτῆς σχηματίζει τὸ β ύ δ δ η ν, β υ σ δ η ν, β υ ζ η ν. Ausf. Gramm. I 729 ἐν ἀρχῇ.

3) Grundz. 5. σελ. 748, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς πολὺ ὀρθῶς τὰ π λ ῆ ξ' α ὐ τ α-

τιατικαὶ καὶ δοτικαὶ αὗται προϋποτίθενται τὰ ἐπιρρήματα *σχεδόν*, *ἀμφαδόν*, *σύδην* καὶ εἶνε κυρίως εἰπεῖν ἐπίθετα μεταπεσόντα εἰς ἐπιρρηματικὴν σημασίαν. Τοσοῦτον δὲ τὸ *πασσυδίῃ* καὶ *αὐτοσχεδίην* καὶ *ἀμφαδίην* ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου, ὅσον καὶ τὸ *δημοσίᾳ*, *χάριν*, *προῖκα*, *ἀπριάτην*, *πρῴην* κτλ. Καὶ δὲν ἀντιλέγομεν μὲν ὅτι καὶ τὰ *σχεδὸν* καὶ *ἀμφαδὸν* καὶ τὰ ὅμοια ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἐπίθετα καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται πιθανωτάτη ἡ γνώμη τοῦ Κουρτίου, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γένεσιν τοῦ *ζ* τὸ κύριον τοῦ ζητήματος δὲν εἶνε ἂν ταῦτα ἐξ ἀρχῆς ἦσαν ἐπίθετα, ἀλλ' ἂν ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχε *j* μετὰ τὸ *δ*. Ἅπαντα δὲ τὰ παραδείγματα δεικνύουσιν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν, ὅπου ὑπάρχει δὲ *ι*, ἀνήκει εἰς τὴν κατάληξιν *ιος* τοῦ δευτέρου ἐπιθέτου, τοῦ ἐκ τοῦ πρώτου σχηματισθέντος. Ποῖον δὲ τοιοῦτον προϋποτίθησι τὸ *βυζὸν* (πυκνὸν) τοῦ Ἡσυχίου, καὶ πῶς ὁ τόνος εἶνε ἐπὶ τῆς ληγούσης, ὅπως ἐν τῷ *σχεδόν*; Πῶς δὲ συμβαίνει, ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν, μόνον ἐν τούτῳ τῷ ἐπιθέτῳ νὰ ὑπάρχῃ τὸ *ζ*, οὐχὶ δὲ ἐν τῷ *σχεδὸν* καὶ *ἀμφαδὸν* καὶ τοῖς πολυαρίθμοις ἄλλοις εἰς *δον* καὶ *δην* ἐπιθέτοις καὶ ἐπιρρήμασιν; Ὅτι δὲ τὸ *ἄδην* γράφεται δι' ἑνὸς καὶ δύο *δ*, τοῦτο δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ *ἄδjην*, ὅπως ἐνόμιζεν ὁ Κούρτιος[1], διότι, ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτον *δ* ἀνήκει εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ ῥήματος, καὶ φαίνεται ὅτι ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασι πρέπει νὰ γράφηται *ἄδδην* καὶ *ἄδην*, ὅπως *Ἀχιλλεὺς* καὶ *Ἀχιλεύς*, *Ὀδυσσεὺς* καὶ *Ὀδυσεύς*.

Ἀλλ' οὐχὶ μόνον τὸ *βύζην* καὶ *βιζὸν* μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ *ζ* ἐγένετο ἐκ τοῦ *σ* καὶ *δ*, ἀλλὰ καὶ τὸ *Ἀθήναζε* καὶ *Θήβαζε* καὶ *θύραζε* καὶ τὰ ὅμοια, προελθόντα ἐκ τοῦ *Ἀθήνας δε* καὶ *θύρας δε* προσθήκῃ τῆς καταλήξεως *δε* εἰς τὴν αἰτιατικὴν *Ἀθήνας*, *θύρας*, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν προσθήκῃ τοῦ *δε* προέκυψαν καὶ τὰ *Μεγάραδε*, *οἴκόνδε*, *Ἐλευσῖνάδε* κτλ. Τὸ ὅτι δὲ ἡ κατάληξις *ζε* ἀπαντᾷ καὶ ἐν λέξεσι, ἐν αἷς δὲν ὑπῆρχεν *σ* καὶ *δ*, οἷον *Μουνιχίαζε*,

---

σχεδίην τοῦ Ὁμήρου παραβάλλει πρὸς τὸ τοῦ Σοφοκλέους παῖσον διπλῆν. Ἠλέκτρ. 1415.

1) Grundzüg. 5, σελ. 649, ἔνθα λέγει ὅτι ὁ τριπλοῦς τύπος τοῦ ἄδην, ὁ διὰ τοῦ βραχέος καὶ μακροῦ α καὶ ὁ διὰ τοῦ διττοῦ δ, ὑπομιμνήσκει τὸν τριπλοῦν τύπον κᾱλός, κᾰλός, καλλ-ίων.

Ἀφίνδαζε, *Βήσαζε*, *Θριῶζε*, *Ὀλυμπίαζε* κτλ. τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ἀποχρῶν νὰ ἀπορρίπτωμεν, ὅπως ὁ Κούρτιος [1], τὴν ἐκ τοῦ *Ἀθήνασδε* γένεσιν τοῦ *Ἀθήναζε*, ἀποδεικνύει δὲ μόνον ὅτι ἀφ' οὗ ἡ συλλαβὴ *ζε*, γεννηθεῖσα, ὅπως εἴπομεν, ἔλαβε τὴν σημασίαν καταλήξεως δηλούσης τὴν εἰς τόπον κίνησιν, ἐγένετο ἔπειτα χρῆσις αὐτῆς καὶ ἐκεῖ, ὅπου περιεμένετο ἀντ' αὐτῆς ἡ *δε*. Τὸ τοιοῦτον δὲ ἔχει κοινὸν πρὸς ἑτέραν κατάληξιν, τὴν *αιεύς*, ἥτις, ὡς εἴδομεν, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι *Βησαιεύς*, *Ὀαιεύς*, ἂν καὶ τὰ πρωτότυπα *Βῆσα*, καὶ *Ὄα* δὲν ἔχουσι *ι*, καὶ εἰς ταῦτα ἔπρεπε πρὸς δήλωσιν τοῦ κατοίκου νὰ προστεθῇ μόνη ἡ κατάληξις *ευς*, *Ὀαεύς*, *Βησαεύς* [2]. Ὀρθότατα δὲ παρετήρησεν ἤδη ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. β' σελ. 97. γ', 116) ὅτι ἂν ἡ *ζε* ἦτο αὐθύπαρκτος κατάληξις, τότε δὲν ἔπρεπε νὰ λέγηται *Ἀθήναζε*, ἀλλ' *Ἀθήνηζε*, ὅπως *Ἀθήνηθεν* καὶ *Ἀθήνησιν*. Ὀρθότατα ἐπ' ἴσης παρατηρεῖ ὁ αὐτὸς Βλάσσιος (σελ. 96) ὅτι ἂν τὸ *ζ* ἤρχετο ἀπὸ τοῦ *δ*, ὡς ἐδόξαζεν ὁ Κούρτιος, οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποβάλληται πρὸ αὐτοῦ τὸ *ν* τῆς προθέσεως *συν*, οἷον *συζητεῖν*, *συζευγνύναι*, *συζῆν*, ἀλλὰ νὰ λέγηται *συνζητεῖν*, *συνζευγνύναι*, *συνζῆν*, καὶ νὰ μένῃ τὸ *ν* πρὸ τοῦ διπλοῦ *ζ*, ὅπως καὶ πρὸ τῶν διπλῶν *ξ* καὶ *ψ* ἐν ταῖς λέξεσι *συγξέω*, *συμψηφος*. Πάνυ δὲ εὐστόχως ἀποδίδει τὴν πρὸ τοῦ *ζ* ἀποβολὴν τοῦ *ν* ἐν τῷ *συζητεῖν* καὶ τοῖς ὁμοίοις εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν, εἰς ἣν καὶ ἐν τῷ *συ(ν)σπᾶν* καὶ *συ(ν)σκευάζειν*, εἰς τὸ ὅτι δηλαδὴ καὶ τὸ *ζ* ἐν τῷ *ζητεῖν* καὶ *ζευγνύναι* καὶ *ζῆν* ἤρχετο ἀπὸ τοῦ *σ*, ὅπως καὶ τὸ *σπᾶν* καὶ *σκευάζειν*. Ἐν καιρῷ δὲ ὑπομιμνήσκει καὶ τὰς γραφὰς *ἐξ Ζέας* [3], *ἐξ ζωῆς* [4], αἵτινες θὰ ἦσαν ἀνεξήγητοι, ἂν τὸ *ζ* ἤρχετο ἀπὸ τοῦ *δ*. Εἶνε μόνον λυπηρὸν καὶ ἄπορον πῶς, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ μετὰ τοσαύτης εὐστοχίας ἐξελέγχει τὸ ἄτοπον τῆς θεωρίας τοῦ Κουρτίου, περιπίπτει ἔπειτα αὐτὸς οὗτος εἰς ὅ-

1) Grundz. 5 σελ. 633.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 382.

3) CIA II 793 f, 54 (357 πρ. Χρ.).

4) Kaibel Epigr. nr. 155. Τὴν ἐπιγραφὴν δ' ὅμως ταύτην ἅτε πολὺ νεωτέρων χρόνων δὲν τολμᾷ ὁ Βλάσσιος νὰ παραβάλῃ πρὸς τὴν πρώτην, διότι ὡς νεωτέρων χρόνων δὲν ἀποκλείει τὴν ἁπλῆν προφοράν τοῦ ζ, ὡς εἰ ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἀπέκλειε τοιαύτην προφοράν.

μοιον ἀτόπημα, νὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ζ ἐξεφωνεῖτο ὡς *zd*, ἐνῷ πρὸς τὴν προφορὰν ταύτην διαμάχονται, ὡς εἴδομεν (σελ. 558) οἱ λόγοι τοῦ τε Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, διαμάχεται δὲ πλὴν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ὅ,τι αὐτὸς ὁ Βλάσσιος λέγει περὶ τῶν τύπων *Βήσαζε*, *Μουνιχίαζε* καὶ τῶν τοιούτων ὅτι ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ *Ἀθήναζε*, *θύραζε*. Ἂν τὸ *Ἀθήναζε* ἐξεφωνεῖτο ὡς *Ἀθήnazde*, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ σχηματισθῇ καὶ τύπος *Μουνιχίαζε*, ἀφοῦ οὐδὲν ς ὑπῆρχεν ἐν τῷ ὀνόματι *Μουνιχία* καὶ τοῖς ὁμοίοις, καὶ ὁ τύπος *Μουνιχιazde* θὰ εἶχε πολὺ τὸ ἄτοπον καὶ ἀλλόκοτον, εὐκολώτατα δέ, ἂν τὸ *Ἀθήναζε* ἐξεφωνεῖτο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν. Πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Βλασσίου διαμάχονται καὶ ὅσα αὐτὸς πάλιν λέγει πρὸ ὀλίγων σελίδων (ἐν σελίδι 93) περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *δ* καὶ *ζ* τῶν Ἠλείων, ὅτι παρ' αὐτοῖς τὸ *δ* καὶ *ζ* ἐξεφωνοῦντο ὡς παρ' ἡμῖν, διότι τοιαύτην προφοράν, λέγει, προϋποτίθεται ἡ ἐκ τοῦ *δ* γένεσις τοῦ *ζ*, παρὰ τοῖς Ἠλείοις. Εἶνε ἄπορον ἀληθῶς πῶς δὲν παρετήρησεν πόσον ἡ προφορὰ τοῦ ἐκ τοιούτου *δ* γεννηθέντος *ζ* δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ τοῦ *zd*, δὲν δύναται δὲ νὰ εἶνε τοιαύτη οὐδὲ ἡ τοῦ ἀττικοῦ *ζ*, ἀφοῦ καὶ τοῦτο ἐγεννήθη ἐν πολλαῖς λέξεσιν οὐχὶ ἐκ τοῦ *σ* καὶ *δ*, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἁπλοῦ *δ*, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, ὅπως καὶ τὸ τῶν Ἠλείων, δὲν δύναται δὲ οὐδὲ ἡ τοῦ *ζ* τοῦ προελθόντος ἐκ τοῦ *j* ἢ *γ*, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν ἐν τῇ γαλλικῇ ἀντίστοιχον φθόγγον, τὸν ἐκ τῶν λατινικῶν *j* καὶ *g* προκύψαντα. Ἐκ τοῦ *μεγίων* ἀναμφιβόλως ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ γεννηθῇ τὸ *μezdίων* καὶ *μeizdων*, ὅπως θὰ ἦτο φύσει ἀδύνατον ἐκ τοῦ *Georgius* νὰ γεννηθῇ ἐν τῇ γαλλικῇ οὐχὶ τὸ *George*, ἀλλὰ τὸ *Zdorzde*. Τοῦτο κατανοήσας, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος, καὶ ἐν ἀπογνώσει διατελῶν νὰ εὕρῃ ἔξοδον ἐκ τῆς κυκλωσάσης αὐτὸν ἀπορίας, δὲν ὀκνεῖ νὰ ὁμολογήσῃ πρὸς στιγμὴν ὅτι οὐδ' ἡ θεωρία τοῦ Κουρτίου περὶ τῆς ὡς *dz* προφορᾶς τοῦ *ζ*, ἣν αὐτὸς οὕτω σαφῶς κατεδίκασεν, εἶνε ὅλως ἀπορριπτέα (ἐκδ. β' σελ. 96). Οὕτω δὲ ἀναγκάζεται νὰ περιέλθῃ εἰς ἀντιλογίαν πρὸς ἑαυτόν, φάσκων καὶ ἀντιφάσκων, ἐγκολπούμενος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ὅ,τι ἀπορρίπτει διὰ τῆς ἑτέρας. Ταῦτα δὲ πάντα ποιεῖ ὁ ἀνὴρ οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα, ἢ ἵνα μηδὲ ἅπαξ καταφωραθῇ

ὁμολογῶν τὸ ἀρχαῖον καὶ γνήσιον τῆς προφορᾶς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Καὶ ὅμως ὤφειλε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀφοῦ μόνον διὰ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ ζ καὶ πάντα τὰ ἄλλα θαυμασίως ἑρμηνεύονται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιφάσεως, ἑρμηνεύονται δὲ καὶ αἱ ἑξῆς γραφαί· *ἐνδέσζμους, ἀναβαζμούς* [1], *πελαζγικόν* [2], *Ζμυρναῖος* [3], *Ζμυρναίων* [4], *καταδουλιζμῷ* [5], *Ζμένδωνος* [6], *Ζμινθίου* [7], *ψήφιζμα* [8], *(πρε)ζβευτοῦ* [9], *Ἐραζμία* [10], *Ζμάραγδος* [11], καὶ ἄλλαι ὅμοιαι [12]. Αἱ γραφαὶ αὗται ἐμφανιζόμεναι ἤδη ἀπὸ χρόνων, καθ' οὓς ἔζη ἔτι ὁ Δημοσθένης καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ ἐν χώραις πόρρω ἀλλήλων κειμέναις καὶ ὑπὸ διαφόρων φύλων κατῳκημέναις, μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι ἦτο ἀδύνατον τὸ ζ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς δήλωσιν προφορᾶς, ἣν ἔχει παρ' ἡμῖν τὸ σ ἐν

---

1) Ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 594 σημ. 4.

2) Ἐξ Ἄργους Le bas κτλ. Argolide, nr. 122, τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου.

3) Ἐκ Βοιωτίας ἐν ἐπιγραφῇ κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον γεγραμμένην CIG 1590, 15 (τῶν μέσων τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.). Ὁμοίως Ζμυρναῖος ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς ὀλίγῳ νεωτέρᾳ τοῦ ἔτους 191 πρ. Χρ. CIA II 966 A, 19, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ συγχρόνῳ Σμυρναῖος 970, 25. Σμυρναία δὲ διὰ τοῦ σ καὶ ἐν ἐπιτυμβίῳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἑλληνικῶν χρόνων· Κουμαν. 2422. Ὁμοίως Ζμυρναῖος ἐν CIA II 470, στηλ. 5, στίχ. 109 (α' ἑκατονταετ. πρ. Χρ.) καὶ Ζμύρνα ἐν CIA III 128, 14, 1336, 1. (τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων).

4) Ἐπὶ νομισμάτων τῆς Σμύρνης μακεδονικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων Mionnet κτλ. III σελ. 189 κἑξ. Suppl. VI, 306 κἑξ. Ἰδὲ καὶ Barclay Haed, Historia uumorum. Oxford 1887, σελ. 509. Σμύρνα δὲ καὶ Σμυρναῖοι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σμύρνης τῶν ἐτῶν 246—220 πρ. Χρ. Dittenberger, Sylloge κτλ. nr. 171, στίχ. 44. 80. 81 82, 105 κτλ = CIG 3137.

5) Ἐκ Δελφῶν τῆς γ' ἢ β' πρ. Χρ. ἑκατοντ. Wescher et Foucart κτλ. nr. 433, 13.

6) Ἐκ Δήλου τοῦ ἔτους 180 πρ. Χρ. Bullet. de corr. hell. VI σελ. 41 στίχ. 109.

7) Ἐπὶ κεραμίων τῆς Ῥόδου, μακεδονικῶν χρόνων, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ ζ. Ἀθην. Τόμ. Γ' σελ. 243, 167, 6.

8) CIA II 468. 16 (ἀρχ. τῆς α' πρ. Χρ. ἑκατοντ.) ἐξ Ἀττικῆς.

9) Ἐφημ. ἀρχ. ἀριθ. 2118, 4 τῶν χρόνων τοῦ Κλαυδίου, ὡσαύτως ἐξ Ἀττικῆς,

10) CIA III 1553, 1 (τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων).

11) Αὐτόθ. ἀριθ. 1280, 8 (45 μ. Χρ.).

12) Ἰδὲ G. Meyer κτλ. σελ. 225.

ταῖς λέξεσιν *Σμυρναῖος, πελασγικόν, πρεσβευτής* κτλ., καὶ εἶχεν ἀναμφιβόλως καὶ ἐπὶ Λουκιανοῦ[1] καὶ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ[2] καὶ ἐπὶ Κοϊντιλιανοῦ, ὅστις τοσοῦτον ἠπίστατο νὰ θαυμάζῃ τὴν κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ χρόνους προφορὰν τοῦ ἑλληνικοῦ ζ[3], ἂν τοῦτο

---

1) Ἐν τῷ περὶ δίκης φωνηέντων, ἔνθα τὸ σῖγμα ἐγκαλεῖ τῷ ζῆτα σμάραγδον ἀποσπάσαντι καὶ πᾶσαν ἀφελομένῳ τὴν Σμύρναν. Ταῦτα οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Λουκιανός, ἂν τὸ ζ ἐξεφωνεῖτο ὡς διδάσκει ὁ Βλάσσιος, ὡς zd. Ἐκ δὲ τῶν ἄνω παρατεθεισῶν γραφῶν οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ αὐτὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Λουκιανὸς καὶ ἂν ἔζῃ καὶ πρὸ 400 καὶ 500 ἐτῶν πρότερον.

2) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 639 ἐκδ. Βέκκ. «Οὐδὲν βλαπτόμεθα ἐάν τε διὰ τοῦ σ τὸ σμιλίον καὶ τὴν Σμύρναν γράφωμεν, ἐάν τε διὰ τοῦ ζ.» Πολὺ θὰ ἐβλάπτετο καὶ ὁ Σέξτιος καὶ οἱ Γραμματικοί, ἂν γράφοντες Σμύρναν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἐκφωνῶσιν οὐχὶ Σμύρναν, ἀλλὰ Z d μύρναν.

3) Quintil. Inst. Orat. XII, 10, 27 Namque est ipsis sonis durior (latina facundia), quando et jucundissimas ex Graecis litteris non habemus, vocabulam alteram, alteram consonantem (τὸ υ καὶ τὸ ζ), quibus nullae apud eos dulcius spirant. Καὶ ἀρχαιότερον δὲ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος εὕρισκε τὸ ζ μᾶλλον τῶν ἄλλων διπλῶν ἡδῦνον τὴν ἀκοὴν (π. συνθ. ὀνομ. ιδ' σελ. 102, ἐκδ. Schaef. 172). Περὶ τῆς ἡδύτητος τοῦ ζ παραπέμπει ὁ Σχαιφῆρος εἰς ὅ,τι ἔγραψεν ὁ Βόσσιος ad Smyrnam Cinnae apud Catullum p. 341. Ὅτι δὲ τὸ υ καὶ τὸ ζ ἐννοεῖ ὁ Κοϊντιλιανός, λέγων ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι στεροῦνται τῶν ἡδίστων τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, οὐχὶ δὲ τὸ υ καὶ τὸ φ, ὡς νομίζει ὁ Βλάσσιος ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς· α') Ὅτι εἶνε ἄτοπον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐκ τύχης μετεχειρίσθη ὁ συγγραφεὺς παράδειγμα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης τὴν λέξιν Ζέφυρος, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὸ ζ. β') Ὅτι ὅσα εὐθὺς ἐπιφέρει ὅτι ἂν τὰ Zephyrus καὶ Ephyra γραφῶσι διὰ λατινικῶν γραμμάτων (Sdefurus καὶ Efura) ἀποτελοῦσί τι ὑπόκωφον καὶ βάρβαρον, ὡς εἰ τὸν τόπον αὐτῶν κατελαμβάνουσιν ἀνιαρὰ καὶ φρικώδη στοιχεῖα, ὑποσημαίνουσιν οὐ μόνον τὸ φρικῶδες f, ὅπερ καὶ κατόπιν πάλιν οὕτως ὀνομάζει, ἀλλὰ καὶ τὸ sd, διότι τοῦτο μόνον δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὑπόκωφον (surdum). γ) Ὅτι αἱ ἐπιφερόμεναι λέξεις Nam et illa, quae est sexta nostrarum κτλ. φανερῶς δεικνύουσιν ὅτι ὁ λόγος ἤδη γίνεται οὐχὶ περὶ τῶν δύο εἰρημένων φθόγγων, ὧν στερεῖται ἡ λατινική, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τρίτου ὑπάρχοντος ἐν αὐτῇ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνοντος τὴν τραχύτητα τῶν λατινικῶν φθόγγων καὶ τὴν κακοφωνίαν τῶν παρατεθεισῶν λέξεων Zephyrus, Ephyra, ἂν πρὸς τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ζ καὶ υ ὡς sd καὶ u καὶ τὸ φ ἐκφωνηθῇ ὡς τὸ λατινικὸν f, φθόγγος,ὡς εὐθὺς ὕστερον λέγει,φρικωδέστατος καὶ ἥκιστα ἀνθρωπίνης φωνῆς μετέχων. δ') Ὅτι θὰ ἔμενεν ἄπορον, πῶς ὁ Κοϊντιλιανὸς οὐδένα ἐποιήσατο λόγον περὶ γράμματος ἡδύνοντος τὴν ἀκοήν, ὡς λέγει ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, ἐν χωρίῳ, ἐν ᾧ ἀριθμοῦνται πάντες οἱ φθόγ-

ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν, ἐν αἷς εὑρίσκετο, δὲν τ
παρ' ἡμῖν, ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκ
λεληθότως ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος, ὅταν
νων γραφῶν ἑκὼν ἄκων ἀναγκάζηται νὰ εἴπῃ
Ζμύρνα οὐδὲν ἠκούετο *d* (ἐκδ. β' σελ. 100), καὶ
μεν ὅτι ἤθελε χωρήσῃ εἰς τελείαν ἀποδοχὴν τ
φορᾶς τοῦ ζ, ἂν ἐνεθυμεῖτο ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος,
ἂν τυγχάνῃ μωρὸς καὶ ἀδέξιος θὰ ἔγραφέ ποτε
Σμυρναῖος, ἂν ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ἐν αἷς ἀπ
φώνει ὡς *zd* ἢ *dz*. Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε οὕτω μ
ὥστε νὰ ἐπιχειρήσῃ ποτὲ πρὸς ἀκριβεστέραν δήλω
νὸς νὰ μεταχειρισθῇ γράμμα, ὅπερ οὐχὶ μόνον δὲν
γον τοῦτον ἀκριβέστερον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐξαλλοι
αὐτόν. Οὕτω δὲ ἀκριβῶς, τοὐναντίον, τὸ ἡμέτερ
παριστᾷ τὸν πρὸ τοῦ *β γ δ μ* ἐκ τοῦ *σ* γεννώμε
μετὰ τοσαύτης εὐκολίας ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἡμετέ
φωνουμένου *ἐλπις-δω* γεννᾶται διὰ συμφθορᾶς τοῦ
Ζμυρναῖος ἀκουόμενος φθόγγος τοῦ ζ, ὥστε ἀποβ
ἡ ἀπόρριψις προφορᾶς ὑπὸ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀρ

γοι, ὧν ἡ στέρησις ἢ ἡ κτῆσις καθιστῶσι τὴν λατινικὴν φωνὴ
λ ηνικῆς. Ἂν δὲ ἐκ τῆς ἑρμηνείας ταύτης τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγο
λιανοῦ, ἣν πολλοὶ ἀσπάζονται, συμπεραίνεται ὅτι ἡ ὡς zd π
ζ ἔχει τι ὑπόκωφον καὶ βάρβαρον, ἡ ἐξέτασις τούτου δὲν ε
ἀλλὰ τοῦ Βλασσίου, μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος ὑπὲρ τοιο
χομένου· τὸ ἡμέτερον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι
σθανθῇ τὴν ἡδύτητα, ἣν ᾐσθάνετο ὁ Κοϊντιλιανός, ὡς Ἕλλ
ξιν Ζέφυρος, ἂν καὶ αὐτὸς ἐκφωνήσῃ τὸ μὲν ζ αὐτῆς ὡς
ναντιλέκτως ἐξεφώνουν οἱ ὀλίγῳ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ νεώτεροι
πειρικὸς Σέξτος, τὸ δὲ υ ὡς τὸ γαλλικὸν u, τὸ δὲ φ ὡς ἐντέ

ἐπικυρουμένης, ἐφ' ὅσον οἱ Ἐρασμικοὶ ἀπαξιοῦσι νὰ προσα-
ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν ἰσχυρίσεων ἄλλας ἐπαρκεστέρας ἀποδείξ
μᾶλλον ὑγιεῖς καὶ ἀρτίποδας. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον οὐδὲ τὸ π
διστάζομεν τὰς οὕτω σφοδρῶς πρὸς ἀλλήλας διαμαχομένα
ρίας τοῦ Κουρτίου καὶ Βλασσίου νὰ ὀνομάσωμεν χωλὰς τὸ
πόδα καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μόλις βαινούσας. Διότι ἡ μὲν θεω
Βλασσίου οὔτε πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος καὶ Λο
καὶ τοῦ Ἐμπειρικοῦ Σέξτου συμφωνεῖ, οὔτε πρὸς τὴν ὑπὸ
τῶν Γραμματικῶν κατάταξιν τοῦ ζ ἐν τοῖς ἡμιφώνοις ο
οὔτε πρὸς τὴν παρατήρησιν τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου ὅ-
ἡσυχῇ τῷ πνεύματα δασύνεται» συνᾴδει[1], οὔτε τὸν λόγ
Φαβίου Κοϊντιλιανοῦ ὅτι τὸ *zd* ἀποτελεῖ φθόγγον ὑπόκ
ναιρεῖ, οὔτε τὴν ἐκ τοῦ γ καὶ τοῦ *j* καὶ τοῦ *d* γένεσιν αὐ
μηνεύει, οὔτε τὴν ἐκ τοῦ *zd* γένεσιν τοῦ νεωτέρου ἑλλη
ἐξηγεῖται, οὔτε τὰς γραφὰς *Ζμυρναῖος* καὶ ***πελασγικὸν*** κα
βευτής διασαφεῖ· δὲν διασαφεῖ δὲ οὐδὲ διὰ τί τὸ ἀρχαῖο
νικὸν **ζ** ἐξεφωνεῖτο ὡς *zd*, οὐχὶ δὲ ὡς ***sd***· τὸ δὲ τελευτα
ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἀττικὰς γραφὰς ***Ἀζζειοί***[2], ***Βυζζά***
Κλαζζομένιοι[4], ἐν αἷς τὸ διττὸν **ζ** οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ
νῃ ἢ φθόγγον ἰσχυρότερον τοῦ ἁπλοῦ ἤτοι τοῦ καθ' ἡμᾶς ζ
μῶς δὲ τὸν φθόγγον *zdzd*[5]. Ἡ δὲ θεωρία τοῦ Κουρτίου πλ

---

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 553.

2) Ἀζειοὶ καὶ Ἀζειῆς δι' ἑνὸς ζ ἐν CIA I 223, 5 b (454 πρ. Χ
101 (436 πρ. Χρ) — Ἀζζειοὶ δὲ διὰ δύο ζ ἐν 238 26 (442 πρ Χ

3) Βυζάντιοι δι' ἑνὸς ζ ἐν CIA I 231, 22 (449 πρ. Χρ.). 233, 1
πρ. Χρ) — Βυζζάντιοι δὲ διὰ δύο ζ ἐν 230, 10 b (450 πρ. Χρ.).

4) Κλαζομένιοι CIA I 228, 11 (452 πρ. Χρ.). 234, 6 (446 πρ
Κλαζζομένιοι 230, 4 (450 πρ. Χρ.)

πλείστων ἐλαττωμάτων, ἅτινα ἔχει κοινὰ πρὸς τὴν τοῦ Βλασσίου, καὶ ὅλως ἀντιμάχεται πρὸς πᾶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τεκμήριον περὶ τῆς ἐκ τοῦ *σδ* γενέσεως τοῦ *ζ*, καὶ δὲν δύναται οὐδὲ αὕτη νὰ γείνῃ ἀποδεκτή, οὔτε περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *ζ* κατὰ τὴν ε' καὶ ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, οὔτε περὶ τῆς ἐπὶ Ὁμήρου, ἀφοῦ οἱ νόμοι οἱ παραγαγόντες τὸ *ζ* ἀπὸ τοῦ *σδ* ἴσχυον ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς μορφώσεως.

Πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Κουρτίου ἀντιτάσσεται καὶ ὁ μέγας θεὸς τῶν Περσῶν *Ὡρομάζης Auramazda*[1], καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀρμενίας *Ἀρταβάζαι*, *Artawazdes*[2], δὲν δέχεται δὲ αὐτὴν κατ' οὐδένα τρόπον οὐδ' ἡ πόλις τῶν Φιλισταίων *Ἄζωτος*, *Aschdod*[3]. Ἀποκρούει δὲ αὐτήν τε ἅμα καὶ τὴν τοῦ Βλασσίου οὐ μόνον ἡ ἰνδικὴ πόλις *Ὀζήνη*[4] καὶ ὁ νομοθέτης *Ζωροάστρης* καὶ ὁ προφήτης *Ζαχαρίας* καὶ πάντες οἱ *Ζαχαρίαι* τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, οὐδὲν *d* οὐδὲ κατ' αὐτὸν τὸε Βλάσσιον (σελ. 102) ἐν τῷ ἑαυτῶν ὀνόματι φέροντες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἰουδαῖοι συχνοὶ καὶ ὀνομαστοί, ὁ *Ἔζρας Esra*[5], καὶ ὁ *Ὀχοζίας Ahasia*[6], καὶ *Ἀζαήλ*, *Hasael*[7], καὶ *Ἀζβούχ*[8], καὶ πάντες ὅσοι ἐν τῇ μητρικῇ μὲν αὐτῶν γλώσσῃ διὰ τοῦ *saïn* ἐκφέρονται, ἐν δὲ τῇ μεταφράσει τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τοῦ *ζ*. Ἡ δὲ σύγχυσις, ἣν ὁ Βλάσσιος ἐνορᾷ ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν εἰ-

---

τῷ διττῷ ζζ θελήσωμεν νὰ ἐνίδωμεν τὴν προφορὰν dz, τότε ὀφείλομεν συγχρόνως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ἁπλοῦν ζ κατὰ τὰ μέσα τῆς ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ dz, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἡμετέρου ζ, καὶ τούτου ἕνεκα, ὁσάκις ἤθελέ τις νὰ δηλώσῃ διὰ τῆς γραφῆς τὸν ἐνίοτε καὶ ἐνιαχοῦ μόνον ἀκουόμενον φθόγγον d z, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ γράψῃ οὐχὶ ἓν ἀλλὰ δύο ζζ.

1) Πλάτ. Ἀλκιβ. I σελ. 122 A.

2) Πλούταρ. Κράσσ. 19. Ἰώσ. 15, 4, 3. Δίων. Κάσσ. 40, 16.

3) Ἡρόδ. 2, 157. Διόδ. Σικελ. 19, 85. Ἰώσ. 5, 1, 22. 14, 5, 3. Ἰδὲ καὶ τοὺς ἑρμηνευτὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν Ἰησ. Ναυῆ 13, 3 A' Βασιλ. 5, 5. 6. 17. B Παραλειπομ. 6, 6.

4) Πτολεμ. 7,1, 63. 8, 26, 13. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ Ujjayini.

5) Ἔσδρ. θ' 1, 2, 5, 6, 10, 16. Νεεμ. η' 1, 4, 5, 6, 8, 9, 13 κτλ. Ἐν δὲ τῷ σιναϊτικῷ κώδικι γράφεται Ἔ σ δ ρ α ς.

6) Βασιλ. Γ' 22, 52. Δ'. 1, 1, 3 κτλ.

7) Βασιλ. Γ', 19, 15. Δ' 8, 8, 9, 12, 13, 15 κτλ.

8) Νεεμ. γ' 16. ἐν δὲ τῷ σιναϊτικῷ κώδικι Ἀ ζ β ο ύ χ.

ρημένων ὀνομάτων (σελ. 102) καὶ ἡ ἀδυναμία αὐτοῦ νὰ ἐννοήσῃ πῶς τὸ ἑλληνικὸν ζ δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ τὸ *zd* καὶ τὸ ἁπλοῦν z ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ, ἀπὸ θέσεως ἀπατηλῆς σκοποῦντος τὰ πράγματα, οὐδὲν δὲ ἔχει τὸ ἐκπλῆττον ἑτέρους, ἀπὸ θέσεως παντελῶς διαφόρου σκοποῦντας αὐτά, καὶ μεγίστην καθορῶντας ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν παρατεθειμένων γραφῶν καὶ τῆς ἀληθοῦς δυνάμεως τοῦ ζ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον μόνον τὴν μὴ ὑγιαίνουσαν γραφὴν *ἔζων* ἀντὶ *ἔστων* ἀπορρίπτομεν, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ δελφικῇ τῆς γ′ ἢ β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[1]. Διότι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *ἔστων* ἐλέγετο καὶ *ἔζων*, καὶ καθόλου ὅτι τὸ ζ ἐγεννᾶτο καὶ ἐκ τοῦ *στ* ἢ *σστ*[2], ὅπως καὶ ἐκ τοῦ *σδ*. Αἱ λέξεις *ἔστω* καὶ *ἔστων* ἀναγινώσκονται τοσάκις ἐν ταῖς ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφαῖς, ὥστε οὐχὶ ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλὰ καὶ τρὶς καὶ τετράκις καὶ πλειστάκις ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσῃ, ἂν ὑπῆρχεν, ὁ διὰ τοῦ ζ τύπος. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ, εἶνε σημεῖον σαφὲς ὅτι εἶνε ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου περὶ τὴν γραφήν, παραλιπόντος μὲν τὸ σ, ὅπως ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ ἐποίησε τὸ αὐτὸ ἕτερος λιθοκόπος[3], ἀνταλλάξαντος δὲ τὸ T πρὸς τὸ Ι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν δελφικαῖς καὶ ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀνταλλάσσονται πρὸς ἄλληλα ὁμοίου σχήματος γράμματα[4]. Ἴσως

1) Wescher et Foucart nr. 189, 13.

2) Ὅτι πρὸ τοῦ τ ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς πλειστάκις γράφεται διττὸν σ ἀντὶ ἁπλοῦ πᾶς τις γινώσκει, ὁ καὶ ἐλαχίστην ἔχων γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς. Ἂν λοιπὸν τὸ σ τ ἢ τὸ σ σ τ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὸν φθόγγον τοῦ ζ πλειστάκις ἔπρεπε νὰ γράφηται ἀντ' αὐτοῦ ζ. Πῶς δὲ ἐξεφωνεῖτο ἐκεῖνο τὸ σ σ τ, ἀγνοοῦμεν, πιστεύομεν ὅμως ὅτι οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ σ τ καὶ σ σ τ ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ Ἔκτωρ καὶ Ἔκκτωρ, ἐκ τοῦ χωρίου καὶ ἐκκ τοῦ χωρίου, δτι δηλαδὴ ἠκούετο ἰσχυρότερον τὸ σ ἐν τῷ σ σ τ ἢ ἐν τῷ σ τ.

3) Οἷον ἐν τῷ ἀριθμῷ 253, 11 ἐγράφη ἔτω ἀντὶ ἔστω. Πολλάκις δὲ καὶ ὁλόκληροι συλλαβαὶ παραλείπονται ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφαῖς· ἐλεύρος ἀντὶ ἐλεύθερος 257, 7, Ξενόστρτος ἀντὶ Ξενόστρατος 255, 15. βουλοῦ ἀντὶ βουλευτοῦ 4, 20. Καλλκράτεια ἀντὶ Καλλικράτεια 19, 4 κτλ.

4) Οἷον ἐπίΕτευσαν ἀντὶ ἐπίΣτευσαν nr. 255 11. Ὁμοίως καὶ ἐν

δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν γραφὴν *ἔζων* καὶ τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ «ἐπεὶ δὲ καὶ τελευτήσῃ.

Ἂν ἐν τῷ *ζ* ἠκούετο ἀληθῶς ὁ φθόγγος τοῦ *d*, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ γράψωσιν οἱ Ἕλληνες *ζ* ἀντὶ τοῦ φθόγγου, ὃν λαμβάνει τὸ *σ* πρὸ τῶν συμφώνων *β γ μ*, διότι κάλλιστα τὸν φθόγγον τοῦτον ἠδύναντο νὰ σημαίνωσι πάντοτε διὰ τῆς γραφῆς τῶν δύο *σσ*, δι' ὧν ἅπαξ ἤρξαντο νὰ σημαίνωσι· καὶ ἀφοῦ ἅπαξ ἔγραψαν *δουλισσμῷ*[1], οὐδεμία ἔτι χρεία ὑπῆρχε νὰ γράψωσιν, ὡς εἴδομεν, καὶ *καταδουλιζμῷ*, ἀφοῦ τὸ *ζ* κατὰ τὸν Βλάσσιον ἐξεφωνεῖτο ὡς *zd* καὶ ὁ ἀναγινώσκων θὰ ἀνεγίνωσκε *καταδουλιzdμῷ*, ὅπως ὁ Βλάσσιος ὁρῶν *Zmyrna* ἐν γερμανικῷ τινι βιβλίῳ θὰ ἀνεγίνωσκεν ἑκὼν ἄκων *Τσμύρνα*. Ἡ γραφὴ *καταδουλιζμῷ* θὰ ἦτο μωρά, ὡς καὶ πρότερον ἐλέγομεν, οὐ μόνον ἐν Δελφοῖς, ὅπου ἐγράφη, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 368 πρὸ Χριστοῦ ἐγράφη *Λέσσβον*[2], συγχρόνως δὲ ἢ ὀλίγῳ ὕστερον *τὰςς μὲν*[3], καὶ οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ γράφωσι μόνον *ἐνδέσσμους* καὶ *ἀναβασσμούς*, μηδέποτε δὲ *ἐνδέζμους* καὶ *ἀναβαζμούς*, γραφὰς ἀληθῶς μωρὰς κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βλασσίου ἐκφώνησιν τοῦ *ζ*. Καὶ οὐδεὶς σήμερον θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ σώσῃ τοὺς Ἀττικοὺς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἀπὸ τῆς τοιαύτης μωρίας, ἂν ἐν Κρήτῃ ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος δὲν ἔγραφον τοὐναντίον καὶ *ζ* ἀντὶ *σσ*[4], οἱ δὲ ἀρχαιότεροι Ῥωμαῖοι πρὸ τῆς εἰς τὸν ἑαυτῶν ἀλφάβητον εἰσαγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Ζ μὴ μετέγραφον τὸ γράμμα τοῦτο διὰ τῶν δύο *ss* ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν καὶ μὴ ἔλεγον *Saguntum, sethus, sona, atticisso, comisso, malacisso* κτλ.,

---

ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς οἷον Δ ν μ α ρ χ ο ς ἀντὶ Δ ή μ α ρ χ ο ς CIA II 578, 19. ἐ π ι γ ι ν ο υ ς ἀντὶ ἐ π ι γ έ ν ο υ ς nr. 772, B, 13, ἀ ν α Γ ρ ά ψ α ι ἀντὶ ἀ ν α Γ ρ ά ψ α ι nr. 159 b, 8 ἀ Γ α θ ῶ ν ἀντὶ ἀ γ α θ ῶ ν 586, 9 καὶ ἄλλαι πάμπολλαι.

1) Wescher et Foucart 240, 6

2) CIA II add. 52 c, 32.

3) Αὐτόθι nr. 1058, 14.

4) F. Halbherr et D. Comparetti, Epigrafi κτλ. 1886 σελ. 81. N. 60 δ ι κ ά ζ α ι ἀντὶ δ ι κ ά σ τ α ι καὶ N. 62 ἐ δ ί κ α ζ ε ἀντὶ ἐ δ ί κ α σ σ ε ἐκ Γόρτυνος

μηδέποτε δὲ *Zdaguntum* καὶ *sdona* καὶ *atticisdo*[1], καὶ μὴ ἐδίδασκον οὕτω σαφέστατα ὅτι εἶνε ὅλως αὐθαίρετος ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βλασσίου ὅτι δῆθεν τὸ ἑλληνικὸν ζ εἶχε δύο προφοράς, μίαν μὲν ὁμοίαν πρὸς τὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ζ, ὅτε ἔκειτο πρὸ τῶν συμφώνων β γ μ, ἑτέραν δὲ τὴν τοῦ *zd*, ὅτε ὑπῆρχε καθ' ἑαυτό. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὸ κῦρος τῶν Ῥωμαίων ἠδυνάμεθα νὰ ἀθετήσωμεν, καὶ καταγνῶμεν αὐτῶν μὲν ὑπερβάλλουσαν δυσηκοΐαν, τῶν δὲ Ἑλλήνων ὑπερβάλλουσαν μωρίαν, ἂν εἴχομεν ἰσχυρόν τινα λόγον νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Βλασσίου, καίπερ οὐδέποτε οὐδὲ ὄναρ ἀκούσαντος ἀρχαίου Ἕλληνος, καὶ μὴ ἦτο, τοὐναντίον, προδηλότατον ὅτι ἡ διφυὴς καὶ τριφυὴς προφορὰ τοῦ ζ, ὡς *zd* καὶ *dz* καὶ *z*, εἶνε ψιλὸν προϊὸν τῆς φαντασίας αὐτοῦ, προτιμήσαντος νὰ κατασκευάσῃ θεωρίαν ἐξ ἀντιμαχομένων στοιχείων μᾶλλον, ἢ σαφῶς καὶ διαρρήδην νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι γνησία καὶ ἀρχαία ἑλληνικὴ προφορὰ τοῦ ζ εἶνε μόνη ἡ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Ἀποδειχθείσης δὲ μόνης ὀρθῆς τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ ζ, συναπεδείχθη συγχρόνως ὅτι καὶ τὸ δ οὐδεμίαν ἄλλην προφορὰν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, εἰ μὴ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν. Διότι ἐκ μόνης τοιαύτης προφορᾶς ἠδύνατο νὰ προκύψωσιν ἐκ τοῦ *ἐλπίσδω* καὶ *κομίσδω* καὶ *παίσδω* καὶ *γυμνάσδω* τὸ *ἐλπίζω*, καὶ *κομίζω* καὶ *παίζω* καὶ *γυμνάζω*, καὶ ἐκ μόνης τοιαύτης προφορᾶς ἠδύνατο καὶ τὸ ἁπλοῦν δ νὰ μεταβληθῇ εἰς ζ, ὅπερ, ὡς εἴδομεν (σελ. 603) οὐδ' αὐτὸς ὁ Βλάσσιος ἀρνεῖται. Τὴν παρ' ἡμῖν προφορὰν τοῦ δ ὑποσημαίνει καὶ ὁ Θεόκριτος, ὅταν τὸ σ καὶ δ συμφθείρῃ εἰς ζ μόνον ἐν τῷ *μυχθίζω* (20, 3 καὶ 13). Διότι τίνα ἄλλην αἰτίαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἕνωσις τοῦ σ καὶ δ καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτῶν εἰς ζ, ἢ τὴν αὐτήν, ἣν καὶ ἡ τροπὴ τοῦ δευτέρου θ εἰς τ ἐν τῷ *λέχθητι*; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον νομίζομεν ὅτι, ὡς ἐν τῷ *λέχθητι* καὶ τοῖς ὁμοίοις τὸ θ ἐτράπη εἰς τ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας τῆς ἐκ τῆς ἀμέσου ἀκολουθίας τοῦ αὐτοῦ δασέος, οὕτω καὶ ἐν τῷ *μυχθίσδω* πρὸς ἀποφυγὴν ὁμοίας κακοφωνίας, ἣν γεννᾷ ἡ ἀλλεπαλληλία δύο παραπλησίως ἠχούντων συμφώνων, τὸ δεύτε-

---

1) Corsen Ueber Aussprache, Vocalismus κτλ. 1858 I σελ. 123.

ρον συνεκρύβη συμφθαρὲν μετὰ τοῦ *σ* εἰς τὸ *ζ*, διάφορον τοῦ *θ* ἦχον ἀποδίδον. Τὴν σύγκρυψιν τοῦ *δ* ἐν τῷ *ζ* τοῦ *μυχθίζειν* δύναταί τις οὐχὶ ἀτόπως νὰ παραβάλῃ πρὸς τὴν τοῦ *χ* ἐν τῷ *ξ* τοῦ μέλλοντος τοῦ *ἔχω*, *ἕξω*· καθ' ὅσον καὶ ἐνταῦθα εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ *χ* ἑνωθὲν μετὰ τοῦ *σ* ἀπέβαλε τὴν ἑαυτοῦ δασύτητα καὶ τούτου ἕνεκα τὸ πρὸς στιγμὴν ἀφανισθὲν δασὺ πνεῦμα τοῦ ἐνεστῶτος ἐν τῇ γλώσσῃ τοὐλάχιστον τῶν λογίων (διότι ἀπαντᾷ ἐνίοτε ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ὁ τύπος *καθέχω*[1]) ἐπανῆλθε πάλιν ἢ ἔμεινε μᾶλλον ἐν τῷ μέλλοντι *ἕξω*, *καθέξω*.

Νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ *Θυμβραίου* Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ ἐτοξεύθη ὁ Ἀχιλλεύς, ἐλέγετο καὶ διὰ τοῦ *ζ*, *Ζυμβραίου*, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλλανίκου διὰ τοῦ *δ*, *Δυμβραίου*[2], δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, ὑπῆρχεν ὁμοιότης τις μεταξὺ τοῦ *ζ* καὶ *θ* καὶ *δ*· ὅπερ καὶ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *ζ* καὶ *δ* ἀποδεικνύεται. Καὶ οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ *δ* δὲν εἶνε ἀρχαιοτάτη, ὡς ἡ τοῦ καθ' ἡμᾶς *ζ*.

Τὴν ἀρχαίαν προφορὰν τοῦ ἡμετέρου *δ* δεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ *οὐθείς*, *μηθείς*, *οὐθέν*, *μηθέν*, *οὐθενός*, *μηθενὸς* κτλ., αἵτινες ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἄρχονται ἐμφανιζόμεναι παρὰ τὰς ἀρχαιοτέρας *οὐδείς*, *μηδεὶς* κτλ. ἀπὸ τοῦ ἔτους 378 πρὸ Χριστοῦ, ἐπικρατοῦσι τῶν ἀρχαιοτέρων ἀπὸ τοῦ 300 μέχρι τοῦ 60 πρὸ Χριστοῦ, γίνονται δὲ σπανιώτεραι καὶ ὑποχωροῦσι κατὰ μικρὸν εἰς ἐκείνας ἐν τοῖς χρόνοις τῶν αὐτοκρατόρων[3]. Λέγομεν ὅτι αἱ γραφαὶ αὗται μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ *δ*, ἤτοι τῆς τοῦ ἀγγλικοῦ *th* ἐν τῷ ἄρθρῳ *the*, διότι οὐδέποτε ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ *οὐτὲ* ἢ *μητὲ* ἀντὶ *οὐδὲ* ἢ *μηδέ*,

---

1) CIA I 479, 3 (περὶ τὸ 500 ἔτος πρ. Χρ.).

2) Lentz Herod. II 522, 33

3) Τῶν γραφῶν τούτων παρέχει ἀκριβέστατον κατάλογον ὁ Μεϊστερχὰνς ἐν τῇ β' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ γραμματικῆς, σελ. 216—7, εἰς ἣν καὶ παραπέμπομεν. Ὡς δὲ λέγεται οὐθεὶς καὶ μηθείς, οὕτω λέγεται καὶ οὐθ' οἱ ἀντὶ οὐδ' οἱ CIA II 789 α, 24 (373 πρ. Χρ.). καὶ οὐθ' ὑγιὲς ἀντὶ οὐδ' ὑγιὲς CIA II 853, 13 (πιθανῶς τῆς γ' πρ. Χρ. ἑκατοντ.). Γραφὰς οὐθεὶς μηθεὶς κτλ. ἐξ ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἰδὲ ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ G. Meyer, ἔκδ. β' σελ. 215.

ούτεμία ἢ *ούθεμία*, *μητεμία* ἢ *μηθεμία* ἀντὶ *ούδεμία* καὶ *μηδεμία* ἢ *ούθε*, *μήθε* ἀντὶ *ούτε*, *μήτε*, ὥστε νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ *θ* τοῦ *ούθείς* καὶ *μηθείς* ἐγένετο ἐκ τοῦ *τ* δασυνθέντος, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐγένετο ἐκ τῆς εἰς ἓν ἑνώσεως τοῦ δασέος πνεύματος τοῦ *εἷς* καὶ *ἕν* μετὰ τοῦ προηγουμένου *δ* τοῦ *ούδὲ* καὶ *μηδὲ* μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ μεσολαβοῦντος *ε*. Τοιαύτη γένεσις τοῦ *θ* ἐκ τοῦ *dh* δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, ἂν τὸ δασύτερον τοῦ *τ* κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ῥῆσιν τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου (σελ. 553 τέλ. καὶ 555 ἀρχ.) *δ* δὲν ἐγίνετο διὰ τῆς προσθήκης πλείονος πνεύματος ἔτι δασύτερον, λαμβάνον τὴν προφορὰν τοῦ *θ*, ἂν δηλαδὴ καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος τὸ μὲν *δ* δὲν ἐξεφωνεῖτο προαγομένου τοῦ πνεύματος ἐκ μέσου τοῦ φωνητικοῦ τόπου, ὡς λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς Ἀριστείδης, τὸ δὲ *θ* ἔνδοθεν ἐκ τῆς φάρυγγος (ἰδ. ἔμπροσθεν σελ. 555), ἂν δηλαδὴ ἐξ ἀρχῆς τὸ *δ* καὶ *θ* δὲν εἶχον τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν.

Τὴν παρ' ἡμῖν προφορὰν τοῦ *δ* ἅμα καὶ *β* μαρτυρεῖ ἡ ἐναλλαγὴ αὐτῶν ἐν ταῖς λέξεσιν *Δελφὸς* καὶ *Βελφός*[1], *ὀβελὸς* καὶ *ὀδελός*[2]. Ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη ἠδύνατο νὰ συμβῇ μόνον κατὰ τὴν ἡμετέραν πρσφορὰν τοῦ *β* καὶ *δ*, καθ' ἣν οὕτω συγχέονται ὑπὸ τῆς ἀκοῆς οἱ φθόγγοι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μέσων, ὥστε, ἀκούων τις ἀσυνήθη κύρια ὀνόματα περιέχοντα τὸ ἕτερον τούτων, ἐπὶ πολὺ ἀμφιβάλλει ἂν ἤκουσε *β* ἢ *δ*.

Καὶ αἱ λέξεις δὲ *ἕβδομος* καὶ *ὄγδοος* μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ *δ* ἐξεφωνεῖτο ὡς παρ' ἡμῖν σήμερον, ἅπαξ ἀποδειχθέντος ὅτι τὸ *β* καὶ *γ* εἶχον καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἀλφαβήτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ

1) Collitz κτλ. 705, 23 ἐκ Θηβῶν τῶν μέσων τῆς δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ὁμοίως Βελφὶς ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ. οὐ μακρὰν τῶν Θηβῶν εὑρεθείσῃ JGA 186 καὶ Βελφὸν ἐν ἑτέρᾳ βοιωτικῇ ἐπιγραφῇ νεωτέρων χρόνων Bullet. de corr. hellén. VIII σελ. 408 στίχ. 4.

2) Ἐν τῇ μακροτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος II, 14 (δίς). Ὁμοίως ὀδελὸς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν CIG 1690. Ὡσαύτως ὀδελὸς ἐλέγετο καὶ ἐν Μεγάροις Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 796. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγένετο καὶ τὸ δωρικὸν καὶ αἰολικὸν δήλομαι καὶ δείλομαι ἐκ τοῦ βήλομαι ἢ βείλομαι ἤτοι βούλομαι G. Meyer κλ. 81, καὶ τὸ τεγεατικὸν ἐσδέλλοντες, ἐκβάλλοντες Collitz κτλ. 1222, 49.

ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καὶ τἀνάπαλιν ὅτι τὸ γ καὶ β ἐξεφωνοῦντο καὶ τὸ πάλαι ὡς καὶ νῦν, ἐὰν ἄλλοθέν ποθεν γνωσθῇ ὅτι τὸ δ ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ ἀγγλικὸν *th*, διότι μόνον τὴν ἡμετέραν προφορὰν τοῦ β καὶ γ ἀπαιτεῖ ἡ τοιαύτη προφορὰ τοῦ δ καὶ τἀνάπαλιν, ἂν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁ συμπνευματισμὸς τῶν συμφώνων δὲν ἐγίνετο χάριν τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀκριβεστέρας συναρμογῆς τῶν ἤχων. Ὅθεν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς μαρτυρούσας θεωροῦμεν καὶ τὰς γραφὰς *εγδικασόντων*[1], *έγδοσιν*[2], *εγδοχή*[3], *εγδῷ*[4], *εγ δέ*[5], *εγ Δελφῶν*[6], *εγ Δήλου*[7], *εγ Διονυσίων*[8], *εγ Διός*[9], *εγ Δρυμοῦ*[10], *εγδιδόναι*[11], *εγδεξάμενος*[12] καὶ ἰδίᾳ τὰς προμνη-

---

1) Ἀθήν. Β′ σελ. 484, 14 (300 πρ. Χρ.) ἐξ Ἀττικῆς. Ὁμοίως ἐ γ δ ι κ ά σ ω ν τ α ι ἐκ Τέω τῶν αὐτῶν χρόνων Lebas—Waddington 86, 39.

2) Ἔ γ δ ο σ ι ν Ἐφημ. ἀρχ. 1884 σελ. 137—138, 39 (307—286 πρ. Χρ.). ἐξ Ἀττικῆς. Ὁμοίως ἐ γ δ ό τ ο υ ς ἐκ Σαμοθρᾴκης Dittenberger Sylloge κτλ. nr. 138, 13 (281 πρ. Χρ.).

3) Ἐ γ δ ο χ (ὰ ς) CIA II 481, 53 (52—42 πρ. Χρ.).

4) CIA I Supplem. 1, A, 31 (πρὸ τοῦ 450 πρ. Χρ.).

5) CIA II 836 ab, 11 (320—295 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐ γ δὲ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Σμύρνης τῶν ἐτῶν 246—223 πρ. Χρ. Dittenberger Syll. 170 21. ἐν δὲ τῷ προηγουμένῳ στίχῳ ἐ γ μὲν τ ῶ γ κ α τ ο ί χ ω ν, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἡ εἰς γ τροπὴ τοῦ κ πρὸ τοῦ δ ἐγένετο, ὡς ἡ τοῦ αὐτοῦ κ καὶ ν εἰς γ πρὸ τοῦ μ καὶ κ, ὅπως δηλαδὴ συναρμοσθῶσι καὶ συλλεανθῶσιν ἔτι μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἦχοι.

6) CIA I Supplem. b, 27 b, 5 26, 34 (439 πρ. Χρ.).

7) CIA II 813 A, 3 (πρὸ τοῦ 400 πρ. Χρ.). 814 α A, 29 (374 πρ. Χρ.).

8) CIA II 741 Aα, 7, 16 d, 80. 81 (334—329 πρ. Χρ.).

9) CIA I Supplem. b, 53 α, 34 (418 πρ. Χρ.).

10) Bullet. de corr. hell. VIII, 195, 58 (329 πρ. Χρ.).

11) Ἐ γ δ ό μ ε ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀμυκλῶν τῆς β′ ἢ α′ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος Mittheil. κτλ. II, 1878, 164, 13.—Ἐ γ δ ί δ ο μ ε ν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λεβαδείας μὲν ὁρμωμένῃ, ἐν τῇ κοινῇ δὲ διαλέκτῳ γεγραμμένῃ Dittenb. 353, 5 (μακεδ. χρόνων)=Ἀθην. Δ, 369 κἑξ. ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ στίχ. 74 ἐ κ γ δ ί δ ο μ ε ν.—ἐ γ δ ό ν τ ω ἐν τῇ ἐξ Ἀνδανίας ἐπιγραφῇ Dittenberger 388 65. ἐ γ δ ι δ ό ν τ ε ς 66. ἐ γ δ ι δ ό ν τ ω 109 (91 πρ. Χρ.) ἐ γ δ ό μ ε ν Dittenb. 188, 26 ἐξ Ἑρμιόνης τῶν αὐτῶν χρόνων.

12) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐξ Ἀνδανίας ἐπιγραφῇ Dittenberger 388, 67. 71. 108. 110. Πλείονα παραδείγματα τῆς τροπῆς τοῦ κ πρὸ τοῦ δ ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἰδὲ παρὰ Dittenberger, αὐτόθι σελ. 781 b.

μονευθείσας *ἐκγδημία ἐκγδίδομεν*[1], ἐν αἷς δυσκόλως δύναται τὸ *δ* νὰ ἔχῃ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν *d*, ἂν τὸ *γ* ἐκφωνηθῇ ὡς τὸ *γ* τῆς γραφῆς *ἐκγ Μυρρινούττης*, ἤτοι ὡς τὸ ἡμέτερον *γ*.

Πάντα τὰ εἰρημένα ἀρκοῦσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ νῦν προφορὰ τῶν μέσων *β γ δ* κατέρχεται ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, ἐξ ὧν καὶ ἡ τοῦ ζ, θὰ λάβωσι δὲ ἔτι μείζονα ἰσχύν, ὅταν ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ ἀποδειχθῇ ὅτι οὐδ' ἡ τῶν καθ' ἡμᾶς δασέων ἐκφώνησις διαφέρει τῆς παλαιᾶς καὶ γνησίας ἑλληνικῆς.

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 580 σημ. 1.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΑΣΕΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

Εἶνε, νομίζομεν, πολλοῦ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ Κούρτιος ὅτι οὐδὲ ἅπαξ ἐτόλμησεν, ὡς ἄλλοι Ἐρασμικοί, νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν εἶνε ὅλως ἀπίθανον τινὰ τῶν συμφώνων, τὰ δασέα παραδείγματος χάριν, νὰ ἐφύλαξαν παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησι τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν προφοράν, ἀφοῦ πληροῦσι πάντας τοὺς ὅρους, οὓς ἥ τε θεωρία καὶ πρᾶξις ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θαυμασίως συμφωνοῦσι πρὸς τὸν νόμον τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, ὅστις μάλιστα πλειστάκις εἶνε καὶ αἰτία τῆς γενέσεως αὐτῶν. Ὁ θαυμασμὸς ἡμῶν οὗτος ἐντείνεται ἔτι μᾶλλον, ὅταν βλέπωμεν ὅτι οἱ συλλογισμοί, ἀφ' ὧν ὁρμᾶται εἰς τὴν κατὰ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς τῶν συμφώνων πάλην, εἶνε τοιαύτης φύσεως, ὥστε δὲν ἀρκοῦσι νὰ πείσωσι καὶ πάντα μὴ Ἐρασμικὸν καὶ ἄλλως ἐξετάζοντα τὰ πράγματα, ὅτι διὰ τοῦτο ἀπέρριπτεν οὕτω μακρὰν τὸ κῦρος ἀρχαιοτάτης παραδόσεως, διότι ἐξ ἀσφαλεστέρας πηγῆς εἶχε λάβει καὶ διεφύλαττε τὴν γνῶσιν τῆς ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος προφορᾶς τῶν συμφώνων. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον οὐδαμῶς ὀκνοῦμεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οἵ τε ἄλλοι λόγοι τοῦ ἀνδρὸς ἐξελέγχονται ἀσθενεῖς, οὓς ἀντιτάσσει κατὰ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τῶν δασέων, καὶ οὐχ ἥκιστα ὁ λόγος, ὃν ἐνόμιζεν ἕνα τῶν ἰσχυροτάτων, ὅτι ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων [1] γράφει «τὰ δὲ δασέα καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἔχει προσθήκην». Ὁ Κούρτιος ἐνόμιζεν ὅτι ἐκ τῆς λέξεως *προσθήκη* συμπεραίνεται σαφέστατα ὅτι ὁ Διονύσιος προέφερε τὰ δασέα ὡς *kh* καὶ *ph* καὶ *th* [2], οὕτω δηλαδή, ὥστε ἐκφωνοῦντος αὐτοῦ ταῦτα ἤκουέ τις εὐκρινῶς τά τε ψιλὰ *κ π τ* καὶ τὸ δασὺ πνεῦμα. Ἀλλ' ἐλησμόνησεν ὅμως ὁ ἔξοχος Γραμματικός, ἰσχυριζόμενος τοῦτο, ὅτι αἱ λέξεις δὲν δύνανται νὰ σημαίνωσιν ἀκριβέστατα τὰ πράγματα μετὰ πάντων

1) Κεφ. ιδ' τέλ. σελ. 104 κατὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Schaefer 176.

2) Erläuterung. κτλ 1870 σελ. 19 καὶ Grundz. ἐκδ. ε' 1879 σελ. 417.

τῶν γνωρισμάτων αὐτῶν, καὶ ἀμυδροτάτην θὰ παρεῖχον αὐτῶν ἔννοιαν, ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων δὲν ἐπορίζετό τις τὰ ἀληθῆ αὐτῶν γνωρίσματα καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν σχέσεις. Ἂν ἄλλοθεν δὲν γινώσκει τις τὸν τρόπον, καθ' ὃν συνέρχονται καὶ συντίθενται δύο ἢ πολλὰ προστιθέμενα ἀλλήλοις, καὶ μόνον ἐκ τῆς λέξεως περιμένει νὰ διδαχθῇ τὴν ἀλήθειαν, οὐδέποτε θὰ μάθῃ τι περὶ αὐτῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου. Ἄλλοθεν καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς λέξεως *προσθήκη* πρέπει νὰ γινώσκῃ τις ὅτι ὕδωρ προστιθέμενον ἑτέρῳ ὕδατι δὲν μένει κεχωρισμένον ἀπ' αὐτοῦ. Πολὺ δὲ θὰ ἔσπευδέ τις πάλιν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ δίφθογγος *ου* ἐξεφωνεῖτο ὡς *οϋ* ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν, διότι οὗτοι λέγουσιν ὅτι «τὸ *ο* διὰ τῆς προσθήκης τοῦ *υ* μεγεθύνεσθαι πέφυκεν»[1], ἢ ἂν κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Διονυσίου ἔλεγον ὀλίγον διαφόρως, ὅτι «τὸ *ου* ἐστὶ μεγαλοπρεπέστερον τοῦ *ο*· τοῦτο μὲν γὰρ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔχει μόνην, ἐκεῖνο δὲ καὶ τὴν τοῦ *υ* προσθήκην». Ἂν μετὰ πλείονος προσοχῆς ἀνεγίνωσκεν ὁ Κούρτιος τὸ χωρίον τοῦ Διονυσίου, θὰ παρετήρει ὅτι ἡ λέξις προσθήκη ἐκεῖ σημαίνει μόνον ἐπαύξησιν δυνάμεως ἐκ τοῦ πνεύματος προσγινομένην εἰς τὰ δασέα καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ χωρίον. «Κράτιστα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα τῷ πνεύματι *πολλῷ* λέγεται· δεύτερα δὲ ὅσα *μέσῳ*· κακίω δὲ τὰ *ψιλῷ*. Ταῦτα γὰρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔχει μόνην, τὰ δὲ δασέα καὶ τὴν τοῦ πνεύματος προσθήκην». Αἱ λέξεις *πολλῷ*, *μέσῳ*, *ψιλῷ* ἀντιμάχονται πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Κουρτίου ἐκδοχὴν τῆς λέξεως προσθήκη, ὅπως καὶ αἱ λέξεις ἑτέρου χωρίου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως «τὰ μέσα *ψιλώτερα* μὲν τῶν δασέων, *δασύτερα* δὲ τῶν ψιλῶν»[2]. Τοιαῦται λέξεις σημαίνουσιν ὅτι, ὅπως τὰ μέσα προφέρονται μετὰ τοῦ δασέος πνεύματος συνημμένου μετ' αὐτῶν εἰς μίαν φωνήν, οὕτως ἐξεφωνοῦντο καὶ τὰ δασέα μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἐν τῇ προφορᾷ τούτων ἠκούετο ἰσχυρότερον τὸ πνεῦμα, ἅτε ἐκ τῆς φάρυγγος ἔνδοθεν προαγόμενον, ὡς λέγει ὁ ὀλίγῳ νεώτερος τοῦ Διονυσίου μουσικὸς Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός[3], οὐχὶ δὲ ἐκ

---

1) Lentz Herodian. Τόμ. II σελ. 737, 31.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 553 τέλ.

3) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 554.

τοῦ μέσου φωνητικοῦ τόπου, ὅπως τὰ μέσα Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην αἰσθάνεταί τις ἀκούων ἐκφωνούμενα καὶ τὰ ἡμέτερα δασέα καὶ μέσα. Ἐξ οὐδενὸς δὲ λόγου τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο διὰ δύο ἀλλεπαλλήλων κινήσεων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων· τοὐναντίον ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντος χωρίου τοῦ αὐτοῦ Ἀριστείδου γίνεται δῆλον ὅτι καὶ τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο διὰ μιᾶς κινήσεως, ὡς καὶ τὰ μέσα καὶ τὰ ψιλά. Ἂν τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ὅπως διδάσκει ὁ Κούρτιος, ἔπρεπε νὰ καλῶνται ὑπ' αὐτῶν διπλᾶ σύμφωνα, ὅπως ὑπὸ τοῦ Κουρτίου *Doppellaute*[1], ἔπρεπε δὲ καὶ ὁ Σέξτος νὰ ἐλέγχῃ τοὺς Γραμματικούς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 632 σημ.), καλοῦντας στοιχεῖα τὰ δασέα, ἐπειδὴ θὰ ἦσαν διπλαῖ καὶ σύνθετοι φωναί, ἔπρεπε δὲ καὶ οἱ Στωϊκοὶ νὰ μὴ κατατάττωσιν αὐτὰ εἰς τὰ ἡμίφωνα, νὰ μὴ λέγῃ δὲ μηδὲ ὁ Διονύσιος ὅτι τὰ δασέα εἶνε ἐγγὺς τῶν τελειοτάτων, ἤτοι τῶν φωνηέντων, καὶ εὔτονα, ὅπως τὰ κράτιστα τῶν ἡμιφώνων[2]. Ἡ ὡς *kh ph th* προφορὰ οὐδαμῶς θὰ ἐπέτρεπε τοιούτους λόγους τῷ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ Κριτικῷ, οὐδὲ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀφώνων εἰς ψιλὰ καὶ μέσα καὶ δασέα, διότι κατὰ ταύτην τὴν προφορὰν οὐδεμία σχεδὸν θὰ ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ τῶν ψιλῶν καὶ δασέων, τὰ δὲ μέσα θὰ ἐξωθοῦντο, ὡς καὶ πρότερον ἐλέγομεν (σελ. 555), ἔξω τῶν δασέων, οὐδενὸς μέσου δύο δὲ ἄκρων μόνον ὑπολειπομένων. Καὶ ἔχομεν πάντα λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δασέων καὶ μέσων ἂν ἔγραφεν ὁ Διονύσιος, σαφέστερον καὶ ἐναργέστερον οὐδαμῶς ἄλλως θὰ ἔγραφεν, ἢ ὅπως ἔγραψε· καὶ μόνον μεμονωμέναι προτάσεις καὶ μεμονωμέναι λέξεις, καὶ αὗται αὐθαιρέτως ἑρμηνευόμεναι, ἠδύναντο νὰ παραγάγωσι τόν τε Κούρτιον καὶ Βλάσσιον εἰς θεωρίας, ἃς οὐδὲ ὄναρ ἐφαντάζοντο οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί.

Ἂν τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο, ὡς διδάσκει ὁ Κούρτιος, δὲν κατανοεῖται διὰ τί ὁ Ἀριστοφάνης διακωμῳδεῖ ἐν Θεσμοφοριαζούσαις τὸν Σκύθην λέγοντα *Ναίκι ϰαί*, *κάτησο*, *κάτησο*, *ϰαίκι ϰαί*, *ὦ τυ*-

---

1) Grundz. 5 σελ. 414 τέλ.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 551 καὶ 554.

γάτριον (στίχ. 1183—4), *ἀλλ' οὐκ ἐκῶδεν* (στιχ. 1197) *ἀκολοῦτι*, τέκνον (1198), *ἀπότρεκ' ὡς τάκιστα* (1214), *ἐλαπρός ὥσπερ ψύλλος* (1183), *ὡς καρίεν τὸ τυγάτριον* (1210), *κατεῦδι*, (1193), *τῇ κεπαλῇ* (1103) *καὶ μικκὸ παίνεται* (1144)[1] κτλ., ἀφοῦ ὁ τλήμων ἐκεῖνος ἐποίει ἐν τῇ πράξει σχεδὸν ὅ,τι διδάσκει ἐν τῇ θεωρίᾳ ὁ Κούρτιος. Δὲν κατανοεῖται δὲ πῶς συμβαίνει ὥστε καὶ σήμερον πολλοὶ τῶν ξένων καὶ μάλιστα τῶν ἀπαιδεύτων νὰ περιπίπτωσιν εἰς τὰ αὐτὰ τῷ Σκύθῃ ἁμαρτήματα, ἡμεῖς δὲ ἀναγινώσκοντες τὰ σκυθικὰ τοῦ Ἀριστοφάνους νὰ αἰσθανώμεθα τὴν αὐτὴν κωμικὴν ἐνέργειαν, ἣν καὶ ὅταν ἐν συγχρόνοις ἑλληνικαῖς κωμῳδίαις ἀκούωμεν τῶν ὑποκριτῶν ὡς ξένων διαλεγομένων ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐκφωνούντων τὰ δασέα ὁμοίως τῷ Σκύθῃ τοῦ Ἀριστοφάνους. Θὰ ᾐσθάνοντο τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν καὶ ὁ Κούρτιος καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ; Ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν, καὶ πιστεύομεν ὅτι καὶ οἱ ἥκιστα σεμνοπρόσωποι τῶν Ἐρασμικῶν καὶ τὰ μάλιστα πρὸς γέλωτα ἐπίφοροι θὰ διέμενον ἀκίνητοι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαστολῆς τῶν χειλέων, ἂν ἤκουον διδασκομένων ἑλληνιστὶ τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν καὶ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν προσέπιπτον τὰ εἰρημένα *κάτησο, τρέχε, τάχιστα* κτλ. Πλὴν ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς μετεβλήθη καὶ ἡ φύσις τῶν ὑγιαινόντων ἀνθρώπων καὶ δύναταί τις ὑγιαίνων νὰ μειδιᾷ καὶ γελᾷ χωρὶς νὰ αἰσθάνηται τὸ αἴτιον τὸ διαστέλλον τὰ χείλη. Καὶ ὅμως ὁ Κούρ-

---

1) Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης καὶ μεθ' ὑπερβολῆς τινος διακωμῳδεῖ τὴν προφορὰν τοῦ Σκύθου καὶ ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τοῦ φ πρὸς τὸ π καὶ ἐν ἄλλοις, ὅτε παραδείγματος χάριν παρεισάγει αὐτὸν λέγοντα Ἀ ρ τ ε μ ο υ ξ ί α ἀντὶ Ἀ ρ τ ε μ ι σ ί α (στίχ. 1200 καὶ 1225), ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις φαίνεται ὅτι δὲν ἀφίσταται πολὺ τῆς ἀληθείας ὁ κωμικός. Διότι οἱ ξένοι καὶ μάλιστα οἱ μὴ καλῶς εἰδότες τὴν γλῶσσαν οὐ μόνον τινὰς τῶν φθόγγων, ὧν στεροῦνται ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῶν γλώσσῃ δὲν δύνανται νὰ ἐκφωνῶσιν ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνήθεις καὶ γνωρίμους αὐτοῖς ἀνταλλάσσουσιν ἐν τῇ ξένῃ γλώσσῃ πρὸς ἑτέρους καὶ δὴ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἕνεκα τῆς μὴ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς γλώσσης, ὡς λέγομεν, καὶ ἕνεκα ἴσως σχετικῆς θέσεως γραμμάτων, ἀσυνήθους ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν ὁ Σκύθης λέγει π ἀντὶ φ, ἀφοῦ καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ οἱ Σλαῦοι καὶ Λιτθουανοί, προφέροντες π ἀντὶ φ, καίπερ γνωστοῦ ὄντος αὐτοῖς τοῦ γράμματος τούτου ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ. Ἰδὲ Blass.ἐκδ. β' σελ. 86 σημ. 382 καὶ ἐκδ. γ' σελ. 100. σημ. 382.

τιος εὕρισκεν ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα κατὰ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως[1] ὅ,τι φανερῶς εἶνε ὑπὲρ αὐτῆς, ἂν κριτήριον τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς τοιούτοις πρέπει νὰ εἶνε οὐχὶ ἰσχυρισμὸς ἐκ ψιλῆς θεωρίας λαμβανόμενος, ἀλλὰ παραδείγματα ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ πραγματικῷ κόσμῳ ὑπάρχοντα. Ἐφ' ὅσον δὲ τοιοῦτον παράδειγμα δὲν προσάγουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, ἢ ἐφ' ὅσον δὲν ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ ἡμέτερον *θ* καὶ *χ* δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ τότε ὑπὸ τοῦ Σκύθου εἰς *τ* καὶ *κ*, εἰς ἃ μεταβάλλονται σήμερον οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ Ἰταλῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γερμανῶν[2], ἂς μὴ νομίζωσιν ὅτι δύνανται νὰ ἀνασκευάσωσι διὰ ψιλῆς θεωρίας προφοράν, καθιστῶσαν καταφανέστατον τὸ κωμικὸν ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἐπεδίωκεν ὁ ποιητὴς παρεισάγων τὸν Σκύθην διαστρέφοντα τὰ δασέα καὶ βαρβαρίζοντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν πιθανώτατα θὰ διέστρεφον αὐτὰ καὶ θὰ ἐβαρβάριζον καὶ ἄλλοι ξένοι καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ὕστερον, ἀφ' ὧν βεβαίως οὐδὲ τοὺς πλείστους τῶν Ἐρασμικῶν πρέπει νὰ ἐξαιρέσωμεν σήμερον.

Οὐδὲ τὰ ἄλλα δὲ ἐπιχειρήματα τοῦ Κουρτίου κατὰ τῆς προφορᾶς τῶν παρ' ἡμῖν δασέων νομίζομεν ἰσχυρά. Ὁ Κούρτιος παραδείγματος χάριν ἐνόμιζεν ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τῆς κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς Βραχμᾶνας προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα εὐκόλως ἀπολύεται ἀπὸ τῶν ψιλῶν καὶ μόνα ἀπολείπει αὐτά, ὅταν ἡ ἑπομένη συλλαβὴ ἄρχηται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δασέος, οἷον *φέ-φυ-κα*, *πέ-φυ-κα*, *ἐ-θέ-θην*, *ἐ-τέ-θην*, *θρέ-φω τρέ-φω*, *χέ-χυ-ται*, *κέ-χυ-ται*[3]. Συνομολογοῦμεν τῷ Κουρτίῳ ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τῆς ἰνδικῆς *dha-dha-mi da-dha-mi* κτλ., καὶ δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ τὸ ἑλληνικὸν *τί-θη-μι* καὶ τὸ ἰνδικὸν *da-dha-mi* ἐγένοντο διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ εἰς τὸ ἰνδικὸν οὖς ἀηδῶς προσέπιπτε ἡ ἀλλεπαλληλία τοῦ αὐτοῦ δασέος. Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδαμῶς εἴμεθα

1) Grundz. σ. 415 τελ.

2) Ὅτι καὶ οἱ Γερμανοὶ οἱ ἀπαιδευτότεροι τοὐλάχιστον προφέρουσι τὸ ἡμέτερον χ ὡς κ, εἰ καὶ ὑπάρχει ἐν τῇ γερμανικῇ ὁ φθόγγος τοῦ γράμματος τούτου, λέγομεν ὀλίγῳ κατωτέρω, τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γραφὴν τῶν ἑλληνικῶν δασέων πραγματευόμενοι.

3) Grundz. 5 σ. 415.

ἠναγκασμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν αὐτῷ ὅτι καὶ τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὅπως τὰ δασέα ἢ μᾶλλον τὰ δασυνόμενα τῶν Ἰνδῶν, ἐφ' ὅσον ὁ λόγος τῆς εἰρημένης κακοφωνίας, ὅστις εἶνε ἡ κυρία αἰτία τοῦ μνημονευθέντος φαινομένου[1], διαμένει, καὶ ἂν ἐν τῷ *φέφυκα* καὶ *θίθημι* καὶ *χέχυται* προφέρῃ τις τὰ δασέα, ὅπως ἡμεῖς σήμερον· καὶ δὲν δύνανται νὰ βεβαιώσωσιν ἡμῖν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι κατὰ τοιαύτην προφορὰν τοῦ *θ φ χ* δὲν ἠδύνατο πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας τῆς ἐκ τοῦ *φέφυκα* νὰ γεννηθῇ τὸ *πέφυκα* καὶ ἐκ τοῦ *θίθημι* τὸ *τίθημι* καὶ ἐκ τοῦ *χέχυται* τὸ *κέχυται* κατὰ τροπὴν τῶν ψιλῶν εἰς τὰ ἀντίστοιχα δασέα, τὰ διὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν κινήσεως τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἐκφωνούμενα, ἀφοῦ καὶ χωρὶς τῆς αἰτίας ταύτης πολλάκις γίνονται τοιαῦται μεταβολαὶ συμφώνων εἰς ἄλληλα, καὶ πολλάκις μὴ συγγενῶν. Τοῖς πᾶσιν εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ *π* τρέπεται εἰς *κ* ἔν τισι διαλέκτοις (*πῶς*, *πότε*, *κῶς*, *κότε*) καὶ τὸ *θ* εἰς *σ* ἢ *φ* (οἷον *σερμός*, *Φετταλός*, *φλίβω*, *φήρ*) καὶ τὸ *δ* εἰς *β* (*Δελφός*, *Βελφὸς*) καὶ τἀνάπαλιν τὸ *β* εἰς *δ* (*ὀβελός*, *ὀδελός*), καὶ τὸ *β* εἰς *γ*, ἢ τὸ *γ* εἰς *β* ἐν τῷ *βλέπω* καὶ *γλέπω*, *πρεσγευτής*, *πρεσβευτὴς* καὶ ἐν ἄλλοις πλείστοις, καὶ τὸ *δ* καὶ *γ* εἰς *ζ* κτλ. Οὐδὲ ἐκεῖνο δὲ δύνανται νὰ βεβαιώσωσιν ἡμῖν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι τὸ *χ* κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἐκφωνούμενον δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ *κ* ἐν τῷ *βέβρεκται* (*βρέχω*), ἀφοῦ ἐγένετο *γ* ἐν τῷ *βέβρεγμαι*, καὶ ἀντιστρόφως ὅτι τὸ *κ* δὲν ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *χ* ἐν τῷ *δεδόχθαι* (*δοκῶ*), ἀφοῦ ἐτρέπετο εἰς *γ* ἐν τῷ *δόγμα*, καὶ τὸ *φ* καθ' ἡμᾶς ἐκφωνούμενον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ *π* ἐν τῷ *γραπτός*, ἀφοῦ ἐγένετο *μ* ἐν τῷ *γράμμα* κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὡς ἀναγκαῖον τὸ ἐκ τοῦ *τίθημι* καὶ *dadhami* συμπέρασμα τοῦ Κουρτίου, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἦσάν ποτε δασυνόμενα, πάλιν μετὰ πάσης τῆς ἀληθείας δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἔχει ἰσχὺν μόνον εἰς τοὺς χρόνους τῆς πρώτης μορφώσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀναφερόμενον, εἰς τοὺς πρὸ Ὁμήρου, οὐχὶ δὲ εἰς τοὺς ἐπὶ Ὁμήρου καὶ τοὺς ὕστερον, καθ'

---

1) Ὅτι ἡ κακοφωνία ἡ ἐκ τῆς ἀλλεπαλληλίας τοῦ αὐτοῦ δασέος εἶνε ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ὅτι ἀλλαχοῦ σπανιώτατα τὸ δασὺ μεταβάλλεται εἰς ψιλόν.

ούς ἡ τροπὴ τῶν δασέων εἰς τὰ ἀντίστοιχα ψιλὰ πρὸ τῶν αὐτῶν δασέων ἐμφανίζεται ἤδη τελειοτάτη, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων παρὰ τοῖς πολλοῖς πολλὴν ἐχουσῶν ἀναλογίαν, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον λέγομεν, πρὸς ὁμοίας τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης. Ἀποβάλλει δὲ ὁλόκληρον τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἡ περὶ τῶν δασέων θεωρία τοῦ Κουρτίου καὶ μένει ἐν τῷ ἀέρι μετέωρος καὶ κρεμαμένη ἄνευ οὐδενὸς ὑποστηρίγματος ἐν τῇ ζ' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, ὅτε, ὡς γνωστόν, τὸ δασὺ πνεῦμα ἐξέπεσεν ὅλως ἐκ τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου καὶ ἠφανίσθη, καὶ οὐδένα ἔχομεν ἔτι λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς *kh* καὶ *ph* καὶ *th*, ἀφοῦ οὐδὲν ὑπῆρχε πνεῦμα ἐν τῇ διαλέκτῳ ἐκείνῃ, πιθανώτατα δὲ οὐδὲ ἐν τῇ αἰολικῇ, ὡς φαίνεται δὲ οὐδ' ἐν τῇ δωρικῇ καὶ πιθανῶς οὐδὲ ἐν τῇ ἀττικῇ [1]. Καὶ πρὶν ἐπιχειρήσῃ ὁ Κούρτιος νὰ παρατάξῃ τὰ ποικίλα καὶ παντοδαπὰ αὐτοῦ ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τῶν δασέων, καὶ πρὶν ὀνομάσῃ τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ στερεὰ καὶ δυσμετακίνητα, ὤφειλε νὰ προσαγάγῃ ἓν ἢ δύο παραδείγματα ἐξ ἄλλης γλώσσης, ἐν ᾗ εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν *aspirata*, ὅπως τὰ τῆς ἰνδικῆς, ἄνευ συγχρόνου ὑπάρξεως τοῦ δασέος πνεύματος. Ἐφ' ὅσον δὲ οὐδὲν τοιοῦτον παράδειγμα προσάγουσιν οἱ Ἐρασμικοί, καὶ ἀμφιβάλλομεν ἂν δύνανται νὰ προσαγάγωσιν, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν ὅτι ἡ θεωρία αὐ-

---

1) Οἷον ἐν τῇ ἐκ Νουβίας ἐπιγραφῇ τῶν μισθοφόρων τοῦ Ψαμματίχου τῶν ἀρχῶν τῆς ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος πλεονάκις παραλείπεται ἢ γράφεται τὸ δασὺ πνεῦμα Roehl JGA nr. 482. Ἐλλείπει δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Νάξου βουστροφηδὸν γεγραμμέναις τῶν αὐτῶν χρόνων Roehl 407, 408, ἐλλείπει δὲ καὶ ἐν συγχρόνοις ἐπιγραφαῖς τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων nr. 483, 484, 486, ἐν αἷς τὸ Β ἔχει τὴν μετὰ ταῦτα φωνηεντικὴν δύναμιν. Ὁμοίως παραλείπεται τὸ δασὺ πνεῦμα ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἤλιδος τῶν μέσων τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς λέξεως ἑκατόν, τῆς μόνης τῶν δασυνομένων ἀπαντώσης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ 110 ἐλλείπει δὲ ἀπὸ τοῦ ἄρθρου ὁ (δὶς) καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως Ἑλλανοζίκας ἐν ἑτέρᾳ ἐξ Ἤλιδος ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων 112, ἀπὸ τοῦ ἄρθρου ἁ 118, 119 κτλ. Ἰδὲ ὅσα λέγει περὶ τούτου καὶ ὁ Gustav Meyer ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ σελ. 215 καὶ ἑξῆς. Περὶ τῆς ψιλώσεως τῶν Αἰολέων ἰδὲ καὶ Ahrens I 19 ἑξ. περὶ δὲ τῆς τῶν Ἰώνων τὸν Εὐστάθιον ἐν σελ. 1564, 9. Ὡσαύτως ἐλλείπει τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ Κρήτης ἐπιγραφῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς ς' καὶ ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος

τῶν στερεῖται τοῦ μόνου καὶ ἀναγκαιοτάτου θεμελίου, ἐφ' οὗ ἠδύνατο νὰ ἱδρυθῇ, καὶ μεταπίπτει εἰς τὴν χώραν τῶν μύθων, ἐν ᾗ πολλὰ μὲν δύνανται νὰ εἶνε λογικώτατα καὶ πιθανώτατα, οὐδὲν δὲ ἀληθὲς καὶ πραγματικόν.

Οὐχ ἧττον ἀσθενὲς καὶ ἀστήρικτον εἶνε καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Κουρτίου ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ ἀντιχώρησις τῶν ψιλῶν καὶ δασέων κατὰ τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον, οἷον ἐν ταῖς λέξεσιν *ἐνταῦθα*, *ἐνθαῦτα*, *ἐντεῦθεν*, *ἐνθεῦτεν*, *χιτών*, *κιθών*, εἶνε δυνατὴ μόνον ἐν τῇ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς Βραχμᾶνας προφορᾷ τῶν ἑλληνικῶν δασέων (σελ. 415). Διότι τὰ μὲν δύο πρῶτα παραδείγματα ἔχουσι τοσαύτην ἰσχὺν ὑπὲρ τῆς κατ' αὐτὸν προφορᾶς, ὅσον τὸ *φάσγανον* ἀντὶ *σφάγανον* καὶ τὸ παρ' ἡμῖν *λορό(γ)ι* ἀντὶ *ὡρολόγιον* καὶ ὁ εἰς *Ὄρολον* ὑπό τινων παλαιῶν μεταμορφωθεὶς πατὴρ τοῦ Θουκυδίδου *Ὄλορος* καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ὑπερθέσεις. Τὸ δὲ τρίτον αὐτοῦ παράδειγμα ὁ *κιθὼν* ἀποδεικνύει περὶ τῆς ἐπὶ Ἡροδότου προφορᾶς τῶν δασέων, ὅσον θὰ ἀπεδείκνυε κατὰ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς αὐτῶν τὸ ὅτι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ *βάτραχος* λέγεται *βάθρακος* ἢ *βάθρακας* ἢ *σβάθρακλας*. Ἂν δὲ νομίζουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι καὶ ἐν τῷ ἀμφιβίῳ τούτῳ ἡ μεταμόρφωσις ἐγένετο κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς τὰ δασέα *θ* καὶ *χ* ἐξεφωνοῦντο ἔτι ὡς *th* καὶ *kh*, ὅπως ἐνόμιζε καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ ἀρχηγὸς (σελ. 417) ὅτι ἐκ τοιούτων χρόνων κατέρχονται καὶ τὰ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς διαλέκτῳ τῶν Ῥοδίων *ἔκω*, *στοκάζομαι*, *τεκνίτης*, καὶ τὸ παρὰ τοῖς Καππαδόκαις *τέλω* (ἂν καὶ τὸ *θ* καὶ πάντα τὰ δασέα ἀπαντῶσι σταθερῶς ἐν τοῖς ἐκ Καππαδοκίας δημοτικοῖς ᾄσμασι[1]), καὶ τὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων *tanato*, *termo*[2] καὶ τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, *λεύ-*

---

1) Ἰδὲ Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Α' τεῦχ. δ' σελ. 716 καὶ ἑξῆς.

2) Ἐλησμόνησε παντελῶς ὁ Κούρτιος ὅτι προφορὰ Ἑλλήνων ἐν Ἰταλίᾳ ζώντων καὶ ὅλως σχεδὸν ἐξιταλισθέντων ὀλίγον δύναται ἄνευ ἀκριβοῦς ἐλέγχου νὰ χρησιμεύσῃ εἰς γνῶσιν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Περικλέους προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Φαίνεται ὅτι ὁ Κούρτιος ἐνόμιζε λείψανα τῆς ἀρχαίας προφορᾶς μόνον ὅ,τι εἶνε νεωτάτη αὐτῆς παραφθορά, ἀφῆκε δὲ ἀνεξέταστα ἄλλα φανερῶς ἀρχαιότερα. Καὶ ἂν ἀληθῶς ὁ Κούρτιος ἤθελε καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἔκ τινων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων τῶν ἐν Ἀσίᾳ

τερος (ἐλεύθερος) καὶ ἡ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῖς πολλοῖς τροπὴ τοῦ *σθ* καὶ *σχ* εἰς *στ* καὶ *σκ*[1], τότε ὀφείλουσι νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι, ὅπως ὁ *βάθρακος* καὶ ὁ *τεχνίτης* καὶ ὁ *λεύτερος* δὲν εἶνε ἀπόδειξις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκφωνήσεως τῶν δασέων, ἀλλὰ τῆς πρὸ τῆς ς' καὶ ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, οὕτω καὶ ὁ *κιθὼν* καὶ ἄλλα ὅμοια δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τεκμήρια τῆς ἐπὶ Ἡροδότου, ἀλλὰ τῆς ἐπὶ Ἰνάχου καὶ Ὠγύγου προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων, ἂν δηλαδὴ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ δασυνόμενα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης αὐτῆς μορφώσεως.

Πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Κουρτίου περὶ ὑπάρξεως δασυνομένων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἡροδότου ἀντιστρατεύεται καὶ ἡ *πάθνη* ἡ ἐκ τοῦ *φάτνη* κατ' ἰδιωτικὴν ἀντιστοιχίαν, ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος, (σελ. 1874) γεννηθεῖσα, ἡ καὶ νῦν ἔτι *πανθὶν* μὲν ἐν Τραπεζοῦντι καλουμένη, *πάχνη* δὲ ἐν Κύπρῳ καὶ *παχνί(ον)* πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος[2], ἀντιστρατεύεται δὲ καὶ τὸ

Ἑλλήνων νὰ διδαχθῇ τι σαφέστερον περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων, θὰ ἐζήτει καὶ θὰ εὕρισκεν οὐκ ὀλίγα παραδείγματα μαρτυροῦντα ὑπὲρ τῆς νῦν προφορᾶς, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς διαλαμβάνομεν.

1) Ἡ σήμερον παρὰ τοῖς πολλοῖς τροπὴ τοῦ σ θ εἰς σ τ καὶ τοῦ σ χ εἰς σ κ δὲν ἦτο οὐδὲ τοῖς ἀρχαίοις ἄγνωστος. Οὕτως ἀπαντᾷ τ ι μ ώ σ τ ω ν (τιμάσθων), κ ε λ ο ί σ τ α ν (σθην), λ υ σ ά σ τ ω (σθω) ἐν ἀρχαιοτάταις ἐπιγραφαῖς ἐξ Ἤλιδος Roehl JGA nr. 117, 119, 121, ὁμοίως π ά σ κ ο ι ἐν συγχρόνῳ ἐξ Ἤλιδος ὡσαύτως ἐπιγραφῇ nr. 112. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναγινώσκεται θ ῳ έ σ τ ω ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας τῶν αὐτῶν χρόνων nr. 322 9, ἐν δὲ στίχῳ 16 ἐ λ έ σ τ α ι. χ ρ ῆ σ τ α ι δὲ ἀντὶ χ ρ ῆ σ θ α ι ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας nr. 321, 19, 23, 26, 28 ἀ ρ έ σ τ α ι 32. Ὁμοίως Ἀ λ κ ι σ τ έ ν ο υ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς Ἀθήν Ε' 417 (μακεδ. χρόν.). κ ι θ α ρ ι ζ έ σ τ ω CIA III 74, 3. ἀ γ ε ί σ τ ω Dittenbergen Sylloge κτλ. 388, 28 ἐξ Ἀνδανίας (91 πρ. Χρ) κ α τ α ρ χ έ σ τ ω ν Bullet. de corr. hellén. V 1881 σελ. 157 κέξ. στίχ. 65 ἐκ Δελφῶν (159—138 πρ. Χρ.) θ έ σ τ ω ν Bullet. V, 42, στίχ. 68 ἐκ Φωκίδος (ἀρχ. β' ἑκατοντ. πρ. Χρ) ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, στίχ. 55 ἀ π ο π ο λ ι τ ε ύ σ α σ τ α ι—π α ρ α γ ε ν έ σ σ τ α ι Bullet. V σελ. 398, 12 ἐκ Δελφῶν (τῶν μέσων τῆς β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος) ἰδὲ καὶ Dittenberger Syll. σελ. 785 a καὶ G. Mayer Grammat. κτλ. ἐκδ. β' σελ. 262, ἔνθα καταλέγονται καὶ ἄλλα ὅμοια παραδείγματα καὶ δὴ καὶ ἐκ Βοιωτίας.

2) Τὴν λέξιν π ά θ ν η, π ά χ ν η, π α χ ν ὶ καὶ πάσας τὰς ἄλλας, ἃς ἐν τῷ παρόντι περὶ τῶν δασέων λόγῳ μνημονεύομεν, τὰς ἐν ταῖς νεωτέραις ἑλληνικαῖς

τραπεζούντιον *αχάντ*, *ἄκανθος*[1] καὶ τὸ πολλάκις ἀπαντῶν παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ *μονοκύθριν* ἀντὶ *μονοχύτριν*[2].

Ἄρδην δὲ ἀναιρεῖ τὴν θεωρίαν τοῦ Κουρτίου τὸ ὅτι ἡ ἀντιστοιχία αὕτη, ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος, συνέβαινε καὶ περὶ τὰ δασέα καὶ μέσα, ὡς δεικνύει τὸ τῶν Ἀττικῶν *φιδάκνη* ἀντὶ *πιθάκνη*[3], τὸ τῶν Τραπεζουντίων *θίγως* ἀντὶ *δίχως*, τὸ τῶν Τσακώνων *φόρδακα* ἀντὶ *βόρθακα* (βαθρακὸς) καὶ τὸ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενον *δυχατέρα* ἀντὶ *θυγατέρα*[4]. Ὅπως δὲ αἱ ἐναλλαγαὶ αὗται τῶν ἀντιστοίχων δασέων καὶ μέσων συμβαίνουσιν ἄνευ ὑπάρξεως δασυνομένων, οὕτω κάλλιστα ἠδύναντο νὰ

διαλέκτοις καὶ σήμερον ἔτι ἀκουομένας καὶ τὰς περὶ αὐτῶν διαφόρους παραπομπὰς ἠτήσαμεν καὶ ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦντος Karl Foy, μετὰ πλείστης ὅσης ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας ἀναλέξαντος πᾶν ὅ,τι εἶνε ἀναγκαῖον εἰς συγγραφὴν ἐπιστημονικῆς γραμματικῆς τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ἰδιώματος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Πολλὰς δὲ ἔχομεν αὐτῷ χάριτας ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς παρέσχεν ἡμῖν τὸ αἰτηθέν.

1) Παράβαλε καὶ Εὐστάθιον λέγοντα (σελ. 468, 33) «τὰ γοῦν ἀ κ ά ν θ ι α ἀ χ ά ν τ ι α τινές φασιν ἐῴων ἀνδρῶν». Ὅπως δὲ καὶ σήμερον ἔτι λέγεται ἐν Τραπεζοῦντι ἀ χ ά ν τ ἢ ἀ χ ά ν τ ι ν ἀντὶ ἀ κ ά ν θ ι ο ν, οὕτως ἐλέγετο καὶ ἐν Ἀθήναις καθ' ὁμοίαν ἀντιχώρησιν τοῦ ἀντιστοίχου ψιλοῦ καὶ δασέος Χ υ τ ν ί α ἀντὶ Κ υ θ ν ί α CIA III 2533. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γραφὴ αὕτη ἀνήκει εἰς χρόνους καθ' οὓς ἐν ταῖς αὐταῖς Ἀθήναις ἐλέγετο καὶ ε ὐ φ ή β ο ι σ ι καὶ Τ α ρ σ έ χ ς (ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 502 καὶ 504), καθ' οὓς δηλαδὴ τὰ δασέα ἀναντιλέκτως ἐξεφωνοῦντο καὶ ἐν Ἀθήναις ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ ἀντιχώρησις τοῦ δασέος πνεύματος ἠδύνατο νὰ συμβῇ οὐ μόνον κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κουρτίου διδασκομένην προφορὰν τῶν δασέων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν κρατοῦσαν.

2) Ὅμοιον πρὸς τὸ μ ο ν ο κ ύ θ ρ ι ν τοῦ Πτωχοπροδρόμου εἶνε τὸ κ ύ θ ρ ο υ ς ἀντὶ χ ύ τ ρ ο υ ς, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἐπιτυμβίῳ ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ὡσαύτως μεταγενεστέρων χρόνων CIA III 1060 α, 23.

3) Ὅτι τὸ φ ι δ ά κ ν η ἦτο τοῖς Ἀττικοῖς εὔχρηστον οὐ μόνον ῥητῶς λέγει ὁ Μοῖρις, ἀλλὰ μαρτυρεῖ καὶ ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ ἔτους 330 πρ. Χρ. ἰδὲ CIA II 807 b. 114. 117, ἔνθα γράφεται οὐχὶ π ι θ ά κ ν ι ο ν, ἀλλὰ φ ι δ ά κ ν ι ο ν. Ἡ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἀντιστοιχία, καθ' ἣν τὸ π μεταβάλλεται εἰς φ καὶ τὸ θ εἰς δ, μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ θ καὶ φ, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ δ.

4) Ὁμοίως λέγουσι κατὰ τὸν αὐτὸν Karl Foy καὶ ἐν Bova τῆς Ἰταλίας ἀ φ ο υ δ ε ί α ἀντὶ β ο ή θ ε ι α.

συμβαίνωσιν ὅμοιαι ἐναλλαγαὶ τῶν δασέων καὶ τῶν ψιλῶν, καὶ οὐδὲν ἀναγκάζει ἕνεκα τοιούτων ἐναλλαγῶν τῶν ἀντιστοίχων ἀφώνων, ὑπαρχουσῶν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ, νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ δασέα ταύτης ἦσαν δασυνόμενα, ὅπως ἄνευ ἀποχρώντων λόγων ἠθέλησαν νὰ πιστεύσωσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον.

Κατὰ τὸ *κιθὼν* τοῦ Ἡροδότου νομίζομεν ἑρμηνευτέον καὶ τὸ ἰωνικὸν *κύθρη*[1] καὶ τὰ ἀττικὰ *Καριθαῖος κιθών*[2], τὸ κρητικὸν *θυκάγαθᾷ*[3] καὶ τὴν ἀρκαδικὴν πόλιν *Θέλπουσαν* καὶ *Τέλφουσαν*[4]. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δελφῶν τῆς β′ ἢ γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος τὸ ἐθνικὸν *Θελπούσιος* φέρεται διὰ τοῦ *φ* γεγραμμένον, *Θελφούσιος*[5], ἐν δὲ Δελφοῖς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ *φ* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ ἡμέτερον *φ*, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσω-

---

1) Γρηγορ. Κορινθ. κτλ. σελ. 414.

2) Καριθαῖος ἀντὶ Χαριταῖος ἐπὶ ἀρχαίων ἀττικῶν ἀγγείων CIG 8316 καὶ 8317. Ἰδὲ καὶ Wilh. Roscher, de aspiratione vulgari apud Graecos ἐν τοῖς Studien κτλ. τοῦ Κουρτίου I 2, σελ. 83. κιθωνίσκος ἐν CIA II 759 II, 11 (περὶ τὸ 334 πρ. Χρ.). χιθωνίσκος δὲ 754, 7, ἐν δὲ τῷ 12 στίχῳ ὀρθῶς χιτωνίσκος (349]344 πρ. Χρ.) Τοὐναντίον δὲ κιτῶνα ἀντὶ χιτῶνα ἐν 764, 4 (δ′ ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Ὡσαύτως κιθὼν καὶ κειθὼν ἀναγινώσκεται καὶ ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων τοῦ Λούβρου N. 52, 6 (163—2 πρ. Χρ.). 53, 11. 45 (τῶν αὐτῶν χρόνων). 54, 13. 16 (τῶν αὐτῶν χρόνων).

3) θυκάγαθᾷ ἢ θυκ' ἀγαθᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Γόρτυνος τῆς ς′ πρ. Χρ. ἑκατοντ. F. Halbherr et D. Comparetti. Epigrafi κτλ. 1886 σελ. 103, N. 83, 11. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Γόρτυνι καὶ καθόλου ἐν Κρήτῃ τὸ δασὺ πνεῦμα εἶχεν ἐκλίπει ἤδη ἀπὸ τῆς ς′ ἢ τῆς ζ′ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐν δὲ τῷ θθ τῶν τύπων χρῆθθαι ἀντὶ χρῆσθαι, ὠνῆθθαι ἀντὶ ὠνῆσθαι, θάλαθθα ἀντὶ θάλασσα οὐδὲν βεβαίως ἠκούετο δασὺ πνεῦμα, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ τῶν δασέων καὶ ψιλῶν ἐν τῷ τύχα καὶ θύκα ἐγένετο, ὅπως ἠδύνατο νὰ γείνῃ καὶ σήμερον ἄνευ ὑπάρξεως δασυνομένων.

4) Παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἰδὲ Roscher ἐν τοῖς Studien I 2, σελ. 100. Ἡ ὕπαρξις ἀμφοτέρων τῶν τύπων Θέλπουσα καὶ Τέλφουσα κατὰ τοὺς χρόνους Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, καθ' οὓς οὐδὲν δασυνόμενον ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, μαρτυρεῖ ὑπὲρ οὗ ἐπάνω λέγομεν, ὅτι ἐκ τῆς συγχρόνου ὑπάρξεως τῶν τοιούτων τύπων οὐδὲν ἔχομεν νὰ πορισθῶμεν ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὑπὲρ τῆς περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων διδασκαλίας τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν.

5) Wescher et Foucart, Inscriptions recueillies à Delphes, Paris 1863 σελ. 299. ἀριθ. 464, 1 καὶ 465, 2.

μεν εἰς τὴν σύγχρονον ἐκ τῶν αὐτῶν Δελφῶν γραφὴν *ἐπίστεφσε* [1], εἶνε φανερὸν ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν τῶν δασέων ἠδύνατο ἐξ ἐπηρείας τοῦ δασέος τῆς προηγουμένης ἢ τῆς μεθεπομένης συλλαβῆς ἢ καὶ ἄνευ τοιαύτης αἰτίας τὸ ψιλὸν νὰ τραπῇ εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασύ, καὶ οὐδεμία ὑπῆρχε χρεία δασέος πνεύματος πρὸς τοιαύτην τροπὴν τοῦ ψιλοῦ ἀφώνου εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασύ.

Τοσοῦτον δὲ τὸ *Ἔχθωρ* καὶ *ἐχθὸς* [2] καὶ εἴτι ἄλλο ὅμοιον ἀποδεικνύουσί τι, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Κούρτιος, κατὰ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τῶν δασέων, ὅσον τὸ *ἕβδομος* ἀντὶ *ἕπτομος* καὶ τὸ *ὄγδοος* ἀντὶ *ὄκτοος* θὰ ἀπεδείκνυόν τι κατὰ τῆς νῦν προφορᾶς τῶν μέσων. Ἤθελε δὲ ἴσως πολὺ φυλαχθῇ ὁ Κούρτιος νὰ προενέγκῃ τοιαῦτα παραδείγματα ὑπὲρ τοῦ ἐμπέδου καὶ ἀμεταθέτου τῆς ἑαυτοῦ θεωρίας, ἂν ἐγίνωσκεν ὅτι τοιαῦται τροπαὶ τῶν ψιλῶν εἰς δασέα διατελοῦσι συμβαίνουσαι καὶ ἐν χρόνοις καθ' οὓς τελειότατον ἐμφανίζεται τὸ νεώτερον καθ' ἡμᾶς ἰδίωμα. Τὰ ἐκ τοιούτων χρόνων ὅμοια παραδείγματα *φράχθη*, *φθωχολογιά*, *χρυσοφθερουγοφόρε*, *ξιφθερογυρευτάδες* [3], ἐν οἷς ἡ τροπὴ τοῦ *πτ* εἰς *φθ* εἶνε φανερῶς προϊὸν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ἰδιώματος, μαρτυροῦσιν οὐχὶ ὑπὲρ τῆς θεωρίας τοῦ Κουρτίου, ἀλλὰ σαφῶς κατ' αὐτῆς· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ ὕπαρξις συμπνευματισμῶν, οἷοι οἱ τοῦ *χθ* καὶ *φθ*, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβέστερον διαλαμβάνομεν, εἶνε ὅλως ἀδιάλλακτος πρὸς ὅ,τι γινώσκομεν περὶ τῶν συμπνευματισμῶν τῶν δα-

---

1) Περὶ ταύτης εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 490 σημ. 1), θὰ εἴπωμεν δὲ καὶ ὕστερον.

2) Ἔχθωρ ἀντὶ Ἕκτωρ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου CIG 7673. ἐχθὸς ἀντὶ ἐκτὸς ἐν ἀρχαιοτάτῃ λοκρικῇ ἐπιγραφῇ Rangabé Antiquit. Hellén. 356, b. 11= Roehl. JGA 322. Ἰδὲ Roscher ἐν Studien κτλ. I 2, σελ. 88 καὶ 89. Πρὸς τὸ λοκρικὸν ἐχθὸς παραβάλλομεν τὸ ἔχθοι (ἐκτός), ὅπερ ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδην χρόνων Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1886 σελ. 158 καὶ ἑξῆς. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἐχθὸς καὶ ἔχθοι ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἐκτὸς καὶ ἔκτοι ἄνευ ἐπιδράσεως πνεύματος.

3) φράχθη (φραγμὸς) ἀπαντᾷ κατὰ Karl Foy ἐν corona pretiosa, τὰ δὲ ἄλλα παρὰ Wagner, Carm. gr. med. aev. Scl. Cret. 25. Alph. 76, 1. Asin. 35. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν Foy καὶ τὸ ἐν Condofuri τῆς Ἰταλίας ἐκ τοῦ ἀφθερούγα προελθὸν ἀθθερούα (φτερούγα, πτέρυξ).

συνομένων ἐν τῇ ἰνδικῇ γλώσσῃ, ἧς τὰ δασυνόμενα λαμβάνονται ὑπὸ τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ ὡς δεῖγμα τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων. Βεβαίως πολὺ διαφόρως ἔπρεπε νὰ ἐκφωνῶνται τὰ δασέα τῆς ἑλληνικῆς τῶν δασυνομένων τῆς ἰνδικῆς, ἀφοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτάτων, ὅσον καὶ ἂν καθ' ὕλην καὶ κατ' εἶδος μετεβλήθη αὕτη ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι σήμερον, συμβαίνει οὕτω συχνῶς ὅ,τι οὐδέποτε συμβαίνει ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐν τῇ ἰνδικῇ.

Ἀλλ' οὐδὲ τὸ *Χαχρυλίων* ἀντὶ *Καχρυλίων* [1], καὶ *Χαλχηδόνιοι* ἢ *Καλχηδόνιοι* ἀντὶ *Χαλκηδόνιοι* [2] οὐδὲ τὸ *θροφός* [3], *Θέθις* [4], *Θεμισθοκλῆς* [5], *ἔσθω* [6], *Διοφείθης* [7], *Ἀρφοκράτης* [8], *ἐνθαυθοῖ* [9], *ἐφίορκος* [10], *Φίτταχος* [11], *Χυζικηνῶν* [12], *Ἀριστοκράθης* [13], *Εὔκειρος* [14],

---

1) Ἐπὶ ἀρχαίων ἀττικῶν ἀγγείων CIG 8231—37 καὶ 8160.

2) Χαλχηδόνιοι CIA I 230, 11 b, (450 πρ. Χρ.). 240, 36 (446 πρ. Χρ.). Καλχηδόνιοι 238, 9 (442 πρ. Χρ.). 239, 18 (441 πρ Χρ.). 259, 4 (425 πρ. Χρ.).Τὸ Καλχηδόνιοι φαίνεται ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ Χαλκηδόνιοι κατ' ἀναγραμματισμόν, ὡς τὸ ἡμέτερον χούφτα ἐκ τοῦ φούχτα (πύκτη), ὡς τὸ μεταγενέστερον ἀττικὸν Χολκὶς ἀντὶ Κολχὶς CIA III 2519.

3) ἐπὶ ἀρχαίου ἀττικοῦ ἀγγείου CIG 8139.

4) CIG 7470 ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου.

5) CIA II 864 II, 18 (400)350 πρ. Χρ.).

6) Ἐκ τῆς πόλεως τῶν Ἱεροκαισαρέων Bullet. de corr. hellén. XI, 1887, σελ. 94 ἐπιγρ. 115 στίχ. 4 (πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων).

7) CIA II 835 c—l (320—17 πρ. Χρ.).

8) Ἀρφοχράτης ἢ Ἀρποχράτης ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Δήλου τῆς α' πρὸ Χρ. ἑκατοντ. Bullet. κτλ. VI σελ. 316.

9) CIA I Suppl. b, 27 b, 13 (439 πρ. Χρ.).

10) Lobeck Phryn. σελ. 308 καὶ Ahrens II, σελ. 83.

11) ἐπὶ νομίσματος τῆς Μυτιλήνης Mionnet. Suppl. VI, 64, 28. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ Πιττακὸς οὐδὲν ὑπάρχει δασὺ πνεῦμα, οὐδὲν δὲ ὑπῆρχε καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσι τῆς αἰολικῆς διαλέκτου, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ τροπὴ τοῦ ψιλοῦ π εἰς τὸ δασὺ φ ἐγένετο κατὰ προσθήκην τοῦ δασέος πνεύματος καὶ ὅτι τὸ Φίτταχος πρέπει νὰ ἐκφωνήσωμεν Πhίτταχος.

12) CJG 2157 ἐκ Σαμοθράκης. Ἐνταῦθα ὑπομνηστέον τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους βάμμα χεζικηνικόν. Εἰρ., 1176.

13) Ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου ἴδε Roscher ἐν τοῖς Studien κτλ. I 2, σελ. 85. 4·

14) Ὡσαύτως ἐπὶ ἀγγείου Roscher κτλ. σελ. 83, 15.

Ἐκεφύλου[1] *Δίπιλος*[2] εἶνε ἱκανὰ νὰ καταστήσωσί πως πιθανωτέραν τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων, διότι ὁμοίων ἐναλλαγῶν τῶν ψιλῶν καὶ δασέων παραδείγματα οὐδὲ ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ἰδιώματος ἐλλείπουσιν, ὡς μεταξὺ πολλῶν ἄλλων μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἑξῆς· *χοχλάζω*, *θροφή*, *θρέφω*, *μεθαύριον*, *μεθαίρω*[3], *φούχτα* ἀντὶ *πούχτα* (πύκτη) ἢ καθ' ὑπέρθεσιν *χούφτα*[4], *κόρφος*, *χάφτω*, *ψιχάλα*[5], *χρυσαχόνιον*[6], *εἰσθορήθε*[7], *προεσθῶτα*[8], *ἀγορασθής*[9], *κατασθήσαντες*[10], *ὑποσθήσεται*[12], *πραγματευθής*, *πραγματευθὴν*[11], *στραθιώτης*, *φωθιά*, *φελεκούδια*, *καυκῶμαι*, *ἀφίροκος*[13], *ἀσταπίδες*[14]. Ἂν δὲ ὁ πολὺς ὄχλος λέγει σήμερον παρ' ἡμῖν *φτ* ἀντὶ *πτ* ἢ *φθ* καὶ *χτ* ἀντὶ *κτ* ἢ *χθ*, τοῦτο δὲν ἔχει πολὺ τὸ παράδοξον, διότι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πολλοὶ ἔλεγον καὶ *σκ* καὶ *στ* ἀντὶ *σχ* καὶ *σθ*, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν, δὲν ἦτο δὲ οὐδὲ τοῖς ἀρχαίοις ἄγνωστος ἡ ὕπαρξις δασέος πρὸ ψιλοῦ, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἀρχαῖαι γραφαὶ *ταχτᾷ*[15], ἐκ διαφόρων τόπων ὁρμώμεναι, μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ τὸ πάλαι ἠδύνατο νὰ συμβαίνῃ ἐνίοτε ὅ,τι κατέστη κανονικὸν σήμερον παρὰ τοῖς πολλοῖς·

---

1) Ἐν ταῖς ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφαῖς Wescher et Foucart κτλ. nr, 194, 8. ἐν δὲ nr. 193 πλειστάκις Ἐ χ ε μ ή λ ο υ, ὥστε φαίνεται ὅτι ἐν τῷ Ἐ κ έ φ υ λ ο ς ἡ τροπὴ τοῦ χ εἰς κ οὐδένα ἕτερον ἔχει λόγον ἢ τὴν ε ὐ φ ω ν ί α ν.

2) ἐπὶ ἀγγείου ἰδὲ Roschel κτλ. 88, 2—5.

3) Τὰ μὲν ἄλλα εἶνε κοινότατα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ μ ε θ α ί ρ ω καὶ μ έ θ α ρ ε (προστακτ.) εἶνε εὔχρηστον ἐν Σύμῃ.

4) Karl Foy, Lautsystem der griechischen vulgärspraache Leipzig 1879 σελ 31.

5) Αὐτόθι σελ. 31 καὶ 27. ἀντὶ κ ό λ π ο ς, κ ά π τ ω, ψ ε κ ά ς.

6) ἀντὶ χ ρ υ σ α κ ό ν ι ο ν. Roscher ἐν τοῖς Studien κτλ. I 2 σελ. 117.

7) ἀντὶ ἱ σ τ ο ρ ή θ η κατὰ Karl Foy ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τραπεζοῦντος τοῦ ἔτους 1306 μετὰ Χριστόν.

8) Trinchera Membrani σελ. 302, τοῦ ἔτους 1189.

9) Αὐτόθ. σελ. 305 τοῦ ἔτους 1202.

10) Spata Sic. XII σελ. 68 τοῦ ἔτους 1172.

11) Spata κτλ. VI σελ. 38 τοῦ ἔτους 1143.

12) Wagner Carmina graeca med. aev. Poulol. 167 καὶ 139.

13) Karl Foy, Lautsyst. κτλ. 28—30, 7. 31.

14) παρὰ Πτωχοπροδρόμῳ.

15) ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἤλιδος Roehl JGA 113 c, 12.

ἐχ τῶν[1], *κατέχτανεν*[2], *Εὔταχτος*[3]. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ τῆς προθέσεως *ἐξ* ἔν τισι διαλέκτοις δὲν ἀπεβάλλετο τὸ *σ* πρὸ συμφώνου, ἀλλὰ τὸ *κ*, καὶ ἐλέγετο ἐν αὐταῖς *ἔςγονος* ἀντὶ *ἔκγονος* καὶ *ἔστεισις* ἀντὶ *ἔκτεισις* καὶ *ἐσδτὴρ* ἀντὶ *ἐκδοτήρ*, ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδενὶ συγχωρεῖται νὰ ἰσχυρισθῇ μεθ' ἱκανοῦ ἐλέγχου καὶ κρίσεως ὅτι ἐν ἐκείναις ταῖς διαλέκτοις εἶχεν ἄλλην προφορὰν τὸ *σ* καὶ *κ* καὶ *τ* καὶ *γ* καὶ *δ* καὶ ἄλλην ἐν ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς διαλέκτοις. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν Κρήτῃ τὸ *σ* πρὸ τοῦ *θ* καὶ *σ* ἐτρέπετο εἰς αὐτὰ ταῦτα, καὶ τὸ τελικὸν *ς* παρὰ τοῖς Λάκωσι καὶ Ἠλείοις ἐτρέπετο εἰς *ρ*. Ἀλλ' οὐδ' ἐκ τοιούτων διαλεκτικῶν ἰδιωμάτων περὶ τὴν προτίμησιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συμφώνου ἀντὶ ἑτέρου ἔχομεν πλείονα λόγον ὑπὲρ τῆς διαφόρου παρὰ τοῖς διαφόροις Ἕλλησι προφορᾶς τοῦ *σ δ θ ρ*. Καὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν προτιμήσεως τοῦ *φ* καὶ *χ* πρὸ τοῦ *τ* ἀντὶ τοῦ *π* καὶ *κ*[4] δυνάμεθα νὰ γινώσκωμέν τι βεβαιότερον καὶ σαφέστερον περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων, ἂν ἄλλοθεν μὴ γινώσκωμεν αὐτήν, ὅσον ἐκ μόνων τῶν εἰρημένων διαλεκτικῶν προτιμήσεων τούτων τῶν συμφώνων ἀντὶ ἐκείνων πρὸ ἑτέ-

---

1) CIG 2241 ἐκ Χίου·

2) CIG 4377, 5 ἐκ Σαγαλασσοῦ. Οὐχὶ πολὺ διαφόρως λέγεται καὶ ἐ χ δ ι κ ῆ σ α ι ἀντὶ ἐ κ δ ι κ ῆ σ α ι ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Θυατείρων CIG 3488, 6., ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐπιγραφῇ ἐκ τῶν αὐτῶν Θυατείρων γράφεται καὶ γ ε ι ν ώ σ χ ῃ ἀντὶ γ ι ν ώ σ κ ῃ CIG 3487, 25 ἐκ πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων, καθ' οὓς οὐδὲ ὄναρ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ὅτι ὑπῆρχον δασυνόμενα ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

3) Ἐφημ. ἀρχαιολ. 3262, 52. καὶ Roscher 81, 20.

4) Ἂν δὲ πρέπει νὰ ζητήσωμεν καὶ τὸν λόγον τῆς παρ' ἡμῖν τροπῆς τοῦ π καὶ κ εἰς φ καὶ χ πρὸ τοῦ τ, νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν αὐτὸν ἐν διαφόρῳ παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς ἀρχαίοις προφορᾷ τῶν δασέων, ἀφοῦ οὐδεμία ὑπάρχει φωνητικὴ αἰτία ἀναγκάζουσα τὰ ψιλὰ νὰ τρέπωνται εἰς δασέα πρὸ τῶν ψιλῶν, ἀλλ' ἄλλοθί που, καὶ καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἀρξάμενον κακὸν τῆς τροπῆς τοῦ θ καὶ χ εἰς τ καὶ κ μετὰ τὸ σ, ἥτις διεσώθη καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας, ἔλαβε μείζονα ἐπίτασιν ἐν τῷ νεωτέρῳ ἰδιώματι, τραπέντος τοῦ τ εἰς θ οὐχὶ μόνον μετὰ τὸ σ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ φ καὶ χ (φ τ ά ν ω, χ τ έ ς κτλ.)· οὕτω δὲ ἦτο εὐχολώτατον, πλεονάσαντος τοῦ φθόγγου φτ καὶ χτ ἐν τῇ γλώσσῃ, νὰ ἐπέλθῃ σὺν τῷ χρόνῳ καθολικὴ τροπὴ τοῦ π καὶ κ εἰς φ καὶ χ πρὸ τοῦ τ. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν ἄλλως τὴν ἐν τῷ νεωτέρῳ ἡμῶν ἰδιώματι ὕπαρξιν τοῦ φθόγγου φτ καὶ χτ.

ρων θὰ ἐδιδασκόμεθά τι ἀκριβὲς περὶ τῆς προφορᾶς τῶν συμφώνων ἐν ταῖς διαφόροις ἑλληνικαῖς διαλέκτοις, ἂν μὴ προσέλθωσι καὶ ἄλλα κριτήρια πρὸς ἐξιχνίασιν καὶ ἀνεύρεσιν τῆς λανθανούσης ἀληθείας. Ὅσα δὲ ὁ Κούρτιος ἰσχυρίζεται ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ θεωρίας δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ πείσωσι καὶ πάντα μὴ Ἐρασμικὸν ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρχον οὐχὶ δασέα, ἀλλὰ δασυνόμενα. Διότι ἐν τοῖς ἰσχυρισμοῖς αὐτοῦ οὐ μόνον παρημέλησε νὰ ἐξετάσῃ πολλὰ ἐξελέγχοντα τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ὑπὲρ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἀποδείξεων, ἀλλὰ καὶ ἀπηξίωσε νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ τοῖς ἄλλοις τὸν ἀπόκρυφον λόγον, δι' ὃν τὸ μὲν *κ π τ* δύνανται δι' αὐθαιρέτου προσθήκης τοῦ δασέος πνεύματος νὰ γίνωνται *kh πh τh*, ἦτο δὲ ἀδύνατος ἡ τροπὴ τῶν ψιλῶν εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς δασέα *φ χ θ*, ἀφοῦ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ἐκφώνησις τῶν ψιλῶν εἶνε αὐθαίρετος καὶ πλημμελής, καὶ δὲν κατανοεῖ τις διὰ τί, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ἅπαξ ἠδύναντο νὰ λέγωσι πλημμελῶς *kh πh τh* ἀντὶ *κ π τ*, δὲν ἠδύναντο νὰ λέγωσιν ὡς ἡμεῖς *χ φ θ*, ἂν μάλιστα, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, μόνη αὕτη ἦτο γνωστὴ αὐτοῖς προφορὰ ἀπὸ τῆς ϛ' τοὐλάχιστον καὶ ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Οὔτε ἐκ τῆς θεωρίας οὔτε ἐκ τῆς ἐμπειρίας διδασκόμεθά τι ἀντιμαχόμενον πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν προφορὰν τῶν δασέων, καὶ ἡ περὶ αὐτῶν διδασκαλία τοῦ Κουρτίου εἶνε ψιλὸς μόνον ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ καὶ οὐδὲν πλέον.

Μάτην δὲ πάλιν ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ ὁ Κούρτιος ὅτι ἐν τῷ *ἀφ' οὗ*, *καθ' οὗ* καὶ τοῖς τοιούτοις τὰ δασέα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκφωνῶνται ἄλλως ἢ ὡς *πh* καὶ *kh* καὶ *τh*, ἀφοῦ τὸ *ἀφ' οὗ* ἐγένετο ἐκ τοῦ *ἀπ' hoῦ* καὶ τὸ *καθ' οὗ* ἐκ τοῦ *κατ' hoῦ* (σελ. 415). Ἐλησμόνησεν ὁ Κούρτιος ὅτι οὐ μόνον ἡμεῖς σήμερον λέγομεν *ἀφοῦ* καὶ *καθὼς* καὶ *καθόλου* καὶ *ἀφόντας (ἀφ' ὅτου)* καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα φανερῶς κατέρχονται ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀλλὰ καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες μέχρι τέλους, πλὴν τῶν Ἰώνων καί τινων ἄλλων, καὶ ὅτε οὐδαμοῦ ἠκούετο δασὺ πνεῦμα, ἔλεγον *ἀφ' οὗ*, *καθ' ἅπερ*, *καθορᾶν*, *ἀφήγησις* κτλ. Τοῦτο δὲ σημαίνει τὸ ἐναντίον τῆς δοξασίας τοῦ Κουρτίου, ὅτι ἐν τούτοις τὸ δασὺ πνεῦμα εἶχε συναφθῆ εἰς μίαν φωνὴν μετὰ τῶν ψιλῶν ἐν χρόνοις ἤδη πολὺ

ἀρχαίοις. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τὸ τῶν Σαμίων *καθ' ὅτι*[1] καὶ τὸ τῶν Χίων *μεθέλη*[2] καὶ τὸ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ *κάθοδος*[3] ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς δ' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅτε οὐδὲν δασὺ πνεῦμα ἠκούετο παρὰ τοῖς Ἴωσιν, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουσιν ἢ ὅπερ λέγομεν, ὅτι ἡ ἕνωσις τοῦ πνεύμαματος τῶν δασυνομένων λέξεων μετὰ τοῦ ψιλοῦ συμφώνου τῆς προηγουμένης λέξεως, τοῦ ἀπομένοντος μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ τελευταίου φωνήεντος, ἐγένετο πρὸ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ δασέος πνεύματος, ἤτοι ἐν χρόνοις ἀρχαιοτάτοις[4] Αἱ δὲ γραφαὶ *ἀφείληφα*, *καθείληφα*[5], *ἐφ' ἴσῃ*[6], *ὑφέστη*[7], *ἀφεστάλκαμεν ἀφεσταλμένων*[8], *μεθοπωρινὸν*[9], καὶ ἄλλαι ὅμοιαι[10], συνηγοροῦσιν ἡμῖν μᾶλλον ἢ τῷ Κουρτίῳ, διότι τοιαῦται ἐσφαλμέναι γραφαὶ εἶνε δυναταὶ μόνον ἐν χρόνοις παντελοῦς ἐξαφανίσεως τοῦ δασέος πνεύ-

1) Carl Curtius Urkunden zur Geschichte von Samos Wesel. 1873 στιχ. 32 = Cauer ἐκδ. 6' 510. (μετὰ τὸ ἔτος 324 πρ. Χρ.).

2) Roehl IGA 381 a, 11.

3) Roehl 500, 40, ἀλλ' ἐν τοῖς στίχοις 18 καὶ 19 ἀπ' οὗ, καταπερ. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὸ καθόδω καὶ ἀφικόμενος, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Λέσβου τοῦ ἔτους 324 πρ. Χρ. (Collitz 281, 22, 14), διότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε γεγραμμένη ἐν αὐστηρᾷ αἰολικῇ διαλέκτῳ, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν (σελ. 256 σημ. 2). πάλαι ἀποβαλούσῃ τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ αἱ λέξεις καθόδω, ἀφικόμενος δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἐπίδρασιν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου.

4) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 622,

5) ἀφειληφότας CIA I Suppl. 51 e, 9 (410 πρ. Χρ.). καθειληφότος II 331, 10 (271—265 πρ. Χρ.). καθειληφόντων 332, 14 (268 πρὸ Χριστοῦ).

6) Dittenberger Sylloge κτλ. 132, 25 ἐκ Σάμου (οὐχὶ πολὺ μετὰ τὸ ἔτος 306 πρ. Χρ.) 134, 7 ἐξ Ἐφέσου (περὶ τὸ 302 πρ. Χρ.). 171, 44. 75 ἐκ Σμύρνης (246—226 πρ, Χρ.).

7) Dittenberger κτλ. 290, 6 ἐκ Σμύρνης (198—209 μετὰ Χριστόν.).

8) Dittenb. 170, 11, 24, 30 ἐκ Μιλήτου (μετὰ τὸ 246 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἀφέσταλκεν 157, 5 ἐξ Ἰλίου (280—262 πρ. Χρ.). ἀφέσταλκε 138, 14 ἐκ Σαμοθρᾴκης (306—281 πρ. Χρ.). ἀφέσταλκα 195, 2 ἐκ Νισύρου (200 πρ. Χρ.).

9) Ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς παπύροις τοῦ Λούβρου Ν. 1, στίχ. 47. 515. 521. 524 (πρὸ τοῦ 165 πρ. Χρ.).

10) G. Meyer Grammatik κτλ. ἐκδ. 6' σελ. 244.

ματος, ὅτε ἕνεκα ἀγνοίας τοῦ ἀληθοῦς εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἡ σύγχυσις τῆς ὀρθῆς καὶ ἐσφαλμένης προφορᾶς καὶ γραφῆς. Ὅθεν οὐδὲ ἐν τῷ νεωτέρῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματι εἶνε ἄγνωστοι αἱ τοιαῦται συγχύσεις, ὡς δεικνύουσι τὰ ἑξῆς παραδείγματα, *μεθαίρω* καὶ *ἔμεθαρα*[1], *μοθόπωρο*[2], *ἀφηκράζομαι*[3], *μεθέμου* ἀντὶ *μετ' ἐμοῦ* καὶ κατ' ἀναλογίαν *μεθέσου* ἀντὶ *μετὰ σοῦ*[4] καί, τοὐναντίον, *πάπλωμα*, *ἀπαρπάζω*[5]. Εἶνε δὲ μέμψεως ἄξιον τὸ νὰ προσάγῃ τις ὑπὲρ τῆς θεωρίας περὶ ὑπάρξεως δασυνομένων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκεῖνο, ὅπερ εἶνε φανερῶς κατὰ τοιαύτης θεωρίας. Ἂν δὲ ἡ ἐσφαλμένη χρῆσις τοῦ δασέος ἀντὶ τοῦ ψιλοῦ συμφώνου ἢ τοῦ ψιλοῦ ἀντὶ τοῦ δασέος, ἕνεκα τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ δασέος πνεύματος δὲν εἶνε ὑπέρμετρος, τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον τῷ γινώσκοντι ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν σπανιώτατα γίνεται σύγχυσις τῶν ψιλῶν καὶ δασέων ἐπὶ τῶν ἐκθλίψεων, εἰ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς γλῶσσα δὲν ἔχει τοσαύτας ἐκθλίψεις, ὅσας ἡ παλαιά, καὶ ἦτο εὐκολώτερον μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος τῆς προηγουμένης λέξεως τὸ ὑπολειπόμενον ψιλὸν σύμφωνον νὰ μὴ τρέπηται παρ' ἡμῖν εἰς δασὺ ἕνεκα, ὡς λέγομεν, τῆς μὴ ὑπάρξεως δασέος πνεύματος. Ἂν οἱ Ἐρασμικοὶ ἐγίνωσκον ὅτι καὶ ἡμεῖς σήμερον ἄνευ ἐλαχίστης σκέψεως καὶ τάχιστα δυνάμεθα νὰ ἐκφωνῶμεν ὀρθῶς ἑκάστοτε τὰ ψιλὰ καὶ δασέα ἐν ταῖς ἐκθλίψεσι καὶ ἐν συνθέσει καὶ ἐν συντάξει, οὐδαμῶς θὰ ἠπόρουν πῶς οἱ ἀρχαῖοι κατώρθουν τὸ αὐτό, ἀφοῦ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας εἶχον ἀνὰ στόμα τοσαύτας ἐκθλίψεις, οὐδὲ θὰ ἐπίστευον οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι λέγουσί τι σπουδαῖον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν θεωρίας περὶ ὑπάρξεως δασυνομένων ἐν

---

1) Ὡς εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐκ Σύμης. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν καὶ τὸ προρρηθὲν ἤδη μεθαύριον.

2) Τὴν διὰ τοῦ ἡμετέρου θ προφορὰν σημαίνει καὶ τὸ τοῦ Ἡσυχίου μεθόπωρον καὶ τὸ μορόπωρο τὸ ἐν Ἀραβανίῳ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας εὔχρηστον, διότι τὸ πρῶτον ρ τῆς λέξεως ταύτης κατέχει τὴν θέσιν τοῦ θ, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν πρὸ τοῦ α, ο, ου.

3) Κατὰ Karl Foy ἐκ τοῦ ἐπακροάζομαι.

4) Κατὰ Karl Foy λέγεται ἐν Bova τῆς Ἰταλίας.

5) ἐφάπλωμα. Εὐσταθ. 1347, 40. πάπλωμα. Πτωχοπρόδρ. VI, 365. τὸ δὲ ἀπαρπάζω λέγεται ἐν Τραπεζοῦντι.

τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, μόνον καὶ μόνον διότι ἐν τῇ ἀττικῇ καὶ τῇ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων διαλέκτῳ μέχρι τῆς τελευταίας παρακμῆς τῆς ἀρχαίας γλώσσης σπανιώτατα συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἐκθλίψεων σύγχυσις τῶν δασέων πρὸς τὰ ψιλά.

Περὶ δὲ τοῦ ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι Ῥωμαῖοι τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἀπέδιδον ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ διὰ τῶν ἀντιστοίχων ψιλῶν (σελ. 416), λέγομεν ὅτι τοῦτο ἐγένετο κατ' ἀνάγκην, τὸ μὲν διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠθέλησαν νὰ αὐξήσωσι τὰ γράμματα τοῦ ἑαυτῶν ἀλφαβήτου (οὗ ἕνεκα κατ' ἀρχὰς οὐδὲ τοῦ **Z** ἐποιοῦντο χρῆσιν[1] οὐδὲ τοῦ **Y**), τὸ δὲ διότι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐστερεῖτο τῶν ἑλληνικῶν δασέων. Δὲν ἤθελε δὲ ἀπορήσει ὁ Κούρτιος διὰ τί ἀντὶ τοῦ ἑλληνικοῦ *χ* δὲν μετεχειρίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ παρ' αὐτοῖς δασὺ πνεῦμα, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ προετίμησαν νὰ γράψωσι **κ**, ἂν πρὸ εἴκοσιν ἢ εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἐπεσκέπτετο τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ὅτε ἔζων ἀκόμη πολλοὶ τῶν μετὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος συγκαταβάντων εἰς Ἑλλάδα Βαυαρῶν καὶ ἄλλων Γερμανῶν, καὶ ἤκουεν ὅτι πολλοὶ αὐτῶν καὶ μάλιστα οἱ ὀλιγώτερον πεπαιδευμένοι παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ ὕπαρξιν τοῦ *χ (ch)* ἔλεγον **ἔκω** καὶ **ἔκομεν** ἀντὶ **ἔχω** καὶ **ἔχομεν** καὶ **τέλω** ἀντὶ **θέλω** καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ Σκύθης καὶ ὁ Τριβαλλὸς τοῦ Ἀριστοφάνους. Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῶν Βαυαρῶν καὶ Γερμανῶν ἦτο ἱκανὸν νὰ πείσῃ τὸν Κούρτιον καὶ ἄλλους ὁμοδόξους αὐτῷ ὅτι πολλαὶ ἀπορίαι δὲν λύονται ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ τῶν ἀψύχων βιβλίων, ἀλλ' εἶνε χρεία πολλάκις καὶ ἄλλων τινῶν, διαφευγόντων τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, ἂν μὴ ὁ κύκλος τῆς ἡμετέρας ἐμπειρίας εὐρυνθῇ ἔξω τοῦ στενοῦ χώρου τῆς βιβλιοθήκης. Ἡ ἔξω τῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἐρασμικῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐμπειρία διδάσκει ὅτι κάλλιστα ἠδύναντο οἱ Ῥωμαῖοι νὰ γράψωσι **κ** ἀντὶ ***h***, ὅπως οἱ

---

1) Ἂν ὕστερον ἔγραφον μὲν τὸ ἑλληνικὸν ζ καὶ υ, οὐχὶ δὲ τὸ θ φ χ, τοῦτο οὐδὲν τὸ ἐκπλῆττον, διότι τὸ μὲν ζ καὶ υ δὲν ἠδύναντο νὰ σημάνωσι διὰ γραμμάτων τοῦ ἑαυτῶν ἀλφαβήτου, τὰ δὲ ἑλληνικὰ δασέα ἠδύναντο κάλλιστα διὰ τοῦ ch, ph, th, ἀφοῦ τοιαῦτα δασέα δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ καὶ ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν προφοράν, ἂν τὰ γράμματα τὰ δηλοῦντα αὐτὴν εἶχον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σχῆμα, ἀφοῦ ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς προφορᾶς μόνον διὰ ζώσης φωνῆς εἶνε διδακτή.

Βαυαροὶ προέφερον *κ* ἀντὶ *χ*, νὰ γράψωσι *δε* καὶ *p* ἀντὶ τοῦ ἑλληνικοῦ *φ*, ἀφοῦ τοῦτο ἐξεφωνεῖτο *fixis labris*, ὡς λέγει ὁ Πρισκιανός [1], τὸ δὲ λατινικὸν *f* ἐπλησίαζε μᾶλλον πρὸς φωνῆεν, ὡς λέγει ὁ Κοϊντιλιανός [2], καὶ τούτου ἕνεκα συνεχωρεῖτο αὐτοῖς νὰ γράφωσι καὶ ἐκφωνῶσι *p* ἀντὶ *f* [3] μᾶλλον ἢ τοῖς Σλαύοις καὶ Λιτθουανοῖς νὰ προφέρωσιν ὡς *π* τὸ γερμανικὸν *f* [4], εἰ καὶ τὸ *f* δὲν εἶνε ἄγνωστον τῇ γλώσσῃ τῶν ἐθνῶν τούτων.

Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν οἱ Κόπται ἔλεγον πολλάκις *ἐπ' hόσον* ἀντὶ *ἐφ' ὅσον* [5], ἀφοῦ ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ ὑπῆρχον οἱ φθόγγοι

---

1) I, 14, 11.

2) Inst. Orat. XII, 10, 29. Τὸ χωρίον τοῦ Κοϊντιλιανοῦ παρατιθέμεθα καὶ ἑρμηνεύομεν ὕστερον ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς ἀποδείξεων.

3) Ὅτι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραφον καὶ f ἀντὶ ph γίνεται δῆλον ἐξ ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τῆς Πομπηΐας, ἐφ' ὧν ἀπαντῶσιν αἱ λέξεις Dafne, Fileto, Fyllis, Trofime διὰ τοῦ f γεγραμμέναι ἰδὲ CIL IV Inscriptiones parietariae Pompejanae ὑπὸ Carl. Zangemeister nr. 680, 2402, 1265 a, 2039. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ διαβεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι ὅμοιαι γραφαί, ἔχουσαι ὅλως ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γραφῶσιν ἐπὶ ὁμοίων οἰκιῶν καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, ἀφοῦ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν δημοκρατικῶν χρόνων ἀπαντᾷ O r f e u s ἀντὶ O r p h e u s. CIL I, 602. Ὅτι δὲ παρὰ τοῖς λογίοις ἔπειτα ἦτο πάντοτε ἐν χρήσει ἡ διὰ τοῦ ph γραφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ φ ἀποδεικνύει ἡ διατήρησις αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἂν δὲ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ὕστερον ἔγραφον f ἀντὶ ph οὐδὲν παράδοξον, ὅπως οὐδὲν παράδοξον ἂν πολλοὶ Γερμανοὶ σήμερον γράφουσι τὸ λατινικὸν C διὰ τοῦ Γερμανικοῦ K, ἐνῷ ἕτεροι φυλάττουσι τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν.

4) Blass, Musspr. des Griech. σελ. 86.

5) Blass. 89. Οὐδὲν ὡσαύτως παράδοξον, ἂν οἱ Κόπται, ἔχοντες ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ καὶ δασέα καὶ δασυνόμενα, καὶ ἀναγκαζόμενοι νὰ ἔχωσιν ἴδια σημεῖα πρὸς δήλωσιν τῶν δασυνομένων καὶ ἴδια πρὸς δήλωσιν τῶν δασέων, προετίμησαν πρὸς δήλωσιν τούτων νὰ φυλάξωσιν ὅσα καὶ πρότερον μετεχειρίζοντο, πρὸς δήλωσιν δὲ τῶν δασυνομένων νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ ἑλληνικὰ φ χ θ κατὰ τὴν πρὸς γραφὴν τῶν φθόγγων τῆς ἑαυτῶν γλώσσης εἰσαγωγὴν τῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Οὐδὲν τούτου φυσικώτερον καὶ ἁπλούστερον, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἀπροσφορώτερον εἰς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ φ χ θ ἦσαν δασυνόμενα, οὐχὶ δὲ δασέα. Ἔπειτα οὕτω ποικίλη εἶνε ἡ χρῆσις τῶν ἑλληνικῶν δασέων παρὰ τοῖς Κόπταις πρὸς παράστασιν διαφόρων ἤχων (Ludwig Stern Dié koptische Grammatik. Leipzig 1880, σελ. 16—18), ὥστε πρέπει νὰ εἶνέ τις λίαν εὔπιστος, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι ἐκ τῆς χρήσεως τῶν ἑλληνικῶν δα-

ph, *kh*, *th*, καὶ εὐκόλως ἠδύναντο τὰ ἑλληνικὰ *θ φ χ* νὰ ἐκφωνῶσιν ὅπως τὰ ἑαυτῶν. Τὸ ὅτι μάλιστα ἡ χρῆσις τῶν ψιλῶν ἀντὶ τῶν δασέων συμβαίνει μόνον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις[1], ἡ δὲ ἀνάλυσις αὐτῶν εἰς τὰ ψιλὰ καὶ τὸ δασὺ πνεῦμα παρὰ τοῖς Κόπταις, οὐχὶ δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες οὐδέποτε ἔγραψαν ΠΗ καὶ ΚΗ καὶ ΤΗ, εἰμὴ ἴσως ἀρχαιότατά ποτε, πρὸ τῆς ϛ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος[2], εἶνε ἀπόδειξις σαφεστάτη ὅτι τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο πολὺ διαφόρως ἢ νομίζουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον. Οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ὀρθὴ ἡ δοξασία αὐτῶν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ δασέα ὡς *ph kh th*, ἐν ᾧ οὐδεμία ἀπόδειξις ἐκ τῆς γραφῆς ὑποστηρίζει τοιαύτην δοξασίαν. Ἂν οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ δασέα ὡς δασυνόμενα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἐρασμικῶν, μένει ἄπορον ἀληθῶς πῶς πρὸ Εὐκλείδου οὐδέποτε ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἀττικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς κεχωρισμένα τὰ ψιλὰ ἀπὸ τοῦ δασέος πνεύματος, οὐδὲ ὅταν τοῦτο ἀνήκει εἰς ἑτέραν, τὴν ἐπιφερομένην λέξιν. Πῶς οὐδεὶς λιθοκόπος ἔγραψέ ποτε *ἐπ' hoῦ*, *κατ' hάπερ* (ὅπως εἷς ἔγραψεν ἅπαξ *καθ'*

σέων ἐν τῇ κοπτικῇ διαλέκτῳ ὁρμώμενος δύναται νὰ ὁρίσῃ μετ' ἀκριβείας τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν δασέων, ἂν στερεῖται πρὸς τοῦτο ἄλλων βεβαιοτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων τεκμηρίων.

1) Τὸ ὅτι μόνον ἐν ἰταλικαῖς καὶ σικελικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶσι γραφαί, οἷαι αἱ τυγατρὸς CIG 5767 (ἐκ Ῥηγίου) ἀπελέφτερος 5992 b (ἐκ Ῥώμης), ὡς λέγει ὁ Διττεμβέργης (ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes τόμ. VI σελ. 307 σημ. 3), οὐδεμία δὲ τοιαύτη ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, εἶνε σημεῖον σαφὲς ὅτι καὶ τότε τὸ θ εἶχε τὴν αὐτὴν προφοράν, ἣν καὶ σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν γνήσιοι Ἕλληνες οὔτε τότε οὔτε νῦν τρέπουσιν αὐτὸ εἰς τ, πολλάκις δὲ οἱ ἑλληνίζοντες ξένοι, ἅτε στερούμενοι ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ τοῦ φθόγγου τοῦ ἑλληνικοῦ θ, καὶ εὐκολώτερον προφέροντες αὐτὸ ὡς τ.

2) Ἐν οὐδεμιᾷ ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶσιν αἱ εἰρημέναι γραφαί, εἰ μὴ μόνον ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐκ Θήρας καὶ Μήλου, ἐν αἷς πάλιν ἀντὶ τοῦ Τ γράφεται Θ. Ἴδε Kirchoff Studien κτλ. 3, 49, 51, καὶ Roehl JCA 412 καὶ ἑξῆς. Ἡ διάφορος γραφὴ εἶνε σημεῖον ὅτι παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἤδη παλαίτατα τὰ δασυνόμενα (Aspiraten) εἶχον ἀποβῆ δασέα (Spiranten), παρὰ δὲ τοῖς Μηλίοις καὶ Θηραίοις ἐσῴζετο ἔτι ἡ παλαιοτάτη προφορά, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος γραφαὶ δὲν εἶνε λείψανα παλαιᾶς καὶ ἀδεξίου γραφῆς τῶν δασέων, ὡς λέγει ὁ Κιρχόφιος ἐν Studien σελ. 161.

hάπερ[1] ἐπειδὴ πολλάκις ἔγραφε *hάπερ*), ἂν ἀληθῶς ἑκατοντάκις καὶ χιλιάκις τῆς ἡμέρας ἔλεγεν *ἀπ' hoῦ*, *κατ' hάπερ;* Πῶς δὲ πείθουσιν ἑαυτοὺς οἱ Ἐρασμικοί, ὅτι ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τοῦ γράμματος καὶ τῆς κεφαλαιωδεστάτης ἀρχῆς τοῦ Ἐράσμου οἱ Ἕλληνες ἔγραφον πάντοτε *θ* καὶ *φ* καὶ *χ*, ἐν ᾧ ἡ προφορὰ τῶν συμφώνων τούτων ἦτο οὐχὶ ἁπλῆ, ἀλλὰ σύνθετος; Πῶς δὲ συνέβη καὶ τὸ θαῦμα νὰ μεταβληθῶσι τὰ δασυνόμενα εἰς δασέα, ἤ, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ Ἐρασμικοὶ τὰ *Aspiraten* εἰς *Spiranten* μετὰ τὴν β' ἢ γ' ἢ δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὅτε οὐδὲν δασὺ πνεῦμα ὑπῆρχεν ἔτι ἐν τῇ γλώσσῃ, νὰ μὴ συμβῇ δὲ πρότερον ἡ μεταβολὴ αὕτη, πρὸ τῆς ς' καὶ ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅτε τοσοῦτον ἦτο ἐν χρήσει τὸ δασὺ πνεῦμα παρὰ τοῖς Ἕλλησι; Διὰ τίνος δὲ γοητείας καὶ τερατείας τῶν Ἐρασμικῶν ἔμενε τὸ δασὺ πνεῦμα παρὰ τὸ *π κ τ* ἐν τῇ ἰωνικῇ τοὐλάχιστον διαλέκτῳ, ἀφοῦ πανταχόθεν ἄλλοθεν καὶ ὅπου πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρχον τὰ εἰρημένα ψιλά, πάλαι εἶχεν ἐκπέσει καὶ ἀφανισθῇ[2]; Πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα κρατεῖ βαθεῖα καὶ ἱερὰ σιγὴ παρὰ τοῖς φίλοις Ἐρασμικοῖς, καὶ θὰ κρατῇ, νομίζομεν, ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐφ' ὅσον ἡ ἐξέτασις τοιούτων ζητηματίων παρέχει φόβον μήπως παραγάγῃ αἴφνης εἰς μέσον λίθον τινὰ προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου δυναμένην νὰ ἀνατρέψῃ τὸ ἔμπεδον καὶ ἀμετάθετον ὑπ' αὐτῶν νομιζόμενον ἔργον.

Ὅθεν οὐδαμῶς ἀποροῦμεν, ἂν ὁ Κούρτιος παρερχόμενος ἐν σιγῇ ἄλλα σπουδαιότερα, προσκρούει εἰς τὸ ὅτι ὁ Οὐλφίλας κατὰ τὴν δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ μεταφράσει τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὸ Γοτθικὸν ἔγραψε *drakma* καὶ *Malkus* ἀντὶ *drachma* καὶ *Malchus* (σελ. 416). Πάντοτε θὰ παρέχωσι πρόσκομμα τοῖς Ἐρασμικοῖς αἱ γραφαὶ αὗται, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιχειροῦσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν ἐλήφθησαν ἐκ τῆς λατινικῆς ἢ ὅτι δὲν ἦτο συμφωνότερον πρὸς τὴν φύσιν τῆς γοτθικῆς δια-

---

1) CIA I Supplem. 51 af, 34 (410 πρ. Χρ).

2) Δὲν κατανοεῖται παραδ. χάρ. διὰ τί ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μισθοφόρων τοῦ Ψαμματίχου (Roehl 482) ἐν τῇ λέξει κατύπερθεν δὲν ἐξέπεσε τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου θ, ὅπως ἐξέπεσεν ἀπὸ τοῦ πρώτου, ἂν ἀμφότερα ἐξεφωνοῦντο ὁμοίως ὡς th.

κτου ἐν τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι νὰ γείνῃ χρῆσις τοῦ κ μᾶλλον ἢ τοῦ χ, καίπερ εὐχρήστου ἐν τῇ γοτθικῇ γλώσσῃ· οὐδὲν δὲ θὰ παρεῖχον αὐτοῖς πρόσκομμα, ἂν παρετήρουν ὅτι καὶ σήμερον ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ, εἰ καὶ εἶνε εὐχρηστότατον τὸ χ (*ch*) καὶ οἱ σήμερον Γερμανοὶ γράφουσι μάλιστα *Christus*, ὅμως προφέρουσι *Kristus*. Ἔπειτα δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι οἱ αὐτοὶ Γερμανοί, εἰ καὶ ἔχουσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ, ὡς λέγομεν, τὸν φθόγγον τοῦ παρ' ἡμῖν χ, ὅμως δυσκόλως δύνανται νὰ προφέρωσιν ἑλληνικὰς λέξεις, ἐν αἷς ὑπάρχει σχ. Διὰ τί δὲ ὁ προμνημονευθεὶς Γότθος Ἐπίσκοπος τὸ χ τοῦ ὀνόματος *Χριστὸς* δὲν ἐσήμανεν ἐν τῇ γοτθικῇ οὔτε διὰ τοῦ *ch* οὔτε διὰ τοῦ ἁπλοῦ *h*, ἀλλὰ δι' ἰδιαιτέρου σημείου, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γινώσκῃ τις μετ' ἀκριβείας, ἀφοῦ καὶ αὐτῷ τῷ Κουρτίῳ διέμενεν ἄγνωστον πῶς προέφερεν ὁ Ἐπίσκοπος τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο σημεῖον, ἀφοῦ δὲν προέφερεν αὐτὸ οὔτε ὡς *h* οὔτε ὡς *ch* οὔτε ὡς *k* οὔτε ὡς *kh*.

Ὀλίγον δὲ σκανδαλίζει ἡμᾶς ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *Μάλχος* ἀντὶ *Μάλκος*, οἱ δὲ Ἑβδομήκοντα μεταγράφουσιν εἰς χ οὐ μόνον τὸ *cheth*, ἀλλὰ καὶ τὸ *kaph* (σελ. 416)· οὐδὲ τὸν Ῥενᾶνα σκανδαλίζουσι τοιαῦται μεταγραφαί [1], καίπερ ἀνομολογοῦντα ἀρχαίαν καὶ γνησίαν ἑλληνικὴν τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τῶν συμφώνων. Καὶ οὐδαμῶς θαυμάζομεν ἂν οἱ Σύροι ἔλεγον *eskimo* τὸ *σχῆμα* καὶ *Kristos* τὸν *Χριστὸν* καὶ *Poundak* ἢ *Poundouk* τὸ τῆς κοινῆς *πανδοχεῖον* καὶ *lonki* τὴν *λόγχην*, καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα *Χαλδαίους* τοὺς *Kasdim* [2]. Οὐδαμῶς ἐκπληττόμεθα ἐπὶ τοιαύταις μεταγραφαῖς, ἐν αἷς βλέπομεν τὸ χ εἰς κ μετατρεπόμενον καὶ τἀνάπαλιν τὸ κ εἰς χ, ἀφοῦ συγχρόνως βλέπομεν ὅτι καὶ ἄλλα γράμματα καὶ ἐνίοτε ὁλόκληρος ἡ λέξις μεταβάλλεται ἀπὸ ἑτέρας εἰς ἑτέραν γλῶσσαν μεταφερομένη. Οὐδὲ εἶνε χρεία νὰ παρατηρήσωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα ὅτι πολλαὶ ἑβραϊκαὶ λέξεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφερόμεναι ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μόλις σῴζουσιν ὀλίγους τινὰς χαρακτῆρας τῆς προτέρας αὐτῶν ἑβραϊκῆς μορφῆς. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἐμ-

---

1) Éclaircissements κτλ. σελ. 9.

2) Αὐτόθι σελ. 9.

πειροτάτου τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ῥενᾶνος, ὅτι οἱ νῦν Χαλδαῖοι προφέρουσιν ἐνίοτε τὸ *koph* ὡς *heth* καὶ λέγουσιν *Efharistia*, ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, εἰ καὶ γράφουσιν *Efkaristia*. Καὶ δυνάμεθα μάλιστα, προστίθησιν, νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ ποικιλία αὕτη δὲν ἦτο ἄγνωστος οὐδὲ τοῖς ἀρχαίοις Ἑβραίοις. Πάντα ταῦτα ἐξελέγχουσιν πολὺ σφαλερὰν τὴν γνώμην τοῦ Κουρτίου ὅτι τὸ ἑλληνικὸν χ ἐξεφωνεῖτο ὡς *kh* διὰ τὰς εἰρημένας μεταγραφάς· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον σφαλεράν, ὅσῳ αὐτοὶ οἱ Ἑβδομήκοντα διδάσκουσι τὸ ἐναντίον, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν χ ἐξεφωνεῖτο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν, ὅτε πολλάκις τὸ ἑβραϊκὸν *heth* μεταγράφουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοῦ χ, οἷον *Ahasia* *Ὀχοζίας*[1], *Ahab* *Ἀχαάβ*[2], *Ahia* *Ἀχιά*[3], *Hilkia* *Χελκίας*[4], *Ahikam* *Ἀχικάμ*[5] κτλ. Αἱ μεταγραφαὶ αὗται διδάσκουσιν οὐχὶ μόνον ὅτι οὐδὲν κ ἠκούετο ἐν τῷ χ κατὰ τὴν γ′ καὶ β′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδὲ τὸ δασὺ πνεῦμα ἠκούετο τότε παρὰ τοῖς Ἕλλησι, πρᾶγμα ὅλως ἀδιάλλακτον πρὸς τὴν περὶ τῶν δασέων θεωρίαν τοῦ Κουρτίου, πάντως χρῄζουσαν, ὅπως θεμελιωθῇ, τῆς ὑπάρξεως δασέος πνεύματος. Οὐδὲν δὲ ἄλλο σημαίνουσι καὶ αἱ ἐν τοῖς θρήνοις τοῦ Ἱερεμίου μεταγραφαὶ τῶν γραμμάτων τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου **Resch** καὶ *Schin* εἰς *Ῥὲχσ* καὶ *Χσὶν* ἢ *Χσὲν* ἢ ὅτι τὸ ἑλληνικὸν χ δὲν ἤρχετο ἀπὸ τοῦ κ, ἀλλ' ἦχει ὡς καὶ σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς δήλωσιν τοῦ φθόγγου *sch* μικρὸν αὐτοῦ παραλάσσοντος. Καὶ ἡ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δὲ μνημονευθεῖσα δελφικὴ γραφὴ *ἐπίστεφσε* (σελ. 490.) διδάσκει ὡσαύτως ὅτι καὶ ἐν τῷ φ οὐδὲν ἠκούετο π κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ φ κατανοεῖται καὶ διὰ τί ἐν ταῖς συριακαῖς μεταφράσεσι τῶν Γραφῶν, αἵτινες ἀνάγονται εἰς τὴν β′ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, παραλείπεται πολλάκις τὸ υ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων πρὸ τοῦ β καὶ φ,

---

1) Γ′ Βασιλειῶν κβ, 52. Δ′ α′ 1, 3 κτλ.
2) Γ′ Βασιλικα, 1, 3, 4 Δ′ η′, 18, 28.
3) Γ′ Βασιλ. α′, 29, 30. ιε′, 27.
4) Δ′ Βασιλ. κβ′, 4, 8, 10, 12, 14. Β′ Παραλειπομένων λδ′. Ἔσδρ. ζ′, 1.
5) Δ′ Βασιλ. κβ′, 12, 14.

διότι ὡς λέγει ὁ Ῥενὰν ἐκρίνετο περιττὸν ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν νὰ γράφωνται πάντοτε πλήρεις αἱ εἰρημέναι δίφθογγοι, ἀφοῦ τὸ ἑπόμενον *β* καὶ *φ* ἱκανῶς ἐδήλου τὸν φθόγγον τοῦ παραλειπομένου στοιχείου[1]. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν παρενεγράφη, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν (σελ. 502), πρὸ τοῦ *φ* ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐν τῇ λέξει *εὐφήβοισι*, ἐνεγράφη δὲ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῶν *Ἐφεσίων* ἐπὶ νομίσματος αὐτῶν οὐχὶ νεωτέρων χρόνων, ἐν Ῥώμῃ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων ἐγράφη *ἀπελέφτερος* ἀντὶ *ἀπελεύθερος*[2]. Ἂν δὲ αἱ γραφαὶ *ἐπίστευφσε*, *εὐφήβοισι*, *Εὐφεσίων*, *ἀπελέφτερος* ἵστανται μεμονωμέναι ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ ἄπορον παντὶ τῷ διακρίνοντι, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ὀρθογραφικὸν ἔθος ἀπὸ ὀρθογραφικοῦ ἁμαρτήματος καὶ συλλογιζομένῳ ὅτι καὶ ὅλως ἠδύναντο νὰ ἐλλείπωσιν αἱ εἰρημέναι γραφαί. Οὐχὶ ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἡ φύσις τῶν ἁμαρτημάτων εἶνε ἡ ἑκάστοτε διδάσκουσα τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν.

Ὅπως δὲ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα τὸ **heth** μεταγράφεται εἰς *χ* οὕτως ἀντιστρόφως οἱ Σῦροι μεταγράφουσιν εἰς **heth** τὸ ἑλληνικὸν *χ*, λέγοντες **hilkin** τὸ *χαλκεῖον*[3]. Καὶ οἱ Κόπται δέ, ὡς λέγει πάλιν ὁ Ῥενὰν (σελ. 9), μεταγράφουσιν ἀδιακρίτως διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *χ* ἢ δι' ἰδίου σημείου ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ λατινικὸν *h* δασύ τι πνεῦμα, δι' ἑνὸς μόνου καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος σημαινόμενον ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς κειμένοις. Ἡ μεταγραφὴ τοῦ ἱερογλυφικοῦ τούτου πνεύματος εἰς τὸ ἑλληνικὸν *χ* καὶ ὁ εἰς τὸ αὐτὸ ἑλληνικὸν γράμμα μεταχαρακτηρισμὸς τοῦ ἑβραϊκοῦ **heth** ἀποβαίνουσι μάθημα διδακτικώτατον ἐν τῷ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ *χ* καὶ καθόλου τῶν ἑλληνικῶν δασέων ζητήματι, ὅταν

---

1) Éclaircissements κτλ. σελ. 30. Ὅτι αἱ συριακαὶ μεταφράσεις τῆς Γραφῆς ἀνέρχονται εἰς τὸ 200 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἔτι ἀνωτέρω, λέγει αὐτὸς ὁ Ῥενὰν ἐν σελ. 11, σημ. 3, καὶ ἐν ἑτέρῳ αὐτοῦ συγγράμματι Histoire génerale des langues sémitiques Paris 1858 σελ. 257.

2) CIC nr. 5992 b Εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῆς προφορᾶς τοῦ χ καὶ φ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καὶ τὸ χ τῆς προμνημονευθείσης ἀττικῆς γραφῆς Ταρσέχς ἀντὶ Ταρσὲφς ἢ Ταρσεύς Κουμανούδ. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτ. 2444.

3) Ern. Renan Éclaircissements κτλ. σελ. 9.

ἐνθυμηθῇ τις ὅτι ἐν πλείσταις λέξεσι τὸ ἑλληνικὸν χ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τῆς ἰνδικῆς δασὺ πνεῦμα [1], καὶ δὲν εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες προσέθεσαν κ πρὸ τοῦ πνεύματος πασῶν τούτων τῶν λέξεων, πολλῷ δὲ πιθανώτερον ὅτι διετήρησαν ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις τὴν ἀρχαίαν προφοράν, ἥνωσαν δὲ καὶ εἰς ἕνα φθόγγον τὸ κ καὶ *h*, ὅπου ταῦτα ἦσάν ποτε διῃρημένα, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἥνωσαν εἰς μίαν φωνὴν τὸ σ καὶ δ. Δὲν δύναται δὲ ἐντεῦθεν τῆς ζ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος νὰ καταβιβασθῇ ἡ τελευταία ἕνωσις τῶν ψιλῶν καὶ τοῦ δασέος πνεύματος, διότι ἀπὸ τῆς ς' ἐκλείπει τὸ δασὺ πνεῦμα ἐν τῇ ἰωνικῇ καὶ ἄλλαις διαλέκτοις, καὶ πᾶσα ἕνωσις, ἥτις ἦτο δυνατὴ νὰ γείνῃ, ἐγένετο βεβαίως, ὡς πολλάκις εἴπομεν ἐν τῷ παρόντι περὶ τῆς προφορᾶς τῶν δασέων κεφαλαίῳ, πρὸ τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος καὶ τῆς τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ δασέος πνεύματος. Καὶ δὲν βλέπομεν, ἀφοῦ ἅπαξ ὡμολόγησαν τέλος πάντων οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ὅτι παρὰ τοῖς Λάκωσι τὸ θ ἐξεφωνεῖτο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν, διότι πλειστάκις παρ' αὐτοῖς τὸ θ τρέπεται εἰς σ [2], διὰ τί νὰ μὴ ὁμολογήσωσιν ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἄλλων δασέων καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀφοῦ οὐδεὶς μὲν ἀποχρῶν λόγος ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου ὑπάρχει, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ λόγος ὅτι παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὸ θ δὲν τρέπεται εἰς σ δὲν εἶνε ἱκανὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτῶν, διότι οὐδὲ παρ' ἡμῖν τρέπεται τὸ θ εἰς σ, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν μικρῶν παιδίων. Εἴπομεν δὲ καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 597) ὅτι καὶ τὸ ληκτικὸν σ τρέπεται εἰς ρ παρὰ τοῖς αὐτοῖς Λάκωσι καὶ τοῖς Ἠλείοις, ἀλλὰ ὅπως καὶ ἐκεῖ παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ τροπὴ τοῦ ληκτικοῦ σ δὲν δύναται, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις ὅτι τὸ σ ἐξεφωνεῖτο ἄλλως παρὰ τοῖς Λάκωσι καὶ Ἠλείοις καὶ ἄλλως παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πάλιν λέγομεν ὅτι οὐδὲ ἡ παρὰ τοῖς Λάκωσι μόνον τροπὴ τοῦ θ εἰς σ, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τεκμήριον ὅτι ἄλλως ἐξεφωνεῖτο τὸ θ παρὰ τοῖς Λάκωσι καὶ ἄλλως παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ἀφοῦ πάντες εἶχον τὸν αὐτὸν ἀλφάβητον, οὐδαμοῦ δὲ ἀ-

1) G. Meyer, Grammatik κτλ. ἐκδ. β', σελ 203.

2) Grundz. 5 σελ. 419 καὶ G. Meyer σελ. 214, ἔνθα παρατίθενται πολλὰ παραδείγματα τῆς τοιαύτης εἰς σ τροπῆς τοῦ θ.

πέδειξαν οἱ Ἐρασμικοὶ διάφορον παρὰ τοῖς διαφόροις Ἕλλησιν ἐκφώνησιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν. Ἂν ὑπῆρχε τοιαύτη διαφορά, πῶς συμβαίνει ὥστε σήμερον οὐ μόνον οἱ Τσάκωνες, ὧν ἡ διάλεκτος καὶ νῦν ἔτι ἐν πλείσταις λέξεσι διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν τροπὴν τοῦ *θ* εἰς *σ*, ἀλλὰ πάντες οἱ Ἕλληνες ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καί, ὡς φαίνεται, ἀπὸ πολὺ ἀρχαίων χρόνων, προφέρουσι τὸ *θ* ὡς οἱ ἀρχαῖοι Λάκωνες, ἀφοῦ εἶνε ὅλως μὲν ἄτοπον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὸ *θ* παρὰ τῶν Λακώνων, πολλῷ δὲ λογικώτερον ὅτι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἀττικῶν, ὧν ἡ διάλεκτος ἐκράτησε τέλος πασῶν τῶν λοιπῶν, κοινὴ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι γενομένη; Πῶς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων δὲν προφέρουσι σήμερον ὡς *τ* καὶ *κ* καὶ *π* τὰ δασέα, ὅπως οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *θ* καὶ *χ* (*th* καὶ *ch*), ὅπως πάντως θὰ προέφερον καὶ τὸ *ph*, ἂν δὲν εἶχον ἐν τῇ αὐτῶν γλώσσῃ φθόγγον ὁμοιότατον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *φ*;

Ἐν ᾧ δὲ οὐδεὶς ὑπάρχει ἀποχρῶν λόγος ὑπὲρ τῆς κατὰ Κούρτιον προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων, καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης γλώσσης ἀποδεικνύεται ὅτι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι *aspiraten* ἄνευ συγχρόνου ὑπάρξεως δασέος πνεύματος, τοὐναντίον ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς αὐτῶν, πλὴν τῶν εἰρημένων τεκμηρίων, ὑπάρχει καὶ ἕτερον πολλῆς σπουδῆς καὶ μελέτης ἄξιον, ὁ νόμος τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων. Ἐάν τις ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τὸν λόγον τῆς εἰς ἄλληλα τροπῆς τῶν συμφώνων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, εὑρίσκει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐποιοῦντο πολλὰς ἀποβολὰς καὶ μεταβολὰς τῶν συμφώνων, ὅπως συναρμόσωσι ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ ἀποφύγωσι τὴν ἀντιτυπίαν αὐτῶν καὶ σύγκρουσιν καὶ ἐλευθερώτερον καὶ εὐκολώτερον ἐκφωνῶσιν αὐτά. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν οὐδέποτε ἔλεγον *δεδοκμένον*, *δεδόκσθαι*, *μεμῖγσθαι*, *λέγεγται*, *ἐλέγθη*, *κέκλωθται*, *ἡδθῆναι*, *ἐπιλέληθμαι*, *ἐκαλύβθη*, *ἔπδομος*, *ὄκδοος*, *ἐπθήμερος* κτλ. Εὐκόλως δὲ πᾶς τις ἐννοεῖ κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν τῶν δασέων διὰ τί οἱ Ἕλληνες τῷ νόμῳ τούτῳ ἀκολουθοῦντες δὲν ἔλεγον *ἐλέγθη* καὶ *δεδόκθαι*, ἀλλ' *ἐλέχθη* καὶ *δεδόχθαι* κτλ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν περὶ τῶν δασέων καὶ μέσων διδασκαλίαν τοῦ Κουρτίου μένει ἀνεξήγητον πῶς, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔλεγον *γέγραφται*, ἔλεγον ἔπειτα *γεγράφθαι*, ἀφοῦ καὶ τὸ *θ* ἦρ-

χετο κατὰ τὸν Κούρτιον ἀπὸ τοῦ *τ*; Τίς ἡ χρεία νὰ διακρούσωσι τὰ σύμφωνα ἀπ' ἀλλήλων τῇ παρενθήκῃ τοῦ δασέος πνεύματος καὶ νὰ λέγωσι *γεγράπhτhαι*, *δεδόχhτhαι*, ἐνῷ πρὸς ἀποφυγὴν πολλῷ ἐλάσσονος διακρούσεως τῶν ἤχων ἔλεγον οὐχὶ *δεδοχμένον*, ἀλλὰ *δεδογμένον*; Ποῦ δὲ ἠκούσθη ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ μεταξὺ δύο συμφώνων; Καὶ ἂν ὑπῆρξε διὰ τί δὲν ἐδασύνθησαν, εἰ μὴ πάντα τὰ ἄλλα σύμφωνα, τοὐλάχιστον τὸ *β γ δ*, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἰνδικῇ, δὲν ἐδασύνθη δὲ οὐδὲ τὸ *ρ*, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅπως σπανιώτατα καὶ τὸ *μ*, μόνον πρὸ φωνήεντος, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἰνδικῇ τὰ δασυνόμενα [1]; Διὰ τί παραδείγματος χάριν οἱ Ἕλληνες δὲν εἶπον *ἐσπάρhτhαι*, *ἠδhτhῆναι*, ἢ *ἠδhδῆναι*, *καλυβhτhῆναι*, *καλυβhδhῆναι*, ὅπως εἶπον κατὰ τὸν Κούρτιον *δεδόχhτhαι*, *λεχhτhῆναι*, *καλυπhτhῆναι*; Καὶ διὰ τί ὅλως νὰ ἀποβληθῇ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ *σ*, ἐν τῷ *δεδόχσθαι*, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ ἔμελλον νὰ διακρουσθῶσιν ἔτι μᾶλλον οἱ ἦχοι ἢ νὰ πλησιάσωσι καὶ συναρμοσθῶσι πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς παρεμπτώσεως τοῦ δασέος πνεύματος; Καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ λέγωσιν οἱ Ἕλληνες *δεδόχhτhαι*, διὰ τί ἀπέφευγον νὰ λέγωσι *δεδόχσθαι* ἢ τοὐλάχιστον *δεδόκθαι*, ἀλλ' ἦτο πᾶσα ἀνάγκη τὸ *κ* τῆς λέξεως ταύτης νὰ τραπῇ εἰς *χ* χάριν τῆς εὐχερεστέρας συνεκφωνήσεως τῶν συμφώνων, περὶ ἧς λέγομεν; Διὰ τί δὲ καὶ οἱ Κρῆτες νὰ λέγωσιν *χρῆθθαι*, *ἀλλύεθθαι*, *πρόθθα*, *ἀποδιδόθθω τὰθ θυγάτερανς* καὶ τὰ τοιαῦτα χάριν τῆς εὐχερεστέρας ἐκφωνήσεως τῶν συμφώνων, ἐνῷ ἠδύναντο πολὺ εὐκολώτερον νὰ ἐκφωνῶσι *χρῆσθαι . . . τὰς θυγατέρανς*; Ἡ ἀπορία ἡμῶν αὕτη περὶ τῆς τροπῆς τοῦ *σ* εἰς *th* πρὸ τοῦ *θ* ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Κρητῶν ἐπιτείνεται ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα ἐν τῇ διαλέκτῳ ἐκείνῃ φαίνεται ἐκλιπὸν ἤδη ἀπὸ τῆς ζ' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος [2]. Ἂν τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο, ὡς διδάσκει ὁ Κούρτιος,

---

1) Μhεγαρεῖ· ἐκ Σελινοῦντος Roehl 514 6, 12 Μh εἴξιος 314 ἐκ Κερκύρας. Μhἠ 505, 10, 21, 23 ἐκ Παμφυλίας ῥhοϝαῖσι 343, 2, ἐκ Κερκύρας. Ὁμοίως δασύνεται τὸ ϝ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τανάγρας ἐν τῷ ὀνόματι Fhεκαδάμοε Roehl. 131.

2) Ἡ τροπὴ τοῦ σ εἰς θ πρὸ τοῦ θ καὶ ἡ τροπὴ τοῦ αὐτοῦ σ εἰς δ πρὸ τοῦ δ

διὰ τί νὰ μὴ λέγηται καὶ γράφηται πάντοτε ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς *πθ* καὶ *κθ*, δὶς δὲ ἢ τρὶς νὰ ἀπαντῶσι λέξεις ἔχουσι *πθ* καὶ *κθ* ἀντὶ *φθ* καὶ *χθ*[1]; ὁ Κούρτιος οὐδὲν ἀποκρίνεται πρὸς τοιαύτας ἐρωτήσεις, ἀλλὰ νομίζει ὅτι ἀνασκευάζει πάντα ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐνταῦθα, εἴπομεν δὲ καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ (τόμ. Γ' σελ. 35. 36), παρατηρῶν[2] ὅτι πᾶν συμπέρασμα περὶ τῆς δυσχεροῦς ἐκφωνήσεως συμπλέγματος φθόγγων γλώσσης τινός, ὅπερ πορίζεταί τις λαμβάνων μέτρον τὸ ἔθος ἑτέρας γλώσσης, εἶνε τὸ πάντων ἐπισφαλέστατον. Καὶ ἡμεῖς προθύμως ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ παρατήρησις αὕτη θὰ ἦτο ἀληθῶς εὐστοχωτάτη, ἂν ἡμεῖς καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ τὰ συμπεράσματα ἡμῶν ἐλαμβάνομεν, ὅπως ὁ Κούρτιος, ἐκ τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ ἢ ταῖς σλαυϊκαῖς διαλέκτοις, οὐχὶ δὲ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συμβαινόντων καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ νόμου τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, οὗτινος προϊὸν καὶ τέκνον εἶνε τὸ *φ* καὶ *χ* ἐν τῷ *δεδόχθαι*, *λελεῖφθαι* καὶ τοῖς ὁμοίοις. Ἡμεῖς δὲν εἴπομεν μόνον ὅτι τὸ *χθ* καὶ *φθ* εἶνε δυσεκφώνητον κατὰ τὴν περὶ τῶν δασέων διδασκαλίαν τοῦ Κουρτίου, ἀλλὰ προσέθεμεν καὶ ὅτι τὸ δυσεκφώνητον τοῦτο καταντᾷ παντελῶς ἀκατανόητον, ὅταν συλλογισθῇ τις ὅτι ἡ ἐκ τοῦ *κ* καὶ *π* γένεσις τοῦ *φ* καὶ *χ* πρὸ τοῦ *θ* γίνεται μόνον καὶ μόνον, ὅπως τὰ σύμφωνα προσαρμοσθῶσι μᾶλλον πρὸς ἄλληλα καὶ εὐκολωτέρα ἀποβῇ ἡ συνεκφώνησις αὐτῶν. Ὤφειλε λοιπὸν πρὸς ταύτην τὴν ἀπορίαν ἡμῶν νὰ ἀποκριθῇ ὁ Κούρτιος, πόθεν γεννᾶται ἡ δυσχέρεια περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν συμφώνων ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τῆς τροπῆς τοῦ *κ* καὶ *π* εἰς *χ* καὶ *φ* ἐπιζητεῖται φανερώτατα καὶ ἐ-

---

εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον προσοχῆς καὶ μελέτης ἀξία, ὅσῳ οὐδέποτε συμβαίνει ὁμοία τροπὴ τοῦ σ εἰς τ πρὸ τοῦ τ, εἰ καὶ θὰ ἦτο πολὺ εὐκολώτερον νὰ λέγωσιν οἱ Κρῆτες Ϝέκαττος, δικκαττὰς ἢ χρῆθθαι, τᾶδ δίκας, ἂν τὰ δασέα καὶ μέσα ἐκφωνηθῶσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κουρτίου.

1) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Φωκίδος ἀπαντᾷ ἄπθιτον Roehl 314, ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χίου καταπθιμένης 382, 6. Ὁμοίως ἀπαντᾷ ἐλεγκθέντος ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Μυλάσων CIG 2691 καὶ καταχθόνιος ἐν ἰδιωτικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς ῥωμαϊκῶν χρόνων CIG 916, 4.

2) Grundz. 5 σελ. 418.

πιδιώκεται τὸ ἐναντίον; Ἡ ἀπόκρισις τοῦ Κουρτίου ὅτι οἱ Ἄγγλοι λέγουσι *months* καὶ ὅτι ἐν ταῖς σλαυϊκαῖς διαλέκτοις ἀκούονται συχνότατα τὰ συμπλέγματα τῶν συμφώνων *krk* καὶ *prst* καὶ ἐκ τοιούτων συμπλεγμάτων σχηματίζονται λέξεις δυσεκφώνητοι ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ, εἶνε οὐχὶ καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ τοῦ Κουρτίου. Διότι ἂν τὸ ἀγγλικὸν *months*, ὅπερ δὲν εἶνε τοσοῦτον δυσεκφώνητον, ὅσον τὰ ἑλληνικὰ *ἐπλάγχθη*, *ἐφθέγχθαι* κατὰ Κούρτιον ἐκφωνούμενα, θὰ ἦτό τι ἐναντιώτατον πρὸς τὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ νόμον τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, καθ' ὃν θὰ ἀπεβάλλετο τὸ *n* καὶ *th* τοῦ ἀγγλικοῦ *months*, ὅπως τὸ *ν* καὶ *θ* τοῦ μέλλοντος τοῦ *πάσχω*, *πένθσομαι*, *πείσομαι*, πῶς ἔπειτα θὰ ἦσαν ἀνεκτὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συμπλέγματα φθόγγων πολλῷ ἐναντιωτέρων πρὸς τὸν νόμον τοῦτον; Πρὶν ὁ Κούρτιος λάβῃ ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ τῶν σλαυϊκῶν διαλέκτων, ὤφειλε πρῶτον νὰ ἐξετάσῃ τὴν φύσιν τοῦ εἰρημένου νόμου, καὶ τὴν αἰτίαν τὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὥρας γεννῶσαν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὰ συμπλέγματα *φθ* καὶ *χθ*, οὐχὶ δὲ τοιούτου μὲν σπουδαιοτάτου πράγματος ὅλως νὰ ἀφροντιστῇ, αὐτὸς δὲ αὐθαιρέτως καὶ αὐτοβούλως νὰ νομοθετῇ ἰδίαν προφορὰν ἀθέμιτον καὶ πάντα ἑλληνικὸν νόμον παραβαίνουσαν, κατόπιν δὲ πάντων τούτων νὰ λέγῃ μετὰ πολλῆς σεμνοπρεπείας ὅτι τὴν ἐπένθεσιν τοῦ δασέος πνεύματος ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταξὺ δύο συμφώνων ὑποστηρίζει τὸ ἀγγλικὸν *months* καὶ τὰ σλαυϊκὰ *πρστ* καὶ *κρκ*, καὶ ἄλλα ὅμοια οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα. Ἂν ἡμεῖς ἐλέγομεν, ἀναιροῦντες τὸ ἐκ τοῦ *τέτυπνται* ἐπιχείρημα τοῦ Κουρτίου κατὰ τῆς προφορᾶς *πεπαίδευνται* καὶ ἰσχυριζόμεθα οὐχὶ ὅ,τι ἰσχυρίσθημεν (σελ. 475), ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ Σλαῦοι λέγουσι *κρκ* καὶ *πρστ*, πάνυ δικαίως θὰ ὑπελαμβανόμεθα ὑπὸ τοῦ Κουρτίου ληροῦντες καὶ πόρρω τῆς ἀληθείας ἐλαύνοντες. Καὶ ὅμως ὁ Κούρτιος τοιαῦτα ἐπιχειρήματα ἠξίωσε νὰ προσαγάγῃ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ θεωρίας περὶ τῆς προφορᾶς τῶν δασέων. Ἴσως δὲν παρετήρησεν ὅτι τοιαῦτα ἐπιχειρήματα καταλείποντα ἀνερμήνευτον τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀνάξια σπουδαίας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, καὶ ὅτι ἡ δι' αὐτῶν λύσις τοῦ ζητουμένου πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου λύσιν τοῦ Γορδίου δεσμοῦ· ἢ ἴσως

ἐνόμισεν ὅτι ὅσῳ μείζων εἶνε ἡ βία, μεθ' ἧς εἰσάγονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ξένων γλωσσῶν φθόγγοι, τοσούτῳ ἑλληνικώτεροι ἀποβαίνουσιν οὗτοι. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν διὰ τίνα ἄλλον λόγον ἠθέλησεν ὁ Κούρτιος νὰ ὀνομάσῃ ἑλληνικὸν σύμπλεγμα φθόγγων οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ ἰνδικῇ ἀπαντῶν, ἐν ᾗ ἀναντιλέκτως ὑπάρχουσι δασυνόμενα, τὸ *bh* καὶ *dh* καὶ *gh*. Οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ τῶν Ἰνδῶν γλώσσῃ, ὡς κάλλιον ἡμῶν γινώσκουσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον, εἶνε ἀνεκτὴ ἡ παρ' ἄλληλα θέσις τῶν δασυνομένων, ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ πᾶσα ἀνάγκη κατὰ τὸν συμπνευματισμὸν αὐτῶν νὰ ἀφανίζηται τοῦ πρώτου δασυνομένου τὸ πνεῦμα, διότι, ὡς φαίνεται, οὐδενὸς λαοῦ γλῶσσα, εἰ μὴ ἴσως ἀγρίου τινός, ἀνέχεται τοιαύτην ἀντιτυπίαν καὶ σύγκρουσιν συμφώνων, οἵαν γεννᾷ ἡ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὕπαρξις δασέος πνεύματος. Καὶ νομίζομεν ὅτι ἔχομεν ὅλον τὸ δίκαιον νὰ ἐπερωτήσωμεν τοὺς περὶ τὸν Κούρτιον, ἂν ἡ βία καὶ ἡ αὐθαιρεσία δὲν εἶνε ἡ κινοῦσα τὰς διανοίας αὐτῶν, ἐκ τίνος ἀποκρύφου λόγου ὁρμώμενοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀνακαλύψωσιν ὅτι εἶνε ἑλληνικόν, ὅπερ ἐν οὐδεμιᾷ γλώσσῃ συμβαίνει οὐδὲ ἐν ἐκείναις, ἐν αἷς ἀναντιλέκτως ὑπάρχουσι δασυνόμενα; Ἂν ἡ βία καὶ ἡ αὐθαιρεσία δὲν εἶνε ἡ κινοῦσα τὰς διανοίας τῶν περὶ τὸν Κούρτιον, ἐκ τίνος ἀποκρύφου λόγου γινώσκουσιν ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὀφείλει καὶ μὴ ὑπάρχον νὰ γεννηθῇ δασὺ πνεῦμα μεταξὺ τοῦ κ καὶ *θ* καὶ τοῦ *π* καὶ *θ*, ἐν δὲ τῇ ἰνδικῇ καὶ ὑπάρχον τάχιστα νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ μέσου καὶ τελέως ἀφανισθῇ; Ἐφ' ὅσον οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ἀπαξιοῦσι νὰ ἀνακοινώσωσι καὶ ἡμῖν τὸν ἀπόκρυφον τοῦτον λόγον, συγχωρείσθω ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἐκφώνησις τῶν ἑλληνικῶν δασέων εἶνε ὅλως ἀθεμελίωτος, ληφθεῖσα ἐκ τῆς ἀνυπάρκτου καὶ φαντασιώδους χώρας τῶν μύθων.

Ἐκ δὲ τῆς ἄλλης παρατηρήσεως τοῦ Κουρτίου ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *τεθάφθαι* οὐχὶ δὲ *τετάφθαι* ὅπως *ἐτάφην* (σελ. 419) ἡμεῖς τοὐλάχιστον οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν νὰ συμπεράνωμεν ἢ ὅτι ἡ διατήρησις τοῦ *θ* ἦτο ἀναγκαία πως ἐν τῇ ἀπαρεμφάτῳ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, ἀφοῦ οὗτος ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐγκλίσεσιν εἶχε τὸ *θ*, καὶ ἦτο τρόπον τινὰ ἄτοπον νὰ μεταβληθῇ τὸ *θ* αὐτοῦ εἰς *τ* μόνον ἐν τῇ ἀπαρεμφάτῳ, ὅπως θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ

τραπῇ εἰς *τ* τὸ *θ* τοῦ *πεπίθοιτο* μετὰ τὴν ἔκθλιψιν ἐν τῷ *πεπίθοιθ' ἐῷ* ('Ιλ. Κ, 204) ἀφοῦ μάλιστα, ὡς αὐτὸς ὁ Κούρτιος παρατηρεῖ, ἡ διατήρησις τοῦ *θ* ἥρμοζε μᾶλλον πρὸς τὸ σύμπλεγμα *φθ* τὸ ἐν τῇ καταλήξει *φθαι*. 'Αλλ' ἂν ὁ Κούρτιος ἔλεγε τοῦτο, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἀσμένως ἀποδεχόμεθα, νομίζων ὅτι διὰ τούτου τοῦ λόγου διασαφεῖ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *τεθάφθαι*, οὐχὶ δὲ *τεθάπθαι*, συγχωρηθήτω ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα μετὰ παρρησίας ὅτι δεινῶς ἠπατᾶτο. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ ὅτι τὸ *th* συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸ *phthai* ἢ πρὸς τὸ *pthai*, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες ἔλεγον *tethaphthai*, οὐχὶ δὲ *tethapthai*, καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν αὐτὸν ὀρθότατον[1], οὐδαμῶς εἶνε ἱκανὸς νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ *θ* ἐξεφωνεῖτο ὡς *th* καὶ τὸ *φ* ὡς *ph* διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ὁμοίως καὶ μᾶλλον ἁρμόζοντα τῇ ἡμετέρᾳ προφορᾷ τῶν δασέων· δὲν εἶνε δὲ ἱκανὸς καὶ δι' ἕτερον ἰσχυρότερον λόγον, τὸν ἑξῆς, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου προϋποτίθεται ἀποδεδειγμένην ἤδη καὶ τοῖς πᾶσι γνωστὴν τὴν προφορὰν *phthai*. 'Αλλὰ τοῦτο εἶνε τὸ ζητούμενον, πῶς οἱ Ἕλληνες προέφερον τὸ *φθαι* καὶ *χθαι*, καὶ διὰ τί νὰ μὴ λέγωσι μᾶλλον *πθαι* καὶ *κθαι*, ἀφοῦ ἡ προφορὰ αὕτη θὰ ἥρμοζε μᾶλλον πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ; Τοῦτο ἔπρεπε πρῶτον νὰ διασαφήσῃ ἡμῖν ὁ Κούρτιος, καὶ ἔπειτα νὰ ζητήσῃ διὰ τίνα λόγον οἱ Ἕλληνες δὲν εἶπον *τετάφθαι*. Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶπον *φθαι* καὶ *χθαι* ἐν τῷ παθητικῷ παρακειμένῳ καὶ καθόλου δὲν ἔλεγον πάντοτε *φθ* καὶ *χθ*, διότι ὑπῆρχεν

1) Δὲν λέγομεν ὅτι βεβαίως εἶνε ὀρθὸς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου, ἐπειδὴ δὲν ἐρείδεται ἐπὶ ὁμοίου συμπλέγματος ἄλλης τινὸς γλώσσης, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Κουρτίου, ἥτις συνεφώνει πρὸς τοιοῦτον ἰσχυρισμόν· θὰ ἠδύνατο δὲ νὰ εἶνε καὶ ἐσφαλμένος, ἂν ἄλλως εἶχεν ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ θεωρία τοῦ ἐξόχου ἐκείνου Γραμματικοῦ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῶμεν ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἰσχυρισμοῦ, ὅσῳ ὁ παρακείμενος τοῦ τρέπω ἐν τῷ παθητικῷ ἀπαρεμφάτῳ δὲν λέγεται τεθράφθαι, ὡς ἔπρεπε νὰ λεχθῇ, ἂν ἦτο ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Κουρτίου, ἀλλὰ τετράφθαι, φυλαχθέντος τοῦ τ ὅπως καὶ ἐν τῷ παθητικῷ ἀορίστῳ ἐτράπην. Καὶ φαίνεται ὅτι ἡ διατήρησις τοῦ θ ἐν τῷ τεθάφθαι καὶ τῷ τεθράφθαι τῷ ἐκ τοῦ τρέφω, δὲν ἔχει αἰτίαν φθογγολογικήν, ἀλλ' ἑτέραν, οἵαν, ὡς ἄνω λέγομεν, ἡ διατήρησις τοῦ πρώτου *θ* ἐν τῷ ὁμηρικῷ πεπίθοιθ' ἐῷ αὐτοῦ θυμῷ.

ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τὸ *θάπτω*, ἔχον *θ* ἐν τῇ
τεθάφθαι, διότι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ῥήμασι ἔλε
καὶ *χθαι* ἐν τῇ καταλήξει τοῦ παθητικοῦ παρακε
ρεμφάτου καὶ τὸ *θ* ἥρμοζε μᾶλλον, ὡς λέγει ὁ Κ
φθαι, ἦτο δὲ καὶ ἀναγκαῖον, ὡς εἴπομεν ἡμεῖς. Λα
δεικτικὸν λόγον ὁ Κούρτιος τὸ ἀποδείξεως χρῇζον,
τον τὸ ζήτημα, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἡ ἀπορία διὰ τί οἱ
νον ἐν τῷ *τεθάφθαι*, ἀλλὰ πάντοτε καὶ πανταχοῦ τρέ
εἰς *χ* καὶ *φ* πρὸ τοῦ *θ*; Τί τὸ ἀναγκάζον αὐτοὺς ν
πάντοτε τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ καθιστῶσι δυσχερεστέ
νησιν τῶν συμφώνων ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμήν, κα
ἐπιδιώκουσι τὸ ἐναντίον; Ὅτι ἡ ἀπορία αὕτη δὲν
θεωρίας τοῦ Κουρτίου ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Κο
κρίνῃ ἀπορριπτέαν τὴν γνώμην τοῦ Μύλλου, ὅτ
γραφον μὲν *φθ* καὶ *χθ* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ
ἐξεφώνουν *πθ* καὶ *κθ* (σελ. 418), ἤτοι *πth* καὶ *κ*
νος ὁ Κούρτιος τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Μύλλο
ὁμολογεῖ ὅτι ὅπως οἱ Ἕλληνες δὲν ἔλεγον *ἑπ*
ἀλλ' *ἕβδομος* καὶ *ὄγδοος*, διότι τὴν ἐκφώνησιν
ὁ νόμος τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, οὕτως ἤ
καὶ *φθ* καὶ *χθ*, ἀφ' οὗ χρόνου τὰ δασυνόμενα (*As*
νὰ γίνωνται δασέα (*Spiranten*), ἤτοι ἀφ' οὗ χρ
ἐκφωνῶνται ὡς παρ' ἡμῖν σήμερον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ
δύναται νὰ εἶνε νεώτερος τοῦ Ὁμήρου, διότι ἀ
διαρκῶς καὶ ἄνευ διαλείμματος γράφεται *φ* καὶ
νάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν τὸ πανάρχαιον τῆς καθ
τῶν δασέων. Εἶνε δὲ πολὺ γελοῖον νὰ ἰσχυρισθῶμ
οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἑλληνισταὶ ἄνευ οὐδενὸς συνθ
μιᾶς ὁμολογίας συνώμοσαν νὰ ἀπατήσωσι πάντα

Εἰς τοιαύτην ἀπάτην οὐδ' ὁ Βλάσσιος πιστεύει, ὅτε κ
τρόπον ζητεῖ νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀπορίας, ἐξ ἧς ἐζήτησε
ἠδυνήθη δὲ νὰ ἐξέλθῃ ὁ Κούρτιος. Ὁ Βλάσσιος ἀπισ
φαίνεται, εἰς τοιαύτην ἀπάτην, ἐπινοεῖ ἴδιον τρόπον ἐξό
μὲν πολὺ τοῦ εἰρημένου διάφορον, ἅτε καὶ τοῦτον βίαιο
θαίρετον ὄντα, γενναιότερον δ' ὅμως καὶ ἐρασμικώτερον.
σιος μετονομάζει ἁπλῶς εὔκολον τὸ δύσκολον (ἐκδ. 6
ἐκδ. γ' σελ. 103), καὶ οὕτως αἴρει πᾶν πρόσκομμα
τὴν ἐκ τῆς ἀπορίας ἔξοδον. Ἦτο εὐκολώτατον, λέγει,
τοῦ *πθ* καὶ *ϐθ* καὶ τὸ *κ* καὶ *γ* τοῦ *κθ* καὶ *γθ* νὰ τραπῶ
καὶ *χ* ἕνεκα τῆς μεγίστης εὐκολίας, μεθ' ἧς τὸ δασὺ πνε
νατο νὰ μεταϐιϐασθῇ ὑπὸ τῆς ἀκοῆς ἀπὸ τοῦ ἑπομένου δα
εἰς τὸ ἡγούμενον ψιλόν. Διὰ τῶν λόγων τούτων οὐδὲν ἄ
καὶ ὁ Βλάσσιος ἢ αὐθαιρέτως καὶ κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκο
τὸν δεσμὸν τοῦ προϐλήματος, ὡς καὶ ὁ Κούρτιος, φέρων
λον τρόπον, ὡς λέγομεν, ἢ ἐκεῖνος ὡς ἀποδεικτικὸν λόγο
ἀποδεικτέον. Πρῶτον ὤφειλε νὰ ἀποδείξῃ ὁ Βλάσσιος ὅ
καὶ οὐδέποτε ἐγράφη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ **T** καὶ
ἐξεφωνεῖτο ὡς *th*, καὶ ἔπειτα νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἦτο εὐκ
κολώτατον ἕνεκα τῆς τοιαύτης αὐτοῦ προφορᾶς νὰ μ
πάντοτε τὸ πρὸ αὐτοῦ *π* ἢ *ϐ* εἰς *πh* καὶ τὸ *κ* ἢ *γ* εἰς *κ*
στου δὲ διατελοῦντος τοῦ πρώτου, ὀλίγον ὠφελεῖ τὸ
ἅτε στερούμενον τῆς μαγικῆς δυνάμεως νὰ καταστήσῃ
τὸ ἄγνωστον καὶ ἀληθὲς καὶ κανονικὸν τὸ ἐκ τύχης μόν
μενον νὰ συμϐῇ· ἀποϐαίνει δὲ καὶ ὅλως ἄκυρον, ἐφ' ὅσο
ζεται ἐν τῇ ψιλῇ θεωρίᾳ, γεγυμνωμένον πάσης ἐκ τῆς
ἀποδείξεως. Καὶ ἔχομεν πάντα λόγον νὰ ἐρωτήσωμεν

μετὰ τοῦ *l* ἢ *lh* τὸ *bdh*[1], οὐδὲν δὲ ὅμοιον πρὸς τὰ ἑλληνικὰ *φθ* καὶ *χθ*, καὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι τὸ οὐδέποτε συμβαῖνον ἐν γλώσσῃ ἐχούσῃ ὁμολογουμένως δασυνόμενα ἔμελλε νὰ ἀποβῇ κατὰ Βλάσσιον γενικώτατος καὶ σταθερώτατος κανὼν ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἐν ᾗ οὐδὲν σαφὲς τεκμήριον μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρξαν τοιοῦτοι φθόγγοι. Ἐκ δὲ τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς μανθάνομεν μὲν ὅτι τὸ *κ* καὶ *γ* τρέπονται εἰς *χ* πρὸ τοῦ *θ* καὶ τὸ *π* καὶ *β* εἰς *φ* πρὸ τοῦ αὐτοῦ δασέος, ἀλλ' ἐκ τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων τροπῶν οὐδαμῶς συνάγεται ὅτι ἐγένετο τοιοῦτόν τι, ὁποῖον ἀποφαίνεται ὁ Βλάσσιος, διότι, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ τοιοῦτόν τι καὶ μάλιστα κατὰ σταθερώτατον νόμον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, θὰ ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ οὐχὶ μόνον τὸ *δεδόχθαι* καὶ *φυλαχθῆναι*, ἀλλὰ καὶ τὸ *λεγhτhῆναι* ἢ *λεγhdhῆναι* ἢ *λεγδhῆναι*, τὸ *καλυβhτhῆναι* ἢ *καλυβhδhῆναι*, ἢ *καλυβδhῆναι*, τὸ *ἠδhτhῆναι* ἢ *ἠδhδhῆναι* ἢ *ἠδδhῆναι* καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ἐν τῇ ἰνδικῇ οὔτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπάρχει τοιοῦτον παράδειγμα συμπνευματισμοῦ, ὁποῖον νὰ ἐπικυροῖ τὴν ἀπόφανσιν τοῦ Βλασσίου, ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα δύναται νὰ μείνῃ ἢ νὰ γεννηθῇ μεταξὺ δύο συμφώνων, πόθεν ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν, γινώσκει ὁ ἀνὴρ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο εὐκολώτατα καὶ κανονικώτατα νὰ λέγωσιν *ἐπλάγκτhη*, *ἠλέγκhτhη*, *ἐπhτhέγκhτhαι*, *ἐπεμπhτhη*, *ἀκhτhοπhόρος*, *ἐλέγκhτhη*, *κhτhὲς σύgκhρονος*, *πhτhίσις*, *ἐπhτhήμερος* κτλ. Ἐν τοιαύτῃ ἀγνώστῳ ἐκφωνήσει δὲν πρόκειται ἔτι περὶ εὐφωνίας ἢ κακοφωνίας, περὶ εὐχεροῦς ἢ δυσχεροῦς προφορᾶς, ἀλλὰ περὶ αἰσχροτάτης διαστροφῆς τῆς φωνῆς καὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, καὶ ὤφειλον οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ εἴπωσιν ἡμῖν σαφῶς καὶ διαρρήδην, πόθεν μαθόντες γινώσκουσιν ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρχον τοιοῦτοι φθόγγοι· διότι αὐθαίρετος καὶ ἀθεμελίωτος ἀπόφανσις δὲν εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐνιδρύσῃ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ προφορὰν δυναμένην νὰ συγχωρηθῇ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ἐλέγομεν, μόνῃ τῇ ἀκολάστῳ γλώσσῃ τῶν Ὀττεντοτων, ἂν καὶ ἐν αὐτῇ δηλονότι ὑπάρ-

---

1) Manuel pour étudier la langue Sanscrite par Abel Bergaigne. Paris 1884 σελ 251. Τὰ αὐτὰ δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐν πάσῃ γραμματικῇ τῆς ἰνδικῆς γλώσσης.

χει τοιοῦτον σύμπλεγμα συμφώνων, ὁποῖα τὰ ἄνω παρατεθειμένα. Δὲν ὑπερασπίζει δέ, ἀλλὰ καταδικάζει τὴν ὑπεροττενττοτικὴν ταύτην προφορὰν ὁ Κούρτιος, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι τὸ *φ* καὶ *χ* καὶ *θ* πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται ὡς τὰ ἡμέτερα, ὅταν διδάσκῃ (σελ. 418) ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀκριβὴς ἁρμονία μεταξὺ ζώσης φωνῆς καὶ γράμματος καὶ ὅτι ἐν τῇ προφορᾷ ὑπάρχει τι μὴ δυνάμενον νὰ γραφῇ, μὴ δυνάμενον διὰ σημείων νὰ παρασταθῇ. Ἂν τὸ **ἐπλάγχθη** δὲν ἐξεφωνεῖτο κατὰ Κούρτιον ἀκριβῶς ὡς **ἐπλάgkhthē**, διὰ τί νὰ μὴ εἴπωμεν ὅτι ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὴν ἡμετέραν προφοράν, ἀφοῦ αὕτη οὐχὶ μόνον αἴρει πᾶσαν δυσχέρειαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φύσιν καὶ γένεσιν πάντων τῶν στοιχείων τῆς λέξεως συμφωνεῖ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖ ἓν ἁρμονικώτατον καὶ εὐφωνότατον σύμπλεγμα; ἢ μήπως ἡ **εὐφωνία** καὶ **εὐμουσία** εἶνε κατὰ Κούρτιον καὶ Βλάσσιον πολέμιόν τι καὶ ἀδιάλλακτον πρὸς τοὺς φθόγγους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δὲν πρέπει, τοὐναντίον, νὰ λαμβάνηται ὡς τὸ ἀσφαλέστατον κριτήριον τῆς ὀρθότητος καὶ γνησιότητος τῶν φθόγγων αὐτῆς; Ὅπως δ' ὅμως καὶ ἂν ἔχωσι περὶ τῶν τοιούτων οἱ περὶ τὸν Κούρτιον καὶ Βλάσσιον, πάντως ὀφείλουσιν, ἂν θέλουσι νὰ λέγωσιν εἰ μὴ ἀληθῆ, ἀλλὰ πιθανὰ τοὐλάχιστον, νὰ προσαγάγωσιν ἐκ τῆς ἰνδικῆς ἢ ἄλλης γλώσσης συγγενοῦς ὁπωσδήποτε τῇ ἑλληνικῇ παραδείγματα ὁμοίων συμπνευματισμῶν, συμβαινόντων καὶ ἐν αὐταῖς, ὅπως κατὰ τὰς ἰσχυρίσεις αὐτῶν συμβαίνουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Ἐφ' ὅσον οἱ Ἐρασμικοὶ ἀπαξιοῦσι νὰ προσαγάγωσιν ὁμοίων ἐκ συγγενοῦς γλώσσης συμπνευματισμῶν παραδείγματα καὶ ὅλως λησμονοῦσιν ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται ἁπλῶς περὶ δυσχερείας περὶ τὴν συνεκφώνησιν τῶν συμφώνων, ἀλλὰ περὶ δυσχερείας γεννωμένης ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν τὰ σύμφωνα σπεύδουσι νὰ συνέλθωσι πρὸς ἄλληλα εἰς ἑνιαῖον καὶ ἁρμονικὸν σύμπλεγμα, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξέστω καὶ ἡμῖν νὰ ἀποκαλῶμεν τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ληφθεῖσαν αὐτῶν θεωρίαν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν δασέων θεὸν ἀπὸ μηχανῆς, δι' οὗ ζητοῦσι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀμηχανίας ἐκεῖ, ὅπου ἡ παρ' ἡμῖν προφορὰ παρέχει εὐχερεστάτην καὶ φυσικωτάτην λύσιν, οὐ μόνον πρὸς οὐδένα νόμον τῆς γλώσσης προσκρούουσαν, ἀλλὰ καὶ ἄριστα ἑρμηνεύουσαν τὴν διατήρησιν τῶν φθόγγων *φθ* καὶ *χθ* καὶ μετὰ τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ ὁλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τοῦ δασέος

πνεύματος ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔχουσαν δὲ καὶ τὸ μέγα πλεονέκτημα νὰ συμφωνῇ θαυμασίως πρὸς πᾶν φαινόμενον τοῦ εἰρημένου νόμου τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων.

Οὐδεὶς δύναται μετὰ λόγου νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αἴτιον τῆς τροπῆς τοῦ *ν* εἰς *λ*, *ρ*, *σ* ἐν ταῖς γραφαῖς *ἐλ Λίνδῳ*[1], *ἐρ Ῥόδῳ*[2], *ἐσ Σάμῳ*[3], δὲν εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος τῆς συναρμογῆς τῶν συμφώνων, ὁ ἀναγκάζων τὸ αὐτὸ *ν* νὰ τρέπηται εἰς *μ* μὲν πρὸ τοῦ *π β φ μ*, εἰς *γ* δὲ πρὸ τοῦ *κ γ χ*, τὸ δὲ *κ* εἰς *γ* πρὸ τοῦ *β δ κ λ μ ν π*. Οὐδεὶς ὡσαύτως δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι σκοπὸς καὶ τῶν εἰρημένων τροπῶν καὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ *ν* ἐν τῷ *συζῆν*, *συζητεῖν*, *συσκευάζειν*, *ἐ Σκαμβωνιδῶν*[4] καὶ τῆς ἀποβολῆς τοῦ *κ* ἐν ταῖς γραφαῖς *ἐ Σκύρου*[5], *ἐ Ναυπάκτῳ*[6] δὲν εἶνε ἡ συλλέανσις καὶ τελειοτέρα συναρμογὴ τῶν ἤχων πρὸς εὐκολωτέραν αὐτῶν ἐκφώνησιν. Τούτου δὲ ἅπαξ ὁμολογηθέντος, οὐδενὶ ἔτι οὐδὲ τῷ σφοδρο-

---

1) CIA I 237, 18 (449 πρ. Χρ.)· 262, 14 (μετὰ τὸ 425 πρ. Χρ.). κτλ. Ὁμοίως τὸλ λόγον 32 α, 28. τῶλ λογιστῶν αὐτόθι στίχ. 9 (420 πρ. Χρ.) τὸλ λίθινον Suppl. b, 321 II, 42. 45 (πρὸ τοῦ 409 πρ. Χρ.). ὧλ λέγουσιν CIA II, add. 14 b, 6 (386 πρ. Χρ.) ἐλ λίμναις 817 A, 9 (358 πρ. Χρ.). ἐλ Λακιαδῶν 834 b I, 71 (329 πρ. Χρ.). ἐλ Λέσβῳ 108 b, 13 (349 πρ. Χρ.).

2) CIA I 263 α, 15 (πρὸ τοῦ 403 πρ. Χρ.). τὸρ Ῥόδιον II, 9, 5 (394 πρ. Χρ.).

3) CIA I 188, 35 (410 πρ. Χρ.). Ὡσαύτως ἐς σίτου ἐνδείᾳ Supplem. 22 c, 6 (πρὸ τοῦ 444 πρ. Χρ.). ἐς σανίδι CIA I, 38 c, 7 (περὶ τὰ 424 πρ. Χρ.) ἐς Σημαχιδῶν 274, 15 (μετὰ τὸ 415 πρ. Χρ.) ἐς Σίγγῳ 446, 52 (425 πρ. Χρ.). ἐς Σιδῶνι II, 86, 31 376—365 πρ. Χρ.)

4) ἀντὶ ἐν Σκαμβωνιδῶν Ἐφ ἀρχαιολ. 1883 σελ. 121—122 στίχ 52 (329 πρ. Χρ.).

5) ἀντὶ ἐκ Σκύρου ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ σελ. 123, 62. ἰδὲ καὶ ἔμπροσθεν σελ. 587 σημ. 3.

6) ἀντὶ ἐκ Ναυπάκτῳ ἐν προευκλειδείῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας Roehl JGA 321, 8. 19. ἐν δὲ στίχῳ 15 ἐγ Ναυπάκτῳ· αἱ γραφαὶ ἐγ Ναυπάκτῳ καὶ ἐ Ναυπάκτῳ ἀντὶ ἐκ Ναυπάκτῳ δηλοῦσιν ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ τροπαὶ καὶ ἀποβολαὶ τῶν συμφώνων πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγίνοντο χάριν εὐκολωτέρας ἐκφωνήσεως καὶ σαφῶς καταδικάζουσι τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν δασέων καὶ μέσων. Ὡσαύτως ἐν ἑτέρᾳ συγχρόνῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας ἀπαντᾷ ἐ τᾶς Χολείδος 322, 1, ἐ τᾶς Οἰανθίδος 2, ἐ θαλάσσης 3.

τάτῳ τῶν Ἐρασμικῶν συγχωρεῖται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τὸ αὐτὸ αἴτιον τῆς συναρμογῆς τῶν ἤχων δὲν ἔχουσι καὶ αἱ γραφαὶ *ἐχ Χαλκίδος*[1], *ἐχ φυλῆς*[2], *ἐχ θητῶν*[3], καὶ ὅτι ἡ ἐκφώνησις *ekh Khalkidos, ekh phylēs ekh thētōn* δὲν εἶνε ἐκ τοῦ ἀέρος εἰλημμένη. Καὶ αὐτὸς ὁ Βλάσσιος ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ ἐκφώνησις *ekh Khalkidos* οὐ μόνον εἶνε ἐναντιωτάτη πρὸς τὸ αἴτιον τὸ γεννῆσαν τὸ *χ* πρὸ τοῦ *χ*, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν πίστιν αὐτοῦ τοῦ Βλασσίου, ὁμολογήσαντος ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας (σελ. 103 ἀρχ.) ὅτι ἡ ἐκφώνησις *khkh* εἶνε φύσει ἀδύνατος.

Τί δὲ ἄλλο σημαίνουσι καὶ αἱ γραφαὶ *ἐχ Λέσβου* καὶ *ξυββάλλεσθαι*[4] ἀντὶ τῶν συνήθων *ἐκ Λέσβου* ἢ *ἐγ Λέσβου*, *ξυμβάλλεσθαι*

---

1) CIA I Suppem. 27 α, 5. 17 (445 πρ.Χρ.). Ὡς δὲ δὲν τρέπεται πάντοτε τὸ ν εἰς γ πρὸ τοῦ κ γ χ καὶ εἰς μ πρὸ τοῦ π β φ μ καὶ πρὸ τοῦ λ μ ν ρ σ εἰς αὐτὰ ταῦτα, οὕτω οὐδὲ τὸ κ τρέπεται πάντοτε εἰς χ πρὸ τοῦ χ φ θ. Ὅθεν λέγεται καὶ ἐ κ Χ α λ κ ί δ ο ς CIA I 28, 22 (445—440 πρ.Χρ.). ἐ κ Χ ε ρ ρ ο ν ή σ ο υ Suppl. b, 272, b, 11 (ε' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

2) CIA I 31 A 17 (444—440 πρ. Χρ.). Ὁμοίως ἐ χ φ ά ν τ. . . CIA II, 4, 9 (περὶ τὸ 400 πρ. Χρ.). ἐ χ φ ο ρ ή σ α ν τ ι add. 834 b I, 75 (329 πρ. Χρ.), Ὅτι τὸ κ ἐτράπη εἰς χ πρὸ τοῦ φ ἐν τῷ ἐ χ φο ρ ή σ α ν τ ι πρὸς εὐκολωτέραν ἐκφώνησιν τῶν ἤχων δεικνύουσιν αἱ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ γραφαὶ ἐ λ Λ α κ ι α δ ῶ ν I, 7 I, ἐ μ Μ ε λ ί τ τ ε ι II, 44. ἐ (ἤτοι ἐ ν) Σ κ α μ β ω ν ι δ ῶ ν στίχ. 43, ἐν αἷς προφανῶς ἡ τροπὴ τοῦ ν εἰς λ καὶ μ πρὸ τοῦ λ καὶ μ καὶ ἡ ἀποβολὴ αὐτοῦ πρὸ τοῦ σ κ οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ αἰτίαν ἢ τὴν περὶ ἧς λέγομεν εὐκολωτέραν ἐκφώνησιν. Ἐ κ φ έ ρ ο υ σ ι δὲ διὰ τοῦ κ ἐν ἑτέρῳ μέρει τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1883 σελ. 125—6, 79. Ὁμοίως ἐ κ φ έ ρ ο υ σ ι ἐν CIA I Süppl. b, 53 α, 37 (418 πρ. Χρ.). ἐ κ φ ο ρ ῆ σ α ι ἐν Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1886, 203—4, 54 (ἀρχ. δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) Ὁμοίως Ἐ κ φ ά ν τ ο υ ἐν τοῖς ὑπὸ Kaibel ἐκδοθεῖσιν ἐπιγράμμασιν 752 (ε' ἑκατοντ. πρ. Χρ.). Ἂν τὸ χ καὶ φ ἐξεφωνοῦντο ὡς διδάσκουσιν οἱ Ἐρασμικοί, οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ λέγηται χ χ καὶ χ φ, ἀφοῦ διὰ τοιαύτης προφορᾶς ἔμελλε νὰ προέλθωσι φθόγγοι φανερῶς ἐναντιούμενοι πρὸς τὴν τελειοτέραν συναρμογὴν τῶν ἤχων, ἧς ἕνεκα ἐγένετο ἡ τροπὴ τοῦ κ εἰς χ, ὁ δὲ φθόγγος χχ εἶνε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον φύσει ἀνεκφώνητος.

3) CIA I 31 B, 9 (444—540 πρ. χρ.). Ὁμοίως ἐ χ Θ η σ έ ω ν CIA II, 741 Ad, 6 (334—330 πρ. Χρ.). ἐ χ Θ ε τ τ α λ ί α ς 222, 5. 9 (322—319 πρ. Χρ.): ἐ χ θ ά τ τ ο υ (ἤτοι ἐ χ θ ά τ τ ο ν ο ς) add- 302 b, 11 (294—292 πρ. Χρ.).

4) ἐ χ Λ έ σ β ο υ CIA II add. 52 c, 8. ξ υ β β ά λ λ ε σ θ α ι 11. (368 πρ. Χρ). Ὁμοίως πρὸς τὸ ἐ χ Λ έ σ β ο υ γράφεται Χ λ ί σ ο φ ο ς ἀντὶ Κ λ ε ί σ ο-

ἢ *ξυνβάλλεσθαι*, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ψηφίσματι ἀττικῷ τοῦ ἔτους 368 πρὸ Χριστοῦ, ἢ ὅτι τὸ *χ*, ἅτε προελθὸν ἐκ τοῦ *κ* ἢ *γ* ὡς τὸ *β* ἐκ τοῦ *ν* ἢ *μ*, πρὸς ἀκριβεστέραν συναρμογὴν τῶν ἤχων, ἔπρεπε πάντως νὰ ἔχῃ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν, καὶ ὅτι ἡ περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων διδασκαλία τοῦ Κουρτίου καὶ Βλασσίου εἶνε αὐθαίρετος καὶ ἀθεμελίωτος; Πῶς δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν περὶ τοῦ ἀρχαίου τῆς νῦν παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *χ* ὁμολογίαν, ἀφοῦ καὶ ἐν Χίῳ περὶ τὰ μέσα τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος τὸ *γ* τρέπεται εἰς *χ* πρὸ τοῦ *μ* ἐν τῇ λέξει ***πρῆχμα*** [1], ὅτε οὐδὲν δασὺ πνεῦμα ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἰωνικῇ διαλέ-

---

φ ο ς ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου Roscher ἐν τοῖς Studien I 2, σελ. 81, 19. Χ λ α ύ χ η ἀντὶ Γ λ α ύ κ η ὁμοίως ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου αὐτόθι 81, 18 καὶ GIG 8354. χ λ ε ι ν ὸ ν ἀντὶ κ λ ε ι ν ὸ ν CIG 4377, 7 ἐκ Σ α γ α λ α σ σ ο ῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ κ α τ έ χ τ α ν ε ν (στίχ. 5) μεταγενεστέρων χρόνων, ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς συνηγορούντων. Κατὰ δὲ τὸ ξ υ β β ά λ ε σ θ α ι λέγεται καὶ Ἄ θ α β β ο ς ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δελφῶν τῆς γ' ἢ β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς δελφικαῖς ἐπιγραφαῖς Ἄ θ α μ β ο ς ἢ Ἄ θ α ν β ο ς ἴδε Wescher et Foucart κτλ. ἀριθ. 119, 22. Ἄ θ α β ο ς δὲ δι' ἑνὸς β ἀπαντᾷ ἐν ἑτέρᾳ δελφικῇ ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων (472, 14), παραλειφθέντος τοῦ ἑτέρου β, ὅπως ἐν ἄλλαις δελφικαῖς καὶ ἀττικαῖς καὶ καθόλου ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς τὸ ἕτερον ἄλλων διττῶν συμφώνων, ὡς ἤδη καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 563 κέξ). Ἡ συνάντησις τῶν γραφῶν ἐ χ Λ έ σ β ο υ καὶ ξ υ β β ά λ λ ε σ θ α ι ἐν τῷ αὐτῷ ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 368 πρ. Χρ. δὲν εἶνε τυχαία, ἀλλ' ἀναγκαία ἐμφάνισις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμου τῆς τελειοτέρας συναρμογῆς τῶν ἤχων. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς ἐ χ Λ έ σ β ο υ, ξ υ β β ά λ λ ε σ θ α ι αὐτοὶ οἱ φθεγγόμενοι τὴν νέαν φωνὴν τῶν Ἀττικῶν τὴν καλὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καλουμένην (Κρατύλ. 418 Β) ἀνιστάμενοι τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ τάφου σαφῶς καταδικάζουσι τὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων θεωρίαν τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν ὡς αὐθαίρετον καὶ ἀθεμελίωτον καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀέρος ληφθεῖσαν.

1) Roehl JGA 381 b, 17 καὶ c, 5. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ b, 21 ἐ γ δ ι κ α σ ά ν τ ω ν. Ὁμοίως ἀπαντᾷ π ρ ή χ μ α τ ο ς ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μετὰ Χριστὸν ῥωμαϊκῶν χρόνων CIA III, 3822, 4. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐλέγετο καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ π α ρ ά δ ε ι χ μ α ἀντὶ π α ρ ά δ ε ι γ μ α Ἐφημ. ἀρχ. 1886 σελ. 166 στίχ. 251 (τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδην χρόνων) καὶ ἀλλαχοῦ. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν Θυατείροις ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐλέγετο ἐ χ δ ι κ ῆ σ α ι ἀντὶ ἐ κ δ ι κ ῆ σ α ι ἢ ἐ γ δ ι κ ῆ σ α ι GIG 3488, 6. Πᾶς τις ἀποβλέπων εἰς τὴν αἰτίαν τὴν γεννήσασαν τὰς εἰρημένας γραφάς, καὶ ἐνθυμούμενος ὅτι αἱ γραφαὶ

κτῳ, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ χ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ ἦτο σύμφωνον δασυνόμενον;

Οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι καὶ τὸ χ ἐν τῷ ὁμηρικῷ *πρόνχυ* δὲν προῆλθε κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν τοῦ γ εἰς χ, καθ' ἣν καὶ τὸ ἡμέτερον χ ἐκ τοῦ γ ἢ ἐκ τοῦ κ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς *παιχνίδι*, *δείχνω*, καὶ εἰς τὰ αἰολικὰ *Φετταλός*, *φλίβω*, *φήρ* [1], *φεός*, *φύω* [2] δὲν προῆλθον ἐκ τοῦ *φλίβω*, *φήρ*, *φεός*, *φύω* κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπαραλλάκτως τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὰ ἡμέτερα *φλιβερός*, *Φήβα* (Θῆβαι, *φηκάρι* (ἀντὶ *θηκάρι* [3] καὶ ὅτι τὰ ἐκ τοιούτων τροπῶν προελθόντα χ φ θ ἐξεφωνοῦντο ἄλλως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἄλλως ὑφ' ἡμῶν σήμερον· ἄλλως δὲ καὶ τὸ φ καὶ τὸ χ ἐν τοῖς ἀττικοῖς *ἐξαίφνης* (ἐξαπίνης, ἐξαίπνης), *θράττει* (τράττει, ταράττει) καὶ τῷ λοκρικῷ *φρὶν* (πρίν) [4], καὶ ἄλλαις ὁμοίαις λέξεσιν. Πρέπει δέ τις νὰ εἶνε ὑπεράγαν Ἐρασμικός, ὥστε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν ταῖς ὁμηρικαῖς λέξεσι *ἄχος* καὶ *ἄχνυμαι* τὸ χ δὲν εἶχε τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προφοράν, καὶ ὅτι ἄλλως ἐξήρχετο ὁ ἀναστεναγμὸς ἐκ τοῦ στήθους τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ στήθους τῶν νῦν ζώντων ἀνθρώπων.

Ἀναντιλέκτως δὲ ὡς τὸ ἡμέτερον φ πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ τὸ φ τῶν λέξεων, *σφώ*, *σφέ*, *σφέτερος* [5], *φίκατι* [6], *λαῖφα*, *φέσπερε* [7],

---

πρῆχμα, πρήχματος ὁρμῶνται ἐκ τόπων ἢ χρόνων, καθ' οὓς οὐδὲν ὑπῆρχε δασὺ πνεῦμα, καὶ ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ Χίῳ ἐγράφη ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐχ τῶν ἀντὶ ἐκ τῶν CIG 2241, ἐν δὲ Ἀττικῇ ἐλέγετο καὶ ἐγ δακτύλων ἀντὶ ἐξ δακτύλων ἢ ἐκ δακτύλων CIA II 834 b II. 11 (329 πρ. Χρ.) πρὸς ἀκριβεστέραν συναρμογὴν τῶν ἤχων, ἑκὼν ἄκων ἀναγκάζεται νὰ πεισθῇ ὅτι καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, καὶ τὸ χ καὶ τὰ ἄλλα δασέα εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ νῦν ἐν τῷ ἡμετέρῳ.

1) G Curtius Grund. ε' σελ. 484.

2) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δωδώνης Const. Carapanos κτλ. XXXIV N. 3 φεῶν στίχ. 4 φύοντες ἀντὶ θεῶν, θύοντες.

3) Ἰδὲ Karl Foy Lautsystem κτλ. σελ. 32, ἔνθα καὶ ἄλλα ὅμοια παραδείγματα.

4) Roehl JGA 321, 6. Πρὸς τὸ φρὶν καὶ ἐξαίφνης παραβάλλομεν τὸ τῆς κοινῆς φλεμμόνι ἤτοι πλευμόνι ἀντὶ πνεύμων.

5) Curtius Grundzüge κτλ. ε' σελ. 393 καὶ 601.

6) Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀσπένδου τῆς Παμφυλίας Roehl JGA 506, 5 (γ' ἢ δ' ἑκατοντ. πρ. Χρ.).

7) Λαῖφα ἀσπίς (Ἡσυχ.). Ὡσαύτως λαφὸς ὁ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ χρώμε-

διθύραμφος, *Κόροιφος*[1] καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις, ἐν αἷς τὸ υ ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Ϝ ἢ β, διότι μόνον τὸν φθόγγον τοῦτον τοῦ φ δύναται νὰ λάβῃ τὸ Ϝ καὶ τὸ συγγενὲς αὐτῷ β εἰς φ μεταβαλλόμενον, ὡς ἀποδεικνύει και ἡ γερμανικὴ γλῶσσα, ἧς τὸ υ ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι σήμερον ἐκφωνεῖται ὡς *f*, ἀποδεικνύει δὲ καὶ ἡ εἰς τὸ αὐτὸ *f* τροπὴ τοῦ *b* ἢ *v* ἐν τῇ ἀγγλικῇ καὶ γαλλικῇ. Μάτην δὲ ἀγωνίζεται ὁ Μεϋῆρος νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐκ τῶν παρατεθεισῶν γραφῶν συμπεράσματος περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ φ καὶ τῶν ἄλλων δασέων, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις ἐσφαλμένως καὶ ἀδεξίως ἐγράφη φ ἀντὶ Ϝ ἢ β[2]. Πόθεν λαβὼν ἀνακοινοῦται καὶ τοῖς ἄλλοις ὁ Μεϋῆρος ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο τὸ Ϝ ἢ τὸ β νὰ τραπῇ εἰς φ, καὶ ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ β ἢ βαῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἠδύνατο καὶ διὰ τοῦ φθόγγου *ph* ἐσφαλμένως νὰ παρασταθῇ; Εἰςτοιαύτην παράδοξον καὶ ὄντως ἀλλόκοτον διδασκαλίαν ἠδυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν, ἂν ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα διδάσκει ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ ἑαυτοῦ γραμματικῇ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν δασέων, ἐφαίνετο θεμελιῶν τὴν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ἐπὶ τεκμηρίων σαφεστέρων τῶν προσαγομένων ὑπὸ τοῦ Κουρτίου καὶ Βλασσίου πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς τὰ δασυνόμενα τῶν Βραχμάνων. Ἐπειδὴ δ' ὅμως οὔτε ὁ Κούρτιος οὔτε ὁ Βλάσσιος οὔτε ὁ Μεϋῆρος ἢ ἄλλος τις τῶν ἀρχαιοτέρων ἢ νεωτέρων Ἐρασμικῶν φαίνονται ἐμπεδώσαντες τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῶν γνώμας περὶ τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων ἐπὶ ἀναμφισβητήτων καὶ σαφῶν τεκμηρίων, συγχωρεῖται, νομίζομεν, καὶ ἡμῖν νὰ μὴ θέλωμεν, ὅπως αὐτοί, νὰ ἀπορρίψωμεν τὸ κῦρος ἀρχαιοτάτης παραδόσεως μόνον χάριν αὐθαιρέτων καὶ ἀθεμελιώτων διδαγμάτων, καὶ ἐπιτρέπεται νὰ διατελῶμεν, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἐράσμου, πιστεύοντες ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν προφορὰ καὶ τῶν μέσων καὶ τῶν δασέων

νος = laevus. Φέσπερε ἐν ἀποσπάσματι τῆς Σαπφοῦς (95) ἴδε Grundz. σελ. 600. Κατὰ τὸν Κούρτιον ἢ μᾶλλον τὸν Savelsberg καὶ τὸ ὁμηρικὸν συφεὸς γίνεται ἐκ τοῦ συβεὸς (σελ. 600) καὶ τὸ σφόγγος ἐκ τοῦ σϜόγγος (601).

1) Ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων διθύραμφος CIG 7464. Κόροιφος 8451.

2) G. Meyer Gramm. ἔκδ. β' σελ. 215 καὶ 235.

καὶ τοῦ ϑ καὶ ζ οὐδαμῶς ἀφίσταται τῆς ἀρχαίας καὶ γνησίας ἑλληνικῆς προφορᾶς.

Περὶ δὲ τοῦ δασέος πνεύματος, ὅτι μὲν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων ἐξηφανίσθη ἤδη ἐν τῇ ζ' καὶ ς' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 622), ὅτι δὲ καὶ ἐν Ἀττικῇ εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὸ αὐτὸ ἤρξατο συμβαῖνον ὁμοίως ἐκ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Εὐκλείδου μαρτυροῦσι τὰ ἑξῆς. Ὅτι πλὴν τῆς λέξεως *ὅρος*[1], οὐδεμία ἄλλη λέξις ἐν ταῖς μετ' Εὐκλείδην ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς εὕρηται γεγραμμένη διὰ τοῦ δασέος πνεύματος. Ἂν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν ἢ ἐν ταῖς πλείσταις αὐτῶν ἠκούετο ἔτι τὸ δασὺ πνεῦμα ἐν Ἀττικῇ, δὲν ἔχομέν τινα ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ γράφηται, ἀφοῦ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ἠκούετο μετὰ τὸν Εὐκλείδην τὸ δασὺ πνεῦμα, ἐσημαίνετο διὰ τοῦ γράμματος ⊦, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐκ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενα ἀγγεῖα καὶ νομίσματα[2]. Τὴν ἀρχαίαν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀπουσίαν τοῦ δασέος πνεύματος, ἀπὸ τῆς φωνῆς τοὐλάχιστον τῶν πολλῶν, ἀποδεικνύει πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ἐκεῖνο· οὐχὶ μόνον ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα ἤδη καὶ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου οὐχὶ σπανίως παραλείπεται ἢ πλημμελῶς καὶ παρὰ πάντα ἐτυμολογικὸν λόγον προστίθεται ἐν τῇ γραφῇ[3], ἀπὸ δὲ τοῦ ἄρχοντος ἐκεί-

1) Ἰδὲ CIA II ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1103 καὶ ἑξῆς. Περὶ τῆς ἐν τῇ λέξει ὅρος καὶ πιθανώτατα καὶ ἔν τισιν ἄλλαις ἐπὶ πλείονα χρόνον διατηρήσεως τοῦ δασέος πνεύματος μαρτυροῦσι καὶ τὰ ὑπὸ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἐν τῷ περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων 20 σελ. 177 B, 3 κἑξ. ἔκδ Βεκκ.

2) Ἰδὲ ὅσα λέγει περὶ τούτου ὁ Κιρχόφιος ἐν τῷ CIG, Τόμ. IV σελ. VI B.

3) Ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους 450 πρ. Χρ. φαίνεται παραλειπόμενον τὸ δασὺ πνεῦμα Παραλείπεται δὲ κατὰ Cauer (Studien κτλ. VIII 1875. σελ. 232 κἑξ.) ἐν τῷ ἄρθρῳ, ὁ, ἡ, οἱ, αἱ, ἐν ταῖς ἀναφορικαῖς ἀντωνυμίαις, ὅ, ἧς, ᾗ, ἧ, ὧν, οἷς, αἷς, ἐν τοῖς ἐπιρρήμασιν ὡς, ὥσπερ. Ὁμοίως ἐν τῷ ὅστις, ὅτι, ὅτου, ὅπως, ὅσα, ὁπότερα, ὅταμπερ, ἐν ταῖς δεικτικαῖς οἵδε, αἵδε, οὗτοι. Ἔτι δὲ καὶ ἐν ταῖς λέξεσιν αἱρεῖσθαι, αἱρεθῶσι, αἱρῆται, ἁπάσας, ἁρμόσαντα, ἑβδόμης, ἑβδόμη, ἕκαστος, ἑκάτερος, ἑκατόμβην, Ἑκατομβαιών, ἕνη, ἑνός, ἑνδεκάτη, ἕκτη, ἑορτή, ἕτερον, ἕω, ἕως, ἥκουσι, ἡλιαία, ἧλω, ἡμεδαπόν, ἡμέρα, ἡμίδραχμον, ἥμισυ, ἱδρύσαντα, ἱερέως, ἱσταμένου, ὁδοῦ, ὁ-

νου ἐξαφανίζεται παντελῶς ἀπὸ τῶν ἀττικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Πλάτων καταφωρᾶται ἢ οὐδαμῶς ἢ ἀσθενέστατα μόνον ἐκφωνῶν αὐτό, ὅταν λέγῃ «Ἴσως δὲ μετεωρολογῶν ὁ νομοθέτης τὸν ἀέρα Ἥραν ὠνόμασεν ἐπικρυπτόμενος, θεὶς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὴν τελευτήν· γνοίης δ' ἄν, εἰ πολλάκις λέγεις τὸ τῆς Ἥρας ὄνομα[1]». Τὸ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πλάτωνος συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀνεκφωνήτου τοῦ δασέος πνεύματος ἐν τῇ λέξει *Ἥρα* καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, ἀφ' ὧν ἐλλείπει ἐν τῇ γραφῇ πρὸ Εὐκλείδου, ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τῶν ἀλλαχοῦ εἰρημένων (σελ. 396) περὶ τῆς γραφῆς *Ἡφαιστιάδης* ἀντὶ *Ἰφιστιάδης*. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ φέρουσι καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἀριστοτέλους «Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν λόγοι μὲν οὐκ εἰσὶν οὔτε τῶν γεγραμμένων οὔτε τῶν λεγομένων, πλὴν

μαλῆσαι, ὁμήροις, ὁμολογῶσιν, ὅσον, ὑπαργύρῳ, ὑπεδέξατο, ὑπερήμερος— Ἁλαιεύς, Ἁλιεῦσιν, Ἁλικαρνασσ- Ἁρμοδίου, Ἑλληνοταμίαις, Ἑλλήσποντος, Ἑστίαια, Ἡγέλοχος, Ἡγέμαχος, Ἡγησίας, Ἡρακλέους, Ἥρας, Ἡφαιστιῆς, Ἱππίου. Ὑισσῆς. Παράδοξοι εἶνε αἱ γραφαὶ οἰκῶν, ἐχόμενον, ἑξῆς, προσαπέδομεν, ἀφ' ὧν, ἐφ' ἅ, ἄγοντα, ὀπισθοφανῆ, ἀνάλωμα καὶ ἀνάλωμα, ὄγδοος καὶ ὄγδοος, ἀνδράσι καὶ ἄνδρα, ἀγαλματοποϊκοῦ, Αἰσχίνης, Ἀλωπεκῆσι, ἀναγράφομεν, ὀροφή, καὶ ὀροφή, ὤνημα καὶ ὤνημα, ἐγγυητής, ἐκ, εἰς, ἐς, ἐνεγράψαμεν, ἐντός, ἐργαζόμενοι, Ἴκαρος, ἰκριώματα, ὄντα, ὀφθαλμὸς κτλ, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 408 πρ. Χρ. CIA I 324. Ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις παραδόξως ἐλλείπει ἢ πλεονάζει τὸ πνεῦμα ἢ εἶνε πρωθυστέρως γεγραμμένον· ὅπερ καθ' ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι τὸ πνεῦμα παῦσαν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου νὰ ἐκφωνῆται, ἐγράφετο μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου ἐπὶ Εὐκλείδου μόνον κατὰ ἔθος ἀρχαῖον, καὶ ἐνίοτε χωρὶς ὁ γράφων νὰ ἔχῃ συνείδησιν ποῦ ἔπρεπε νὰ γράψῃ αὐτὸ καὶ ποῦ νὰ μὴ γράψῃ. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, ἣν ἐγράψαμεν ἤδη καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1874 ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Τόμ. Γ' σελ. 41, σημ. 2, φαίνεται ἀποκλίνων καὶ ὁ Καουῆρος ἐν τοῖς Studien κτλ σελ. 238. Ἰδὲ καὶ Keil Schedae epigraphicae 1855 σελ. 6 καὶ ἑξῆς καὶ G. Curtius, Grundz. ε' σελ. 682 καὶ ἑξῆς, καὶ Ῥαγκαβῆν ἐν Antiqu. Hell. I, σελ. 71. Ἐν τέλει δὲν πρέπει νὰ παραλίπωμεν ὅτι ἐν τοιαύτῃ συγχύσει περὶ τὴν γραφὴν τοῦ δασέος πνεύματος, ἂν τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο, ὡς διδάσκει ὁ Κούρτιος, θὰ ἐγράφετο ἅπαξ τοὐλάχιστον ὑπὸ τοῦ λιθοκόπου πh ἢ κh ἢ τh ἀντὶ τῶν σταθερῶς ὑπ' αὐτοῦ γραφομένων φ χ θ.

1) Κρατυλ. 464. C. Τὸ ὄνομα Ἥρα ἀπαντᾷ ἄνευ τοῦ δασέος πνεύματος ἤδη πρὸ τοῦ Εὐκλείδου CIA I 197, 11 (περὶ τὸ 430 πρ. Χρ.).

εἴ τινες ὀλίγοι γένοιντ' ἄν, οἷον οὗτος ὁ λόγος· ἆρα γέ ἐστι τὸ οὗ καταλύεις οἰκία; ναί· οὐκ οὖν τὸ οὐ καταλύεις τοῦ καταλύεις ἀπόφασις; ναί· ἔφησας δὲ εἶναι τὸ οὐ καταλύεις οἰκίαν· ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασις. Ὡς δὲ λυτέον, δῆλον· οὐ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει τὸ μὲν ὀξύτερον τὸ δὲ βαρύτερον ῥηθέν[1]». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἀριστοτέλους σαφῶς καταφαίνεται ὅτι μεταξὺ τοῦ τοπικοῦ ἐπιρρήματος *οὗ* καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ *οὐ* μόνη διαφορὰ ὑπῆρχεν ἡ τοῦ βαρυτέρου καὶ ὀξυτέρου τόνου, καὶ ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ δασέος πνεύματος ἐν ταῖς ἀναφορικαῖς ἀντωνυμίαις πρὸ Εὐκλείδου οὐδένα ἄλλον εἶχε λόγον ἢ τὸ ἀνεκφώνητον αὐτοῦ. Ἕνεκα τοῦ ἀνεκφωνήτου τούτου διεφώνουν ἐνίοτε καὶ οἱ Γραμματικοὶ πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς ψιλώσεως ἢ δασύνσεως λέξεώς τινος. Ἀλλὰ καθόλου οἱ Γραμματικοὶ καὶ συλλήβδην πάντες οἱ λόγιοι πιθανώτατα ἐφύλαττον τὸ δασὺ πνεῦμα ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ ἴσως καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέξει, εἰ καὶ ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἐκπέσει καὶ ἀφανισθῆ ἀπὸ τῆς ζώσης τῶν Ἑλλήνων γλώσσης.

---

1) Ἀριστοτέλ. ἐν τῷ περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων 21 σελ. 177 B. 35 καὶ ἑξῆς ἔκδ. Βεκκ. Ἰδὲ καὶ Λισκόβιον κλ. σελ. 197

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ.

Ἀφοῦ οἱ Ἐρασμικοί, αὐστηροτάτην διώκοντες ἀκρίβειαν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἀττικῶν φθόγγων, ἀπεδήμησαν μακρὰν καί, ὡς φαίνεται, μάταιον ἀποδημίαν εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, ἵνα ἐν ταύταις ἐξετάσωσι καὶ διδαχθῶσι τίς ἦτο ἡ προφορὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, ἐτράποντο ἔπειτα, τὸ αὐτὸ πάντοτε διώκοντες, τὴν εἰς Ἰταλίαν καὶ τὸ Λάτιον ἄγουσαν, ἐν ξέναις χώραις καὶ ξέναις γλώσσαις ἰχνηλατοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ὡς εἰ τὰ πάντα ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τοῦ ἀφώνου γράμματος, προΐεντο φωνὴν ψεύδους καὶ ἀπάτης, ὡς εἰ οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, οἱ ἄμεσοι διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, μὴ ἦσαν καὶ οἱ ἄριστοι ἑρμηνεῖς τῆς πατρῴας γλώσσης καὶ προφορᾶς. Ἀλλὰ καὶ εἰς Λάτιον ἀγαθῇ τύχῃ καταπλεύσαντες τέλος οἱ Ἐρασμικοί, οὐδὲ τὸ παράπαν μετέβαλον τρόπον ἐρεύνης, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐκ μόνης τῆς νεκρᾶς τοῦ γράμματος φωνῆς ἐζήτησαν νὰ διδαχθῶσι τὴν ζῶσαν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων, ὀλιγωρήσαντες μὲν τῆς μαρτυρίας τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως περὶ τῆς εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἐγκαταμίξεως τραχέων καὶ βαρβαρικῶν φθόγγων [1], ὀλιγωρήσαντες δὲ καὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν διδασκαλίας, ὅτι καθόλου δὲν εἶναι πάντοτε ἀκριβῶς ἰσοδύναμοι οἱ ἀντίστοιχοι φθόγγοι δύο ἢ πλειόνων γλωσσῶν, πολλάκις δὲ καὶ μεταβάλλονται ἀπὸ ἑτέρας εἰς ἑτέραν γλῶσσαν μετατασσόμενοι. Τί δὲ τὸ ἐκ τῆς ὀλιγωρίας ταύτης ἀποτέλεσμα τῶν ἐν Λατίῳ πολυειδῶν καὶ μακρῶν αὐτῶν ἐρευνῶν; Πολλοὶ μὲν οἱ πόνοι, ὀλίγη δὲ ἡ ἐξ αὐτῶν πορισθεῖσα τοῖς ἐρευνηταῖς ὠφέ-

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. **111**. Ἂν δὲ τὸ ἡμιβάρβαρον τῆς λατινικῆς φωνῆς συνίστατο, ὡς φαίνεται, μάλιστα περὶ τὴν διάφορον καὶ τραχεῖαν τῶν συμφώνων ἐκφώνησιν, τότε τὸ ἡμιβάρβαρον τοῦτο ὑπάρχει σήμερον ἐν τῇ ἐρασμικῇ προφορᾷ, ἡ δὲ περιήγησις τῶν ζηλωτῶν αὐτῆς ἐν Λατίῳ ἐξελέγχεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον μάταιος καὶ ἄσκοπος.

λεια. Καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τὴν ἐκ τοῦ λατινικοῦ *e* διδασκαλίαν περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *η*, ἥτις οὐδ' αὐτὴ ἔχει πολὺ τὸ ὡρισμένον, ὡς εἴδομεν ἐν τῷ περὶ τοῦ *η* ἰδίῳ κεφαλαίῳ, οὐδὲν ἢ ὀλίγα ἀληθῶς εἶνε τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς πορίσματα, ἅτινα δὲν δυνάμεθα καὶ ἐξ ἑλληνικῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων τεκμηρίων νὰ πορισθῶμεν. Οὐδεμία βεβαίως χρεία νὰ καταφύγωμεν εἰς λατινικὰς ἐπιγραφὰς ἢ εἰς μεταγραφὰς ἑλληνικῶν ὀνομάτων εἰς τὴν λατινικὴν ἢ τἀνάπαλιν, ὅπως διδαχθῶμεν ποία ἦτο ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων *ου* καὶ *ει* κατὰ τὴν δ' καὶ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἀφοῦ ἐκ τῶν νόμων τῆς γλώσσης καὶ τῶν φαινομένων τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς τῆς πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην μανθάνομεν ὅτι αἱ δίφθογγοι αὗται ἤδη πρὸ Εὐκλείδου, ἐν χρόνοις πολλῷ ἀρχαιοτέροις τῶν λατινικῶν ἐπιγραφῶν, εἶχον καταντήσει ἁπλοῖ φθόγγοι, ὡς ἀπεδείξαμεν ἤδη, τὴν δὲ δύναμιν τῆς ἁπλότητος αὐτῶν καὶ μονοφωνίας ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ ἐπικυροῦσιν αἱ ἄμεσοι καὶ διάμεσοι μαρτυρίαι τοῦ Ἀριστάρχου, τοῦ Διδύμου, τοῦ Νιγιδίου, τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τῆς ἄλλης σεμνῆς χορείας τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων Γραμματικῶν καὶ Τεχνογράφων. Κατόπιν τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων τεκμηρίων καὶ μαρτυριῶν, τί σημαίνει πλέον ἂν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸ φωνήεντος, καὶ ἐνίοτε μόνον, τὴν *ει* μεταγράφουσιν εἰς *e* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος καὶ Αὐγούστου[1]; Τίς αὕτη ἀπόδειξις ὑπὲρ τῆς ὡς *e* ἢ *eï* καὶ οὐχὶ ὡς *ι* προφορᾶς τῆς *ει*, ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἷον ὁ Νιγίδιος καὶ Κοϊντιλιανός, οἱ λέγοντες ***Medea***, ***Pythagoreus*** σαφῶς διδάσκουσιν ὅτι ἡ *ει* ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἐσήμαινε τὸν ἁπλοῦν φθόγγον τοῦ μακροῦ *ι*; Τότε θὰ εἶχεν ἰσχύν τινα τὸ ἐκ τῆς μεταγραφῆς ταύτης ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ συνθέτου τῆς *ει*, ἂν ἐνίοτε τοὐλάχιστον ἔλεγον οἱ Ῥωμαῖοι ***Epejus***, ***Musejum***, ***Darejus***, ***Medeja***, ὡς ἔλεγον ***Nereïs***, ***Aeneïs***, ***Pompejus***, ***Apulejus***, οὐχὶ δὲ πάντοτε ***Epīus*** ἢ ***Epēus***, ***Musēum***, ***Darēus*** ἢ ***Darīus*** κτλ. Τοῦτο δὲ δεικνύει μόνον ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τὸν φθόγγον τῆς *ει*, ὅστις καὶ κατ' αὐτοὺς ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ

---

1) Ἰδὲ Saalfeld, Die Lautgesctze der griechichen Lehnwörter, Leiprig 1884 σελ. 60 καὶ ἑξῆς.

τῶν Ἑλλήνων ὡς *ι* μακρόν, μετέγραφον εἰς τὴν Λατινικὴν δι' ἁπλοῦ μὲν πάντοτε φωνήεντος, ἅτε ἁπλοῦν ὄντα καὶ πάντοτε διὰ τοῦ *i* μὲν πρὸ συμφώνου, πρὸ δὲ φωνήεντος καὶ διὰ τοῦ *e* καὶ διὰ τοῦ *i*, ἐπειδὴ τοῦτο εὕρισκον συμφωνότερον πρὸς τὸ ἰδίωμα τῆς ἑαυτῶν γλώσσης, ὅπως καὶ τὴν μεταβολὴν πολλῶν ἄλλων ἑλληνικῶν φωνηέντων.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀσθενὲς εἶνε καὶ τὸ κατὰ τοῦ ἁπλοῦ τῆς *αι* καὶ *οι* ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι λέγουσιν ***Ajax*** καὶ ***Maja*** καὶ ***Troja*** ἀντὶ ***Aeax***, ***Maea*** καὶ ***Troea***· ἐνόμισαν δὲ ἰσχυρὸν οἱ Ἐρασμικοί, διότι καὶ ἐνταῦθα ἐπίστευσαν ὅτι ἔχουσιν ἀκριβεστάτην μεταγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν ***Αἴας***, ***Μαῖα***, ***Τροία***. Ἀλλὰ τὸ ***Ajax Ajacis***, καὶ οὐχὶ ***Ajas***, ***Ajantis***, μαρτυρεῖ ὅτι καὶ αἱ λέξεις αὗται ἐξελατινίσθησαν, ὅπως καὶ αἱ ***Ulixes***, ***Achivus***, ***Argivus***, λαβοῦσαι ῥωμαϊκὸν σχῆμα καὶ τύπον. Ἢ μήπως νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τινὰ μὲν τῶν ὀνομάτων εἶχον καὶ πολλὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐκλατινίζωσιν, ὅπως ἤρεσκεν αὐτοῖς, ἄλλα δὲ πάλιν ὅτι ἔπρεπε πάντως νὰ φυλάττωσιν ἄθικτα καὶ ἀκέραια, ἀπαγορευομένου νὰ λέγωσιν ***Ajax*** καὶ ***Maja*** καὶ ***Troja***, διότι ἡ ἐκρωμάϊσις αὕτη ἀπᾴδει πρὸς τὰς ἐρασμικὰς ἰσχυρίσεις; Πόθεν γινώσκουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι καὶ ἐν τοῖς προκειμένοις ὀνόμασι δὲν προετίμησαν οἱ Ῥωμαῖοι νὰ ἀκολουθήσωσι τῇ φύσει τῆς ἑαυτῶν γλώσσης, ἥτις, ἐνῷ πανταχοῦ ἄλλοθι τὸ *ι* συνῄρει μετὰ τοῦ ἡγουμένου *a* εἰς *ae*, ἔτρεπεν αὐτὸ εἰς *j*, ὅτε εὑρίσκετο μεταξὺ δύο φωνηέντων; Πόθεν γινώσκουσιν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν ***Aeax*** μᾶλλον ἢ ***Ajax***, ***Maea*** μᾶλλον ἢ ***Maja***, ἀφοῦ ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ δὲν ἔλεγον ***Maeus***, ***Caeus***, ***aeo***, ***Boei***, ἀλλὰ ***Majus***, ***Cajus***, ***ajo***, ***Boji*** κτλ.; Διὰ τί δὲ ἄλλο ἐν τῇ ποιήσει προετίμησαν νὰ λέγωσι ***Grajus*** μᾶλλον ἢ ***Graecus*** ἢ διότι ἦτο προσφιλέστατος αὐτοῖς ὁ φθόγγος *ajus*; Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ὀνόματα ***Ajax***, ***Maja*** καὶ ***Troja*** τοσοῦτον δεικνύουσιν ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ δίφθογγοι ***αι*** καὶ ***οι*** ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως, ὅσον ἡ ἐκγερμανισθεῖσα λέξις ***Kaiser***[1] ὅτι ἡ λατινικὴ *ae* ἐπὶ Καίσαρος ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ

1) Τοσοῦτον τὸ γερμανικὸν Kaiser ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ Καίσαρος ἔλεγον Caisar, ὡς πιστεύει ὁ Βλάσσιος, ὅσον τὸ γερμανικὸν Latein θὰ ἀπεδείκνυεν ὅτι τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Latinus κατὰ τὴν πρώτην πρὸ Χρ. ἑκατονταε-

τῶν Ῥωμαίων ὡς ἡ γερμανικὴ *ai*, ἢ ὅσον ἡ τουρκικὴ καὶ ἀραβικὴ μετονομασία τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ πόλεως Καισαρείας εἰς *Kaïserli* [1] θὰ ἦτο τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ὀγδόην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Α΄, ἢ καὶ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἢ ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς πόλεως, ἔλεγον *Kaïsareïa*. Ἐνταῦθα συγχωρηθήτω ἡμῖν καὶ πάλιν νὰ θαυμάσωμεν τοὺς Ἐρασμικοὺς ὅτι μόνον ἐν τῷ ζητήματι τῷ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐκ μιᾶς ὄψεως πάντοτε ἐπιθυμοῦσι νὰ βλέπωσι τὰ πράγματα, δὲν θέλουσι δὲ νὰ ἐξετάζωσιν αὐτὰ καὶ ἐξ ἑτέρας, καὶ ἐκ τῆς μιᾶς δὲ ταύτης ἀτελέστατα πολλάκις καὶ ἥκιστα ἀκριβῶς. Ἐπὶ τῶν εἰρημένων λέξεων παραδείγματος χάριν χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι καὶ ὁρίσωσιν ἀπὸ τίνος χρόνου ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ἂν εἰσήχθησαν ἐκλατινισθεῖσαι ὑπὸ τῶν λογίων, ἢ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐφέροντο ἀνὰ τὸ στόμα τῶν πολλῶν, φέρουσιν ἔπειτα ταύτας εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐπὶ Πλάτωνος προφορᾶς τῶν Ἀττικῶν! Ἂν ἐπὶ Ὁμήρου ἡ *αι* καὶ *οι* ἐξεφωνεῖτο ὡς *αϊ* καὶ *οϊ* ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Αἴας Μαῖα*, *Τροία*, οὐδὲν παράδοξον, καθ' ὅσον καὶ ἄλλων λέξεων αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο διῃρημένως ἐπὶ Ὁμήρου. Ἰδίᾳ τὸ *Τροία* εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι ἀρχαιότατα ἐξεφωνεῖτο *Τροΐα*, διότι παρὰ τῷ ποιητῇ ἡ πρώτη συλλαβὴ *Τροι* πανταχοῦ σχεδὸν ἐν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χωρίοις πλὴν πέντε χωρίων, ἐν τῇ φράσει *Τροίῃ* ἐν εὐρείῃ (ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 24 σημ.), εὕρηται ἀποτελοῦσα τὸ

τηρίδα ἐλέγετο Latainus. Ἐλησμόνησεν ὁ Βλάσσιος ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἤδη ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἔγραφον ae ἀντὶ ai, ταύτης δὲ τῆς τελευταίας ἐγίνετο χρῆσις σπανιώτατα μόνον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὡς ὕστερον λέγομεν, ἀρχαϊσμοῦ ἕνεκεν. Καθ' ἡμᾶς τὸ γερμανικὸν Kaiser ἐγένετο ἐκ τοῦ K e s a r, K a s e r, K a i s e r.

1) Οἱ Ἄραβες καὶ ἡ συριακὴ μετάφρασις τοῦ Φιλοξένου μεταγράφουσι τὸ Καῖσαρ εἰς Kaisar φυλάττοντες τὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν, εἰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος αι ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἀναντιρρήτως ἐξεφωνεῖτο ὡς e· ἰδὲ Renan Éclaircissements tirés des langues sémitiques sur quelques points de la prononciation grecque Paris, 1849 σελ. 23 σημ. 3 καὶ σελ. 24 σημ. 1. Δι' ὃ καὶ αἱ ἀρχαιότεραι καὶ αἱ νεώτεραι συριακαὶ μεταφράσεις τὴν α ι μεταγράφουσι διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου, δι' οὗ καὶ τὸ ε, τὸ δὲ Κ α ῖ σ α ρ εἰς K e s a r ἢ K i s a r (σελ. 23, 24), καὶ καθ' ἡμᾶς διὰ τὸν ἐναντίον λόγον, δι' ὃν οἱ Ἑβδομήκοντα τὰ ἑβραϊκὰ Gidion, Hilkia, Hiskia, Nimbrod, Ninive μεταγράφουσιν εἰς τὰ Γ ε δ ε ώ ν, Χ ε λ κ ί α ς, Ἐ ζ ε κ ί α ς, Ν ε μ β ρ ώ δ, Ν ι ν ε υ ή.

δεύτερον μέρος τοῦ ποδός· ὅθεν καὶ τρισυλλάβως ἐνίοτε ἀνεγίνωσκε τὴν λέξιν ταύτην ὁ Ἀρίσταρχος, ὡς λέγει ὁ Ἡρωδιανός [1]. Οὐχὶ δὲ μόνον ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πίνδαρος μετεχειρίσθη τρισυλλάβως τὴν λέξιν *Τροΐα* (Ν. 2. 21), διῃρημένα δὲ ἀπαντῶσι παρ' αὐτῷ καὶ τὰ ὀνόματα *Ἀτρεΐδης*, *Πηνεϊὸς* (Π. 2. 21. 5, 20), καὶ ἀναμφιβόλως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καὶ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι ποιηταῖς τὸ *ὄϊδα*, *κόϊλος*, *Πρόϊτος*, *Νέϊλος* [1], διότι δηλαδὴ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσι καὶ Ἴωσι καὶ ἐν πολλῷ ὑστέροις χρόνοις ἐφυλάσσετο ἡ διῃρημένη προφορὰ πολλῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων ἐκ συναιρέσεως γεννηθέντων, ἐφυλάσσοντο δέ, ὡς εἴδομεν, ἔν τισι τῶν λέξεων καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ παρὰ τῷ πολλῷ ὄχλῳ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Δημοσθένους, ἴσως δὲ καὶ ὕστερον (σελ. 6 καὶ 363). Ἵνα εἶχε λοιπὸν ἰσχύν τινα τὸ ἐπιχείρημα τῶν Ἐρασμικῶν, ἔπρεπε νὰ ὁρίσωσιν ἀκριβῶς πότε καὶ πόθεν ἔλαβον οἱ Ῥωμαῖοι τὰς λέξεις *Ajax*, *Maja*, *Troja* καὶ τὰς ὁμοίας. Ὅπως δὲ νῦν ποιοῦσιν, οὐδὲν ἀποδεικνύουσι περὶ τῆς προφορᾶς τῶν Ἀττικῶν, ἀλλὰ μόνον, ἂν αἱ εἰρημέναι λέξεις δὲν εἶνε ἐκλελατινισμέναι ὑπὸ τῶν λογίων, περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης προφορᾶς, καθ' ὅσον χωρία τινὰ τοῦ Ὁμήρου [3] καὶ Ἡσιόδου δύνανται νὰ πείσωσι πάντα τινὰ ὅτι ἤδη ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ὑπῆχέ τις κοινωνία τῶν λαῶν τῆς Μεσογείου πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἦτο δυνατὸν καὶ ἐξ ἐκείνων ἔτι τῶν χρόνων νὰ ἦσαν γνωστὰ πολλὰ ὀνόματα ἑλληνικῶν πόλεων καὶ θεῶν καὶ ἡρώων, καὶ νὰ φέρωνται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἀνὰ πάσας τὰς χώρας καὶ τὰ ἔθνη τὰ περὶ τὴν Μεσόγειον οἰκοῦντα. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν εὑρίσκομεν οὐδένα λόγον νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἑλληνικὰ ὀνόματα δὲν ἦσαν γνωστὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἰταλίας, ἀφ' οὗ χρόνου τοὐλάχιστον ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ παραθαλασσία τῆς Σικελίας καὶ κάτω Ἰταλίας κατῳκίσθη ὑπὸ Ἑλλήνων. Διότι πιστεύομεν ὅτι τότε ἦτο

1) Ἰδὲ Lentz, Herodiani Technici reliquiae κτλ. II, 23, 36. 252, 12. 313, 30.

2) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 24 σημ. 1.

3) Εἰ καὶ αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Ὁμήρου ἐξετείνοντο κυρίως πρὸς ἀνατολάς, ἔφθανον ὅμως καὶ εἰς Θήβας τὰς αἰγυπτίας, αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι κτλ. (Ἰλ. Ι', 381).

πολὺ εὔκολον τοῖς Ἰταλοῖς νὰ παραλαμβάνωσι πλεῖστα ὀνόματα παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ πιθανώτατα κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν προφοράν, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπὶ Ἡσιόδου ἤδη, ὅτε ἡ ἐπιμιξία βεβαίως ἦτο ὀλιγωτέρα, ἐγίνωσκον ὅτι

Κίρκη δ' ἠελίου θυγάτηρ Ὑπεριονίδαο
γείνατ' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότητι
Ἄγριον ἠδὲ Λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε·
Ὃς δή τοι μάλα τῆλε μυχῷ νήσων ἱεράων
πᾶσι Τυρσηνοῖσιν ἀγακλυτοῖσιν ἄνασσε [1].

Καὶ ὅπως τὸ *Graecus* ἔλαβον οἱ λαοὶ τῆς Ἰταλίας ἐν χρόνοις, καθ' οὓς παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν εἶχεν ἔτι ἐπικρατήσει ἡ ὕστερον γενικὴ αὐτῶν ὀνομασία Ἕλληνες [2], κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἠδύναντο νὰ λάβωσι καὶ πολλὰ ἄλλα ὀνόματα καὶ δὴ πάντα τὰ εἰρημένα, εἰ μὴ ἀρχαιότερον, ὡς λέγομεν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἱδρύσεως τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἄλλως τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Ἰταλοὶ τὰ πάντα παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων; Ἡ Ἰταλία, λέγει ὁ περιφανὴς γλωσσολόγος Μάξιμος Μυλλῆρος [3], τὰ πάντα ἔλαβε παρὰ τῶν Ἑλλήνων οὐ μόνον ἐν ὑστέροις χρόνοις, καθ' οὓς ὁ δυόμενος ἥλιος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀνεμίγνυε τὰς ἑαυτοῦ

---

1) Θεογ. 1011. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ἡσίοδος ἐγίνωσκε πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐν Σικελίᾳ Αἴτναν, τὴν παρὰ τὰς Συρακούσας Ὀρτυγίαν καὶ τοὺς γείτονας τῶν Ἰταλῶν Λίγυας. Στράβ. Α' 23 Η', 300.

2) Ὅτι ἡ ὀνομασία Γραικοὶ ἦτο ἀρχαιοτέρα τῆς ὀνομασίας Ἕλληνες φαίνεται ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου τοῦ Ἀριστοτέλους «τὸν περὶ τὴν Δωδώνην τόπον ᾤκουν οἱ Σελλοὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοί, νῦν δὲ Ἕλληνες.» Μετεωρ. 1, 14.

3) Max Müller Vorlesungen über die Vissenschaft der Sprache ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Böttiger 1866 1 serie σελ. 200. Φαίνεται δὲ ὅτι πάντα ταῦτα παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἄλλα μὲν ἀρχαιότερον, ἄλλα δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν βασιλέων Ταρκυνίων, ὅτε κατὰ Κικέρωνα (de Republ. 2, 19) εἰσερρύη εἰς τὴν Ῥώμην οὐχὶ μικρὸν ῥυάκιον, ἀλλὰ πολυχεύμων ποταμὸς ἑλληνικῆς σοφίας καὶ τέχνης. Ταῦτα, ὡς καὶ τὰ προειρημένα περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Λατίνου, ἐλάβομεν ἐκ τοῦ ἀξιολόγου συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ Εὐθυμίου Καστόρχη Περὶ τῆς ἀρχῆθεν κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ Ῥωμαίους. Ἀθήνησι 1872 σελ. 5, 7, 88, 89, 122. Ἰδὲ καὶ Mommsen ῥωμ. ἱστορ. I, 6. 10. 14. 15.

ἀκτῖνας πρὸς τὰς τῆς Ἠοῦς τοῦ ῥωμαϊκοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ καὶ ὅτε αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἔπλεον πρὸς δυσμάς, ἀναζητοῦσαι νέαν πατρίδα. Παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἔλαβον οἱ Ἰταλοὶ τὸν ἀλφάβητον καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐδιδάχθησαν νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ γράφωσι. Τὰ ὀνόματα μέτρων, σταθμῶν, μηχανῶν, νομισμάτων καὶ πολλῶν εἰς τὴν ναυτιλίαν ἀναφερομένων ἐλήφθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ δεικνύουσιν ὁπόσον ἰσχυρῶς ἐπέδρασεν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐπὶ τὸν ἰταλικόν.

Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, καὶ ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι τὰ ὀνόματα *Ajax*, *Maja*, *Troja* δὲν εἶνε ἐκρερωμαϊσμένα ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων, οὐδὲν ἄλλο θὰ εἴχομεν νὰ διδαχθῶμεν ἐξ αὐτῶν ἢ τὸ διῃρημένον τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἑλληνικῶν ἀποικίσεων καὶ τῆς συχνοτέρας ἐπιμιξίας τῶν Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων, κατὰ τὴν η′ ζ′ καὶ ϛ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, οὐδὲν δὲ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν Ἀττικῶν καὶ μάλιστα τῆς ἐπὶ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους.

Οὐδὲ τὰ ὀνόματα λοιπὸν *Ajax* καὶ *Maja* καὶ *Troja* φαίνονται πρόθυμα νὰ παράσχωσιν ἐπικουρίαν τινὰ τοῖς Ἐρασμικοῖς ἐν τῷ σφοδρῷ αὐτῶν κατὰ τῆς παραδόσεως ἀγῶνι, πολλῷ δὲ ἐλάσσονα προθυμίαν δεικνύουσι τὰ ἄλλα ὀνόματα τὰ εἰς τὴν λατινικὴν διὰ τῆς διφθόγγου *ae* μεταγραφόμενα. Διότι ταῦτα φανερῶς συντάσσονται μετὰ τῆς παραδόσεως ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Τερεντίου Βάρρωνος καὶ Φαβίου Κοϊντιλιανοῦ καὶ Τερεντιανοῦ Μαύρου, σαφῶς διδασκόντων ὅτι ἡ λατινικὴ *ae* καὶ ἡ ἑλληνικὴ *αι* εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἀσύνθετον προφοράν. Καὶ τί μὲν λέγει ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν[1]. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Βάρρων τὰ αὐτὰ μαρτυρεῖ περὶ τῆς λατινικῆς *ae* γίνεται δῆλον ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου τοῦ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *de lingua latina*· ***Obscaenum dicitur ab scaena· ea ut Graeci aut Accius scribit scena. In pluribus verbis A ante E alii ponunt, alii non; ut quod partim dicunt Sceptrum, partim Scaeptrum; alii Faeneratricem Plauti, alii Feneratricem, sic Faenisicia et Fenisicia; ac rustici***

---

1) σελ. 429 σημ. 1.

pappum Mesium non Maesium a quo Lucilius scribit Caecilius (Praetor) ne rusticus fiat.[1] Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ β' αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (σελ. 58) ζητεῖ νὰ στρέψῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν σαφῆ ταύτην μαρτυρίαν τοῦ Βάρρωνος, παραλείπων τὸ πρῶτον μέρος τοῦ χωρίου, ἀναγράφων δὲ μόνον τὸ δεύτερον καὶ ἑρμηνεύων τὴν λέξιν *ponunt*, ὡς εἰ ἀντ' αὐτῆς ἦτο γεγραμμένη *pronuntiant*, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία ὅμως αὐτοῦ εἶνε ἀθεμελίωτος καὶ αὐθαίρετος. Πόθεν ἔλαβεν ὁ Βλάσσιος τὴν πολύτιμον εἴδησιν ὅτι τὸ λατινικὸν ῥῆμα *ponere* σημαίνει *pronuntiare*; Βεβαίως οὐχὶ ἐκ τῶν Λατίνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, διότι παρὰ τούτοις πολλάκις μὲν εὕρηται ἡ λέξις σημαίνουσα *scribere γράφειν*, οὐδέποτε δὲ *pronuntiane*, *προφέρεσθαι*, *ἐκφωνεῖν*. Καὶ ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα χωρία, ἐν οἷς λαμβάνεται, ὡς λέγομεν, μετὰ τῆς σημασίας τοῦ γράφειν, ἀναφέρομεν τὸ ἑξῆς τοῦ Πρισκιανοῦ, πολλὴν ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ τοῦ Βάρρωνος· *i quoque apud antiquos post e ponebatur et diphthongum ei faciebat, quam pro omni i scribebant more antiquo Graecorum*[2]. Τὸ χωρίον τοῦτο δεικνύει ὅτι καὶ ὁ Βάρρων χάριν ποικιλίας τῆς φράσεως μετεχειρίσθη τὸ *ponunt* ἀντὶ τοῦ *scribunt*, ὅπως καὶ ὁ Πρισκιανός, ἵνα μὴ καὶ πάλιν ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν λέξιν. Ἂν δὲ μετὰ τὸ *scribere* καὶ τὸ ταυτόσημον *ponere* ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ *dicere*, εἰς τοῦτο πιθανώτατα παρωρμήθη ἐκ τοῦ ὅτι οἱ λογιώτατοι καὶ οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκριβέστατοι τῶν Ῥωμαίων διέστελλον τὴν *ae* ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ *e* οὐ μόνον ἐν τῇ γραφῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προφορᾷ. Ἀλλ' ἐκ τῆς διαστολῆς ταύτης οὐδαμῶς συμπεραίνεται ὅτι τῆς *ae* ἠκούοντο ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Βλάσσιος, διότι πρὸς τοιοῦτον συμπέρασμα ἐνίσταται τὸ πρῶτον μέρος τοῦ χωρίου τοῦ Βάρρωνος, ὅτι πολλοὶ καὶ αὐτῶν τῶν λογίων, ὡς εἶπεν ὁ Κορσηνός[3], διετέλουν ἐν μεγίστῃ συγχύσει τῆς *ae* καὶ τοῦ *e*· τηλικαύτη δὲ σύγχυσις, συμ-

---

1) M. Terentii Warronis d. L. L. Lib. VII, 99 ἔκδ. Speng. 372.

2) Priscian A, IX, 50.

3) Corsen, Ueber Aussprache κτλ. 1858 I σελ. 186, ἔνθα λέγει ὅτι ἡ πρῶτον ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς ἐπαρχίαις ἀναφανεῖσα σύγχυσις τῆς ae καὶ τοῦ e ἔλαβε μείζονα ἐπίδοσιν ἐπὶ Βάρρωνος, γενομένη κοινὴ καὶ αὐτοῖς τοῖς λογίοις.

βαίνουσα πάντοτε περὶ τὴν γραφὴν τῆς *ae* καὶ τοῦ *e*, οὐδέποτε δὲ περὶ τὴν γραφὴν τῆς *ae* καὶ τοῦ *a*, κατανοεῖται μόνον, ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι οἱ μὲν λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων ἐξεφώνουν τὴν *ae* ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, οἱ δὲ ἄλλοι, οἱ πλείονες, ὡς κλειστόν, ἕνεκα δὲ τῆς κλειστοτέρας ταύτης προφορᾶς παρέλειπον τὸ *a*, ὡς τοῦ *e* ἀκριβέστερον σημαίνοντος τὸν ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ *e* προερχόμενον κλειστότερον φθόγγον. Κάλλιστα δὲ δυνάμεθα τὴν τοιαύτην σύγχυσιν τῆς *ae* καὶ τοῦ *e* παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν Ῥωμαίων νὰ παραβάλωμεν πρὸς τὴν ἐν τῇ γραφῇ παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων σύγχυσιν τοῦ *ε* καὶ τῆς *αι*, ἀφ' οὗ χρόνου αὕτη τελέως συσταλεῖσα, ἤδη ἀπὸ τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, ἀπέβη κατὰ πάντα ταυτοδύναμος τῷ ἁπλουστάτῳ καὶ βραχυτάτῳ *ε*.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερον μαρτύριον ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς δυνάμεως τῆς *ae* ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ. Ὁ Σααλφέλδης διὰ πλείστων παραδειγμάτων ἀπέδειξεν ὅτι ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Σύλλα μέχρι τῶν τελευταίων καισαρικῶν χρόνων τὸ *η* τῆς ὀνομαστικῆς καὶ γενικῆς πτώσεως ὀνομάτων Ἑλληνίδων γυναικῶν, ἀπελευθέρων ἢ δούλων ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπιφανῶν Ῥωμαίων, μεταγράφονται εἰς τὴν λατινικὴν ἀδιακρίτως ποτὲ μὲν διὰ τοῦ μακροῦ *e*, ποτὲ δὲ διὰ τῆς διφθόγγου *ae* [1]. Ἡ διὰ τῆς *ae* μεταγραφὴ ἁπλοῦ καὶ ἀσυνθέτου φθόγγου θὰ ἦτο ὅλως ἀδύνατον, ἂν ἡ *ae* ἤδη κατὰ τὴν β' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἤτοι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως ἐν ταῖς λατινικαῖς ἐπιγραφαῖς, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ἁπλοῦ καὶ ἀσυνθέτου στοιχείου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἑλληνικὴ λέξις *σκηνή*, ἥτις συνήθως ἐκφέρεται ἐν τῇ λατινικῇ διὰ τῆς *ae*, ὅπως καὶ ἡ λέξις *σκηνικός*, *scaenicus*, εὕρηται ἅπαξ μεταγεγραμμένη διὰ τῆς *ai* [2],

---

1) Saafeld κτλ. σελ. 66—69. Εὕρηται δὲ ἐν τούτοις ἅπαξ ἢ δὶς καὶ ai ἀντὶ ae.

2) Αὐτόθι σελ. 57. scaina δὲ ἀντὶ scaena ἐν CIL I, 1280. Ἡ γραφὴ αὕτη ἐπικυροῖ τὴν γνώμην τοῦ Κορσηνοῦ, λέγοντος ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραφον ai καὶ oi ἀντὶ ae καὶ oe, ἐξελέγχει δὲ τὴν τοῦ G. Meyer, νομίζοντος ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἑλληνικὴν ο ι ἐξεφώνουν ὡς ο ϊ, διότι ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐγράφη καὶ Oinomaos ἀντὶ Oenomaos (Grammat. ἔκδ. β' σελ. 130), ἐξελέγχει δὲ καὶ τὴν τοῦ Βλασσίου, ἰσχυριζομένου ὅτι τὸ scaena ἐγένετο ἐκ τῆς συμμίξεως τοῦ scana καὶ scena.

γίνεται δῆλον ὅτι καὶ ἡ *ai* κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους δὲν ἐφύλαττεν ἔτι τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῆς καὶ σύνθετον προφοράν, ἀλλ' ἦτο ταυτοδύναμος τῇ *ae*. Λέγων δὲ ὁ Βλάσσιος ὅτι τὸ *a* καὶ *e* ἠκούετο ἀκριβῶς ἐν τοῖς ὀνόμασι *scaena* καὶ *scaeptrum*, καὶ ὅτι ἡ προφορὰ αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς συμμίξεως τῶν ἀρχαιοτέρων *scana* καὶ *scaptrum* μετὰ τῶν νεωτέρων *scena* καὶ *sceptrum*, ἰσχυρίζεται ἰσχυρισμὸν ἐκ τῆς φαντασίας ληφθέντα[1], καὶ διὰ τοῦτο ἀνάξιον πάσης ἀνασκευῆς.

Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐπὶ Ἀδριανοῦ ζῶν Λατῖνος Γραμματικὸς Τερέντιος Σκαῦρος λέγει τι ἐναντίον πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα. Τὸ χωρίον τοῦ Σκαύρου ἔχει ὡς ἑξῆς· *apud antiquos i littera pro ea(e) scribebatur ut testantur* μεταπλασμοί, *in quibus est ejus modi syllabarum diductio, ut «pictai vestis» et «aulai medio» pro pictae et aulae. sed magis in illis e novissima sonat, et propterea antiqui quoque Graecorum hanc syllabam per ae scripsisse tradundur*[2]. Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου συνάγεται ὅτι ἐν τῇ λατινικῇ διφθόγγῳ *ae* δὲν ἠκούετο ἔτι, ὡς ἀρχαιότατα, τὸ *a* καὶ τὸ *i*, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν μᾶλλον τὸ *e*, τὸ τελευταῖον γράμμα τῆς διφθόγγου *ae*. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο συνάγεται καὶ ἂν τὰς λέξεις *sed in illis* συμπληρώσωμεν οὐχὶ διὰ τῶν ἀπωτέρων *pictai* καὶ *aulai*, ἀλλὰ διὰ

---

1) Πόθεν γινώσκει ὁ Βλάσσιος ὅτι ὑπῆρξάν ποτε ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ αἱ λέξεις scana καὶ scaptrum, ἀφοῦ οὐδὲν τοιοῦτον ἐκ τοῦ παρατεθέντος χωρίου τοῦ Γάρρωνος συνάγεται οὐδὲ ἄλλοθέν ποθεν εἶνε γνωστὴ τοιαύτη ὕπαρξις; Πόθεν δὲ γινώσκει καὶ ὅτι ἐκ τούτων καὶ ἐκ τοῦ scena καὶ sceptrum ἠδύναντο διὰ συμμίξεως νὰ προέλθωσιν τὰ scaena καὶ scaeptrum; Διὰ τί δὲν παρέθηκε καὶ δύο τρία ἄλλα σαφέστερά πως τοιαύτης θαυμασίας συμμίξεως, παραδείγματα, ἵνα πεισθῶσι καὶ ὅσοι νομίζουσιν ἀδυνάτους καὶ παρὰ φύσιν τοιαύτας συμμίξεις; ἢ μήπως νομίζει ὅτι ἰσχυρίζεσθαι καὶ ἀποδεικνύειν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα; Εἰς τοιούτους ἀτόπους ἰσχυρισμοὺς δὲν ἤθελε καταλήξει ὁ Βλάσσιος οὔτε ἐν τῇ β' οὔτε ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας (σελ. 66), ἂν πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἅτινα παρέλιπε νὰ ἐξετάσῃ, ἐνεθυμεῖτο καὶ τὴν γραφὴν scaina καὶ τὴν διὰ τῆς ai καὶ ae γραφὴν τοῦ η τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν δούλων ἢ ἀπελευθέρων Ἑλληνίδων, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Σααλφέλδης ἐν τῷ προμνημονευθέντι αὐτοῦ συγγράμματι σελ. 67—69.

2) Ἴδε Keil Gramm. Lat. VII, 16. Ἴδε καὶ ἔμπροσθεν σελ. 56, σημ. 2.

τῶν ἐγγυτέρων *pictae* καὶ *aulae* καὶ τὸ χωρίον ἑρμηνεύσωμεν ὅπως ἑρμηνεύει ὁ Βλάσσιος (ἔκδ. β′ σελ. 57), ὅτι ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῆς *ae* ἠκούετο μᾶλλον τὸ *e* ἢ τὸ *a*, διότι εἶνε γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρήσεως τοῦ *μᾶλλον* καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ λατινικῇ τοῦ *magis*, ὅτι ταῦτα τίθενται πολλάκις ἐν τῷ λόγῳ καὶ ἐπὶ παντελοῦς ἄρσεως τοῦ ἑτέρου τῶν συγκρινομένων ὅρων. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἀποδεχθῶμεν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ *magis* ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Σκαύρου καὶ ἀσπασθῶμεν ὁλόκληρον τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βλασσίου, πάλιν οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Λατίνου Γραμματικοῦ, ἢ ὅτι ἡ λατινικὴ *ae* εἶχε ἀνοικτότερόν τινα καὶ καθαρώτερον τοῦ μακροῦ *e* φθόγγον, ὅστις ὅμως ἀπὸ χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τοῦ Σκαύρου, τοσοῦτον ἐπλησίαζεν, ὡς καὶ ἄρτι ἐλέγομεν, πρὸς αὐτόν, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὴν μεταγραφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ *η*, ἐπὶ δὲ τοῦ Βάρρωνος νὰ μὴ διακρίνηται πολλάκις ἀπὸ τοῦ *e* μηδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων. Δύο δὲ φθόγγοι *e*, ὁ μὲν ἀνοικτότερος, ὁ δὲ κλειστότερος, ὑπάρχουσι καὶ σήμερον ἔν τισι γλώσσαις, οἷον ἐν τῇ γαλλικῇ καὶ γερμανικῇ, ὑπῆρχον δέ, ὡς εἴδομεν, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ [1]. Ἂν δὲ τὸ μακρὸν *e* δὲν εἶχε κλειστότερον φθόγγον τῆς *ae*, δὲν θὰ ἔλεγεν ἕτερος νεώτερος Λατῖνος Γραμματικὸς ὅτι τὸ *e* συσταλὲν ἠχεῖ ὡς ἡ δίφθογγος *ae* [2], ἀλλ' ἱκανὸν ἦτο νὰ εἴπῃ ἁπλῶς τὸ *e*. Τὴν ἁπλῆν προφορὰν τῆς *ae* ὑποσημαίνει καὶ αὐτὸς ὁ Σκαῦρος ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ, ὅταν λέγῃ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαιότατοι Ἕλληνες διὰ τὴν αὐτὴν προφορὰν τῆς ἑλληνικῆς *αι* πρὸς τὴν λατινικὴν *ae* ἔγραψαν *αε* ἀντὶ *αι*, ταύτην δὲ ὁ Σκαῦρος πάντως ἐξεφώνει ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ê*, ἀφοῦ αὕτη κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ εἶχε τοσοῦτον συσταλῆ, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ ἤδη καὶ εἰς παράστασιν τοῦ βραχέος *ε*.

Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ *αι* εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τῇ λατινικῇ *ae* καὶ δὴ τὴν τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ μακροῦ *ê*, λέγει, ὡς εἴδομεν, καὶ ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος (ἰδὲ ἔμπρ. σελ. 429), συνάγεται δὲ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς λόγων τοῦ Κοϊντιλιανοῦ· *AE syllabam, cujus secundam nunc*

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 527.

2) Quando e correptum est sic sonat quasi diphthongus, equus, Serg. in Donat. Keil IV 520, 28.

E litteram ponimus, varie per A et I efferebant; quidam semper, ut Graeci, quidam singulariter tantum, cum in dativum vel genitivum casum incidissent, unde pictai vestis et aquai Vergilius amantissimus vetustatis carminibus inseruit. In iisdem plurali numero E utebantrr, hi Syllae, Galbae. Est in hac quoque parte Lucilii praeceptum κτλ.[1] Ἵνα μᾶλλον κατανοήσῃ τις τὸ χωρίον τοῦτο, πρέπει νὰ ἐνθυμῆται δύο τινά· πρῶτον μὲν ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τοῦ περὶ ὀρθογραφίας κεφαλαίου, ἐν ᾧ ὁ Κοϊντιλιανὸς ἀποδεικνύει ὅτι παρὰ τὴν προφορὰν ὑπάρχει καὶ κράτος συνηθείας, ὅπερ μεταβάλλεται πολλάκις κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους, καίπερ διαμενούσης τῆς αὐτῆς προφορᾶς, καὶ κεῖται εὐθὺς μετὰ ἕτερον ὅμοιον χωρίον, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τῆς διὰ τοῦ *e* καὶ τοῦ *i* γραφῆς τοῦ μακροῦ *i* κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων· δεύτερον δὲ ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς *ae* εἰς *ai*[2] ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ πτώσει τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ ἦτο ποιητικὸς μόνον κόσμος, φυλαχθεὶς ἐν τῇ ποιήσει μέχρι καὶ τῶν νεωτάτων χρόνων, ἐν δὲ τῇ καθωμιλημένῃ συνηθείᾳ καὶ ἐν ταύταις ταῖς πτώσεσιν ἠκούετο μόνον ἡ *ae*, καὶ πρὶν ἔτι εἰσαχθῇ ἡ τὸν φθόγγον αὐτῆς σημαίνουσα γραφή, ἤδη ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν πολέμων[3]. Ἂν τις ἐνθυμηθῇ ταῦτα, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι ὁ Κοϊντιλιανὸς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ διακρίνει δύο τρόπους γραφῆς τῆς λατινικῆς *ai* κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους ῥωμαϊκοὺς χρόνους, τὸν μὲν δηλοῦντα τὴν διῃρημένην ἐκφώνησιν τῆς *ai* τὴν ἐν τῇ ποιητικῇ χρήσει τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς πτώσεως, τὸν δὲ τὴν ἑτέραν, τὴν ἁπλῆν καὶ ἀδιαίρετον, κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων, κατανοεῖ παραχρῆμα ὅτι ἡ λατινικὴ *ae* καὶ ἡ ἑλληνικὴ *αι* εἶχον κατὰ Κοϊντιλιανὸν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν προφορὰν ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς γραφῆς *ae*. Οὐδεμία δὲ ἄλλη ἠδύνατο νὰ εἶνε *ἡ κοινὴ αὕτη προφορὰ* ἢ ἀναγκαίως ἡ τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *e*, καὶ πιστεύομεν ὅτι χαριεντίζεται μᾶλλον ἢ σπουδάζει ὁ Βλάσσιος, ὅτε ἰσχυρῶς διατείνεται ὅτι ἡ

1) Inst. Orat. I, 7, 18.

2) Ἐν τῷ ὅτι ἡ λατινικὴ ae διαιρεῖται μόνον εἰς ai, οὐδέποτε δὲ εἰς a καὶ e, ἔχομεν πλὴν τῶν εἰρημένων καὶ ἑτέραν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀδιαιρέτου αὐτῆς ἤχου

3) Corsen II σελ. 136 – 137.

ἑλληνικὴ δίφθογγος *αι* ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὴν ἐρασμικὴν διδασκαλίαν ὡς *αϊ* μέχρι τοῦ Σεβήρου καὶ ἔτι ὕστερον, μέχρι τῆς γ' καὶ δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος!!!

Ἀλλ' οὐδὲ ἡ διὰ τῶν λατινικῶν διφθόγγων *au* καὶ *eu* μεταγραφὴ τῶν ἀντιστοίχων ἑλληνικῶν *αυ* καὶ *ευ* ὠφελεῖ τοὺς Ἐρασμικοὺς καὶ τὸν Βλάσσιον. Διότι οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὅτι τὸ δεύτερον στοιχεῖον τῶν λατινικῶν διφθόγγων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς λέξεσι δὲν ἠδύναντο οἱ Ῥωμαῖοι, ἂν ἤθελον καὶ εὕρισκον σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἑαυτῶν γλώσσης, νὰ ἐκφωνῶσιν ὡς *βαῦ*, ἀφοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἐσημαίνετο παρ' αὐτοῖς καὶ ὁ φθόγγος *ου* καὶ ὁ φθόγγος *βαῦ*. Ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν οὐδεὶς διαρρήδην λέγει ὅτι αἱ ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰς λατινικὰς *au*, *eu* ἑλληνικαὶ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* ἀπέδιδον ἀκριβῶς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἦχον, ὅπως, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν (σελ. 429), διαρρήδην λέγουσι περὶ τῆς ἑλληνικῆς *αι* καὶ τῆς λατινικῆς *ae*.

Ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἑλληνικῶν δασέων δυνάμεθα νὰ πορισθῶμέν τι ἀκριβέστερον ἐκ τῆς διὰ τοῦ *ph* καὶ *ch* καὶ *th* μεταγραφῆς αὐτῶν εἰς τὴν λατινικήν, ὡς ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν δασέων λόγῳ (σελ. 634) ἱκανῶς διεσαφήσαμεν. Καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ *φ* καὶ τοῦ λατινικοῦ *f* δὲν θὰ ἐγινώσκομεν ὡσαύτως τι ἀκριβές, ἂν ῥητῶς καὶ ὁ Πρισκιανὸς καὶ ὁ Κοϊντιλιανὸς δὲν παρέδιδον ἡμῖν ἱκανὰ περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης. Καὶ ὁ μὲν Πρισκιανὸς λέγει «*Hoc tantum scire debemus, quod non tam fixis labris est pronuntianda quomodo ph, atque hoc solum intersit* (I. 14, 11)· ὅτι δηλαδὴ οὐδεμία ἄλλη διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ *φ* καὶ τοῦ λατινικοῦ *f*, ἢ ὅτι τοῦτο δὲν ἐξεφωνεῖτο οὕτω συμπιλουμένοις τοῖς χείλεσιν, ὅπως ἐκεῖνο. Σαφέστερον δὲ ὁ Κοϊντιλιανὸς «*Nam et illa quae est sexta nostrarum paene non humana voce, vel omnino non voce potius inter discrimina dentium efflanda est; quae etiam cum vocalem proxima accipit, quassa quodamodo, utique quotiens aliquam consonantem frangit, ut in hoc ipso «frangit» multo fit horridior» (XII, 10, 29)*. Ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης τοῦ Κοϊντιλιανοῦ συνάγεται, ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον πειθόμεθα, οὐχὶ τοσοῦτον ὅτι ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *f* τὸ κάτω χεῖλος προσηρείδετο εἰς τοὺς ἄνω ὀδόντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι

τὰ χείλη ἀφίσταντο πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οὕτω διὰ τοῦ χάσματος τῶν ὀδόντων ἐξήρχετο οὐχὶ φωνή, ἀλλὰ φύσημα φρικῶδες πλῆττον καὶ κραδαῖνον ἀμφότερα τὰ χείλη. Τούτου δὲ ἕνεκα δὲν εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ Κικέρων, σκώψας Ἕλληνά τινα, διότι θέλων οὗτος νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ ὄνομα ***Fundanius*** κατὰ τοιαύτην προφορὰν τοῦ *f*, ἐξεφώνησεν, ἀνοίξας κατὰ μίμησιν τῶν Ῥωμαίων ἱκανῶς τὰ χείλη, ***Hundanius*** *(Quintil 1. 4, 14)*· ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι οὐχὶ μόνον Ἕλλην ἀρχαῖος ἢ νεώτερος, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄλλου ἔθνους ἄνθρωπος δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ μιμηθῇ προσηκόντως τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο φύσημα. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εἶχεν ἄδικον ὁ Κικέρων, ὅσον, εἰ μὴ αὐτός, ἀλλὰ πολλοὶ βεβαίως Ῥωμαῖοι, ὅσοι δὲν ἠπίσταντο καλῶς τὴν ἑλληνικήν, θὰ εὕρισκον περισσοτέραν δυσκολίαν νὰ ἐκφωνῶσιν ὀρθῶς τὰ ἥδιστα τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων, ἄνευ χάριτος καὶ ἡδύτητος προφέροντες *χάρις*, *ἡδύς*, *γλυκύς*, *θυμηδία*, *Ζέφυρος*, ὅπως καὶ νῦν οὐκ ὀλίγοι τῶν Ἐρασμικῶν, οἵτινες οὐχὶ μόνον ἄνευ χάριτος προφέρουσι πολλοὺς τῶν ἑλληνικῶν φθόγγων, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀναισθήτως ἔχουσι πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν τινὲς αὐτῶν, ὥστε διδάσκουσιν ὅτι τὰ δασέα *χ*, *φ*, *θ* πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται ὡς *kh*, *ph*, *th* καὶ ὅτι αἱ λέξεις *ἐφθέγχθαι*, *ἐπλάγχθη*, *ἀγχόνη*, *ἀγχίνοια*, *λόγχη* καὶ αἱ ὅμοιαι πρέπει νὰ ἀποδίδωσι τοιούτους ἤχους, οἷοι θὰ ἐπετρέποντο ἴσως μόνον ἀγρίοις καὶ βαρβάροις λαοῖς, πόρρω Μουσῶν καὶ Χαρίτων τεθραμμένοις καὶ πόρρω τοῦ στόματος ἔχουσιν ἀπῳκισμένα καὶ ἀπεσχοινισμένα τὰ ὦτα.

ΟΙ ΕΡΑΣΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ(*)

Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιφανῶν φιλολόγων, οὐχ ἥκιστα δὲ ὁ Γεώργιος Κούρτιος, σαφῶς ὡμολόγησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἐξεφώνουν ὡς ἁπλᾶ στοιχεῖα τὰς διφθόγγους ἤδη ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων[1]. Καὶ ὄντως οὐδεὶς δύναται σήμερον νὰ ἀπορρίψῃ ἐλλόγως τὴν ὡς ἁπλῶν ἤχων ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαιοτέρων Γραμματικῶν, ἀφοῦ, ὡς ἀκριβῶς διελάβομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὁ μὲν Ῥωμαῖος Νιγίδιος, σύγχρονος τῷ Κικέρωνι, ῥητῶς λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης ἔγραψαν διὰ δύο χαρακτήρων τὸν διὰ τῆς *ει* σημαινόμενον φθόγγον[2], ὁ δὲ Ἀρίσταρχος παράγων τὸ *ῥὶς* καὶ *θὶς* παρὰ τὸ *ῥεῖν* καὶ *θείνεσθαι* ἠξίου νὰ γράφῃ τὰς λέξεις ταύτας ἐναντίον τῆς παραδόσεως διὰ τῆς *ει*, *ῥεὶς* καὶ *θεὶς*[3], ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ ἀπέκλειε τῶν διφθόγγων τὰς κατ' ἐπικράτειαν, ὡς ἐχούσας ἀνεκφώνητον τὸ δεύτερον αὐτῶν φωνῆεν[4], ἀρχαιότερον δὲ πάντων τούτων ὁ Καλλίμαχος προέφερε τὸ *ναίχι* ὁμοίως πρὸς τὸ *ἔχει*[5]. Ὑπὲρ τῆς ἁπλῆς καὶ ἀσυνθέτου ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων παρὰ τοῖς Γραμματικοῖς συνηγοροῦσι πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ οἱ λόγοι τοῦ Σέξτου ὅτι «οἱ τεχνικοὶ μάχονταί τε καὶ εἰς αἰῶνα μαχή-

---

(*) Τὴν παροῦσαν πραγματείαν εἴχομεν καταχωρίσει ἐν τῷ Ἀθήνησιν ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Πλάτωνι» κατὰ τὸ ἔτος 1881 Τόμ. γ', τεύχ. ζ'. ἐκδίδομεν δὲ καὶ πάλιν ἐνταῦθα, ὅπως ἐξ ἀρχῆς εἶχε, μετά τινων ἀναγκαιοτάτων προσθηκῶν καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ τέλος καὶ ἐλαχίστων ἐνιαχοῦ μεταβολῶν.

1) Ἰδ. G. Curtius, Erläuterungen, 2te Auflage 1870 σελ. 21 καὶ Lentz Herodiani technici reliquiæ, Lipsiæ Τόμ. 3. 1867 — 1870. Τομ. I, Præf. σελ. CI.

2) σελ. 267.

3) σελ. 281.

4) σελ. 302.

5) σελ. 292—298

σονται πρὸς ἀλλήλους, τῶν μὲν οὕτως, τῶν δὲ ἐκείνως τὸ αὐτὸ γράφειν ἀξιούντων»[1]· συνηγοροῦσι δέ, ὡς εἴδομεν, καὶ οἱ πολυάριθμοι κανόνες, οὓς ἐν ἰδιαιτέροις βιβλίοις περὶ ὀρθογραφίας ἔγραψεν ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν, ὁρίζοντες τίνες τῶν λέξεων διφθογγογραφοῦνται καὶ τίνες ψιλογραφοῦνται, τίνες δηλονότι γράφονται διὰ τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι*, καὶ τίνες διὰ τῶν ψιλῶν φωνηέντων *ε*, *ι*, *υ*[2]. Πάντες οἱ κανόνες οὗτοι καὶ πᾶσαι αὗται καὶ αἱ ἄλλαι μαρτυρίαι, ἃς πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, προϋποτίθενται βεβαίως ὅτι τὰ φωνήεντα τὰ ἀποτελοῦντα τὰς εἰρημένας διφθόγγους εἶχον συνέλθει εἰς ἁπλοῦς ἤχους ἤδη πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστάρχου. Εἶνε δὲ θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας ἄξιον πῶς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος Γραμματικός, ὁ Κυνῆρος, παρορῶν τοιαῦτα σπουδαιότατα γεγονότα, ἤθελεν ἔτι πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ὅτε ἔζη καὶ συνέγραφε τὴν διεξοδικὴν αὐτοῦ γραμματικήν, νὰ ἀκολουθῇ ταῖς γνώμαις τοῦ Ἑϊρριξένου, ὡς εἰ μετὰ τὰς ὕστερον τοῦ Ἑϊρριξένου γενομένας ἀκριβεστάτας ἐρεύνας τῆς διδασκαλίας τῶν Γραμματικῶν μηδεμία ἐγένετο κατὰ τοῦτο ἐπιστημονικὴ ἐπίδοσις, τὰ δὲ ἐξαγόμενα τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἦσαν τὰ αὐτά, οἷα καὶ πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ματθίου, πρέπει δέ τις ἔτι καὶ νῦν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ νοῇ τοὺς Ἕλληνας Γραμματικούς, καθ' ὃν ὁ Ἑϊρρίξενος κατὰ τὸ ἔτος 1839 καὶ πρότερον. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ Βλασσίου, ὅστις μετὰ πολλοῦ ἀξιώματος προβαίνων ἐν μὲν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ αὐτοῦ πραγματείᾳ κηρύσσει ὅτι οὐδὲν γινώσκομεν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γραμματικῶν (σελ. 39), ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ (σελ. 70 κἑξ.) ἀποφαίνεται ἐναντίαν γνώμην, ἐν ἀμφοτέραις δὲ ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ γράμμα μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας διδάσκει τὸν τρόπον (καὶ οὗτος εἶνε ὁ ἐρασμικός), καθ' ὃν ὀφείλομεν σήμερον νὰ ἀναγινώσκωμεν τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος; Ἂν ὁ Ἑϊρρίξενος ἀληθῶς ἢ πεπλασμένως ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀσυνθέτου προφορᾶς τῆς *αι* κατὰ τοὺς χρό-

---

1) Πρὸς Γραμματικούς· σελ. 638, 28 ἔκδ. Βεκκ

2) Graefenhan I, 441 καὶ Lentz Herodian. κλ. I, Præf. σελ. XCIX. Τοὺς πολυαρίθμους τούτους κανόνας συνέλεξεν ὁ Λέντιος ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ β' τόμου ἀπὸ σελίδος 409—611. Περὶ τούτων ἰδὲ πλείονα ἔμπροσθ. σελ. 430 κἑξ

νους τοῦ Φιλοπόνου[1] περὶ τὸ 550 ἔτος μετὰ Χριστὸν ἀκμάσαντος, ἂν ἰσχυρίζεται[2] ὅτι ἡ μαρτυρία Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ δὲν καταδικάζει τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν (σελ. 96), ἢ πρέπει νὰ παραρριφθῇ ὡς ἀναξιόχρεως (σελ. 97), ἂν λησμονεῖ τὰ ἐρασμικὰ δόγματα[3] ἐν ᾧ ἑρμηνεύει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νιγιδίου (σελ. 134), ἢ διαστρέφων τὰς ῥήσεις τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν μηδαμῶς ὀκνεῖ νὰ λέγῃ «οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλὰ Γραμματικῶν πάρα» (σελ. 64), οὐδὲν τὸ παράδοξον ἔχουσι πάντα ταῦτα τῷ ἀποβλέποντι εἰς τὸν σκοπὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἑϊρριξένου καὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἔγραφε. Νὰ περιπίπτωσι δ' ὅμως σήμερον εἰς τὰ αὐτὰ καὶ ὅμοια ἁμαρτήματα ἄνδρες τὰ δεύτερα, εἰμὴ τὰ πρῶτα, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων φερόμενοι, εἶνε, ἐπαναλέγομεν, θαυμασμοῦ ἄξιον φαινόμενον. Εἰς οὐδὲν δὲ ἄλλο καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ τὸ αἴτιον τοῦ φαινομένου τούτου, ἢ εἰς τὸν ὑπερβάλλοντα ζῆλον, μεθ' οὗ πολλοὶ τῶν Ἐρασμικῶν ἀγωνίζονται ὑπὲρ ἀρχῶν, αἵτινες ἅπαξ ἔφθασαν νὰ νομισθῶσιν ἀληθεῖς, εἶνε δὲ πολλάκις δύσκολον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπαλλαγῇ προλήψεως βαθέως ῥιζωθείσης ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, καὶ μάλιστα ὅταν πολλοὺς ἔχῃ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῆς, πάντες δὲ οὗτοι ἔπεισαν ἑαυτοὺς ὅτι μετὰ τῆς ἑαυτῶν γνώμης συντάσσεται ἡ ἐπιστήμη ὁλόκληρος. Ὑπὸ ὑπερβάλλοντος ζήλου βεβαίως παρασυρόμενος ὁ Κυννῆρος ἐπιλανθάνεται ὅλως τῆς μαρτυρίας τοῦ Νιγιδίου περὶ τῆς δυνάμεως τῆς *ει* ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, παρερμηνεύει τὴν ῥῆσιν τοῦ Πρισκιανοῦ, ὡς εἰ ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε γεγραμμένον *pronuntiabant* ἀντὶ *scribebant*[4], παρορᾷ τὸ μέγα κῦρος τοῦ Ἀρι-

---

1) Heinrichen, Ueber die Neugriechische oder sogenannte Reuchlinische Aussprache der Hellenischen Sprache ἐκ τοῦ δανικοῦ. σελ.93 σημ. Ὅτι πολλοὶ συγχέουσιν Ἰωάννην τὸν Φιλόπονον πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἀλεξανδρέα ἰδὲ Lentz, Herodiani κτλ. Praef. σελ. CXXXV.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 424 κέξ.

3) Ἔμπρ. σελ. 268 σημ. 1.

4) Kühner, Ausf. Gramm. I, σελ. 52. ὁ Πρισκιανὸς ἐν τῷ ὑπὸ Κυννήρου μνημονευομένῳ χωρίῳ (Priscian. I, 50 Keil II, σελ. 37) λέγει ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι Ῥωμαῖοι «pro omni longa i scribebant ei more antiquo Graecorum,» ὅπερ οὐδὲν διαφέρει τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (Inst. orat. I, 7, 14). «Diutius duravit ut e i jungendis eadem ratione qua Graeci ει uteren-

στάρχου, τοῦ Διδύμου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Γραμματικῶν καὶ Κριτικῶν, ἀποκρούει, ἀκολουθῶν ἀφυλάκτως τῷ Ἑϊρριξένῳ, τὴν σαφῆ μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου, παρέρχεται ἐν σιγῇ τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας τοῦ Ἡρωδιανοῦ, παραλείπει πάντα ταῦτα, εὑρίσκει δὲ σημειώσεως ἄξιον[1] ὅτι ὁ Γραμματικὸς Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκὸς περὶ τὸ 400 ἔτος μετὰ Χριστὸν ζῶν δὲν κατατάσσει ἐν ταῖς κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγοις καὶ τὴν *ει*[2], ὅπως οἱ ἄλλοι Γραμματικοί[3]. Καὶ ταῦτα λέγει ὁ ἀνήρ, ἐνῷ ἐκ τῶν μεγάλων χασμάτων, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Γραμματικῶν τοῖς μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσι, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ μεγάλου χάσματος, ὅπερ καθορᾶται ἐν τῇ ὑποδιαιρέσει τῶν διφθόγγων, τῇ γενομένῃ ὑπὸ τοῦ γράψαντος σχόλια εἰς τὴν γραμματικὴν Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός[4], ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ πεισθῇ ὅτι καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ λεγομένων ἐξέπεσαν λέξεις τινές· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ Γραμματικὸς ἐκεῖνος ποιεῖται μὲν ἴδιον λόγον περὶ μιᾶς ἑκάστης τῶν ἄλλων διφθόγγων, οὐδένα δὲ περὶ τῆς *ει*, καταλείπων ὅλως ἀόριστον τὴν τάξιν αὐτῆς, βεβαιότατα δὲ κατέτασσε ταύτην ἐν ταῖς κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγοις[5], ἀφοῦ καὶ αὐτός, ὡς καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου, φαίνονται διὰ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα περὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκ κοινῆς πηγῆς ἀντλήσαντες τὴν περὶ τῆς ὑποδιαιρέσεως τῶν διφθόγγων θεωρίαν[6]. Ὑπὸ ἄκρου ὡσαύτως ζήλου φαίνεται λησμονήσας ὁ Κυννῆρος ὅτι καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς ἔγραψεν ἴδιον βιβλίον περὶ ὀρθογραφίας[7], ὅπως ὁ Ἡρωδιανός, αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ

---

tur κτλ.» ἐν οἷς καταφαίνεται, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ὅτι ἡ ει εἶχε δύναμιν μακροῦ ι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ.

1) Ausf. Gramm. I. σελ. 52. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ὁ Κυννῆρος ἀκολουθεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ Ἑϊρριξένου σελ. 102 καὶ 103.

2) Bekker Anecd. Graec. 1214.

3) Αὐτόθ. σελ. 804.

4) Αὐτ. σελ. 804, 12. «Αἱ δὲ κατὰ κρᾶσιν . . . . οὔτε κατὰ διέξοδον, εἰκότως, ὡς στερηθεῖσαι τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων» κτλ.

5) Ὁ Ματθίας ἄνευ λόγου ὅμως καὶ αὐθαιρέτως πιστεύει ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς θὰ κατέτασσεν εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν διφθόγγους. Ἰδὲ Γραμμ. Ματθίου I. σελ. 41.

6) Τοῦτο ὁμολογεῖ καὶ ὁ Κυννῆρος σελ. 60.

7) Ἰδὲ Gramm. Anecd. Ox II, 167—281. Ἔτι δὲ καὶ βιβλίον περὶ ποσότητος, Αὐτόθ. σελ. 283—318,

Χοιροβοσκὸς ὀνομάζει τὴν *ει* στοιχεῖον ὅπως καὶ τὴν *ου*[1], ἐν δὲ τῷ περὶ ὀρθογραφίας τῆς λέξεως *σπεῖσαι* λέγει ὅτι αὕτη γράφεται οὐχὶ διὰ τοῦ *ι*, ἀλλὰ «διὰ τῆς *ει* διφθόγγου· ἀνεφάνη γὰρ τὸ *ε* ἐν τῷ *σπένδω*[2]». Οὕτω δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως, ἂν προέφερε τὴν *ει* κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον ὡς *εϊ*, καὶ τὸ *ε* ἠκούετο ἐν τῷ *σπεῖσαι*, ὡς ἐν τῷ *σπένδω*.

Ἀλλ' ἴδωμεν ἂν τοὐλάχιστον μετὰ τὰς παραδρομὰς ταύτας καὶ παραλείψεις ὀρθῶς ἐνόησεν ὁ Κυννῆρος κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοὺς ἀρχαίους Γραμματικούς. Ἐπειδὴ οὗτοι καὶ δὴ ὁ Χοιροβοσκός[3], στεροῦσι τὴν *αι* καὶ *οι* τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, λέγει (*Ausf. Gramm. I*, σελ. 61), ὅτι τούτου οὐδεὶς ἕτερος λόγος φαίνεται ὑπάρχων ἢ ὅτι αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* ἐλαμβάνοντο ἐν τῷ τονισμῷ ὡς βραχεῖαι συλλαβαί. Ἀλλ' ἐν τούτῳ καταλαμβάνεται ὁ Κυννῆρος ἐπιπολαίως διελθὼν τὴν σειρὰν τῶν λόγων τοῦ Ἕλληνος Γραμματικοῦ. Διότι φανερώτατα ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει τὸ ἐναντίον, ἀναφέρων ὡς αἰτίαν ὅ,τι ὡς ἐπακολούθημα ὑπέλαβεν ὁ Κυννῆρος, ὑπέλαβε δὲ ἐσχάτως, ὡς εἴδομεν[4], καὶ ὁ Βλάσσιος, ὑπὸ τοῦ Κυννήρου παραπλανηθείς. Ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει σαφέστατα ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ***αι*** καὶ *οι* ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, τούτου ἕνεκα ἐν τῷ τονισμῷ λαμβάνονται ἀντὶ κοινῆς ἤτοι βραχείας συλλαβῆς[5]. Ἰδοὺ αὐτολεξεὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἕλληνος Γραμματικοῦ.

«Ἄξιόν ἐστι ζητῆσαι τί δή ποτε ἡ *οι* καὶ ἡ *αι* δίφθογγοι μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων τῷ γενικῷ παραγγέλματι ἀντὶ κοινῆς παραλαμβάνονται, οἷον *ἄνθρωποι*, *Ἀρίσταρχοι*, *ἅμαξαι*, *τράπεζαι*, *ἄελλαι*. Καὶ ἔστιν εἰπεῖν ταύτην τὴν ἀπολογίαν. Ἰστέον ὅτι ἕνδεκα δίφθογγοί εἰσιν· ἔστι γὰρ ἡ *ει* δίφθογγος καὶ ἡ *οι* καὶ ἡ *αι* καὶ ἡ *αυ* καὶ ἡ *ευ* καὶ ἡ *ου* καὶ ἡ *ῃ* καὶ ἡ *ῳ*, ἡ διὰ τοῦ *η* καὶ *ι* καὶ ἡ διὰ τοῦ *ω* καὶ *ι* καὶ ἡ *ηυ* καὶ *ωυ*, ἡ διὰ τοῦ *η* καὶ *υ* καὶ ἡ

1) Lentz. Herodian. κτλ. II, 737, 32.
2) Lentz. II, 583, 6.
3) Bekker Anecd. Graec. 1214.
4) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 434.
5) Αὐτὸς ὁ Χοιροβοσκὸς ἐν τῷ τέλει τῆς προηγουμένης σελίδος 1213 λέγει περὶ τῆς αι διφθόγγου ὅτι «παραλαμβάνεται ἀντὶ κοινῆς ἤγουν ἀντὶ βραχείας.»

διὰ τοῦ *ω* καὶ *υ*, οἷον *ὠὑτὸς* ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ ὁ *αὐτὸς* καὶ ἡ *υι* ἡ διὰ τοῦ *υ* καὶ *ι*. Αὗται τοίνυν αἱ ἕνδεκα δίφθογγοι ἀνεμερίσαντο ἑαυτὰς καὶ ἐγένοντο κατὰ τρόπους τρεῖς· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσι κατ' ἐπικράτειαν, αἱ δὲ κατὰ διέξοδον, αἱ δὲ κατὰ κρᾶσιν. Καὶ κατ' ἐπικράτειαν μέν εἰσιν ὡς ἐπὶ τῆς *ῃ* διφθόγγου τῆς διὰ τοῦ *η* καὶ *ι* καὶ τῆς *ῳ* καὶ τῆς *ᾳ*, τῆς ἐχούσης τὸ *ι* ἀνεκφώνητον. Ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ φθόγγος τοῦ ἑνὸς φωνήεντος ἐπικρατεῖ καὶ αὐτὸς ἐξακούεται οἷον *τῇ Ἑλένῃ*, *τῷ καλῷ*, *τῇ Μηδείᾳ*. Κατὰ κρᾶσιν δέ εἰσιν ὡς ἐπὶ τῆς *ου* διφθόγγου καὶ τῆς *αυ* καὶ τῆς *ευ*. Ἐπὶ τούτων γὰρ συγκιρνῶσιν ἑαυτὰ τὰ δύο φωνήεντα καὶ ἀποτελοῦσι μίαν φωνὴν ἁρμόζουσαν τοῖς δύο φωνήεσιν· οἷον *αὐλὸς*, *εὔχομαι*, *οὗτος*. Κατὰ διέξοδον δέ εἰσιν ὡς ἐπὶ τῆς *υι* διφθόγγου τῆς διὰ τοῦ *υ* καὶ *ι*· ἐπὶ τούτων χωρὶς ἀκούεται ὁ φθόγγος τοῦ ἑνὸς φωνήεντος, τοῦτ' ἔστι τοῦ [*υ* καὶ τοῦ] *ι*, καὶ χωρὶς τοῦ ἑτέρου φωνήεντος, οἷον *ρηυσίν*, *υἱός*, *ὠὑτός*·

Εὖτέ μιν ὠὑτὸς ἀνὴρ

ἀντὶ τοῦ ὁ *αὐτός*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ *αι* δίφθογγος ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι* καὶ ἡ *οι* δίφθογγος οὔτε κατ' ἐπικράτειάν εἰσιν οὔτε κατὰ διέξοδον οὔτε κατὰ κρᾶσιν, εἰκότως, ὥσπερ ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, ἐστερήθησαν καὶ τοῦ χρόνου τοῦ παρεπομένου ταῖς διφθόγγοις, καὶ τούτου χάριν αὗται μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων τῷ τονικῷ παραγγέλματι ἀντὶ κοινῆς παραλαμβάνονται καὶ πρὸς ἕνα ἥμισυν χρόνον ἔχουσι. Πρόκειται «ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι*,» οἷον «ἡ *αι* δίφθογγος ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι*,» ἐπειδὴ ἡ *ᾳ* ἡ ἀνεκφώνητον ἔχουσα τὸ *ι*, ὡς εἴρηται, κατ' ἐπικράτειάν ἐστι· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ ὁ φθόγγος τοῦ *α* ἐπικρατεῖ, οἷον τῇ Μηδείᾳ.»

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἕλληνος Γραμματικοῦ, μεθ' οὗ, ὡς εἴδομεν (σελ. 433), συμφωνοῦσι καὶ ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Ἡφαιστίων, συμπεραίνονται τρία τινά· α΄) ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων καὶ κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶνε δίφθογγοι· β΄) ὅτι τούτου ἕνεκα ἐστερήθησαν τοῦ χρόνου τοῦ παρεπομένου ταῖς διφθόγγοις [1], γ΄) ὅτι ἐπειδὴ παραλαμβάνονται διὰ τὸν πρῶτον

---

1) Ὅθεν ἀλλαχοῦ λέγει ὁ Χοιροβοσκὸς ὅτι «τὸ α τὸ φύσει μακρὸν μεῖζόν ἐστι τῆς αι διφθόγγου» Ἰδὲ Lentz. Herodian. κτλ. II, 323, 25.

λόγον ἀντὶ κοινῆς συλλαβῆς, διὰ τοῦτο τονίζονται ὡς βραχεῖαι συλλαβαί. Διὰ τίνα δὲ ἄλλον λόγον ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων καὶ ἀπεκλείσθησαν ὅλως αὐτῶν, ἢ διότι εἶχον καταντήσει ἁπλᾶ φωνήεντα ὀλίγον ἀπέχοντα τῶν βραχέων καὶ ὡς τοιαῦτα ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν; Λέγομεν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, διότι ὁ Χοιροβοσκὸς τὴν θεωρίαν ταύτην περὶ διφθόγγων παρέλαβε βεβαίως, ὡς καὶ πολλὰς τῶν ἑαυτοῦ θεωριῶν, ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ἐκ τῆς καὶ πρότερον τοὐλάχιστον μνημονευθείσης ῥήσεως Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ «τὰς διφθόγγους ἤτοι κατὰ κρᾶσιν ἢ κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἐπικράτειαν γίνεσθαι φαμέν[1]», συμπεραίνεται ἀσφαλῶς ὅτι ἡ ὑποδιαίρεσις τῶν διφθόγγων εἰς τρεῖς τάξεις ἦτο γνωστὴ τοῖς Γραμματικοῖς ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ πιθανώτατα ἀπὸ Ἀριστάρχου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντινοῦ[2].

Τῆς ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ γινομένης διαιρέσεως τῶν διφθόγγων δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς οὐδ' ἡ ὑπὸ Δράκοντος τοῦ Στρατονικέως. Κατὰ τοῦτον «Δίφθογγοι κυρίως μὲν ἓξ *αι*, *αυ*, *ει*, *ευ*, *οι*, *ου*, καταχρηστικῶς δὲ τέσσαρες *ᾳ ῃ ῳ υι*, ἐξ ὧν καὶ αὗται κατὰ τροπὴν *ηυ* καὶ *ωυ*[3]». Ἡ μόνη διαφορὰ εἶνε κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ Δράκοντος ὅτι καὶ ἡ *υι* συγκατατάσσεται μετὰ τῶν καταχρηστικῶν *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*. Ἀλλὰ πρὸς τὴν συγκατάταξιν ταύτην συμφωνεῖ καὶ ἡ περὶ διφθόγγων θεωρία τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, καὶ τούτου ἓξ λέγοντος τὰς διφθόγγους, τὴν *αι* καὶ *αυ* καὶ *ει* καὶ *ευ* καὶ *οι* καὶ *ου*[4]. Δι' οὐδὲν ἄλλο βεβαίως λέγει καὶ ὁ Διονύσιος ἓξ τὰς διφθόγγους, ἢ διότι καὶ αὐτὸς τὴν μὲν *ηυ* καὶ *ωυ* ἐθεώρει ὡς ὁ Δράκων, τὰς αὐτὰς τῇ *αυ* καὶ *ευ*, ἅτε ἐξ αὐτῶν τούτων κατὰ τροπὴν ἢ κρᾶσιν γινομένας (οἷον *αὐλῶ ηὔλουν*, *εὔχομαι ηὐχόμην*, *θαῦμα θωῦμα*, ὁ *αὐτὸς ὡὐτός*), τὰς δὲ λοιπὰς τέσσαρας, τὴν *ᾳ* καὶ *ῃ* καὶ *ῳ* καὶ *υι* καταχρηστικὰς ὡς ἐχού-

1) Ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Ἰδὲ M. Meibomii antiquae Musicae auctores septem 1652. Τόμ. II, σελ. 44.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 302 καὶ ἑξῆς.

3) Ἐν τῷ περὶ μέτρων ποιητικῶν ἔκδ. Godofr. Herm. σελ. 4. § 5.

4) Bekker Anecd. Graec. II σελ. 631.

σας ἀνεκφώνητον τὸ δεύτερον αὐτῶν φωνῆεν, καὶ δυναμένας τρόπον τινὰ νὰ γράφωνται καὶ δι' ἑνός, τοῦ πρώτου φωνήεντος. Ταῦτα δὲν λαμβάνομεν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ Διονύσιος λέγει, ἐκ τῶν ἑξῆς. «Προτακτικὰ φωνήεντα πέντε *α*, *ε*, *ο*, *η*, *ω*· προτακτικὰ δὲ λέγεται ὅτι προτασσόμενα τοῦ *ι* καὶ τοῦ *υ* συλλαβὴν ἀποτελεῖ, *αι*, *αυ*. Ὑποτακτικὰ δὲ δύο *ι* καὶ *υ*· τὸ *υ* δὲ ἐνίοτε προτακτικόν ἐστι τοῦ *ι* ὡς ἐν τῷ *μυῖα* καὶ *ἅρπυια* καὶ *υἱὸς* καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις (σελ. 631, 6 κἑξ.), ἐξ ὧν γίνεται δῆλον ὅτι καὶ ἡ *ηυ* καὶ *ωυ* καὶ *υι* ἦσαν δίφθογγοι κατὰ τὸν Διονύσιον, ὡς καὶ κατὰ τὸν ὀλίγῳ νεώτερον αὐτοῦ Δράκοντα. Τὸ αὐτὸ δὲ συμπεραίνεται καὶ περὶ τῆς *ᾳ* καὶ *ῃ* καὶ *ῳ* ἔκ τε τοῦ παρατεθέντος χωρίου καὶ ἐξ ἄλλης ῥήσεως τοῦ αὐτοῦ Διονυσιου «ἡ δὲ δευτέρα συζυγία τῶν περισπωμένων ἐκφέρεται ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου διὰ τῆς *ᾳ* διφθόγγου, προσγεγραμμένου μὲν τοῦ *ι*, οὐ συνεκφωνουμένου δέ[1]. Διὰ τῆς ῥήσεως ταύτης διδάσκει σαφῶς ὁ Διονύσιος διὰ τί τὴν *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, καὶ *υι* ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διφθόγγων, ἐνῷ καὶ τὸ *η* καὶ τὸ *ω* καὶ τὸ *υ* ἦσαν προτακτικὰ τοῦ *ι*, καὶ ἠδύναντο μετ' αὐτοῦ νὰ ἀποτελέσωσι δίφθογγον συλλαβήν. Λόγος τῆς ἀφαιρέσεως φανερῶς οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶνε ἢ ὁ ῥηθείς, ὅτι καὶ ὁ Διονύσιος θεωρεῖ πάσας τὰς διφθόγγους ταύτας καταχρηστικάς, ὡς καὶ ὁ Δράκων.

Ὅτι δὲ καὶ ὁ Μουσικὸς Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς τὴν *υι* συγκατέτασσε μετὰ τῶν κατ' ἐπικράτειαν, ἤτοι τῶν καταχρηστικῶν *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, ὡς ἔχουσαν ἀνεκφώνητον τὸ *ι*, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς κατὰ συμπλοκήν, ἤτοι τὴν *αυ* καὶ *ηυ* καὶ *ωυ*, τὰς ἐκφωνούσας ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, δηλοῖ αὐτὸς ὁ Ἀριστείδης, ὀνομάζων κατὰ συμπλοκὴν διφθόγγους μόνον τὰς διὰ τοῦ *υ*, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς διὰ τοῦ *ι* συντεθειμένας[2]. Ἂν δὲ ὁ Χοιροβοσκὸς κατατάσσει τὴν *υι* εἰς τὰς κατὰ διέξοδον, ἤτοι τὰς κατὰ συμπλοκήν, τοῦτο συμβαίνει πιθανώτατα, διότι τῆς *υι* πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἠκούοντο καὶ τὰ δύο φωνήεντα, ὡς ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν καταφαίνεται καὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ καὶ τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων, φερουσῶν γεγραμμένα

---

1) Αὐτόθ. σελ. 639, 13.

2) Ἰδὲ ἔμπροσθ. σελ. 83 σημ. 2 καὶ 109 σημ. 1.

ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα τῆς διφθόγγου. Σφάλμα δὲ τοῦ Χοιροβοσκοῦ καὶ τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ νομίζομεν ὅτι ἀποχωρίζουσι τὴν *αυ* καὶ *ευ* ἀπὸ τῆς *ηυ* καὶ *ωυ*, ἐπειδὴ οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τὸ *υ* τῶν δύο τελευταίων ἐξεφωνεῖτο διαφόρως τοῦ *υ* τῶν δύο πρώτων. Ὅτι δὲ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος καὶ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς τὴν μὲν *αι* καὶ *οι* κατέτασσον εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν, τὴν δὲ *αυ* καὶ *ευ* καὶ *ηυ* καὶ *ωυ* εἰς τὰς κατὰ συμπλοκήν, εἴπομεν ἤδη [1]. Οὕτω δ' ἀναγκαίως συμπεραίνεται τὸ ἁπλοῦν τῶν διφθόγγων *αι*, *οι*, *ει*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ*, ἐκ τῶν διαφόρων λόγων τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, ὧν πολλοὺς ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις περὶ ἑκάστης αὐτῶν κεφαλαίοις, ὥστε νομίζομεν μέμψεως ἀξίους τινὰς τῶν Ἐρασμικῶν ὅτι πρὸς μόνας τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς καὶ δοξασίας ἀποβλέποντες ἔχουσιν ἐνίοτε ἀδυσωπήτως πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλ' ὁ οὐδένα εἰς τοῦτο κεκτημένος ἐνάμιλλον εἶνε ὁ πολλαχόθεν ἤδη γνωστὸς ἡμῖν Δανὸς Εἰρρίξενος, ὁ σφοδρότατος τῆς παραδόσεως πολέμιος. Οὗτος δὲν ἠρκέσθη εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα ὕστερον ὁ Κυννῆρος καὶ ἄλλοι ἀνεξελέγκτως καὶ σχεδὸν κατὰ γράμμα ἐπανέλαβον, αὐτὸς δὲ αὐθαιρέτως κατὰ τὴν ἑκάστοτε παρισταμένην ἀνάγκην ἰσχυρίσθη, ἀλλ' ἠθέλησεν ἔτι ἐκ τῶν λόγων τῶν Γραμματικῶν καὶ παράδοξόν τι καὶ ἀλλόκοτον καὶ ὄντως ἐρασμικὸν νὰ συμπεράνῃ συμπέρασμα (σελ. 107)· ὅτι δηλαδὴ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί, ὡς φαίνεται, οὕτως ἐξεφώνουν τὰς διφθόγγους *αι* καὶ *οι*, ὥστε δὲν ἠδύναντο μὲν νὰ κατατάξωσιν αὐτὰς εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν ὑποδιαιρέσεων, οὔτε εἰς τὰς κατ' ἐπικράτειαν οὔτε εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν, οὔτε εἰς τὰς κατὰ διέξοδον, πάντως δ' ὅμως δὲν ἐξεφώνουν αὐτὰς ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα. Ἀλλὰ ποῖον ἄλλο εἶδος προφορᾶς εἶνε δυνατὸν ἐν τῇ συνεκφωνήσει δύο φωνηέντων ἢ τρία καὶ μόνα, ἢ νὰ ἐξακούηται μόνον τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἢ ἐκ τῆς συμμίξεως ἀμφοτέρων νὰ γεννᾶται τρίτος τις φθόγγος, ἢ νὰ ἐξακούωνται ἀμφότερα; Καὶ ἂν αἱ δίφθογγοι *αι* καὶ *οι* δὲν ἠδύναντο νὰ καταταχθῶσιν εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν εἰρημένων τάξεων, διὰ τί δὲν κατετάχθησαν εἰς τετάρτην, ἀλλ' ὅλως ἀπεκλείσθη-

---

1) Ἰδὲ σελ. 109 καὶ 311.

σαν τῶν διφθόγγων; Ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι ὁ Ἑϊρρίξενος διὰ τοιούτων ἀλλοκότων συμπερασμάτων ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ τὰ ἀστήρικτα, διαστρέφων τὴν ἀλήθειαν ἐν ταῖς διανοίαις τοὐλάχιστον τῶν ἁπλουστέρων καὶ εὐκόλως ἐκπληττομένων ὑπὸ τῶν καινοφανῶν καὶ παραδόξων. Ἂν ἡ *αι* καὶ *οι* ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν, ἔπρεπε πάντως νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς κατὰ διέξοδον διφθόγγους. Ἂν δὲ παντελῶς ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτῶν τὸ ἰδίωμα τῶν διφθόγγων καὶ τῶν τριῶν τάξεων, εἶνε σημεῖον σαφὲς ὅτι οὐδ' ἀμυδρότατον ἴχνος συνθέτου ἤχου οὐδὲ τὸ τοῦ χρόνου ἐναπελείπετο ἐν αὐταῖς. Οὐδαμῶς ἀποροῦμεν ὅτι ὁ Ἑϊρρίξενος ἠρνήθη νὰ ὁμολογήσῃ ἐναργεστάτην ἀλήθειαν, θαυμάζομεν μόνον πῶς δὲν ἠθέλησε νὰ χωρήσῃ ἔτι περαιτέρω, καὶ πληρῶν τὸ μέτρον τῆς παραδοξολογίας νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλασθέν, ἀνώνυμον δὲ καταλειφθὲν τέταρτον εἶδος διφθόγγων, διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, ὠφελούμενος ἐκ τῆς διαστολῆς, ἣν ποιοῦνται οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ μεταξὺ συναιρέσεως καὶ κράσεως. Ὁ σχολιαστὴς δηλαδὴ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς λέγει ὅτι «ἡ συναίρεσις περὶ τὸ *ι* καὶ τὸ *υ* καταγίνεται, προηγουμένου προτακτικοῦ φωνήεντος. . . ἡ δὲ κρᾶσις περὶ πάντα τὰ ἄλλα φωνήεντα καταγίνεται» [1]. Ὅμοια λέγει καὶ Δράκων ὁ Στρατονικεὺς ἐν τῷ περὶ μέτρων ποιητικῶν [2]. «Κρᾶσις δὲ ὅταν δύο φωνήεντα συγκερασθῶσιν εἰς ἓν καὶ πολλάκις εἰς δίφθογγον· ἀλλ' ἐὰν μὲν εἰς ἓν φωνῆεν ἡ κρᾶσις γένηται, ἀμφότερα τὰ φωνήεντα ἀφανίζονται, οἷον τὸν Δημοσθένεα Δημοσθένη, ἐὰν δὲ εἰς δίφθογγον κιρνῶνται τὰ δύο φωνήεντα, τὸ μὲν ἓν ἀφανίζεται, τὸ δὲ ἕτερον φαίνεται ἐν τῇ διφθόγγῳ. Συναίρεσις δὲ γίνεται ὅταν δύο φωνήεντα συναφθῶσιν εἰς δίφθογγον, καὶ ἀμφότερα σῴζωνται, ὥς ἐστι τὸ Πηλέϊ Πηλεῖ.» Τὴν αὐτὴν διαστολὴν μεταξὺ κράσεως καὶ συναιρέσεως ποιεῖται καὶ ὁ Χοιροβοσκός [3], καὶ ἠδύνατο ὁ Ἑϊρρίξενος καὶ ἐκ τῆς διαστολῆς ταύτης νὰ λάβῃ νέα ὅπλα ὑπὲρ τοῦ ἀναμαρτήτου τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ προ-

1) Bekker Anecd. Graec. σελ. 698, 3 καὶ ἑξῆς.
2) σελ. 157 καὶ 158.
3) Lentz. Herodian. κτλ. Praef. σελ. XCIV.

χωρήσῃ εἰς τοσοῦτον τόλμης, καὶ ὀνομάσῃ τὴν *αι* καὶ *οι* διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, διότι ἴσως παρετήρησεν ὅτι οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν συναίρεσις καὶ ἐκεῖ, ὅπου κατ' ἀκριβολογίαν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν λέξιν κρᾶσις [1], καὶ διότι ὁ Ἡρωδιανὸς ἔλεγεν ἐν τῷ περὶ παθῶν ὅτι καθόλου «ὅπου φωνῆέν ἐστι καὶ κρᾶσις» [2], ἢ διότι, τὸ πιθανώτερον, συνεῖδεν ὅτι θὰ ἐνέπιπτεν εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἀδυνατῶν νὰ διαλλάξῃ τὰ ἀδιάλλακτα, καὶ θὰ ἠναγκάζετο ἑκὼν ἄκων τὰς μὲν διφθόγγους *ου*, *αυ*, *ευ*, *ᾳ*, *ῃ*, *ῳ* [3], νὰ ὀνομάσῃ διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, ἐνῷ οἱ Γραμματικοὶ τὰς μὲν πρώτας τρεῖς ὠνόμαζον κατὰ κρᾶσιν, τὰς δὲ τρεῖς τελευταίας κατ' ἐπικράτειαν, τὴν δὲ *ει* νὰ ὀνομάζῃ ποτὲ μὲν κατὰ συναίρεσιν, ὅταν προκύπτῃ ἐκ συναιρέσεως τοῦ *ε* καὶ *ι*, ποτὲ δὲ κατὰ κρᾶσιν, ὅταν γεννᾶται ἐκ τῆς

1) Ἰδὲ Lentz. Praef. σελ. XCIV καὶ Τόμ. II, 317, 18. 326, 31. 328, 8, ἔνθα ὁ Χοιροβοσκὸς ἐπιλανθανόμενος τῆς διαστολῆς, ἣν αὐτὸς ποιεῖται, λέγει· «οἱ Ἀττικοὶ συναιροῦσι τὸ α καὶ ο εἰς ω.» «Οἱ Ἀθηναῖοι συναιροῦσι τὸ ε καὶ α εἰς η.» «Καὶ τὸ ε καὶ τὸ ο τριχῶς συναιρεῖται.» κτλ. Ἀλλὰ προσσημειωτέον ὅτι συνήθως οἱ Γραμματικοὶ ἐπὶ τῆς συναλοιφῆς τῶν φωνηέντων α, ε, ο μεταχειρίζονται τὰς λέξεις κρᾶσις καὶ κιρνᾶσθαι. Ὅπως ἐννοήσῃ τις τὴν αἰτίαν τῆς λεπτῆς διαστολῆς τῆς γινομένης ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν μεταξὺ συναιρέσεως καὶ κράσεως, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἡ γραμματικὴ ὡρμήθη, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ἤδη ὁ Κούρτιος (Studien I, σελ 275), ἐκ λόγων καὶ φθόγγων γεγραμμένων, καὶ ἡ ἀκριβολογία καὶ κυριολεξία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπῄτει τὴν μὲν λέξιν συναίρεσις ἐπὶ τῆς συναφῆς καὶ συλλήψεως δύο φωνηέντων, ἐπὶ δὲ τῆς συμμίξεως ἀμφοτέρων εἰς τρίτον τὴν λέξιν κρᾶσις, ἅτε ἀφανιζομένων τῶν πρὸ τῆς κράσεως ὁρατῶν φωνηέντων καὶ ἄλλου μετὰ τὸ πάθος εἰς τὸ μέσον προκύπτοντος.

2) Lentz. Herodian. II, 331, 18. Ὁμοίως ὁ αὐτὸς Ἡρωδιανὸς ἐν τῷ περὶ καθολικῆς προσῳδίας καὶ ἰλιακῆς ἔλεγεν «ἀΐδης καὶ κατὰ κρᾶσιν ᾅδης» Αὐτόθ. I 539, 18. II, 72, 35. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἔλεγε τὰ φωνήεντα τῶν διφθόγγων αι, ει, οι συναλοιφῇ κεκραμένα σελ. 310 καὶ ἑξῆς.

3) Ἰδὲ Bekk. Anecd. Graec. σ. 698 ἔνθα ὁ σχολιαστὴς Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς οὐ μόνον περὶ τῶν διφθόγγων ᾳ, ῃ, ῳ, αυ καὶ ευ λέγει ὅτι γεννῶνται ἐκ συναιρέσεως τοῦ προτακτικοῦ καὶ ὑποτακτικοῦ αὐτῶν φωνήεντος, ἀλλὰ ἐν στίχῳ 25 τῆς αὐτῆς σελίδος λέγει καὶ περὶ τῆς ου «συναιρεῖται δὲ τὸ ο καὶ υ εἰς τὴν ου δίφθογγον.» Ὅτι δὲ καὶ αἱ κατ' ἐπικράτειαν δίφθογγοι ᾳ, ῃ, ῳ δέχονται οὐχὶ κρᾶσιν, ἀλλὰ συναίρεσιν κατὰ Χοιροβοσκόν, ἰδ. Lentz. Herod. Praef. σελ. XCIV.

κράσεως τῶν δύο ε[1], ἐναντίον πάλιν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὴν δίφθογγον κατ' ἐπικράτειαν. Ἡ φανερωτάτη λοιπὸν διαστροφὴ τῶν πραγμάτων φαίνεται ὅτι ἐκώλυσε τὸν πολυμήχανον Δανὸν νὰ ἐπιθέσῃ τὴν χρυσῆν κορωνίδα εἰς τὰς ἄλλας ἐπινοίας καὶ παραδοξολογίας τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ ἔργου, ἐν ᾧ ὁ Κυννῆρος εὗρε τελείως καὶ ἐκ βάθρων ἀναιρεθὲν το κῦρος τῆς παραδόσεως[2]!

Ἀλλ' ἂν ὁ Εἰρρίξενος ἐδίστασε νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλασθὲν τέταρτον εἶδος διφθόγγων, ἐρωτᾷ ὅμως καὶ αὐτὸς καὶ πάντες οἱ Ἐρασμικοί, διὰ τί ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει «ἡ *αι* δίφθογγος ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι*», ἂν τῷ ὄντι ἐξεφώνει αὐτὴν ὡς ἁπλοῦν στοιχεῖον; Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀποκρινόμεθα δι' ἑτέρας ἐρωτήσεως· καὶ πῶς ἄλλως, ἀντερωτῶμεν, ἠδύνατο κάλλιον καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς καὶ οἱ ἄλλοι Γραμματικοὶ νὰ εἴπωσιν ἢ ὅπως εἶπον, ἀφοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρχον δύο δίφθογγοι ὁμοίως μὲν γραφόμεναι, διὰ τοῦ **ΑΙ**, διαφόρως δὲ ἐκφωνούμεναι, ἡ μὲν ἔχουσα ἀνεκφώνητον τὸ *ι*, ἡ δὲ ἐκφωνούμενον; Νὰ εἴπωσιν ἡ **ΑΙ** ἡ ἔχουσα συνῃρημένον τὸ *ι*; Ἀλλὰ τότε πῶς θὰ προελαμβάνετο ἡ σύγχυσις μεταξὺ τῶν ὁμοίως γραφομένων διφθόγγων, καὶ πῶς θὰ διεστέλλοντο ἀπ' ἀλλήλων, ἀφοῦ ἀμφότεραι εἶνε προϊόντα συναιρέσεως; Νὰ εἴπωσι πάλιν, ὡς ἀξιοῖ ὁ Βλάσσιος[3], «ἡ *αι* ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ *η*;» Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐδεὶς ὑπάρχει ἰσχυρὸς λόγος πείθων ὅτι τὸ *η* ἐξεφωνεῖτο ὡς καθαρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ē*, ὅπως ἡ *αι*· ἔπειτα καὶ τούτου ἀποδεκτοῦ γινομένου, ἡ ἔκφρασις «ἡ *αι* ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ *η*» θὰ ἦτο ἐνταῦθα τοσοῦτον ἄτοπος, ὅσον καὶ ἡ ἔκφρασις «ἡ *ᾳ* ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ μακρῷ *α*.» Δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὁ Βλάσσιος ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ δὲν γίνεται διδασκαλία περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων, ἥτις προϋποτίθεται γνωστὴ ἄλλοθεν τῷ ἀναγινώσκοντι, (ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν τῷ

---

1) Ἰδὲ Lentz. Herod. II, 322, 14, ἔνθα λέγεται ὅτι εὑρίσκονται τὰ δύο ε ε εἰς τὴν ε ι δίφθογγον κιρνώμενα. Ὁμοίως ἐν II, 323, 19. «Εἰκότως οὖν τὰ δύο ε ε ἐν τοῖς πληθυντικοῖς εἰς τὴν ε ι δίφθογγον κιρνῶνται». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγει καὶ ὁ Δράκων σελ. 115. «ἡ πληθυντικὴ λήγει εἰς ε ε ς καὶ ε ι ς κατὰ κρᾶσιν.

2) Ausführl. Gramm. I, σελ. 45 σημ.

3) Ἐκδ. β' σελ. 57.

αὐτῷ χωρίῳ παντελὴς σιγὴ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *οι*, τῆς ὁμοίως τῇ ***αι*** στερηθείσης τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων), οὐδὲ γίνεται σύγκρισις, ὡς ἴσως ὑπέλαβεν ὁ Βλάσσιος, τῆς ***αι*** καὶ ***ᾳ*** πρὸς τὰ ἀντιστοιχοῦντα αὐταῖς φωνήεντα, ὥστε νὰ λεχθῇ «ἡ ***αι*** ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ ***η***», καὶ «ἡ ***ᾳ*** ἡ ἰσοδυναμοῦσα τῷ ***α***», ἐπειδὴ τοιαύτη σύγκρισις δὲν θὰ εἶχεν οὐδένα λόγον ἐνταῦθα. Ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἦτο ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ μόνον τίς **ΑΙ**, ἡ ***αι*** ἢ ἡ ***ᾳ*** ἐστερήθη τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, οὐδαμῶς δὲ ἄλλως ἠδύνατο ὀρθότερον νὰ δηλωθῇ τοῦτο, ἀφοῦ ἡ γραφὴ κατέλειπεν ἀσαφὲς τὸ πρᾶγμα, ἢ διὰ τῆς ἐκφράσεως «ἡ ***αι*** ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ***ι***,» ἐπειδὴ μόνη ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶνε ἀκριβῶς ἀντίστοιχος τῇ ἑτέρᾳ ἐκφράσει «ἡ ***αι*** ἡ ἔχουσα τὸ ***ι*** ἀνεκφώνητον,» καὶ μόναι αὗται ἁρμόζουσιν ἐν διακρίσει καὶ ἀντιθέσει οὐχὶ τῶν διφθόγγων πρὸς τὰ φωνήεντα, ἀλλὰ τῶν διφθόγγων πρὸς ἀλλήλας. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, οὕτως ὀλίγον ἐφρόντισαν οἱ Ἐρασμικοὶ νὰ ἐξετάσωσι καὶ νοήσωσι τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφράσεως, ὥστε ὁ Κυννῆρος, ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ ὑπὲρ τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς, νομίσας ὅτι Ἕλλην Γραμματικὸς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ἡ ***οι*** ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ***ι***, σπεύδει νὰ ἀνακοινώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς διεξοδικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς (σελ. 51), ὅτι ἡ *οι*, ἅτε καλουμένη ὑπὸ τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν δίφθογγος ἐκφωνοῦσα τὸ ***ι***, εἶχε διὰ τοῦτο ἀκουομένους εὐκρινῶς ἑκατέρους τοὺς φθόγγους καὶ ἦτο ἀληθὴς δίφθογγος! Τοσοῦτον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χοιροβοσκοῦ «ἡ ***αι*** ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ***ι***» ἔχει τις ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἐξεφώνουν τὸ ***ι*** κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ***α***, ὅσον ἐξ ὁμοίων λόγων τοῦ αὐτοῦ Χοιροβοσκοῦ ὅτι ἡ *ου* «διὰ τοῦ ***ο*** καὶ τοῦ ***υ*** γράφεται καὶ ἐκφωνεῖται» καὶ «ἐν τῇ δοτικῇ πληθυντικῇ ἐπλεόνασε τὸ ***υ*** καὶ τὸ ***ο*** διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ***υ*** μεγεθύνεσθαι πέφυκε[1],» θὰ εἶχέ τις ἱκανὸν λόγον νὰ νομίζῃ ὅτι ὁ Χοιρο-

---

1) Lentz Herodiani κτλ. II, 737, 30—33. Ὅπως δὲ ἐκ τῶν χωρίων τούτων οὐδὲν συνάγεται ὑπὲρ τῆς διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῆς ο υ, ἀλλὰ μόνον ὅτι τῆς διφθόγγου ταύτης ἐκφωνοῦνται καὶ τὰ δύο στοιχεῖα, οὕτως οὐδὲ ἐκ τῆς εἰρημένης φράσεως «ἡ α ι ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ι» συμπεραίνεταί τι ὑπὲρ τῆς κεχωρισμένης ἐκφωνήσεως τοῦ ι ἀπὸ τοῦ α, δὲν συμπεραίνεται δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ ἀκεράστου τοῦ ο καὶ τοῦ ι τῆς οι ἐξ ἑτέρας φράσεως τοῦ αὐτοῦ Χοιροβοσκοῦ ἢ τοῦ Ἡρωδι.

βοσκὸς ἐξεφώνει ὡς *οϋ* τὴν *ου*, ἐν ᾧ αὐτὸς οὗτος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὀνομάζει αὐτὴν στοιχεῖον, ἐν δὲ τῇ ὑποδιαιρέσει τῶν διφθόγγων κατατάσσει ἐν ταῖς κατὰ κρᾶσιν. Οὐδὲ δύναταί τις, ὡς λέγομεν, νὰ κατακρίνῃ τὸν Χοιροβοσκὸν καὶ τοὺς ἄλλους Γραμματικοὺς ὅτι μετεχειρίσθησαν τὰς λέξεις «ἡ *αι* ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι*» ἐπὶ ἀσυνθέτου ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου, πλὴν ἂν ἤθελε νὰ κατακρίνῃ αὐτοὺς ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν πρὸ τοσούτων ἑκατονταετηρίδων νὰ προΐδωσιν ὅτι ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς θὰ ἀνεφαίνοντο ὁμότεχνοι, οἷος ὁ Ματθίας, ὁ Ἑϊρρίξενος, ὁ Κυννῆρος, ὁ Βλάσσιος, οἵτινες μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ἔμελλον νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν κεχωρισμένην τοῦ *ι* ἀπὸ τοῦ *α* ἐκφώνησιν, ἀφοῦ αὐτοὶ σαφῶς καὶ διαρρήδην ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀποκλείουσι καὶ τὴν *αι* καὶ τὴν *οι* ἀπὸ τῶν διφθόγγων, ἀμφοτέρας δὲ κατατάττουσιν εἰς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα, τὰ ἀντὶ κοινῆς ἤτοι βραχείας συλλαβῆς παραλαμβανόμενα. Ἡ ἀτοπία κεῖται οὐχὶ ἐν τοῖς λόγοις τῶν Γραμματικῶν, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ τῶν Ἐρασμικῶν, θελόντων τὰ πάντα νὰ ἑρμηνεύωσι μεμονωμένα καὶ ἄσχετα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ βιαίως μεθαρμόζωσι πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς καὶ δοξασίας. Ἀπόδειξις δὲ τούτου σαφὴς εἶνε ὅτι οἱ Γραμματικοὶ εὑρίσκονται ἐν μεγίστῃ συμφωνίᾳ πρὸς ἑαυτούς τε καὶ πρὸς ἀλλήλους ἅμα αἰρομένης τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, τοὐναντίον δέ, ἐξελέγχονται ἀτοπώτατα λέγοντες εὐθὺς ὡς ἐμβληθῇ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλλοτρία φωνὴ καὶ ὅλως αὐτοῖς ἀήθης καὶ ἄγνωστος. Παραυτίκα, ἂν γένηται ἀποδεκτὸν ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς ἐξεφώνει τὴν *οι* ὡς *οϊ*, ἐξελέγχεται ἄτοπα λέγων, ὅταν παραβάλλῃ τὴν γενικὴν τοῦ *οἴς οἰός* πρὸς τὰς γενικὰς *ἦρος* καὶ *κῆρος*, παραβάλλων δὲ προσεπιφέρῃ ὅτι τὸ μὲν *ἦρος* καὶ *κῆρος* εἶνε δυνάμει τρισύλλαβα, ἐπειδὴ ἔπαθον ἐν τῇ γενικῇ τὴν συναίρεσιν, τὸ δὲ *οἰός*, ἐπειδὴ ἐν τῇ εὐθείᾳ ἔπαθε τὴν συναίρεσιν, δὲν εἶνε δυνάμει τρισύλλαβον, ἀλλὰ κυρίως δισύλλαβον [1]. Ὁμοίως λίαν ἀτόπως θὰ

ανοῦ ὅτι τὸ ι δὲν ἐκφωνεῖται μὲν ἐν ταῖς ὀνομαστικαῖς Λητώ, Σαπφώ, ἐκφωνεῖται δὲ ἐν ταῖς κλητικαῖς Λητοῖ, Σαπφοῖ (Lentz κτλ. II, 645, 13), διότι οὐδὲ ἐν ταύταις ταῖς φράσεσιν ὑπάρχει τι ἀποκλεῖον τὴν κεκραμένην ἐκφώνησιν τῶν στοιχείων τῆς α ι καὶ οι εἰς ἕνα, ἁπλοῦν καὶ μονοειδῆ φθόγγον, οἷος εἶνε καὶ ὁ διὰ τοῦ ο καὶ τοῦ υ γραφόμενος καὶ ἐκφωνούμενος φθόγγος τῆς ο υ.

1) Αὐτόθι I, 408, 27—409, 3.

ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Χοιροβοσκὸς «ἔτυμον λέγεται τὸ ἀληθές, τῆς *τυ* συλλαβῆς διὰ τοῦ *υ* μόνου γραφομένης καὶ οὐ διὰ τῆς *οι* διφθόγγου [1]», ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα λέξις *ἕτοιμον* ὁμοίως μὲν προφερομένη, διαφόρως δὲ διὰ τῆς *οι* γραφομένη, ἂν δηλαδὴ ἡ *οι* δὲν εἶχεν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ *υ*. Ἄνευ πάλιν τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου *αι* δὲν κατανοεῖται διὰ τί ὁ αὐτὸς Γραμματικὸς λέγει ἀλλαχοῦ «καὶ πάλιν τὸ *παῖδες* κατὰ τὴν παραλήγουσαν διὰ τῆς *αι* διφθόγγου γράφεται, τὸ δὲ *πέδαι* διὰ τοῦ *ε* ψιλοῦ [2]»· δὲν κατανοεῖται δὲ οὐδὲ ὁ λόγος τῆς γενομένης προσθήκης τῆς λέξεως *ψιλὸν* [3] εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν φωνηέντων *ε* καὶ *υ*, ἂν ταῦτα ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ εἶχον διάφορον δύναμιν τῆς τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* καὶ τὸ ἐν αὐταῖς *ι* ἐξεφωνεῖτο χωρὶς τοῦ *α* καὶ *ο*.

Ὅτι ἡ φράσις «ἡ *αι* ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ *ι*» ἔχει μόνον σημασίαν, ὅταν νοηθῇ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἔχουσαν αὐτὸ ἀνεκφώνητον, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ μνημονευθέντος χωρίου Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός. «Ἡ δὲ δευτέρα συζυγία τῶν περισπωμένων ἐκφέρεται ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου διὰ τῆς *ᾳ* διφθόγγου, προσγεγραμμένου μὲν τοῦ *ι*, οὐ συνεκφωνουμένου δέ [4]». Οὕτω δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως ὁ Διονύσιος, ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα δίφθογγος ὁμοίως μὲν γραφομένη, ἔχουσα δὲ συνεκφωνούμενον τὸ *ι* μετὰ τοῦ *α*. Ὁποῖον δὲ ἦχον ἀπετέλει ἡ συνεκφώνησις αὕτη, ἀναμφιβόλως δὲν

---

1) Bekker Anecd. Graec. σελ. 740.

2) Αὐτ. 1257, 9. Ὁμοίως δὲ λέγει καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεὺς βεβαίως ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ παραλαβὼν «. . . . ἡ γὰρ γραφὴ τὴν διαστολὴν ποιεῖται· τοῦτο μὲν γὰρ τὸ ἐπὶ τῶν δεσμῶν (τὸ πεδῶν) διὰ τοῦ ε, ἐκεῖνο δὲ (τὸ παίδων) διὰ τῆς αι διφθόγγου. Ἰδὲ Lentz. Herodian. κτλ. I, 426, 31 καὶ Praef. σ. CI.

3) Πότε ἐγένετο ἡ προσθήκη αὕτη δὲν εἶνε γνωστόν, πιθανώτατα δὲ ἐξ ἀρχῆς τῶν γραμματικῶν θεωριῶν, ὅτε ἡ διάκρισις τῶν διφθογγογραφουμένων καὶ ψιλογραφουμένων λέξεων ἐγένετο ἀναγκαιοτέρα, ὅπως καὶ ἡ ἐπίνοια πολλῶν ἄλλων γραμματικῶν ὅρων, ἀγνώστων πρότερον. Ὅτι ἐπὶ Πλάτωνος ἦτο ἔτι ἄγνωστος ἡ ὀνομασία ἒ ψιλὸν καὶ ὖ ψιλόν, ὂ μικρὸν καὶ ὦ μέγα γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Κρατύλου (σελ. 393 Δ.) «Τῶν στοιχείων οἶσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πλὴν τεσσάρων, τοῦ ε καὶ τοῦ υ καὶ τοῦ ο καὶ τοῦ ω.»

4) Bekker Anecd. Graec. σελ. 639, 13

ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν παρὰ τοῦ Κυννήρου καὶ τοῦ Ἐϊρριξένου καὶ τοῦ Βλασίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν καὶ τῶν ἐκείνοις συγχρόνων. Εἴδομεν δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι καὶ κατὰ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα καὶ κατὰ Πλούταρχον καὶ τὸν Κοϊντιλιανὸν Ἀριστείδην τὸ *α* μετὰ τοῦ *ι* ἦσαν συγκεκραμένα εἰς μίαν φωνὴν καὶ μίαν συλλαβήν [1], κατὰ δὲ τὸν Σέξτον ὅτι καὶ ἡ *αι* καὶ ἡ *ει* καὶ ἡ *ου* καὶ αἱ ἄλλαι δίφθογγοι τῆς ὁμοίας φύσεως ὑπό τινων φιλοσόφων, βεβαίως ἀρχαιοτέρων τοῦ Σέξτου καὶ πιθανῶς τῶν περὶ τὸν Στωϊκὸν Χρύσιππον, ἐκαλοῦντο στοιχεῖα, διότι κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν γινομένην ἐκφώνησιν αὐτῶν ἠκούετο ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ὁ αὐτὸς ἦχος, ἁπλοῦς μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος [2]. Ὅπερ ἀκριβέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὸ παραδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Τερεντιανοῦ Μαύρου [3] ὅτι ἡ ἑλληνικὴ δίφθογγος *αι* εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ τὸν αὐτὸν ἦχον, ὃν καὶ ἡ λατινικὴ *ae*, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι αὕτη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Βάρρωνος καὶ Κικέρωνος δὲν διεκρίνετο ἀπὸ τοῦ μακροῦ *e* οὐδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων. Εἴδομεν δὲ ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ Τερεντιανῷ Μαύρῳ λέγει καὶ ὁ σύγχρονος τῷ Πλουτάρχῳ Ῥωμαῖος Φάβιος Κοϊντιλιανός [4]. Ἀλλ' ὅπως ἐπὶ Κοϊντιλιανοῦ καὶ Σέξτου ἔχωσιν ἡ *αι* καὶ αἱ ἄλλαι δίφθογγοι δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι ταύτην ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν γραμματικῶν θεωριῶν ἤτοι ἀπὸ τῆς γ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

Ὅθεν οὐδὲν τὸ παράδοξον ἂν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τοῦ Διδύμου διεφώνουν οἱ Γραμματικοὶ περὶ τῆς ὀρθογραφίας πολλῶν λέξεων, ἰδίᾳ ἕκαστος ἀκολουθῶν ἐτυμολογίᾳ, ὡς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἱκανῶς διελάβομεν, πολλὰ δὲ καὶ ἤδη πρὸ Χριστοῦ ἰδιαίτερα βιβλία περὶ ὀρθογραφίας συνέγραφον. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν ὡσαύτως ἂν ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πολύβιος, ὁ Διόδωρος μετε-

---

1) σελ. 313. Ὅτι δὲ δύο φωναὶ ἀποτελοῦσιν οὐχὶ μίαν, ἀλλὰ δύο συλλαβὰς καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Θρᾶκα Διονύσιον εἴπομεν ἐν σελ. 17.

2) σελ. 423—428.

3) σελ. 429.

4) Τὰ χωρία τοῦ Βάρρωνος, τοῦ Σκαύρου καὶ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 666—672.

χειρίσθησαν τὴν παροιμιώδη φράσιν «πολλὰ τὰ καινὰ τοῦ πολέμου» ἐπὶ τῆς σημασίας «πολλὰ τὰ κενὰ τοῦ πολέμου», ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 419 κἑξ.), ἔχοντες συμμαρτυροῦντας ἐν μέρει μὲν τὸν Κλασσηνόν, πληρέστατα δὲ τὸν Βεκκῆρον καὶ Δινδόρφιον, πληρέστατα δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστοτέλους. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Γραμματικὸς Τυραννίων, μαθητὴς Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ Στράβωνος[1] προέφερεν, ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄλλοι σύγχρονοι καὶ ἀρχαιότεροι Γραμματικοί, μονοφώνως τὰς διφθόγγους *αι*, *ει*, *οι*, ὡς συνάγεται ἐκ τῶνδε τῶν λόγων τοῦ Ἡρωδιανοῦ· «Πειραΐδαο» (Ἰλιάδ. Δ. 228)· ἐν τέσσαρσι συλλαβαῖς προφέρονται τὴν εὐθεῖαν τούτου οἱ ἄλλοι, Τυραννίων δὲ τρισυλλάβως, λέγων ὡς ὅτι οὐδὲν πατρωνυμικὸν παρὰ τῷ ποιητῇ ἔχει πρὸ τέλους *διεσταλμένον* τὸ *ι* ἀπὸ ἑτέρου φωνήεντος, οἷον *Πανθοίδης*, *Βοηθοίδης*, *Πηλείδης*. Οὐκ ἄρα τοῦτο. Ὑπὲρ δὲ τοῦ τετρασυλλάβως ἀναγινώσκειν ἔχομεν ἐκεῖνο λέγειν, ὡς ὅτι ἐντελές ἐστι τὸ κατὰ *διάλυσιν* τοῦ *ι*, καὶ ὅτι οὐκ ἔχομεν τοιοῦτό τι πατρωνυμικὸν ὃ κατὰ *σύλληψιν* ἐξηνέχθη τοῦ *α* καὶ *ι* πρὸ τέλους[2].» Ὅπως ἐννοήσωμεν προσηκόντως τὸ χωρίον τοῦ Ἡρωδιανοῦ πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν δύο τινά· πρῶτον μὲν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τυραννίωνος, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἡ *ει* εἶχεν ἀναντιλέκτως τὴν δύναμιν ἁπλοῦ στοιχείου ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ δὴ τὴν τοῦ μακροῦ ἰῶτα· ἔπειτα δὲ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ μετεχειρίζοντο ἀδιακρίτως καὶ ἀδιαφόρως τὰς αὐτὰς λέξεις *διαίρεσις*, *διάστασις*, *διάλυσις* καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων καὶ ἐπὶ τῶν διφθόγγων[3], καὶ ἐπὶ τῆς διαλύσεως τοῦ *η* εἰς *ε* καὶ *α*[4], καὶ

---

1) «Γραμματικὸς Τυραννίων, οὗ ἡμεῖς ἠκροασάμεθα» Βιβλ. ΙΒ' σελ. 548.

2) Lentz. Herod. Τόμ. II, σελ. 45, 15 καὶ I, 68. 12 καὶ II 312, 24. Σημειωτέον ὅτι σήμερον ἐν τῷ Ὁμήρῳ διαιροῦσι τὸ ι τῆς καταλήξεως ιδης ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου φωνήεντος, οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ α, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ε καὶ ο.

3) Αὐτόθι XCIII.

4) Αὐτόθ. II, 87, 13 90, 21. 326, 7, 26. Ὁμοίως ἀρχαιότερον τοῦ Ἡρωδιανοῦ καὶ τοῦ Τυραννίωνος καλεῖ δ ι η ρ η μ έ ν ο ν τὸ ἠ έ λ ι ο ς καὶ ὁ Δημήτριος ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ὀ ρ έ ω ν § 70, σελ 18 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Goeller.

ἐπὶ τῆς τοῦ *ου* εἰς *ε* καὶ *ο*[1], καὶ τῆς τοῦ ἁπλοῦ κατ' αὐτοὺς *ῳ* εἰς *ω* καὶ *ι*[2] καὶ ἐπὶ τῆς διαλύσεως τῶν διφθόγγων *αι*, *ει*, *οι* εἰς *αϊ*, *εϊ*, *οϊ*[3]. Ἐκ τῶν δύο τούτων γεγονότων, ἅτινα μανθάνομεν παρ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ἡ *αι*, *ει* καὶ *οι* προεφέροντο ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ καὶ Τυραννίωνος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ Ὁμήρου καὶ πάντων τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα, ὡς τὸ *η* καὶ *ου* καὶ *ῳ*. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο συνεπεράναμεν καὶ περὶ τῆς προφορᾶς τῶν πρὸ τῆς τρίτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Ἑλλήνων, εὑρόντες ἐν τῇ ζητήσει ἐπιγραφικῶν καὶ ἄλλων τεκμηρίων ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ τὰ τῶν νόμων τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως καὶ ἄλλα ὀρθογραφικὰ καὶ φθογγολογικὰ φαινόμενα οὐ μόνον δὲν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῶν Ἐρασμικῶν, ὡς στερεῶς ἐπίστευσαν οὗτοι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπὸ κοινοῦ καὶ φανερώτατα καταδικάζουσι τὴν πλάνην αὐτῶν, ἀνάγοντα τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τοῦ Θουκυδίδου. Ὁμοίως δὲ εἴδομεν ὅτι καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τῶν συμφώνων ἐπικυροῦται οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν λόγων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν νόμων τῆς γλώσσης· καὶ μόνον ἐν τῇ προφορᾷ τοῦ *η* καὶ *υ* ἐπείσθημεν ὅτι ὑπάρχει διαφορά τις μεταξὺ τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ἤ, ὅπερ ταὐτόν, τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς προφορᾶς· εὕρομεν δὲ ὅτι καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν εἶνε λίαν μεγάλη· καθ' ὅσον φαίνεται ὅτι τὸ μὲν *η* εἶχέ τινα ἦχον μεταξὺ τοῦ *ε* καὶ τοῦ *ι* σαλεύοντα[4], τὸ δὲ *υ* καὶ ἡ *οι* τὸν τοῦ γαλλικοῦ *u*, ἀνθ' οὗ ἡ σήμερον γλῶσσα ἐν πλείσταις λέξεσι διετήρησε τὸν ἀρχαιότατον φθόγγον τοῦ *υ*, τὸν *ου*.

---

1) Αὐτόθ. II, 329, 8. Lobeck, Phryn. σελ. 207.

2) Lentz. I, 377, 1. 7. II, 523, 8.

3) Αὐτόθ. I, 68, 17. II 74, 28. 313, 20, 23, 25, 27. Ἰδὲ Lobeck, Phryn. σελ. 86.

4) Τὴν γνώμην ταύτην ἀπεφήνατο ἤδη πρὸ ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν ἐτῶν ὁ περιώνυμος Γαλάτης Villoison Anecd. Graec. II σελ. 127 σημ. Τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης ταύτης οὐδέν, ὡς εἴδομεν, ἐρασμικὸν ἐπιχείρημα εἶνε ἱκανὸν νὰ ἀνασκευάσῃ.

'Ενταῦθα συγχωρηθήτω ἡμῖν νὰ ἐλέγξωμεν ἀπόφθεγμά τι τοῦ Κουρτίου, πολλῆς μὲν ἐρασμικῆς ὑψηλοφροσύνης μετέχον πόρρω δὲ τῆς ἀληθείας ἀφιστάμενον. Ὁ Κούρτιος δηλαδή, ἀφοῦ ἐπίστευσεν ὅτι λαμπρότατα ἀπέδειξε διῃρημένην τὴν ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους προφορὰν τῶν διφθόγγων δι' ἐπιχειρημάτων, ἅτινα μάχονται μᾶλλον ἢ συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην[1], ἐνόμισε πλέον ὅτι εἶχε πληρέστατον δίκαιον νὰ ἀποφανθῇ τὸν ἀληθῶς μέγαν λόγον, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ προφορὰ διεφθάρη μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, μάλιστα διότι ἡ θεραπεία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων περιῆλθεν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου εἰς ἀνθρώπους ἐκ τῶν ἀποικιῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ὁρμωμένους, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐγένετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φθογγολογικὴ σύγχυσις ἐκ τῶν ἐκεῖσε πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συρρεόντων λογίων, οἵαν ἐν μόνῃ τῇ Βιέννῃ σήμερον δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ[2]. Εἶνε φανερὸν ὅτι οὐδένας ἄλλους ὀνομάζει διαφθορεῖς τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ὁ Κούρτιος ἢ Καλλίμαχον τὸν Κυρηναῖον καὶ Ζηνόδοτον τὸν Ἐφέσιον καὶ Ἀριστοφάνην τὸν Βυζάντιον καὶ Ἀρίσταρχον τὸν Σαμόθρᾳκα καὶ Κράτητα τὸν Μαλλώτην καὶ Διονύσιον τὸν Θρᾷκα καὶ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα καὶ συλλήβδην πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς γραμματικῆς καὶ κριτικῆς ἐπιστήμης. Πόθεν, ἐρωτῶμεν τὸν Κούρτιον[3], ἔλαβε τὰς πολυτίμους ταύτας εἰδήσεις περὶ τῆς ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν διαφθορᾶς τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς; Ἐν τίνι δὲ λόγῳ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ἀνεκάλυψεν ὅτι οὗτοι διεφώνησάν ποτε πρὸς ἀλλήλους περὶ προφορᾶς καὶ ὅτι συγκεχυμέναι γνῶμαι ἐκράτουν περὶ ταύτης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ; Διότι ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐν οὐδεμιᾷ φράσει τῶν Γραμματικῶν ἐνείδομεν τοιαύτην διαφωνίαν, παρατηροῦντες δὲ μάλιστα ὅτι ὁ νόμος τῆς συναιρέσεως καὶ κράσεως εἶχε μεῖζον κράτος ἐν τῇ ἀττικῇ ἢ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς διαλέκτοις, πειθόμεθα, τοὐναντίον, ὅτι οὐχὶ οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ διέφθειραν τὴν ἀττικὴν φωνήν, ἀλλ' ἡ

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν σελ. 24—37.

2) Erläuterungen κτλ. σελ. 22.

3) Ταῦτα εἴχομεν γράψει καὶ ἐκτυπώσει πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κουρτίου, συμβάντα κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1885, ἐν τῷ περιοδικῷ Π λ ά τ ω ν ι κατὰ τὸ ἔτος 1881.

αττικὴ διέφθειρε τὴν προφορὰν ἐκείνων, ἀναγκάσασα αὐτοὺς νὰ προφέρωσιν ἀδιαιρέτως τὰς διφθόγγους καὶ ἂν κατὰ τὰς ἐπιχωρίους αὐτῶν διαλέκτους προέφερον αὐτὰς διῃρημένως πρότερον. Μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν λέξιν διαφθοράν, ἑπόμενοι τῷ ἐρασμικῷ ἔθει, διότι ἄλλως πιστεύομεν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ὀνομασθῇ διαφθορὰ γλώσσης ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐρασμικώτατον Κυννῆρον ἀποτελεῖ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῆς χαρακτῆρα.[1] Ἢ μήπως νομίζουσιν οἱ Ἐρασμικοὶ ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ ὠνόμασαν ἐξαλλοίωσιν γλώσσης ὅ,τι εἶνε νόμος αὐτῆς καὶ κανών, εἶνε καὶ διὰ τοῦτο ἀληθὴς ἐξαλλοίωσις; Δὲν κατενόησαν, ὡς φαίνεται, ὅτι διὰ τοιούτων αὐθαιρέτων ἀποφθεγμάτων δὲν λύουσιν ἀλλὰ βιαίως κόπτουσι τὸ ζήτημα, οὐδαμῶς ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἡ κατ' Ἀλέξανδρον λύσις τοῦ Γορδίου δεσμοῦ οὐδενὶ εἶνε ἐπιτετραμμένη ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἂν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, τότε ἀναγκαίως ἀναφύονται, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Σχόλτιος, τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα.[2] «Ποῦ ἔμεινε λοιπὸν ἡ ἀρχαία ἐκείνη ὀρθὴ προφορὰ καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἀπώλετο; Τίνες περιστάσεις ἔσχον τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ ἐπαγάγωσι τηλικαύτην μεταβολήν; Πῶς δὲ ἡ μεταβολὴ αὕτη εἰσῆλθε καὶ εἰς τόπους πορρωτάτω ἀλλήλων κειμένους καὶ εἰς τὰς ἀπωτάτω νήσους, καὶ καθόλου εἰς πᾶσαν χώραν, ὅπου ἐλαλεῖτο ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα; Πῶς δὲ δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι πανταχοῦ συνετελέσθη ἄνευ πάλης, ὅτι ἡ παλαιὰ ἡ ὀρθὴ προφορὰ οὐδαμοῦ διετηρήθη οὐδὲ ἐν μικρᾷ τινι γωνίᾳ; Τίς συγγραφεὺς ποιεῖται καὶ τὸν ἐλάχιστον ὑπαινιγμὸν τηλικαύτης τὸ μέγεθος μεταβολῆς; Τί δὲ ἐγένετο καὶ τὸ θρυλούμενον λεπτὸν οὖς τῶν Ἑλλήνων, ὥστε μηδεὶς μηδὲ τὴν ἐλαχίστην νὰ λάβῃ αἴσθησιν ὅτι ἡ ἑαυτῶν

1) Ausführ. Gramm. I, σελ. 20 καὶ 168.

2) Ἐν τῇ βραχείᾳ μέν, ἀξιολόγῳ δὲ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, τῇ καταχωρισθείσῃ ἐν Zeitschrift für das Gymnasialwesen τοῦ ἔτους 1868 Mai σελ. 350. Τὴν ἰσχὺν τῶν λόγων τοῦ Σχολτίου ἔπρεπε νὰ κατανοήσωσι κάλλιον ὁ Οὐμπέρδιγξ καὶ Βλάσσιος πρὶν ἐπιχειρήσωσι νὰ ἐμπεδώσωσι τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν ὁρμώμενοι ἐκεῖνος μὲν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας, οὗτος δὲ ἐκ τοῦ γράμματος.

γλῶσσα ἀπέβη ὅλως ἀλλοία κατὰ τοὺς φθόγγους, μηδεὶς δὲ μηδαμοῦ ἀντιστῇ κατὰ τοῦ ἐπιδραμόντος κακοῦ; Πρὸς πάντα ταῦτα τὰ ἐρωτήματα οὐδεμία ὑπάρχει ἀπόκρισις». Πῶς δὲ συνέβη, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὥστε καὶ αἱ γυναῖκες οὐχ ὅλοις ἑκατὸν ἔτεσιν ὕστερον τοῦ Δημοσθένους νὰ ἀπομάθωσι τὴν νέαν τὴν καλὴν φωνήν, ἀφοῦ αἱ πρόγονοι αὐτῶν καὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἔτι διέσωζον τὴν παλαιὰν τὴν ἀττικὴν φωνήν;[1] Τοῦτο θὰ ἦτο τοσούτῳ μᾶλλον ἀκατανόητον περὶ γυναικῶν λεγόμενον, ὅσῳ καὶ αἱ Ῥωμαῖαι ἐπὶ Κικέρωνος ἐφθέγγοντο τὴν ἀρχαιοτέραν λατινίδα φωνήν, ὑπομιμνήσκουσαι τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλαύτου καὶ Ναιβίου.[2] Δὲν λέγομεν δὲ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1451 ἐν Βυζαντίῳ αἱ εὐγενέστεραι τῶν γυναικῶν ἐφθέγγοντο καθαρὰν καὶ γνησίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἰταλὸς Φίλελφος,[3] ἵνα μὴ πολὺ σκανδαλίσωμεν τοὺς Ἐρασμικούς. Ἀλλ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν τὸ ἐκ πασῶν τῶν μαρτυριῶν τούτων συμπέρασμα, ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὸν Σχόλτιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα καὶ Κικέρωνα ὀνειροπολοῦσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον φανταζόμενοι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φωνὴ διεφθάρη καὶ ἠλλοιώθη τοσοῦτον κατὰ τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ὅλως νὰ λησμονήσωσι πῶς ἐφθέγγοντο πρὸ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτῶν· καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ καὶ μέχρι τῆς δευτέρας ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας διεστέλλοντο τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων, ὧν ἡ διάκρισις εἶνε πολλῷ δυσκολωτέρα ἢ ἂν ἡ *αι* πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς *ê* ἢ *aï*, ὥστε τὸν ἐκ Καισαρείας σοφιστὴν Παυσανίαν «ἐπειδὴ ἀπήγγελε παχείᾳ τῇ γλώττῃ καὶ ὡς Καππαδόκαις ξύνηθες, ξυγκρούων μὲν τὰ ξύμφωνα τῶν στοιχείων, ξυστέλλων δὲ τὰ μηκυνόμενα καὶ μηκύνων τὰ βραχέα,» οἱ πολλοὶ ἐκάλουν «μά-

---

1) Πλατ. Κρατύλ. σελ. 418. Ε.

2) Cic. de oratore III, 12, ἔνθα ὁ Κικέρων ἐξηγεῖται καὶ τὸν λόγον διὰ τί αἱ γυναῖκες διασῴζουσι τὴν ἀρχαίαν φωνὴν «facilius enim, λέγει, mulieres incorruptam antiquitatem conservant, quod multorum sermonis expertes ea tenent semper quae prima didicerunt».

3) Ἰδ. Hodius de Graec. illustr. Londini 1742 σελ. 188 καὶ 189 ἐν τῇ βιογραφίᾳ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου.

γειρον πολυτελῆ ὄψα πονήρως ἀρτύοντα[1]». Καὶ ἂν ταῦτα ἔλεγον οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων περὶ τοῦ Καππαδόκου Παυσανίου, καθ' ἡμέραν ἑλληνικοὺς φθόγγους ἀκούοντος καὶ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ παιδευθέντος, τί ἄρα θὰ ἔλεγον οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ περὶ τοῦ Κουρτίου, τοῦ τοσοῦτον καταφρονοῦντος αὐτῶν ἐν τῇ προφορᾷ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἂν ἤκουον αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς ἐν προφορᾷ γερμανικωτάτῃ καὶ κατὰ μόνην τὴν διδασκαλίαν τοῦ νεκροῦ γράμματος καὶ τῆς ἀφώνου ἐτυμολογίας;

Νομίζομεν ὅτι οἱ περὶ τὸν Κούρτιον ἠξίωσαν νὰ ὀνομάσωσι τοὺς Ἕλληνας Γραμματικοὺς διαφθορεῖς τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς καὶ νὰ ἐξείπωσιν, ἐπαναλέγομεν, τὸν μέγαν τοῦτον ἀληθῶς λόγον, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκτιμήσωσι προσηκόντως τὸν μέγαν σεβασμόν, ὃν ἐκεῖνοι ἐπεδείξαντο πρὸς τὸ παραδοθὲν ἐκ τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος, οὐδὲ τὴν ἄοκνον αὐτῶν σπουδήν, ὅπως μηδὲ κεραία μία μηδὲ ἰῶτα ἓν προστεθῇ ἢ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς πολυτίμου παρακαταθήκης. Διότι δὲν ἐξετίμησαν ἀποχρώντως τὴν μεγάλην αὐτῶν πολυμάθειαν καὶ τὴν ὀξυτάτην κρίσιν, οὐδὲ τὴν μεγίστην ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ἐφρόντισαν νὰ καθαρίσωσι τὰ κείμενα τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, τῶν τυχὸν εἰς αὐτὰ παραρρυέντων εἴτε ἐξ ἀβλεψίας εἴτε ἐξ ἀμαθείας τῶν ἀντιγραφέων, καὶ παραδῶσι ταῦτα ὡς οἷόν τε ἀπαραποίητα εἰς χρῆσιν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἠξίωσαν νὰ ὀνομάσωσι λυμεῶνας τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς τοὺς περὶ τὸν Ἀρίσταρχον καὶ Δίδυμον οἱ νέοι γλωσσολόγοι, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκτιμήσωσι δικαίως τὴν μεγίστην ὠφέλειαν, ἣν παρέσχον καὶ παρέχουσι πάντοτε τοῖς σπουδάζουσι περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καίτοι ἐλλιπέσταται μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσαι, αἱ γραμματικαὶ καὶ κριτικαὶ αὐτῶν ἐργασίαι. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον τὰ πολυάριθμα γραμματικὰ καὶ κριτικὰ πονήματα τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν οὐδὲ τὰς πολυτιμοτάτας σημειώσεις καὶ τὰ παντοδαπὰ καὶ ποικίλα σχόλια, ἐν οἷς ἐγίνετο ἀκριβέστατος λόγος περὶ παντὸς ἰδιώματος καὶ τῶν τεσσάρων δια-

---

1) Φιλόστρ. ἐν βίοις σοφιστῶν II. 13.

λέκτων, περὶ τοῦ χρόνου τῶν συλλαβῶν, περὶ προσῳδίας, περὶ ὀρθογραφίας, καὶ καθόλου περὶ παντὸς ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ὀρθὴν καὶ εὔκολον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κατανόησιν τῶν διανοητικῶν προϊόντων τῶν καλῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Ἂν δὲ ἐν τῇ ἀποκαταστάσει τῶν ἀρχαίων κειμένων, ἢ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ χωρίου τινός, ἢ ἐν τῇ γραφῇ τινος λέξεως ἐγεννᾶτο ἐνίοτε διαφωνία, ὁποία κατὰ φυσικὸν λόγον συμβαίνει ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ πάντα χρόνον καὶ τόπον, τοῦτο οὐδέποτε ἴσχυσεν, ὥστε νὰ παραμεληθῇ καὶ παρακουσθῇ ἡ φωνὴ τῆς παραδόσεως. Οὐδὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀριστάρχου ἢ τοῦ Διδύμου ἠδύνατο νὰ ἐλαττώσῃ τὸ κῦρος αὐτῆς· «Οὕτω μὲν ὁ Ἀρίσταρχος ἢ ὁ Δίδυμος ἤ τις ἕτερος τῶν ἐν λόγῳ Γραμματικῶν, ἀλλ' οὐκ ἐπείσθη ἢ ἐπείσθη ἡ χρῆσις, οὐκ οἶδε τοῦτο ἢ οὐχ οὕτως ἔχει ἡ παράδοσις» εἶνε φράσεις, αἵτινες ἀνὰ πᾶσαν σελίδα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, δηλοῦσαι τὴν μεγάλην πρόνοιαν, ἣν ἐλάμβανον οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ὅπως μηδὲν ὀθνεῖον καὶ ὑποβολιμαῖον καταλάβῃ τὸν τόπον τῆς γνησίας καὶ ἀληθοῦς παραδόσεως. Ἥτις τί ἄλλο εἶνε ἢ ἡ διὰ λόγου καὶ γραφῆς διαδοχικὴ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μετάδοσις τοῦ παρὰ τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος παραληφθέντος, τῶν τε ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων καὶ τῶν εἰς κατανόησιν αὐτῶν ποικίλων εἰδήσεων, παντὸς τοῦ γλωσσικοῦ πλούτου, πάντων τῶν λεκτικῶν τύπων καθ' ἁπάσας τὰς διαλέκτους καὶ τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων κατὰ προσῳδίαν καὶ ῥυθμὸν ἀναγνώσεως καὶ ἀπαγγελίας; Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς μέχρι Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως δὲν ἦτο ἡ ἐντριβὴς κατὰ προσῳδίαν ἀνάγνωσις τῶν ποιημάτων καὶ συγγραμάτων καὶ ἀδιάπτωτος αὐτῶν προφορά;[1] Θὰ ὑπερέβαλλον δὲ ἀνοίᾳ πάντας ἀνθρώπους οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, ἂν ἐζήτουν μὲν νὰ εὕρωσι καὶ εὕρισκον ὅτι αἱ λέξεις *θῳή*, *ἀθῷος*, *ζῷον* *ᾠόν* σὺν τῷ ι γράφονται, ἐπειδὴ εὑρίσκονται ἐν διαστάσει καὶ διαλύσει τοῦ ι παρ' Ἀρχιλόχῳ, Σιμωνίδῃ καὶ Σαπφοῖ[2],

1) Bekker. anecd. Graec. σελ. 629, 3 καὶ 13. Τὰ χωρία ταῦτα ἀναφέρει καὶ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς πρὸς Γραμματικούς. σελ 655, 10—16 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βεκκήρου.

2) Lentz. Herodian. κτλ. II, 523, 8. I, 377, 1. 7. Διὰ τοῦ ι γράφονται αἱ

ἐζήτουν μὲν ἂν τὸ ὁμηρικόν, *Ἃ δειλ'* (Ἰλιαδ. Ρ 201) πρέπει νὰ δεχθῇ ὀξεῖαν ἢ περισπωμένην μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ ε,[1] ἂν ἡ δεῖνα λέξις δασύνεται ἢ ψιλοῦται, ὀξύνεται ἢ βαρύνεται καὶ ὀγκώδη βιβλία πρὸς τοῦτο συνέγραφον, ἀκριβέστατα ὁρίζοντες τὰ κατὰ τὴν προσῳδίαν, καὶ σημεῖα μάλιστα ἐπὶ τούτῳ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπενόησαν[2]· ἐξήταζον μὲν πότερον τὸ ε ἢ τὸ ο εἶνε βραχύτερον[3], ἐν τίσι τῶν λέξεων τὰ δίχρονα εἶνε βραχέα καὶ ἐν τίσι μακρὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα, ἔπειτα δὲ παντελῶς ἠμέλησαν νὰ ζητήσωσι καὶ ἐξετάσωσιν ἂν ἦτο ἁπλῆ ἢ σύνθετος ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων εἴτε παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς εἴτε παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν. Εἶνε ὅλως ἀπίθανον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ μὲν Ἡρωδιανὸς εὕρισκε πολὺ ὀρθὸν «μὴ πεισθῆναι τὸν Ἀρίσταρχον ὁμοίως τοῖς ἐπιχωρίοις (τοῖς Κυζικηνοῖς) προφέρεσθαι τὸ ὄνομα ***Κάρησσος*** (Ἰλ. Μ. 20), ὅτι οὐ πάντως ἐπικρατεῖ ἡ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν χρῆσις καὶ ἐπὶ τὴν ὁμηρικὴν ἀνάγνωσιν[4]», ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, οἵτινες τοῖς χρόνοις ὀλίγον ἀπεῖχον τοῦ Δημοσθένους, ἐν ᾧ ἐξωνύχιζον καὶ τὰ λεπτότατα πράγματα καὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀ-

---

λέξεις αὗται καὶ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν.

1) Αὐτόθ. II, 389, 12.

2) Οἱ χρόνοι καὶ οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα, λέγει ὁ Ἀρκάδιος, Ἀριστοφάνους ἐκτυπώσαντος γέγονε πρός τε διάκρισιν τῆς ἀμφιβόλου λέξεως καὶ πρὸς τὸ μέλος τῆς φωνῆς συμπάσης καὶ τὴν ἁρμονίαν κτλ. Ἴδε Lentz, Herodian. Praef. σελ. XXXVIII καὶ CXXXIV. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ πρὸ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρχον σημεῖα τόνων, ὡς συμπεραίνεται καὶ ἐκ χωρίων τινῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ λέγοντος ὅτι ὁ Ἀρίσταρχος τὰς ὁμηρικὰς λεξεις πτέρυξ, δόχμη ὤξυνεν π τ ε ρ ύ ξ, δ ο χ μ ή, ἐπειδὴ οὕτως εὕρισκεν ἐν τοῖς ἀκριβεστέροις ἀντιγράφοις τοῦ Ὁμήρου Ἴδε Lentz. Herod. I, 45, 16, καὶ 324, 14. Ὅτι δὲ ἀκριβέστατα καὶ ὀρθότατα ὥρισαν τὰ κατὰ τὴν προσῳδίαν τῶν λέξεων οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί, οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων σήμερον. Καὶ ἀληθῶς ὀφείλομεν πολλὰς αὐτοῖς χάριτας τούτου· διότι, ἂν ἔμελλον οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ δὴ οἱ περὶ τὸν Βόσσιον καὶ Ἐννίνιον νὰ ὁρίσωσι τὰ κατὰ τοὺς τόνους, ἡμεῖς τὸ παντάπασι δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι σήμερον ὡς πρὸς τοῦτο θὰ ἐπεκράτει τοιαύτη σύγχυσις ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἣν λέγεται ὅτι ἔπαθεν ἡ ἀνθρωπότης μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βαβελείου πυργοποιΐας.

3) Αὐτόθ. II, 390, 3. Λεπτολογοῦντες καὶ ἀκριβολογοῦντες οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ἐζήτουν καὶ τί τῶν στοιχείων εἶνε τὸ ἀσθενέστατον (αὐτόθ. II, 391. 31) ἂν τὸ ρ εἶνε σύμφωνον ἢ φωνῆεν (II, 401) καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα.

4) Αὐτόθ. II, 80, 3 καὶ ἑξῆς καὶ I, 211. 19 καὶ ἑξῆς.

νάγνωσιν καὶ ἀπαγγελίαν ἀκριβέστατα ὥρισαν, δὲν ἐφρόντισαν ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μάθωσι ποία ἦτο ἡ παρ' Ἀττικοῖς προφορὰ τῶν διφθόγγων, καὶ ταύτην παραδῶσι τοῖς μεταγενεστέροις, ἀλλ' ἀνεξετάστως καὶ ἀβασανίστως ἐπείσθησαν ὡς ἀλόγιστοι ὅτι ἦτο ἁπλῆ, ἐνῷ ἦτο σύνθετος.

Πόσον διαφόρως τοῦ Κουρτίου ἀποφαίνεται περὶ τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ὁ πολὺς Λέρσιος[1]. «Ἀφοῦ, λέγει, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διήνυσε τοὺς χρόνους τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἐνεργοῦ αὐτοῦ βίου, καὶ ἀπὸ Ὁμήρου μέχρι Ἀριστοτέλους παρήγαγεν εἰς φῶς τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἀριστουργήματα ἔν τε τῇ ποιήσει καὶ ἱστορίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, ἤλλαξεν ἡ σκηνή, καὶ ἀληθῶς ἤλλαξε καὶ κατὰ τόπον. Καὶ ἦτο μὲν αἰγυπτιακὸν λόγου χάριν τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ τοσοῦτοι Ἕλληνες καὶ ἑλληνικαὶ διάνοιαι εὗρον ἤδη τὸν τόπον τῆς ἑαυτῶν ἐνεργείας, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα πάλιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς σκηνῆς καθορῶμεν ἐμφανιζόμενα τὰ ἔξοχα τοῦ λαοῦ ἐκείνου προτερήματα, καὶ ἐκ νέου ἐν τῇ ἱδρύσει καὶ διοργανώσει τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς φιλολογικαῖς ἐρεύναις δραστηρίως καὶ τελεσφόρως ἐνεργοῦντα. Ἐκ τῶν σπουδῶν δὲ ἐκείνων προέκυψεν ἡ γλωσσικὴ ἔρευνα καὶ ταῖς θεωρητικαῖς μελέταις παρηκολούθησεν ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις καὶ ἡ κριτική . . . . . Καὶ ὅ,τι μετὰ τὴν ἀνακίνησιν τοῦ διαφέροντος πρὸς τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῶν παλαιῶν Γερμανῶν ἐπεδίωξαν τὰ ἔργα τοῦ Λαχμανοῦ καὶ Γρίμμου ἔν τε τῇ κριτικῇ τῶν κειμένων ἀποκαταστάσει καὶ ἑρμηνείᾳ καὶ ἐν τῇ διατάξει τοῦ γλωσσικοῦ οἰκοδομήματος, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπεδιώχθη καὶ τότε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, καὶ διὰ τῶν μακρῶν καὶ συνεχῶν μελετῶν ἐκ τῆς ὕλης τῆς σχεδὸν ἀνεπιδέκτου συνθεωρήσεως ἀπηρτίσθη τι τέλειον καὶ εὐσύνοπτον, πλῆρες ἁρμονίας καὶ τάξεως».

Καὶ οὐ μόνον ἀδικεῖ ὁ Κούρτιος τοὺς παλαιοὺς Γραμματικοὺς ἀποκαλῶν λυμεῶνας τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ λεληθότως ἐμπίπτει εἰς γλωσσολογικόν τι παράδοξον, ὀλίγον τοῦ μύθου ἀπέχον, ὅταν, ἐναντίον παντὸς ὅ,τι γινώσκομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἄλλων συγγενῶν γλωσσῶν, ἰσχυρίζηται ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀφ'

---

1) Αὐτόθ. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ δευτέρου τόμου Praef. σελ. V καὶ VI.

οὗ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ ἀνέβη τὴν ὑψίστην βαθμῖδα τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς καὶ τελειώσεως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους, αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς, ἄνευ ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς ἐνεργείας καὶ ἀφορμῆς, διεφθάρη καὶ μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῆς στοιχείων, μέχρι, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ αὐτῶν τῶν ὀστέων [1]. Τοιαύτην διαφθορὰν καὶ ἐξαλλοίωσιν δὲν ἔπαθεν ἡ ἑλληνικὴ φωνὴ οὐδὲ μετὰ χίλια ἔτη ὕστερον, οὐδὲ ἀφ' οὗ ἤρξατο νὰ μεταπίπτῃ εἰς τὸ νέον καθ' ἡμᾶς ἰδίωμα καὶ πλεῖσται μεταβολαὶ καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος συνέβησαν εἰς αὐτὴν καὶ πλεῖστα γράμματα κατέλαβον τὸν τόπον ἑτέρων. Καὶ σήμερον ἔτι πάντα σχεδὸν τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συγκείμεναι συλλαβαὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ, ἣν καὶ πρὸ δισχιλίων ἐτῶν, εἰ καὶ ἐν πολλαῖς λέξεσιν ἠλλοιώθησαν ὑποχωρήσαντα εἰς ἑτέρους φθόγγους. Καὶ σήμερον ἔτι διδασκόμενοι τὸν ἀλφάβητον μανθάνομεν παραδείγματος χάριν ὅτι τὸ *π* καὶ *κ* εἶνε διάφορα τοῦ *φ* καὶ *χ* καὶ *τσ*, εἰ καὶ ἐν πολλαῖς λέξεσι ταῦτα κατέλαβον τὴν θέσιν ἐκείνων καὶ οὐχὶ σπανίως ἀκούει τις παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις λεγόμενα τὰ ***ἐφτά***, ***κλέφτης***, ***ὀχτώ***, ***ἐτσεῖ***, ***ἐτσεῖνος*** κτλ. Ὅσον δὲ ὀλίγον καὶ ἂν ἠσκήθη τις περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ὀρθῶς ὅμως ἀναγινώσκει ***ἑπτά***, ***κλέπτης***, ***ὀκτώ***, ***ἐκεῖ***, ***ἐκεῖνος***, ὅταν οὕτως εὑρίσκει γεγραμμένας τὰς λέξεις ταύτας, ἐπειδὴ ἅπαξ ἔμαθεν ὅτι τὸ *π* δὲν εἶνε *φ* καὶ τὸ *κ* δὲν εἶνε οὔτε *χ* οὔτε *τσ*. Τὸ αὐτὸ δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων συμφώνων καὶ περὶ τῶν διφθόγγων καὶ τῶν φωνηέντων, περὶ ὧν οὐδεμία ὑπάρχει ἔλλογος ἀντίρρησις ὅτι δὲν ἐφύλαξαν τὴν προφοράν, ἣν εἶχον πρὸ δισχιλίων καὶ πλειόνων ἐτῶν. Αἴτιον δὲ τῆς διατηρήσεως ταύτης εἶνε ὅτι ἐν πάσῃ τῇ μεταβολῇ τῇ ἐπελθούσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ χρόνου, οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἐξαλλοιῶνται πάντως καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συλλαβαί, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διελάβομεν [2]. Πῶς λοιπὸν

---

1) Ὁ Κούρτιος διδάσκει ὅτι οὐχὶ μόνον αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο διαφόρως ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν ἢ ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους, ἀλλ', ὡς εἴδομεν, καὶ πολλὰ σύμφωνα.

2) Ἂν οὕτως ἤθελον σκεφθῆ καὶ οἱ Ἐρασμικοὶ περὶ γλώσσης καὶ προφορᾶς τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, ἤθελον φυλαχθῆ πολλὰς πλάνας. (ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν. σελ. 66 κέξ.), οὐδὲ θὰ ἔλεγον, ὅπως ὁ Ἐρνέστης Κούρτιος, ὅτι

ἠδύνατο νὰ συμβῇ ἐντὸς πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἐτῶν καὶ μάλιστα ἐν πάσαις ταῖς λέξεσι καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐξαισία ἐκείνη ἀλλοίωσις, ἣν προϋποτίθεται τὸ γλωσσολογικὸν παράδοξον τοῦ Κουρτίου; Πῶς συνέβη τοιαύτη καὶ τηλικαύτη ἐξαλλοίωσις καὶ διαφθορὰ ἐντὸς οὕτω βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, ἐνῷ ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πλέον ἢ χίλια ἔτη ἕως μόνον τὸ υ ἀποβῇ πανταχοῦ ἁπλοῦν ι [1]; Πῶς συνέβη τηλικαύτη τὸ μέγεθος διαφθορὰ ἐν χρόνῳ, ἐν ᾧ κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ἡ γλῶσσα διέμενεν ἡ αὐτή· ἐν ᾧ πανταχοῦ ἠκούοντο ἀμετάβλητοι αἱ λέξεις· ἐν ᾧ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ καὶ τῷ Λυκείῳ καὶ τῇ Στοᾷ καὶ τοῖς κήποις τοῦ Ἐπικούρου ἄνευ διαλείμματος ἠκούετο ἡ φωνὴ τῶν ἀμέσων καὶ διαμέσων μαθητῶν τῶν μεγάλων τῆς φιλοσοφίας διδασκάλων· ἐν ᾧ οἱ παῖδες ἐφοίτων, ὡς καὶ πρότερον εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ τὰ ἀνώτερα διδακτήρια τῶν Γραμματικῶν καὶ Τεχνογράφων, ὁμοίως δὲ ἀνεγινώσκοντο τὰ ποιήματα, καὶ ἀρχαιότερον ἐπὶ Ἀριστοξένου τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐπὶ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ κατὰ τὴν β′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα[2]; Δὲν λέγει δὲ ὡς εἴδομεν (σελ. 304 κέξ.) καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς μετὰ πόσης ἀκριβείας οἱ παῖδες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς ἐμάνθανον τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν καὶ πόσον ἰσχυρῶς ἐνεποιοῦντο ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων οἱ τύποι τῶν λέξεων; Πῶς λοιπόν, ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν τοὺς περὶ τὸν Κούρτιον, οἱ ἰσχυροὶ οὗτοι τύποι τῶν λέξεων ἐγένοντο οὕτω ταχέως ἐξίτηλοι ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν Ἑλλήνων ἐντὸς ὀλίγων δεκαετηρίδων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημοσθένους καὶ Ἀριστοτέλους,

---

ἡ προφορὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἠδύνατο μέχρι σήμερον νὰ διατηρῆται ἐν τῇ ζωῇ, διότι οὐδὲν μένει ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον.

1) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 456.

2) Ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τοῦ Ἀριστείδου ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς «Ἡ μὲν οὖν συνεχὴς (φωνὴ) ἐστιν ᾗ διαλεγόμεθα· μέση δὲ ᾗ τὰς τῶν ποιημάτων ἀναγνώσεις ποιούμεθα· διαστηματικὴ δὲ .... ἥτις καὶ μελῳδικὴ καλεῖται» Βιβλ. Α′ σελ. 7 κέξ. ἐκδ. Meibomii, Τόμ. II. Ἐν τούτοις ὁ Ἀριστείδης λέγει, τὰ αὐτά, ἅτινα καὶ ὁ Ἀριστόξενος, Βιβλ. Α′, σελ 8 ἐν τῷ β′ τόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως. Ἂν ἄλλως ἀνεγίνωσκον τὰ ποιήματα οἱ ἐπὶ Ἀριστοξένου καὶ Ἀριστοτέλους ζῶντες καὶ ἄλλως οἱ ἐπὶ Ἀριστείδου, τότε οὗτος θὰ ἔλεγεν οὐχὶ ὅπως εἶπεν, ἀλλὰ «ᾗ τὰς ἀναγνώσεις τῶν ποιημάτων ἐποιοῦντο οἱ παλαιοί».

ἐνῷ καὶ τότε καὶ ἔτι ἀρχαιότερον μεγίστη ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς[1], ἐτηρεῖτο δὲ πάντοτε ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴ ἐν τοῖς δημοσίοις τοὐλάχιστον γράμμασι μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἀκριβῶς δὲ διεστέλλοντο τὰ μακρὰ ἀπὸ τῶν βραχέων[2] καὶ μέχρι τῆς β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος; Καὶ ἂν ἤδη πολλῷ ἀρχαιότερον ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ διατηρῶσι τὴν καθαρότητα τῆς ἰδίας ἕκαστος διαλέκτου, ἐν χρόνοις, καθ' οὓς δὲν ὑπῆρχεν οὔτε γραμματικὴ οὔτε κριτικὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι ὀλιγώτερον ἐφρόντιζον περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ παραδοθέντος, πῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ ἡ γνῶσις τῆς νέας, τῆς καλῆς κατὰ Πλάτωνα φωνῆς τῶν Ἀττικῶν ἐν χρόνοις, καθ' οὓς οἱ περὶ τὸν Ἀρίσταρχον καὶ Δίδυμον καὶ Ἡρωδιανὸν ὑπὲρ ἑνὸς καὶ μόνου ἠγωνίζοντο, ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῆς πολυτίμου κληρονομίας, ἣν ἀπαύστῳ διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων παρέλαβον παρὰ τῆς σεβαστῆς ἀρχαιότητος; Εἶνε ὅλως αὐθαίρετον νὰ ἰσχυρίζηταί τις ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τηλικαύτης σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν παλαιῶν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων οἱ Ἕλληνες διέφθειραν καὶ ἐξηλλοίωσαν τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀμέσως παραδοθεῖσαν αὐτοῖς προφορὰν τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν.

Λαμπρότατα δὲ ἤδη ἀπέδειξεν ὁ Σχόλτιος[3] ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης ὅτι, ἀφοῦ αἱ γλῶσσαι αὗται ἔφθασαν εἰς τὴν μεγίστην αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τελείωσιν, καὶ οἱ λεκτικοὶ τύποι ἔλαβον σχῆμα ὡρισμένον καὶ σταθερόν, διετηρήθη δὲ διὰ τοῦτο ἀκίνητος καὶ ἡ γραφή, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἡ προφορὰ τῶν γλωσσῶν τούτων μένει ἡ αὐτὴ καὶ θὰ μένῃ βεβαίως, ἐφ' ὅσον δὲν συμβῇ αὐταῖς οὐσιώδης ἀλλοίωσις καὶ μεταβολή. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀπέδειξεν ὁ Κορσηνὸς ἰσχῦον καὶ ἐν τῇ λατινικῇ[4]. Διὰ τίνα λοιπὸν θαυμαστὸν λόγον πρέπει ἡ ἀττικὴ νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ καθολικοῦ τούτου κανόνος; Ὅτι αἱ αἰφνίδιοι μεταβολαὶ εἶνέ τι τῶν δυσχερεστάτων τοῖς συνόλοις τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐθνῶν

---

1) Ἰδὲ ἔμπροσθεν, σελ. 129 καὶ ἑξῆς.

2) Πόσον δὲ ἡ διαστολὴ αὕτη συνεβάλλετο εἰς τὴν διατήρησιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 132. 400. 406. 454.

3) Zeitschrift für das Gymnasialwesen 1868 σελ. 346 καὶ ἑξῆς.

4) Corsen, Ueber Ausspache κτλ. 1858 I, σελ. 153—4.

ἐδίδαξεν ἤδη πολὺ ἀρχαιότερον ὁ Πλούταρχος, ὅστις, εἰ καὶ ἔζη πρὸ χιλίων καὶ ὀκτακοσίων ἐτῶν καὶ ἐστερεῖτο πολλῶν γλωσσολογικῶν καὶ ἄλλων γνώσεων τοῦ Κουρτίου, ὅμως ἀποφαίνεται, ὡς ἔοικεν, ὀρθοτέραν γνώμην περὶ τῶν τοιούτων, ὅταν λέγῃ «Καίτοι μείζονάς γε παραλλαγὰς αἱ ἡλικίαι περὶ ἕκαστον ἡμῶν ποιοῦσιν ἢ κοινῇ περὶ τὰς πόλεις. Γνοίη γὰρ ἄν τις ἰδὼν Ἀθήνας ἔτει τριακοσιοστῷ καὶ τὰ νῦν ἤθη καὶ κινήματα, παιδιάς τε καὶ χάριτας καὶ ὀργὰς τοῦ δήμου, καὶ γε τοῖς παλαιοῖς ἐοίκασι [1]».

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς ἔτι χρόνους ἐδιδάσκοντο καινὰ δράματα ἐν τοῖς θεάτροις [2], ὡς καὶ πρότερον, τῶν δὲ ἀρχαιοτέρων τὰ χορικὰ ἐμελῳδοῦντο κατὰ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα ὅπως καὶ ἐπὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου [3]. Ὅτι δὲ καὶ πολὺ ὕστερον τοῦ Διονυσίου, λέγει ὁ Ἰωάννης Τζέτζης [4], διεσῴζοντο αἱ ἀρχαῖαι μελῳδίαι καὶ κανόνες τῆς μελοποιΐας καὶ ῥυθμοποιΐας, ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι μαρτυρίαι· οἷον ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς λέγει ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν θεῶν οἱ ἁρμονικοὶ νόμοι τοῦ Ὀλύμπου. Οὗτοι δὲ κατὰ Τζέτζην ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπολεσθῶσιν ἐν ὅσῳ ἔτι ὑπῆρχεν ἡ ἐθνικὴ λατρεία μέχρι τῆς ἕκτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, διότι

---

1) Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων σελ. 559.

2) Ἰδὲ CIA II 465, 17. 470, 26 (α' ἑκατοντ. πρ. Χρ.), ἔνθα λέγεται «καὶ ἀνειπεῖν τὸν στέφανον τοῦτον Διονυσίων τῶν ἐν ἄστει τραγῳδοῖς καινοῖς». Ἀναφέρονται δὲ καὶ ὀνόματα τραγῳδῶν καὶ κωμῳδῶν ἐν ἐπιγραφαῖς μακεδονικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡσαύτως δὲ ὀνόματα ποιητῶν τραγῳδιῶν καὶ κωμῳδιῶν ἔτι δὲ καὶ ὑποκριτῶν ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἐξ Ἀθηνῶν, Θηβῶν, Ῥόδου, Μιλήτου, Ἄργους καὶ δὴ ἐκ Τάραντος καὶ Καρχηδόνος. Ἰδὲ Rangabé, Antiqu. Hellén. ἀριθ. 963 καὶ CIG 1583 καὶ 1584. Ἰδὲ καὶ Bulletin de corr. hellén. VII, 1883, σελ. 104 καὶ 123.

3) Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. ια' πρὸ τοῦ τέλους σελ. 78, ἐκδ. Schaefer 132, ἔνθα ὁ Διονύσιος ποιεῖται λόγον περὶ τῶν μελῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἃ πεποίηκε τὴν Ἠλέκτραν λέγουσαν ἐν Ὀρέστῃ πρὸς τὸν χορὸν «Σῖγα, σῖγα· λευκὸν ἴχνος ἀρβύλης» κτλ.

4) Ἐν τῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ τῇ ἐπιγραφομένῃ «Ἡ ἐπινόησις τῆς παρασημαντικῆς τῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα λειτουργικῶν καὶ ὑμνολογικῶν χειρογράφων τῶν ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν» Ἀθήνησιν, 1886, σελ. 49—50.

μετὰ τῆς ἐθνικῆς λατρείας συνδιεσῴζοντο ἅπαντες οἱ ὕμνοι καὶ αἱ ᾠδαὶ καὶ τὰ ᾄσματα τῶν δαιμόνων κατὰ ῥητὰς μαρτυρίας τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων ᾠδῶν μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀθήναιος κατὰ τὴν γ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ὅταν λέγῃ (Δ, 632) ὅτι «τηροῦσι Λακεδαιμόνιοι καὶ νῦν τὰς ἀρχαίας ᾠδὰς ἐπιμελῶς, πολυμαθεῖς τε εἰς ταύτας εἰσὶ καὶ ἀκριβεῖς». Πρὸς τὰς μαρτυρίας τοῦ Διονυσίου, τοῦ Πλουτάρχου καὶ Ἀθηναίου συμφωνεῖ καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Εὐριπίδου (Ὀρέστ. 174), λέγοντος ὅτι ἐσῴζοντο ἔτι καὶ ᾔδοντο τὰ ἀρχαῖα τῶν τραγῳδιῶν μέλη, συμφωνεῖ δὲ καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὴν β′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα ζῶντος Τατιανοῦ (Πρὸς Ἕλληνας σελ. 858) ὅτι καὶ τότε ἐδιδάσκοντο ἀρχαῖαι τραγῳδίαι ἐν τοῖς θεάτροις. Οὐχὶ δὲ διάφορα μαρτυρεῖ καὶ ὁ Συνέσιος κατὰ τὴν δ′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ὅταν ἐν τῷ «Περὶ Προνοίας» λέγῃ «Καθάπερ ὁρῶμεν τοὺς τῆς Τραγῳδίας ὑποκριτάς· ὅστις καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνήν, ὁμοίως ὑποκρινεῖται τόν τε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον, καὶ οὐδὲν θάλουργῆ τῶν ῥακίων διοίσει πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῆσαι καὶ καταλαβεῖν ἠχοῖ τοῦ μέλους τὸ θέατρον· ἀλλὰ καὶ τὴν θεράπαιναν καὶ τὴν δέσποιναν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιδείξεται μουσικῆς, καὶ ὅ,τι ἂν περιθῆται προσωπεῖον κτλ.» Ὁ αὐτὸς δὲ Συνέσιος λέγει (ἐπιστολ. 94 σελ. 1464) ὅτι καὶ κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ χρόνους ᾔδετο πρὸς λύραν ὁ ὕμνος τοῦ Διονυσίου εἰς Νέμεσιν. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μουσικοῦ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (Β′ σελ. 95), κατὰ τὴν β′ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα ἀνθήσαντος, ἐσῴζοντο καὶ μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου καὶ βεβαίως καὶ πολλῷ ὕστερον αἱ περὶ τῆς χρήσεως τῶν ἁρμονιῶν τοῦ μουσικοῦ Δάμωνος θεωρίαι, τοῦ γνωστοῦ ἐκ τοῦ γ′ βιβλίου τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε δὲ ὅλως ἄτοπον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἄνδρες μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας εἰδότες τὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ῥυθμοποιίαν καὶ μελοποιίαν, οἷοι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ Πλούταρχος καὶ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς καὶ ὁ ὀλίγῳ νεώτερος ἢ σύγχρονος Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς ὅλως ἠγνόουν τίς ἦτο ἡ ἀρχαία προφορὰ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συλλαβῶν, γινώσκουσι δὲ νῦν οἱ Ἐρασμικοί, οἱ οὐδὲ ὄναρ

ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένου ἢ μελῳδουμένου ἀρχαίου συγγράμματος ἢ ποιήματος.

Ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ προφορᾶς κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους μαρτυρεῖ σαφῶς ὁ Κικέρων, ὅταν μετὰ τοσούτου θαυμασμοῦ ἐξαίρῃ τὸ ἐπίχαρι καὶ τερπνὸν τῆς φωνῆς τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ἀθηναίων [1], οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὁ Ὁράτιος, ὅταν οὕτω φανερῶς ἀποφαίνηται ὅτι μόνοις τοῖς Ἕλλησι δέδωκεν ἡ Μοῦσα στρογγύλῳ στόματι φθέγγεσθαι [2]. Τί δὲ ἄλλο σημαίνουσι καὶ οἱ λόγοι τοῦ Φιλοστράτου περὶ τῶν κατοικούντων τὴν μεσογείαν τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν β' καὶ γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ὅτι «ὑγιαίνει αὐτοῖς ἡ φωνή, καὶ ἡ γλῶττα τὴν ἄκραν ἀτθίδα ἀποψάλλει» καὶ «ἡ μεσογεία τῆς Ἀττικῆς ἀγαθὸν διδασκαλεῖον ἀνδρὶ βουλομένῳ διαλέγεσθαι [3]», ἢ ὅτι καὶ ἐν χρόνοις πολλῷ νεωτέροις τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους ἠκούετο ἔτι ἐν Ἀττικῇ ἡ νέα ἡ καλὴ φωνὴ ἡ ἐπὶ Σωκράτους καὶ Περικλέους μορφωθεῖσα [4]; Δι' οὐδεμίαν δὲ ἄλλην αἰτίαν συνεβούλευε καὶ ὁ Λουκιανὸς τοῖς βουλομένοις συγγράφειν ἱστορίαν μὴ χρῆσθαι «ἀπορρήτοις καὶ ἔξω πάτου ὀνόμασιν [5]» ἢ διὰ τὴν αὐτήν, δι' ἣν καὶ ὁ Σέξτος συγχρόνως σχεδὸν ἔλεγεν ὅτι «δεῖ τοὺς ὀρθῶς βουλομένους διαλέγεσθαι τῇ ἀτέχνῳ καὶ ἀφελεῖ κατὰ τὸν βίον καὶ τῇ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν πολλῶν συνήθειαν παρατηρήσει προσανέχειν [6]», διότι δηλαδὴ καὶ τότε ἔζη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἠδύνατο καὶ ὁ Λουκιανὸς καὶ ὁ Σέξτος ὡς παράδειγμα μιμήσεως νὰ προβάλλωσι τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὁ δὲ Σέξτος νὰ προσεπιφέρῃ καὶ τάδε «ἡ ἄρα συνήθεια τοῦ τί τέ ἐστιν ἑλληνικὸν καὶ τί ἀνελλήνιστον γίνεται κριτήριον καὶ οὐκ ἄλλη τις περὶ τὸν ἑλληνισμὸν τέχνη [7]» καὶ «ῥητέον τὴν παρατήρησιν τῆς κοινῆς συνη-

---

1) De Oratore III, 11 καὶ Brut. 46. Ἰδὲ καὶ Κοϊντιλιανὸν ἐν Inst. Orat. XII, 10, 27. 33—35.

2) Ars Poet. στίχ. 322.

3) Ἐν βίοις σοφιστῶν II, 1. 14 καὶ 31, 1.

4) Ἰδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 11.

5) Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν 44.

6) Πρὸς Γραμματικοὺς σελ. 640, 31 ἐκδ. Bekk.

7) Αὐτόθι σελ 641, 12.

θείας χρησιμεύειν πρὸς τὸ ἑλληνίζειν» καὶ «ὁ συνασκηθεὶς μάλιστα καὶ τριβεὶς ἐν τῇ συνηθείᾳ οὗτος ἑλληνίζει[1].» Ὅτι δὲ οὐδεμιᾷ ὑπερβολῇ λέγονται ταῦτα ὑπὸ τοῦ Σέξτου καὶ ὅτι ἀληθῶς καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διετηρεῖτο ὡς οἷόν τε ἀκραιφνὲς τὸ ἰδίωμα τῆς παλαιοτέρας τῶν Ἑλλήνων γλώσσης, ἔχομεν καὶ ἑτέραν μαρτυρίαν οὐχ ἧττον τῆς τοῦ Λουκιανοῦ καὶ Σέξτου ἀξιόχρεων, τὴν τοῦ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνθήσαντος Ῥωμαίου Αὔλου Γελλίου, οὐδὲ τὸ παράπαν κρίναντος ἀνάξιον νὰ παραθέσῃ ὡς δεῖγμα καθαρωτάτου ἀττικισμοῦ τὴν φράσιν ὀκταέτους Ἀττικοῦ παιδός, λεχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς περικαθημένους ἐν συμποσίῳ, ἐν ᾧ ὑπηρέτει περὶ τὴν τράπεζαν ἐπιχέων ἔλαιον ἐπὶ τὰς παρατεθείσας φακᾶς, τὴν ἑξῆς «Μὴ γελᾶτε· ἔνι τοὔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἴστε οἵα φρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γέγονε τήμερον· κεκρυστάλλωται[2]». Οὐδὲ τοῖς σφοδροτάτοις τῶν Ἐρασμικῶν συγχωρεῖται, νομίζομεν, νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι τοιαύτη φράσις οὐδέποτε οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἐπὶ Περικλέους καὶ Δημοσθένους Ἀθηναίων. Ἰδοὺ δὲ τί γράφει καὶ ὁ περιηγητὴς Παυσανίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος περὶ τῆς διαλέκτου τῶν Μεσσηνίων. «Οἱ Μεσσήνιοι ἐκτὸς Πελοποννήσου τριακόσια ἔτη μάλιστα ἠλῶντο, ἐν οἷς οὔτε ἐθῶν δῆλοί εἰσι παραλύσαντές τι τῶν οἴκοθεν, οὔτε τὴν διάλεκτον τὴν Δωρίδα μετεδιδάχθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς ἔτι τὸ ἀκριβὲς αὐτῆς Πελοποννησίων μάλιστα ἐφύλασσον[3]». Τί δὲ ἄλλο μαρτυροῦσι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἢ ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ διάλεκτοι ἐσῴζοντο

1) Αὐτόθι σελ. 643, 18, καὶ 643, 3.

2) Noctes Atticae. Βιβλ. XVII, κεφ. VIII, 1.

3 Βιβλ. Δ', κεφ. 27 πρὸς τῷ τέλει. Ἰδ. καὶ Στραβ. Ζ'. σελ. 513. Ὁ αὐτὸς Στράβων λέγει ἀλλαχοῦ (σελ. 181), ὅτι ἡ ἀποικία τῶν Φωκαέων Μασσαλία ἐγένετο οὕτως ἰσχυρὸν κέντρον ἑλληνισμοῦ ἐν Γαλατίᾳ, ὥστε οἱ Γαλάται καὶ ἑλληνιστὶ συνέγραφον τὰ συμβόλαια, πολλοὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ γνωριμώτατοι αὐτῶν ἐκεῖ ἔπεμπον τοὺς ἑαυτῶν παῖδας φιλομαθείας ἕνεκα. Καὶ ἐκ τῆς τύχης λοιπὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Μασσαλίᾳ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ Στράβωνος, ἐπὶ 600 σχεδὸν ἔτη, εὐκόλως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὁποία ἦτο ἡ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, τῇ μὴ ὑπὸ βαρβάρων ὡς ἡ Μασσαλία ἐπηρεαζομένῃ. Οὐδὲν αἴτιον βεβαίως ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀποτόμου καὶ αἰφνιδίου μεταμορφώσεως τῆς πατρίου φωνῆς.

καὶ μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων, καίπερ οὐκ ὀλίγον ὑπὸ τῆς κρατησάσης ἀττικῆς ἐπηρεαζόμεναι; Καὶ οὐ μόνον οὐδὲν παράδοξον ἔχουσιν αὗται καὶ ἄλλαι ὅμοιαι μαρτυρίαι, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον θὰ ἦτο ἐκ τῶν ἀποδειχθέντων παράδοξον, ἀφοῦ μάλιστα οἱ μὲν Γραμματικοὶ καὶ οἱ λόγιοι ἰσχυρῶς ἀντείχοντο τῆς παλαιᾶς παραδόσεως καὶ συνηθείας, ἐν δὲ Ἀθήναις καὶ αὐτοὶ οἱ πολλοὶ οὐδαμῶς ὤκνουν καὶ τοὺς κρατοῦντας νὰ ἐπανορθῶσι σφαλλομένους περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ βαρβαρίζοντας[1].

Τὸ κεφάλαιον, εἰς ὃ πάντα τὰ εἰρημένα συντείνουσιν, εἶνε ὅτι τὴν μετάβασιν τοῦ συνθέτου ἤχου τῶν διφθόγγων εἰς ἁπλοῦν δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν ἐντὸς τοῦ βραχέος χρονικοῦ διαστήματος τοῦ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Δημοσθένους καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων Γραμματικῶν, καθ' ὃ οὐδεμία οὐσιώδης μεταβολὴ συνέβη περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ πολλὰ ὑπῆρχον τὰ ὑπὲρ τῆς διασώσεως τοῦ παραδοθέντος, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τῶν Μηδικῶν χρόνοις, ἐν οἷς πλεῖσται μεταβολαὶ ἐγένοντο περὶ τὴν μορφὴν τῶν λέξεων, παρεσκευάσθη δὲ καὶ τελειότατον συνετελέσθη τὸ ἔργον τῆς κράσεως καὶ μίξεως τῶν διεστώτων φωνηέντων. Τὸ τοιοῦτον συνάγεται, ὡς εἴδομεν, οὐχὶ μόνον ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων τεκμηρίων, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον εἶνε πολλῷ πιθανώτερον τῆς ἀποφάνσεως τοῦ Κουρτίου, οὐδὲν ἄλλο ἐν ταύτῃ ἰσχυρισθέντος ἢ τοῦτο, ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ πανταχοῦ κατὰ μὲν τὴν τελευταίαν ἑσπέραν τοῦ 300 ἔτους πρὸ Χριστοῦ κατεκλίθησαν φθεγγόμενοι κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον, κατὰ δὲ τὴν πρώτην πρωίαν τοῦ ἔτους 299 ἀφυπνίσθησαν προϊέντες

---

1) Ἰδ. Πλουτάρχ. ἀποφθέγμ. βασιλέων καὶ στρατηγῶν σελ. 183. «Ἀποστάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἑλὼν τὴν πόλιν (Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς) ἤδη κακῶς ὑπὸ σιτοδείας ἔχουσαν, εὐθὺς ἐκκλησίας αὐτῶν συναχθείσης, ἐπέδωκε δωρεὰν σῖτον αὐτοῖς. Δημηγορῶν δὲ περὶ τούτων ἐβαρβάρισε. Τῶν δὲ καθημένων τινὸς ὡς ἔδει τὸ ῥῆμα λεχθῆναι παραφωνήσαντος· οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ταύτης ἄλλους ὑμῖν ὀκτακοσίους ἐπιδίδωμι μεδίμνους.» Εἴδομεν δὲ ἀνωτέρω ὅτι οὐχὶ μόνον ἐπὶ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἐσκώπτοντο οἱ ἁμαρτάνοντες περὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ ὁ σοφιστὴς Παυσανίας ἐκαλεῖτο ἕνεκα σφαλμάτων περὶ τὴν προφορὰν «μάγειρος πολυτελῆ ὄψα πονήρως ἀρτύων»

ξένην καὶ ἀήθη καὶ ὅλως ἀλλόκοτον καὶ παράδοξον φωνήν! Ἴσως ἐπέπρωτο τῷ Κουρτίῳ, ἀφοῦ ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ἐκεῖνο, ὅπερ τὰ μάλιστα μάχεται πρὸς αὐτήν, τὰ φαινόμενα δηλαδὴ τοῦ νόμου τῶν κράσεων, νὰ παρεξολισθήσῃ ἔπειτα λεληθότως εἰς τὸ γλωσσολογικὸν τοῦτο παράδοξον, παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος ζήλου νὰ ἀποδείξῃ ἑλληνικὸν ἔργον ὅ,τι κυρίως εἰπεῖν εἶνε γνήσιον γοτθικόν. Εὔκολον δὲ ἦτο, ἀφοῦ ἅπαξ παρεπλανήθη, νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὀνομάσῃ λυμεῶνας τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς τοὺς ἀρχαίους Γραμματικούς, ἐνῷ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ ὀνομασθῶσι, τοὐναντίον, σωτῆρες μὲν ταύτης, πολέμιοι δὲ ἐπικινδυνότατοι καὶ ὀλεθριώτατοι τῆς ἐρασμικῆς. Τότε μόνον θὰ δυνηθῶσιν οἱ περὶ τὸν Κούρτιον νὰ ἀναιρέσωσι τὸ μέγα ἀξίωμα τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ἐν τῷ περὶ τῆς προφορᾶς ζητήματι, ὅταν ἀναμφισβητήτως ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ γράμμα ἐπὶ Περικλέους κατὰ θαυμαστὴν συντυχίαν εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἣν σήμερον ἐν τῷ γερμανικῷ, παρὰ πᾶσαν τὴν διάφορον φύσιν τῶν δύο τούτων γλωσσῶν, καὶ ὅτι ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴ ἀπέφευγε τὴν διὰ δύο χαρακτήρων παράστασιν ἁπλῶν φθόγγων. Ἐφ' ὅσον δὲ πᾶν τοὐναντίον ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τῶν φαινομένων τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς καὶ τῶν νόμων τῆς γλώσσης, ἐπὶ τοσοῦτον ἀποβαίνει μάταιος αὐτῶν ἡ σπουδή, ἀγωνιζομένων νὰ ἱδρύσωσι προφορὰν καταδικαζομένην ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, καὶ βιαίως κωλύσωσι τὴν κατερείπωσιν τοῦ πανταχόθεν καταρρέοντος ἐρασμικοῦ οἰκοδομήματος.

Ἂν δὲ κατὰ τὸν Κούρτιον οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, ἀρξάμενοι τοῦ ἔργου τῆς διασώσεως ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἔζη ἔτι ὁλόκληρος ἡ ἀρχαιότης, ἐσῴζοντο δὲ σχεδὸν πάντα τὰ συγγράμματα καὶ ποιήματα τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος ἐν ἀντιγράφοις παλαιοτάτοις, ἵσταντο δὲ ἀκέραια καὶ ἀλώβητα τὰ ἐν λίθοις γράμματα [1],

1) Πολλοὶ δὲ καὶ ἐξέδωκαν τοιαῦτα ἐπιγράμματα, οἷον Φιλόχορος ὁ Ἀθηναῖος, ἀνθήσας κατὰ τὸν μεταξὺ τῆς 118 καὶ 129 Ὀλυμπιάδος χρόνον, ἐξέδωκεν ἀττικὰ ἐπιγράμματα, Πολέμων δὲ ὁ περιηγητής, σύγχρονος Ἀριστοφάνει

δὲν ἠδύναντο ἔπειτα, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔχοντες πρὸς διάσωσιν ἢ εὕρεσιν τοῦ ἀληθοῦς, νὰ γινώσκωσι τὴν παλαιὰν προφορὰν ἕως τῆς β' τοὐλάχιστον καὶ γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, μέχρι ὧν ἐγίνετο, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, ἀκριβεστάτη ἡ διδασκαλία τῶν παλαιῶν συγγραφέων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν, τίς ἔτι ὑπολείπεται βεβαιότης, ἢ μᾶλλον πῶς δὲν θὰ ἦτο γελοῖον νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἄνθρωποι ἀλλοτρίαν γλῶσσαν φθεγγόμενοι, καὶ ἂν εἶνε σοφοὶ ὅσον οὐδεὶς ἄλλος πώποτε ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐγένοντο ἱκανοὶ νὰ ἀνακαλύψωσι σήμερον πῶς ἐξεφωνεῖτο ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα πρὸ δισχιλίων καὶ τριακοσίων ἐτῶν; Ὅσον δὲ καὶ ἂν πιστεύομεν ὅτι οἱ νέοι γλωσσολόγοι γινώσκουσιν ἀσυγκρίτως ὀρθότερον τὸ ἔτυμον πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων ἢ ὁ Πλάτων καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Ἕλληνες, ὅμως οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν καὶ νὰ πείσωμεν ἑαυτοὺς ὅτι οἱ Ἐρασμικοὶ κατώρθωσαν νὰ ἐκφωνῶσι τὴν ἑλληνικὴν ὀρθότερον τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ τῶν πολλῷ ὕστερον αὐτοῦ ἀκμασάντων. Ἂν δὲ λίαν ἀμφιβάλλομεν ὅτι διὰ τῶν ἐτυμολογικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τῆς κράσεως ἀποδείξεων εὗρον οἱ περὶ τὸν Κούρτιον τὴν ἐπὶ Περικλέους προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων, πολλῷ μᾶλλον ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σύμφωνα *β γ δ ζ θ φ χ* ἐξεφωνοῦντο ὅπως αὐτοὶ διδάσκουσιν, ἐφ' ὅσον ἀπαξιοῦσι νὰ δηλώσωσι σαφῶς πόθεν λαβόντες γινώσκουσιν ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες πάνυ ταχέως ἀπώλεσαν τὴν παλαιὰν προφορὰν τῶν συμφώνων, οἱ δὲ ῥωμαϊκοὶ λαοὶ τῆς νεωτέρας Εὐρώπης διεφύλαξαν καὶ διασῴζουσιν ἀκριβέστατα τὴν τῶν λατινικῶν. Διότι οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο διδάσκουσιν, ὅταν καὶ αὐτοὶ προφέρωσι τὰ λατινικὰ σύμφωνα *b c d f g* ἀπαραλλάκτως, ὅπως οἱ Γάλλοι ἐκφωνοῦσι ταῦτα ἐν ταῖς λέξεσι *bon*, *concave*, *frère*, *guerre* κτλ. Ἂν δὲ πάντες οἱ νεώτεροι λαοὶ ἀπέβαλον τὴν ἀρχαίαν προφορὰν τῶν συμφώνων, τότε διὰ τίνος ἀποκρύφου τέχνης ἀνεκάλυψαν οἱ μακάριοι ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σύμφωνα ἐξεφωνοῦντο ὅπως αὐτοὶ ἀποφαίνονται; Ἂν δέ τινες αὐτῶν νομίζουσι

τῷ Βυζαντίῳ, ὁ καὶ στηλοκόπας ἐπικληθεὶς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἐξέδωκαν διάφορα κατὰ πόλεις ἐπιγράμματα, περὶ ὧν ἰδὲ Βοίκχιον ἐν τῷ CIG Τόμ. I, Praef. σελ. VIII.

ὅτι μικρὰ ἡ ζημία ἂν δὲν προφέρῃ τις αὐτὰ ὡς οἱ ἀρχαῖοι, ἄλλοι δὲ πάλιν ἤθελον νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι δὲν βλάπτει καὶ πολὺ ἂν ὀλίγῳ διαφόρως προφέρῃ τις τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους[1], τότε τί ἄλλο ἀστοχώτερον καὶ ματαιότερον τοῦ ἐρασμικοῦ ἐπινοήματος;

Ἀλλὰ πῶς, ἀκούομεν ἐνταῦθα ἐπιφωνούντων τῶν Ἐρασμικῶν, πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναγινώσκωμεν τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς κατὰ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν προφοράν, ἥτις εἶνε ὅλως ἀδιάλλακτος πρὸς τὴν ὑποκειμένην τοῖς ἑλληνικοῖς ποιήμασι προσῳδίαν[2]; Ναί, ἀποκρινόμεθα, ἂν εἶνε βέβαιον ὅτι τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ δὲν μεταβάλλει τὴν φύσιν φθόγγου τινός, καὶ ὅτι καὶ ἁπλᾶ φωνήεντα εἶνε ἐπιδεκτικὰ ῥυθμοῦ καὶ προσῳδίας, πρὸς δὲ τούτοις ἂν εἶνε βεβαιότατον ὅτι ἡ νῦν προφορὰ δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν. Διότι, ἂν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, καίπερ ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα προφέροντες, ὡς ἡμεῖς, τὰς πλείστας τῶν διφθόγγων, ὅπως καὶ ὁ Κούρτιος ὁμολογεῖ, ἠδύναντο ὅμως, ὡς ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καταφαίνεται, νὰ ἀναγινώσκωσι τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν ἐρρύθμως καὶ κατὰ προσῳδίαν, τίνα λόγον θὰ εἶχέ τις σήμερον νὰ ἀκολουθήσῃ τῇ περὶ προφορᾶς διδασκαλίᾳ τοῦ Κουρτίου καὶ τῶν ἄλλων Ἐρασμικῶν, ἐνῷ οὐδεὶς τούτων, ἂν θέλωσιν εἰλικρινῶς νὰ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν, ἠδυνήθη ποτὲ μέχρι τοῦδε νὰ ἀναγινώσκῃ τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, διαστέλλων ἀκριβῶς ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν μέτρων οὐ μόνον τὸ μακρὸν ἀπὸ τοῦ βραχέος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν

---

1) Ὡς δύνανται νὰ ἰσχυρισθῶσι πλεῖστοι τῶν Ἐρασμικῶν, ὅσοι, καίπερ γινώσκοντες ὅτι ἡ ἐν Γερμανίᾳ προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν διφθόγγων ὅλως ἐξεγερμανίσθη ἐναντίον καὶ αὐτῶν τῶν γνησίων ἐρασμικῶν ἀρχῶν, ὅμως ὀλίγον φροντίζοντες τῆς ἀκριβείας, διατελοῦσιν ἐκφωνοῦντες ὡς αϊ οὐ μόνον τὴν α ι, ἀλλὰ καὶ τὴν ε ι καὶ τὴν ο ι καὶ τὴν ε υ· ἰδὲ Humperdinck ἐν Zeitschrift für das Gymnasialwesen 1868 σελ. 889. Τὸ αὐτὸ δύνανται νὰ ἰσχυρισθῶσι καὶ πλεῖστοι τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ Ἐρασμικῶν, οἵτινες ἐκφωνοῦσι τὰς ἑλληνικὰς διφθόγγους ὡς τὰς τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης, εἰ καὶ γινώσκουσιν ὅτι ἡ ἐκφώνησις αὕτη εἶνε φανερῶς πλημμελής, ἀφοῦ εἶνε φύσει ἀδύνατον νὰ εἶνε ὀρθαὶ δύο διάφοροι ἐκφωνήσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς διφθόγγου.

2) C. Curtius Studien κτλ. I σελ. 273 καὶ Erläut. κλ. 19.

βαρεῖαν προσῳδίαν ἀπὸ τῆς ὀξείας καὶ τῆς περισπωμένης; Ὁπόταν σὺν θεῷ κατορθώσωσί ποτε τοῦτο, ὥστε νὰ μὴ δύνηταί τις καὶ θέλων νὰ ὀνομάζῃ αὐτοὺς ὅ,τι οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν δευτέραν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὸν ἐκ Καισαρείας σοφιστὴν Παυσανίαν, τότε καὶ ἡμεῖς εὐγνωμονοῦντες θὰ σπουδάσωμεν ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως μιμηθῶμεν αὐτῶν τὸ παράδειγμα, χωρὶς ὅμως ἕνεκα τούτου νὰ θεωρήσωμεν ἀναγκαίαν καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς ἡμετέρας προφορᾶς κατὰ τὴν ἐρασμικήν. Ταύτης ἕνα καὶ μόνον φθόγγον ἐζηλώσαμεν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, τὸν τοῦ *υ* κατὰ τὸ γαλλικὸν *u*, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν ἐζήλου καὶ ὁ Ῥωμαῖος Κοϊντιλιανός, καὶ διότι εὑρίσκομεν αὐτὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ *υ* καὶ τῆς διφθόγγου *οι*. Τὴν προφορὰν τοῦ *η* ὡς *ê* καὶ θέλοντες δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, διότι δὲν γινώσκομεν πῶς ἐξεφώνουν αὐτὸν ἀκριβῶς οἱ ἀρχαῖοι, εἶνε δὲ πολλὴ πιθανότης, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διελάβομεν, ὅτι ἐξεφώνουν πλησιάζοντες μᾶλλον πρὸς τὸ *ι* ἢ πρὸς τὸ *ε*. Νὰ ἀναστήσωμεν δὲ ἡμεῖς σήμερον τὸ δασὺ πνεῦμα δὲν θὰ ἦτο πολὺ δίκαιον, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα φαίνεται ἀποβαλοῦσα αὐτὸ ἐν τοῖς καλλίστοις αὐτῆς χρόνοις οὐ μόνον ἐκ τῆς ἰωνικῆς καὶ τῆς αἰολικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαλέκτου πολλῶν δωρικῶν πόλεων, καί, ὡς φαίνεται, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀττικῆς. Ἂν δὲ οἱ Ἐρασμικοὶ νομίζουσιν ὅτι καὶ αἱ ἐλάχισται αὗται διαφοραὶ προσκρούουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν προσῳδίαν, δὲν ἠθέλομεν τὸ παράπαν διστάσει, χάριν τινῶν αὐτῶν, πολλὰ ὠφελούντων τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν νεωτέραν ἡμῶν προφορὰν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν συγγραφέων, ἂν τῷ ὄντι ὑπῆρχεν ἄλλη ὀρθοτέρα, ἑτοίμη νὰ καταλάβῃ τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ δὲν ἤμεθα ἠναγκασμένοι ἑκόντες ἄκοντες καὶ πάλιν νὰ παραλάβωμεν τὴν οὕτω ταχυβούλως καὶ ἀπερισκέπτως ἀπορριφθεῖσαν. Νομίζομεν ἀτοπώτατον πρᾶγμα τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ ἐγκαταλίπῃ καὶ ἀπορρίπτῃ οὕτως εὐχερῶς ὅ,τι ἀπὸ μακροτάτου χρόνου παρεδόθη τοῖς μεταγενεστέροις, ἐφ' ὅσον ἡ καινοφανὴς διδασκαλία τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν ζηλωτῶν αὐτοῦ ἐξελέγχεται ἐξ εἰκασιῶν μόνον καὶ αὐθαιρέτων ἰσχυρίσεων τὸ πλεῖστον πεπλασμένη, ἐναντίον τῶν τε νόμων τῆς γλώσσης, καὶ τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, πρὸς δὲ καὶ αὐτῆς τῆς

διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ὧν οἱ ἀρχαιότεροι, ὡς εἴπομεν, ἐμφανίζονται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς γ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἦτο ἀδύνατον οὗτοι νὰ διδάσκωσιν ἐναντία πρὸς τὸ παραδοθέν, ἀφοῦ πᾶσα αὐτῶν ἡ ἐργασία τοῦτο καὶ μόνον προετίθετο, τὴν διατήρησιν τοῦ παραδοθέντος· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἦτο ἀδύνατον, ὅσῳ οὐδεὶς φωνητικὸς νόμος κελεύει νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐντὸς 50 καὶ 100 ἐτῶν ἐξαλλοιοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συλλαβαί, ὡς κελεύει νὰ ἀποδεχθῶμεν ἡ διδασκαλία τοῦ νεκροῦ γράμματος. Οὐδὲ πτοεῖ ἡμᾶς ἡ κομπώδης γλῶσσα τοῦ Βλασσίου, ὅτι ὑπερμέτρως ἐπυκνώθη ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἡ καὶ ἄλλως πολυπληθὴς φάλαγξ τῶν Ἐρασμικῶν, διότι πιστεύομεν εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ ἱστορία διὰ λαμπροτάτων παραδειγμάτων διδάσκει ὅτι ἡ πλάνη, ὅσον καὶ ἂν διαδοθῇ καὶ ἐξαπλωθῇ, ἀνάγκη ἐπὶ τέλει νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν· καὶ εὐτυχῶς ζῶμεν ἐν τῷ αἰῶνι, καθ' ὃν πᾶσαι αἱ πλάναι, αἱ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀμαθείας γεννηθεῖσαι καὶ ἀκμάσασαι, ἐκ διαδοχῆς ὑποχωροῦσιν, ἀφανιζόμεναι ἐνώπιον τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ἕως ἡ ἐπιστήμη εἴπῃ τὸν τελευταῖον αὐτῆς λόγον περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, οὐδὲ τὸ παράπαν διστάζομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν γραμμάτων καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συγκείμεναι συλλαβαί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἔχουσιν ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἀλφαβήτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ. Μέγαν δὲ λόγον λέγει ὁ Βλάσσιος, ἰσχυριζόμενος ὅτι μόνος ἀρχαῖος Ἕλλην ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου ἠδύνατο νὰ ἐξελέγξῃ τὸ μὴ ὀρθὸν τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ἀφοῦ καὶ μόνα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἄψυχα τεκμήρια εἶνε ἱκανὰ νὰ ἐλέγξωσι τὸ πλημμελὲς καὶ ἐσφαλμένον αὐτῆς. Τὸ ὑπὸ τοῦ Βλασσίου ῥηθὲν περὶ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς ἁρμόζει μᾶλλον λεγόμενον περὶ τῆς προφορᾶς τῆς παραδόσεως, ἐφ' ὅσον οἱ Ἐρασμικοὶ σαφῶς καὶ καθαρῶς δὲν ἀποδεικνύουσι τὸ ἐναντίον, πάντα δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μαρτύρια καὶ αὐτὸ τὸ νεκρὸν γράμμα, ὀρθῶς ἐξεταζόμενον, συντάσσονται ἐν τοῖς πλείστοις μετὰ τῆς νῦν ἐν Ἑλλάδι κρατούσης. Οὐδαμῶς οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ἀληθὴς προφορὰ οὐδεμίαν ἔχουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, ἀλλ'

οὖσα ψιλὴ ἐπίνοια ἀλλογενῶν καὶ ἀλλοφύλων ἀνθρώπων, ἐξ εἰκασιῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἰσχυρίσεων ὑπ' αὐτῶν πλασθεῖσα, καὶ πολλὴν γεννῶσα ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἐν τῇ ψυχῇ τῶν μὴ εἰς εἰκασίας καὶ ἰσχυρίσεις πειθομένων, ἀλλὰ μετὰ ἐλέγχου καὶ βασάνου ἀποδεχομένων τὰς γνώμας τῶν ἄλλων. Ἡ ὑφ' ἡμῶν τοὐλάχιστον μετὰ πάσης τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας γενομένη βάσανος τῶν ἐρασμικῶν ἀποδείξεων ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Ἐρασμικοὶ ᾠκοδόμησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ οὐχ ἥκιστα διὰ τοὺς ἑξῆς. α') Ὅτι δὲν ἐξήτασαν διὰ τί οἱ Ἑβραῖοι καὶ Φοίνικες, παρ' ὧν οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν γραφήν, δὲν ἐσήμηναν ἐν τῇ γραφῇ τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους, ἀλλὰ κατέλιπον αὐτῷ τῷ ἀναγνώστῃ νὰ ἀναπληροῖ τὸ ἐλλεῖπον ἐκ τῆς ζώσης φωνῆς ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γεγραμμένων, οἱ δὲ Ἕλληνες, καίπερ σημήναντες καὶ τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους ἐν τῇ γραφῇ, ὅμως ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἔγραφον δύο καὶ τρεῖς διαφόρους φθόγγους δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. β') Ὅτι δὲν εὗρον τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οἱ Ἕλληνες, φεύγοντες τὴν σύγχυσιν ταύτην καὶ θεραπεύοντες τὴν φανερὰν ταύτην ἀτέλειαν τοῦ παλαιοτέρου αὐτῶν ἀλφαβήτου, ἔγραψαν οὐχὶ δι' ἁπλῶν φωνηέντων τὰς διφθόγγους, ἀλλὰ διὰ διφθόγγων ἁπλᾶς καὶ ἀσυνθέτους φωνάς, δὲν εὗρον δηλαδὴ ὅτι ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ νεκροῦ γράμματος, καὶ ὅτι ἡ γνῶσις τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν διαμένει ἀνέφικτος ἄνευ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἐν τῇ γραμματικῇ ἐκείνῃ ὀρθογραφίας. γ') Ὅτι δὲν παρετήρησαν ὅτι ἡ συναίρεσις καὶ κρᾶσις εἶχε συντελέσει τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἐν τῇ ἀττικῇ τοὐλάχιστον διαλέκτῳ ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Εὐκλείδου, ἡ δὲ εἰς ἓν ἕνωσις τῶν διεστώτων προϋποτίθεται γένεσιν νέων φθόγγων, δυναμένων νὰ γνωσθῶσιν μόνον διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἑλληνικῆς ὀρθογραφίας τῆς ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ ὕστερον. δ') Ὅτι δὲν παρετήρησαν ὅτι τὰ ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα δύνανται νὰ συμβῶσιν μόνον ἐν γλώσσῃ ἐχούσῃ ὀρθογραφίαν μὴ κατὰ πάντα συμφωνοῦσαν πρὸς τὴν προφοράν, καὶ ὅτι οὐχὶ ὁ ἀριθμός, ἀλλὰ ἡ φύσις τῶν ὀρθογραφικῶν ἁμαρτημάτων εἶνε ἡ διδάσκουσα τὴν ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφοράν, καὶ ὅτι ἡ διὰ δύο φωνηέντων γραφὴ ἁπλῶν φθόγγων

εἶνε σαφὲς τεκμήριον τῆς ἀσυνθέτου δυνάμεως τῶν διφθόγγων ἐν οἱῳδήποτε ἀλφαβήτῳ οὐχὶ μόνον κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐμφανίζονται τοιαῦται γραφαί, ἀλλὰ καὶ κατὰ χρόνους πολὺ παλαιοτέρους. ε΄) Ὅτι πολλάκις φέρουσιν εἰς τὸ μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἀποδείξεως χρῇζον, ἢ μεταχειρίζονται ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον αὐτὸ τὸ ἀποδεικτέον. ϛ΄) Ὅτι οὐχὶ σπανίως ἁπλῆν ἑρμηνείαν μεταβάλλουσιν εἰς ἀπόδειξιν, λησμονοῦντες ὅτι ἐπὶ πράγματος ἀγνώστου ἔτι καὶ ζητουμένου εἶνε χρεία οὐχὶ ἑρμηνείας, ἥτις προϋποτίθεται αὐτὸ γνωστὸν καὶ εὑρημένον, ἀλλ' ἀποδείξεως, φερούσης εἰς τὸ φανερὸν τὸ ἐν τῷ ἀδήλῳ κεκρυμμένον, καὶ καθιστώσης βέβαιον τὸ ἀβέβαιον καὶ γνωστὸν τὸ ἄγνωστον. ζ΄) Ὅτι πολλαχοῦ μεταχειρίζονται ὑπὲρ ἑαυτῶν μεμονωμένας λέξεις καὶ φράσεις τῶν συγγραφέων, παρορῶντες τὰς σχέσεις αὐτῶν πρός τε ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ ὅλον. η΄) Ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν δεδομένων συνάγουσι πολλάκις λίαν αὐθαιρέτως οὐχὶ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ δύο ὅλως ἐναντία ἀλλήλοις. θ΄) Ὅτι δὲν ἑρμηνεύουσι πολλὰ διασαφήσεως καὶ ἑρμηνείας δεόμενα. ι΄) Ὅτι ἐνίοτε δι' ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν ζητοῦσι νὰ ὁρίσωσι τὴν φύσιν πολλῶν ἐπιγραφικῶν φαινομένων, ὅλως, ὡς φαίνεται, ἀγνοοῦντες ὅτι αἱ ἀριθμητικαὶ ἀναλογίαι δὲν δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ὧν εἶνε ἀναλογίαι, καὶ ἂν αὕτη ἄλλοθεν δὲν εἶνε γνωστή, αἱ ἀναλογίαι οὐδὲν εἰς τοῦτο συμβάλλονται· ἀγνοοῦσιν ὅτι οὐχὶ ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, ἀλλ' ἄλλοθεν πρέπει νὰ γινώσκωμεν ὅτι ἐκεῖνα μὲν τὰ τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν ζῷα εἶνε πρόβατα, ταῦτα δὲ αἶγες, ὅτι ἐκεῖνα μὲν εἶνε φθογγολογικὰ φαινόμενα, ταῦτα δὲ ὀρθογραφικά, καὶ ὅτι εἶνε μεγίστη ἀνάγκη νὰ διακρίνῃ τις ἀκριβέστατα τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα ἀπὸ τῶν φθογγολογικῶν, ἂν τὰ ἐκ τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ συμπεράσματα θέλῃ νὰ εἶνε ἀσφαλῆ καὶ βέβαια, οὐχὶ δὲ τοσοῦτον ἀκροσφαλῆ, ὅσον τὰ τῶν Ἐρασμικῶν. ια΄) Ὅτι οὐδὲ ὑπώπτευσαν ὅλως ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς β΄ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος παντελὴς συστολὴ τῶν διφθόγγων καὶ τελεία αὐτῶν σύγχυσις πρὸς τὰ ἀντιστοιχοῦντα αὐταῖς φωνήεντα δὲν σημαίνει ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις αἱ δίφθογγοι εἶχον διῃρημένην καὶ σύνθετον προφοράν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅτι εἶχον μακρὰν μέν, ἁπλῆν δὲ καὶ μονοειδῆ· δὲν ὑπώπτευσαν δη-

λαδὴ ὅτι καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐρασμικὰς ἀρχὰς ἀνάγκη νὰ παρέλθῃ μακρότατος χρόνος, ἕως διὰ τῶν μακρῶν φθόγγων συντελεσθῇ ἡ μετάβασις τῶν διῃρημένων εἰς βραχεῖς καὶ συνεσταλμένους, ὁ χρόνος δὲ οὗτος τῆς ὡς μακρῶν φωνηέντων προφορᾶς τῶν διφθόγγων οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶνε ἢ ὁ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν καὶ ὕστερον. Διὰ πάντα ταῦτα οὐδὲν παράδοξον ἂν οἱ Ἐρασμικοὶ κόπτοντες μᾶλλον ἢ λύοντες τοὺς δεσμοὺς τοῦ προβλήματος ἐνόμισαν ὅτι εὗρον τὴν ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος φωνὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ οὐδὲν ἄλλο ἐποίησαν ἀληθῶς ἢ ἠνάγκασαν τὸ νεκρὸν γράμμα ἑκὸν ἆκον νὰ λάβῃ παρ' Ἀττικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὴν γερμανικὴν προφοράν. Ἐπὶ τῷ ἐξαισίῳ τούτῳ κατορθώματι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν τὸν ἡμέτερον θαυμασμόν, καὶ σπεύδομεν μάλιστα νὰ συγχαρῶμεν ἐπὶ τούτῳ τοῖς φίλοις Ἐρασμικοῖς καὶ ἰδίᾳ ὅτι «ὑπὸ πολλῆς φιλοσοφίας τὰ πάντα κυκῶντες», ὡς λέγει ὁ Πλάτων, «ὅμως δύνανται ἑαυτοῖς ἀρέσκειν». Ἀλλ' ὅπως ἀποβῇ τέλειον τὸ πρᾶγμα, ἓν ἔτι ὑπολείπεται τοῖς Ἐρασμικοῖς καὶ μάλιστα τοῖς σφοδροτάτοις αὐτῶν· νὰ ἐκτυπώσωσιν ἐν Λειψίᾳ, ἢ ὅπου ἂν ἀλλαχοῦ βούλωνται, τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς γερμανικοῖς γράμμασιν, ἵνα πάντες, ὁμοεθνεῖς τε καὶ ἀλλοεθνεῖς, ἀναγινώσκοντες ὁπωσδήποτε γερμανικά, εἰδότες ἢ μὴ εἰδότες τὴν ἑλληνικήν, δύνωνται ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ἄνευ διδασκαλίας τινὸς νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ φθέγγωνται ὡς ἄλλοι ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος Ἀθηναῖοι, ὁ δὲ κόσμος, ἐκπληττόμενος ὑπὸ τῶν ὁρωμένων καὶ ἀκουομένων, πιστεύσῃ πλέον ἀδιστάκτως ὅτι δὲν παρῆλθον ὅλως οἱ καιροὶ τῶν θαυμάτων.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΑ

Εἰς τὰ ἐν τῇ 1 σημειώσει τῆς σελίδος 191 παρατεθειμένα ἀρχαιότατα παραδείγματα τῆς διὰ τῆς γνησίας ο υ γραφῆς τῆς νόθου ο προστιθέμεθα καὶ ἕτερα δύο ὡσαύτως ἀρχαῖα ἐξ ἀττικῶν ἀγγείων, Λ η τ ο ῦ ς, τῆς ϛ′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καὶ Ἡ ρ α κ λ έ ο υ ς, τῶν ἀρχῶν τῆς ε′· ἰδὲ Kretschmer ἐν Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung. N. F. IX σελ. 154 σημ 1. καὶ Blass, Ueber die Aussprache κτλ. ἔκδ. γ′ σελ. 31 σημ. 71.

Εἰς δὲ τὰ ἐν σελίδι 205 παραδείγματα τῆς διὰ τῆς νόθου ε γραφῆς τῆς γνησίας ε ι προστιθέμεθα καὶ τὸ ἐ χ σ α λ έ ψ α τ ο, ἀπαντῶν ἐν ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 418 πρ. Χ. CIA I Supplem. τεῦχ. 6′, ἀριθ 53 α, 22. Δὲν εἴχομεν δὲ συμπεριλάβει ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν γραφὴν ταύτην, διότι τὸ 6′ τεῦχος τοῦ συμπληρώματος τῶν προευκλειδείων ἀττικῶν ἐπιγραφῶν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περὶ διφθόγγων πραγματευομένου μέρους τοῦ παρόντος συγγράμματος· Ἐν τῷ 6′ τεύχει τοῦ εἰρημένου συμπληρώματος, ἐν τῷ ἀριθμῷ 373,11 δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ τὴν ἐν τῇ 205 σελ. μνημονευομένην ἀρχαιοτάτην γραφὴν Μ ε ν ε κ λ έ δ η ς, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν γραφὴν Ἡ ρ α κ λ έ δ η ς, ἐν τῷ ἀριθμῷ 491, 10 καὶ ἐν 491, 27 τὴν γραφὴν κ ε τ α ι. Τὰς γραφὰς ταύτας ἀναφέρων καὶ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ γ′ ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας τοῦ ἔτους 1888, σελ. 29, σημ. 64, νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἡ ε ι ἐν τῇ μετ᾽ Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχεν ὡς ἡ ο υ δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου, ὑπομιμνήσκων τὸν ἀναγνώστην ὅτι πάντα σ χ ε δ ὸ ν τὰ παραδείγματα τῆς διὰ τῆς νόθου ε γραφῆς τῆς γνησίας ε ι ἀναγινώσκονται ἐν ἰδιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἤθελε δ᾽ ὅμως συνίδει καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν πλάνην, ἂν ἤθελεν ἐνθυμηθῇ ὅτι μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐπικράτειαν τοῦ νεωτέρου καὶ τελειοτέρου ἀλφαβήτου οὐδέποτε οὔτε ἐν τοῖς δημοσίοις οὔτε ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς γράμμασιν ἐμφανίζονται ἔτι, ὡς πλειστάκις πρότερον, τοιαῦται γραφαί· Ἂν ἤθελεν ἐνθυμηθῇ τοῦτο, πρᾶγμα σπουδαιότατον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, δὲν ἤθελεν ἀρκεσθῇ εἰς ξηρὰν μόνον ὑπόμνησιν ποῦ ἀπαντῶσι συνήθως αἱ εἰρημέναι γραφαί, ἀλλ᾽ ἤθελε χωρήσει καὶ εἰς τὴν διασάφησιν τῆς αἰτίας, δι᾽ ἣν κατόπιν ὁλοσχερῶς ἀφανίζονται· τότε δὲ θὰ ἦτο ἠναγκασμένος ἑκὼν ἄκων νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι αἰτία τῆς παντελοῦς ἐξαφανίσεως τῆς γραφῆς τῶν γνησίων διφθόγγων διὰ τῶν νόθων ἦτο αὐτὴ ἡ φύσις τῆς μετ᾽ Εὐκλείδην γραμματικῆς, θεραπευσάσης τὰς ἀτελείας τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου οὐ μόνον διὰ τῆς προσθήκης τοῦ η καὶ ω εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν φωνηέντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς γραφῆς τῶν νόθων διὰ τῶν γνησίων, καὶ ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ, ἂν αἱ γνήσιαι δὲν εἶχον λάβει τὴν ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη φωνὴν τῶν νόθων, ἤδη ἀπὸ χρό-

νων ἀρχαιοτέρων τοῦ Περικλέους, ἀφοῦ ἀπὸ τοιούτων χρόνων ἄρχονται γραφόμεναι ἀντὶ τῶν νόθων· θὰ ἦτο δηλαδὴ ἠναγκασμένος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες, τελειοῦντες καὶ συμπληροῦντες τὸν παλαιὸν αὐτῶν ἀλφάβητον, ἐσκέπτοντο πολὺ διαφόρως τῶν Ἐρασμικῶν, καὶ ὅτι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ὑπάρχει ὀρθογραφία ἀδιάλλακτος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ νεκροῦ γράμματος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοιαύτη ἀκριβὴς ἐξέτασις πάντων τῶν φαινομένων τῆς πρὸ Εὐκλείδου καὶ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ἀπήρεσκε τῷ Βλασσίῳ, προθεμένῳ νὰ γράψῃ οὐχὶ κατὰ τῆς ἐρασμικῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς.

Εἰς τὰ ἐν τῇ σελίδι 206 παραδείγματα τῆς δεινῆς συγχύσεως τῶν νόθων καὶ γνησίων διφθόγγων ε ι καὶ ο υ, τὰ ἀπαντῶντα ἐν τῇ ἐκ Δεκελείας ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 396 πρὸ Χριστοῦ, προστιθέμεθα καὶ ἄλλα, ὅσα ἀναγινώσκονται ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ ἔτους 1888—89. Ἐν σελ 1. στίχ. 60 ἀναγινώσκεται κ ό ρ ε ι α, ἐν δὲ σελ. 2, 117 τοὐναντίον κ ο ύ ρ ε ο ν. Ἐν σελ. 1, 68 κ ε τ α ι ἀντὶ κ ε ῖ τ α ι· ἐν στίχῳ 76 τ ο σ ο τ ο ι ἀντὶ τ ο σ ο ῦ τ ο ι. Ἐν στίχ. 76 τ ό τ ῳ ἀντὶ τ ο ύ τ ῳ, ὁμοίως τ ὰ ς ψ ή φ ο ς τ ὰ ς τ ό τ ω ν ἀντὶ τ ο ύ τ ω ν ἐν στίχῳ 83. Ἐν σελ. 1, 62 ὅ π ο ἄ ν, ἐν δὲ σελ. 2, 121 ὅ π ο υ ἄ ν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς στίχοις 118 καὶ 119 γράφεται τ ο ῦ δ ή μ ο υ οὐχὶ διὰ τῆς νόθου, ἀλλὰ διὰ τῆς γνησίας ο υ, ἐν δὲ τῷ 69 στίχῳ τ ε ς ἀντὶ τ ῆ ς. Τὰ παραδείγματα ταῦτα δεικνύουσι λαμπρότατα ὅτι ἡ μεταξὺ τῆς γνησίας καὶ νόθου ε ι καὶ τῆς γνησίας καὶ νόθου ο υ διαστολὴ ἐν τῇ γραφῇ μέχρι τῶν μέσων τῆς δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς δὲν γράφονται σταθερῶς αἱ γνήσιαι ἀντὶ τῶν νόθων, εἶνε καθαρῶς ὀρθογραφική, προερχομένη ἐκ τοῦ ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ νεωτέρου τρόπου γραφῆς δὲν κρατεῖ εὐθὺς τῆς παλαιᾶς συνηθείας, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ παρέλθῃ, ὡς πολλαχοῦ τῆς παρούσης πραγματείας εἴπομεν (σελ. 55. 126. 133. 134. 152. 180. 197 κτλ.), μακρὸς καὶ ἐνίοτε μακρότατος χρόνος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἂν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ παλαιοτέρου εἰς τὸν νεώτερον τῆς γραφῆς τρόπον ἐπικρατεῖ ἀστασία περὶ τὴν χρῆσιν τῶν παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων γραφῶν (ἰδὲ ἔμπρ. σελ. 207σημ. 1 καὶ CIA II, πr. 17. 51. 54). Ἡ ἀστασία αὕτη, συμβᾶσα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νεωτέρου τῆς γραφῆς τρόπου, μετὰ δὲ ταῦτα ὅλως ἐκλιποῦσα, φανερῶς δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα φθογγολογικῆς αἰτίας, ἀλλὰ καθαρῶς ὀρθογραφικῆς. Ζητῶν δὲ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας σελ. 32 δι' ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἀναλογιῶν νὰ μεταβάλῃ τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα εἰς φθογγολογικά, πάσχει ὅμοια ἐκείνῳ, ὅστις ἀγνοῶν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ δὲν δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ὧν εἶνε ἀριθμοί, ζητεῖ ἔπειτα δι' ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν νὰ μεταβάλῃ τὰς αἶγας εἰς πρόβατα ἢ τὰ πρόβατα εἰς αἶγας. Ἀλλὰ ἄλλοθεν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ πρέπει τις νὰ γινώσκῃ ὅτι ταῦτα μὲν τὰ ζῷα εἶνε αἶγες, ἐκεῖνα δὲ πρόβατα, καὶ ὅτι ἡ διὰ τῶν γνησίων γραφὴ τῶν νόθων ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ ἔχει αἰτίαν οὐχὶ φθογγολογικήν, ἀλλ' ὀρθογραφικήν. Τοῦτο δὲ ἤθελε κατανοήσει εὐκολώτατα ὁ Βλάσσιος, ἂν ἤθελεν εὑρεῖ τὴν αἰτίαν,

δι' ἣν ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ κρατεῖ ἐναντίον τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν οὐχὶ ἡ διὰ τῶν νόθων γραφὴ τῶν γνησίων, ἀλλ' ἡ τῶν γνησίων ἀντὶ τῶν νόθων, καὶ ἄν, ἐῶν ἄλλους νὰ διδάσκωνται διὰ τῶν ἀγνώστων τὰ ἄγνωστα, αὐτὸς ἐζήτει νὰ διδαχθῇ τὰ ἄγνωστα διὰ τῶν γνωστῶν. Γνωστότατον δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βλάσσιον εἶνε ὅτι ἡ ο υ ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις γραφαῖς Λ η τ ο ῦ ς καὶ Ἡ ρ α κ λ έ ο υ ς δὲν δύναται ἔτι νὰ σημαίνῃ σύνθετον, ἀλλ' ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη φωνήν. Ἡ γνῶσις δὲ τῆς ἁπλότητος ταύτης διδάσκει ὅτι καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι, ὅπου εὑρίσκωμεν γεγραμμένην τὴν ου κατὰ τὴν ε' καὶ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἀνάγκη νὰ ἐκφωνῶμεν ὡς ἁπλοῦν φθόγγον. Τοῦτο δὲ εἶνε τὸ σπουδαῖον εἰς τὴν κατανόησιν τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς, οὐχὶ δὲ ἂν ἡ γραφὴ τῶν γνησίων ἀντὶ τῶν νόθων ἐπεκράτησεν εὐθὺς καὶ διὰ μιᾶς ἢ ὀλίγῳ ὕστερον. Ἡ προτέρα ἢ ὑστέρα γραφὴ τῶν γνησίων ἀντὶ τῶν νόθων εἶνε πολλῷ ἐλάσσονος σπουδῆς ἀξία, ἅτε οὐδεμίαν ἔχουσα δύναμιν νὰ διδάξῃ τι σαφὲς περὶ τῆς ἁπλῆς ἢ συνθέτου φύσεως τῶν συλλαβῶν ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ. Διὰ ταῦτα ὀφείλει καὶ ὁ Βλάσσιος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ἡ ε ι εἶχεν ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη φωνὴν κατὰ τὴν ε' καὶ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ἐπιγραφικὰ φαινόμενα, ἅτινα παρατηροῦνται περὶ τὴν γραφὴν τῆς γνησίας καὶ νόθου ο υ, παρατηροῦνται καὶ περὶ τὴν γραφὴν τῆς γνησίας καὶ νόθου ε ι, καὶ οὐδεὶς ἀριθμητικός ὑπολογισμὸς ἔχει, ὡς λέγομεν, τὴν μαγικὴν δύναμιν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἁπλῆν αὐτῆς φύσιν εἰς σύνθετον, ὡς οὐδὲ τὴν τῆς ο υ. Ἡ παρὰ τοῖς Ἐρασμικοῖς χρῆσις τῶν ἀριθμῶν ἐν τῇ ζητήσει, ἂν ἡ ε ι καὶ ο υ εἶχον ἁπλῆν ἢ σύνθετον δύναμιν ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ, εἶνε σημεῖον σαφέστατον τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν νὰ εὕρωσι, ταῖς ἐρασμικαῖς ἀρχαῖς χρώμενοι ὁδηγῷ, ἐκεῖνο, οὗτινος ἡ γνῶσις εἶνε τὸ κυριώτατον καὶ σπουδαιότατον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Πόσον δὲ πλανῶνται οἱ Ἐρασμικοὶ ὑπολαμβάνοντες τὰ ὀρθογραφικὰ φαινόμενα τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς φθογγολογικά, ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἐν Λοκροῖς συμβαίνοντα. Ἐν Λοκρικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Οἰανθείας τῶν ἀρχῶν τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἡ θεραπεία τῶν ἀτελειῶν τοῦ παλαιοτέρου ἀλφαβήτου ἄρχεται οὐχὶ ἀπὸ τῆς γραφῆς τοῦ ω καὶ η, ὡς παρὰ τοῖς Ἴωσιν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γραφῆς τῶν νόθων ε καὶ ο διὰ τῶν γνησίων ε ι καὶ ο υ (Roehl JGA nr. 321). Θὰ ἦτο δὲ λίαν τολμηρὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι δὲν ἐγράφη ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐκείνῃ ω καὶ η, διότι ἡ προφορὰ τοῦ ω καὶ η δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀναφανῆ παρὰ τοῖς Λοκροῖς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἠδύνατο ὁ Βλάσσιος καὶ οἱ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ νὰ ἰσχυρισθῶσιν, ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ει ἰδίῳ κεφαλαίῳ εἴπομεν (σελ. 199) ὅτι αἱ λέξεις τ ῆ ς π ό λ ε ω ς, τ ῶ ν ἐ τ ῶ ν, τ ῷ δ ή μ ῳ, τ ῇ Ἀ θ η ν ᾷ ἄλλως ἐξεφωνοῦντο πρὸ τοῦ ἔτους 403 πρ. Χρ. καὶ ἄλλως ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου, διότι ἄλλως ἐγράφοντο πρότερον καὶ ἄλλως ὕστερον. Οἱ τοιοῦτοι ἰσχυρισμοὶ δύνανται μόνον νὰ λέγωνται, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἱκανοὶ νὰ διδάξωσιν ἡμᾶς τίς ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ ω καὶ η καὶ τῶν γνησίων διφθόγγων ε ι καὶ ο υ παρὰ τοῖς Λοκροῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν κατὰ τὴν ε' καὶ δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἂν αὕτη ἄλλοθεν δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἡμῖν γνωστή,

πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον νὰ θεμελιώσωσι τὸ ἐπὶ τῆς ἄμμου οἰκοδομηθὲν ἐρασμικὸν οἰκοδόμημα.

Ὅτι ἐν τοῖς παραδείγμασι τοῖς παρατεθεῖσιν ἐν ταῖς σελίσι 207 καὶ 209 τὸ ε κατέχει τὸν τόπον τῆς νόθου ει, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν ἐμμέτρῳ ἐπιγράμματι ἐξ Ἀττικῆς, ἀρχαιοτέρῳ τοῦ ἔτους 350 πρὸ Χριστοῦ, ἀπαντῶσα γραφὴ ε ὔ κ λ ε α ν, διότι τὸ μέτρον δεικνύει ὅτι τὸ ε τῆς συλλαβῆς κ λ ε εἶνε μακρόν· ἰδὲ Kaibel, epigrammata κτλ. 24, 3. Ὁμοία εἶνε καὶ ἡ ἐν σελίδι 228 σημ. 3 μνημονευομένη ἀρχαιοτάτη ἀττικὴ γραφὴ Α ἰ ν έ ᾳ ἀντὶ Α ἰ ν ε ί ᾳ, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν μετρικὸν λόγον καὶ ἡ ὁμοίως ἀρχαιοτάτη ἀττικὴ γραφὴ Α ἰ ν έ ο· «μ ν ε μ α τ ο δ Α ι ν ε ο σ ο φ ί α ς ι α τ ρ ο α ρ ι σ τ ο»· ἰδὲ τὸ φύλλον τῆς «Ἐ φ η μ ε ρ ί δ ο ς» τῆς 18 Ἀπριλίου 1889, ἀριθ. 108.

Αἱ ἐν σελίδι 221 παρατεθειμέναι γραφαὶ Κ λ ι τ ί α ς καὶ Κ λ ί τ α ρ χ ο ς συμπεριελήφθησαν ἐν ταῖς ἐπὶ ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν ἀγγείων γραφαῖς καὶ ὑπὸ Wilhelm Klein ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει τῶν ἑλληνικῶν ἀγγείων, ἐκδ. β', Wien, 1887, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 34 καὶ 46. Τὸ ι τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων γραφῶν, οἷον τῶν γραφῶν Κ λ ι τ α γ ό ρ α ς, Κ λ ί β ο υ λ ο ς, Κ λ ί σ ο φ ο ς ἡμεῖς μὲν ἐθεωρήσαμεν ὡς σαφέστατον σημεῖον τῆς ἀρχαιοτάτης παρὰ τοῖς Ἕλλησι συγχύσεως τῆς ε ι τῆς τε γνησίας καὶ τῆς νόθου πρὸς τὸ ι δι' οὓς λόγους ἀναφέρομεν ἐν τῇ εἰρημένῃ σελίδι, ἀλλ' ὁ Μεϊστερχάνσιος ἐν τῇ β' ἐκδόσει τῆς ἀξιολογωτάτης αὐτοῦ γραμματικῆς τοῦ ἔτους 1888, ἐν ταῖς σελίσι 42 καὶ 44, ἔχων ἄκραν πίστιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ νεκροῦ γράμματος, λέγει ὅτι τὸ Κ λ ι τ ί α ς καὶ Κ λ ί τ α ρ χ ο ς, ἅτε διὰ τοῦ ι γραφόμενα, δὲν δύνανται νὰ παράγωνται ἐκ τοῦ κ λ έ ο ς, ὅπως τὸ Κ λ ε ί τ α ρ χ ο ς, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 374 πρ. Χρ. (CIA II, 814, a, A, 21), ἀλλ' ἐκ τοῦ κ λ ί ν ω! Φανερῶς ἐν τῇ διττῇ ταύτῃ παραγωγῇ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ὁ Μεϊστερχάνσιος μεταχειρίζεται ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον πρᾶγμα ἄγνωστον καὶ ἀποδείξεως χρῇζον. Ἀλλὰ γνώμη ἐξ ἀγνώστων καὶ ὅλως ἀπιθάνων ὁρμωμένη, καὶ κόπτουσα μᾶλλον ἢ λύουσα τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, οὐδεμίαν ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ ἐκ Κορίνθου γραφὴ Κ λ ε τ ό λ α ς, ἡ ἐξ Ἄργους Κ λ ε τ ο ς καὶ αἱ ἐξ Ἀθηνῶν Κ λ ε τ ώ, Κ λ ε τ ω ν ύ μ ο, κ λ ε ν ό ς, κ λ ε ν ό τ α τ ο ς μεθ' ἱκανῆς ἐναργείας διδάσκουσι πῶς πρέπει νὰ ἑρμηνευθῶσι καὶ αἱ γραφαὶ Κ λ ί τ α ρ χ ο ς καὶ Κ λ ε ί τ α ρ χ ο ς καὶ ποία δύναμις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ει τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς. Εἶνε περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι πρέπει νὰ εἶνε πολὺ ψευδεῖς αἱ ἐρασμικαὶ ἀρχαί, ἀφοῦ δύνανται καὶ τοὺς γνησιωτάτους φίλους τῆς ἀληθείας, οἷος εἶνε ὁ Μεϊστερχάνσιος, νὰ παραγάγωσιν εἰς οὕτω πλημμελεῖς καὶ ἀτόπους γνώμας καὶ θεωρίας. Τὸ ἀτυχὲς τῶν ἐτυμολογικῶν γνωμῶν τοῦ Μεϊστερχανσίου δεικνύει καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ γινομένη παραγωγὴ τῆς ἐν σελίδι 202 τοῦ παρόντος πονήματος παρατεθείσης γραφῆς Ἰ λ ε ί θ υ α. Ὁ Μεϊστερχάνσιος, ἐπειδὴ ἡ διὰ τοῦ ι γραφὴ ἀπαντᾷ ἐπὶ δύο ἀττικῶν ἀγγείων τῆς ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (Mittheil. III σελ. 197) καὶ ἐπὶ τρίτου τῆς δ' (Ἰ λ ε ι θ ύ ᾳ Mitth.

αὐτόθι), νομίζει ὅτι ἡ λέξις αὕτη παράγεται ἐκ τοῦ ἱ λ έ ο μ α ι Grammatik κτλ. σελ. 42 καὶ 67·)· ἀλλὰ τὸ θ τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως καὶ οἱ πολλοὶ καὶ διάφοροι κατὰ διαλέκτους τύποι τοῦ ὀνόματος, οὓς παρεθέμεθα ἐν τῇ σελίδι 88, ἐξελέγχουσι τὴν γνώμην τοῦ ἀνδρός. Λέγων δὲ καὶ ὁ Βλάσσιος ἐν τῇ 62 σελίδι τῆς γ' αὐτοῦ πραγματείας, σημ. 213 ὅτι ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου (CIA II, 163, 28) ἡ λέξις μ α γ ε ι ρ ι κ ὸ ν γράφεται διὰ τῆς ε ι, ἐν δὲ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν πρὸ Εὐκλείδου χρόνων γράφεται ὁ μ ά γ ι ρ ο ς διὰ τοῦ ι, (Ἐφημ. Ἀρχ. 1885, 197,4), ὡς καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κερκύρας (Collitz κτλ. 3212), τί ἄλλο ἢ συνομολογεῖ ἡμῖν ὅτι ἡ ε ι ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ ι, ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ γραφὴ μ α γ ε ι ρ ι κ ό ν, ἔτι δὲ καὶ αἱ γραφαὶ Σ τ ε ι ρ ι ε ὺ ς ἀντὶ Σ τ ι ρ ι ε ὺ ς καὶ Α ἰ γ ι ρ ά τ α ς παρὰ τὸ Α ἰ γ ε ι ρ ά τ η ς καὶ Χ ί ρ ω ν καὶ Χ ί λ ω ν ἀντὶ Χ ε ί ρ ω ν καὶ Χ ε ί λ ω ν καὶ Κ α μ ι ρ ῆ ς παρὰ τὸ Κ α μ ε ι ρ ῆ ς κτλ. (ἰδὲ ἔμπρ. σελ. 220 καὶ 222).

Εἰς τὰ ἐν σελίδι 203 παρατεθειμένα παραδείγματα τῶν εἰς ι δ η ς ἀντὶ ε ι δ η ς προστιθέμεθα καὶ τὸ Ἀ ρ ι σ τ ί δ ο υ ἐξ ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἔτους 333 πρ. Χρ. Bullet. de corr. hellén. XIII, 1889 σελ. 254, 14.

Εἰς τὰ ἐν σελίδι 319 καὶ 320 ἐξ Ἀττικῆς παραδείγματα τῆς παραλείψεως τοῦ ἀνεκφωνήτου ι ἐν τῇ γραφῇ, προστιθέμεθα καὶ δύο ἄλλα ἐκ τῆς β' ἐκδόσεως τῆς γραμματικῆς τοῦ Μεϊστερχανσίου (σελ. 52)· [δ έ μ]ο ἤτοι δ ή μ ῳ CIA I, 8, 2 (περὶ τὰ 420 πρ Χρ.) καὶ τ ῶ π ρ ό ν ε ῳ 173, 3 (410 πρ. Χρ.) καὶ τρίτον ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1888—89 σελ. 1, στιχ. 76 τ ῶ θ ι ά σ ῳ ἀπαντῶν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δεκελείας τοῦ ἔτους 396 πρ. Χρ.

Ἡ ἐν σελίδι 373 γραφὴ ε ὐ κ τ α ῖ ο ς ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ τῆς ἄρτι μνημονευθείσης ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τῆς τοῦ ἔτους 333, φερούσης τὸ κύριον ὄνομα Ε ὐ κ τ α ί ο υ διὰ τῆς α ι γεγραμμένον Bullet. κτλ. XIII σελ. 254. 21. Ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ διάφοροι σημασίαι πάντων τῶν ἐν σε-373 ἐκ τῶν Τραγικῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων τοῦ ὀνόματος ε ὐ κ τ α ῖ ο ς λίδι προέρχονται ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς, τῆς τοῦ ε ὐ κ τ έ ο ς, ὅπερ ἐπὶ προσώπου σημαίνει ἐκεῖνον, εἰς ὃν ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν τὰς ἡμετέρας εὐχάς, ἅτε ἄξιον τούτων καὶ ἔχοντα τὴν δύναμιν τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῶν.

Τὰ λεγόμενα ἐν σελίδι 389 καὶ ἑξῆς περὶ τοῦ ἁπλοῦ τῆς α ι ἐν ταῖς γραφαῖς δ ι κ α σ τ α ῖ ς, δ ρ α χ μ α ῖ ς, μ υ ρ ί α ι ς κτλ. κυροῦνται ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τοῦ 317 καὶ 318 στίχου τῆς Εἰρήνης τοῦ Ἀριστοφάνους·

Τρυ. Τί δ' ἄλλο γ' ἢ ταύτην χύτραις ἱδρυτέον;
Χορ. Χύτραισιν, ὥσπερ μεμφόμενον Ἑρμίδιον;

Οὐδεὶς δύναται εὐλόγως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ α ι τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ χ ύ τ ρ α ι ς ἔχει ἄλλην προφορὰν ἢ τὴν προφορὰν τῆς α ι τοῦ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ χ ύ τ ρ α ι σ ι ν, ἀφοῦ τὸ πρῶτον δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλην ἀρχὴν ἢ τὴν ἐκ τοῦ χ ύ τ ρ α ι σ ι κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ι. Διότι εἶνε ὅλως ἀπίθανον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὰ ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ τῆς ὥρας ἐκφωνηθέντα χ ύ τ ρ α ι ς καὶ χ ύ τ ρ α ι σ ι ν εἶχον διάφορον ἀρχὴν καὶ προφορὰν καὶ ὅτι τὸ μὲν χ ύ τ ρ α ι σ ι κατὰ τὰ ἐν σελίδι 389

καὶ ἑξῆς εἰρημένα ἐξεφωνεῖτο χύτρεσι, τὸ δὲ χύτραις οὐχὶ χύτρες, ἀλλὰ χύτραϊς. Καὶ πιστεύομεν ὅτι ἂν ὁ Μεϊστερχάνσιος μὴ ἦτο ἐρασμικός, δὲν θὰ ἐθαύμαζεν (Grammatik κτλ. ἐκδ. β' σελ, 95, 16) ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 418 πρ. Χρ. ἐγράφη μυρίεσι παρὰ τὸ ἀποδέκταις, διότι ἡ φαινομένη διαφορὰ τῶν καταλήξεων αις καὶ εσιν εἶνε ὀρθογραφικὴ μόνον, προερχομένη ἐκ τούτου, ὅτι τὸ μὲν μυρίεσι ἐγράφη διὰ τοῦ ε κατὰ τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν, τὸ δὲ ἀποδέκταις διὰ τῆς αι, ἐπειδὴ ταύτην τὴν γραφὴν ἀπῄτει ἡ νέα ὀρθογραφία, ἡ ὀφείλουσα νὰ διακρίνῃ τὸ ἐκ τοῦ ἀποδέκτεσι προελθὸν ἀποδέκταις ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς ἀποδέκτης. Τὴν αἰτίαν δὲ τῆς διαφόρου ταύτης γραφῆς δὲν ἐπινοοῦμεν ἡμεῖς, ἀλλ' εὑρίσκομεν ἐν αὐτῷ τῷ ἀναγκαίῳ σχηματισμῷ τοῦ ἀποδέκταις ἐκ τοῦ ἀποδέκτεσι καὶ τοῦ μυρίαις ἐκ τοῦ μυρίεσι· καθ' ὅσον, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶνε ὅλως ἄτοπον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγοντες κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν τῆς ὥρας ἀποδέκτεσι, μυρίεσι, ὡς ἔλεγον καὶ θεοῖσι, ἀνθρώποισι, κατὰ τὴν εὐθὺς ἑπομένην στιγμὴν δὲν ἐξεφώνουν ἀποδέκτες, μυρίες, σχηματίζοντες ταῦτα ἐξ ἐκείνων, ὅπως τὸ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις ἐκ τοῦ θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ι, ἀλλ' ἑκόντες ἄκοντες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἐκφωνῶσι ἀποδέκταϊς, μυρίαϊς, ἐπειδὴ οὕτω σήμερον κελεύουσιν οἱ Ἐρασμικοί, ἀκολουθοῦντες τῇ ἐσφαλμένῃ ἀρχῇ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους δὲν βαδίζουσι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἧς ὑφηγεῖται αὐτοῖς ἡ φύσις, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ νεωτέρων τινῶν Γραμματικῶν ὑπάρχουσαν.

Αἱ ἐν σελίδι 397 ὑφ' ἡμῶν ἀναφερόμεναι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς γραφαὶ Ἀριστέας, Ἀρισταίου, Ἀριστέου συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Κιρχοφίου ἐν ταῖς προευκλειδείοις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν τῷ CIA I, Supplem. b, nr. 491, 35. Γράφων δὲ οὑτωσὶ τὴν δευτέραν γραφὴν ὁ Κιρχόφιος Ἀριστ(έ)ου, τί ἄλλο διδάσκει τὸν Βλάσσιον καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτῷ, ἢ ὅτι ἡ αι ἐν τῇ γραφῇ Ἀρισταίου εἶχεν ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον προφορὰν ἐν αὐτῇ τῇ ε' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδι;

Ἡ ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ ἀναγινώσκεται ἡ γραφὴ φοίλοπις ἀντὶ φύλοπις, περὶ ἧς ποιούμεθα λόγον ἐν σελίδι 452, ἐξεδόθη καὶ ἐν τῷ Bullet. de corr. hellén. XIII, 1889, σελ. 59.

Ὅσα λέγομεν ἐν σελίδι 461 καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ σημειώσει 2 περὶ τοῦ ἀσχέτου τῆς γραφῆς ποεῖν καὶ τῆς δυνάμεως τῆς οι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ χριστιανικῆς ἐπιγραφῆς ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης, περιεχούσης τὴν γραφὴν Λοικίνῃ ἀντὶ Λυκίνῃ παρὰ τὸ ἐπόησεν· ἰδὲ Die Römischen Katakomben . . . bearbeit. von Dr Franz Xaver Kraus 1873 σελ. 490, 2. 5.

Τὸ ἀρχαῖον τῆς νῦν παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ μπ καὶ ντ καὶ γκ νομίζομεν ὅτι ἀποδεικνύουσι καὶ αἱ γραφαὶ τὴ ψῆφον ἀντὶ τὴμ ψῆφον καὶ εὐορκοῦτι ἀντὶ εὐορκοῦντι, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Δεκελείας τοῦ ἔτους 396

πρ Χρ. Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1888—89, σελ. 1 στίχ. 79 καὶ σελ. 2, στίχ. 110. Ἔτι δὲ ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλευσῖνος τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. τοῖς ἀνακαλίσασιν ἀντὶ ἀναγκαλίσασιν CIA II add. 834 b, II, 22, ἐν δὲ 834 b I, 65 οἰκοῦτος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν II, 38 καὶ ἐν I, 75 οἰκοῦτι, καὶ πέτε ἀντὶ πέντε ἐν 834 c 15. Τὴν ἀπουσίαν τοῦ μ καὶ ν καὶ γ ἐν ταῖς παρατεθείσαις γραφαῖς δὲν ἀποδίδομεν ἡμεῖς τοὐλάχιστον εἰς ἁπλοῦν ἁμάρτημα τοῦ λιθοκόπου ἢ εἰς τὸ ὅλως ἀνεκφώνητον τῶν γραμμάτων τούτων πρὸ τοῦ π, κ, τ, ἀλλὰ θεωροῦμεν ὡς σημεῖον τῆς μετ' αὐτῶν συμμίξεως εἰς ἕνα φθόγγον, οἷος ὁ τῶν ἡμετέρων μπ, γκ, ντ.

Ἐν τῷ περὶ τῶν δασέων λόγῳ ἐλησμονήσαμεν νὰ βασανίσωμεν τὸν ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει τῆς πραγματείας τοῦ Βλασσίου (1888 σελ. 101 σημ. 384) ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ γραφὴ κχ ἀντὶ χ εἶνε ὡς ἡ γραφὴ τοῦ σζ ἀντὶ ζ ἢ ἡ τοῦ ξς ἀντὶ ξ, καὶ ὅτι τρόπον τινὰ ἐν τῇ γραφῇ κχ ἔχομεν τὴν προφορὰν κκh. Ἀλλὰ τίς μὲν ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ ξ οὐδεὶς ὁ ἀμφισβητῶν, εὐκόλως δὲ συνάγεται καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ζ οὐδαμῶς διέφερε τῆς νῦν παρ' ἡμῖν καὶ εὐκολώτατα δύναταί τις νὰ γινώσκῃ πῶς πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ γραφὴ ξς ἀντὶ ξ καὶ ἡ γραφὴ σζ ἀντὶ ζ Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω καὶ περὶ τῆς γραφῆς κχ ἀντὶ χ, διότι αἱ ἐκ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας γραφαὶ συνδιαπεφύλακχεν (Bullet. de corr. hellén. V. 102), μετηλλακχότας (Αὐτόθ. X, 302, 39). εἰσαγειωκχότα -κχεν, (τρὶς αὐτ. XII, 84 καὶ ἑξῆς) ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς νεωτάτων χρόνων. καθ' οὓς πανταχόθεν ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν καὶ ἡ γραφὴ κχ ἀντὶ χ μεταβάλλεται παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βλασσίου ἀπὸ ὀρθογραφικῆς εἰς φθογγολογικήν. Φαίνεται ὅτι ὁ Βλάσσιος αβασανίστως μετατρέπει τὰς ὀρθογραφικὰς γραφὰς εἰς φθογγολογικὰς καί, τὸ ἐναντίον, τὰς φθογγολογικὰς εἰς ὀρθογραφικὰς κατὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν περίστασιν.

Πόσον δὲ εὐκόλως ἀπατᾶται ὁ Βλάσσιος περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν κριτηρίων τῶν δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς εὕρεσιν τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑξῆς. Ἐν τῷ τέλει τῆς γ' ἐκδόσεως (σελ. 132 καὶ ἑξῆς) μεταγράφει εἰς λατινικοὺς χαρακτῆρας τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς Κυριακῆς προσευχῆς «Πάτερ ἡμῶν κτλ» καθ' ἣν προφορὰν αὐτὸς νομίζει ὅτι ἐξεφωνοῦντο κατὰ τὴν α' καὶ β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα οἱ ἑλληνικοὶ φθόγγοι, εἰς λατινικοὺς δὲ ὡσαύτως χαρακτῆρας μεταγράφει καὶ τὸ κείμενον μεταφράσεως τῆς αὐτῆς Κυριακῆς προσευχῆς εἰς χυδαιοτάτην ἑλληνικὴν γλῶσσαν. «Πατέρα μας ποῦ εἶσαι κτλ» Ὁ Βλάσσιος, καταφεύγων εἰς τὸ εἰρημένον μηχάνημα οὐδὲ ὑπώπτευσεν ὅλως εἰς πόσα καὶ πηλίκα περιέπεσεν ἁμαρτήματα. Ὡς ἔοικεν, ὅλως ἀγνοεῖ ὁ ἀνὴρ ὅτι οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἠκούσθη ὅτι Χριστιανὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας οὐδὲ ὁ ἀπαιδευτότατος γινώσκει ἄλλο κείμενον τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ἢ τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀρχαῖον ἑλληνικόν, καὶ ὅτι εἶνε μέγα σφάλμα ἐν ἐπιστημονικῷ συγγράμματι νὰ καταχωρίζηται κείμενον προσευχῆς ἀνηκούστου καὶ ἀνυπάρκτου Ἀλλ' ἐπὶ τέλει τὸ σφάλμα τοῦτο

τοῦ Βλασσίου θὰ ἦτο συγκεχωρημένον, ἂν τὸ λοιπὸν τοῦ ἐπινοήματος ἀπεκάλυπτέ πως τὴν λανθάνουσαν καὶ ζητουμένην ἀλήθειαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ λατινικοὶ μεταχαρακτηρισμοὶ τοῦ Βλασσίου εἰς οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσιν ἢ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ πολλάκις λεχθέντος ὑφ' ἡμῶν, ὅτι οἱ Ἐρασμικοὶ κόπτουσι μᾶλλον ἢ λύουσι τοὺς δεσμοὺς τοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματος, διὰ ποικίλων τεχνασμάτων φέροντες εἰς τὸ μέσον ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἀποδείξεως χρῆζον. Καὶ τοσοῦτον ἀπέδειξεν ὁ Βλάσσιος διὰ τοῦ λατινικοῦ μεταχαρακτηρισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ὅτι κατὰ τὴν α' καὶ β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ συλλαβαὶ τῶν ἑλληνικῶν λέξεων δὲν ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τῶν πολλῶν σχεδὸν ἀπαραλλάκτως ὡς ὑφ' ἡμῶν σήμερον, ὅσον ἀπέδειξε καὶ διὰ τῆς ὁμοίως εἰς λατινικοὺς χαρακτῆρας μεταγραφῆς τῆς εἰς τὸ χυδαῖον μεταφράσεως τῆς αὐτῆς προσευχῆς, ὅτι ἀρχαῖος Ἕλλην ἀναγινώσκων τὸ κείμενον τῆς χυδαίας ταύτης μεταφράσεως δὲν θὰ ἀνεγίνωσκεν ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, πλὴν τῶν ἐλαχίστων καὶ γνωστοτάτων ἐκείνων διαφορῶν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νῦν προφορᾶς, αἵτινες παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων εἶχον ἐκλίπει, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ἀπ' αὐτῆς τῆς α' καὶ β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, ὅτε συνετάχθη ἡ προσευχή, ἧς ὁ λατινικὸς μεταχαρακτηρισμὸς ὑπελήφθη ὑπὸ τοῦ Βλασσίου ὡς ἡ χρυσῆ κορωνὶς τῶν κατὰ τῆς παραδεδομένης προφορᾶς φοβερῶν αὐτοῦ ἀποδείξεων. Καὶ μόνη ἡ μεταγραφὴ pwisĕ καὶ ἡ κατὰ τὴν μεταγραφὴν ταύτην προφορὰ τῶν λέξεων π ο ῦ ε ἶ σ α ι ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν δεινὴν πλάνην τοῦ Βλασσίου, νομίσαντος ὅτι ἐκ μόνου τοῦ νεκροῦ γράμματος ἠδυνήθη νὰ διδαχθῇ τὴν προφορὰν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀφοῦ οὐδὲ ἐκ τῆς ζώσης τῶν νεωτέρων κατώρθωσε νὰ μάθῃ πῶς προφέρονται ἡ ο υ καὶ ἡ ε ι τῶν λέξεων π ο ῦ ε ἶ σ α ι ἐν συνιζήσει συνεκφωνούμεναι. Ἡ ὑπὸ τοῦ Βλασσίου διὰ τοῦ ψεύδους ἐπισφράγισις τῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς δοξασιῶν αὐτοῦ, καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον, δὲν εἶνε τυχαῖόν τι σύμπτωμα, ἀλλ' ἀναγκαία ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν δοξασιῶν τοῦ ἀνδρός.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ.

Σελ.	στίχ.	ἀντὶ	γράφε
6	14	γλῶσα	γλῶσσα
15 σημ. 2	2	Klassieshen Philologia	Klassischen Philologie
25	15	καὶ ἐγώ,	κἀϊ ἐγώ,
27	7	ούδὲν	οὐδὲν
28 σημ	4	παρετήρησαν	παρετήρησεν
29 σημ.	7—8	μόὶνον	μόνον
33	3	σχετλισμοῦ	σχετλιασμοῦ
43	9	οἷον	οἷον
»	15—20	Ρώμης	Ῥώμης
»	23	Ρωμαῖος	Ῥωμαῖος
45	22	ἐλάσαντες	ἐλάσαντες
46 σημ. 1	5	145	195
81 σημ	7	CIA I 485	CIA I 483
87	3	ὅπως καὶ	ὅπου καὶ
97	12	ἀ τήματα	ἀϝτήματα
»	14	ἐξ Ἐλευθεριῶν	ἐξ Ἐλευθερνῶν
103	19	ἔκτοτε	ἐνίοτε
110	21	ἤθελε	ἤθελον
118 σημ 3	3	ἀχρήστου	εὐχρήστου
121	21	Οτρωνες	Οτρυνες
128	17	γλώσσεων	γλωσσέων
144 σημ. 1	16	Λαρισαείων	Λαρισαείουν
145 σημ. 1	7	ἀπατηλῆς	ἀπατηλῆς
146 σημ. 2	13	Rombert	Robert
154	12	Πύτοιος	Πύτιος
155	23	φωνητικὴν	φωνηεντικὴν
»	»	φωνητικὸς	φωνηεντικὸς
156	28	διὰ δύο τῶν	διὰ δύο
162	24	διφθόγγων, ἐκ	διφθόγγων ἐκ
168	8	ἢ ἢ ῃ, τον	ἢ ῃ τὸν
173 σημ. ζ'	1	Χολήδης	Χολλήδης
185 σημ.	20	Ἀξιοπείδης	Ἀξιοπείθης
205 σημ.	1	Ποσιδὰν	Ποδιδὰν

Σελ.	στίχ.	ἀντὶ	γράφε
208 σημ.	1	CIG 1570, 3	1570, 31
239 σημ. 2	2	Μειδείου	Μειδίου
240	4	Εἰέρην	Εἰέρων
246	2	θειῷ	[πλιν]θείῳ
258 σημ.	22	IV σελ. 253	IV σελ. 353
276 σημ. 1	3	West.	Walz
290	27	δεικνύονται	δεικνύοντες
293	11	ψρχῇ	ψυχῇ
302	11	παραβαλλόμεναι	παραβαλλομένη
303 σημ. 3	1	Shaeffer	Schaefer
369	1	συνέβαινον	συνέβαινεν
»	6	ἀντὶ τοῦ ἢ γ	ἀντὶ τοῦ F ἢ γ
»	21	ὡς ἐκεῖνα	ὡς ἐκεῖναι
»	26	α j ἢ aj	αϊj ἢ aj
» σημ. 2	1	pamphyrischen	pamphylischen
370 » 1	1	Beprischen	Kyprischen
» » 6		ααὶ	καὶ
374	4	οὐδὸν	οὐδενὸς
» » 1	2	vunderbar	wunderbar
379	11—12	ἀποδεικ-νύεται	ἀποδει-κνύεται
381	23	Κορωνα έων	Κορωναιέων
389	9	δραχμ σι	δραχμέσι
390	1	ἐγένετο	ἐγένοντο
»	»	διαστῆσι	δικαστῆσι
480	8	πιστεύωσιν	πιστεύουσιν
482	11	ἀσανσκριτικῇ	σανσκριτικῇ
486	»	Εὐετηρὶς	Εὐετειρὶς
600	26	αὐτοζχεδίην	αὐτοσχεδίην
625	4	συμβαίνει	συνέβαινε
664	10	ἐφυλάσσοντο	ἐφυλάσσετο

Ἄλλων ὁμοίων σφαλμάτων ἡ διόρθωσις καταλείπεται εἰς τὴν συγγνώμονα ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου, ἐνθυμουμένου ὅτι οὐ μόνον τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἀλλὰ καὶ τῶν σφαλμάτων καὶ ἁμαρτημάτων.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Περὶ ἑκάστης τῶν διφθόγγων ἰδίᾳ.

Περὶ τῆς διφθόγγου ει.

Περὶ τῶν κατ' ἐπικράτειαν διφθόγγων ᾳ, ῃ, ῳ.

Περὶ τῆς διφθόγγου αι.

Περὶ τῆς διφθόγγου οι.

Περὶ τῆς διφθόγγου υι.

Περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ.

Περὶ τῶν φωνηέντων καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ η.

Περὶ τῶν συμφώνων καθόλου.

Περὶ τοῦ β.

Περὶ τοῦ γ.

Περὶ τοῦ ζ καὶ δ.

Περὶ τῶν δασέων καὶ τοῦ δασέος πνεύματος.

Περὶ τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς ἀποδείξεων.

Οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί.

Προσθετέα.

